

School of Theology at Claremont

1001 1336001

Theology Library
SCHOOL OF THEOLOGY
AT CLAREMONT
California

5
547
117
576

Johan Arndt's
P o s t i l l e ,

eller

aandrige Forflaringer

over

de aarlige Søn- og Helligdages
evangeliske Texter.

Samt et Anhang

af syv og tyve

P a s s i o n s = P r æ d i k e n e r .

Christiania.

W m. G r a m ' s F o r l a g .

1876.

Theology Library
SCHOOL OF THEOLOGY
AT CLAREMONT
California

~~~~~
Trykt hos S. Chr. Gundersen.

Fortale.

I hvilken Aarsagerne anmeldes, hvorfor disse Udlægninger over
Søn- og Fæsttages-Evangelierne publiceres og bringes
for Dagen.

Omdøbt mange høitbegavede Mænd have givet deres Postiller, som man kalder dem, for Lysen, og samme nu ere vorede til saadant Tal og Mængde, at Enhver nu siger, der ere for mange deraf, og gjøres ei Nød, at formere Tallet med nye af samme Slags; saa har dog enhver Autor sine Aarsager, hvilke, om de ellers ere gode og kristelige, Ingen billig skal dable, men lade det være stillet til Enhvers Ansvarlighed. Desaa- sag ville den kristelige Læser venligen høre, hvorfor jeg ogsaa udgiver dette mit Arbejde, og beder ham, ei at dømme, førend han først har hørt mig.

1.

Først ere disse Udlægninger tagne af Textens Ord, og Ordnes Kraft og Saft bleven udpresset, ligesom af en Vært, hvilket tjener dertil, at man fatter og desto lettere beholder Forklaringen tilligemed den bekjendte Text.

2.

Derhen er ogsaa Dispositionen og Ordningen rettet; thi alle Hoved- lærdomme og hvad, som høre til samme, blive formedelt visse Argumenter og Grunde forklarede og beviste af Texten, og bliver tillige Texten continueret.

3.

Saa er ogsaa dette en fornem Aarsag, efterdi de fem vigtigste og nødvendigste Puncter i den ganske Theologie og kristelige Religion blive paa det flittigste dreven i disse Prædikener, nemlig: Først Erkjendelsen af Synden og sig selv, hvor gruelig slet Menneffets Hjerte er, hvor dyb, hvor forborgent, hvor hemmelig det menneffelige Hjertes Fordærvelse er, saa at samme ei af eet af tusinde Menneffer bliver ret erkjendt; thi den dybtfordærvede Natur smigrer sig stedse selv. Deraf kommer den uordentlige Egentjærlighed, Egenære, Egennytte, Gjerrighed, Verdens Kjærlighed, Brunken med Gaverne, Foragt over andre Folk, hvilket alt afholder Menneffet, at det ei kan komme til Fornægtelse af sig selv, til at affige alt, hvad han har, til at lære at hade sig selv og at afdø sig selv, hvilket den Herre Christus, vor himmelske Læremester, fordrer af os, hvis vi ellers ville være hans Disciple. Og det er den rette, sande Omvendelse, som Saa af eder forstaae. Men skal samme ret forstaaes, saa maa man vide, at Kjødets Gjæringer, ligesom St. Paulus i Gal. 5, 19. 20. opregner dem, ere i Menneffet ogsaa Satans Gjæringer, ligesom samme Apostel

til de Eph. 2, 2. siger, at hvo, som lever i Rjødets Lyster, den vandrer efter den Fyrste, som harer Magt i Luften, efter den Aand, som er kraftig i Bantroens Børn. Skal nu et Menneſte blive løs fra ſamme onde Aand og hans Gjerninger, hvilke St. Paulus 2 Tim. 2, 26. kalder „Satanſ Strikker,“ ſaa maa han omvende ſig fra ſamme, ſom fra Djævelen ſelv, til den levende Gud, Ap. Gjer. 26, 18. Gjør han det ikke og Døden overiler ham, ſaa bliver han evig forenet med den onde Aand, hvilket jo er ſkrækkeligt. Deraf er at iagttage, hvor højpødvendig den ſande Omvendelſe er. Og denne Læres Grund og Fundament er vore første Forældres Fald, hvorved vi ei alene mistede al Fromhed og Retfærdighed for Gud, men bleve dertil ſkrækkelig fordarvede og forvendte, beſmitte i alle Sjæls og Legems Kræfter, ſaa at det menneſkelige Hjertes Ondſkab ei er at udgrunde eller at udforſte, ſom Propheten Jeremias i det 17de Cap. B. 9. ſiger. Og Gud Herren klager ſelv 1 Moſ. 6, 5. og Cap. 8, 21.: „al Menneſkets Hjertes Tankers Paafund er ifkun Ondt hver Dag.“ Deſaarſag har intet Menneſte at roſe ſig for Gud af nogen Retfærdighed og Fromhed.

Det andet Hovedpunct i den ſande Theologie og Religion er, at et Menneſte kjender ſin egen Forfængelighed, hvor aldeles intet han er af ſig ſelv, hvorledes han neppe kan ſiges at være en Skygge, Pſ. 39, 6. 7. at han har intet at berømme ſig af, eller at tilſkrive ſig ſelv noget, men at alt, hvad han har af aandelige og legemlige Gaver, ei er hans, men Guds, hvorfor han ſkal bruge alt til Guds Ære, og ei til ſin egen Ære. Dette erkjender ei heller eet af tusinde Menneſter, af hvilken Blindhed ei kan følge andet, end Hoffærdighed og andre Menneſters Foragt. Og dette andet Hovedpunct flyder af det første, og har juſt ſamme Fundament og Grund, nemlig, at vi ved Adams Fald har mistet al Dygtighed og al Formue i aandelige Sager, ſaa „at vi ei ere dygtige af os ſelv, at betænke Noget, ſom af os ſelv,“ 2 Cor. 3, 5. ligesom ſaadan Hoved-Lære i den første Prædiken paa femte Søndag efter Hellig tre Kongers Dag er udført.

Det tredje Hovedpunct i vor ſande, chriſtelige Religion er Erkjendelſen af Guds uudſigelige Naade i vor Herre Jeſu Chriſto, hvorledes vi formedelſt ſamme atter erlange de tabte Goder; thi have vi i Adam mistet al Retfærdighed, al Formue, alt Godt, og ere vordne døde i Synden, Eph. 2, 1. 5. ſaa maa vi jo alene gjennem Guds Naade i Chriſto atter ſøge de tabte Goder, og hænge blot til Guds Naade. Alene den maa oplyſe os, og atter antænde Guds Erkjendelſe i vor Forſtand, hellige Villien, renſe og fornye Hjertet, og føre os til Chriſto, i hvem vi vil ſaae alt igjen, hvad vi have tabt i Adam; thi ſaaſom al Retfærdighed tilligemed al Formue i aandelige Sager er tabt, ſom Skriften mægtigen viſer, ſaa maa vi jo holde os alene til Guds blotte Naade. Diſe tre theologiſke Fundamenter hænge uadſkillelig ved hverandre. Naar vi da af Evangeliet erkjende Guds Naade i Chriſto, med Troen holde os faſt til ham, og af Chriſto formedelſt Troen ſøe al vor Retfærdighed og vor Formue, da have vi i Chriſto alt, og behøve til vor Salighed intet mere, end Chriſtum, fattet formedelſt Troen, ſom da virker alt Godt i os. Summa, Chriſtus er os alt, ligesom St. Paulus ſiger til de Coløſſer i det tredie: „Chriſtus alle Ting i Alle.“ Derfor ligger der høiligen Magt paa, at vi ret forſtaa de høie Goder, ſom ere ſkjænkte os i og formedelſt Chriſtum, og i Troen at modtage de ſamme med høieſte Ydmyghed og Taknemmelighed, nemlig den overvætted Guds Kjærlighed, den høie og fuldkomne

Forsoning med Gud formedelst Christi fuldkomne Lydighed og Lovens Opfyldelse; den fuldkomne, evige Forløsning, den høie, fuldkomne, evige Retfærdighed i Christo, som langt overgaar alle Menneffers og Engles Hellighed og Retfærdighed, hvoraaf udspringer Hjertets bestandige Trøst, sande og levende Glæde, og en sød Forsmag paa det evige Liv. Denne uudsigelige Guds Naade i Christo, naar Hjertet ret fornemmer den, er saa levende og kraftig i de Troende, at de lade sig alene nøie med denne Naade, ligesom ogsaa denne Guds Naade er langt høiere og bedre, end alt, hvad man kan ønske, bede og begjære, ja, denne uudsigelige Guds Naade mætter saaledes det troende Hjerte, at man ei ønsker mere, ja, at man derimod holder Himmel og Jord for intet, ligesom den kjære Asaph i Ps. 73, 25. siger i Fornemmelsen af denne Naadens Kraft: „Hvem haver jeg i Himlene? og lige ved dig haver jeg ikke Lust til noget paa Jorden,“ ja spørger intet efter mit Legem og Liv; „thi din Misfandhed er bedre end Livet,“ Ps. 63, 4. Deraf er de Helliges Ønske udslydt: „Lad mig kun finde Naade for dine Dine,“ af den Aarsag, at samme begriber alt i sig, og er alt.

Det fjerde Hovedpunct i den sande Religion er Troens rette Forstand i den Artikel om Retfærdiggjørelsen for Gud, nemlig, at den sande, levende og saliggjørende Tro ene og alene grunder sig paa Guds Naade og Barmhjertighed i Christo, og at den maa være reen og ubesmittet; thi saa snart en eneste, ja den allerringeste Tillid paa Mennefferværk, Egenære, egen kjøbelig Kjærlighed, Værdighed, Hellighed, Retfærdighed, Fromhed og Duelighed bliver indblandet med, saa er Troen ei reen og ubesmittet, ja, det er en falsk Troe; thi saa snart Troen hæfter ved noget andet, end ved Guds blotte Naade i Christo, saa er det ingen ret Troe, og er afrevet fra Naaden, ja Naaden er da forkastet, saa er da ingen Syndernes Forladelse af Naade der, heller ingen ret bestandig Trøst, heller ingen ret, reen og sand Guds Kjærlighed, men Egentjærlighed. Saa er der heller intet ret Haab; thi Haabets Art og Egenstab er, at det venter alt for Christi Skyld, ei for egen Værdigheds Skyld; saa er heller ingen Guds Vre der, thi da giver Menneffet Gud ikke alene Vren, men sig selv; saa er heller ingen Næstens Kjærlighed der, hvis Art er, at den gjør alt omsonst, uden Hensyn til Belønning, men alt af reen Guds Kjærlighed, af ydmyg Taknemmelighed for den store Guds Naade, som af Evangeliets Forklaring paa Søndag Septuagesima og paa mange andre Steder noksom er at see. Thi hænger disse ved hinanden: Guds Naade, Kristus, den Helligaand, Troen, Syndernes Forladelse, sand Trøst, Guds Kjærlighed, bestandigt Haab, Guds Vre, Næstens Kjærlighed, Ydmyghed og Taknemmelighed. Naar nu Troen bliver saa reen, saa er den som et klart Speil, i hvilket man ingen Plet seer, men alene Christum og Guds Naade. Saa er den det arme, elendige Barn, som alene Guds Barmhjertighed bedækker, græder og sukker alene efter Guds Naade, ligesom et lidet Barn efter sin Moder: saa siger Herren: „Mine Indvolbe lyde for hans Skyld, jeg vil visselig forbarme mig over ham,“ Jer. 31, 20.

Det femte Hovedpunct i Theologien og den sande Religion er den rene, inderlige og trofaste Næstens Kjærlighed, at ethvert Menneffe lærer, at Gud har slabt ham, først til sin guddommelige Erkjendelse og Vre, dernæst til et Bærtpi for hans Naade og Gaver. Og skal et Christen-Menneffe glæde sig herover, at han faaer være et Guds Bærtpi, ved hvilket Gud kan gjøre andre meget godt. Derfor skal han af reen Kjærlighed, uden Persons Anseelse, uden al egen Vre, Berømmelse, Nytte og

Lov, tjene andre, og villig og glad meddele sit af Gud annammede Gode, samt lade sig nyde dermed, at han er Guds Værktøi og Guds Haand, hvorved Gud uddeler Menneffene sine Gaver og Goder. Derfor skal han ei holde noget for sit eget Gode, men alt for Guds Gode, og takke Gud for alle sine Gaver, og holde dem for et almindeligt Gode, ei for sit eget. Saa bliver Kjærligheden reen imod Gud og Menneffene, og jo mere en Saadan meddeler, jo mere giver Gud ham, saa at han er et almindeligt Guds Skat-Kammer, ligesom Joseph, ligesom Christus Jesus selv, som har givet os alt, hvad han har, ja sig selv. Hermed er afftaaret al Hoffærdighed og Uergjerrighed, alt Had og Misundelse og andre Folks Foragt. Thi om Gud har givet dig flere Gaver end andre, saa er du dog derfor ikke bedre; thi du er kunns Værktøi og Middel, hvorved Gud vil tjene andre; du er desaaarsag kunns andre Folks Tjener, og har ikke Aarsag, at foragte eller hade andre Menneffer, thi derfor har du modtaget dine Gaver af Gud, for at du skulde uddele Andre dem, da du ei har faaet dem for din egen Skyld, men for Andres Skyld. Saa hedder det da: Hvo som vil være den Største i Himmelen, den være Andres Tjener, ligesom vor Herre Kristus har været i denne Verden.

Det er nu de fornemste Aarsager, hvorfor jeg meddeler disse Prædikener over Evangelierne formedelst offentlig Tryk. Om nu Nogen vilde sige: Mener du da, at disse Sager og Religions-Punkter ikke ogsaa ere trakterede af andre høitbegavede Lærere før dig i deres Prædikener? Uden Tvivl; Enhver har handlet det efter sin Forstand og Gaver; men da Gaverne ere mange, at Een taler og lærer ivrigere, alvorligere, grundigere, tydeligere, trøsteligere, kraftigere, aandrigere, huldjaligere, kjærlighedsfuldere, skarpere end en Anden, ligesom om Apostlene staaer skrevet, at de have prædikeret, eftersom Anden har givet dem at tale, saa kunde maaske een af samme Gaver blive sporet i disse Prædikener, den man kunde bruge til Kirkens Opbyggelse; hvorfor skulde da een af den ringeste af samme, efterdi de alle ere gode, blive forkastet og af selvkløge Hoveder laftet?

4.

For det fjerde saa er i alle disse evangeliske Prædikener viist den skjønne Harmonie og Overensstemmelse imellem det gamle og nye Testamente, ikke alene i Sprogene og Prophetierne, men ogsaa i de forunderlige, mærkværdige Figurer og Forbilleder, i hvilke man seer, hvor forunderlig Moses og Propheterne vidne om Christo, og hvor herlig og øiensynlig Skriften er opfyldt i Christo, hvoraf vi viist, grundigt og ufeilbart kunne slutte. I hvem Skriften klarlig og øiensynlig er opfyldt, den samme er den eneste sande, forjættede Messias. I Christo Jesu er Skriften, nemlig Moses, Propheterne og Psalmerne klarlig og øiensynlig opfyldte; desaaarsag er han den eneste sande, forjættede Messias. Hvor mægtigt nu dette styrker vor Tro, det vil enhver from Christen i Gjerningen erfare, som vil give flittig Agt derpaa. Og derhen er det ogsaa meent med de forskjellige Indgange, som ere ordnede til enhver Prædiken og tagen af det gamle Testamente, paa det man maa see, hvor herligt det gamle Testamente er opfyldt i det nye Testamente.

5.

For det femte, saa ere de indførte Lære- og Trøste-Puncter rettede paa ethvert Menneffes Samvittighed, særdeles paa den indre Erfaring af fromme, i Troen, Ansægtninger og Bønnen øvede Christne. Hvilket et

Østertryk Samvittighedens Vidnesbyrd har, og hvilket et stort Bisfald samme giver, vil ethvert gudsfrygtigt Menneſte kunne beſjende.

6.

For det ſjette, ſaa ere de Artikler i vor Chriſtelige Religion og Confeſſion, ſom af Pavedømmet og Calviniſterne bliver modſagt, uden al Skjælden og Bitterhed beſvaret, ſaa at Enhver, ſom ei modvilligen farer vild, men vil give Gud og hans Ord Æren, vel kan ſee Sandheden.

7.

For det ſyvende, ſaa haaber jeg, at diſſe Udlægninger og Forklaringer vil være opbyggelige, fordi at ſamme ere grundede paa de fornemſte Fundamenter, hvilte i alle Skriftens Forklaringer maa blive tagne i Agt, hvilte da ere: 1) Ordet's Vigtighed og Kraft. 2) Hvorledes det ene med gode Grunde følger og ſlutter af det andet. 3) Overeenſtemmelen af Skriftens Vidnesbyrd. 4) Samvittighedens og det indvortes Menneſtes Application, Brug og Erfaring. 5) Guds Ære og Menneſtes Troſt og Salighed. Paa hvilte Grunde ogſaa de Udlægninger og Forklaringer, ſom jeg har ſtillet over det ganſke Pfalter, ere byggede, hvilte, om Gud vil, inden kort Tid ſkal komme for Lyſet. Thi jeg har nu i mit Læreembede allerede i mange Aar erfaret, at ſaadanne Fundamenter kunde med ſtor Nytte blive førte.

8.

Men at jeg undertiden har paa et Evangelium ſtillet tvende Prædiſener, det er ſkeet forſt for Viſhedens Skyld, for det andet for mere Oplyſning og Forklarings Skyld, for det tredie for Opbyggelighedens Skyld, for det fjerde for det gamle Teſtamentes mangehaande artige Forbilleders Skyld, for det femte for Omvæglingens Skyld, paa det Enhver kunde efter ſin aandelige Lyſt nyde dette aandelige Himmelbrød. Hvo ſom nu i ſit Læreembede vil bringe diſſe opregnede Punktter i Øvelse, den vil vel viſſelig erfare den høie Nytte deraf, og vil vel Lyſten at agere Kavallier forgaae ham, hvis han ellers er en reiſſaffen evangeliſt Lærer, ſom ei prædiſer ſig ſelv, men Chriſtum. Gud oplyſe os alle med ſin guddommelige Erkjendelſe til det evige Liv, Amen.

Johan Gerhard, Doctor i den hellige Skrift, ønsker den christelige Læser Guds Naade i Christo Jesu.

Christelige, godhjertige Læser! Du har venligen og gunstigen at erindre dig, at i Fortalen til denne Postille er, iblandt de mangehaande Arter at lære i Guds Menighed en særdeles Art og Naade bleven erindret, som er kaldt *Modus docendi mysticus*, at man nemlig seer isærdeleshed paa det indvortes Mennekses Opbyggelse, med beqvemme Allegorier og aandelige Udtydninger sammenligner det gamle Testaments Historie med det nye Testaments, drager samme paa Christum, og i Lære-Punkterne er fornemmelig derpaa betænkt, at man planter i Hjertet den sande Erkendelse af vor Naturs indre Jordærvæelse, den sande levende Tro paa Christum, den inderlige Guds og Næstens Kjærlighed, Foragt for det Jordiske, Vængsel efter det Himmelske, ydmyg Guds Frygt, indvortes Overladenhed, grundig Ydmyghed og andre saadanne christelige Dyder. Derhos er ogsaa dette bleven erindret, at saadan Art at lære paa vilde nu til dags være høingsdvendig, da hos den største Deel af Menneffene Troen er udslukt og Kjærligheden fjernet. Hvorpaa jeg ikke alene har ønsket, at en Postille eller Udlægning af Søn- og Festsdags Evangelierne af den Art maatte blive forferdiget, og udgaae i offentlig Tryk; men jeg har ogsaa siden flere Gange skriftlig erindret den fornemme og aandelige Theolog, Herr Johan Arndt, General-Superintendent af Hertugdømmet Lyneburg og Præst i Celle, at han, den kjære Kirke til Bedste, vilde paatage sig et saadant Arbeide, og forfærdige en saadan Postille. Thi efterdi jeg nu i over sexten Aar har æret og holdt ham som min aandelige Fader, siden han fra Begyndelsen af raadede mig til det theologiske Studium, og givet Veiledning dertil, — efterdi mig ogsaa er bevidst, at han i sine Prædikener stedse har beslitte sig paa samme Art, efter de ham af Gud forlenede særdeles Gaver og aandelige Forstand i Christo, — saa har jeg tillige kunnet anføre tilstrækkelige, grundige Aarsager for saadant mit Begjær til ham. Hertil er videre kommen høie fyrstelige, gudsfrygtige Personers indstændige Begjær og Anmodning, hvilke have hørt hans Prædikener, hvorved han endelig er bleven bevæget, at forfærdige nærværende Arbeide, og formeddelt offentlig Tryk at meddele samme til den christelige Kirke. Thi om han end har befrygtet, at saadan Naade at lære paa kunde blive ham mistrydet og paaføre ham Bagvaskelse, hvilket desværre i dette trættesyge Aarhundrede ei er noget nyt, saa dog, efterdi han paa det høieste har besluttet sig, at tale med Skriften, og ikke alene brugt skriftmæssige men ogsaa saare trostelige, deilige, estertænelige Ord og Talemaader, dertil ogsaa offentlig bekjender sig til vor Kirkes symboliske Bøger, hvilke han ogsaa i disse sine Prædikener ivrigt forsvare, og med tilfredsstillende Grunde gjendriver Modstanderne: har jeg formanet ham, at sætte Bagvaskernes forvendte Dom tilside, for hvis Skyld det Gode ei skal blive efterladt.

De Troendes Forening med Christo, som i disse Prædikener ofte bliver berørt, er en saare høi og fortræffelig Lære, hvorchon næsten den ganske Skrift gaar; thi til hvilken Ende bliver ellers Guds Ord prædiktet og de hellige Sakramenter brugt, end at vi derved skulle blive forenede med Gud i Christo i den Helligaands Kraft, at vi i Christus og Christus i os maatte leve, herske, regjere, boe og virke, ligesom Guds Søn i Joh. 17, 21. heftig og kraftig beder sin himmelske Fader derom. Deri bestaaer

ogfaa Guds Børns høieste Værdighed og Herlighed i dette Liv, saa og deres høieste Trøst, at de have Gud og det ganske Guds Rige i dem selv, hvilken hoitrosteelig Lære Autor har lovet at udføre i en særdeles Bog. Af denne Brønd flyder den sande Gudelighed og et inderligt, hellig Liv; thi de, som drives af Guds Aand, de ere Guds Børn, og de, som ei have Christi Aand, de ere ikke hans. Saadanne og lignende fornemme, høinødvendige og vigtige Lære-Puncter vil du mangfoldigen spore i disse Prædikener. Men ligesom det er gaaet fal. Herr. Lutherus, og nu næsten i 100 Aar i Almindelighed alle evangeliske Lærere, at, naar de have trakteret Læren om Retfærdiggjørelsen, hvorledes vi nemlig af idel Naade for Christi Skyld blive alene formedelst Troen retfærdiggjort for Gud og løsfagte fra Synden, de da ere blevene bestyldte, som forbyde de gode Gjæringer eller nedlagde dog al Flid og Iver til gode Gjæringer, da det dog i Gjærningen forholder sig ganske anderledes, hvilket andetsteds er beviist: Saaledes skeer det ogsaa dem, som af ret indvortes Grund fremfører Læren om sand Christendom, sand Gudelighed og helligt Liv, hvilket i Sandhed gjøres høist fornødent i denne Verdens Grubsuppe, og ved saa skjændigt Misbrug af det hellige Evangelium, at ogsaa dem bliver tillagt allehaande Bestyldninger. Et andet er det, naar man handler om Retfærdiggjørelsen for Gud Herren; da bliver de beængstede Hjerter billigen ene og alene henviist paa Guds Barmhertighed og Christi Fortjeneste, at de med sand Tro skulle antage og trøste sig ved samme. Et andet er det, naar man handler om gode Gjæringer og sand Gudelighed, da bliver den sande levende Troes rette Egenskab forklaret, at den ei er en blot Videnskab, meget mindre en udvortes Roes, uden al Hjertets Forandring og Fornøjelse; men at den er en lovende, kraftig Bevægelse, hvorved det ganske Menneske bliver forandret, hvorefter andetsteds udsørlig er bleven handlet, og særdeles ofte i denne Postille bliver talet derom. Gud give sin Naade og Aand, at vi alle samtligen maatte nyttig og taknemmelig bruge dette herlige og aandrige Arbejde til Oprættelse af sand Andagt, til Guds Billedes Oprættelse i vore Hjerter, og til vor evige Salighed. Han vilde ogsaa med timelig og evig Betsignelse rigelig gjengjelde Herr Autor dette hans Arbejde, Amen.

Datum Coburg den 17de September 1615.

Johan Arndts Biographie.

Johan Arndt blev født den 24de December 1555 i Ballenstädt i det Anhaltke. Her var hans Fader Præst, og hans gudelige Exempel, og den ægtchristelige Sædelighed, som fandt Sted ved den regjerende troesfulde Fyrste Wolfgangs Hof, der selv iblandt Sine forrettede en Præstes Embede, vakte allerede tidlig i Drengens Sjæl Fromhedens Spire. Dog allerede i det tiende Aar mistede han sin Fader, men ved fromme Menneffers Understøttelse erholdt han en videre Udbannelse paa Skolerne i Aschersleben, Halberstadt og Magdeburg. Han vilde først studere Medicin. Men i en livsfarlig Sygdom gjorde han det Løfte, at, dersom han igjen skulde blive frisk, han da vilde lægge den Flid, som han havde begyndt at anvende paa Lægevidenskabens Studium, paa Theologien og den hellige Skriftes Forskning. Han blev rask, udførte sit Forsæt, og de gamle Mystikers Skrifter, en Bernhards, Taulers og Thomas a Kempis, bleve nu hans Opbyggelses Hovedilder, ligesom de da ogsaa bleve hans stadige Livs-Følgesvende, til hvilke han dannede sin hele Tænke- og Synsmaade. Han studerede derefter paa Universiteterne i Helmstädt, Wittenberg, Straßburg og Basel, paa hvilket sidste Sted han overtog en polsk Friherres Ledelse, hvem han skyldte sit Livs Redning, da han var nærved at drukne i Rhinen. Efter Fuldbændelsen af sit Studium havde han gjort den hellige Bernhards Ord paa sig selv sande: „Man vil før gribe Christum ved at efterfølge ham, end ved at læse om ham.“ I Aaret 1581 vendte han tilbage til Hjemmet, og strax derpaa erholdt han et Præstekald i en Landsbye i det Anhaltke, Paderborn. Han virkede her med saadant Held, at Arndts Minde selv til den nærværende Dag har opholdt sig i Belsignelse i denne Menighed. Men allerede her begyndte den Række af Gjenvordigheder, ved hvilke Gud vilde fuldkommengjøre dette udvalgte Redskab. Den daværende Fyrste af Anhalt, Johan Georg, havde efter Kursyrsten af Sachsen, Christian den 1stes Exempel, sat sig for at afflatte den i den Lutherske Kirke hidtil brugelige Exorcismns (Besværgelsesformular) ved Daaben. De fleste Præster spiede sig efter den fyrstelige Befaling i den Overbeviisning, at denne Skik ikke ligefrem var befalet i Guds Ord. Nogle, som først ikke vilde adlyde, bleve fremstillede for Fyrsten selv og og lode sig ved Trusler indjage Frygt. Men Arndt, ihvorvel ogsaa truet med Embedsassættelse, nægtede standhaftig Lydigheid i dette Punkt, deels fordi Exorcismen siden urgamle Tider havde været en gammel Cereemonie i den rettroende Kirke, fra hvilken man uden Nød ei skulde afvige, deels fordi han befrygtede, at sammes Affkaffelse vilde kun blive det første Skridt til aldeles Tilfidesættelse af det Lutherske Lærebegreb, hvilket han af ganste Hjerte var hengiven ligetil Formula Concordia. Det for-tjener en høi Agtpaagivenhed, at Mænd, som Arndt og Paul Gerhard, for, som det synes os, saadanne uvæsentlige Troespunkters Styld, satte deres hele jordiske Vel derpaa; dette er en Samvittighedsfuldhed, mod hvilken mange Geistliges Handlemaade nutildags tager sig ganske særdeles nd,

hvilte uforbeholdent erklære, at de kun med en aldeles Modsigelse af deres Hjerters inderste Overbeviisning kunde bekvemme sig til at bruge den apostoliske Troesbekjendelse ved Daaben, menende derhos, alligevel at kunne blive i Embedet. Men Arndt opgav for Samvittighedens Skyld uden videre sit Embede, og lod sig heller ikke ved sin Menigheds indtrængende Bønner afholde derfra. Og han saa sig snart retfærdiggjort; thi i Aaret 1596 indførte Johan Georg i Gjerningen den reformerte Bekjendelse med uimodstaaelig Tvang i det ganske Land. Gud sørgede imidlertid for sin fordrevne Tjener. Der blev ham strax tilbuden Præstetald fra tvende forstjellige Steder, Mansfeld og Ovidlinburg. Han valgte det i Ovidlinburg, som det nærmest liggende. Men han havde her at kjæmpe med megen udvortes Nød; han besaaede sin Ager selv, men maatte vente to Aar, inden han høstede, fordi hans Formand endnu havde det første Aars Høst; dertil forfaldt hans Huus aldeles, fordi de Forpligtende vilde unddrage sig deres Forpligtelser, hvorimod han alvorligen protesterede. Det paaførte ham meget Had; men han var nu desto utrætteligere i sit Prædike-Embede og Sjælesorg. Han prædikede fra Trinitatis til Michaelis hver Dag; og da Pesten 1598 bortrykkede 3000 Mennesker i Byen, drog han den hele Dag i den største Hede omkring paa Gaderne i alle Kroge for at bringe de Døende og Syge Hjælp, og beviste de Sidste ogsaa ved sine medicinste Kundskaber den væsentligste Tjeneste. Efterat han her over otte Aar havde ført sit majsommelige Dagværk, erholdt han pludselig et Kald til Brunsvig, som han heller ikke afflog. Man lagde ham imidlertid alle slags Hindringer iveien, og gjorde Gjenvordighedernes Maal, som han havde erfaret i Ovidlinburg, egentlig ret fuldt. Men han tilgav sine Modstandere af Hjertet og sagde: „Maatte Gud bevare og velsigne dem og give dem tusindfold Belønning for enhver Velgjerning, de havde beviist ham, og for ethvert Spotteord og Forhaanelse tusindfold Gæde.“ Ved denne Mildhed opnaaede han endelig endnu en fredelig Afsked, men kun for at imødegaa nye og langt større Gjenvordigheder i Brunsvig. Staden befandt sig dengang i en dobbelt Kamp, først mod deres Hertug, mod hvem den nu paa det Heftigste med Baabenmagt forsvarede en Uafhængighed, som den stedse havde gjort Forbring paa, deels var der iblandt Borgerne selv udbrudt en Strid, som i dens hele Løb er meget betegnende for hiin Tid. Mod Magistraten, som mest bestod af Byens Adelige, hvilte og havde Laugsmesterne paa deres Side, vare de Øverste blandt Borgerne optraadte med svære Anklager, og under Ledelse af en meget veltalende og dygtig Reislærd, Hennig Brabant, var det lykkedes dem at komme til Roret. Intet var dem nu mere om at gjøre, end at indskrænke Magistratens Rettigheder, og de Geistliges Straffe-Embeder; men de tillode sig snart, som de, hvilte ivre for Friheden, i Regelen gjøre, de vilkaarligste Indgreb i Retfærdigheden. Saa meget nu de Geistlige tidligere havde begunstiget dette Partie, fordi de Adelige undertiden regjerede meget herremæssigt, saa optraadte de nu med saadan Bestemthed mod samme, at de udtalte Excommunication over dem, og „vilde ei tilstede dem Afgang til Nadver, Daab og andre Kirkeceremonier, forinden de sporede Bod og Bedring hos dem.“ Da desuagtet Borgerhovedmændene forsøgte at ophidsse Borgereskabet, og Magistraten ogsaa indlagde Forbøn for Hine, bleve de dog ved deres Beslutning. Og hiin Tids Overtro maatte endnu hidrage dertil, at de droge den meest fuldkomne Seier deraf over deres Modstandere. Der udbredtes nemlig det Sagn, at Hennig Brabant paa Aegiedie-Kirkegaard blev forfulgt af en

Ravn, der siden besøgte ham i hans eget Huus. Nu gjaldt Brabant for En, der havde forsvoret sig Djævelen; og endelig kom det dertil, at han med endnu flere af sine Kammerater blev anklaget for Forræderie mod Staden, og paa den grusomste Maade henrettet. I denne urolige Tid indfaldt Arndts Virksomhed i Brunsvig, og han selv blev ogsaa nu indviklet i svære personlige Kampe. Navnet Arndt er ikke alene i hele Tydskland, men ogsaa videre udover sammes Grændser, bleven berømt for hans „sande Christendom,“ hvilket Skrift i visse Henseender er at ansee som den evangeliske Kirkes første Opbyggelsesbog, der lige til den nærværende Dag er bleven Uallige den rigeste Kilde til christelig Belærelse, kraftig Opvækkelse og himmelsk Trøst baade i Liv og Død. Dette Skrifts Begyndelse udkom nu i Brunsvig; men fordi Arndt deri afveg fra den daværende Theologii almindelige Maade, ei stred og trattede om Troesformularer, men i et inderligt, umiddelbar fra Hjertets Dybde udspringende, eiendommeligt Sprog meget mere fremstillede det af Troen vorende aandelige Livs Stikfæls, saa fældte de orthodoxe Jvrere strax Mistante, som var der skeet Afbræk paa den rette Troe, og hævdede et høit Skrig over det nye Rjætterie. Arndts egen Collega, som og alle Brunsvigs Præster paa saa Undtagelser nær, istemmede samme, saa at de endog offentlig angreb Arndt fra Prædikestolen. Han selv yttre sig derom saaledes: „Sandheden af den sande Religion ligger mig saa meget paa Hjertet, som Nogen i den ganske Verden, og jeg forsvarer ingen falsk Mening; kun bestræber jeg mig for, med den sande christelige Religion ogsaa et christeligt Liv maa komme overeens. Men jeg bliver hemmelig og offentlig ærerprende angrebet og gjort mistænkelig for det raae Folk, og holder derfor, man vil gjerne have mig bort.“ Derhos tiltog Sædernes Jordærvæls saaledes i Byen, at Arndt i denne Tid skrev: „Stadens Tilstand er saaledes bestaen, at jeg nu endelig har Afstye derfor, søger og Anledning at komme bort herfra; kan det ei skee formedelst et Kald, saa vil jeg begynde et Privatliv og hellige mit Liv til min Herre Christo og de guddommelige Tings Videnskab.“ Desuagtet lod Herren det i denne kummerfulde Tid ei mangle sin troe Tjener paa mangehaande Besørgørelser. Omendstjont hans Colleger paa alle mulige Maader søgte at forhindre de øvrige Bøgers Trykning af hans „sande Christendom,“ hvilke Arndt allerede havde skrevet, saa erholdt han fra mange Sider ikke alene Breve, som udtalte den varmeste Anerkjendelse af Bogen, men der kom ogsaa nogle fornemme Personer, som havde reist endog 70 Mile, for personligen at lære den Mand at kjende, der ved sine Skrifter saa inderlig havde opbygget dem. Dertil skulde Arndt og virkelig snart blive forløst af sin trykkende Stilling, idet han erholdt et Kald til Gisleben af Greven af Manssfeld. Han antog samme med Glæde, og erklærede Brunsvigs Borgermester udtrykkelig, „at ei Foragt for hans Person, hvilket han gjerne vilde taale, bevægede ham dertil, men alene Foragt for hans Embede; og gav ham at betænke, hvad det har paa sig, at gjøre En offentlig for den hele Menighed til en Rjætter og Sværmer, at udsjælde al hans Gjerning for noget jammerligt Sjufferi, at beskrive En, ei alene som det ulærdeste Uesl, der hverken har lært eller forstaaer Theologie, men og i Henseende til Læren at gjøre En mistænkelig og advare Folket for En.“ Den 1ste Januar 1609 blev Arndt indført i Gisleben. Omendstjont det heller ikke her manglede ham paa mangehaande Ansøgninger, har han dog dersteds i det Hele haft en rolig og velsignet Virksomhed. Her udviklede sig hans Skribent-Virksomhed stedse mere, og de

fire Bøger om hans sande Christendom udkom nu fuldstændig. Den første af disse Bøger kaldte Arndt den hellige Skriftes Bog, og viste deri, hvorledes det gamle Menneske daglig skulde døe i en sand Christen, men Christus leve i ham; den anden kaldte han Livets Bog, hvori han viste, hvorledes Mennesket formedelst Christi Fortjeneste, Lære og Exempel skulde overvinde alle Synder, Fare og Lidelser, og formedelst hans Kraft blive stærke i Korset og Bønner; den tredie kaldte han Samvittighedens Bog, hvori forklaredes, hvorledes Guds Rige maa, som et guddommeligt, indvortes Lys, blive vaft og oprettet i Menneskets Sjæl; den fjerde Bog kaldte han Naturens Bog, hvori vises, hvorledes Naturens store Verdensbog vidner om Gud og fører til Gud. Arndt selv betegner ogsaa de fire Bøgers Sammenhang saaledes, at den første Bog beskriver det christelige Livs Barndom, og desaarfsag Bodfærdigheden; den anden Manddommen, og desaarfsag Dplysningen; den tredie Alderen, og desaarfsag den ganske Forening med Christo formedelst Kjærligheden; den fjerde føies til, at man kan see, hvorledes Skrift, Kristus, Menneske og den hele Natur stemme overeens.

Arndt skulde ikke længe forblive i Gisleben. Allerede i Aaret 1611 udgik en ny ærefuld Kaldelse til ham igjennem Hertug Ernst af Brunsvig og Lüneburg, der ønskede at have ham til Præst i Celle, samt til sit Lands Superintendent. Greven af Mansfeld, som var Arndt meget hengiven, vilde ikke gjerne give Slip paa ham: men Arndt maatte dog i den til ham udgangne Kaldelse erkjende en guddommelig Befaling, og efter mangehaande Underhandlinger kom det endelig dertil, at han tiltraadte sit nye vigtige Embede i Celle Aar 1611. Han har i samme høvt en tro Bistand af sin Fyrste; men Præsternes Opn og Visitation forarsagede ham, især den første Tid, megen Nød, da de ikke vilde spie sig; men hans Idmyghed og Kjærlighed, som var forenet med en viis Fasthed, bortfjernede efterhaanden alle Vanskeligheder. Paa sin Fyrstes Befaling forfattede Arndt ogsaa en Kirkeordning for Landet. Samme udmærker sig ved en særdeles streng Kirke-disciplin, for hvilken den nuværende Tid vissefælig vilde strækkes tilbage. Efter samme skulde alle modvillige Syndere, som gave Anstød og Forargelse, Gudsbespottelse, Sværgere, Kirke- og Sacraments-Foragtere, Uforsonlige, Hoertarle, Drankere, Lype, Gjerrige, først blive advareret og formanet under fire Pæne, hjalp dette intet, da indstevnes for Consistoriet, og endeligen offentligen fra Prædikestolen med Benævnelsen af Navnet satte i Bånd, d. e. blive udstødte af den Christelige Menighed. Dermed var tillige forbunden, at alle Bryllupper, Værtshuse og ærlige Selfstaber bleve dem forbudne, og kun tilladte at høre Prædikenen bag Døren eller i en mørk Krog. I den egentlige Båndsettelsesform, som Præsten udtalede fra Prædikestolen, forekomme følgende Ord: „Jeg overgiver nu Djævelen denne ubodfærdige offentlige Synder til Kjødets Fordærvelse, paa det at hans Aand maa blive salig paa Herrens Dag, naar han igjen skulde omvende sig, og forkynde ham hermed Guds Brede og Unaade, og at han udelukkes fra alt Samfund med de Hellige i Himlen og paa Jorden, og er forbandet og fordømt med alle Djævlæ i Helvede, saalænge han forbliver i denne Ubodfærdighed.“ Derpaa følger en Formaning, at ei nogen Christen skal have noget med ham at skaffe, ei spise og drikke med ham, ja ei engang hilse ham paa Gaden.

Arndt forvaltede endnu i 10 Aar sit indflydelsesrige Embede i Celle. Aar 1621 paafølgte hans Død. Efter langvarig Sygelighed blev han den 3die Mai dette Aar sengeliggende. Paa samme Dag havde han

endnu prædike over Ps. 126, 5. 6.: „De, der saae med Graad, skal høste med Frydefang.“ Da han kom hjem, sagde han til sin Kone: „Jeg har nu holdt min Ligeprædiken.“ Sygdommen tog snart en meget betænkelig Vending; der blev bedet for ham i Kirkerne og i Skolerne. Den 9de Mai tog han i Nærværelse af alle sine Colleger den hellige Nadvere; og da hans Skriftefader spurgte ham, om han da vilde blive ved Guds Ord, Propheternes og Apostlernes Skrifter, ligesom ved den uforandrede Augsburgske Confession og Formula Concordia, lige til sin Ende, som han hidtil havde gjort, svarede han flere Gange: Ja. Den 11te Mai, som var hans Dødsdag, bad han meget, iblandt andet ogsaa: „Herre! gik ei til Doms med din Tjener!“ Derpaa slumrede han lidet ind, slog sine Øine op og udbrød i de Ord: „Vi saae hans Herlighed, en Herlighed som den Genbaarnes af Faderen, fuld af Naade og Sandhed.“ Hans Kone spurgte, naar han havde seet denne Herlighed? Den Døende svarede: „Nu har jeg seet den; ei, hvilken Herlighed er det! Det er den Herlighed, som intet Øie har seet, intet Øre hørt, og som ei er opkommen i noget Menneftes Hjerte; denne Herlighed har jeg seet.“ Kl. 8 spurgte han, hvormeget den slog. Kl. 9 gjentog han Spørgsmaalet; derpaa raabte han: „Nu har jeg overvundet!“ Strax derefter opgav han Aanden.

Ovenstaaende Biographie er tagen af „den Christelige Kirkes Historie udgivet af den Christelige Forening i det nordlige Tydskland.“ Vel stod mig og i den tydske Postille en kort Beretning om Arndts Liv aaben til Oversættelse; men jeg valgte hellere denne for dens mere Udførligheds Skyld.

Dog da en og anden Læser vel turde ønske et nøiere Bekjendtskab med denne høit oplyste og begavede Mand, troer jeg, at et Par Træk af hans Liv, skildret af Dr. Wildenhahn i hans Beskrivelse af Arndts Liv, ei vil være uvelkommen.

Af ovenstaaende Biographie har Læseren bemærket, at Arndt i Brunsvig havde store Trængsler, ei alene formedelst personlige Fienders bittre Angreb paa ham og hans Skrifter, men og formedelst de i Brunsvig til hans Tid indfaldne Uroligheder. Efter engang under saadanne Uroligheder selv at have lidt Mishandling af de igjennem Byen streifende raae Soldater, blev Arndt kastet paa Sygeleiet, under hvilken Sygdom selv hans Liv svævede i Fare. Omkring sig havde han sin troe Vgtesælle Anna Wagnerin i dyb Betyrning for sin elskede Mands Liv; dertil og deres Pleiedatter Odilia Lübecke, en gammel Ven af Arndt, Hr. von Schulenburg og Lægen Hr. Nebelthau, der ogsaa var en Ven af Huset, og som saadan delede Betyrninger med de Andre; men som og paa Grund heraf opbød Alt, hvad hans Kunst kunde frembringe, for ved Guds Bistand at redde den kjære Mands Liv. Og Herren hjalp ogsaa. Den heftige Feber, hvoraf han var angreben, og som havde taget en saa farlig Karakter, at Lægen erklærede, at hvis ei inden en Time en Forandrung til det Bedre vilde yttre sig, han da maatte ligge under for samme, forlod ham, og opvakt af sin bevidstløse Tilstand, hvori han en Tid havde lagt, kunde han atter forene sig i Samtale med sine kjære omkring hans Leie staaende Venner.

Slutningen af denne Samtale, tilligemed en derpaa følgende mærkelig Begivenhed, vil jeg nu lade følge, som den i hiint anførte Skrift af Dr. Wildenhahn er anført:

„J vide,” vedblev Arndt efter en Pause, „at jeg har været paa en stor Reise under denne min Sygdom. Vilde J ikke høre, hvad der er mødt mig?”

„Faldet det Eder ikke besværligt at tale?” spurgte Lægen bekymret.

„Bisfelig ikke, min kjære, unge Ven!” forsikrede den Syge. „Jeg føler mig saa vel og munter, at jeg gjerne kunde forlade min Seng, dersom J ellers tillod mig det!”

„O nei,” svarede Nebelthau. „Saa vidt ere vi endnu ikke! Det andet Onde kunde ellers let blive større, end det første!”

„Men jeg tør dog fortælle?” spurgte den Syge.

„Naar det ei falder eder besværligt at tale,” svarede Lægen, „og naar J lover mig, at J ikke vil tale for længe, og naar det, J vil sige, ikke ophidses eders Sind, da kan J gjøre det i Guds Navn. Men tillad os før, at vi paa kort Tid forlade eder. Den korte Rolighed vil gjøre eder godt!”

Og uden Videre førte den strænge Doctor begge Dvinder og den gamle Herr von Schulenburg tilbage i Sygeværrelset, og dvælede her med dem en god halv Time.

Da han derpaa alene sagte aabne Døren til Sygeværrelset og saae hen til den Syge, foer han forstræffet tilbage. „Hvilket et forunderligt Syn!” udraabte han halvhoit og vinkede de Tre hen til sig, og da disse traadte hen, slog de, næsten aldeles blendet, Øinene ned. Omkring den Syges Hoved straaled et klart electrisk Stin, som, efterdi Værelset var dunkelt, gav en desto lysere Glæde fra sig, der, ligesom en gylden Sky havde leiret sig om den Syges hele Ansigt.

„For Guds Skyld, hvad er det?” udraabte Egteskællen forstræffet.

„Jeg veed det ikke,” svarede Lægen, „og jeg vover ei at forklare det.”

„Min Johannes ligger for Døden,” vedblev Konen, og ilede hen til Lægen, Nebelthau greb hende dog hurtig ved Haanden og holdt hende tilbage.

„Ærværdige Herre!” sagde han nu selv med dæmpet Stemme til den Syge. „Hvorledes gaaer det eder?”

Der paafulgte en Dødsstillehed; men efterhaanden blegnede den forunderlige Glæde, indtil den tilsidst ganske forsvandt.

„Træd dog nærmere!” sagde nu Arndt.

„Min gode, kjære Herre!” udraabte nu Huusmoderen og ilede hen til den Syge, greb hans Haand og lagde den høire paa hans Pande: „Hvorledes havde J det nu? Var det Eder ilde til Sind?”

„Mig?” svarede den Syge forundret. „Nei, min gode Kone! Mig var netop uudsigelig vel! Jeg har i Bønnen talet med min Herre, og var saa inderlig og i Sandhed i Beskuelsen af Herren, at jeg troede, jeg pludselig igjen var bleven forsat fra Himmelen Herlighed paa den arme Jord, da J kaldte paa mig!”

„Hvor var J da?” spurgte Egteskællen.

„Jeg veed det ikke mere,” svarede Arndt. „Kun paa mit Hjertes Salighed føler jeg det endnu, at jeg var uudsigelig lykkelig og salig. Al, Anna, intet Die har nogensinde seet, og intet Dre har hørt, og det er ikke kommen i noget Menneſtes Hjerte, hvad Gud har beredt dem, som elſte ham. Naar nu alt dette, hvad min Sjæl nu følte, Intet er imod den uendelige Herlighed hos Herren, hvad maa da ikke Saligheden være!”

„Forunderlige Guds Mand!” udraabte Schulenburg begejstret. „Naar J ei er sendt af Gud, at aabne Øinene paa os arme forblindede Men-

nesser, saa er det hele Prædikeembede en unyttig Ting, og Verdens Lys er igjen udslukket!"

"Min Ven," sagde den Syge og rystede smertelig smilende Hovedet. "Tænk I ei paa Herrens Tilfagn: Jeg vil ikke lade eder faderløse, jeg kommer til eder? og paa hans Afstedstrøft: See jeg er med eder alle Dage indtil Verdens Ende? Stig kun selv først op til Herren, og han vil altid stige ned til eder. Troen banter paa og Kjærligheden lukker op!"

"Du spurgte mig, kjære Anna," vendte Egtemanden sig efter en lille Stund til Hustruen, — „hvor jeg havde været. Jeg kan give dig et Svar derpaa. Da jeg forhen opvaagnede af min Søn, holdt jeg det, som opfyldte min Sjæl, en Tid lang for virkelig Sandhed; nu seer jeg visse, det var kun en Drøm, en Begivenhed paa min Sjælereise, medens Legemet laae sygt og svagt. Jeg maa dog fortælle eder det; ogsaa Drømmen har ofte sin Sandhed, men vist stedsse sin Velsignelse for det gudsfrygtige Sind."

"Jeg drømte," vedblev nu Arndt, „jeg var paa en stor Reise i et endnu aldeles ubebygget Land. Jeg bar en stor Vandringsstav og en Pillegrimsklædning og skred rask og utrættelig op ad de steileste Bjerge. Da kom jeg endelig i en vidt udsat Bjergslette, men som var aldeles omgivet af mægtige Træer. Jeg følte nu Træthed og satte mig ned i det bløde Græs, hvis Blomstersmykke overtraf al Skjønhed, som nogenfinde mine Dine have seet. Pludselig bemærkede jeg et høit Kors opreist foran mig, paa hvilket den døende Guds Søn hang. Han havde luffet sine Dine, men ud af hans Side trængte sig endnu enkelte Blodsdraaber. Da jeg i smertelig Andagt var fordybet i saadant Syn, blev det fra begge Sider lydeligt og et stort Antal Mennesser bleve synlige, hvilke dannede en Kreds om Korset, og midt i Kredsen havde sig en Domstol, paa hvilken en safsom skiftet Mand steg op.

"Tael," raabte denne til Mængden, „hvem er det, som hænger der oppe paa Korset?"

Og nu bleve de forskjelligste Stemmer lydelige, hvilke dog overdøvedes af hverandre. Men Manden paa Stolen vinkede med Haanden, bød Rolighed, og befalede, at enhver enkelt skulde afgive sin Stemme.

"Han er Tømmermandens legemlige Søn!" sagde nu den Ene.

"Han er Marias naturlige Barn!" sagde den Anden.

"Han holder sig selvbedragerisk for Guds Søn!" sagde den Tredie.

"Ja han er, ligesom vi alle ere!" sagde den Fjerde.

"Han er indtaget af jødiske Fordomme!" sagde den Femte.

"Han fornedrer Mennefsket under dets Værdighed!" sagde den Sjette.

"Bil hans Ord," spurgte nu Manden paa Stolen, „bestaae i al Evighed?"

"Aldrig!" raabte Mængden. „Menneskeheden vil vel bære disse Tænker en lang Tid, men den frie Kjærlighed vil gjøre den frie fra Troens Tryk."

Nu opstod der en Tausshed og alle saae op til Korset. Da smilede Herren mildt, men med dyb Smerte, og bøjede derpaa sit Hoved og opgav Manden.

Som Mængden det saae, gennemfoer den en mægtig Skræk, og inden jeg endnu ret kunde fatte, hvad da skede, vare Alle, ligesom af en Stormvind, bortkysede og vidt og bredt Ingen mere at see. Den døende Frelser's Smil havde fordrevet Korsets Fiender.

Men Domstolen var bleven tilbage, og en Engel steg berop og udbredte sine Finger, og disse vorede, ligesom den nysødte Sommerfugls Finger, hvilke snart udbredte sig saa vidt, at de bedækkede den hele Jordkreds, saa at de naaede lige til Himmelen, ladende kun Rum tilbage for Korset. Og over samme straaede et gyldent Lys, hvis Glæde ei har sin Lige paa Jorden. Og Engelen hævede sin høire Haand og sagde: „See det Guds Lam, som bærer Verdens Synder! Han vil komme at domme Levende og Døde!“ Og derpaa hørte jeg en himmelsk Sang, som af tusinde og atter tusinde Stemmer; de sang Johannes's Ord: „Nu er Saliggjørelsen, og Magten, og Riget bleven vor Guds, og Myndigheden hans Christi, og han vil regjere fra Evighed til Evighed!“ Og da nu igjennem det uendelige Himmelsrum et mægtigt Amen gjenlød, saa at Jorden bævede, sank jeg ned paa mine Knæ, og istemmede med de himmelske Hærskarers store Halleluja. Derpaa vaagnede jeg.“

Her taug den Syge og saae opad, med Vinene fulde af stille Taarer. Men de Omstaaende havde foldet deres Hænder og den gamle v. Schullenburg sagde med halvhøi Stemme: „Amen! Amen!“

Et andet Træk af Arndts Liv vil kunne stille os for Die hans Troe og stærke Tillid til Herren, hans kraftige Bøn, som og hans inderlige Mennefsfjærlighed. De Hertugelige havde engang paa en listig Maade overfaldt Staden Brunsvig, indtaget tvende Volde, og lode derfra en Rugleregner falde hen over Staden. Forskrækket og bestyrstet over det uventede Angreb, uvidende om, hvor stor en Magt Fienden havde faaet over Staden, grebe den største Deel Flugten til Borgen, for der at finde et Tilflugtssted imod Fiendens Rugler. Johan Arndt blev og ført derhen. Gaaende ud fra sit Huus, ei i samme Hensigt som de andre Flygtende, men for at opsoge sin Pleiebatter Odilia, blev han dog imod sin Villie nødt til at følge den uimodstaaelige Strøm af den Folkemasse, som trængte sig frem til Borgen. Ankommen hertil vidste han snart ved sit Raad og sine Opmuntringer at bringe Orden og Rolighed iblandt den forvirrede og beangstede Skare af Mænd, Kvinder og Børn, som her vare forsamlede, ja vidste her med de rette Maaben, at gjøre Fienden den største Modstand. Om det her i Borgen Passerede hedder det i hiint Skrift af Dr. Wildenhahn saaledes:

„I Borggaarden var ogsaa det opulmende Mod snart igjen udslettet, og Angst og Stræk bemægtigede sig paanyt de svage Gemytter. „Frygter eder ikke,“ trøstede Arndt. „Fienden har dog hidtil, Gud ske Lov, ingen Stæde gjort os og ei frummet et Haar paa vort Hoved!“

„Men skal da Nøden ingen Ende have?“ udraabte flagende en anden Stemme. „Er der ingen Forbarmelse mere i Himmelen, ingen almægtig Gud, som kan ødelægge vore Fiender?“

„Bisfelig!“ svarede Arndt. „At Hærskarernes Herre der oppe kan det, derom er ingen Tvivl; men om han vil, om hans Tid og Time er kommen, da han vil tilraabe vore Undertrykkere: Hertil og ikke videre! — om hans Barmhertighed imod os ei har Ende, det maa vi oppebie i Nidmyghed og Taalmødighed!“

„Men hvad skulle vi gjøre?“ spurgte man videre.

„Bede, at Rummeren ei maa blive større, end at vi kunne bære den,“ sagde Præsten, og vedblev derpaa, just som om dette Klageord havde erindret ham om en forglempt Pligt, med høi Stemme saaledes:

„Venner, Brødre, alle I, hvem Nød og Angest har forsamlet her, hører mig! Det var ei min Villie, at gaae herhen og at døle her; Strømmen af dem, som flygtede herhen, har revet mig med sig. Jeg troede nu først, det var en tilfældig Ting, men nu mærker jeg det, — Herrens Haand har ført mig hid; jeg skal erindre eder paa de Vaaben, som Gud har givet eder, hvormed I kunne stride imod eders Modstandere. Disse Vaaben hedde: Bøn og Paafaldelse. Raster eder med mig paa eders Kna; Faderens Nie i Himmelen seer igjennem den dunkle Nat ned paa eder og tæller eders Taarer! Ja, lader os bede!“

Og giebliftelig sank alt det forsamlede Folk paa Kna; selv Mødrene, som holdt de Diende i deres Arme, kastede sig ned paa de kolde, haarde Stene; en hellig Stilhed leirede sig over den beangstede Mængde, kun afbrudt af Skydsjets Torden, som endnu uophørligt rystede hen over Byen; Stjernene saae mildt og venligt ned, tildeels kun overskygget af Jldfluglerne, hvilke, ligesom slet efterdannede Himmellegemer, vel lysende, dog snart forladende deres stolte Bane, faldt ned til Jorden.

Men Arndt bad og sagde: Herre, almægtige Gud, Herre Zebaoth, vor Styrke, Herre, vor Klippe, vor Borg, vor Frelser, vor Gud, vor Tilflugt; paa hvem vi forlade os, vort Skjold, vor Saligheds Horn og vor Beskyttelse! Vi ville love og paafalde dig, saa blive vi reddede fra alle vore Fiender. Giv os, Herre, et stærkt Hjeltemod, at vi ei frygte os for alt Krigsfolk, som leirer sig omkring os! Thi alene ved dig, Herre, ville vi nedstøbe vore Fiender, i dit Navn ville vi seire over dem, som sætte sig imod os. Vi forlade os ei paa vore Buer, og vort Sværd kan ei hjælpe os, men du hjælper os fra vore Fiender og gjør dem til Skamme, som hade os. De maa blive ligesom Hø for Binden, og Herrens Engel støder dem bort; deres Veie maa blive mørke og slibrige, og Herrens Engel forfølger dem. Gud er vor Tilflugt og Styrke, en Hjælp i den store Nød, som har truffet os. Derfor frygte vi os ei, om end Verden gaaer under, og Bjergene synke midt i Havet. Thi Guds Stad skal dog blive smukt lystig med dens Kirke, hvor den Høiestes hellige Bøliger ere. Gud er hos den derinde; derfor vil den vel blive. Gud hjælper den tidlig. Gud, du som styrer Krigene i al Verden, sønderbryder Buerne, sønderflaaer Spydene og forbrænder Bognene med Jld, hvis Torden overdøver al Jordens Skrig, og hvis Lyn gjør al Menneftets Jld til Skamme, Herre Gud, du som lader dine Engle leire sig over Børn og Diende, og til Beskyttelse for Syge, Svage og Dyinge, for hvem det beangstede Hjertes stille, stumme Suk er et lydeligt Sprog, som trænger igjennem alle Himles Himle til din Barmhjertigheds og Naades Throne, Herre Gud, du som i Stjernerne, som nu see ned paa os, aabenbarer din evige Magt og Herlighed, og med din Munds Aande hemmer Jldfluglerne i deres Løb, Herre, vor Gud, forbarm dig over os! Skaf os Bistand i Nøden, thi Mennefteshjælp nytter ei her. Fordriv dem, som ere imod os, ligesom Røgen fordrives af Binden, ligesom Børet smelter for Jlden. Vi vide vel, Herre, at vi ei ere værd saadan Godhed og Naade, at vore Synder ere store og mange; ja nu i vor store Nød føle vi det langt mere og bybere, at din Straffedom opgaaer ligesom et Veir, som vi selv have ført over os. Men, Herre, du vil jo ei Synderens Død, men at han omvender sig og lever. Saa vend ei dit naadige Ansyn bort fra os,

thi vi ere elendige og arme. Herre, gik ei til Doms med os, men tilgiv os vor Skyld, ligesom og vi tilgive alle vore Fiender og Skyldnere. Glæde og fryde sig maa de, som spørge efter dig, og de som elste din Salighed, maa steds sig: Høilovet være Gud! Du lader os erfare megen og stor Angest, men du gjør igjen levende og henter os atter ud af Jordens Dyb. Du leder os, Herre, efter dit Raad og antager os endelig med Vre; saa gjør, Herre, et Tegn til os, at de see det, som hade os. Herre Zebaoth, hvem er som du? En mægtig Gud er vor Gud, din Sandhed er omkring os. Du hersker over det brusende Hav, du stiller dets Bølger, naar de reise sig. Du vinker med din høire Haand Skyerne op og lader regne; du adspredde Fienderne med din stærke Arm. Alt, du stærke, mægtige og uovervindelige Herre Jesum Christum, du rette Underlig, Raad, Kraft, Helt, Evigheds Fader, Fredsfyrste, vær du vor Styrke, vort Skjold, vor Beskyttelse, som indsætter os til Vre og opreis vort Hoved. Beed du, Synderes Frelser, de Armes Trøster, du de Trættes og Besværedes søde Ven, beed du for os hos din og vor Fader! Hjælp os, saa ere vi hjulpe! Amen!"

Dg da Arndt udraabte sit troende Amen til Himmelen, gjenløb det fra de mange Hundrebes Munde, hvilke her, i den dunkle Nat, under Stjerneteltet, omleiret af Fiender og forkræftet ved Skytslets Torden og de brændende Rugler, som fløi hen over deres Hoveder, laa paa deres Knæ og med de Christnes Baaben, med Bøn og Taarer stred mod deres Fiender.

Dg Herren vendte sit naadige Afsyn til dem. Allerede under Bønnen havde der reist sig en Storm, hvis Raslen havde blandet sig med Tordenen. Dg see, en let Taage steg op af Jorden og tilslørede Stjernernes glimrende Afsyn. Dg Taagen danne sig til Skyer og Skyerne trykte et rædselsfuldt Mørke ned over Byen. Dg endnu forinden alt Folket havde reist sig op, aabnede Skyemassen sig, — Hærskarernes Herre blande sig i Menneskenes Strid. Siden ser Maaneder saldt Regnen for første Gang ned paa det udtørrede Land og i saadanne mægtige Strømme, at Borggaarden snart lignede et Vandspeil.

Kun med Nød og Møie reddede sig de her Forsamlede i de høiere beliggende Rum og Hølvinger, ventende med Angst og Skjelven, hvad der skulde skee. Dg hvad stede! Skytslets Torden blev steds svagere og bortbøde tilsidst ganske og aldeles; ingen brændende Drage fløi mere igjennem Luften, og da Regnskylllet omtrent efter en halv Time ophørte, laae en dyb, næsten rædselsfuld Stilhed over den hele Stad.

Da raabte Johannes Arndt med lydelig Stemme iblandt det forsamlede Folk: Falder ned, Menneskebørn! Iover Herren min Sjæl, og Alt, hvad i mig er, hans hellige Navn. Iover Herren min Sjæl og forglem ei, hvad Godt han har gjort imod dig! Han, som tilgiver dig alle dine Synder, og lægger alle dine Mangler, som redder dit Liv fra Jordærvælse, som kroner dig med Naade og Barmhjertighed. Herre, vor Gud, deres Frelser, som bygge paa dig, vi takke dig! Du har sendt os Hjælp fra det Hellige, og styrket os fra Zion, du har overøst os med din Velsignelse og frydet os med dit Afsyns Glæde. Du har ikke foragtet de Armes Elendighed, og ei skjult dit Afsyn, da vi kaldte paa dig. Du trofaste Hyrde har ført os paa grønne Enge og berebt os et Bord imod vore Fiender. Hvorledes skal jeg gjengjælde Herren alle hans Velgjerninger, som han beviser mig? Jeg vil tage den lægende Kalk og prædike Herrens Navn. Men du, min Herre Jesus Kristus, min Forbeder, har bedet for mig,

at min Troe ei har ophørt. Lovet være du, o min Herre og Gud, du som alene gjør Undere, og evig lovet være dit hellige Navn; alle Lande maa blive fulde af din Gode! Amen! Amen!" Og alt Folket sagde Amen, og Børn og Diende græd høit, som om de ogsaa i deres Sprog vilde love og prise Herren. Og har ikke ogsaa Gud af de Diendes Mund be-
rebt sig Lov?

Endnu laae vel dunkel Nat paa Jordkredsens, og Vinden drev Skyerne foran sig; men i de Forsamledes Sjæle var det lys Dag og fuldkommen Fred. Og som om nu Frihedens Porte havde været aabnede, saa drog nu Folket ud fra Borggaarden, Enhver ad sin Gade, hjem til Sit. Snart var Borggaarden øde og forladt; og da den sidste Moder med hendes Børn ved Haanden var traadt igjennem Døren, da gik ogsaa Johannes Arndt; hans Hænder laae foldede paa hans Bryst, hans Hoved var bøiet — men paa hans Ansigt skinnede Herrens salige Fred.

Oversætterens Forord.

Idet jeg lader denne herlige Bog udgaae i vort norske Sprog, skylder jeg den christelige Læser at vedføie nogle oplysende Bemærkninger.

Først maa jeg da bemærke, at den tydske Original, hvoraf denne er oversat, er en i Neutlingen Aar 1768 trykt Udgave af hans „Evangeliske Postille,“ indeholdende over hver Søndagstext to, tre, fire, ja og undertiden fem forskjellige Prædikener. Af disse Prædikener har jeg efter bedste Skjøn udvalgt og oversat een Prædiken til hver Søndag, paa nogle Søndage ogsaa to. Kun i nogle Prædikener, i den paa 2den Søndag i Faste, Skjærhorsdag, Paaskebad og 2den Søndag efter Paaske har jeg til den af mig til Oversættelse valgte Prædiken føiet nogle Stykker af de andre i Originalen samme Text behandelnde Prædikener. I et Par Prædikener, hvor nogle Psalmevers forekomme, har jeg gjengivet de samme med nogle af Brorsons, da jeg ei fandt mig dygtig at oversætte de samme. I andre Prædikener forekomme nogle Riim, hvilke jeg fra det Tydske har gjengivet saa godt jeg kunde, men beder om Overbærelse, at det ei er sleet bedre. Forøvrigt har jeg ved Oversættelsen brugt al mulig Flid, og har holdt mig til Originalen, saa meget som muligt. Tillige maa bemærkes, at til Søndagstexternes Forklaring er ogsaa vedføiet 27 Passionsprædikener, hvis Oversættelse jeg dog skylder Hr. Claus Nilfen.

Om Noget kunde synes et saadant Arbeide som dette at være overflødig i vor Tid, som er saa rig paa Opbyggelses-Skrifter og ei mindst af dette Slags, da henvises de samme til Læsningen af den heri indførte Fortale af Johan Arndt selv, hvori han angiver sine Grunde for dette sit Arbeides Fuldførelse, som og til den af Johan Gerhard her indførte Fortale til denne Bog.

Nu, den naadige Gud og Fader i det Høie velsigne da dette i denne Bog indeholdende Vidnesbyrd om hans Søn Jesus Christus, som er Veien, Sandheden og Livet til Salighed for alle dem, som troe paa hans Navn; han lade det naadeligen tjene til sine troende Børns Bestyrkelse i Troen, Fremvægt i Naaden og gode Gjerningers Døvelse, samt og til deres Befæstelse i den rene, sunde Lære, saaledes som samme er nedlagt i vor dyrebare lutherske Kirke; dette høre og bønkhøre han af Naade for samme sin elskelige Søns Skyld, Amen.

Rendall County Lisbon Illinois i Nord-Amerika, den 23de
Marts 1855.

P. A. Rasmussen.

Register.

	Side.
Første Søndag i Advent	1.
En anden Prædiken paa samme Søndag	11.
Anden Søndag i Advent	20.
Tredie Søndag i Advent	35.
Fjerde Søndag i Advent	47.
En anden Prædiken paa samme Søndag	58.
Christi Fødselsdag	66.
En anden Prædiken	77.
St. Stephansdag	87.
Søndag imellem Juul og Nytaar	96.
Nytaarsdag	107.
En anden Prædiken	114.
Søndag efter Nytaarsdag	122.
Hellig tre Kongers Dag	131.
En anden Prædiken	141.
Første Søndag efter Hellig tre Kongers Dag	152.
En anden Prædiken	163.
Anden Søndag efter Hellig tre Kongers Dag	174.
Tredie Søndag efter Hellig tre Kongers Dag	187.
Fjerde Søndag efter Hellig tre Kongers Dag	197.
En anden Prædiken	210.
Femte Søndag efter Hellig tre Kongers Dag	220.
En anden Prædiken	228.
Søndag Septuagesima	239.
Søndag Sexagesima	253.
Fastelavns-Søndag	266.
Første Søndag i Faste	279.
Anden Søndag i Faste	299.
Tredie Søndag i Faste	314.
Fjerde Søndag i Faste	330.
Femte Søndag i Faste	343.
Palme-Søndag	356.
Stjærtorsdag	367.
Langfredag	381.
Første Paasfedag	388.
Anden Paasfedag	405.
Første Søndag efter Paaske	418.
Anden Søndag efter Paaske	429.

	Side.
Tredie Søndag efter Paaske	442.
Almindelig Bededag	453.
Fjerde Søndag efter Paaske	469.
Femte Søndag efter Paaske	480.
Christi Himmelfartsdag	492.
Sjette Søndag efter Paaske	507.
Første Pintse-Dag	518.
Anden Pintse-Dag	528.
Trinitatis-Søndag	537.
Første Søndag efter Trinitatis	551.
Anden Søndag efter Trinitatis	564.
Tredie Søndag efter Trinitatis	579.
Fjerde Søndag efter Trinitatis	592.
Femte Søndag efter Trinitatis	603.
Sjette Søndag efter Trinitatis	615.
Syvende Søndag efter Trinitatis	628.
Ottende Søndag efter Trinitatis	640.
Niende Søndag efter Trinitatis	649.
Tiende Søndag efter Trinitatis	660.
Elleve Søndag efter Trinitatis	673.
Tolvte Søndag efter Trinitatis	683.
Trettende Søndag efter Trinitatis	692.
Fjortende Søndag efter Trinitatis	705.
Femtende Søndag efter Trinitatis	717.
Sextende Søndag efter Trinitatis	727.
Syttende Søndag efter Trinitatis	738.
Attende Søndag efter Trinitatis	748.
Nittende Søndag efter Trinitatis	762.
Tyvende Søndag efter Trinitatis	771.
En og tyvende Søndag efter Trinitatis	785.
Do og tyvende Søndag efter Trinitatis	793.
Tre og tyvende Søndag efter Trinitatis	806.
Fire og tyvende Søndag efter Trinitatis	817.
Fem og tyvende Søndag efter Trinitatis	830.
Ses og tyvende Søndag efter Trinitatis	843.
Syv og tyvende Søndag efter Trinitatis	856.

Første Søndag i Advent.

Evangelium Matth. 21, v. 1—10.

Elstelige i Herren! Hvad den hellige Prophet Esaias i det 62 Cap. v. 10. har forudsagt om Messias, Herrens Salvede, nogle hundrede Aar før hans legemlige Tilkomst, det er opfyldt i Herrens ydmyge Indtog i Jerusalems Stad. Thi saaledes siger Propheten: „Gaaer igjennem, gaaer igjennem Portene, ryd-der Folkets Wei, baner, baner den banede Wei, kaster Stenene deraf, opløfter et Banner for Folkene. See, Herren lader sig høre indtil Jordens Ende, siger Zions Datter. See, din Salighed kommer, see, hans Løn er med ham, og hans Gjerning er for ham. Og de skal kalde dem et helligt Folk, Herrens Igjen-løste.“ Denne Høitid erindrer os nu om Messias, Guds Søns, vor Frelses og Forløsers legemlige Tilkomst; thi Herren har ladet sig høre indtil Verdens Ende, og har opløstet sit Banner over Folkene, og bragt dem under sin Fane formedelst sit Ord og Erkjendelse, hvorfor ogsaa vi alle, som troe paa Christum, kaldes det hellige Folk og Herrens Forløste, hvorover vi af Hjertet skulle glæde og trøste os, og med den gamle Fader Zacharias synge: „Lovet være Herren, Israels Gud! at han haver besøgt og forløst sit Folk, ved vor Guds inderlige Barmhertighed, ved hvilken Opgangen af det Høie haver besøgt os.“ Luc. 1, 68. 78.

Efter som da nu al vor Frelse er grundet paa denne Tilkomst og ved den al vor Salighed maa komme fra Gud, men vi arme Menneſker ikke kunde selv komme til Gud, saa er den barmhertige Gud kommen til os, paa det han maatte ſinne for os, vi, ſom ſidde i Mørke og Dødens Skygge, og ſtyre vore Fødder paa Fredens Wei. Luc. 1, 79. Vi kunde ikke komme til Gud; men Gud maatte først komme til os, ligesom Gud først kom til Adam i Paradiset, ſøgte ham og raabte paa ham. Derſom Christus ikke først var kommen til os, ſaa vare vi aldrig komne til Gud; men han er dertil kommen, at han kunde ſøge og ſaliggjøre det Fortabte. Luc. 19, 10. Han er kommen ſom en Forløſer til de Fængne, ſom et Lys til Mørket, ſom en Læge til de Syge, ſom Livet til de Døde, ſom en Trøſt til de Bedrøvede, ſom en Beſſignelſe til de Forbandede, ſom en Hyrde til de fortabte Faar, ſom en Retfærdig til Syndere, en Hjælper til de Forladte; han kom fattig, for at gjøre os rige; han kom ſagtmodig, for at be-

rise os Naade. Saaledes hedder det i Ef. 61, 1. 2.: „Den Herres, Herres Mand er over mig, derfor har Herren salvet mig, til at kundgjøre et godt Budskab for de Sagtmødige; han sendte mig til at forbinde dem, som have et sønderbrudt Hjerte; til at udraabe for de Fængne Frihed, og for de Bundne Fængselets Opløseelse, til at udraabe Herrens Velbehageligheds Aar, og vor Guds Herrens Dag, til at trøste alle Sørgende.“

Saa er det derfor nu billigt, at vi af Hjertet glæde os og trøste os i denne hans legemlige Tilkomst; thi Herlighedens Herre, Naade-Ronge, Fredens Fyrste, Livets Herre er kommen til os, ja den rette Saligheds-Kilde er fremvældet, hvorom Propheten Esaias siger i 12 Cap. v. 3. &c. „Og I skal drage Vand med Glæde af Salighedens Kilder. Og I skal sige paa den samme Dag: takker Herren, paatalder hans Navn, kundgjør hans Gjerninger iblandt Folkene; forkynder, at hans Navn er høit. Synge Herren Psalmer, thi han haver gjort herlige Ting, der kundgjort paa den ganste Jord! Naab høit og syng med Fryd du Indbyggerste i Zion! thi den Hellige i Israel er stor mir ubi dig“. Et saadant aandeligt Frydefrig, et saadant glædeligt Hosanna og en saadan Frydefest skalde billig alle troende Christne til deres Freløseres Døge holde paa denne Fest-Dag og i deres Hjerter synge: „Lovet være den, som kommer i Herrens Navn, Hosanna i det Høie!“ Ja, kom du Naade-Ronge, opfyld os her med din Naade, og hilsed med din evige Herlighed!

Vi ville da fatte dette Evangelium i tvende Hovedstykker: 1. Hvorledes Kristus kommer til os baade legemlig og aandelig med stor Ydmyghed, og regierer vore Hjerter med stor Sagtmødighed. 2. Hvorledes vi skulle modtage denne vor Naade-Ronge. Derom ville vi handle paa det korteste. Den Herre Jesus vil ogsaa med sin Glæde og aandelige Jubel komme i vore Hjerter, og opfylde os med sin Naade. Amen.

1. Hvor ydmyg og venlig vor Ronge kommer til os.

Jo prægtigere og herligere denne Verdens Konger kunne lade sig tilsyne for deres Undersaatter, desto større Anseelse faae de af alle og enhver. Hvorvel nu dette har en stor Anseelse i Verdens Øine, saa er det dog Intet i Guds Øine; thi hvad, som er høit for Verden, er en Vederstyggelighed for Gud, men hvad, som er i dybeste Ydmyghed, er høit for Gud. Og ligesom den største Pragt har den største Anseelse for Verden, saaledes har den dybeste Ydmygelse den største Anseelse for Gud. Den Allerydmygeste er for Gud den Allershøieste. Hvo, som derfor vil være stor i Himmelen, den være liden og nedrig paa Jorden. I saadan dyb Ydmyghed vilde nu Messias og Verdens Frelser aabenbare sig, paa det man af dette Tegn skal-

de see, at han var den Høieste i Himmelen, da han var den Ydmyggeste paa Jorden. Ved Christi Ydmyghed maatte vor Hoffærdighed udjones. Men nu kunde Nogen sige: Hvad har da bevæget Guds den Allerhøiestes Søn til saadan dyb Ydmygelse? Treende Ting: 1. Vort Fald. 2. Vort Trøst. Først forbi Menneſket ved den største Hoffærdighed, at han nemlig vilde være Gud liig, faldt fra Gud, saa maatte han atter ved den dybeste Ydmygelse blive forsonet med Gud. I saadan sin Søns hjertelige Ydmygelse havde nu Gud et Velbehag, og derfor raaber han fra Himmelen: „Denne er min Søn, den Elſtelige, i hvem jeg haver Velbehag.“ Matth. 3, 17. og Cap. 17, 5. Og til denne hjertelige Ydmyghed henviser os Guds Søn, naar han siger: „Lærer af mig; thi jeg er sagtnodig og ydmyg af Hjerter“. Matth. 11, 29. Eftersom da Christus formedelst Ydmyghed ſkulde forſone Menneſket med Gud Herren, ſaa maatte ogsaa alle hans Gjerninger være ydmyge, og derfor er ogsaa hans legemlige Tilkomſtis Aabenbarelse ſteet i ſaa ſtor Ydmyghed, ligesom Dagens Evangelium bevidner.

Den anden Aarsag til hans Ydmyghed er vor Trøst, at vi ikke ſkulde frygte os for ham. Derfor raaber han: „Kommer til mig, jeg er sagtnodig og ydmyg af Hjerter“. Matth. 11, 29. Og i Joh. 1, 29. hedder det om ham: „See det Guds Lam, ſom bærer Verdens Synder“. Al! hvem ſkulde frygte ſig? I ydmyge Gjerninger er Guds Magt. Men nu ſkulde han aabenbare ſig for Verden ſom en Konge, vel ikke ſom en verdslig Konge, men ſom en Naades-Konge, og iſærdeles for det jødiſke Folk. Derfor maatte han drage ind i den kongelige Stad Jeruſalem, men da hans Indtog ſkulde ſtee i Ydmyghed, og han dog alligevel ſkulde være en Konge, ſaa maatte der ogsaa ved dette ydmyge Indtog være kongelig Magt, Majeſtæt og Herlighed, vel ikke paa verdslig, men paa en himmeſt Naade. Derfor finde vi tre Slags kongelig Herlighed ved dette Indtog: 1. Den kongelige Befaling til hans Disciple, og Hjerternes Lydighed. 2. Den prophetiſke Spaadom om denne Konge og om hans Indtog, hvilket aldrig er vederſaret nogen verdslig Konge, at en Prophet har forudſagt hans Hylbing og Indtog. 3. Den kongelige Værelſe i det „Hoſianna“. Denne ydmyge legemlige Tilkomſt er nu et ſmukt Speil, at han ogsaa aandeligviis vil ſaaledes komme ſagtnodig til os i vore Hjerter, og ikke forſtrække os. Ab. 3, 20.: „See, jeg ſtaaer for Døren og banker; derſom Nogen hører min Røſt og oplader Døren, til ham vil jeg gaae ind og holde Madvere med ham og han med mig“. Al! Lad den venlige Herre, din Konge, ei ſtaaе udenfor, men opluk ſnart for ham dit Hjertes Dør; thi han

staaer ogsaa nu for dit Hjertes Dør. Dersom nu din Konge kommer saaledes ydmyg til dig, saa vil han ogsaa sagtnodig og ydmyg regjere dig; thi hører, hvilken en sagtnodig og venlig Befaling han giver sine Disciple: „Dersom Noget taler Eder noget til, da siger, at Herren har dem behov“. Her have vi den skjønne Lære, hvor sagtnodig og dog tillige mægtig Kristus regjerer vore Hjerter.

Først, saa regjerer han sagtnodig, idet han styrer eller leder Hjertet; thi hvad Herren befaler Disciple, er idel Ydmyghed, uagtet der tillige derhos er guddommelig Magt. Thi at regjere, høre og lede et mennefteligt Hjerter, og gjøre det sig lydigt, det er Guds Magt. Deraf see I, at denne Konge har sit Regimente i Menneftens Hjerter, har i dem sit Herredom og Rige; han veed og seer alle Ting langt fra, førend de endnu ssee, ja „han forstaaer vore Tanker langt fra,“ Ps. 139, 2. Derfor vidste ogsaa Herren, hvad disse Folk vilde sige. „Der er ikke et Ord paa min Tunge, uden du, Herre, veed det altsammen“, siger David Ps. 139, 4. For hans Dine er Alt nærværende og aabenbart, ja Intet er skjult for hans Dine. Ebr. 4, 13. Den almægtige Gud give, at vi ogsaa lode denne Konge regjere os saaledes, at vore Hjerter strax bleve ham lydige, og at vi lode Herren vor Afeninde tilligemed Føllet at ride paa, det er, at vi overlode ham vor Sjæl og vor Samvittighed; hvor sagtnodig vilde han ei da ride derpaa til Jerusalem, til den evige Freds Bestuelse.

For det andet regjerer han vort Hjerter sagtnodig, idet han løser Hjertet; thi derom er det Herren at gjøre, at han som en aandelig Naadens Konge løser de bedrøvede Samvittigheder: 1. Fra Lovens Baand, Byrde og Forbandelse, fra Djævelens Baand og fra Dødens Strikker. Al! hvor mangen en bedrøvet Samvittighed ængster og kvæler ei Djævelen med sine gloende Pile; men vær du tilfreds, Herren har frigjort dig. Es. 61, 1. 2.: „Den Herres, Herres Aand er over mig, derfor haver Herren salvet mig, til at kundgjøre et godt Budskab for de Sagtnodige; han sendte mig til at forbinde dem, som have et sønderbrudt Hjerter, til at udraabe for de Fangne Frihed og for de Bundne Fængslets Opløseelse og til at udraabe Herrens Velbehageligheds Aar.“ 2. Løser han Hjertet fra denne Verdens og Kjødets Lyft, hvortil vore Hjerter ere bundne, som Gjerrighed, Vellyft og Hoffærdighed, hvilke ere fordærlige Baand, hvormed Menneftene ere bundne som med Strikker, og hvorved Hjertet nedfæntes i Fordærvelse og Fordømmelse som med en Møllesteen. Derfor kom, o Kjære Herre! Løs Afeninden og Føllet, det er vor Samvittighed, Hjerter og Sjæl, som ere bundne til denne Verdens Be-

lymringer og Rigdom, ligesom med stærke Strikker, og før os til dig, paa det du alene maa ride derpaa med Sagtmodighed og Ydmyghed, og vi finde Noe for vore Sjæle; thi dit Nag er gavnligt og din Byrde er let. Hans Byrde er Kjærlighed, Naade, Ydmyghed og Sagtmodighed; men Lovens Byrde er Forbandelse og Brede.

For det tredje regjerer han vore Hjerter sagtmodig, idet han fordrer eller forlanger os, naar han siger: „Han behøver os“. Ligesom han behøvede Useninden og Føllet til sin Indribelse, for at opfylde Skriften, saaledes behøver han dit Hjerte, at han kan forrette sit Naades Embede. Han behøver ei vore Hjerter af Nød, men af Barmhjertighed. Et saadant ungt Føl, nemlig det nysødte Hjerte, og den løste Useninde, som er den besværede og fra Lovens bøde Gjerninger løsgjorte Samvittighed, har Herren behov. Hvortil? Til sin Naade, at han kan faae gjøre et saadant Hjerte og Samvittighed beqvem til og deelagtig udi sin Naade; thi Herren behøver ei dit Hjerte for sin Skyld, men for din Skyld. Det Hjerte og den Samvittighed, som endnu er bunden til Lovens Gjerninger, og vil worde retfærdig ved Gjerninger, eller som er bunden til denne Verden og de jordiske Ting, eller som ei vil gjøre Bob og afstaae Synden, samt overgive sig Christum, det Hjerte er ei beqvem til Naaden og denne Naade-Rytter. Derfor, o du arme, fangne Sjæl! Lad dig løsgjøre fra Satan, fra Verden og fra dig selv, og lad dig føre til vor Herre Christum, han behøver dit Hjerte og din Samvittighed for sit Rige, paa det han maae faae opfylde det med sin Naade. Ak! forlad dog denne Verden og det Timelige i dit Hjerte, paa det Christus maa komme til dig; han vil give dig noget Bedre derved, naar du kun lader dit Hjerte villig føre til ham, ligesom her staaer skrevet: „Saa skal han strax fremsende dem“. Det er vort Hjertes Lydighed, at vi lader Christum regjere os, og samme vilde og Kristus give os, og skjænke os et villigt og lydigt Hjerte, ligesom disse Føll.

Saa vil han ogsaa for det fjerde regjere vore Hjerter med sit guddommelige Ords Trøst. Thi ligesom Evangelisten beviser Messias legemlige Tilkomst med en Spaadom af Propheten Zach. i Cap. 9, 9., saaledes vil Kristus stedsse forsiikre vore Hjerter med Guds Ord; thi i dette Sprog er bestreven Frugten og Belgjerningerne saavel af Christi legemlige som aandelige Tilkomst, tilligemed en herlig Trøst. Det hedder jo først: „Du Jerusalems Datter!“ Ak, hvor yndeligt og herligt er ei det, at være et Guds Barn! Dernæst hedder det: „Fryd dig saare, raab med Glæde“, vær ikke forstrækket, forsag ikke i dine Synder, trøst dig i den naadige Konge, som ikke er kommen for at

forstrække dit Hjerte, men for at glæde det; han fører ikke Frygt og Skræk med sig, men Glæde og Trøst. Guds Aand glæder sig i vore Hjerter, som David i Ps. 61, 14. siger: „Giv mig igjen din Saligheds Fryd og en frivillig Aand opholde mig“. Saa følger og: „Din Konge kommer til dig“. Al, kom til mig, og gjør Bolig hos mig! O, store Herlighed, at et Hjerte skal være et kongeligt Huus! En Retsfærdig kommer til Syndere, som gjør os retsfærdig, som han ogsaa i Jer. 23, 6. kaldes: „Herren vor Retsfærdighed“; en Hjælper til de Hjælpeløse; en Fattig, som gjør os rige, ligesom det hedder i 2 Cor. 8, 9.: „Thi I kjende vor Herres Jesu Christi Naade, at han for eders Skyld er bleven fattig, der han var riig, at I ved hans Fattigdom skulle blive rige.“ Han kom sagtmødig, for at vederqvæge og blødgjøre vore Hjerter; thi han er vore Sjæles Fred, Ro og Vederqvægelse.

Saavidt har Evangelisten anført Prophetens Ord; men fordi vor Konges Egenstaber beskrives mere deri, saa ville vi ogsaa betragte Prophetens øvrige Ord i Vers 10: „Og jeg vil udrydde Vogne af Ephraim og Heste af Jerusalem og Krigsbue skal udryddes.“ Det er: Denne Naade-Konge skal ikke føre legemlige Krige, ligesom fordum Israels Konger, hvis Krige have været et Forbillede paa den aandelige Strid og aandelige Seier over Djævel, Helvede og Død. Fordi derfor den rette Konge nu er kommen, skal han stride med disse aandelige Fiender og overvinde dem. Derfor vil han lære Fred iblandt Hedningerne, det er, Syndernes Forlættelse, Guds Naade, Trøst, evige Herlighed, Liv og Salighed; og eftersom han skal være alle Kongers Konge, saa maa han ogsaa have et stort Rige, hvorfor Propheten siger: „Hans Herredømme skal vare indtil Jordens Ende, fra et Hav til et andet.“ Det er: Ikke alene blandt Jøderne, men ogsaa blandt Hedningerne vil han have sit Naade-Rige, ja ogsaa i Havet og paa det Tørre og i den ganske Verden. Og eftersom en Konge ogsaa maa forløse de Fangne fra Fiendens Fængsel, saa beskriver Propheten ogsaa de Fangnes Forløsning; men da der til denne Løslættelse ei hjælper nogen jordist Løsepenge, hverken Guld eller Sølv, saa beskriver han en bedre Løsepenge, og siger: „O du! ved din Pagtes Blod udlod jeg dine Bundne af en Hule, der som ikke var Band ubi.“ Det er: Ved din nye Pagtes eller Testaments Blod gjør du os frie og løse fra Djævelens og Dødens Magt, hvilket er Gruben, hvori ei er Band.

Og eftersom en Konge ogsaa maa have en Befæstning, saa beskriver han ogsaa samme, sigende: „Vender om til Befæstningen,“ det er, til den Herres Jesu Navn, hvis Navn er en ret Befæstning, ligesom det i Ordsp. 18, 10. hedder: „Herrens

Navn er et fast Taarn, en Retfærdig skal løbe til det og blive bestjærmet!" Videre siger Propheten: "J, som ere bundne i Haaret!" det er: J, som haabe at blive forløste og salige; thi der er ingen anden Forløser. Videre: "Ja, i Dag vil jeg igjengive dig en anden, som forkynder det," det er: J det nye Testamente bliver Christus prædiket i den ganste Verden, og forlader ikke alene Synder, men skjænker ogsaa Retfærdighed, ligesom en Herre, der ikke alene eftergiver Sylden, men giver ogsaa over denne andre og flere Goder. Det er nu den Trøst, hvormed Christus forsikrer vore Hjerter; og have vi nu handlet om denne Prædikens første Stykke, hvor ydmyg og venlig vor Konge kommer til os, og hvor sagtnodig og naadig han regjerer os.

2. Hvorledes vi skulle modtage denne vor Naade-Konge. Dette bliver os viist i de fire forskjellige Slags Gjæringer, som Folket beviser Herren i Jndtoget; thi her findes fire forskjellige Slags Folk, som tjene denne Konge: 1. Disciplene, som føre Åseninden og Føllet til Herren, lægge deres Klæder derpaa og sætte ham derpaa. 2. Nogle, som brede deres Klæder paa Veien. 3. Alttier andre, som hugge Grene af Træerne, strøe dem paa Veien og bære ham Palmegrene imøde, eller som St. Johannes siger, at de tog Palmegrene, og gik ud imod ham af Staden, da de hørte, at han kom. 4. Den fjerde Hob, hvoraf nogle løbe foran, andre efter ham, jublede, lovede ham med høi Stemme og sang: "Hosianna! Velsignet være den som kommer i Herrens Navn, den Israels Konge!" I disse Folk bliver os viist, hvorledes vi skulle modtage og annamme vor Naade-Konge. Først skulle vi modtage ham i Guds Ord, hvori han bliver os aabenhæret og hvorved han kommer til os; thi dertil har Gud forordnet samme, og deri har den Herre Christus indvilket sig, som i sit Klædebon. Derfor siger vort Evangelium, Disciplene have lagt deres Klæder paa Føllet og have sat Herren derpaa, hvilket vil sige saa meget som, at Christi Tjenere maa først berede og smykke vore Hjerter med Guds Ord, og udbrede Salighedens Klæde og Retfærdighedens Kappe (Ef. 61, 10.), som er Christi Fortjeneste. Derpaa lader Herren sig sætte, og rider da saare sagtnodig de troende Hjerter og Samvittigheder; thi denne Konge sætter sig ikke i en vantroende Sjæl; men naar Hjertet først formedelst Troen og Guds Ord smukt beredes, saa sætter Christus sig deri, og saa maa vi modtage ham. Derimod maa vi afføre os Dævelens Klædebon, som er Hoffærdighed, Vellyst og Gjerrighed; thi paa disse Klæder sætter ikke Christus sig, men Satan. Saaledes have vi her et skjønt Billede af Prædike-Embedet, hvorved vort Hjerte bliver smykket med Guds Ord, som den Herres Christi Føl, hvorpaa Christi Tjenere sætte Christum, og hvorved han kommer i Hjertet.

For det andet maa vi modtage ham med ydmyg Lydighed og taknemmelige Hjerter, hvilket er antydnet ved den anden Hob, som brebte deres Klæder paa Veien; thi vi have ogsaa andre aandelige Klæder, som St. Paulus beskriver i Col. 3, 12: „Saa ifører Eder da som Guds Udvalgte, Hellige og Elskte, inderlig Barmhjertighed, Fromhed, Ydmyghed, Sagtmodighed, Langmodighed.“ Disse Klæder maa vi udbrede for Herren. Naar man kunns udvortes anseer denne Gjerning, nemlig Klædernes Udbredelse, saa er det en ringe Gjerning; men anseer man Hjertet og Manden, saa seer man deri Guds Gjerning; thi saadanne ydmyge, lydige, milde og taknemmelige Hjerter har denne Konge. Dette skulde vel ikke vederfares den største Konge, uden saa var, at nogle Hyllere for at fortjene Tak og for Gunst og Gavers Skyld udbredte deres Klæder for deres Konge ved hans Indtog, og lobe ham ribe derover, ligesom Plutarchus skriver, at saadant er vederfaret nogle romerske Keisere, uden Tvivl af hykkelfte Hjerter. Men her er et ret frivilligt og lydigt Hjerte, som drives af den Helligaand, og er intet andet, end at de ved deres Klæder, som er ved deres Hjertes Ydmyghed og Lydighed, paa en aandelig Maade berebe Veien for denne Konge. Derved be-
reder man denne Konge Veien; og det er det Menneſtes Hjer-
te, hvori han indbrager og holder sit Indtog, som saaledes med Ydmyghed, Lydighed og Taknemmelighed modtager ham. Skal nu Kristus komme til Eder, saa maae I ogsaa underbrede ham Eders Klæder, som er Ydmyghed, Lydighed, Taknemmelighed, God-
hed og Mildhed; naar I det gjør, saa hjælper ogsaa I at bygge hans Rige, befordre og udbrede det samme, og opholde Guds-
tjenesten. Ja, hvor finder man saadanne aandelige Klæder, hvor-
paa Herren kan indride, og som blive ham underlagte? Ja, der-
som det var Trods og Høimod, Guds og hans Ords Foragt, Forsmædelse og Bespottelse, Ulydighed imod Prædike-Embedet, samt Utaknemmelighed!! De ere de Klæder, som du har udbre-
det for Djævelen; han er ogsaa reben ind til dig, og vil ribe dig i Helvedes Afgrund, dersom du ikke forbedrer dig. Ved din Hoffærdighed og Foragt imod Prædike-Embedet, ved din Ulydig-
hed og Utaknemmelighed vil sandelig ikke Kristus komme til dig, men Djævelen, som river dig.

For det tredje modtage vi ham formedelst sand, bestandig Trøst og ret Erkjendelse af hans Embede, at han er vor Seier og Seiersfyrste, samt tillige vor Forbarmer, hvilket er antydnet ved Palme- og Olie-Grenene; thi den tredje Hob frembære Her-
ren Palmegrene og gaæ ham dermed imøde. Denne Gjerning kommer ogsaa fra den Helligaand, og har den Helligaand smukt og ordentligt beskiftet og forordnet al denne Pragt ved dette

Indtog, dermed at indføre denne aandelige Konge, og omdøbte denne Gjerning med Palmegrenene efter det udvortes Die har en ringe Anseelse, saa har den dog en stor Hemmelighed i sig. Thi derved, at den Helligaand lader denne Konge frembæres Palme- og Olie-Grene, derved bevidner han offentlig, at han er en uovervindelig Seiersfyrste, eftersom Palmegrenen er et Seierstegn, hvoraaf ogsaa det latinske Ordsprog kommer: *Palmam ferre*, d. e. beholde Fortrin og Seier. Derfor har Christus med al Ret, fordi han har beholdt Seier, ladet frembære Palmegrene for sig. Palmegrenen har Gud saaledes plantet i Naturen, at dette Træ ei af nogen Last eller Byrde kan blive undertrykket eller sønderbrudt; men jo sværere Lasten eller Byrden er, desto mere opreiser det sig derimod, og grønnes stedse. Saaledes har Christus ei kunnet evindeligt blive undertrykt af Syndens tunge Byrde; men han er igjen ophøiet, og grønnes evigen, og de, som ere i Christo, skulle og stedse grønnes ligesom Palmetræ, Ps. 92, 13. Han er ogsaa en ret Fredsfyrste (Ef. 9, 6.), hvorfor der ogsaa frembæres ham Oliegrene, hvilken Gud har saaledes plantet i Naturen, at Olien lindrer og læger Saarets Smerte. I Ps. 147, 3. hedder det: „Herren helbreder dem, som have et sønderbrudt Hjerte og binder dem i deres Smerte.“ I Luc. 16, 34. læse vi, at Samaritaneren forbandt den Saarede, og gjød Olie og Viin ubi hans Saar, hvilket betyder Naade og Fred eller Renselse og Helbredelse af Synde-Saarene; thi efterat han har overvundet og beholdt Seieren, saa bringer han Hjerterne Fred og Naade. Saa frembære da ogsaa nu vi denne Konge aandelige Palmegrene, det er, vi glæde os i hans erholdte Seier, at han har overvundet Djævelen og Verden, Helvede og Døden, og at vi have Kræften af hans Seier i vore Hjerter. Vi frembære ham ogsaa aandelige Oliegrene, det er, vi glæde os over hans Naade, og ere iblandt det Tal, som have Palmegrene i deres Hænder. Mat. 7, 9.

Den fjerde Hob synger Hosianna: Saaledes modtage ogsaa vi vor Naade-Konge med hans Navns glade Befjendelse, Lov, Ære og Priis, hvilket er antydnet ved Hosianna. De hellige Evangelister have alle Fire beskrevet dette Hosianna. St. Matthæus siger: „Lovet være den, der kommer i Herrens Navn, Hosianna i det Høie!“ St. Markus siger: „Befignet være vor Faders Davids Rige, som kommer i Herrens Navn; Hosianna i det Høieste!“ St. Lucas siger: „Befignet være den, som kommer, en Konge i Herrens Navn! Fred være i Himmelen, og Ære i det Høieste!“ St. Johannes siger: „Befignet være den, som kommer i Herrens Navn, den Israels Konge!“ Det er sandelig en herlig, sandbru, frimodig, offentlig Befjendelse om den sande

Messias til hans Lov og Priis. Gud opfylde ogsaa vore Hjerter med saadan frimodig Betsjendelse, hvorved Christus kommer, og hans Rige vidt udbredes. Men Hosianna har fire Slags Betydning: 1. Er det et offentligt udvortes Tegn, hvorved Messias skulle blive aabenbaret efter den 8de og 118de Psalm. Naar man betænker dette Skrig og Fryderaab, saa er det i Sandhed et stort Guds Under, og er dette Hosianna ei vederfarede eller sjunget for nogen verdslig Konge paa Jorden. Man har ei heller kunnet stille det; thi Folket har løbet baade foran og bag efter, ligesom det pleier at stee ved en Konges Indtog, og Jubelen har taget sin Begyndelse fra Oliebjerget indtil Staden, og derefter gjennem Staden, saa at paa alle Gader Folket har løbet til og spurgt: „Hvem er det? Hvem er det?“ Og da har Folket, som løb foran Herren, svaret: „Det er Jesus af Nazareth, den store Prophet, som er Kong Davids Søn.“ Og dette har vederfarede, indtil de ere komne i Templet, hvor da Børnene ogsaa have sjunget saaledes, saa at Phariseerne derfor sagde: „Forbyd Børnene det;“ men hvortil Herren har svaret: „Have I ikke læst: Af de Diendes og Umyndiges Mund har du beredt dig en Lov.“ Ps. 8, 3. Dette, siger jeg, er et stort Under, og saadanne Vasunblæsere og Hærpauker havde den Hellig-Aand forordnet denne Konge i hans Indtog. 2. Betyder Hosianna, hvad Christi Rige er, nemlig intet andet end Fred og Glæde i den Helligaand. Es. 12, 86. og 61, 10. Ps. 84, 2. 3. Ps. 100, 1. 2. Es. 9, 3. For det tredie antydes ogsaa ved Hosianna, hvor han har sit Rige, nemlig ikke udenom os, men inden i os; thi det skal være Tegnet, at han er kommen til os i vort Hjerter, naar vort Hjerter glæder sig, aandeligen jubler og synger ham Hosianna. Det er hans Glæde, at han kan boe i Guds Lov og Priis, ja han vil have sin Glæde i vore Hjerter, og glæde sig i os, som i sin Helligdom, Eiendom og Templet, ja han vil boe i vor Lov, (ligesom det i Ps. 22, 4. hedder: „Men du er hellig, du, som boer iblandt Israels Lovsange,“) og med en aandelig Jubel komme til os. For det fjerde betyder Hosianna det evige Livs evige Glæde, og den frydefulde Opstandelses Jubelraab. Es. 26, 19: „Vaagner op og synger med Fryd, I, som boe i Støv! thi din Dug er som Dug over grønne Urter.“ Ps. 16, 11: „Du skal kundgjøre mig Livsens Stie; for dit Ansigt er Mættelse af megen Glæde, liflige Værelser hos din høire Haand evindeligt.“ Ps. 126, 1. 2.: „Der Herren omvendte Zions Fængsel, da vare vi som Drømmende, da blev vor Mund fyldt med Latter og vor Tunge med Fryde-Sang.“ Vi ville slutte med den 24de Ps. v. 7, 8. 9. 10. og høre, hvorledes de kjære Gamle have fejret denne Fest: „I Porte, opløfter

eders Overbele, ja opløstes, I Verdens Døre, at Verdens Konge maa komme ind. Hvo er denne Verdens Konge? Herren stærk og mægtig, Herren mægtig i Krig. I Porte, opløfter eders Overbele, ja opløfter eder, I Verdens Døre, at Verdens Konge maa komme ind. Hvo er denne samme Verdens Konge? Herren Zebaoth, han er Verdens Konge, Sela!"

- En anden Prædiken.

Første Søndag i Advent.

Evangelium, Matth. 21, v. 1—10.

Denne trøstelige Advents-Fest erindrer os om den sande forjættede Messias legemlige, naaderige Tilkomst, paa hvilken de kjære Fædre og Profheter med saadan hjertelig Vængsel og Glæde ventede, og hvorom de have sjunget saa mange herlige Spaa-bomme og Psalmer, hvilke alle ere nu opfyldte. Men have de glædet sig over hans Tilkomst, hvormegret mere skulde da vi ei trøste og glæde os af Hjertet over hans Nærværelse? Hvormegret mere skulde vi ei af Hjertet bede, at han ogsaa maatte opfylde sin aandelige Tilkomst i vore Hjerter, og med sit Naaderige komme til os, have sit Rige i vore Hjerter, paa det at vi med Glæde kunde vente hans sidste Tilkomst, og ogsaa paa hiin Dag komme i hans Herligheds-Rige hisset? Thi i hvilket Menneske denne Naade-Konge ikke har sin aandelige Tilkomst og Naaderige, den vil heller ikke komme i Herlighedens Rige hisset. Derfor som han ikke kommer først til os med sin Nedrigheid og Ydmyghed, saa kunne vi ikke komme til ham i hans Herlighed.

Men nu har den mægtige Kong Salomons Herlighed været en Figur og Speil af vor Herres Jesu Christi aandelige, uforgjængelige, evige Kongeriges indre, aandelige, forborgne Herlighed, ham, som er en Naades, Freds, Livets og Saligheds Konge. Men Kong Salomons udvortes Herlighed bestaaer i disse fem Stykker:

1. I den herlige Gudstjeneste. Thi Gud har tvende Gange talet med Salomon: Gengang ved en Drøm før Templets Opbyggelse, da han paa Høien offrede tusinde Brænd-Offer, og bad om et viist Hjerte. Andengang i Templet ved et Syn, da Herren aabenbarede ham, og da Herrens Herlighed opfyldte Templet. Dengang bad Salomon paa Knæerne med udbredte Hænder i Folkets Nærværelse, og da aabenbarede Herren ham andengang, og sagde: „Her vil jeg sætte mit Navn til evig Tid, og mine Dine og mit Hjerte skal være der alle Dage.“ 1 Kong. 5, 5. 9, 2. 3.

2. Hører til Salomons Herlighed hans Visdom, hvorom

staaer skrevet 1 Kong. 4, 29. 34.: „Og Gud gav Salomon Wiisdom og saare megen Forstand, og et udbredt Hjerte, som Sand, der er ved Havets Bred. Og der kom Folk for at høre Salomons Wiisdom, fra alle Konger paa Jorden, som havde hørt om hans Wiisdom.“ Thi han var visere end alle Mennesker.

3. Hører til hans Herlighed hans Retsfærdighed og Dom, ligesom af Dommen over de to Dvinder Enhver erkjender, at Herren havde givet ham særdeles Naade til at holde Dom. 1 Kong. 3, 11. 24.

4. Saa var Fred i det ganske Land, saalænge Salomon levede. 1 Kong. 4, 24. o. s. v.

5. Har Salomon haft stor Rigdom: 12 Befalingsmænd, og Landet var deelt i 12 Dele, hvoraf hver havde 60 murede Stæder. 10 fede Ørne og 20 Græsørne, 100 Faar, 90 Cor Meel gik daglig til i hans Huus. Han havde 40,000 Vognheste, 12,000 Ryttere, 666 Centner Guld aarlig, Sølv saameget som Stene; alle Fæde i hans Huus vare gylbne, og han havde en Elfenbeens-Stol beslagen med Guld, hvormed vare tolv gylbne Øver. Sir. 47, 14 o. s. v. 1 Kong. 4, 7. 13. 22. 2c.

Nu har Christus Jesus, den himmelske Salomon, et aandeligt Rige og en aandelig Herlighed:

1. Christi Legeme er det rette Tempel, som Guds Herlighed legemlig opfylder. Salomons Tempel er forgangen; men Christi Tempel er evigt. Christi Legeme og Blod er bedre og dyrebare Offere end Salomons 22,000 Ører, thi Salomons Offere ere nu borte, Gud er aabenbaret i Christo og har talt med os: „Her vil jeg sætte mit Navn indtil evig Tid, og mine Dine og mit Hjerte skal være der alle Dage,“ idet han sagde: „Denne er min Søn, den Elskelige.“ Salomons Tempel er engang bleven fyldt med Herrens Herlighed, men Christi Tempel altid og evindeligt. Joh. 2, 19. Coll. 2, 9. 1 Kong. 8, 63. 9, 3. Matth. 3, 17. 17, 5.

2. I Christo er større Wiisdom end i Salomo; thi „I ham ere alle Wiisdommens og Kundskabens Skatte skjulte.“ Col. 2, 3. Han er „Guds Wiisdom,“ 1 Cor. 1, 24. Salomons Wiisdom er borte og hjælper os intet; men Christi Wiisdom i Guds Ord er evig, og alle Folkeslag komme til ham at høre hans Ord, og at bringe hans Navn Gave og Ære, ligesom det i Ps. 29, 1. 2. hedder: „Fører til Herren, I Stærkes Børn! fører til Herren Ære og Styrke. Fører til Herren hans Navns Ære; tilbeder for Herren i hellig Prydelse.“

3. I Christo er større Retsfærdighed, idet han er „alle Troendes Retsfærdighed,“ 1 Cor. 1, 30. Salomons Retsfærdighed er ikke vor Retsfærdighed, „Christus sidder paa sin Throne, som dømmes Retsfærdighed.“ Ps. 9, 5.

4. I Christo have alle Menneſter Fred med Gud; thi Verden er formedelſt ham forſonet med Gud, ligesom det i Luc. 2, 14. hedder: „Fred paa Jorden og i Menneſtene en Velbehagelighed.“ Salomons Fred er forgangen; men Christi Fred er evig. Ef. 9, 7.

5. Christi Rigdom er større, som ogsaa har delet Verden i tolv Dele, formedelſt ſine tolv Apofile, som ogsaa dagligen har nogle hundrede tusinde aandelige Offere, Læbers Offere, som ogsaa kan komme med tusinde Legioner Engle, hvis Vogn er Etgen, og hans Ord hans Basuners Torden. Han har og ſaa meget Sølv ſom Stene, det er, ſaa almindeligt er Guds Ord. Saa hedder det og i Pf. 12, 7.: Herrens Taler ere rene Taler; ligesom Sølv, der er ſmeltet i en Døn af Jord, ſom er luttret ſyv Gange.“ Hans Stol med tolv Løver betyder, at han er ophøiet over alle Engle og Fyrſtendømmer, om hvilken de tolv Løver, de hellige Apofile, ſkulde ſidde til Doms. Luc. 22, 30. „Thi ſee, Herren ſkal komme i Jlden, og hans Vogn være ſom Hvirvelvinden,“ ſiger Propheten Eſaias i 66 Cap. 15.

I diſſe og lignende Billeder have de kjære Gamle ſeet Christi aandelige Kongeriges aandelige Herlighed, og hans herlige Tilkomſt. Derfor have de kaldet den Herrens Dag, Salighedens Dag, Retſærdighedens, Herlighedens Dag. Saa ſiger Eſaias: „Gjør dig rede, bliv oplyſt; thi Herrens Herlighed er opgangen over dig,“ Ef. 60, 1. Og i Jer. 23, 6. hedder det: „Og dette er hans Navn, ſom man ſkal kalde ham: Herren vor Retſærdighed.“ I Pf. 24, 7. hedder det: „I Porte, opløſter eders Dørdele, ja opløſtes, I Verdens Døre, at Vrens Konge maa komme ind.“ Og Propheten Eſaias ſiger: „I Himle! drypper fra oven ned, og de øverſte Skyer ſkal flyde med Retſærdighed; Jorden ſkal oplades, og de ſkal bære Saligheds Frugt, og Retſærdighed ſkal oprinde tillige, jeg Herren, jeg haver ſkabt det,“ Ef. 45, 8.

Denne Sammenlignelſe med vor Naade-Konge bliver derfor til Indgang anført, paadet at Eders Kjærlighed ſkulde lære, ei at anſee dette Evangelium efter Fornuſten, eller med kjødelige Dine, og ſaaledes forarge Eder paa denne ringe Skikkelse og dette uanſeelige Indtog; men for at I maatte anſee denne Hiſtorie med aandelige Dine, deri ſee Christi aandelige Rige, og hos denne Himmel-Konge ſøge evige, himmeſke Goder.

Vi ville da dennegang af Textens blotte Ord viſe de Genſolbige, hvorledes under den Herres Christi ydmyge Ord og Gjærninger guddommelig Magt og Kraft er forborgen, og betragte:

1. Fem Egenſkaber, hvoraf vi ſkulde lære at erkjende, at han er en aandelig, evig Konge. 2. Ville vi af den gud-

dommelige Jover, hvormed Herren renser Templet, iagttage tre Gegenstaber ved den sande Gudstjeneste: 1. Maa den ei være noget Krammerie, men være reen. 2. Bestaaer den i Guds Lov og hans Navns Udbredelse. 3. I Seier over Fienderne.

Første Deel.

Dette den Herres Christi eenfoldige Indtog har fornemmelig for tvende Aarsagers Skyld maattet skee, først, paa det at Skriften maatte opfyldes, og Messias ved dette offentlige Tegn blive erkjendt af det jødiske Folk. For det andet, paa det man skulde lære, at hans Rige ei er af denne Verden, men er et aandeligt, evigt, himmelskt Rige, fuldt af Salighed og Retfærdighed, aandelig Fred og Glæde, Hjælp, Liv og Trøst, ligesom alle de Gjerninger, som i dette Indtog ere skeede, bevidne. Derfor maae vi af denne Historie lære at erkjende dette Riges Egenstab.

Den første Gegenstab hos vor Naade-Konge er hans Majestæt skjult under den store Ydmyghed. Vi maa ei blot ansee den udvortes Skikkelse ved dette Indtog eller hos denne Konge, ja ei heller ved den ganste hellige Skrift. Thi fra det Ydre af er det et slet Ord, ja en daarlig Prædiken; men fra inden af er det Guds Kraft og Wijsdom. Derimod maa vi betragte den indvortes Skikkelse ved dette Indtog; thi i disse enfoldige, flette, uanselige Ord og Gjerninger ligger denne aandelige Konges guddommelige Kraft, aandelige Skyld og Magt forborgen. 1. Hans Majestæt; thi Herren handler her majestætligt. Men hvori bestaaer hans Majestæt? I hans Almagt, at han har Verden og alle Creature under sine Fødder. Ps. 8, 8. I hans Alvidenhed; thi han har stillet Verdens Ender og seer Alt. I hans Nærværelse, for hvem alle Creature ere nærværende, da han er en Herre over alt levende Rjød. Denne Majestæt beviser Herren her, thi han seer og ved, at i den Flette, paa det af ham betegnede Sted staar en Afseninde bunden, som venter paa ham. Saaledes staar Alt nærværende for hans Dine; han har Alt under sine Fødder, det er, i sin Magt. Derfor befaler han som en Herre over alle Creature, at Afseninden med Føllet skal føres til ham.

Men hvorledes bruger Herren sin høie Majestæt? 1. I Ydmyghed og Enfoldighed, os til Exempel, hvorledes vi skulle bruge vore Gaver. 2. Til vor Nytte og Salighed, og til vor Omvendelse. Herren havde kunnet brugt sin Majestæt til høiere Ting; men han bruger den til vor Omvendelse og til vor Salighed. Thi i disse Ord: „Fører dem til mig“ er vor Omvendelse forebildet. Apostlerne føre os dagligen til Herren formedelsk Evangelium; thi ubi Afseninden er vor Grovhed, Blindhed, Daarlighed og Dørstthed forebildet. Ja give Gud, vi alle vare saadanne uvidenbe Vælsker, som lobe sig føre, og som ei saa-

ledes modstode den Helligaand med vor Egen-Billie, Klogskab, Wiisdom og Fornuft, men lode os drive og regjere af Guds Aand. Den spidsfindige Fornuft er Forsførelse og lutter Mørke. Derfor bleve Phariseerne og de Skriftflogte ikke omvendte; thi de vilde ikke være Elever, det er, deres egen Klogskab, Kraft og høie Fornuft hindrede dem fra Guds Rige. Derfor siger ogsaa Herren til dem: „Sandelig siger jeg eder, at Ildere og Skjøger gaar før eder i Guds Rige,” item: „Hvorledes kunne I troe, I, som tage Vore af hverandre?” Matth. 21, 31. Joh. 5, 44. See heraf, at Hofmodighed hindrer Troen, saa at hvor den er, der kan man ei troe. O et jaligt Hjerte, som hver Dag kommer til Herren formedelst sand Bob, Troe og Bøn! Hvo, som ei her i denne Verden vender sit Hjerte til Herren, til den ydmyge, korsfæstede Christum, den vil i Evighed ikke komme til ham, til den herlig forklarede Christum, men vil være og forblive adskilt fra ham. Derfor skulle vi bruge dette saaledes: Ak, kjære Gud! jeg bekjender mit Hjertes Blindhed og Daarskab, at jeg ei kan komme til dig, uden du fører mig; giv mig derfor Naade, at jeg gjerne lader mig føre, det er, afbør min Egen-Billie, Klogskab, Fornuft og Wiisdom, og lader din Billie alene fuldføres i mig. Ellers kan han ikke komme til dig.

Derfor lader nu Herren sin forborgne Majestæt ret skinne formedelst sin Alvidenhed, og siger: „Og dersom Noget taler eder noget til, da siger, at Herren haver dem behov, saa skal han strax fremsende dem.” Denne vor Konges Alvidenheds Majestæt er forborgen under disse ensfoldige Ord, og veed han, at der ere Menneſter, som ville spørge derom; han seer Menneſkets Tanker langt fra (Ps. 139, 2), førend de endnu komme i Hjertet, og forstaaer deres Tanker og deres Ord, førend de endnu udgaa af Menneſkets Mund. Thi i Luc. 19. 33. hedder det, at „der de løste Føllet, sagde dets Herre til dem: hvi løse I Føllet?” Dette er da en saadan Konge, som seer ind i Hjertet (Ps. 139, 1. 23.), som har Menneſtenes Hjerter i sin Haand, og kan lænke dem til sin Lydighed (Ordspr. 21, 1. Ps. 33, 15.) O, kjære Herre! regjer ogsaa saaledes i vore Hjerter, at være dig lydig i alle Ting, at vi overgive vor Billie ganske til dig, og saa snart, som vi høre dit Ord og Befaling, vi da ganske og aldeles overlade os dig!

Men hvad er det: „Herren haver dem behov?” Det er ei et Mangelenes Ord, med et Kjærlighedens Ord. Herren behøver slet ikke os, men vi behøve ham; han behøver os ikke af Mangel, men af Kjærlighed, paa det han kan faae bevise sin Kjærlighed imod os. Han behøver os til sine Velgjerninger, paa det vi maatte opfylde hans Kjærlighed, at hans Kjærlighed kunde

tillfredsstilles. Ligesom en Moder behøver sit lille Barn, at det suer Melken af hende, naar den gjør hende ondt, saaledes foraarstager Gud Herrens Kjærligheds-Melk ham Smerte, og dertil behøver han os; han behøver os ikke for sin egen Skyld, men for vor Skyld, at vi ei skulle blive fortabte.

Den anden Egenstabs hos vor Naade-Konge og ved hans Rige er Prophetiernes Opfyldelse, ligesom det hedder: "Dette skede altsammen, at det skulde fuldkommes, som sagt er ved Propheten." Denne Konge har en herlig, stærk Basune, som gaar foran ham, nemlig Propheterne og Guds Aand, og er under denne Enfoldighed atter en majestætisk, kongelig Magt og Herlighed forborgen. Han er den sande Messias, i hvem alle Prophetier ere opfyldte. I Christo ere alle Prophetier opfyldte, følgelig er han den sande forjættede Messias. "Fryd dig saare, Zions Datter! raab med Glæde, Jerusalems Datter!" det er denne Basunens Lyd, som skal opvække vore Hjerter. Hvo, som dog ret kunde denne Jubel! At, at vi ere saadanne aandløse Folk, at vi glæde os meer over en Skilling end over vor Frelser. Han er din Konge, som vil regjere i dit Hjerte, Aand og Sjæl. Naar Synden bedrøver, saa kommer denne Konge og "forløser Israels fra alle dets Synder," Ps. 130, 8. Naar Djævelen forstrækker, saa kommer din Konge og siger: "See, denne Verdens Fyrste kommer og haver Intet i mig." Joh. 14, 30. Naar Døden gjør forsagt, saa kommer din Konge, og lærer dig af den 68 Ps. v. 21.: "Vi have en Gud, som er en Gud til megen Salighed, og hos den Herre, Herre ere Udgange fra Døden." Naar Helvede vil opsluge, da vil han være din Retfærdigheds Konge, imod Synden den rette Melchisedek og Hjælper, imod Djævelen din Frelser, imod Døden din Styrke. Han er "Herren, stærk og mægtig i Krig" (Ps. 24, 8), "han forløser af Helvedes Vold" (Hos. 13, 14), "han trøster alle Sørgende," (Es. 61, 2.) Det er da din Konge, en Retfærdig og en Hjælper.

Ja, siger du, men Propheten siger dog ogsaa: "Han kommer fattig"; hvorledes kan han da hjælpe mig? Svar: For tvende Aarsagers Skyld kommer han fattig. Da han til din Forløsning ei behøver nogen timelig Magt, saa kommer han fattig, paa det at din Troe maatte hænge ved ham og ei ved det Timelige, og paa det de i hans Armød maatte finde din Rigdom, i hans Forsmædelse din Værelse, i hans Bedrøvelse din Glæde, i hans Død dit Liv.

Derfor udlægger Evangelisten det Ord "fattig," som Propheten taler, ved "sagtmodig," paa det du ei skal have nogen forstrækket Samvittighed, men forsee dig idel hjertelig Kjærlighed, Hjælp, Naade og Trøst af denne Konge. Derfor siger Propheten: "Han skal tale Fred til Hedningerne," Zach. 9, 10. Han kom-

mer som en Fredens Lærer, ridende paa et ungt Føl, det er, Jøderne, løbe derefter. Formedelst Fredens Ord kommer Herren til os. Det er den aandelige Advent i vore Hjerter, og derfor skal du nu bruge denne saaledes: *Alt, kjære Herre! Profeten Zacharias siger: "Fryd dig saare, Zions Datter! raab med Glæde, Jerusalems Datter!"* Giv mig din Naade, at ogsaa jeg maatte i Aanden og Troen fornemme denne aandelige Glæde og himmelske Fryd. Du er kommen til mig, som en Konge, at jeg kunde trøste mig i din Regjering og Bestyttelse; som en Retfærdig, at jeg ved dig kunde blive retfærdig; som en Hjelper, at jeg maatte blive hjulpen baade til Legem og Sjæl; som en Sagtmodig, at jeg maatte fornemme din Naade, og lære din Sagtmodighed.

Den tredje Egenstab hos denne vor Himmel-Konge er, at gjøre et frivilligt lydigt Hjerte. Disciplene bringer Aseninden og Føllet, lægge deres Klæder derpaa. Apostlernes Klæder ere deres Prædikener, som de have lagt over os, og hvorpaa de have sat den Herre Christum. Saaledes sidder Herren paa Apostlernes Klæder i Evangelium, i vore Hjerter; Evangelium er det gyldne Tæppe, hvori Naadestolen Christus er indviklet. *Alt, kjære Herre! sæt dig i vort Hjerte, i vor Sjæl med din Kjærlighed, Trøst, Fred og Glæde; besid du det ganste og aldeles fra inden og uden af, at der ei er nogen Legems- og Sjæls-Kraft, som du ei ganste og aldeles skal have og besidde, regjere og oplyse.*

Den fjerde Egenstab ved Christi Rige er en glad Betsjelse. Meget Folk brede deres Klæder paa Veien, afhugge Grene, løbe foran og efter, syngende "*Hosianna*". Under disse enfoldige Ord og Gjæringer seer man atter Guds Kraft, og er samme en retskaffen Egenstab ved dette aandelige Kongerige; thi han har sit Regimente i deres Hjerter, og er idel Guds Gjærning. De bredte Klæderne under ham, — det er Lydigheden og Ibmogheden; de strø Palmegrene paa Veien, — det er de Seierstegn, hvormed de offentlig betjende Herren, og hvorved Veien bliver beredt og smykket for Herren. En verdslig Herre skalde vel neppe finde et saadant lydigt Hjerte ubi sine Undersaatter, der skalde lægge sine Klæder under ham, naar han inddrog, og af sig selv uden Befaling gjøre en grøn Vej og holde en Glædes-Fest. Hvor vilde man finde en verdslig Herre, for hvem Folket saaledes vilde løbe foran og strige: *Hosianna!* Lovet være den, som kommer i Herrens Navn? Dette overgaaer al verdslig Pragt, saa stor den end maatte være; thi samme er tvungen af Menneskene; men denne er frivillig af den Helligaand. Dette *Hosianna* er den rette Glædes-Viin, som denne Konge i sin Kroning lader løbe den ganste Dag, ligesom David stænkede Enhver Vin, da

han indførte Pagtens Art. Al, kjære Gud! giv ogsaa os et saadant lydigt, villigt Hjerte, at vi udbrede Kjærlighedens, Sagtmødighedens, Taalmødighedens, Lydighedens og Ydmyghedens Klæder, at vi frembære de aandelige Palmer, det er, at vi kunne bekjende dig for al Verden for vor Seiersfyrste og Overvinder over Synden, Døden, Djævelen og Helvede.

Den 5te Egenstabs hos vor Naabe-Konge er Hjerternes Bevægelse, som det hedder i Matth. 21, 10.: „Og der han drog ind i Jerusalem, kom den hele Stad i Bevægelse“. Dette er ibel Guds Kraft og Herredom hos denne aandelige Konge. Ligesom han bærer, bevæger og rører Hjerterne, saaledes skal Evangelium bevæge den ganske Verden. Enhver vil vide, hvem denne Konge er? Og Folkene sige da: „Det er Jesus, den Prophet, den fra Nazareth i Galilæa“, og vor Konge David. Ei! lad det være mig den rette Herlighed; thi der er opfyldt den 24de Ps., naar det hedder: „J Porte, opløfter eders Dørde, ja opløfter eder, J Verdens Døre, at Vrens Konge maa komme ind“. Men J, oplukke J eders Hjertes Døre, forat han ogsaa maa drage ind hos eder og i eders Hjerter. Gud bevæge vore Hjerter til ogsaa at spørge efter denne Konge, og med den 24de Ps. sige: „Hvo er denne Vrens Konge? stærk og mægtig, Herren mægtig i Krig. Herren Zebaoth er Vrens Konge. Sela.“

Den anden Deel.

Om den sande Gudstjenestes trende Egenstaber.

1. Maa det være en reen Gudstjeneste. Kristus gaaer ind i Templet og viser her sin Fjer, ja lader her en Konges Magt tilsyne. Dersom det ei havde været Guds Magt, saa havde Ypperstepræsterne kunnet hindre ham; men Guds Fjer kan man ikke hindre, og den isører han sig som et Harnisk og en uovervindelig Styrke. Samme Fjer driver og fører Gud endnu i sine Redstaber, som det er at see hos alle Propheterne. Jer. 1, 18. 19.: „Thi jeg, see jeg vil i Dag gjøre dig til en fast Stab, og til en Jernpille, og til en Kobbermuur for alt Landet, imod Judæ Konger, imod dens Fyrster, imod dens Præster, og imod Folket i Landet. Og de skal stride imod dig, og ikke faae Overhaand over dig; thi jeg er med dig, siger Herren, til at redde dig“. Saaledes have Apostlerne forstyrret Djævelens Rige formedelst Guds Fjer. Gud vil vel endnu bedre rense sit Tempel formedelst sin Fjer, indtil Pavens Gjerrigheds-Kob ganske bliver udryddet.

O, kjære Herre! rense først vore Kirker og Forsamlinger fra falsk Lære og Antichrist; derefter ogsaa vore Hjertes Tempel

fra Gjerrighed, Hoffærbighed, Belyst, Brede, Bantro, Bespottelse og særdeles fra Egen-Kjærlighedens og Egen-Vrens indvortes Afgud, (hvilken Afgud Enhver har i sit Hjerte, og er hiin Moloch, Jer. 32, 35., hvem mange offre sine egne Børn, det er, deres Sjæle), paa det vort Hjerte kunde være et reent Bedehuus. Det aandelige Kjøbmandskab er i Mat. 18, 11. ret forebildet, hvor det hedder: „Og Jordens Kjøbmænd skulle græde og sørge over hende, fordi Ingen mere kjøber deres Varer“, det er Messie og Skjærsild, Sjælemesse, Helligdom. Af disse Varer ere Babels Kjøbmænd blevene Fyrster, det er blevene rige; men dem vil Christus endnu længere bortdrive.

2. Bestaaer den sande Gudstjeneste i hans Navns Udbredelse, i Guds Lov og i Barmhertighed; thi en heel Hob fattige, Elendige, Blinde, Lamme følge efter Herren. Det er dog en ret Konge, som oplader de Blinde Dinene. Saabant et Jndtog har aldrig nogen Konge havt. Ypperstepræsterne sige: „Mester! irettesæt dine Disciple“, og heraf hører du, at dette ei er Menneſte-Værk, men Guds Gjerning; thi dersom dette Jndtog havde været en saa ringe Gjerning, hvorfor kunde da de Ypperstepræster ikke standset Folkene og forbudt Børnene? De vilde ikke hverken lade sig forhindre af Menneſtene, ligesom Tæhyrden Amos, der sagde: „Den Herre, Herre haver talet: hvo ſkulde ikke ſpaae?“ Amos 3, 8. Den Herres Christi Aand har ikke ladet sig dæmpe i Apostlerne, og kan heller ikke dæmpes ved noget verdsligt Sværd; thi den er Guds Magt og Christi Riges Scepter; han sender Aand og Kraft fra oven ned til os. Al, kjære Gud! giv os ogsaa Frimodighedens og Bestandighedens Aand til at bekjende Christum for al Verden, at vi ei maae frygte nogen Menneſte-Magt, men dig alene, paa det at Christus atter maatte bekjende os for dig og alle hellige Engle. Matth. 10, 32. Mat. 3 5.

3. Hører til sand Gudstjeneste Seier over Fienderne formedelt Evangelium og Ordet. Herren sagde: „Dersom disse taug, da ſkulde Stenene raabe.“ Tjærend Guds Værk og Under ſkulde blive fortiede, før gjør han Stenene talende, ligesom Beileams Aſeninde. Gud kan opvække Abraham Børn af Stene (Luc. 5, 9.) Viſelig have Stenene talet, da Klipperne ſønderreves i Christi Lidelse (Matth. 27, 51.) Paa hiin Dag ſtulde alle Creature jubile og synge Hoſianna. Have I læst, ſiger Herren: af de Umyndiges og Diendes Mund ſtal du berede Lov? Christi Vidneſbyrd, Bekjendelse, Lov og Hoſianna er en ſtor, stærk Magt og Hær imod Djævelen til at forſtyrre hans Gjærninger. Saa hedder det i Ps. 84, 8.: „De ſtal gaae fra Kraft til Kraft: hver af dem ſtal ſees hos Gud i Zion.“ La-

der derfor denne Guds Magt gaae i Evang i eders Huse, synger Herren et aandeligt Hosanna; ja fryd dig, du Zions Datter og udbred dine Klæder, det er, giv ham Ære; frembær ham aandelige Palmer, det er, Seier, og Oliegrene, det er, Tak for hans Naade. Al, kjære Gud! vor Styrke, vor Klippe, vort Skjold, vort Saligheds Horn og vor Beskytter! Lad os ogsaa formeblst Bønnen seire i dig over Synd, Djævel, Helvede, Verden og alle Fiender.

Dette er da Gibeons aandelige Feltstrig, og ved at bære Eroens Faller i jordiske Krukker blive de Helvedes Midianiter slagte.

Vi ville beslutte med den 8de Ps. 1. 2. 3. 10.: „Herre, vort Herksab! hvor herlig er dit Navn over al Jorden! du som sætter din Majestæt over Himlene. Af de spæde og diende Børns Mund grundfæstede du en Magt for dine Fienders Skyld, for at komme Fienden til at høre op, og den, som vil hevne sig.“ Herre, vort Herksab! hvor herligt er dit Navn over al Jorden! Amen.

Anden Søndag i Advent.

Evangelium Luc. 21, 35—34.

„Seer op og opløster eders Hoveder, thi eders Forløsning stunder til.“

I anden Moseb. Cap. 8. 9. 10. 11. og 12 læse vi, at stræffelige Tegn ere gaaede forud for Israels Børns Forløsning af Ægypten: Alt Vandet er blevet forvandlet til Blod, foruden Insecter, Pestilentse, Torden, Morderengel og dertil et tykt Mørke, tre Dage lang i det ganste Ægypti Land, saa at den ene ei har kunnet see den anden, eller opstaae fra det Sted, hvor han har været, i tre Dage. Derimod har der hos Israels Børn og i deres Boliger været lyst, og har de ogsaa havt godt Vand, ei heller havt Insecter eller Pestilentse, ei Uveir, ei Morderengel, ei heller Døde. Disse Tegn og ægyptiske Plager have været Forbillede paa den yderste Dags Tegn; thi ligesom der gif saadanne Plager forud for Israels Børns legemlige Forløsning, hvilke alle faldt paa Ægypterne, saaledes vil der ogsaa gaae stræffelige Tegn forud for Christi Børns endelige Forløsning, og for den yderste Dag, hvilke Tegn Herren deels i dette Evangelium, deels i andre Skriftens Steder giver tilkjennde, for dermed at varsle os. Saadanne Tegn ere nu tvende Slags, hvoraf nogle ere forangaaende, andre medfølgende. De forangaaende Tegn skulle fløe i Naturen, paa Himmelen, i Luften, paa Jorden, i Vandet og i Ilden. Nu har jo Gud

lange advaret os ved alle Elementer, med Himmeltegn, med stræfkelige Stormvinde, med store Jbebrande og med Jordstjælv, hvilke Tegn vi i disse Aar have noksom hørt i alle Elementer; men Verden i sin store Sikkerhed og Dnsstab agter dem ikke. Saa findes og de forangaaende Tegn i alle Stænder i Verden. I den geistlige Stand ere mange falske Propheter og Øgnaander. Antichristens Grumhed og Raseri, som pincer de arme Samvittigheder, stor Evangelii Forsølgelse, Afvalb fra den kristelige Tro, Sekter og Partier, „saa at selv de Udvalgte skulle spørges, om det var muligt,“ Matth. 24, 24. I det verdslige Regimente er det et stort Tegn for den yderste Dag, at det romerske Rige er nær sin Undergang, Retsfærdigheden ganske undertrykt, og Uretfærdigheden taget Overhaand; dertil er og Krig og Blods-Udgydelse paa alle Steder, et Rige imod det andet, et Folk imod det andet. I Huus-Regimentet er Angest og Banghed, iblandt Folkene er hverken Tro eller Trostab, ja alle Laster ere komne paa det Høieste, ligesom i Sodoma og Gomorrha Tid og i Syndflodens Tid, hvoraft det er aabenbart, at Verdens Ende er for Døren, thi den ganske Natur bevidner det, og kan ei længere bære Mæget, men ængster sig som En, der har Fjælselsmerter. Rom. 8, 22.

Derpaa vil de medfølgende Tegn snart gaae for sig. Solen vil blive overnaturlig forvrøkt, Stjernerne ville falde af Himmelen, og Menneskens Søns Tegn vil vises i Skyerne (Matth. 24, 30.) Lader os da have Agt derpaa og ikke forstrækkes. Nu har jeg ingen Tvivl om, at ei Noget i denne kristelige Menighed er saa sikker, at han jo ei maa bekjende, at disse Tegn ere alle stæde, stæde ogsaa dagligen, og at derfor Herrens Dag ei kan være langt borte. Jeg gjør mig heller ingen Tvivl om, at jo enhver af eder veed af Guds Ord, at det vil gaae stræffeligt til, naar Verdens Ende kommer, da alle Jordens Slægter skulle hyle. Derfor, fordi vi af Tegnene erkjende og tro den sig nærmende forstræffelige Herrens Dag, saa er det i høieste Grad nødbenbigt, at vi imod den yderste Dags Frygt kan fatte en bestandig og vis Trøst. Troer derfor forvist, at Gud Herren i samme elendige Tid skal forunderligen redde og opholde sine Troende; thi ligesom det stræffelige Mørke og de andre ægyptiske Plager oversaldt alene Egypterne, medens der hos Israels Børn var Lys, saaledes vil Skrak og Angest ogsaa oversalde de Uguddelige, medens Gud i saadant Mørke og i saadan bebrøvet Tid vil med sin guddommelige Trøstes Lys opholde og trøste de Troende. Ps. 97, 11.: „Der er saaet et Lys for den Retsfærdige og Glæde for de Oprigtige i Hjertet.“

Om samme Trøst taler nu Herren i det hellige Evangelii

oplæste Text: „Men naar disse Ting begynder at stee, da seer op og opløfter eders Hoveder, fordi eders Forløsning stunder til.“

Vi ville da for det Første i Herrens Frygt overveie og lægge paa Hjertet denne Trøst, og for det Andet høre Herrens Formaning, hvorledes vi skulle berede os til den kjære yderste Dag. Herren forlene os dertil sin gode Helligaands Naade. Amen.

1. Om Trøst imod Frykten for den yderste Dag.

Hvad skal nu en Christen gjøre, naar han seer for sine Dine den elendige Nød og Trængsel, som vil gaae forud for den yderste Dag? Skal han leve i bestandig Frygt, Angest, Sitteren, Bæven og Hysten og derudi fortvivle? Nei, siger Herren: Seer op, det er, forstrækkes ikke, og værer ikke bedrøvede, opløfter eders Hoveder, værer trøstige, glade og uforsagte, og fatter denne Trøst i fire Ord: 1. Opløfter eders Hoveder. 2. Eders Forløsning stunder til. 3. Den frydefulde, evige Sommertid er nær. 4. Guds Rige er nær.

1. At nu Herren siger: „Seer op og opløfter eders Hoveder,“ dermed vil Herren erindre os vor Tro, Haab og Kjærlighed. Tro vi dog et andet Liv, og haabe vi paa den tilkommende Herlighed og have Christum og hans Aabenbarelse kjær, ligesom St. Paulus siger i 2 Tim. 4, 8.: „I det Ørige er Retfærdighedens Krone henlagt til mig, hvilken Herren, den retfærdige Dommer, skal give mig paa hiin Dag; men ikke alene mig, men ogsaa alle dem, som have elsket hans herlige Aabenbarelse;“ da maa jo, vil Herren sige, eders Troe og eders Haab worde opfyldt; men skal det stee, da maa Verden forgaae. „Thi haabe vi paa Christum alene for dette Liv, da ere vi de elendigste af alle Creature“. 1 Cor. 15, 19. Troe vi nu paa Christum og haabe paa hans Tilkomst, hvorfor skulle vi da forstrækkes for hans Tilkomst? Han siger jo; „Hvo, som haaber paa ham, skal ei blive tilslamme“, Sir. 2, 11. Have vi ham da kjær, hvorfor ville vi da frygte os for ham? Glæder sig ikke en Brud, naar hendes Brudgom, til hvilken hendes Hjerte hænger, kommer? Er da altsaa din Sjæl ved Troen trolovet med Christum, hvorfor vil du da ei gaae ham med Glæde, med Troens smykkede Lamper og Palmer imøde, syngende ham et frydefuldt „Hosianna! Velsignet være den, som kommer i Herrens Navn?“ Det hedder nu: „Seer op og opløfter eders Hoveder“. Ligesom den Helligaand hvistede det frydefulde Hosianna i Børnenes Hjerter over og imod Naturen, saaledes vil ogsaa vi da have ganste andre Hjerter; thi den Helligaand vil uddrive al Frygt og fylde Hjertet med Glæde, ligesom det i Ps. 126, 2. hedder: „Da blev vor Mund fylbt med Latter

og vor Tunge med Frydestrig". Og Ef. 19, 26.: „Vaagner op og synger med Fryd I, som boe i Støv". Og omendstjænt Menneskens Søn vil komme i stor Kraft og Herlighed, saa vil det dog for de Troende være en naadig og trøstelig Majestæt. Ligesom Dronning Esther forstrækkes for Ahasveri Herlighed, at hun derover faldt i Asmagt, men Kongen stod op af sin Stol og omfavne hende, saaledes vil og Christus omfavne alle troende Sjæle, trøste dem og sige: „Frygt ikke, jeg er din Broder", ligesom Joseph sagde til sine Brødre, der forstræktes for ham: „Jeg er Joseph, eders Broder, frygter eder ikke".

1. Eders Forløsning stunder til. Dersom da den yderste Dags Tegn forkynder dig din endelige Forløsning, hvorfor vil du da ikke engang ud af Ægypti Trældom, af det babyloniske Fangenskab, hvor man maa tjene Uretfærdighed og Synd, og være forløst fra denne onde Verden? Det ægyptiske Fangenskab er det verdslige Tyranni, det babyloniske er Sjælens aandelige Fangenskab under det antichristelige Tyranni. Mene I ikke, at mange tusinde Sjæle sukke under Tyrken og Antichristen? Hvad er der da andet i Verden end Sorg, Frygt, Angest og Døden? Bort ganske Liv er jo intet andet end Jammer og Elendighed, Møje og Arbeide, selv naar det er kosteligst (Sir. 42, 2.); vil du da ikke gjerne engang forløses fra dit syndige, dødelige Legeme og isæres et reent, herligt, udbødeligt og forklaret Legeme? Har du da ikke længe nok slæbt paa dit syndige, dødelige Legeme: Paulus siger: „Jeg elendige Menneske! Hvo skal frie mig fra dette Dødens Legeme?" Rom. 7. 24. I denne Verdens ægyptiske Trældom er Synden den Fiende, som holder os fangen. Døden, den sidste Fiende, maa ogsaa ophæves og blive lagt for Christi Fødders Skammel (Ps. 110, 1.), og Herren skal ophæve Dødens Spee, borttage Skjulet, hvormed alle Folk er tilhyllet (Ef. 25, 7. 8.), han skal afvise eller astørre al Graad af vore Dine (Ab. 7, 17.), og skal de Helliges Legemer, som nu sove, engang igjen blive forløste af Dødens Fængsel og komme til Livet. Dan. 12, 2. Nu har jo vor Sjæl og Legeme deres Lidelser og Angest; men i den endelige Forløsning vil Legeme og Sjæl komme til Salighed. Da vil Legemet blive forløst fra alt Arbeide, Sjælen fra al Sorrig; Legemet fra al Nød og Mangel, Sjælen fra al Frygt og Skræk; Legemet fra al Angest; Legemet fra Hunger og Tørst, Frost og Køgenhed, Sjælen fra al Bedrøvelse og Lidelser. Da ville vi kunne rettelig sige med David: „Min Sjæl! kom igjen til din Røglighed, thi Herren haver gjort vel imod dig. Thi du udfriede min Sjæl fra Døden, mit Døie fra Graad, min Fod fra Støv. Jeg vil vandre ibelig for Herrens Ansigt i de Levendes Land", Ps. 116, 7. 8.

9. Ja, siger du; men det vil ogsaa gaae stræffeligt til, thi der vil falde Jld fra Himmelen, ligesom i Elia Tid, da han lod Jld regne ned over de Ugubelige (2 Kong. 1, 10. 2c.), hvilket har været et Forbillede paa den yderste Dag, ligesom St. Petrus siger i sin 2den Epistel 3, 10.: „Himlene skulle forgaae med stort Bulder, men Elementerne skulle smelte og forgaae“. Svar: Det er sandt, men de Troende og Udvalgte ville i et Dieblit blive forvandlede til udødelige, forklarede Legemer, hvilke ingen Jld eller Flamme kan stabe, ligesom de tre Mænd i den gloende Døn, igjennem hvis Klæder ei engang Jldens Ligt var gaaet, og hos hvem en Engel var midt i Jlden. Dan. 3, 27. Summa, ingen jordist Ting skal stabe en himmelft, og vi skulle da have aandelige, himmelfte Legemer.

Ja, Gud vil afvende fra os saabanne Plager, ligesom de ti ægyptiske Plager ei kom til Israels Børn; thi da Gud forvandlede alt Vandet i Ægypten til Blod, saa var der og hos Israels Børn godt Vand, og da Gud plagebe Ægypten med Frøer, Luus, Insecter og Mørke og med Morderengelen, saa vedderes intet heraf Israels Børn. Og ligesom der staaer i Josv. Cap. 2, 18. og Cap. 6, 23., at Rahab bandt en rød Snor i Vinduet ved Staden Jerichos Erobring, hvorved man kjendte hendes Huus, saa at hun ei blev myrdet, saaledes har Kristus tegnet dig med sit Blod, ja ved Engelen ladet tegne i din Pande og beseglet dig, at du skulde undgaae de sidste Plager. Joh. Ab. 7, 3. og 13, 16. Blev de tre Mænd i deres dødelige Legemer opholdte i den gloende Døn, hvor meget mere skal da ei de forklarede Legemer opholdes. Ligesom Kristus i sin Forklarelse ei har været stræffelig, men trøstelig og liflig, saaledes vil han ogsaa være for de Troende paa den yderste Dag.

3. Den klare, frydefulde, evige Sommertid vil frembryde og fremkomme efter denne Verdens haarde og kolde Vinter, og det heilige, yndefulde Paradiis vil da komme. Vil det ei være en herlig Sommer, naar Gud selv vil være Solen, som skal oplyse den nye Himmel og den nye Jord, ligesom det i Ab. 21, 23. hedder: „Og Staden har ikke behov Solen eller Maanen, at de skulle skinne i den; thi Guds Herlighed haver opfyldt den og Lammet er dens Lys“. Ligesom nu denne Verdens jordiske Sol giver alle Creature deres Kraft, at alt deraf grøntes og blomstres, og som Solen bringer den liflige Sommertid med sig, saaledes vil Kristus Jesus, Retfærdighedens Sol, med sin herlige Aabenbarelse bringe det allerlifligste Væsen og den frydefuldeste Tid med sig, og vil være alle Udvalgtes Lys, Kraft, Glæde og Liv. Og ligesom om Sommeren Jorden er fuld af

jordiste Urter, Blomster og Træer, saaledes vil hisset være himmelske Kræfter. Saa meget vi her have af de vellugtende Blomster, saa meget skulle vi ogsaa hisset have den himmelske Glæde, den lifligste Lugt, den sødeste Smag, den skønneste Farve, Livets Træ midt i Paradiiset; thi skal det være en nye Himmel og en nye Jord, saa maa den jo ikke være tom, men fuld af himmelske Kræfter og Yndelighed. Kan Gud saa skjønt smykke den jorgjængelige Verden, hvad vil det da ei være i den tilkommende nye Verden? thi den nye Himmel og nye Jord vil blive fuld af idel himmelske nye Kræfter, som af allehaande Dyder vil komme at skinne klarere end Stjernerne. Da vil de rette Himmeligheeder, som her vare os skjulte, blive aabenbarede i den højeste Fuldkommenhed, thi hisset vil alt være fuldkommet, hvad som her har været Stykkeværk. Derfor kaldes den ogsaa en Gjenoprettelses-Dag, da alle Ting skal gjenoprettes, dies restitutiones omnium. Vore nye forklarede Begreber skulle jo ogsaa da have deres Liflighed og Fornøielse i himmelske Creaturer i Paradiis. Nu kunne vi vel ikke see, hvorledes vi have vort Liv af Livsens Træ, som er Kristus, om hvem det hedder: „I ham var Livet og Livet er Menneskets Lys,” Joh. 1, 4; men da skulle vi faae at see, hvorledes alle Ting have Livet af ham; thi han er Livets Ord, hvorved Alt er skabt, og han vil med sin Klarhed oplyse Himmel og Jord, eftersom samme Klarhed vil skinne fuldkommen og ei stykkeviis. Hvad er Sommerens Yndelighed? Deiligt Solskin, blomstrende Træer og Fuglenes Sang; men da vil Kristus være vor Sol, vort Paradiis, og Englene med alle Udvalgte ville love Gud.

4. Da vil Guds Rige begynde. Vi bede jo hver Dag om Guds Riges Komme, og her have vi Naadens Rige, men hisset vil blive Guds Herligheds Rige. „Guds Rige er Retfærdighed, Fred og Glæde i den Helligaand“, hedder det i Rom. 14, 17. Dette Rige begynder vel her, men hisset vil det fuldkommelige blive aabenbaret i fuldkommen Retfærdighed og Hellighed, fuldkommen Fred, fuldkommen Glæde, som Ingen vil tage fra os, fuldkommen Erkjendelse af Gud og den hellige Trefoldighed, fuldkommen Erkjendelse af Kristus, hans Person, hans Naade-Gjerninger, hans Kjærlighed og Trofasthed, samt Bestuelse af hans Herlighed hos Guds høire Haand. Her have vi vel Troens fuldkomne Retfærdighed, fordi vi have isørt os Christum; men hisset skulle vi have Livets fuldkomne Retfærdighed og Hellighed, saa at det ganske Guds Herligheds Rige skal da fuldkommelig skinne i os med en evig fuldkommen Retfærdighed, Herlighed, Fred, Glæde, Visdom og Erkjendelse, saa at intet Die har seet saa skjønt, intet Øre hørt saa lifligt, og ei i noget Menneskes Hjerte

opsteget saadan Glæde; thi hvad kan vel være mere yndesfuldt, hvad mere skjønt, hvad saa herligt som Gud selv? Det maa jo være det lifligste, meest frydefulde og høieste Væsen, hvori Gud boer; thi der vil vi faa at see, hvorledes Klarhed og Herlighed vil opfylde alle Engle og alle Menneſter, og hvorledes Guds Herlighed vil ſkinne i dem, da Gud vil være Alt i Alle. Der vil Alle være tilfreds; Alt, hvad en Udvalgt vil ønske, det vil han alt have i høieste Grad, thi Gud vil selv være Alt; der vil den nye Himmel være fuld af Glæde, fuld af Liv, fuld af Fred, fuld af Kjærlighed, fuld af Retfærdighed, ja der vil være fuldkommen Kjærlighed. Hvor kjærligt ville dog Guds Udvalgte have det med hverandre, hvor venligt ville de tale med hinanden om Guds Almagt, Guds Barmhertighed, Wijsdom og Sandhed, og fordi Alt er uendeligt, ville de aldrig i Evighed kunne udlære det. Hvor kjær ville de hellige Engle ei have de Udvalgte, hvor ville de glæde ſig i Menneſkene, love Gud med hinanden ſaa, at Himmel og Jord vil være Guds Ære, Lov og Priis. See, dette er Guds Rige, herom vi bede.

2. Hvorledes vi ſkulle berede os til denne Dag.

Det hedder i Luc. 21, 34.: „Men vogter eder, at eders Hjerter ikke nogen Tid beſværes med Graadſerie og Druffenſkab og med Sorg for dette Livs Næring.“ Dette er ikke alene en Advarſel, men ogsaa tillige en Forudſigelse, at i de ſidſte Dage ſkulle de fleſte Menneſter kunſ være jordiffindede, have deres Sorg henvendt paa det Timelige og paa daglig Vellyſt, at kunſ Bugen maatte blive forſørget. Man ſeer det jo, hvorledes Gjerlighed og Sorg for timelig Næring har taget Overhaand, hvorledes denne Verdens Gud, Djævelen, forblinder Folkene med Verdens Kjærlighed, ængſter dem med Sorg for Næring og udryd-der af deres Hjerter alle himmeſke og guddommelige Tanker. Satan gjør ligesom Philifterne; thi ligesom diſſe tilſtoppede Brønden, ſom Abraham havde gravet, forat Iſaaks og Jacobs Faar ei ſkulle erholde Vand at drikke, og fyldte den med Jord (1 Moſ. 26, 18. o. f.), ſaaledes fylder Satan Verdens-Menneſkenes Hjerter med Jord, det er, med jordiffe Tanker, med Sorg for Næring, hvilket nedſænker Menneſkene (ligesom Mølleſtene) i Fordærvelfe og Fordømmelfe, (1 Tim. 6, 9.) og tilſtopper dem Andagtenſ, Troens og Haabets Brønd, at de forglemme det Himmeſke og Evige. Derfor bruger Herren det Ord „beſværer,“ at Hjertet bliver beſværet med Sorger, ligesom med en tung Laſt eller Byrde, ſaa at det ei kan ophæve ſig til Gud, ei heller be-tænke Enden og den yderſte Dom.

Saa ſætter og Herren Aarsagen, hvorfor vi ſkulle flye begge

disse Laster, Belyst og Gjerrighed, idet han siger: „Og denne Dag skal komme hasteligen over eder; thi den skal komme som en Snare over alle dem, som boe paa Jordens Kreds,” Luc. 21, 34. 35. Dette er ogsaa ei alene en Advarsel, men tillige en Forudsigelse, at der i de sidste Dage skal være stor Sikkerhed paa Jorden; thi saadan Sikkerhed vil komme, at Folkene ei mere skulle frygte sig for Gud og hans Dom. Nogle ville komme at holde det for Spot, og sige: „Lader os fraadse og fortære Alt, den yderste Dag vil dog snart komme,” om hvilke Spottere den hellige Apostel Paulus (2 Tim. 3, 1. 2.) har forudsiget, saa og St. Petrus i sin 2 Epistel 3, 3: „Og vider, at i de sidste Dage skal komme Bepottere, som vandre efter deres egne Begjæringer, og som sige: hvor er hans Tilkommelses Forjættelse? thi som det har været fra Stabelfsens Begyndelse af, saa bliver det fremdeles.” Det er, de skulle sige: „O, der har vel før været ligesaadanne Tegn, og har vel før været ligesaa slet Tid,” og ville saaledes foragte Tegnene. Og Herren selv siger i Math. 24, 37. 38. 39.: „Men ligesom Noe Dage vare, saa skal og Menneskens Sønns Tilkommelse være. Thi ligesom de vare i de Dage før Syndfloden, de aade og de drak, toge tilægte og udgiste, indtil den Dag, der Noa gik ind i Arken. Og de agtede det intet, indtil Syndfloden kom og tog dem alle bort, saaledes skal og Menneskens Sønns Tilkommelse være.” Saa siger og St. Paulus 1 Thess. 5, 3.: „Thi naar de sige: Fred og Trygghed! da skal Fordærvelsen hastigen staae over dem, ligesom Smerten over en frugtsommelig Kvinde, og de skulle ingenlunde undflye.” Ligesom Pharaos i det røde Hav, da han saae Vandet at staae som en Muur op til Skyerne, var han sikker og vovede sig midt i Havet (2 Mos. 14, 22.); men da han saae Vandet at falde fra oven nedad, sagde han: O, lad os flye! men det var for længe ventet, han kunde ikke flye: Saaledes gaaer det ogsaa med Spotterne; thi fordi de see, at Himmel og Jord endnu staae fast, vove de det stedse hen; men naar Himmel og Jord engang bliver omkastet, saa ville de vel flye; men da har de ventet for længe, og de ville ikke kunne flye. Saa vil da nu Gjerrighed, Sorg for Næring, Belyst, Fraadsen, Drikken være den Løkkemad, hvorefter al Verden i Hobetal vil flye, ligesom Fuglen til Fuglesnaren; men da vil Snaren, Herrens Dag, uforvarende falde over dem. Ligesom Fuglen naar den af Fuglesængereren er lokket til Garnet, da springer glad derpaa og æder, uden at vogte sig for Garnet, dog, spændt den endnu seer sig for og medens den paa det Bedste piller og samler Kornet, fanges, idet Garnet bliver trukket over den: saaledes vil det ogsaa gaae til paa den yderste Dag. Og ligesom Fuglen, der

flyver paa Snaren, bliver derpaa hængende og fastklæbet, og kunne ikke blive løs, saaledes blive ogsaa de jordiske Menneſter fangne med jordiske Sorger, blive fastklæbende til det Tidelige og maae forðærves, thi de ere Djævelens fangne Fugle. Derfor vogter eder! vogter eder! ſiger Herren.

Saa anſører ogsaa Herren tvende Mibler imod den ſidſte Tibs Kummer og Sikkerhed, idet han ſiger: „Derfor vaager og beider i al beſeilig Tid.“ Tvende Ting ſtulle vi gjøre: vaage eller være aarvaagen, det er, gjøre Omvendelſe og alle Dage vente paa Herrens Tilkomſt, og bede. Derpaa vil da følge tvende herlige Frugter: 1. At blive værdig at undſkye alt dette. 2. At ſtaa for Menneſtens Søn med et glad, uforſtrækket Hjerte og Samvittighed. At vaage begriber i ſig, at man giver Agt paa den yderſte Dags Tegn, lægger Mærke til dem, at man erkjender og antager dem ſom Værſler for den yderſte Dom, lægger dem paa Hjertet, ſaa at man derved lader ſig bevæge til Bød, og at man antager dem ſom Guds Bud, der forkynder os den yderſte Dom. Giv derfor Agt paa ſamme Tegn, og du ſtal finde, at den evige Sommer er nær; thi alle Elementers Træer ſlaae ud og blomſtre allerede, ja den evige Sommers Tegn ere forhaanden. Dernæſt hedder „at vaage,“ at man hver Dag tænker paa den yderſte Dom, og venter paa den, ligesom en Tjener paa ſin Herre. Luc. 12, 35.: „Lader eders Lænder være ombundne og eders Lys brændende; og værder ligesom de Menneſter, der vente deres Herre, naar han ſtal bryde op fra Brylluppet.“ Ligſom en Tjener, der venter, ei veed, naar hans Herre vil opſtaa, thi han kan ſtaa op pludſelig og uforvarende, ſaaledes veed ei heller vi, naar vor Herre vil opbryde; thi han vil opbryde pludſelig og komme, før end vi vente det; derfor vaager! „At vaage“ betyder ogsaa, at foreſtille ſig Chriſti Herligheds Stolt, hvorpaa han vil ſidde, og hvorledes alle Folkeſlag ſtal forſamles for ham. Item, hvorledes Herren vil ſige til de Fromme: „Kommer hid I, min Faders Beſtigtede,“ og til de Onde: „Gaaer bort, I Forbandede, i den evige Ild.“ Hvo, ſom nu ikke vil forglemme den yderſte Dag, men daglig tænke derpaa, den ſlutte Aften, Morgen og Middag ſin Bøn med blide Tanker: Ak, Hære Herre! Lad mig med glad Samvittighed høre det Glædens Ord: „Kommer hid, I, min Faders Beſtigtede! og arver det Rige, eder er beredt fra Verdens Grundvold blev lagt,“ Matth. 25, 34. Naar du gaaer til Sengs og ſlutter din Bøn, da ſøt ogsaa til: „Ak, Gud! lad mig ſaligen henſove, naar min ſidſte Stund er forhaanden.“ Naar du opſtaaer og ſlutter din Bøn, da ſig: „Ak, Gud! lad mig ogsaa med Glæde opſtaa til det evige Liv.“ Naar du æder og drikker, ſaa ſlut din Bøn

med disse Tanker: „At, Gud! lad mig nyde den evige Glæde og Salighed, og æde og drikke med dig over dit Bord i dit himmelske Rige.“ See! paa denne Naade vil du dagligen erindre dig den yderste Dom, og vil være aarvaagen, ligesom Herren her siger, at vi „skulle vaage i al beleiligt Tid,“ det er, i alle Ting forestille os den yderste Dag. Hieronimus siger: „Naar jeg tænker paa denne Dag, da hæver mit ganste Legeme; thi hvad enten jeg sover eller vaager, æder eller drikker, eller hvad jeg gjør, saa synes mig, jeg hører denne Stemme: „Staae op i Døde og kommer for Dommen.“ Om denne Dag siger og Bernhardus: „Hjælp Gud, hvad for Angest og Skræk vil da indbrinde sig hos de Ugubelige. Paa den ene Side vil være deres Synder, som anklager dem, paa den anden Side Guds strenge Retfærdighed, som truer dem med evig Fordømmelse; under dem vil de see Helvede med opspærret Gab, over dem en fortørnet Dommer; i dem vil de fornemme en ond Samvittigheds nagende Orm, udenom dem den ganste Verden brændende i Ild.“ Augustinus siger: „Paa denne Dag at ville skjule sig vil være umuligt, og at vise sig vil være utaaleligt, eftersom Samvittigheden vil være Bogen, hvoraft Gud vil fremdrage Vidnesbyrd baade om det Gode og om det Onde, som et Menneske i sit Liv har begaaet.“ Og Gregorius siger: „Fordi Gud gjerne vilde see, at han i sin sidste Tilkommelses Tid kunde finde os vel beredte, saa har han længe tilforn ladet Verden kundgjøre, hvad som vilde møde den, for derved at afbrage og afholde os Verdens Kjærlighed.“ Og atter siger Augustinus: „Frygt du dig for Guds sidste Dom, velan, saa forbedre dig i din Samvittighed; thi Intet er her saa dybt forborgent, som jo ei hiiset paa hiin Dag skal blive bragt for Lyset.“

Det andet Middel er at bede. Bønnen lindrer Sjælens Utaalmodighed, Angest, Banghed og Bæven, og afvender Fortvivlelse og Frygt; thi formestligst Bønnen kommer Glædens Aand, den sande Hjertetrøst og glædelige Balsam for de sønderbrudte Hjerter og Aander. Etersom vor Sjæl er en Aand, saa vil den og have aandelig Lægebrug, og den bebrøvede Sjæls Lægebrug er intet andetsteds at finde end hos den Helligaand, i Jesu Christi Glædes-Aand, i Guds trøstefulde Naades Aand, hvilken kommer ved Bønnen, ligesom det i Luc. 11, 13. hedder: „Hvor meget mere vil min himmelske Fader give dem den Helligaand, som bede ham derom.“ „Jeg bad, siger Salomo, og der kom over mig Blisdoms-Aand,“ Blisb. B. 7, 7. Og den hellige David siger i Ps. 51, 14.: „Giv mig igjen din Saligheds Fryd og en frivillig Aand opholde mig!“ Ligesom i en Samtale med en god Ven Hjertet lindres derved, saaledes og i Sam-

tale med Gud; thi der beider ingen Christen, uden at jo Gud svarer ham, og lader af sin Mund og Aand udgaae, som Hjertet fornemmer. Der stiger ingen Bøn opad Himmelen, uden der jo stiger en Trøst igjen nedad til Hjertet.

Men Nyttens og Frugtens af begge disse Lægemidler, „at vaage og bede,” er: 1. At undflye denne kummerfulde Tid, Angest, Frygt og Skræk, det er, at de Troende skulle i saadan stor Elendighed, Hunger, Pestilente, Blodsudgydelse, Jordskjælv, Jlds- og Vandsnød, ogsaa i saa mange Sekter og Partier, salst Være, Overtroe, stor Nød og Ansægtninger dog blive opholdte og forunderlige reddede, ligesom Israels Børn fra de ægyptiske Plager; thi da der hos Ægypterne var et skrækkeligt Mørke, var der hos Israels Børn Lys; da hos hine alt Bandet blev forvandet i Blod, var det hos disse friskt og sundt. Det hedder da at undflye, ligesom Noa i Syndfloden, Loth af Ilben og ligesom en Fugl undflyer Snaren. Dette Ord „at undflye” bevidner, at de sidste Elendigheder ei skulle røre de Troende, ligesom det i Ab. 3, 10. hedder: „Efterdi du har bevaret mit Raadsmødigheds Ord, vil jeg bevare dig fra Fristelsens Stund, som skal komme over det ganste Forderige, at friste dem, som boe paa Jorden.”

2. „At bestaae for Menneskens Søn. Det er en stor Herlighed at møde for Guds Dom med en glad Samvittighed, med Glæde og Fryderaad, ligesom Saabant i Viisdommens Bog 5, 1—7. er bestreven: „Da skal den Retfærdige staae med megen Frimodighed for deres Mafsyn, som ham trængte og som intet agtede hans Arbeide. Naar de da see saabant, skal de gruelig forfærdes, og forstrækkes for saadan Salighed, som de havde ikke forset sig til. Og de skulle tale til hverandre med Anger og sulke af Aands Angest og sige: denne var den, som vi havde før til Latter og til et bespotteligt Ordsprog. Vi Daarer holdt hans Levnet for Galenskab og hans Ende at være stammelig; hvorledes er han nu regnet iblandt Guds Børn og hans Arv er iblandt de Hellige? Sandeligen, vi have fareet vild fra Sandhedens Wei, og Retfærdighedens Lys skinnede ei for os og Retfærdighedens Sol oprandt ikke for os.” Vi ville slutte med den 126de Psalme: „Der Herren omvendte Zions Fængsel, da vare vi som Drømmende; da blev vor Mund fylbt med Latter og vor Tunge med Frydesang; da sagde man iblandt Hedningerne: Herren haver gjort store Ting imod disse. Herren haver gjort store Ting imod os, derfor ere vi glade. Herre! omvend vort Fængsel som Strømme tørres i vort Land; de, som saae med Graad, skal høste med Frydesang. Den, som bær Sæden, som lar sig sankes, gaar flux frem og græder; men han skal

visseiligen komme med Frydesang, naar han bær sine Reger." Amen.

Kort Betragtning over de vigtigste Hoved-Sprog og Spaadomme om den yderste Dag.

1. Esaias 66, 15. 16.: „Thi see, Herren skal komme i Ilden, og hans Bogne være som Hvirvelvinden, at vende sin Brede til dem med Grumhed og sin Trubsel med Ildslue. Thi Herren skal dømmes ved Ilden og ved sit Sverd alt Rjød; og de Ijhelslagne af Herren skal være mange.“ Betænk her, hvor skrækkeligt det vil være, naar Himmels og Jordens store Udstrækning vil være fuld af Ild, og Gud Herren vil komme i en Hvirvelvind, som paa en Bogn. Ligesom i et stort Indtog mange Bogne gjøre et stort Bulder, og ligesom en stor Herre med en skrækkelig Dom lader sin Brede aabenbare, saaledes vil Herrens Brede ei være et blot Ord eller tom Lyd, men Ildflammer; da vil man see Guds Brede i Ildflammerne, og ligesom Ilden prøver enhver Ting, hvad den har i sig, saaledes ogsaa paa den yderste Dag.

2. Es. 51, 4—6.: „Mit Folk! giver Agt paa mig, ja, mit Folk! vender Øren til mig; thi der skal en Lov udgaac fra mig, og jeg vil hasteligen fremsføre min Ret til Folkets Lys. Min Retfærdighed er nær, min Salighed er udgangen, og mine Arme skal dømmes Folk; Der skal bide efter mig og vente efter min Arm. Opløfter eders Dine til Himlene, og seer ned til Jorden nedentil; thi Himlene skal forspinde som en Røg, og Jorden ælbes som et Klæde, og dens Indbyggere dø, som det; men min Salighed skal blive evindeligt, og min Retfærdighed skal ikke brydes.“ Betænk her, hvor trøstelig Herrens Dag vil være; thi for det første, saa kommer Guds Retfærdighed at hjælpe alle dem, som her i Verden have lidt Vold, og Guds Salighed kommer da til alle dem, som her i denne Verden ei have havt nogen Hjælp, Raad eller Trøst. For det andet er hermed at betænke, at omdøbt Himmels og Jord med alle Kræfter skulle forgaae ligesom en Røg, og ligesom et Klædebon, der forældes og omkiftes (Ps. 102, 26. 27.) — hvoraf vel er at iagttage, hvorledes Himmels og Jordens Kræfter skulle svækkes, ligesom et Menneſte i sin Alderdom aftager i alle Kræfter, hvoraf da maa følge elendig Lid, Hunger og Sygdomme —, saa skal dog Guds Salighed ikke i nogen Kraft aftage, men være evig, og hans Retfærdighed steds og evindeligt blomstre og grøntes. Derfor skal Guds Retfærdighed og Salighed være os lærere end

Himmel og Jord; thi det, nemlig Guds Salighed, vil være den rette Himmel, som vi glæde og bedække os.

3. Zeph. 1, 14. 2c.: „Herrens den store Dag er nær, den er nær og haster saare; det er Herrens Dags Lyd, der raaer den Bældige bitterligen. Den samme Dag er Grnmheds Dag, Angestes og Trængsels Dag, Bulbers og Ødelæggelses Dag, Mørkets og Dunkelheds Dag, Skyers og Mørkheds Dag. Trompets og Basuns-Klangers Dag, imod de faste Stæder og de høie Hjørner. Og jeg vil ængste Folket, og de skal gaae som de Blinde og hverken deres Sølv eller deres Guld skal kunne redde dem paa Herrens Dag.“ Disse Ord, om de endstjænt ere forudsagte om Jerusalems første Forstyrrelse, saa pleier dog Propheterne og den Herre Christo at sætte Jerusalems Forstyrrelse og Verdens Ende tilfammen. (Matth. 24, 15—36. Marc. 13, 14—32. Luc. 21, 20—37.). Og gjør Propheten det derfor saa forstrækkeligt, for derved at bringe Menneffene til Omvendelse og strække de Ugubelige; men de Fromme vil det blive en Forløsnings Dag.

4. 1 Thess. 4, 16.: „Thi Herren selv skal komme ned af Himmelen med et Anstrig, med Over-Engels Røst og med Guds Basune, og de Døde i Christo skulle opstaae først.“ Betænt her, hvad dette vil være for et Anstrig! Det vil være et Anstrig af den ganste himmelske Hærstares Mangfoldighed, som med et stort Skrig frit og offentlig vil bekjende Hærstarenes Herre, at Kristus er Konge og den rette Seiersfyrste, de Levendes og Dødes retfærdige Dommer, som har beholdt Marken og Seieren over alle sine Fiender. Ligesom ved Gideons Feltstrig: „Herrens og Gideons,“ den ganste Midianiternes Leir forstyrredes, og ligesom ved Israeliternes Anstrig under Josva Jerichos Mure nedstyrtede (Dom. 7, 18. 20. Josv. 6, 5. 20.), saaledes vil ogsaa i dette Anstrig denne Verdens Bygning nedstyrtes. Men hvad for en Stemme vil vel Overengelens være? Det vil være en saadan Stemme, der vil bekjendtgjøre Verden den store Dom, og indstævne alt Rjød for Dommen; men denne Guds Basune vil være Guds Søns egen Stemme, hvilken de Døde i Gravene skulle høre og deraf blive levende, som det hedder i Joh. 5, 28.; thi ogsaa paa Bjerget Sinai talede Gud i en stærk Basuns Stemme. 2 Mos. 19, 19.

5. 2 Cor. 5, 10.: „Thi os høyr alle at aabenbares for Christi Domstol, at enhver kan faae efter det, som steet er ved Regemet, efter det, som han haver gjort, enten Godt eller Ondt.“ Mærk her Egenstaberne ved den yderste Dom: Ligesom en arm Synders Misgjerning bliver aabenbaret, naar han staar for Retten, og hans Handlinger blive ham forelæste, saa at enhver hø-

rer det, saaledes vil ogsaa for Guds Dom og for hans alvidende Die Alt blive aabenbaret for Englene og Menneftene; ja Alt, hvad som er skjult i Menneftets Samvittighed, selv enhver Tanke, skal der blive aabenbaret; thi Gud er en faadan Dommer, som prøver Hjerter og Nyrer (Ps. 7, 10. Jer. 11, 20. 2c.; 17, 10.). Mærker nu ogsaa paa det Ord „Domstol.“ Hvad vil det være for en Stol? Her har Gud forestillet os sin Søn til en Naade-Stol (Rom. 3, 25.), og her har han fibdet paa sin Naade-Stol, da han hang paa Korset og bad for os arme Syndere (Luc. 23, 34.); men hisset vil han fibde paa sin Domstol, udtale Dommen og strax ereqvære og fuldbyrde den.

6. 2 Petr. 3, 10. 13.: „Men Herrens Dag skal komme som en Tyn om Natten, paa hvilken Himlene skulle forgaae med stort Bulder, men Elementerne skulle smeltes og forgaae, ibet de brænde, og Jorden og de Gjæringer, som ere i den, skulle opbrændes. Men vi forvente en ny Himmel og en ny Jord, efter hans Forjættelse, i hvilken Retfærdighed boer.“ Betænk her, hvor pludselig og usforvarende Herrens Dag vil komme, og da Firmamentet er saa stor en Befæstning og saa utrolig en Høide, saa tænk ogsaa, hvilket forfærdeligt Knald og Brag der vil blive, naar denne Himmels Befæstning skal sønderrives, naar Stjernerne skulle falde ned, naar Elementerne, som ere saa spiede i hverandre, skulle briste, naar Vandet skal stribe imod Jlden, Jlden imod Vandet, og naar Bjergene og Jorden ligesom Bøx skal smeltes for Jlden. Ps. 97, 5. Og just derfor maa Jorden forgaae, fordi Uretfærdighed boer i den; thi den nærværende Jord er altformegat besmittet med Blod og har drukket formeget Blod i sig, til at den skal bestaae. Men hvad for en ny, reen Himmel vil ei det være, hvori Retfærdighed skal boe? Nu hebber det, „at selv Himlene ere ei rene for Herren“ (Hj. 15, 15.), og hvad vil den nye Jord da være en reen, klar Jord? Det vil være en yndesfuld, reen, stjern Bolig for de Udvalgte; fuld af Glæde, fuld af Fred, fuld af Retfærdighed. Joh. 14, 2.

7. 2 Thess. 1, 7. 2c.: „Men at give eder, som trænges, Ro med os i den Herres Jesu Aabenbarelse af Himmelen med sin Magtes Engle, med Jldsblue, at give Havn over dem, som ikke kjende Gud og over dem, som ikke er vor Herres Christi Evangelium lydige; hvilke skulle lide Straf, en evig Fortabelse, horte fra Herrens Ansigt, og fra hans Kraftes Herlighed, naar han skal komme paa hiin Dag, at vise sig herlig i sine Hellige og forunderlig i alle dem, som troe.“ Betænk her, hvorledes Herren vil blive aabenbaret. Nu er han en forborgten Gud, vore Dine see ham ikke, vore Øren høre ham ikke; men da vil han lade sig see i sin Majestæt og al hans Herlighed blive aa-

benbaret, at Gud har lagt Alt under hans Fødder, sat ham til Herre over Alt og givet ham al Dom over alt Rjød (Ps. 8, 7. Joh. 5, 22. 27.) Men de hellige Engles store Hærstare, som han udruster med sin Kraft, og som Apostelen (Thess. 1, 7.) kalder hans Magtes Engle, skal da være rundt omkring ham som en utallig mægtig Krigshær, og hans Hevn og Dom vil med Jblflammer blive erøvet og fuldbødet. Da skal alt Rjød høre ham, naar han dømmes Verden efter sit Evangelium, dem, som med Vantro og et ugubeligt Levnet have modstaaet Evangeliet og bespottet samme, og det vil vorde Straffen og Pinen, at de evindeligen ville blive udstødte fra hans Ansigt og ei indlades i hans Herligheds Bolig. Men da den Herre Jesus ei alene er sand Gud, men tillige sandt Menneſte, saa vil han ei alene have de mægtige Engle omkring sig; men han vil ogsaa vise sig herlig med sine Hellige og forunderlig med sine Troende. Han vil have sine Udvalgte, dem han har forløst, staaende omkring sig, ligesom en Seiersfyrste, og de ville være hans Smykke og hans Prydelse. Og er det trøsteligt, at de Troende blive her saaledes betænkt, at han vil vise sig „herlig i sine Hellige og forunderlig i sine Troende.“ Men hvorfor herlig i sine Hellige? Fordi i Helligheden er Herligheden. Hvorfor forunderlig i sine Troende? Derfor at Troen forunderlig opholder Sjælen, griber Christum, forener Sjælen med Christo, erlanger Christi Retfærdighed, hvilken er en ret underbar Retfærdighed, ligesom den 65de Ps. v. 6 siger. Saa er ogsaa den yderste Dom i Joh. Ab. 14, 14. 2c. og 20, 11. 2c. ret forunderlig forestillet og i Billeber stillet os for Dine, derfor, at vi skulle fatte det i vore Hjerter og ei forglemme samme. Lader os derfor følge Herrens Formaning i Luc. 12, 35—41: „Lader eders Lænder være ombundne og eders Lys brændende. Og vær ligesom de Menneſter, der vente deres Herre, naar han skal bryde op af Brylluppet, paa det, naar han kommer og banker paa, de strax skulle lade op for ham. Salige ere de Tjenere, som Herren finder vaagne, naar han kommer. Sandelig siger jeg eder, at han skal binde op omkring sig og sætte dem tilbøds, og gaaf frem og tjene dem. Og dersom han kommer i den anden Vagt, og kommer i den tredje Vagt, og finder det saaledes, da ere disse Tjenere salige. Men dette skal I vide, at dersom Huusbonden vidste, hvad for en Time Tyven skulde komme, da vaagede han og lod ikke bryde ind i sit Huus. Derfor vorder og I berede; thi Menneſkens Søn kommer paa den Time, som I ikke tænke.“ Amen.

Tredie Søndag i Advent.

Evangelium Matth. 11, 2—11.

Hvad den hellige Prophet Esaias har spaaet om den sanbe Messias, hvem Gud har salvet med Mand og Kraft, hvorledes han formedelst kraftige og frelsende Undergjerninger vilde give sig tilkjennde og lade sig aabenbare, det er i det nye Testamente og besynderlig i Dagens Evangelium ganste herligen og trøsteligen gaaet i Opfyldelse; thi saa siger Propheten: „Styrker de aemægtige Hænder, og bekræfter de snublende Knæe. Siger til de mistrøstige af Hertet: værer frimodige, frygter ikke; see, eders Gud skal komme med Hævn (at hævne Menneffene paa deres Fiender, Synd, Død og Djævel), ja Guds Betaling, han, han skal komme og frelse eder. Da skal de Blindes Dine aabnes, og de Døves Dren aabnes. Da skal en Halt springe som en Hjort, og den Stummes Tunge synge med Fryd,” Es. 35, 3. 2c. Hvorledes nu dette er gaaet i Opfyldelse, det bevidner Herrens Undergjerninger i Dagens Evangelium, som han selv opregner, sigende: „Blinde see og Halte gaae, Spedalske renses, og Døve høre, Døde staae op, og Evangelium prædikes for de Fattige. Og salig er den, som ikke forarges over mig,” forstaae derfor, at jeg ei lader mig tilsyne i stor udvortes verdslig Pragt, men i Nedrigheid og i Guds forborgne Kraft. Altsaa er dette Evangelium forordnet til at forklare Messiae Kjendetegn. Og maae vi betænke, at alle Messiae Forløbere og Forbilleder, indtil Johannes, have haft deres særdeles Kjendetegn: 1) Abraham Omfjærelsen, som hentydede paa Christum, 1 Mos. 7, 19.; 2) Isaak sin Belsignelse, Cap. 26, 29.; 3) Jacob sin guddommelige Kamp med Engelen, Cap. 32, 28.; 4) Joseph sin Kydsfæd og Herlighed, Cap. 39, 7. 45, 13.; 5) Mose sit glindsende Afsyn, og sin fortrolige Tale med Gud Ansigt til Ansigt, 2 Mos. 34, 29.; 6) Aaron sit Præstedømme og Offer, Hebr. 5, 4. 5.; 7) Josva Seieren over de fem Konger, da Solen stod stille paa Himmelen, Josv. 10, 12.; 8) Gideon sin Stridbarhed og Feltstrig, Dom. 6, 12.; 9) Samson sin Styrke, Dom. 15, 15. 16, 3. 30. 10) Samuel sit forunderlige Kalb, da Herren kaldte ham tre Gange, 1 Sam. 3, 4. 6. 8.; 11) David sin Seier over Goliath, sin Harpe, sit Kors og sin Forsølgelse, Cap. 17, 50. 51.; 12) Salomon sin Viisdom og Rigdom, Høis. 3, 11. Matth. 12, 42.; 13) Josaphat sin forunderlige Seier uden Sværdslag, 2 Krøn. 18, 31. 2c.; 14) Elias sin Himmelfart, 2 Kong. 2, 11.; 15) Elisa de to Dele af Elias's Mand og sine Undergjer-

ninger, 2 Kong. 2, 9. 10.; 16) Ezechias sin Bøn, hvorved Syrernes Hær blev slagen formedelt en Engel, og hvorved Sollen gik tilbage, Cap. 19, 15. 2c. Es. 38, 8.; 17) Josias sin Gudsfrugt, at han, da han var otte Aar gammel, begyndte at søge Herren, og i det tolvte Aar begyndte at rense Juda og Jerusalem, 2 Krøn. 34, 3.; 18) Esaias hans mægtige, kraftige Tale, Es. 6, 6. 7.; 19) Jeremias hans Taarer og Klager, Jer. 9, 1.; 20) Ezechiel sit Syn af den aandelige Vogn og Tempel, Ezech. 1, 15. 2c.; 21) Daniel sin Aabenbarrelse af tilkommende Ting og Rædning af Bøvefulen, Dan. 2, 19. 10, 1. 6, 22.; 22) Hoseas Trolovelsen med Jøderne, Hos. 2, 19. 20.; 23) Joel Udgydelsen af den Helligaand paa Pintsedag, Joel 2, 28.; 24) Amos sin Hyrdestav, Amos 1, 1.; 25) Obadias sin Prædiken imod de hoffærdige Jøder, Obad. 1, 3.; 26) Jonas Hvalfisken, Jon. 2, 11. Matth. 12, 46.; 27) Micha sin Spaadom om Bethlehem, Mich. 5, 1.; 28) Nahum sin Prædiken om Forløsningen af det jødiske Fængenskab, Nah. 1, 15.; 29) Habakuk sin Trøsteprediken om Troens Retfærdighed: „En Retfærdig ved sin Troe skal leve,” Hab. 2, 4.; 30) Zephaniahs sin Spaadom om Christi Rige, Zeph. 3, 9.; 31) Haggai sin Spaadom om „alle Hedningernes Længsel,” som er Kristus, Hag. 2, 7. 8.; 32) Zacharias sit Syn af de fire Vogne, som gik ud i al Verden, som er Guds Ord, Zach. 6, 1. 2c.; 33) Malachias sin Spaadom om Pagtens Engel, og den Engel, som skulde berede Herren Vej, som er Johannes den Døber, Mal. 3, betegnet ved 34) den raabende Røst i Ørkenen, Es. 40, 3.

Alle disse hellige Stammefædre, Konger og Propheter have deres Kjendetegn, have alle været Messias Forbilleder og Forløbere, og Alt, hvad som de nogensinde have talet, lært og gjort i Ord, Gjerninger og Gæbarder, det er Alt opfyldt i Christo, og komme alle deres Tegn, Krige og Seire saaledes tilsammen i Christo, at Alt, hvad som de hellige Fædre, Konger og Propheter legemligviis have gjort, det har Kristus med sine Undergjerninger, sit Blod og sin Død bevist paa os. Og derpaa skulle vi kjende vor Messias, og glæde og trøste os i hans legemlige Tilkomst og Velgjerninger, formedelt Troen gribe samme, samt, som Christi Begems Lemmer, føre et dertil svarende værdigt Levnet.

Vi ville da nu for denne Gang fatte Forklaringen af Dagens Evangelium i disse tvende Hovedstykker og handle: 1. Om Messias visse, useilbare Kjendetegn, ifølge Propheternes Spaadomme. 2. Om Messias Forløber og Herold Johannes den Døber, der er en herlig Basune for Messias. Gud forlene os dertil sin Naade, Amen.

1. Det hedder i vort Dags Evangelium, at „der Johannes hørte i Fængselet Christi Gjerninger“ o. s. o. Heraf see vi, at Kristus vor Herre, den sande Messias, salvet med Guds Mand og Kraft (Ap. Gj. 10, 38.), den rette „Underlig“ (Ef. 9, 6.), ja Guds Kraft selv, aabenbarede sig for Verden ved store Undergjerninger og megen Kraft, saaledes, at hver Mand talede om ham paa ethvert Sted. Da nu Johannes i Fængselet, hvori han for Sandhedens Skyld var bleven fastet af Herodes (Matth. 14, 3. Marc. 6, 17.), ved sine Disciple ogsaa var bleven underrettet herom, da mærkede han strax, at Messias, som han fort tilforn havde døbt, nu offentlig havde begyndt sit Embede med at prædike og gjøre Mirakler; thi før havde han været forborgen og hemmelig iblandt Folket, eftersom han ikke skulde offentlig fremtræde, sårend Johannes havde fuldendt sit Døb, ligesom det i Joh. 3, 30. hedder: „Ham bør at vore, men mig at forringes.“ Derfor sender nu Johannes sine Disciple til ham, og lader ham offentlig for Folket spørge, om han er den Messias, som skulde komme, hvilket han gjør til den Ende, at han ogsaa endnu ved dette Spørgsmaal i Fængselet vilde forrette sit Embede, nemlig at vidne om Messias, hvilket var hans egentlige Embede, som det i Joh. 1, 6—8 hedder: „Der blev et Menneske udsendt af Gud; han hedte Johannes. Denne kom til et Vidnesbyrd, at han skulde vidne om Lyset, paa det at alle skulde troe ved ham. Han var ikke Lyset, men kom for at han skulde vidne om Lyset.“ Ligesom naar man sætter et Lys ind i et mørkt Værelse, og det der finder en lille Rift eller Sprække, det da kaster sine Straaler derigjennem, saaledes var ogsaa Johannes et skinnende Lys, der vel sad i Fængsel, men hvis Lære og Vidnesbyrd dog her selv igjennem Fængselet kastede sine Straaler.

Paa hans Spørgsmaal svarer nu Herren: „Gaar hen, og forkynnder Johannes de Ting, som I høre og see.“ Hermed har da Herren offentlig bekendt og bejaet, at han er Messias, og det ei med Ord, men har svaret med Gjerningen selv, som vilde han sige: De Messiae Kjendetegn, hvilke Propheterne have forkyndt, dem see og høre I nu; slutter og dømmes derfor nu selv, om jeg er Messias eller ei. Her har altsaa ikke Ord, men Gjerninger svaret. Men nu havde Propheterne tilforn fornemmelig forkyndt tre Tegn, hvorpaa man skulde kende Messias. 1. Hans Mirakler. 2. Hans livsalige Lære og hulsalige Mund og Læber. 3. Hans dybe Ydmyghed og Fornedrelse indtil Korsets Døb, hvorpaa mange skulle forarge sig. Disse tre Tegn fatter nu Herren i sit Svar, og siger: „Forkynnder Johannes de Ting, som I høre og see: Blinde see, og Halte gaae, Spe-

balste venses og Døve høre og Døde staae op." Det er nu hans Mirakler og første Kjendetegn. Derfor siger han: „Og Evangelium prædikes for Fattige," hvilket er hans huldsalige Læber. Videre siger han: „Og salig er den, som ikke forarges over mig," over min Armød, Ydmyghed, Kors og Død.

Men nu maae vi tillige iagttage, hvorledes da Propheterne have forkyndt disse Messias trende Tegn. Om det første, nemlig om Messias Mirakler, forudsiger Esaias Cap. 35, 3. 2c.: „Styrker de afmægtige Hænder, og bekræfter de snublende Knæe. Siger til de mistroiske af Hjertet: værers frimodige, frygter ikke; see, eders Gud skal komme med Hævn, ja Guds Betaling, han, han skal komme og frelse eder. Da skal de Blindes Dine aabnes, og de Døves Øren aabnes. Da skal en Halt springe som en Hjort, og den Stummes Tunge synge med Fryd." Paa disse herlige Mirakler skulde nu Jøderne have kjendt deres Messias; men ligesom de formedelst deres Blindhed og Sikkerhed ikke iagttog hans første Tilkommelses Tegn, thi inden de endnu mærkede det, vare alle Propheterne opfyldte og deres Messias for Øren, ja midt iblandt dem: saaledes steer det endnu den nuværende sikkre Verden, at den ikke giver Agt paa hans sidste Tilkommelses Tegn; men inden vi endnu mærke det, ere alle Tegnene opfyldte, og Kristus vil pludselig komme. Nogle iblandt Jøderne have mærket det og sagt: „Naar Kristus kommer, mon han skal gjøre flere Tegn, end disse, denne haver gjort?" Joh. 7, 31. Saaledes vil der ogsaa før den yderste Dag være nogle fromme Hjerter, som ville mærke det, at Tegnene ere opfyldte, og at Dommeren er for Øren.

Læber os nu lære saaledes at kjende Messias paa hans Undergjerninger, at han nemlig er en saadan Messias og Frelser, som er salvet med Guds fuldkomne Kraft og Magt, og sendt af Gud til at hjælpe os arme Mennekter haade til Legem og Sjæl. Derfor ere alle hans Mirakler trøstelige og ei forstræffelige, ligesom det gamle Testaments Undergjerninger ei vare rettebe til Mennekets Fordærvelse, men til dets Frelse. Det er ogsaa Aarsagen, hvorfor der efter Christi Manddomsannæmmelse ei ere gangne saadanne stræffelige Straffe over Mennekene, som i det gamle Testamente før Christi Fødsel; thi I vide, hvor stræffelig Gud i det gamle Testamente straffede Verden med Syndfloden, med Ild over Sodom (1 Mos. 7, 21. 19, 24.), med de stræffelige Plager over Egypten og med Pharao's stræffelige Undergang i det røde Hav (2 Mos. 8. og Cap. 14, 27. 2c.); item, hvorledes Gud Herren har i det gamle Testamente ladet meget Folk levende opsluges af Jorden (4 Mos. 16, 31. 32.), hvorledes Elias har ladet Ild falde fra Himme-

Ien og fortæret mange Menneſter (2 Kong. 1, 10. 12.), og beſlige mere. Men nu, eſterat Guds Søn er bleven Menneſte, ſaa er i det nye Teſtamente aldrig ſaadanne ſtræffelige Straffedomme ſleede. Derfor vilde Herren heller ikke have, at hans Diſciple ſtulle lade Jib falde fra Himmelen, hvilket de begjærede for derved at fordærve de ugubelige Samaritaner. Nei, ſiger Herren, „J vide ikke, af hvad Lands Børn J ere; thi Menneſtens Søn er ikke kommen, for at fordærve Menneſters Sjæle, men for at frelſe,“ Luc. 9, 55. 56. Saa erkjenner da nu eders Frelſer og ſande Meſſias paa hans frelſende og trøſtelige Undergjerninger, og erkjenner af ſamme hans hjertelige Kjærlighed, Naade og Barmhertighed. Betragter nu her eders Frelſer og Forløſer, hans Rige og Herlighed. Der ſtaaer han midt iblandt en Flok fattige, blinde, døve, lamme, ſpedalſte og døde Menneſter, ſom en Gud-Læge, den himmeſte Raphael. Matth. 9, 2. 12. 22. 25. 29. 32. Han bærer vore Sygdomme (Ef. 53, 4.); „han er ikke kommen for at lade ſig tjene, men for at tjene os, og give ſit Liv til en Igjenløsning for Mange, Matth. 20, 28. Der ſtaaer han nu ſom en ret Bygmester, og ſætter atter iſtand, hvad Djævelen, den Morderaand, havde ſønderbrudt. Chriſtus er Værkmesteren i Skabelſen (Ordspr. 8, 22. 2c.) og Bygmesteren i Igjenføbellen. Livets Træ ſtaaer midt iblandt os, ſom med Livets Lugt fordriver Døden. Om ham hedder det i 1 Joh. 3, 8.: „Dertil er Guds Søn aabenbaret, at han ſkal afſtaffe Djævelens Gjerninger.“ Og i Apoft. Gj. 10, 38.: „Han, ſom drog omkring, og gjorde vel, og helbredede alle, ſom vare overvælde af Djævelen, thi Gud var med ham.“ Der ſeer du nu et Livets og Dødens Speil. Hvad ſom Synd, Død og Djævel har myrdet, det gjør Chriſtus atter levende; hvad ſom Synden har forgiftet, det læger han atter, ligesom David ſiger i Pſ. 103, 2. 2c.: „Min Sjæl! lov Herren, og glem ikke alle hans Velgjerninger! Den, ſom forlader dig alle dine Miſgjerninger, den, ſom læger alle dine Sygdomme! Den, ſom igjenløſer dit Liv fra Fordærvelfe, den, ſom kroner dig med Miſkundhed og Barmhertighed.“ O, en ſkøn Krone! Men min kjære Chriſten, lær ogſaa, hvorledes Herren aandeligen gjør ſine Mirakler paa dig; kom til ham og ſiig: Al Herre! jeg er ogſaa en af de Blinde, vær du mit Lys og min Salighed, oplyſe du mine Øine, at jeg ikke ſkal henſove i Døden (Pſ. 13, 4). Redde mig ud af mit Hjertes Blindhed og af det evige Mørke, antænd i mig din Erkjendbeſes Lys. Al Herre! jeg er ogſaa en af de Lamme, ſom kommer til dig, leed mig Herre i din Sandhed, drag mig efter dig, ſaa løber jeg dine Budorbs Veie (Pſ. 119, 32.), og lad min Fod ikke glide. Al Herre! jeg er ogſaa en

af de Døve; lad mig høre Fryd og Glæde, at de Been maae fryde sig, som du haver sønderstødt, Ps. 51, 10. Al Herre! jeg er ogsaa iblandt de Spebalske, fra Hovedbåsen indtil Fodsåsen er intet sundt paa mig (Es. 1, 6.); læg mig Herre, saa bliver jeg lægt (Jer 17, 14.); jeg er død i Synden, gjør mig levende og salig i dig.

Om det andet Kjendetegn, hans hulbsalige og trøstelige Mund, siger her Herren: „Dg Evangelium prædikes for Fattige.“ Derom har Propheten Esaias Cap. 50, 4. forudsagt: „Den Herre, Herre haver givet mig de Lærdes Tunge, at vide at tale i Tide et Ord med en Træt. Dg Cap. 61, 1. 2.: „Den Herres, Herres Aand er over mig, derfor haver Herren salvet mig, til at kundgjøre et godt Budskab for de Sagtmødige; han sendte mig, til at forbinde dem, som have et sønderbrudt Hjerter, til at ubraabe for de Fangne Frihed, og for de Bundne Fængslets Opløselse; til at ubraabe Herrens Velbehageligheds Aar, og vor Guds Hverns Dag, til at trøste alle Sørgende.“ Det er da atter et trøsteligt Kjendetegn paa vor sande Messias, nemlig, at læge vore bedrøvede Sjæle formedelst Ordet. Dette skulle alle bedrøvede Hjerter føre sig til Nytte, naar de ere i Bedrøvelse, og sige: O Herre! jeg bringer dig ogsaa et sønderbrudt Hjerter; læg mig det, trøst mig det; tael ogsaa med mig, naar Ansægtningerne have gjort mig træt. I Ps. 45, 3. hedder det: „Der er Naade udøst paa dine Læber; derfor velsigne dig Gud evindeligen.“ Denne Christi Munds Hulbsalighed tjener os nu imod Lovens Forbandelse og Djævelens Stræk. Hvad Synden bedrøver, det glæder atter Christi Mund; hvad Døden gjør bedrøvet, det glæder atter Livet i Christo; hvad Djævelen forstrækker, det trøster Kristus igjen. Saaledes hedder det i Luc. 4, 16. 2c.: „Dg han kom til Nazareth, hvor han var opfødt, og gik i Synagogen efter sin Sædvane paa Sabbathsdagen, og stod op for at læse. Da gav de ham Propheten Esaiæ Bog; og der han slog Bogen op, fandt han det Sted, hvor der var skrevet: Herrens Aand er over mig, derfor salvede han mig; han haver sendt mig, til at kundgjøre Evangelium for de Fattige, at helbrede dem, som have et sønderknuset Hjerter, at forkynnde de Fangne, at de skulle løslades, og at de Blinde skulle faae Syn, at sætte de Blagede i Frihed, at forkynnde Herrens behagelige Aar.“ Dette Sprog udlagde han da saa trøsteligen, at Enhver forundrede sig over de livsalige Ord, som udgik af hans Mund; thi dette Sprog var opfyldt i ham. Lader os derfor give Agt paa vor Herres Jesu Christi trøstelige Mund, naar han raaber til os: „Kommer hid til mig.“ Matth. 11, 28. Om ham hedder det i Esaias Cap.

42, 1. re.: „See, min Tjener, hvilken jeg opholder, min Udvalgte, til hvilken min Sjæl haver Behagelighed; jeg haver givet min Aand over ham, han skal udføre Røsten, og ikke lade sin Røst høre paa Gaden. Han skal ikke sønderbryde et knuset Rør, og ikke udslukke den rygende Hjør.“ Og Ef. 54, 9. 10.: „Saa haver jeg og svoret, at jeg ikke mere vil være vred paa dig, eller skjælde paa dig. Thi Bjergene skulle vel vige, og Høiene bevæges; men min Mistundhed skal ikke vige fra dig, og min Freds Pagt ikke bevæges, sagde Herren, din Forbarmner.“ Ef. 25, 9.: „Og man skal sige paa den samme Dag: see, denne er vor Gud, vi have forventet ham, og han skal frelse os; denne er Herren, vi have forventet ham, vi vil fryde og glæde os i hans Salighed.“ Ef. 40, 5.: „Og Herrens Herlighed skal aabenbares; og de skal see, ja alt Kjøb tilhøbe, det, som Herrens Mund haver talet.“ Det er ebers Brudgoms Stemme, i hvem vi med Christi troende Brud og med Johannes skulle glæde os. Joh. 3, 17.: „Thi Gud haver ikke sendt sin Søn til Verden, for at han skal dømmе Verden, men at Verden skal blive frelst ved ham.“ De, som troe paa ham, kommer ikke til Dommen (Joh. 5, 24), og skal ingen fortæbes af dem Faderen, har givet ham (Joh. 6, 39). See ogsaa Joh. 10, 14. 16. 17. 20. Dersom nu du er aandelig fattig, saa vil Herren ogsaa holde for dig en evangelist Naade-Prædiken: „Søn! vær frimodig, dine Synder ere dig forladte,“ Matth. 9, 2. Item, ligesom Herren sagde til Zachæus: „I Dag er dette Huus vederfaret Saliggjørelse,“ Luc. 19, 9. Item, som det i Matth. 9, 12. hedder: „De Karste have ikke Lægen behov, men de, som have Dndt.“ Saaledes prædiker ogsaa nu til Dags Herren Evangeliet for de Fattige, naar han med sin Helligaand indvortes træffer de bedrøvede Hjerter.

Om Messias tredie Kjendtegn siger Herren: „Og salig er den, som ikke forarges paa mig.“ Om dette Tegn, nemlig, om hans Ydmyghed og Nedrigheid, hvorpaa Mange skulle forarge sig, har Propheten Esaias Cap. 8, 14. forudsagt, „at han skal være til en Anstøds-Steen, og til en Forargelses-Klippe,“ hvilket er opfyldt paa dem, som forarge sig paa hans Person, Kors, Lære og ydmyge Levnet. Paa hans Person forarge sig Jøberne, ligesom da han bekjendte for Ypperstepræsterne, at han var Guds Søn, da sønderrev de deres Klæder (Matth. 26, 64.); men Herren sagde: „Fra nu af skulle I see Menneftens Søn sidde hos Guds Krastes Høire Haand, og komme i Himmels Styer,“ omendstjont jeg nu staaer her for eder som et armt, fanget Mennefte. Paa Christi Person forarge sig ogsaa nu mange saavel Høilærde som U lærde, som ei ville følge ham i hans Lev-

net. De, som ere af en hoffærdig Aand, forarge sig paa Christi Ydmyghed; thi han er af Hjertet ydmyg (Matth. 11, 29.), besidder ei en opdigtet Ydmyghed, men er det af Hjertet. Enhver vil være noget, da han dog er intet; Ingen vil ret fornægte og affige sig selv, men enhver vandrer i Lucifers hoffærdige Veie, medens Ingen vil betræde Christi ydmyge Fodspor; Enhver forarger sig paa Christum, fordi han ei vil efterfølge ham i Ydmyghed og Nedrigheid. Hvor mange forarge sig ikke paa Kirkens Kors, falde af og blive ikke bestandig ved Korsets Ord? Saa-danne kunne da ikke blive salige; thi det hedder: „Salige ere de, som ikke forarge sig paa mig;“ sølgelig maae de være usalige, som forarge sig. I Særdeleshed var Christi hellige Død Jøderne en stor Forargelse, da han paa Korset blev en Forbandede for vore Synder, Gal. 3, 13.

Om dette Messias Tegn have Propheterne Esaias og David i Ps. 22, 7. 8. saa tydelig forudsagt, som om de skulde have staaet under Korset og selv været Tilskuere deraf. Saaledes siger Esaias: „Hans Anseelse var fordærvet fremfor andre Folks, og hans Skikkelse fremfor Menneskens Børn,“ Es. 52, 14. Alligevel have de blinde Jøder ikke taget det iagt, fordi Verdens Kjærlighed havde bedraget dem, og deres Haab var rettet paa en jordist Messias. De vilde ikke have en saadan Messias, som skulde forløse dem med sit Blod og Død fra den evige Fordømmelse, og forløse dem med Gud; men de vilde have en saadan, som skulde forløse dem fra den romerske Keiser og hans Magt. Dette Messias store Tegn, hans Lidelse og Død, skulle vi ofte i Troen bestue, og skule os i hans hellige Saar for Guds Brede, ligesom en Due i Klippens Rister (Høis. 2, 14). Forarger eder altsaa ikke paa hans Lære, omdøbt i den gaar imod al Fornuft, at vi ved hans Død skulle leve, og at han i den hellige Nadvere giver os sit Legeme og Blod. Du maa høre, hvad Herrens Mund taler, og ikke, hvad din Fornuft siger. Salige ere de, som ikke forarge sig paa mig. Lad det være eder en Advarsel; thi Herren har hermed advaret os, at vi skulle afvige fra hans Ord og hellige Sakramenter, ligesom dog nu saa mange haabe af de høiere og lavere Stænder gjøre. Om det endstjont er vor Fornuft forargeligt og imod, saa er dog den sandbrun, trofast og over al Fornuft, som har forjættet og talet det. I Joh. 6, 55. 60. læse vi, at da Herren sagde: Mit Kjød er sandelig Mad, og mit Blod er sandelig Drikke, da forargebe sig Alle paa hans Tale og sagde: Denne er en haard Tale, hvo kan høre ham? og forlode ham. Da sagde Herren til de Jøder: Vilde ogsaa I gaae bort? hvorpaa Petrus svarede: Du haver det evige Livets Ord. Den korsfæstede Kristus er bleven Mange en Døds

Lugt til Døden, men os en Livets Lugt til Livet (2 Cor. 2, 16.); hine et Fald, os en Dpreisning (Luc. 2, 34.); hine en Forargelse, os en Retsfærdighed (1 Cor. 1, 23).

2. Lader os nu ogsaa betragte Messias Herold og Forløber, som hans aabenbarede Vidne, sendt af Gud. Det hedder videre i vor Text: „Men der disse gik bort, begyndte Jesus at sige til Folket om Johannes.“ Af Johannes's Berømmelse og Vidnesbyrd have vi at lære, at den Retsfærdiges Ustyrbighed bliver reddet af Gud; thi Johannes sidder ustyrbigen i Fængsel, men Herren taler Ordet til ham og er hans Trøst og Betsyttelse, hvorefter vi skulle lære den Trøst, at, naar vi ustyrbigen blive forfulgte, at da Gud vil redde vor Ustyrbighed (Mich. 7, 7. Ps. 37, 1. Ps. 97, 10—12. Ps. 112—10.); ligesom Jonathan reddede David og Daniel Susanna, og ligesom Gud reddede Daniel fra Løverne, saaledes skal han ogsaa redde alle Ustyrbige fra Vagvasternes Tænder. Saa bekræfter Herren her Johannes's Embede; thi saaledes skal det være: En Christi Tjener skal vidne om Christo, og Kristus giver atter sin Tjener Vidnesbyrd, giver ham den frimodige og bestandige Aand og Kraft, saa at han staaer fast, og ei vanker som et Rør, der af Vinden drives hid og did.

I dette Christi Vidnesbyrd om Johannes anspører han fire herlige Kjendetegn paa en troe Prædikant: 1. Skal han ikke være et ubestandsigt Rør, og ei vige fra Sandheden, omenbistjænt en ubehagelig Forsølgelses-Vind blæser forbi, hvilket hverken sømmer sig for Prædikanterne, ei heller for Tilhørerne; thi enhver maa aflægge Regnskab for sig selv. Hvorledes taler ei Herren om den Sæd, som er saaet paa Klippen? Disse have ikke Rod, siger han, de troe til en Tid, og falde fra i Fristelsens Tid. Luc. 8, 13. „Frygter ikke for dem, som slaae Lege- met ihjel, hedder det i Matth. 10, 28. Og i Ef. 51, 12. 13. hedder det: „Jeg, jeg er den, som trøster eder; hvo er du da, at du vil frygte for et Menneske, som skal dø, og for et Menneskes Barn, som skal blive som Høe? Og du glemte Herren, som haver gjort dig, som udbredte Himmelen, og grundfæstede Jorden.“ Udenfor Faren ere vi vel alle bristige Helte og mægtige Riddere i Guds Ord; men naar den Mand kommer, som pleier at sigte de stridbare Helte ligesom Hvede (Luc. 22, 31.), af, Herre Gud! hvor blive vi da ei til lette Aoner, hvor lidet Hvede bliver ei da tilovers i Sigte-Solbet. Djævelen lader ikke af, han ansøger alle Menneskers Troe, enten i Livet eller i Døden, om han ei kunde bortrive dem fra Christo. Vær derfor troe indtil Døden, hold fast paa det, du har, at en anden ei modtager Kronen, og hold fast ved dit Klædebon (Christi Ret-

færdighed), at du ei skal blive funden blottet og nøgen. Gregorius siger: Hvad er paa dette Sted Røret andet end et Hjerte, som er kjødeligt findet, hvilket, saa snart det mærker en Gunsts eller Ugunsts Vind, vender og dreier sig til enhver Side? Er Vinden god, saa oplader det sig, glæder det sig, og høier sig ganske efter samme; men vil Vyffen ikke blæse, velan, saa retter det Rappen atter efter Vinden, og skifter sine Sager derefter. Lader os derfor gjøre vore Hjerter faste imod denne Tungernes Vind, paa det at vi ikke af dem maatte lade os drive og kaste hid og did. Paa Troens Grundvoold staaer alt vort Saligheds Saaab."

2. Gaae de ikke i bløde Klæder. Kjødelig Vellyst, høi Værdighed og Gjerrighed ere Pavedømmets Støtter; men giv Gud, at ogsaa alle evangeliske Prædikantere ei havde et Stykke mere af disse bløde Klæder. Thi bløde Klæder betyde Vellyst, Ære, Rigdom og milde, glatte Ord, hvorved Jagen fortørnes. I Kongernes Huse ved Hoffet finder man nok af saadanne Smigrere, Drenkilbrere, Sukkerkræmmere, Honningprædikantere, som bruge deres Mund til at tale alt til Behag og Ære for de Herrer, som de prædike for. Ei! siger man da, hvad for en fiin, mild og lemsælbig Mand er ei det, hvor smukt kan han ikke omgaaes Herrerne. Men hvad siger Gud Herren hos Ezechiel Cap. 33, 7. 8.? Han siger: „Og du Menneske-Søn! jeg haver sat dig til en Vægter over Israels Huus, at, naar du hører Ord af min Mund, du advarer dem paa mine Vegne. Naar jeg siger til den Ugubelige: du Ugubelige skal vissefælgende dø, og du ikke taler, til at advare den Ugubelige fra hans Dei, da skal den samme Ugubelige dø i al sin Misgjerning, men jeg vil kræve hans Blod af din Haand." Og hos Es. 58, 1.: „Naab af Struben, spar ikke, opløst din Røst, som en Basun, og kundgjør mit Folk deres Overtrædelser, og Jacobs Huus deres Synder." Nu kan man snart tale de gode Junkere for nær eller for haardt til, da Verden ikke mere vil lade sig straffe af Guds Mand. Men Propheterne have i Sandhed ført haarde Straffepredikener, Es. 1, 10. 23: „I Tyrster af Sodom! hører Herrens Ord; Folk af Gomorra! mærker vor Guds Lov; dine Tyrster ere modvillige og Tyvens Staldbørre." Og Moses i 5te Mos. 32, 5. 32.: „Det er en forvendt Slægt; deres Blin-træe er af Sodomia Viintræ og af Gomorra Agre; deres Druer ere Galbe=Druer, de have bedste Klaser." Hvorledes prædiker ei St. Johannes for Phariseerne? Han siger: „I Ogleunger! hvo viiste eder at flye fra den tilkommende Brede? Værer derfor Omvendelsens værdige Frugter. Thi Øren ligger allerede ved Roden af Træerne; derfor skal hvert Træ, som ikke bær god

Frugt, afbugges og fastes i Jlden." Matth. 3, 7. 8. 10. 3 Ps. 2, 10. 12. hedder det: "Og nu, 3 Konger! handler kloge-
ligen; lader eder undervise, 3 Dommere paa Jorden! Rykker
Sønnen, at han ikke bliver vred, og 3 skulle omkomme paa
Veien, naar hans Brede om et Lidet skal optændes." Ere nu
store Herrer underkastet Straffeprædikener, hvormeget mere da Un-
dersaatterne og det almindelige Folk? Embedet er Guds og ikke
Menneskets, saa at hvo, som forkaster det, han forkaster Gud
selv. Hvorfor skal man ansee Personen, da Embedet dog ikke
er vort men Guds. Men saa er det alt saaledes at forstaae,
at Kjærligheden alene maa være Driveren til alt, paa det at
man maa opbygge og ikke nedbryde. Saltet er vel et godt
Krydderi, men naar det er altfor salt, hvo kan da æde det?
Naar man gnider Næsen for haardt, saa gaaer Blodet ud; naar
man lader et Gæver for stærkt, saa springer det, og naar man
spænder en Stræng for høit, saa springer den sønder. De
Christne skulle ikke søge Vrede og Belyst ved Evangelium, men
de, som høre Christum til, de korsfæste deres Kjød med Lyster
og Begjæringer. Gal. 5, 24. 3 Luc. 9, 23. siger Herren
selv: "Hvo, som vil komme efter mig, skal fornægte sig selv,
og daglig tage sit Kors op, og følge mig."

3. Maa en troe Prædikant, efter Johannes's Embede,
være mere end en Prophet. Johannes er meer end en Prophet:
Thi først saa har han med sin Prædiken og Daab aabenbaret
den nærværende Messias. 2. Have alle Propheter spaaet ind-
til Johannes. Matth. 11, 13. Og for det tredie har Johan-
nes begyndt det nye Testamente med sin Daab og Evangeli
Prædiken. Altsaa er Johannes Embede meget høiere end en
Prophets; thi Propheterne have alle maattet rette deres Embe-
der i Forbilleder paa den tilkommende Messias. Og da det
nye Testamente er saa meget herligere som det gamle Testamente,
saa er ogsaa enhver Prædikant i det nye Testamente mere end
en Prophet i det gamle Testamente. Moses, som var en Pro-
phet i det gamle Testamente, talede vel Gud med, men om den
tilkommende Messias; Johannes derimod hører Gud tale fra
Himmelen om den nærværende Messias: "Det er min Søn
den Elskelige, i hvem jeg haver Velbehag." Matth. 3, 17.
Elias lod Jib falde fra Himmelen (2 Kong. 1, 10. 12.) Jo-
hannes seer den Helligaand fare ned fra Himmelen. Matth.
3, 16. Gud kaldte paa Samuel (2 Sam. 3, 4. 6. 8.); men
Johannes bliver salvet af Gud i Moders Liv. Luc. 1, 15.
Altsaa er Johannes meer end en Prophet, i det han peger med
Fingeren paa Messias (Joh. 1, 29.), ei med prægtige Ord,
men i Guds Kraft, saasom Guds Rige ei bestaaer i Ord, men

i Kraft. 1 Cor. 4, 20. Ei det gamle Testaments Skygger, men Christus selv maa man kraftig, levende, glad i den Helligaand vise deri, hvilket hedder at pege med Fingeren paa Christum. Ingen Prophet har i det gamle Testamente saaledes kunnet prædike om Christo, som en Prædikant nu i det nye Testamente, da Guds Søn nu er bleven Menneſke, som har fuldbragt Forløsningens Værk, og med sit Blod og Død forsonet os med Gud. Og siger St. Paulus i Rom. 5, 8.: „Men Gud priser sin egen Kjærlighed imod os, at Christus er død for os, der vi vare endnu Syndere.“ Saa har han ogsaa til Vidne og Erindring om sin hellige Død indsat den hellige Daab og den hellige Nadvere. Derfor er nu det nye Testaments Embede større end det gamle Testaments, og i det er nu Johannes den Døber og alle hans Efterfølgere mere, end en Prophet i det gamle Testamente; thi hine beredte Herren Veien til hans første og legemlige Tilkomst, disse til den sidste herlige Tilkomst, hvor de med ham skulle indgaa i den evige Glæde og Salighed. Saa ere ogsaa Tilhørerne et præsteligt Kongerige og et kongeligt Præstedsømme (2 Mos. 19, 6.), som skulle forkynde hans Dyder, som kaldte dem fra Mørket til sit forunderlige Lys (1 Petr. 2, 9.), samt forkynde Herrens Død, indtil han kommer (1 Cor. 11, 26.), hvilket ingen Prophet i det gamle Testamente har kunnet gjort.

4. Maa en troe Prædikant ogsaa have et ordentlig Kalb, og være sendt af Gud, ligesom Herren bevidner om Johannes, at han var den Mand, om hvilken Propheten Malachias havde spaaet: „See, jeg sender min Engel, at han skal berede Veien for mit Ansigt,“ Mal. 3, 1. Mange løbe selv, over hvilke Herren i Jer. 23, 21. klager: „Jeg sendte ikke Propheterne, og de, de løb; jeg talede ikke til dem, og de, de spaaede.“ Dette er en høi Berømmelse, at være sendt af Gud, og hvad for en stor Trøst er det ei for Tilhørerne, naar de vide, at de have Lærere, sendte af Gud, ved hvem de blive kaldte, som af Gud selv, og kunne sige: Gud har kaldet os med et helligt Kalb, 2 Tim. 4, 5. Item af 1 Cor. 1, 26. 27.: Thi I see, Brødre! ebers Kalb: ikke mange Vise efter Rjød, ikke mange Mægtige, ikke mange Velbaarne ere udvalgte: Men de daarlige Ting for Verden haver Gud udvalgt, at han vilde beskjæmme de Vise.“ Saadanne sender man derpaa, at de ei ere som et ubestandigt Rør, at de ikke gaar i bløde Klæder, ikke ere Smigrere, men at de ivre imod Synden, at de gjøre en evangelist Prædikants Embede, prædike Christum reent, pege med Fingeren paa ham, som et Maal, hvorhen al vor Lære, Liv og Trøst skal være rettet, og endelig, at vi, formedelst sand Omvendelse, bereder Herren Veien.

Vi ville slutte med den 45de Ps. v. 3. 5. 9. I denne Psalme bliver Messiaæ trende Kjendetegn antydet: 1. Hans huldsalige Læber, da det i v. 3. hedder: „Du er meget deiligere end Menneskens Børn, der er Naade udøst paa dine Læber; derfor velsigne dig Gud evindeligt.“ 2. Hans Undergjerninger, hvilket udtrykkes i v. 5.: „Og vær lykkelig i din Herlighed, saer frem for Sandheds Skyld med Sagtmødighed og Retfærdighed; og din høire Haand skal lære dig forfærdelige Ting.“ 3. Hans Kors, hvilket udtrykkes i v. 9.: „Alle dine Klæder lugte af Myrrha og Aloe og Kezia.“ Og med Propheten Esaias's Sprog i 12 Cap. v. 4. 10.: „Takker Herren, paatalder hans Navn, kundgør hans Gjerninger iblandt Folkene; forkynder, at hans Navn er høit. Synger Herren Psalmer, thi han haver gjort herlige Ting; dette bliver kundgjort paa den ganste Jord! Raab høit, og syng med Fryd, du Inderbyggerste i Zion! thi den Hellige i Israhel er stor midt ubi dig. Amen.

Fjerde Søndag i Advent.

Evangelium Joh. 1, 19—29.

Ligesom i den yndige Sommertid Fuglene under Himmelen, før Solens Opgang, naar Morgenrøden frembryder, da lade deres liflige Sang lydeligen høre, forkyndende Menneskene Dagens Lys, og lovende Gud, saaledes ogsaa nu da Retfærdighedens Sol skulde opgaae og Evangelii skjønnere Morgenrøde frembryde, (ligesom den 50de Ps. v. 2. siger: „Af Zion aabenbaredes Gud herligen i en fuldkommen Deilighed“): da hørtes i Orkenen den skjønne Skovfugl, Johannes den Døber, med høi Stemme at forkynde den frydefulde, aandelige Evangelii Sommertids yndige Dag, og Turtelbuens Stemme lod sig høre i de jødiske Lande, forkyndende det evige Lys. Han var ikke Lysset; men han vidne om Lysset, paa det at alle skulde troe ved ham, Joh. 1, 8. Af, et trøsteligt, livsaligt Vidne!

Og ligesom vi læse i 1 Krøn. 15, 28., at da den hellige David lod hente Bagtens Ark og Naabestolen i sit Huus, han da anordnede, at der maatte spilles med Basuner og Trompeter foran Naabestolen: saaledes lod og Gud, da den levende, sande Naabestol, Kristus Jesus, kom paa Jorden i Davids Huus, nemlig, i den hellige kristelige Kirke, forsamlet af Jøder og Hedninger, en herlig Basun gaae foran, nemlig Johannes den Døber „den raabende Stemme i Orkenen“ (Ef. 40, 3.), den levende Trompet, gjort af massigt Søl, det er, af Guds levende

Orb. Og paa denne Maade, nemlig ved Evangelie Basune, kommer ogsaa den sande Naadestol Christus Jesus i vort Hjertes Huus; derved bliver vort Hjerte aabnet og beredt til vor Frelseres aandelige Naade-Tilkomst, hvorved Hjertet glædes og med Evangelium trøstes.

Ligesom ogsaa den hellige David, efterat Pagtens Art var kommen i hans Huus, da gav Folket at æde, hver Israelit et Brød og en Flaske Vlin, hvorover de vare glade (1 Krøn. 17, 3.): saaledes er Guds Naade, naar den ved Christum kommer til os i vore Hjerter, den allerhøieste Spise for Sjælen, ligesom St. Bernhardus siger: „Guds Naade er den allerhøieste Spise“. Da man nu paa denne fjerde Søndag i Advent villigen skal tale noget om Naadens Tilkomst, saa ville vi ogsaa denne Gang handle om samme Lære, nemlig, om Herrens aandelige Tilkomst, som steer formedelsk hans Naade i vore Hjerter, og ville fatte samme i tvende Hovedstykker:

1. Hvorledes vort Hjerte maa beredes, naar Gud skal komme til os, af Johannes's Bekjendelse: „Jeg er hans Røst, som raaber i Ørkenen, bereder Herrens Vej“, Ef. 40, 3.
2. Hvorledes og paa hvad Maade Herren ved sin Naade kommer til os i vore Hjerter, ogsaa af Johannes's Bekjendelse: „Han staaer midt iblandt eder“, dog ikke ligesom Johannes sagde til det jødiske Budskab: „Den I ikke kjende“, men som den, hvem vi erkjende og bekjende for vor Frelser og Saliggjører.

1. Saa siger nu Dagens Evangelium, at Jøberne have sendt et Budskab, bestaaende af Præster og Leviter, til Johannes den Døber i Ørkenen, og ladet ham spørge, om han var Kristus, den Messias; thi enhver syntes, at Tiden nu var forhaanden, at Messias skulde komme, i hvilket de bleve end mere bestyrkede ved Johannes Prædiken og Daab, især da det ganske Jerusalem og det ganske jødiske Land gik til ham og lode sig døbe og bekjendte deres Synder. Og var dette et stort Guds Under, at vor kjære Gud gav denne Mand saadan stor Autoritet og Anseelse; men nu skulde Alt forberedes til det nye Testamente, og derfor var Guds Mand og Kraft ved Johannes Prædiken og Daab. Dersom nu Johannes skulde komme at sige, at han var ikke Kristus eller Messias, saa skulde de spørge ham, om han da var Elias, nemlig den Elias, som i Jib-Boguen var opfaren til Himmelen, thi saaledes forstode de Malachiae Spaadom Cap. 4, 3. 2c., hvor dog Propheten taler om Eliae Mand og Kraft. Efter Mand og Kraft har nu ogsaa Johannes visseelig været den anden Elias; men da de spurgte om den legemlige Elias, saa svarede Johannes: Nei. Dersom han da og-

saa vilde sige Nei hertil, saa skulde de spørge ham, om han var en Prophet, som skulde forkynde den tilkommende Messias; eller en af de gamle Profheter, som var opstanden fra de Døde, ligesom det i Matth. 16, 14. hedder: „Nogle sige, at du er Johannes den Døber, men Andre, Elias, men Andre Jeremias, eller en af Profheterne“. Dog ogsaa paa dette sidste Spørgsmaal svarer Johannes Nei, og gjør saaledes de lærde Phariseers Slutninger til intet; thi de sluttede saaledes: En af disse tre maa han være, en Fjerde kan han ikke være; men Johannes finder endnu en Fjerde og siger: „Jeg er hans Røst, som raaber i Ørtenen: bered Jer Herren Vej“. Det er at forkynde den nærværende Messias efter Profheten Esaias's Prophetie. Derfor forklarer Johannes sig tydeligen i det 31te v., sigende: „Paa det kan skulde aabenbares for Israel, derfor er jeg kommen, og døber med Vand“.

Af disse Spørgsmaal og Svar ville vi nu behandle den vigtige Lære, hvorledes vi maae berede Veien for den Herres Christi aandelige Tilkomst i vore Hjerter. Ligesom der paa et Sted, hvor hverken Lys eller Sol kan henkomme, intet Skjönt er at finde, ingen gode Frugter kan vore, og heller ingen Belsignelse kan være, saaledes kan heller ikke paa det Sted, hvor Gud formedelst Menneskets Ondskab ei boer eller kan boe, være hverken Belsignelse eller Lykke, hverken Naade eller Trøst, hverken Hjælp eller Raad, men ibel Hjertequal og Ulykke. Omendkjönt nu Gud formedelst sin almindelige Nærværelse er tilstede paa ethvert Sted, ja opfylder Himmel og Jord med sin guddommelige Magt og Kraft, hvorved han opholder alle Creature, og giver selv onde Mennesker timelige Goder, saa er der dog endnu en særdeles Nærværelse, hvormed han er hos Mennesket, nemlig med sin Naade, hvorved han oplyser, trøster og helliger Hjerterne, styrker dem i Korset, og opholder dem til det evige Liv i al denne Verdens store Glendighed, samt redder dem i, og naadigen udhjelper dem af Forstyrelse, Ansægtning og Forsølgelse, hvilken trøstelige Guds Naadenærværelse mangt et bedrøvet Hjerte har sporet og erfaret i sit Kors og Nød. Dette skulde vi nu dagligen udbede os af Gud og skulle derefter, at han med sin Naade ville komme til os og evindeligen blive hos os; thi naar vi have Gud og hans Naade, hvad spørge vi da efter denne Verden? Og hvad kan da Verden, ja Djævelen selv skade os? Jeg hører alt mit med mig, sagde hiin; men hvo, som har Gud og hans Naade, kan med Rette sige dette. Men skulde og ville vi have Gud og hans Naade, da maae vi ret berede vore Hjerter dertil; thi ligesom Noe Due i Syndfloden ei fandt noget, hvorpaa den kunde hvile sin Fod, men kom igjen i Noe

Art, hvor Gud havde berebt den Hvile og Røde, saaledes kommer ei Guds Naade til os, og kan ei hvile hos os, uden vort Hjerte først dertil beredes, ligesom Augustinus siger: „O Herre! du er gjerne hos os, og din Nærværelse er stedse berebt, naar du kun finder vore Hjerter beredte.“ Thi Gud forlanger at være hos os, ligesom han i Ordspr. 8, 31. siger: „Min store Lyst er hos Menneskens Børn.“ Men hvorledes vi skulle berede vore Hjerter, at Gud kunde faae have sin Bolig i samme, det lærer Kristus os i Matth. 5, 8.: „Salige ere de Rene af Hjertet; thi de skulle see Gud.“ Til en saadan Hjertets Renselse og Beredelse hører nu nogle Stykker, nemlig: 1. Sand Bod. 2. Gudsfrøgt. 3. En hellig Længsel efter Gud. 4. Guds Ords Hørelse. 5. Ydmyghed. 6. Fred. 7. Udryddelse af Verdens Kjærlighed. 8. Bønnen. Ved disse Stykker bliver vore Hjerter ret renset og beredede til Guds Bolig.

1. For det første, saa renses vore Hjerter formest sand Bod, Anger og Ruelse over Synden, ligesom Jeremias Cap. 4, v. 14. siger: „Aftoe dit Hjerte, Jerusalem! fra Ondskab, paa det du kan frelles.“ Da den kjære David vilde have, at Gud skulde med sin Naade komme til ham, bad han først om et reent Hjerte: „Gud! skab i mig et reent Hjerte,“ Ps. 51, 12. Altsaa maa Hjertet, om Gud skal komme derind, blive renset fra Løgn, Hoffærdighed, Fiendskab, Uretfærdighed og Brede; thi hvorledes kan han, som er den evige Sandhed, boe hos Løgner? Hvorledes kan Kristus, som er den dybeste Ydmyghed, boe hos Hoffærdighed? Hvorledes kan Kristus, som er den mildeste Sagtmodighed, boe hos Fiendskab? Hvorledes kan Retfærdigheden boe hos Uretfærdigheden? Derfor siger Gud i Jer. 7, 5—7.: „Men dersom I alvorlig bedrer eders Veie og eders Jdrætter og I gjøre Ret imellem Mand og hans Næste, og I gjøre den Fremmede og Faderløse og Enken ingen Vold og udøse ikke ustyldigt Blod paa dette Sted, i Landet, som jeg gav eders Fædre, altid og evindeligt.“

2. Den anden Hjertets Beredelse skeer ved Gudsfrøgt. Skal vort Hjerte være et Guds Tempel og Bolig, saa maa for alle Ting Herrens Frøgt være i os; thi Herrens Frøgt er det Huus, hvori Gud boer, ligesom det hos Es. 66, 2. hebdet: „Jeg vil see til den Glendige, og til den, som haver en sønderbrudt Mand og er forfærdet for mine Ord.“ Hvo, som nu frygter Herren, den har den visse Trøst, at Gud boer i hans Hjerte med sin Naade, og Gud er et saadant Gode, at Ingen i Evighed kan fare vel, som ikke har ham. Jer. 2, 19.: „Din Ondskab skal tugte dig og dine Afvendelser straffe dig, og viid og see, at det er ondt og bedst, at du haver forladt Herren din

Gud, og at min Frygt er ikke hos dig, siger Herren, den Herre Zebaoth."

3. Den tredje Beredelse stær formedelst en hellig Længsel efter Gud, ligesom det i Jer. 29, 13. hedder: "Og I skal søge mig og finde, naar I søge mig af ganske Hjerter." Ps. 34, 5.: "Jeg søgte Herren, og han hørte mig og friede mig af al min megen Frygt." Ps. 25, 1. 2.: "Til dig Herre vil jeg opløste min Sjæl, jeg forlader mig paa dig, min Gud! Lad mig ikke besjæmmes." Ps. 38, 10.: "Herre! al min Begjæring er for dig, og mit Suk er ikke skjult for dig." Ps. 27, 4.: "En Ting haver jeg begjæret af Herren, den vil jeg søge efter: at jeg maa boe i Herrens Huus alle mine Livsdage, at bestue Herrens Deilighed, og at undersøge i hans Tempel." Matth. 5, 6.: "Salige ere de, som hungre og tørste efter Retfærdighed, thi de skal mættes." Ps. 63, 2.: "Gud! du er min Gud, jeg vil søge aarle til dig, min Sjæl tørster efter dig, mit Kjøb længes efter dig ubi et tørt og træet Land, som intet Vand er." Ps. 42, 2.: "Ligesom en Hjort striger efter Vandstrømme, saa striger min Sjæl til dig, o Gud!" Ps. 84, 3.: "Min Sjæl begjærer og længes ogsaa at komme til Herrens Forgaarde, mit Hjerter og mit Kjøb raabe med Fryd til den levende Gud." I denne Længsel boer ogsaa Gud Herren, og trøster det sukkende Hjerter, som vi ogsaa høre af David i Ps. 77, 12—14: "Jeg vil komme Herrens Gjerninger ihu; sandelig, jeg vil komme dine underlige Ting ihu fra forðum Tid. Og jeg vil grunde paa din Gjerning, og jeg vil tale om dine Idrætter. O Gud! din Vel er i Helligdommen; hvo er stor en Gud som Gud?" Og i Ps. 94, 19.: "Der jeg havde mange Tanker inden i mig, da forlystebe din megen Trøst min Sjæl." Gregorius siger: "Naar den Herre Christus lader sin Sødhed smages indvortes i Hjertet, saa spørger man intet efter Kjødet og Verden." Og Bernhards siger: "Dig, du høieste Sandhed, beder jeg, at du vilde ei lade mig søge nogensohmhelst anden Trøst, uden alene i dig; lad mig faae en Væmmelse til alle de Ting, som ere i Verden, paadet du alene maa smage mig sød og behagelig i min Sjæl."

4. Den fjerde Beredelse stær formedelst sand Ydmyghed, som det i 1 Petr. 5, 5. hedder: "De Ydmyge giver Gud Naade." Hvor der er megen Ydmyghed, der er ogsaa megen Guds Naade. Naar nu et Menneſte finder sand Ydmyghed i sig, saa skal han være vis paa, at Guds Naade nærmer sig til ham; ja hvor sand Ydmyghed findes, der boer Kristus i Menneſtet. Ei har han befalet, at vi skulle lære af ham at gjøre store Mirakler; men dette ene, sand Ydmyghed, har han befalet os at lære af

ham, som han i Matth. 11, 29. siger: „Værer af mig, thi jeg er sagtmodig og ydmyg af Hjertet.“ Saaledes kommer Christus paa Ydmyghedens Wei. Dette ere Herrens Wei, som ere idel Godhed og Sandhed, og hvorved Gud kommer til os, ligesom den 25de Ps. v. 10 siger: „Alle Herrens Stier ere Mistundhed og Sandhed for dem, som bevare hans Pagt og hans Vidnesbyrd.“ Om denne Wei har Herren bedet i samme Psalme, v. 4. 5.: „Herre! lad mig kjende dine Wei; lær mig dine Stier. Gjør, at jeg fremgaar i din Sandhed, og lær mig; thi du er min Saligheds Gud, jeg bier efter dig den ganske Dag.“

5. Den femte Beredelse er flittigen at høre og betragte Guds Ord. Ved ydmygeligen at høre Guds Ord, beredes Herren Wei i Hjertet. I 4 Mos. 11, 9. læse vi, at naar Duggen faldt over Leiren om Natten, da faldt ogsaa Manna tillige med. Duggen er Guds Ord, som det i 5 Mos. 32, 2. hedder: „Min Tale skal flyde som Duggen.“ Det Manna er Kristus, som meddeler sig med Ordet, ligesom det i 2 Mos. 20, 24. hedder: „Paa hvert det Sted, hvor jeg lader ihukomme mit Navn, vil jeg komme til dig og velsigne dig.“ Se og Joh. 6, 32 oc. Derfor sammenbinder Esaias „den raabende Røst“ „og Beredelsen af Herrens Wei,“ sigende: „Jeg er hans Røst, som raaber i Ørkenen: rydder Herrens Wei,“ Es. 40, 3. I Joh. 14, 6. og 23. siger Kristus selv: „Vi ville komme til ham og gjøre Bolig hos ham.“

6. Den sjette Beredelse er Fred, Matth. 18, 20.: „Hvor to eller tre ere forsamlede i mit Navn, der vil jeg være midt iblandt dem.“ I Ps. 76, 3. hedder det: „Hans Hytte er Saelen,“ hvilket betyder Fred. Og i 2 Cor. 13, 11.: „Værer fredsommelige, saa skal Kjærlighedens og Fredens Gud være med eder.“ Derfor er ogsaa Kristus sødt i Fredens Tid under Keiser Augustus, for dermed at antyde, at han med sin Naade kommer til de fredsommelige Hjerter. Matth. 5, 9.: „Salige ere de Fredsommelige; thi de skal kaldes Guds Børn.“ Rom. 14, 17.: „Guds Rige er Fred og Glæde i den Helligaand.“

7. Den syvende Beredelse er Kjærlighed; thi Gud er Kjærlighed, og hvo som bliver i Kjærlighed, bliver i Gud og Gud i ham. 1 Joh. 4, 16. Stem, naar man ei hænger Hjertet for meget til det Tidelige, thi derved bliver Sindet aldeles jordist, og Gud bor ei i et jordist, men i et himmelsk Sind. Skal vi blive deelagtig i den guddommelige Natur, saa maa vi flye denne Verdens Lyst (2 Petr. 1, 4.), og der maa i vort Sind blive en Lighed med eller Afglands af Guds Egenstaber; thi ligesom Maanen bliver formørket, naar Jorden staar midt imellem Solen og Maanen, saaledes bliver og Sjælen formør-

ket og det guddommelige Naadelys udslett i den, naar Hjertet hænger for meget ved det Timelige. Augustinus siger: „Hvad for en Kjærlighed Mennesket har, saaledes er han og; elsker du Jorden, saa er du jordist; elsker du Himmelen, saa er du himmelsk; elsker du Gud, saa er du guddommelig.“ Det gaar de jordiske Folk, ligesom den gamle Tobias, der han laa paa sin Ryg, udgave Spurvene varmt Skarn i hans Dine, hvoraf han blev blind. Tob. 2, 10. 11. Saaledes gjør ogsaa den jordiske Kjærlighed Sjælen blind, og flyer dog snart derafra; thi al jordist Glæde er kun som en Skygge. Derfor siger Johannes i sin 1 Ep. 2, 5.: „Kjære Børn! elsker ikke Verden, ikke heller de Ting, som ere i Verden; dersom Nogen elsker Verden, da er Faderens Kjærlighed ikke i ham.“ Saa vide vi ogsaa, at dette Timelige ei er andet end Dorne og Lidelser, som quæle det guddommelige Ords Sæd. Luc. 8, 7. Disse Dorne ere det, som saare og ængste Samvittigheden, og som St. Paulus siger i 1 Tim. 6, 9. 2c., at de, som ville worde rige, falde i Fristelse og Snare og mange daarlige og skadelige Begjæringer, som nedsaanke Menneskene i Odelæggelse og Fordærvelse.“ Dersom du nu vil have den guddommelige Naades Gjoelse, saa maa du rense dit Hjerte fra denne Verdens Kjærlighed og dens unyttige, jordiske Sorger. Thi ligesom i Profeten Elias Tid den fattige Enkes Kar ikke havde været blevene fyldte, saa at Oljen stod deri (2 Kong. 4, 3. 2c.), dersom de ikke havde været tomme, saaledes kan Guds Naades Olie ei heller fylde dit Hjerte, dersom det ei først bliver tomt fra Verdens Kjærlighed. Det Manna faldt ei heller i Ørkenen, spændt det ægyptiske Meel var alt fortæret (2 Mos. 16, 3. 4. 14.), og saaledes vil ei heller den guddommelige Naades Manna falde i dit Hjerte, uden det tilforn renses fra Verdens Kjærlighed. Augustinus siger: „Du er et fuldt Kar; kast ud, hvad du har, og tag imod, hvad du ikke har.“ Er dit Hjerte fuldt af Verdens Kjærlighed, saa er det tomt for Guds Kjærlighed. 1 Joh. 4, 16.: „Gud er Kjærlighed, og hvo, som bliver i Kjærlighed, bliver i Gud.“

8. Endelig berebe vi vore Hjerter til Guds Volig ved Bønnen, ligesom det i Ps. 145, 18. hedder: „Herren er nær hos alle dem, som kalde paa ham, hos alle, som kalde paa ham i Sandhed.“ Luc 11, 13.: „Hvormeget mere skal Faderen, som er af Himmelen, give dem den Helligaand, som ham bede?“ Og Ef. 55, 6.: „Kald paa ham, medens han er nær.“ Rom. 8, 26.: „Aanden selv træder frem for os med usigelige Sukke.“

2. Med dette rigtige Svar af Johannes den Døber skulde nu disse jødiske Udsendte billigen have labet sig nysie, da det er saa klart og tydeligt, at det ei kunde være tydeligere. De vilde

vibe, hvem Johannes var, og dette siger han dem saavel med Ord som Gjæringer. Dertil viser han dem og til Skriften, og af Esaias 40, 3. siger dem, at han er en raabende Røst, som bereder Messias Veien. Dette maatte de nu have kunnet baade see og høre paa ham; men see dog disse blinde Folks store Blindhed! De lade det kraftige Vidnesbyrd af den raabende Stemme i Ørkenen fare, og komme atter frem med deres tre jammerlige Spørgsmaal, sigende paany: „Hvorfor døber du da, siden du ikke er Messias, ei Elias, ei heller den Prophet?“ som vilde de sige: Den, som ei er nogen af disse Tre, den sømmer det sig heller ikke at begynde Ceremonier og Gudstjeneste. Johannes svarer: Jeg døber med Vand — og som de andre Evangelister (Matth. 3, 11. Marc. 1, 4. Luc. 3, 3.) — til Omvendelse og Syndernes Forladelse, og derved bereder jeg Herren Veien, han, som vel staar midt iblandt eder, men som I ikke kjende; han har været før mig som en evig Gud, og vil komme efter mig som et Menneske med sit Embede, hvis Skotvinge jeg ikke er værdig at opløse; thi han er den sande Messias, Gud og Menneske, men jeg hans uværdige Tjener og Forløber. Dette Vidnesbyrd og Bekjendelse er saa mægtigt og tydeligt, at det er et stort Under, at de ei har forstaaet og antaget det; thi de kunde jo let have gjort denne Slutning: Er Johannes den raabende Røst i Ørkenen, der bereder Herren Veien, hvilket vi jo baade see og høre paa ham, nu! saa er sølgelig Messias kommen, og staaer midt iblandt os. Men saaledes gaar det, naar denne Verdens Gud forblinder de Vantroendes Sind. 2 Cor. 4, 4.

Uf dette andet Stykke ville vi da uddrage den nyttige og nødvendige Lærdom, hvorledes Herren er traadt midt iblandt os, hvorpaa vi kjende ham, og hvorledes og paa hvad Maade den Herre Christus med sin Naade kommer til os i vore Hjerter? Svar: Fornemmelig paa fire Maader: 1. Som en Dommer for at indjage os Frygt og Skræk. 2. Som en Læge, for at helbrede og læge vore Feil og Mangler. 3. Som en Lærer, for at vise os tilrette fra Vildfarelse. 4. Som en Brudgom, for at antænde vor Kjærlighed.

Herren besøger først vore Sjæle som en Dommer formædelt sand Bod, idet han forstrækker os ved at aabenbare vore Synder i vor Samvittighed, ved at vise os vore Synde-Saar og vore Hjerters Ureenhed. Da kjendes i Hjertet, hvad det hebdet i Rom 3, 10.: „Der er ingen retfærdig, end ikke Een, der er Ingen forstandig, der er Ingen, som søger efter Gud; Alle ere afvigede, de ere tilsammen blevne uduelige, der er Ingen, som gjør Godt, det er end ikke Een. Deres Strube er en aabnet Grav, med deres Tunge besvige de; der er Oglers Forgift under

deres Læber; hvis Mund er fuld af Vand og Besthed, deres Fødder ere snare til at udøse Blod; der er Fordærvelse og Elenbig-
 ighed i deres Veie." Og i 5 Mos. 32, 32. hedder det: "De-
 res Viintræe ere af Sodomæ Viintræe og af Gomorra Agre;
 deres Druer ere Galbe-Druer, de have bedste Klaser." Og hos
 Ef. 1, 2.: "Hører, I Himle! og du Jord! mærk, thi Herren
 haver talet; jeg haver opdraget Børn og ophøiet dem, men de,
 de have gjort Overtrædelse imod mig." Da virker Gud en
 gavnlig Bedrøvelse, en Bedrøvelse til Salighed, som Ingen for-
 tryder. 2 Cor. 7, 10. Ja give Gud, at alle Menneſter vare
 ſaaledes paa denne Maade bedrøvede!

Denne Herrens Tilkomſt er noget ubehagelig for Kjødet,
 men ſaare gavnlig for Sjælen; thi omendſkjønt Gud er den
 høieſte Kjærlighed og Venlighed, ſaa er han dog ogsaa bitter og
 ſtræffelig, efter det menneſkelige Hjertes Art, ſaaledes ſom han
 finder ſamme. Ligesom Jiben giver et klart, reent Skin og
 Glands fra ſig, men dog, naar den finder et grønt Træe, for-
 aarſager en bitter Røg, ſaaledes og, om Gud i ſig ſelv vel er
 venlig, ſaa maa han dog, hvor han finder et raat Hjer-
 te, an-
 tænde i ſamme den ſande Angers og Bods Løg. Ligesom da
 Herren holdt ſit Indtog i Jeruſalem, han da ſatte den ganſte
 Stad i Bevægelse (Matth. 21, 10.), ſaaledes er det og, naar
 han ſkal drage ind i et Hjer-
 te med ſin Naade, ſaa bevæger han
 det formedelſt Anger. Ligesom da Gud kom til Elias, en Jld
 og en Storm, der ſønderbrød Klipperne, gik frem for ham (1
 Kong. 19, 11.), ſaaledes maa ogsaa Gud, derſom han ſkal komme
 til os, ſønderbryde og ſønderſlaae det ſteenhaarde Hjer-
 te, hvilket
 den 38 Pſ. 4. 9. 11. bevidner. Og i Pſ. 29, 8. hedder det:
 „Herrens Røſt udbugger Jldsluer; Herrens Røſt gjør, at Ørten
 bæver." Naar du nu er bedrøvet i dit Hjer-
 te, ſaa tænk, Chriſtus
 er kommen til dig. Herren bedrøver vel; men han forkaſter ikke
 evindeligen. Jer. Begr. 3, 31. „Herren er den, ſom døder og
 gjør levende, ſom fører ned til Helvede og fører op igjen." 1
 Sam. 2, 6.

2. Naar nu Synde-Saarene ere aabenbarede og Sygdom-
 men kjendt, ſaa kommer da Herren for det andet til dig ſom
 en Læge, for med ſin Naade at læge det ſønderbrudte Hjer-
 te. Dette ſkeer nu formedelſt den guddommelige Trøſt. I Ef. 61,
 1. 2. hedder det herom: „Herren har ſendt mig at prædike“;
 — o Kjære Herre! prædik, thi enhver Braa er fuld af Elenbig-
 hed. — „At forbinde de ſønderbrudte Hjerter;“ — o Kjære Herre!
 her er et ſønderſlaget Hjer-
 te. — „At udraabe for de Fængne
 Frihed, og for de bundne Fængſelets Opløſe;“ — o Kjære
 Herre, befrie og løs os fra Synden, Døden og Djævelen! —

„At trøste alle Sørgernde;“ al, trøst Herre! paadet vi ikke forsage i vore Synder. Du fromme Samaritan! her ligger den Saarede; gyb i vore Saar Barmhertighedens Olie og Trøstens Glædesviin, thi din Viin kan alene glæde i det bedrøvede Hjerte. I Jer. 17, 14. skriger det syge Hjerte: „Herre! læg mig, saa læges jeg, frels mig, saa frelses jeg.“ Derpaa svarer Herren hos Ef. 1, 18.: „Om end eders Synder vare røde som Purpurret, da skal de blive som Sneen; om de end vare røde som Skarlagenets Farve, da skal de dog blive som den hvide Uld.“ I Ps. 38, 4. skriger den syge Sjæl: „Der er intet sundt i mit Kjøb for din Brede; der ingen Fred i mine Been for min Synds Skyld.“ Derpaa svarer Herren i Matth. 9, 12.: „De Karste have ikke Lægen behov, men de, som have ondt.“ I Ef. 1, 5. 6. klager den syge Sjæl: „Det ganske Hoved er sygt og det ganske Hjerte er svagt. Fra Fodsjaale indtil Hovedet er intet Heelt paa det; men Saar af Blaaslaget, og Bylder fulbe af Røde, som ikke er udtrykte, og ei forbundne og ei lindrede med Olie.“ Derpaa svarer Herren ved Propheten: „Visseligen haver han taget vore Sygdomme paa sig og baaret vore Piner; han er saaret for vore Overtrædelser og knuset for vore Misgjerninger; Straffen laa paa ham, for at vi skulde nyde Fred, og vi have faaet Lægedom ved hans Saar.“ I Ps. 38, 9. klager den syge Sjæl: „Jeg hylér for mit Hjertes Forstyrning,“ og i Joh. 16, 33. siger Herren: „I mig have I Fred, men i Verden skal I have Trængsel.“ Og i Matth. 11, 28—30.: „Kommer hid til mig, Alle, som arbejde og ere besværede! og jeg vil give eder Hvile. Læg mit Nag paa eder, og lærer af mig, thi jeg er sagtmodig og ydmyg af Hjertet, saa skal I finde Hvile for eders Sjæle. Thi mit Nag er gavnligt og min Byrde er let.“

3. Naar nu Herren saaledes har hjulpet dig, saa kommer han til dig som en Lærer, og befaler dig at efterfølge hans Fodspor, som han i Joh. 8, 12. siger: „Jeg er det Verdens Lys; hvo, som følger mig, skal ikke vandre i Mørket, men have det Livsens Lys.“ Og i Joh. 14, 6. siger han: „Jeg er Veien,“ vandre mig; — „Jeg er Sandheden,“ troe mig; — „Jeg er Livet,“ søg mig. I Ef. 28, 9. hedder det: „Hvem skal han lære Kundskab? og hvem skal han komme til at forstaae det, som høres?“ Derpaa svarer han i Ef. 66, 2.: „Til denne vil jeg see, til den Elendige og til den, som haver en sønderbrudt Aand og som er forfærdet for mine Ord.“ Og i Matth. 11, 29.: „Lærer af mig; thi jeg er sagtmodig og ydmyg af Hjertet, saa skulle I finde Hvile for eders Sjæle.“ Hvo, som i sit Hjerte finder sand, grundig Ydmyghed, den skal vide, at Herren er kommen til ham; men hvo, som ei finder dette hos

fig, den maa ei tænke, at Christus er hos ham og lever i ham; formedelst Sagtmødighed og Ydmyghed er Christus i dig.

See nu, han staaer midt iblandt eder, den I ikke kjende; han staaer iblandt eder formedelst Ordet og Sakramenterne, — og dog ere der saa mange, som ikke kjende ham. At! hvor saa ere de Menneſker, som ret kjende Christum. Han er intet andet end idel Kjærlighed og Ydmyghed. Men nu findes 6 Tegn paa sand Ydmyghed: 1. Naar man elſter nedrige Folt og ei foragter de Ringe; thi ſaaledes har Christus gjort. 2. Naar man flyer Egen-Vere, ligesom Herren, da man vilde gjøre ham til Konge. Joh. 6, 15. 3. Naar man ei beſtymrer ſig om Verdens Foragt, ligesom David, der han blev udleet af Michael, da ſagde: Og jeg vil blive endnu ringere end ſaa og være nedrig i mine Dine; og hos de Tjenestepiger, ſom du talede om, hos dem vil jeg blive æret." 2 Sam. 6, 22. Man læſer om en hellig Mand, hvilken formedelst Sygdom var bleven meget vanſtabt og liden, men af et helligt Levnet, at da engang en Anden mødte ham og ſagde til ham: „Du har intet paa dig, ſom er ligt et Menneſte,“ da ſkal han have omarmet ham og takket ham, at han ſagde ham Sandheden, og ſvaret: „Dig alene ere Dinene bleven aabnet over mig, at du kunde erkjennde, hvem jeg er.“ Gregorius ſiger: „Hvo, ſom ei agter Verdens Vere noget, den agter eller føler heller ikke Verdens Foragt.“ 4. Naar man gjerne af Kjærlighed til Næſten gjør ringe, uanſeelige Gjæringer, ligesom Herren, da han toede Diſciplenes Fødder. Mången En maa ofte gjøre det i ſit Embede, hvad ellers Ingen vil gjøre. Tænk paa Herrens Ydmyghed, hvorledes han toede Diſciplenes Fødder. Joh. 13, 5. 14. Ingen lade ſig tykkes at være god, til ogſaa at gjøre de ringeſte Kjærligheds Gjæringer. 5. At man ikke er ſelvflog eller lader ſig tykkes at være flogere end andre. Ef. 5, 21.: „Vee dem, ſom ere viſe for deres egne Dine og forſtandige hos ſig ſelv.“ Ordspr. 26, 12.: „Naar du haver ſeet en Mand, ſom ſynes at være viis for ſine egne Dine, da er der mere Forhaabning til en Daare end til ham.“ Saa og at man gjerne lader ſig ſtraffe; thi hvo, ſom ei lader ſig undervife, den bliver ſin hele Levetid en hoffærbig Nar. Bernharbus ſiger: „Ydmyghed har Samfund med Guds Naade.“

6. Tilſidſt kommer Herren til dig, ſom en Brudgom. Det er det ſtørſte Under, at en ſaadan riig Brudgom, ſom Gud Herren ſelv, tager ſaadan en arm Brud, ſom vor Sjæl er. Hvad har dog vor Sjæl? Hvorfor elſter Gud den? „Hvad er et Menneſte, at du kommer ham ihu, og et Menneſtes Barn, at du beſøger ham?“ ſiger David i Pſ. 8, 5. „Jeg veed ikke,

figer Bernhardus, hvad huldsaligere Christus kunde sige om sig selv, end at han kalder sig selv „vor Brudgom“ og „at han er ydmyg af Hjertet.“ Bestue dog denne ulige Trolovelse! Han er Slaberen, vor Sjæl et Creatur, — og skal dog være Christi Brud! Her finder Ulighed Sted saavel i Slægt, som i Skikkelse. Hvor meget skjønnere er ei Christus end vor Sjæl? Dog elsker han den! „Himlene ere ikke rene for dig,“ hedder det i Hjobs Bog 15, 15. See, hvor sort var ei den morlandste Qvinde, som Moses elskede og tog til Hægte? 4 Mos. 12, 1. Naar vor Sjæl vaskes og toes med Blods-Taarer, saa bliver den skjøn, ligesom Maria Magdalena gjorde. Luc. 7, 47. 48. Lærer nu, hvad Johannes den Døber prædiker: „Han staar midt iblandt eder, den I ikke kjende.“

Vi ville slutte med den 70de Ps. 5, 6., at Gud ville komme med sin Hjælp til Legem og Sjæl: „Lad dem frydes og glædes i dig alle, som søge dig, og lad dem, som elske din Frelse, altid sige: Gud være storligen lovet! Men jeg er elendig og fattig, Gud! Skynd dig til mig, du er min Hjælp og min Befrier, Herre! tøv ikke.“ Dertil hjælpe os Gud, høilovet i Evighed, Amen.

En anden Prædiken.

Fjerde Søndag i Advent.

Evangelium, Joh. 1, 19—29.

I første Mosebogs 41 Cap. 1. 2c. læse vi om Patriarken Joseph, at da Guds Viisdom vilde ophøje ham, og Tiden nu kom, at en saadan herlig Mand, som hidtil havde været som en forborgten Skat i Landet, skulde blive aabenbar, at da Guds Forsyn lod Kong Pharao vedersfares en Drøm, hvilkken Ingen iblandt alle de Visse kunde udtyde uden Joseph alene. Da nu Kongen saae, at der var en høi Forstand i ham, og at Gud ved ham vilde opholde Landet i den store Hungerstid, saa gjorde han ham til Landets Herre og Regent, og gav ham Magt til at byde over det ganste Folk, samt bekræftede hans Embede og Regjering derved, at han lod en Herold gaae frem for ham, der igjennem det ganste Land maatte udraabe: „Denne er Landets Fader.“ Til den Tid var Joseph 30 Aar gammel. Dette er nu et skjønt Forbillede paa den himmelske Joseph, vor Herre Jesum Christum; thi da Tiden var forhaanden, at han skulde blive aabenbaret i de jødiske Lande, saa sendte Gud Herren en

Mand frem for ham, som ogsaa af Guds Forsyn maatte udraabe: Denne er Landets Fader, pater futuri seculi (den tilkommande Verdens Fader), Evigheds Fader (Efs. 9, 7.), den sande Messias og Verdens Frelser, det Guds Lam, som bærer Verdens Synder (Joh. 1, 29). Og ligesom iblandt alle de ægyptiske Vise ei nogen blev funden, der kunde udlægge Pharaos Drøm, uden Joseph alene, saaledes er ei heller Nogen uden Kristus, som har kunnet aabenbare os Guds Raad og den himmelske Faders Hjerter (Jer. 23, 18.); men om ham hedder det i Joh. 1, 18.: „Den eenbaarne Søn, som er i Faderens Skjød, han haver forklaret det.“ Saa er ei heller iblandt alle Vise, Patriarker, Propheter, Hellige, Konger, Ypperstepræster og Skriftlærde Nogen bleven funden, der har kunnet eller skullet opfylde den Helligaands Forudsigelser, som vare steete ved Propheterne, uden alene vor himmelske Joseph Jesus Kristus, i hvem den ganste Skrift er opfyldt og Spaadommene beseglede (Dan. 9, 29.), det er, Propheterne have ophørt at spaae om ham, ligesom det i Matth. 11, 13. hedder: „Alle Propheter og Loven spaaede indtil Johannes.“ Og ligesom Pharaos henviste det ganste Folk til Joseph, saa at, naar de søgte og begjærede noget, Kongen da sagde: „Gaaer hen til Joseph,“ saaledes har ogsaa Gud Fader henviist alle Mennesker til Christum, saaledes, at hvadsomhelst de bede om i hans Navn, det skal han give dem (Joh. 16, 23.), og har fra Himmelen raabt om ham: „Denne er min Søn, den Elskelige, i hvilken jeg haver Behagelighed; hører ham,“ Matth. 3, 17. 17, 5.

Meget skjønt og tydeligen lære vi nu dette af Dagens Evangelium, i hvilket Herrens Engel, Johannes den Døber, lader sig høre, hvem Herren fremsender for Herren (Mal. 3, 1.), det er, Gud Fader for sin Søn, i den Helligaands Kraft, i Eliæ Mand og Kraft, for at aabenbare Messias og at vidne om ham. Da han derfor offentlig bliver abspurgt af de jødiske Udsendinge, om han er Messias, saa bekjender han frit og siger: Nei! men at han er Messias Herold, Forkynder og Basune, som udraaber ham for alle Folk, ligesom Esaias havde spaaet om „den raabende Røst,“ Efs. 40, 3. Han bekjender ogsaa, at han ei er Elias i Person, men i Mand, og er den, som bereder Herren Veien; heller ikke er han en Prophet, som spaaer om Christo, men en saadan Prædikant, som aabenbarer ham nærværende og forkyn-der hans Nærværelse, da han nu staaer midt iblandt dem. Ja, han er en saadan Mand, som skulde give det ganste gamle Testamente med alle dets Ceremonier Afstøb, og gjøre en Ende paa samme, eftersom nu den er kommen, som ved Ceremonierne er forbildet og antydet, og i hvem den ganste Lov er opfyldt.

Ham har nu Gud befalet at begynde det nye Testamente, den nye Pagt formedelst Daaben, hvorom Propheten Jeremias Cap. 31, 31. 32. har spaaet; derfor siger han: „Jeg døber med Vand — forstaae, ligesom de andre Evangelister sige —: til Omvendelse og Syndernes Forladelse“ (Marc. 1, 4.); thi deri bestaaer den nye Pagt og det gamle Testamentes Opfyldelse og Ende.

Han vil derfor sige: Messias er nu forhaanden, hvis Forlynder jeg med min Prædiken og med min Daab er, som og snart skal komme efter mig og aabenbare sig formedelst sin Prædiken og sine Undergjerninger; naar jeg skal ophøre, skal han begynde, ihvorvel han ogsaa har været før mig, som en almægtig Gud, hvorfor han ogsaa er meget høiere og mere, end jeg er, jeg, der, som hans usle Tjener, ikke er værdig at opløse hans Skoetvinge, det vil sige, at gjøre ham efter den ringe Gjerning, det være i at prædike eller i at gjøre Mirakler. Det er den egentlige Forstand af Dagens Evangelium, og eftersom samme er en Advents-Prædiken, saa ville vi af samme handle det fornemste: nemlig tvende mægtige, offentlige Vidnesbyrd om den nærværende Messias og om hans legemlige Tilkomst: 1. Den raabende Stemme i Ørkenen. 2. Den hellige Daab, hvorved det gamle Testamentes Offere og Ceremonier ere af Johannes ophævede. Thi derved have Jøderne maattet bleven overbeviste om, at Messias var kommen. Saaledes ere ogsaa Vidner i vort Hjerte, at Christus er kommen til os i vort Hjerte, formedelst sin aandelige Tilkomst, som ere Guds Stemme lyden i vort Hjerte, og den hellige Daabs Frugt, nemlig sand Omvendelse. Paa begge disse Vidner skal en Christen mærke, at Kristus er kommen til ham i hans Hjerte.

1. Det første offentlige Tegn paa den nærværende Messias eller den hans legemlige Tilkomst skulde være den raabende Røst i Ørkenen, der havde at berede Herren Veien, hvorom Propheten Esaias (Cap. 40, 3.) havde spaaet. Naar altsaa en Mand skulde komme at prædike i Ørkenen, og prædike saaledes, at han beredte Herren Veien, det vil sige, at han bevægede og hørte Menneskenes Hjerter, saa at de kom og bekjendte deres Synder og bade om Syndernes Forladelse, hvilket engentlig hedder, at berede Herren Veien, nemlig at omvende Hjerterne og bevæge dem til God, — saa skulde det jødiske Folk lade samme være sig et Tegn, hvoraf de med Visshed kunde vide, at Messias da var kommen. Men nu var det jo aabenbart, klart og tydeligt for Dagen, at en saadan Mand da var opstaaet, som og med saadan Kraft prædikede i Ørkenen, at det ganste Jerusalem, det ganste Judæa og alt Landet omkring Jordan (Matth. 3, 5. 6.) ere gangne ud til ham, have hørt hans Prædiken og bekjendt

deres Synder. Saaledes have de selv med deres Omvendelse og deres store Tilløb, men Johannes med sin „raabende Røst“ oplyst Esaja Spaadom i det 40 Cap. v. 3. Desaarlag skulde det jødiske Folk af dette store Tegn have erkjendt Messias Nærværelse; thi det er et saa klart Tegn, at man haade har kunnet høre, gribe og see det, ja de skulde have erkjendt, at Johannes var den anden Elias, om hvem Propheten Malachias i Cap. 4. v. 5. 6. havde spaaet, saa at deres Spørgsmaal: „Er du Elias!“ slet ikke havde været fornødent; thi Gud havde ikke lovet dem, at han vilde sende dem den legemlige Elias tilbage fra Himlen, men en saadan Mand, som skulde gaa frem i Elias Mand og Kraft, at omvende Menneſkenes Hjerter (Luc. 1, 17.), ligesom den første Elias gjorde, der formedelst Jld fra Himmelen saaledes aabenbarede den levende Gud, at alt Folket raabte: Herren han er Gud, Herren han er Gud? 1 Kong. 18, 38. 39. Derpaa skulde de jo have mærket, at Johannes var Elias, vel ikke efter Personen, men efter Manden, ligesom og Propheten Malachias Cap. 3, 1. havde spaaet om en saadan aandelig Elias. Desaarlag er Johannes's Prædiken i Orkenen ei et ringe Tegn, men det er en stor, fortrinlig Undergjerning, at det ganſte Jerusaleem og alt Landet omkring Jordan er løbet til ham, have bekjendt deres Synder og labet sig bøde af ham. Saadant er viſſelig intet Menneſkes Magt eller Gjerning, men Guds Gjerning, ligesom Elias forsamlede alt Folket paa Bjerget Carmel, og formedelst Jld fra Himmelen aabenbarede den sande Gudstjeneste. Ligefom nu den raabende Røst i Orkenen har været et herligt Vidnesbyrd om Messias legemlige Nærværelse, saaledes er Guds hellige Ord, som offentlig bliver prædikaet, et mægtigt Vidnesbyrd om Guds, Christi og den Helligaands aandelige Tilkomſt og Nærværelse. Naar I derfor høre Guds Ord, saa er Kristus og deri, og kommer aandeligviis til eder, ligesom det i 2 Mos. 20, 24. hedder; „Paa hvert det Sted, hvor jeg lader ihukomme mit Navn, vil jeg komme til dig og velsigne dig.“ Og i Joh. 14, 23.: „Om Nogen elsker mig, skal han holde mit Ord, og min Fader skal elske ham, og vi skal komme til ham, og gjøre Børelse hos ham.“ Es. 59, 21.: „Min Mand, som er over dig, og mine Ord, som jeg haver lagt i din Mund, skal ikke vige fra din Mund.“ Ps. 68, 5.: „Baner Veien for ham, som farer paa de flette Marker.“ Han farer paa sit Ord, som paa sin Vogn. (Ezech. 1, 15. 2c.). Ligefom nu Gud taler udvortes i Ordet, saaledes er den guddommelige Stemme i vort Hjerter et trøsteligt Vidnesbyrd om den aandelige Tilkomſt, at Kristus er kommen til os i vort Hjerter.

Men hvad er nu den guddommelige Stemme i os? Jo, den er den Helligaands Bevægelse, Andagten, Trøsten, som Hjertet fornemmer, Guds Erkjendelse, Troen, Kjærligheden, Haabet, Sukkene, Bønnen, Længselen efter Gud, hvilket Alt virker i os formedelst den Helligaand, og som er Hjertets indvortes Vidnesbyrd, hvorom Propheten Jeremias Cap. 21, 33. 34. trøsteligent forudsiger: „Denne skal være Pagten, som jeg vil gjøre med Israels Huus, efter de samme Dage, siger Herren: jeg giver min Lov inden i dem, og skriver den i deres Hjerter, og jeg vil være deres Gud, og de, de skal være mit Folk. Og de skal ikke lære yderligere Noget sin Næste, eller Noget sin Broder, sigende: Kjender Herren; thi de skal alle kjende mig, baade deres Store og deres Smaae, siger Herren; thi jeg vil forlade deres Ondskab, og ikke yderligere komme deres Synd ihu.“ Og i Es. 54, 13.: „Og alle dine Børn skal være lærte af Herren, og dine Børn skal have stor Fred.“ Det er den Helligaands indvortes Dplysning. I Joh. 7, 44. hedder det: „Jungen kan komme til mig, uden Faderen, som mig udsendte, faaer draget ham.“ Det er den indvortes Dragelse.

See, det er den raabende Røst i dit Hjertes Drken, og naar du fornemmer den, saa sig: Ak, min Herre Kristus er kommen til mig; thi jeg hører den raabende Røst i mit Hjerte. Dette er, hvad Propheten Hoseas Cap. 2, 14, siger: „Derfor see, jeg vil lokke hende, og føre hende i Drken, og jeg vil tale Kjærligen med hende.“ Gud fører os først i Drkenen, førend han taler Kjærligen med os, det er, han fører os i Kors og Bedrøvelse. Ak, dersom Gud ei gjorde det, saa maatte mange Sjæle forsvige; men nu taler Gud daglig med os i Anden, hvorfor St. Paulus (2 Cor. 1, 22. og Eph. 1, 14.) kalder den Helligaand Guds Segl, hvormed vort Hjerte er beseglet. Et Segl er et Vidne; dette Vidne tier ikke stille i os, men giver vor Aand Vidnesbyrd, at vi ere Guds Børn.“ Rom. 8, 16. Ak, naar vi fornemme denne Glæde i os, saa skal vi sige: Nu hører jeg den raabende Røst, nu er min Frelse hos mig og kommen til mig. Det er, hvad St. Paulus siger i Rom. 10, 8.: „Ordet er dig nær, i din Mund og i dit Hjerte,“ og det er den klare Glands, som Gud har ladet skinne i vort Hjerte til Guds Herligheds Kundskabs Dplysning i Jesu Christi Afsyn. 2 Cor. 4, 4. 6. En Lignelse kan man tage af Ypperstepræstens Brystspan (2 Mos. 28, 30.), da formedelst et klart Skin fra samme Guds Ansigt, det er, Guds Naade, blev aabenbaret og Folkene trøstede, og hvorved Gud talede med dem. Saaledes skinner ogsaa dette Naadelys i vore Hjerter. Og det er den Salvelse, som lærer os alle Ting, som indvortes forstærker Hjertet, over-

bevise det og gjør det fast og vist i Christo (1 Joh. 2, 27.), hvorom Salomons Høisang Cap. 2, 8. 10.: „Det er min Kjærestes Røst. Staa op, min Veninde, min Deiligste! og gaa hid“. Ja, det er den venlige Banken, hvorom det i Mat. 3, 20. hedder: „See, jeg staaer for Døren banker; dersom Nogen hører min Røst, og oplader Døren, til ham vil jeg gaae ind, og holde Nadvore med ham, og han med mig“. Al en, kostelig Nadvore, hvoraf Sjæl og Hjerte lever! See! derpaa skal du kjende Christi Nærværelse i dit Hjerte. Det er nu det første Tegn, hvorved Jøderne skulle have kjendt Messias, nemlig „den raabende Røst i Ørken.“ Men lær du at kjende hans Nærværelse af den guddommelige Stemme i dit Hjerte.

2. Det andet offentlige Vidnesbyrd af Messias legemlige Nærværelse er den hellige Daab; thi da Jøderne spurgte Johannes: „Hvi døber du da, dersom du ikke er den Christus, ei heller Elias, ei heller en Prophet?“ saa svarede Johannes: „Jeg døber med Vand — og som Evangelisterne St. Markus og Lucas sige til —: til Omvendelse og Syndernes Forlæbelse.“ Men hvad er det for en Følgeslutning, naar han siger: Jeg døber med Vand; følgerlig er han traadt midt iblandt eder, som I ikke kjende? Det vil sige: Min Daab er et offentlig Tegn paa den nærværende Messias, hvilken skal døbe eder indvortes med Vand og med den Helligaand, ligesom jeg døber eder udvortes med Vand; thi ellers var min Daab intet. Dermed viser Johannes dem paa det gamle Testaments Forbilleder, at ligesom Gud Herren i Syndfloden gjorde Pagt med Noa og alle hans Efterkommere (1 Mos. 9, 9. 2c.), at han ei mere med Vand vilde ødelægge Jorden, men formedelst Vand opholde og gjøre den saelig, ligesom St. Petrus i sin 1 Ep. 3, 20. 21. trøsteligen taler om Syndfloden og den hellige Daab; og at ligesom Gud Herren opholdt Israels Børn i det røde Hav (2 Mos. 14, 29. 2c.) og døbte dem alle i Havet og i Skyen, og formedelst Vand reddede dem fra deres Fiender: saaledes vilde Gud Herren formedelst Daabens Vand stifte en ny Naade = Brønd, hvorved vi skulle blive deelagtige ubi Guds Naade og Syndernes Forlæbelse, og formedelst samme Daabens Vand reddes fra vore Fiender, fra Synd, Død og Djævel, og blive indlemmede i Christo; thi hvo, som er i Christo, den kan hverken Død eller Synd skade noget.

Ja, efterdi Johannes offentlig prædiker, at han døber med Vand til Omvendelse og Syndernes Forlæbelse, saa bevidner han, at han med Daaben begynder den nye Pagt og det nye Testamente, hvilken bestaaer i Syndernes Forlæbelse, ligesom Propheten Jeremias (Cap. 31, 31. 2c.) derom havde profeteret. Ja

Propheterne have spaaet om den hellige Daab, ligesom det i Ps. 29, 10. hedder: „Herren haver siddet til at lade komme Flo- den.“ Og Propheten Ezechiel siger Cap. 36, 25. 26.: „Og jeg vil stænke reent Vand over eder, og I skal blive rene af alle eders Ureenheder, og fra alle eders stygge Afguder vil jeg rense eder. Og jeg vil give eder et nyt Hjerte, og give en ny Aand inden i eder, og borttage det Steenhjerte af eders Kjød, og give eder et Kjødhjerte. Og jeg vil give min Aand inden i eder.“ Det er Tjajensjødelsen formedelst Daaben. Saa siger og Zacharias i 13 Cap. v. 1.: „Paa den samme Dag skal være en aabnet Kilde for Davids Huus, og for Jerusalems Indbyggere imod Synd og imod Ureenhed.“ Eftersom nu en saadan Aand var forhaanden, som formedelst Daaben prædikede og forkyndte den nye Pagt til Syndernes Forlabelse, saa skulde jo Jøderne deraf have erkjendt, at Messias ogsaa nu var tilstede; thi et saadant Tegn var aldrig tilforn hverken seet eller hørt, som her, at alt Folket, ja det ganske jødiske Land lode sig døbe i Jordans Flob til Syndernes Forlabelse, som St. Marcus og St. Lucas bevidne, særdeles da den hellige Døber selv tydeligen forkyndte saadant, idet han sagde: „Den, som kommer efter mig, han skal døbe eder med den Helligaand og Ild,“ Matth. 3, 11. Det er: Ligesom I see, at jeg døber udvortes med Vand, saa døber han, som nu staar midt iblandt eder, eder med den Helligaand, og er kraftig ved min Daab, ligesom Propheten Esaias Cap. 44, 3. havde propheteret: „Jeg vil udgyde Vand paa det Tørstige og Strømme paa det Tørre, jeg vil udgyde min Aand over din Sæd.“ Det er jo et mægtig Virkesbyrd om Messias legemlige Nærværelse.

Ligesom nu Johannes Daab har været et offentligt Vidnesbyrd om Messias legemlige Tilkomst og Nærværelse, saaledes er den hellige Daab nu et offentlig Vidnesbyrd om Messias, ja den hellige Trefoldigheds aandelige Tilkomst og Nærværelse, i hvis Navn vi blive døbt (Matth. 28, 19.), og hvorved vi optages i den nye Naadepagt (1 Petr. 3, 21.), iføre os Christum (Gal. 3, 27.) og ere døbt til hans Død. Rom. 6, 3. 4. Men vi derimod skulle lære at erkjende den Herres Christi aandelige Tilkomst i vore Hjerter paa den hellige Daabs Frugt, nemlig paa den sande Omvendelse og det nye Levnet. Naar I nu fornemme en gavnlige Bedrøvelse i eders Hjerte og en inderlig Ruelse over Synden, klager da med Sukke eders Synder for den kjære Gud og afbeder dem for ham, hvilket I og dagligen skulde gjøre, — saa skal I vide, at Herren er med sin aandelige Tilkomst kommen til eder i eders Hjerte; thi naar han kommer, saa bedrøver han først, førind han glæder; han saarer først, førind han

læger; han døder først, førend han gjør levende; han gjør først syg, førend han gjør karst. „Thi de Karste have ikke Lægen behov, men de, som have Ondt,“ Matth. 9, 12. Han er ei kommen at kalde de Retfærdige, men Syndere til Omvendelse. Marc. 2, 17. Han maa først gjøre dig til en stor Synder i dit eget Hjerte, dersom han skal faae gjøre dig retfærdig; thi han er kommen til Verden at gjøre Syndere salige, og ikke de Retfærdige. 1 Tim. 1, 15. Saa længe du hos dig selv er retfærdig, saa længe er han dig intet nyttig. Naar han nu ofte gjør dig bedrøvet i dit Hjerte indtil Døden, saa forstrækkes ikke altfor meget, og lad dig ikke forsærdes; thi han er da kommen i dit Hjerte for at kalde dig til Omvendelse, og for, som en Læge, at hjælpe dig; ja om han end anfægter dig saa høit, at han undbrager dig al sin Trøst, og gjør dig i Aanden saa fattig og elendig, at du synes, du er fortabt baade af Gud og Menneſker, saa forſag ikke, Herren er da kommen til dig i dit Hjerte, for formedelſt ſand Bod at renſe dit Hjerte, og deri berede ſig en Bolig. Og om det end forekommer dig, at du ei har nogen Tro, noget Haab, nogen Andagt, nogen Bøn mere, ſaa at dig tykkes, du hverken kan bede mere, ei heller leve eller døe, Summa, at du synes, du er aldeles Intet, ja er den elendigſte Dumm paa Jorden, ſaa er Herren kommen til dig for at hjælpe dig, og da hedder det ret: „Evangeliet prædikes for de Fattige“. Hvorledes ſkal han kunne prædike for dig, naar du ei er tilſorn bleven fattig i dit Hjerte? Men det kalbes at være ret aandelig fattig, naar du ſiger: Jeg har ingen Andagt mere, ingen Tro, intet Haab, ingen Bøn, jeg føler hverken Aand eller Kraft hos mig, der er intet mere med al min Gjøren. — See, det, kalbes at være ret aandelig fattig, og om Saabanne hedder det i Matth. 5, 3.: „Salige ere de fattige i Aanden, thi Himmeriges Rige er deres“, og om diſſe gjælder det, hvad det hos Propheten Eſaias Cap. 61, 2. hedder: „Herren uſendte mig til at bære et godt Bud til de Elendige (ſkal han bringe dig et godt Bud, ſaa maa du blive elendig i dit Hjerte); at forbinde de ſønderknufede Hjerter, at huſvale alle Bedrøvede“.

See, det er da Herrens aandelige Tilkomſt i dit Hjerte. Sandelig, han kommer ikke til dig, førend dette først ſaaer ſtee i dig. Naar han kommer, ſaa bringer han dig Bod med, og gjør dig først til Intet i dit eget Hjerte, paa det at han derefter atter kan faae ophøie dig og gjøre Noget af dig. Hvorledes kom han til Elias? Først gif frem for ham et ſtort, stærkt Veir, ſom ſønderbrød Bjergene; derefter et ſtort Jordſkjælv, derefter en Jib; men derefter kom Herren i en ſagte Suſen. 1 Kong. 19. 11—13. Saa kommer da Hyrden og fører det arme Faar

(Joh. 10, 7.), saa kommer den barmhjertige Samaritan og læger den Saarede med Naadens-Olie og Glædens-Balsam (Luc. 10, 33), saa kommer Forløseren, som hører de Fangnes Sukke, og løsgjør Dødens Børn (Ps. 102, 11.), saa kommer Lyset og flinker i Mørket, gjørende Lys af Mørket, Glæde af Bedrøvelse og Livet af Døden. See, denne Bob er den hellige Daabs Frugt, hvilken er en stor Hemmelighed, som forkynder Christi Nærværelse i dig.

Vi ville slutte med den 29de Ps: 5. 7. 20: „Herrens Røst sønderbryder Cedre, og Herren haver sønderbrudt Cedre i Libanon (det er de høie Gemytter); Herrens Røst udhugger Tids-luer; Herrens Røst gjør, at Orken baver. Herren haver siddet til at lade komme Floden (den hellige Daab); ja, Herren sidder en Konge evindeligen. Herren skal give sit Folk Kraft; Herren skal velsigne sit Folk med Freden“. Amen.

Christi Fødselsdag.

Evangelium Lucas. 2, 1—15.

Forberedelse.

Vi have nu atter formedelst Guds Naade oplevet det allerstjønnefte og yndigste Barns, vor Herre Jesu Christi huldtsalige Fødselsdag, hvilken Dag tilligemed det paa samme Dag skeede høie Værk vi aldrig noksom kan love og prise; thi den er: 1. Guds uudsigelige Kjærligheds Dag: „See, hvor stor en Kjærlighed Faderen haver bevist os, at vi skal kaldes Guds Børn“. 1 Joh. 3, 1. 2. Guds store Venligheds Dag: „Men da aabenbaredes Guds vor Faders Fromhed og Kjærlighed til Menneffene“, Tit. 3, 4. 3. Den høieste Trøstes Dag: „Al Hedningernes Trøst skal komme“, Hab. 2, 7. 4. Den høieste Glædes Dag: „See, jeg forkynder eder en stor Glæde, som skal vedrøres alle Folk, thi eder er idag en Frelser født“, Luc. 2, 10. 5. Er det en Dag, da Menneftet blev forenet med Gud: „Ordet blev Kød“, Joh. 1, 14. Hvorfor han ogsaa kaldes „Immanuel“, Es. 7, 14. 6. Er det en Dag, da Gud har meddelt sig os med alt sit Gode; hvorledes skulde han da ikke tænke os Alt med ham, Rom. 8, 32. 7. Den evige Freds Dag, da det hedder: „Fred paa Jorden“, Luc. 2, 14. 8. En Velbehageligheds Dag, da det hedder: „I Menneftet en Velbehagelighed“, Luc. 2, 14. 9. En Naades Dag, paa hvilken en Naade-Stol er født, og kommen til os, Rom. 3, 25. 10. Men-

nestets højeste Fødselsdag, thi vi ere bleve Guds Slægt (2 Petr. 1, 4.), paa det Faderen maa blive æret ved Sønnen. Joh. 14, 13. 11. Englenes Selstabs-Dag; thi paa den Dag er den himmelske Herstares Mangfoldighed kommen til os. Luc. 2, 13.

Indgang.

De hellige Patriarker, hvem Gud havde forjættet den sande Messias, havde haft en hjertelig og inderlig Længsel efter Christum, saaledes, at det har været deres eneste Haab og Ønske, at de maatte opleve Herrens Fødselsdag. Derfor har da Gud Herren i mangehaande Figurer og Billeder, ligesom i det Fjerne, vist dem den tilkommende Messias, den Herre Jesum Christum. Derfor er det ogsaa kommet, at den hellige Patriark Jacob har haft en prophetisk Drøm, som vi finde antydet i 1 Mos. 28, 12. sc.: „Dg Jacob drømte, og see, en Stige var opreist paa Jorden, og det øverste deraf naaede til Himmelen, og see, Guds Engle stige op og ned derpaa. Dg see, Herren stod ovenfor den og sagde: jeg er Herren, din Fader Abrahams Gud, og Isaks Gud; det Land, som du ligger paa, det vil jeg give dig og din Sæd; og i dig og din Sæd skal alle Slægter paa Jorden velsignes. Dg Jacob vaagnebe af sin Søn og sagde: sandeligen, Herren er paa dette Sted og jeg vidste det ikke. Dg han frygtede og sagde: hvor forfærdeligt er dette Sted! dette er ikke andet end Guds Huus, og denne er Himmelen's Port. Dg Jacob stod aarle op om Morgenens, og tog den Steen, som han havde lagt under sit Hoved, og opreiste den til et Kjendemerke, og øste Olie oven paa den. Dg han kaldte det samme Steds Navn Beth El, det er: Guds Huus“.

Ved dette Billede er antydet: 1. Christi Manddomsannæmmelse og hans høie Person, som skulde være haabe Gud og Menneſte; thi denne Stige rører med Spidsen i Himmelen, og staaer dog paa Jorden. Dernæst er herved antydet Christi Midler-Embede; thi ved denne Midler skulde Gud og Menneſtet, den Højeste og den Nedrigste, blive forenet, og Alt, hvad som er i Himmelen og paa Jorden, blive forsonet; derfor fatter denne Stige Himmel og Jorden tilſammen.

2. Stige Guds Engle op og ned paa denne Stige, det er: de hellige Engle forkynde og aabenbare Jesu Christi Manddomsannæmmelse og Fødsel, hvilken Herrens Fødsel anretter saadan en stor Glæde paa Jorden, at ingen Engel kan blive i Himmelen, men maa ned og see dette Under, at Guds Søn er et Menneſte. Joh. 1, 52.: „Fra nu af skulle I see Himmelen aabnet og Guds Engle fare op og fare ned over Menneſtens Søn“, det er: Englene have tjent Herren paa Jorden.

Men ligesom Englene stige op, saaledes maae og alle Troende stige op paa denne Stige, ligesom det i Joh. 14, 6. hedder: „Jeg er Veien, Sandheden og Livet; der kommer Ingen til Faderen uden ved mig.“

3. Gud staaer øverst paa denne Stige og taler fra Himmelen og velsigner Jacob: Saaledes taler Gud ved Christum, og giver os i ham og ved ham den evige Velsignelse.

4. Jacob salver Stenen, hvilket antyder, at Christus er salvet med Gud den Helligaand til Konge og Øpperstepræst, og er hans hellige Legeme det rette, salvede og indvieede Guds Tempel, det rette Bethel, Guds Huus.

Hvorledes nu dette Billede er opfyldt, ville vi høre i Daagens Evangelium, og ville affatte vor Prædiken i fire Punkter, og handle: 1. Om Herrens Fødsels-Tid. 2. Om Omstændighederne, eller om den almindelige Bestatning, under hvilken Kristus fødtes. 3. Om Stedet, hvor Kristus fødtes. 4. Om Herrens Fødsels Fattigdom og Ringhed. Og ville vi ved ethvert Punkt behandle den Værd, hvorledes Kristus aandeligen maa sødes i os; thi uden denne aandelige Fødsel er Christi legemlige Fødsel os intet nyttig. Det kjære Jesusbarn ville selv, ved sin allerhelligste Fødsel, hellige og oplyse os, at vi maatte nyde og blive deelagtige udi sammes Frugt og Kraft i al Ewig-
hed. Amen.

1. „Det begav sig, at en Befaling udgik fra Keiser Augustus.“ I disse Ord er denne Herrens allerhelligste Fødsels-Tid bestrevent; thi Gud havde til saadan stor Naadegjerning bestemt en vis Tid, og ved Profeterne ladet samme forkynde. Den første Tid tydede paa det jødiske Kongerige, hvilket til Herrens Fødsels-Tid skulde være ophævet og kommet under fremmed Herredømme, som i 1 Mos. 49, 10. var forudsagt om Juda Scepter, hvilket til Herrens Fødsels-Tid er opfyldt; thi da var det jødiske Kongerige kommen under fremmed Herredømme, hvorved betegnes, at der nu skulde komme en anden Jøde-Konge af Davids Stamme; thi Davids kongelige Stamme var af Gud udvalgt, at fra den skulde den aandelige, evige Konge komme (2 Sam. 7, 12. Es. 11, 1.), ikke at Davids udvortes Kongerige skulde være evindeligen, men at det skulde være et Forbillede paa Christi aandelige Rige. Derfor maatte Scepteret blive taget fra Juda. Den anden bestemte Tid tydede paa det sidste Keiserdømme, paa det romerske Rige, om hvilket Profeten Daniel Cap. 2, 44. havde spaaet, at Gud til samme Riges Tid vilde oprette et evigt Rige. Og uagtet alle det romerske Riges Hoveder have fra Begyndelsen af understaaet sig til at ville udrydde Christi Rige, saa have de dog ei kunnet gjort det; thi

Gud lod ved Profheterne forkynde, at Christi Rige skulde, som en Steen, der faldt fra Himmelen, knuse det romerske Rige, og sønderbryde Jern-Joden, som var blandet med Leer. Saaledes blev nu Kristus, den evige Konge, efter Daniels Forudsigelse, født under Verdens sidste store Rige i Keiser Augusti Tid, da det romerske Rige var paa det høieste og mægtigste, og da der i hele tolv Aar havde været Fred i Riget. Derfor er det let at indsee, at Kristus vil komme igjen, naar det romerske Rige er paa det svageste, ligesom Profheten Daniel har spaaet, at efter de fire store Verdens Riger vil Gud af Himmelen oprette et evigt Kongerige. Det er høist mærkeligt, at Kristus har villet lade sig føde ved Enden af det jødiske Rige, og ved Begyndelsen af det romerske Rige; thi han er A og D, Begyndelse og Enden (Mat. 1, 8.), Israels Priis og Hebringernes Trøst og Lys. Men saa have vi ogsaa ved Herrens Fødsels-Tid vel at lægge Mærke til Daniels Spaadom Cap. 9, 24. om de halvfjerdsindstyve Uger, hvoraf en Uge gjør syv Aar; men syv Gange sytti gjør 490, og saalænge har det været fra det babiloniske Fangenskab indtil Christum. I disse 500 Aar krigebe disse tre Keiserdømmer, det Babiloniske, Persiske og Græske med hinanden og fortærede hinanden, og da opkom det Romerske, hvilket var mægtigere end alle de forrige. Det er ogsaa meget trøstelige Ord af Profheten, med hvilke han beskriver Velgjerningerne af Christi første, legemlige Tilkomst; thi han siger: „Til at forhindre Overtrædelser, og til at besegle Synden, og til at forsone Misgjernig, og til at lade komme til en evig Retfærdighed; og til at besegle Synet og Profheten, og til at salve det Allerhelligste. Dan. 9, 24.

Ved dette første Stykke, angaaende Herrens Fødsels-Tid, have vi at beholde denne mærkværdige Lære, at Herren har tre Slags Fødsel, den første uden al Tid, den anden i Tiden, den tredie over al Tid. Om den evige Fødsel taler den 2den Ps. v. 7.: „Du er min Søn; jeg fødte dig i Dag,” det er, fra Evighed af. Mich. 5, 1.: „Hans Udgang er fra forud, fra Evigheds Dage.” Og i Ebr. 1, 3. kaldes han „Herlighedens Glæde og Guds Væsens udtrykte Billede.” Om den timelige legemlige Fødsel handler man paa denne Christi Fødselsdag, og om samme har Esaias Cap. 7, 14. profheteret: „See en Jomfru er frugtfuld og føder en Søn,” og Cap. 9, 6.: „Et Barn er os født, en Søn er os given.” Og denne Fødsel forkynder de hellige Engle os idag med stor Glæde. Men om den aandelige Fødsel, som til alle Tider skeer i vore Hjerter, taler St. Paulus i Gal. 4, 19.: „Mine Børnlille! hvilke jeg atter føder med Smerte, indtil Kristus faaer sin Skikkelse i

eder." Og hos Matth. 12, 50. hedder det: „Hvo, som gjør min Faders Villie, som er i Himlene, den er min Broder og Søster og Moder." Hvorom det og hos St. Lucas Cap. 8, 21. hedder: „Min Moder og mine Brødre ere disse, som høre Guds Ord og gjøre det." Item, 2 Cor. 3, 18.: „Men vi alle, som med et bart Ansigt skue Herrens Herlighed, som i et Speil, blive forvandlede til det samme Billede fra Herlighed til Herlighed, som af Herren, som er Aanden." Det er, ligesom et Speil fatter et Billede, saaledes fatter vort Hjerter Christi Erkjendelse.

Derfor nu Christus ikke aandeligviis fødes i os, saa er hans evige og hans legemlige Fødsel os intet nyttig, hvorfor denne aandelige Fødsel, som er en Frugt af Herrens timelige Fødsel, er os over al Maade magtpaaliggende. Men samme gaar dog just saaledes til, som Herrens legemlige Undfangelse og Fødsel; thi ligesom Jomfrue Maria legemligen undfangede det kjære Jesubarn formedelst Guds Ord, som Engelen Gabriel i sin Hilsen forkyndte hende, og formedelst Troen og den Helligaands Overstyggelse, ligesom vi synge: „Formedelst den Hellig-Aand i Troen, Er han et sandt Menneſte vorden," saaledes og, naar vi i Troen antage Guds Ord og det glade Budskab og den store Glæde, som de hellige Engle forkynde os, og formedelst den Hellig-Aands Kraft fatte samme i vort Hjerter, saa fødes Christus aandeligviis i os. Derfor dette ei skeer, saa er hans legemlige Fødsel os intet nyttig; men naar vi fatte Ordet i Hjertet, saa bære vi i Ordet den Herre Jesum i vort Hjerter. Og ligesom Christus blev født til den Tid, da Keiser Augustus havde gjort Fred i den ganſte Verden, saaledes bliver Christus aandeligen født i vore Hjerter, naar vi i Hjertet fornemme den himmelske og evige Fred. Men det er den himmelske og evige Fred i os, naar vi betænke Guds store Kjærlighed imod os, at han har ladet sin Søn blive Menneſte, og saaledes paa det høieste æret og elſket det menneſkelige Kjøn. Gud havde jo ikke kunnet høiere elſte og ære os, end at han selv er bleven Menneſte, hvorved vi ere gjorte til Guds Slægt. Naar vi fornemme denne Kjærlighed i Hjertet, saa fornemme vi Christus i os, og derom siger St. Johannes i sin 1ste Ep. 3, 1.: „See, hvor stor en Kjærlighed Faderen har bevist os, at vi ſkal kaldes Guds Børn!" Naar vi da af alle vore Synders Forladelse og af Troens Retſærdighed, at vi ere retſærdige i Christo, fornemme Trøſt, saa opſtaar Fred i vor Samvittighed, og hviler vore Sjæle da i Christi Fortjeneste, ligesom det i Rom. 5, 1. hedder: „Derfor, da vi ere retſærdiggjorte af Troen, have vi Fred med Gud ved vor Herre Jesum Christum." Hvo, som nu fornemmer

denne Noe og Fred i sin Sjæl, den fornemmer Christus i sit Hjerte, hvorfor det og i Eph. 2, 14. hedder: „Christus er vor Fred.“ Naar da tillige vort Hjerte er rensed fra alle onde Affecter, fra Brede, Hængjerrighed, Utaalmodighed, Bedrøvelse og hviler i Christi Kjærlighed, giver sig vel tilfreds i Gud og hans Villie, er taalmodig og sagtmodig, ligesom Christus, saa er Christus aandeligen født i os, thi Christus er idel Taalmodighed og Sagtmodighed.

2. Vi ville betragte det andet Stykke, om Omstændighederne ved denne Fødsel. Herom hedder det da, „at al Verden skulde indskrives.“ Denne Bestatning er bleven paalagt al Verden, alle Lande og Kongeriger, først derfor, at Keiser Augustus havde til den Tid 44 Regimenter Krigssold, hvoraf ethvert udgjorde 6666, som gjør tilsammen to hundrede tre og nitti tusinde tre hundrede og fire (293304), til hvis Opholdelse jo har hørt en uhyre Sum Penge. For det andet, derfor, at det i al Verdens Lande og Riger kunde blive bekendt og aabenbaret, at Keiser Augustus nu var en Herre og Hoved over al Verden, til hvem, som en ordentlig Dyrighed, alle Lande vare skyldige at give Afgift og Skat. Derfor siger det hellige Evangelium, at denne Bestatning har været den allerførste, det er, der havde ei tilforn nogen Herre og Keiser kunnet bestatte den ganste Verden, da der endnu aldrig havde været en saa mægtig Herre paa Jorden som Augustus. Nu er det her at betænke, at det visstelig ei maa være skeet uden Aarsag, at Christus har ladet sig føde just til den Tid, da den ganste Verden indskrives til den store og første Bestatning; men har dette først været en Opskyldelse af Haggai Prophetie Cap. 2, 7.: „Jeg vil bevæge Havet og det Tørre, og alle Hedningerne, og al Hedningernes Længsel skal komme,“ thi da har den ganste Verden bevæget sig. For det andet har det været en Hemmelighed; thi ligesom al Verden har med denne Bestatning maattet beljende sig til et Hoved og underkastet sig samme, saaledes skulde alle Folk og Tungemaal blive forsamlede under et Hoved, nemlig Christum, og erkjende ham for deres Herre; ligesom vi læse i Dan. 7, 7., at han i Billeder saae de fire Keiserdømmer at stride med hinanden, indtil det ene fortærede de andre. Men hedder det i de følgende Vers: „Jeg saae, indtil at Stolene bleve satte og den Gamle af Dage satte sig, og see, der kom Een i Himmelens Skyer, som Menneskens Søn, han kom ind til den Gamle af Dage, og de førte ham frem for ham. Og han gav ham Magt og Ære, og Rige, og alle Folk, Almue og Tungemaal skulde ære ham; hans Herredømme er et evigt Herredømme, som ikke forgaaer, og hans Rige, som ikke skal fordærves.“ Saa har det og for det tredje

været en Betydning; thi Folkene's legemlige Byrder, stor Trældom og Bestatning er et Forbud paa en stor Forandring, som vi see paa Jøderne i Ægypten; thi da Byrderne og Trældommen var stegen til det højeste hos dem, saa kom Forløseren Moses. Ligesaa, naar Folkene's legemlige Trængsler og Byrder vil blive paa det højeste, saa vil Christus atter komme. Nu tager jo Besværingerne og Trængslerne i alle Lande og blandt alle Folk dagligen til, paa Jorden ere Folkene bange, Forløseren vil snart komme; dog maa saadan Folkene's Ængstelse gaae forud, paa det at vi maae lære at skrig til Gud om Forløsning, ligesom Jøderne i Ægypten.

Ved dette andet Punkt ville vi betragte den Være, hvorledes Christus aandeligviis maa fødes i os, eller Christi Fødsels Frugt. Ligesom vor Herre Christus blev født i den allersførste Bestattelses Tid, da enhver maatte bringe Keiser Augustus Skat, og lade sine Navne indskrive, samt erkjende ham for deres Herre, saaledes bliver Christus aandeligen født i os, naar vi erkjende ham for vor Herre, Frelser, Saliggjører og Forløser (Luc. 2, 11. Matth. 1, 21.), for vor Midler imellem Gud og Menneskene (1 Tim. 2, 5), for vor Forsoning (1 Joh. 2, 2), for vor Retfærdighed, Wiisdom, Helliggjørelse og Forløsning (1 Cor 1, 30.), for vort Lys, Liv og Salighed (Joh. 1, 4.), hvilket Alt Christus er i os; thi vor Retfærdighed, Lys og Liv maae vi have, ikke udenom os, og det er Christus i os, naar han som vort Lys skinner i os, som vort Liv boer i os, Gal. 2, 20. Det er den allersførste Skat, som vi give ham, naar vi offre ham vort Legem og vor Sjæl (Rom. 12, 1) med al vor Kjærlighed, hjertelige Begjærlighed og Længsel rettet til ham, saa vi med Asaph sige: „Naar jeg kun har dig, saa spørger jeg hverken om Himmel eller Jord,“ Ps. 73, 25. Da blive vore Navne indskrevne i Himmelen (Luc. 10, 20.), ja tegnebe i hans Hænder (Es. 49, 16.), at vi ere hans, og have givet os selv ham til Eiendom, ligesom han giver sig os til vor Eiendom (Job. 17, 26). Ja, naar vi offre ham vore aandelige Offre, Bøn, Lov og Taksigelse (Ebr. 13, 15.), saa bringe vi ham den rette Afgift, og derved fødes han aandelig i os, thi i samme vor Lov boer han (Ps. 22, 4), og virker i vore Hjerter.

3. Vi ville for det tredie ogsaa besee Stedet, hvor den Herre Christus fødes; thi ligesom Gud havde bestemt en vis Tid for Herrens Fødsel, saaledes og et bestemt Sted for Sandhedens Skjld. Og have vi ved Stedet at betænke: 1. Et Forsyn. 2. En Prophetie. 3. Et Exempel. Af Guds Forsyn har Keiser Augustus uvidende maattet tjene den Herre Christo til sin Fødsel, deri, at Maria og Joseph har maattet reise til Bethle-

hem, Davids Fødeby. Saa forunderlig er Gud i sine Gjerninger, at han fører Sine over al menneftelig Forstand, hvoraf vi lære at erkjende Guds Wiisdom. 3 Ps. 73, 24. hedder det: „Du skal lede mig ved dit Raad. See og Ps. 139, 14. Jer. 10, 23. 2. Saa maatte Prophetierne blive opfyldte; thi der var spaaet hos Mich. 5, 2.: „Og du Bethlehem Ephrata! er du liden at være iblandt Judæ Tusinde? af dig skal mig Een udgaae, til at være en Herster i Jsrael! og hans Udgang er fra Jordum, fra Ewigheds Dage.“ 3. Have vi ogsaa her at lære, at ligesom Christus er født paa Reisen til et fremmed Sted, saaledes er vort Liv, naar vi fødes i denne Verden, en Elendighed, en Pilgrimstilstand, og en blot Gjennemreise til et andet og bedre Fædreneland, ligesom det i Ps. 39, 13. hedder: „Jeg er en Fremmed hos dig, en Gjest, som alle mine Fædre.“ Her ved lære vi ogsaa, hvorledes Christus aandeligen fødes i os; thi ligesom Christus er født i Bethlehem, hvilket betyder Brødhuus, til Vidnesbyrd om, at han er det rette Livsens Brød, saaledes fødes han ogsaa aandeligen i vore Hjerter, eller vi finde da Christi Fødsels Frugt i os, naar vi have en aandelig Hunger og Tørst efter ham, ligesom Ps. 42, 3. siger: „Min Sjæl tørster efter Gud, efter den levende Gud,“ hvorpaa Herren i Joh. 6, 35. svarer: „Jeg er det Livsens Brød, hvo, som kommer til mig, skal ikke hungre, og hvo, som troer paa mig, skal aldrig tørste.“ Og ligesom den legemlige Hunger og Tørst maa have og fornemme sin Spise og Drikke nærværende, ja indvortes, saaledes maa vor Sjæle-Spise ikke være udenom os; ellers blive vore Sjæle tomme, hungrige og tørstige. Derfor maa Christus, Livets Brød, være i os, at vi smage, hvor venlig Herren er. Ps. 34, 9. Ligesom ogsaa Christus har i Moders-Liv været Keiser og Dyrighed lydig, saaledes og, naar den sande Lydighed er i vore Hjerter, at vi ganske, baade i Med- og Modgang, overgive os i Guds naadige Villie, saa er Christus aandeligviis født i os, saa finde vi Christi Fødsels Frugt i os; thi Christus er intet andet end idel Lydighed imod Gud og hans hellige Lov, som han beviser indtil Døden. Phil. 2, 8.

4. For det fjerde ville vi betragte Christi Fødsels Fattigdom og Ringhed, som indeholdes i disse Ord: „Men det skeede, da de vare der, blev Tiden fuldkommet, at hun skulde føde. Og hun fødte sin Søn, den Førstefødte, og svøbte ham i en Krybbe; thi de havde ikke Rum i Herberget.“ Ved Herrens Moder, den hellige Jomfrue Maria, have vi at betænke, at omenstjænt hun for Verden har været fattig og foragtet, saa har hun dog for Gud været naaderig. Om hende har Propheten Ezechiel Cap. 44, 2. forudsagt: „Denne Port

skal være tillukt, den skal ikke oplades, og ingen Mand skal gaae igjennem den, thi Herren Israels Gud er gaaet derigjennem." Eva blev tillsagt Dødens Ord, Maria Livets Ord. Christus forbinder og forener sig med et jomfrueligt Hjerte, som ei hænger ved Verden eller holder med den. Og ligesom Jomfrue Maria formedelst Troen legemlig undsfangede Christum, saaledes ere alle troende Sjæle de tillukte Porte i Guds Huses levende Tempel, hvorigjennem Herren alene og ellers ingen anden gaaer ind; thi den sande Troe hænger ei ved nogen anden, oplukker heller ikke Hjertets Dør for nogen anden uden Christum alene. Men ved Herrens fattige Fødsel have vi fire Stykker at betænke: 1. Bestaffenheden med Guds Gaver. 2. En Forundring. 3. En Aarsag. 4. Et Exempel. Kjære Gud, hvilket et stort Værk forretter Gud Herren saa forborgent og uanseeligt! hvor aldeles Intet agter dog Gud denne Verdens Herlighed!

1. Bestaffenheden med Guds Gaver. Disse fattige Folk, Joseph og Maria, gaae til Føds fra Nazareth til Bethlehem og tager Herberge i en Stald, da det er simple, ringe Folk at see til, Joseph en Tømmermand, Jomfru Maria en fattig, foragtet Qvinde; Ingen veed, at en saadan ædel Perle er skjult under denne Ydmyghed og Enfoldighed. Jo høiere Gaver, desto dybere ligge de forborgne i Ydmyghed og Enfoldighed. See til Christum, Profeterne og Apostlerne! Det er de guddommelige og himmelske Gavers Art, Egenkab og Tegn, at der derved ei er nogen verdslig, udvortes Pragt, Herlighed, Anseelse og Prydelse. Aarsagen er, at de himmelske Ting ere evige, og ville være smykkede med himmelsk, uforgjængelig Klarhed og Herlighed, hvorfor de ei libe nogen synlig, udvortes, jordisk og forgjængelig Pragt ved sig; men de have deres usynlige, forborgne himmelske Herlighed og Klarhed hos sig, som vore Dine ikke kunne see. Derfor menneskelige Dine havde kunnet seet den himmelske Klarhed, som har været ved denne Herrens fattige Fødsel, saa ville de have seet Stalden fuld af Glands, Lys og hellige Engle, og dertil en uudsigelig Herlighed og Klarhed hos Herren, ligesom Hyrderne senere saae hos Englene; thi aabenbaredes Englene saa herlig, hvormeget mere da Gud! hvor herlig var ei Herren i Forklarelsen paa Bjergene! Matth. 17, 2. Derfor lader den himmelske Herlighed sig ikke see. Elias var en fattig Mand; men da han søer til Himmels, saae man hans Herlighed. 2 Kong. 2, 11. Da Elisa bad, at hans Dreng maatte blive aabnet Dinene, da saae han Guds Herlighed og de hellige Engles Beskyttelse. 2 Kong 6, 17. Derfor er den store Pragt ved denne Verdens Handeler og Kongeriger en Antydning paa Forgjængeligheden, at det snart vil forgaae. See til Kong Sa-

lomons og hans Tempels Herlighed! hvad var det andet end en Skygge af de tilkommende Goder? Og see, nu er det borte. Jo høiere og større Verdens Pragt du seer, desto nærmere er Undergangen der; ja naar en Tings Herlighed kommer paa det højeste, saa er Undergangen der, hvorpaa vi have Exempel af Rom og alle Kongeriger. Derfor vil denne Konge ikke sødes i verdslig Pragt, thi hans Kongerige skal ikke forgaae.

2. En Forundring. Men er ei det et Under, at Guds Herligheds Glans ifklæder sig vort arme Kjøb under saadan byb Ødmuighed og Nedrighed, og vittles Klude, han, hvis Klæde er det uudsigelige Lys? Man maa jo villigen derover forbauses og forstumme, naar man betænker det, at Guds Søn, ved hvem Verden er gjort (Hebr. 1, 2.), som boer i et Lys, hvortil Ingen kan komme, ligger der i Stalden, i en Krybbe og spøbt i Klude, uden at finde noget Rum i Herberget. Den, som har slabt Verden, finder intet Rum i Verden. „En Spurv har dog sin Rede, Og sikkre Hvileboe, En Svale ei tør bede Om Natte-ly og Roe, En Love veed sin Hule, Hvor han sin Roe kan faae; Skal da min Gud sig skjule I Andres Stald og Straa?“

3. En Marsag. Han har derfor ei villet finde Rum i Verden, paadet at han kunde finde Rum i vore Hjerter. Vort Hjerte skal være hans Bugge og vor Troe hans Svøb. „At, kom! jeg vil oplukke Mit Hjerte, Sjæl og Sind Med tusind Dængsels Sukke, Kom, Jesu, dog herind! Det er ei fremmed Bolig, Du har det selv jo kjøbt, Saa skal du blive trolig Udi mit Hjerte spøbt.“ Han var en aandelig Konge, som vilde have en aandelig Bugge; i vore Sjæle og Hjerter vilde han hvile, roligere end i en gylden og silke-blød Bugge. Saa har nu Herren intet Rum i Verden, eftersom han vil have Rum i vore Hjerter, og deri blive vugget.

4. Et Exempel. Hans Exempel giver os en aandelig Vægeedom; thi ligesom Maria har Guds Søn i hendes kyðste, jomfruelige Begeme og maatte, som en Pilgrim, reise med ham, tage Herberge i en Stald, uden at finde noget Rum i Verden, saaledes vil det ogsaa gaae os, saa at, naar vi bære Barnet Jesum i vort Hjerte, saa vil vi heller ikke finde noget Rum i Verden, men om vi da kun have en Stald til vort Herberge, saa er det alt nok; thi have vi Kristus hos os, saa skinner vor Stald, vort elendige Herberge og vor Armod mere, end om vi boede i gyldne Huse, saasom Salomon og Achab. O, hvor gjerne tager ei det kjære Jesusbarn til Takke med os, det er vant til verdslig Armod, det forsmaaer ikke de Fattige, lader sig nøie med en lille Krybbe, og bliver opdraget hos fattige Føll i Nazareth; derfor ere de sønderbrudte, sønderslagne Mander og

Hjerter, de, som ere aandelig fattige, hans Bolig. Ef. 57, 15. Matth. 5, 3. Med denne sin fattige Fødsel vil Herren lære os, at en Christen skal rette al sin Handel, alle sine Tanker og Betyrninger og alt sit Arbeide derhen, at det maa tjene til hiint Liv, saa at af al vor Gjøren og af vort ganste Liv maa hisset blive evig Lov og Herlighed. Augustinius siger: „Han sødes fattig, lever fattig, døer fattig.“ Ligesom nu Kristus er af en fattig Jomfru født i stor Armød i en Stald, hvor han blev lagt i en Krybbe og søbt i Klude, saaledes bliver han ogsaa aandeligviis født i vore Hjerter, og vi fornemme da Herrens Fødsels Frugt i os, naar vi er aandelig fattige og af Hjertet ydmyge. Men at være aandelig fattig, det er at kjende sin egen Elendighed, sit eget Intet, sin forborgne, indvortes Ondskab, og af Hjertet at ydmyge sig for Gud, ei at ophøje sig i sit Hjerte, ei at holde sig selv for from, hellig og retfærdig, men betænke, at alt, hvad vi ere, og hvad vi have, er lutter Naade og Barmhertighed, og hvad for elendige Skabninger vi ere, naar Gud drager Haanden fra os. Naar et Menneske er saaledes aandelig fattig og ret nedrig i sit Hjerte, saa sænker Kristus sig ned i saadan Ydmyghed og Nedrigheid; thi ligesom Jomfrue Maria i hendes Hjertes høieste Nedrigheid og Ydmyghed legemlig undsfangede Guds Søn, saaledes steer dette ogsaa aandeligen i vore Hjerter; thi Aandens Armød og grundige Ydmyghed er Christi ædle Levnet i os, ja Kristus selv i os, som det i Gal. 2, 20. hedder: „Christus lever i mig,“ og i Joh. 17, 26.: „De i mig, og jeg i dem.“ Ligesom man ei kan tænke sig noget mere armt og hjælpeløst, end et lidet Diebarn, som hænger ved Moderens Bryster, der hverken kan raade eller hjælpe sig selv, naar ikke Moderens Kjærlighed pleier og ernærer det: saaledes hænger den, som er bleven ret fattig i sit Hjerte, alene ved Guds Kjærligheds og Barmhertigheds Bryst, og i denne aandelige Armød sødes da Kristus aandeligviis i hans Hjerte. Altsaa er nu dette Barn vort huldtsalige, kjære Barn, det venlige Barn, det trøstelige Barn, det Glædes-Barn, hvorved Gud forener sig med os, og giver os sig selv og alt med sig, det Fredens Barn, det velbehagelige Barn, det Naades-Barn, det Vres-Barn, som fører os i Selstab med de hellige Engle. Nu see vi det i Troen; men hisset skulle vi see det fra Ansigt til Ansigt, i dets Kjærlighed, Trøst, og Venlighed, Glæde, og Fred, Naade og Vre. Lader os nu slutte med den 89de Ps. v. 2. 6. 19., som indeholder Forjættelserne om Messias, Davids Sød: „Jeg vil synge om Herrens Mistundheder evindeligen; jeg vil kundgjøre din Sandhed med min Mund fra Slægt til Slægt. Thi jeg sagde: Mistundhed skal bygges evin-

delig, du skal stadfæste din Sandhed i Himmelen selv, sigende: jeg gjorde en Pagt med min Udvalgte; jeg svor David, min Tjener: Jeg vil stadfæste din Sæd evindeligt, og bygge din Throne fra Slægt til Slægt, Sela! Og Himlene, Herre! skal betjende din underlige Gjerning; ja din Sandhed er i de Helliges Menighed. Thi Herren er vort Skjold, og den Hellige i Israel vor Konge." Amen.

En anden Prædiken.

Christi Fødselsdag.

Evangelium, Luc. 2, o. 1—15.

Forberedelse.

Den hellige Engel Gabriel har forkyndt Propheten Daniel (Cap. 9, 24.) Messias Tilkomsts Tid, naar den Allerhelligste skal blive salvet, og en evig Retsfærdighed blive bragt for Lyset. I Dag forkynder en hellig Engel os i det nye Testamente denne store Glæde om dette vort kjære Barn, vort Glædes-Barn, vort Trøstes-Barn, vort Naades-Barn, vort Freds-Barn, vort Vres-Barn, det velbehagelige Guds-Barn, hvorom vi nu maa høre videre.

Indgang.

Der kunde Nogen tænke, hvad som dog kan have været Aarsagen til, at de hellige Engle i Herrens Fødselsnat aabenbarede sig for Hyrderne, som om Natten vogtede deres Hjorde, og aabenbarede dem Messias Fødsel. Saa kunde ogsaa Nogen agte denne Gjerning om Hyrderne for en saare ringe Gjerning. Men for at vi nu maatte bringe de Enfoldige af fra al vrang Mening herom, og for at gjøre denne Gjerning ret stor, som den i Sandhed er, saa mærker da nu og tager iagt Aarsagen, hvorfor de hellige Engle ere aabenbarede for Hyrderne. I Gaar have vi hørt, at Patriarken Jacob havde haft en guddommelig Drøm, hvori han havde seet en Stige, som stod paa Jorden, men hvis Spids naaede i Himmelen, hvorpaa Guds Engle steg op og steg ned. Og havde Jacob kaldt Stedet „Bethel.“ 1 Mos. 28, 12. c. Men et og tyve Aar efter dette Syn, da Jacob formedelst Guds Betsignelse var i fremmede Lande bleven saare riig paa Dvæg og Faar, sagde Gud til ham: „Gjør dig rede, far op til Bethel; og bliv der; og byg den Gud der et

Alter, som aabenbaredes for dig, der du flyede for din Broder Esaus Ansigt." Saa gjorde Jacob sig rede og drog op til Bethel, og udslog sit Paulum paa hiin Side det Taarn Eder, ikke langt fra Bethlehem, hvor han havde seet Englene stige op og ned ad Stigen. 1 Mos. 35, 1. re. Paadet at nu dette Forbillede maatte blive opfyldt, saa er just dette det Sted, hvor Englene i Herrens Fødselsnat aabenbaredes for Hyrderne, nemlig ved det Taarn Eder, ikke langt fra Bethlehem. Der ere da Guds Engle paa den rette Himmelsstige, nemlig ved Christi hellige Fødsel, stegen ned og aabenbaret denne store Naadesgjerning. Deraf vil Eders Kjærlighed kunne see, hvad for Marsager dette Værk har, og at det ei er en saadan ringe Gjerning, som mange Enfoldige kunne lade sig indbilbe. Og er det den første Marsag.

Den anden Marsag finde vi beskrevet ubi 2 Mos. 3, 1., hvor vi læse, at der Mose vogtede sin Svoger Jethros, Præsten i Midians Dvæg, og havde brevet Dvæget bag Ørten indtil det Guds Bjerg Horeb, da aabenbaredes Herrens Engel for ham i en Ilds-Bue, midt af en Tornebust; og han saae, og see, Tornebusten brændte i Ilden, dog blev Tornebusten ikke fortæret. Og Mose sagde: jeg vil nu gaae hen at see dette store Syn, hvi Tornebusten ikke opbrændes. Men da Mose nærmede sig hen til at see, da raabte Gud til ham midt af Tornebusten, og Mose frygtede sig for at see paa Gud. Da aabenbarede Gud Herren sig for ham og kaldte ham til at forløse Israels Børn af Egypten. Denne brændende Bust betyder Guds Søns Manddomsannammelse og Christi tvende Naturers Forening; thi den guddommelige Natur er et evigt Lys, Lys af Lys, men den menneskelige Natur er antydet ved Tornebusten, hvilken ikke bliver fortæret af den guddommelige Natur, men oplyses ved samme, som vi see af Christi Forklarelse paa Bjerget (Matth. 17, 2. 3.), hvor denne Bust brændte, uden dog at blive fortæret, hvor da ogsaa Moses aabenbaredes, og saae Herrens Herlighed, som han tilforn i Forbillede havde seet i den brændende Bust. Og ligesom denne grønne Buste ikke blev fortæret af Ildflammerne, saaledes er Christus født af en reen, ufortæret Jomfrue. Ligesom nu denne store Gjerning aabenbaredes den fattige Faarehyrde Moses formedelt Engelen i den brændende Bust, saaledes have ogsaa Englene aabenbaret Hyrderne Herrens Fødsels store Naadesgjerning.

Den tredje Marsag til Engelenes Aabenbarelse for Hyrderne var, at det nu maatte blive bekjendt og aabenbart, at den rette Overhyrde og vore Sjæles Biskop (1 Petr. 2, 25.) nu var bleven født, ligesom David i Ps. 23, 1. re. siger: „Herren er min Hyrde; mig skal ikke fattes. Han lader mig ligge i skønne

Græsgange; han leder mig sagteligen til de stillerindende Bænde. Han omvender min Sjæl; han fører mig paa Retsfærdigheds Beie for sit Navns Skyld." Og hos Ezech. 34, 15. 23.: "Jeg vil selv føde mine Faar, og selv lade dem ligge, siger den Herre, Herre. Og jeg vil oprejse over dem een Hyrde, og han skal føde dem, nemlig min Tjener David (det er, Davids Søn); han, han skal føde dem, og han skal være deres Hyrde."

Vi ville nu betragte: 1. Engelen's Prædiken. 2. Engle-nes Lovsang, og derved antyde, hvorledes Kristus maa aandeligt fødes i os.

1. „Og der var Hyrder i den samme Egn, som holdt sig paa Marken, og holdt Nattevagt over deres Hjord. Og see, Herrens Engel stod over dem, og Herrens Klarhed skinnede om dem, og de frygtede saare." Igaar have vi prædiket om Herrens fattige, ydmyge Fødsel; nu ville vi prædike om Herrens Fødsels Herlighed. Først beskrives da her denne Engle-Prædikant med sit skjønne Smykke og glindsende Klæde, og som Texten siger, saa har Guds Herlighed omstraalet Hyrderne, for at antyde, at Guds Herligheds Glæde, som er Guds Søn (Hebr. 1, 3.) var nu bleven Menneſte, ligesom og Esaias Cap. 60, 2. siger: „Herren skal oprinde over dig, og hans Herlighed skal sees over dig. Og Hedningerne skal vandre ved dit Lys, og Kongerne ved dit Skin, som er opgangen for dig." Saa aabenbares hans Herlighed derfor, at vi deraf skulde iagttage, at dette Barn vel efter sin Førelse ligger indspøbt i jordiske Klæde, men at dets rette Klæde er Guds Klarhed, som og gav sig tilkjende i hans Forklarelse. Matth. 17, 2. Derfor skal Guds Klarhed glæde os, thi den vil blive vort Klæde paa hiin Dag. Derfor har da dette Barn ladet sig indspøbe i Klæde, paadet det kunde faae beklæde os med dets guddommelige Klarhed. For denne guddommelige Klarhed have Hyrderne frygtet sig; thi naar Guds Herlighed aabenbares blottet uden Ordet, saa indgyder den os Forstrækkelse; men naar Gud indklæder sig med sin Herlighed i Ordet, saa griber Troen Guds Herlighed i Naadens Ord, og frygter sig ikke. Derfor følger strax paa Guds Klarhed Engelen's Prædiken, som Guds Ord, og har samme Engelen's Prædiken trende Stykker: 1. Borttager den Frygten, thi Engelen siger: „Frygter eder ikke." 2. Forkynnder den store Glæde og Marsag til denne Glæde. 3. Giver den et vist Tegn: Krybben og Kludene.

1. Siger Engelen: „Frygter eder ikke." Denne Dag skulde ei være en Frygtens-Dag; thi ligesom Guds Søn ikke var kommen for at forstrække Menneſtene, saa skulde heller ikke de hellige Engle være Menneſtene forstrækelige, men skulde bringe dem et glædeligt Budskab. De hellige Engle vise sig strækelige

for de Ugubelige, elstelige for de Troende, og meget venlig for dem, som elste Gud, hvorfor de ogsaa tale med Menneſteſtemme, hvilket i ſtor Frygt er ſaare trøſteligt. Englene, ſom ved Chriſti Grav forſtrækkede Bægterne (Matth. 28, 3.) og den Engel, ſom i Aſſyernes Leir ſlog ethundrede og fem og otti tusinde Mænd (2 Kong. 19, 35.), talede ikke med Fienderne, hvorimod de talede meget venligen med Vinderne, ſom ſøgte Chriſtum i Graven. Efterſom nu Himmelen var fuld af Glæde paa denne ſtore Glædes-Dag, ſaa ſkulde ogsaa Jorden fryde ſig, ligesom Eliaſ havde propheteret Cap. 49, 13.: „Synger med Fryd, I Himle! og fryd dig, du Jord! og I Bjerge! raaber med Frydeſang, thi Herren haver trøſtet ſit Folk, og vil forbarme ſig over ſine Elendige.“ Denne Frydens-Dag, hvorom Propheten her taler, var nu kommen, og ſamme ſkulde Englene, eller, ſom Propheten ſiger, Himlene forkynde. I det nye Testamente ſkulde Englene ikke mere aabenhæres ſaa forſtrækkelig for de Troende, ligesom det var ſteet i det gamle, da Gud havde ſat Cherubim med et blinkende Sværd for Edens Have. 1 Moſ. 3, 24. Guds Brede er nu forſonet, og derfor komme de hellige Engle ikke med blinkende Sværd og ſtor Forſtrækkeſe, men med Forkyndelſe af en ſtor Glæde. Ved dette første Stykke af Engelenſ Prædiken have vi at lære, hvorledes Chriſtus aandelignis fødes i os, eller, hvorledes vi ſkulde finde Chriſti huldſalige Fødsels Frugt i os, nemlig, naar vi have en barnlig Frygt for Gud, ligesom Børn for deres Forældre; thi denne barnlige Affect og Tilbøjelighed, naar vi ſige: „Abba, kjære Fader!“ (Rom. 8, 15), denne Kjærlighed, ſiger jeg, er Chriſtus i os (Gal. 4, 6), efterſom han er ſin Faders Kjærlighed og Velbehag. Derfor ſkulde vi ikke mere frygte os for Gud, ſom for en vred Gud; thi dette Barn har gjort os alle til Guds Børn; ligesom vi ikke frygte os for dette elſtelige Barn, ſaaledes ſkulde vi heller ikke mere frygte os for Gud. At, hvo vilde dog frygte ſig for dette Barn, og for dets kjære Fader, ſom har ſkjænket os dette Barn? Den fuldkomne Kjærlighed driver Frygten ud. 1 Joh. 4, 18. Formedelt Troen maa al Trældoms Frygt uddrives af vore Hjerter, og da beſidder Chriſtus, ſom ſelv er Guds Kjærlighed og Glæde, vore Hjerter.

2. Det andet Stykke af Engelenſ Prædiken er Forkyndelſen af en ſtor Glæde, ligesom Engelen ſiger: „See, jeg forkynder eder en ſtor Glæde.“ Stor bliver denne Glæde kaldt, fordi den ſkulde vedersfares alt Folket, ſaa at den ei ſkulde angaae blot nogle ſaa Menneſter, men være en almindelig Glæde for det ganſte menneſtelige Kjøn paa Jorden. Ligesom den i Chriſto forjættede Beſignelſe ſkulde udſtrække ſig til alle Folkeſlag indtil Verdens Ende (1 Moſ. 12, 3. 22, 18.), ſaaledes og=

faa denne Glæde. Ingen er her udelukket, men alle Mennesker er her bleven forkyndt denne Glæde, som det og i Tit. 2, 11. hedder: „Guds saliggjørende Naade er aabenbaret for alle Mennesker.“ Saa er ogsaa denne Glæde stor formedelst den høie Person, som er Gud og Menneske. Stor er den tillige formedelst den store Nytte; thi den angaaer det evige Liv og er en evig Glæde. Giv Gud, at denne Glæde var saa stor i alle Menneskers Hjerter, som hos de hellige Engle; hvo, som fornemmer denne Glæde i sit Hjerte, den føler Herrens Fødsels Frugt og Kraft i sig. Denne Glæde er ogsaa stor paa Grund deraf, at Gud og alle hellige Engle glæde sig med os; thi hvad ere vi vel værdige for Guds Dine, at Gud skal glæde sig med os, i os og over os, og alle hellige Engle tilligemed os og holde denne Glædes-Dag havde i Himmelen og paa Jorden? Stor er denne Glæde derfor, at den er vor Vres-Glæde; thi formedelst Christi Manddomsannammelse ere vi bleve Guds Slægt. 2 Petr. 1, 4. Endelig er den stor derfor, at formedelst Christi Manddomsannammelse er alt bleven vort, hvad som er Guds. Hvo, som nu ikke vil glæde sig med Gud og alle hellige Engle, med hvem vil han da glæde sig? Thi udenom denne Glæde er intet andet, end evig Frygt, Angest og Pine. Glæder vort dødelige Legeme sig dog ofte i timelige Ting, saa lader eders Sjæle dog engang glæde sig i Gud.

Herved have vi at lære den Lærdom om Jesu aandelige Fødsel i vore Hjerter. Hvo, som da fornemmer denne Glæde, i ham er Kristus aandeligviis født; thi Kristus glæder sig i os og vi i ham, hvilken guddommelige Glæde er i Christi Manddomsannammelses rette Frugt i os. Kristus er vort Hjertes høieste Glæde, som og den 32te Ps. v. 11 siger: „Glæder eder i Herren, og fryder eder, I Retsfærdige! og synger med Fryd alle I, som ere oprigtige af Hjertet.“ Ps. 97, 11.: „Der er faaet et Lys for de Retsfærdige, og Glæde for de Oprigtige af Hjertet.“ Es. 9, 3.: „Du formerede Folket, gjorde du ikke stor Glæde? de glædede sig for dit Ansigt, ligesom Glæden er om Høsten, saasom man fryder sig, naar man udbeler Bytte.“ Es. 62, 5.: „Som en Brudgom glæder sig ved en Brud, skal din Gud glæde sig ved dig.“ Og i Phil. 4, 4. hedder det: „Glæder eder i Herren altid; atter siger jeg: glæder eder!“

Engelen viser nu ogsaa Aarsagen til denne Glæde med fire Trøstegrunde: 1. Siger han: „Eder er idag en Frelser fød.“ Der have vi tvende Aarsager til Glæde — i det lille Ord „eder“ og i det Ord „Frelser“; thi er ei det værd at glædes over, at Kristus er os født? (Es. 9, 6.) Er det ikke ogsaa en stor Glæde og Trøst, at have en Frelser og Saliggjører?

2. Derefter siger Engelen: „Som er Kristus, Herren.“ Her gives os ogsaa tvende Aarsager til Glæde: først, at vor Frelser er Messias, som fra Begyndelsen af var forjættet det menneskelige Røn, Herrens Salvede, vor Konge og evige Ypperstepræst. For det andet, at han er Herren, en almægtig Gud. Hvor burde vi dog ikke med David springe af Glæde, ligesom da han af ganske Magt dansede for Pagtens Ark og lovede Gud med Jubel! 2 Sam. 6, 14. 25. Ja, siger Engelen, Messias, den salvede evige Ypperstepræst, som vil velsigne eder og forløse Gud, han er i Dag født i Davids Stad herne paa Jorden iblandt eder Menneſter, ikke i Himmelen eller langt fra eder. O den store Hemmelighed! Han er Gud, og er dog født; ikke et blot puurt Menneſte, men Guds Søn er af en Jomfru født i Bethlehém i Davids Fødselsstad (Mich. 5, 1.) Der er da Davids Søn født i Brødhuset, som det Livsens Brød (Joh. 6, 35.), sandt Menneſte, som den rette Kvindes Sæd (1 Mos. 3, 15.), Jomfru Marias Begems Frugt (Luc. 1, 42.), et Riis og en Øvst af Isai Stub (Es. 11, 1.), Davids retfærdige Vært, Jer. 23, 5. Hvo, som i en sand Tro griber dette Ord: „Eder er i Dag en Frelser født,“ i ham er Kristus aandeligen født; thi du maa sige: Min Frelser, min Saliggjører, min Kristus, min Konge, min Herre og Gud, du er mig født, mig skjænket, mig salvet, du er min Immanuel, min Viisdom, Retfærdighed, Helliggjørelse og Freløsning. Da bliver Kristus i os.

3. Det tredie Stykke af Engelen's Prædiken er Tegnet; thi han siger: „Og det skal I have til Tegn: I skal finde et Barn spøbt, liggende i en Krybbe.“ Det er nu baade et forunderligt Tegn og et trøsteligt Tegn. Forunderligt er det, fordi at dette Barn er Gud Herren, Messias, en Konge; men som alligevel ligger spøbt i Klude i en Krybbe, i ringe, ensfoldig Armod, foragtet Skikkelse, ikke indspøbt i gylbne Stykker, men i Klude, ikke i en kongelig Sal, men i en Stald, i en Krybbe. Det er hans Tegn, hvorpaa man skal kjende ham, og hvor man skal søge ham. Han har nedsænkt og indviklet sig i vor Armod, Elendighed, Foragt, Kors og Jammer. Han vil ei have nogen forgjængelig Herlighed, thi for vor Elendigheds Skyld er han bleven elendig og fattig; ellers havde de hellige Engle vel kunnet bygget ham et gylbent Slot, indspøbt ham i gylbne Stykker og lagt ham i en gylben Bugge; ja, han havde selv kunnet staa sig en gylben Himmel. Saa er det ogsaa et trøsteligt Tegn; thi hvo havde kunnet trøste sig ved ham, dersom han skulde have aabenbaret sig i guddommelig Herlighed og Klarhed, og paa en synlig Maade haat alle Engle omkring sig? Saa skulle vi og deraf lære, at hvo, som i sit Hjerte har sand, grun-

dig Ydmyghed, og ei agter denne Verdens Helighed stor, i den samme er Christus aandeligen født, thi Kristus er ei andet end idel Ydmyghed. Med de ydmyge Hjerter forener han sig, boer i dem og lader sig gjerne indspøbe i Ydmyghedens Klude; men med de Hoffærdige forener sig den stolte Lucifer.

2. Nu komme vi til det andet Stykke af denne Prædiken, nemlig til Englenes Lovsang, hvorefter det hedder i vor Text: „Og strax var med Engelen en himmelsk Hærskares Mangfoldighed, som lovede Gud og sagde: Være være Gud i det Høieste! og Fred paa Jorden! og i Menneskene en Velbehagelighed“. Lusten har saaledes været fuld af Engle, som have holdt en ret Glædesfest; men er her at mærke, at omenstjænt Englene havde kunnet aabenbare sig som en stor Krigshær med gloende Heste og Vogne til Vidnesbyrd om, at den høieste Konge, den Herre Zebaoth nu var født, saa aabenbarede de dog som Prædikantere, Fortyndere og Sangere, antyndende dermed dette Barns Embede. Her have vi et Billede paa en christelig Forsamling: En mægtig og stjernklar Engel prædiker og fortynnder Fred, prædiker denne Dags Evangelium; efterat have udtalt, synger den ganske Mængde Te Deum Laudamus, Herre Gud! vi love dig. Saa skulle vi ogsaa holde det i vore Kirker. Er det ikke en stor Trøst, at vide, at vor Gudstjeneste her paa Jorden er lig Englenes Gudstjeneste. En Engel prædiker, og de andre synge derefter; thi paa en god Prædiken hører ogsaa en god Sang. Denne Orden holde de hellige Engle. Disse Hyrder have været vedersfarende en stor Herlighed, at de have hørt det. Ligesom Engelenes Prædiken, saaledes var ogsaa Engelenes Lovsang tre Stykker: 1. Guds Være. 2. Fred paa Jorden. 3. I Menneskene et Velbehag.

1. „Være være Gud i det Høie“. Hermed er Gud lovet og prisat for de store Naabegjæringer, som han i Christi Mandomsannæmmelse har bevist os. — Være være Gud i det Høie for hans store Kjærlighed til det menneskelige Nævn, at han ei alene lader sin Søn blive Menneske, men at han ogsaa stænkter Menneskene samme sin Søn. — Være være Gud i det Høie formedelst hans store Barmhertighed og Naade, thi i Christo har Guds Barmhertigheds Skat og Kilde og hans Naades overvættede Rigdom opladt sig, ja, i Christo har Gud stænkter al sin Naade. — Være være Gud i det Høie formedelst hans Retfærdighed; thi efter som et Menneske havde syndet, saa maatte Synden formedelst et Menneske udryddes og borttages, og en evig Retfærdighed blive tilbagebragt. — Være være Gud i det Høie formedelst hans evige Vilddom; thi i Christo er dette allerviseste Naad funden, at i ham er baade Guds Retfærdighed og Guds Barmhertighed stæet Tyldest,

— Guds Retfærdighed berøber, at som et Menneske havde fortjent Døden, saa høvede ogsaa et Menneske for samme, — Guds Barmhertighed berøber, at Mennesket nu ikke skulde gaae evig forloren. — Være være Gud i det Høie formedelst hans evige Sandhed, at han har holdt sine Forjættelser. — Være være Gud i det Høie formedelst hans Almagt, at hverken menneskelig eller Helvedes Magt har kunne forhindre dette Værk. — Være være Gud i det Høie formedelst den evige Betsignelse, thi Christus er vor evige Betsignelse. Hvo, som nu af sit Hjertes Grund ærer Gud Herren i Christo, og i Christo priser Guds Naade, Kjærlighed, Barmhertighed, Retfærdighed, Wiisdom og Sandhed, i ham er Christus aandeligen født, thi Christus er Guds Være, som det i Phil. 2, 11. hedder: „Jesus Christus er en Herre til Gud Faders Være“. Og i Joh. 5, 23.: „De skal alle ære Sønnen, ligesom de ære Faderen. Hvo, som ikke ærer Sønnen, ærer ikke Faderen, som ham udsendte“.

2. Fred paa Jorden. Den sande Trøst, Røe og Fred i Menneskets Hjerter og Samvittighed, denne Fred bestaaer i Syndernes Forladelse. I Christo finde alle Mennesker deres Fred og Hvile, som han og selv siger i Joh. 16, 33.: „I mig skal I have Fred, men i Verden skal I have Trængsel“. Al, Herre Gud! hvad er det dog en stor Naade, her paa Jorden, paa denne Verdens vilde, oprørte Hav, under saa mange Ansægtningers Bølger, forarsagede af Synd, Død, Djævel og Helvede, dog at have Fred i Hjertet. I Christo er den rette Sikkerhed imod Synden og Døden, ligesom det i Ps. 84, 4, hedder: „Ogsaa en Spurv finder et Hus, og en Svale et Rede for sig, hvor den kan lægge sine Unger, hos dine Altare, Herre Zebaoth! min Konge og min Gud!“ Jesu Christi Fred overgaaer al Forstand (Phil. 4, 7.), det er, al Wiisdom og Kraft, og bestaaer denne vor Herres Jesu Christi Fred i vor Forsoning med Gud og i Syndernes Forladelse, samt bevarer vore Hjerter fra Fortvivlelse. Denne Fred er en Frugt af Jesu Christi Fødsel, og hvo, som føler denne Fred, den føler denne Freds-Konges Rige i sit Hjerter. Naar en Konge vil bevise Fred og Naade, saa lægger han sit Scepter paa den Benaabedes Hoved, ligesom Salomon, og som Abasverus imod Ester; thi da Dronning Ester frygtede sig for Kong Abasveri herlige Ansæelse, saa at hun sank ned for ham i en Besvimelse, saa stod Kongen op, lagde Guldspiret paa hendes Hals, omfavne hende og sagde: Frygt dig ikke, jeg er din Broder. Esters Bog 15 Cap. Saaledes gjør ogsaa Christus imod os, naar vore Sjæle er bange og forstrækkede, da rører vor Freds-Konge, som er opstanden fra sin Trone, kommen til os og bleven Menneske, vort Hjerter med

sit Riges Scepter, nemlig, med den Helligaands Trøst og med sit trøsterige, levendegjørende Sandheds Ord. Denne Fred har Herren med sin naaderige Fødsel bragt med sig, ved hvilken Fødsel den guddommelige og menneskelige Natur er bleven forenet, og som Brud og Brudgom med hinanden formælet. Digesom store Herrer bortgiste hverandres Børn til Bekræftelse paa deres gjensidige Fredsforbund, saaledes er Guds Søn bleven Menneſte til Tegn og til Bekræftelse paa Guds evige Venſkab med Menneſtene, at vi i Christo ſtulle have evig Fred og Forſoning, Guds Undeſt og Naade. Hvor Christus lever i Hjertet, der er denne Fred født. Salomons Fred ſtrakte ſig over alle hans Underſaatter, Christi Fred over den ganſte Verden. Hvor nu denne Fred og søde Hvile er indkommet i Sjælen, der er Christus aandeligen født i os og forenet med vore Sjæle, ſom vor venlige, huldsalige Freds-Brudgom.

3. I Menneſtene en Velbehagelighed. Gud har nu atter en Velbehagelighed i Menneſtene, fordi hans kjære Søn er bleven Menneſte, ſom det i Ps. 16, 3. hedder: „Men til de Hel- lige, de ſom ere paa Jorden, er al min Lyſt.“ Derfor ſkal nu Menneſtet atter have ſin Lyſt og ſit Velbehag i Gud og Christo. Hvem ſtulde ikke have et hjerteligt Velbehag i denne Guds Naadesgjerning? Hvo ſtulde ei lade ſig ſtille tilfreds med denne Naade? Det Hjerte, ſom har Christum, det har Alt i ham. Er ei det en ſtor Foræring, Guds Søn, evig Fred, evigt Liv? Hvo, ſom deri ikke har ſin Glæde og et hjerteligt Velbehag, den paſſede det bedre, at han var et Solin end et Menneſte. Verden glæder ſig mere i en Gylben, end i Guds Søn med al hans Naade, Gunſt, Ydmyghed, Manddomsanammelse og Armod. Det er Døden og Helvede, at et aſmægtigt og dødt Creatur ſkal glæde et Menneſte mere end Gud og al hans Naade, men ſaadanne Folk ere uſalige Folk, ja vee dem! de have deres Trøſt borte. Hvo, ſom har ſit Hjertes Behag i denne Verdens Pragt, den vil ei have nogen Smag i den himmeſke Naadesgjerning. Et Solin har ſin Glæde og Lyſt i Ureenlighed og i Skarnet; men Englene ønſte os, at vi ſtulle have vort Velbehag i dette ædle Jeſus-Barn, med vort ganſte Hjerte hænge ved denne Skat, og i ham have vor Glæde her og hiſet i Evighed. Hvo, ſom har ſit Velbehag i dette Barn, i ham har Gud igjen ſit Velbehag. Hvem vil dog ikke have ſit Velbehag i ham, i hvem Gud har alt ſit Velbehag? Vel det Menneſte, ſom i Christo har alt ſit Hjertes Velbehag og Glæde; thi i ham er Christus aandeligen født, efterſom Christus er Guds Velbehag og Guds Hjerte. Matth. 3, 17. Ef. 42, 1. Al, hvo vilde dog ikke have ſit hele Velbehag i det Kjærligheds-Barn, i dette venlige Barn, i

dette trøstelige Barn, i dette Glædes-Barn, i dette Naades-Barn, i dette Vres-Barn, i dette velbehagelige Barn, hvorved Gud forener sig med os, og meddeler sig os med Alt, han har? Nu have og fornemme vi alt dette i Troen, hisset i Beskuelsen, hvor vi ret skulle have vort Liv, Glæde, Trøst, Fred, Naade, Huldsalighed, Vre og Velbehag i dette Barn. Vi ville nu slutte med den 72de Ps. v. 1.—20.: „Gud! giv Kongen dine Domme, og Kongens Søn din Retsfærdighed: At han kan dømme dit Folk i Retsfærdighed, og dine Elendige med Dom. Lad Bjergene høre Fred til Folket, ogfaa Høiene, ved Retsfærdighed. Han skal staffe de Elendige iblandt Folket Ret, han skal frelse den Fattiges Børn, og sønderstøde Voldsmanden. De skal frygte dig, saa længe Solen er til, og saalænge Maanen varer, fra Slægt til Slægt. Han skal fare ned som Regn paa det afhugne Græs, som Draaber, der vædste Jorden. Den Retsfærdige skal blomstres i hans Dage, og der skal være megen Fred, indtil Maanen er ikke mere. Og han skal regjere fra et Hav til et andet, og fra Floben indtil Jordens Ender. De, som boe i Ørken, skal høie sig for hans Ansigt, og hans Fiender skal slukke Støv; Konger af Tharsis og Der skal føre Skjænk tilbage; Konger af Scheba og Seba skal fremsføre Gave. Ja alle Konger skal tilbede for ham; alle Hedningerne skal tjene ham. Thi han skal frie en Fattig, som raaber, samt den Elendige, og som haver ingen Hjælper. Han skal spare den Ringe og Fattige, og frelse de fattige Sjæle. Han skal gjenløse deres Sjæl fra Bedragerie og fra Vold; og deres Blod skal være dyrebart for hans Dine. Og han skal leve, og man skal give ham af Schebæ Gulb, og man skal altid bede for ham, man skal love ham den ganste Dag. Naar der er libet Korn i Jorden paa Bjergenes Top, da skal Frugten deraf ruse som Libanon; og de af Staden skal blomstre som Urter paa Jorden. Hans Navn skal blive evindeligt; saalænge som Solen varer, skal hans Navn forplantes fra Børn til Børnebørn, og de skal velsigne sig selv i ham, alle Hedningerne skal prise ham salig. Lovet være den Herre Gud, Israels Gud, han, som gjør alene underlige Ting! Og lovet være hans Vres Navn evindeligt; og al Jorden skal fylbes med hans Vre, Amen! ja Amen!”

St. Stephansdag.

Lectien, Ap. Gjerninger 6 C. 8 V. og 7 C. 54 V.

Indgang.

Vort kjære Jesus = Barn, Guds eneste, høitvelfignebe Naade-
 Søn, har ikke uden Marsag antaget det Navn Immanuel. Thi
 dermed har han villet bevise sin Kjærlighed mod Menneffene, at
 han ville være med og hos os i al Nød saavel i Livet som i
 Døden: en ret sand Gud med os, som det hedder i Ef. 41, 10.
 og 43, 2.: „Frygt dig ikke, jeg er med dig; viig ikke, thi jeg
 er din Gud. Naar du gaaer igjennem Vandet, da vil jeg være
 hos dig.“ Dette bevidner ogsaa Stephani Historie, samt Jo-
 hannes Aabenbaring C. 2, 10. 11. og 3, 5. 21., hvor denne
 Immanuel efter sin Himmelfart er aabenbaret den hellige Evan-
 gelist Johannes og har sagt: „Vær tro indtil Døden, saa vil
 jeg give dig Livsens Krone. Den, som vinder, skal ingentunde
 blive skadet af den anden Død. Den, som vinder, han skal klæ-
 des med hvide Klæder; og jeg vil ikke udplette hans Navn af
 Livsens Bog, og jeg vil bekjende hans Navn for min Fader og
 for hans Engle. Den, som vinder, ham vil jeg give at sidde
 med mig paa min Stol, ligesom og jeg haver vundet, og sidder
 med min Fader paa hans Stol.“ Dette er en heilig Trøst for
 alle Jesu Christi frimodige Bekjendere og bestandige Vidner,
 hvoraf den hellige Stephanus har været een, den første Martyr
 efter Jesu Christi Himmelfart, som med høit Vidnesbyrd, nem-
 lig, med sit Blod, bekjender Christum, og er bleven sin Herre tro
 indtil Døden. I Kors og Forsølgelse at bekjende Christum med
 frimodigt Hjerte og Mund, er vel et herligt Vidnesbyrd; men
 at bekjende med Blodet, det er det det høieste Vidnesbyrd. Der-
 for kaldes ogsaa en Martyr et Christi Vidne. I 1 Joh. 5, 8.
 hedder det: „De ere tre, som vidne paa Jorden: Aanden, og
 Vandet, og Blodet.“ Det Vand og Blod, som udsled af Christi
 Side, ere Vidner om vor Forløsning, ligesom og de tvende høi-
 værdige Sakramenter ere Vidner om Christi hellige Død og vore
 Synders høieste og dyreste Betaling, hvorfor og vi ere døbte til
 Christi Død og ved den hellige Nadvere forkynder Herrens Død,
 indtil han kommer. 1 Cor. 11, 26. Det er nu vor dyre
 Forløsnings Segl, thi et Segl er et Vidne. Og vor Forlø-
 snings høieste Segl og Vidne her paa Jorden er Jesu Christi
 Blod, hvormed Kristus i den hellige Nadvere bevidner og beseg-

Ier vor Freløsning, hvorfor samme er en stor Hemmelighed; men det høieste Vidnesbyrd, hvormed vi bekjende Christum, er vort Blod.

Til den Ende har nu den hellige kristelige Kirke forordnet i Dag at erindre denne hellige Martyr, for derved at erindre os, at Barnet Jesus har Vidner: I Himmelen Gud Fader selv og de hellige Engle, paa Jorden de hellige Martyrers frimodige Aand og Blod, samt og at erindre os, at hvo, som ei har dette Barn kjærere, end sit eget Liv og Blod, den er ham ikke værd. Dette Barn bliver efterfulgt af en stor Hær Korsdragere, isørte hvide Klæder, og det bliver forfulgt i sine Hellige. Derfor er forordnet at holde Stephani Grindring strax efter Christi Fødselsdag. Vi ville nu af den oplæste Text betragte tvende Stykker:

1. St. Stephani frimodige Bekjendelse med sin Mund.
2. Christi høie Grindring med sit Blod. Gud forlene os Naade dertil. Amen.

1. Men Stephanus, fuld af Tro og Kraft gjorde underlige Gjerninger og store Tegn iblandt Folket. Her høre vi, hvad for en hellig Mand Stephanus har været: Han har havt en undergjørende Tro fuld af himmelsk, guddommelig Kraft. Med saadan Kraft salver Messias sine Hellige herovenfra og lægger samme i Troen, ja Christus virker selv denne Kraft i sine Hellige, formedelst Troen. Saadan guddommelig Kraft er Jesu Christi Vidne, at han boer og virker i sine Hellige, at Christi Liv og Kraft teer sig i hans Hellige og Troende. Sammes Legemer ere ogsaa salvede med Guds Aand og Kraft, ligesom Elisæi, Petri og Pauli; hvad, som berørte deres Legemer, ja deres Skygge, det blev sundt og levende, som Skriften udtryffeligen vidner om Elisa og Apostlerne. 2 Kong. 13, 21. Ap. Gj. 5, 15. og 19, 12. Har nu en Guds iboende Kraft i de Hellige gjort saadanne Mirakler, og er samme meddeelt dem, hvad ville vi da sige om Jesu Christi allerhelligste Legeme, i hvilket Guds Kraft boer, ei i en saadan ringe Grad, som i de Hellige, men paa en meget høiere Maade, som ei er noget Menneste fælleds; thi hans hellige Legeme er undfanget af den Helligaand, salvet med alle den Helligaands Gaver, ja med Guddommens ganste Fylde (Col. 2, 9.), hvorfor hans Kjød er et ret levendegjørende Kjød, idel Liv og Kraft. Derfor kalder St. Paulus (1 Cor. 15, 45.) ham den aandelige Adam, og Profeten Esaias Cap. 11, 1. siger: „Og der skal opgaae et Riis af Jesse Slægt, og en Dvigt skal vore af hans Rod, paa hvilken (det er, paa Christi Manddom) Herrens Aand skal hvile, Wiisdommens og Forstandens Aand, Raads og Stærkheds Aand, Kundskabs og Herrens Frygtes Aand.“ Derfor bliver ogsaa

(1 Cor. 1, 24. Ef. 9, 6.) det nyfødte Jesu-Barn kaldet „Guds Kraft“ og „Underlig.“ Og derfor hedder han Messias, Herrens Salvede, salvet med den Helligaand og Kraft (Ap. Gj. 10, 38.): Med Aanden, som en Ypperstepræst: Med Kraft som en Konge. Denne har nu i Stephanus virket sin guddommelige Kraft, at han har været en Mand, fuld af Tro og Kraft, som har gjort underlige Gjerninger og store Tegn.

Men da opstode nogle Mænd o. s. v. Det er: de have disputeret imod Stephanus. Verdens Viisdom hæver sig stedse op imod Guds Viisdom. Den Helvedes-Slange hvisler og piber stedse i Verdens-Lærde; men i de Mægtige raser og snyser han imod Christum, og vil ei lade ham være en almægtig Gud og Herrens Salvede, som nærværende regjerer Himmel og Jord, og har Alt i sine Hænder og under sine Fødder. I Luc. 2, 34. siges han at være et Tegn, som imodsiges, et MaaL, hvorefter de Fornuft-Lærde stybe alle deres Pile. Herren sidder over Cherubim (Ps. 80, 1.); derfor reiser sig Verden, og det gjør de Verdens-Kloge ondt, at de skulle ydmyge sig under denne Herre. Denne Strid bliver ei ophævet indtil Enden; derfor forarger eder ikke derpaa.

Men de kunde ikke staae den Viisdom og den Mand imod, som han talede af. Guds Hemmeligheds Bekjendelse var for stærk i Stephanus. „Jeg vil (siger Herren Luc. 21, 15.) give eder Mund og Viisdom, hvilkken alle eders Modstandere ikke skal kunne imodsiges og ei imodstaae.“ Derfor er Herrens Mand „en Viisdommens og Forstandens Mand, Raads og Stærkheds Mand, Kundskab og Herrens Frygtes Mand.“ Ef. 11, 2. „Og Guds Ord er levende og kraftigt, og skarper end noget tveægget Sværd, og trænger igjennem, indtil det afstiller baade Sjæl og Mand, Ledemod og Marv, og dømmer over Hjertets Tanker og Sind,“ Ebr. 4, 12. Dette er herligen afbildet i Guds Søns Aabenbarelse i Joh. Ab. 1, 16., hvor den hellige Evangelist saa En, liig et Menneſtes Søn, isørt en siid Kjortel, og opbunden omkring Brysterne med et Guldbelte. Hans Hoved og Haar var hvidt, som hvid Uld, som Sne, og hans Dine som Ildslue, hans Fødder var ligesom Stjøn Messing, som de vare gløbede i en Døn, og hans Nøst som mange Vandets Lyd. Han havde syv Stjerner i sin høire Haand, og et tveægget skarpt Sværd udgik af hans Mund; og hans Ansigt var som Solen, naar den skinner i sin Kraft. Hvilket alt har betydet det guddommelige Ords Keenhed, Kraft, Styrke, Mand, Magt Klarhed og uovervindelig Styrke, samt Guds Kraft i den aandelige Salvelse. Lær nu heraf, at Verden ei formaar at dæmpe Christum og hans Lære.

Da besfikkede de himmeligen Mænd, som sagde: vi hørte ham tale bespottelige Ord imod Moses og imod Gud. Og de oprørte Folket, og de Eldste og de Skriftløge; og de kom over ham, og henrebe ham med, og førte ham for Raadet. Og de fremstillede falske Vidner, som sagde: dette Menneske lader ikke af at tale bespottelige Ord mod dette hellige Sted, og Loven. Thi vi hørte ham sige o. s. v. Her staar nu dette troe Vidne for Synedriet og det geistlige Raad eller Cancelliet i Jerusalem, og bliver fordømt af de hellige Fædre ved falske Vidners Anklagelse. Løgn og Mord er den Grund, hvorpaa Djævelen bygger sit Rige, da han er en Løgner og en Morder og en Løgnens Fader fra Begyndelsen. Joh. 8, 44. De falske Vidner anklage ham som en Gudsbespotter, og bestylber ham for tvende Ting: 1. At han har talt imod Moses og Loven, og spottet samme. 2. At han har talt Spotteord imod Templet, det hellige Sted, som Gud havde udvalgt, og sagt, at dette Tempel skulde blive forstyrret. Det er nu idel Bagtalelser og Forvendselse af St. Stephani Prædiken, og see vi heraf, at Djævelen, den Bagvaster, paa den argeste og meest ondskabsfulde Maade giftigen forvender og forbreder fromme, ivrige og aanderige Prædikanters Ord, hvilke man ofte anfører til Advarsel, til Straf over Synden, og Mangenen til Omvendring, hvorfra hans Ulykke kommer. Saadanne Mennesker, i hvis Hjærter Djævelen stikker, beholde heller intet andet af Prædikenen end Straffe-Ordene, som gjør Djævelen frydelig, og hvilke de alene tale om. Men af Skriftens Ublægning og Hemmeligheder og af den guddommelige Viisdom, som saadanne Bagtalere ikke ere værd, at de skulde høre den, deraf vide de intet at sige, ligesom det her er gaaet Stephanus. Han havde sagt, at Loven, Templet og alle Mose Sæder vidnede om Messias, og da han nu var kommen, saa var dette alt opfyldt i ham; og maatte aandeligvis stee, alt hvad Moses legemligen havde forebildet, paadet Moses Spaadomme maatte blive opfyldte. Det kan jo ei siges at spotte Moses, men at bekræfte ham som en stor messiansk Prophet.

Derfor forsvare den hellige Stephanus sig med en herlig Apologie eller Forsvars-Tale, den han fornemmelig retter paa tvende Punkter: 1. Det falske Vidnesbyrd, at han skulde have spottet Moses. 2. At han skulde have talt imod Templet. Han siger: I Mænd, Brødre og Fædre, hører til! Herlighedens Gud aabenbaredes vor Fader Abraham, og gav ham Forjættelsen om Messias; samme blev forplantet indtil Moses. Men Moses modtog Loven af Gud, og spaaede om Messias: Herren eders Gud skal opreise eder en Prophet af eders Brødre,

som mig, den skal I høre. Denne Moses erholdt Befaling af Gud til at oprette Vidnesbyrdets Tabernakel i Ørtenen efter den Vignelse, som han havde seet paa Bjerget, hvilket varede indtil Davids Tid, som sandt Raade for Gud, og begjærede at finde et Tabernakel for Jacobs Gud. Ligesom nu Mose Tabernakel har antydet Messias, og har ei været længer end til David, saaledes antyder ogsaa Templet Messias, og skal ikke være længer, end til Messias kommer: Thi den Høieste boer ikke i Templer, gjorde med Hænder o. s. v. Saa er nu Moses en mægtig Prophet, og Mose Lov, Offere og Sæder et stjønt Vidnesbyrd om Messias, men som nu i Messias stjønt ere opfyldte; thi derved har Gud forebildet og antydet Messias. Dette kan jo ei kaldes at spotte Moses og den hellige Lov, men at ære og bekræfte samme, og bruge det til Vidne om Messias. Men, siger Stephanus, ligesom Moses blev forkastet af Folk, saaledes er ogsaa Messias af eder, hans eget Folk, bleven forkastet. Derfor spotte I selv Moses, fordi I forkaste den, hvem Moses har antydet og forebildet.

Vden hvad nu dette hellige Sted Jerusalem og Templet angaaer, saa er det heller intet andet end et Forbillede af det aandelige Jerusalem og Messias allerhelligste Legems Tempel, af det aandelige Præstedømme og af Messias Legems og Blods allerdyreste Offer, som han skulde offere for Verdens Synder. Derfor vil nu Messias bygge et nyt Jerusalem og et nyt aandeligt Præstedømme. Saa er da denne hellige Stad og dette Tempel ei bygget dertil, at de skulle være evig, men skulle kun være Forbillede af Guds aandelige Stat og Christi Legems Tempel, som Gud har opfyldt med sin Herlighed: Thi den Høieste boer ikke i Templer, gjorde med Hænder, ligesom Propheten Esaias Cap. 66, v. 1. siger: Himmelen er mig en Stol, men Jorden mine Fødders Fodskammel: hvad for et Huus vil I bygge mig? siger Herren; eller hvilket er min Hviles Sted? Haver ikke min Haand gjort alle disse Ting? Dette er nu St. Stephani herlige Forsvarelse, i hvilken han udlægger og forklarer det ganske gamle Testamente, og beviser, at Messias herligen er forebildet ved Moses, ved Loven, Omstjørelsen, Præstedømmet, Offerne, Vidnesbyrdets Tabernakel, Templet, Alteret, Ypperstepræstens Embede, Raadestolen og ved den ganske udvortes jødiske Gudstjeneste, hvilket alt nu i Christo er opfyldt, ophævet og naaet sin Ende. Apologiens Hoved-Øiemed er altsaa, at ligesom Tabernaklet ophørte og varede indtil David, saaledes skulde Templet ophøre, efterdi den aandelige David Messias nu var kommen. Hvo, som nu forstaaer dette, det er da en særdeles høi, fortrinlig, guddommelig Wiisdom; og er det over al Raade trøsteligt

og deiligt saaledes i alle disse Billeder og Figurer at see Christum asmalet. Saa kunne heller ikke Jøderne nu til Dags blive bedre overvundet, end naar de bliver anvist, hvorledes Moses med sine Figurer har alene i Christo sine Opfyldelser, ligesom vi og her see, at da St. Stephanus fører denne Grund imod dem, saa kunde de ikke staa den Viisdom og Aand imod, som han talede af.

Men esterbi de, som store Folk, Ypperstepræster og Doctorer i Loven, ikke forstaae deres egen Lov, og ere blinde, at de ikke kunne see Messias deri, samt tillige forfølge alle dem, som ville vise dem tilrette, saa afbryder St. Stephanus sin Tale, vender sig til dem og skjælder deres Uforstandighed og Grovhed, og siger: **J** haarde Hals og uomstaarne i Hjerter og Øren! **J** imodstaae altid den Helligaand; som eders Fædre, saa og **J**. Hvilken af Propheterne forfulgte ikke o. s. v. Det er: Eders Fædre have været Propheternes Mordere, men **J** ere Messias Mordere. Hine have slaget Menneſter ihjel, **J** have myrdet Herlighedsens Herre, Guds Søn selv. **J** have vel annammet Loven, men hvorledes har **J** holdet den, esterbi **J** udgyde ustyldigt Blod, som eders Lov forbyder? **J** ere Messias Foragtere og Mordere! Det er en haard Straffeprædiken imod de hellige Fædre. Det er den rene og bittre Sandhed, den Helligaands rette Jær, Christi Scepter, som det i Ps. 2, 9. hedder: „Du skal sønderflaae dem med et Jernspir; ligesom en Pottemagers Kar skal du sønderbryde dem.“

Da nu Stephanus ivrigen talede saaledes, da saae de alle stift paa ham, som sadde i Raadet, og de saae hans Ansigt som Engels Ansigt. Det er: Den Helligaands Fryd straalere af hans Ansigt. En Engels Ansigt straalere af uudsigelig Klarhed; thi saadanne skinnende Ansigter maae de have, som stedse see Guds Ansigt. Et saadant skinnende Ansigt havde ogsaa Moses faaet, formedelst den bestandige Guds Bestuelse, ligesom Gud Herren siger om ham: „Jeg taler mundtlig med ham og synlig, og ikke i mørke Ord, men han seer Herrens Bignelse,“ 4 Mos. 12, 8. Saaledes var den Herres Christi Ansigt straalet ligesom Solen, i hans Forklarelse paa Bjerget (Matth. 17, 2.), det er, Guds Klarhed og Herligheds Glands har straalet af ham. Har dog Guds Klarhed straalet af Englene, som prædikede for Hyrderne (Luc. 2, 9.), meget mere da af Guds Søn og alle Udvalgte. Joh. 1, 14.: „Vi saae hans Herlighed, en Herlighed, som den Eenbaarnes af Faderen, fuld af Naade og Sandhed.“ Denne Klarhed vil nu være de Udvalgtes skønne Klæde paa hiin Dag; thi kan et Menneſte i denne Verden have et frydefuldt Ansigt, som en Engels, og et straalende Ansigt, som

Moses, hvad vil da ei blive hisset? Derfor siger Propheten Daniel Cap. 12, 13.: „Men de, som lære andre, skulle skinne som Himmelens Skin, og de, som vise mange til Retfærdighed, ligesom Stjerner altid og evindeligt.“ Paa hiin Dag vil man kjende enhver paa den Herlighed, som skal skinne af ham, og paa hans Gres-Krone. De hellige Martyrer vil blive smykkede med en Skjøn, reen Klarhed, og bære skjønnere Kroner end andre Hellige. De skulle de bære hvide Klæder, og de skinne i Klarhed, som ere konne af megen Trængsel og have toet og gjort deres Klæder rene i Lammets Blod (Mat. 7, 13. 14.). De, som med deres Mund have trøstet mange, af deres Mund vil Guds Huldsalighed straale. De, som have øvet Barmhjerthighed, af deres Hjerter skal straale Guds Barmhjerthighed. Og saa fremdeles, ligesom en Stjerne overgaaer den anden i Klarhed. 1 Cor. 15. 41. Kan dog en Maler smykke mangehaande Billeder med deres særdeles Lys og Farve, skulde Gud da ei meget mere kunne gjøre dette?

Nu, denne Stephani glade Frimodighed er den rette Glædes-Olie, hvormed Gud har salvet ham, og som virker en saadan Paradisets og det evige Livs kraftige, søde Lugt, at han ei agter Dødens Bitterhed. Ja, for denne Glædes-Olie flyer og viger al Dødens Angest og Frygt. Det er den rette Glædes-Viin, som glæder Menneskets Hjerter, og som Gud skænker de bedrøvede Hjerter, som for Christi Skyld skulle lide Døden. Af denne Glædes-Viin erholder det menneskelige Hjerter Guds uovervindelige Styrke og Kraft. „Jeg er det sande Viintre, I ere Grenene,“ siger Kristus i Joh. 15, 1. 5. Hvo, som smager denne Viin, den bliver saa opfyldt med Glæde, at han overvinde Verden og Døden. Denne Viin er Guds aller sødeste Kjærlighed, som Gud formedelst den Helligaand gyder i vort Hjerter. Derom siger Høisangens Cap. 8, 6. 7.: „Kjærlighed er stærk som Døden, at ogsaa mange Bænder kunne ikke udslukke den.“ Og dette er det første Stykke af Stephani frimodige Bekjendelse.

2. Om det høie Vidnesbyrd med sit Blod. Da de nu høre dette Christi hellige Vidnes mægtige Mand og guddommelige Jover, da skar det dem i deres Hjerter, og de bede Tænderne tilfammen over ham. Da føle de det skarpe tveæggede Sværd, som udgaaer af Christi Mund (Mat. 1, 16.), som og trænger igjennem Hjertet, gjør dem gale og vanvittige; thi Djævelen vredes og øver sin Ondskab i de Ugubelige, naar man siger dem Sandheden. Da beviser Satan sin Grumhed i sine Værktøi, at Menneskens Børn blive ligesom Ildflammer og deres Tænder som skarpe Sværde (Ps. 57, 5.), hvorover Herren i den 22de Ps. v. 13. 14. klager: „Mange Øren have omkringgivet mig,

de opløbe deres Munde imod mig som en Løve, der river og brøler." Imod denne Djævelens Grumhed trøster nu den Herre Christus Stephanus med sin herlige Aabenbarelse og Nærværelse. Thi da han var fuld af den Helligaand, saae han stift til Himmelen, og saae Guds Herlighed, og Jesum staaende hos Guds høire Haand, og han sagde o. s. v. Er det ei en stor uudsigelig Trøst og en stor Herlighed, at see Christum hos Guds høire Haand, og det her paa Jorden? At see Christum i hans Herlighed er en saa stor Glæde, at, om tusinde Verdenes stode fulde af gloende Dyne, saa overvinder dog denne Glæde det altsammen. Her er nu særdeles at mærke, hvorledes Himmelen, i hvilken Christus er, bliver beskrevet, nemlig: Guds høire Haand, det vil sige, Guds Herlighed og Majestæt; thi her staaer tydeligen, at det, at see Himmelen aaben, kaldes at see Guds Herlighed. Naar altsaa Guds Herlighed aabenbares for vore Øine, hvilken ellers intet menneffeligt Øie kan see, det hedder at see Himmelen aaben. Derfor er den Himmel, hvori Christus er, intet rummeligt Sted, men den er Guds Herlighed, ligesom det i 1 Tim. 3, 16. om ham siges: „optagen i Herlighed." Saaledes er Guds høire Haand heller intet omstrevet Sted, men Guds uendelige Magt, som opfylder Himmel og Jord.

Men hvad gjøre nu de vantroende Jøder, da de høre den guddommelige Aabenbarelse! De raabte med stor Røst, og holdt for deres Øren. Heraf see vi, at Djævelen ei kan taale, lide eller høre Jesu Christi Herlighed og Guds høire Haands evige Magt; thi han føler, at samme er ham for tung. Derfor skriger han af disse Ugubelige og tilstopper dem Ørene, da han ei gjerne vil ud af sit Pallads. Da St. Paulus prædikede i Ephesus, strege Folkene i to hele Timer: „De Ephesers Diana er stor," (Ap. Gjern. 19, 28.), for at Paulus ikke skulde saae tale. Det er den giftige Slange i de Ugubelige, som tilstopper deres Øren, naar man besværges dem, ligesom den 58de Ps. v. 5. 6. siger. Saaledes gjør Satan de Ugubelige døve, stumme og blinde, at de rase og storme imod Christi Navn.

Dg de stormede samdrægtigen ind paa ham — Satan raser i dem —, stødte ham ud udenfor Staden og stenede ham. See hvor uværdig denne hellige Mand er i Verden, et Stærn, Alles Skovist (1 Cor. 4, 13.), men hos Gud saa værdig, at han seer Guds Herlighed og den Herre Jesum hos Guds høire Haand, som vilde han sige: Vil ei Verden lide dig, saa kom til mig i min Herlighed, ligesom Herren siger: „Hvor jeg er, der skal og min Tjener være, at de skal see min Herlighed," Joh. 12, 26. 17, 24. Derfor døer Stephanus med Glæde. Dg hvorfor skulde vi ikke for Christi Skyld døe og udgyde vort

Blod? Er han dog ikke død for vor Skyld og har udgydt sit Blod for vore Synder?

Og Vidnerne afslagde deres Klæder hos en ung Karls Fødder, som kaldtes Saulus. Saulus indvilgede i Stephani Død, hvorved han hjalp at udgyde ustyldigt Blod. Vidnerne maatte først lægge Haanden paa og kaste de første Stene; derefter Folket. Lær heraf, at, naar Nogen bliver indtagen af falsk Lære, saa bliver der let en Morder af ham. I al falsk Lære er en Mordaand. Saa maa de bevise, hvis Aands Børn de ere; thi den Helligaands Børn myrder ei Nogen. Derpaa erkjender man den babiloniske Hore, at den er bleven drukken af de Helliges Blod. Aab. 17, 6. Summa, hvor en Løgne-Aand er, der er ogsaa en Morder-Aand, som er at see i alle Secter. Men at Djævelen jaaledes tørster efter de Christnes Blod, det skeer af lutter Had og Rid imod Christum og hans menneftelige Natur; thi da han ikke kan slæde den, saa bliver han vred og gaaer ud at stride med de Øvrige af hans Sæd og stikker Christum i Hælen (1 Mos. 3, 15.), hvorfor enhver Christen maa vente et Mord-Bid og Stik af den Helvedes-Slange, eftersom der er sat et Fiendskab imellem Slangens Sæd og Qvindens Sæd, saalænge Verden staaer.

Men Stephanus, det troe Jesu Vidne, raabte og sagde: Herre Jesu, annam min Aand! Men han faldt paa Knæ, og raabte med hoi Røst: Herre, behold dem ikke denne Synd! og som han det sagde, sov han hen. Disse tre Ord ere vel at mærke: 1. Paatalder han sin Forlørsers Navn. 2. Befaler han sin Sjæl til sin bedste Stat, sin bedste Ven. 3. Derefter tilgiver han sine Fiender og beder for dem. 1) Døer han i Troen. 2) I Kjærligheden. I Døden er Bønnen paa det kraftigste og stærkeste; derved er ogsaa Saulus bleven omvendt og opholdt, for hvem Stephanus ogsaa har bedet. 3) Sov han hen. Det er en hellig Søvn, en kostelig Død. For Verden er denne Død vanærlig, men for Gud kostelig. Sjælen hviler i Christo, og naar Sjælen er vel, saa kan Legemet ikke lide ilde. Saaledes gaaer man da igjennem megen Trængsel ind i Guds Rige. 2 Tim. 2, 11. 12.: „Det er en troværdig Tale; thi dersom vi ere døde med ham, skal vi og leve med ham. Dersom vi taale, skal vi og medregjere; dersom vi negte, skal han og negte os.“ Hvo, som døer med mig, den lever med mig. „Vær troe indtil Døden, saa vil jeg give dig Livsens Krone,“ hedder det i Aab. 2, 10. O ja! du salige Krone, du usorvisnelige Krone, du glæderige Krone, du som evig fryder, evig glæder os! Amen, Amen.

Søndag imellem Juul og Nytaar.

Evangelium, Luc. 2, 33—41.

Dette kjære hellige Evangelium foreholder os et offentligt Vidnesbyrd af tvende gamle, hellige Folk, Simeon og Prophetinden Hanna, og Barnet Jesus, at han er den sande, forjættede Messias; og ihvorvel de aldrig med legemlige Dine havde seet dette Barn, saa kunde de dog, formedelst den Helligaands Aabenbarelse, prise og takke Gud, at de havde oplevet den Dag. Naar vi nu holde denne Historie til det gamle Testamente, saa finde vi ogsaa der i 1 Mos. 32, 30. en saadan Simeon og Hanna; thi er Simeon i denne Historie ikke ulig Patriarken Jacob. Ligesom Jacob glædede sig, da han saa Guds Søn i Menneskestikkelse og modtog Velsignelsen af ham, og sagde: „Jeg har seet Herren Ansigt til Ansigt og min Sjæl er frelst“: saaledes glædede den gamle Simeon sig i Anden, da han holdt Messias i sine Arme, og sagde: „Herre! nu lade du din Tjener fare i Fred; thi mine Dine have seet din Frelse.“ Og ligesom Jacob paa sin Døds-Seng længtes efter Messias og sagde: „Herre! jeg bier efter din Salighed“: saaledes havde og denne Simeon udbedet sig af Herren, „at Gud ei vilde lade ham dø, førend han havde seet Verdens Frelser.“ Af! naar vil der dog ogsaa i os blive opvakt en saadan hellig Længsel?

Men Hanna er lig den gamle Hanna i det gamle Testamente, Propheten Samuels Moder, om hvem vi læse i 1 Sam. 1, 11., at hun har baaret en hjertelig Længsel efter Verdens Frelser, af hvilken hellige Længsel hun er gaaen til Guds Huus i Silo med et bedrøvet Hjerter, har bedet og grædt, gjort Herren Løfte og sagt: „Herre Zebaoth! dersom du seer til din Tjenestevindes Elendighed og giver hende mandlig Sæd, da vil jeg give Herren ham igjen alle hans Livsdage.“ Efter længe at have bedet, havde Præsten Eli givet Agt paa hendes Mund; thi hun talede i sit Hjerter, hendes Læber bevægede sig, men hendes Stemme hørte man ikke. Da meente Eli, at hun var drukken, og sagde: hvor længe vil du være drukken? Lad Vinen først komme fra dig, førend du beder. Men hun sagde: Min Herre! jeg er en bedrøvet Kvinde, som er haardt bedrøvet i Anden, og jeg har ikke drukket Vin eller stærk Drik; men jeg haver udøst mit Hjerter for Herrens Ansigt. Agt ikke din Tjenestevinde som en Belials Datter; thi jeg har hidindtil talet af min Klages og min Harms Mangfoldighed. Og Eli svarede: Gaf hen med

Fred! og Israels Gud skal give dig din Begjæring. Da tænkte Gud paa Hanna og gav hende en Søn, og hun kaldte ham Samuel, som betyder: „Begjæret af Herren;“ thi hun sagde: jeg har begjæret ham af Herren. Da nu Drengen var afvant, bragte hun ham til Silo, og sagde til Præsten Eli: Min Herre! jeg er den Kvinde, som stod hos dig, for at bede ydmygeligen til Herren. Jeg bad ydmygeligen om denne Dreng, og Herren har givet mig min Begjæring, som jeg begjærede af ham. Derfor giver jeg ham Herren igjen i alle hans Dage; thi han er bedet af Herren. Og Hanna bad og sagde: „Mit Hjerte glæder sig i Herren, mit Horn er ophøiet i Herren; min Mund er vidt opladt over mine Fiender, thi jeg glæder mig i din Salighed. Der er ingen hellig som Herren; uden dig er ingen, og der er ingen Frelser, som vor Gud er. Herren skal bømme Verdens Ende, og skal give sin Konge Magt, og ophøie sin Salvedes Horn.“

Her see vi, hvor smukt det gamle og nye Testaments Hanna stemme overeens: 1) Ere de begge Prophetinder. 2) Have de begge en hellig Længsel efter Messias. 3) Forrette de begge flittigen Gudstjenesten med Faste og Bøn; hiin propheterer herlig om Messias Rige, og fryder sig i sin Salighed; denne træder til og taler til alle i Templet i Jerusalem, der ventede paa Israels Trøst, og forkynder dem, at han nu er kommen, ja var just det Barn, som man nu i Templet offerer.

Tvende Dele.

1. Den gamle Simeons og Prophetinden Hannas Vidnesbyrd og Prophetie om Barnet Jesu. 2. Christi Barndoms Beskrivelse, hvorledes Barnet voksede og tiltog, som i Alder saa og i Visdom og Raade hos Gud og Menneskene.

1. Og hans Fader og Moder forundrede sig. Den kjære Jomfru Maria og Joseph, Christi Pleiefader, vidste alene bedst, hvo dette Barn var, hvorledes Gud havde af Himmelen, formædelt de hellige Engle aabenbaret baade dets Undfangelse og Fødsel (Luc. 2, 26.), hvorledes Engelen aabenbaredes i en Drøm, da han tænkte hemmeligen at ville forlade hende, og sagde: „Frygt dig ikke at annamme din Hustru Maria; thi det, som er avlet i hende, er af den Helligaand,“ Matth. 1, 20. De vidste ogsaa, hvor fattig og skjult denne Fødsel var steet; thi omendstjunt Hyrderne i Bethlehem havde udbredt denne Historie, saa havde dog endnu ikke mange Folk seet Barnet, og slet ikke havde de meent, at der i Jerusalem skulde være nogen, som skulde vide om eller kende dette Barn. Men saa snart de bringe det i Templet, see! saa indfinder sig Folk, som kende Barnet, hvilket,

om det end synes at være en ringe Historie, dog er et stort Under. Den gamle Simeon tager det paa sine Arme og bekjender det offentligten for Verdens Frelser, og kalder det Hedningernes Lys; Prophetinden Hanna kalder det Israels Trøst. Herover forundrer sig baade Joseph og Maria. Simeon spaaer om dette Barns Videlse og Død, om Jødernes Fald, om Marias og Kirzens Bedrøvelse og Trængsel; Hanna trøster Folket og siger, at de skulde nu ei være bedrøvede, thi Israels Trøst var nu kommen.

Det er vel at betænke, hvad for en stor Herlighed det har været med de prophetiske, guddommelige Aabenbaringer, naar Gud har talet med sine Hellige, enten i en Drøm, ligesom med Jacob (1 Mos. 28, 12. 13.), eller og givet Svar ved en Engel eller ved den Helligaand, hvilket i Jobs Bog Cap. 4, 12 kaldes et hemmeligt Ord: „Til mig (siger han) er kommet et hemmeligt Ord.“ Vi læse i 1 Sam. 9, 16. og 10, 1.: „at da Saul skulde salves til Konge, sagde Gud til Propheten Samuel: Ved denne Tid i Morgen vil jeg sende til dig en Mand, og ham skal du salve til en Fyrste over mit Folk Israel. Da nu Saul kom, sagde Herren: See, det er Manden, om hvem jeg sagde dig: denne han skal styre mit Folk.“ Paa samme Maade havde ogsaa Gud ved den Helligaand aabenbaret dette for begge disse gamle Folk; thi saa snart de saae dette Barn, da har den Helligaand indgivet dem og sagt dem: Dette er det Barn, om hvilket Propheten Esaias har spaaet: „Et Barn er os født, en Søn er os given.“ Op! tag ham i dine Arme, det er Verdens Frelser, den sande Messias. Johannes den Døber havde Gud ogsaa givet et synligt Tegn og sagt: „Paa hvem du seer Manden fare ned som en Due, ham er det, som døber med den Helligaand.“ Joh. 1, 33. Og saaledes havde ogsaa Gud, ved den Helligaands særdeles Bevægelse, aabenbaret begge disse hellige Folk, at dette Barn var Messias, hvorfor de og, ved den Helligaands Tilskyndelse, begynder at prædike og prophetere om dette Barn.

1. Heraf lære vi først, at Gud ved den Helligaand opvækker, antænder og opholder den Herres Christi Bekjendelse i Menneftet, og ikke udslukker Jesu Christi levende Vidnesbyrd, hvilket i det gamle Testamente var antydet ved den levende Ild, som steds, baade Dag og Nat, maatte brænde paa Alteret, med hvilken Ild og ei med nogen fremmed, man maatte antænde Offerne, og maatte Præsterne passe Ilden. (See 3 Mos. 24, 4. 21. 2 Mos. 30. 7.) Saaledes har Gud den Almægtige steds i sit aandelige Tempel, i de Troendes Hjerter, fra Begyndelsen af opholdt Jesu Christi Erkjendelses Lys og Christi lev-

ende Vidnesbyrds hellige Ild, hvilken hellige Ild og Lys den evige Ypperstepræst Christus passer, at den ikke udslukkes. Det samme ville han jo ogsaa gjøre i vore Hjerter, at vi med Simeon og Hanna maatte ret erkjende dette Varn, og at Christi Erkjendelses Lys maatte skinne i os og aldrig udslukkes. Derpaa kjender man Kirken, hvorfor vi her have et Speil af den hellige Kirke, den lille troende Flok: 1) De, som kjende Christum. 2) I hvilke han har sit Rige. 3) I hvilke den Helligaand er. 4) De, som vente paa Israels Trøst. Hvo skulde have troet, at i Jerusalem under den store Hob af vantroende Folk skulde findes saadanne hellige Folk? Gud har endnu stedse en hellig Sæd paa Jorden, Druer paa Viinstokken (Es. 1, 8.), et Faar, revet af Løvens Mund (Amos 3, 12.), en Brand, reddet af Ilden (Zach. 3, 2.), som det og i Zeph. 3, 12. hedder: „Men jeg vil lade et elendigt og ringe Folk blive midt i dig, og de skal troe paa Herrens Navn.“ Al, Gud! lad ogsaa os være iblandt deres Tal!

Nu den Gud, som opholdt Noa i Syndfloden, førte Loth udaf Sodom, opholdt de syvtusinde, der ei havde høiet Kne for Baal i Elia Tid, som opholdt de tre Mænd i den gloende Dvn, samt Josva og Caleb blandt sex hundrede Mænd: han vil ogsaa opholde sin Kirke indtil Enden, og alle de, som haabe paa ham, hvis Kjendetegn er „den Helligaand, der giver vor Aand Vidnesbyrd, at vi ere Guds Børn,“ Rom. 8, 16. Og som det hedder i 2 Tim. 2, 19.: „Guds faste Grundvold staaer fast, og haver dette Segl: Herren kjender Sine.“

2. Saa have vi og her for det andet Læren om Jøbernes Forargelse og Afvalg, hvorom Propheten Esaias Cap. 8, 14. og Cap. 28, 16. har forudsagt, ikke at det maatte stee, men at det vilde stee af Jøbernes egen Skyld. Herren er sat dem til Fald, ikke at han er Marsag i Faldet, men er bleven dem til Fald for deres Vantroes Skyld, som det i Rom. 11, 20. hedder: „De ere afbrudte for Vantroens Skyld.“ Det er Marsagen. Thi ligesom en Steen ei er Marsag i, at Menneket støder sig, men Menneket's egen Uforsigtighed, saaledes har Jøbernes Vantro været Marsag i deres Fald, som og St. Petrus siger i sin 1 Ep. 2, 7. 8.: „Men de Vantro er denne Steen, hvilken de, der byggede, forstjode, bleven til en Hovedhjørnesteen og en Anstøbssteen og en Forargelses Klippe; de sig støde paa Ordet, som troe ikke det, til hvilket og de ere satte.“ Luc. 2, 30.: „Men de foragtede Guds Naad imod sig selv.“ Ap. Gjer. 13, 46.: „Men efterat I forstjode Ordet, og agte eder selv ikke værdige til det evige Liv, see, saa vende vi os til Hædningerne.“ Ps. 118, 22.: „Den Steen, som Bygningsmændene forkastede, er

bleven til en Hovedhjørnesteen." Hvad kan Solen dertil, at man ikke fornemmer dens Lys og Varme, naar man har Lyst til at boe i en mørk Kjelder? Saaledes er Christus ei Skyld i, at Menneskene ikke blive oplyste, naar de have Lyst til at vandre i Ubodfærdighed og i Syndens Mørke, „udi hvilke denne Verdens Gud have forblindet de Vantroes Sind, paa det at Evangelii Dplysning om Christi Herlighed, som er Guds Billede, ikke skulde skinne for dem," 2 Cor. 4, 4. Hvo, som modvilligen vil stride imod Gud, den slaaer han, af retfærdig Dom, med Blindhed. Ligesom Skye-Støtten og Jld-Støtten, som traadte imellem Ægypternes og Jsraeliternes Hær, formørkede hine og oplyste disse, efterdi hine strede imod Gud (2 Mos. 13, 21.), saaledes er Christus de Troende en Livets Lugt, men de Vantroende en Dødens Lugt. 2 Cor. 2, 16. Tyriaken er Menneskene en Lægedom, men Tubsen en Gift. Det blomstrende Viintræe giver Mennesket Kraft, men fordriver Ormene. Moses var Jsraels Forløser, men Ægypternes Fald og Undergang. Saaledes have Jøberne ei villet antage ham, have foragtet Guds Raad mod sig selv, have tilstoppet deres Øren, have opirret Herren, „saa at Herren haver svoret i sin Brede, at de skulde ei komme til hans Hvile," Ps. 95, 11.

Jøbernes Fald og Forargelse foraarsagede sig derved, at de vare saa aldeles jordistinde. De vare vante til at være det herligste Folk blandt alle Folkeslag under Himmelen, og at være et frit Folk, hvorfor de og holdt for, at deres Messias vilde blive den mægtigste og herligste Konge paa Jorden. Nu havde denne deres Mening været rigtig nok, dersom de ikke havde forstaaet det jordistt, men aandeligt, nemlig, at Messiae Nige ikke skulde være af denne Verden; men at han skulde være en Konge over de himmelske og evige Goder og den tilkommende, evige Herlighed. Dertil skulde han forløse sit Folk, og over dette Naadens, Syndernes Forlabelses og evige Herligheds Nige havde Gud salvet ham til Konge. Havde de forstaaet og troet det, saa havde de ikke foragtet sig paa ham, og da var deres sørgelige Fald ei skeet. Gud havde ofte sendt dem legemlige Forløsere og Frelsere, saasom Moses, Josva, Gideon, Samsom, David, Zorobabel m. fl., som havde reddet dem af stor Nød og mange Fangenskab, ved hvilke og Gud havde givet dem store Seire og megen Lykke. Det stak dem dybt i Hjertet, og derfor meente de, at deres Messias skulde ogsaa være en saadan Hjælper; men de elendige Folk betænkte ei, at de stak og vare fangne i Syndens, Djævelens og Dødens aandelige Fangenskab, hvorfra ingen verdslig Konge kunde forløse dem, uden alene deres Messias med sit Blod og Død, saasom Profheterne havde forudsagt om ham,

men hvilket de ikke forstode. For den Aarsags Skyld ere de affaldne. De have forstaaet Propheterne paa en jordist og verds-
lig Maade, have forarget sig paa Christi Person, som sand Gud,
og paa hans Embede, ihvorvel der i begge disse, saavel i Christi
Person som Embede, er den høieste Trøst og Seier over Synd,
Død, Helvede og Djævel.

Menneftene forarge sig paa Christum: 1) Formedelst hans
ringe Person, i Henseende til den udvortes Anseelse, ligesom det
i Job. 7, 48. 49. hebbes: Mon nogen af de Øverste haver troet
paa ham, eller af Phariseerne? Men dette Folk, som ikke veed
Loven, er forbandet! 2) Paa hans Lære, fordi den er Fornuf-
ten en Daarlighed, 1 Cor. 1, 23. 24.: „Men vi prædike Chri-
stum, den Korsfæstede, som er Jøderne en Forargelse og Græ-
kerne en Daarlighed; men for dem, som ere kaldte, baade Jøder
og Græker, prædike vi Christum, Guds Kraft og Guds Wiisdom.“
3) Paa Kirkens hellige Sakramenters ringe Mibler, ligesom vi
læse (Luc. 7, 30.) om Phariseerne, at de have foragtet Daaben,
som Guds Raad. 4) Paa Kirkens lille, uanseelige Hob; thi
Fornuften slutter saaledes: Den meste og bedste Deel i Verden,
hvoriblandt ere saa mange høie og store Potentater og Herrer,
have vel ogsaa den bedste Religion. Men herimod vidner Pau-
lus 1 Cor. 1, 26. 27.: „Thi I see, Brødre! eders Kald: ikke
mange Vise efter Kjød, ikke mange Mægtige, ikke mange Vel-
baarne ere udvalgte: Men de daarlige Ting for Verden have
Gud udvalgt, at han vilde bestjæmme de Vise.“ Og Christus
figer Luc. 12, 32.: „Frygt ikke du lille Hjord! thi det er eders
Fader behageligt at give eder Riget.“ Og i Matth. 11, 25.:
„Seg priser dig, Fader, Himmels og Jordens Herre! at du
haver skjult dette for de Vise og Forstandige, og aabenbaret det
for de Umyndige.“ 5. Paa Kirkens meget Kors. Macarius
figer: Hvor den Helligaand er, der følger Forsølgelse med, lige-
som Skyggen et Legeme.“ 6. Paa Christi hellige, ydmyge Lev-
net; thi han har besaaet os at foragte Verden, ligesom han gjorde,
at foragte os selv, affige Alt, hvad vi have; han vil, at vi skal
lære af ham Ydmyghed og Sagtmodighed, hvilket Verdens Børn
ei ville, men heller ville have Dienslyst, Kjødslust og et hoffær-
digt Levnet. 1 Joh. 2, 16. Derfor vil Ingen følge ham;
men de forarge sig paa ham; hvilket ogsaa nu i vore Dage er
Tilfældet, at mange forarge og støde sig paa Christum, have jø-
diske Hjerter, ere jordistindede, og tage vel hellere en verdslig
Messias, der kunde oplære dem til stor, verdslig Herlighed. Men,
o hvilken Daarlighed! Til evig Herlighed ere vi slaaede, forløste
og helligede, hvortil ingen verdslig Konge kan hjælpe os, men
en saadan, som er sand Gud.

3. Saa skal han og være mange i Israel til en Opstandelse, dem nemlig, som ikke søge jordiske Ting hos ham, men Naade, Syndernes Forlabelse, deres evige Frelse og Salighed. Dette ere de salige Menneſter, som ikke forarge sig paa ham, men som i hans Kors søge deres Trøst, i hans Foragt deres Vre, i hans Armob deres Rigdom, i hans Saar deres Frelse, i hans Blod deres Synders Renselse, i hans Død deres Liv: Salige ere alle de, som saaledes opstaae i Christo. I ham er det alene, at alle arme, faldne Syndere maa opstaae. Rejs dig op paa denne Klippe og kostelige Hjørnesteen, du arme Synder! og hold dig fast til ham ved Troen, han skal ei lade dig synke, som det hos Ef. 28, 16. hedder: „See, jeg lægger til Grundvold i Zion en Steen, en prøvet Steen, en kostelig Hjørnesteen, som er vel grundet; hvo som troer, den flyr ikke.“

Christus skal være vor Opstandelse: 1. Af Synden formedelst Omvendelse, hvilket er den første Opstandelse, hvorom det hedder i Ab. 20, 6.: „Salig og hellig er den, som haver Deel i den første Opstandelse; over disse haver den anden Død ikke Magt.“ Eph. 5, 14.: „Vaagn op du, som sover, og staae op fra de Døde og Christus skal lyse for dig.“ Følgelig vil de, som ei gjøre Bod og ei opstaaer fra Synden, heller ikke blive oplyste af Christo. 2. Skulle vi opstaa til et nyt Liv (Rom. 6, 4.). som det i Col. 3, 1. ogsaa hedder: „Derſom I ere opreiste med Christo, da søger de Ting, som ere heroventil.“ 3. Skulle vi opstaae fra Fortvivlelse, at vi ikke fortvivle i vore Synder og ikke sige med Cain: „Mine Synder ere større, end at de kunne forlades mig.“ 1 Mos. 4, 13. Der er ingen Synd større end Guds Barmhertighed og Christi Fortjeneste, naar man kunſ gjør Omvendelse; thi Christi Blod er ikke alene udgydt for alle Menneſter og for alle Syndere, men ogsaa for al Synd, hvor megen og hvor stor den end er. Der gives vel legemlige Sygdomme og Saar, der ere saa onde og farlige, at de ei kunne ved noget Middel blive lægte; men der gives ingen Sjæle-Sygdom og intet Sjæle-Saar saa stort, saa ondt, at det jo ikke formedelst Christi Blod skulde kunne læges. Derpaa vil da følge den anden frydefulde Opstandelse paa den yderste Dag, og da vil den anden Død ei have Magt over dig. Paa denne Hjørne-Steen have mange arme, faldne Syndere igjen opreist sig, som Adam, Mannasse, David, Petrus, Zachæus, Maria Magdalena m. m. fl. Ps. 146, 8.: „Herren løser de Bundne, Herren aabner de Blindes Dine, Herren opretter de Nedbøjede, Herren elsker de Retfærdige.

4. Saa have vi ogsaa her Læren om Korſet og Forfølgelsen: Christus er sat til et Tegn, som imodſiges, hvilket

steer : 1. Med Vantro. 2. Med den verdensflogne Fornuft. 3. Med et ugubeligt Levnet. Ligesom man sætter Skytterne et Maal og en Stive for, hvorefter de skyde, saaledes har Christus været baade Jøder og Hedninger et Maal, hvorefter de have sigtet. Skin-Kristne modsigte Christum med deres Levnet, ja Christus bliver fornægtet med et ugubeligt Levnet. Derfor gaaer der et Sværd igjennem Maria Sjel. Dette er nu først at forstaae om Maria Person, da Smertens Sværd trængte igjennem hendes Sjel i Herrens Passion, som har været hende en ret Sjæle-Smerte, og havde det ei været noget Under, om hendes Hjerter var sprunget i tusinde Stykker derover. Men jo større Helgen, desto større Kors. See til Abraham, Isak, Jacob Joseph, Moses, David, Daniel, Paulus, Maria, de have været rette Korsdragere. Korset er et Helligheds og Børnerettigheds Tegn, som vi see af Ebr. 12, 5. o. fl. De hellige Evangelister bevidne, hvor meget de jødiske Skriftflogne have imodsaagt ham, og i Ap. Gjer. 28, 22. forekaste de Paulus, at hans Sekt fandt allevegne Modsigelse.

For det andet betyder dette Sværd den hellige christelige Kirkes Kors. Det romerske Rige har kriget med Christo 300 Aar, i hvilken Tid utalligt meget Christen-Blod er bleven udgydt. Under Keiser Maximinus myrdedes i en Maaned 17000 Christne, Keiser Adrianus har i sin Regjerings-Tid ladet forsfæste 10,000 Christne. 3 Ps. 44, 23. hedder det: „Men vi blive ihjelslagne for din Stylb den ganste Dag, vi ere regnebe som Slagtesaar.“ Rom. 8, 37.: „Men i alle disse Ting mere end overvinde vi ved ham, som os elskede.“ Men da den legemlige Forsølgelse stilledes noget, da opstode Kjættene, og modsaagde Christum, saasom Arius, Roden til al Gudsbespottelse, fra hvem og Muhammed udspringer. Saaledes bliver ogsaa nu i vore Dage Christum modsaagt af Papisterne og andre Sekter, som disputere imod Christi Person og de hellige Sakramenter, og er der ingen Ende paa Modsigelsen. Det er os sagt tilforn, at det skulde gaa saaledes til, hvorfor Ingen maa forarge sig derover. Striden vil aldrig høre op, saalænge Verden staaer. Christus vil steds blive modsaagt af Kjættene, men Gud vil dog opholde sit Ord. Kirken skal forfølges, der skal gaa et Sværd igjennem Maria Sjel; men Herren skal opholde sin Kirke under Korset. De romerske Keisere have anvendt al deres Magt imod Christum, men have ogsaa tabt al deres Magt paa Christum. Ps. 2, 1. 2c.: „Hvorfor snyse Hedningerne? og hvorfor grunde Folk paa Forsængelighed? Jordens Konger fremstille sig, og Fyrsterne raadslaae tilsammen imod Herren, og imod hans Salvede, sigende: Lader os sønderrive deres Baand, og kaste deres Kæb fra os.

Men den, som boer i Himlene, leer ad dem; Herren bespottes dem. Da skal han tale til dem i sin Brede, og forfærde dem i sin Grumhed." Guds Kirke har altid været og seiret i Blod; Anti-Christen skal med sin Ihjelslaen selv blive ihjelslagen. Den Troe, som vi bekjennde, have alle Tyranner med al deres Magt ikke kunnet udrydde: „Vor Troe er den Seier, som overvinder Verden," 1 Joh. 5, 4.

De hellige Martyrer ere det rette Guld, og have udholdt Prøven (paa det mange Hjerters Tanker skulle aabenbares), hvilke skinne som Guldet. Det kjære Kors gjør mange Hjerters Tanker aabenbar, og er Troens rette Prøve; thi ligesom Guldet prøves i Ilden, hvorved det, som ikke er bestandig, hensvinde i Røgen, saaledes og, naar Sværdet kommer og trænger igjennem Sjælen, da seer man, hvor det rette, aandelige Guld er. Joh. Ab. 2, 10.: „Vær tro indtil Døden, saa vil jeg give dig Livsens Krone." 1 Petr. 1, 7.: „Paa det eders Troes Prøve (som er meget byrebare, end det forgjængelige Guld, som dog prøves ved Ilden) kan findes til Lov og Pris og Ære i Jesu Christi Aabenbarelse."

5. Qvindernes og Enernes skønne Dyds-Speil vilde de gudelige Qvinder selv bese i Evangeliet. Ser Edelskene straalere her, med hvilke Koner, Jomfruer og Enker skulle smykke sig, hvilke Smykker aldrig ville forgaae. De have her den Trøst, at den Helligaand ogsaa i dem virker sand bestandig Trøst, oplyser dem og fryder dem med sine Gaver, hvilket er den rette indvortes Prydelse, hvorom det i Ps. 45, 14. hedder: „Kongens Datter er aldeles herliggjort indvortes; hendes Klæder er af Gyldestykker." Hos Gud er ingen Persons Anseelse, de ere og Naadens Medarvinger og den Helligaands Redskab, ligesom Maria, Hulda, Debora, Anna, Philippi Døttre. Faste og Bøn er den rette Helligaands Skole, i hvilken et Menneste, det være Mand eller Qvinde, kan lære megen Blisdom og Gudsberkjendelse. Dan. 1, 8. 17. Det er den bedste Deel (Luc. 10, 42.), som ei skal fratages Noget, naar alt andet forsvinder. Enkerne have her den Trøst, at Gud vil være deres Mand, „den Hellige i Israel, som skal kaldes al Jordens Gud" (Es. 54, 5.) og som siger: „Jeg har forladt dig et Dieblif, men jeg vil samle dig med stor Miskundhed," Es. 54, 7. (hvilket Gud taler til den hellige kristelige Kirke, som til en Enke). Ligesom nu disse hellige Folk med stor, hellig Længsel ventede paa deres aandelige Forløsning, saaledes vente sande Christne nu paa Guds Børns endelige Forløsning og paa Jesu Christi Herligheds Aabenbarelse. Rom. 8, 19.

2. Jesu Barndoms Beskrivelse, hvorledes Barnet vore-

de og tiltog, som i Alder saa i Viisdom og Naade hos Gud og Menneskene. Dette er en kort, men herlig Beskrivelse, og have vi her: 1. Læren om Jesu spæde menneskelige Natur. Han er voxet til et fiint, helligt og ubesmiltet Legeme. O, hvilket skjønt, helligt, fiint Legeme maa det have været, undfanget af den Helligaand, født uden Synd, det allervenskligste Afsyn, hvoraf har straalet den højeste Milbhed og Kjærlighed, et helligt Tempel, i hvilket Guddommens ganste Fylde legemligen boer (Col. 2, 9). Den allerstjønneeste Guddom maa jo ogsaa have et skjønt Huus, hvilket maa være prydet med mange Dyder og den Helligaands Gaver. Salomons Tempel har herpaa været et skjønt Forbillede, hvilket har været panelet med det stjønneste, hvideste Cedertre, overtrukket med puurt Guldb, og desuden prydet med megen Helligdom og kostelige Smykker. 1 Kong. 6. 15. 21. Men hvor meget herligere er da ei Christi ædle, hellige Legeme, det Tempel bygget uden Hænder af den Helligaand? Joh. 2, 19. Mat. 21, 22.

2. Men dette Barn er ikke alene voxet efter sin legemlige Størrelse, men ogsaa efter sin menneskelige, naturlige Forstand, hvorfor Propheten Jerremias Cap. 23, 5. kalder ham „Davids retfærdige Vært,“ og Esaias Cap. 11, 1. „et Riis af Jsai Stub, og en Dvist af hans Rødder.“ Thi ligesom et ungt Skud, eller Spire ikke alene voxer i Substansjens Størrelse, men ogsaa blomstrer og lugter deiligt, saaledes har ogsaa denne kjære Spire givet en deilig Lugt fra sig af hans Hellighed, Gudsfrugt og Bøn. Derfor siger Evangelisten, at han har været stærk i Manden, det er, i allehaande Gaver, Fromhed, Venlighed, Andagt, Hellighed, Gudsfrugt, Erkjendelse, uden al Synd, uden alle onde Tanker, Affecter og Villie. Er det ei en stor Glæde, at høre Børnene bede, hvori ogsaa den Helligaand har Velbehag, som man siger i Ps. 8, 3.: „Af de spæde og diende Børns Mund grundfæste du en Magt?“ Men hvor skjøn og hulbsalig maa ei dette Barns Bøn have været?

3. Han har og været fuld af Viisdom, det er, af guddommelig Erkjendelse og Forstand; thi Mandens Gaver, hvormed han efter sin menneskelige Natur har over al Maade været salvet have med hans Albers Tiltagende vilst sig jo mere og mere i ham, siger Propheten, og med og ved Siden af den naturlige Alder og Forstand mere og mere aabenbaret sig. Her har den guddommelige Viisdom fremstjennet i denne hellige Sjæl som et Lys i et helligt Tempel. Denne hellige Sjæl er for- enet med det evige Lys, hvorledes skulde den da ikke vide alle Ting? Derfor er han en Hjertekjender, han seer og Tankerne og veed, hvad som er i Mennesket (Matth. 9, 4.), ligesom og

Petrus siger til ham: „Herre! du ved alle Ting,” Joh. 21, 17.

4. Og Guds Naade var med ham. Alt hos dette Barn har været fuldt af Naade, Gunst, Yndighed og Mildhed, og alt, hvad det har talet, har behaget baade Gud og Menneſkene. Dermed har nu dette Naade-Barn forsonet vore Ungdoms-Synder, ligesom vi i Ps. 25, 7. bede: „Kom ikke mine Ungdoms-Synder ihu.” Han er bleven et Barn, paadet at Børnene maatte ogsaa i ham have en Trøst imod deres Synder og Ulydighed, og for at gjøre os alle fra Bredens Børn til Naadens Børn (Eph. 2, 5.) og skjænke os en Børnerettighed hos Gud. Og eftersom vi nu, formedelst ham, ere blevene Naadens Børn, saa skulle vi og daglig anraabe Gud, at vi med dette Barn maatte vore og tiltage i aandelige Gaver, i Guds Erkjendelse, i Troe, Kjærlighed, Haab, Guds frygt, Ydmyghed, Taalmodighed, Andagt og Bøn, paa det vi maatte stedse blive stærkere i Aanden. Barnet Jesus skal ogsaa vore, tiltage og blive stort i os; thi han boer i os formedelst Troen. Eph. 3, 17. Ligesom Børnene dagligen vore, saaledes skulle og Guds Børn vore i Troen og Aanden, indtil vi blive en fuldkommen Mand i Christo (Eph. 4, 13.), frugtbare Træer, som Herren har plantet; Planter, som grønnens i Guds Forgaarde. Ps. 92, 13. 15. 16.: „Den Retsfærdige skal grønnens som et Palmetræ, han skal vore som et Cedert træ paa Libanon. De skulle endnu bære Frugt, naar de ere graahærbede; de skulle være saftige og grønne: at forkynde, at Herren er oprigtig, min Klippe, og at der er ikke Uret i ham.”

Vi ville slutte med den 2den Psalme v. 1—6. og 10—12.: „Hvorfor snyde Hedningerne? og hvorfor grunde Folkene paa Forsængelighed? Jordens Konger fremstille sig, og Fyrsterne raadslaae tilsammen imod Herren, og imod hans Salvede, sigende: Lader os sønderrive deres Baand, og kaste deres Rieb fra os. Men den, som boer i Himlene, leer ad dem; Herren bespotter dem. Da skal han tale til dem i sin Brede, og forfærde dem i sin Grumhed. Og nu, I Konger! handler klogeligen; lader eder undervise, I Dommere paa Jorden! Tjener Herren med Frygt, og fryder eder med Bævelse. Kysser Sønner, at han ikke bliver vred, og I skulle omkomme paa Veien, naar hans Brede om et Lidet skal optændes; salige ere alle de, som forlade sig paa ham.” Amen.

Nytaarsdag.

Evangelium, Luc. 2, 21.

Ligesom de tvende gyldne Cherubim stode paa Naabestolen, som vi læse i 2 Mos. 25, 18., med deres Ansigter vendte imod hinanden og seende nedad paa Naabestolen, samt bedækkende samme med deres Vinger, hvis Navn kaldtes „Herrens Zebaoths Navn, som boer derpaa over Cherubim, hvor Herrens Navn paakalbes“ (2 Sam. 6, 2. 1 Krøn. 14, 6.): saaledes have vi i Dagens Evangelium dette skjønne Forbilledes Opfyldelse; thi først, saa have vi her de tvende gyldne Cherubim, som er Loven og Evangelium; thi Omstjørelsen hører til Loven og er Loven, Navnet Jesus hører til Evangelium og er Evangelium selv, ja i dette Navn er begrebet det ganske Evangelium; thi maa man ikke statte og dømmе Evangelium efter Ordenes Mængde, men efter Kraften. Ligefom Perlerne findes i Havet, saaledes findes denne ædleste Perle, det hellige Navn Jesus, i den hellige Skrifts dybe, store Hav. Disse vore tvende Cherubim staae med deres Ansigter imod hinanden, det er, den ene er den andens Opfyldelse, den ene er den andens Forklaring; thi Evangelium er Lovens, Skyggernes og Figurerens Opfyldelse, Forklaring og Lys. De stue begge paa Naabestolen, det er, de vidne begge om Christo. De bedække med deres Vinger Naabestolen, det er, begge begriber Christum i sig: Loven med sine Offere vidner om den tilkommende Messias, Evangelium giver os den nærværende Kristus, — det er Vingerne. Vi have heller ikke her den figurlige Naabestol, men den rette, sande, levende, evige Naabestol. Hiin er forgjængelig som en Figur og Skygge, denne bliver evig. Om denne siger St. Paulus Rom. 3, 25.: „Hvilken Gud haver fremstillet til en Naabestol, formeddelt Troen i hans Blod.“ Thi her see vi det kjære Jesu-Barn, ikke alene som vor Naabestol, men i sit Blod, i hvilket hellige, dyrebare Guds-Blod vi finde vor Naade. I det gamle Testamente maatte vel Ypperstepræsten bære Offerbloet ind i det Allerhelligste for Naabestolen, for at farsone Herren, og var vel Naabestolen og Bloet hos hinanden forhaanden, men det var kun figurligt, en Skygge og Forbillede: Her derimod have vi den rette levende Naabestol, ikke i figurligt Blod, men i hans eget Blod, som Paulus Ebr. 9, 7. 2c. siger. I det gamle Testamente kaldtes Naabestolen „Herrens Zebaoths Navn, som boer derpaa over Cherubim, hvor Herrens Navn paakalbes:“ Nu hedder vor Naabestol Jesus, det

er, en Saliggjører, det er Herrens Navn. Denne er den Herre Zebaoth, Hærskarernes Herre, ikke alene Englenes Hærskarer, men de Troendes aandelige Hærskarer, hvilke denne Jesus gjør salige. Hift boede Herren derpaa over Cherubim, her boer han hos sit Ord og sin Kirke: hift paakaldte man Herrens Navn ved og mod Raabestolen, nu paakalde vi Herren den Almægtige i Jesu Navn, den rette Raabestol.

Vi ville nu behandle tvende Stykker: 1. Om Loven og Omstjærelsens Sakramente, hvorved vi ville betragte den trøsterige Lærdom om Lovens Opfyldelse. 2. Om Jesu Navn, hvorved vi ville betragte, at i det Navn Jesus ere alle vore Saligheds Skatte skjulte.

1. Omstjærelsen var i det gamle Testamente et helligt Sakramente, hvorved Gud gjorde en Pagt med det jødiske Folk: 1. At han vilde være deres og deres Efterkommeres Gud. 2. At han erindre dem deres syndige, fordærvede Natur, at de vare udsfangne og fødte i Arvesynden under Guds Brede. 3. At af deres Sæd og Slægt skulde Mesias komme, som skulde udgyde sit Blod til deres og den ganste Verdens Synders Renselse. 4. At han skulde omstjære dem aandeligen i deres Hjerter, hellige og rense deres fordærvede Natur, forsjøne dem, og gjøre dem evig retfærdig og salig.

Derfor maatte nu det kjære Christ-Barn lade sig omstjære: 1. Til Vidnesbyrd, at han var en sand Abrahams Sæd, af jødiske Stamme, Slægt og Blod, fra hvem Saligheden skulde komme, som det i Ebr. 2, 16. hebdet: „Han antager sig ingensteds Englene, men Abrahams Sæd antager han sig.“ 2. At han maatte opfylde Loven og derved ophæve Forbandelsen, som var gaaet over alle Menneſter, og ved sin Lydighed, som han bevisste Loven, gjøre os retfærdig, ligesom St. Paulus siger: „Ligesom ved et Menneſtes Ulydighed ere blevne Mange til Syndere, saa skal og Mange vorde retfærdige ved den Enes Lydighed,“ Rom. 5, 19. Og i Gal. 4, 4. 5.: „Men der Tidens Fylde kom, udsendte Gud sin Søn, født af en Kvinde, som blev lagt under Loven, paadet han skulde friskjøbe dem, som vare under Loven, at vi skulde faae den sønlige Udkaarelse.“ Thi havde Kristus ikke opfyldt Loven for os, saa vare vi evindeligen bleven Trælle under Lovens strenge Evang og Trældom, og vare ikke bleven Børn, men maatte stedse have beholdt Trældommens Frygt under Loven; men nu har Kristus velsignet os med en barnlig Mand, efterdi han har taget Lovens Frygt og Skræk fra os ved sin Opfyldelse af Loven. Men det er den barnlige Frygt, som er sammenbunden med Tro, Kjærlighed og Haab, naar man siger: Af, kjære Fader! du vil ikke handle med mig efter din

streng Lov, fordi du er min Fader. En Træl frygter Gud som en streng Dommer, et Barn frygter Gud som en Fader. Ligesom nu det kjære Christ-Barn er vort, givet og stænket os af Gud, saaledes er ogsaa hans Lydighed og Lovens fuldkomne Opsyldelse vor, som det i Rom. 10, 4. hedder: „Christus er Lovens Ende til Retsfærdighed for hver den, som troer.“ Formedelst Troen gribe vi i Christo den ganste Lovs Opsyldelse. Da nu denne Lære om Lovens Opsyldelse er en høinsødvendig Lære, en vigtig og saare trøstelig Lære, saa maa vi derfor handle noget udsørligere om samme. Lovens Opsyldelse er da intet andet end vor Herres Jesu Christi hellige Lydighed, som han paa den fuldkomneste Maade beviste Loven, indvortes og udvortes fra Barn af i sit ganste Liv og i sin Død, hvilket alt han gjorde for os og i vort Sted, paadet vi formedelst hans Lydighed maatte blive løs og frie fra Loven, dens Anklage og Forbandedse.

3. Af denne Lovens Opsyldelse følger nu den sande Retsfærdighed og Salighed. Derfor er det ei uden høivigtig Aarsag, at vort Barn Christus er i sin Omstjærelse kaldet Jesus, en Saliggjører; thi de tvende største Gjerninger, som gjordes høistfor nøden til vor Salighed, ere herved, nemlig ved hans Omstjærelse og ved hans Navn, begyndte og siden fuldendte; thi ved hans Omstjærelse skulde Loven ophøre, have sin Opsyldelse og Ende, men i hans Navn Jesus skulde Evangelium begynde. Derfor skal Eders Kjærlighed betænke, hvad det er for en høi Guds Wiisdom, som i Christi Omstjærelse er forrettet, nemlig, at de tvende høieste Værdomme i den ganste Skrift komme tilsammen i Christi Omstjærelse: Den ene, nemlig Loven, bliver opfyldt og faaer ved ham sin Ende. Den anden, nemlig Evangelium tager sin Begyndelse med Navnet Jesus. Ved Lovens Opsyldelse i Christo er al Fortjeneste til Saligheds Erlangelse ved egne Gjerninger os betagen; ved Navnet Jesus er Troens Retsfærdighed oprettet; thi eftersom han er vor Jesus, vor Saliggjører, saa er det jo ei vore Gjerninger.

4. Af denne Lovens Opsyldelse udslyder nu Samvittigheds sande, aandelige Frihed og Glæde, som St. Paulus herliggen beskriver i Gal. 3, 23—25.: „Men førend Troen kom, vare vi forvarede under Loven, indsluttede tilsammen paa den Tro, som skulde aabenbares. Saa at Loven er vorden vor Tugtemester til Christum, at vi skulde blive retsfærdiggjorte af Troen. Men nu Troen er kommen, ere vi ikke mere under Tugtemesteren.“ Vil sige saa meget: Fader os takke Gud, at Christus er os født og har opfyldt Loven, os til Gode; thi tilforn, førend han kom, vare og laae vi under et tungt Nag og en svær Byrde, vare

Trælle, fangne og indesluttede under Loven, vare stedsse i Frygt og Angest under en haard og streng Tugtemester, der stedsse ja-gede, forstrællede, fordømte og forbandede os. Thi det er Lovens Stemme: See, du haver syndet; derfor er du fordømt! Du har ikke gjort, hvad du skulde, og har forsynet, hvad du skulde gjort; derfor er du forbandet! Men nu da Christus er kommen og har opfyldt Loven, saa ere vi blevene fri i vor Samvittighed fra Lovens haarde Anklage, Forbandelse og Fordømmelse, som fra en haard og grusom Tugtemester; og er nu derimod Troen kommen paa Jesu Navn, samt Naaden, som trøster os, at Christus har opfyldt Loven for os.

5. Deraf flyder nu i høie Ansægtninger og i Dødsnød en sand bestandig Trøst imod Lovens og den onde Samvittigheds Anklage. Men for at I maatte fatte denne Trøst, saa maa I vide og forstaae, hvad da Lovens Anklage er. Thi Mange kunde sige: hvad spørger jeg efter Loven? Svar: Vær her, at Lovens Anklage ei er andet, end naar din Samvittighed anklager, bedrøver og forstrækker dig i dit Hjerte for dine mangfoldige Synders Skyld, som du har gjort imod Loven; thi Loven er ei udenom dig, men i dig (Rom. 2, 14.), skreven i dit Hjerte og Samvittighed. Den anklager dig heller ikke udenfra, men inden i dig; der forstrækker den, der tordner den, der lyner den, der forbander den, der fordømmer den, der viser den dig Helvedes Ild, Guds evige Brede og den evige Fordømmelse, hvorum og St. Paulus 1 Cor. 15, 56. siger: "Men Dødens Braad er Synden; men Loven er Syndens Kraft." Forstaae dette vel: Det steer i dig, og ikke alene steer dette i de grovere Syndere, men i de Hellige; thi om du end ei havde begaaet nogen virkelig Synd, saa er du dog af Naturen et Bredens Barn (Eph. 2, 3.), solgt under Synden, har aldrig elsket Gud af Hertet eller retsaffent forladt dig paa ham. Denne medfødt Uretfærdighed forbander og fordømmer alle Hellige, om de end ei havde gjort nogen udvortes Synd, hvorum vi i den hellige Skrift finde saadan de Helliges megen Klagen, Hysten, Stræk, Frygt, Angest, Zittren og Bæven, ligesom saadant er beskrevet i den 38te Psalme. Lovens Kraft og Anklage reiser sig i høie Ansægtninger og i Dødsnød. Trøst dig da derimod, at du i Christo har Forløsning fra Loven, eftersom det kjære Christ-Barn har saa villigen givet sig under Loven, hvilken han dog ei var noget skyldig; thi i Lovens Opfyldelse ligger al vor Trøst og Salighed. 1. Derfor har han opfyldt Loven for os og forløst os fra dens Anklage, og det er den rette aandelige Frihed. 2. Derfor have vi Syndernes Forladelse formedelst hans Blod, fordi han har gjort Loven Fyldest. 3. Derfor have vi Guds Naade og Yndest, fordi

han har i vort Sted bewiist Loven fuldkommen Lydighed. 4. Derfor have vi den rette Velsignelse af Christo, fordi han har borttaget Lovens Forbandelse. Gal. 3, 13. 5. Derfor have vi den sønlige Udtaarelse og Børnerettighed (Gal. 4, 4. 5.), fordi han har opfyldt Loven, som stedsse gjorde os til Trælle. 6. Derfor have vi den rette Samvittigheds Frihed fra Guds Brede, Død og Fordømmelse, fordi han har forløst os fra Lovens Trældom; thi fra samme Lovens Trældom kunde vi ei blive frie paa anden Maade, end at Christus maatte blive en Træl for os, og med sin Lydighed, Ydmyghed og Blodsudgydelse gjøre Loven Fyldest. Lader os derfor af Hjertet takke Christum for denne hans hellige Lydighed, Ydmyghed og Blodsudgydelse, hvormed han har opfyldt Loven; thi see! hvad store Goder have vi ei i Lovens Opfyldelse? Omstjærelsen lærer os ogsaa Christi store Kjærlighed imod os, visende os, paa hvilken Maade Christus vilde forløse os, nemlig med sin Død og Blodsudgydelse. Og herved see vi, hvad for en underlig Læge Christus er; thi for at gjøre os sund og læge os, saa saarer han sig selv, hvilket andre Læger ei gjøre. Men denne staaer os og griber sig selv an, vil ei gjøre os Smerte, men tilføjer sig selv Smerte; han lader sig hudstryge, saare, korsfæste og døde, og hjælper dermed os; han lader sig forbande, paadet vi maatte blive velsignet; han lader sig saare, paadet vi maatte læges; han lader sig døde, paadet vi maatte leve; han gjør sig selv til Træl, paadet vi maatte blive frie. Derfor maa vi ansee Christi Omstjærelse meget anderledes end andre Folks Omstjærelse; thi andre Mennesker bleve omstkaarne, for at indlemmes i Naadepagten og blandt Guds Folk, og havde saaledes en Lægedom imod Arvesynden. Men dette har Christus ei trængt til; thi han er selv Naadepagten og er reen fra Arvesynden, hvorfor han ei for sig selv, men for os, har paataget sig Omstjærelsen, ligesom han ogsaa senere lider Døden, ikke for sine Synder, men for vore Synder. Tilsidst er det og en Hemmelighed, at Christus i Omstjærelsen har begyndt vor Forløsning; thi ligesom vi læse i Josv. 5, 3. at den Fyrste Josva har først ladet alle Israelliter omstjære, førend han ubdelede til dem det forjættede Land, saaledes er og i 5 Mos. 10, 16. og Jer. 4, 4. antydnet den aandelige Omstjærelse, som maa gaae forud der, hvor Christus skal hjælpe og ubdele den evige Arv, nemlig saaledes: Wille vi nyde den Herre Christus og besidde den evige Arv, saa maa vi gjøre Omvendelse, thi Omvendelsen er den aandelige Omstjærelse; vi maa da aflægge det ugubelige Væsen og af Hjertet omvende os til Herren, ellers kunne vi ikke nyde hans Velgjerninger. Derfor siger han i Ef. 1, 16. 18.: „Toer eder, vorder rene, aflægger eders Jdrætters

Onndskab, — kommer da til mig og lader os gaae i Rette med hverandre; om eders Synder end ere blodrøde, skulde de dog blive hvide som Sne.“ See! det er den aandelige Omstjærrelse, den sande Omvendelse, Levnets Forandring og Bedring, samt Aandens Frugter, Kjærlighed, Dmtyghed, Sagtmodighed, Taalmodighed og Gudsfrugt. Derfor gaaer meget smukt Omstjærrelsen foran for Navnet Jesus, hvilket viser, at du har intet at trøste dig ved dette Navn, dersom du ei først modtager dit Hjertes aandelige Omstjærrelse, det er, at du gjør Omvendelse, og ved Troen og den Helligaand omstjærer dit Hjerte, som er, at rense det fra Gjerrighed, Hoffærdighed, Belyst, Trætte, Hævnjerrighed, Ulydighed, Fiendskab, Utugt, Uretfærdighed, Løgn, Bagtaalelse og alle Hjertets onde Lyster, hvilke ved Troen og Guds Aand maa dæmpes og dødes, hvorom videre i Ezech. 44, 9. Phil. 3, 3. og Coll. 2, 11. herligen læres.

2. Om Jesu Navn. I dette Navn ere alle vore Saligheds Skatte, alle Himmeriges Goder og det ganste Evangelium forborgent. Derfor skal dette Navn være alle Christnes gyldne Klenodie, Sjælens skønneste Smykke største Skat og skønneste Lys; thi det Navn Jesus straalere i de troende Hjerter klarere for Gud, end det klareste Lys, end den skønneste Rubin og Diamant. I dette Navn er det evige Lys og den guddommelige Erkjendelses Lys, som fordriver al Vantroens og Fortvivlelsens Mørke og Blindhed af Hjertet. „Herren er Gud, som os oplyser,“ Ps. 118, 27.

Hvad følger nu af dette Lys? Guddommelig Viisdom. Er nu Jesu Navn vort Sjæle-Lys, saa er det ogsaa vor høieste Viisdom. Hvorfor? Fordi det lærer os, hvad for en mægtig Saliggjører vi have, der ikke alene er et sandt Menneſte, men ogsaa en sand Gud, thi Jesus betyder en Saliggjører; men at gjøre salig, det kan Ingen uden Gud. Saaledes er det vor Viisdom, at vor Salighed ei er grundet paa et blot Menneſte eller Engel, men paa Gud selv. Derfor er det af høi Guds Viisdom, at Omstjærrelsen og Navnet Jesus er i Dagens Evangelium sammenføjet; thi ligesom Omstjærrelsen viser, at han er et sandt Menneſte, saaledes viser Navnet Jesus, at han er en sand Gud. Han er omstaaeren som en sand Abrahams Søn, Jesus er han som en sand Guds Søn. Med Navnet Jesus lærer han os, at han er vor Saliggjører, med Omstjærrelsen lærer han os, hvorledes han er vor Saliggjører, nemlig ved sin Lydighed, Fyldestgjørelse og Blodsudgydelse. Saa er det og en stor Viisdom, at vi vide, at Gud i dette Navn hørhører vor Bøn. Vi behøve ei nogen Helgens Navn dertil.

Hvad følger da af denne himmelske Viisdom i Jesu Navn? Retfærdighed. Thi det er den høieste Viisdom, som gjør os retfærdig. Saa er nu Jesu Navn vor Retfærdighed, som det i 1 Cor. 6, 11. hedder: „I ere retfærdiggjorte, formedelst den Herres Jesu Navn.“

Hvad følger nu af Retfærdigheden i Jesu Navn? Helliggjørelsen. Derfor er Jesu Navn vor Helliggjørelse, som helliger os, ligesom det i 1 Cor. 6, 11. hedder: „I ere astoede, I ere helliggjorte, I ere retfærdiggjorte, ved den Herres Jesu Navn og ved vor Guds Nåde.“

Hvad følger nu paa saadan Helliggjørelse? Den aandelige Velsignelse i himmelske Goder, formedelst Nandens mangehaande Gaver. Derfor er Jesu Navn vor Velsignelse til Legeme og Sjæl. Forbander Verden dig, saa velsigner dette Navn dig. Det velsigner dit Embede, din Indgang og Udgang. Forbander Loven dig, saa velsigner Jesus dig, ja dette Navn gjør dig til Herrens Velsignede.

Hvad følger da paa Velsignelsen, og hvad er den rette Velsignelse? Den evige Salighed. Derfor er Jesu Navn vor Salighed. Ap. Gj. 4, 12.: „Der er intet andet Navn under Himmelen, som er givet iblandt Menneſter, ved hvilket det bør os at blive saliggjorte.“ Matth. 1, 21.: „Du ſkal kalde hans Navn Jesus; thi han ſkal frelſe ſit Folk fra deres Synder.“

Hvad følger nu af diſe himmelske Goder, og hvad virker de i et troende Hjerter? Sand levende Trøſt. Derfor er Jesu Navn vor høieste Trøſt; thi det trøſter os imod vore Synder, imod Guds Brede, Død, Djævel og Helvede. Forſag derfor ikke i dine Synder, forſtræk dig ikke for Døden og Djævelen; thi Jesus er dog din Saliggjører.

Hvad følger nu af ſamme Trøſt? Sand Fred. Derfor er Jesu Navn vor Fred; vort Hjerter bliver ſmukt i Christo, i hans Fortjeneste. Han har gjort Fred formedelſt ſit Blod. Phil. 4, 7.: „Og den Guds Fred, ſom overgaaer al Forſtand, ſkal forvare eders Hjerter og eders Tanter i Christo Jesus.“

Hvad følger nu af denne Hjerter-Fred? Glæde. Derfor er Jesu Navn vor høieste Glæde. Pſ. 16, 9.: „Derfor glæder mit Hjerter ſig, og min Vre fryder ſig.“ Luc. 1, 47.: „Min Nåde fryder ſig i Gud, min Frelſer.“ Jesus, du Englenes Prydelſe! For Dret er du mig den ſøbeſte Sang! I Munden er du den ſøbeſte Honning! For mit Hjerter er du den høieste Fryd!

Hvad følger nu af denne Sjæle-Glæde? Styrke, Beſtyttelſe og Seier. Derfor er Jesu Navn vor Styrke i Svaghe, vor Beſtyttelſe imod Fienderne, vor Seier over Verden, Døden,

Djævelen og Helvede. Det er Guds stærke Navn, som beskytter os, som opholder os i Kors, Forsøgelse, Fortvivelse og i Dødsnød.

Hvad følger da paa denne Seier? Herlighedens Krone. „Ingen bliver kronet, dersom han ikke strider lovligen,” 2 Tim. 2, 5. Saa er nu Jesu Navn vort Hoveds Gres-Krone, som vi paa hiin Dag skal bære i Herligheden. See! da skulle vi modtage en skøn Krone af Herrens Haand. Summa, i dette Navn er det ganske Guds Rige, som er Retfærdighed, Fred og Glæde i den Helligaand. Rom. 14, 17.

Dette skulle vi nu smukt sammenfatte og bruge til en Velsignelse, hvormed vi dagligen skulle velsigne os: Det hellige Navn Jesus oplyse mig, retfærdiggjøre mig, helliggjøre mig, velsigne mig, gjøre mig salig, trøste mig, give mig Fred, glæde mig, styrke mig, beskytte mig og være min Seier over alle mine Fiender. Dertil hører nu Troen, som af Jesu Navn drager alle disse Kræfter til sig: Lyd, Blisdom, Retfærdighed, Hellighed, Velsignelse, Liv, Salighed, Trøst, Fred, Glæde, Styrke, Beskyttelse og Seier. Dersom du nu har Jesu Navn i dit Hjerte, saa har du alle disse himmelske Skatte i dig. Vi ville slutte med den 115de Psalme v. 1.: „Ikke os Herre! ikke os; men giv dit Navn Gode for din Miskundheds Skyld, for din Sandheds Skyld!” Amen.

En anden Prædiken paa

Nytaars-Dag.

Luc. 2, 21.

Ligesom Solen, naar den opgaar røb om Morgenén, da mod Aftenen bringer en frugtbar Regn med sig: saaledes, da Retfærdighedens Sol, vor Herre Jesus Christus, oprandt blodrød i hans spæde Barndoms og Omstjærrelses Morgen, bragte mod Aftenen, da han maatte døe paa Korset, en stor, frugtbar Regn af sit hellige Blod med sig, hvormed han frugtbargjorde vore Hjerter, vederqvægede dem som et tørt Land, og levendegjorde samme. Og ligesom Solen, naar den nedgaaer røb om Aftenen med en skøn, Aftenrøde, da om Morgenén bringer en skøn, klar Dag med sig: saaledes, efterat Retfærdighedens Sol, vor Herre Jesus Christus er nedgaaet blodrød i sin hellige Lidelses og Døds Aften, saa vil den og paa den fjære yderste Dags

frødefulde Morgen bringe en stjern Dag med sig, det evige Livs Dag, den evige Glædes og Herlighed's Dag og et velsignet, evigt Aar, naar den Stemme skal lyde: „Seer, jeg gjør alle Ting nye.“ Nab. 21, 5.

Og ligesom de unge Træer i en Have, naar de første Gang blomstre og bære deres første Frugt, ere de deiligste iblandt alle Træer, saa at enhver seer sin Lyst paa dem, ligesom og Gud Herren i sin Lov havde forordnet (5 Mos. 18, 4.), at saadan Frugternes Førstegrøde maatte blive offret til Herren: saaledes har i det nye Testaments Lysthave Livets unge Træ for første Gang blomstret og baaret Frugt i hans Omstjærrelse, og hans Frugtes Førstegrøde, hans første Blodsdraaber ere offrede Herren til vore Synders Renselse. Og ligesom Aarons Stav (4 Mos. 17, 8.) i en Nat baade grønnedes, blomstrede og bar Mandel-Frugt: saaledes grønnedes ogsaa det ædle Riis og Dvift af Jesse Rod (Es. 11, 1.), Davids retfærdige Bært (Jer. 28, 6.), paa hans Omstjærrelses Dag formedelst den stedsgrønnende, evige Guddom. O, den velsignede, eviggrønnende Guddom! Derefter blomstrede han ogsaa formedelst hans førstudgydte rosenfarvede Blodsdraaber. O, den værdige, skønne Manddoms Blomstren! Tilsidst bar han ogsaa søde Mandler, hans huldsalige, søde Navn Jesus og Lovens Opfyldelse. O, den saliggjørende Frugt, som virker henind i det evige Liv! Det kjære Christ-Barn er den kristelige Kirkes blomstrende Stav, og bærer Evangelii første Sæd; og ligesom Mandlerne ere baade en Spise og en Lægedom, saaledes er ogsaa det kjære Evangelium baade vore Sjæles Spise og Lægedom. Derfor siger ogsaa Bernhardus: „Jesu Navn er i vor Mund Honning, i vore Øren en sød Klang, i vort Hjerte en salig Fryd.“ Og ligesom den grønnende Stav var en Bekræftelse paa Aarons ypperstepræstelige Embede, saaledes er ogsaa Jesu Omstjærrelse en Bekræftelse paa hans ypperstepræstelige Embede, at han vilde offre sig selv for os, efter det gamle Testaments Ypperstepræstes Forbillede, hvilke ogsaa maatte indviæs med Blod. Efter som da Guds nye Pakt og Testamente er begyndt og bekræftet med Christi hellige Blod, saa begynde vi ogsaa billigen dermed det nye Aar, og bede vor kjære Jesus, at han med sine hellige Blodsdraaber og sit hellige Navn Jesus ville velsigne dette nye Aar. Amen.

Og efterdi den hellige Prophet Esaias kalder vort kjære Christ-Barns hellige Manddomsannammelse og Fødsel: en Dvift af Jesse Rod, og Jeremias: Davids retfærdige Bært, Salomons Høisang: et Blomster i Saron og en Rose i Dalen; ja da Herren selv (Joh. 15, 1.) kalder sig det sande Viintræ, og Job. Nab. 2, 7. siger: „Den, som vinder, ham vil jeg give at

æde af Livets Træ, som er midt i Guds Paradiis": saa have de hellige Fædre Augustinus og Bernhardus kaldet den Herre Jesus og hans høiprijselige Navn deres Sjæles Paradiis og Lysthave, for at antyde, at Jesu Navn er alle Troendes høieste Lyst og Glæde, ja deres Paradiis.

Derefter ville vi nu anstille en kort Sammenligning af det Paradiis og den Lysthave, som Gud den Almægtige i Skabelsens Bærk dannede til en Bolig, Lyst og Glæde for Mennesket, med det Navn Jesus, som Gud i Forløsningens Bærk har gjort, og forordnet til et Paradiis og en Lysthave for de troende Sjæle.

Dertil gives os den trofaste Gud sin Naade og sin Helligaand formedelt Jesu Navn, Amen.

Vi læse i 1 Mos. 2, 8. 2c. Mose Beskrivelse over Paradiset, hvor det, blandt andre Omstændigheder derved, ogsaa hedder saaledes: At Gud Herren plantede en Have i Eden mod Østen, og satte Mennesket deri: 1. Og har ladet udgaae af Eden en Flod til at vande Haven, hvorfra den har delet sig i ubi fire Hovedstrømme, hvilke have omløbet den ganske Verden og ført med sig Guld og Rebellion og den ædle Steen Onyx. 2. Har Gud Herren sat Livets Træ midt i Paradiis. 3. Har Gud Herren ladet opvære allehaande Træer, lystelige at see til og gode at æde; derhos uden Tvivl mange kostelige, deilige Blomster og herlige Væxter, hvoraf maa have været en deilig Lugt. 4. Har Gud tilført Adam i Paradis allehaande deilige Dyr, hvormed han skulde forlyste sig, og som skulde give Navne; thi ligesom Adam vilde kalde dem, saaledes skulde de og hedde. 5. Endelig har Gud Herren i Paradiset givet Adam hans Eva, og bragt hende til ham. Dette er det fornemste og mærkværdigste, som har været og som er skeet i Paradiset.

Ligesom nu Gud Herren plantede Mennesket i Ustyrligheds-Standen et skønt Paradiis og Lysthave, fuld af allehaande Deiligheder, hvormed de paa en legemlig Maade skulde forlyste sig: saaledes har Gud Herren, efterat Mennesket formedelt Synden uddreves af det legemlige Paradiis og Lysthave, af Naade plantet vore Sjæle en aandelig, himmelsk og evig Lysthave, det hellige hulsalige Navn Jesus. Deri finde vi: 1. Det rette Livets Træ. 2. Arons grønnende og blomstrende Stav. 3. Dvisten af Jesse Rødder, over hvem Herrens Aand hviler. 4. Davids retfærdige Væxt og „Herren vor Retfærdighed.“ 5. Det sande Viintræ. 6. Myrrhabussen, (Høis. 1, 13.) 7. Blomsten i Saron og Rosen i Dalen (Høis. 2, 1.). I hvilket Navn han har indsluttet vore Sjæles høieste, aandelige Lyst og Glæde, det troende Hjertes høieste Lislighed og Sødhed,

ja saamange himmelske Skatte og evige Goder, at vi ikke kunne tælle eller nævne dem alle. Men ligesom Gud Herren satte Mennesket i den yndige Have derfor, at han skulde dyrke og bevare den, saaledes har Gud Herren derfor aabenbaret os denne vor aandelige Lysthave, og formedelst Troen aabnet Døren dertil, for at vi skulde dyrke og bevare samme i vore Hjerter. Skulle vi nu gjøre det, saa maa vi vel besee dette Paradiis og denne vore Sjæles Lysthave, hvad for Goder Gud deri har skjænket os, paa det vi kunne vel dyrke og bevare den.

1. Jesu Navn er en Naade-Kilde.

Hvad skulle vi nu først besee i denne vore Sjæles Lysthave, i Navnet Jesum? Fremfor alle Ting den Kilde, som deri udspringer. Thi Moses siger: Der er en Flod udgaaet af Eden til at vande Haven. Der finder man Guld og Bedellion og den ædle Onyx-Sten. Men hvor er denne Kilde i vor Lysthave? Hvo har først aabnet den? Omstjærelsen. Formedelst Omstjærelsen er denne Kilde aabnet, den sømme Blods-Kilde; der har dette ædle Viintra og spæde Viinranke først ladet sit Blod rinde. Senere udvælbede denne Blods-Kilde af vor Herres Jesu Christi Side; da blev den levende Kilde og den rette Saligheds-Brønd aabnet. Denne Brønd fører med sig kosteligt Guld, som er i Christi hellige Blod, det blodrøde Guld, som man finder i denne Blods-Brønd. Guld er det sandselige Menneskes højeste Prydelse; men dette Guld, som vi finde i denne Brønd er det indvortes og nye Menneskes højeste Smykke. Guld har en stor Forbindelse med det sandselige Menneskes Hjerter; men Christi Blod er vort Hjertes højeste Glæde. Guld styrker og opvækker Livskræfterne i Hjertet; men dette vort blodrøde Guld styrker og opholder Troen og Haabet, som er det nye Livs Kræfter. Guld er uovervindeligt af Jlden; ligeledes hvor dette vort aandelige Guld er i Hjertet, der kan ingen Trængsels Jld overvinde Troen. I Guld er den højeste Lægedom og Renselse for vort Legeme; men Christi Blod er vore Synders højeste Renselse. 1 Joh. 1, 7. O, hvor kosteligt er dette Guld af denne Paradiis-Brønd!

Moses siger, at den Flod, der udgik af Eden, har deelt sig i fire Hoved-Strømme, som have omlobet den ganste Verden. Saaledes er og den Trøst, som udspringer og udslyder af vor Lyst-Have, Jesu Navn, bleven en stor Vand-Flod, hvoraf den ganste Verden kan øse og drikke Liv og Salighed, og den deler sig i fire Hoved-Strømme: Kristus er bleven os af Gud Viisdom og Retfærdighed og Helliggjørelse og Freløsning (1 Cor. 1, 30.) Der, siger Moses, finder man ogsaa Bedellion,

det er en skøn, hvid og vellugtende Gummi, som Moses lignede ved Manna, Himmelbrødet, som Iøderne aade i Ørtenen. "Og det samme Manna var at see til ligesom Bedellion," siger Moses 4 Mos. 11, 7. Dette aandelige Bedellion, som har Lighed med Himmelbrødet, fører ogsaa vor Paradiis-Brønd med sig; og ligesom Bedellion forbandt Saarene og lugtede vel, saaledes blive vi ved Christi Saar lægte, og finde dagligen i vor Lyst-Have, i Jesu Navn, som er det rette levendegjørende Manna, en sød Livets Lugt for vore Hjerter. Man finder og i vor himmelske Paradiis-Brønd den æble Dnyr-Steen. Denne Steen har Skikkelse og Form af en Negl paa Menneftets Haand, hvoraf den og har sit Navn; thi Dnyr betyder en Negl. Her-ved er nu antydnet vor Guds Trofasthed og Sandhed, vor Herres Jesu Christi hjælperige og trofaste Hænder, i hvilke han har tegnet os, betyder ogsaa Guds Hjælp og trofaste Forjættelse. O, en kostelig Dnyr-Steen! I det gamle Testamente maatte Ypperstepræsten under sin kostelige, præstelige Prydelse ogsaa bære tvende Dnyr-Stene paa begge Skuldbrene, i hvilke var indgravne Israels Børns Navne (2 Mos. 28, 9.). Saaledes bærer vor evige Ypperstepræst saadanne aandelige Dnyr-Stene paa sine Skulbre, som hedde "Trofasthed og Sandhed," hvori alle Troendes Navne ere indstrevne, og hvori alle sande Christne ere indsluttede og indlemmede. "See, jeg har tegnet dig i begge mine Hænder." Ef. 49, 16.

2. Jesu Navn er vort Livets Træ.

Vi have nu i vor Lyst-Have, i Jesu Navn, beseet Naade-Kilden og de levende Strømme, som udslyde deraf. Nu maa vi ogsaa bese Livets Træ, som staaer midt i Guds Paradiis, det er vor kjære Jesu kjærlighedsrige Hjerter. Ligesom i Hjertet er det naturlige Livs rette Træ, som deler sine Grene ud i det ganste Legeme og i alle Lemmer, saaledes meddeler Christi kjærlighedsrige og levende Hjerter det evige Liv til alle hans aandelige Lemmer, det er, alle Troende. Hvo kan nu udsige de mange æble Frugter, som dette Livs Frugter bærer? Hans Kjærligheds-Grene og Livs-Frugter uddeler sig over alle Mennefter; alle vore Livskræfter hænge ved hans Hjerter, som utallige Grene paa et skønt Træ; "thi i ham er Livet og Livet er Menneftets Lys," Joh. 1, 4. Dersom vi med vore Dine kunde see, ligesom vi troe samme, hvorledes vort Liv er skjult i ham og hænger ved ham, saa vilde vi see det største Under i Himmelen og paa Jorden. Vi ville saa see, at der udgaar af Christi Hjerter den levende Mands utallige mange Grene og Livets og Lysets Straaler, ligesom af Solen, naar den kaster sine Straaler over den

ganste Jords Krebs: ikke alene dette naturlige Livs og Lyses Straaler, Grene og Kræfter, men det evige Livs saliggjørende Kræfter, som Rejsfærdighed imod Synden, Naade imod Guds Brede, Betsignelse imod Forbandelsen, Glæde imod Bedrøvelse, Fred imod den urolige Samvittighed, Hellighed imod vor Vanhellighed, Fryd i Anden imod det forstrækkede Hjerte, Trøst imod Fortvivlelse, Styrke imod Døden, Kraft imod Djævelen, Seier imod Helvede. Jesu Navn er de Bedrøvedes Glæde, de Grædendes Fryd, de Nidriges Ophjælpelse, de Syges LægeDOM, de Fattiges Rigdom, de Hvileendes Sødhed. Disse Grene udbreder Jesu Navn, ligesom Livets Træ midt i Paradiiset, over os; dette er hans ædle Frugter, som tjene til evig Sundhed.

Jesu! giv mig her den Vre, At jeg som en frugtbar Qvist
Maa i dig indpobet være; Denne Prydelse er vist
Mere herlig end Rubiner, Dyrere end gylden Dragt,
Smukkere end Demant-Pragt, Sødere end Rosmariner,
Eblere end Perlesnor, — Det er dog kun Muld og Jord.

Her er Paradiisets Glæde I min Jesu Bunders Læ;
Her er Sommerfrugt at æde Af mit skønne Livets Træ,
O! hvor sød hans Frugt mig smager, O! hvor liflig er den Stund,
Naar han rækker mig sin Mund, Og saa heftig favnetager;
Kys mig søde Sjæleven, Saa er Sjælen sund igjen.

3. Jesu Navn er vor Paradiis-Blomst.

Moses siger, at Gud har i Paradiiset labet opvoire allehaande Træer, som have været lystige at see til og gode at æde. Ligesom man af mange Blomster sammenbinder en Blomster-Boquet, saaledes er dette hellige Navn sammenbunden af mange Trøste-Blomster. Ligesom Mennekstet er den lille Verden og et Udtog af den store Verden, saaledes er Jesu Navn et Udtog og kort Begreb af al Trøst, og den rette Paradiis-Blomst; thi i dette Navn er indbefattet alle de andre Navne, som i Skriften tillægges ham. I dette Navn finder man Kjærlighedens Blomst, Mildehedens Rose, Ydmyghedens Viol, Keenhedens Lilie, den rensende Jsop: „Rens mig af Synd med Jsop,“ (Ps. 51, 19.), Uforkrænkkelighedens Myrrhabust: „Min Kjæreste er mig en Myrrhabust“ (Høis. 1, 13.), Uhydelighedens Cedar, Seierens Palmetræ, Barmhjertighedens Olietræ, Glædens Vintræ, Bønnens Balsom-Qvist: „Hvad som helst I bede Faderen om i mit Navn, det skal han give eder“ (Job. 16, 23.), Trøstens Figentræ. Er nu din Tro svag, saa styrk den med Lugten af denne himmelske Olie, med Jesu Navn; er Kjærligheden kold, varm den med denne

Kjærligheds-Blomst, med Jesu Navn; er Haabet svagt, søg denne Hjerte-Urt, Jesu Navn; er dit Hjerte utaalmobigt, søg den æble Myrrhabust, i denne Taalmodigheds Lyst-Have; er din Bøn svag, søg din Balsom-Dvift i denne din Lysthave; bedrøver dine Synder dig, i Jesu Naan er Retfærdighedens Plante; er du arm, elendig, foragtet, i Jesu Navn er din Herlighed. See, og leed! og i dette Navn skal du finde Alt, du være, hvo du vil. Bern-hardus siger:

J hvor jeg gaaer, i hvor jeg staaer,
Er alt mit Hjerte for dig faar;
Hvor fryder jeg mig, naar jeg seer,
Du i min Sjæl og Sind dig teer!

„Vaagn op, Norden! og kom Sonden! blæs igjennem min Have, at dens kostelige Urter kunde dryppe,“ Høis. 4, 16. O, Hellig=Aand! kom med din livsalige Susen over os, at vi i vore Hjerter maatte finde Jesu Navns søde Lugt og Smag.

4. I vor Lysthave finder man de allerdeiligste Dyr.

Adam har maattet give Dyrene Navn i Paradiset. Og først finde vi det spæde Guds Lam, hvilket skulde være vor Lyst (Job. 1, 29. 36.), og den himmelske Due, Gud den Helligaand, som hviler paa den grønne Dvift af Jesse Rødder. Es. 11, 1. Her findes de deilige Dyr: Et seer ud som et Menneske, det andet som en Løve, det tredje som en Kalo, det fjerde som en Orn.*) Det er Christi fire Hoved-Gjerninger: Manddomsannam-melse, Offer, Opstandelse og Himmelfart. Her findes ogsaa de deilige Sangfugle, og er det ei den ringeste Brydelse og Glæde i en Lyst-Have, naar man hører Fuglenes yndige Sang. De skønneste Fugle, som synge yndigst i vor Lyst-Have, ere de hellige Engle, Cherubim og Seraphim, som synge for Herren, der i Menneske=Stikkelse sidder paa sin Herligheds Stol: „Hellig, hellig, hellig er den Herre Zebaoth,“ Es. 6, 3. Og ligesom i det gamle Testamente den hellige Trefoldighed er aabenbaret ved Engle=Sang, saaledes ogsaa i det nye Testamente ved Herrens Fødsel: „Være være Gud i det Høie, Fred paa Jorden, formædelst Spinnen, i Menneskene et Velbehag udi den Helligaand.“ Det ere vore himmelske Nattergaler, som synge om Morgenens og om Aftenen, det er, i det gamle og nye Testamente. I Johannes Aabenbaring hører man disse himmelske Fugle synge: „Lam-met, som er slagtet, er værdigt at tage Magt og Rigdom og Viisdom og Styrke og Priis og Være og Velsignelse.“ Men

*) Her henfigtes vel til Propheten Ezechiel's Syn. See Ezechiel 1, 5. 20.

iblandt Menneffens Børn er Kong David den yndeligste Sangfugl i vor Lyst-Have. Hvor mange skønne Psalmer har han ei sjunget om Messias? Den hellige Prophet Esaias siger ogsaa: „Du vil jeg synge om min Elskelige,” Cap. 5, 1. og atter i Cap. 61, 10. 11.: „Jeg glæder mig i Herren, og min Sjæl er glad i min Gud. Ligesom Grøde vøxer af Jorden, og Sæd i Urtegaarden oprinder, saa skal Retviished og Lov udgaae for alle Hedninger af den Herre, Herre.” Hvorledes synger ei Christi Brud, den aandelige Drosfel i Høif. 2, 10. 12.: „Staae op, min Veninde, min Deiligste! og gaa hid; thi see, Vinteren er forbigangen, Blomsterne er seede i Landet, Sangens Tid er kommen an, og Turtelbuens Røst er i vort Land.” Al, hvor deilig blomstrer vort Paradiis, Jesu Navn! Der er i denne Lyst-Have ingen Vinter, intet Regn, ingen Guds Brede, Turtelbuen lader sig høre, det er, den Helligaand vidner om Christo i alle troende Hjerter.

5. Mojes skriver, at Gud har i Paradiset givet Adam hans Eva og ført hende til ham.

Ligesom Eva blev bygget af den første Adam, saaledes er af den anden Adam, af Christo, bygget den aandelige Eva, den hellige Kirke, Christi Brud, nemlig, ved hans Blod. See! her kommer vor himmelske Brudgom i sin Omstjærrelse, og giver sin Brud til Brude-Gave sine sønne, første Blodsdraaber til Kjærligheds Vidnesbyrd, at han vilde udgyde alt sit Blod for hende, ligesom det i Eph. 5, 25. cc.: hedder: „Ligesom Kristus elskede Menigheden, og gav sig selv hen for den, paadet han skulde hellige den, efterat han havde renset den formedelst Vandbadet i Ordet, at han maatte fremstille sig selv den herlig, en Menighed, som ikke haver nogen Smitte, eller Rynke, eller noget af Saadant, men at den maa være hellig og ustraffelig.” Da hedder det: „Min Veninde! du er aldeles deilig, og der er ingen Lyde paa dig,” Høif. 4, 7. Saa reen gjør Christi Blod os. Den hellige Daab er nu indsat i Omstjærrelsens Sted. Col. 2, 11. 12. See nu her denne Hemmelighed ved Omstjærnelsen og den hellige Daab. Derfor har Christ-Barnet ladet sig med andre Børn omstjære, paa det han vilde stifte et nyt Kenseles-Sakramente, nemlig, den hellige Daab, i og ved sit hellige Blods Kraft, hvilket Blod giver vor hellige Daab Kraft til at rense fra Synden formedelst Igjensjødelsens Aand:

Din Væde er ei saa gemeen Som alle andre Brønde,
 Thi du gjør Sjælen himmelreen Og fuld af Jesu Næde.
 Guds Kjærlighed og Christi Blod Udgyder sig i Daabens Flod
 Ved Aandens Naadestrømme.

En Brudgom giver sin Brud: 1. Et Klenod. 2. Sit Billede. 3. En gylden Bog. 4. Det nye Aar. Saaledes giver vor Brudgom os sit Navn Jesus, hvori vi have alt dette. 1. Det skal være vort Smykke for Guds Ansigt, vort Klenod, der skal skinne paa vore Hjerter. 2. Er dette Navn vor Brudgoms rette Billede; dette Navn er Guds Billede, Guds Ansigt, hvori Gud afbilder sit Ansigt, ja sit Hjerte. 3. Dette Navn skal være vor Livets Bog, i hvilken vi skulle indskrive vore Navne formedelst Troen, der er den skjønne, gyldne Bog, den rette Trøste-Bog. 4. Saa er Jesu Navn ogsaa det rette Nyaar, som Gud har sendt os fra Himmelen. I dette Nyaar er afbildet det evige Nyaar, den evige Salighed, Udbødeligheden, Opstandelsen, et skjønt, forklaret Legeme og den nye Himmel og Jord, hvori Retfærdighed boer. Dette er nu vort frydefulde Sjæle-Paradis. Det første have vi tabt ved Synden; lader os see til, at vi ved Troen beholde dette. Vi ville slutte med Ps. 18, 1. 2c.: „Takker Herren, thi han er god; thi hans Miskundhed er evindelig. Israel sig nu: at hans Miskundhed er evindelig. De, som ere Aarons Huus, sig nu: at hans Miskundhed er evindelig. De, som frygte Herren, sig nu: at hans Miskundhed er evindelig.“ Amen.

Søndag efter Nytaars-Dag.

Evangelium, Matth. 2, 19. 2c.

Forberedelse.

Eftersom allerede i den første Forjættelse om vort kjære Christ-Barn, den sande Messias, var spaaet om den gamle Slanges, Satans, Fiendskab imod ham, at han skulde stikke ham i Hælen (1 Mos. 3, 15.), og eftersom Propheten Esaias ogsaa (Cap. 9, 8.) havde forudsagt om ham: „at han skulde have sit Herredømme paa sine Skuldre,“ det er, at han skulde herske og overvinde under Korset: saa har ogsaa samme Forudsigelser strax i hans Barndom taget deres Begyndelse, idet han for Herodes maatte flye i Glendighed; og efterdi han var kommen til os i vor Glendighed, saa maatte han ogsaa (som den 84de Ps. v. 7 siger) gaae igjennem denne Jammerdal og dyrke den, paa det han med sit Exempel kunde trøste og frelse os. Saaledes kom ogsaa Moses, da han skulde frelse Israels Folk af Egypten, til dem i deres Glendighed, og leed med dem al Trængsel. Men

det er vor Trøst, at det Barn Jesus har Guds Bestygtelse og de hellige Engle med sig.

I n d g a n g.

Elste i Herren! Jesu Flugt til Ægypten er ikke alene forudsagt af Propheten Hoseas, naar han siger Cap. 11, 1.: „Jeg kaldte min Søn af Ægypten;“ men den er ogsaa paa mange Maader forebildet i de hellige Patriarkers Exempler, særdeles Jacobs og Josephs. Thi at Evangelisten antyder Propheten Hoseas's Sprog paa Christum, dermed lærer han os, at Christi Flugt var forebildet i Jacobs og Josephs Exempel, som og vandrede til Ægypten; thi Propheten taler egentlig der om Israels Udgang af Ægypten, hvor forunderlig Gud havde kaldet og forðret dem derfra. Vi see altsaa heraf, hvor forunderlig Christus er skjult i det gamle Testaments Exempler og Historier, og at Patriarkerne ere levende Forudsigelser om Christo. Saaledes læse vi, at Jacob flyede for sin Broder Esau til fremmede Lande (1 Mos. 27, 43.), hvor han da undervejs saa i Drømme en Stige, der med den ene Ende naaede i Himmelen og den anden i Jorden, og hvorpaa Guds Engle steg op og steg ned. Og da han nu havde været borte sin bestemte Tid, aabenbaredes en Engel for ham i Drømme, som sagde, han skulde nu drage hjem igjen med sine Hustruer og sine Børn. Da maatte han atter flye for Laban den Syrer, der satte efter ham, og tænkte at gjøre den fromme Jacobs Skade; men Gud sagde om Natten i Drømme til Laban: „Vogt dig, at du ei taler andet end kjærligen med Jacob,“ 1 Mos. 31, 24. Ogsaa da møbte Jacob paa Veien Guds Engle, og da han saa dem, sagde han: „Denne er Guds Hær,“ og han kaldte Stedets Navn Mahanaim, hvilket betyder Hærstare. Ja, der møbte ham ogsaa paa Veien en stærk, vældig Engel; som brødes med ham og velsignede ham. Ja, tilsidst maatte han formedelst svær Dyrtid, med alle sine Børn drage til Ægypten, hvor Gud ved hans Søn Joseph havde beredt ham et Sted, at han der blev ernæret. Men ogsaa da møbte Gud Herren ham paa Veien og sagde om Natten i et Syn til ham: „Jacob! frygt dig ikke for at drage ned til Ægypten; thi jeg, jeg vil fare ned med dig, og jeg vil ogsaa visseligen føre dig op igjen.“ Dette har nu Jacob erindret sig, da han skulde dø, hvorfor han sagde: „Den Gud, som har født mig, fra jeg blev til, indtil denne Dag; den Engel, som haver igienløst mig fra alt Ondt, velsigne Drengene,“ 1 Mos. 48, 15. 16.

Ligesom nu Gud den Almægtige ved sine Engle førte Jacob og hans Børn til Ægypten, og atter ud derfra, saaledes

er det ogsaa gaaet Barnet Jesus. Og herved har Gud den Almægtige ikke alene forebildet os sin underlige Styrelse og Førelse med Sine, men har ogsaa derved opfyldt Propheternes Skrif-
ter, og bevidnet, at Barnet Jesus er den rette Joseph, som er-
nærer Israels Børn i Ægypten, som og har udsjort dem, samt
at han ogsaa vilde komme til Hedningerne, oplyse og udsøre dem
af det ægyptiske Mørke til det evige Lys. Kristus er den rette
Joseph, som bespiser os med Livets Brød.

Vi ville inddele denne Prædiken i tvende Dele og handle:
1. Om Flugten og Reisen til Ægypten, hvor forunderlig samme
steer ved fire forskjellige Midler. 2. Om Tilbagekomsten.

1. Det første Middel har været Engelenz Aabenbarelse:
See, da aabenbaredes Herrens Engel for Joseph i en Drøm
og sagde: Staa op og tag Barnet og dets Moder, og gaa
til Ægypten, og bliv der, indtil jeg siger dig til. Dette Barn
skulde, som den rette Underlig (Ef. 9, 6.), forunderlig styres og
føres af Gud. Dette var kommen i denne Glendighed, derfor
kunde det ei unddrage sig Glendigheden, men maa dyrke denne
Jammerdals Glendighed. Dog, det er bevogtet af hellige Engle.
I vide, Kjære Christne! at de smaa Børn have deres hellige
Engle, som bevogte dem, ligesom Herren i Matth. 18, 10. siger:
„Deres Engle i Himmelen see altid min Faders Ansigt, som er
i Himmelen.“ Have nu Børnene deres Engle, saa har visse-
ligen Barnet Jesus haft sine Engle, som have vogtet det og
tjent det. Har Guds Engle har ledsaget Jacobs Børn (1 Mos.
32, 1. 2.), hvormeget mere da dette Barn? Thi det kan ei
feile, at hvor dette Barn er, der maa der være mange utallige
hellige Engle. Er det hos dig i dit Hjerte, saa vil der være
mange hellige Engle omkring dig og omkring dine Børn, som ere
døbte paa Jesu Navn. —

Uagtet nu de hellige Engle ikke lade sig tilsyne for enhver,
hvilket de ikke gjør uden Guds Befaling, uden stor Nød, og uden
særdeles høie Marsager, saa er det dog nok, at de ere bleve
seedt af mange Menneſter, dem, som have seet dem, saavel som
os alle til Trøst. Er det ikke nok, at Guds Ord lærer os, at
de hellige Engle ere om og hos os? Dermed skulle vi lade os
nøje. Naar Gud saae, at det var os nyttig, saa vilde han be-
fale de hellige Engle, at de skulle lade sig see; men vi skulle troe
Guds Ord, som skal være os ligesaa vist, ja visere end om vi
saae det for vore Dine. Her skal vi troe, hiſſet skal vi see det;
her vandre vi i Troen og ikke i Bestuelsen (2 Cor. 5, 7.); men
hiſſet skal vi see det Uynlige, ikke alene de hellige Engle, men
Gud selv. Da vil det Allerhelligste blive opluſtet og Forhæn-
get blive borttaget; da skal vi komme til Englenes mange Du-

finde. Imidlertid skulle vi bede den 34te og 91de Psalm, og troe, at omkring os ere „tjenstagtige Mander, udsendte til Tjeneste for dem, som skal arve Saliggjorelsen,“ Ebr. 1, 14.

Det andet Middel er Engelenes Samtale med Joseph. At Engelen har aabenbaret sig for Joseph i Drømme og talt med ham, er et herligt Vidnesbyrd, at Englene bevare os, naar vi sove, hvorfor de kaldes hellige Vægttere, ligesom vi og læse om Propheten Elias (1 Kong. 19, 6.) og om St. Petrus (Ap. Gjern. 12, 7.), at de ere af hellige Engle opvakte af Søvn.

Om Drømme og Engles Samtale have vi at mærke følgende: Man maa gjøre Forskiel paa Lærdommen og Troens Artikler, og paa vort Liv og dets Løb. I Troens-Artikle aabenbare Englene os ei noget ved Drømme, eftersom vi dertil have Guds Ord; men hvad vort Liv angaaer, da advare de os stundom. At de ei altid tale med os i Drømme, stæer derfor, at vi have Guds Ord, hvortil vi skal holde os, paadet vi ei skulle komme til mere at agte paa de hellige Engles Samtale end paa Guds Ord; thi i Guds Ord er tilstrækkeligt aabenbaret, hvad vi skulle troe. Siden vi nu have Evangelium af Guds Søns Mund, og af den Helligaands Mund, formedelst Apostlerne, saa behøve vi ei mere, at Engle skulle tale med os, ligesom i det gamle Testamente; thi den største Taler, Guds Søn, har nu talet med os, og derved afskaffet Englenes Aabenbaringer, som Epistelen til de Ebræer bevidner 1 Cap. 1 v.: „Efterat Gud fordum havde talet mange Gange og i mange Maader til Fædrene formedelst Propheterne (forstaae ved Syner og Drømme), da talede han i disse sidste Dage til os formedelst Sønnen.“ Derfor er Englenes Aabenbaringer og Samtaler ikke mere nødvendig eller nyttig. Gud er ikke saa letfærdig, at han uden Nød, eller uden Nytte, skulde forgjæves gjøre noget, eller befale Englene det, Guds Søn, og den Helligaand, formedelst Apostlerne, har talet med os. Derfor, om og en Engel skulde tale med os i Drømme, saa vilde han dog ei tale andet end Guds Ord, og det har vi jo allerede lært af Jesu Christi og af den Helligaands Mund.

Derfor bliver den skjændige Gjendøber-Sekt, som verraaber sig paa særdeles Aabenbareelser, stammelingen bedragen af den onde Mand, som og deres skjændige Gjerninger udvise. Paa samme Maade foregav Carstadt, som i disse Lande har været den første Stifter af den Calvinste Lære, at saadanne Aabenbaringer vare ham meddelte. Sten derafter kom Zwingli med sin taabelig Drøm, og fortæller, hvorledes En i Drømme havde aabenbaret ham, at det Ord: „Det er mit Legeme“ (Matth. 26, 26.) skulde være at forstaae saa meget som: „betyder mit

Regeme," men skriver derhos, at han vidste ei, enten Manden var sort eller hvid. Et saadant Udspring har og den opdigtede Skjærsild; thi Munkene foregave, at Englene havde ladet sig see, som havde aabenbaret dem, at der var en Skjærsild, hvorudaf man, ved at holde Messe, maatte forløse Sjælene, hvorover da strax alle Kroge bleve byggede fulde af Altære, og Messe holden derpaa. Tillige foregave Munkene, at de ajsbøde Sjæle havde ladet sig tilsyne, jamret og stregtet, man skulde dog udfrie dem af Skjærsilden. Derpaa er da strax det ganske Pavehømme bleven byggt paa en saadan falsk Grund. Tænk selv, hvad saadanne Løgne-Drømme er for en Grund. Hvilket er bedre, enten at lægge Guds Ord til Fundament og Grund, eller saadanne Drømme? Og just selvsamme Grund har den Calviniske Lære ogsaa. Thi at Zwingli har drømt sin Lære, det er en vis Antydning, at samme Lære skulde ogsaa blive grundet og forplantet, formedelst Menneſte-Drømme, ved Menneſtets Fornuft og Speculation; thi ligesom han jo end har haft en Drøm, formedelst en flyvende Mand, saaledes have alle hans Disciple, der have en zwinglist Mand, vaagende Drømme, ibel spidsfindige Speculationer, flyvende Tanker, hvorfor de ei kunde hvile hverken Dag eller Nat, og opfinde daglig nye Spisfindighed og List. Herom staaer et herligt Sprog i Sir. 34, 7. 8.: „Drømme have bedraget Mange, og de, som haabede paa dem, bleve skuffede. Man behøver ingen Løgn til at fuldkomme Loven, og Visdom er Fuldkommenhed for en trofast Mand." Man holde sig til Guds Ord, bede flittigt, gaae paa Herrens Beie, saa behøver man ingen Drømme eller Aabenbaringer, hvad Guds Ord og Troens Artikler angaae, og hold denne Regel vis: Ingen Engel taler noget imod Guds Ord; ſkeer det, saa er det ei en god, men ond Engel. Derfor siger St. Paulus Gal. 1, 8.: „Men om og en Engel af Himmelen prædiker et andet Evangelium end det, vi prædiker eder, den være en forbandet Ting," som vilde han ſige: Der vil ingen Engel tale anderledes, end som vi.

Men hvad dette Livs Løb angaaer, saa er det ei at nægte, at jo Guds Engle ofte advare et Menneſte ved Drømme for sin tilkommende Ulykke, som Erfaringen stadfæster, og hvorpaa vi have Exempel i Petrus og Paulus, som i deres Nød og Fare bleve af Engle advarede og udfriede. Det ſkeer til den Ende, at du skulde bestio flittigere bede, og befale dig i Guds Varetægt, og gaae paa Guds Beie, hvorpaa de hellige Engle vil beſtjerme dig. Saaledes er det og ſkeet denne Joseph, hvem Engelen i en Drøm advarer for Herodes.

Det tredie Middel er Opdagelsen af Kong Herodes's blod-

gjerrige Anslag. Thi (siger Engelen) Herodes skal søge efter Barnet, at omkomme det. Der aabenbarer Engelen Herodes's blod- og mordgjerrige Anslag, som han dog holdt paa det allerhemmeligste, paadet Folket i Bethlehem og Omegnen ikke skulde skjule deres Børn. See, er det ikke skjønt, at Engelen siger og aabenbarer Joseph dette? Saaledes aabenbares Elisa Syrernes Anslag. 2 Kong. 6, 8. 9. Saadanne Advarslar skee endnu i vore Dage, og Erfaringen stadfæster det, hvorledes Mange selv ofte erfarer det. Det skal tjene os til Trøst, at vi lære, at Gud sørger for os, og at de hellige Engle ere vore Bestjermere og Vægtere. Hvo, som vil forsørge sig selv, den taber Guds Indest og Forsorg; men hvo, som af ganske Hjerte overgiver sig Gud, over dem befaler og bestikker Gud Englenes Beskjermelse og Vagt, som den 21de Ps. v. 11 lærer, hvor det vel hedder: „Herren skal befale sine Engle om dig“; men hvor det ogsaa hedder forud i 1ste og 2det Vers, at man skal „boe i den Høiestes Skjul og i den Alsmægtiges Skygge, og sige til Herren: Herren er min Tillid og min Befæstning, min Gud, paa hvilken jeg forlader mig.“ Derpaa udgaaer Guds Befaling til de hellige Engle, at de skal bevogte os, hvilket og er bestreven i Dan. Cap. 10, 11., hvor Engelen siger: „Daniel, du meget elskelige Mand! frygt ikke; thi fra den første Dag, da du gav dit Hjerte til at forstaae, og til at ydmyge dig for din Gud, ere dine Ord hørte; og jeg, jeg er kommen for dine Ords Skyld.“ Saadan er de hellige Engles Advarslar, enten i Drømme eller paa anden Maade, kommen deraf, naar man nemlig slittig og af ganske Hjerte overgiver sig Gud med Legem og Sjæl, Guds og Penge, Hustru og Børn og Alt, hvad man har, og med sit Hjerte hanger alene ved Gud, og i Tro og Tillid paa Gud begiver sig til Mattens Ro. Gjør du dette, saa vaager Gud over dig, og lader dig tryggeligen haade sove, reise, leve og vandre; thi saa trofast er Gud, at hvad man overgiver ham, det bevarer han vel, og derfor lader han mange Menneſker advares ved en Engel, at de skulde ikke gjøre dette eller hiint; men vor Forstand er for grov, og kan ofte ei begribe det.

Det fjerde Middel er Josephs villige Lydighed. Men Joseph stod op, tog Barnet og dets Moder om Natten, og veeg hen til Ægypten; og han blev der, indtil Herodes var død, omtrent to Aar, som Epiphanius skriver; thi Engelen gav ham Befaling, at han skulde blive der saalænge, indtil han atter jagde ham noget. Det er en herlig trøstelig Førtælling, at Ægypten maatte herbergere Christum, ligesom i det gamle Testamente Jacob og Joseph. Ofte er et saadant ædelt Klenodie i et Land, og Verden kender det ikke, ligesom den dyre Guds

Mand sagde, da Kongen af Syrien sendte den spedalske Naaman til Israels Land, og skrev besaarlag et Brev til Kongen i Israel; men Kongen, som meente, han søgte Marsag imod ham, sagde: Er jeg da Gud, at jeg kan gjøre Døde levende. Da Propheten det hørte, lod han Kongen sige: Lad Manden komme til mig, paadet man maa erfare, at der er en Prophet i Landet. 2 Kong. 5, 10. 2c. Kongen vidste ei selv, at der var en saadan Mand og saadant ædelt, byrebart Klenodie i Landet.

O Ægypten! havde du vidst, hvad for en Gæst du havde, da vilde du have opluffet Døre og Porte; men saaledes er det, at Christi Rige er i det Skjulte, uanseeligt og slet for Verden. Vel det Land og den Stad, som er et Christi og hans Kirkes Herberge, hvor godt skal det ei gaae samme! Saalænge Jerusalem og det jødiske Folk bevarede den sande Gudstjeneste, vare de uovervindelige, som vi ofte finde i Psalmerne, ligesom i den 46de Ps. v. 5. 6., hvor det hedder: „Flodens Bække skal glæde Guds Stad iblandt den Høiestes Boliger. Gud er midt deri, den skal ikke bevæges; Gud skal hjælpe den, naar Morgenens frembryder.“ Og atter i Ps. 87, 1.: „Dens Grundvold er paa de hellige Bjerge.“ Konger have leiret sig for denne Guds Stad, men have med Stamme trukket sig tilbage. Derfor spotter Esaias (Cap. 8, 9. 10.) Syriens Konge, sigende: „Ruster eder, Kjære, rusten eder! Beslutter et Raad, og der bliver dog intet af; thi her er Immanuel.“ Saaledes er det stedsse gaaet. Da Noa gik ud af Verden ind i Arken, da gik Verden under; da Luth gik ud af Sodom, gik Sodom under; da Israel gik ud af Ægypten, druknede Pharao; da Herodes forjagede Christum, fik han en stræffelig Død; da Christus og Apostlerne vare borte fra Jerusalem, saa blev den forstyrret.

Christi ganske Liv har ei været andet end et Exil, en Flugt og Glendighed, en Pillegrims-Gang gjennem dette Liv. Skulde da vort Liv være bedre? Kristus har henbragt sit Liv i den høieste Foragt og i den største Smerte. Saaledes maa nu vi følge ham efter, blive hans Billede lig, blive et Sørge-Billede, gaae som Vandringsfolk med ham igjennem Jammerdalen, og hos ham søge Trøste-Kilden. Saa siger og David Ps. 39, 13.: „Jeg er en Fremmed hos dig, en Gæst, som alle mine Fædre.“ Den Herre Kristus har maattet smage vor Glendighed og Landflygtighed; thi da vi vare udstødte fra Paradiset i Glendighed, saa kom vor Kjære Herre til os i denne vor Glendighed, og hentede os tilbage. Denne Verden er fuld af Angest, Urolighed og Usikkerhed; det rette Fædreland er, hvor den rette, sikke Hvile og Fred er.

2. Om Tilbagekomsten.

Men der Herodes var død, see, da aabenbaredes Herrens Engel for Joseph i en Drøm i Ægypten, sigende: Staa op og tag Barnet og dets Moder, og drag hen til Israels Land; thi de ere døde, som søgte efter Barnets Liv. Herodes er, som J nylig hørte, død en skammelig Død; thi 1. Er han bleven kvalt med en stor skrækkelig Hebe, og med en bestandig Tørst; thi da han havde tørstet efter ustyldigt Blod, saa er han bleven kvalt med en bestandig Tørst, hvorved Guds Hevn saaledes er bleven aabenbaret paa ham. 2. Med en sviinst Graadsen og Graadighed, visende, at da han havde været en Menneſteæder, saa maatte han saaledes blive straffet. 3. Ere hans Indvolde raadnet i ham, og ere Orme voxet deri, som have givet en ulibelig Stank fra sig, hvilket viser os, at, saasom han havde raset imod sine Undersaatter, der skulde været hans Lemmer og Indvolde, saa ere hans Indvolde blevene ham til idel Orme, hvoraf han har lidt usigelige Smerter; saa viser det os og, at Barnemordet er bleven ham en ret Helvedes-Orm, der aldrig døer. Dette er et Speil for alle Tyranner, hvilke saaledes skullegaae til Grunde. Tvenne Herodes ere opædte af Orme: Ascalonita og Agrippa. Agrippa vilde være en Gud, hvorfor Ormene aade ham, hvorved og Gud viste ham, hvilken en skjøn Gud han var, som vilde han sige: Ei! en skjøn Gud, som ei kan værge sig imod Ormene. Saa-danne Tyranner spotter Esaias i Cap. 14, 5—12. saaledes: „Herren haver sønderbrudt de Ugudeliges Rjæp, Regenternes Rikis. Den, som slog Folkene med Grumhed, med Slag uden Afslælse, den, som regjerede over Hedningerne med Brede, han bliver forfulgt, saa at ingen kan forhindre det. Al Jorden hviler og er stille; de raabe med frydefuldt Skrig. Tyrretræerne glæde sig ogsaa over dig, ja, Cedrene paa Libanon, og sige: siden du ligger, kommer ingen at afhugge os, Helvede nedenunder bævede for dig, for at tage imod din Komme; det opvækker Dødningsen for din Skyld, alle Jordens modige Bulte, det kommer alle Hedningers Konger til at staae op af deres Throner. De alle, de svare, og sige til dig: du er og bleven svag, som vi, du er bleven os lig. Din Højhed er nedkastet i Helvede med dine Psalteres Lyd, der skal strøes Orme under dig og Maddiker bedække dig.“

Der beskriver Propheten, hvorledes Helvede og de, som ere deri, hilse Tyrannerne og alle Ugudelige Velkommen, naar de dø: Staaer op! siger Helvede til de Jordbunte, der kommer endnu En, gaar ham imøde. See der! Kommer du nu ogsaa til os i Helvede? Er din Pragt nu ogsaa ude og faren herved i Hel-

vede? Jeg mener, det maa være en venlig Velkomst-Hilsen? Hvorledes maa ei Helvede have hilset Herodes Velkommen? Han har uden tvivl maattet have den bedste Plads i Helvede. Ty! det er jo baade skrækkeligt og grueligt.

Men med hvilken stor Jubel ere ei de ustyrbelige Børn blevene modtagne i Himmelen, som Evangelisten Johannes i sin Åabenbaring (Cap. 14, 1. 4. 5.) har seet: „Dg jeg saae, og see, der var et Lam, som stod paa det Bjerg Zion, og med det hundrede og fyrretyve og fire tusinde, som havde det Sammes Faders Navn skrevet i deres Pander. Disse ere de, som ikke ere besmittede med Qvinder; thi de ere Jomfruer; disse ere de, som følge Lammet, i hvor det gaaer. Disse ere kjøbt af Menneffene, en Førstegrøde for Gud og Lammet; og i deres Mund er ikke funden Svig; thi de ere ustraffelige for Guds Stol.“ Dette Sprog have nogle Gamle udtalt paa de ustyrbelige Børn, hvilket en kristelig Poet kalder „Blovindernes Førstegrøde.“ Thi siden Christus dengang endnu var et Barn, saa har han af Børn villet udvælge sin Fødsels Vidner, som med deres Død udbredte hans Fødsel i den ganste Verden. Men hvorledes vil Herodes bestaae? Og hvad vil han svare disse Børn, naar saa mange Tusinde vil anklage ham?

Men Joseph tilligemed Jomfrue Maria og Barnet begiver sig til Nazareth efter Guds Befaling ved Engelen, paadet det maatte blive opfyldt, hvad som er sagt om ham, „at han skal kaldes Nazaræus.“ Nu betyder Nazaræus saa meget som en Forlovet og Afsondret, item en Dvift, hvorom staaer i Ef. 11, 1, 2., at en Nazaræer, som det i Hebraïsten hedder, eller „en Dvift af Jesse Rødder skal bære Frugt og Herrens Mand skal hvile over ham.“ Nazaræernes Lov sigter egentligen paa Christum; thi Nazaræerne vare ved et særdeles Løfte helliget Herren til at udrette noget besynderligt. Saaledes var ogsaa Kristus afsondret ved et høit Løfte, nemlig det menneskelige Rjøs Forløsning, hvilket høie Løfte han troligen har efterkommet, opfyldt og betalt. Evangelistens Ord stemme nøie overens med Samuels Historie, hvem hans Moder helligede eller lovede Herren, da hun bad og sagde: „Dersom du vil give din Tjensteqvinde en Søn, saa vil jeg give Herren ham igjen alle hans Livs Dage, og der skal ingen Nagetniv komme paa hans Hoved, (1 Sam. 1, 11.) hvilket ei er andet end „han skal være en Nazaræer.“ Item, i Samsons Historie siger Engelen til Samsons Moder: „Du skal vorde frugtsommelig og føde en Søn, og paa hans Hoved skal ikke komme Nagetniv; thi Drengen skal være en Guds Nazaræer fra Moders Liv, og han skal begynde at frelse Jsrael af Philisternes Haand.“ Dom. 13, 4. og 16, 17.

Ligesom nu Evangelisterne (Joh. 19, 36.) antyde de Ord om Paaftelammet: „J skal ikke bryde Been derpaa“ (2 Mos. 12, 47.) paa Christum, fordi Paaftelammet var en Figur eller Billede paa Christum, saaledes antyder Evangelisten ogsaa her de Ord, som vare talte om Samuel og Samson, paa Christum, fordi de begge vare Forbilleder paa Christum.

Saa have nu Nazaræerne i det gamle Testamente været levende Vidnesbyrd og Spaadomme om den rette Nazaræer; thi ligesom hine vare dertil affondrede, at de skulde forrette særdeles høie Gjerninger og frelse deres Folk, saaledes er den rette Nazaræer, Jesus Kristus, af Gud dertil udvalgt, affondret og salvet med Guds Aand og Kraft (Ebr. 7, 26. Ap. Gjer. 10, 38.), ligesom Samson, at han skulde frelse sit Folk fra Synden, Djævelen og den evige Fordømmelse.

Denne Titel: „Jesus af Nazareth, den Jøernes Konge“ (Joh. 19, 19.) vil han evig beholde; thi paa Korset har han betalt sin himmelske Fader det store Løfte om det menneskelige Rjøs Freløsning, Ebr. 9, 12. og derved erhvervet os en evig Freløsning og saa dyrt gjentkjøbt os til det evige Liv, hvilket evige Liv Gud hjælpe os at opnaae. Amen.

Hellig tre Kongers Dag.

Evangelium Matth. 2, 1—13.

Forberedelse.

Gud den Almægtige har fra Begyndelsen af ladet udgaae tvende Slags Kald til det menneskelige Rjøn. Det første er fleet til det jødiske Folk, hvilket Gud Herren ved et særdeles Kald gjorde til sit Folk, derfor, at Messias skulde udgaae fra dem, saasom Gud Herren havde forjættet Abraham og hans Sæd, 1 Mos. 22, 18. 2 Mos. 19, 4. 22.: „Jeg opløstebe eder paa Orne-Binger, og lod eder komme til mig. Og nu, dersom I ville vissefælgende lyde min Røst, og holde min Pagt, da skal I være mig en Giendoms fremfor alle Folk; thi mig hører al Jorden til. Og I skal blive mig et præsteligt Kongerige og et helligt Folk.“ Men dette Kald skal ei vedvare længer end til Christum og Messias Tilbagekomst thi naar han nu blev født af det jødiske Folk, saa skulde ogsaa Hedningerne omvendes til Christi Rige, naar de anamme Troen paa Christum. Derfor skriver St. Petrus til de troende Hedninger, og giver dem denne Roes: „Men I er en udvalgt Slægt, et kongeligt Præstebom,

et helligt Følk, et Følk til Eiendom, at I skal forkynde hans Dyder, som kaldte eder fra Mørket til sit underlige Lys; I, som forðum ikke vare Guds Følk; som ikke vare i Guds Naade, men nu ere tagne til Naade," 1 Petr. 2, 9. 10. Derfor er nu denne Fest Hedningernes Fest, hvorpaa vi skulle være glade, og prise Guds Naade, som udstrækker sig over Hedningerne, og med David sige: „Lover Herren, alle Hedninger, priser ham, alle Følk. Thi hans Misdundhed er mægtig over os, og Herrens Sandhed er evindeligt. Halleluja!" 17de Ps. v. 1. 2.

I n d g a n g.

Vi læse i første Kongernes Bogs ottende Capitel, at da Kong Salomon havde bygget og fuldført det hellige Tempel, Herrens Huus, indviiede han samme med en herlig Bøn, hvori han blandt andet siger saaledes: „Ja ogsaa anlangende den Fremmede, som ikke er af dit Følk Israel; naar han kommer fra et langt fraliggende Land for dit Navns Skyld; (thi de skulde høre om dit store Navn, og din stærke Haand og din udstrakte Arm); og naar nogen kommer og beder mod dette Huus: Da ville du, du høre i Himmelen, i den faste Bolig, som du boer udi, og gjøre efter alt det, som den Fremmede raaber til dig om, paa det at alle Følk paa Jorden kunde kjende dit Navn." Denne Tempels Indvielse og denne skjønne Bøn har været et skjönt Forbillede og Forudbetydning paa denne nærværende naaderige Fest-Dag om Hedningernes Kalb, at der vilde komme en Tid, da de arme Hedninger skulde høre om det store Navn Jesus, om hans mægtige Haand, om hans Forløsning, om hans udstrakte Arm, om hans Seier over Synd, Død, Djævel og Helvede, som skulde lyde i den ganste Verden, og da de i den hellige kristelige Kirkes Tempel skulle tilbede i Mand og Sandhed, i Jesu Christi Navn, og blive Guds Følk og det evige Livs Medarvinger. Dette har Tempels forunderlige Bygning ogsaa i sig selv betydet, thi det var inddeelt i tre Dele, i Forgaarden, i det Hellige, og i det Allerhelligste (1 Kong. 6, 3. 2c). I Forgaarden maatte Hedningerne bede, derfor siger Salomon her: „Naar den Fremmede, som ikke er af dit Følk Israel, kommer fra langt bortliggende Lande for dit Navns Skyld, og kommer, og beder mod dette Huus, da ville du høre ham." I Templet bade Jøderne, og det blev kaldt det Hellige. Men i det Allerhelligste gif Hyppstepræsten ind kun een Gang om Aaret, (Ebr. 9, 25.). At der nu blev bygget et Sted for Hedningerne, hvor de skulde bede, ligesom Salomon siger: „De skulle høre om dit store Navn, og skulle komme, at tilbede for dit Huus," det har atter været et skjönt Billede paa Hedninger-

nes Omvendelse, at de skulde ogsaa blive kaldte til Guds Huus, til den hellige kristelige Kirke, at de med Jøberne skulde blive et kongeligt Præstedømme (1 Petr. 2, 9.) og et udvalgt Folk, ligesom Propheten Esaias ogsaa bevidner i 56 Cap. v. 7: „Mit Huus skal kaldes et Bede-Huus for alle Folk.“ Saa er dette udtydet derved, at der for de tredive Sølvpeng, for hvilke Christus solgtes, kjøbtes en Pottemagers Uger til Begravelsessted for Pillegrimme, som kom til Jerusalem for at bede, og som da døde der, hvilke, som Fremmede og Hedninger, Jøberne ei vilde begrave i deres Begravelsessteder, men kjøbte dem en særdeles Begravelses-Plads. Og er det høit at forundres over, at Hedningernes Begravelsessted kjøbtes netop for de Peng, hvorfor Christus solgtes; thi samme er et mærkværdigt Vidnesbyrd, at ogsaa Hedningerne ere ved Christus gjenkjøbte, og at de i Christo skulde have deres Hvile.

Dette er nu en overordentlig stor og herlig Velgjerning, som ei noksom kan prises, og vil jeg give Eders Kjærlighed denne at forstaae ved en Lignelse: Ligesom det er en stor Barmhertighed, naar man optager et elendigt fremmed Menneſte, som ei veed, hvor han skal henvende sig, og som er ganske ubeskjendt, i sit Huus, under sit Tag, og i sin Beskyttelse, saa at han undgaar at blive liggende paa Gaden, hvilken Dyb store, hellige Folk have besittet sig paa, og saaledes uden at vide det, herbergeret Engle (Ebr. 13, 2.): Saaledes er det en meget større Barmhertighed, at Gud har optaget os arme Hedninger, der vare uden Christo, fremmedgjorte for Israels Borgerret, og fremmede for Forjættelsens Testamenter, som havde ikke Haab, og vare uden Gud i Verden (Eph. 2, 12.) i sit Hus, den kristelige Kirke, i de helliges Samfund og alle himmelske Gøder. Ja, hvad som er endnu mere: Dersom du skulde opsanke mange ubeskjendte og fremmede Børn fra Gaderne, og skulde antage dem til dine Børn, holde dem lige med dine kjædelige Børn og lade dem være lige med dem: Kjære! sig mig, vilde du ogsaa gjøre det? Du vilde vist sige med Abraham: „Al Herre! skal da mine Vordnede arve mig? (1 Mos. 15, 3). Skal jeg tage Brødet fra Børnene og kaste det for Hunde? (Matth. 15, 26). Nu see! det har Gud gjort med os arme Hedninger. Din Barmhertighed gaaer kunns over dine Børn, men Guds Barmhertighed gaaer over alle Menneſter. Han har loffet os arme Hunde til sig, og af uværdige Hunde gjort Børn og Arvinger til alle sine Gøder, saa at vi ei opsamle Smulerne, men faae med Abraham, Isaak og Jacob Sæde i Himmeriges Rige (Matth. 8, 11.). Derpaa have vi et skjønt Exempel i de Vise fra Østerland, hvem Gud som fremmede Gæster og fremmede

Børn kalder og fører til sit Huus formedelst en Stjerne. De komme og bringe vel jordist Gulb, men deres Tro var det rette indvortes Gulb; de bringe vel jordist Røggelse, men ogsaa inderlig, hjertelig Andagt; de bringe jordist Myrrha, men tillige indvortes Bod. Hvo, som bringer dette, den antager Gud til Barn og Arving. Dette er Summen og Hovedstykket af det ganske Evangelium.

Vi ville nu denne Gang i Dagens Evangelium betragte tvende store Undergjerninger: 1. Den overnaturlige Stjerne og dens Betydning. 2. De Vises store Undertroe; thi maa vi billigen forundres, hvorledes Hedningerne vare komne til saadan Tro.

Disse tvende Undergjerninger ville vi i Herrens Frygt betragte.

1. Om Stjernens rette Betydning. At denne Stjerne har været en ny overnaturlig Stjerne, som Gud har ladet tilsynne i Østerland, for at forkynde og aabenbare Hedningerne Christi Fødsel, der ogsaa er overnaturlig, det bevidne de Vise selv, idet de sige: „Hvor er den nyfødte Jødernes Konge? thi vi have seet hans Stjerne i Østen, og ere komne at tilbede ham.“ Her høre vi, at de Vise have ikke alene seet Stjernen, men have ogsaa retteligen forstaaet dens Betydning, hvorfor de med Rette kaldes Vise; thi det er en stor Viisdom, at de forstaae, at denne Stjerne har først betydet en Konge, og det en nyfødt Konge, som just var født til Verden. 2. Jødernes Konge. 3. En saadan Konge, som er at tilbede, det er, som tilkommer gubdommelig Ære. 4. En saadan Konge, som ogsaa af Hedningerne skulle erkjendes og tilbedes. Det har i Sandhed været en stor Viisdom og Aabenbaring, hvorover vi med Rette maa høiligen forundre os, og ei ubilligen slutte, at ikke alene Naturrens Lys, hvori de have været meget erfarne, men at ogsaa Naadens Lys er opgangen over dem og har skinneth i dem. Stjernen har vel indvortes skinneth for dem, men Guds Naades Lys har indvortes oplyst dem; det Lys har oplyst dem, som oplyser hvert Menneſte, der kommer i Verden (Joh. 1, 9.), det er, uden hvilket intet Menneſte bliver oplyst, og som uden Persons Ansæelse under alle Menneſter, de være, hvo de vil, sit Lys, og misunder Ingen, ligesom St. Paulus siger: „Guds saliggjørende Naade er aabenbaret for alle Menneſter,“ Tit. 2, 11. Saa er nu dette denne Stjernes rette Betydning, at ligesom denne Under-Stjerne viste i Østerland for Hedningerne, og var et forunderligt Lys, saaledes skulle med Christo opgaae et nyt Lys iblandt Hedningerne, og Kristus, vor Herre, det sande Lys, skulde aabenbare sig for Hedningerne formedelst det hellige Evangeli

Glands. Saaledes er Hedningernes Kald denne Stjernes Betydning. Men Grunden for denne Lære om Hedningernes Kald er Guds Barmhertighed, som St. Paulus siger Rom. 15, 9.: „Men Hedningerne skulde love Gud for Barmhertighed.“ Dette at Guds Barmhertighed ikke er saa snævert indskrænket, at den kun skulde strække sig over Jøderne, det kalder St. Paulus i Eph. 1, 7. Guds Barmhertigheds overvæltende Rigdom. Derfor har Gud Herren ogsaa indsluttet Hedningerne med i den Naade-Pagt, som han gjorde med Abraham, 1 Mos. 22, 18.: „Udi din Sæd skal alle Følk paa Jorden velsignes,“ og Cap. 17, 4.: „Du skal vorde mange Hedningers Fader.“ Her ere Hedningerne fra Begyndelsen indsluttede i Naade-Pagten. I Abrahams Børn er denne Hemmelighed forunderlig forebillet; derfor forandrede Gud Herren hans Navn; thi først heed han Abraham, en høi Fader, formedelst den Herre Christo, som skulde udgaae af hans Sæd, men derefter kalder Gud ham Abraham, en Fader for mange Følk, hvilket St. Paulus (Rom. 8, 18.) hentyder paa Hedningernes mægtige Følkeslag. Thi fra Abraham komme tvende Slags Følk, Jøder og Hedninger; af Sara havde han den eneste Søn Jaaq, og i samme Jsaaks og senere i Jacobs Børn blev Mæssias Stamme-Linie. Jsaak var alene Arvingen; de andre Abrahams Børn, dem, som han avlede med sine andre Hustruer, lod han drage fra sig i andre Lande mod Østen til Østerlandet, og gav dem Foræringer. Af dem ere komne mægtige Følk, Hedningernes store Kongeriger (1 Mos. 25, 5. 6.), og disse ere senere i det nye Testamente ved Christum blevne deelagtige i Abrahams Velsignelse. Derfor holde nogle for, at, siden Abrahams Børn, dem, han lod drage fra sig til Østerland, have været Hedninger, at da disse Børn have været af Abrahams Efterkommere. Men hvoreledes dette end er, saa see vi her Guds store Viisdom og hans evige Naad, samt hans uudsigelige Barmhertighed, som han har bevist paa os arme Hedninger. Hvoreledes ophøier og priser ei David disse Velgjerninger i Ps. 2, 8.: „Begynd mig, saa vil jeg give dig Hedningerne til Arv, og Verdens Ender til din Eiendom.“ Ps. 22, 28. 39.: „Alle Verdens Ender skal komme ihu, og omvende sig til Herren; thi Herren hører Riget til, og han hersker iblandt Hedningerne.“ Isærdeles hører hertil den 72de Ps. 8, 2c.: „Han skal regjere fra et Hav til et andet, og fra Floden indtil Jordens Ender. Konger af Tharsis og Der skal føre Skjænk tilbage; Konger af Seba og Seba skal fremsføre Gaver. Ja alle Konger skal tilbede for ham, alle Hedninger skal tjene ham.“ I Ps. 67, 4. jubler den Helligaand over Hedningernes Kald: „Gud! Følk skal takke dig, ja Følk skal takke dig allesammen.“ Det samme siger den 86de

Ps. v. 9. 10. og Ps. 87, v. 5. 2c. Den hellige Prophet Esaias er særdeles Mester i dette Stykke; hvilken en herlig Trøst om Hedningernes Kalb er ei i Es. 45, 22.: „Vender eder til mig og bliver frelst, alle Jordens Ender!“ Og Cap. 49, 22. 2c.: „Saa sagde den Herre, Herre: See, jeg vil opløste min Haand til Hedningerne, og opløste mit Banner til Folkene; og de skal føre dine Sønner frem i Hjortel-Fligen, og dine Døttre paa Skulbrene. Og Konger skal være dine Fosterfædre og deres Fyrstinder skal være dine Ammer, de skal nedbøje sig til Jorden paa Ansigtet for dig, og opslikke dine Fødders Støv; da skal du fornemme, at jeg er Herren, ved hvem de ikke skulle bestjæmmes, som forvente mig. Jeg satte dig til Hedningernes Lys, at være min Salighed indtil Jordens Ender.“ Men isærdeleshed indeholder det 60 Cap. hos Esaias den meest trøstelige Lære herom: „Gjør dig rede, bliv oplyst“ o. s. v. I dette Capitel maa vi høiligen beundre den Fryd, hvormed den Helligaand udraaber denne Lære, og fører sex Signelser: Først sammenligner han Kristus med et skjønt Lys og Glands, som skulde opgaae over Hedningerne, i hvilket Hedningerne skulle vandre. 2. Sammenligner han Kirken med en Moder, hvis Sønner og Døttre komme langt fra, fra Hedningerne, hvorpaa man seer sin Lyst. 3. Sammenligner han Kirken med en aaben Stad, hvis Porte ikke blive tillukte. 4. Sammenligner han Kirkens begyndende Troe med et ungt Diebarn, som man maa opdrage paa fremmede Steder: „Du skal die Hedningernes Mælk og die Kongers Brynst.“ 5. Sammenligner han Kirken med et faderløst Barn, som har Formyndere: „Jeg vil gjøre, at din Besøgelse skal blive til Fred og dine Trængere til Retfærdighed.“ 6. Sammenligner han de omvendte Hedninger med en stor Flok Duer: „Hvo ere disse, der flyve som en Stye? og som Duerne til deres Vinduer?“ At anføre flere Sprog herom tillader ikke Tiden nu. Saa skulle vi da deraf lære at erkjende Guds Godheds Rigdom; derfor, da St. Paulus vil trøste de troende Hedninger i Epheso, siger han, „at Gud havde udvalgt dem i Christo, førend Verdens Grundvold blev lagt,“ Eph. 1, 4. Det er i Sandhed en høi og uudsigelig Trøst. Derfor —, lover Herren, alle Hedninger, priser ham, alle Folk. Thi hans Miskundhed er mægtig over os, og Herrens Sandhed er evindeligt, Halleluja!“ Ps. 117, 1. 2. Dette er denne Stjernes første Betydning i Almindelighed.

2. Men saa have vi endnu en anden Betydning af denne Stjerne i Særdeleshed, nemlig, at Kristus, det sande, evige Lys, maa lyse i vore Sjæle, og forløse os fra vore Hjerters Blindhed, et saadant Lys, der aabenbarer os det, som Kjød og Blod aldrig kan see og erkjende; et Lys, imod hvilket al denne

Verdens Kunst og Viisdom er idel Mørkhed; et Lys, uden hvilket vi ikke kan retteligen see eller erkjende hverken Gud eller os selv. Ligesom man nu ved et Lys seer det, som ligger skjult i et mørkt Bærelse, og som man uden Lys ikke kan see, saaledes seer man i vore Hjerters mørke Huus, hvad som deri ligger skjult, nemlig: Sin egen Glendighed, sit eget Intet, sine Mangler, Svagheder og Synder; hvo, som ikke erkjender dette, for den er dette Lys endnu ikke opgaaet i hans Hjerter. Ved dette Lys seer man ogsaa Gud, hans Naade, Syndernes Forlæbelse, sand Trøst og det ganste Guds Rige; ja ved dette Lys seer man henind i Himmelen, i det evige Lys, ja ind i Guds eget Hjerter (Ps. 36, 10). Dette Lys afvender Hjertet fra alt Timeligt, og særdeles fra denne Verdens Rigdom paa den evige Rigdom, fra Verdens Ære paa den evige Herligheds Betragtning. Thi Hoffærdighed, Gjerrighed, Vellyst er Mørkhed i Mennesket; men dette Lys afvender Hjertet fra al kjædelig Vellyst, paa den himmelske Glæde, udslukker denne jordiske Begjærlighed, og viser os en bedre. De, i hvem denne ei er udsukt og dødt, de ere endnu ei ret oplyste med den evige Herligheds, Rigdoms og Glædes Lys. Hvor dette Lys ei skinner i Hjertet, der er ingen Erkjendelse af Synden; hvor der nu ei er Erkjendelse af Synden, der er ei heller Syndernes Forlæbelse; hvor der ei er Syndernes Forlæbelse, der er heller ikke Troens Retfærdighed; hvor ingen Troens Retfærdighed er, der er heller ikke Liv og Salighed, men Død, Forbandelse, Helvede og Fordømmelse. Derimod, hvor dette Lys skinner, der seer man sin egen Glendighed, der erkjender man Synden og Naturens dybe Fordærvelse, der seer man i Christo Guds Barmhertighed, der erlanger man Syndernes Forlæbelse ved Troen, der er da Retfærdighed og det evige Liv. Lær derfor du sande Christen! ret at erkjende dette rette Lys; thi det er ei et saadant Lys, som kun giver et blot Skin fra sig, men som giver Livet. „I ham var Livet og Livet var Menneskets Lys,“ Joh. 1, 4. „Jeg er det Verdens Lys; hvo, som følger mig, skal ikke vandre i Mørket, men have det Livs Lys,“ Joh. 8, 12. Og i Esaias 49, 6. hedder det: „Jeg satte dig til Hedningernes Lys, at være min Salighed indtil Jordens Ende.“ See, saaledes flyder af vort Lys vort Liv og vor Salighed. Derefter saa maa dette Lys være i os og skinne i vore Hjertter, og dette Lys maa være vore Sjæles Liv, og maa hjælpe og saliggjøre vore Sjæle; saa hedder det da: „Herren er mit Lys og Salighed, for hvem skal jeg frygte? Herren er mit Livs Kraft, for hvem skal jeg ræddes?“ Ps. 27, 1. Saadant bevidner og Apostelen Paulus 2 Cor. 4, 6.: „Gud har skinneth i vore Hjertter, til Guds Herligheds Rundskaabets Oplysning i Jesu Christi Åsyn.“ 2 Petr. 1, 19.: „Ind-

til Dagen frembryder og Morgenstjernen oprinder i eders Hjerter." Hører da her, at, hvor denne Stjerne opgaar, der oplyser og bestraaler den os. Al beed, at dette Lys maa oprinde i dit Hjerte og aldrig udslukkes, at det maa lyse for dig i Syndens Nat, i Samvittighedens Skraa, i Ansægtningernes Angest, i Dødens Gru. Dette Lys og denne Stjerne føre os ud af Mørket til Lyset, udaf Synden til Retfærdighed, udaf Døden til Livet.

II. Om de Vises store Under = Troe. Troens indvortes Lys er jo et ligesaa stort Under, som den nye Stjerne; thi Troen i Hjertet er Guds Værk, og kommer ikke af naturlige Kræfter, men Gud virker den i og formedelst Ordet, og den Helligaand, ligesom Paulus i Rom. 10, 14. siger: „Hvorledes skal de troe paa den, om hvem de ikke have hørt?" Hvorledes det er gaaet til med de Vises Troe, derom have vi ingen visse Efterretninger, og kunne derfor ikke dømme noget vist derom; thi den Formodning, som man har om Daniels Skole i Persien er uvis; men saa have vel Patriarkerne alletider labet en Sæd af guddommelige Ord som Brødsmulder efter sig hos Hedningerne. Dog ville vi ikke disputere om, hvorledes de ere komne til Troen, men ville alene betænke, hvilken en forunderlig og velgrundet Tro de have havt, og ligesom denne Festes Hoved = Lære er Hedningernes Kalb, saa hænger og vor kristelige Religions Hoved = Lære til Hedningernes Kalb, at vi alene ved Troen paa Christum blive retfærdige og salige uden Lovens Gjerninger, hvilket den retfærdige Abel bevidner, saasom St. Paulus i sin Epistel til de Ebræer Cap. 11, 4. siger? „Formedelst Troe offrede Abel Gud et større Slagt = Offer end Cain, formedelst hvilket han fik Vidnesbyrd, at han var retfærdig." Ligesaasom beviser han i Rom. 3, 23. og Gal. 3, 8. af Hedningernes Kalb kraftigen denne Lære, at de af Naade, ikke formedelst Gjerninger, men formedelst Troen, ere blevne retfærdige. See til de Vise fra Østerland, ere de formedelst Gjerninger eller Troen blevne retfærdige? Uden Tvivl formedelst Troen og formedelst Guds Naade, som har kaldet dem, hvilken Guds evige Naade udstrækker sig over den ganske Verden. Joh. 3, 16.: „Thi saa haver Gud elsket Verden, at han haver givet sin Søn den Genbaarne, at hver den, som troer paa ham, ikke skal fortabes, men have et evigt Liv." Denne sande Troe bliver opvakt formedelst Guds Naade, og denne Troe fører os til Christo, saasom vi see paa de Vise; ja denne Troe gjør os Christum med al hans Fortjeneste til vor egen, og forener os med Christo, „saa at han lever i os." Gal. 2, 20.

Thi først sige de: „Hvor er den ufsøgte Jødernes Konge?"

Der see vi, hvorledes Troen vender sig stærk fra Verden, og spørger efter Christum, og søger ham alene. See, det er en reen Troe, som alene mener og søger Christum; prøv din Troe, om den er saaledes. At, lader os bede Gud om en saadan Troe, der i alle Ting mener og søger alene Christum, og som ei er besmittet med jordist Haab og Fortrøstning, saa at vi kunde sige: „Herre! naar jeg kun har dig, saa spørger jeg hverken om Himmel og Jord,“ Ps. 72, 25.

2. Er deres Troe en virksom Troe, „thi (sige de) vi have seet hans Stjerne i Osten,“ ligesom de ville sige: Vi ere dragne efter ham saa lang en Vej fra Østerland indtil her. Der see vi Troens Begjærlighed efter Christum, og er der opfyldt Hedningernes Længsel, 1 Mos. 49, 10. Troen lader ingen Møie og Arbeide være sig besværlig, indtil den finder Christum, og kommer til ham. At, lader os dog ei af Verden afholdes fra Christo, lader os ogsaa vandre saa længe i denne Pilegrimsstand, indtil vi komme til ham, lader os i vort Liv søge Christum alene.

3. Er deres Troe en vis Troe, som gjør Hjertet vis; thi de tale saa sikkert om denne Sag, at de ikke spørge: Om han er født? men hvor er han født? Dermed give de at forståe, at de slet ikke tvivle paa, et han er født, men er vis derpaa, hvoraf I see, at Troen ikke tvivler, men at den er en Hjertets Forsikkring og en ret guddommelig Kraft. At, lader os troe Guds evige Sandhed og være vis paa vor Salighed, han vil ikke bedrage os. Det trøster os kraftigen i al Bedrøvelse, at Christus har ved sin Død allerede gjort os salige, og lad det saa gaa os her, som det vil, saa ere vi dog Guds Børn og allerede her salige.

4. Er deres Troe en behjertet, modig Troe; thi de lade sig ei bevæge derved, at Herodes og det ganske Jerusalem forstrækkes for deres Budskab. De kunde jo have tænkt: Forstrækkes de over det, hvorover de billigen skulde glæde sig? O vee os, at vi bringer et saadant Budskab! „Troen er den Seier, som overvinder Verden,“ 1 Joh. 5, 4.

5. Er deres Troe en bestandig Troe, da de ikke forarge sig over, at man bortviser dem fra den kongelige Stad Jerusalem til den lille Stad Bethlehem. At, lader os ei søge Troen og Christum i denne Verdens Pragt og Herlighed, men i Nedrigheid, ligesom det hedder i Phil. 2, 5. 12.: „Thi dette skal menes i eder, som og var i Christo Jesu, hvilken, der han var i Guds Skikkelse, ikke holdt det for et Noe at være Gud lig, men han forringede sig selv, idet han tog en Tjeners Skikkelse paa sig og blev Menneſter lig.“

6. Var det ei en bestandig Troe, at de, uagtet ingent gaaer med dem fra Jerusalem til Bethlehem, de dog gaaer alene dertil, til et fremmed Sted? Al, lader os ei bømme Troen efter den store Mængde og megen Anseelse, og lader os ei forarge os paa den lille, ringe Hob. „Trængt ikke, du lille Hjord,“ Luc. 12, 32.

7. Var det ei en glad Troe, at de glædede sig saa høit, da de saae Stjernen, saa at der ei kunde have vederfaret dem større Glæde? Christus er Troens høieste Glæde, Honning i Munden, en sød Klang i Øret, Glæde i Hjertet.

8. Var det ei en stor Troe, at de ei forarge sig paa et saa ringe Huus, hvori vare saadanne fattige Folk, Joseph og Maria, med et saa fattigt lille Barn? Al, lader os ei forarge os paa Christi ringe, fattige Skikkelse, paa hans Kors og Forsølgelse, og bliver ikke trætte i Korset; thi Christus er visjeligen deri og derhos, og Stjernen staaer derover, som fører os til Christum.

9. Var det ei en stor Troe, over al Natur, at de salbt ned og tilhade Barnet? Tænk dog, at tilbede et saadant Barn, hvad for Lys og Troe har ei været i Hjertet, da de i een Tilbedelse have tilbedet baade Gud og Menneſte? Englene tilbede Guds Søn, der er vorden Kjøb, hos Guds høire Haand (Ebr. 1, 6.); men disse tilbede ham i en Stald, i hans dybeste Fornedrigs-Stand. Al, denne Troe er høiligen at beundre, og de ere dog kunns Hædningernes Førstegrøde.

10. Er det ikke en stor Troe, at de bringe dette Barn, som en Konge, saadanne Foræringer, Guld, Røgelse og Myrrha; hvorledes skifter dog dette sig sammen? En Anden maatte tænke, at arabisk Guld, orientalske Perler og Diamanter vilde passe sig bedre sammen; thi hvad skal det fattige Barn dog gjøre med Røgelsen og den Myrrha? Men her see I, at denne Gave er Troens Gave; thi heri erkjende de dette Barn for en Konge, for en Gud, og for et dødeligt Menneſte. Dette fører den fromme Bernhardus sig til særdeles Nytte, og gjør en herlig Exclamation derhos: Hvad gjøre I (siger han) o I vise Mænd, at I offre dette Barn Guld? Er han en Konge, hvor er hans kongelige Sal? Hvor ere hans Hoffolk? Hvor ere hans Tjenere? Er han da Gud, at I offre ham Røgelse? Men hvo har søgt Gud i en Stald og i en Krybbe? Er det ikke saa, „at Gud er i sit hellige Tempel, og hans Stol er i Himmelen?“ Ps. 11, 4. Hvad gjøre I, at I offre ham Myrrha? Hvo har sagt eder, at han skulde døe for os arme Menneſter? De saae Gud i dette lille Barn, den høieste Majestæt i den største Armød. En saadan Troe havde ogsaa Nøveren paa Korset; thi han saae

Christum bøde paa Korsfætt, og troede dog, at han var en Konge og havde et Rige. See, det have dog været Hedninger, som have en herlig, tapper Troe. Al Gud! lad ogsaa i vore Hjerter opgaae et saadant Lys, at vi maatte ret see og kende Christum, og lade ei Fornuften eller nogen Fristelse afvende os fra Christum.

11. - Er det ei en stor Troe, ja Troens Herlighed, at Gud nærmer sig saaledes til de Vise, at han taler med dem i en Drøm, aabenbarer dem Herodes's List, advarer dem, og befaler dem, at drage en anden Vej tilbage til deres Hjem. Det hedder ret, som det staaer i Joh. 14, 21.: „Hvo mig elsker, for den vil jeg aabenbare mig.“ See, hvorledes Gud er hos de Troende, hvorledes der hos ham ei er nogen Persons Anseelse. Gud har vel talet med Profeterne i Drømme, men de vare Jøder; her taler han i guddommelige Drømme med Hedningerne, trøster og advarer, viser dem Veien, vogter og leder dem, og saaledes vil Gud gjøre med alle Troende. Al, lader os ogsaa ad en anden Vej drage hjem til vort Fædreland, ikke paa Naturens, Kjød's og Blod's, Dienstlyst's og et hoffærdigt Levnets Vej (1 Joh. 2, 16.), hvilken er den brede Vej, som fører til Fordømmelse (Matth. 7, 13.); men paa Omvendelsens, Bodens og Troens Vej, ja ogsaa, om det saa maatte behage Gud, paa Korsfætt's Vej. Vi ere ei her hjemme, og have her intet blivende Sted (Ebr. 13, 14.), og ere ikke ad en god Vej komne i denne Elendighed, nemlig ad den syndige Fødsels Vej. Lader os nu ad en anden Vej, den nye Fødsels Vej, ad Troens og en hellig Vandels Vej drage tilbage til vort rette Fædreland. Dertil hjælp os Gud! Amen.

En anden Prædiken.

Hellig tre Kongers Dag.

Evangelium, Matth. 2, 1—13.

Ligesom Solen, naar den opgaar, først uspreder sine Straaler indtil Verdens Ende, og oplyser Alt, saaledes og, saasnart Retfærdighedens Sol (Mal. 4, 2.) Jesus Christus opgik, det er, saasnart Guds Søn blev Menneske, saa har ogsaa denne vor Sol spredt sine Straaler indtil Verdens Ende. Det Naade-Lys, som er aabenbaret for alle Mennesker, Kristus, har ogsaa strakt

sig til Hedningerne, paadet at, efter som han var sødt for alle Mennesker, han ogsaa maatte blive erkjendt af alle Mennesker, ligesom Propheten Esaias Cap. 52, 10. siger: „Herren haver aabenbaret sin hellige Arm for alle Hedningers Dine, at alle Verdens Ende seer vor Guds Salighed.“ Hag. 2, 7.: „Alle Hedningers Trøst skal komme.“ Es. 49, 6.: „Jeg gjorde dig og til Hedningernes Lys, at du skal være min Salighed til Verdens Ende.“ Og Es. 60, 1. 3.: „Gjør dig rede, bliv oplyst; thi dit Lys er kommen, og Herrens Herlighed er opgangen over dig. Og Hedningerne skal vandre ved dit Lys, og Kongerne ved det Skin, som er opgangen for dig.“ Og Mal. 1, 11.: „Men mit Navn skal blive herligt iblandt Hedningerne fra Solens Opgang og til dens Nedgang, og der skal gjøres Røggelse i alle Stæder i mit Navn, og offres et reent Madoffer; thi mit Navn skal blive herligt iblandt Hedningerne, siger den Herre Zebaoth.“

For det andet, ligesom Solen glæder alle Creature, og gjør dem ligesom levende, saaledes har Retfærdighedens Sol, Christus Jesus, hjerteligen glædet alle dem, hvem hans Fødsel er aabenbaret. Thi hvor glade ere ei de Vise fra Østerland bleve over Stjernen, ligesom dette Evangelium siger: „Men der de saae Stjernen, bleve de ganske meget glade.“ Det har betydet Hedningernes Glæde, som de skulde have i Christo, hvorom Propheten Esaias Cap. 60, 2. 2c. har forudsagt: „Men Herren oprinder over dig, og hans Herlighed skinner over dig. Da skal du see din Lyst, og udbryde, og dit Hjerte skal forundre og udbrede sig, naar den store Mangfoldighed hos Havet omvendes til dig, og Hedningernes Magt kommer til dig.“ Item, Cap. 9, 2.: „Men man skal glæde sig for dig, som man glæder sig i Høsten, som man er glad, naar man uddeler Bytte.“ Og i Ps. 67, 2. 3. 6.: „Gud! vær os naadig, og velsigne os; han lader sit Ansigt lyse hos os, Sela! At vi maa hende din Vel paa Jorden; din Salighed iblandt alle Hedninger. Gud! Folk skal takke dig, ja Folk skal takke dig allesammen.“ Med hvilken Gjentagelse den Helligaand ligesom jubler, og ønsker os arme Hedninger til Lykke til vor Frelse og Salighed. Dette er den himmelske Joseph, hvem hans Brødre bringe Foræringer, og for hvem de nedfalde; dette er den himmelske Salomon, hvem alle Konger paa Jorden bringe Foræringer. 1 Mos. 43, 11. 1 Kong. 9, 14.

For det tredie saa fremlyser ogsaa af Solen mere end af alle jordiske Creature Guds Herlighed, og er Solen, som det skønneste jordiske Creatur, ligesom et Speil af Guds Herlighed, hvorfor ogsaa Hedningerne have holdt Solen for en Gud, og

tilbedet den, i hvilken Daarlighed ogsaa Jøderne geraadebe, som vi see af 5 Mos. 4, 19. Cap. 17, 3. Og om en indiansk Konge læser man, at da Evangeliet om Christo blev ham prædiktet, skal han have sagt: Skulde jeg troe paa den, som er død paa Korset, saa troer jeg jo meget hellere paa Solen, som endnu aldrig er død. Men ligesom Solen er et Speil af Guds Herlighed, ligesom Syrach i Cap. 43, 5. siger: „Det maa være en stor Herre, som den gjorde, og befalede den at løbe saa snart“: saaledes er Christus Jesus Guds Herligheds Glands og hans Væsens rette Billede (Ebr. 1, 3.), og Guds Herlighed straalet udaf ham. Og ligesom „Solen er en Prydelse paa Herrens høie Himmel“ (Syr. 26, 21.), saaledes er Christus Kirken høieste Prydelse. Derfor har Gud den Almægtige underlig forordnet, at en stjern, klar Stjerne skulde være et Vidne om Guds Søns Fødsel, som skulde bevidne, at det evige Lys nu var aabenbaret, Retfærdighedens Sol opgangen (Mal. 4, 2.), som med det evige Naade-Lys skulde oplyse Hedningerne.

Vi ville da nu høre Historien, og fatte sammens Fortælling i disse tvende Hovedpuncter: 1. Om Christi Aabenbarelse formedelt de Vise, om deres Under-Stjerne og hvorledes samme har ført dem til Christo. 2. Hvad denne nyfødte Konges Aabenbarelse har virket, nemlig Skræk hos de Vantroende, og Glæde hos de Troende.

Den første Deel.

1. At Stjernen har været et Vidne om Christi Fødsel. Det er i Herrens Fødsel steet fire fornemme, mærkværdige og underbare Aabenbaringer: 1. Ved Englene og den himmelske Hærstares store Mangfoldighed med Forkyndelsen af stor Glæde og med en herlig Looftang. Luc. 2, 9. 13. 2. Ved de Vise af Østerland, hvilket Vidnesbyrd ei har været ringe, men stort; thi foruden deres naturlige Wiisdom have de ogsaa været oplyste med en himmelsk Wiisdom, da Gud har talt med dem i Drømme, som har været en Naade af de prophetiske Aabenbaringer, og den høieste Wiisdom. 3. Ved den Helligaand i Simeon og Anna (Luc. 2, 34. 36.), hvilke formedelt guddommelig Aabenbaring kjende dette Barn, uagtet de aldrig havde seet det, og bekjender det offentlig for Verdens Frelser, hvilket er et stort Under. 4. Ved en Stjerne, hvilken Aabenbaring er mere underbar, end begge de forrige; thi hine steete i Bethlehem og Jerusalem, hvor dette Barn var født og var bleven bragt til Kirke; men denne skeer over to hundrede Miils Vej i Østerlandet iblandt Hedningerne formedelt en ny overnaturlig Under-Stjerne, som fører de Vise en saa lang Vej til Bethlehem, og viser dem selv Huset,

hvor Barnet var. Dette er et ret stort Under, hvorover man, naar man egentlig betænker det, billigen burde glæde sig. Derfor ere de Vise endnu komne i den 6te Uge, da Maria endnu var i Bethlehem med Barnet; thi strax efter deres Kirkegang have de atter begivet sig til Nazareth, ligesom Evangeliet bevidner. See nu, hvad for underbare Vidner dette Barn har om sin Fødsel, baade i Himmelen og paa Jorden, iblandt Jøder og Hedninger, og lær, hvad for et Under-Barn dette Barn er, at der under hans Armod, Ydmyghed og Nedrigheid er skjult en guddommelig Majestæt og Herlighed, saaledes, at enhver paa hans Fødsels Vidner maa kunne mærke, at dette Barn maa være mere end et Menneſte. Thi hvilken Keiser eller Konge er nogensinde aabenbaret med saadanne Undergjerninger? Disse Vidner have alle været Guds Undergjerninger og Guds Finger, som har peget paa dette Barn, og har denne Stjerne været en skøn Fakkell, som er frembaaret denne vor Himmel-Brudgom. Hvo, som ret betænker dette, den vil vist have sin Lyſt og Glæde deri, og vil da denne Stjerne ogsaa ſinne i hans Hjerte; thi efterſom i Christo et nyt Lys er opgangen, ſaa maa ogsaa en ny Stjerne forkynde ham. Betænk dette Under: Paa Jorden føder en Jomfrue, og ſamme Under bliver forkyndt fra Himmelen; i Bethle- hem ligger han i Krybben, og i Øſterland aabenbares hans Stjerne; hos Jøderne ligger han forborgen, og hos Hedningerne ſtraaler hans Herlighed; hans Ydmyghed og Fattigdom er paa Jorden, hans Rigdom og Herlighed er i Himmelen; paa Jorden maa han ligge i Stalden, og i Himmelen tjene Englene ham. Lær altſaa af diſſe Vidner at kjende dette Barn; thi i denne Erkjendelse beſtaaer vor Frelſe, Salighed og det evige Liv. Joh. 17, 3.

2. Skulle vi her lære Stjernens Betydning. 1. Betyder den Hedningernes Kald, at Chriſtus er ogsaa født Hedningerne tilgode, Ef. 24, 14. 2c.: „De ſamme opløſte deres Røſt, og fryde ſig, og raabe fra Havet over Herrens Herlighed. Thi priſer nu Herren i Dalene, og Herrens, Iſraels Guds, Navn paa Derne i Havet. Vi høre Loſſang fra Verdens Ende, den Retroiſe til Øre.“ Ef. 45, 22.: „Vender eder til mig, alle Verdens Ende! ſaa ſkulle I blive ſalige.“ Og Ef. 49, 22.: „Jeg vil opløſte min Haand til Hedningerne.“ I Ef. 60 Cap. v. 1. 2c. ere ſex Vigneller, ſom den Helligaand indfører om Hedningernes Kald. Der er den rette Hovedgrund for denne Være, at Gud har indſluttet alle Hedninger med i Naadepagten, ſom han gjorde med Abraham. 1 Moſ. 22, 18. Her er Abrahams Beſignelſe over alle Folkeſlag, Gibeons Dug over den ganſke Jord (Dom. 6, 39.), Chriſti Arvedeel (Pſ. 2, 8.), Chriſti Herſkab (Dan. 7, 27.) Stjernens anden Betydning er, at Chriſtus Jeſus er det

rette, evige Lys, en klar Morgenstjerne, ligesom det i Mat. 22, 16. hedder: „Jeg er den Davids Rod og Slægt, den Skinnende og Morgenstjernen.“ Og Cap. 2, 28.: „Hvo, som vinder, (forstaae sin egen Fornuft og Verden), ham vil jeg give Morgenstjernen.“ Denne klare Morgenstjerne opgaaer i vore Hjerter, naar vi give Agt paa Guds Ord, 2 Petr. 1, 19.: „Og vi have et fastere prophetisk Ord, og I gjøre vel, naar I give Agt derpaa, som paa et Lys, der skinner i et mørkt Sted, indtil Dagen fremstinner, og Morgenstjernen oprinder i eders Hjerter.“ Guds Ord er den rette Stjerne, som opgaaer i vore Hjerter, og som fører os til Christo. Ihvorvel nu den Stjerne, som aabenbaredes for de Vise, er slukt, saa er dog vort Lys, som er Christus, ikke udslett, men skinner daglig i vort Hjerte formedelst Guds Ord, Trøst og Glæde. Mich. 7, 8. Ps. 27, 1.

3. Er os i denne Stjerne antydet fem Gaensfaber ved Christi Rige: 1. At Gud ved denne Stjerne og Hedningernes Kalb har gjort Jødernes stolte Roes og Hoffærdighed til intet. De meente, at de var alene Guds Folk, at hos dem var alene det rette Lys og Gudstjeneste, og at de var alene Kirken; men her ved de Vise lærer Gud, hvad Kirken er, nemlig de, som erkjende Christum, og ere oplyste med det evige Lys, og som tjene ham. Thi Guds Rige er i det nye Testamente ei bunden til noget vist Folk. 2. At hos Gud ei er nogen Persons Ansæelse (Gal. 2, 6.), og at for ham gjælder intet kjødeligt Fortrin, ingen Slægt, ingen høi Fødsel, ingen Rigdom; vi ere alle Synbere (Rom. 3, 23.), saa at Synden har berøvet os al Roes og alt Fortrin. Dersom der var Nogen iblandt os, der var uden Synd, den vilde da have Fortrinnet. 3. At Forjættelsen om Christo er almindelig og angaaer alle Menneſter, som er en stor Trøst, at Gud ei misunder Nogen sin Naade. 4. At vi alle ere af Naade kaldte og blive salige, Christi Rige er et Naade-Rige, hvor der ei gjælder nogen Fortjeneste eller Værdighed. 5. At Udbredelsen af det hellige Evangelium er Guds og ikke Menneſte-Gjerning; thi ligesaa lidet som man har kunnet afværge denne Stjerne, ligesaa lidet kan man ogsaa hindre Evangelium, og dæmpe samme. Ps. 57, 10. sc.: „Herre! jeg vil talke dig iblandt Follene; jeg vil synge Psalmer for dig iblandt alle Slags Folk. Thi din Miffundhed er stor indtil Himlene; og din Sandhed indtil de øverste Skyer. Gud! ophøi dig over Himlene, og din Ære over al Jorden.“ Amen.

Den anden Deel.

Hvad har denne Stjerne og dette Bud virket? Hos Jøderne Skræk, og hos de Vise Glæde.

Men der Herodes det hørte, blev han forfærdet, og af Jerusalem med ham. Her have vi først denne Lære, at Bantroen, ja Djævelen i de Bantroende med al sin Magt og sit ganske Rige forstrækkes for Christo og for hans Tilkomst. Bantroen er aandeligt Mørke, i hvilket Djævelslarvene aabenbarer sig (Wiisb. 17, 3. 4.), men Troen glæder sig. Saaledes vil det ogsaa gaae til paa den yderste Dag, da de Ugubelige grueligen skulle forstrækkes for de Udvalgtes Herlighed, som de ikke havde forset sig til (Wiisb. 5, 1. 2c.), ligesom vi ogsaa læse i Apostl. Gjer. 24, 25., at da St. Paulus prædikede for Landshøvdingen Felix om Retfærdighed, om Kyndighed og om den yderste Dom, da forstræktes han, og bad Paulus holde op. Derimod glæde de Fromme sig, ligesom de Vise saa høiligen glædede sig, da de saae Stjernen. Gud hjælpe ogsaa os til at være i deres Tal.

Vi see ogsaa her, hvorledes den guddommeligt Majestæt giver sig tilkjende i dette Barn, at Fienderne forstrækkes for ham, kun for hans Navn, at han er en Konge. Denne Konge begynder allerede at føre sit kongelige Scepter, og rører Herodes ved hans Krone. Det er dog en ung Herre, som allerede saa tidlig begynder at føre sit Scepter, at Herodes Hjerte forstrækkes derfor. Det er Guds Magt. „Du haver en Arm med Styrke; din Haand er stærk, din høire Haand er høi,” siger den 89de Ps. v. 14. Og Ps. 104, 32.: „Naar han seer til Jorden, da bæver den; naar han rører ved Bjergene, da ryge de.” Hvad skal da ikke et menneskeligt Hjerte gjøre? Ps. 76, 7. 13.: „Af din Trudsel, Jacobs Gud! er falden i en dyb Søvn baade Hest og Vogn. Han som borttager Fyrsternes Mod; som er forfærdelig for Kongerne paa Jorden.” Ps. 2, 9.: „Du skal sønderflaae dem med et Jernspiir; ligesom en Pottemagers Kar skal du sønderbryde dem.” Ps. 118, 16.: „Herrens høire Haand er ophøiet, Herrens høire Haand gjør kraftige Gjerninger.” Naar denne Konge uddrager imod sine Fiender, saa slaaer han Hjerterne med Skælf, ligesom han i Kong Ezechias Tid slog Sennacheribs Leir (2 Kong. 19, 35.), og ligesom han strækkede Pharaos Hær (2 Mos. 14, 27, 2c.). Ps. 46, 7.: „Hedningerne brusede, Rigterne bevægedes; han udgav sin Røst, Jorden smeltedes.” Psal. 118, 6.: „Herren er med mig, jeg vil ikke frygte, hvad kan et Menneske gjøre mig?” Esaias 11, 4.: „Han skal slaae Jorden med sin Mundts Riis, og ihjelslaae de Ugubelige med sine Læbers Aande.” Augustinus siger: „Hvad vil vel stee for Dommerens Domstol, naar dette Barns Fødsel indjager de stolteste Konger paa Jorden en saadan gruelig Frygt.

Men hvad gjør Djævelen i Herodes, da han mærker, at det vil gjælde ham og hans Rige? Han bruger sit gamle Haand-

værk, List og Mord. Thi i Herodes, som saa slittigen efterspurgte Sted og Tid, hvor og naar Christus skulde fødes, og naar Stjernen skulde aabenbares, som ogsaa hemmeligen kaldte og udspurgte de Vise, er asmalet alle Tyranners Art, og Dævelens Rige, List og Mord, hvorfor ogsaa Herren (Luc. 13, 32.) kalder ham en Ræv. Naar Dævelen vil forføre, saa bliver han først en Slange (1 Mos. 3, 1.), og griber an med List; men derefter bliver han en Drage. Dette er den Drage (Mat. 12, 3. 2c.), som vilde opæde Barnet, men det blev undrykt til Guds Stol, og Kvinden blev given den store Ørns to Binger, som er Guds og de hellige Engles Beskyttelse, dermed sløi hun til Ørten i Egypten. Senere stød Dragen en Vandstrøm efter Kvinden, det var det stræffelige Barne-Mord, hvormed han stak Christum i Hælen (1 Mos. 3, 15.), da han ei kunde stabe ham selv. Christus har sat Tyrannerne for høit, og han vil opholde og beskytte sin Kirke imod alle Hælvedes Porte. Matth. 16, 18.

Men hvorledes øver Satan sin List og Magt i de Ypperstepræster udi Jerusalem? Han forblinder dem. Thi i de Ypperstepræster og Skriftkloge, som Herodes lod forsamle, og af hvem han udforstebe Stedet, hvor Messias skulde fødes, have vi et Exempel paa en stor Blindhed. De vare vel store Rabbi og Mestere, som havde stor Anseelse for Verden, Skriftkloge, men som dog i deres Hjerter vare blinde, og havde ikke Guds Mand, hvorfor ogsaa Skriften var dem en beseglet Bog (Es. 29, 11.), og saaledes gaaer det endnu. De vide Michas Prophetie, have de Vises Vidnesbyrd, have den fremmede Konge over sig, endnu tænke de ikke, at Messias maa være der. De vise Andre til Bethlehæm, og blive selv hjemme, ligesom Tømmermændene, som byggede Noæ Ark (1 Mos. 6, 17, 18.) uden dog selv at komme derind. De forstaae Michas Propheti om en jordist, verdslig Konge, da dog Propheten siger: „Hans Udgang er fra Evighed af,” hvormed jo Propheten lærer, at dette skulde være en aandelig, evig Konge. Dermed havde de kunnet forhindre det stræffelige Børne-Mord; men her see vi, at Frugten af falsk Lære er Mord og Blodsudgydelse. Jødernes Blindhed er forebildet i Jsaa; thi ligesom hans Dine vare dunkle, da han velsignede Jacob, menende, at det var Esau, Jægeren (1 Mos. 47, 28.), saaledes meente Jøderne, at deres Messias skulde være en Esau, en mægtig Verdens-Jæger og Herre, og denne Mening gjorde dem saa blind, at de ikke saa Jacob, Herrens Velsignede, for deres Dine. Verdens Kjærlighed gjør Menneffene saa blinde, at de ikke kunne kjende Christum. De arme Hedninger kjender ham og aabenbarer Jøderne det, og gaaer det hermed, ligesom det gif Bileam (4 Mos. 30. 31.); thi ligesom hans Afseninde

oplob sin Mund, og straffede Prophetens Daarlighed, saaledes bleve Hedningerne holdte af Jøderne som uforstandige Dyr; men see, nu maa de lære af dem, disse forkynde dem deres Frelser. Matth. 11, 25.: „Jeg priser dig Fader, Himmelens og Jordens Herre! at du haver skjult dette for de Vise og Forstandige, og aabenbaret det for de Umyndige.“ Deraf skulle vi lære, at det er den høieste Blindhed, naar man binder Christum og hans Rige til jordiske Ting, og søger deri Rigdom, Være, Herlighed, og denne Verdens Belyst. **Alt, Christi Rige er evigt** (Dan. 7, 27.), og saaledes ere ogsaa alle hans Goder. De skulle vi søge, dertil har han kjøbt os; Kristus er dem intet nyttig, som har Verden kjær, og som har sin Trøst i det Jordiske.

Men hvad virker nu ei derimod det nye Lys Kristus i de troende Hedningers Hjerter? Ligesom de vantroende Jøder ikke have optaget deres Konge, saaledes have de troende Hedninger med Glæde optaget ham, og bragt ham Foræringer, ikke alene legemligt Guld, Røgelse og Myrrha, men ogsaa aandeligt Guld — deres bestandige Troe, aandelig Røgelse — deres Tilbedelse af Barnet, aandelig Myrrha — den store Besværlighed og deres Taalmodighed paa deres Reise. Det gjør nu den legemlige Foræring behagelig. Hvad virker nu denne Aabenbarelse hos de Troende? Glæde. Naar Kristus aabenbarer sig, da bringer han Glæde. Han aabenbarer sig formedelst den Helligaand, og derved glædes da Hjertet, ligesom vi see paa de Vise; thi det hedder, „at der de saae Stjernen, bleve de ganske meget glade.“ Saaledes er det vore Sjæles høieste Glæde, naar Christi Glæde og Naade-Lys skinner i vort Hjerte, hvilket steer da, naar vi høre en hjertelig Længsel og Kjærlighed til Christo, og søge ham, ligesom de Vise gjorde, da opgaaer Stjernen i vort Hjerte. Derjom vi havde Christum saa kjær, som vi skulde, og havde en saa hellig Længsel efter ham, som det sømmede sig os at have, han gjød sig da med al sin Kjærlighed og Glæde i vort Hjerte; thi saa begjerlig er Gud i at elste Menneftet, at hverken Synd, Død eller Djævel kan hindre ham fra, at have Menneftet kjær; ja saa overvettes kjær har Gud den menneffelige Sjæl, at han ei er nogensteds hellere, end i samme, og faaer han boe i Menneftet, da er det ham den høieste Glæde. Saa hedder det og 5 Mos. 4, 29.: „Men naar du adspørger der Herren din Gud, da skal du finde ham, om du adspørger ham af dit ganske Hjerte, og af din ganske Sjæl.“ Men hvor, kjære Gud? Ikke over mange tusinde Mile, men i dig, i dit Hjerte, der, der i vort Hjerte bliver Aabenbaringens Fæst dagligen feiret. Glæbede de Vise sig saa saare over, at de fandt Barnet i Krybben, hvorledes ville da ei de Troende komme at

glæde sig, naar de skulle faae see ham, ikke i Stalben, men i hans Herlighed, ikke i Krybben, men paa hans Herligheds Throne. Matth. 25, 81.

I Sauls Historie (1 Sam. 10, 26. 27.) læse vi, at da Gud formedelst Propheten Samuel lod salve Kong Saul, der da havde været mange Følk nærværende, som have foragtet ham formedelst hans ringe Slægt, hvilke ei have bragt ham nogen Foræring, men have sagt: „Hvad skalbe denne hjælpe os?“ medens de, hvis Hjertter Gud rørte, ønskede ham Lykke og bragte ham Foræringer. Saaledes gaaer det ogsaa her, Verden seer kun paa Pragt, men Troen seer paa Guds Kraft, som ligger forborgen i Ydmyghed.

De Vises store Troe, som er at iagttage af følgende Punkter:

1. At de reise saa langt med saa stor Møie, Arbeide og Omkostninger, uden at kunne hvile, indtil de finde denne Konge. Saaledes lader Troen sig Intet fortryde, den vover Alt. 2. Spørge de ikke først, om han er sødt? men sige, de ere visse paa Sagen, at han er sødt, hvorfor de kun spørge, hvor han er? Troen er vis, den lader sig ikke bringe fra Skriftens Grund, som vi see af de Vise, de ere visse paa deres Sag, og holde sig til Stjernen. 3. Lode de sig ikke bevæge, om end det ganske Jerusalem jersærbedes for deres Budskab; Troen lader sig ikke affrække. 4. Agte de det intet, at man viser dem bort fra den kongelige Hovedstad Jerusalem til den ringe Stad Bethlehem, og at der i den ganske Stad ei var Nogen, som gik med dem; Troen følger ikke den onde Mængde. 5. Lade de sig heller ikke føre vild, omendstjænt Stjernen staaer over en usjel Hytte eller en Stald, hvori de finde et fattigt Barn og tvende fattige Følk; Troen lader sig ikke forarge paa den ringe udvortes Skikkelse, men overvinder al Forargelse. De see et Barn, og tilbede det dog for en Gud; de see Stalben, og ære dog dette Barn for en Konge; de see Krybben og Armoben, og ydmyger sig dog for ham; de see den store Nedrigbed, og holde sig dog for dette Barns Undersaatter. Det er Troens Dine, de see under denne Armoben evige Rigdom, i denne Barndom den evige Gubdom. Det er imod al Fornuft, ligesom ogsaa det, som Herren i Matth. 5, 3. 4. 10. siger: „Salige ere de Fattige i Anden; salige ere de, som sørge; salige ere de, som lide Forsølgelse for Retfærdigheds Skyld.“ Verden kalder disse „Ulyksalige,“ Gud kalder dem „Salige.“

2. De Vise falde ned og tilbede Barnet. O salige Følk! „som ikke forarge sig paa Christum“ (Matth. 11, 6.), og som have et saadant Lys i Hjertet, at de erkjende dette Barn for en

sand Gud, og søge ingen jordist Konge i ham. De see ikke paa hans Armob, men paa Guds Aabenbarelse. Salige Folk! som saaledes erkjende Christum, og tilbede ham som Gud og Menneſke, som i den dybeste Ydmyghed tilbede den høieste Gud.

3. De lade sig heller ikke af nogen Gjenvordighed afholde fra Reisen, og bevidne de saadan deres fortræffelige Andagt med deres Foræringer.

4. De oplade deres kongelige Skatte, forære ham Guld, som en Konge: Røgelse, som en Gud og Ypperstepræst: Myrrha, som et dødeligt Menneſke.

Vi see heri Guds aabenbare Raad, at disse Viſe maa komme fra det Fjerne, og bringe Christo en Tærepeng imod Flugten til Egypten. Mængt et fromt Menneſtes Velsignelse og Næring kommer ofte fra det Fjerne, underbar og uventendes. Vi ere ogsaa alle ſtylbige efter vor Formue at bringe denne vor Konge, til hans Riges Befordring, legemlige og aandelige Gaver. En Almisse er kosteligt Guld, giv den til den Trængende, der ligger Barnet i Stalden. Først Guld, det er, en reen, stærk Troe, som i Bedrøvelsens Tid er bleven bestandigt som Guld; vi ſtulle erkjende ham for en evig Konge, som ei har noget forgjængeligt Kongerige. Kirkehistorierne vidne, at der i den første Kirke i de ti grusomme Forfølgelser ſtal 1250 Christne være bleven brændt i gloende Dvne, hvoraf vi see dette de hellige Martyrers uforgjængelige Guld. Denne Troe er den Seier, som overvinder Verden (1 Joh. 5, 4.) og om denne Troe ſiger St. Peder i ſin 1 Ep. 1, 7.: „Paa det eders Troes Prøve, (som er meget dyrebare, end det forgjængelige Guld, som dog prøves ved Ilden, kan findes til Lov og Priis og Vre i Jesu Christi Aabenbarelse.“

Vi ſtulle ogsaa, for det andet, offre ham aandelig Røgelse, det er, erkjende ham for vor evige Ypperstepræst, og holde hans dyrebare Offer for vore Synder i bestandig Erindring; thi Christus har offret den bedste Røgelse, da han offrede sig ſelv for os, Gud til en ſød Lugt (Eph. 5, 2.), hvilket Offer gjør vor Bøn god. Paa dette vor Herres Christi Lidelses allerhelligste, gyldne Alter ſtulle vi offre vore Bønners Røgelse, offre et ſønnerbrudt og ſønnerslaget Hjerte, hellige Sulle, antændt med den Helligaands Ild. Ps. 141, 2.: „Lad min Bøn blive ſagt, som et Røgelsesoffer, for dit Anſigt; mine Hænders Dølpøstelse, som et Aftens Mad-Offer.“ Ps. 69, 31. 32.: „Jeg vil love Guds Navn med en Sang, og jeg vil ſtorligen ære ham med Takſigelse. Og det ſtal bedre behage Herren end en Dre eller en Stud, som har Horn, og har Kløve.“ De hellige Engles Guld-Røgelse-Kar, fuldt af Røgelse (Hab. 8, 3.) ere de Helliges Bøn-

ner. Al, at vores alles Troe vare saadanne gylbne Kar, fuld af vellugtende Bønner. Gud lugtede den behagelige Lugt af Noæ Offer (1 Mos. 8, 21.), det er, af hans Bøn, og velsignede ham. Saaledes erlange alle de, som bede, Belsignelse.

Vi skulle nu ogsaa, for det tredie, offre ham aandelig Myrrha, det er, Taalmodighed og Lydighed i Korset, med ham drille den myrrhagjorte Viin af hans Kalk, ja ogsaa med ham som hans Lemmer blive myrrhagjort, og høre hans hellige Legemes Smerter. Thi ligesom Christi hellige Legeme var i hans Lidelse fuld af Smerter, saaledes maa ogsaa hans aandelige Legeme, Kirken, eller alle sande Christi Lemmer, føle hans Smerter, ligesom St. Paulus siger Gal. 6, 27.: „Jeg bær den Herres Jesu Mærketegn i mit Legeme.“ Derved vil Gud være stærk i os, seire og overvinde ved vor Svaghed, ligesom Gud har seiret ved de hellige Martyrers Blod og Død. Naar vi forstode denne Hemmelighed ved det hellige Kors, saa ville vore højeste Lidelser være vor højeste og største Glæde; thi ingen Christen kan blive salig uden Korset, da ogsaa den sande Død er Kjødet et bittert Kors, og i Ap. Gjer. Cap. 14, 22. hedder det, „at det bør os at indgaae i Guds Rige ved mange Trængsler.“ Christi Lidelse har, efter hans hjertelige Kjærlighed og Lydighed imod hans himmelske Fader, været ham den største Glæde, omendstjont den, efter hans hellige Manddom, har været ham den største Marter. Saaledes ogsaa alle Christne. Korset er vel Kjødet en stor Byrde og Smerte, men Anden et mildt Nag (Matth. 11, 30). Myrrha er Legemet bitter, men Anden sød. Summa, ligesom Christi hellige Legeme har været salvet med Myrrha og Aloe (Joh. 19, 39.), saaledes maa vi alle, som hans Lemmer, salves med Korsets bittre Myrrha. Det tjener os til Udødelighed og til den evige Herlighed, hvortil Gud hjælpe os, ligesom St. Petrus siger i sin 1 Ep. 1, 7. 8. 9.: „Paa det eders Troes Prøve (som er meget byrebare, end det forgjængelige Gulb, som dog prøves ved Ilden) kan findes til Lov og Priis og Ære i Jesu Christi Aabenbarelse, hvilken I have ikke seet, og dog elste, hvilken I ikke nu see, men dog troe paa, og fryde eder med uudsigelig og herliggjort Glæde, førende eders Troes Ende derafra, som er Sjælens Saliggjørelse.“ Dertil hjælpe os Gud, Amen.

Første Søndag efter Hellig tre Kongers Dag.

Evangelium Luc. 2, 41. indtil Enden.

Ligesom Guds eenbaarne Søn er os givet til herlig Skjænk og Gave, til Retfærdighed, Hellighed, Forløsning, til en Underlig, Raadgiver, vældige Gud, Evigheds Fader, Fredsfyrste, til en Forsoning, til evig Betsignelse, til stor Glæde, til Frelser, Saliggjører og Immanuel: saaledes er han ogsaa givet os af Gud til et skjønt Exempel paa et helligt, christeligt Livet og et Speil paa alle Dyder, derfor kalder han sig selv Verdens Lys, thi der gives intet skønnere Dyds-Speil, end Christi Livet.

Derfor begynder han nu i sin Ungdom og spæde Barndom at forelyse os med Exempel paa Gudsfrugt, sand Gudstjeneste, Lydighed og Underdanighed, og begynder, som en ung Spire, at blomstre i Visdom og Raade hos Gud og Menneftene, os alene til skjønt Lys og Exempel. Han er ogsaa et Speil paa det Hære hellige Kors, i hvilket vi stedse synes, at vi have tabt Christum, da det dog er i gode og glade Dage man taber ham, hvorimod vi i Korset finde ham igjen. Derfor jo glædere Dage desto mere skal vi frygte os for, at vi ikke taber denne allerædleste Skat, hvorfor og St. Paulus siger Phil. 2, 12.: „Forarbejder eders Saliggjørelse med Frygt og Bævelse.“ Ellers bliver et Mennefte lettelig bebragen af Verden og sit eget Kjød. Herpaa have vi et Exempel i Patriarken Jacob; thi da det gif ham vel og hans Næring stod i fuld Flor, da han havde mange Aar og meget Dvæg, da tabte han sin Søn Joseph (1 Mos. 37, 33); men da det Hære Kors kom, og den store Hunger tvang ham at reise til Egypten, for der at hente Føde, da gjenfandt han med Glæde sin Søn. 1 Mos. 46, 29. 30.

Vi ville da nu af Dagens Evangelium høre tre Stykker: 1. Hvad for et stort Kors det er, naar man mister Christum, og hvorledes dette skeer. 2. Hvorledes vi med Smerte skulle atter lede efter Christum, saa skulle vi med Glæde finde ham igjen. 3. Om Jesu Christi Lydigheds og spæde Ungdoms skønne Exempel.

1. Den sande Gudstjeneste bringer sit Kors med sig.

Til andre Tider have vi hørt, hvorledes det jødiske Følk har efter Guds Befaling maattet holde de tre høie Festtider til Erindring om Guds store Velgjerninger, nemlig: Til Erindring

om Forløsningen af Egypten maatte de holde Paaskefesten til Forbillede paa det sande Paaskelam Jesus Christus. Til Erindring om Lovens Aabenbarelse maatte de holde Pintse-Høitiden til Forbillede paa den nye evangeliske Pintse-Høitid. Til Erindring om, at de i fyrretøve Har vare i Orken bespiste med Himmelsbrød, maatte de holde Løvsalernes Høitid til Forbillede paa det evangeliske Himmelsbrød. Til saadanne Høitider maatte de rense, toe, bade og smykke sig, visende derved, at naar vi ville holde Høitid, vi da skulle rense vore Hjerter ved Troen og ved sand Bod fra alle Lysters Ureenhed, og bringe et bodsfærdigt Hjerter for Gud, smykket med Troe, Kjærlighed, Haab, Bøn og Taksigelse. Og ligesom de ei maatte komme tomhændet, men medbringe Herren et Offer, saaledes skal vort Takoffer være vor Andagt og Bøn og hjertelige Omvendelse til Gud. Dog ville vi ei nu handle vidtløftigen om disse Ting, men blive alene derved, hvorledes det kjære Christ-Barn er bleven tabt paa Reisen; thi det var Skik, at Mandspersonerne gik alene undervejs, og Qvinde og ogsaa alene. Desaarfag har Joseph meent, at Barnet har været hos dets Moder, og Jomfrue Maria har meent, det har været hos Joseph, da Børnene havde Frihed til at blive enten hos Faderen eller Moderen; men derover have de begge tabt det.

Og der de havde endt de Dage og gik hjem igjen, blev Barnet Jesus i Jerusalem, og Joseph og hans Moder vidste det ikke. Den hellige Gudstjeneste bringer sit Kors med sig. Ap. Gjer. 14, 22.: „Og bør at indgaae i Guds Rige ved mange Trængsler.“ 2 Tim. 3, 12.: „Men og alle de, som ville leve gudeligen i Christo Jesu, skal forfølges.“ Matth. 10, 38.: „Hvo, som ikke tager sit Kors op og følger efter mig, er mig ikke værd.“ At Gudstjenesten saaledes fører sit Kors med sig, det see vi i Jomfrue Maria, som derover taber sit Barn. Ei! siige Verdens Børn, gaaer det saaledes til med Gudstjenesten, saa lad tjene Gud, hvem som vil; skal jeg endnu dertil have meget Kors og Forfølgelse? Ja, kjære Menneſte, den sande Gudstjeneste kan ei være uden Kors, særdeles ei uden indvortes Kors; thi hos den sande Gudstjeneste maa der være det aandelige Offer i vort Legemes og Sjæls aandelige Tempel, nemlig Kjødets Opbølse og Korsfæstelse formedelst sand Bod, hvilket er Kjødets et stort Kors; thi „de, som hørte Christum til, have korsfæstet Kjødets med Sindsbewæggelserne og Begjæringerne,“ Gal. 5, 24. Det er den rette smale Wei til Livet, den rette snevre Port, som fører til Himmelen (Matth. 7, 13. 14.), og Gaa ere de, som ret ville trænge igjennem samme; men den Wei er bred og viid, som fører til Fordømmelsen, og de ere Mange, som vandre paa den. Paa Rigdommens, Vrens, Hof-

færdighebend, Belystighedens og gode Dages Bei vandrer Verden i Hobetal; men det er den store, vide Port, hvorigjennem man indgaaer i Helvede, hvorover de Fordømte paa hin Dag ville klage: „Sandeligen, vi have fareet vild fra Sandhedens Bei, og vi gik ad idel vrang og fordærlige Veie“ Wiisd. B. 5, 6. Her har du nu begge Veie, gaae nu, hvilken du vil! Vil du følge Christum, saa tag dit Kors paa dig. „Jeg haver forelagt dig Livet og Døden, Betsignelsen og Forbandelsen, (siger Moses 5 Mos. 30, 19. 20.), at du maa udvælge Livet.“

Hvorledes taber man nu Christum? Først ved Uagtsonhed; dernæst ved høie Ansægtninger. Nu kunde Noget sige: Skulde man da kunde tabe den Herre Christum efter Substjennestens Forretning? Jeg tænkte, man der just havde fundet ham ret? Svar: 1) Naar man ikke af Kirken tager den Herre Christus i sit Hjerte hjem med sig og følger ham i sit Levnet, saa har man visseelig tabt ham; thi hvad er Christus dig nyttig, om du saa tusinde Gange hørte om ham, naar du ikke beholder ham i Hjertet til Trøst og til Exempel i Efterfølgelse? Lever han ikke i dig i Troen og i dit Levnet, saa har du tabt ham (Gal. 2, 20. Cap. 5, 4.). 2) Saa taber man ham ved Synd imod Samvittigheden; thi dersom du forkaster Herren, saa vil han forkaste dig igjen (1 Sam. 15, 26.). 3) Naar man følger denne Verdens Forargelse og stikker sig lige med denne Verden. Al, hvormange Menneſter blive ei ved Verdens Forargelse, ved Verdens Yppighed og Læsfærdighed hentreven med, ligesom ved en Syndsflod. Heri have vi Exempel i Kong Salomo (1 Kong. 11, 4. 5.), der lod sig forføre til Afguderier af sine hedenſke Qvinde. 4) Ved Ansægtning bliver han ogsaa tabt, eller synes at være tabt, nemlig, naar Christus stundom med sin Trøst viger fra Sine, hvilket vedersfares de allerhelligste og elskeligste Guds Børn, som vi see i Maria og alle Hellige. De Allerhelligste have det største Kors som Paulus siger i 2 Cor. 1, 5.: „Thi ligesom Christi Lidelser ere overflødige til os, saaledes er og vor Trøst overflødig ved Christum.“ Adam og Eva have været de elendigste og høistbedrøvede Menneſter paa Jorden; thi hvilken stor Smerte maa det ei have gjort dem, at de have styrtet den ganſte menneſkelige Slægt i saa stor en Jammer for Legem og Sjæl. Her bliver Maria sat i den største Hjertesqual, saa at hun har tænkt, hun har været en usalig Qvinde, den anden Eva; thi ligesom hiin bragte Synden ind i Verden, saaledes havde denne tabt ham, som skulde borttage Synden. Da har Sværdet begyndt at trænge igjennem hendes Sjæl, som Simeon havde forudsagt hende (Luc. 2, 35.), hvilket er siden bleven fuldkommen opfyldt, da hun saa sin Søn at døe

paa Korset (Joh. 19. 25.) og det kjæreste Barn blive en Forbandelse. Gal. 3, 13.

Høie Anfægtningers Kors-Speil.

Dette er nu et ret Kors-Speil paa den hellige kristelige Kirke (thi alle sande Christne ere den Herres Christi Mødre (Matth. 12.), særdeles paa de høie aandelige Anfægtninger, naar Hjertet føler ingen Trøst, og et Menneske synes, at Kristus er gaaet og aldeles forloren og borte og ingensteds at finde, naar Hjertet føler idel Helvedes Angest, Skræk, Rittren og Bæven uden at kunne fatte nogen Trøst, naar man ikke kan fatte Guds Naades Sødhed og den Helligaands Trøst, men Hjertet er opfyldt af idel Skræk. Saa længe man føler Guds Naades og Trøstes aandelige Sødhed og Liflighed, og man har Christum hos sig, saa længe kan man overvinde alt Kors og al Elendighed, ja ogsaa Døden og alle Martrer, ligesom Asaph i Psalmen 73, 25. 26. siger: „Hvem haver jeg Himlene og lige ved dig haver jeg ikke Lyst til noget paa Jorden. Forsmægter end mit Kjøb og mit Hjerte, saa er Gud mit Hjertes Klippe og min Deel evindeligt.“

Den største Nød er, at tabe Christum af Hjertet.

Men naar Kristus er tabt af Hjertet, saa er og kan der ei være andet end Helvedes Angest og Pine, ja det er en ret stor og overordentlig Smerte, naar Kristus er tabt af Hjertet. Naar Gud unddrager Sjælen sin Trøst, saa gaae de store Vandflover og alle Anfægtningers Bølger over os, saa ere vi i de dybe Bunde, ligesom Jonas, hvor Døden har omspændt os. Jonas 2, 6. 7. Hvorledes hylter og jamrer ei David, da han havde mistet denne Trøst? „Af det dybe raaber jeg til dig“ (Ps. 130, 1.), hvorledes klager han, det er Dødens Reeb, Døds Rials Bække (Ps. 18, 5. 6.), aandelig Jammer og Nød; det er de aandelige, hemmelige Lidelser, hvilke overgaae alle udvortes Lidelser, Legemsmerter, Armod og Elendighed, naar Bændene gaae ret ind i Sjælen, naar man nedsynker i det dybe Dynd, hvor ingen Grund er (Ps. 69, 2. 3.); det er Fortvivlelsens rette dybe Afgrund, og ingen Legemsnød er saa stor som denne Sjælensnød, som St. Paulus siger 1 Cor. 10, 13.: „Eder er ingen Fristelse paakommen uden menneftelig,“ det er: Kunde I ikke bestaae, naar Gud fratager eder den legemlige Trøst, Mand, Kone, Børn, Penge og Gods, hvorover mange vil fortvivle, hvorledes ville I da bestaae, naar Gud skulde unddrage den aandelige Trøst og borttage det aandelige evige Gode?

Gud borttager ofte fra Sine al legemlig Trøst.

Den kjære, fromme Gud tager ofte al legemlig Trøst og Glæde bort fra Sine, ligesom med den hellige Job (Jobs Bog 1, 15. 2c. Cap. 16, 12.), ja han tager fra dem ofte det, hvori de have deres Lyst og Glæde, ligesom han har gjort med Jomfru Maria; thi hende fratager han al hendes Trøst, hendes Barn. Dette er et Speil for os alle; thi Marias høieste Glæde var hendes Søn, og denne Søn, som var hendes største Glæde, gjør hende den største Smerte. Saaledes handler Gud underligt med sine Hellige.

Trøst i saadanne Ansægtninger tilligemed nogle Exempler.

Men saa kan Gud ogsaa i et Dieblif gjøre af den største Hjerte-Qval den største Glæde, som Jobs Exempel (Cap. 42, 11, 2c.) og her Jomfru Maria udviser; thi saa høit som hun tilforn var bedrøvet, saa høit bliver hun atter glædet; og just det Kors, som først bedrøver hende, glæder hende atter. Saaledes ogsaa den kjære Herre Christum, for hvis Skyld de Troende lide og blive forfulgte; han glæder, og trøster dem atter i høieste Maade. Derfor skulle vi ikke saa snart forsfage i saadanne Ansægtninger, men tænke paa Guds dyre Forjættelser, at han ikke vil forlade os, og om end vore Hjerter siger lutter Nei dertil, saa er dog Gud trofast, og kan jo ikke fornægte sig selv, naar han har sagt: „Saa sandt jeg lever, jeg haver ikke Behagelighed i den Ugudeliges Død,“ Ezech. 33, 11.

Dette er den hellige Jacobs Kamp, da han streed med Engelen, som vilde overvælde ham; men da Jacob holdt sig fast til Forjættelsen, som Gud havde gjort ham, saa erholdt han Velsignelsen, og Solen opgik over denne Kamp; thi Jacob sagde: „Jeg slipper dig ikke, førend du velsigner mig,“ 1 Mos. 32, 26. Saaledes skulle vi udi sand Troe holde os fast til den Herre Christum i vor store aandelige Nød, og sige: Du kjære Herre Jesu! jeg slipper dig ikke, uden du velsigner mig og igjen trøster mig. Dette er og herligen forebildet i den stærke Helt Josva, som var stærk i Troen; thi da Gud forjættede ham, at han skulde udrydde Hedningerne og have Seier (Josv. 6, 2.), da indtog han den faste Stad Jericho uden Sværdsflag; men da tretusinde af hans Hær blev slaget paa Flugt foran Staden Ai (Cap. 7, 4.), da blev hans Hjerte forsfagt i ham og blev som Vand, og han faldt paa Jorden og stræbe Afte paa sit Hoved indtil om Aftenen. See, der laae den stærktroende Helt, der med sin Troe kunde opholde Solen og byde Maanen at staae stille (Cap. 10, 12.), han laae der i Aften, indtil Gud atter oprettede og trø-

stede ham. Hvad gjorde ham saa forsagt? Intet andet, end fordi Gud skjulte sig for ham, paa det han maatte lære at erfare, hvad et Menneſte er foruden Gud. Denne Anfægtning har David ret smagt, da han i Ps. 31, 23. ſiger: „Dg jeg, jeg ſagde, der jeg haſtede: jeg er udryddet fra at være for dine Dine.“ Dg i Ps. 94, 17.: „Derſom Herren ikke havde været min Hjælp, da havde min Sjæl paa et Lidet nær boet i det Stille.“ I dette Svedebad har ogsaa Ezechias været, da han ſiger: „See, udi Fred paakom mig en Bitterhed, ja en Bitterhed; men du, du haver kjærligen annammet min Sjæl fra Fordærvſens Hule; thi du kaſtede alle mine Synder bag din Ryg. Herre! ved diſſe Ting maa de leve (nemlig ved din Trøſt), og min Aands Liv er ved dem Alle,“ Eſ. 38, 16. 17. Thi ligesom vort naturlige Liv bliver taget af Luſten, hvoraf vi hente Aande, ſaaledes lever Sjælen af Guds og den Helligaands Naade, og naar ſamme undrages, ſaa er den evige Død der. Saaledes gaaer det, naar Guds Naade forlader Menneſket.

Maſſagen til ſaadanne ſvære Anfægtninger.

Saa gjør nu Gud dette med ſine Hellige 1) derfor, at denne Anfægtning er en Lægedom imod Sittethed; thi i gode Dage taber man Chriſtum, hvorfor man, jo bedre Dage man har, beſto mere ſkal man frygte ſig og „med Frygt og Bæven forarbejde ſin Salighed“ (Phil. 2, 12.), for ei at blive bedraget af Berden og Kjødets, og Gud ſaaledes opholde os i Ydmyghed, ligesom St. Paulus ſiger om ſig ſelv: „Paadet jeg ikke ſkal ophøje mig af de høie Aabenbarelſer, er mig given en Pæl i Kjødets, den Satans Engel,“ 2 Cor. 12, 7.

2) Saa gjør og Gud det derfor, at de i ſaa ſtor Nød ſkulle erfare Guds mægtige Styrke og Almagt, ſom og Paulus ſiger om ſig ſelv (2 Cor. 1, 8. 9.), at han havde været i ſaa ſtor Nød, at han ſelv havde miſtrøſtet om Livet og ei meent andet, end at han maatte døe; men ſaa er han dog bleven reddet, paa det (ſiger han) „vi ſkulle ikke forlade os paa os ſelv, men paa Gud, ſom opvækker de Døde.“ Derfor ſkulle vi, naar vore Hjærter ere forſtrækkede og bedrøvede, trøſte os med diſſe Exempler, og lade de Helliges høie Kors være vor Trøſt, thi have de Hellige ogsaa følt ſaadan Skræk. Men de raade, ſittre Folk ſkal lære heraf, at lader Gud ſaadan Skræk overfalde de Hellige, hvad for Skræk og Angelt ſkal da ei overfalde de Ugudelige?

2. Hvorledes man ſkal forholde ſig i de ſvære Anfægtninger, og atter lede efter Chriſtum.

Hvorledes ſkulle vi da nu forholde os i ſaadan ſtor Nød,

naar vi ere saa trøstesløse og have mistet Christum? Intet er da bedre, end at vi igjen vende om med Maria og Joseph, og atter lede efter Barnet, Herren. „Søger Herren, medens han er at finde,” Ef. 55, 6. Men hvor skulle vi da søge ham? Herrens Forældre meente, at Barnet Jesus var iblandt deres Venner og Bekjendte, men der fandt de ham ikke. Saaledes be- drages Mange af Haabet om og Berømmelsen af stort anseeligt Venstabskab, og mene, at Himmelen er hos dem, men seer man til, saa er Kristus ikke hos dem, og man kan ei der finde ham. Vil du finde Christum, saa maa du forglemme dit Venstabskab og din Faders Huus, som det i Ps. 45, 11. hedder, du maa for- glemme Verden og Alt, hvad Verden har kjær, hvor Christum ei er inde; thi i Hoffart, Ære og Belyst, som alt er Kjødets Venner (1 Joh. 2, 15. 2c.), vil du ikke finde Christum. Høis. 5, 6. 7.: „Jeg ledte efter ham, som min Sjæl elster, men fandt ham ikke; jeg kaldte paa ham, men han svarede mig ikke. Væg- terne, de, som gaae omkring i Staden, fandt mig, de sloge mig, de saarede mig; Vægterne paa Murene toge mit Slør fra mig.“ Det er, min Samvittighed og Loven plagede min arme Sjæl, og de toge mit Slør, det er, al min Herlighed og Smykke, al min Prydelse blev tabt, indtil jeg fandt den, som min Sjæl elster.

Hvor Kristus har sit Tempel.

Men de kom igjen til Jerusalem og fandt ham efter tre Dage i Templet. Vort Tempel er vort Hjerter. (1 Cor. 3, 16. 17. 2 Cor. 16, 16.). I Guds Ord og Bønner, d. e. i Bede- huset, vil du finde Christum. Gaae ind i dit Hjertes Kammer og luk din Dør efter dig (Matth. 6, 6.), det er, luk dit Hjerter til, at intet Verbsligt kommer derind, naar du vil bede, saa vil du finde Christum. „Beder, saa skulle I saae, leder, saa skulle I finde, banker, saa skal eder oplades,” Matth. 7, 7. Ved denne Beden modtage vi det rette Englebrød, ved denne Søgen finde vi den tabte Christum, ved denne Banken oplades os Naadens Dør; det himmelske Jerusalems Dør; Himmelens Porte, Herrens Tempel, hvori Guds Helligdom er, oplader sig da selv, Hjertets Bevægelser bliver levende og oplader sig vidt, saa at den vær- dige Gæst, efter hvem vore Sjæle have længtes, da drager ind i sit Tempel, i sit Brudekammer og Hvilested (Joel 2, 16.), i vort Hjerter.

Hvorved vi fornemme Christum i vore Hjerter.

Men de fandt ham midt iblandt Lærerne, hvor han baade hørte dem og spurgte dem ad. Propheternes og Apostlernes Skrifter ere vore Lærere. Dette er et deiligt Speil og Vidnes-

byrd, at den Herre Jesus ogsaa nu sidder i vort Hjertes rette Tempel, og ved hellig Andagt, Spørgsmaal og Svar mærke vi, at Barnet Jesus sidder i vort Hjertes Tempel. Naar vi høre Guds Ord, saa spørger han os i vort Hjerte og Tanker: Hvorledes er dette eller hiint Sprog at forstaae? Og naar vi da have Agt derpaa, saa svarer han ofte paa Spørgsmaalet i vore Hjerter, og hører ogsaa til, hvad vi tale eller bede, og saaledes fleer ofte Spørgsmaal og Svar i en Troendes Hjerte. Saaledes finde vi da Christum igjen i de trøsterige Sprog og Forjættelser, naar de blive levende i vore Hjerter; thi Christus er i dem, og ved dem kommer han atter til os. Det er den rette milde Hyrdestav, som trøster os (Zach. 11, 7.), hvorved han igjen finder det fortabte Faar. Ezech. 34, 12. 16. Ps. 119, 176. Luc. 19, 10. Udenfor Christo er ibel Irgange, ibel Angest, Fortvivlelse, Helvede og Død; men i Christo er ibel Fred, Glæde og Liv. Saa maa vi da erfare, at Herren døder og gjør levende, fører i Helvede og igjen derubas (1 Sam. 2, 6.), som det og hejder i Ps. 71, 20.: „Du, som haver ladet mig see mange Angester og Ulykker, gjør mig levende igjen, og hent mig op igjen af Jordens Afgrunde.“ Og i Ps. 30, 12.: „Du haver omvendt min Hylen til en Dands for mig; du haver opløst min Sæl, og bundet om mig med Glæde.“ Saaledes søgte og fandt Zachæus ham, da Christus sagde til ham: „I Dag er dette Huus vedersfaret Saliggjørelse,“ Luc. 19, 9. Thi det har han tilfagt i 5 Mos. 4, 29.: „Naar du søger Herren din Gud af dit ganske Hjerte, saa skal du finde ham.“ Og Jer. 29, 12. 13.: „Og I skal paatalde mig, og gaae og bede til mig, og jeg vil høre eder. Og I skal søge mig og finde, naar I søge mig i eders ganske Hjerte.“ Es. 55, 6.: „Søger Herren, medens han findes; kalder paa ham, medens han er nær.“ Her er Herren nær i sit Ord; men naar du ikke søger ham her, saa vil han hisset blive langt fra dig; thi hisset afskiller et stort Svælg de Forbømte fra ham, de, som ikke her have søgt ham. Derfor maa enhver see til, hvorledes han gaaer til Kirke, at han ikke lader Christum tilbage i Templet, men bringer ham hjem med sig i sit Hjerte; thi ellers, naar Korset da kommer, saa er der ingen Christus, ingen Trøst. Mange tænke, det er tidsnok at søge ham paa Dødsengen, men enhver see til, at ei dette møder ham: „De, som ærer mig, vil jeg ære, og de, mig foragte, skulle ringesages. Forbi du haver forkastet Herrens Ord, saa vil Herren igjen forkaste dig.“ 1 Sam. 2, 30. og 15, 26.

Christus maa søges med Smerte.

Da de nu finde ham, hvad siger da Maria: „Min Søn,

hvi gjorde du os dette? Hvorfor har du saaledes bedrøvet os? See, din Fader og jeg ledte efter dig med Smerte. Saaledes siger endnu mangt bedrøvet Hjerter til Christum: Al, du kjære Gud! hvorfor bedrøver du mig saa høit? Hvorfor gjør du mig dette? Har du da alene udvalgt mig til det hellige Kors? Ja, siger Herren, jeg har Marsager, som du ikke forstaaer; jeg vilde gjerne affondre dig fra Verden, at du skulde være min Helligdom; jeg vilde gjerne have dit bedrøvede Hjerter til et Offer og en god Lugt; jeg vilde gjerne see din Troe lyse, din Bøns Lugt at lugte, antænde i dig en Længsel og Begjær efter Himmelen, udrydde i dig dine Synder og onde Lyster, udrydde af dit Hjerter den verdslige Daarskab, og plante mit Ords Forstand i dig, „thi Ansægtning lærer at give Algt paa Ordet.“ See, er mit Kors dig ikke bedre, end gode Dage? Og in Summa, hvem som Gud vil høit glæde, den bedrøver han først høit. Christum maa man søge med Smerte, det er, i sand Bod, om man vil finde ham. Ved Bøst, Dienslyst og et hoffærdigt Levnet finder man ikke Christum, men taber ham; derimod findes han under Korset. Det er vel at agte, at Christi Moder ei har havt ringe Smertes derfor, at hun saa længe har maattet søge efter ham; men hvor glad er hun vel ei bleven, da hun igjen fandt ham? Hvorledes jamrede og græd ei Jacob (1 Mos. 37, 34.), da han havde mistet sin Søn Joseph? Men hvor glad blev han ei, da han fandt ham igjen i Egypten i saa stor Herlighed, at han sagde: „Nu vil jeg gjerne døe.“

Naar vi nu have mistet Christum, saa maa vi søge ham i stor Længsel, i hjertelig Anger og Ruelse over vore Synder, i ret Troe og christelig Taalmodighed og Bestandighed. Det hedder, at søge med Smerte. Men at de fandt ham igjen den tredie Dag er en Betydning, at vi maa udholde Bedrøvelses-Stunden, om det ofte skulde være længe. Item er det et Billede paa hans Død og Opstandelse, at de skulde tabe ham tre Dage, men tredie Dag finde ham igjen.

3. Det tredie Stykke er et skjønt Speil paa Gudsfrygtighed hos Barnet Jesum. 1) Maa han være i de Bestillinger, som er hans Faders. 2) Om Maria end ei saa strax forstaaer Christi Svar, bevarede hun dog samme i sit Hjerter. 3) Et skjønt Exempel paa Lydighed og Velsignelse: Vilde I ikke — siger det kjære Barn Jesus — at mig bør at være i de Bestillinger, som er min Faders? Saaledes skulle vi ansee vort Kors, Christus er i det, som er hans Faders, at han nemlig er vor Doctor og Lærer (Joh. 3, 2.), og gjøre os ved Korset stikkede til Himmerige.

Forældre skulle ogsaa lære heraf, at de ei alene lade deres

Børn være i de Bestillinger, som høre Verden til, men ogsaa og fornemmelig i de Bestillinger, som høre Gud til; thi han har sagt ved Propheten Esaias 1, 1.: „Jeg har opdraget Børn og ophøiet dem.“ Hold dem derfor til Guds Ord og Bønnen. Vi skulle alle lære heraf, at vor fornemste Sorg og Betyrning skal være, at vi ere i de Bestillinger, som ere vor himmelske Faders. Naar man er i det, hvad Guds er, saa vil Gud igjen være i det, hvad Menneftets er, og i al vor Sjæren, og vil vel-signe samme.

Den Helligaand aabenbarer ei de Troende Alt paa engang.

Og de forstode det Ord ikke, som han talede med dem. Nagtet den Helligaand er i de Troendes Hjerter, saa forklarer han dog ikke Alt til enhver Stund; men han virker nu denne Forstand og Erkjendelse, imorgen en anden, ligesom Herren siger til Peder: „Hvad jeg gjør, ved du ikke nu; men du skal forstaae det herefter,“ Joh. 13, 7. Den hellige Skrift siger, at den Herre Christus er ligesom den Helligaands Skatkammer, hvoraf udbæres nye og gamle Ting. Matth. 13, 52. Den Herre Christus beholber ofte den bedste Wiin indtil sidst; endnu er ei al Helligdommen frembragt af Templets indvendige Chor; endnu ere ei alle den Helligaands Gaver opladte, derfor skulle vi dagligen banke, bede og lede. „Den Helligaand hengiver sig i hellige Sjæle og bereder Guds Venner og Propheter,“ Wiisb. B. 7, 27. Det er den Helligaands Skole, hvori er skjult mere Wiisdom, end alle Verdens Bøger formaaer at meddele. De mange Bøger forføre os; ren er den rette Bog, den Helligaand, og Bønnen er Nøglen dertil.

Og hans Moder bevarede disse Ord i sit Hjerte. Det nemlig, at han allerede kjender sin Fader, og veed, hvad for et Embede han skalde føre. Hvilke hellige Tanker har vel Jomfrue Maria havt over sin Søn? Et saadant Mennefte-Hjerte, hvori ere saadanne hellige Tanker, er den rette Guds Helligdom, et ret Guds Huus. O, et saligt Hjerte, som bevarer Guds Ord og bærer Frugt i Taalmodighed! Luc. 11, 28. Cap. 8, 15. Dette gjøre da enhver, og bede Gud derom.

Gud er Menneftet lydig.

Og han gif ned med dem, og kom til Nazareth, og var dem underdanig. Dette er et Børne- ja alle Mennefters Spiel. At, hvilken stor Lydighed er det, at han, der er baade Gud og Mennefte, er lydig under arme, elendige Mennefter, hans Skabninger, og et elendigt Mennefte vil ei være lydig. Gud er Menneftet lydig, og du elendige Jord og Afte er saa ulydig,

saa trodsig og saa fræk. Derfor kalder St. Paulus (2 Tim. 3, 1. 2.) ei ubilligen den sidste Tid en gruelig Tid, fordi Folkene da vil blive udydige. Christi Dybdighed er den ganske Lovs Opfyldelse. Og eftersom Christi ganske Person har forrettet dette Embeds-Værk, og det saaledes ei er et blot puurt Menneſte, der har bevist denne Dybdighed, men en saadan Person, som er Gud og Menneſte, bessaarsag er ogsaa hans Fortjeneste uendelig til at betale al det menneſkelige Rjønns Udybdighed og til at forſone Gud, hvilket er arme Synderes høieste Trøst.

Og Jesus forfremmedes i Viisdom, og Alder, og Naade hos Gud og Menneſtene. Nu kunde Noget ſige: Hvorledes har dette Barn kunnet vore i Viisdom? Har det dog ikke ſelv været Guds evige fuldkomne Viisdom? Det er ſandt, han har fra Begyndelsen af ſin Mandbomsannammelse været en fuldkommen Gud, hvor hverken Forfremmelse eller Tiltagelse har været fornøden. Men den evige Gudsdom har ikke ladet ſine den gudbommelige Viisdoms Straaler ſkinne paa een Gang; men med dette Barns Alder har Viisdommen mere og mere aabenbaret ſig. Saa er ogsaa dette Barn tiltaget i Forſtandens naturlige Gaver, ſom et andet Barn; men da det ikke ſom andre Børn har været undfanget og født i Synden, ſaa har der heller ikke hos ham været noget Mørke i Forſtanden, men har fuldkommen erkjendt ſin Fader, hvilket med Alderen mere og mere har givet ſig tilkjende; ligesom naar Solen opgaaer, der da kort tilforn bliver noget lyſt, idet Dagen frembryder, og da den ſkønne Morgenrøde kommer, hvorpaa følger Straalerne, indtil at den hele Sol lader ſig ganſte tilſyne. Og eftersom der i ham har været fuldkommen Dybdighed uden al Synd, ſaa har derhos tillige været fuldkommen Naade baade hos Gud og Menneſter. Dette er ogsaa Dybdighedens Frugter, nemlig Naade hos Gud og Menneſtene.

At det nu gaaer ſaa ilde til i Verden, og at ingen Belſignelse mere er hos Menneſtene, det er en Straf for Udybdighed. Det kan ei gaae Verden vel, thi det ſjerde Buds Belſignelse er borte (5 Moſ. 5, 15. Eph. 6, 3.), og bliver hindret formedelſt den ſtore Udybdighed. „Klogſkab (ſiger Viisb. B. 4, 9.) er det rette graae Haar for Menneſtene, og et ubefmittet Levnet er den rette Alderdom.“ Hvo, ſom i ſin Ungdom er gudſrygtig, hos ham er Viisdommens Rod, og den ſamme har i ſaae Aar opfyldt mange Aar. Naar Alder og Viisdom voxer med hinanden, ſaa er det en legemlig Engel. Englenes høieste Dybd er Dybdighed og Viisdom. Af Gudsrygt voxer daglig Viisdom, og paa ſaadan Dybd følger Naade hos Gud og Menneſtene. Det er en ſkøn Krone, ſom er flettet af Dybdigheds Frugter og

Blomster. O, hvilket et viist Barn er ei det, som er lydig og frygter Gud, hvor megen Naade haade hos Gud og Menneſtene vil ei hvile over det. Derimod er den en Nar, som er ugudeligg og uldig, og hans Frugter vil blive Skændſel, Bantroe og Unaade hos Gud og Menneſtene. Chriſtus ſkal vore i os formedelſt Lydigheſ, Ydmygheſ og Sagtmodigheſ. Nu, Chriſtus har med ſin Lydigheſ lidt og betalt for vor Uldigheſ, og ogſaa helliget den ſamme. Gud hjælpe os dertil! Lader os ſlutte med den 26de Pſ. 8 v.: „Herre! jeg elſter dit Huſes Volig, og din Gæſ Tabernakels Sted.“ Eller med den 111te Pſ. v. 9. 10.: „Hans Navn er helligt og forfærdeligt. Herrens Frygt er Wiſdoms Begyndelſe, en god Klogſkab for alle dem ſom gjøre dereſter; hans Lov beſtaaer altid.“ Amen.

En anden Prædiken.

Første Søndag efter Hel. tre Kongers Dag.

Indgang.

I 2den Krønikerneſ Bog Cap. 34, v. 1. 2e, læſe vi, at den fortræffelige, fromme Kong Joſias har været otte Aar gammel, da han er bleven Konge, og at han dereſter har regjeret i eet og tredivo Aar i Jeruſalem, i hvilken Tid han gjorde det, ſom var Ret for Herrens Dine, og vandrede i Davids ſin Faders Beie uden at vige hverken til den høire eller venſtre Side. Thi i ſit Riges ottende Aar, der han endnu var en Dreng, begyndte han at ſøge ſin Faders Davids Gud, det er, at tjene ham med Bøn, Lov og Takſigelſe, og at tragte efter Guds Erkjendelſe. Men i det tolvte Aar begyndte han at renſe Juda og Jeruſalem fra Afguderne, lod nedbryde Baals Altore, ſønnerbrød Afguds-Billeberne og gjorde dem til Støv, hvilket han ſtrøede paa deres Grave, ſom havde offret til dem; han lod opgrave Baals Præſters Been og opbrændte dem paa deres Altore. Dette har nu været en mægtig Jver af en Dreng, hvorfor ogſaa Gud har givet ham det Navn, før end han blev født, og ved en Prophet ladet ſamme forkynde; thi Joſias betyder Guds Tild eller Herrens Tild. Han begyndte at forbedre Herrens Huus, og lod læſe Herrens Lovbog, ſom blev funden i Templet; han lod ogſaa Pagtens Ark atter bringe i Templet, ordnede paany den ſalbne Gudſtjeneſte, ſmykkede Herrens Huus med Sangere og holdt Paaftefeſten ſaa herlig, at ingen Konge

før ham havde holdt den saa herlig, samt gjorde en Pagt med Folket, at det skulde tjene Gud alle deres Levedage. Denne herlige Konge er endelig omkommen i et Slag i sin Alders ni og tredivte Aar, hvorover da det ganske Judæa og Jerusalem har baaret Sorg, og Propheten Jeremias beklagede ham og gjorde Klage-Sange, hvilke Folket sang, berømmende hans Gudsfrugt og hans Barmhertighed, som han havde beviist mod enhver.

Denne herlige, fromme Konge har nu været en Figur og Forbillede paa vor evige Konge Jesum Christum; thi ligesom han i det tolvte Aar rensede Templet fra den falske Guds tjeneste, som de forrige afgudiske Kongee havde indført, saaledes har ogsaa Barnet Jesus, da det var tolv Aar gammelt, lært i Templet, indviet det og rensat det fra Phariseernes falske Mening om Messias, at han skulde være en verdslig Konge. Derom har han talet med saadan Viisdom, at enhver har forundret sig over hans Forstand og Svar. Han har med sin Nærværelse ret prydet Templet, og har holdt den allerhelligste Paaskefest formedelst sit hellige Legems og Blods Offer, hvilket før ham ingen Konge har gjort. Ligesom Josias omkom i Slaget, saaledes omkom ogsaa Kristus i det Slag, som han holdt med Døden og Djævelen. Saa har ogsaa David gjort ham Klage-Sange, den 22de Psalme og andre flere, og bliver ogsaa efter hans Død hans store Barmhertighed berømmet, som han har beviist imod os alle.

Saa er da dette Evangelium et skjønt Speil af den hellige Guds tjeneste og sand Gudsfrugt og Lydighed, saavel hos Jesu Forældre, som hos Barnet Jesus; tillige er det et ret Kors-Speil, i hvilket de fromme Christnes Kors tilligemed deres Trøst er afmalet.

Vi ville inddele denne Prædiken i toende Dele: 1. Hvorledes den hellige Jomfrue Maria og Joseph gaar op til Høitiden i Jerusalem, og tage det kjære Christ-Barn med sig; derved ville vi høre Læren om den sande Guds tjeneste, om christelige Forældres Embede, om den rette Bornetugt, hvorledes Barnet Jesus er et Speil paa barnlig Lydighed og Gudsfrugt. 2. Hvorledes de tabe Barnet Jesus, og atter finde ham i Templet. Derved ville vi iagttage den Lære om Korset og om sand Trøst.

1. Og hans Forældre gif hvert Aar til Jerusalem paa Paaskehoitiden. I det gamle Testamente (3 Mos. 23, 2. 2c. 5 Mos. 16, 1. 2c.) har Gud Herren selv forordnet Hovedfesterne tilligemed Sabbaten: Paaskefesten, som var hos dem den første, til Erindring om Forløsningen af Ægypten formedelst store Undergjerninger; Pintsfesten til Erindring om Lovens Aabenba-

relse; Jøfsalernes Fæst til Erindring om den forunderlige Opholdelse i Ørtenen udi 40 Aar, da de aade Manna, som har forebillet Herrens legemlige Tilkomst. See, hvor stor en Guld Gud bruger med os Menneſter, vi, ſom have ſaa glemſomme og utaknemmelige Hjerter imod hans Velgjerninger, at han maatte opholde os i Troen og i ſin guddommelige Frygt, og gjøre os evindeligt ſalige. Denne Gudſtjenefte havde nu Gud Herren fornemmelig bundet til Jeruſalems Stad, ſærliges Paafkefeſten, ſom det i 5 Moſ. 16, 16. hedder: „Tre Gange om Aaret ſkal alt dit Mandſjøn ſees for Herrens din Guds Anſigt, paa det Sted, ſom han ſkal udvælge; og der ſkal Ingen ſees tomhændet for Herrens Anſigt, men hver efter ſin Haands Gave.“ Og havde Gud givet dem denne herlige Forjættelſe, at imedens de vare borte, ſkulde ingen af alle deres Fiender begjære deres Grændſer og tilføie dem Skade. Uagtet det nu alene var paalagt Mandſjønnet, ſaa gif dog de gudsfrygtige Kvinder, naar de vilde, og ſaa med af Kjærlighed til Gudſtjeneften. Derfor, naar Paafkefeſten kom, ſaa var der en ſtor Folkebevægelse paa alle Veie imod Jeruſalem. Thi uagtet de vel ogſaa hjemme fejrede deres Sabbat, og kunde høre Propheterne i deres Skoler og Synagoger, ſom paa alle Sabbater bleve læſte (Ap. Gjer. 13, 27. 15, 21. 2 Cor. 3, 14. 15.), ſaa have de dog maattet holde de høie Feſtdage i Jeruſalem for Tæmplet, Naadeſtolens, Alterets og Offerneſ Hemmeligheeds Skylb. Thi ligesom Tæmplet var „et Bedehuus for alle Folk“ (Ef. 56, 7.), hvor Gud Herren havde tilſagt Bønghørelſe, ſaaledes ſkulde Chriſtus være det rette Tempel (Matth. 12, 6.), i hvis Navn Gud vilde bønghøre. Chriſtus ſkulde være den rette Naadeſtol (Rom. 3, 25.), hvo, ſom vilde vende ſin Bøn til ham, den ſkulde blive bønghørt. I Jeruſalem ſkulde det rette Paafkelam blive ſlagt (2 Cor. 5, 7.), hvorfor man ei turde offere paa noget andet Sted, ei heller andets ſteds bygge et Alter. Joſv. 22, 26. 27. Der ſkulde den rette Pintſe blive holden, den Helligaands Sendelſe og Evangelii Aabenbarelſe. Derfor gif de med ſtor Glæde op til Feſten, ſom den 122de Pſ. v. 1. 2c. bevidner: „Jeg glæder mig ved dem, ſom ſige til mig: vi vil gaae i Herrens Huus. Vore Fædder ſtode i dine Porte, Jeruſalem! Jeruſalem er bygget ſom en Stad, der er tilſammenføiet indbyrdes: Hvorhen Stammerne opgaar, Herrens Stammer, til Iſraels Vidneſbyrd, for at takke Herrens Navn. Bede om Jeruſalems Fred; de ſkal have Rolighed, ſom elſke dig. Der ſkal være Fred inden din Muur, Rolighed i dine Paladſer.“ Derefter længtes den hellige David i den 42de Pſ. v. 5. da han var i Landſlygtighed: „Jeg vilde gaae frem med Hoben, vilde gaae afſted med dem til Guds Huus, med Fryde-

ffrigs og Talsigelses Røst, iblandt den Hob, som holder helligt." Det beider han ogsaa saa inderligen i 27de Ps. v. 4.: „En Ting haver jeg begjæret af Herren, den vil jeg søge efter: at jeg maae boe i Herrens Huus alle mine Livsdage, at beskue Herrens Deilighed og at undersøge i hans Tempel."

Application.

Denne Beretning om de jødiske Festsdage skal nu først tjene os dertil, at vi ogsaa lære med Glæde at forrette vor christelige aandelige Gudstjeneste, flittigen besøge de aandelige Forsamlinger, høre Guds Ord og bruge de hellige Sakramenter, eftersom vi ei mere have Skyggerne, ligesom i det gamle Testamente, men Leget med selv. Thi have hine holdt saadan Glædesfest for den legemlige Freløsning af Egypten, hvormeget mere da vi for den aandelige evige Freløsning af Djævelens Rige? Col. 1, 13. 14. Glædebe de sig over deres Pintse til Erindring om Lovens strækelige Aabenbarelse, hvor meget mere skulle da vi ei glæde os over det hellige Evangelii liflige Aabenbarelse og den Helligaands Udgjydelse? Rom. 8, 15. 16. Feirebe de Løvsalernes Høitid til Talsigelse for det jordiske forjættede Land, som de dog ei evig skulde besidde, hvor meget mere da vi for det evige Livs rette forjættede Land? Ps. 27, 13.: „Vee mig! dersom jeg ikke troede at see Herrens Gode i de Levendes Land." Glædebe Jøderne sig, naar de skulde gaae op i det jordiske forgjængelige Jerusalem, hvormeget mere vi, naar vi skulle gaae ind i det aandelige Jerusalems Samfund, den hellige christelige Kirke. Ps. 26, 6. 7. 8. og Ps. 84, 2. 2c.

For det andet skulle vi bruge det saaledes, at vi lære, hvori den sande Gudstjeneste bestaaer, nemlig ikke i udvortes Ting, men i Hjertets inderste Grund. Derfor er den udvortes Gudstjeneste, Jødernes Tempel, og hvad som hører dertil forstyrret, og er et nyt aandeligt Tempel, uden Hænder opbygget, hvilket er Kristus, det rette Tempel. Matth. 12, 6. Ab. 21, 22. Derfor kunde Jerusalem og Templet aldrig mere blive opbygget, eftersom Forbilledet er nu opfyldt, den rette Naadestol (Rom. 3, 25.), det rette Alter og det rette Offer nu kommen. Et nyt aandeligt Jerusalem er nu bygget, nemlig den christelige Kirke, hvorfor Herren i Joh. 4, 21. 23. siger: „Den Time kommer, naar I hverken paa dette Bjerg, ei heller i Jerusalem skal tilbede Faderen, men de sande Tilbedere skal tilbede Faderen i Aand og Sandhed." Den jødiske Gudstjeneste, som Skyggen, er forgangen, hvorimod dette nye aandelige Jerusalem er nu den rette store Stad, hvorom det i Zach. 2, 8. 9. hedder, at den skulde være uden Mure, men at Herren vilde være en gloende Muur

trindt omkring den. Og i Ef. 60, 11. 18. hedder det og: „Og dine Porte skal de altid holde aabne Dag og Nat, de skal ikke tillukkes; men du skal kalde dine Mure Salighed og dine Porte Lov.“

For di nu Jøderne ikke have forstaaet denne deres Gudstjenestes aandelige Betydning — thi de have meent, at Jerusalem og det legemlige Tempel med den udvortes Gudstjeneste skulde vare evindeligt — saa have de da forfulgt og myrdet Evangeliet, Christus og Apostlerne, ligesom St. Stephani herlige Historie bevidner. Dette omstøder ogsaa det ganske Pavedømme, og bevidner, at den pavelige Gudstjeneste er falsk. Matth. 15, 9.: „Men de dyrke mig forgjæves, idet de lære saadanne Lærdomme, som ere Menneskers Bud.“ Luc. 17, 20: „Guds Rige kommer ikke saa, at man kan udvortes tage og vise derpaa.“ Thi de holde derfor, at Gudstjenesten bestaaer i udvortes Pragt og Cereemonier, da den dog er indvortes i Hjertet; thi derfor har Gud forvandlet Jødernes byrdefulde Gudstjeneste i en heilig indvortes Gudstjeneste, og har bygget dig en Kirke og et Tempel i dit Hjerte (1 Cor. 3, 16. 17.) samt forvandlet det gamle Testaments mange Offere i en levende Bøn (Ps. 141, 2. Ebr. 5, 7.), at du formedelst sand Bod skulde daglig bøde dit Kjød og den gamle Adam, og hengive dit Legeme til et levende, helligt og Gud velbehageligt Offer. Rom. 12, 1. Ja han har gjort vor Gudstjeneste saa let, at han har lagt den i vor hellige Andagt, i Troen, ja i et lille helligt Suk, samt i den frimodige Aand, hvorfor Herren siger: „Mit Nag er gavnligt, og min Byrde er let.“ Matth. 11, 30. Christi Nag er Foragt for Verden og Kjærlighed til de himmelske evige Ting, hvilken Kjærlighed og Vængsel efter det Evige den Helligaand antænder i os.

Dertil tjener os nu det hellige Prædike-Embede, hvorved Guds Ord saa rigeligen, saa reent og puurt og tillige saa tydeligen bliver os foredraget, at selv et Barn kan forstaae det. Dette skulde vi jo ikke lade os forhindre fra Ordbets Prædiken; thi det skeer ei uden Marsag, at Gud lader sit Ord saa oversflødig prædike i denne Stad. Evangeliet er her meget billigt og almindeligt, men efter den billige Tid pleier almindelig en Dyrtid at komme, ligesom vi see, at saadant ofte er vederfaret Jøderne, at de ofte have havt mange Propheter, undertiden ogsaa flet ingen, ligesom skrevet staaer: „Til den Tid var Herrens Ord dyrt i Landet, og der var ingen Prophet.“

Dette er forebildet i Ægyptens Dyrtid, som kom efter den billige Tid (1 Mos. 41, 54.), og Propheten Amos truer med saadan Straf. „See, de Dage komme, siger den Herre, Herre, at jeg vil sende Hunger i Landet; ikke Hunger efter Brødet, og

ei Løst efter Vandet, men efter at høre Herrens Ord, "Amos 8, 11. Al, hvorledes ere ei i Pavedømmet Folkene løbne efter Afslad, ligesom de hungrige Hunde, og steer dette endnu under Pavedømmet og Tyrken. Nu falder Himmelbrødet i Overslødighed her ned; men see til, at I ingen Væmmelse have derfor.

Ved denne Lære om den sande Guds-tjeneste have vi ogsaa at tage i Agt en Formaning og Erindring om den rette Børnetugt. Dertil hører nu fire Stykker: Først, at man ei forsømmer Børnenes Ungdom, til i deres Barndom at indplante i dem Guds Ord og Guds-Frygt. Derfor er det foreskrevet os til Exempel, at Forældrene toge Barnet Jesum med paa Paaskefesten, da det var tolv Aar gammelt. Børnene er den sømste, ædleste og deiligste Deel af den kristelige Kirke, af hvis Mund Gud har beredt sig Lov (Ps. 8, 3.), derfor skal man vænne Børnene til fra Ungdommen af at høre det guddommelige Ord. Naar en Ugermand forsømmer Liden, at han ei til rette Tid saaer og planter, saa kan han heller ingen ret god Høst erholde: saaledes og, naar du forsømmer Børnenes Ungdom, hvad vil du da indhøste af dem? Hvo, som i Ungdommens Vaar ei vil pløie Hjertets Ager, den vil heller ikke i sin Alders Høst have noget at indsamle. Kan du ikke efterlade dine Børn meget Guds, saa see til, at du opdrager dem vel; thi det hjælper mangt et Barn frem, uden Penge eller Guds, eller naar Forældrene eller de selv geraade i Armod. Dersom Joseph, Daniel, m. fl. ei havde været vel opdragte, saa havde de aldrig været komne til deres Vre. Mangen En bekymrer sig, naar et Bæst dør for ham, men bekymrer sig intet, om hans Barn er levende død formedelst en ond Opdragelse. Herodes's Barnemord (Matth. 2, 16.) var vel en skrækelig Ting, men Herodes myrdede dem dog kun legemlig; den derimod, som ei opdrager sit Barn vel, den myrder det aandelig og evig.

Det andet Stykke, som hører til Børnetugten, er alvorlig Straf, god Disciplin; thi Daarstab er Børnene medfødt, men Nisjet vil drive den ud; den bedste Læge-dom for Børnene er Nisjet. Ordspr. 12, 1. 13, 1. 18. Og i samme Capitels 24de V. hedder det: „Hvo, som sparer sit Riis, hader sin Søn.“ Item Cap. 23, 13. 14.: „Vægre dig ikke at tugte den Unge; thi slaaer du ham med Nisjet, dør han ikke deraf. Du, du skal slaa ham med Nisjet, og fri hans Sjæl fra Helvede.“ Sir. 30, 7.: „Hvo som stryger sin Søn, han forbinder hans Saar, og for hvert Strig bevæges hans Indvolde heftig.“ Vi have herpaa et mærkværdigt Exempel i Præsten Eli, som ikke engang saac suurt til, naar hans Børn gjorde det Onde. 1 Sam. 2, 12. 22. 23. 24.

Det tredie Stykke er Forældres gode Exempler. Exempler opbygge mere end Ord, og man beholder det længer, som man seer, end som man hører. Mangt et fromt Barn kan sige: Saa pleiede min Fader og Moder at gjøre, saaledes elskede de Gud og hans Ord, de forsømte ingen Prædiken. Børn ere ligesom et Speil, hvad godt eller ondt du gjør, det seer man deri. Derom siger Sir. Cap. 23, 18. 2c.: „I husk din Fader og Moder, naar du sidder iblandt store Herrer; at du skal ikke glemmes af dem, og blive en Daare med din Viisdom, og du skalde ville, at du var ikke født, og forbande din Fødselsdag.“ At, hvor mange tusinde Børn blive daglig myrdet, vel ikke ved Herodes, men ved onde Exempler og Forargelser! Børn ere ligesom et Tønder, de fatte snart Forargelsens Funke, og blive ganske brændende og antændt. Derfor forbyder Herren (Matth. 18, 6.) saa strengeligen Forargelse med det evige Vee. Hvorledes bliver ei Ungdommen nu forarget, Fiendskab og Bespottelse i Hjertet? Derfor, fordi deres Ondskabs Grund og Rod bliver skjult, saa maa de forðærves og gaae til Grunde. Hedningerne have bedre opdraget deres Børn med dydefulde, alvorlige Exempler; men nu veed man ikke mere, hvad Dyd er. Hvorledes har ei den gamle Tobias opdraget sin Søn med saa hellige Exempler, at selv en Engel gav sig i Selskab med ham, og hjalp ham til Guds og Guds. Tob. 4, 2. 5, 5. 2c. Om Paulo Emilis, en Rømer, læser man, at han har mere beslittet sig paa, at opbrage sine Børn vel, end paa at erhverve dem Rigdom. Grates Philosophus har sagt, Børnenes bedste Arv er, naar de blive vel opdragne. Den dydefulde Rømerinde Cornelia blev engang af en rig Frue viist hendes Smykker med den Begjæring, at hun nu ogsaa vilde vise hende sine Smykker, og da har hun viist hende sine velopdragne Børn. Forbander man den Varmemorder Herodes, hvormerget mere skal man da forbande letfærdige Forældre, ja deres ilde opdragne Børn skulle selv paa den yderste Dag forbande dem.

Det fjerde Stykke, som hører til Børnetugten, er den kjære Bøn. Man beder jo for Landets Frugter, skalde du da ikke troligen bede for dit Legems-Frugter? Saaledes har Augustini Moder Monica udbedet sin Søn fra Manichæismen. I Luc. 11, 13. hedder det og: „Meget mere skal Faderen, som er af Himmelen, give dem den Helligaand, som ham bede.“ Saaledes lære Børnene, formedelst den Helligaands Regjering, selv at opbrage sig, og forfremmes da, ligesom det kjære Christbarn, som i Alver saa og i Naade hos Gud og Menneftene. Forbi det kjære Christbarn var undfanget af den Helligaand, og der paa ham som paa en spæd Green (Ef. 11, 2.) hvilede Herrens Aand,

saa var ogsaa hos ham idel Naade hos Gud og Menneskene, særdeles Lydighed og Guds-Frygt. Dette høilovede Barn har været lydig, skulde da du elendige Barn ei være lydig? Ved Lydighed erlanger man Guds og Menneskens Yndest, Naade og Velsignelse. Isaa var sin Fader lydig indtil Døden (1 Mos. 22, 6.), derfor erholdt han Velsignelsen. 1 Mos. 24, 35. David var et fromt Barn, og erholdt Salvelse til Kongeriget. 2 Sam. 2, 4. Hos Sir. 1, 9. hedder det: „Herrens Frygt er Vre og Roes, og Glæde og en glædelig Krone.“ Et mærkeligt Exempel herpaa er de Rechabiter (Jer. 35, 18. 19.), hvilke erholdt af Gud en herlig Velsignelse. I det fjerde Bud er Velsignelsen lagt paa Lydigheden. Intet ulydigt Barn behøver at haabe Velsignelsen. I den 133 Ps. hedder det ligesaa om de gamle Børn: „Der haver Herren besalet Velsignelsen at være, ja Livet indtil evig Tid.“ At Børnene nu ere saa onde, det er et Tegn paa den yderste Dag, hvorefter og St. Paulus i 2 Tim. 3, 1. har profeteret: „Men viid dette, at i de sidste Dage skal være at forvente vanskelige Tider. Thi der skal være Mennesker, som holde af sig selv, pengegjerrige, overdaabige, hovmodige, Bespottere, Forældre ulydige, utaknemmelige, uhellige.“ Summa, det er nu, ligesom i Syndflodens Tid, da Jorden var fuld af Bespottelse, saa at man seer, at den yderste Dags sidste Tid-Syndflod nu ei kan være langt borte.

2. Hvorledes de tabe Christbarnet og atter finde ham i Templet, det er, om Forældrenes Kors og om deres Trøst. Her have vi nu et Billede paa Korset. Gud bebrøver ogsaa sine Hellige, ja de største Hellige have det største Kors, paa det at de, havende megen Lidelse, maatte blive rigelig trøstede ved Christum. 2 Cor. 1, 5. Den høje Jomfrue Maria har været en ret Korsdragerinde og Pillegrim; hun har først maattet gjort den sexti Miles besværlige Fodreise fra Nazareth til Bethlehém, har der intet Herberge kunnet bekomme, men har maattet selv om Vinteren hjulpet sig i en Stald; strax efter har hun for Herodes maattet flye til Egypten, over sytti Mile, senere mistet hun Christus i tre Dage, og lider derover stor Smerte, thi at tabe Verdens Frelser er et stort Tab. Ligesom Adam og Eva har været de meest bebrøvede Folk, fordi de styrte alle deres Esterkommere i stor Jammer og Elendighed, saaledes have i det nye Testamente Christus og Maria været de største Korsdragere. Thi Maria maa endelig see hendes allertjæreste Søn saa elendig at døe paa Korset, som en Dm og Forbandelse (Ps. 22, 7. Gal. 3, 13.), og da er Sværdet trængt igjennem hendes Sjæl. At hun nu mistede ham i tre Dage, det har været en Forubbetydning af hans Lidelse, at hun da skulde

tabe ham tre Dage. Men dette Tab betyder først den jordiske Trøstes Unddragelse; thi saaledes pleier undertiden den kjære Gud at fratage sine Hellige deres største Trøst og Glæde, paa det at de skulle lære, at have deres eneste Trøst i Gud alene. For det andet er det et ret Kors-Speil af den hellige kristelige Kirke; thi de paa Christum troende Sjæle ere Herrens Mødre (Math. 12, 50.), de tabe ogsaa undertiden Christum, tilbeels i Glædens gode Dage, ligesom Maria paa Høitiden, tilbeels i høie Anfægtninger, naar Hjertet ingen Trøst kan finde, men fornemmer ibel Helvedes Angest, Skræk, Skjalven og Bæven; da synes det os, som om Christus er ganske borte og tabt. Thi saa længe som man endnu har den himmelske aandelige Trøst, saa længe kan man overvinde alt timeligt Kors og Elendighed, om det end er nok saa stort, ja ogsaa Døden selv, og kan med Asaph af den 73de Ps. v. 25 sige: „Hvem haver jeg i Himlene? og lige ved dig haver jeg ikke Øst til noget paa Jorden.“ Men naar ingen Trøst vil heste ved Hjertet og Kristus med sin Naade har skjult sig, saa er der da den høieste Sjælensød, saa gaae alle Vandoverne og Bølgerne over os, saa at den ene Afgrund raaber til den anden Afgrund (Ps. 42, 8.), da bruser stedsse en Anfægtning og Forstrækkelse over den anden, da ere vi i de dybe Bunde og Strømmene overstylle os, saa at Vandet gaaer os indtil Sjælen, da ere vi sjunkne i dybt og stibdent Dynb, hvor man ei kan staae (Ps. 69, 2. 3.), da sige vi med David: „Af det dybe raaber jeg til dig, Herre,“ da omspænder os Dødens Reeb, og Belials Bælke forfærde os (Ps. 18, 5.), da sige vi: „Skal Herren bortkaste mig i Evigheberne? og ikke blive ved at have Behagelighed til mig ydermere? Er hans Mislundhed ude evindeligt? haver hans Tilsagn faaet Ende fra Slægt Slægt? Haver Gud glemt at være naadig? eller haver han til-
 lukt sin Barmhertighed ved Brede?“ Ps. 77, 8. 2c. „Helvedes Angester have rammet mig; jeg fandt Angest og Bedrøvelse for mig.“ Ps. 116, 3. Da sige vi med Jonas Cap. 2, 5.: Dg jeg, jeg sagde: jeg er udkastet for dine Dine: nu vil jeg albrig mere faae at see Herrens hellige Tempel*). Ingen Legems Nød er saa stor som Sjælens Nød, hvorfor og St. Paulus siger 1 Cor. 10, 13.: „Eder er ingen Fristelse paa-kommen uden menneskelig,“ som vilde han sige: Kunde I ikke bestaae, naar legemlig Nød træffer eder, saasom Tabet af Legem, Guds og Vre, hvorover Mange fortvivler, hvorledes ville I da bestaae, naar Gud lod eder komme i stor Sjælensød? Dg er det ogsaa et stort Kors, naar man i saadant Kors ei har Trøst

*) Saaledes lyder den tydske Oversættelse af dette Vers.

af noget Menneſte, men kunſ Bepottelſe, Haan, Spot og Forbandeſe, paa det man ſkal blive berøvet al menneſtelig Trøſt, ligesom David i 42de Pſ. v. 4. 10. 11. klager. Og i 69de Pſ. v. 21.: „Jeg forventede, at Nogen ſkulde ynkeſ derover, men der var Ingen, og efter Trøſtere, men jeg fandt ikke nogen.“ Og om Apoſtelen Paulus ſagde de onde Munde, der Øglen kom ud af Varmen, og kom paa hans Haand: „Dette Menneſte er aldeles en Morder, hvilken Hønnen lader ikke leve, alligevel han er frelſt af Havet.“ Ap. Gj. 28, 4.

Dette er os nu forebildet i den kjære Hjob, han havde ei Trøſt af noget Menneſte; hvorledes kjæmpede ei han med høie Anfægtninger, indtil han var nær Fortvivlelſen, ſaa at han Cap. 7, 15. ſiger: „Min Sjæl udvælger, at være qvalt;“ i Cap. 3, 1. 2c. forbander han ſin Fødselsdag, og i 6 Cap. v. 2. 3. ſiger han: „Gid min Harm maatte jo veies; og man vilde ophæve min Ulykke tiſſammen i Bægtſkaalen! Thi den ſkulde nu blive ſvarende end Sand i Havet.“ Og et mærkeligt Exempel have vi i den ſtarke Helt Joſva, ſom var ſaa ſtærk i Troen, at han befalede Solen at ſtaa ſtille (Cap. 10, 13.) og ſom ogſaa vandt den ſtore Stad Jericho uden Sverdsſlag, kunſ med et Fjeldſtrig og Trompetens Lyd (Cap. 6, 20). Men da han blev ſlagen for Ali, og tretuſinde af hans Mænd bleve ſlagne paa Flugten og kunſ 36 Mænd dræbte, uagtet dog Gud Herren havde tilſagt ham Seier (Cap. 7, 3. 2c.), da blev han ſaa miſmodig, at han ſaldt paa Jorden og ſtrøede Aſke paa ſit Hoved indtil Aftenen. See, der laae den ſtridbare Helt med ſin Troe paa Jorden, (han, ſom tilſorn kunde opholde Solen og ſtorme faſte Stæder med Bønnen,) indtil Gud atter oprettede og trøſtede ham. Hvad gjorde ham ſaa miſmodig? Intet andet, end at Gud ſkulte ſig for ham, paa det at han maatte erfare, hvad et Menneſte formaaer uden Gud. Kong Ezechias har ogſaa forſøgt dette, der han ſiger: „Jeg quiddrede ſaa, ſom en Drane, ſom en Svale, jeg kurrede ſom en Due; mine Dine opløſtede ſig til det Høie. Men du, du haver kjærligen annammet min Sjæl fra Fordævelſens Hule, thi du kaſtede alle mine Synder bag din Ryg.“ Eſ. 38, 14. 17.

Dette gjør nu Gud Herren ei uden ſærdeles Marſag: 1) Paa det at han maa opholde Sine i ſin Lydighed, Frygt og Æbenghed, og for at afværge Sikkerhed og Høiſhed, ligesom St. Paulus 2 Cor. 12, 7. ſiger: „Og, at jeg ikke ſkal ophøie mig af de høie Aabenbarelſer, er mig givne en Pæl i Rjødets, nemlig en Engel Satan, at han ſlaaer mig paa Munden, paa det jeg ikke ſkal ophøie mig.“ 2) Paa det at de i ſtor Nød ſkulle ſee Guds mægtige Hjælp og Almagt, ligesom St. Paulus atter

vidner om sig selv 2 Cor. 1, 9.: „Men vi have selv besluttet hos os selv, at vi skulle dø, fordi vi skulde ikke forlade os paa os selv, men paa Gud, som opvækker de Døde.“ 3) For at de Hellige skulde erkjende, hvilket et mægtigt Rige Syndens og Dødens Rige er, hvorfra Kristus har forløst os, og i nogen Grad lære at forstaae Christi Lidelses Bitterhed, saasom han har kjæmpet med Døden. Luc. 22, 44. 4) At vi lære, hvad for en stor Naade og Barmhertighed det er, at Kristus har forløst os fra den evige Død og Helvedes Pine. 5) Saa er saadanne høie Ansægtninger de Ugudelige et Speil, at lader Gud Sine overfalde saadan Stræk og Angest, hvad skal ei da komme over de Ugudelige? „Gjøre de dette med det grønne Træ, hvad vil da skee med det tørre?“ Luc. 23, 31. 6) Paa det at Takoffret maa blive stort.

Naar vi nu ere saa trøstesløse, og os synes, vi have tabt Christum, og kunne ei finde ham hos os, saa er intet bedre, end at vi først vende om med Maria og Joseph, og søge Christum i Templet, det er, i Guds Ord, i Skriftens Trøste-Sprog og Guds allerdyreste Forjættelser; thi han har med en Gæb bekræftet, at han ei vil Synderens Død, men at han omvender sig og lever. Ezech. 18, 33. Cap. 33, 11. Ja om end ogsaa vort Hjerter forbygger os, saa er dog Gud større end vort Hjerter, siger Johannes i sin 1ste Epist. 3, 20. Og hos Esaias hedder det Cap. 46, 3.: „Hører mig Jacobs Huus! og alle Overblevne af Israels Huus! I, som ere paa mig lagte af Moders Liv, som bæres af mig fra Moderen af.“ Es. 49, 14.: „Men Zion sagde: Herren haver forladt mig; og Herren haver glemt mig.“ For det andet skal du trøste mig med de Helliges Exempler, ja lader de Helliges Exempler være deres Trøst. Hvorledes siger ei David i Ps. 31, 23.: „Og jeg sagde, der jeg hastede: jeg er udryddet fra at være for dine Dine; enddog hørte du mine ydmyge Begjæringers Røst, der jeg raabte til dig.“ Og i Ps. 94, 17.: „Dersom Herren ikke havde været min Hjælp, da havde min Sjæl paa et lidet nær boet i det Stille.“ Herren hører Jacobs Exempel, som, der han streed med Engelen, sagde: „Jeg vil ikke lade dig gaa, uden du faaer velsignet mig.“ 1 Mos. 32, 26. Omendstjont den hellige Job var i den yderste Legems- og Sjæls-Nød forladt af alle Menneſter, saa fandt han dog endelig atter sin Trøst, og sagde: „Jeg veed, at min Frelser lever,“ Jobs Bog 19, 25. Da fandt han Barnet Jesus atter i sit Hjertes Tempel. Saa kan og Gud just af det Kors, som saa høit har bedrøvet dig, gjøre den største Glæde. See her Jomfrue Maria! Just hendes Søn, som gjorde hende den høieste Smerte, bliver snart igjen hendes høieste Glæde.

Just det Kors, som du bærer, maa være Glædens og Trøstens Materie. Saa lærer du at erfare, at „Herren er den, som døder, og gjør levende; som nedfører til Helvede, og fører op igjen,” 1 Sam. 2, 6. Og som i Ps. 71, 20. hedder: „Du som haver ladet mig see mange Angester og Ulykker, gjør mig levende igjen, og hent mig op igjen af Jordens Afgrunde.” Det kunde jo alt ei skee, naar Korset ei gik foran. Ps. 30, 12.: „Du haver omvendt min Hylen til en Dans for mig; du haver opløst min Sæk, og bundet mig med Glæde.” Du maa først saae med Taarer, før du høster med Glæde. Ps. 126, 5. Vi ville nu slutte med den to og fyrretyvende Psalme, hvor den hellige Længsel efter Guds tjenesten, og det hjære Kors er beskrevet: „Ligesom en Hjort skriger efter Vandstrømme, saa skriger min Sjæl til dig, o Gud! Min Sjæl tørster efter Gud, efter den levende Gud; naar skal jeg komme derhen, og sees for Guds Ansigt? Min Graad er min Mad Dag og Nat, fordi man siger den ganske Dag til mig: hvor er din Gud? Disse Ting vil jeg komme ihu, og udøse min Sjæl hos mig selv, thi jeg vilde gaae frem med Hoben, vilde gaa afsted med dem til Guds Huus, med Frydestrigs Taksigelses Røst, iblandt den Hob, som holder helligt. Hvorfor nedbøjer du dig, min Sjæl, og bruser over mig? Vie efter Gud, thi jeg skal endnu takke ham, for der er megen Frelse for hans Ansigt.” Amen.

Anden Søndag efter Hel. tre Kong. Dag.

Evangelium Joh. 2, 1—12.

Forberedelse.

Ligesom af alle Guds Ordninger og Gjærninger lyser Guds Almagt, Kjærlighed, Retfærdighed og Wiisdom, saaledes ogsaa af den hellige Vægtestand, som af den første og ædleste Guds Ordning. Thi er det ikke et stort Guds Mirakel og Almagt, at Gud den Almægtige har bygget Adam hans Hustru af et Ribbeen? 1 Mos. 2, 22. Er det ei en særdeles Guds Kjærlighed, at der af Gud er bleven holdt et eget særdeles Raadslag over den første Vægtestand, da Gud sagde: „Det er ikke godt, at Mennesket er for sig alene, jeg vil gjøre ham en Hjælp, som skal være hos ham,” 1 Mos. 2, 18. Item, at Gud har plantet den naturlige Kjærlighedsflamme i Forældres og Børns

Hjerter? Er det ei en stor Vidsdom, at Gud paa en underbar Maade ved sit Forsyn hjælper fromme Ægtefolk tilsammen, hvor man vel ikke havde tænkt derpaa? ligesom Isaaks og Rebekkas Exempel (1 Mos. 24, 67.), Jacobs og Rachels (Cap. 29, 28.) Josephs (Cap. 41, 35.) Tobias's (Tob. 7, 15.), Davids og Abigails (1 Sam. 25, 40 2c.) bevidner, og saaledes steer det endnu paa en underbar Maade. Er det ikke Guds ivrige Retfærdighed, at han fra Begyndelsen af har holdt saa strængt over Ægteskanden, ligesom Abrahams og Saras Exempel bevidner (1 Mos. 12, 17. og 20, 3.), og at han saa haarkelig har straffet alle Ægteskandens Overtrædere og Forbrydere, samt givet saa skarpe Love om Ægteskanden. Derom siger og Salomon i Ordsp. 6, 28. 29.: „Mon nogen kan gaa paa Gløder, at hans Fødder skal ikke brænde? Saa gaaer det ham, som gaaer ind til sin Næstes Hustru; Ingen skal holdes uskyldig, som rører ved hende.“ Saadant bevidner ogsaa Nidkjærheds=Offeret.

I n d g a n g.

Vi læse i 4 Mos. Cap. 5, 12. 2c. en saare forunderlig og mærkværdig Lov, som lyder saaledes: „Om nogen Mand's Hustru modvilligen undviger, og forgriber sig saare imod ham: Og en Mand ligger hos hende med Sæd, og det bliver skjult for hendes Mand's Dine, og bliver bulgt, at hun er bleven ureen; og der er intet Vidne mod hende, og hun er ikke greben derudi: Og der kommer en Nidkjærheds=Mand over ham, at han er nidkjær for sin Hustru, fordi hun er bleven ureen; eller der kommer en Nidkjærheds=Mand over ham, og han er nidkjær for sin Hustru, endog hun er ikke bleven ureen: Da skal Manden føre sin Hustru til Præsten, og fremsføre hendes Offer for hende, nemlig en tiende Part af en Epha Byg=Meel; han skal ikke øse Olie derpaa, ei heller lægge Virak derpaa; thi det er et Nidkjærheds=Mad=Offer, et Ihukommelsens Mad=Offer, som gjør, at Misgjerning ihukommes. Og Præsten skal føre hende nær til; og stille hende for Herrens Ansigt. Og Præsten skal tage helligt Vand i et Leer=Kar; og af Støvet, som er paa Tabernaklets Gulv, skal Præsten tage og kaste i Vandet. Og Præsten skal stille Qvinden for Herrens Ansigt, og blotte Qvindens Hoved, og lægge det Ihukommelses Mad=Offer paa hendes Hænder, det er et Nidkjærheds=Mad=Offer; og Præsten skal have det bedste Vand, som gjør Forbandelse, i sin Haand. Og Præsten skal besværges hende, og sige til Qvinden: dersom ingen Mand har ligget hos dig, og dersom du er ikke modvilligen undveget fra at være under din Mand, til Ureenhed; da vær fri for dette bedste Vand, som gjør Forbandelse. Men du, om du

er modvilligen undveget, fra at være under din Mand, og om du er bleven ureen; og haver nogen Mand ligget hos dig foruden din Mand: Da skal Præsten besværges Qvinden ved Forbandelsens Eed, og Præsten skal sige til Qvinden: Herren skal sætte dig til en Forbandelse, og til en Eed midt iblandt dit Folk; at Herren lader dine Lænder forsvinde, og din Bug ophæves. Saa komme nu dette Band, som gjør Forbandelse, i dine Indvolde, at gjøre, at din Bug ophæves, og dine Lænder svinde; og Qvinden skal sige Amen! Amen! Og Præsten skal skrive disse Forbandelser i en Bog; og udslætte dem med det bedste Vand. Og han skal give Qvinden af det bedste Vand, som gjør Forbandelse, at drikke. Og naar han haver givet hende Bandet at drikke, da skal det stee, om hun er bleven ureen, og haver forgrebet sig saare imod sin Mand, da skal det Vand, som gjør Forbandelse, komme i hende, og blive hende til Bedstheber, at hendes Bug skal ophæves, og hendes Lænder svinde; og den Qvinde skal være til en Forbandelse midt iblandt sit Folk. Og dersom den Qvinde ikke er bleven ureen, men hun er reen, da skal hun være fri.

Med denne forunderlige Lov har den almægtige Gud villet bevidne, at han vil have holdt Ægtefælskabet hæderligt og Ægtefængen ubesmiltet (Ebr. 13, 4.), ja at han vil være ret nidkjær imod Ægtefælsbrud, og aabenbare og straffe samme, om det end stæer nok saa hemmeligt.

Jhvorvel nu i det nye Testamente denne Lov er ophævet, saa er dog ikke Forbandelsen over Hoerkarle og Horeqvinder ophævet, eftersom samme er indbegrebet i de ti Bud. Hift i det gamle Testamente blev Forbandelsen indskrevet i en Bog og udslættet med det bedste Vand, hvilket Vand blev kaldet et forbandet Vand, som blev givet den utro Ægtefælle at drikke; men her i det nye Testamente er Forbandelsen indbegrebet i de ti Bud, og gaaer ogsaa alle Ægtefælsbrydere en stræffelig Guds Forbandelse i deres Legeme, saa ofte de høre dette Bud: „Du skal ikke bedrive Hoer.“ Derfor vogte man sig, og holde Ægtestanden reen; men de, som ere skyldige, gjøre af Hjertet Omvendelse, for at de ei evindeligt skulle blive under Guds Brede og Forbandelse.

Dette lærer os ogsaa Dagens Evangelium, hvilket er et dyderigt Æres-Speil og et huldsaligt Ægtefæls-Speil, fuld af al Ære og Dyd, i hvilket vi see, at den Herre Jesus har fromme Ægtefolk kjær, at han er gjerne hos dem paa deres Høitid og ved deres Ægtefælskab, beviser sine Undergjæringer paa dem, aabenbarer dem sin Herlighed, velsigner deres Næring, erstatte deres Mangel, hjælper dem ud med Ære, og lader dem ei blive tilfæmme.

Vi ville da denne gang, den hellige Ægtestand til Ære, afhandle disse tvende Stykker: 1. Om den hellige Ægtestands Værdighed, hvor høit Gud ærer samme; derved ville vi høre fire forskjellige Værdomme, hvorledes fromme Ægtefolk hæderlig og gudelig skulle varetage deres Ægtestand. 2. Om Herrens Undergierning, hvilket, eftersom det er det første, som Herren har gjort, ogsaa sluttigen bør betragtes, og hvorledes Ægtefolk ret skulle stifte sig i deres Kors.

1. Om den hellige Ægtestands Værdighed.

Hvor høit Gud ærer Ægtestanden, det er af efterfølgende Grunde at mærke: 1) At Gud selv er Stifteren, og har givet Ægtestanden den første Velsignelse (1 Mos. 2, 22.), hvilket er en stor Herlighed (Ps. 111, 3): „Hans Gjæringer ere Majestæt og Herlighed.“ 2) At Gud har indstiftet den paa det herligste Sted i Verden, i Paradiiset. 3) Til den Tid, da Menneſket var i Uſtyldigheds Stand, og ei efter Faldet. 4) At Gud i Syndfloden opholdt Ægtestanden i Noæ Ark (1 Mos. 6, 18. 7, 13.), hvori vare fire Par Ægtefolk, ikke Jomfruer eller Ungkarle, men Ægtefolk. 5) At Gud ved Engelen har befordret Ægtestanden, saasom Iſaaks (1 Mos. 24, 40.) og den unge Tobias's (Cap. 6, 11, 2c.). 6) At Gud har bekræftet Ægtestanden med særdeles Bud, nemlig med det 4de, 6te og 10de Bud (2 Mos. 20, 12. 14. 17.), og det fjerde Bud er „det første Bud med Forjættelse,“ Eph. 6, 2. Dernæst har han i det sjette Bud sat en Muur omkring Ægtestanden imod de onde, flette Menneſter. 7) Saa har Gud tvende Gange bevaret Patriarken Abrahams Ægtestand reen og ubesmitten i to Krige. 1 Mos. 12, 19. 2c. og 20, 3. 2c. 8) Saa gav Gud i det gamle Testamente unge Ægtefolk en særdeles Frihed, at de i det første Aar ikke behøvede at drage med i Krigen. 5 Mos. 20, 7. 9) Saa har den hellige David ſjunget tvende skønne Psalmer Ægtestanden til Ære, som den 127de og 128de Psalme. 10) Den Herre Christus har ogsaa villet været ſødt af en trolovet Jomfrue (Ef. 7, 14. Matth. 1, 18). 11) Saa har og Herren æret Ægtestanden med sin Nærværelse paa Brylluppet i Cana, og gjort sit første Mirakel paa samme, ſamt aabenbaret sin Herlighed. 12) Dertil forſvarer Herren denne Stand, ſom en guddommelig Stand imod Pharifæerne. Matth. 19, 4. 13) Saa ſammenligner Herren ſig ſelv med en Brudgom, Matth. 22, 2. 14) Saa have de hellige Apoſtle holdt Ægtestanden for en ſtor Hemmelighed, Eph. 5, 32. 15) Hvorledes ogsaa Salomon og Syrach berømmer og priſer en dydefuld Ægtefælle; hvorledes hun kommer fra Herren og gives dem, ſom frygte Gud,

det er ikke noksom at udtale. Ordspr. 31, 10. 19, 4. Syr. 26, 4. 16) Saa er Ægteskabens Forbydelse en Djævels-Være. 1 Tim. 4, 1. 3.

Derfor skal Ægteskabet holdes hæderligt af alle, af alle, siger Apostelen, Ebr. 13, 4. Unge Mennesker skulle udbede sig af Gud deres Ægtefæller, som den ædleste Gave, ligesom Jaak og Tobias. 1 Mos. 24, 12. Tob. 8, 4. Jomfruerne skulle bringe deres Jomfruestand med i Ægteskabet; thi en Jomfrue skal blive en Ægtehustru, saaledes er det Guds Ordning, og en Ægtehustru er for Gud en Jomfru, saalænge hun beholder sin Ægteseng ubesmiltet. Dette være nu sagt om Ægteskabets Lov og Priis og sammes Værdighed.

Men saa er ogsaa fire nødvendige og nyttige Lærdomme for alle Ægtefolk at mærke: 1. Hvorledes en from Ægtehustru er at erholde, nemlig ved Bøn og ærligt Middel med Indvilligelse fra Forældrene paa begge Sider. Ordspr. 19, 14.: „Huns og Guds arves efter Forældre; men en forstandig Qvinde kommer fra Herren.“ Saadant skulle fromme Ægtefolk erkende, og heri betænke Guds Ordning og Forsyn, og ei imod Guds Orden og Villie begjære at stilles fra hverandre; thi hvad Gud formælsst sit guddommelige Raad, Forsyn og Villie har tilsammentstiet, det skal intet Menneske adstille, Matth. 19, 6. Det har du heller ikke selv Magt til at adstille efter din Villie, dersom du ikke vil modstræbe Gud, krige og stride med Gud, hvilket vil blive dig svært gjøre, som og Esaias siger, Cap. 45, 9.: „Vee den, som trætter med den, der dannede ham.“

2. Hvorledes en from Ægtehustru bør behandles, Sir. 4, 35.: „Vær ikke som en Løve i dit Hus, eller saadan, at du forvolder Mæde med Griller iblandt dine Lyende.“ Og St. Petrus i sin 1 Ep. 3, 7. siger: „Desligeste skal I Mænd høre hos Qvinde med Forstand, og uddele til det qvindelige, som det strøbelige Redskab, Vre, som de, der ogsaa ere Raadets Medarvinger til Livet, paa det eders Bønner skal ikke forhindres.“ Coll. 3, 19.: „I Mænd elsker eders Hustruer, og værere ikke bittre imod dem.“ I dette Sprog bliver af Mændene fordret Aaalmødighed, at de høre deres Ægtehustruers Svaghed med Aaalmødighed og atter hjælpe dem til rette.

3. Hvorledes en from Ægtehustru, naar hun ei kan gjøre alle Ting ret, da bør straffes, nemlig, ikke offentlig, men hemmelig, paa det hun ei maa blive tilfamme, ligesom Job sagde til sin Ægtehustru, ihvorvel hun var ond nok: „Du taler (sagde han) ligesom een af de daarlige Qvinde tale,“ Jobs B. 2, 10. Han siger ei: Du er en daarlige Qvinde, men: du taler som een af dem. Naar en Hustru offentlig

bliver straffet for hendes Børns og for hendes Lyndes Dine, saa taber hun derved sin Autoritet, Frygt og Regimente i Huset, og hvorledes kan hun da holde Børnene og Lyndet i Lydighed? Naar En offentlig straffer en Synd, som man hemmelig kan forbedre, det kaldes ei at straffe, men at forhaane og at gjøre til Skamme. Ligesom i Pagtens Aft var Arons Kjæp og det Manna (4 Mos. 17, 8.), saaledes skal vel i Straffen være en Kjæp eller Riis, men det søde Manna maa ogsaa være derved.

4. Hvorledes en from Hustru bør at elstes: 1) Saaledes som Christus har elsket Menigheden og givet sig selv hen for den, Eph. 5, 28. 2c. 2) Som deres egne Legemer. 3) Som deres trofaste Veninde, thi en Hustru forlader sin Fader og Moder, og bliver hos sin Mand; ingen Fremmed vilde saaledes lide Armod med dig, drage i Elendighed med dig og lide Forsølgelse, som en Hustru gjør. 4) Som deres Huses Væ, Sir. 26, 18.: „Som Solen, der oprinder paa Herrens høie Himle, er og en god Qvindes Deiligbed i sit Huses Prydelse.“ 5) Som deres trofaste Hjælp. Jeg vil gjøre ham en Hjælp, som skal være hos ham,“ 1 Mos. 2, 18. 6) Som een af de tre deilige Ting, der behage baade Gud og Menneſteue, hvorom Sirach taler Cap. 25, 1.

Derimod kan en Hustru ei bedre elske sin Mand, end 1. ved at ære ham, 2. ved at frygte ham, 3. ved at være ham lydig. Derved kan hun have sin Mand, ligesom hun kunns vil. Ved Underdanighed kan Qvinden herſke. Eph. 5, 33.: „Enhver elske saaledes sin Hustru, som sig selv, men Hustruen ſee til, at hun frygter Manden.“ Hvilket alt er begrebet i det Sprog hos 1 Petrus 3, 1. 2c.: „Deſtigſte ſkal Qvinderne være deres egne Mænd underdanige, paa det og, derſom Nogle ikke troe Ordet, de kan vindes formedelſt Qvinderneſ Omgjængelse uden Ord, naar de ſee paa deres kyſſe Omgjængelse ubi Frygt. Deres Prydelse ſkal ikke være udvortes med Haarſlettelse og Gulds Omhængelse, eller med at tage Klæder paa; men Hjertets ſkjulte Menneſte i en ſagtmodig og ſtille Mands uforfrænkkelige Væſen, ſom er meget koſtelig for Gud. Thi ſaaledes pryde og de hellige Qvinder ſig ſelv forðum, ſom haabede paa Gud, og vare deres egne Mænd underdanige, ſom Sara var Abraham lydig og kaldte ham Herre, hvis Børn I ere blevne, derſom I gjøre Godt, og ere ikke frygtagtige for nogen Forførdelse.“ Her er ſaaledes at mærke, at Qvinderneſ høieſte Smykke er denne: 1) At de have en ſtille, ſagtmodig Mand, det er, at de vogte ſig for Brede, ere underdanige og ikke herſkeſyge. 2) At de ſætte deres Haab til Gud, det er, at de i Anfægtning

ei forsage under Korsen, men slittigen bede, samt haabe paa Guds Beskyttelse og Hjælp. En from Kone, som saaledes er sin Mand underdanig og lydig, udretter dermed saa meget, at hun med Gode er Herre i Huset.

2. Om den hellige Egtestands Kors og Trængsel, og hvorledes Bedrøvelsens Band omstiftes i Glæde.

Dg der de fattedes Viin &c. Det er i Egtestanden det andet Stykke, og er det i dette Bryllup den anden Ret. Den første Ret smager vel, som hedder: Dg der var et Bryllup i Cana i Galilæa, og Jesu Moder var der. Men ogsaa Jesus og hans Disciple vare indbudne til Brylluppet. Det er en kostelig Spise, men den anden er bitter: Dg der de fattedes Viin. Al, hvorledes have de arme Folk saaledes forset sig, at de ei først have gjort Regning, og den kloge Spisemester havde dog kunnet gjort det, da han dog senere kan gjøre saa god Slutning? Ja, dersom det var steet, og der havde været nok, saa havde Herren ikke kunnet gjort sit Mirakel. Derfor maa der fattes i Egtestanden, paa det Herren kan faae bevise sine Undergerninger.

Uden Guds Velsignelse kan og formaaer menneskelig Betyrning intet. Hvad lære vi deraf? Jo dette, at menneskelig Sorg libet hjælper, naar Gud ikke velsigner. Hvor meget slog ei hiin rige Mand's Beregning feil, som i Luc. 12, 19. 20. sagde: „Sjæl! du haver meget Godt i Forraad til mange Aar: hav Rolighed, æd, drikk, vær glad. Men Gud sagde til ham; du Daare! i denne Nat kræve de din Sjæl af dig.“ Hvor aldeles slog ei Andreas's Regning feil, som sagde: „Hvad er det iblandt saa mange?“ (Joh. 6, 9.) Dg dog blev endnu tilovers. Derfor er det intet med den Regning, som gaaer af Fornuften; men den Regning, som gaaer af Troen, er vis. Gjør, hvad som Gud har befalet dig, og „vælt din Bei og Omhu paa Herren; og forlad dig paa ham, han, han skal gjøre det,“ Ps. 37, 5.

Egtestanden er et Værksted for mange Dyder. Jesu Moder siger til ham: de have ikke Viin. Hvas lære vi, at Egtestanden skal være en Skole for mange Dyder, et Troens, Bønnens og Taalmodigheds Værksted, ja vi lære her, hvorledes vi skulle stikke os i vort Kors, at vi ret kunne bære det. Saa-dant er os her forebildet i syv Stykker: 1) At bede. Al der-som der intet Kors havde været, hvorfra vilde da dette skjønne Ord være kommet? Jomfrue Maria klager det for sin Søn. 2) At taale Ansægtning: Qvinde! hvad haver jeg med dig at gjøre? 3) At oppebie Herrens Time: Min Time er endnu

ikke kommen. 4) Imidlertid at gjøre, hvad som os er befaleet: Hvad han siger eder, det gjører. 5) At see paa Ordet: Fjender Vandfarrerne. 6) Først at tage tiltakke med den sure Viin. 7) Derpaa vil den gode Viin følge: Du haver forvaret den gode Viin indtil nu. Ps. 142, 1, 2c.: „Jeg vil raabe til Herren med min Røst, jeg vil bede til Herren om Naade med min Røst. Jeg vil udøse min Klage for hans Ansigt, jeg vil give min Nød tilkjende for hans Ansigt. Der min Aand var forsmægtet i mig, da kjendte du min Sti. Skue du paa den høire Side, og see, at der var Ingen, som kjendte mig; Tilflugt var borte fra mig, der var Ingen omhyggelig for min Sjæl. Herre! jeg raabte til dig, jeg sagde: du er min Tillid, min Deel i de Levendes Land.“ Ps. 56, 4. 9. 10.: „Paa den Dag jeg maa frygte, vil jeg, jeg forlade mig paa dig. Du, du haver talt min Flugt; tag min Graad i din Flaske, haver du ikke Tal derpaa? Da skulle mine Fiender omvende tilbage, paa den Dag jeg raaber; dette veed jeg, at du er min Gud.“ Ps. 57, 2. 3.: „Gud! vær mig naadig, vær mig naadig, thi min Sjæl forlader sig paa dig; og jeg forlader mig paa dine Vingers Skygge, indtil at Ulykken er gaaen over. Jeg vil raabe til den høieste Gud, gjør Ende paa min Sag.“

Den Ene skal bede for den Anden.

Naar Christne bede, saa bede de ikke alene, men mange tusinde Hellige bede med dem og for dem, og Christus i dem; derfor er Bønnen Kirkens herligste Akenobi. Christus beder for os, som vor Ypperstepræst, med os, som vor Broder, i os, som vor Besidder, Regjerer og Konge. Rom. 8, 34. Ebr. 7, 25. Vi skulle ogsaa bede den Ene for den Anden, ligesom Jomfrue Maria antager sig disse arme Folks Nødtørst, og som ogsaa St. Paulus siger: „Derfor formaner jeg først for alle Ting, at der gjøres ydmygelige Begjæringer, Bønner, Forbønner, Taksigelser for alle Mennesker, for Konger og alle dem, som ere ypperlige,“ 1 Tim. 2, 1. 2c. Ja Gud befaler det selv, da han siger til Abimelech: „Lad Abraham faae sin Hustru tilbage, thi han er en Prophet, og han skal bede for dig, saa skal du leve,“ 1 Mos. 20, 7. Saalebes skulle levende Hellige bede for os, og ei de Døde; „thi Abraham veed intet af os, og Israel kjender os ikke,“ Es. 63, 16.

Billedet af Ansægtning, naar vi bede.

Hvad svarer Herren? Qvinde! hvad haver jeg med dig at gjøre? Dette Ord har Herren ikke talt fortrædelig og knurrende, men sagtnodigt og venligt; thi „han handlede intet

ufikteligt," Luc. 23, 41. Og Propheten Esaias Cap. 42, 2. siger om ham: „Han skal ikke raabe, og ei opløfte Røsten." Men hvad for en Lærdom giver nu dette os? Først er det et Billede af Ansøgning; thi ofte synes det os, som om vi, naar vi bede, høre dette Ord i vort Hjerte: Hvad haver jeg med dig at gjøre? Naar disse Tanker falde eder ind, saa erindre eder dette Ord i Dagens Evangelium, og værere taalmodige i Korset; thi til den Tid, naar Herren tilsaler saa haardt, saa er han just nær med sin Hjælp. Derfor forsager ikke, men seer til Herrens Moder, som, omendstjænt hun bliver bortviist, dog beholder Troen og Haabet, at Herren vil hjælpe og bønghøre hende. Og dette hendes Haab bevidner hun dermed, at hun siger til Tjenerne: Hvad som han siger eder, det gjører, ligesom vilde hun sige: Han vil ei lade os blive tilfamme. Saaledes siger og den 25de Ps. v. 3.: „Alle de, som bide efter dig, skal ikke bestjæmmes." Og Jacob i sin Epist. 1, 12. siger: „Salig er den Mand, som taalmodig lider Fristelse; thi naar han er bleven prøvet, skal han faae Livsens Krone, hvilken Herren haver lovet dem, som ham elske." For det andet er det ogsaa en Lærdom, at vi skulle stille al vor Bøn i Guds Villie, hvilket behager Gud vel, og er den rette Lydhighed, samt vor Bøns Fundament, ligesom ogsaa Herren ikke alene har lært os saaledes at bede, men har ogsaa selv bedet saaledes i sin hellige Vilje, og den hellige David har sat sin Værelse og sin Forsmædelse i Guds Villie, der han sagde: „Dersom jeg finder Naade for Herrens Dine, da fører han mig tilbage, og lader mig see den (nemlig Arken) og sin Bolig. Men dersom han siger saa: jeg haver ingen Behagelighed i dig; see, her er jeg, han gjøre med mig, eftersom det er godt for hans Dine!" 2 Sam. 15, 25. 26.

Hos Gud staar Bedrøvelsens saavelsom Hjælpens Time.

Men hvad giver det os for en Lærdom, at Herren siger: Min Time er ikke endnu kommen? Denne, at Gud har saavel Bedrøvelsens Time som Hjælpens Time udi sin Haand, og at Bedrøvelsens Time maa først blive opfyldt, førend Hjælpens Time kommer. Men det er Guds Time, naar al menneskelig Hjælp er ude. Naar Menneske-Hjælp er paa det svageste, saa er Guds Hjælp allernærmest; naar Menneskens Trøst gaaer under, saa opgaaer Guds Trøst. Beseer Samarias og Jerusalems Beleiring, 2 Kong. 6, 24. 2c. Cap. 19, 34. 2c. Item, det er Guds Time, naar hans Værelse og Herlighed kan meest blive udbredt og vor Salighed befordret, og det er ei ofte just da, naar vi mene det. Lazari Søstre meente, at det var Herrens Time, da han laae i Dødsnød, og sagde: „Herre! havde du været her,

da var min Broder ikke død," Joh. 11, 21. Men Herrens Time var først, efter at han havde lagt fire Dage i Graven, paa det at hans Herlighed maatte blive desto større. Gud veed vel, naar det er paa det bedste, og bruger ingen arg List imod os, det skulle vi tiltroe ham. Saaledes maatte David oppebie Herrens Time ubi sit Kors, Joseph maatte ogsaa vente paa Guds Time, Job ligesaa; ja den Herre Christus selv, hvis ganste Liv ei har været andet end Armod, Smerte og Foragt, maatte ogsaa vente sin himmelske Faders Time. Men hvad skulle vi gjøre? See hen til Guds Forjættelser. Der er en Bedrøvelsens Time, en Mirakel-Time, en Hjelpe-Time.

Et Troes-Speil.

Men hvorledes forholdt Herrens Moder sig i denne Ansægtning? Hun siger: Hvad som han siger eder, det gjører. Det er et skjønt Troes-Speil. Vi skulle ikke sørge, men arbejde, og gjøre, hvad Gud befaler os. Hvad befaler han os da i vort Kors og Armod? Tre Ting: 1) At arbejde, Ps. 37, 3. 2) At troe og forlade os paa ham, Ps. 31, 2. 15. 25. 3) At bede, Ps. 50, 15. 91, 14. 15. 55, 17. 23. „Rast din Omhu paa Herren.“ Hvad siger han da Vgtesøkkene, at de skulle gjøre? Ps. 128, 1. 2.: „Salig er hver den, som frygter Herren, som gaaer paa hans Bei. Thi du skal æde Frugten af dine Hænders Arbeide; salig er du, og det skal gaae dig vel.“ Hvilke herlige Ord ere ei disse? Mangen Een sidder og beklummer sig, at han er fattig, og mener, det er ganske ude med ham. Naar jeg nu skulde komme til dig og sige: Troer du ogsaa, at Gud er en riig Gud? Ja, siger du, det er alt hans. Troer du ogsaa, at denne rigeste Gud er din Fader? Ja visseelig, han har jo befalet os at bede saaledes, Matth. 6, 9. Luc. 11, 2. Troer du da ogsaa, at en saa riig Fader kan lade sit Barn døe Hungers Død? Nei, det kan intet Faderherte taale. Ei, velan! hvad plager du dig da med Beklummeringer? Er du ei en stor Nar, at du vil blive riig ved det, som Gud har forbudt, nemlig ved Sorg og Beklummering, og efterlader det, som Gud har befalet? Pas dit Arbeide, beed og forlad dig paa Gud, det har Gud befalet, og det vil ei lade dig forværres. Gud har til sit Ord og Befaling bundet Velsignelsen, Hjælpen og Bønghjælpsen, og ei til saadanne Ting, som han ikke har befalet. I Troen er den største Rigdom, i Bantroen den største Fattigdom. Hvo som ei forlader sig paa Herren, den er ret fattig. Det hebbes nu: Hvad som han siger eder, det gjører. Vil du gjøre det, saa vil Guds Ord gjøre Mirakler paa dig.

Paa Guds Ord skulle vi see i al vor Gjøren, ifølge de

Ord: Fyllder Vandkarrene med Vand. Nu komme vi til Vandkarrene. **Alt**, siger Naaman, hvad skal Vand hjælpe mig? Ere ikke de Floder Albana og Pharphar i Damascus bedre, end alle de Bæde i Israel? 2 Kong. 5, 12. Jo visse! men det fattes paa Guds Ord. **Hvad** som han siger eder, det gjør. — **Fyllder Vandkarrene med Vand.** Vand hjælper intet, dersom ei Gud befaler og velsigner det. **Alt** bede hjælper intet, dersom Gud ikke havde befaleet det; at troe hjælper intet, dersom Gud ei befaler det. Dersom en Nar vilde troe, at han skulde blive romersk Keiser, saa vilde der intet blive derudaf, eftersom Gud ei har befaleet det. Det bliver alt tomt, baade Vandkar, Arbeide, Bøn, Troe, naar ei Guds Ord er derhos. Dersom Petrus havde uden Guds Ord villet gaae paa Vandet, saa havde det været en stor Daarlighed, men da Herren sagde: Kom! (Matth. 14, 29.), saa kunde han det. Dersom Moses havde villet bringe Vand udaf Klippen, uden Guds Ord, saa havde det været en stor Daarlighed; men da Gud sagde: Slaae Klippen! (2 Mos. 17, 6.), da gik Strømme af Vand frem. Sader os besee denne Undergjerning. — Herren havde vel uden Vand kunnet gjort Karrene fulde af Viin, eller formeret noget lidet Viin, ligesom han formerede det lidet Brød i Ørkenen (Matth. 14, 15. 17.), ligesom Elias gjorde ved Entens lidet Meel (1 Kong. 17, 12. 14.) og ligesom Elisa, Entens liden Olie (2 Kong. 7, 2. 2c.); men heri ligger en Hemmelighed. Thi Vand er i Skriften Kors og Bedrøvelse, og den hellige Daabs Vand er et ret Kors-Vand, hvorved vi ligesom blive døpte til det hellige Kors. Men Herren kan den Kunst, at han af Vand kan gjøre Viin, af Bedrøvelse Glæde, af Fattigdom Rigdom, af en Synder en Retsfærdig, af Døden Livet, af vort Arbeide dagligt Brød. Derfor maa her være Vand, dersom Herren deraf skal gjøre Viin, det er, Bedrøvelse og Kors maa være der, skal Herren gjøre Glæde deraf. Naar du nu siger: **Alt**, jeg er arm og elendig! Det er ret, det maa saa være, for at Herren kan hjælpe dig. — **Jeg** er foragtet! Det er ret, paa det at Gud kan rive dig herud, og sætte dig til Ære. — **Jeg** maa dø! Det er ret, ellers kunde Gud ei gjøre dig levende. Summa, Vandkarrene maa være fulde af Vand, saa er det ret. Og der vederfares os derved intet Ondt, Gud gjør noget Godt deraf. „Alle Ting skal tjene dem til Gode, som elske Gud,“ Rom. 8, 28. Ligesom det tjente den hellige Job til Bedste, at han leed Glæde og Tab paa alt Sit (Cap. 42, 10. 2c.), saaledes maa mangt et Mennekses Fattigdom tjene ham til Salighed. — Nu, den Gud, som af Jorden har kunnet gjort et skönt Mennekses Billede, og forvandlet Jorden i Rjøb og Bled, den Gud, som af Jorden kan gjøre en skøn

Blomst og et skønt frugtbart Træ, den Gud, som af Vandet kan gjøre den skønne Himmel med dens skinnende Stjerner, som af et forraadnet Legeme, af en haandsfuld Støv kan gjøre et skønt, nyt, forklaret Legeme, den Gud, som ved Viintræet kan forvandle Jordens Vand og Saft i Viin: han kan ogsaa dette formebedst sit Ord, han er det rette Viintræ, Joh. 15, 15. Augustinus: „Han, som skaber Vinen i Viinranken, han skabte den ogsaa i Vandkarrene.“ Derved erindrer Gud os om sin Almagt og sin Skabelse. Thi ligesom han i Skabelsen forvandlede Jorden i Kjød og Blod, da han skabte Mennesket, saaledes forvandler han den Dag i Dag Brødet af Jorden, som vi æde, i vort Kjød og Blod, og erindrer os om vor Skabelse. Gud er en Kunstner, han kan af det blødeste Element, af Vandet, gjøre Himmelens Befæstning. Og eftersom Gud Herren aarlig forvandler Vand i Viin formebedst det naturlige Viintræ, og bringer os vor Spise af Jorden, saa skulle vi erindre os, at vi ere Guds Gjæster, saa ofte vi æde og drikke, og erkjende og prise hans Almagt, hans daglige Mirakler og Godhed, som han beviser os.

Gud giver først bitter, derefter god Viin, Verden vender det om.

Hvad siger da endelig Spisemesteren til denne Viin? Ei, siger han, det er en kostelig Viin, hvor kommer den fra, paa hvilket Viintræ er den voret? Paa det levende Viintræ Kristus (Joh. 15, 1. 5.). Det har i een Nat blomstret og baaret Frugt, ligesom Aarons Kjæp (4 Mos. 17, 8.). Hvert Menneske sætter først den gode Viin frem o. s. v. Ja, kjære Spisemester, det er Verdens Skik, naar den vil bedrage; men man see hen til Enden, man tænke paa den rige Mand, hvorom tales i Luc. 16, 19. 2c., han drak først den gode Viin, derefter Helvedes-Viin. Bøllystens Dvinde stjæler vel af et gyldent Bæger, men hun rider paa en gruelig Drage, og er samme Bederstygghedens Bæger. Nab. 17, 4. Verden er den Hore, hvis Læber dryppe som Honningklage, men hvis Sidste er bedøft, som Malurten. Ordspr. 5, 3. 4. Saaledes gjør ei den Herre Kristus; men han giver først bitter Viin, og siger uden Bedrag i Matth. 16, 24.: „Vil nogen komme efter mig, han forlader sig selv, og tage sit Kors og følge mig.“ Matth. 10, 37. 38.: „Hvo, som elsker Fader eller Moder mere end mig, er mig ikke værd, og hvo som elsker Søn eller Datter mere end mig, er mig ikke værd. Og hvo, som ikke tager sit Kors og følger efter mig, er mig ikke værd.“ Luc. 14, 26. 27.: „Dersom Nogen kommer til mig og hader ikke sin Fader, og Moder, og Hustru, og Børn, og Brødre, og Søstre, og tilmed sit eget Liv, han kan ikke være min Discipel. Og hvo, som ikke bærer sit Kors, og kommer

efter mig, kan ikke være min Discipel." Men hisset vil det hebbe: „Disse ere de, som ere komne af den store Trængsel, og have toet deres lange Rjortler hvide i Dammets Blod," Ab. 7, 14. Det er det Hære Kors, det maa gaae forud. Derfor ere de for Guds Throne, „hvor de ei skal hungre mere, ei heller tørste mere, Solen skal ei heller falde paa dem, ei heller nogen Brynde. Thi Dammets, som er midt i Stolen, skal føde dem, og ledsage dem til de levende Vandkilber; og Gud skal afdørre al Graad af deres Dine," Ab. 7, 16. 17. O salige Sjæle, i hvilke Gud vil have sin Bolig og Hvile! O salige Dine, hvilke skulle see Gud i hans Herligheds Throne! O salige Mund, som skal drikke af den levende Vandkilde! O salige Taarer, som Gud vil afdørre! Ps. 126, 5.: „De, som saae med Graad, skal høste med Frydefang." Det vil da hebbe: Du haver forvaret den gode Viin indtil nu. Es. 65, 13.: „See, mine Tjenere skal drikke."

Ægtestanden har den første Betsignelse.

Hvad er dette Evangelii Beslutning? Denne Begyndelse paa sine Tegn gjorde Jesus i Cana udi Galilæa, og aabenbarede sin Herlighed. Er nu det ei en stor Ære for den hellige Ægtestand, at ligesom Gud Herren har givet Ægtefolkene den første Skabelse (1 Mos. 1, 28.), saaledes giver Guds Søn i det nye Testamente Ægtefolkene den første Betsignelse af sit første Mirakel. Det er et Speil, at Ægtestanden er et Guds Værksted og en Skole, hvori Kristus bliver erkjendt og aabenbaret. Saaledes vil han i den kristelige Kirkes aandelige Ægtestand aabenbare sin Herlighed i Aand og Troe, forvende vort Kors-Band i Glædes-Viin, og som det levende Viintræ spise og drikke os med sit Legems og Blods ædle Drueblod til et evigt Liv. Lader os slutte med den 77de Psalmes, v. 11. 2c. af den hellige Konge og Prophet David: Da sagde jeg: det er det, at jeg er svag; at forandre det staaer i den Høiestes høire Haand. Jeg vil komme Herrens Gjerninger ihu; sandelig jeg vil komme dine underlige Ting ihu fra forud Tid. Og jeg vil grunde paa al din Gjerning, og jeg vil tale om dine Jdrætter. Du er den Gud, som gjør underlige Ting; du haver kundgjort din Styrke iblandt Folkene."

Allegoria.

Af Lovens kolde og frostagtige Band er i det hellige Evangelium bleven en sød og liflig Viin, idet Gud 1) har omvevlet for os sammes udvortes Lybighed, Legemets Renselse, de levittiske Offere, Paastelammet, Besprengelsen med Asken af den

røde Koe, i et eneste Offer, som Christus paa Korset har forrettet for os. 2) Derefter er denne Forvandling ogsaa aandeligviis at føre hen til Forjættelsen, som Gud har gjort os om jordiske Ting, saasom Landets Frugtbarhed, Tildelelsen af mange Børn, Legemet's Sundhed, langt Liv, Rigdom paa timelige Goder, Seier mod Fienderne: Alle disse Ting har han aandeligviis forvandlet os til Viin, idet han, istedetfor dette, lader os i det hellige Evangelium tilbyde Retfærdighed, Fred og Glæde i den Helligaand, Børnerettighed, Syndernes Forlabelse, Udbødelighed og det evige Liv. 3) Er den ogsaa at hense på de gode Gjerninger, de gaar suurt ind i et Menneſte, som er kjødelig og jordisk findet, medens de komme dem søde for og gøres af dem med Lyſt, som følge den Helligaands Drift (Rom. 8, 14.), og formestlig samme forstærke og dræbe deres syndige Kjød. Gal. 5, 24. 4) Saa gjør Christus og hans værdige Kjære Evangelium af Menneſter, som ere kjødelige og jordiskfindende, aandelige Folk, som overgiver sig Gud og ganske afføre sig det jordiske; saa give Gud, at han saaledes ogsaa maa forvandle vort kolde og stenhårde Hjerte i et aandeligt og himmelsk Hjerte. 5) Ja give Gud, at Christus fik forvandle os dette jordiske Vand i en himmelsk Viin, saa at vi slet intet havde tilfælles med den fule, onde Verden, paadet at, ligesom her disse Kar er kun's udvortes bleven fyldte med Vand, medens de indvortes have været fulde af sød og kraftig Viin, vi da ogsaa saaledes kun udvortes maatte omgaaes med det jordiske, men indvortes ei have Vand, men Viin, ei et jordisk Sind, men et himmelsk Sind, det er, at vi af jordiske kunde blive borte ganske til himmelske Menneſter, af menneſkelige til guddommelige Folk. Summa, saaledes er Vand og Viin forvandlet, at Synden er forvandlet i Retfærdighed, Brede i Naade, Forbandelse i Belsignelse, Døden i Livet. Amen.

Tredie Søndag eft. Hellig tre Kong. Dag.

Evangelium Matth. 8, 1—14.

Forberedelse.

Ligesom et kosteligt Klenodi smykker og pryder det udvortes Menneſte med et skjønt Lys og Glans, saaledes gjør ogsaa det indvortes Smykke Sjælen skjønt for Gud, saa at Gud

feer sin Lyft og Glæde derpaa, og bliver høit priset derved, hvilket vi ogsaa see hos tvende Mænd, hvorom handles i Dagens Evangelium.

Indgang.

Denne evangeliske Historie, Elskede i Herren! er et deiligt Speil paa Troens, Kjærlighedens, Haabets, Ydmyghedens, Taalmodighedens og Bønnens mange skjøne Dyder, hvilke herlige Dyder skinner som et Lys udaf disse tvende Mænd, den Speibalske og Høvedsmanden i Capernaum. Ligesom nogle Guds Skabninger ere udvortes uanselige og af ringe Skikkelse, saasom Ertz, der udvortes er at se til som en Steen, men indentil har et kosteligt Metal, Guld og Sølv i sig. Saaledes ogsaa den Speibalske, der, uagtet han havde et sygt ureent Legeme, dog havde en reen, sund Sjæl, et troende Hjerte, fuld af Andagt og Bøn. Og fordi hans Sjæl var reen, saa renses ogsaa den Herre Jesus hans Legeme, hvilket er et herligt Speil paa vor tilkommende fuldkomne Renselse og forklarede Legemer, at alle troende Sjæle skulle i de Rejsfærdiges Opstandelse bekomme et skjønt, sundt, udødeligt, gennemskinnende, straalende Legeme (1 Cor. 15, 42.); igjennem hvilket forklarede Legeme vore Sjæle skulle skinne, som et Lys igjennem et gennemskinnende Glas. Ligesom en Edelsteens Dyb skinner igjennem den, saaledes skulle alle vore Sjæles Dyder og Kræfter skinne igjennem vort forklarede Legeme. Troen er et skjønt Lys i vort Hjerte, hvori Christus skinner med sin Erkjendelse, hvorom Herren i Luc. 11, 35. 2c. siger: „Saa see derfor til, at det Lys, der er i dig, er ikke Mørkhed. Dersom da dit Legeme er ganstelig lyst, at ingen Deel deraf er mørk, bliver det ganstelig lyst, som naar Lyset med et klart Skin oplyser dig.“ Hvilket er betydet ved det himmelske Jerusalem i Johannes Åbenbaring Cap. 21, 10. 2c., der er som et gennemskinnende Glas af reent Guld, som oplyses af Guds Herlighed og ere i dette himmelske Jerusalem alle Troende Pillere, ligesom det i Ab. 3, 12. hedder: „Den, som vinder, ham vil jeg gjøre til en Piller i Guds Tempel, og han skal ikke fremdeles gaa ud udenfor; og jeg vil skrive min Guds Navn paa ham, og den min Guds Stads, det nye Jerusalems Navn.“

Lyder det nu smukt i vore Øren, og er det lifligt at høre, at denne Speibalske siger: Herre, om du vil, kan du rense mig, hvor meget herligere og skønnere vil ei hans Bøn og Troe skinne i ham i hans forklarede Legeme og Sjæl, som vore Dine skulle faae at see? Er det her lifligt at høre, hvor meget herligere vil det være at besfue?

Hvorledes skal ei denne Hovedsmands troende og ydmyge Hjerte straaale paa hiin Dag? Du siger han: Jeg er ikke værd, at du skal gaae ind under mit Tag, — hisset vil Christus sige til ham: Du er værdig at bære denne Gæst-Krone, fordi du har forladt dig paa mig. Derfor, ligesom den Herre Jesus lærte Folket paa Bjerget, da han oplob sin Mund og berømmede og prisede det gudelige Sind, idet han sagde: Salige ere de Fattige i Aanden; thi Himmeriges Rige er deres. Salige ere de, som sørge; salige ere de Sagtmødige; salige ere de, som hungre og tørste efter Retfærdighed; salige ere de Rene af Hjertet; salige ere de Fredsommelige; salige ere de, som lide Forsølgelse for Retfærdigheds Skyld; salige ere I, naar man bespøtter og forfølger eder, og taler allehaande Ondt mod eder for min Skyld, og lyver det", (Matth. 5, 2. 2c.): „Saaledes kunne jo ogsaa vi sige til de troende Christne efter den Herre Christi Exempel: Salige ere de Troende, thi de skulle erlange Christi Retfærdighed (Rom. 10, 4. 10.); salige ere de, som have en reen Kjærlighed, thi de skulle være Gud kjære (Joh. 11, 36.); salige ere de, som ere glade i Haabet, thi de skulle ikke blive tilfamme (Rom. 12. 12.); salige ere de Ydmyge, thi de skulle erlange Gæstens Krone (Ordspr. 29, 23.); salige ere de Taalmodige, thi de skulle være stærke i Gud (Esf. 30, 15.); salige ere de, som tilbøde Gud i Aanden, thi de skulle blive hønhørte i Sandheden. Joh. 4, 23. 2c. Vi maae altsaa ikke alene betragte Evangelierne, ligesom Historierne i denne Verden, nemlig, som listige at høre, men tillige hvor herlige de skulde være at bestue paa hiin Dag, paadet at vi maatte blive styrkede i vort salige Haab, og se herind i det Evige, og vente paa den tilkommende Herlighed.

Herpaa have vi nu tre herlige Exempler i Dagens Evangelium, hvilke vi nu i Herrens Frygt ville afhandle: 1. Høre om Stedet, hvor Herren har prædiket. 2. Om den Spedalskes Bøn. 3. Om Hovedsmandens Troe.

1. Om Stedet, hvor Herren prædikede, hvorved vi ville høre den aandelige Betydning af Bjerget Thabor. Men der han gik ned af Bjerget 2c. At den Herre Jesus er med Folket stegen op paa et Bjerg, hvor det hyppigen har samlet sig til ham fra Jerusalem, fra Judæa og Galilæa, fra hinsides Jordan, som det staaer i Matth. 5, 1., det er ei skeet uden Marsag, men derfor at vi skulle lære med den Herre Jesus at stige op paa et aandeligt Bjerg, naar vi ret ville høre ham, ligesom dette Folk er steget med ham op paa et legemligt, jordestift Bjerg. Men det er vort aandelige Bjerg, naar vi ophæve vort Hjerte, Sind og Gemyt til ham, og ligesom stige fra denne

Jord opad i Høiden til ham, naar vi forglemme denne Verden et Lidet, aflægge de jordiske Tanker og Belymringer og have hellige, himmelske, guddommelige, aandelige Tanker. Det er det høie lystige Bjerg, paa hvilket den Herre Jesus har nedsat sig, da han lærte Folket; og saaledes sætter Herren sig ogsaa i vort Hjerte, og begynder at lære os. Det var Thabor Bjerg, et Stykke af det lystige Bjerg Hermon, som alletider var besugtet med en liflig Dug, hvorom Ps. 133, 3. siger: „Det er ligesom Dug paa Hermon“. Og om dette Bjerg er i Psalmen 89, 13. propheteteret: „Thabor og Hermon skal fryde sig i dit Navn“. Da have disse Bjerger frydet sig i Guds Navn, da Christus prædikede derpaa og gjorde dem til sin Prædikestol. Paa dette Bjerg har Christus ofte været ganske Natten over i Bøn, derpaa er han bleven forklaret, (Luc. 9, 28. 29. Matth. 17, 1. 2 Petr. 1, 18.), derpaa har han prædiket, og det har været den rette Dug, som er nedfalden af Hermon: Paa dette Andagtens, Troens, den himmelske Betragtningens Bjerg lærer Herren os, glæder os, saa at vi juble i Hjertet, der hører han vor Bøn, der oplyser han os og der blive vi forklarede. Paa Sinai Bjerg talede Gud strækkelig med Israels Børn, saa at Bjerget røg og bævede, (2 Mos. 19, 16.) — men her ere Israels liflige Bjerger. Det bør os at stige med Christo op paa Bjerget Thabor, og der vil han atter stige med os ned derfra.

Naar I nu ophæver eders Hjerter til Gud, saa stiger I med ham op paa Bjerget, og lærer megen guddommelig Wiisdom. O hvor suurt bliver det ei for mangeneen, førend han kan komme hen op og forglemme Verden et Lidet. Men derfor er Guds Søn først kommen ned fra Himmelen til dig, paa det han kunde føre dig med op paa dette Bjerg, ligesom han førte alt dette Folk med sig. Og kort før sin Lidelser sagde han: „Naar jeg bliver ophøiet fra Jorden, vil jeg drage Alle til mig selv“, Joh. 12, 32. O drag os efter dig, kjære Herre! paadet at vi ei blive stikkende i denne Verdens Dynd og Skam og deri evigen fordærves. Vil du nu stige med ham op paa Bjerget, saa vil han atter stige ned derfra med dig; thi Texten siger: Men der han gik ned af Bjerget, fulgte ham meget Folk. Dersom Folket ikke havde stegen op med ham, saa var han ikke stegen ned med igjen. Stiger du saaledes op til ham med din Bøn, Troe og Andagt, saa stiger han atter ned med dig med sin Hjælp, Naade og Barmhjertighed, ligesom Psalmen siger: „Jeg opløfter mine Dine til Bjergene, hvorfra mig skal komme Hjælp. Min Hjælp kommer fra Herren, som gjorde Himmelen og Jorden“, Ps. 121, 1. 2. Item: „Han sende dig Hjælp af Helligdommen, og understøtte dig af Zion“, Ps. 20, 3.

Christi Kjærlighed drager os alle efter sig.

J Nebstigningen følger nu Herren meget Folk efter. Dette Folk har Herren draget efter sig ved sin Kjærlighed, ved sin Barmhjertighed, ved sin Godhed. Hvo, som engang ret har smagt Christi Kjærligheds Sødhed i sit Hjerte, og smagt hvor venlig Herren er (Ps. 34, 9.), den følger ham stedse efter, den lader ei af fra ham, den striger efter ham, ligesom Hjorten efter Vandstrømmene (Ps. 42, 2.), og tørster stedse efter ham; ja, hvo som engang ret har smagt hans Godhed, den hungrer stedse efter ham. See til de hellige Martyrer! Der de een gang havde smagt dette Vintræs Sødhed og drukket denne Fryde-Viin, saa ere de blevene drukne i Christi Kjærlighed, saa at hverken Ild eller Vand, ei heller nogen Marter, hverken Liv eller Død har kunnet stille dem fra ham. Rom. 8, 38. Og i Ps. 44, 23. hedder det: „Vi ere regnebe som Slagtesaar.“ „Men — siger Paulus — i alle disse Ting mere end overvinde vi ved ham, som os elskede.“ Det ere de, om hvem der i Nab. 14, 1. 2c. staar skrevet: „Og jeg saae, og see, der var et Lam, som stod paa det Bjerg Zion, og med det hundrede og syrrættve og fire tusinde. Og jeg hørte Harpelegeres Lyd, som legebe paa deres Harper; og de sang som en ny Sang for Stolen og for de fire Dyr og de Ældste. Disse ere de, som følge Lammet, ihvor det gaar.“ Al, du kjære Guds Lam! Er du for vor Skyld bleven myrdet, og har for vor Skyld udøst dit sømme Blod, og vi skulde ikke følge dig efter igjennem Kors og Død, igjennem Ære og Vanære, igjennem godt Rygte og ondt Rygte? 2 Cor. 6, 8. Velan, saa see nu her du Guds Menneſte, see det Guds Lam, som staar paa Bjerget, og syng det en Takkesang. Du kan stedse betragte det, Bjerget er ikke for høit; han er i dit Hjerte — betragt der det slagtede Guds Lam og følg det efter, hvor det gaar hen, saa vil det drage dig efter sig. Den Herre Christus vil ei være uden os, han vil være hos os og være forenet med os; han er i os og vi i ham, hvilket er forebildet i det gamle Testamente; thi paa Ypperstepræstens Aarons Klæder vare 12 Ædelstene, i hvilke Israels Børns Navne vare indgravne (2 Mos. 28, 21. 2c.), dem bar nu Ypperstepræsten paa sit Bryst, paa sine Skuldre, paa sin Pande og paa sin Skjønne Hue. Det er Livets Bog, hvori vore Navne ere indskrevne. Dan. 12, 1. Phil. 4, 3. De hvis Navne nu ere skrevne i denne Bog (Nab. 21, 27.), de følg det Guds Lam, hvor det gaar. Saa stig da nu, du menneſtelige Hjerte! op paa dette Bjerg, og betragt de himmelske Ting, og stig atter med den Herre Christo ned herfra formedelst Barmhjertigheds Gjerninger.

2. Om den Spedalskes Bøn: Herre! om du vil, saa kan du rense mig.

I en velstaaende Bøn ere mange Dyder indbegrebne. Først, saa kan et Menneske formedelst sin Bøn, Andagt, Troe, Betragtning af himmelske Ting stige høit, ja indgaae til Gud den Almægtige i hans Helligdom; thi formedelst Bønnen gaae vi ind i det Allerhelligste, og tale med Gud i alle hellige Engles Tilstedeværelse og Paahør. Saa høit, som nu et Menneske formedelst Andagt kan stige opad til Gud indtil ind i den tredie Himmel, ind i det hellige Paradiis (2 Cor. 12, 2. 4.), saa dybt kan han atter stige ned formedelst Ydmyghed og Barmhertighed imod Næsten. Saaledes gjorde den Herre Christus; thi saasnart han var stegen ned af Bjerget, saa hjalp han den Spedalske, der faldt ned for Herren, og sagde: Herre! om du vil, saa kan du rense mig. Den korte Bøn er god, thi her skinner i denne Bøn fem Dyder: 1) Christi Erkjendelse, idet han siger: Herre! det er, du er den rette Herre, en almægtig Gud, Ps. 83, 19.: „Saa skal de kjende, at du, hvis Navn er Herre alene, er den Høieste over al Jorden.“ 2) Om du vil, det er Taalmodigheden, som overgiver sig i Guds Villie. 3) Saa kan du, det er Troen, som seer paa Christi Almagt. 4) Mig, siger han, mig elendige Spedalske, det er Ydmygheden. 5) Vel rense, det er Haabet, som forlader sig paa Guds Barmhertighed, ligesom den 13de Ps. v. 6 siger: „Men jeg, jeg forlader mig paa din Miskundhed, mit Hjerte fryder sig i din Frelse.“ Ligesom Guds Engle uden Afslættelse stue Guds Ansigt (Matth. 18, 10.), saaledes kunne ogsaa vor Troe og Haab uden Afslættelse see Gud. Saa skulde vi nu ogsaa lære at bede i Taalmodighed og Haab; i Stilheden er Bønnen paa det stærkeste, og formedelst Lydighed i Guds Villie bliver Guds Hjerte vundet. Thi betragt dette Exempel: Herre! om du vil. Ei, siger Herren, dermed har du vundet min Villie: Jeg vil; worde reen! Naar vi stille Alt i Guds Villie, da vil han først hjælpe; naar Gud har vor Villie og vort ganske Hjerte, da have vi Guds Villie; naar vi give vor Villie i Guds Haand, da have vi Guds Villie i vor Haand. Det er den allerbedste LægeDOM imod Utaalmodighed, og den allerbedste Vej til desto snarere at blive sit Kors qvit; thi Gud lægger os derfor Kors paa, at vi skulde lære at gjøre hans Villie. Naar nu Gud seer, at vi have overgivet os i hans Villie, saa har han erlanget det, som han vil, og tager Korset bort; men hvor Utaalmodighed er, der bliver Korset stedse sværere, og varer desto længer, thi da har han endnu ikke vundet vor Villie, og vi have da endnu ikke lært at gjøre hans

Willie. Derfor lader han os blive under Korset, indtil vi ganske overgive os i hans Willie, og lære at erkjende, at Guds Willie er os saare god og nyttig; thi hvorledes kan det være ondt, som Gud vil?

Christi Kjærlighed gjør saavel legemlige som aandelige Mirakler paa os, thi Texten siger: Jesus udrakte Haanden, rørte ved ham, og sagde: jeg vil; worde reen. Herren havde vel uden Berørelse kunnet rense ham; men den Spedalskes Troe, Ydmyghed, Taalmodighed og Lybighed behager Herren saa vel, at han, fordi den Spedalske sætter sin Willie ganske i Guds Willie, saa giver han ham igjen sin Willie, og til Tegn paa denne sin gode Willie udstrækker han ogsaa sin Haand, ligesom vi udstrække Haanden, naar vi i en Hast ville noget. At nu Herren med sin hellige Haand har berørt den Spedalskes Legeme, dermed har han lært os: 1) at vi ingen Afstye eller Bæmmelse skulle have for de Syge, men berøre dem med Kjærlighedens Haand, og hjælpe dem. Herren har ingen Afstye for at berøre vor Spedalskhed, thi han har baaret vore Synder, den aandelige Spedalskhed. 2) Saa har Christus ogsaa berørt de Syge til et Vidnesbyrd, at han for vor Skyld har taget Kjød og Blod paa sig, og at hans Kjød er et levendegjørende Kjød. Joh. 6, 51. 2c. Ligesom man med en Saphir stjæler omkring en giftig pestilentist Byld, at Giften ei skal komme videre og trænge til Hjertet, saasom de Naturkyndige skrive, at Saphiren har denne Art, uden at Saphiren derved selv bliver forgiftet, men vedbliver at være en kostelig LægeDOM imod Giften: Saaledes bliver Christi Kjød ei forgiftet af vor Spedalskhed, men er en kostelig LægeDOM derimod. Ligesom han nu legemlig berørte denne, og lægebe hans legemlige Spedalskhed formedelst Berørelse, saaledes vilde han ogsaa formedelst sit Ord og Sakramenters Haand aandelig berøre os, og rense os fra Syndens aandelige Spedalskhed. Al, rør ved os kjære Herre! rør ved vort urene, fordærvede, spedalske Hjerte, og rens og hellige os formedelst Guds den Helligaands Finger. Luc. 11, 20.

Store Gaver skal man skjule med Ydmyghed.

Se til, at du siger Ingen det. Det Gode, vi gjøre, skulle vi skjule, ligesom Herren siger i Matth. 6, 3. 4.: „Men naar du gjør Almisse, lad din venstre Haand ikke vide, hvad din højre gjør, paa det din Almisse kan være i LønDOM, og din Fader, som seer i LønDOM, han skal betale dig aabenbare.“ Jo højere Guds Gaver, desto dybere ere de skjulte i Ydmyghed. Betragt Christum! Med hvor dyb Ydmyghed skjulte han et sin GubDOM. Guds Gaver; saa store de end ere, ville blive øvede i det For-

borgne og være tilbækkede; derfor giver Gud Herren undertiden mangt et Menneſte en ſtor Gave, ſom han ſelv ei forſtaar, hvilket er antydet ved Moſe glindſende Anſigt, ſom ſtraalede klart, da han traadte ned af Bjerget (2 Moſ. 34, 29.), men vidſte intet ſelv deraf, ſørend andre ſpurgte ham derom. Saaledes behager det nu Gud Herren at gjøre for at forhindre Uergjærrigheden. Havde Lucifer ſkjult ſin Skjønhed med Ydmyghed, ſaa var han ikke fallden. Saaledes kunde endnu mange Menneſter bevare ſig fra timeligt og evigt Fald, naar de brugte ſine Gaver, Gode og Rigdom med Frygt og Ydmyghed.

Offre den Gave, ſom Moſes haver beſalet, dem til et Vidneſbyrd. Hertil er tvende Aarſager: 1) Guds Priis, Pf. 50, 23.: „Den, ſom offerer Taſſigelse, den ærer mig; og den, ſom ſætter ſig den rette Vej fore, ham vil jeg lade ſee paa Guds Salighed.“ Taſ er Gud det allertjæreſte og behagelige Offer. „Seg vil offre dig frivilligt Offer; jeg, jeg vil taſſe dit Navn, Herre! thi det er godt,“ Pf. 54, 8. 2) Den anden Aarſag er: Dem til et Vidneſbyrd, at de paa Undergjærningerne ſkulle erkjende Meſſias. Saaledes bliver Guds Ord prædiket til et Vidneſbyrd, paadet man paa hiin Dag ingen Underſtylbning ſkal have Joh. 12, 48.

3. Om Hovedsmanden. — Troens Art: At ſee paa Ordet og paa Guds Almagt.

Herre! jeg er ikke værd, at du ſkal gaae ind under mit Tag; men ſiig iſkun et Ord, ſaa bliver min Dreng helbredet. Dette er en Slutnings-Tale af Hovedsmanden, fra det mindre til det ſtørre. (De Chriſtnes Slutnings-Kunſt grunder ſig paa Troen og den kraftige Bøn). Maa mit Ord ſtee, meget mere da dit Ord; thi jeg er et Menneſte, men du er Gud. Har et Menneſtes Ord ſaa megen Kraft, at det maa ſtee, meget ſtørre Kraft er der da i Guds Ord, efterſom Guds Ord er idel Kraft, hvorfor og St. Paulus Rom. 1, 16. kalder det „en Guds Kraft til Saliggjørelſe for hver den, ſom troer.“ Ligeſom jeg har at byde over mine Tjenere, vil Hovedsmanden ſige, ſaaledes har du at byde over Døden og alle Sygdomme, ſom ere Dødens Tjenere. Det kalder St. Johannes i Ab. 1, 18. „at have Dødens Nøgler.“ Naar Chriſtus oplukker Døden, ſaa maa Alt leve; ſlutter han til, ſaa maa alt dø. St. Paulus ſiger Rom. 14, 9.: „Thi dertil er Chriſtus haade dødt og opſtanden, og bleven levende igjen, at han ſkal herſke haade over Døde og Levende.“ Har Gud med eet Ord gjort Himmel og Jord, ſaa kan han ogſaa med eet Ord borttage Sygdomme og Døden.

Troen er agtet stor hos Gud, ja større end Himmelen og Jorden.

Herren forundrede sig og sagde: Sandelig siger jeg eder, *jaa* stor Troe haver jeg ikke funden i Jsrael. I den hele vide Verden er intet, hvorover Gud skulde kunne forundre sig; thi det er Alt intet imod hans Magt og Vælde. Saaledes hedder det hos Esaias Cap. 40, 12—18: „Hvo haver maalet Vandet med sin Naev, og afmaalt Himmelen med et Spand, og fattet Jordens Støv med en Tredings-Naabe, og veiet Bjergene med Vægten, og Høiene med Veieskaalen? Hvo haver styret Herrens Mand, og hvo haver som hans Raadgivere undervist ham? Med hvem haver han raadført sig, som haver givet ham Forstand, og lært ham Rettens Vej, og lært ham Kundskab, og underviist ham om Forstands Vej? See Hedningerne ere agtede for ham som en Draabe af Spandet, og som et Gran i Vægtskaalerne; see, Der skal han bortkaste som tyndt Støv. Og Libanon er ikke nok til at brænde, og Dyr derudi ikke nok til Brænd-Offier. Alle Hedninger ere som intet for ham; de ere agtede for ham mindre end Intet og det Øde.“ Derfor holder ei Gud Himmel og Jord for noget Under; men at en Hedning skal have en større Troe, end en Jsde, derover forundrer Herren sig, som et sandt Menneske.

Hvorledes Troen er stor for Gud.

Men naar er Troen stor? Naar den paa det allersafesteste holder sig til Guds Ord, og er forenet med Ydmyghed. Skal din Troe være stor for Gud, saa maa den 1) holde sig fast til Ordet, at den ikke viger eller vanker detsfra, og det, om det end synes lige imod al Fornuft, ligesom Abraham, der, da han skulde offre sin Søn, troede Ordet imod Fornuften, og blev lydig. 2) Maa den være Gud lydig og indfattet i Ydmyghed, som i Gulb; thi den Ydmyggeste paa Jorden er den Største i Himmelen, ligesom Christus siger: „Hvo, som fornedrer sig som dette Barn, han er den Største i Himmeriges Rige.“ Matth. 18, 4. St. Matthæus siger, at Høvedsmanden har sagt: „Herre! jeg er ikke værd, at du skal gaae ind under mit Tag;“ men St. Lucas ansører hans Ord saaledes: „Jeg agtede mig ikke selv værdig til at komme til dig,“ Luc. 7, 7. Man maa billigen forundres over, at der hos denne Høvedsmand har været forenet begge disse Dyder, den største Troe i Jsrael, som Herren siger, og den nedrigste Ydmyghed. Denne bærer ret Christi Billede eller hans Billede liig; thi Kristus er den Høieste og Nedrigste i een Person, den Høieste efter sin Gud-

dom, den Redrigste efter sin Manddom, alle Mennefters Tjener og Syndebærer, ja en Dem. Hvo, som nu har en stor Troe, fattet i den dybeste Ydmyghed, den bærer Christi Billede og Jacobs Stige, som stod paa Jorden og med Spidsen naaede i Himmelen (1 Mos. 28, 1. 2.). Paa samme stiger visseilig Guds Engle op og ned, da bære de et saadant Mennefte paa Hænderne. Saaledes agtede ei Petrus sig værdig, at Kristus stod hos ham i Skibet, og sagde: „Herre! gik ud fra mig, thi jeg er et syndigt Mennefte,“ Luc. 5, 8. De ere hos Gud uærdige, som agte sig selv værdige. St. Paulus siger: „Jeg agter ingen Ting, holder mit Liv og ikke selv dyrebart, paadet jeg kan fuldkomme mit Løb med Glæde. Ap. Gjern. 20, 24. St. Paulus har ei agtet sig værdig nogen god Dag. De Allerværdigste for Verden ere hos Gud de Allerværdigste, og derimod de Værdigste i Verden ere hos Gud de Allerværdigste.

Herpaa giver nu Herren os et Exempel i Jøderne og Hedningerne. Jøderne kaldte sig for de Værdigste og Kjæreste hos Gud, men her staaer: Rigets Børn skulle blive udfastede, og St. Paulus erklærer i Rom. 11, 20. 2c., at Jøderne er afbrudte for deres Vantroes Skyld, og i deres Sted de vilde Oietræer, Hedningerne, indpodede formedelst Troen. Vær derfor ikke hovmodig, men frygt dig; thi har Gud ikke sparet de naturlige Grene, saa vil han heller ikke spare dig, dersom du nu misbruger eller foragter Naaden. Og hvad er skjændeligere end at misbruge Guds Naade og Gaver til Guds Vanære og Foragt, hvilke dog billigen skulle bruges til hans Ære. Saadanne Folk ere lig Hine, som tilbade og ærede den Kobberlange til Guds Vanære (2 Kong. 18, 4.), da de dog derved skulde have erindret sig Guds store Hjælp, som han derved havde bevist dem, og skulde have tilbudet Gud. Derfor, hvad Herren truede Jøderne, at Rigets Børn skulde udstødes, det truer han ogsaa os med i Mat. 3, 11.: „See, jeg kommer snart! Hold fast ved det, du haver, at Ingen skal tage din Krone.“ Saaledes er Kronen frataget de falske Engle, og givet Menneftene; saaledes er Kronen frataget Jøderne, og givet Hedningerne. Adam tabte sin Krone formedelst Synden, Kristus har givet ham den igjen formedelst Naaden. Saasnart Menneftet havde syndet, erkjendte han, at han var nøgen (1 Mos. 3, 7.), og det er det, som Propheten Ezechiel i 18 Cap. v. 24 siger: „Men naar en Retfærdig vender sig af fra sin Retfærdighed, og gjør Uret, saa skal alle hans Retfærdigheder ikke ihukømmes.“ Det yderste Mørke, det er, Guds Brede, evig Frygt, Skræk, Zittren, Forsædelse og Hjertequal; og fordi der aldrig skal være en eneste Trøst i eet Dieblif, ei en eneste Vederqvælgelse, men sted-

sevarende Skræl og Oual, stedssevarende Jammer og Angest, derfor bliver det kaldt det yderste Mørke. Og der skal være Graad og Tænders Gnidsel. Man skal græde eller hyle formedelst Samvittighedens evige Uroe. Ps. 38, 9.: „Jeg hylér for mit Hjertes Forstyrning;“ item, hyle for de evige Smerter og Piners Angest, da der intet Haab er, at samme nogeninde vil ophøre. Dertil Tænders Gnidsel formedelst den store, evige Utaalmodighed og Murren imod Gud; thi alt, hvad som kan ængste Sjælen og pine Legemet, det vil være der. Saa skrækelig, som nu Helvedes Beskrivelse er, saa trøstelig er det derimod, at Herren siger til Høvedsmanden: **Gak bort, dig stee, som du troede!**

Troen erlanger Hjælp og opvækker Guds Almagt.

Gak bort, dig stee, som du troede! Al, hvor trøsteligt er ei dette for alle Troende: **Dig stee, som du troede!** Jeg troer, at jeg i Christo er retfærdig og salig: **Dig stee, som du troede!** Jeg troer, at jeg i det evige Liv skal see Guds Ansigt (Ps. 42, 3.): **Dig stee, som du troede.** Thi dette alt har Gud den evige Sandhed tilfagt os, Christus har fortjent os det, den Helligaand har beseglet det (Eph. 1, 13. 2 Cor. 1, 22.), og med de hellige Sakramenter bekræfter det.

Og hans Dreng blev helbredet i den samme Time. Dette er det almægtige Ord, det naadige Ord, hvilket alle Ting ere underlagte, i hvilket er Dødens og Livets Magt, ved hvilket han ogsaa vil ophæve Døden, evigen opsluge den (1 Cor. 15, 26. Joh. 8, 51.), borttage Forhandelsen og Helvede, og afstørre alle Taarer af vore Øine. Ef. 25, 8. Vi ville beslutte med den 13de Ps. v. 6.: „Men jeg, jeg forlader mig paa din Miskundhed, mit Hjerte fryder sig i din Frelse; jeg vil synge for Herren, thi han haver gjort vel imod mig.“ Amen.

Fjerde Søndag efter Hel. tre Kongers Dag.

Evangelium, Matth. 8, 23—28.

Dette Evangelium er et smukt Billede af den hellige Kristelige Kirke, af de Troendes lille Flok, som ved Christum haabe at blive salig, som formedelst sand Bod efterfølge hans hellige Levnet og Exempel, som haabe paa et andet Liv og af Hjertet

længes berefter, de samme, siger jeg, ere ligesom et Skib, som farer over Havet og søger et andet Land, men som undervejs maa udholde mange haarde Strømme, Vinde og Uveir. Herpaa have vi et underbart Forbillede i Noa's Ark (1 Mos. 7, 1.); thi ligesom den blev bygget paa Guds Befaling til den mennesselige Slægts Opholdelse, saaledes er ogsaa Guds Kirkes aandelige Bygning, hvori Gud har sin Bolig (Eph. 2, 19.), bygget formedelst Guds Ord. I Noa's Ark (1 Mos. 6, 15. 16.) var kun en Dør og et Vindue, ihvorvel det var en overordentlig stor Bygning, der var 300 Alen lang og 50 Alen bred: saaledes er ogsaa kun en eneste Dør i den christelige Kirke, som er Kristus (Joh. 10, 9.), som tillige er det eneste Vindue og det eneste Lys, der oplyser Christenhedens Ark. Joh. 1, 9. Herren tilluktede Døren efter Noa: saaledes blive vi i den hellige christelige Kirke i Troen formedelst Guds Magt bevarede til Salighed, indsluttede i Christi Bunder og beseglede med Guds Segl og den Helligaand (Eph. 1, 13.), ja forenet med ham, saa at Intet kan stille os fra ham, Rom. 8, 38. 39. Syndflobens store Bølge, som gik 15 Alen høit over alle høie Bjerge, opløstede Arken, ophævede den over Jorden, saa at den foer hen over Vandet: saaledes farer og svæver Kirken og alle Troende paa denne Verdens vilde stormende Hav i stor Fare, Ps. 62, 2. 3. 16. Men ligesom Gud gjorde en Pagt med Noa, at han vilde opholde ham i de store Bølge, saaledes har Gud gjort en Pagt med os i Daaben, at han vil opholde os i Trængselens Bølge, 1 Petr. 3, 20. 21. Men ligesom Herrens Haand regjerede Noa's Ark, som Blisdommens Bog Cap. 14, 3. siger, saaledes regjerer og fører Gud sine Hellige underligen igjennem megen Trængsel, Ps. 4, 4. 7. Og ligesom skrevet staaer i 1 Mos. 8, 1.: „Og Gud ihukom Noa og alle vilde Dyr og alt Dvæg, som var med ham i Arken:“ saaledes tænker ogsaa Gud paa sine Troende i denne Verden og paa al vor Trængsel, Nab. 2, 2. Ligesom han ogsaa velsigne Noa, da han udgik af Arken, og da han offrede til Gud: „Og Herren lugtede en behagelig Lugt; da sagde Herren i sit Hjerte: Saalænge Jorden bliver endnu, skal Sæd og Høst, og Frost og Hebe, og Sommer og Vinter, og Dag og Nat ikke aflade,“ (1 Mos. 8, 20. 2c.): Saaledes, naar vi offre Gud vor Bøns og Jesu bittre Lidelses søde Lugt, saa velsigner Herren os med allehaande aandelige og legemlige Velsignelser i himmelske gode Ting, Eph. 1, 3. Ligesom Alt brugte, hvad som var udenfor Arken, saaledes er udenfor Kirken og de Troendes Tal ingen Frelse. Ligesom der ogsaa i Arken vare allehaande rene og urene Dyr, Ulve og Løver, saaledes ere allehaande Folkeslag i den christelige Kirke, og skulle være

fredsommelige, ligesom det hos Ef. 65, 25. hedder: „En Ulv og et Lam skal sødes tillige.“ Item, Cap. 11, 6.: „En Ulv skal holde sig til et Lam, og en Parder ligge hos et Kid.“ Ligesom Duen kom med Oliebladet i sit Næb, saaledes kommer den himmelske Due, den Helligaand (Matth. 3, 16. Joh. 1, 32.) med Fredens Olieblad i Kirken. Ravnene kom ikke igjen, saaledes heller ikke Kjætterne. Arken hvilede paa Bjerget, saaledes Kirken i Christo. — Just det samme lærer os ogsaa Dagens Evangelium om Christi Skib, som er et smukt Christen-Speil, i hvilket enhver Christen skal bese sig, i hvad Fare han svæver, samt satte denne Trøst derimod, at Christus er hos ham i Skibet. Deraf ville vi høre diase tvende Stykker: 1. Om de Christnes aandelige Skibsfart: 1) Hvo, som fører os paa Havet. 2) Hvorledes det gaar til eder. 3) Hvorledes Christus sover. 4) Hvad vi skulic gjøre, nemlig opvække Christum. — 2. Om Herrens Undergierning, hvorved det brusende Hav og den heftige Storm bliver stillet, og at vi ogsaa skulle sige: Hvad er det for en Mand?

Den første Deel.

Om de Christnes aandelige Skibsfart.

1. Hvo, som fører os paa Havet.

Og han gik i Skibet, og hans Disciple fulgte ham. Herren træder selv først i Bedrøvelsens Skib; ville vi være hans Disciple, saa maa vi følge ham. Matth. 10, 38. Luc. 9, 23. Men dette er en skøn Lære om Guds underbare Forsyn; thi Christus fører selv sine Disciple i Skibet, det er, Trængselen kommer af Gud. Hvo, som ikke vil med paa Havet, den er ei Herrens Discipel. Dette er nu ei skeet uden Guds særdeles Forsyn; thi Herren har fort tilforn paa Bjerget holdt en herlig Prædiken (Matth. 5, 6. 7.), hvor han prisede salig de Barmhertige, de Sagtmødige, de Fredsommelige, de aandelig fattige, de, som ere rene af Hjertet, de, som hungre og tørste efter Retfærdighed, de, som ere bedrøvede, de, som for hans Navns Skyld blive forfulgte og forhaanede, og tilegner enhver en særdeles Naabeløn. Dette hørte Ord vilbe Herren nu prøve, ja Herren har lært sine Disciple at bede, da de begyndte at troe i Cana. Augustinus siger: „Hvo, som ikke kan bede, den lære at seile; hvor der er meget Kors, der er meget Lys; hvor der er megen Fristelse, der er ogsaa megen Naaben og Beden.“ Seneca siger: „Intet Menneſte lever paa Jorden, som er mere usalig end just den, som albrig i sit Liv har mødt nogen Gjenvordighed.“ Forat

de nu maatte øve deres Bøn, fører han dem paa Havet; thi hvo, som ikke kan bede, den drage paa Havet, saa vil Nøden lære ham det. Saaledes fører Herren Sine paa Bedrøvelsens og Korsets Hav, der lærer han at troe og at bede og at agte paa Ordet, ligesom det hos Ef. 26, 16. hedder: „Herre! I Angesten besøgte de mig; de udøste deres stille Bøn, der du tugtede dem.“ Item Ps. 107, 6.: „Og de raabte til Herren, da de vare i Angest; han friede dem af deres Trængsler.“ Ligesom en frugtommelig Kone, naar hun skal føde, saaledes ere ogsaa vi bange, saa vi neppe kan drage Aande. Naar I nu ere i Nød og Angest, saa tænk herpaa, at Herren har ført Eder paa Havet, paa det I skulde bede og give Agt paa Guds Ord; thi den største Deel giver kun Agt paa Verdens Handeler og paa det Timelige; dermed tilbringe de fleste Menneſker deres Liv, fortærende deres Tid i unyttige og forfængelige Ting, og mene, deres Liv er kun en Markeds = Færd, ja agte det kun for en Skjæmt (Wilsb. 15, 12.), hvorfor dog Gud vil fordre alvorligt Regnskab. Menneſkets Liv er i Sandhed ingen Skjæmt, men det gjælder Legem og Sjæl, Phil. 2, 12.: „Forarbejder eders Saliggjørelse med Frygt og Bævelse.“ Dette erindrer Herren os om formedelst Korset, paa det vi ikke skulde blive fordømt med den ugudelige Verden. Altsaa lære vi nu heraf, at Trængselen kommer fra Gud, som det hedder i Sir. 11, 17.: „Godt og Ondt, Liv og Død, Armod og Rigdom ere fra Herren.“ Sam. 2, 6.: „Herren er den, som døder og gjør levende.“ Ef. 48, 10.: „Jeg haver udvalgt dig i Elendigheds Don.“ Skulle vi altsaa blive udvalgte, ei! saa gjør det, kjære Herre, at vi blive dig reent og fiint Gulb, og at vi ei maa blive funden som falskt Gulb og Søl = Skum, saa at det ei maatte gaae os, som Ef. siger Cap. 1, 22.: „Dit Søl er bleven til Skum.“ Og B. 25.: „Jeg vil luttre dig fra dit Skum paa det Reneste, og borttage alt dit Tin.“

Hvorledes gaar det Christi Skib paa Havet?

Og see, da blev en stor Storm i Havet, saa at Skibet skjultes af Bølgerne. Det er visselig en ikke ringe Nød, naar Skibet bliver bedækket med Havets Bølger, naar Stormvindene kaste Bølgerne og Vandvoverne henover Skibet, ligesom St. Lucas skriver Cap. 8, 23.: „En Hvirvelvind kom ned paa Søen, og de forsyldtes og vare i Fare.“ Paa det store, vilde Hav er det ret skrækkeligt; thi Stormvindene sønderslaae Skibene, og drive Vandvoverne paa Havet, ligesom store Bjerge, saa at man seer dem længe over Hovedet, som vilde de nu ganske bedække Skibet. Da seer man Døden for Dine, da seer man Guds

Magt, ligesom den 107de Psalme siger: „De, som fare ned paa Havet i Skibe, som ubrette deres Gjerning i store Bande. De, de saae Herrens Gjerninger og hans underlige Gjerninger i det Dybe. Der han sagde, da lod han opreise sig et Stormveir, og det opløstede bets Bølger. De fore op mod Himmelen, de fore ned i Afsgrundene; deres Sjæl smelte ved Ulykke. De dreves omkring og ravede som den Drukne; og al deres Wiisdom blev opslugt.“

1) Dette er nu alt et Billede, Figur og Speil af denne Verdens Kors, Trængsel og Jammer og af de Christnes Forsølgelse; thi hvo, som er i denne Verden, den er paa et brusen- de Hav, og maa alle Dage vente en Stormvind. „Et Menneſke, født af en Kvinde, lever en ſtattet Tid, og mættes af Uroe,“ *Hjeb. 14, 1.*

2) Imellem disse Trængſelens Bølger ſvæver nu den Chriſtelige Kirke, det lille Skib. Da vil Troen ſynke, da lider Sjæ- len Nød, da er indvortes Angest og udvortes Frygt, ligesom *Psalmen 69, 3.* siger: „Gud! frels mig; thi Vandet er kommet indtil Sjælen.“

3) Derſom nu den rette Skibsmand, ſom regjerer Skibet med ſin Haand, ei var der, ſaa maatte Skibet gaae til Grunde men det er Trøſten, at den rette Skibsmand og Skibsherre, den rette Styrmand er med i Skibet, ligesom det i *Pſ. 91, 15.* hedder: „Jeg er hos ham i Nød.“ *Es. 41, 10.* og *43, 1. 2. 3.*

4) Marerne ere Guds Ord; dermed fare vi igjennem det brusen- de Havs Bølger, igjennem Kors og Forsølgelse, igjennem Angest og Død, igjennem Beſpottelse og Løgn, dermed dele vi Havet fra hinanden, ligesom *Moses* med ſin Stav det røde Hav (*2 Mos. 14, 16.*), ſaa at det maa lade os komme igjennem.

5) Maſtetræet i dette Skib er Chriſti Kors, Chriſti hellige Lidelse; derimod ſtorme Vindene, men de kunne ei nedſlaae dette Træ. „Men nu har du givet dem et Bannere, ſom dig frygte, til at oprette; for Sandheds Skyld, Sela!“ *Pſ. 60, 6.*

6) Seglene, ſom hænge derpaa, ere Troe, Taalmodighed, Bøn, Kjærlighed, Beſtandighed og Ydmyghed; deri blæſe Storm- vindene, men de kunne ei ſønderrive dem. „Jeg bad for dig, at din Troe ſkal ikke afslæbe,“ *Luc. 22, 32.*

7) Ankeret er Haabet, ſom ei beſtjæmmer. *Rom. 5, 5.*

8) Grunden, hvor Ankeret heſter, er Guds troſteſte For- jættelſer; dertil holder Haabet ſig faſt, indtil Uveiret gaaer over, og den faſte Grundvold ſtaaer faſt, *2 Tim. 2, 19.* Saaledes hedder og i *Pſ. 57, 11.*: „Din Miſkundhed er ſtor indtil Him-

lene; og din Sandhed indtil de øverste Stjer." Og Ps. 36, 7.: "Din Retfærdighed er som Guds Bjerger, dine Domme ere en stor Afgrund."

9) Det gode Veir, som kommer derefter, er den Helligaands Trøst; han giver atter god Vind, opvækker for Skibet en sagte og mild Blæst, og dreier det ind i den rette Havn, ind i det evige Livs Land. "Bee mig! dersom jeg ikke troede, at see Herrens Gode i de Levendes Land," Ps. 27, 13.

10) Kompasset, hvorefter dette Skib retter sig, er vor Herres Jesu Christi og alle Helliges Exempel. Vi maa fare efter dem, ligesom de ere gangne forud for os. "Seer til de Gamles Exempel," Sir. 2, 11.

Derfor tør nu ingen Christen tænke, at han uden Stormvind og Uveir vil kunne komme til Land. Denne Verdens Hav bliver steds mere brusende, hvorfor Propheten Esaias Cap. 54, 11. kalder den christelige Kirke „en Trøsteslås, som er bortrevet, som ved en Storm." Thi Bølgerne og Stormvindene løbe ind paa dette Skib saavel udenfra som indenfra, ligesom det i 2 Cor. 7, 5. hedder: „Udvortes Strid, indvortes Frygt." Og ligesom Disciplene i Skibet lede udvortes Nød, saaledes leed de ogsaa indvortes; thi Vantroens Uveir indvortes var jo vel saa stor, som det udvortes Uveir. De legemlige Forsølgelser ere det udvortes Uveir, Tyrannerne ere som store Havdrager, som udspye store Vandstrømme (Mat. 12, 15. 16.) og anrette et stort Uveir. Naar Havdragene hyle, saa kommer Storm, ligesom den 93de Ps. 3. 4. siger: „Herre! Strømme opløste, Strømme opløste deres Lyd; Strømme opløste deres sammenstødende Bølger. Dog er Herren mægtigere i det Høie end mange Vandets Lyd." Og i Ps. 99, 1.: „Herren regjerer, Folkene bæver; han sidder imellem Cherubim; Jorden ryster." Samme reiser sig formedelst den falske Lære; thi Kjætterne ere de rette Sø-Uhyrer, de velsyngende Havfruer; naar man følger efter deres Sang, da kommer man enten i en dyb Havhvirvel, som løber rundt og river Skibet med sig i Afgrunden eller ogsaa det strander paa Steenklipperne, saa at det sønderbrydes. Det er, manges fornægter Christum og sin Troe formedelst Forsølgelse, formedelst Armød, Foragt, Bespottelse, formedelst Aht og Van, ja formedelst timelig Herlighed, Uere og Vellyst.

Indenfra ere nu ogsaa mange aandelige Stormvinde, som stride imod Sjælen: Synden, ond Samvittighed, Frygt, Stræl, Fortvivelse, Brede, Had, Misundelse, Gjerrighed, Belymringer m. m. Den grumme Mand, Djævelen, Fristeren, den hjerteplagende Helvedes-Orm, han stormer med sine Anfægtninger løs paa manges troende Sjæls Skib. Derom siger den 69de Psalme

v. 2. 3.: „Gud! frels mig; thi Vandet er kommet indtil Sjælen. Jeg er sjunken i dybt og skibdent Dynd, hvor man ei kan staae; jeg er kommen i meget dybt Vand, og Strømmen overstyldede mig.“ Ps. 88, 4. 8.: „Min Sjæl er møet af Ulykker, og mit Liv er nær hos Graven. Din Hastighed ligger paa mig, og du trænger mig med alle dine Bølger, Sela!“ Ps. 42, 8.: „Afgrund raaber til Afgrund for dine Renders Lyd; alle dine Vandover, og dine Bølger gik over mig.“ Trængselens og Glendighedens Afgrund bøier sig efter Naadens og Barmhjerthighedens Afgrund.

Men hvad gør nu Herren i saadant Ulveir?

Han er vel med i Skibet, men han sover, det er, han stiller sig an, som vidste eller saae han ei vor Nød, som skulde han have forglemt os, da han dog aldrig kan forglemme os. Es. 49, 14. 16. Det gør han derfor:

1) At vi skulle lære at kjende os selv, hvad vi ere uden hans Hjælp. Menneftet er mindre end en Skygge, Ps. 39, 6.: „Visselig, hvert Mennefte er idel Forsængelighed, hvor fast han end staaer, Sela!“ Ps. 30, 7. 8.: „Og jeg, jeg sagde i min Rørlighed: jeg skal ikke rokke evindeligt; men der du skjulte dit Ansigt, da blev jeg forfærdet.“ 2 Cor. 1, 9. 10.: „Men vi havde selv besluttet hos os selv, at vi skulle dø, fordi vi skulle ikke forlade os paa os selv, men paa Gud, som opvækker de Døde, hvilken friede os fra saa stor en Dødsfare, og frier endnu.“

2) For at opvække vor Bøn, hvilken ellers sover. Naar Herren sover, saa opvækker han den. Ps. 121, 1. 2.: „Jeg opløfter mine Øine til Bjergene, hvorfra mig skal komme Hjælp. Min Hjælp kommer fra Herren, som gjorde Himmelen og Jorden. Saaledes bad Moses ved det røde Hav (2 Mos. 14. 15.), Jonas i Hvalfisstens Bug (Cap. 2, 2.) og Paulus, da han leed Skibbrud, hvor han med sin Bøn opholdt 276 Sjæle. Ap. Gj. 27, 22. 2c.

3) For at prøve vor Troe. Alle Mennefters Troe maa have sin Prøve, og uden Prøve bliver Ingen salig. Saaledes siger og Apostelen Jacob Cap. 1, 12.: „Salig er den Mand, som taalmodigt lider Fristelse; thi naar han er bleven prøvet, skal han faae Livsens Krone, hvilken Herren har lovet dem, som ham elste.“ Herren prøver Sine, om de ere ham værd, og prøver Taalmodigheden, ligesom Jobs Exempel bevidnier. „Det er godt, at man haaber og er stille til Herrens Frelse,“ Jeremias Begræbelses Bog Cap. 3, 26. Ps. 11, 5. Tob. 2, 12. Jac. 5, 11.

4) For at Gud vil bevise sine Undergjerninger og sin Al-

magt paa os: „Han døder og gjør levende,” 1 Sam. 2, 6. Thi ligesom Gud har gjort sine store Undergjerninger i Vand, i Syndfloden (1 Mos. 7, 21), i det røde Hav (2 Mos. 14, 21.), i Jordan (Jos. 3, 15.), saaledes gjør han sine Undergjerninger i vore Trængsler. Dersom ingen stor Nød var, saa var der heller ingen stor Hjælp og ingen stor Undergjerning.

5) Paadet vi i Korset maa lære og erfare megen gubdommelig Blisdom, ligesom det i Rom. 5, 3. 2c. hedder: „Men ikke det alene, men vi rose os og i Trængsler; efterdi vi vide at Trængslen gjør Taalmodighed, men Taalmodigheden gjør Forsarenhed, men Forsarenheden gjør Haab; men Haabet bestjæmmer ikke.” Og Ps. 13, 6.: „Men jeg, jeg forlader mig paa din Miskundhed, mit Hjerte fryder sig i din Frelse; jeg vil synge Herren; thi han haver gjort vel imod mig.”

Men hvad skulle vi i saadant Uveir gjøre?

Derfor træde nu Disciplene til Herren, vække ham op og sige: Herre! frels os, vi forgaar. Eller som St. Marcus siger Cap. 4, 38.: „Mester, skjøtter du intet om, at vi forgaar?” Dette er et skjønt Bønnens Spiel, hvormed vi opvækker Christum. Os forekommer det vel, som om han sover, „men han skal ikke slumre, som bevarer dig; see, han skal ikke slumre, og ei sove, som bevarer Jsrael,” Ps. 121, 3. 4. Vi vække ei ham op, han vaager stedse over os, ja han vækker meget mere os op formedelst Korset, og vi vække os op formedelst Bønnen, at vi ei forsømme hans Hjælp. Han forglemmer aldrig os, naar vi blot ikke forglemme ham. Der staaer skrevet: „Gud ihukom Noa,” 1 Mos. 8, 1. Item: „Gud hørte Profeten Jonass Stemme i Hvalfistens Bug.” Jon. 2, 3. Saa hedder det i 2 Mos. 3, 9.: „Dg nu, see, Jsraels Børns Strig er kommet for mig.” Job. 10, 13.: „Men disse Ting havde du skjult i dit Hjerte; jeg veed, at dette var hos dig.” Derfor omendskjønt Herren undertiden længe sover, og undbrager sin Hjælp, saa skulle vi dog vide, at han har hørt vor Bøn, selv naar vi ikke tænke eller mene, at den kunde blive hørth, ligesom det i 13de Ps. v. 2. staaer skrevet: „Herre, hvor længe? vil du evindeligen glemme mig?” Og i Ps. 31, 23.: „Dg jeg jeg sagde, der jeg hastede: jeg er udbryddet fra at være for dine Dine; endelig hørte du mine ydmyge Begjærningers Røst, der jeg raabte til dig.” Herpaa kunne vi tage et Exempel af Jonass; han tænkte aldrig, at Gud skulde hørth ham i Hvalfistens Bug midt i Havet. Hvorledes beider ei Jonas? „Jeg streg af Helvedes Bug; jeg sank ned til Bjergenes Grunde, Jordens Stænger ere om mig evindeligen. Der min Sjæl

forsmægtede udi mig, kom jeg Herren ihu," Jon. 2, 3. 2c. Ligeledes Moses, da han var indsluttet imellem Pharaos Hær og det røde Hav, da befalede Gud ham paa hans Bøn, at han skulde med sin Stav slaae i Havet, saa skulde det adskille sig. 2 Mos. 14, 15. 2c. Og saaledes steebe det ogsaa paa Guds Befaling, hvilket Moses aldrig havde meent. Saaledes mener ogsaa mangen Christen, at han aldrig med sin Bønnens Stav skulde kunne gjøre en Vej gennem Angestens Hav; men dog, da Gud har befaleet ham det og sagt: „Kald paa mig i din Nød, saa vil jeg udfrie dig," (Ps. 50, 15.), saa maa det ogsaa stee. Derfor skulde vi trøstefulde paakalde ham, han vil ei gaae fra sine Forjættelser. Ps. 91, 14. 2c.: „Efterdi han haver Lyft til mig, siger Herren, saa vil jeg udfrie ham; jeg vil ophøie ham, thi han kjender mit Navn. Han skal kalde paa mig, og jeg vil bønheøre ham, jeg er hos ham i Nød; jeg vil frie ham, og herliggjøre ham. Jeg vil møtte ham med et langt Liv; og lade ham see paa min Salighed." Thi ihvorvel Gud af idel overskydende Naade er tilbøjelig at give os alt, saa gjør han det ikke uden vi bede ham derom: 1) Derfor, at vi maatte holde os selv for arme trængende Skabninger, som uden Guds Hjælp Intet formaae. Saaledes lære vi i Korset ret at kjende Gud og os selv, hvorfor det hedder en Kors-Skole.

Den anden Deel.

Om Christi Undergjerning.

I denne Undergjerning eller Mirafel lære vi tre Ting: 1. Christi Barmhjertighed. 2. Christi Almagt. 3. Christi Erkjendelse.

1. Om Christi Barmhjertighed.

Han straffer Disciplenss lille Troe, og seer dog alligevel til dem, hvormed han bevidner, at den svage Bøn ogsaa er bønheørt; thi skal vi see Guds Herlighed, og Gud bevise sine Mirakler paa os, saa maa Troen være der, ligesom det hos Matth. 13, 58. hedder, „at Herren i Nazareth ei gjorde mange kraftige Gjerninger for deres Bantroe." Naar vi nu blive ret opvakte til Bønnen, saa vaagner ogsaa Herren op, ligesom det hedder i Ps. 44, 24. 27.: „Vaagn op, hvorfor vil du sove, Herre? vaagn op, forkast ikke evindeligen; forløs for din Misskundheds Skyld;" thi vi have hørt det af vore Fædre, hvad du i de forrige Dage fra forbum af har gjort. Nu siger Herren: Hvi ere I frygttagtige, I lidet troende? St. Lucas siger, Herren har sagt: „Hvor er eders Troe?" (Luc. 8, 25.)

som vilde han sige: Mener I, at jeg vil lade eder fordærves? Er jeg dog ikke hos eder? Der have vi en skøn Trøst imod Troens Svaghed; thi uagtet Disciplenss Troe er svag og frygt-som, saa seer dog Herren til deres svage Troe. Han sønderbryder ei et knuset Nør, og udslukker ei den rygende Hør, Es. 42, 3. Vi have en saadan Ypperstepræst, som kan have Medlidenshed med vore Skæbeligheder, Ebr. 2, 17. og 4, 15. Han er den trofaste Hyrde, som pleier de svage Faar, Ezch. 34, 11. 2c. „Han giver den Trætte Kraft, og formerer dens Styrke, som haver ingen Kræfter,” Es. 40, 29. „Herren opholder alle dem, som falde, og opretter alle de Nedbøiede,” Ps. 145, 14.

For otte Dage siden have vi i Høvedsmanden haft et stærkt Troes-Exempel; nu have vi et Exempel paa en svag Troe. Der ere Fede saavel af Sølv, Gulb, som Kobber i Herrens Huus, 2 Tim. 2, 20. I Marcus 9, 23. 2c. siger Herren til en arm Mand, som bad ham om Hjælp: „Dersom du kan troe det?” hvorpaa han da svarede: „Jeg troer, Herre! hjælp min Bantro.” Es. 35, 3. 4.: „Styrker de asmagtige Hænder, og bekræfter de snublende Knæ. Siger til de Mistrøstige af Hjertet: værers frimodige, frygter ikke.” Bøn af Dr. Creutziger den ældre: „Herre! jeg skriger til dig i min Nød, og uagtet min Troe, som jeg bringer dig i Bønnen, er saare svag, saa er den dog en Troe.” Til at styrke denne svage Troe, skulle vi mærke følgende Sprog: Matth. 9, 12. 13.: „De Karste have ikke Lægen behov, men de, som have ondt. Jeg er ikke kommen at kalde Retfærdige, men Syndere til Omvendelse.” Es. 54, 7. 2c.: „Jeg haver forladt dig et libet Dieblit; men jeg vil samle dig med store Barmhertigheder. Det Libet Bredden varede, skulde jeg mit Ansigt et Dieblit for dig, men jeg haver forbarmet mig over dig med evig Misfunds-hed, sagde Herren din Gjenløser. Thi dette skal være mig som Noæ Bunde, om hvilke jeg spoor, at Noæ Bunde skulde ikke ydermere gaae over Jorden; saa haver jeg og svoret, at jeg vil ikke mere være vred paa dig, eller skjælde paa dig (det er, paa de Troende og Bødsfærdige). Thi Bjergene skulle vel vige, og Høiene bevæges; men min Misfunds-hed skal ikke vige fra dig, og min Freds Pagt ikke bevæges, sagde Herren, din Forbarmer.” De Troende sige vel: „Herren haver forladt mig;” men Herren svarer: „Kan og en Dvinde glemme sit diende Barn, at hun ikke forbarmet sig over sit Livs Søn ja, om Noget af dem kan glemme dem, da vil jeg, jeg dog ikke glemme dig,” Es. 49, 14, 15.

2. Christi Almagt.

Da stod han op, og truede Veirene og Havet; og det blev ganske blifstille. Der er en Lære om Christi Almagt. Herren kan saaledes tale med alle Creaturene, at de føle hans evige Kraft og Almagt og maa være ham lydige. I Ps. 89, 7. 20. hedder det: „Hvo kan gjælde lige ved Herren i den øverste Sky? hvo er Herren lig iblandt Gudernes Børn? Gud er stræffelig i de Helliges store hemmelige Raad, og forfærdelig over alle, som ere trindt omkring ham. Herre, Gud Zebaoth! hvo er som du, stormægtig, o Herre? og din Sandhed er trindt omkring dig. Du hersker over det hovmodige Hav; naar dets Bølger opløstes, da kan du, ja du komme dem til at høre op. Du haver en Arm med Styrke; din Haand er stærk, din høire Haand er høi.“ Skulde det vel være et Under, at Vindene ere ham lydige, da han lader dem fremkomme fra sine forborgne Skatte? Vind og Hav ere ham lydige, og det elendige Menneske vil ei være Gud sin Staber lydige. Ligesom nu den Herre Christus hersker over det brusende Hav og hyder over det, saaledes udstrækker sig hans Magt over alle Folkeslag, over alle Tyranner. I Ps. 65, 6—8. hedder det: „Forfærdelige Ting skal du, vor Saligheds Gud! svare os i Retfærdighed; du som er alle Jordens Enders Tillid, og derved, som er langt borte hos Havet; Den, som gjør Bjergene faste med sin Kraft, som er omgjordet med Magt; som stiller Havets Brus, ja Bølgerens Brus derudi og Folkets Bulder.“ Ps. 29, 3.: „Herrens Røst ei over Vandet; Herrens Gud tordner; Herren er over de store Vand,“ det er, alle Folk og Tyranner føle Guds Magt og maa lade hans Kirke blive. Derfor synger og den 46de Ps. v. 2 20.: „Gud er vor Tillid og Styrke; en Hjælp i Angester, som er befunden at være saare stor. Derfor vil vi ikke frygte, naar Jorden end forandrede og Bjergene bevægedes, og henfløie midt i Havet: Om end Vandene deri bruse og oprøres: Bjergene bære af dets stolte Bølger, Sela! Florens Bække skal glæde Guds Stad; ja, det hellige Sted iblandt den Høiestes Boliger. Gud er midt deri, den skal ikke bevæges; Gud skal hjælpe den, naar Morgenens frembryder. Den, som kommer Krigene til at holde op indtil Jordens Ende: sønderbryder Buen, og afhugger Spydet, brænder Vognene med Ilden. Lader af, og vider, at jeg er Gud; jeg vil ophøies iblandt Hedningerne, jeg vil ophøies i Landet.“ Es. 43, 1—3.: „Men nu siger Herren saaledes, som skabte dig, Jacob! og danne dig, Israhel! frygt ikke, thi jeg gjensløste dig, jeg kaldte dig ved Navn, du er min. Naar du gaar igjennem Vandene, da vil jeg være hos

dig, og igjennem Floderne, da skal de ikke overstylle dig, naar du gaaer igjennem Ilden, skal du ikke brændes, og Luen ikke fortære dig. Thi jeg er Herren din Gud, Israels Hellige, din Frelser."

3. Christi Erkjendelse.

Men Menneffene forundrede sig, og sagde: hvad er denne for En, at baade Veirene og Havet ere ham lydige? Det er en skøn Lære, hvorledes Christus bliver i Korset ret erkjendt. Naar Christus kommer paa Havet, det er, bryder frem med sit Evangelium, saa opstaaer en stor Urolighed, da rase Djævelen og Menneffene, som vilde de med Bølger bedække det lille Skib, og gjøre dog ei mere, end at de selv formedelst deres Rasen og Støien gaae til Grunde, ja herliggjøre selv Kirken og udbreder den i al Verden; ligesom ved de tre Mænd i den gloende Døn (Dan. 3, 29.) den rette Gud og den rette Troe blev al Verden aabenbaret. Item, ved Daniel i Løvekulen. Dan. 6, 26. Ligeledes blev ved denne Storm og Uveir den Herres Christi Erkjendelse vidt udbredt; thi Folkene sagde: Hvad er denne for en? Hvad denne er for en Mand, det seer man paa hans Gjerninger, at baade Veirene og Havet ere ham lydige, hvorfor han er en Havets, Vindens og alle Creaturers Herre, og en almægtig Gud. See! Christus bliver erkjendt i Korset, og Kirkens Herlighed er stedse større under Korset, end i gode Dage; thi i Korset beviser Herren sine Undere, saa at naar ingen Nød var, saa var heller ingen Undergjerninger.

Dertil har Gud udvalgt Sine, at gjøre dem herlig formedelst Korset, det er, at bevise sine Undergjerninger paa dem, ligesom paa Israels Børn i Ørkenen. I den største Nød ere de største Undergjerninger stedte, hvorfor de Christne ere rette Undergjernings-Folk. Rom. 8, 30.: „De han haver kaldet, de haver han retsfærdiggjort; men de han haver retsfærdiggjort, de haver han og gjort herlige.“ See til deres Herlighed, som ere opholdte i Syndsfloden, i det røde Hav, i den gloende Døn, iblandt Løverne — de ere Gud Herren Materia miraculorum (det, hvoraf Undergjerningerne blive). Det er den største Herlighed, at blive Christi Billede ligedannet (Rom. 8, 29.), og formedelst Korset at indgaae med ham i hans Herlighed. Ap. Gjer. 14, 22.

Vi slutte da villigen med den 124de Psalme: „Derksom Herren ikke havde været hos os, maa Israel sige: Derksom Herren ikke havde været hos, der Menneffene opstode imod os: Da havde de opslugt os levende, der deres Brede var optændt mod os: Da havde Vandet løbe over os, en Bæk havde gaaet over vor

Sjæl: Da havde det stolte Vand gaaet over vor Sjæl. Lovet være Herren, som gav os ikke til Rov for deres Tænder! Vor Sjæl er undkommen som en Fugl af Fuglesangerens Snare, Snaren er sønderrevet, og vi, vi ere undkomne. Vor Hjælp er i Herrens Navn, som gjorde Himmel og Jord." Det hjælpe os Gud i Ewighed, Amen.

Dialogismus eller Samtale, hørende til det første Stykke, da Kristus sov.

Alt, kjære Herre! hvorfor sover du dog i al vor Ulykke, og seer saa længe til? Herren sover, for at opvække os; men han vilde ei sove, dersom han ikke vidste, at hans Søn var os nyttig og god; thi Alt, hvad han har gjort, det er os nyttig.

Hvortlænge sover da Herren? Og hvortlænge maa jeg da lide? Han sover saa længe, indtil de Ugudeliges Ondskab og de Frommes Ustyrbighed bliver aabenbar.

Hvorledes kunne vi da mærke, at Gud hørhører os, naar han sover saa længe? Gud hørhører os ligesaavel da, naar han giver os Taalmodighed til at lide Gjenvordighed, som naar han tager Forsølgelsen fra os. Det er den bedste Bønshørelse, naar Gud giver dig Taalmodighed til at lide Gjenvordighed, bedre, end om han tog Korset reent bort; thi at lide Korset det bringer Kronen (2 Tim. 2. 5.), ei at være fritagen for Korset.

Jaa, men saa bliver jeg imidlertid stikkende i den legemlige Nød? Svar: Vi bede om Legemets Hjælp, men saa forstaaer Gud det om Sjælens Hjælp.

Jaa, men jeg vilde dog gjerne have legemlig Hjælp? Svar: Sjælen kan ei blive hjulpen, dersom ei Legemet ved Siden af Guds og Vre ogsaa bærer sit Kors.

Men hvorledes skal jeg da evindeligt overvinde mit Kors? Da overvinde de Hellige uden al Tvivl, naar de beholde i sig Ydmyghed og Taalmodighed.

Hvorledes vil jeg da endelig blive hjulpen? Naar Herren vil true Havet og Vinden, saa vil det blive stille; thi alene han, som har bevæget den, kan atter stille den, Es. 51, 15.: „Jeg er Herren din Gud, som adskiller Havet, at dets Bølger bruse. Herre Zebaoth er hans Navn.“ Han bliver formedelst Bob og Ydmyghed forsonet, ei med Ulydighed og Utaalmodighed.

En anden Prædiken.

Fjerde Søndag efter Hel. tre Kongers Dag.

Evangelium, Matth. 8, 23—28.

Dette Evangelium er et Billede og Speil paa den hellige kristelige Kirke, det er, alle Troende og Gudsfrygtige, som bliver lignet ved et Skib, der svæver omkring i stor Fare paa denne Verdens brusende Hav. Men det er Trøsten, at den Herre Christus er den rette Skipper og Patron i Skibet, som paa en underbar Maade regjerer samme, og har oprettet et stærkt Mastetræ i Skibet, nemlig hans Kors og Seiers-Tegn, hvortil vor Troes og Bøns Segl er fastbundne, hvilke af Guds Naades Vind drives igjennem Bølgerne, og som bliver styret formedelst den Helligaands Kompas. Saa er og dette Skib vel provianteret med det guddommelige Ords gode Brød og de hellige Sakramenters friske Vand, hvorved dette Skib forunderligen føres til det evige Livs rette Havn og til de Levendes Land.

Dg er dette ogsaa et Trøstebillede, hvorledes den almægtige Gud vil opholde sin Kirke lige indtil Verdens Ende i saa mange store Trængsler. Derpaa har han i Syndfloden viist os et Forbillede, hvilket vi kan læse i Mos. Cap. 6 og 7, hvor Noæ Ark er beskrevet, i hvilken den troende Noa, selv ottenbe, opholdtes i Syndflodens store Vand. Dg er det særdeles at mærke, at Gud Herren har villet lade Arken bygge saaledes, at Noa har maattet sætte Døren i Arkens Side, hvilken Dør Herren selv har sluttet efter ham.

Men nu betyder Vand og Jib i den hellige Skrift Ansægtning og Bedrøvelse, ligesom den 69de Ps. v. 2. 3. siger: „Gud frels mig; thi Vandet er kommet indtil Sjælen. Jeg er sjunken i dybt og skiddent Dynd, hvor man ei kan staa; jeg er kommen i meget dybt Vand, og Strømmen overskyller mig.“ Dg Propheten Esajas siger i 43de Cap. v. 2.: „Naar du gaaer igjennem Vandene, da vil jeg være hos dig, og igjennem Floderne, da skal de ikke overskylle dig; naar du gaar igjennem Jiben, skal du ikke brandes, og Luen ikke fortære dig.“ Men Noæ Ark betyder foruden den hellige, kristelige Kirke ogsaa den Herre Christum selv — Arkens Hemmelighed er Christi Legeme —. Ligesom nu Gud befalede at sætte Døren midt i Arkens Side, hvorigjennem Noa indgik, saaledes er i den Herres Christi Side ved hans Wunder aabnet os en Naade-Dør. Joh. 19, 34.

Naar nu Ansægtningernes store Vandbølger komme, saa kunne vi indgaae igjennem denne Dør, og i Christo blive opholdte for Ansægtningerne; thi naar vi indslutte os i hans store Kjærlighed og dyre Fortjeneste, og strax skjule os i hans Bunder, saa kunne vi være sikker for alle Ansægtninger. Og naar vi nu ere indgangne, saa lukker Herren Døren til efter os, at vi i Troen paa Christum blive vel forvarede og ere sikre for al Ulykke, hvorfor Salomons Høisang sammenligner de Christne med Duerne i Klippens Rister, Cap. 5, 12.: „Hans Dine ere som Duers Dine hos Vandbække; toebe med Mælk, som sidde smukt i deres Huller, som de opfylde.“ Dette udlægger de Naturkyndige saaledes, at Duerne skjule sig i Klippens Rister for Falken, og hve derfor gjerne ved Vandene; thi naar de see paa Vandet, saa kunne de strax see deres Fiendes Skygge i Vandet, og da skjule sig i deres Huler: Saaledes skjule de Christne sig i Herrens Bunder for Djævelen og alt hans Redskab, og sidde gjerne ved Guds Ords friske Vand (Ps. 23, 2.), hvor de ogsaa kunne lære at kjende Djævelens List og vogte sig for ham.

Efter som da den Herre Christus har forudsagt (Matth. 24, 37. 2c.), at det i de sidste Dage skal gaae til, ligesom i Noæ Tid (1 Mos. 6, 11. 12.), da alt Kjød havde forærvet sin Vei og Jorden var fuld af Ondskab, ligesom vi nu see for vore Dine at være Tilfældet, saa kan det ikke feile, at der jo maa komme en ny Syndflod, vel ikke en Vand-Syndflod, som den første, men en saadan Straf, der ligesom en Syndflod vil henrive Folkene og udrybde dem af Jorden. Er det ei en Pestilense, saa vil det være en blodig Syndflod; thi saadanne Straffe skulle gaae forud for den yderste Dags sidste Ild-Syndflod. Desuden vil og Angest, Trængsel og Banghed oversvømme den ganste Verden, ligesom en Syndflod (Luc. 21, 25.), saa at der i alle Lande og Steder vil være Al- og Beeklage af Hunger, Krig og Pestilense. Og ligesom det gik i Syndfloden, at alle Riber i den store Afgrund opbrast og alle Bande løb over, saaledes er det at befrygte, at Folkene vil opsætte sig og opbryde af deres Lande, ligesom naar Havet oversvømmer, og sønderriver Baandene.

Hvo som nu i denne store Syndflod vil være sikker for Guds Brede, naar Verden, som et brusende Hav, vil rase og storme, den gaae med Noa ind i Arken, det er, holde sig til Christum, til hans Ord og Bønnen, saa vil han blive opholdt i de store Vandflober. Hvor trøsteligt er det ei, at saasnart Noa var med Sine gaaet ind i Arken, saa har Gud selv lukket Døren til efter ham. Saaledes vil han ogsaa opholde

Sine, og indslutte og vel forvare dem i sin Beskyttelse og Varetægt, som i en stærk Fæstning.

Herom ville vi nu i Dagens Evangelium handle videre, og betragte: 1. Christi Fart paa Havet, hvorved vi ville høre: a) Hvorfor den Herre Jesus fører sine Disciple paa Havet. b) Hvad denue store Storm betyder. c) Hvorledes Herren sover i Skibet, og d) Hvorledes han opvækker sine Disciple.

2. Hvorledes den Herre Kristus med et Ord stiller Stormen, saa at i et Dieblit Vind og Hav vorder stille, og al Frygt, Død, og Stræf ophører.

Gud den Almægtige vil ogsaa stille og roliggjøre vore Hjerters urolige Hav, og hertil naadeligen give os Fredens og Trøstens sagtmødige Mand, Amen.

Den første Deel.

1. Hvad det betyder, at Herren fører sine Disciple paa Havet.

Og Jesus gif i Skibet, og hans Disciple fulgte ham. Jeg har forhen sagt, at Guds evige Søn har i Vandene beviist sine største Undergjerninger, saasom i Synfloden, i det røde Hav, i Jordan, og særdeles har han paa det galilæiske Hav gjort mange Mirakler. Nu vide vi, at Vand er i den hellige Skrift Kors og Glædelighed, ligesom den hellige Skrift (1 Kong. 22, 27.) taler saaledes: „Trængsels Vand.“ Heraf ville I da let kunne slutte, hvad det betyder, at den Herre Jesus fører sine Disciple paa Havet, nemlig, han viser dermed, at han fører sine kjære Christne i mangehaande Kors og Gjenvordigheder. Ja — maatte du sige — er da det et Vennestykke og et Kjærligheds Tegn, at føre Nogen midt i Gjenvordighed paa Angestens Hav? det kunde han gjøre sine Fiender. Svar: Han gjør det ei til vor Fordærvelse, men til vor Salighed; thi alle legemlige og timelige Trængsler have en god Ende, hvorimod alle gode Dage, al Overflødighed, Vellyst og timelig Glæde har en slet Ende. See til den rige Mand, hvilken slet Ende tog ei al hans Herlighed? Luc. 16, 23. See til Lazarus, hvad tog ei hans Gjenvordighed en god Ende? See til Sodoma og Gomorra, hvad blev Enden paa deres Vellyst, Rigdom og gode Dage? Ei andet end Svovel og Ild fulgte derpaa. 1 Mos. 19, 24. De, som nu Herren har kjær, dem fører han med sig paa Trængselens Hav.

At nu Gud Herren, som før er sagt, har beviist sine herligste og største Undergjerninger i Vandene, det betyder, at Gud i den største Nød og i de største Trængsler beviiser sin underbare Hjælp. Derfor fører han os i megen Trængsel, paa det han

vil bevise sin Herlighed, sin Almagt, sin Styrke, sine Undere paa os. Det er ei at udsige, hvilke store Undere Gud har bevist paa Menneskene i den største Nød.

Menneskets Roes er, at Gud beviser sine Undergjerninger paa dem, og saligt er det Menneske, paa hvem Gud har bevist dem; thi det vil blive samme Menneskes største Roes paa hin Dag, naar han kan sige: Paa mig har Gud bevist dette Under, paa den et andet. Derover ville vi glæde os og sige: „Herren haver gjort store Ting imod os; Herren haver gjort store Ting imod os, derfor ere vi glade. De, som saae med Graad, skal høste med Frydesang,“ Ps. 126, 2. 3. 6. Hvad ville Israels Børn sige, for at Gud førte dem igjennem det røde Hav? Hvad vil Jonas sige, hvem Gud opholdt i Hvalfistens Bug? Hvad vil Daniel sige, som blev opholdt iblandt Løverne? Og de tre Mænd i den gloende Døn? Hvad sagde den fromme Anna? „Herren er den, som døder og gjør levende; som nedfører til Helvede, og fører op igjen; Herren er den, som gjør fattig, og gjør rig, som nedtrykker, ja og den, som ophøier,“ 1 Sam. 2, 6. 7. Følg derfor din Herre efter, hvorhen han fører dig; han vil igjennem Trængselen gjøre dig herlig og føre dig til det evige Liv.

2. Men hvad bethder den store Storm?

Og see, da blev en stærk Storm i Havet, saa at Skibet skjultes af Bølgerne. Skibet er Kirken og vor Christendom, samt ethvert Menneskes Stand, Embede og christelige Kalb. Hvo, som nu træder derind, den maa befrygte sig, at en stor Storm vil reise sig; thi dette Skib svømmer paa denne Verdens vilde, uhyre Hav.

Der ere tvende Slags Storme: indvortes, hvor Gjerrighed, Hoffærdighed, Brede, Misundelse, Bøllyst, Frygt ere Bølgerne; og udvortes ved Forsøgelse. Ligesom Havet ikke kan staae stille, saaledes er det umuligt at have megen Fred i denne Verden; og ligesom en Bølge kommer efter den anden, saaledes ogsaa her en Trængsel efter den anden. Man kan ikke vel fare paa Havet uden Fare, uden Belymring, Frygt og Skræk; saaledes heller ikke i denne Verden: — Snart opstaaer en Storm, en Ansægtning, der reiser sig op imod vor Troe; — snart kommer en Vandbølge, som vil undertrykke vort Kalb, Stand og Embede, da indfinder sig Utaalmodigheden, hvorved Mange forlabe sit Kalb og Stand. Da bliver ofte det arme Skib bedækket med Havets Bølger og vil synke. Snart opstaaer en mægtig Stormvind, den grumme Brede og andre onde Affecter, som kaste alt over en Hob, og da gaaer stundom det arme Skib næsten

ganfle under, saa at det neppe er at opholde. Men — Fortvivlelsen da? Al Herre Gud! hvilken forfærdelig Storm er ei den, hvorledes raser og bruser ei den imod vort Christendoms arme Skib; den er ligesom Hvirvelen, der løber cirkelvís rundt i Vandet og bliver nedslunget i Afgrunden. Naar i store Bande en saadan Hvirvel griber et Skib, saa driver den det rundt med sig og nedslunger det med i Afgrunden, hvor det bliver opslugt. Og in Summa, disse fire indvortes Stormvinde, de hastige Anfægtninger, den store Utaalmodighed, den grumme Brede og Fortvivlelse, det er den største og stærkeste Storm; thi den gaaer imod Sjælen, ligesom den 42de Psalme siger: „Hvorfor nebbøier du dig, min Sjæl, og bruser over mig?“ Item: „Afgrund raaber til Afgrund for dine Renders Lyd; alle dine Vandover og dine Bølger gif over mig.“ Da liber vore Sjæles arme Skib Nød.

Den udvortes Storm, som angaaer Legemet, er ei saa farlig: som Armod, Sygdom, Foragt, Forsølgelse, hvilke vel døder Legemet, men ikke Sjælen, og derfor ere de med Guds Hjælp lettere at overvinde. Nu reiser sig en stor Storm imod den arme Christenhed: — Tyrkens og Hedningernes brusende Hav raser og snuser, Havet bruser, Folkene rase, Ps. 46, 4. Gud staae os bi og række os sin Haand, ligesom Petrus paa Havet (Matth. 14, 31.) og opholde os.

3. Men hvad gjør Herren i vort Skib?

Han sover! Det er, uagtet han er hos os i vor Nød, midt paa det brusende Hav, i vort lille Skib, i vort Embede, Kald, Stand, Arbeide, Huusholdning, Gudstjeneste, Christendom, ja i vore Hjerter, saa er han dog saa hemmeligen skjult hos os, at han ikke alletider laber sig see med sin Hjælp, som vi gjerne ville have det. Og uagtet Israels Vægter hverken sover eller slumrer, saa synes vi dog, at han sover, at han ikke seer vor Nød, at han ikke hører vor Bøn, at han har forglemte os, har forladt os og forstødt os fra sit Ansigt. Jobs B. 9, 16. Es. 49, 14. 15. Ps. 88, 15. Ps. 31, 23. Derimod skulde vi nu vide af Guds Ord at trøste os herimod, ligesom den 121de Psalme v. 3 siger: „Han skal ikke lade din Fod snuble, han skal ikke slumre, som bevarer dig.“ Ps. 34, 16.: „Herrens Dine ere vendte til de Retfærdige, og hans Øren til deres Raab.“ Der staaer ikke, at Herrens Dine sover, men de see. Ps. 94, 9.: „Mon den, som plantede Dret, skulde ikke høre? eller den, som dannede Diet, skulde han ikke see?“ Han, som har gjort Fader- og Moderhjerter saaledes, at de ei kunde forglemme deres Børn (Es. 49, 14.), skulde han have et forglemmeligt Hjerter? Han,

hvis Brede varer et Dieblif (Ps. 30, 6.), skulde han evindeligt vrede? Han, som er en Gud af stor Naade, Trofasthed, af megen Taalmodighed og stor Langmodighed (2 Mos. 34, 6.), hvorledes skulde han evindeligt forfaste? „Jeg, jeg sagde (siger David i Ps. 31, 23.), der jeg hastede: jeg er udryddet fra at være for dine Dine; endog hørte du mine ydmyge Begjæringers Røst, der jeg raabte til dig.“ Og Jonas, der han var i Hvalfistens Bug, sagde: „Og jeg, jeg sagde: jeg er udkastet fra dine Dine; dog vil jeg blive ved, at see til dit hellige Tempel. Der min Sjæl forsmægtede ubi mig, kom jeg Herren ihu; og min Bøn kom til dig i dit hellige Tempel,“ Jon. 2, 5. 8. Og Job siger i sin Bog 10 Cap. v. 13.: „Men disse Ting havde du skjult i dit Hjerte; jeg veed, at dette var hos dig.“ Derom siger Propheten Esaias i 41de Cap. 10, 14.: „Frygt ikke, thi jeg er med dig, see ikke om til andre, thi jeg er din Gud; jeg haver styrket dig, ja hjulpet dig, ja opholdt dig med min Retfærdigheds høire Haand. Frygt ikke, du Orm Jacob! I saa Folk, Jsrael! jeg, jeg haver hjulpet dig, siger Herren, og din Frelser er Jsraels Hellige.“ Og i 54de Cap. 7. 8. 10. siger han: „Jeg haver forladt dig i et lidet Dieblif, men jeg vil samle dig med store Barmhertigheder. Det lidet Bredden varede, skjulte jeg mit Ansigt et Dieblif for dig, men jeg haver forbarmet mig over dig med evig Miskundhed, sagde Herren, din Gjensløser. Thi Bjergene skulle vel vige, og Høiene bevæges; men min Miskundhed skal ikke vige fra dig, og min Freds Pagt ikke bevæges, sagde Herren, din Forbarmer.“ — Hedningernes Guder sove, ligesom Elias spottede Baals-Præsterne; da de strege og skare sig med Knive, sagde han: „Raaber med høi Røst, eftersom han er en Gud.“

4. Men hvad gjøre Disciplene i denne store Nød?

Fortvivle de, forsfage de, bespotte de Gud? Nei. De gjøre tvende Ting: 1) Tænke de paa Herren, at han er hos dem i Skibet. Ja, siger du, de have haat det godt, Herren har været hos dem! Ei, omendstjændt han ikke paa en synlig Naade er hos dig, ligesom hos Disciplene, saa er han dog paa en himmelsk, skjult Naade hos dig. Har han ikke sagt: „Efterdi han haver Lyst til mig, saa vil jeg udfrie ham; jeg vil ophøje ham, thi han kender mit Navn; han skal kalde paa mig, og jeg vil bønkhøre ham, jeg er hos ham i Nød, jeg vil frie ham og herliggjøre ham?“ Ps. 91, 14. 15. Item, da Herren opfoer til Himmels, sagde han: „See, jeg er med eder alle Dage indtil Verdens Ende,“ Matth. 28, 20. og i Joh. 14, 18.: „Jeg vil ikke forlade eder faderløse, jeg kommer til eder.“ I

skulle have en Immanuel, en Fader og Broder i mig. Naar derfor Uveiret, Bølgerne og Stormvindene støde an paa dit Skib, naar Frygt, Angest, Trængsel og Forsagthed anfægter dig i dit Kalb, saa tænk, at Herren er hos dig i dit Skib.

2) Træde de til og opvække Herren. Saaledes skal ogsaa du træde til og opvække ham og sige med David af den 44de Psalme: „Vaagn op, hvorfor vil du sove, Herre? vaagn op, forkast ikke evindeligen. Hvorfor vil du skjule dit Ansigt, og glemme vor Elendighed og vor Trængsel? Thi vor Sjæl er nedbøjet i Støv; vor Bug hænger ved Jorden. Gjør dig rede, du, som er vor Hjælp, og forløs os for din Mistundheds Skyld.“ Ps. 77, 8.: „Skal Herren bortkaste i Evighederne og ikke blive ved at have Behagelighed til mig ydermere?“ Ps. 78, 65.: „Da opvaagne Herren som en Sovende, som en Vældig, der skriger med Fryd af Viin.“ Vor Bøn drager den Almægtige efter sig, i hvem er al vor Elendigheds Hjælp og Læge; og formedelst Korset blive vi dragne til Gud, som til vor Læge, paa det vi maa blive beclagtig udi hans Hjælp. Vi skulle visse troe, at Herren sørger for os; derfor staaer hos Marcus i 4de Cap. v. 38.: „Mester, skjøtter du intet om, at vi forgaae?“ Det er: Er du ikke vor Fader, vor Skaber og vor Opholder, vil du da lade din Skabning forværres? Es. 63, 15. 16.: „Skue ned fra Himlene, og see fra din Helligheds og Herligheds Bolig; hvor er din Nidkjærhed og din Vælde? Dine Indvolbes og dine Barmhertigheders stærke Lyd holder sig tilbage mod mig. Du er dog vor Fader; thi Abraham vedde intet af os, og Jsrael kjender os ikke; men du, Herre, er vor Fader, vor Gjænløser er dit Navn af Evighed.“ Naar vi saaledes raabe, da vil Herren svare. Hør, hvad den 70de Psalme siger: „Jeg er elendig og fattig, Gud! skynd dig til mig; du er min Hjælp og min Befrier; Herre! tøv ikke.“ Phil. 4, 6.: „Bekjæmper eder Intet, men i alle Ting lader eders Begjæringer kundgjøres for Gud i Bøn og ydmyg Begjæring, med Taksigelse.“ Og i Ps. 55, 23. hebdet det: „Rast din Omhu paa Herren, og han, han skal sørge for dig; han skal ikke tilstede, at den Retfærdige roffes evindeligen.“

Den anden Deel.

Om Herrens Undergjerning.

1. Taler han med sine Disciple. 2. Med Veiret og Havet.

Vi have da her først en Lære om den stærke og svage Troe.

Hvi ere I frygtagtige, I lidet troende? En smul, fast og bestandig Troe er en særdeles høi Guds Gave; thi med Troen

forener sig Guds Kraft og Styrke, og Epistelen til de Ebræer 11te Cap. opregner mange store Gjerninger, som alle ere skeete ved Troen. „Formedest Troen er Noa bleven opholdt i Arken, de tre Mænd i den gloende Dyn, Daniel i Løve-Kulen, Jonas i Hvalfisken Bug“ o. s. v. Summa, i denne ene Guds Gave er lagt Alt, og vi have Noget vor hele Levetid at lære derpaa. Men I skulle her lære, at der er ingen retskaffen Troe, uden den maa blive prøvet, ja alle Christnes Troe maa udstaae en Prøve; det have vi alle at vente, og er det endnu ikke skeet, saa maa det endnu skee. Derfor skulle vi bede og sige: *Alt, min kjære Gud! da min Troe endnu maa udstaae en Prøve, og jeg ikke veed, naar og hvorledes du vil prøve mig, saa ophold mig dog, at jeg maae udstaae Prøven og „min Troe blive funden kosteligere end Guld,“* 1 Petr. 1, 7. Jo stærkere Troe, desto stærkere er Guds Hjælp i os; jo svagere Troe, desto svagere er Guds Kraft i os. David siger: „Jeg vil gaae ind i Herrens, Herrens Kraft.“ Ps. 71, 16. Guds Kraft er ligesom en Jld, jo mere Træ du lægger dertil, jo større Jld; saaledes og, jo mere Troe, desto mere Guds Kraft, thi Guds Kraft har ellers intet, hvori den kan vise sig og blive stor, naar vor Troe ikke er der. Ligesom et Frø voxer i Ugeren, saaledes tager Guds Kraft til i vor Troe; derfor er Guds Kraft ikke hos en Bantroende, men er dog ogsaa i en Svagtroende, „thi Guds Kraft er mægtig i de Svage,“ 2 Cor. 12, 9. Men Troen voxer ved Ordet og Bønner, hvorfor Disciplene bede: Herre, forøg os Troen,“ Luc. 17, 5. Saa er det og at mærke, at Herren her sætter Svagtroen og Frygt somhed sammen, hvormed han lærer os, at Frygten kommer af den svage Troe; thi jo mindre Troe, jo mere Frygt; jo større Troe, jo mindre Frygt og desto større Styrke. Frygten er Bantroens Frugt, thi Troen maa overvinde Alt, Døden, Djævelen, al Ulykke og Verden, hvorfor St. Johannes kalder Troen „den Seier, som overvinder Verden.“ Troen er den rette aandelige Styrke, som har at byde over den ganste Natur, Døden, alle Sygdomme og Djævelen; den har været Samsons store Styrke, Moses, Josvas og Davids, da han slog Philisteren, Løven og Bjørnen; da har han sjunget den 46de Psalme: „Gud er vor Tillid og Styrke, en Hjælper i Angester, som er befunden at være saare stor. Derfor ville vi ikke frygte, naar Jorden end forandrede og Bjergene bevægedes og henfløi midt i Havet. Om end Vandene deri bruse og oprøres: Bjergene bave af bets stolte Bølger, Sela! Jlobens Bætte skal glæde Guds Stab; ja, det hellige Sted iblandt den Høiestes Boliger. Gud er midt derudi, den skal ikke bevæges; Gud skal hjælpe den, naar Morgenens frembryder.“ Jtem, Ps. 27, 1.: „Herren er

mit Lys, og min Salighed, for hvem skal jeg frygte? Herren er mit Livs Kraft, for hvem skal jeg ræddes?"

Mange ere saa svagtroende, at, omendfjænt de i mange Ting have erfaret Guds Hjælp, saa fortroe de sig ham dog ikke, ligesom Philisterne sagde: „Ebers Guder ere Bjerg-Guder“ (1 Kong. 20, 23.), kunne alene hjælpe paa Bjergene. O, den store Daarlighed! Dog hører ogsaa Gud den svage Troe; han forsmaaer Ingen, der kommer til ham, han vil ikke sønderbryde det knusede Rør, og ikke udslukke den rygende Hjør, Es. 42, 3. Den svage Troe erholdt ogsaa her Hjælp. Den styrker de Svage (Ezech. 34, 4.), giver de Trætte Kraft, Es. 40, 29. „Herren opholder alle dem, som falde, og opretter alle de Nedbøjede,“ Ps. 145, 14.

2. Taler Kristus med Veiret og Havet. Christi Ord og Stemme er almægtig.

Og han stod op, og truede Veirene og Havet, og det blev ganske blikstille. Hvor herligt og deiligt maa det have været at see og høre, og hvor stort og majestætist er det, at hyde over tvende saadanne mægtige Creature, et stort Storm-Beir og Havet. Han har med Fingeren truet Veiret, og sagt: „Vær stille!“ og til Havet: „Hør op at rase og bruse!“ Ligesom St. Marcus siger, at han sagde: „Tie! vær stille!“ Det er en underbar Handel, at Kristus taler med Creaturene, som med Menneſket. Hvorledes har da Veiret og Havet hørt, hvad Herren sagde og bød, og hvorledes have de forstaaet det? Saaledes at de have fundet en mægtig, guddommelig Kraft, derfor ere de strax bleve stille. I Christi Ord og Stemme er en guddommelig Magt, hvilket ogsaa den hebenske Høvedsmand vel erkjendte, da han sagde til Herren: „Siig kun et Ord, saa bliver min Dreng helbredet,“ Matth. 8, 8. Og da Herren med høi Stemme raabte: „Lazarus! kom herud!“ (Joh. 11, 43.), da har Døden fundet Guds Magt. Men hvorledes er det at forstaae, at Josva bød Solen og Maanen paa Himmelen, og sagde: „Sol! stat stille i Gibeon, og du Maane i Hjalons Dal!“ (Josv. 10, 12.), hvorpaa Solen og Maanen stod stille? Er da det ogsaa skeet ved guddommelig Magt? Hør, hvad Skriften siger B. 14.: „Der var ingen Dag, som denne, hverken før den, eller efter den, at Herren hørte en Mands Røst.“ Hvad nu Josva ved sin troende Bøn har gjort, som et blot puurt Menneſke, det har Kristus gjort, som Gud og Menneſke, ved sin egen guddommelige Magt. Den Gud, som kan gjøre dette, kan ogsaa hyde over Folkene, han kan stille Havets Brusen, Folkenes Rasen. Og i 46de Ps. 7. 10. 11. hedder det: „Hedningerne brusede,

Rigerne bevægedes; han udgav sin Røst, Jorden smeltedes. Den, som kommer Krigene til at holde op indtil Jordens Ende, sønderbryder Buen og afslugger Spydet, brænder Bognene med Ilden. Lader af, og vider, at jeg er Gud, jeg vil ophøies blandt Hedningerne, jeg vil ophøies i Landet." Ps. 93, 3. 2c.: „Herre! Strømme opløste, Strømme opløste deres Lyd; Strømme opløste deres sammenstødende Bølger. Dog er Herren mægtigere i det Høie, end mange Vandets Lyd, ja, end de mægtige Bølger i Havet. Dine Vidnesbyrd ere saare trofaste; Hellighed er smuk for dit Huus, Herre! jaalænge Dagene varer." Item, Ps. 89, 9. 10.: „Herre, Gud Zebaoth! hvo er som du, stormægtig, o Herre? og din Sandhed er trindt omkring dig. Du hersker over det hovmodige Hav; naar dets Bølger opløstes, da kan du, ja du komme dem til at høre op."

3. Men hvad sige Folket dertil, at Veiret og Havet ere Christum lybige?

Hvad er denne for En, at baade Veirene og Havet ere ham lybige? Det er den Mand, der har skabt Veiret og Havet; derfor er det billigt, at de ere ham lybige. Er nu denne Slutning vis: Creaturet bør billigen ære dets Skaber; nu er Havet og Veiret Guds Creatur, derfor maa de være deres Skaber lydig — nu! hvorledes kommer det da, at Mennesket, som er det ædleste Guds Creatur, ikke vil være sin Skaber lydig? Derfor vil Himmelen og Jorden og alle Creature anklage os. Saa siger Gud hos Es. 1, 2.: „Hører, I Himle! og du Jord! mærk, thi Herren haver tallet; jeg haver opdraget Børn, og ophøiet dem, men de, de have gjort Overtrædelse imod mig." Hører nu Himmelen og Jorden, Veiret og Havet Guds Stemme, hvormeget mere skulde et Menneske da høre den! Men de Troende skulde tænke paa denne Trøst i deres Nød, og af ganske Hjerte forlade sig paa Gud; naar vi holde os fast til Gud, saa skulde vi endnu forundre os over Guds Hjælp. Det er et christeligt Livs Fuldkommenhed, ganske og aldeles at hænge ved Gud og stedsse beskue ham, ligesom de hellige Engle, og i Alt alene at haabe paa ham er et himmelskt, engleligt Liv. Guds Hjælp er forunderlig og ubegribelig. Hvor forunderlig frelste han ei Betulua (Judith Cap. 15), Susanne (Sus. Historie Cap. 44), David (1 Sam. 23, 27.), da sov han ganske tryk. David var i Sauls Hænder, da kom et Bud ilende, som sagde, at Philisterne vare faldne ind i Landet, og da maatte han drage tilbage. Jeg haaber, at Gud vil ogsaa lade Tyrken høre et Skrig, og kalde ham tilbage igjen, naar blot vi gjorde Bob og bade flittig.

Vi ville slutte med den 46de Psalme v. 10. 2c.: „O Gud!

tænke paa din Miskundhed, inden i dit Tempel. O Gud! ligesom dit Navn er, saa er din Priis indtil Jordens Ende; din høire Haand er fuld af Retsfærdighed. Zions Bjerg glæder sig, Judæ Døttre fryde sig, for dine Dommers Skyld. Gaaer omkring Zion, og omringer den; tæller dens Taarne. Sætter eders Hjerter til dens Muur, forhøier dens Paladser, at I kunde fortælle det for den Slægt, som kommer herefter. Thi denne Gud er vor Gud evindeligen og altid; han, han skal ledsage os over Døden." Amen.

Femte Søndag efter Hellig tre Kong. Dag.

Evangelium Matth. 13, 24—31.

Forberedelse.

Der ere tvende Ting, som ethvert Menneſte dagligen ſkulde betænke, og lade ſamme være en Regel og Retteſnor for ſit Liv: Førſt ſkal han prøve ſig ſelv, om hans Tænker, Ord og Gjerninger ere af Gud og af den Helligaand, eller om de ere af den onde Mand, ſom et giftigt og ſtadeligt Ukrud, ſom Fienden har ſaaet; thi den onde Mand og Menneſtets onde fordærvede Natur er ſaa liſtig, at naar man ikke vaager i Bønnen, men er ſikker og ſvøgnig, ſaa lader den onde Natur, der ſtedſe ſmigrer ſig ſelv, ſig ſnart overtale, at alle hans Tænker, Ord og Gjerninger ere af Gud, ſom en god Sæd; men naar man ret ſeer til og vaagner op af ſin Sikkerheds Svøvn, ſee! ſaa er det Fiendens Ukrud, ſom han har udſaaet i os. For det andet, ſaa ſkulle vi dagligen bede, at naar vi fare vilde i Tænker, Ord og Gjerninger formedelſt vor Svaghed og Blindhed og ved Fiendens Bedrag, at da Gud Herren ikke vil lade ſamme Fiendens Ukrud vore til vor Fordærvelfe, men derimod ſtyre det til en god Ende, ligesom Gud kan af Mørke gjøre Lys og af Ukrud god Hvede.

Indgang.

I 1ſte Moſebog 26de Cap. v. 1. 2c. læſe vi om Patriarken Iſaak, at han har ſom en Udlænding boet i Philifternes Land i Gerar under Kong Abimelech. Der har Herren aabenbaret ſig for ham og givet ham Forjættelſen om Canaans Land, og at i ham alle Folk ſkulde velsignes. Og Gud gav ham Naade for Kongen, ſaa at Kongen lod udgaae et Bud: „Hvo, ſom rører ved denne Mand, og ved hans Huſtrue, ſkal viſſeligen dødes.“

For at nu Herren vilde bevise, at af Isaak skulde komme den Herrens Velsignebe, den Kristus, saa gav Gud ham til Tegn herpaa en herlig udvortes Velsignelse, thi det hedder bersteds, at Isaak saae der i Landet og fik samme Aar hundrede Fuld Frugt. Han har steds tiltaget i Velsignelse, saa at han er bleven fast mægtig i Guds, hvorfor ogsaa Philisterne fik Alvind imod ham, og tilstoppede Vand-Brøndene og opfyldte dem med Jord. Da er han draget derafra og har ladet grave andre Brønde, hvor ogsaa Herren aabenbares for ham, og hvor han byggede Herren et Alter og paakaldte i Herrens Navn. Derved blev nu Kongen forarsaget til med sine Fortrolige at gaae til ham, og de gjorde da en Pakt med ham, og sagde: „Vi see klarligen, at Herren er med dig, derfor sagde vi: Kjære, lad være en Tids imellem os indbyrdes, imellem os og imellem dig, og vi vil gjøre et Forbund med dig: At du ikke skal gjøre Ondt imod os, ligesom vi have ikke rørt dig, og ligesom vi ikke have gjort dig andet end Gødt, og vi lode dig fare i Fred; du er nu Herrens Velsignebe.“ Saa gjorde han dem et Gjestebud, og de aade og drak.

Dette er nu en ret deilig Historie, i hvilken vi have et stjønt Forbillede paa den Herre Jesus Kristus, den himmelske Isaak, der skulde være en Velsignelse for alle Folk paa Jorden (1 Mos. 22, 18.), og som skulde være den rette Sædmand, der i et fremmed Land iblandt Hedningerne skulde saae og indhøste hundrede Fuld Frugt (Matth. 13, 23. 2c.), ligesom vi see, at Hedningerne ere ved Evangelium bleve omvendte, og at det lille Evangelii Sædekorn er bleven til et stort Træ og en riig Høst. Hvo, som forstaaer Agerdyrkningen, den seer vel, at Naturen ei kan bringe det saa høit, at den skulde bringe hundrede Fuld Frugt; derfor hedder det derhos: „Herren velsignebe ham.“ Desaarfsag betyder denne Velsignelse noget Betydnerligt.

Men ligesom Philisterne bare Alvind imod Isaak, og tilstoppede Vand-Brøndene for ham, saaledes fordærver de Helvedes-Philister, de onde Mander den gode Hvede, som Kristus har saadet, og tilstoppe de levende Vand-Kilder formeblst Kjættarie, Forargelse, onde Exempler, Skam og Synder, opfyldte Brøndene med Jord, med kjædelig Lyst, med jordiske Ting, med Gjerrighed og Bug-Sorg, saa at det, som Kristus har saadet, maa borttørres. Men hans Tjenere grave friske Brønde og aabne Christi levende Kilde (Ps. 36, 10.), hvorved Guds Sæd kan vore.

Men ligesom ogsaa Isaak var en Velsignelse for det ganste Land, saa at Kongen selv kaldte ham en Herrens Velsignebe, saaledes er ogsaa den gode Hvede sammen med Landets Ukrud;

og det er en Betsignelse for Folket, at de have Gudsfrøgtige iblandt sig; ja dersom der ei var nogen from Mand mere i Landet, saa var der heller ingen Betsignelse iblandt Menneskene. Derfor lader Gud Ufrubdet være sammen med den gode Hvede, paa det at Gud for de Frommes Skyld ogsaa vil gjøre de Onde Godt — ellers vilde Verden undergaae — og paa det de Fromme formeblst deres gode Exempler og Gudsstjeneste maatte omvende de Onde, ligesom Isaak omvendte Abimelech, saa at han gjorde en Pagt med ham. Derfor lader Gud Ufrubdet staae sammen med Hveden, ligesom ogsaa denne Parabel foreholder os. Samme begriber i sig.

Tvende Dele:

1. Hvorledes alle Mennesker ere af Naturen i Adam Ufrub, udsaaet af Fienden. 2. Hvorledes vi i Christo maa gøres til en ny Hvede, og af Adam blive oversat i Christo.

Den første Deel.

Om Ufrubdet.

I Matth. 13, 37. 2c. forklarer Herren selv denne Betsignelse, og siger: „Den, som saaer den gode Sæd, er Menneskens Søn. Men Ageren er Verden; men den gode Sæd er Rigets Børn; men Klinten er den Ondes Børn. Men Fienden, som den saaede, er Djævelen; men Høsten er Verdens Ende; men Høstfolkene ere Englene.“ Denne Forklaring maa vi nu følge, og bessaarsag mærke denne Underretning: Da Verden er Ageren, som bærer den gode Sæd og Ufrubdet, saa skulle I vide, at den meget trofaste Gud, den himmelske Sædemand, havde allerførst saaet god kostelig Sæd paa Verdens Ager; det var vore første Forældre i deres Uskyldighed og indplantede Hellighed og Retfærdighed, det skjønne Guds Billede, de hellige og retfærdige Guds Børn (1 Mos. 1, 27.), hvorfor de billigen blive kaldte Guds Sæd, plantet og født af Gud, de grønnede og blomstrede i alle fuldkomne Dyder. Thi ligesom Gud Herren, da han skabte Jorden ved sit Ord, tillige ogsaa plantede deri alle Jordvæxters naturlige Kræfter, alle Væxters forborgne Sæd; og ligesom da han sagde: „Jorden udgave Græs, Urter, frugtbare Træer“ (v. 11. 12.), da udgav ogsaa Jorden af dens skjulte Kræfter allehaande Urter, Blomster, Træer og Jordens Frugter, hvilket var en kostelig Sæd, som Gud ved sit Ord paa en kraftig Maade havde indplantet Jorden: — saaledes, da Gud skabte Mennesket i sit Billede, indplantede han i det alle guddommelige Dyder, som et Guds Billede skal have, hvilke beiligen have ladet sig tilsyne i

Forstanden, Villien, Hjertet, Tanker, Ord, Gjerninger og Gebærder, saaledes at ligesom Jorden har været fuld af deilige Blomster, saaledes var Mennesket fuld af guddommelige Dyder. Og ligesom Himmelen er fuld af Stjerner, ligesom om Gud havde indsaæet dem deri, saaledes var Guds Billede i Adam fuldt af skinnende Dyder; thi Dyden er et skjønt Lys, hvorfor ogsaa Gud er et Lys, og har steds aabenbaret sig i en overordentlig skøn Glæde. „De Retfærdige skal paa hiin Dag skinne som Solen og som den udstrakte Befæstnings Skin evindeligt og altid,” Dan. 12, 3. Saaledes vil Guds Billede og Herlighed skinne i dem. Var nu dette ei en skøn, god Sæd, udsæet og plantet af Gud.

Men denne gode og ædle Sæd, som Gud havde udsæet paa Verdens Ager, i Paradiset, den har Fienden, den lede Satan, aldeles fordærvet, og gjort denne gode Hvede til ibel Ukrud, til ibel Torne og Tidsler, saa at Moses vel maatte sige: „Deres Viintræ er af Sodoma Viintræ og af Gomorra Agre; deres Druer ere Galbe-Druer, de have bedste Klaser; deres Vlin er Drage-Forgift og grum Øgle-Galbe,” 5 Mos. 32, 32. 33. Og ligesom Mennesket var tilforn Guds Billede, saa er det nu bleven Satans Billede, har bekommet et fiendtligt, forvendt Hjerte, og er bleven, ligesom han, en Guds Fiende af Naturen. Tilforn var det ligesom Gud efter Guds Billede, men nu er det Gud aldeles uligt og gjenstridigt; tilforn blomstrede i det alle Dyder, ligesom en Mark, som Herren har velsignet og plantet med sin Haand, men nu blomstrer i det alle Udyder; tilforn skinnede i det alle Dyds-Stjerner og Mennesket var Guds Himmelmel — da hed det: „Himlene ere min Throne, og Jorden mine Fødders Fodstammel,” (Ej. 66, 1.), men nu er Mennesket ganske opfyldt med Mørkhed, da Mørkhedens Land boer og har sin Gjerning i Vantroens Børn. Eph. 2, 2. Al, dette Ukrud kan man ikke nofsom beskrive og beklage! Thi den onde Fiende har saa aldeles forgiftet Mennesket, saa aldeles styrtet dem udaf den himmelske Frihed i den elendigste Syndens Trældom, saa at Mennesket ei har beholdt noget Lem paa sit Legeme reent og frit, saa at Hjertet er bleven saa ureent, at ingen Kraft, ingen Bevægelse eller Affect er beholden reent og frie, „saa at vi ei engang ere dygtige til at tænke noget Godt, som af os selv” (2 Cor. 3, 5.); men den onde Fiende har aldeles forgiftet det ædle Menneske, indvortes og udvortes, og beklædt det med tykt Mørke. Thi ligesom naar et Legems Lem er sygt, det ganske Menneske da lider, saaledes er den ganske Sjæl med alle dens Kræfter forgiftet og formørket, da Troen og Guds Kjærlighed er udsuget i Mennesket; thi naar Apostelen Paulus siger til de

Col. 3, 9.: „Udfør det gamle Menneske med dets Gjæringer," saa mener han det gamle Menneske med alle dets Kræfter, det duer aldeles intet, er en ond Plante, alle Kræfter, indre og ydre, due intet. Derfor hedder det i 1 Mos. 6, 5. og 8, 21. „at det menneskelige Hjertes Digten og Tragten er ond fra Ungdommen af," der er ingen hellig, god, reen Tanke deri. Og i Jer. 17, 9.: „Hjertet er bedrageligt mere end alle Ting, det er ulægeligt; hvo kan kende det?" Der bliver Hjertet sammenlignet med en uudforskelig Afgrund, fuld af Ondskab; hvad slettere kunde blive sagt derom? Hvorledes beskriver Esaias Cap. 1, 4—6. Mennesket? „Vee et syndigt Folk, et Folk med svar Misgjærning, de Ondes Sød, de fordærvelige Børn! de forlode Herren, de opirrede den Hellige i Jsrael, de vee tilbage. Hvorfor skulde man slaae eder ydermere, da I dog kun forsøge eders Afvigelse? det gamle Hoved er sygt, og det gamle Hjerte er svagt. Fra Jobsaale og indtil Hovedet er intet Heelt paa det; men Saar og Blaaflaget og Bylder fulde af Røde, som ikke ere udtrykte, og ei forbundne, og ei lindrede med Olie." Og hvorledes beskriver Esaias atter det naturlige Menneske? „Men vi vare, vi alle, som de Urene, og alle vore Retfærdigheder, som et besmittet Klæde; og vi faldt alle af som et Blad, og vor Misgjærning førte os bort som et Veir," Es. 64, 5. See, saaledes har Satan fordærvet den gode Hvede, forgiftet den ædle Guds Plante, besudlet og forpøt det skønne Guds Billede. Saa lærer nu heraf enhver, at kende sig selv at være Djævelens Ukrud af Naturen, Ingen er for ædel dertil. „Herren saae ned af Himmelen paa Menneskens Børn, at see, om der var nogen Forstandig, som søgte Gud. De ere alle afvegne, de ere stinkende tillige; der er Ingen, som gjør Godt, ikke end een," Ps. 14, 2. 3. Hjælp, evige Gud! hvad gjør jeg nu, at jeg maa ophøre at være Djævelens Plante og blive Guds rene gode Hvede?

Den anden Deel.

Om den gode Hvede.

Du har hørt, at vore første Forældre have i deres Ustyrbighed været Guds rene Hvede paa Verdens Alger, og at de ere senere af Satan blevene forvandlede til idel Ukrud, og ei beholdt noget Godt mere, der kunde være stiftet til Guds Rige. Thi ligesom der paa et dødt Legeme ei er noget Godt mere, men samme er en Gru, en Væmmelse, der maa bort fra menneskelige Dine, da de Levende ikke kunde taale dets Nærværelse: saaledes var ogsaa Mennesket formebest Synnen dødt den evige Død, ligesom St. Paulus siger: „Der vi vare dødt i Synnen" (Eph. 2,

5.), og vare vi, som et dødt Legeme, en Gru og Vebestyggeselighed i Guds Dine, og kunde ikke blive taalt iblandt de Levende og i de Levendes Land. Derfor, skal nu Mennesket igjen blive Guds rene og gode Hvede, saa maa Gud gjøre ham ganske og aldeles nye igjen baade paa Legem og Sjæl, hvilket vel her bliver begyndt formedelst Troen, hvad Sjælen angaaer, men hijsket vil Gud ogsaa gjøre Legemet ganske nyt igjen. Saa maa da den himmelske Sædemand omplante os, ligesom naar man afbryder en Pøbeqvist og pøder den ind i en anden grøn Stamme.

Her ere nu tvende Stammer: Den gamle, onde, giftige Stamme er Adam — den nye, gode, lægende, sunde Stamme er Christus; derfor maa vi alle blive oversatte af Adam i Christo. Men dette skeer ved den nye Fødsel, ved den sande Bod og ved Troen, derved bliver Christus levende i dig. Alt, hvad du nu har af den gamle Stamme, af Adam, det maa døe i dig, saasom Hoffærdighed, Gjerrighed, Vellyst, Brede, Hevn-gjerrighed, Egentjærlighed, Egen-Vre, Løgn, Bespottelse og alle Kjødets Gjæringer; thi det er Giften, som du har indsuet af den gamle Stamme, af Adam, og saa længe du suer denne Gift i dig, saa længe er du Ukrud og et Træ, der tilhører Jlden. Matth. 7, 19. Men ligesom en Pøbeqvist suer sin Saft af den nye Stamme og deraf grønnes og voxer, indtil den bliver et Træ med den nye Stamme, saaledes brage og de, som ved Troen ere indpøbede i Christo, deres Kraft, som en Green, af Christo, Livets Træ, det er, den Helligaand, Guds Naade, Kjærlighed, Sagtmødighed, Ydmyghed, Taalmodighed, Bøn, Andagt, Retfærdighed, Sandhed, Gudsfrugt, Kybsted og beslige; de grønnes og blomstre da i Christo, hvilke Propheten Elias i 61de Cap. v. 3. kalder Retfærdigheds Træer, Herrens Plantelse, Herren til Priis." Thi som Jorden udgiver sin Grøde, og som en Have lader sin Grøde opvøxe, saa skal den Herre, Herre (det er Christum) lade opvøxe Retfærdighed og Priis for alle Hedningerne," Ef. 61, 11. Derom siger den 92de Psalme v. 13.: „Den Retfærdige skal grønnes som et Palmetræ, han skal vøxe som et Cedertre paa Libanon."

Alt dette maa nu den fjære, trofaste Gud alene virke, bygge og plante; han er den himmelske Sædemand. Kan Ukrudet selv forvandle sig og gjøre sig anderledes? Saaledes heller ikke vi. O, lader os bede Gud, at han omplanter og fornøyer os, thi han kan alene gjøre det! Thi ligesom naar Solen skinner og Vinden blæser, saa har vel Solens Skin et Væsen, og Vinden et andet Væsen, men Ingen kan stille Solens Varme og Skin fra Vinden, uden Gud alene, naar han byder Vinden, at den ikke mere blæser, saa ere de begge adskilte: saa-

lebes er ogsaa Synden sammenblandet med vore Sjæle beholdende enhver sit Eget, og er det umuligt at stille Sjælen fra Synden, naar ikke Gud stiller Syndens onde, giftige Bind, som boer i vor Sjæl og Regeme. Og ligesom naar En seer en Fugls Hurtighed, han da vel ønsker sig samme, men fattes ham, at han ei har Vinger: saaledes ønske vel vi at være rene af Synden, og vilde vel, at vi slet ingen Ondskab havde i os, at vi stedsse kunde være hos Gud, omgaaes med ham og boe hos ham; men vi have af os selv slet ingen Magt dertil. Vi vilde vel gjerne flyve henind i det guddommelige Lys og Herlighed og i Mandens Frihed, at vi ikke behøvede at tjene Synden; men det kunne vi ei, naar ikke Gud giver os den Helligaands Duevinger at flye til ham og boe hos ham.

For at nu Gud maatte gjøre alt dette i os, derfor er Kristus bleven Menneske, at han kunde gjøre vor menneskelige Natur til en reen Hvede. Det steer nu ved Troen, ved hvilken vi ikke alene blive deelagtig i Christi Retfærdighed og hans Blods og Døds salige Frugt, hvorved vi blive rene af alle vore Synder formedelst den Helligaand, Ordet og Sakramenterne, hvilke ere denne aandelige Sædemands Værktøi og Instrumenter; men vi blive ogsaa ved Troen saaledes forenede med Christo, at vi indlemmes i ham, at han boer i os og lever i os, saa at hans hellige æble Liv, hans Sagtmødighed, hans Ydmyghed, hans Taalmodighed er i os, ja saaledes, at Kristus ganske bliver vort Liv. See, saaledes ere vi nu Planter, der have vort Liv af Christo, og ogsaa føler, at Kristus lever i os. Al, min Herre Christum! Idet du er bleven Menneske, har du gjort os deelagtige i din guddommelige Natur (2 Petr. 1, 4.), hvorved vi ere blevne nye Planter. Ligesom du har antaget din allerhelligste Manddom, og opfyldt den med din evige Guddoms ganske Fylde, saaledes tag ogsaa mig an, at jeg bliver dit Lem, i hvilket du lever, hvilket du opfylder med din Naade. Giv Gud, at vi ganske og aldeles kunne fatte Christum i vore Sjæle, saa at der i os ei levede noget andet end Kristus, og vi med Paulus kunde sige: „Jeg lever, dog ikke jeg mere, men Kristus lever i mig,“ Gal. 2, 20.

See, det er en reen Hvede, en ny Plante, en ganske ny Sæd, der har tabt Giften og al Bitterhed, og er bleven et sødt Træ, „som er sødt af Gud og synder ikke, efterdi Guds Sæd er i ham“ (1 Joh. 3, 9.), det er, han har ingen Lyst til Synden og vilde gjerne være den qvit, i ham er Guds Sæd, som er Kristus selv. Og ligesom vort naturlige Liv i os maa have sin naturlige Spise, hvoraf det ernæres, ligesom et Lys af Olien, saaledes maa ogsaa det aandelige Liv i os, Troen,

Kjærligheden og Haabet have sin Epife af Christo. Dette er smukt forebildet ved Himmelbrødet, som Gud lod nedfalde i Drænen fra Himmelen over Israels Børns Leir (2 Mos. 16, 4.) og som havde en Smag som Honning. Kristus selv er i os Livets Brød, hvilket Gud planter i os, og det virker et aandeligt, himmelskt, saligt Liv i os, og af det Brød leve vi aandeligen.

Men at, hvor tungt er ei Kjød og Blod at bringe dertil, hvor besværligt lader Kjød og Blod sig tvinge til det evige Gode! Hvad koster det ei af et Ukrud at gjøre god Hvede, hvor lang Tid hører ei dertil! Derfor siger og Tjenerne til den himmelske Sædemand: Vil du da, at vi skal gaae bort, og luge den af? At nei, jagde Herren, lader dem begge vore tilfammen. See her Herrens Taalmodighed, med hvilken stor Langmodighed han taaler Syndere. Det skulle vi arme Guds Tjenere ogsaa lære, og ikke med utidig Iver altformegit ophidses og vredes mod dem, som vi mene er idel Ukrud. At min kjære Ven! udryd ikke før Tiden, Ukruddet kan endnu blive en god Hvede; du er jo ingen Hjertekjender. „Dømmer ikke Noget før Tiden, indtil Herren kommer,“ 1 Cor. 4, 5. Disciplene vilde ogsaa udrydde Samaritanerne (Luc. 9, 54. 2c.) med Jib af Himmelen, men Herren vilde ikke. Var ikke Kong Manasse et fordærveligt Ukrud? 1 Kong. 21, 2. 2c. Men hvilken kostelig Hvede blev ei han! 2 Krøn. 33, 12. 2c. Item, Manasse Bøn. Ligeledes St. Paulus. Ap. Gj. 9, 1 2c. At kjære Gud! vi skal taale Syndere, for hvilke Kristus er dødt, og Gud udbreder jo sine Hænder den ganste Dag til et gjenstridigt Folk, Ef. 65, 2. Hvorfor skulle da vi ei gjøre det? Straffe skulle vi med Alvor, men dog saaledes, at derved plantes og opbygges, og ei saaledes, at Alt bliver kastet over en Hob, ligesom St. Paulus i 2 Tim. 2, 25 26. siger: „Som med Sægtmodighed underviser dem, som sætte sig imod, om Gud vilde engang give dem Omvendelse til Sandheds Erkjendelse, og de kunde vorde ædrue igjen af Djævelens Snare, som vare fangne af ham til hans Villie.“ Og hvad siger han i 2 Cor. 9, 20. 22.? „Jeg er bleven Jøderne, som en Jøde, de Skrøbelige, som en Skrøbelig, at jeg kan vinde de Skrøbelige. Jeg er bleven Alle alle Ting, at jeg kan aldeles frelse Mogle.“

Saa har og Gud særdeles Marsager, hvorfor han taaler Ukruddet iblandt Hveden: 1) at de Fromme maa blive prøvet ved de Døde. Gregorius siger: „Aldrig vare der blevene saa mange Martyrer, naar der ikke havde været saa mange Forsølgere.“ Hvorledes kunde Kristus (Matth. 5, 10.) priset dem salige, som blive forfulgte, naar ingen Forsølgelser vare? Ja,

hvorledes havde Abel kunnet være retfærdig, naar ikke Cain havde ført hans Troe paa Prøve? Dersom du vil være Abel, saa maa du lide Cains Forsølgelse. 2) De Fromme til deres Lovs Formerelse, at de midt iblandt de Ugudeliges onde, forvendte Slægt forblive fromme og uanstødelige, ligesom Noa og Løth blandt dem i den første Verden og blandt dem i Sodom, „da alt Kjød havde fordærvet sin Bei,“ 1 Mos. 6, 12. Saaledes bestaaer fromme Folk en Prøve heri, naar de forblive fromme blandt de Onde. 3) Saa taaler Gud dem, for at give dem Lid og Rum til Omvendelse. „Og derfor skal Herren vie, at han kan benaade eder,“ Ef. 30, 18. Wiisb. B. 11, 24. Rom. 2, 4. 4) For at de Ugudelige paa den yderste Dag ikke skal have nogen Undskyldning. Syr. 6, 19. Wiisb. B. 5, 3. 2c. 5) Lader Gud dem nyde de Fromme, ligesom det hedder i 1 Mos. 18, 32., at Gud for ti Frommes Skyld vilde staaene sex Stæder. For eet fromt Menneſtes Skyld gjør Gud hundrede Onde Godt. Da Israel gik ud af Ægypten var det ude med Kongeriget. Gud sagde til Løth: „Skynd dig, reb dig der! thi jeg kan intet gjøre førend du kommer derhen,“ 1 Mos. 19 22. Til Mose og Aaron sagde han: „Gaaer ud fra dette Folk, saa vil jeg udrydde dem,“ 4 Mos. 16, 21. Derfor ere de Onde store Narre, at de forfølge de Fromme. Summa, Gud lader intet Ondt stee, han gjør jo deraf noget Godt. Lader os da takke Gud for sin Naade, hvorved han har indplantet os i Christo. Vi ville slutte med den 92de Psalmes v. 13. 2c. Der staaer Naade og Sandhed, hvilket er Christus selv; derved ere vi oversatte fra Satans Rige ind i Naadens Rige, fra Løgnens Rige ind i Sandhedens Rige. Dette Guds Bærk skulle vi berymme: „Den Retfærdige skal grønnes som et Palmetræ, han skal vore som et Cedertre paa Libanon; de, som ere plantede i Herrens Huus, de skal grønnes i vor Guds Torgaarde; de skal endnu bære Frugt, naar de ere graahærbede; de skal være faste og grønne: At forkynde at Herren er oprigtig, min Klippe, og at der er ikke Uret i ham.“ Amen.

En anden Prædiken.

Femte Søndag efter Hel. tre Kongers Dag.

Evangelium, Matth. 13, 24—31.

Ligesom Gud den Almægtige ved mange legemlige Billeder og Figurer forebilde sine hellige Profheter sit evige, usynlige,

uforgjængelige Riges Himmeligbed og dets Herlighed, ligesom vi isærdeleshed see i den skønne Guds Bolig i Salomons Tempel (1 Kong. 6, 1. 12. 2c. Nab. 21, 22.), der har forebildet Christi allerhelligste Legeme (Matth. 12. 6.), hvilket ogsaa er den rette Naadestol (Rom. 3, 25. Ebr. 4, 16.), det gyldne Alter, Dagtenes Ark, den gyldne Dysestage, det rette Offer (Eph. 5, 2.), den rette Ypperstepræst (Ebr. 2, 17.): saaledes har han ogsaa i den ganste Natur, i Himmelen og Jorden og alle Creaturer forebildet Himmerige, paa det vi ikke skulle forglemme samme. Derfor har den Herre Christus selv taget sin Prædiken af Naturen og sammenlignet Himmerige derved, for dermed at lære os, at naar vi see Himmel, Jord, Sol, Stjerner, Træer, Urter, Frøe, Høst, Naad, Drikke, Huus, Alger, 2c., saa skulle vi i synlige Ting see de usynlige, i det Timelige det Eoige, i det Forgjængelige det Uforgjængelige, i det Jordiske det Himmelske. Det ere rette sande Christne, forstandige, aandrige Foll, stillet til Himmerige, som ansee det Timelige med aandelige, himmelske Dine; hvorimod de, der kun ansee det Timelige paa en jordisk Maade, uden at see Himmerige deri, de ere ufornuftige Dyr og Sviin, thi saaledes see ogsaa de det Jordiske an, og see intet høiere deri, end hvad de legemlige Dine see. Derfor har Herren i dette trettende Capitel indført mange Signelser: 1) Om Sennepskornet, hvilket er et libet Frøe, men hvoraf dog bliver et stort Træ: Saaledes og det Kjære Guds Ord; thi af et lille Ord, som Hjertet — ligt en god Alger — fatter, kan blive et stort Lys, Forstand, Guds Erkjendelse, Lov og Priis, ligesom af Evangelium er bleven et Træ, der overstygger den ganste Verden. 2) Om Suurdeigen, da et libet Stykke syrer en stor Deig. Saaledes kan og Guds Ord gennemtrænge mange Menneskers Hjerter, bevæge dem til Troen og indpode dem i Christo, ligesom Suurdeigen gennemtrænger Deigen. 3) Om et Liggendefæ, skjult i en Alger, hvilket drager Hjertet til sig. Saaledes og hvor Guds Ord bliver ret fundet, som et Liggendefæ, der drager det Hjertet til sig. Guds Rige er inden i os (Luc. 17, 1, 2.) og i vore Hjerter; der ligger det skjult, som en skjult Skat i en Alger. 4) Om en kostelig Perle; hvo, som kjender Perlens Dyder, hvad for en Hjertestykning der er deri, den kjøber dem dyrt: Saales og, hvo som kjender det guddommelige Ords Kraft, at det opholder til det ewige Liv, den giver ogsaa alt sit Guds derfor. 5) Om en Bod, hvormed fanges gode og raadne Fiske, hvoraf de raadne blive ublastede, men de gode beholdne: Saaledes vil det og gaae til i Verdens Ende: Englene skal udgaae og stille de Døde midt ud fra de Retfærdige.

Da nu Herren havde sagt alt dette, sagde han: „Forstode I det altsammen? De sige til ham: Ja Herre! Men da sagde han til dem: Derfor er hver Skriftklog, som er lært til Himmeriges Rige, ligesom et Menneſte, som er en Huusbonde, der bærer frem af sit Liggendefæ nye og gamle Ting,“ Matth. 13, 51. 52. Det er, en Skriftens Udlægger, der taler ved den Helligaand, frembringer guddommelig Viisdom af det gamle og nye Testamente, eller af Naturens Bog og af det aabenbarede Guds Ord. Thi Guds Bæk er endnu aldrig udøst, men er, som David siger, fuld af Vand (Ps. 65, 10.), og vi behøve ikke at lade nye Viin i gamle Læderflaster. Matth. 9, 1. Saaledes udtyder nu ogsaa Herren denne Signelse for sine Disciple og siger: Den, som saar god Sæd, er Menneſtens Søn. Men Ugeren er Verden; men den gode Sæd er Rigets Børn; men Alinten er den Ondes Børn. Men Fienden, som den saae, er Djævelen; men Høsten er Verdens Ende; men Høstfolkene sere Englene &c. Da nu Disciplene spurgte ham, hvorfor taler du denne Signelse, svarede han: „At det skulde fuldkommes, som er sagt ved Propheten, som siger: Jeg vil oplade min Mund i Signelser, jeg vil udsige det, som har været skjult fra Verdens Grundvoib blev lagt.“ Derfor skulle ogsaa vi, selv af de allerminſte Gjerninger og Kreaturer, lære Christi Riges Hemmeligheder at kende; thi hvad er ringere, end et Senepskorn, Frøe, Hvede &c. Dog siger Herren, at vi deri skulle see Guds Rige. Af Naturen have vi dette Argument: Har Gud ſkabt og ſmykket Naturens Rige, Himmelen og Jorden ſaa herligt, mægtigt, delligt og ſkjønt, hvor meget herligere maa da ei Naadens Rige være, ja den evige Herligheds Rige, hvor vi evindeligen skulle være hos Gud. Hvo, som nægter dette Argument, den maa nægte ſit eget Hjerter, og behøver ei med Athenienſerne at offere til en ubekendt Gud (Ap. Gjer. 17. 2); Thi Gud har nokſom aabenbaret ſig i Naturens og Naadens Bog, ligesom Apostelen Paulus siger, at den uſynlige Gud ſkal af det Synlige blive erkendt, Rom. 1, 20.

Vi ville da nu med hinanden betragte: 1. Med hvilken ſtor Flid den himmeſte Sædemand, Gud den Almægtige, bygger ſin chriſtelige Kirkes Uger og ſaar den gode Sæd, ſamt ſorger for vor Salighed. 2. Ved hvad Leilighed Fienden ſaar ſit Utrud. 3. Om Utruddets Oprykkeſe.

1. Med hvilken ſtor Flid den himmeſte Sædemand beſaar vore Hjerter.

Himmeriges Rige lignes ved et Menneſte, ſom ſaade god Sæd i ſin Uger. Denne Sædemand er Gud den Almæg-

tige, Menneſtene er hans Alger, Sæden er Guds Ord og Sa-
 tramenter. Naar nu Menneſtene formebeſt Guds Ord fødes
 paany, og leve i den nye Fødsel, ſom Guds Børn, ſaa ere de
 den gode Sæd ſelv, ja Guds Sæd ſaaet og plantet af Gud.
 Den første, gode, herlige og guddommelige Sæd, ſom Gud Her-
 ren ſaaede i den menneſkelige Naturs Alger, var det ſkønne
 Guds Billede, den Arve-Retsfærdighed og Hellighed, i hvilken
 Menneſtet er ſtabt. 1 Moſ. 1, 27. Da var Guds ſkønne
 Billede en fortrinlig god Sæd; men Djævelen, Guds og Menne-
 ſkets affagte Fiende, miſundte Menneſtet denne Herlighed, og
 ſaaede i Menneſtet en anden ond, giftig Helvedes Sæd, nem-
 lig Vantro, Hoffærdighed, egen Vre og Uhygighed, — det var
 Fiendens første Utrud.

Men efter Menneſkets Fald ſaaede Gud atter en god Sæd,
 gav Menneſtene Forjættelſen om Chriſto (1 Moſ. 3, 15.), an-
 tændte atter igjen Troen og forplantede ſamme formebeſt Pro-
 pheterne indtil Chriſtum. Han, ſom den himmeſke Sædemand,
 kom da ſelv, og udsaaede ſin guddommelige Sæd formebeſt Evan-
 gelium, først i de jødiſke Lande (Ap. Gjer. 13, 46.); men ſenere
 lod han ved de hellige Apoſtle denne guddommelige Sæd udsaae
 i den ganſke Verden, og det ei alene med Ord, men med her-
 lige Undergjerninger og hellige Exempler. Thi det er, ligesom
 man pleier at ſige: „Det er en lang Bei ved Ord, men en kort
 og kraftig Bei ved Exempel; Ordene lære, men Exempler føre
 ved Haanden.“ Deſaarsag er Chriſtus vor rette Præceptor eller
 Læremester, der har lært os ſaavel med Ord ſom med Gjernin-
 ger, og er gaaet os foran med ſaa herligt et Liv, for at vi ſkulde
 efterfølgge hans Fodspor, hans Kjærlighed, Sagtmobighed, Taal-
 mobighed og Ydmyghed, ligesom han ſiger: „Lærer af mig,“
 Matth. 11, 29. Naar vi betænke hans Kjærlighed, at han
 har lidt for os en ſaadan forsmædelig Død og ladet ſit Legeme
 ſaare for vor Skyld, ſaa ſkulde denne hans Kjærlighed, ligesom
 en Piil, gjennemtrænge og ſaare vort Hjerte, og nedſalbe i vort
 Hjerte, ſom den koſteligſte, æbleſte Sæd, der i vor Hjerteager
 ſkulde bære megen Frugt. Med hvilken ſtor Troe, Kjærlighed,
 Taalmobighed og Beſtandighed ere de hellige Apoſtle og Mar-
 tyrer ei gangne forud for os, hvilket, ſom en god Sæd, ſkulde
 nedſalbe i vort Hjerte og bevæge os til Efterfølgelſe; deraf ſkulde
 vi ogſaa lære at kjende Gud, ſom en Kilde og Udspring til alt
 Godt, og ingenlunde tillægge ham Skylden for en eneſte Synd
 eller noget Dndt. Det bliver meget mere derved, ſom den Guds
 Mand Moſes ſiger 5 Moſ. 32, 3. 2c.: „Jeg vil prædike om
 Herrens Navn: giver vor Gud ſtor Vre. Han er Klippen,
 hans Gjerninger ere fuldkomne, thi alle hans Vete ere Ret;

Gud er Trofasthed, og uden Uretfærdighed, han er retfærdig og oprigtig. Det haver fordærvet sig for ham, de vare ikke hans Børn, hvilket var deres Lyde; det er en forvendt og forvirret Slægt." De Mange, som nu omstunder give vor kjære Gud Skylden, særdeles at Adam er fallden, de gjøre stor Uret deri og bespotte deres Skaber. Ja, sig de, Gud har alligevel tilladt, at Adam faldt, og derfor har han i nogen Henseende villet det. Svar: Det følger aldeles ikke, thi der gives to Slags Permission og Tilladelse: Een, naar man lader noget skee, og har Behag deri, og en saadan Tilladelse er ei at tillægge Gud, der ei er en Gud, som haver Lyst til Ugudelighed," Ps. 5, 5. Saa er der og en anden Tilladelse, hvilken man stiller i en frie Villie, og deri man intet Behag har, naar det skeer. En saadan Tilladelse er denne med Adams Fald, ligesom Gud siger til Adam: „Jeg har givet dig en frie Villie og skabt dig deri, vil og gjerne unde dig samme og ei atter tage den fra dig; men du skal vide, at, naar du vil bruge din frie Villie imod min Villie, og æde af det Træ, som jeg har forbudt dig at æde af, saa lader jeg det vel skee; men du skal vide, at, dersom du gjør dette, saa skal du bøde Døden. Hvo har nu Skylden — Gud eller Menneftet? Er det ei Menneftets egen Skyld og hans egen Villies Trugt? Menneftet skulde have ladet sin Villie blive frie, frie under Gud, efter Guds Villie; men i dets Sted saa har Menneftet gjort sin frie Villie til en egen Villie. Og just Egen-Villien er Menneftets Fald og Synden. Dersom ingen Egen-Villie var, var heller ingen Synd. Derfor siger man ogsaa: „Egen-Villien brænder i Helvede." Og hos Hoseas i Cap. 6, V. 7 hebdet det: „Men de, de overtraadte Pagten, som Adam; der bleve de troløse imod mig." Derfor har Adam af egen Villie overtraadt Pagten.

Ja, sig de Nogle, Gud skulde ikke have skabt det forbudne Træ, saa havde Adam ikke kunnet synde. Svar: Hvo er du, at du reformerer din Skaber? Er han skyldig at spørge dig om Raad eller at gjøre dig Regnskab for sin Skabning? Men vor kjære Gud har derfor skabt det forbudne Træ, at det skulde være vore første Forældres en Troes, Kjærligheds og Lydigheds Prøve og Prøvelse. Adam skulde have sagt: Omvendtstjænt Træet er nok saa skjønt og deiligt, saa er det mig dog forbudt, og jeg har min kjære Gud og Fader tusinde Gange kjærerere, end de skjønne Væxler; jeg forgriber mig ikke derpaa. Jeg sætter det Fald: Du har en Søn; han seer en skjøn Pige og vil have hende. Du siger: Kjære Søn! jeg seer det ei gjerne, det er imod min Villie. Men din Søn vil ikke, og vil heller miste sin Arv. Du siger: Velan! jeg lader det skee; men du skal vide, at det skeer imod

min Villie, Gud vil straffe dig derfor. Hvo har her Skylden? Sønnen eller Faderen? Vilde det ei have været bedre, dersom Sønnen havde ladet den skønne Pige, som et forbudt Træ, fare, og derimod beholdt Faderens Arv? See! Gud har slabt Vinen, og tilladt at drikke den til Nødtørst og Sundhed, og har sagt: Drik dig ei fuld, at du ikke formedelst din Drukken-skab mister Legeme og Liv, ligesom Holofernes. Judith 13, 18. Men nu bruger du din egen Villie, drikker dig fuld, og geraader i Legems og Livs Fare. Naar du nu vilde sige: Gud skulde ikke have slabt Vinen, saa havde jeg ikke kunnet drikke mig fuld — vilde det ei da være en stor Utafnemmelighed imod Gud? Altsaa bliver Skylden Menneſkets Synd og hans egen Villie, og ikke Guds. Det bliver altsaa derved, hvad vort Evangelium siger: Himmeriges Rige ligned ved et Menneſte, som saaede god Sæd i sin Ager. Og hvad Tjenerne sige: Herre! saaede du ikke god Sæd i din Ager? Dog alligevel maa den fromme, hellige og retfærdige Gud stedse have Skylden. Mange Menneſter give ogsaa Djævelen alene Skylden, og ville selv ingen Skyld have, ligesom Eva sagde: „Slangen bedrog mig,“ og som Adam sagde: „Qvinden, som du gav at være med mig, hun, hun gav mig af det Træ, og jeg aad.“ Som vilde han sige: Du skulde ikke have givet mig Qvinden, saa var jeg ei bleven forført. Saaledes vil den forvændte Natur stedse kaste Skylden paa Gud. Og saaledes gives der Mange iblandt eder, som sige: Djævelen har forført mig, og ville ikke erkjennde, selv at have Skyld deri, da dog Djævelen ei kunde gjøre det uden din egen Villie: Tak hav du, at du har fulgt Djævelen og ei modstaaet ham. Gjør det, som du vil, saa er dog Skylden din og ikke Guds. „Herren er retfærdig i alle sine Veie og misfundelig i alle sine Gjærninger,“ Ps. 145, 17.

2. Ved hvad Velighed Djævelen udsaaede sit Utrud.

Men der Menneſtene sov, kom hans Fiende, og saaede Alint iblandt Hveden, og gik bort. Naar Menneſtene afvende deres Hjerter fra Gud og hænge kun til Verden, trakte kun efter Rigdom, Belyst og Være, og holde samme for deres højeste Glæde, og ere drukne i Gjerrighed, Belyst og Hoffærdighed, saa sove de, og da kommer Fienden og opvækker falsk Være og Forargelser til Straf derfor, ligesom det i 2 Thess. 2, 10. 2c. hedder: „Fordi de anamme ikke Sandhedens Kjærlighed, at de maatte blive salige; derfor skal Gud og sende dem kraftige Bilsfarelser, at de skal troe Løgner, paa det de skal alle blive fordømte, som ikke troede Sandheden, men havde Lyst til Uretfærdighed.“ Det ugudelige Levnet, at man lever lige imod

Evangelium, det foraarsager falsk Lære, og straffes af Gud med Bilsfarelse. Jer. 3, 14. 15.: „Om vender eder, I forvandrede Børn! siger Herren, og jeg vil antage eder igjen; og jeg vil give eder Hyrder efter mit Hjerte, og de skal føde eder med Rundstab og Forstand.“ Der hedder det, at falsk Lære er en Straf over ugudeligt, ubødsfærdigt Levnet. Vi behøve altsaa ikke at spørge, hvorfra der nu omstunder ere saa mange Sekter og Partier.

Saa er da nu denne Søn, hvorom dette Evangelium handler, ikke en legemlig Søn, men en aandelig Søn, naar Sjælen forglemmer Gud og den evige Salighed. Naar Menneffene anvende al deres Flid, deres Tanker, deres ganste Hjerte og Sind paa det Timelige, hvorledes de kunne blive rige, pleie Belystjerne og opnaae gode Dage og stor Være paa Jorden, naar de rette deres Legems- og Sjæls-Kræfter dertil, saa tænker Djævelen: Det er ret, vil I den Wei, saa vil jeg stjæle Sjælens Skat fra eder, fordi I alene søge det Timelige; og anrette saa en Sovebrik af Belyst, Være og gode Dage, som vel behager Kjødets og er for det en sød Drif. Derover forglemmer man da Gud og hans Ord. Det gaaer os ligesom Børnene, som undertiden have deres Ammer kjærere end deres egne Forældre, derfor at de af dem have deres Næring: Saaledes, fordi Jorden er vor Amme og rækker os dens Bryster, saa gjøre vi ligesom Børnene og have Jorden kjærere, end ham, som er vor rette Fader. Eph. 3, 15. Men naar Børnene blive store, lære de at kende deres Forældre: Saaledes skulle vi ikke stedsse blive Børn, men lære at kende vor Fader i Himmelen.

Thi ligesom en Erketjv og Erkebedrager gjør mange falske Klenodier, som have en Ansæelse af at være puurt Guld, og lægger dem den Uerfarne for Diet, udbyder dem som ægte for en stor Sum og overtaler En, at samme er ti Gange mere værd, loffende saaledes en god Sum Penge derfor, hvorpaa Bedrageren tager den Andens gode Penge bort, ladende ham beholde sit Bedrag: Saaledes gjør og Djævelen, den Bedrager; han foreviser Menneffene i deres Hjerter den bedragelige Vare: Rigdom, Være og Belyst, og fremstiller den som ret kostelig; men imidlertid stjæler han fra dem deres Sjæles Skat: Guds Ord og Saligheden. Saaledes viste han Adam og Eva det forbudne Træ og gav dem i Hjertet, hvor godt det var at æde deraf, og at de derved vilde blive Gud lig. Under denne falske Vare stjal han fra dem deres Sjæles Skat: Guds Ord og Saligheden. Saaledes viste ogsaa Djævelen den Herre Christo ubi hans Fristelse alle Verdens Riger og deres Herlighed, og

meente at bebrage den Herre Christum, og at frastjæle ham Guds Ord (Matth. 4, 8. 9.); men hans Kunst slog ham her feil. Giv Gud, at vi engang lærte ret at kjende Djævelen den Erkebedrager, og bedre at bevare vor Stat. Hvor ofte hedder det ei i Psalmerne: „D Herre bevar min Sjæl,” Ps. 86, 2. „Jeg frygter siger Paulus (2 Cor. 11, 3.), at, ligesom Slangen bedrog Eva med sin Trædsthed, eders Sind skal saaledes for- dæves fra den Enfoldighed, som er til Christum.” Og Herren siger i Matth. 26, 41.: „Vaager og beder, at I skulle ikke indkomme i Fristelse.” Og St. Petrus i sin 1ste Epist. 5, 8. 9.: „Værer ædrue, vaager, fordi eders Modstander Djævelen gaaer omkring, som en brølende Løve, søgende, hvem han kan opsluge. Staaer ham imod, faste i Troen.”

3. Om Ufrubdets Oprykkelse.

Saa er nu ogsaa meget Ufrub indkommen, hvilket Djæve- len har saaet, medens Folkene sov, at baade Engle og Menne- sker maa forundre sig derover, og spørge Herren: „Herre! saaede du ikke god Sæd i din Åger? hvorfra haver den da Alinten? 1) Tjenerne forundre sig. 2) Vilde udrybde det. 3) Herren siger: I Høstens Tid skal det stee. 4) Marsagen hertil.

1) Hvorefter kommer saa mange ugubelige, saa mange van- troende Afguds-tjenere, Jøder, Tyrker, Hedninger, og saa meget Rjætterier og Sektvæsen? Ja Guds Hellige, ligesom mangt et fromt Menneſte forundre sig billigen derover, naar de betænke denne nuværende Verden, og see det meget Ufrub, som dagligen opporer, og som intet Menneſte kan afværge, ja Guds Hellige forundre sig ogsaa derover, at Gud er saa langmodig, og kan saa længe taale Ufrubdet, den falske Lære og Forargelse og den store Ondskab, som hersker saa meget. Thi mangen En tænker: Naar du havde Magt, saa skulde du nedstøbe de falske Lærere og andre ugubelige Folk i Helvedes Åsgrund. Thi det er Tjenernes Mening, som siger til Herren: Vil du da, at vi skal gaae bort, og luge den af?

2) Nei, siger Herren, lader dem begge vore tilſammen indtil Høsten, og i Høstens Tid vil jeg ſige til Høstfolkene: ſanker først Alinten tilſammen, og binder den i Knipper, at opbrænde den; men ſamler Hveden i min Lade. Hermed har Gud Herren ikke forbudt den verdslige Øvrighed at ſtraffe det Onde og udrybde det ſamme. Nei, „thi Øvrigheden er en Guds Tjener, dig til det Gode; men derſom du gjør det, ſom er ondt, da frygt dig, thi han bærer ikke Sværdet forgjæves; thi han er en Hævner til Brede over den, ſom gjør det, ſom er ondt,”

Rom. 13, 4. Men der bliver forbudt den utidige Iver, ligesom vi see hos Luc. 9, 54. 2c.: „Jacobus og Johannes sagde: Herre! vil du, at vi skal sige, at Jld skal falde ned af Himlen og fortære dem, ligesom og Elias gjorde? Men han vendte sig, og straffede dem og sagde: I vide ikke, af hvad for en Aand I ere. Thi Menneftens Søn er ikke kommen, at fordærve Mennefters Sjæle, men at frelse.“ Og hos Rom. 2, 4, hedder det: „Eller foragter du hans Godheds og Naalmodigheds og Langmodigheds Rigdom, og ved ikke, at Guds Godhed leder dig til Omvendelse.“ Med disse Ord gjør han ogsaa en Forstjæl imellem det aandelige og verdslige Regimente. Christi Tjenere skulle ikke straffe med verdslige Sværd, men med Aandens Sværd. Eph. 6, 17. Ebr. 4, 12. Ab. 1, 16. „Han skal slaae Jorden med sin Mundes Riis, og dræbe den Ugudelige med sine Læbers Aand“ (Ef. 11, 4.), det er, forkynde dem Guds Brede, Helvedes Jld og den evige Fordømmelse, samt udelukke dem, naar de ei ville gjøre Omvendelse. Det er meer, end at dræbe Legemet, og er et skarper Sværd, end det legemlige. Thi denne Dom vil den retfærdige Dommer paa hiin Dag ereqvære, og give alle dem, som ere blevne forkyndte den evige Fordømmelse, og ei have omvendt sig, deres Løn i den evige Helvedes Pøl.

3) Da vil den store Høst gaae for sig — Utrubdet vil blive samlet til Jlden, Hveden i Guds Lade; det er den rette Tid for Klintens Oprykkelſe, og til den Tid skulle ogsaa Christi Tjenere og Prædikanterne spare det. Da skulle de selv være Dommere over de Ugudelige, og Englene, Høstfolkene, skulle sanke Klinten sammen. Imidlertid forbyder han dem Klintens legemlige Udryddelse, og vil ei, at Christi Tjenere skulle dræbe Noget legemlig, thi det er befaleet den verdslige Øvrighed; men aandelig skulle de dræbe de Ugudelige, ligesom forhen er sagt.

4) Thi Herren sætter Marsagen dertil: Paa det I skulle ikke tillige med den rulle Hveden op, naar I luge Klinten af. Med disse Ord bliver Omvendelsens Tid antydet, hvilken strækker sig saa vidt, saa længe, som et Menneſte lever, om ei engang i Tiden noget Godt kunde blive funden hos Menneſket. Saaledes læse vi i 1 Kong. 14, 13. om Jeroboams Søn, hvilken alene skulde komme i Graven, fordi at der dog hos ham blev fundet noget Godt for Herren. Og hvad Exempel have vi ei i Manasse, den ugudelige, blodtørstige Tyran, som opfyldte Jerusalem med Blod og Afguderie, men som dog endelig omvendte sig til Herren? 2 Kong 21, 1. 2c. Derſom han var bleven udryddet, saa var Helvede oprykket med. Hvor-

ledes bevidner ei den mægtige Apostel Pauli Exempel dette? Ap. Gjer. 9, 1. 20. Og Ninives Exempel, hvorover Jonas i utidig Iver fortørnedes, og vilde oprykke Klinten, saaledes at Staden skulde gaae til Grunde? Hjælp Gud! hvor mangen god Hvede vilde ei da være bleven oprykket tilligemed Klinten.

Det vilde vel ogsaa være godt, at den verdslige Ørighed brugte stor Forsigtighed i deres Blod-Domme, og betænke vel alle Omstændigheder, ei saa snart ilende til Døden; men at man des imidlertid saae nøie til, om ei hos saadanne Dømte noget Tegn til Bedring kunde være at finde, saa at deraf endnu kunde blive god Hvede. Justiniani Ret skal tempereres med Christi Ret, Retsfærdighedens Skarphed skal man lindre med Barmhertighedens milde Olie. Men mærker en Ørighed, at hos en Saadan ei er noget Godt, hvilket man vel kan mærke, særdeles naar En anden og tredie Gang kommer igjen, saa bort med ham fra Jorden. Da er intet bedre Lægemiddel end Sværdet, kun at det, som før er sagt, maa blive brugt med Forsigtighed og Wiisdom. Det er ei en ringe Sag, at udgyde Menne-skeblod, hvilket ogsaa Hedningerne have taget i Agt. Thi Nero, da han endnu var from, har i Begyndelsen ugjerne underskrevet deres Dom, som bleve dømte til Døden, og skal engang, da han skulde underskrive en saadan Dom, have sagt: Jeg ønskede, at jeg aldrig havde lært at skrive.

Derfor maa nu Guds Tjenere spare Oprykkelsen, indtil den sidste store Høst, og skulle imidlertid føre Aandens Sværd, og dermed aandeligviis formedelst Guds Naade og Bønnen udrykke Ukrubdet af Menne-skenes Hjerter, nøde dem til sand Omvendelse, samt med Bøn, Aand, Kraft og Troe overvinde dem, om de kunde blive opholdte til Livet. Derfor maa en Prædikanant flittigen bede, at Gud vil give Aand og Kraft til Ordet. Gregorius siger: Naar den Helligaand ei virker indvortes, saa hjælper ingen udvortes Prædiken.

Tilslidst lære vi her, at Kirken ikke er englereen. I Noa Ark vare rene og urene Dyr; i Adams, Noas, Abrahams, Isaaks Davids Huse o. fl. a. har været megen Klinte. Derfor maa man ei dømme Kirken efter Levnet og Forargelser, men efter Væren; ellers vilde selv Christi Skole og den apostoliske Kirke ei have været nogen ret Kirke. Augustinus siger: „Gud lader de Onde leve, enten til deres Forbedring, eller for derved at øve de Fromme, ligesom Israels Børn ere blevene øvede formedelst Philisterne, som bleve tilbage.“ Dom. 2, 1.

Vi lære ogsaa her, at Kjætterne ei ere at dømme med Sværdet, saafremt de ikke ere offentlige gruelige Bespottere af Guds Navn, og Oprørere; men det hedder i Guds Ord: „Vogter

eder," Matth. 7, 15. Item Lit. 3, 10.: „Undslaae dig fra et fjættetist Menneſte, efter een og anden Paamindeſe." Og St. Johannes ſiger: „Derſom Nogen kommer til eder, og fører ikke denne Lærdom, ham annammer ikke tilhuſe, og hilſer ham ikke. Thi hvo, ſom hilſer, bliver deelagtig i hans onde Gjerninger." I det gamle Teſtamente 5 Moſ. 13, 1. 2c. er vel beſalet at ſlaae dem ihjel, ſom lærte Folket at vandre efter falſke Guder; men i det nye Teſtamente have vi intet ſaadant Bud, uden ſaa var, at der var ſtor, offentlig Beſpottelſe og Oprør derhos. Ligeſom man har et Exempel, at en Krigs-Knægt uden Oprør ſtræffeligg ſpottede Jomfrue Maria, og da ingen Formaning har hjulpet, ſaa har man tilſidſt ſtaaret Tungen udaf Halsen, hvilket og var ret gjort. Derfor gav ogſaa Keiſer Juſtianus en Lov, at man ſkulde ſtraffe offentlige, halsſtarrige Gudsbeſpotttere paa Livet.

Nu er Spørgsmaalet, hvad man ſkal gjøre med Jøderne, efterdi de ſpotte Chriſtum? Svar: Efterſom de ei gjøre det offentlig og give Forargelſe, ſaa maa man taale den Klinte, indtil Høſtens Tid, om endnu nogle af dem kunde omvendes og blive en god Hvede, ſom ogſaa ofte ſkeer. Men man ſkulde dog drive de Knægte til Kirken og ei tilſtebe dem nogen Synagoger eller Skoler; thi hvorledes kunde de ellers blive omvendte? See ogſaa til, at du udrybder Klinten i dig, og twinger Kjødets under dig, ligeſom Joſva de fem Konger, hvem han traadte paa Halsen (Joſ. 10, 24. 26.), hvilke ere Hoffærdighed, Brede, Gjerrighed, Vellyſt eller Synd, Død, Djævel, Helvede og Fordømmelſe. Da ſtulle Retſærdighedens Eger, Herrens Plantelſe (Ef. 61, 3.) grønnes i Guds Paradis, og i den ſtore Høſt bringe mange tusindfold Frugt, og da blive tilſammenbundne i de Levendes Knipper, ſom en Myrhabuſt hængende ved Guds Bryſte, og af Herrens Haand ſaae en deilig Krone, en fyrſtelig Hue. Alle Udvalgte ſtulle være Guds Priis. 1 Sam. 25, 29. Høiſ. 1, 13. Wiſd. 5, 17. Job. 29, 14. Pſ. 9, 15.

Vi ville ſlutte med den 92de Pſ. V. 6 2c.: „Herre! hvor ſtore ere dine Gjærninger! dine Tanker ere meget dybe. En ufornuſtig Mand kjender det ikke, og en Daare forſtaaer det ikke: At de Ugudeligg grønnes ſom en Ur, og alle de, ſom gjøre Uret, blomſtre, indtil de blive ødelagte ſtedſe og altid. Men du, Herre! er høi evindeligg. Thi ſee, dine Fiender, Herre! thi ſee, dine Fiender ſkal omkomme; alle de, ſom gjøre Uret, ſtal adſpredes. Men du ſtal ophøje mit Horn ſom en Genbjørnings; jeg er overgudet med ferſt Ole. Og mit Dje ſaae til mine Fiender; mine Øren hørte paa de Ondt, ſom opſtode imod mig. Den Retſærdigg ſtal grønnes ſom et Palmetræ, han ſtal vore

som et Cedertre paa Libanon. De, som ere plantebe i Herrens Huus, de skal grønnes i vor Guds Jorgaarde. De skal endnu bære Frugt, naar de ere graahærdebe; de skal være saftige og grønne: At forkynde, at Herren er oprigtig, min Klippe, og at der er ikke Uret i ham." Amen.

Søndag Septuagesima.

Evangelium, Matth. 20, 1—17.

Elskede i Herren! Den meget trofaste og barmhjertige Gud har i sit hellige Ord med mange beilige Billeder, Figurer og Vignelser afmalet sit Naadesrige, til hvilket han i samme sit Ord har kaldet os: Ved Vignelser i det nye Testamente, i hvilket vi som i et Speil see Guds Venlighed, ja Guds Hjerte: Ved Billeder og Figurer i det gamle Testamente, ja ved de hellige Patriarkers levende Billeder, i hvilke Gud har forebildet os store Hemmeligheder og iblandt hvem Patriarken Abraham er den fornemste.

Thi i 1 Mos. 21, 2. 2c. læse vi, at Gud den Almægtige havde givet Abraham tvende Sønner, hvoraf den første, Ismael, født af den ægyptiske Pige Hagar efter hans Hustru Saras Raab; derefter ogsaa Isaa, født af Sara, ligesom Gud havde forjættet ham. Da de nu voksede op, forfulgte den ene den anden. Men Sara saae Hagars, sin Piges Søn Ismael, at han var en Bespotter, og sagde til Abraham: Uddriv denne Tjenesteqvinde og hendes Søn; thi denne Tjenesteqvindes Søn skal ikke arve med min Søn, med Isaa. Og det Ord behagede Abraham saare ilde, for sin Søns Skyld. Men Gud sagde til Abraham: Lad det dig ikke ilde behage for Drengen, og for din Tjenesteqvinde, i hvadsomhelst Sara skal sige dig, lyd hendes Røst: thi udi Isaa skal Sæden kaldes dig. — Da stod Abraham aarle op om Morgen, og tog Brød og en Flaske Vand, og gav Hagar, og lagde paa hendes Skuldre, og flydte hende Drengen og lod hende fare; da drog hun hen og foer vilb i Beersehaba Ørten. Der Vandet var drukt af Flasken, da kastede hun Drengen under en af Buskene. Og hun gik og satte sig tvært over for; thi hun sagde: Jeg giver ikke seet paa Drengens Død. Saa satte hun sig tvært over for, og opløstede sin Røst, og græd. Da hørte Gud Drengens Røst, og Guds Engel raabte til Hagar af Himmelen: Hvad skader dig, Hagar? frygt Intet; thi Gud hørte Drengens Røst, der som han er. Og Gud oplod hendes

Dine, at hun faae en Vand-Brønd; saa gik hun hen, og fyldte Flaflen med Vand, og gav Drengen at drikke.

Denne Historie og skønne Typum udtyder Apostelen Paulus selv i Gal. 4, 22. c.: „Thi der er skrevet, at Abraham havde to Sønner, een af Tjenesteqvinden, og een af den frie Qvinde. Men den af Tjenesteqvinden er født efter Kjøbet, men den af den frie Qvinde formedelst Forjættelsen; ved hvilke Ting noget Andet betegnes. Og er det Apostelens Mening, at i denne Historie er afbildet tvende Slags Folk, som fra Verdens Begyndelse af have været og steds vil vedblive at være imod hinanden, nemlig Lovens Folk og Troens Folk.

Lovens Folk er forebildet i Jsmael; han var Abrahams førstefødte Søn, forlob sig paa sin første Hustru, og vilde være Herre i Huset, vilde være den Hæreste og bedste. Et saadant Folk har steds været i Verden, som formedelst udvortes Anseelse og Skin for Verden steds har villet have Fortrinnet i Kirken hos Gud, har villet være den rette Kirke, og som har trodsset paa Hødelig Hustru, Værdighed og egen Fortjeneste, ligesom Jøderne gjorde.

Og ligesom Jsmael var født af Tjenesteqvinden, saaledes bærer han deres Billede og Figur, som ved egen Fortjeneste og Gjerninger ville blive retfærdige og salige, som i deres egne Gjerninger og Fortjeneste søge deres Salighed, og som gjøre alle deres Gjerninger, ei af fri Kjærlighed imod Gud og Næsten, men for dermed at fortjene Himmelen af Gud; disse have en „Trældoms Aand“ og ere Tjenesteqvindens Børn, siger Paulus. Rom. 8, 15.

Ligesom ogsaa Jsmael ei var den rette Arving, saaledes ere de, som forlade sig paa deres egen Fortjeneste, Værdighed og Herlighed, heller ikke de rette Guds Arvinger, hvorfor de ogsaa blive udbødne af Guds Huus, som de, der ei ere rette Arvinger. Gud lader dem drage bort med deres Flafler fyldte med Vand, det er, med deres egne Gjerninger; men deres Trøst varer ikke længe og bestaaer ikke for Guds Dom, Vandet forsvinder, Gjerningerne flyde bort, — da maa Jsmael forsmægte. Og Hagar, Gjerningshelgenes Kirke, sidder og græder og maa see sine Børn at dø af evig Trøst. Og dersom Gud ikke kommer, og i deres sidste Nød endnu viser dem Naadens og Salighedens Kilbe, sin Hære Søn Jesus Kristus, saa maa de ogsaa alle dø den evige Død. Hvor mange have ei de været, som i deres Liv have forladt sig paa deres Gjerninger; men da disse ei har kunnet slutte Sjælens Trøst, saa har Gud i deres sidste Stund af Naade vist dem Naadens Kilbe, hvorved de da ere blevne opholdte til det evige Liv.

Men ved Jsaak er antydnet Naabens Folk. Thi Jsaak var ei født efter Kjødets, men efter Forjættelsen, han var et Naabe-Barn, var født af Sara, af den frie Kvinde, formedelst Troen, og var Abrahams rette Arving: Saaledes ere ogsaa alle de, som formedelst Troen paa Christum og formedelst Guds Naade haabe at vorde salige, de ere Guds rette Arvinger og Saras aandelige Børn, det er, Guds sande Kirke, som føder sine Børn formedelst Troen, ligesom Sara Jsaak. Ebr. 11, 11.

Hvad som nu i det gamle Testamente er os forebilbet formedelst de hellige Patriarkers levende Billeder, det afmaler os Herren i Dagens Evangelium ved en skjøn Lignelse. Thi de første Arbeidere, som bære Dagens Byrde og Hæde, ere Lovens Folk, og fordre deres Løn efter deres Fortjeneste; de Sidste lade sig nøie med Guds Naade. Derfor knurre de Første, det er, de store Gjerningshelgene have steds forfulgt Troens Folk, ligesom Cain Abel, Jsaak, Jsaak, Esau Jacob. Saa gaaer det endnu. Papisterne ville formedelst deres egen Fortjeneste, Værdighed, Højhed, Førstefødsel, lange Skik og Anseelse være den rette Kirke og de Første hos Gud, ligesom Jøderne ogsaa puffede deslige. Men, eftersom de bygge paa deres egen Fortjeneste og Værdighed, blive de forfaste og blive de Sidste, medens de Sidste, som af Naade haabe at blive salige, blive de Første. Det er den egentlige Forstand af Dagens Evangelium.

Dette Evangelium begriber da i sig disse toende høie og fornemme Artikler og Lærdomme: 1. At vi arme Syndere ei af Fortjeneste, men af Naade blive retfærdige og salige. 2. At alle Menneſter ikke blive salige; det er ei Guds Skyld, men Menneſkets egen Skyld, som foragter Guds Naade og støder den fra sig. Derfor ere Mange kaldte, men Faa udvalgte. Derom ville vi handle, og Guds Naade være med os alle formedelst Jesum Christum, Amen.

1. At vi ei af Fortjeneste, men af Naade blive salige, derfor viser Dagens Evangelium os tre Hoved-Grunde. Den første Hoved-Grund er, at Gud Herren er alene dette sit Viinbjergs Bygmester; thi dette aandelige Viinbjerg har den himmelske Fader selv plantet formedelst sit Ord og sin Helligaand, formedelst sin Naade, at det skulde være ham ligesom en skjøn Lyst-Have, et skjönt Paradiis, hvori han vil have Retfærdigheds Plantelser, Herren til Lov og Priis. Ef. 61, 3. Ef. 5, 1. 2c.

I dette Viinbjerg er nu den Herre Christus, Guds Søn, det rette Hoved-Viintræ, og alle Troende ere hans ædle Grene, hvilte Viintræet meddeler Kraft og Saft. Joh. 15, 1. 5. Og ligesom man af et frugtbart Viintræ kan faae mange Afleggere, det er, unge Viintræer, saa at man af et Viintræ kan plante et

Heelt Viinbjerg: saaledes er vor Herre Kristus det rette søde Viintræ, af hvilket den hellige kristelige Kirkes store Viinbjerg er plantet, ogsaa dem, som, ligesom Afslæggere, ere formedelst Troen arve af ham. Vel den, som er en grøn Green paa Viintræet Christo, thi Grenen kan ikke bære Frugt, uden den bliver i Viintræet. See! det er ibel Naade og ingen Fortjeneste.

Gud den Helligaand med sine Gaver er den liflige Himmeldug og den frugtbare Regn, som herovenfra paa en himmelsk, aandelig Naade befugter og bedugger dette Viinbjerg. Han ville ogsaa gjøre vort Viinbjerg frugtbart ubi alle gode Gjæringer. See! det er ibel Naade.

Guds Naade er det deilige Solstin, under hvilket Viintræerne og Grenene blomstre og bære Frugt. Derved ville Gud ogsaa opvarme og oplyse vore Hjerter.

De skønne Druer ere alle kristelige Dyder: Troe, Kjærlighed, Haab, Ydmyghed, Taalmodighed, Sagtmodighed, Andagt, Bøn, Gudsfrugt. Derpaa venter Viinbjergets Herre (Ef. 5, 2.), og ville gjerne virke disse ædle Frugter i os, naar vi kun ikke forhindrede hans Naade, det ædle Solstin. Det er ibel Naade. Og de Grene, som ikke bringe disse Druer, de blive afftaarne og kastebe i Ilden.

Viintræernes Blomster, som med deres søde Lugt fordrive Slangerne (thi ingen Slang forblive i Viinbjergene, naar Vinen blomstrer), er den troende Bøn, Guds Lov og Pris, som fordriver de Helvedes Slang. Gud har beredt sin Lov af vor Mund, siger den 8de Psalme, for at komme Fienden til at høre op, og den, som vil hævne sig: Det er ibel Naade.

Gjærdet, hvormed dette Viinbjerg er forvaret (ligesom det hedder hos Ef. 5, 2.), er „den Høiestes Skjul“ og „den Almægtiges Stygge,“ samt de hellige Engles gloende Muur. Ps. 91, 1. Zach. 2, 5. See! det er ogsaa ibel Naade.

Taarnet i dette Viinbjerg er den høje Øvrighed og det hellige Prædike-Embedet. Øvrigheden skal være en Vagter i dette Viinbjerg, og Prædikanterne dets Vagtere. Ezech. 33, 7.

Persen i dette Viinbjerg (som Esaias siger) er Christi helige Lidelse; han traadte Guds Brede Persfær alene, og der var Ingen med ham, derfor er hans Klæde bestænk med Druer-blob, med hans hellige Legems Blob, som af en ædel Druer, til Betaling for vore Synder. Da har han toet sit Klæde i Blin og sin Mantel i Blindrue-Blob. 1 Mos. 49, 11. Det er ibel Naade.

Kniven, hvormed Grenene beskjæres, er Loven, sand Bob og det hellige Kors, med hvilken det overskudige Træ bliver afftaa-

ret, for at Druerne ei maa forhindres. Joh. 15, 2.: „Hver Green paa mig, som bær Frugt, renser han, at den skal bære mere Frugt.“ Det er ibel Naade.

Den søde Viin i dette aandelige Blinbjerg er Guds Trøst og den Helligaands Fred, som Gud giver os at smage i vore Hjerter, for dermed at glæde os og gjøre os aandelig drukne. Ps. 36, 9. Det er ibel Naade.

De onde ufrugtbare Viintræer, som bære sure, bittre Druer, ere alle Hylere og Ubodfærdige. De ere „Viintræ af Sodomaæ Viintræ, og af Gomorraæ Agre; deres Druer ere Galbe-Druer, de have bedste Klaser; deres Viin er Drage-Forgift, og grum Dgle-Galbe,“ 5 Mos. 32, 32. Velan alle I, som ere saadanne ufrugtbare Viintræer, erkjender og forbedrer eder, for at ei Propheten Esaias skal synge os det Vers, som han sang for Jøderne: „Jeg forventede, at den skulde bære gode Druer, og den har vilde Druer. Og nu, Kjære, vil jeg give eder tilkjende, hvad jeg vil gjøre ved min Vlingaard: Jeg vil borttage dens Torngjærde, og den skal opædes, og jeg vil sønderrive dens Gjærde, og den skal nedtrædes. Og jeg vil gjøre den øde, den skal ikke bestræes, ei heller haffes, men der skal opvokse Torne og Riis; og jeg vil hyde over de tykke Skyer, at de jo ikke regne derpaa. Jeg forventede Ret, og see, da er der Plagerie, og Retfærdighed, og see, da er der Skrig,“ Es. 5, 4. 2c. Tænk paa Herrens Ord i Joh. 15, 4. 6.: „Ligesom Grenen ikke kan bære Frugt af sig selv, uden den bliver i Viintræet, saa kan I ikke heller, uden I blive i mig. Om Nogen ikke bliver i mig, han bliver udkastet, som en Green, der bliver visken, og de sanke dem, og kaste dem i Ilden, og de brænde.“ Hvo, som vil blive i Christo, den maa blive i Troen og i Næstens Kjærlighed, ellers er han allerede afstaaet af Christo. Man seer, hvorledes det nu gaaer til, hvad for Utrofast, Had, Misundelse og Fiendskab der er iblandt Menneskene; de blive ikke i Christo, ere visne Grene paa Viintræet, og høre til den evige Ild, dersom de ikke gjøre Omvendelse. See! gjør nu Beslutningen selv.

Hvo, som til et høit Værk, hvorpaa Saligheden er lagt, intet har gjort, den har det jo af Naade og ei af Fortjeneste; jeg har til Guds Viinbjergs høie Værk, hvorpaa al min Salighed er lagt, intet gjort — derfor har jeg ogsaa samme, ei af min Fortjeneste, men af Naade, hvilken Guds Naade være høiløvet i Evighed.

Den anden Grund, at vi ei af Fortjeneste, men af Naade blive salige, er Kalbet. See dog, hvorledes den fromme Huusfader udgaaer og kalder os fra Morgenens indtil Aftenen, forsammer ingen Tid, lader sig ei fortryde nogen Møje, men tigger

og⁷ beder os dertil. Lader os derfor vel see til, at vi ei foragte eller forkaste dette hellige Kald, men lader os prise hans Naade og Dyder, som har kaldet os fra Mørket til sit forunderlige Lys, ligesom St. Petrus siger i sin 1ste Epistels 2 Cap. v. 9. Og St. Paulus siger 2 Tim. 1, 9.: „Som gjorde os salige og kaldte os med et helligt Kald, ikke efter vore Gjerninger, men efter sit eget Forsæt og Naade.“ Disse tolvde Ord „et helligt Kald“ og „efter sin Naade“ ere vel at mærke.

Først, saa steer Kaldet af Naade. Lær heraf, hvorledes den almægtige Gud af idel Naade og Barmhertighed uden nogen vor Fortjeneste og Værdighed kalder alle Menneſter til sin Kirkes Samfund, og det fra Verdens Morgen indtil Verdens Aften. Hvorledes kaldte ei Gud om Morgenens Adam? Hvorledes har ei Gud kaldet ved Propheterne, ja ved sin kjære Søn selv? Hvorledes siger han ei hos Propheten Esaias Cap. 65, V. 2.: „Jeg udbredte mine Hænder den ganſte Dag til et gjenſtribigt Folk.“ Denne Dag er Verdens ganſte Tid, som for Gud er som en Dag, ja han kalder ethvert Menneſte den ganſte Dag af hans Liv. Han kommer al vor Fortjeneste tilſorn med sin Naade. Han tilbyder os alle, som en ret Menneſte-Gifter, sin Naade; thi „han vil, at alle Menneſter ſkal blive ſalige,“ 1 Tim. 2, 4. Derfor bemøjer han ſig ved ſit Ord, Naade og Bland at bevæge Hjerterne og drage dem til Christo, ligesom Herren i Joh. 6, 44. ſiger: „Engen kan komme til mig, uden Faderen, ſom mig udsendte, ſaaer draget ham.“ Salig er den, ſom ikke modſtræber den himmeſke Faders Dragelſe! Han kalder indvortes formedelſt Samvittigheden og banker paa vore Hjerters Dør (Mat. 3, 20.), indvortes formedelſt Ordet og allehaande Straffe. Gud har jo til Vidneſbyrd om ſin Naade og Kjærlighed ladet ſin eenbaarne Søn blive Menneſte, og ladet ham lide den bittere Død for vore Synder, og har ogsaa derefter ladet ſamme prædike for den ganſte Verden, at alle Menneſter, ſom ville blive evig ſalige og være deelagtige ubi den dyrebare Betaling for deres Synder, ſtulle troe paa Chriſtum, af Hjertet gjøre Omvendelſe og angre og afſtaaе deres Synder: ſaa ſtulle alle deres Synder worde dem tilgivne og forglemte, og de ſtulle ved Chriſtum blive evindeligt retfærdig og ſalig.

Er det ei et helligt og trøſteligt Kald, ligesom St. Paulus 2 Tim. 1, 9. ſiger: „Gud kaldte os med et helligt Kald, ikke efter vore Gjerninger, men efter ſit eget Forsæt og Naade.“ Ef. 49, 8. og 2 Cor. 6, 2.: „See! nu er en behagelig Tid, ſee! nu er Saliggjorelſens Dag.“ Pſ. 95, 7. 8.: „I Dag, derſom I høre paa hans Røſt, da forhærder ikke eders Hjerter.“ Thi ellers vil Gud ſige: „Efterdi jeg raabte, og I værgede eder:

jeg ubrakte min Haand, og Ingen gav Ngt derpaa; og I have ladet alt mit Naad fare, og I vilde ikke lide min Straf: da vil jeg, jeg og lee i eders Ulykke; jeg vil spotte, naar det kommer, som I frygte for." Erdspr. 1, 24. 2c.

Derved have vi her først den hellige Lære, hvorledes enhver i sin Stand og Kald troligen skal arbejde i Herrens Viinbjerg, paa Troen og Kjærligheden, og efterfølge den Herre Christum, som det sande Lys. Bægterne af dette Viinbjerg skulde have Ngt paa Nævene og Ulvene, paa de falske Lærere og paa de vilde Sviin, det er, de, som leve i offentlige Synder, Skam og Forargelser, paa det at Guds Viinbjerg ei bliver gjort øde. Vogterne af dette Viinbjerg i Regenstanden skulde aflasse falske Lærere og straffe ugudeligt Levnet, ligesom David, Josaphat, Josias, Ezechias. Saaledes har ogsaa Constantinus Magnus paa det første Møde i Nicæa udjaget af Herrens Viinbjerg den gruelige Uv Arius; Theodosius Senior gjorde det samme med den Kjætter Macedonius, som fornægtede den Helligaands Guddom, og som blev overvunden paa det andet Hoved-Evangelium i Constantinopel; Gratianus og Theodosius Junior gjorde ligeens med den Kjætter Nestorianus paa det tredje Hoved-Concilium i Ephesus; Martianus med Eutyches paa det fjerde Hoved-Concilium i Chalcedon. — I Huusstanden skulle vi arbejde saaledes i Herrens Viinbjerg, at vi bære søde og ei vilde Druer, ligesom det i 5 Mos. 32, 32. hedder: „Deres Viintræe er af Sodomæ Viintræe og af Gomorræ Agre; deres Druer ere Galbe-Druer, de have bedste Klaser.“ De unge Planter og spæde Afslæggere skulle vel pleies, og skal enhver leve med sin Næste i Fred og Kjærlighed, paa det at Guds Velsignelse maa komme over os og blive over os, ja vi skulle blive i Christo med Troe og Levnet, saa ville vi evigen grønnes i ham. Joh. 15, 4. 2c.: „Bliver i mig, og jeg i eder. Ligesom Grenen ikke kan bære Frugt af sig selv, uden den bliver i Viintræet, saa kan I ikke heller, uden I blive i mig. Jeg er Viintræet, I ere Grenene; hvo, som bliver i mig, og jeg i ham, han bær megen Frugt; thi uden mig kan I slet Intet gjøre. Om Nogen ikke bliver i mig, han bliver udkastet, som en Green, der bliver visnen, og de samle dem, og kaste dem i Ilden, og de brænde. Dersom I blive i mig og mine Ord blive i eder, da beder, hvad som I vil, og det skal vederfares eder. I dette er min Fader æret, at I bære megen Frugt.“

For det andet have vi endnu en Lære, som vi vel have at mærke: — Hvorfor den fromme Huusfader kalder os? Nemlig derfor, at vi ikke skulle staae ledige paa Torvet. Herved mener nu Herren ikke det udvortes Sted og Plads, hvor man kjø-

ber og sælger, han mener heller ikke den ubvortes Lediggang; men ved Torvet forstaaer han de verbdlige Lyster, hvorved man afholbes fra Gudsfrugtigheds Gjerninger og fra en sand Omvendelse; derfor begriber Kalbet Omvendelsen i sig. Det er Torvet, paa hvilket alt det Onde regjerer og gaaer i Svang: Vantro, Hoffærdighed, Guds-Foragt, Guds-Bespottelse, Ulydighed, Had, Misundelse, Brede, Riv, Fiendskab, Utugt, Uretfærdighed, Løgn, Mord og alle kjædelige Lyster. Paa dette Torv er den djævelske Lediggang, hvor man gaaer ledig fra alle gode Gjerninger, hvor man ikke erkjender, elsker, ærer og frygter Gud og øver Barmhertighed. Fra dette Torv kalder den fromme, kjære Huusfader os, fra „den Verden, som ligger i det Onde,“ hvorom St. Jacob siger Cap. 4, 4.: „Hvo, som vil være Verdens Ven, bliver Guds Fiende.“ 1 Joh. 2, 15.: „Derfor Høgen elsker Verden, er ikke Faderens Kjærlighed i ham.“ Derfor siger Herren Joh. 15, 19.: „Jeg haver udvalgt eder af Verden.“ Og St. Johannes siger i sin 1ste Epistel 2, 15. 16.: „Elsk ikke Verden; thi alt det, som er i Verden, som er Kjødets Begjæring, og Sinnes Begjæring, og Livets Overdaadighed, er ikke af Faderen, men er af Verden. Og Verden forgaaer og dens Begjæring.“ Hvorledes siger ei St. Paulus i Gal. 1, 4.? „Som gav sig selv for vore Synder, paa det han kunde udfrie os fra denne nærværende onde Verden.“ Og i Tit. 2, 11. 12.: „Thi Guds saliggjørende Naade er aabenbaret for alle Mennesker, som oplærer os, at vi skulde forlade Ugudelighed og de verbdlige Begjæringer.“ Vilde vi vedblive derudi, saa er Dommen over Verden og Verdens Fyrste allerede fældt: „Han er dømt,“ Joh. 16, 11. O Herre Gud! hvor mange saadanne onde, dørste Lediggængere finder ei den fromme Huusfader, som ei har nogen Lyst til det Gode. Enten han gaaer tidlig eller sildt ud, saa finder han dem staaende paa Synde-Torvet. Derfor ligger ogsaa Guds Viin-Have ganske øde, saa at man allevegne finder snarere Ti, som tjene Verden og de verbdlige Lyster, ja vel Tusinde, som leve i Gjerrighed, Hoffærdighed, Bøllyst, Fiendskab, Ulydighed og Utugt, end Een, som arbejder i Guds Viinbjerg, som lever i Gudsfrugt. Saa aldeles forglemme vi vort hellige Kalb, saa at Profheterne og Apostlerne klage derover. I Phil. 2, 21. siger St. Paulus: „De søge Alle de Ting, som ere deres Egne,“ det er, hvad som tilhører Verden og ikke hvad som tilhører den Herre Christo. Jer. 6, 13.: „Enhver er saare gjerrig, fra den Mindste af dem indtil den Største af dem.“ Og hos Hos. 4, 1. 2. hedder det: „Der er ei Sandhed, og ei Mistundhed, og ei Guds Kundskab i Landet. Sværgen og Løgn, og Mord, og Tyverie, og Horerie; de krybe ud, og Blodstykler rører ved Blodstykler.“ Derfor vil

heller ikke Straffen ubestaae, Gud vil borttage Blinbjerget: de bedste Lebbiggjængere vil Herren forðømme: det ufrugtbare Figen-træ vil han forbande (Luc. 13, 7.): Hykteren, som ei er isørt Bryllupsklædningen, vil han kaste i det yderste Mørke. Matth. 22, 13.

For det tredje skulle vi her lære, hvorledes vi flittigen skulle arbejde i Guds Vin-Have; thi Gud vil ingen Lebbiggjængere, men Arbeidere have i sit Vinbjerg. Arbeidet er nu vort Kalbs Gjæringer, enhver i sin Stand, som man gjør i Troen, i Kjærligheden, i Haab, i Ydmyghed, i Taalmodighed, i Bestændighed, i Kors og Trængsel, i Forsølgelse, Jammer og Elendighed i denne Verden. Paa det at nu Arbeidet i dit Kalb ei maa fortryde dig:

1) Saa betænk, hvilken from Husfader du har, for hvem du arbeider.

2) Betænk og, at du ei arbeider forgjæves. Hvorledes sagde Gud til Abraham? „Vandre for mit Ansigt og vær fuldkommen: Jeg er dit Skjold, og din meget store Løn,” 1 Mos. 17, 1. 15, 1. Og Matth. 5, 12. siger Herren: „Glæder og fryder eder, thi eders Løn skal være megen i Himmelen.” O, naar du vidste, hvor meget een Velgjerning og Dyd vil blive belønnet, du gjorde da Godt med Glæde. I Blisdommens Bog Cap. 5, 17. loves et meget herligt Rige og en deilig Krone af Herrens Haand.” Løb saaledes og du griber den, ligesom den hellige Apostel siger 1 Cor. 9, 24.: „Vide I ikke, at de, som løbe paa Banen, løbe vel alle, men Een faaer Klenodiet? Løber saaledes, at I kan faa fat derpaa.”

3) Lader os betænke, at, naar vi flittigen arbejde, saa vil han, selv om vi kun have arbeidet een Time, gjøre os lig de Første, og give os tusinde Gange mere, end vort Arbeide er værd.

4) Lader os betænke, at vi ere i den sidste Time, Astenen vil snart komme, vi have endnu en liden Tid at arbejde, saa vil Gud give Tyraftenen; thi til os er Verdens Ende kommen. 1 Cor. 10, 11. Dersom vi da forðømme Noget, saa forløber Tiden, og Natten kommer, da Ingen mere kan arbejde. Joh. 9, 4.

5) Lader os ogsaa betænke, at ethvert troligt Gudsfrugtigheds-Arbeide bringer sit Kors med sig; thi alle, som ville leve gubeligen i Christo Jesu, skal forfølges” (1 Tim. 3, 12.), og at Trængselen er Veien til Himmerige: „Den nærværende Tids Lidelser ere ikke den Herlighed værd, som skal aabenbares paa os,” Rom. 8, 18. Da vil Huusfaderen sige: „Vel, du gode og tro Tjener: du haver været tro over Lidet, jeg vil

sætte dig over Meget; gik ind i din Herres Glæde," Matth. 25, 21.

Den tredie Grund, at vi ikke af Fortjeneste, men af Naade blive salige, er Naade-Lønningen. Thi ligesom vi hverken have Kalbet eller Formuen af os selv, men af Gud, som ikke alene har kaldet os, men ogsaa gjort os dygtige til sit Arbejde og til at bære gode Frugter: saaledes modtage vi ikke Lønningen af Fortjeneste, men af Naade. Vi udtyde nu Penningen, som vi ville, enten paa det evige Liv, eller paa den timelige og evige Belønning og Præmium, saa er det dog alt Naade, hvorfor vi billigen ikke have at berømme os af vort Arbejde, meget mindre at knurre imod Huusfaderen. Ham er det jo, som har kaldet os, og hvad siger Christus i Luc. 17, 10.? „Ligesaa og I, naar I have gjort alle Ting, som eder ere befalede, da siger: vi ere unyttige Tjenere; thi vi gjorde det, som vi vare skyldige at gjøre." Desaarfsag kunne vi jo ikke fortjene noget af Herren, da vi ere ham forud mere skyldige, end vi kunne gjøre. For at derfor Ingen skulde forlade sig paa sin Fortjeneste, men alene paa Guds Naade, saa befaler Huusfaderen at kalde Arbejderne frem, for at give dem Løn, og at begynde fra den Sidste til den Første, og give enhver uden Persons og Arbejds Anseelse hans lovede Penning. Deraf er det jo aabenbart, at hos Gud gjælder ingen Fortjeneste, men at det evige Liv er en Guds Gave og Skjænk ved Christum (Rom. 6, 23.); thi at disse Arbejdere sige: „De have baaret Dagens Byrde og Hæde," det betyder, at Jøderne have med deres Lov ei kunnet fortjene det evige Liv, hvorover de ogsaa knurre, da dog Gud har befalet Løven. Hvorledes ville da Munk og Nonner fortjene det evige Liv med Gjerninger, som Gud ei har befalet, hvilke St. Paulus (Col. 2, 23.) kalder „selvvalgt Dyrkelse," som fortærer sig under Hænderne. Og Ambrosius siger: „Det evige Liv er en Skjænk, som rækkes os af Naade, og ei en Løn, som vi med Gjerninger fortjene." Derfor giver heller ikke Huusfaderen Lønningen efter Fortjeneste, men af Naade, uden Persons og Arbejds Anseelse. Disse tre Hoved-Grunde viser denne Parabel os tydeligen. Dertil høre ogsaa de, som St. Paulus mægtigen driver i Brevet til Romerne og Galaterne.

Den første Grund: „Thi de have alle syndet, og dem fattes Guds Gæve," Rom. 3, 23. Synden borttage alle Menneſker den Ros, at de skulde fortjene noget af Gud; thi hvor der er Synd, der er Brede og Unaade, og hvorledes skulde man da berømme sig af nogen Fortjeneste. Derfor siger St. Paulus R. 19.: „Paadet hver Mund skal tilstoppes, og al Verden skal være skyldig under Guds Dom." Og Eph. 2, 8. 9.: „Thi

J ere blevene salige af Naade formedelst Troen, og det ikke af eber; det er en Guds Gave: Ikke af Gjerninger, paa det ikke Noget skal rose sig."

Den anden Grund, at vi ikke af Fortjeneste, men af Naade blive salige, er Syndernes Forladelse. Thi Syndernes Forladelse ophæver al Fortjeneste; alle Mennesker behøve Syndernes Forladelse, — sølgelig blive de salige, ei af Fortjeneste, men af Naade. I Rom 3, 25. siger Paulus, at Gud frembyder Retfærdighed, idet han forlader Synder, — sølgelig kan den ei fortjenes. I Luc. 24, 47. befalede Christus at prædike i sit Navn Omvendelse og Syndernes Forladelse for alle Folk, — sølgelig lærer han os, at Ingen kan blive salig af egen Fortjeneste.

Den tredie Grund sætter St. Paulus i Gal. 2, 21.: "Thi kommer Retfærdighed formedelst Loven (det er, formedelst Fortjeneste), da er jo Christus død forgjæves." Og Cap. 5, 4.: "I have intet med Christo at gjøre, I som vil retfærdiggjøres ved Loven, I ere faldne fra Naaden." Saa lidet kan Gud lide al Berømmelse af egen Fortjeneste, at man selv derover taber Christum. Lader os derfor ydmyge os selv, og give Gud og Christum Æren, paa det vi ikke maa falde fra Naaden. Item Cap. 3, 21. hedder det: "Thi var der ingen Lov, som kunde gjøre levende, da var Retfærdighed sandeligen af Loven." Men nu gjør Loven ei levende, men den døder, forbømmer og forbander, — hvorledes kan den da gjøre retfærdig? 2 Cor. 3, 6. 7.

Den fjerde Grund er denne: De, som ved Loven ville blive retfærdige, de maa ogsaa opfylde Loven fuldkommen, ellers ere de under Forbandelsen; thi Loven forbander alle dem, som selv med den mindste Tante overtræder den. 5 Mos. 27, 26. Jac. 2, 10. Og i Gal. 2, 16. hedder det: "Thi intet Rjød skal blive retfærdiggjort af Lovens Gjæringer."

Den femte Grund er vor Samvittigheds Vidnesbyrd; thi udenfor Guds Naade og Syndernes Forladelse kan intet Menneske have en vis, sand og bestandig Trøst i Dødsnød mod Synd, Død, Djævel og Helvede. Herimod hjælper intet Menneskes Gjærning og Fortjeneste, det bliver Alt fortæret som en Fjeder af den evige Luc. Derfor beder David: „Herre! gik ikke til Dom med din Tjener; thi Ingen, som lever, kan være retfærdig for dig," Ps. 143, 2. Og Ps. 130, 3.: „Herre! dersom du vil tage vare paa Misgjærninger, Herre! hvo kan da bestaae?" Naar Døden kommer, saa bringer den saadan Anfægtning med sig. Ab. 6, 8.: „Dg jeg saae, og see, en bleg Hest, og den, som sad paa den, han hed Døden, og Helvede fulgte med ham." Hvad vilde man vel holde saadanne An-

fægtninger imøde, andet end Christi Fortjeneste, Guds Naade og Syndernes Forladelse? Ps. 51, 3.: „Gud! vær mig naadig efter din Miskundhed; udslet mine Overtrædelser efter dine store Barmhertigheder.“

Den sjette Grund er de Helliges Exempler, som Abels Abrahams, Moses, Davids, Dantels: Ebr. 11, 4. Rom. 4, 3. 2 Mos. 32, 11. c. Esaias 64, 9. Dan. 9, 18.

Af disse Hoved-Grunde udslyder et nyt helligt Levnet, som af den rette Livets Kilde. Derfor have vi her en herlig Lære, af hvilke Aarsager vi troligen skulle arbejde i Herrens Viimbjerg og øve gode Gjerninger, ikke for Løns eller Fortjenestes Skyld, men af fri Kjærlighed til Gud og af skyldig Taknemmelighed; thi Gud har af Naade kaldet os og skjænket os det evige Liv frit, omsonst, af idel Forbarmelse ved Christum. Al kjære Gud! skulde saadan stor Naade ei gjøre en frivillig, glad og flittig Arbejder? Naar et Menneske veed, at han har en naadig Gud, Syndernes Forladelse og det evige Liv af Guds Naade og idel Barmhertighed, hvorledes skulde han da ei af Kjærlighed og af et taknemmeligt Hjerte tjene Gud i hans Viimbjerg, og sige: Al, kjære Gud! Alt, hvad jeg gør, stæer ikke for Løns eller Fortjenestens Skyld, men af hjertelig Kjærlighed og skyldig Taknemmelighed. Det er allerede tusindfold betalt, og kan aldrig blive gjengjældt med alle mine Gjerninger; „jeg er ringere (med alle mine Gjerninger) end alle de Miskundheder og end al den Trofasthed, som du haver gjort imod mig,“ (1 Mos. 32, 10.); derfor gjør jeg billig af reen Kjærlighed, frit og omsonst min Næste alt det Gode, jeg formaaer; ja det er mig en ret Glæde, at du af Naade har gjort mig retfærdig, og ved Christum skjænket mig det evige Liv, saa er det mig en Lyst og Glæde atter at tjene dig; ja det skal være mig en Lyst ikke alene at lide Alt for din Skyld, men ogsaa at døe for din Skyld. See, det hedder ret arbeidet, ikke for Løns Skyld, men af Kjærlighed og Taknemmelighed for „den store Guds Naade, som er aabenbaret for alle Mennesker, som oplærer os, at vi skulle forsvage Ugudelighed og de verdslige Lyster,“ Tit. 2, 11. 12. Prisjer derfor alene Guds Naade. Ps. 117.: „Lover Herren, alle Hedninger, prisjer ham alle Folk. Thi hans Miskundhed er mægtig over os, og Herrens Sandhed er evindelig, Halleluja!“

2. Eftersom vi da alle blive salige af Naade og ikke af Fortjeneste, hvoraf kommer det da, at ikke alle Mennesker blive salige? Er da skylden Guds eller Menneskets selv? Svar: Gud er ikke skyldig i eet Menneskes Fordømmelse; thi at Mange ere kaldede, men Faa ere udvalgte, er ei at forstaae med Hensyn til Gud, men med Hensyn til Mennesket. Thi 1) saa til-

byder Gud alle sin Naade, og kalder alle. Ef. 55, 1.: „Nu vel! Hver som tørster, komme hid til Vandene, og den, som ikke haver Penge; kommer hid, kjøber, og æder, og gaaer, kjøber uden Penge og uden Betaling, Vin og Mælk.“ Og i 45 Cap. B. 22.: „Vender eder til mig, og bliver frelst, alle Jordens Ender!“ Det er Kalbet. Og Ef. 65, 2.: „Jeg udbreder mine Hænder den ganske Dag.“ At udbrede Haanden, hvad hedder det i Skriften? Det samme, som at bede. Dersom der var en Konge, som begjærede en fattig Tigger-Pige til sin Gemalinde, vilde ei det være et stort Under? Men dersom hun ikke vilde, og han alligevel bad hende, var ei det et endnu større Under? Men naar hun modstræbede ham og bespottede ham, og han endda bad hende, det vilde dog være det største Under. Hvad ere vi nu andet end Tiggere? Gud beder os, han kalder os, han venter paa os den ganske Dag af vort Liv. Men Mange brøder sig intet om ham.

2) Saa er hos ham ingen Persons Anseelse. Ap. Gjer. 10, 34.: „Thi der er ikke Forskjel enten paa en Jøde eller en Græker; thi den Samme er Alles Herre, som er rig paa Naade til alle dem, som paakalbe ham. Thi hver den, som paakalder Herrens Navn, skal vorde salig.“ Rom. 10, 12. 13. Han gjør os værdig formest til sin Naade; thi vi alle, fra den største til den mindste Synder, ere forbandede og fordømte.

3) Saa har Gud noksom aabenbaret sin naadige Villie imod alle, alle arme Syndere. Ezech. 33, 11. 1 Tim. 2, 4. 2 Petr. 3, 9.

4) Saa er Christi Fortjeneste almindelig. 1 Tim. 2, 5. 6.: „Der er een Gud og een Midler imellem Gud og Menneskene, nemlig det Menneske Kristus Jesus, som gav sig selv til en Gjenløsnings Betaling for Alle.“ Joh. 1, 29.: „See det Guds Lam, som bærer Verdens Synder.“

5) Saa har og Gud (Matth. 28, 19.) befalet at prædike Evangelium for alle Folk, og har befalet alle Mennesker allevegne at omvende sig. Ap. Gj. 17, 30. Col. 1, 5.

6) Han har og befalet at bøde alle Folk til Syndernes Forlættelse. Hvad er Daaben andet, end en skøn Naade-Prædiken og et helligt Kalb, samt en ny Pagt, som bestaaer i Syndernes Forlættelse.

7) Saa har han forjættet alle dem den Helligaand, som bede ham derom. Luc. 11, 13.

Efter som det nu ei er Guds Skyld, at ikke alle Mennesker blive salige, men Menneskenes egen Skyld, saa siig mig, hvorledes skal jeg bruge den Være om det evige Naadevalg til sand Trøst?

1) Det evige Naadevalg kan man bruge saaledes, som Apostelen Paulus i Rom. 9, 12. 2c. har brugt den til Lærdom: At den nemlig bliver imødestillet al menneskelig Fortjeneste. Thi Gud har ei udvalgt Nogen for sin Værdighedens Skyld, men af idel Naade. Det tjener til Guds Værd og os til Ydmyghed.

2) Er Naadevalget fæstet i Christo, det er, Gud har besluttet at gjøre alle dem salige, som troe paa Christo. Deraf kan du slutte saaledes: Jeg troer paa Christum, derfor er jeg udvalgt i Christo, før Verdens Grundvold blev lagt. Det er vor højeste Trøst. Derfor skal ei noget skille os fra Christi Kjærlighed, eller rive os af Christi Haand. Eph. 1, 4. Rom. 8, 38. 39. Joh. 10, 28.

3) Er Naadevalget fæstet i Christo, saa begriber det i sig alle de Mibler, som føre os til Christum: Guds Ord eller det hellige Evangelium, Kaldet, alle trøsterige Forjættelser om Syndernes Forladelse, Christi ganske Fortjeneste, Forløsningen, Helliggjørelsen, Opholdelsen indtil Enden, de hellige Sakramenter, og in Summa, Alt, hvad som hører til vor Salighed; thi det Alt er i Christo og af Christo, i hvem vi ere udvalgte. Derfor er intet absolutum decretum, ingen blot og ubetinget Naad Slutning; men hvo, som ikke forlader sig paa sin egen Fortjeneste, men paa Guds blotte Naade, troer paa Christum, gjør Omvendelse, hører Guds Ord, har den Helligaands Vidnesbyrd, beder og beklender Christum, — den er udvalgt. Rom. 8, 29. 30.: „Thi hvilke han haver tilforn kjendt, dem haver han og tilforn bestiftet; men hvilke han haver tilforn bestiftet, disse haver han og kaldet; og hvilke han haver kaldet, disse haver han og retfærdiggjort; men de, han haver retfærdiggjort, disse haver han og gjort herlige.“ Summa, vor Udvalgelses Segl og Vidnesbyrd ere: Faderens Kjærlighed, Sønnens Forløsning, den Helligaands Trøst, Helliggjørelse, Oplysning, Fornyelse og Styrke i Troe, Kjærlighed, Haab og Taalmodighed indtil Enden.

Vi beslutte villig med den 80de Psalmes V. 2. 2c.: „Du Israels Hyrde! vend dine Øren hid, du, som fører Joseph som Faar, du, som sidder over Cherubim, aabenbares herligen. Opvælg din Magt, og kom os til Frelse. Gud! omvend os, og lad dit Ansigt lyse, saa blive vi frelst. Herre, Gud Zebaoth! hvor længe haver du ladet Bredden ryge over dit Folks Bøn? Du haver spiset dem med Taarers Brød, og givet dem en fuld Naade af Taarer at drikke. Du sætter os til en Trætte for vore Naboer, og vore Fiender spotte os. Du førte et Viintræ af Egypten, du uddrev Hedningerne, og plantede det. Gud Zebaoth! vend dig om; skue af Himmelen, og see til, og besøg dette Viintræ. Og den Bode, som din høire Haand plantede.

Lad din Haand være over din høire Haands Mand, over den Menneskens Søn, som du bekræftede dig. Herre, Gud Zebaoth! omvend os, lad dit Ansigt lyse, saa blive vi frelst. Amen.

Søndag Seragesima.

Evangelium, Luc. 8, 4—16.

I Dagens Evangelium maler vor himmelske Lærer, den Herre Christus, os Kirkens Skikkelse smukt af, hvorledes den plantes, saaes og bygges ved det guddommelige Ords uforgjængelige Sæd. Thi ligesom den naturlige Sæd opvorer til en Frugt, naar den bliver uforhindret, saaledes vorer og det guddommelige Ord, og er aandelig frugtbar, saafremt ikke Djævelen, og de ugudelige Mennesker i sig selv forhindrer eller quæle det. Derfor lærer Herren os fornemmelig her, hvad Marsagen er, hvorfor saa faae Folk troe og blive salige, og hvor faae de Hellige og Fromme ere paa Jorden.

Saadan er i Mos. 18, 2. 2c. mærkeligen forebildet, hvor den evige Guds Søn kommer i Menneske-Skikkelse til Abraham bliver hans Gjæst og efter Maaltidet vendte sig imod Sodoma, hvorhen Abraham ledsager ham. Men undervejs klager Guds Søn over Sodomiternes Ondskab, og siger: Efterdi det Skrig af Sodoma og Gomorrha er stort, og efterdi deres Synd er meget svar, da vil jeg nu fare ned, og see, om de have gjort fuldkommen efter det Skrig, som er kommet for mig; eller om ikke, vil jeg vide det. Og Mændene vendte deres Ansigt derfra, og gik til Sodoma; men Abraham blev endnu staaende for Herrens Afsyn. Og Abraham sagde: Vil du da ødelægge den Retfærdige med den Ugudelige? Der maatte maaske være halvtredsfindstyre Retfærdige i Staden; vil du og ødelægge og spare det Sted for de halvtredsfindstyres Skyld, som kunde være derinde? Get være langt fra dig, at gjøre efter denne Viis, at ihjelslaae den Retfærdige med den Ugudelige, at den Retfærdige skulde være ligesom den Ugudelige, det være langt fra dig; den som dømmer den ganste Jord, skulde han ikke gjøre Ret? Da sagde Herren: dersom jeg finder halvtredsfindstyre Retfærdige ubi Sodoma Stad, da vil jeg spare det ganste Sted for deres Skyld. Og Abraham svarede og sagde: see nu, jeg haver begyndt at tale til Herren, alligevel jeg er Støv og Aske. Der maatte maaske fattes fem i de halvtredsfindstyre Retfærdige,

vilde du forðærve Staden for de Fem's Skyld? og han sagde: jeg vil ikke forðærve den, om jeg finder fem og fyrretyve der. Og han blev ved endnu at tale til ham, og sagde: der maatte maaske findes fyrretyve; og han sagde: jeg vil ikke gjøre det for de Fyrretyves Skyld. Og han sagde: Kjære, Herren blive ikke vred, saa vil jeg tale: der kunde maaske findes tredive: og han sagde: jeg vil ikke gjøre det, om jeg finder tredive. Og han sagde: see nu, jeg haver begyndt at tale med Herren: der maatte maaske findes tyve; og han sagde: jeg vil ikke forðærve den for de Tyves Skyld. Og han sagde: Kjære, Herren bliv ikke vred, saa vil jeg tale aleneste denne Gang: der maatte maaske findes ti; og han sagde: jeg vil ikke forðærve den for de Ti's Skyld. Og Herren gik bort, der han havde udtalt til Abraham; og Abraham vendte om til sit Sted.

Da nu Herren i fem Stæder ikke fandt fem Retsfærdige, men kun fire, Both, hans Kone og hans tvende Døttre, førte han dem ud med tvende Engle, og lod over Stæderne regne Jld og Svovel fra Himmelen, antænde dem og udrybbe dem; deraf er bleven en stinkende Pøl som kaldes det døde Hav. Men Abraham gik aarle om Morgenens ud til Stedet, der hvor han havde staaet for Herrens Ansigt, og han vendte sit Ansigt til Sodom og Gomorra, og til alt Landet i den Slette; og han saae, og see, en Røg opgik af Landet, som en Røg af en Dvn.

Heraf høre vi 1) hvor gjerne Gud Herren vil staaene Følkenes, naar de kun ville gjøre God og forbedre sig. 2) At fromme Folk er Landenes Belsignelse og Piller, som opholde Landet; thi Herren vilde for ti Retsfærdiges Skyld staaene fem Stæder og det ganste Land. Derimod ere ugubelige Folk Landenes Forbandelse, Pestilents, Undergang og Forðærvelse. 3) Høre vi heraf, hvor saae fromme Folk der ere paa Jorden, som have Gud og hans Ord for Dine, og rette deres Liv derefter; thi her staaer, at i fem Stæder har neppe været fire at finde. Da nu den sibste Verden ogsaa skal blive saa ond, som Sodom og Gomorra, saa have I at betænke, hvor mange retsfærdige Folk der nu kan være paa Jorden. I Ps. 11, 2. hedder det: „Frels Herre! thi en From er borte; thi de Trofaste ere blevne saae blandt Menneffens Børn,“ og i Luc. 18, 8.: „Naar Menneffens Søn kommer, mon han skal finde Troen paa Jorden?“ Al, en bedrøvelig Forudsigelse! Vi ere alle paa Jorden, seer derfor til; thi for Ondskabens Skyld kan Verden ikke længer bestaae, den er fuld af Bespottelse ligesom i Syndflodens Tid. Hvor langt borte kan nu Jlden være, Verdens Forðærvelse og Undergang? Just dette lærer os Dagens Evangelium og-

ſaa, at neppe den fjerde Deel troe Guds Ord og blive ſalige, og er ſaaledes ſande Chriſtne.

Vi ville denne Gang behandle tvende Stykker: 1. Hvad Aarſagerne ere, ſom forhindre vor Salighed, nemlig Uagtfomhed, Ubeſtandighed, Gjerrighed og Vellyſt. 2. Hvorved vor Salighed bliver befordret: nemlig ved 1) at høre Ordet. 2) ved at bevare det i et ſmukt og godt Hjerter. 3) Ved at bære Frugt deraf. 4) Ved Taalmodighed.

1. Det er meget kjærligt og trøſteligt, at Gud den Almægtige til Beviis paa ſin ſtore Godhed og Kjærlighed ſammenligner ſig med en Sædmand, og ſaaer ſit guddommelige Ord, ſom en himmeľſk Sædmand, i vore Hjerter, bereder os til en god Ager, giver ſin Aand, Naade og Beſignelſe dertil, og lader Intet fattes fra ſin Side. Vi ſee Guds Hulbſalighed heri, thi Sædmanden er god, bedre er han ei at ønſte, og Sæden er koſtelig, hellig, levende, uforgjængelig, evig og ſalig, og meddeles ſamme Egenſkaber til alle de Hjerter, ſom annammer den; thi enhver Sæd bærer, hvad den er lig. Men hvorledes kommer det nu, at den aandelige Agerdyrking ikke vil trives og gaae fremad, men lykkes ſaa ilde, at neppe den fjerde Deel af Menneſtene blive ſalige? Det lærer os nu Herren vibere, at Skjlden ikke er Guds, heller ikke den gode Sæds, men den onde Agers. Thi ſom der kom meget Folt til Herren, der fra alle Stæder ilede til ham, da ſaae Herren, ſom en Hjertekjender, diſſe Folt i Hjertet, og beſaae, ſom en god Agerdyrker, ſin Ager, nemlig Menneſtens Hjerter, og ſaa vel, at hans Ord ikke hos alle vilde bære Frugt; derfor afbeler han dem i fire Hobe, og beſtriver enhver af dem. Og for at vi ſkulle tage vel iagt, hvorledes Herren aſmaler Menneſtens Hjerter, og for at lære os at give ſlittig Agt paa denne Udlægning, raaber han: Hvo ſom haver Øren at høre med, han høre! Saaledes raaber han ogſaa i Jeremias 22, 29.: „O Land! Land! Land! hør Herrens Ord.“

1. Den første Hob ſammenligner han med en Ager, der ligger ved Veien. Naar Sæden falder derhen, ſaa bliver den enten nedtraadt, eller bliver den opædt af Himmelens Fugle, fordi den ikke kommer ned i Jorden. Her ere aſmalede og beſtrevne de ſittre, letſærdige, uagtsomme, yppige og kjødelige Folt, ſom ſkjødesløſt uden Alvor og Andagt høre Ordet, have ſtedſe andre Marre-Tanker, ere ubeſtandige, ſpørge ei efter bets Grund, betænke det ikke; det falder dem ikke dybt i Hjertet, bliver kun liggende ved Veien, i Ørene, gaaer ind ad et Øre og ud af det andet. Ligeſom en almindelig aaben Vandvei ſtaaer fri for allehaande Vandringſfolt, ſaaledes vandrer og ſpaa-

ferer mange og allehaande Tanker igjennem deres Hjerter: og ligesom der paa en almindelig Vei vandrer baade Gode og Onde, faaledes lader ogsaa et faadant aabent Hjerte ligesaa snart Djævelen vandre igjennem sig, som Gud selv; da bliver det guddommelige Ords Sæd undertraadt, at den ikke kan fæste Rødder og opvære. Og da den ligger ved Veien, og ei falder dybt i Hjertet, saa kommer de Helvedes Fugle, og santer den op, det er, gjør, at Mennesket snart forglemmer det, ligesom det skulde blive stjaalet ham af Hjertet, som en Tyv stjæler og røver et Klenodie. Derfor siger Herren: Djævelen kommer og tager Ordet af deres Hjerter. Det er i Sandhed ganske for skrækkeligt, at Mange ikke give Agt paa Guds Ord, Djævelen river det bort. Dette forklarer Herren og sætter Aarsagen, hvorfor det skeer: paa det de skal ikke troe og blive salige. Det er den første Aarsag, hvorved mange Menneskers Salighed bliver forhindret, nemlig det guddommelige Ords Fordømmelse og store Uagtksomhed; thi hvor Guds Ord ei er, der kan ingen Troe være, men hvor ingen Troe er, der kan ingen Salighed være, og hvor nu ingen Salighed er, der er Fordømmelse, Helvede og Djævelens Rige.

Det naturlige, kjødelige Menneske er en Satans Fange, som han har bundet med aandelige Strikker, hvori han holder alle sine Demmer fangne, saa at de med fornuftige Hjerter ei forstaa, med seende Dine ikke see, med hørende Øren ikke høre — det er Kjødets aandelige Mørthed og Blindhed. Dette Satans Værk og Fangenskab kan et Menneske forstyrre, naar han flittig hører Guds Ord og tager det til Hjertet, hvorfor ogsaa Satan, hvor han kan, søger at forhindre Mennesket fra at tage det til Hjertet og eftertænke det, ligesom vi i Ap. Gjer. 13, 7. 8. læse om Sergius Paulus, hvorledes Elimas understod sig at afvende Landskhøvdingen fra Troen. Saa giver han og særdeles Agt paa Tiden og Stunden, hvor han kan gjøre Mennesket mest Ulsbræk og Skade, nemlig, naar man vil høre Guds Ord og man mindst vogter sig derfor, da bringer han andre Tanker frem, saa Stunden farer forbi og bliver tilbragt uden nogen Nytte — det er Fiendens List. Satan er ligesom en Gjøgler, som med sine naragtige og pudseerlige Løjer opholder alle Forbigaaende, saa at de forsmme, hvad de skulle gjøre. Hvad nu en Gjøgler kan gjøre for Menneskenes Dine til at forblende dem, det kan ogsaa Satan gjøre Mennesket indvortes i Sind og Tanker, idet han med saadanne Løjer, hvoraf den Helvedes Gjøgler og Tusindkunstner har mange, kun forhindrer Mennesket fra Guds Ord.

Han kan ogsaa med sin Helvedes Opium og Sovedunster

gjøre en Søn; thi visseiligen er ei al Søn i Kirkerne naturlig, men en saadan Søn, som er virket af den aandelige Nat og Helvedes Mærke. Endeligen, hvor man giver den onde Aand for meget Rum, der forstotker han Hjertet aldeles, hvilket er Satans kraftige Gjerning, som han har i Vantroens Børn (Eph. 2, 2.), ligesom vi kan see i Pharao og de forstottebe Jøder, hvilke Straffe Gud truer at lade komme over de forvendte Sind. Rom. 1, 24. 26. Ef. 6, 9. 10. Og i 5 Mos. 28, 28. 29. hedder det: „Herren skal slaae dig med Galenskab, og med Blindhed, og med Hjertens Forstyrning. Og du skal føle for dig om Midt dagen, ligesom den Blinde føler for sig i Mørket, og du skal ingen Lykke have paa dine Veie.“ Derfor forstode ei Jøderne Christi og Apostlernes Prædiken, om de endstjænt hørte den, thi denne Straf var gangen over dem, ligesom Herren i Dagens Evangelium siger til sine Disciple, da de spurgte ham, hvad denne Vignelse var: Eder er det givet at vide Guds Riges Hemmeligheder; men de Andre siges det kun i Vignelser, at de skal seende ikke see, og hørende ikke forståae. Ikke derfor, at Gud ei havde undt dem det, men fordi han havde truet, han vilde straffe deres Halsstarrighed med Forstottelse, og denne Straf var da allerede gaaen over dem. Og er dette just det, som Herren i Joh. 12, 35. siger: „Vandrør den Stund, I have Lyset, at Mørkhed skal ikke betage eder,“ ligesom han vilde sige: Ville I ikke have Lyset, saa overfalder eder det evige Mærke. Ligesom Esaias forudforkyndte Jøderne deres Forhærdelses Straf, saaledes gjorde St. Paulus det samme (Rom. 2, 5.) om de falske Christne. Gjør vi det nu ikke, og Mærket overfalder os, saa har Gud ingen Skyld deri; vi have da ei villet have det anderledes.

Dette samme siger St. Paulus i 2 Thess. 2, 10. 2c. saaledes: „Fordi de annammede ikke Sandhedens Kjærlighed, at de maatte blive salige, derfor skal Gud og sende dem kraftige Vilbsfarelser, at de skal troe Løgner, paa det de skal alle blive forbømte, som ikke troede Sandheden, men havde Lyst til Uretfærdighed.“ Ikke at Gud af sig selv sender Vilbsfarelser, men han lader det skee til Straf, ligesom han tilstiftede den Løgn-aand at overtale Achab. 1 Kong. 22, 11. 12. Steer det nu, saa give enhver sig selv Skyld derfor; Gud har advaret os derfor. I 2 Tim. 4, 3. 2c. forudsiger St. Paulus, „at den Tid skal komme, naar de ikke skal kunne forbrage den sunde Lærdom, men efter deres egne Begjæringer tage sig selv Lærere i Hobetal, eftersom Ørene fløe paa dem. Og de skal vende Ørene fra Sandheden, men henvendes til Fabler.“

Hvorledes vil dette skee? Saaledes, at denne Verdens

Gud vil forblinde de Vantroes Sind, paa det at Evangelii Dplysning om Christi Herlighed, som er Guds Billede, ikke skulde skinne for dem," 2 Cor. 4, 4. See, alt dette gjør Sikkerheden, Uagtsomheden og Rigegyldigheden for Guds Ord, og ere disse de Folk, eller den Ager, som ligger ved Veien, hvis Dine, Dren og Hjerter ere en aaben velbanet Landevei for den lede Djævel og alle verdslige, kjedelige Lyster, samt djævelske, letsærdige og flygtige Tanker. Og blive disse saaledes af Djævelen berøvede deres Salighed, forbi Fuglene, det er, de flygtige Djævels- og Verdens-Tanker, have opædt Sæden. Derfor see enhver vel til at beholde og bevare noget vist i sit Hjerte, og lade ei Djævelen fratage sig det, samt lade det være Alvor med sin Hørelse af Ordet og sin Gudstjeneste, og forrette samme med stor Andagt, Iver og Alvorlighed, med himmelsk Lyst og aandelig Glæde. Hvor flittig beeder, anraaber og sucker ei David i den 119de Psalme efter Guds Ord? Det er den ganste Psalmes Diemeb.

2. Den anden Hob sammenligner Herren med en stenet eller klippeagtig Ager, hvor ingen dyb Jord er, men Stene og Klipper derunder, hvilken vel tager Sæden snart an, begynder ogsaa smukt og lystelig at grønnes; men da der ei er dyb Jord oven paa Klippen, saa kan den ei fæste dybe Rødder, thi naar Solen kaster sine hebe Straaler derpaa, saa forðærves den. De troe til en Tid, men falde fra i Fristelsens Stund. Saaledes ere mange Mennefters Hjerter; de have vel Udseenbe af at være en god Ager, men naar man søger lidt dybt, saa ere de i Grunden ibel Klipper. Det guddommelige Ords Sæd staaer temmelig vel hos dem, men har ingen dybe Rødder. I gode Dage ere de vel gode Christne, men naar Trængsels og Ansægtnings Hebe eller Forsølgelse kommer, saa seer man vel, hvor dybt Guds Ord har slaaet Rødder hos dem. Der er bestreven den anden Marsag, hvorved vor Salighed bliver forhindret, nemlig Ubestandighed, at man ikke vedbliver indtil Enden, hvorfor vi heraf skulle lære, at man kan tabe Troen, og derfor ei være sikke, men stille os til Kors og Ansægtning, og som St. Paulus siger: „Stride den gode Strid og fuldkomme Løbet, at vi kunde bevare Troen og en god Samvittighed," 2 Tim. 4, 7. Desaarfsag ville Eders Kjærlighed tage følgende eftertænkkelige Sprog og alvorlige Advarsler for Sikkerhed vel til Hjerte, thi ikke uden høivigtig Marsag staaer der saa mange Advarsler herom i den hellige Skrift. Ikke uden Marsag siger St. Paulus: „Vi have dette Viggendefæ i Leertar," 2 Cor. 4, 7. Og i 1 Cor. 10, 1. 2c. indfører han Israaliternes Exempel, der alle i Troen gif igjennem Havet, aade Manna, drak

af Klippen, men lode sig dog forføre ved onde Exempler til Afguderie, Utugt, Knurren m. m., hvorfor St. Paulus slutter med det Sprog: „Hvo, som synes at staae, see til, han ikke falder.“ Ezech. 18, 24.: „Men naar en Retfærdig vender sig af fra sin Retfærdighed, og gjør Uret, skalde han da leve? Alle hans Retfærdigheder, som han haver gjort, skal ikke ihukommies.“ Rom. 11, 20. 2c.: „Men du haver staaet nogen Stund ved Troen, vær ikke hovmodig, men frygt! Thi dersom Gud ikke haver sparet de naturlige Grene, skal han vel ei heller spare dig. See derfor Guds Fromhed og Strengthed: Strengtheden mod dem, som ere salbne; men Fromheden mod dig, om du bliver ved i Fromheden, ellers skal og du afhugges.“ Col. 1, 22.: „Eder haver han nu forligt i sit Kjøbs Legeme formeblst Døden, for at fremstille eder hellige og ulastelige og ustraffelige for sit Ansigt; dersom I ellers blive ved i Troen, grundfæstede og stabile.“ Ebr. 3, 14.: „Thi vi ere blevene deelagtige i Christo, dersom vi dog beholde den stikre Forvisning, hvormed vi begyndte, fast indtil Enden.“ 2 Petr. 2, 21. „Det havde været dem bedre, at de havde ikke erkjendt Retfærdighedens Wei, end at de, der de den erkjendte, have vendt sig fra det hellige Bud, som er overantvordet dem.“ Joh. Nab. 3, 11.: „Hold fast ved det du haver, at Ingen skal tage din Krone.“ Og i Joh. 12, 42. 43. hedder det: „Dog alligevel troede mange og af de Øverste paa ham; men for Pharisæernes Skyld bekjendte de det ikke, at de skulde ikke blive udelukede af Synogogen; thi de elskede Menneffens Ære mere end Guds Ære.“ Dette ere saadanne, som frygte sig for dem, som slaae Legemet ihjel; men som ikke frygte sig for den, som efterat have slaaet ihjel, da kan særbarve haade Sjæl og Legeme i Helvedes Ild.“ Derfor, „vaager og beder, at I ikke falde i Fristelse; Anden er vel redbon, men Kjøbet er skøbeligt“ (Marc. 14, 38.), og kan let blive overvundet. Derfor, hvo som vil blive salig, den maa formeblst Guds Naade blive bestandig i Troen og i et helligt Liv. Luc. 13, 25.: „Stræber alvorligen, at indgaae igjennem den snevre Port.“ Korset er den smale Wei, hvorpaa saa Faae vandre, men som dog fører til Livet. Hvo, som da vil komme til Livet, maa vandre denne Wei, thi Guds Ord og Troen kunne ikke være uden Ansægtning, dersom den skal blive bevaret. 2 Cor. 11, 3.: „Men jeg frygter, at ligesom Slangen bedrog Eva med sin Trædsfthed, eders Sind skal saaledes fordærves fra den Enfoldighed, som er til Christum.“ Enhver Ting i Verden har sin visse Prøve, hvorefter den bliver bevaret: — Træets Prøve er dets Frugt; Hestens Prøve er Arbejde; Guldbets Prøve er Ilden; en Engels Prøve er Guds Ære; et

Menneskes Prøve er hans Dyd; en Vens Prøve er Nøden; Troens Prøve er Kjærlighed; Haabets Prøve er Andagt; Bestandighedens Prøve er Trængsel; Taalmodigheds Prøve er Bespottelse; Ibmtygheds Prøve er Foragt. Ligesom nu enhver Ting bringer sin Prøve med sig, saaledes bringer ogsaa Guds Ord og Troen sin Prøve med sig — det hellige Kors. Gulbets Prøve er Ilden; saaledes bevarer Trængselens Ild Troen. Det Gulb, som er gaaet igjennem Ilden, uden at blive forbrændt, og uden at tabe noget af dets Vægt, det er fint og udvalgt Gulb; saaledes ere de Prøvede og Udvalgte, „hvis Troe — som St. Petrus i sin 1ste Epist. 1, 7. siger — bliver funden meget byrebare, end det forgjængelige Gulb, som dog prøves ved Ilden.“ Og som det i Ps. 12, 7. hedder: „Herrens Taler ere rene Taler; ligesom Sølv, der er smeltet i en Døn af Jord, som er luttret syv Gange.“

Det guddommelige Ords Sandhed, Kraft og Sødhed kan ikke blive erkjendt uden det hellige Kors; thi ligesom ingen velsmagende Spiise kan blive beredt uden Ild og Salt, saaledes kan ei Guds Ord, der er Sjælens Spiise, smages ret uden Korset. Ligesom de bittere Krydder opvækker en Lyst til at spise og gjør Maden velsmagende, saaledes opvækker det kjære Kors en Lyst til det guddommelige Ord og gjør det velsmagende. Ja den høieste Marsag, hvorfor Guds Ord ikke kan være uden Kors, er, at det skal berede os til det evige Liv, da det skal fornye os, igjensøbe os, ubrydde Synden og bøde Verdenskjærlighed, Hoffart, Belyst, Gjerrighed m. m. i os, paa det vi aandeligen maa bøde og fødes paa ny til Himmerige, og ei mere med Hjertet hænge ved Verden og det Timelige. De, som have Jorden kjær, kunne ei have Himmelen kjær. Hvormange holde nu Prøven i Korset og et helligt Levnet? Saa gjør og Trængselen og Ansægtningerne som følge med Ordet, en Forstjel imellem denne Verdens Børn og det evige Livs Børn, imellem dem, som hænge ved Christum, og dem, som hænge ved Djævelen.

Saa see da nu enhver til, og bede Herren, at han vil borttage det steenhaarde Hjerter og give Bestandighed i Troen, ligesom han har forjættet i Ezechiel 36 Cap. og i Phil. 1, og 1 Petr. 1, og ligesom St. Paulus beder i Eph. 3, 16.: „At Gud skal give eder efter sin Herligheds Rigdom, at I kan blive mægtigen bekræftede ved hans Aand til det indvortes Menneſte!“ Ligesom en Steen, naar det regner, bliver ubentil vaad, men indentil forbliver tør, saaledes blive de steenhaarde Hjerter kun udvortes besprengte, men forblive indvortes tørre og visne. Bed, at I ved Guds Naade maa blive bevaret til Salighed, saa at I ei tabe eders Skat og Liggendefæ; thi hør, hvad det hedder i

Luc. 22, 31. 32.: „See, Satanas begjærede eder, at sigte eder som Hvede; men jeg bad for dig, at din Troe skal ikke afslæbe.“ Hvo, som vil opnaae og erlange Kronen, den maa kæmpe ribberligen indtil Blodet. 2 Tim. 2, 5. Den, som vil faae sat paa Klenodiet, den maa ogsaa løbe vel derefter. 1 Cor. 9, 24. 2c. „Vær troe indtil Døden, saa vil jeg give dig Livsens Krone,“ Ab. 2, 10. „Hold fast ved det, du haver, at Ingen skal tage din Krone,“ Ab. 3, 11. See til de Helliges Exempler, hvorledes de igjennem Korset have fulgt Herren og ere indgangne til hans Herlighed. Ab. 7, 14. Det, nemlig Korsets Forargelse, er nu den anden Aarsag, at saa faae Følg blive salige.

3. Den tredie Hob sammenligner Herren med en torne-fuld Alger, der qvæler Sæden, og omtaler tre Slags Torne: Dette Livs Belymninger, Rigdom og Belyst, hvorunder det guddommelige Ords Sæd qvæles og kan ikke bære Frugt. Thi Belymninger er Vantroen, som ikke forlader sig paa Gud, Ps. 39, 6. 2c.: „See, du haver sat mine Dage som en Haandbred, og mit Livs Tid er som Intet for dig; visseligen, hvert Menneske er idel Forsængelighed, hvor fast han end staaer, Sela! Visseelig, Mennesket gaaer frem som i et Vilde, visseelig, de gjøre sig megen Uro forgjæves; man samler, og kan ikke vide, hvo der skal sanke det. Og nu, Herre! hvad haver jeg blet efter? min Forventelse er til dig. Fri mig fra alle mine Overtrædelser; sæt mig ikke til en Daars Spot.“ Naar en rig Snier, der aldrig i sit Liv er bleven forbedret, dør, saa er han Folkene en Spot. Rigdom er Gjerrighed, at et Menneske ikke lader sig nøie, vil æde den ganste Verden, og er umættelig lige som Helvede; derom siger St. Paulus 1 Tim. 6, 9. 10.: „De, som ville vorde rige, falde i Fristelse og Snare og mange baarlige skadelige Begjæringer, som nedsaente Menneskene i Ødelæggelse og Fordærvelse. Thi Pengegjerrighed er en Rod til alt Ondt; til hvilken, der Mogle havde Lyst, fore de vilb fra Troen, og have igjennemstunget sig selv med mange Smerter.“ Belyst er de verdslige Lyster, Dienslyst, Kjødslust og et hoffærdigt Vernet, 1 Joh. 2, 16. Og om disse, som saadant gjøre, siger St. Paulus: „Deres Ende er Fordærvelse, deres Gud er Bugen, og deres Være er i deres Skjæmsel, hvilke trachte efter de jordiske Ting,“ Phil. 3, 19. Og St. Petrus formaner „at holde sig fra kjødslige Begjæringer, som stride imod Sjælen,“ (1 Petr. 2, 11.), det er, bestandig Belyst og Vernet dæmper al Andagt, udrydder al Gudsfrugt og fordriver den Helligaand med alle sine Gaver. Saaledes siger St. Johannes i sin 1ste Ep. 2, 16. 17.: „Alt det, som er i Verden, som er Kjødets Begjæring, og Di-

nenes Begjæring, og Livets Overbaadighed, er ikke af Faderen, men er af Verden. Og Verden forgaaer, og dens Begjæring; men den, som gjør Guds Villie, bliver til evig Tid."

Det ere nu Tornene, hvorunder Guds Ord gvaæles, og er treble Marsag, hvorved mange Menneſter blive forhindret fra deres Salighed; derfor kalder og Herren det Torne, fordi de ſtille, ængſte, ſaae, pine Hjertet og gjør det mange Smerter, ligesom En ſkulde være ſønderrevet af Torne. Hvo, ſom gaaer tilſengs i Beſymringer og Gjerrighed, han er vel ſaa hange, ſom ſov han midt blandt Torne, og er det en naragtig og daarlig Ting, at et Menneſte gjør ſig ſelv ſaa megen forgyæves Uroe, og lægger alle ſine Tanker, Møie og Arbeide paa det uviſſe Timelige. Det maa vel kaldes at bygge ſit Huus paa Sand; thi naar nu Vandløbene kommer og Veirene blæſer, Anfægtning, Død, Helvede og Djævel, ſaa vil Huſet gjøre et ſtort, nopreijeligt Falb. Matth. 7, 26. Byg dit Huus formedelſt Troen i det Evige, og forglem Beſymringerne formedelſt Tillib til Gud, forglem Gjerrigheden formedelſt dit Legems og din Sjæls Helliggjørelſe, forglem Vellyſten og byg dit Legems og Sjæls Huus til et helligt Guds Tempel, øv dig i Bønner, i Kjærlighed og Barmhertighed, — ſaa har du lagt en god Grund for det Tilkommande; men gjør du ei dette, ſaa vil baade Djævelen og Verden ſpotte dig, naar du døer. Verden vil ſpotte din Gjerrighed, og ſige: See der, det maa kaldes at have løbet og rendt vel efter et Lagen og fire Bræder. Døden vil ſpotte din Bantroe og dine Beſymringer, og ſige: For det Evige har du udvalgt det Timelige, derfor ere alle dine Beſymringer nu forlorne. Djævelen vil ſpotte din Vellyſt, og ſige: Bugen har været din Gud, derfor vil du nu blive til Stjændſel og Spot. Derpaa have vi et Exempel i Eſau (1 Moſ. 25, 30.), der for Bugens Skyld, for en Ret Mads Skyld ſolgte ſin Førſtefødselsret; han ſaae ſaaledes alene paa dette Liv og forglemte det Evige. Saaledes gjorde ogſaa den rige Mand (Luc. 12, 19.), „da han havde ſamlet et ſtort Forraad for mange Aar, og ſagde: Sjæl! du haver meget Godt i Forraad til mange Aar; hav Rolighed, æd, drikk og vær glad; da kom den Tidende til ham: Du Daare! i denne Nat kræve de din Sjæl af dig; men hvem ſkal det høre til, ſom du haver berebt? Saaledes er det med den, ſom ſamler ſig Liggendefæ, og er ikke rig i Gud." I hiin rige Unglind, hvorom vi læſe i Marc. 10, 21. 2c., have vi ogſaa et ſaadant Exempel; thi da Herren ſagde til ham: „Gaa bort, ſælg alt det, du haver, og giv Fattige, ſaa ſkal du have et Liggendefæ i Himmelen; og kom, følg mig, og tag Korſet op, da blev han ilde tilfreds for den Tale, og gik bedrøvet bort; thi han havde

meget Guds. Da sagde Herren: Hvor vanstelig skal de, som have Rigdom, komme ind i Guds Rige!" Dette Herrens Ord: „Tag dit Kors op og følg mig efter," qvæles under Rigdommen. Saaledes gaaer det ogsaa nu; hvormange ere ei saabanne Tornebuske, der stille og qvæle andre Folk? Det er deres Frugter, som Mich. i 7, 4. siger: „Den Bedste af dem er som en Torn, den Oprigtigste som et Tornegjærde." Komme end saabanne Folk til Kirke, saa gjøre de, ligesom Gud siger til Propheten Ezechiel 33, 30. 31.: „Og du, Menneſte-Søn! dit Folks Børn tale om dig ved Væggene, og i Døre paa Husene; og den ene taler til den anden, ja, hver til sin Broder, sigende: Kjære, kommer og hører, hvad det er for et Ord, som udgaaer fra Herren. Og de skal komme til dig, som Folket pleier at komme, og de, mit Folk, skal sidde for dit Ansigt, og høre dine Ord, og ikke gjøre efter dem; thi de fremsføre Hærlige Ord med deres Mund, men deres Hjerter vandrer efter deres Gjerrighed." Naar Maanen er fuld, saa formørker den og staaer allerlængst borte fra Solen; saaledes blive og de, som ere fulde af Bekymringer efter timelig Rigdom, berøvet den Helligaands og Guds Naades Lys.

4. Den fjerde og sidste Hob sammenligner Herren med en god Jord, der bevarer Guds Ord i et smukt og godt Hjerter, og bærer Frugt i Taalmodighed.

2. Hvorved vor Salighed bliver befordret.

Herren gjør ligesom en god Læge; han advarer ikke alene for det, som kan hindre vor Salighed, men giver os ogsaa Læge-dom, Midler og Veie til vor Salighed.

1) At høre Guds Ord. Ef. 55, 1. 2.: „Nu vel! hver, som tørster, komme hid til Vandene, og den, som ikke haver Penge, komme hid! kjøber og æder, og gaaer, kjøber uden Penge og uden Betaling, Vin og Mælk! Hvi veie I Penge der, hvor ikke er Brød, og eders Arbeide der, hvor I ikke kunne mættes? Hører mig nøie, og æder det Gode, saa skal eders Sjæle forlyste sig med det Fede." Joh. 10, 27.: „Mine Faar høre min Røst." 1 Petr. 2, 2.: „Som nyfødte Børn længes efter den fornuftige og usvigelige Mælk, at I kan vore ved den." Her er beskrevet, hvorledes man med hungrige og tørstige Sjæle skal høre Guds Ord. Det er Midlet, hvorved Gud virker Troen og Omvendelsen i vore Hjerter, og som gjør et smukt, godt Hjerter; thi det er et smukt og godt Hjerter, hvilket er beredt ved Guds Ord og den Helligaand, i hvilket er sand Bod og Troen. Et saadant Hjerter antager Gud, ligesom det i Ef. 66, 2. hebdet: „Thi denne vil jeg see, til den Elendige, og til den, som haver en

fønderbrudt Aand, og som er forfærdet for mine Ord." Man ſkal høre Guds Ord ſaaledeſ, at man frygter ſig derfor, ſom for det levende Guds Ord.

2) Dertil hører, at bevare Guds Ord, hvilket ſmukt er forebildet derved, at Himmelbrødet maatte blive gjemt i en Krukke. 2 Moſ. 16, 32. 2c. Item, at St. Paulus i 2 Cor. 3, 2. 3. ſiger: „J ere vort Brev, indſkrevet i vore Hjerter, ſom kjendes og læſes af alle Menneſter; J, ſom ere blevne aabenbarede, at J ere Chriſti Brev, tilberedt ved vor Tjenefte, indſkrevet ikke med Blæk, men med den levende Guds Aand, ikke i Steentavler, men i Hjertets Kjødtaavler." Det er den beſte Skat, ſom du kan bringe med dig af dette Liv; thi hvad Gud ved ſin Helligaand har ſkrevet i din Sjæl, det vil Døden ei kunne tage fra dig.

Saadanne Tilhørere blive forebildede og antydede ved de rene Dyr, ſom have Kløve, og ſom abſtille Kløvenes Kløfte, der tygge Drøv, og forvandle Spiſen i Kjød og Blod. Saaledeſ ſkulle Tilhørerne ofte eſtertænke Prædikenen og tygge op igjen deres aandelige Spiſe, deraf blive ſtærk og fornyet i Aanden, bekomme et andet Hjerte og Sind, og bære megen Frugt i Taalmodighed. Ligeſom den legemlige Spiſe intet hjælper, naar den ei bliver forvandlet i Kjød og Blod, ſaaledeſ hjælper ei heller Guds Ord noget, derſom det ikke bliver forvandlet i Levnet.

3) Hertil hører ogſaa, at Guds Ord bærer Frugt i os, nemlig: Troe, Kjærlighed, Haab, Ydmyghed, Taalmodighed, Bøn, Gudsfrugt, Bekjendelſe og Beſtandighed, hvorom den første Pſalme herligen taler.

4) Saa hører tillige hertil den kjære Taalmodighed i Korſet. Derom ſiger St. Petrus i ſin 1ſte Ep. 1, 3. 2c.: „Lovet være Gud og vor Herres Jeſu Chriſti Fader, ſom efter ſin ſtore Barmhertighed haver igjenſødt os til et levende Haab formedelſt Jeſu Chriſti Opſtandelſe fra de Døde. Til en ufortrængelig og ubefmittelig og uforviſnelig Arv, ſom er bevaret i Himmelen til eder, ſom i Guds Mægt blive forvarede formedelſt Troen til Saliggjøreſe, hvilken er tilrede at aabenhæres i den ſidſte Tid: Over hvilken J fryde eder, ſom nu en liden Tid, om det end ſkal være, ere bedrøvede i adskillige Triſtelſer, paa det eders Troes Prøve, (ſom er meget byrebare, end det forgjængelige Guldb, ſom dog prøves ved Ilden), kan findes til Lov, Pris og Ære i Jeſu Chriſti Aabenbareſe." Joh. Ab. 2, 7.: „Den, ſom vinder, ham vil jeg give at æde af Livens Træ, ſom er midt i Guds Paradiis." Det ere Miblerne til den evige Salighed.

Alt, hvor strækeligt er det, at neppe den fjerde Deel af Verden bliver salig. Ef. 1, 8.: „Zions Datter er bleven tilovers, som en Hytte i en Vlingaard, som en Nat-Hytte i en Græskars Have, som en belagt Stad.“ Zach. 13, 8. 9.: „Og det skal stee i alt Landet, siger Herren, at de to Dele, som der er ubi, skal udryddes, de skal opgive Aanden; men den tredie Deel skal blive tilovers derudi. Og jeg vil føre den tredie Deel i Jiben, og luttre den, som man luttret Sølv, og prøve den, som man prøver Guldet; den skal paakalde i mit Navn, og jeg, jeg vil hørhøre den, jeg skal sige: det er mit Folk, og den skal sige: Herren er min Gud.“ Mich. 7, 1. 2.: „Vee mig! thi jeg er som de Ting, der eftersantes om Sommeren, som efterladte Viin=Dviste i Viinhøsten; der er ikke en Viindrue til at æde, eller den første Frugt, som min Sjæl havde lyst til. En Mistundelig er borte af Landet, og der er ikke en Oprigtig iblandt Folkene; de, de lure alle efter Blod, jage een den anden i Garnet.“ Men vi maa udbede Alt af Gud, hans Ord, Prædikantere, hans Aand og hans Velsignelse, at vore Hjerter maatte faalebes beredes og blive en god Alger, der kunde bære Frugt i Taalmodighed, og at vi maatte blive paa Livsens rette Vej og smale Sti, som er Christus Jesus, forblive i Troen, og endeligen blive evindeligt salige. Dertil ville Gud forlene os sin Naade, ligesom han har tilfagt os i Luc. 11, 28. Phil. 1, 6. 1 Petri 5, 10.: „Men al Naadens Gud, som kaldte os til sin evige Herlighed i Christo Jesu, han selv skal fuldkommeligen berede, styrke, bekræfte, grundfæste eder, som libe en liben Tid. Ham være Ære og Magt i al Evighed!“

Vi ville slutte med den 92de Psalme B. 2. 2c.: „Det er godt at takke Herren, og at synge dit Navn Psalmer, du Høieste! Thi, Herre! du glædebe mig ved din Gjerning; jeg vil synge med Fryd om dine Hænders Gjerninger. De Ugubelige grønnes som en Urt, og alle de, som gjøre Uret, blomstre, indtil de blive ødelagte steds og altid. Den Retfærdige skal grønnes som et Cedertræ paa Libanon. De, som ere plantede i Herrens Huus, de skal grønnes i vor Guds Forgaarde. De skal endnu bære Frugt, naar de ere grædhædede; de skal være faste og grønne: Alt forkynnde, at Herren er oprigtig, min Klippe, og at der er ikke Uret i ham.“ Amen.

Fæstelavns-Søndag.

Evangelium, Matth. 3, 13. indtil Enden.

J Josva Bog 3 Cap. 6. 2c. og 4 Cap. 2. 2c. læse vi, at da Israels Børn skulde indtage det forjættede Land, maatte de 1) gaae gjennem Jordan. 2) Men Herren sagde til Josva: Paa den Dag vil jeg begynde at gjøre dig stor for al Israels Dine, at de skal vide, at ligesom jeg var med Mose, saa vil jeg og være med dig. 3) Og Josva ordnede efter Guds Befaling, at Pagtens Ark og Naabestolen blev baaret frem for Folket af Præsterne, og det ganske Folk fulgte efter. 4) Da de nu kom til Jordan, og Præsterne bøjede deres Fødder yderst i Vandet, (thi Jordannen var fuld over alle sine Bredder al Høsten igjennem): da stod det Vand stille, som kom ned oven fra, det reiste sig til en stor Dynge, saare langt borte ved den Stad Adam, som ligger op til Zarthans Side, men det som løb ned til Havet ved den flette Mark, nemlig, det salte Hav, det forløb aldeles; saa gik Folket over mod Jericho. Og Præsterne, som bære Pagtens Ark, stode paa det Tørre, midt i Jordanen, faste; og al Israel gik over paa det Tørre, indtil det ganske Folk fuldbendte at gaae over Jordanen. 5) Og Josva bød Folket og sagde: Optager eder af Jordanen tolv Stene og opreiser dem i Jordanen, der, hvor de Præsters Fødder stode, til Erindring; og optager eder ogsaa herfra tolv andre Stene og opreiser den i eders ganske Grændser til et Vidnesbyrd og Tegne midt iblandt eder, naar eders Børn spørge herefter, og sige: hvad betyder disse Stene? At I da skal sige til dem: at Jordanens Vand blev afslaaet for Herrens Pagtes Ark; der den gik igjennem Jordanen, da blev Jordans Vand afslaaet, og disse Stene skal være til en Ihukommelse for Israels Børn evindeligen. 6) Da nu alt Folket var over, sagde Herren til Josva: Byd Præsterne, som bærer Vidnesbyrdets Ark, at stige op af Jordanen, og da Præsternes Fødders Saaler ikkun afbroges fra Jordanen til at træde paa det Tørre, da kom Jordanens Vand tilbage til sit Sted, og gik som tilforn over alle sine Bredder.

Denne forunderlige og mærkværdige Historie er en skøn Forudbetydning paa vor Herres Jesu Christi hellige Daab, og ogsaa paa vor salige Daab. Thi

1) Ligesom Israeliterne gik igjennem Jordanen ind til det forjættede Land, saaledes gik vor Herre Kristus igjennem sin Daab ind til sit Embede, og igjennem sit Korsets Daab ind i sin Herlighed; saaledes ogsaa vi.

2) Ligesom Gud sagde til Josva: „Paa denne Dag vil jeg begynde at gjøre dig stor for al Israels Dine,“ saaledes har Gud Fader i Jordanen gjort sin kjære Søn, den himmelske Josva, stor ved hans Daab ikke alene for de mange nærværende Følk, men for det ganste aandelige Israel, den hellige kristelige Kirke, da han fra Himmelen raabte: „Dette er min elskelige Søn.“

3) Ligesom ogsaa Naabestolen gik foran det ganste Følk, og blev staaende i Jordanen, indtil alt Følket var gaaet igjennem, saaledes er Kristus, vor Naabestol (Rom. 3, 25. Ebr. 4, 16.), gaaet forud for os i Daaben, i Korsfets Jordan, og bliver vissefælgende der, som det slagtede Guds Lam, fra Verdens Begyndelse af: „Jesus Kristus er i Gaar og i Dag den samme, ja og til evig Tid“ (Ebr. 13, 8.), indtil vi alle ere komne igjennem og have ved ham og i ham overvundet; saaledes maa hele hans Hær følge ham i det forjættede Land.

4) Men ligesom Vandet stod som en Muur, og maatte give Følket en sikker, tør Gjennemgang, saaledes maa Bedrøvelsens Vand, ja Døden selv, give os en fri Gjennemgang til det evige Liv; thi Kristus staaer der, indtil vi ere komne igjennem Vandene, da vil jeg være hos dig,“ Ef. 43, 2.

5) Ligesom ogsaa Josva lod opreise tolv Stene til et Vidnesbyrd, saaledes have vi tolv Vidner i de hellige Apostle, som ere Guds Kirkes levende Stene, paa hvis Lære og Vidnesbyrd vi ere opbyggede. Eph. 2, 20.

6) Og endelig, ligesom Jordanen, efterat de alle vare komne igjennem, da er kommen i sin fulde Strøm, saaledes vil den aandelige Jordan, alle den Helligaands Gaver, den Helligaands Daab, flyde med fuld Strøm, naar vi ere komne i det evige Livs forjættede Land, hvor Gud vil være Alt i Alle. 1 Cor. 15, 28.

Vi ville inddele denne Prædiken i tvende Dele, og betragte:

1. Hvad for en stor, trøstelig Hemmelighed Christi Daab er.
2. Om den hellige Trefoldigheds herlige Naabenbarelse.

Den første Deel.

Hvad for en stor og trøstelig Hemmelighed Christi Daab er, hvorfor og til hvad Ende saadant er skeet.

At den Herres Christi Daab er en stor Hemmelighed, bevidner dette, at han lige i Verdens Midte, da Verden havde staaet i tretusinde Aar, i det tredivte og sidste Jubelaar, og i hans Alfers tredivte Aar, da han nu vilde indtræde i sit præstelige Embede, kommer til Johannes i Jordanen, just til den

Lid, da Johannes døbte meget Folk, nemlig de arme Syndere, Tølbere og andre, som bekjendte deres Synder, og midt iblandt disse arme Syndere træder da Herren ogsaa, ligesom en anden elendig, bedrøvet Synder, gaaer hen og beder Johannes, at han ogsaa vil døbe ham, hvorpaa Johannes svarer: Jeg haver behøv at døbes af dig, og du kommer til mig. Det er: Du er selv den rette Daab, idet du toer os og gjør os retfærdig med dit Blod, samt døber og gjenføder os med den Helligaand. Herren siger: Tilsted det nu; thi saaledes bør os at fuldkomme al Retfærdighed. Det er mit Embeds-Retfærdighed, og dertil har min himmelske Fader sendt mig, at jeg skulde lade mig døbe til Korsets Død; og deri være min himmelske Fader lydig, frivillig paatage mig Korset og villigen lide og dø for den menneskelige Slægt. Det gamle Testaments Retfærdighed har jeg opfyldt i Omstjærelsen, det nye Testaments Retfærdighed maa jeg opfylde i Daaben, paa det min Lydighed maa være fuldkommen og frivillig. Saaledes maa jeg paatage mig Omstjærelsen og Daaben, og sammensatte Jøder og Hedninger i een Pagt. Derfor maa ogsaa du opfylde din Embeds-Retfærdighed og meddele mig dit Embed, da du er sat til at døbe og ved Daaben begynde det nye Testamente. Det hedder nu paa begge Sider at opfylde al Retfærdighed, og — da tilstedte han ham. — Af denne huldsalige og trøstelige Text have vi at tage følgende Værdom: 1. Hvorfor og til hvilken Ende Herren har ladet sig døbe, og hvad Nytte vi have deraf.

1) For at bevidne sin frivillige Lydighed, at han var villig og beredt at dø for Verdens Synder; thi da den Herre Kristus, vor Saliggjører, den Allerhelligste, er undfangen og født uden al Synd, „den retfærdige Guds Tjener,“ (Ef. 53, 11.) „Davids retfærdige Vært“ og „Herren vor Retfærdighed“ (Jer. 23, 5. 6.), saa har han for sin Person ikke behøvet den hellige Daab, men har paataget sig samme for vor Skyld; thi alle hans Gjerninger, som han har gjort, er stæde os til Gode. Han er ikke en Privat-Person, at han skulde gjøre noget for sin Skyld; men han er en Persona publica, en almindelig Person, hvis Embedsgjerninger ere stæde det ganste menneskelige Rijk til gode. Derfor, ligesom han ikke for sin Skyld lod sig omstjære, men for vor Skyld, at opfylde Loven for os, saaledes har han heller ikke for sin, men for vor Skyld ladet sig døbe. Desaarfag staaer han da i Jordanen for sin himmelske Faders Ansigt, som en arm Synder, ikke for sin Skyld, som ingen Synd har gjort, men for vor Skyld; som en almindelig eller fælles Person, der gjælder for alle; som den, der har paataget sig den ganste Verdens Synder. Joh. 1, 29. Han staaer der

i den allerdybeste Lydighed og Ydmyghed imod sin himmelske Fader, og samtykker i sin Daab at bære den ganste Verdens Synder, at døbe og at libe Døden for Verdens Synder, og at forløse sin himmelske Fader. Desaaarsag lader han sig døbe til Korsets bittre Død og siger til Johannes: Saaledes bør det at opfylde al Retsfærdighed. Det er hans Embeds-Retsfærdighed, at blive døbt til Døden, ligesom han bevidner saadant i Luc. 12, 50.: „Jeg maa døbes med en Daab, og hvor bange er jeg, indtil den bliver fuldkommet.“

Saa ophæv nu, min kjære Christen dit Hjertes Dø, sæt dig dit Hjertes Kne ved Jordans Bred og see din Saliggjører an, som staaer i Vandet, neddyppet i dine Synders Hav og Vandbølger, nøgen og blottet, som et Slagte-Lam, indstiller sig der i dybeste Lydighed under sin Fader, og samtykker at paatage sig dine Synder og døe derfor; ja han staaer der i Jordan beladt med din og al Verdens Synd, sukker til Himmelen, beider, som siger han: Al, hjertekjære Fader! vær nu den arme menneskelige Slægt naadig og forlad den dens Synder; jeg vil gjerne paatage mig dens Synder og døe for samme. Seer du nu, min kjære Christen og Guds Barn, din Forløser staae i Jordanen, saa har Algt derpaa, hvorfor han staaer der: — han tilbyder sig at blive døbt med Korsets og Blodets Daab. Seer du ham stige op igjen af Jordanen, see, saa mærk derpaa: — han har druknet alle dine Synder i Jordanen og vil kaste dem i Havets Dybhed. Seer du ham bede i Jordan, saa mærk derpaa med Troens Øren, for hvem han beider og hvad han siger: — jeg vil gjerne bære Menneskenes Synder, paadet de maa have Syndernes Forlabelse; jeg vil gjerne døe, paadet de maa leve; jeg vil bære din Brede, paadet de maa have din Naade. Herligt maatte det have været at skue dette med legemlige Øine, men trøsteligt er det see med aandelige Øine. Dette er Christi hellige Lydighed, hvorved vi alene blive retfærdige for Gud; her gjælder ingen Menneskes, ingen Helgens, ingen Engels Gjerning og Lydighed, men alene Christi hellige Lydighed, hvorved Faderen alene er forsonet. Intet Menneske kan ud-tænke Christi Lydighed, den Helligaand kan ei noksom ophjæle den. Ef. 42, 1. 2c. Cap. 50, 5. 2c. Cap. 53, 7. Ps. 40, 8. Phil. 2, 8.

2) Har den Herre Christus ladet sig døbe — os alle til Trøst; thi han er ved Daaben bleven vor Bundsforvandt og Allierebe, som den Pagts Engel (Mal. 3, 1.), og er han med os traadt i Pagt (1 Petr. 3, 21.), som den, paa hvem, med hvem og ved hvem den evige Naadepagt er stiftet og grundet: 1) For at Guds Naade, Syndernes Forlabelse, Retsfærdig-

hed og Salighed skulde være os fast, vis, bestandig og evig. 2) At ogsaa vi, alle hans evige Bundsforvante, skulle med ham, i ham og ved ham have alle hans Gøder tilfælles, hvilke han ved den hellige Daab vil skjænke os alle. 3) Dertil ogsaa Seier over Synden, Døden, Djævelen og Verden. Ligesom naar nogen gjør et Forbund imod en Fiende, og har den allermægtigste og største Fyrste med i Forbundet eller til Bundsforvandt, man da er sikker, trøstefuld og glæder sig, saaledes have vi i Daaben gjort en Pagt imod Djævelen og forfaget ham, men have vi til Bundsforvandt Guds evige Søn, som derfor har ladet sig med os døbe med lige Daab, for at vi skulle troe, at han vil stride og kæmpe for os imod Synden, Døden og Djævelen, og skjænke os sin Seier, hvormed han har overvundet Djævelen, ligesom han siger: „Denne Verdens Fyrste kommer og haver intet i mig,“ Joh. 14, 30. og „Værer frimodige, jeg haver overvundet Verden,“ Joh. 16, 33. Naar du nu er bebrøvet og maa lide Ansægtning, aandelig og legemlig Bebrøvelse, da forslag ei derfor, men viib, at Gud har indsluttet dig i sin evige Naabepagt, hvilken Kristus har bekræftet. Derfor vil heller ikke Kristus for din Svagheds Skyld støde dig ud; thi han er bleven din Bundsforvandt, at han i din Svaghed maa seire og overvinde.

3) Ja derfor har han ladet sig døbe just med den samme Daab, hvormed vi blive døpte, for at hellige og med sit Exempel stadfæste vor Daab, paa det vi med ham skulle blive døpte til et Legeme, ja paa det han, som vor Brudgom vilde i den hellige Daab trolove og formæle sig med os (Hos. 2, 19. 20.). isøre os de skjønne Brude- og Hvitidsklæder (Ef. 61, 10. Gal. 3, 27.) og som en riig Brudgom smykke os med sin Retfærdigheds Fylde. At isøre os Christum er den højeste Trøst imod al Synd, Uretfærdighed og Uværdighed; thi det er den højeste Retfærdighed, hvori vi kunne bestaae for Gud. Om du nu end i Verden bliver foragtet og forkastet, saa bekymre dig ei derom; men lad det være din Trøst, at du for Gud og alle hans Engle har det allerhøjeste Smykke, nemlig Christum og alt, hvad hans er, hans Lydighed, Fortjeneste, Ufskyldighed og Retfærdighed; deri kjender og elsker Gud dig, om end Verden ei vil kjende dig, men foragte dig. Ligesom Moses og Jacob have fundet deres Brude ved Vandbrønde (2 Mos. 2, 15. 1 Mos. 29, 10.), saaledes Kristus Kirken i Daaben; ja paa det han maatte være vort Hoved og vi hans Lemmer, og af hans Fylde modtage den Helligaands kostelige Balsom af vor Ypperstepræst og blive salvet til hans kostelige Præstedømme (1 Petr. 2, 9.), have vi annammet Christi Naab og ere beseglede med samme, Rom. 8, 15. Saaledes ere vi gangne med ham, som med vor Naabestol,

igjennem Jordanen, og vente nu i Troen det forjættede, himmelske Land. Der see I Himmeligheben ved Herrens Daab.

4) Endelig erindrer Herrens Daab os vort Kors, thi da han, som vort Hoved, er ved Daaben indviet til Død og Kors, saa maa ei vi, som hans Lemmer, ville have det bedre, thi „Discipelen er ei over Mesteren.“ (Luc. 6, 39.) I Daaben indvies ogsaa vi vissefelig til Korset; men det er vor Trøst i vort Kors, at Christus ved Daaben gjør sig deelagtig i vort Kors, og gjør vort Kors til sit eget; han vil hjælpe at bære det, styrke og opholde os deri, seire i vort Kors og vise sig herligen, ligesom i det røde Hav. Ja det er vor Trøst, at vi have en naadig Gud og Syndernes Forlæbelse, omendstjænt Verden forfølger os; thi ligesom Saul forfulgte David, men kunde dog ei fratage ham Riget, eftersom han var salvet dertil ti Aar tilforn (1 Sam. 1, 13.), hvorfor det endelig maatte tilfalde ham: saaledes har Gud salvet os med sin uforgjængelige Balsom til et uforgjængeligt Rige, og vil ved Korset seire i os, ligesom Jacob, hvilken, efter at have strebet med Engelen og bekommet med Betsignelsen et nyt Navn, saae Herren i Korset og sagde: „Jeg haver seet Gud, Ansigt til Ansigt, og min Sjæl er frelst,“ 1 Mos. 32, 30. Omendstjænt Verden forfølger os, saa blive vi dog ved Guds Magt bevarede til Salighed (1 Petr. 1, 5.) og skal den ei kunne fratage os Riget, hvortil vi ere salvede.

Den anden Deel.

Om de tre Undergjæringer, som her ere stede.

Dg der Jesus var døbt, steg han strax op af Vandet og bad; (forstaae, for det menneskelige Kjønn, og oplukker dermed Himmelen) og see, Himlene aabnedes for ham. Har Himmelen aabnet sig over Christi hellige og dybe Lydighed, og Menneskets Hjerter vil ei aabne sig? Er da Menneskets Hjerter haardere tilsluttet end Himmelen? Dg Johannes saae Guds Aand fare ned, som en Due, og komme over ham. Dg see, der kom en Røst af Himmelen, som sagde: denne er min Søn, den Elskelige, i hvilken jeg haver Velbehagelighed. Dette er en saadan herlig Aabenbarelse, hvis Rige aldrig tilforn har været stæet fra Verdens Begyndelse af; thi omendstjænt Gud ogsaa tilforn havde aabenbaret sig i det gamle Testamente for Fædrene og talt med dem, saa overgaaer dog denne Aabenbaring hine ligesaameget, som Solen overgaaer Maanen. Dg ligesom Morgenrødens Opgang vel er skjøn (ligesom og det gamle Testamente), men imod Solens Glands intet at agte, saaledes overgaaer denne Aabenbaring alle de andre.

Men det Ord at Himmelen aabne sig, eller at see Himmelen aaben, har i Skriften tre Slags Betydning: 1) At Himmelen skilte sig fra hinanden, som paa dette Sted den græste Text bevidner, at det er øiensynligen bleven seet — ikke saaledes, som i et haardt, stort Veir, hvor Jldstyerne sønderrive og har Udseende af, som om Himmelen opgjorde sig, thi dette seer alt under Himmelen i Luften —; nei, Texten lyder saaledes, at Himmelen aabnedes eller afstilledes, saa at man har kunnet øiensynligen see det skjønne Lys, hvori Gud boer. 1 Tim. 6, 16.: „Gud boer i et Lys, der Ingen kan komme til,“ det er, hvilket intet mennefelig Die kan see, intet mennefelig Hjerter udforste, intet legemligt Øre kan høre, naar Gud ikke aabenbarer det, eller lader samme et lidet tilsyne, saa meget den mennefelige Svaghed kunde høre. 2) Kalder det at see Himmelen aaben, naar Guds Herlighed aabenbares, ligesom der staaer om Stephanus: „Han saae Himmelen aaben og saae Guds Herlighed,“ Ap. Gj. 7, 55.; thi naar Gud lader sin Herlighed sees, det kalder Skriften at see Himmelen aaben. Saaledes har Gud aabenbaret sig paa Bjerget Thabor i Christi Forklaring, ibet en let Sky overstyggede Herren og det yndefulde Væsen aabenbares, Matth. 17, 1. 2c. Den hellige Prophet Ezechiel har ved Floben Chebar ogsaa haft saadan Aabenbaring, hvor han saae Himmelen aaben og Herrens Herlighed, Ezech. 1, 1. 2c. Item, den hellige Prophet Daniel ved den store Flob Hebekel. Dan. 10, 4. 2c. At saadanne Aabenbaringer ere stede ved Floberne, har været et Forbillede paa denne Aabenbaring ved Jordan. Desaarfsag er den rette Himmel den uudsigelige og uudsforfelig Majestæt, Glorie, Glæde og yndefulde Væsen, og naar Gud Herren lader samme aabenbares, da kalder det at aabne Himmelen. 3) Hvor hans Naade og Trøst i Ordet og Troen skiner, der er og Himmelen aaben, hvorfor Kirken bliver kaldet Himmerige, (Matth. 16, 19. Cap. 13, 8. 2c.) og naar han lader sin Naade, sit Gode, sin Trøst, Glæde og Venlighed findes og smages, da gjør han Hjertet suldt af Glæde, at et Mennefte kan sige: „Det er mig, som om jeg allerede var i Himmelen;“ see, et saadant yndeligt Væsen er Himmelen.

Deraf have vi nu en livlig Trøst for vort salige Haab om den tilkommende Herlighed og himmelske Bolig; thi da Himmelen har aabnet sig over Christum i Jordanen, saa have vi her en vis, bestandig Trøst og Haab, at vor Herre Christus har med sin hellige Yndighed oplukket Himmelen, hvilken vore første Forældre med deres Uhygighed tillukte. Derom trøster os Herren i Joh. 14, 2.: „I min Faders Huus ere mange Værelser, jeg gaaer hen at berede eder Sted.“ Item Joh. 17, 24.:

„Fader! jeg vil, at de, som du haver givet mig, skal være hos mig, hvor jeg er; at de skal see min Herlighed an, som du haver givet mig.“ O, den salige og herlige Dag, paa hvilken vi skal vandre bort fra dette siintende Fængsel og denne nærværende store Glendighedens usle Pilgrimstand ind i det skjønne Lysthuus og himmelske Fædreland, hvor der skal være Glæde i overvættets Fylde og yndesfuldt Væsen hos Guds høire Haand evindeligen. Om nogen end skulde lide tusinde Gange Døden for denne Herlighed, saa vilde dog al Verdens Videlse og Kors være intet derimod. Det er den første Aabenbarelse, at Christus har med sin dybe Ydmyghed og hellige Lydighed opluftet Himmelen, som vi med vor Hoffærdighed og Ulydighed havde tiluftet; for denne hellige Lydighed kunde Himmelen ikke blive tiluftet.

Den anden Aabenbarelse fra denne Guds Herligheds og Yndeligheds Himmel er, at den Helligaand er nedfaren i Duestikkelse og har hvilet over Herren. Her kommer den rette Due, som den himmelske Noa har ladet udflyve, og hviler paa den rette Ark (1 Mos. 8, 9.), som er Kristus, og paa Livets Træ (1 Mos. 2, 9.), og bringer det rette Olieblad i sit Næb, som lyder saaledes: „Derfor haver, o Gud! din Gud salvet dig med Glædens Olie fremfor dine Medbrødre,“ Ps. 45, 8. Item: „Den Herres, Herres Aand er over mig, derfor haver Herren salvet mig, til at kundgjøre et godt Budskab for de Sagtmødige; han sendte mig til at forbinde dem, som have et sønderbrudt Hjerter, til at udraabe for de Fængne Frihed, og for de Bundene Fængselets Opløselse,“ Es. 61, 1. Er det ei et skjønt Olieblad?

Nu vel an! da det har behaget Guds Søn at blive et Menneſte, ja at blive et Guds Lam, som han i Mat. 5, 6. afbilder sig, saa har det ogsaa behaget den Helligaand at blive en Due, det er, at aabenbare sig i saadan Stikkelse, for at indvie vor Ypperstepræst og himmelske Lærer til sit Embede. Og er dette 1. et Trøste-Speil, da vor himmelske Doctor vilde føre et sandt Trøste-Embede for alle bedrøvede Sjæle; thi der staaer han i dybeste Lydighed og Ydmyghed, og over ham Trøstens, Fredens og Glædens Aand; derfor skal du erkjende ham. Naar du derfor er bedrøvet, saa see til dette Billede — den Helligaand hvilende over Christo, den barnlige Aand, ved hvilken vi raabe: Abba! kjære Fader! Naadens og Trøstens Aand. Rom. 8, 15. Gal. 4, 6. Ebr. 16, 29. Zach. 12; 10. Det er Christi rette Billede, og derfor hviler den Helligaand i Duestikkelse over Christum, for at stille ham for vore Dine, ikke i en stræffelig Stikkelse, væbnet med et blottet Sværd, men smyk-

ket med Sagtmodigheds Aand, hvorved han lofter og kalder os arme Syndere til sig (Ef. 42, 1. 2c. 61, 4. 2c. Matth. 9, 13. og 11, 28.); ja herved er Herrens Embede — at forkynde Fred — forebildet. Thi ligesom i Syndsflorens Tid Noa Due kom tilbage om Aftenen med et Olieblad i sit Næb, og dermed forkyndte, at Guds Brede nu var falden med den store Vandflood, og at Gud vilde komme igjen med sin Fred og Naade: saaledes viste sig den Helligaand i Due = Skikkelse over Christo, visende dermed, at han vilde bringe os den evige Fred og være en Fredsstifter imellem Gud og Mennesker, og forsoner Faderens Brede. 2) Er det ogsaa et skjønt Speil, hvori alle af Gud sendte Lærere skulle speile sig, og viser, at de efter Christi og Apostlernes Exempel maa have et guddommeligt, himmelsk Kalb herovenfra, saa at man kan sige: „Elias Aand hviler paa Elisa,“ 2 Kong. 2, 9. 12. Sir. 48, 13. Vi have vel Elias's Kappe, som han i sin Himmelfart har ladet falde, det er, Guds Ord; men nu havde Jøderne ogsaa Guds Ord, men hvad hjalp det dem? Der hører mere dertil, nemlig Elias's Aand, saa at, naar vi gribe Kappen, vi da ogsaa maatte sige: Hvor er Elias Aand?

Den tredie Aabenbarelse. Derpaa lader Gud Fader sig selv høre af Himmelen og taler høit med Menneskestemme, at alle Folk høre det. Er det ikke den rette Menneskeven og Livets Elsker?

Lader os her hjerteligen overveie den himmelske Faders Bønlighed og Mildhed deri, at han taler med Menneskestemme. Naar en Fader vil tale med Børnene, saa paatager han sig Børnenes Sprog. Det gamle Testaments Herlighed var vel ogsaa stor, idet Gud talte med Fædrene, med Abraham, Isaak og Jacob, men alt dunkelt ligesom i en Drøm og et dunkelt Speil, som vi vide af Jacobs Himmelsfæge. 1 Mos. 28, 12. 2c. Med Mose talte Gud af den brændende Bust (2 Mos. 3, 4. 2c.), af den stræffelige Jld paa Sinai Bjerg (Cap. 19, 16.), men allervenligt fra Naadestolen. Med Salomon talte Gud ogsaa af et dunkelt Væsen, da Herrens Herlighed fyldte Templet, og Salomon sagde til Præsterne: „Herren sagde, at han vilde boe i Mørket,“ (1 Kong. 8, 12. 2c.) det er, Christus var endnu mørk i det gamle Testamente under Figurer, Billeder og Offre. Ogsaa med Samuel talte Gud fra Naadestolen og raabte paa ham fire Gange om Natten, det er det gamle Testaments mørke Nat. Men her i det nye Testamente taler Gud frit, offentligt og tydeligt, ikke mere dunkelt, ikke mere forstræffeligt, men venligt og kjærligt, ikke for sin Skyld, ikke for Englenes Skyld, men for vor Skyld, for at aabenbare os vor Konge og Ypperstepræst for at indføre og forestille ham til Antagelse, og befaler ham

offentligt at lære sit Embede og os at høre samme. I 5 Mos. 4, 32. 33. hedder det: „Spørg, Kjære, om de forrige Dage, som før dig have været, fra den Dag Gud skabte Menneskene paa Jorden, og fra den ene Himmels Ende og indtil den anden Himmels Ende, om der er skeet noget som denne store Ting, eller om der er hørt noget, som dette? Om Folk har hørt Guds Røst talende midt ud af Jlden, saasom du, du har hørt og er bleven ved Live?“ Saaledes og her: Spørg blandt alle Folk, om det nogensinde er hørt, at Gud har fra Himmelen talt med Menneske-Stemme til noget Folk?

Fader os for det andet ogsaa her betragte vor Naade-Konges offentlige Stadsfæstelse og kongelige Kroning, hvormed Gud den himmelske Fader har indsat og bekræftet sin Kjære Søn i hans Embede. Hvilken Konge og Monark er nogensinde bleven kronet og indført i Verden med saadan Majestæt og Herlighed? Ligesom nu Gud Herren indførte og stadsfæstede Moses, det gamle Testaments Midler, (5 Mos. 5, 5. Gal. 3, 19.) med store Under og isærte ham med Lys og Klarhed, at hans Ansigt skinnede klarere end Solen: Saaledes har han indført det nye Testaments Midler (Ebr. 8, 6—9. 15.) og aabnet over ham sin Herligheds Himmel — ligesom man pleier at indføre Kongerne under en gylden Himmel i Hoved-Kirkerne — samt har selv stadsfæstet ham med sin guddommelige Stemme og Mund, her i hans Daab og senere i hans Forklarelse paa det hellige Bjerg (Matth. 17, 5.), hvor Gud isærte og smykkede ham med sin Herligheds Lys og Klarhed, ligesom det i den 8de Ps. v. 6. hedder: „Du skal krone ham med Hæder og Ære.“

Saa er da den rette Æres-Krone og „præstelige Smykke“ (Ej. 61, 10.) disse Faderens Ord: Denne er min Søn, den Elstelige, i hvilken jeg haver Velbehagelighed, ham skulle I høre. Og da Gud Herren hermed vil bevidne, at just denne Jesus, som staaer her i Jordanen, er den sande Messias, om hvilken Propheterne have spaaet, saa tager han disse Ord af Psalmerne og Propheterne: Af den 2den Ps. v. 7.: „Du er min Søn.“ Af Ej. 42, 1.: „Min Udvalgte, til hvem min Sjæl haver Velbehagelighed.“ Og af 5 Mos. 18, 15.: „Ham skal du høre.“ Dette udlægger St. Petrus i sin 2 Ep. 1, 17. naar han siger: „Han fik Hæder og Ære af Gud Fader ved en Røst til ham af den majestætiske Herlighed.“ Og i Ebr. 5, 4. 2c.: „Og Ingen tager sig selv den Ære, uden den, som er kaldet af Gud, ligesom og Aaron. Saaledes haver og Kristus ikke lagt sig selv den Ære til, at han skulde blive en Op-
perstepræst, men den, som haver sagt til ham: du er min Søn, jeg haver født dig i Dag; ligesom han og siger et andet Sted:

du er en Præst til evig Tid, efter Melchisedeks Orden." Gud bekræftede Aaron formedelst den Undergjerning med den grønne Røp (4 Mos. 17, 8.); men hvad var det imod dette Under.

Saa lære vi nu her, at Herren ved denne guddommelige Stemme udraabes og erklæres at være vor Ypperstepræst, og har Gud hermed stadfæstet alle Christi Embedsgjæringer, saaledes, at hans Lære og Evangelium skal være din evige Trøst, hans Offer den evige Forsoning, hans Velsignelse din evige Fred, hans Forbøn din evige Beskjærmelse og Bistand; hans Bøn og Offer for os, som gælder evindeligt, skal være stadfæstet af Gud, han, som lærer os, som offerer sig selv for os, som helliger os, som beder for os. Saa har han da strax efter sin Daab begyndt sit Læremembede, og har ved Jordan i sin Daab bedet for os, hvilken kraftige Bøn vi arme Syndere dagligen nyde Godt af hos Gud.

Saa kalder tillige Gud Fader ham sin kjære Søn, bevidner dermed hans evige Guddom og ophøier ham dermed over alle Engle; „thi til hvilken Engel har han nogensinde sagt: du er min Søn?" (Ebr. 1, 13.) og „Min Udvalgte, til hvilken min Sjæl haver Velbehagelighed?" Es. 42, 1. Dermed har ogsaa Gud Fader selv forklaret Læren om den hellige Trefoldighed, hvilken var i det gamle Testamente paa en dunkel Maade forebildet i Mose Velsignelse, 4 Mos. 6, 24.: „Herren velsigne dig og bevare dig; Herren lade lyse sit Ansigt over dig og være dig naadig; Herren opløste sit Ansigt paa dig og give dig Fred!" Til at bekræfte denne evige Velsignelse over den ganske menneskelige Slægt, aabenbares nu den hellige Trefoldighed, og Gud lægger denne Velsignelse paa sin kjære Søn og siger, at al hans Hjertes Velbehag hviler paa ham; hvo som nu vil erlange Velsignelsen, den skal søge den i og hos Christum. Ligesom Pharao viste alt Folket til Joseph (1 Mos. 41, 55.), saaledes viser Gud her alle Mennesker til Christum. Da Salomons Tempel blev indviet, opfyldtes det af Herrens Herlighed, og Herren sagde: „Jeg haver helliget dette Hus, at jeg vil sætte mit Navn deri indtil evig Tid, og mine Dine og mit Hjerte skal være der alle Dage." Dette har Gud ikke talt om Salomons Tempel, der nu forlænge siden er forstyrret, men om Christi hellige Lægems Tempel, hvilket ved hiint er forebildet. Om dette siger han her: „I denne har jeg mit Velbehag. Deraf skulle vi nu smukt lære at søge Guds Naade i Christo; thi Gud vil Ingen elske udenfor Christo, hans kjære Søn; i ham blive vi elskede af Gud, ja blive Guds Børn. Naar du derfor er sørgmodig og bedrøvet, saa see ikke Gud an i hans blotte Majestæt, men see ham an

i Christo, hvorledes hans Hjertes Velbehag hviler i ham, og see paa denne Naadestol, Eph. 1, 5. 6.: „Som forud bestilte os til sønlig Udsættelse, formædelt Jesum Christum, til sig selv, efter sin Villies Velbehagelighed, til sin herlige Naades Loo, ved hvilken han tog os til Naade, i den Gistede.“ Derksom vi nu ere ved Troen i Christo og ere hans Lemmer, saa vil Gud ogsaa have et Velbehag i os; thi dette er det skønne Brystsmukt og klare Stin paa vor evige Yppersteprestes Bryst, og ere vi i ham, saa lyser ogsaa Gud sit Ansigt over os og er os naadig.

Naar du derfor er bedrøvet, saa kom til Jordan og see Himmelen aaben, hør Gud tale og see den hellige Trefoldighed an; thi denne Stemme er sket for din Skyld. Tre Gange har Guds Stemme lydt paa Himmelen i det nye Testamente: 1) I Herrens Daab, 2) I Christi Forklarelse paa Bjerget, 3) Da Gud sagde: Jeg haver baade forklaret og vil atter forklare det; hvorpaa Folket, som stod hos og hørte det, sagde, at det tordnebe, andre sagde: en Engel talede med ham; men Jesus sagde: denne Røst skæde ikke for min Skyld, men for eders Skyld,“ Joh. 12, 28. 29. Saaledes er ogsaa denne Røst: Det er min kjære Søn — hvilken er den allerhelligste Prædiken i det nye Testamente — sket for vor Skyld, og er den rette Jubelaars Basune, der udraaber „for de Fangne Frihed og for de Bundne Fængsels Opladelse,“ Ef. 61, 1. Og er dette mærkbærdigt, at det sidste Jubelaar, nemlig det tredivte, som Jøderne have holdt efter deres Udgang af Egypten, er indtruffen i Christi tredivte Aar, og er opfyldt i hans Daab. Der ere vi igjen komne til vor rette himmelske Arv, der ere alle Fangne og Trælle blevne frie, og alle himmelske Frugter og Skatte i Christo blevne os fælles, ligesom det pleier at ske i Jubelaarene.

Vær nu derfor din himmelske Fader lydig, og troe Guds Stemme: Denne er min elskelige Søn, hører ham. Og naar du er bedrøvet, saa hør ikke efter, hvad Dævelen, Synden og Døden siger, men hør, hvad den Herre Christus siger: „Kommer htd til mig, Alle, som arbejde, og ere besværede! og jeg vil give eder Hvile,“ Matth. 11, 28.

Endelig have vi her at lære vor hellige Daabs Bærdighed, og at vi blive døbt just med samme Daab, med hvilken Kristus er døbt, det er, i den hellige Trefoldigheds Nærværelse og Navn. Thi naar vi døbes i Gud Faders Navn, saa høre vi Gud Fader tale og raabe af Himmelen: Dette er mit kjære Barn, i hvilket jeg haver Velbehagelighed; da gjør Gud med os „en god Samvittigheds Pagt,“ 1 Petr. 3, 21. Naar vi døbes i Guds Søns Navn, saa er det saa meget, som om vi døbes med Christi Blod,

ja vi isøre os ham, som Paulus siger Gal. 3, 27., hvilket jo maa være et stjønt Smykke for Gud; thi St. Paulus siger ikke: J have isørt eder en stor Helgens Herlighed eller en Engels Reenhed, men Christum selv; ikke en Engels Klæde eller Smykke, men Guds Søns Retfærdighed. Naar vi døbes i den Helligaands Navn, saa blive vi døpte og salvede med Christi Mand, og den Helligaand hviler over os, ligesom over Christum, ja han fornyer os til det evige Liv, ligesom det i Joh. 3, 5. hedder: „Uden Noget bliver sødt af Vand og Mand, kan han ikke indkomme i Guds Rige.“ Altsaa er Vand og Mand vore aandelige Forældre, hvorved vi sødes paany. Ja, St. Paulus siger: „Men efter sin Barmhertighed gjorde han os salige formedelst Tjgensfødelsens Bad og den Helligaands Fornyelse, hvilken han haver udøst over os rigeligen formedelst Jesum Christum vor Frelser.“ Og 1 Joh. 5, 7.: „Der ere Tre, som vidne i Himmelen (forstaae om vor Salighed): Faderen, Ordet og den Helligaand (de have i Christi Daab vidnet om vor Salighed). Og de ere Tre, som vidne paa Jorden: Manden og Vandet og Blodet; og de tre ere til Eet.“ Lad nu dette være mig et herligt Vidnesbyrd og Tegn om vor evige Salighed. Saaledes skeer dette paa en himmelsk, usynlig og guddommelig Maade i vor Daab, som er skeet synlig i Christi Daab. Til sidst skulle vi formaness til at forholde os som døpte Christne (2 Tim. 2, 19.) og ikke som Hedninger; thi hvo, som i Daaben har bekommet Christi Navn og lever hedenst, den bespøtter Christum og hans Lidelse, ligesom Simej spottede David, da han gik grædende henad Oliebjerget (2 Sam. 16, 6. 2c.), saaledes spotte Verdens Børn Christum og hans Lidelse, og vil ei undflye deres Straf. Vi ville beslutte med den 29de Ps.: „Fører til Herren, J Stærkes Børn! fører til Herren Vre og Styrke. Fører til Herren hans Navns Vre; tilbeder for Herren i hellig Prydelse. Herrens Røst er over Vandene; Vrens Gud tordner (ikke som paa Sinai Bjerg, men lader sin Stemmes frydefulde Torden høre). Herren er over de store Bænder. Herrens Røst er med Kraft; Herrens Røst er med Herlighed. Herren haver sidet til at lade komme Floben (ikke som den Første, men en Syndflob, der skal borttage vore Synder); ja, Herren sidder en Konge evindeligen. Herren skal give sit Folk Kraft. Herren skal velsigne sit Folk med Freden.“ Amen.

Forste Sondag i Faste.

Evangelium, Matth. 4, 1—12.

Vi læse i 3 Mos. 16, 5. 2c., at den almægtige Gud havde forordnet Israels Børn en særdeles høi Fæst, som blev kaldet Forsoningsfesten, og var Jødernes hellige Fæst. Men samme har de paa følgende Maade maattet feire: Præsten har maattet tage tvende Bukke af Israels Børns Menighed, og fastet Lob over dem. Den, som nu Lobben har truffet, har han maattet slagte til Brændoffer, og baaret Blodet ind i det Allerhelligste; den anden ledige Buk har han maattet føre nær til, har maattet lægge sine Hænder paa dens Hoved, og paa den bekjendt alle Israels Børns Misgjerninger og alle deres Overtrædelser i alle deres Synder. Samme har han maattet lægge paa Buktens Hoved og ladet den løbe i Ørtenen, at saaledes Buktens Hoved og baaret alle deres Synder i Ørtenen og er bleven der, og Israels Børn har maattet plage deres Legemer med Faste og ingen Gjerning turdet gjøre. Thi det var en hellig Fæst, en Forsoning og Renselse af deres Synder for Herren, og den har maattet stee eengang om Aaret, da Ypperstepræsten er indgangen i det Allerhelligste, ikke uden Blod for at forsones Gud.

Dette er nu en saare underlig Ceremonie, i hvilken vor
 Forsonings Hemmelighed er forebildet. Og 1) saa betyder de
 tvende Bulke Christi Miblerembede, hvortil hører tvende Stykker:
 1) At borttage Synden fra Folket paa sig. 2) At forsones
 Gud med sin Død. Derfor maatte Løbben blive kastet for
 Herren og for Folket, for Herren saaledes, at den Bul, som
 Løbben traf, skulde blive offret Herren, for Folket saaledes, at
 paa den anden Bul skulde lægges Folkets Synder. Derved er
 nu antydnet den Herres Christi Død og hans Døds Frugt, nem-
 lig Syndens Borttagelse; thi den ene Bul maatte blive slagtet
 og offret, det har antydnet Christi hellige Død; den anden maatte
 blive levende og bære Folkets Synder i Orkenen, det har anty-
 det Syndens Borttagelse og Christi Døds Frugt; thi ikke alene
 har Syndens Betaling maattet stee, men tillige Syndens Bort-
 tagelse.

2) At Ypperstepræsten maatte kaste Lodden over Buffene og lægge sine Hænder paa den enes Hoved, det betyder, at Kristus var forjættat i Loven og udvalgt, affondret, beskillet og helliget dertil, at han skulde bære vore Synder; „han er givet

hen af Guds besluttede Raad og Forevidende," siger St. Petrus i Ap. Gjer. 2, 23.

3) At Ypperstepresten har først maattet offentlig bekjende Folkets Synder, og derefter lagt dem paa den ledige Buk, det har antydnet, at Synden ikke kan blive betalt og affonet, uden at Gud tager den fra os og lægger den fra os og lægger den paa sin kjære Søn, som paa „det Guds Lam, som bærer Verdens Synder," Joh. 1, 29.

4) Men at Buxten har maattet løbe i Ørtenen, det har antydnet, at Kristus skulde blive en Forbandelse for Verdens Synder. Gal. 3, 13. Thi et saadant Offer i det gamle Testamente, paa hvilket det ganske Folks Synder blev lagt, det var en Forbandelse. Deraf have da Hedningerne taget deres Menneſte-Offer; thi efterſom de have hørt, at der ſkulde komme et Menneſte, ſom ſkulde borttage Verdens Synder, blive en Forbandeſe og forſone alle Menneſter med Gud, ſaa have de i ſtore Landeplager, naar de have villet forſone Gud, offret Menneſter, hvilke de da have kaldet en Forbandeſe. Dermed har de villet afvende al Ulykke fra deres Land og Folk, hvilken Vederſtyggelighed ogſaa nogle iſraelitiſke Konger have efterfulgt efter Hedningernes Exempel. 2 Kong. 23, 10. Jer. 7, 30. 32. 33. Men, o Gud hvilken ſtor Vederſtyggelighed! Forbandeſen kan ikke blive borttaget uden ved et Menneſte, ſom er uſtylbig, uden nogen Synd, ja ſom er den evige Beſtygning ſelv, og ſom kan borttage Forbandeſen. Samme er Kristus, og han er den Buk, paa hvem Gud har lagt Verdens Synder. Han ſtaaer der i ſin hellige Liddeſe, i den allerfuldkomneſte dybeſte Lydigheſed og tager Forbandeſen og al Verdens Synder paa ſig; thi hvor al Verdens Synder er, der er ogſaa Forbandeſen; dybere havde Guds Søn ei kunnet fornedre ſig.

5) Ligefom nu den iſraelitiſke Buk har maattet løbe i Ørtenen og forblive der, fordi at den var en Forbandeſe, og ſenere ikke maatte komme iblandt Iſraels Folk, men være langt affondret fra Folket, paa det at Landet maatte blive rensket fra Forbandeſen: ſaaledes ſtrege Jøderne i Herrens Paſſion: „Bort, bort med ham, kørſæſt ham" (Luc. 23, 18.), han er ikke værd, at han længer ſkal blive iblandt Menneſtene, bort med ham, at intet Menneſte ſeer ham mere. — Det er Buxten i Ørtenen.

Derfor er ogſaa den Herre Jeſus efter ſin Daab bleven ført for Manden i Ørtenen, ſaaſnart ſom han i ſin hellige Daab havde ſamtlykt i at blive en Forbandeſe og et Offer for Verdens Synder. Thi derfor er Herren bleven døbt, at han offentlig vilde bevidne, at han ſamtlykte i at gaae i Døden, at

paatage sig Verdens Synder og Forbandelse, og at være sin Fader lydig indtil Korsfæts Død; thi der staaer skrevet: „Forbandet være hver den, som hænger paa et Træ," 5 Mos. 21, 23. Saa snart han nu samtykkede i at paatage sig Verdens Synder formedelst Daabens offentlige Tegn, saa er han sendt i Orkenen efter det gamle Testamentes Forbillede, for at antyde, han skulde være det rette Forsonings-Offer (1 Joh. 2, 2.; 4, 10.), som skulde bære Verdens Forbandelse i Orkenen, det er, udrydde den, at den aldrig mere skulde kunne komme over Folket.

Vi ville indbele denne Prædiken i toende Dele, og betragte:

1. Herrens Fristelser i Almindelighed, hvorfor han har villet lade sig friste, hvilken en stor, svar og vigtig Ting denne Fristelse har været, og hvorfor han har villet lide den legemlige Hunger.
2. De tre Fristelser i Særdeleshed, hvilke ere vort Speil, at alle Mennesker blive af Djævelen ansøgte med disse tre Fristelser, og at intet Menneske er sikker derfor.

Den første Deel.

Om Herrens Fristelser i Almindelighed.

Da blev Jesus ført af Manden i Orkenen, siger Matth. i det 4de Cap. v. 1. St. Lucas i 4, 1. siger: „Men Jesus, fuld af den Helligaand, kom fra Jordan igjen, og blev ført af Manden i Orkenen." St. Marcus i 1, 12. siger: „Og strax drev Manden ham ud i Orken" Der, skriver St. Lucas, „blev han fristet fyrretyve Dage af Djævelen." Heraf see vi, at dette har været en langvarig Fristelse, der har været i hele fyrretyve Dage; og see vi og heraf, at denne Fristelse ei har været en ringe, men en høi Gjerning, over al Maade vigtig og meget indholdsbærig; thi Herren har i høieste Grad, saavel indvortes som udvortes, lidt og udstaaet for os alle Satans Ansøgninger. Og har det været en saadan Gjerning, som hører til Passionen og til vor Freløsning, da Guds Søn maatte i hele fyrretyve Dage kæmpe og stride med Satan, forsøge hans gloende Bile, gjøre dem kraftsløse og til Intet, erfare hans store Tyranni, Bold og Vist, og maatte for os og for vor Skyld udstaae alt, hvad Djævelen med al sin Magt og Vist, Forstrækkelse og Ansøgning formaaede at udrette. Derfor skulle Eders Kjærlighed ikke agte denne Gjerning for en slet, ringe Gjerning, men for en vigtig, høi Gjerning, hvilken havde været alle Mennesker utaalelig og umulig at udstaae, ved hvilken vi skulde trøste os,

som Herren siger: „See denne Verdens Fyrste kommer og har slet intet i mig,” Joh. 14, 30.

Derhos skulle vi og her lære, at saa snart det i Herrens Daab bliver aabenbart, at Christus er Guds Søn, saa snart gaaer Ansægtningen an. Saaledes gaaer det ogsaa alle sande Christne; ville de være retskafne Guds Børn, saa maa de stikke sig til Fristelse, hvilket vi lære af Herrens Exempel. Thi saa snart Herren er traadt ind i sit Embede, af Gud ved den hellige Daab salvet til vor Sjæles Hyrde og Biskop, til Ypperstepræst, til Konge og Livets Fyrste, og af Gud offentlig erklæret og udraabt for hans kjære Søn, saa snart gaaer Fristelserne og Satans Kamp imod ham an. Thi efter som det er derom at gjøre, at Guds evige Søn skulde opbygge Guds Rige og forstyrre Dævelens Rige, derfor lægger Dævelen sig imod ham med sin Vold og List. Saaledes vil det ogsaa gaae alle dem, som ville gjøre Dævelens Rige Afbræk og modsigge det ugudelige Levnet og den falske Lære. Og derfor angriber han paa det heftigste Christus, som vort Hoved, i den Mening at overvinde ham; thi naar han kunde overvundet ham, som vort Hoved, saa havde den ganste menneskelige Slægt været forloren, og havde evig maattet blive i Dævelens Rige og Vold. Derfor frister Dævelen ham i hele fyrretyve Dage, og forsøger al sin Magt, List og Kunst paa ham. Satan meente vel, at det skulde lykkes ham her ligesom med vore første Forældre, da han overvandt dem, og de derved geraabede i Dævelens Vold; men da Christus nu har overvundet og Dævelen er overvunden, saa have vi alle i Christo seiret og overvundet.

Men betænk her, hvad for en gruelig og stræffelig Ansægtning det maa have været, hvori Dævelen har beviist al sin Magt. Der ere tvende Slags Satans Ansægtninger: en indvortes og en udvortes, eller en aandelig og en legemlig, ligesom St. Paulus gjør Forskiel derimellem, naar han siger: „Eder er ingen Fristelse paakommen, uden menneskelig,” 1 Cor. 10, 13. Da nu Christus maatte udstaae alle Fristelser, saa er det let at tænke, at Satan har plaget ham med de haardeste indvortes Ansægtninger.

Den indvortes Ansægtning i Herrens Sjæl er ikke bestrevent, thi den er ei at udsige, men den udvortes. Thi en saadan indvortes Ansægtning, som Herren har lidt, kan et blot Menneske ei udstaae, ikke en Time, endnu mindre i fyrretyve Dage, da det har været en saadan utaalelig Sjæle-Angest og Qual, hvorover et Menneske maatte fortvivle, og til den Ende gaae ogsaa alle Satans Ansægtninger. Men for at I kunne lære lidt at forstaae denne høie Ansægtning, saa see til den

hellige Job; hvorledes klager, jamrer, hylér, sufler, strider og kjæmper han ei? Og hvor har han ei nok med at værgé sig imod sine Venner, som quæle og plage ham, indvortes og udvortes, ja hvorledes forbander han ei endeligen sin Fjendselsdag, og ønsker hellere at være qualt? Jobs B. 3, 1. 2c; 7, 15. 2c. Ja besee den 88de Psalme, hvor saadan indvortes Sjæle-Angest er beskrevet; item, Ps. 18, 5. 2c. og Ps. 16, 10. See til den Herre Christum paa Oliebjerget, da han stred med Døden og svædte den blodige Svæd, hvorledes Herren der bedrøves, skjælver og bæver. Luc. 22, 44. Saaledes ere de aandelige, indvortes høie Ansægtninger intet andet, end en saadan Kamp og Strid, hvorved Satan understaaer sig at ville rive os fra Gud og at styrte os i Fortvivlelse, og det er Sjælens Angest, Uro, Utaalmodighed, Rittren og Bæven, samt Hjertets Forfærdelse, hvorved Sjælen bliver saa ængstet og quælet, at de allerhøieste Legems-Smerter, som nogen sinde optæntes kunde, ere ei at ligne derved, som vi kan see af Francisco Spira. Da han kom i saadan Fortvivlelse, sagde han: Han vilde gjerne lide nogle tusinde Aar de allerførste Piner paa sit Legeme, naar han blot kunde blive frie Sjæle-Angesten. Og deri bestaaer fornemmelig Helvedes Pine, i en uophørlig Sjæle-Angest, i en stedsevarende, evig Frygt, Skjælven og Bæven, Hylén og Beeklage.

Summa, Sjæle-Angest er Helvedes Angest, og overgaaer al Lidelse og Glendighed i Verden; thi ligesom Sjælen er ædlere og bedre end Legemet, saaledes er Sjælens Ansægtninger høiere end Legemets. Christus har lidt baade Sjælens og Legemets Ansægtning. Det forsøgte han i sin Lidelse i Gethsemane-Have, da han begyndte at bedrøves, skjælve og bæve, og at svæde den blodige Svæd; og paa Korset, da han raabte: „Min Gud! min Gud! hvi haver du forladt mig.“ Derfor har han nu maattet blive indviet ved den fyrrethve Dages lange Fristelse i Ørkenen, og der smagt sin Lidelses Førstegrøde.

Her have vi nu at betragte Aarsagerne, hvorfor Herren har villet lade sig friste.

1) Os til Værdom, at vi skulle lære, hvortil Christus egentlig er kommen, nemlig, at han baade paa Legem og Sjæl, indvortes og udvortes, skulle bære al den mennestelige Jammer og Glendighed, som vi evigen havde maattet lide; forsone og borttage den, og læge eller helbrede den ganste Mennestebed. „Dertil er Guds Søn aabenbaret, at han skal afstafte Djævelens Gjerninger,“ 1 Joh. 3, 8.

2) Os til Exempel; thi ligesom han er bleven fristet, saaledes ville ogsaa vi blive fristebed; det vil vissefælgén ikke udeblive. Ingen lade sig tyffes at være kostelig eller for from dertil; thi

Satan frister meest de Frommeste, paa det han deraf kunde bringe den største Seier og Fordeel. Han er en ondskabssfuld, uforstammet, hoffærdig Aand, og har turdet begyndt Striden i Himmelen (Aab. 13, 17. *rc.*); og uagtet han veed, at han er forstødt og forkastet, saa understaaer han sig dog at stribe paa Jorden med Guds Søn, hvormegit mere da med de arme Menneſker? Derfor siger St Petrus: „Værer ædrue, vaager, fordi eders Modstander Djævelen gaar omkring, som en brølende Løve, søgende, hvem han kan opsluge,” 1 Petr. 5, 8. Nu, da han ei har kunnet seire i Himmelen, er han kommen paa Jorden, og haver en stor Brede, thi han veed, at han haver en liben Tid, Aab. 12, 12. Derfor, bered dig ikke paa gode Dage, men paa megen Lidelse og megen Taalmodighed.

3) Os til Trøst, at Ingen skal forsage, naar han bliver fristet. Thi vor Saliggjører er ogsaa fristet; og ligesom det ganske menneskelige Kjøn blev overvunden af Djævelen, da Adam blev overvunden i Paradiſet, saaledes have ogsaa vi alle, da Christus i Orkenen seirede over Djævelen, i Christo erholdt Seier over Djævelen; thi Seiren er vor. St. Gregorius siger: „For den Herre Christus, som vor almindelige Frelser, var det ei upassende, at han vilde lade sig friste, som den, der var kommen i Verden for at lade sig døde, paa det han ved sine Fristelser kunde overvinde vore Fristelser, ei anderledes, end som han ogsaa ved sin Død har ophævet og overvundet vor Død.

4) For selv at erfare, hvor hastige og hestige Djævelens Fristelser ere, paa det han ei skal lade os fristes over vor Formue, men komme os til Hjælp (Ebr. 2, 17.), og paa det han i alle Ting maatte blive forſøgt, ligesom vi, for at hjælpe os, naar vi blive forſøgte, og have en inderlig Medlidenhed med os, som det hedder i Ebr. 4, 15.: „Vi have ikke en Uppreſtepræst, som ikke kan have Medlidenhed med vore Svæbeligheder, men den, som er forſøgt i alle Ting i lige Maade, som vi, dog uden Synd.” Saa og for at lære os, hvorledes vi skulle overvinde Fristelserne, nemlig med Faste, Bøn og med Guds Ord.

5) At Herren ogsaa lider den legemlige Hunger er skeet derfor, at han derved bevidner, at han er et sandt Menneſke, og sine Brødre lige i alle Ting, undtagen i Synd. For sin Skyld havde han ei behov at lide denne Hunger; men for vor Skyld er det skeet, at han paa sit hellige Legeme bødede for vore Synder, og særdeles for den onde Ugt og det skadelige og dødelige Ublebid af vor første Forældre; ja han smagte al menneskelig Jammer og følte ogsaa Hungersnød, for at hellige

vor Armod, erkjende os i Hungersnøden og tænke paa os i stor Armod. Saaledes har han paa sit hellige Regeme følt, helliget og velsignet alle arme Folks Hunger, ja har forløst os fra den evige Hunger og Tørst, og er bleven os det Livets Brød, ligesom det i Joh. 6, 35. hedder: „Jeg er det Livsens Brød; hvo, som kommer til mig, skal ikke hungre, og hvo, som troer paa mig, skal aldrig tørste.“

Den anden Deel.

Om de tre hastige, heftige Ansægtninger i Særdeleshed.

Den første Ansægtning.

Er du Guds Søn, da siig, at disse Stene blive Brød. Med denne Ansægtning har Satan villet afvende Kristus fra Troen og Tilliden til Gud, ligesom han vilde siige: Du er nylig i din Daab udraabt fra Himmelen for Guds Søn; men det er ei saa, det seer du nu i din Hunger og Armod. Er det sandt, saa bevist din Gubdom og siig, at disse Stene blive Brød; thi naar Gud taler, saa maa det stee. Gud skabte Alt ved sit Ord — er du nu Gud, saa siig ogsaa, at det stee. Dette er en gruelig, bespottelig Fristelse; men Herren svarer ham ret af 5 Mos. 8, 3.: „Mennesket lever ikke alene af Brød, men af hvert Ord, som udgaaer af Guds Mund.“ Ligesom han vilde siige: Du vil, at jeg skal ved at udtale et Ord bevise min Almagt: Velan! saa er det da mit Ord, hvoraf Menneskene leve; det er det rette Brød, hvoraf Mennesket bliver opholdt, naar der intet legemligt Brød er. Der er tvende Slags Brød, et legemligt eller synligt Brød, og et aandeligt eller usynligt Brød, hvilket er Guds Ord, der udgaaer af Guds Mund og hvoraf Mennesket lever. Dette er en meget trøstelig Gjendrivelse af den første Ansægtning. Vær her, at dette er en almindelig Ansægtning, hvormed Satan plager os i legemlig Armod og Fattigdom, naar Mangel paa Næring indtræffer. At, da bliver Kjød og Blod Kleinmodig og forsagt, da udebliver ei Satan med sine gloende Pile: Er du en Christen og et Guds Barn, og lider saadan Armod? Handler da Gud saaledes med sine Børn? Mange plage disse Tanker saaledes, at de derover fortvivle, overgive sig enten til Satan, eller tage Livet af sig selv. Og ibet de fornemme at undflye den legemlige Hunger og Armod, geraade de i den evige Hunger. Derfor skal du siige: Hør Djævel, din Slutning er ei rigtig. Du slutter saa: Du er fattig, lider Hunger, er elendig og forladt, derfor er du intet Guds Barn, — men Guds Ord siger anderledes dertil. Det siger:

„Hvilken Herren elsker, den revser han; og han hudstrynger hver den Søn, som han annammer,” Ebr. 12, 6. Item: „Saa mange, som ham annammede, dem har han givet Magt at vorde Guds Børn, dem, som troe paa hans Navn,” Joh. 1, 12. Min himmelfste Fader veed al min Trængsel og Armod, ja min Herre Kristus føler min Hunger og Armod paa sit hellige Begeme; men jeg maa saaledes blive hans Villedde lig, jeg maa hjælpe ham at bære hans Kors, og han vil vel underligen bespise og opholde mig i min Armod. Omendstjønt jeg er i Kors og Armod, saa troer jeg dog, at jeg er hans kjære Barn, ligesom min Herre Christum ei ophørte at være Guds Søn, om han endstjønt geraadede i Hunger og Armod. Thi han har sine Troende saa kjær som sin egen Sjæl; han bevarer dem, som en Dieften i Diet (5 Mos. 32, 10. Ps. 17, 8.). Derfor troer jeg, at han er dog min kjære Gud og Fader og saa midt i Korset og i min Armod. Saa have og de Hellige maattet lide saadan Fristelse, saa at man har sagt til dem: „Hvor er nu din Gud?” Ps. 42, 4. og i Ps. 3, 3.: „Mange sige om min Sjæl: den haver ingen Frelse hos Gud.” Ja, det er kommet saa vidt med de Hellige, „at deres Sjæl har vægret sig ved at lade sig trøste,” Ps. 77, 3. Gud har undraget dem eller skjult sin Trøst for dem, men desuagtet ere de blevene hans Børn, og Gud har ei forladt eller forkastet dem. Derfor troer jeg, han vil ogsaa vise saadan Barmhertighed paa mig, thi han er trofast. Korset er intet Tegn paa Unaade og tilintetgjør ei Guds Børnerettighed, ligesom det heber i Rom. 8, 35. sc.: „Hvo skal kunne stille os fra den Christi Kjærlighed? Trængsel, eller Angest, eller Forsølgelse, eller Hunger eller Nøgenhed, eller Fare, eller Sværd? Jeg er vis paa, at hverken Død, ei heller Liv, ei heller Engle, ei heller Fyrstendømmer, ei heller Magter, ei heller de nærværende Ting, ei heller de tilkommende Ting, ei heller det Høie, ei heller det Dybe, ei heller noget andet Creatur skal kunne stille os fra den Guds Kjærlighed, som er i Christo Jesu, vor Herre.” Ja, siger Satan, du har alligevel intet Brød, ja naar Stenene vilde blive Brød, eller du kunde æde Stene? Ei, hør Djævel! Dersom det alt kom an paa Brød, og Gud ikke uden det kunde opholde, saa skal du endog vide, at det er Gud saare let, af en Sten at gjøre et Brød. Jeg maa for din Spot give dig en Spot igjen — Veed du ikke, hvorledes Gud af dig, der du var en Engel, har gjort en Djævel? Hvorledes skulde han da ikke kunne gjøre Brød af en Sten? Veed du ikke, at Gud har slabt Himmel og Jord af Intet? Det er jo mere, end som af Stene at gjøre Brød. Veed du ikke, at Gud af Mørket har gjort Lys? Af

Jorden et levende Menneſte? Det er alt mere, end af Stene at gjøre Brød. Hvoraf har Gud gjort Himmelbrødet, hvormed han beſpiſte Iſraels Børn i Ørkenen? 2 Moſ. 16, 4. Af ſit Ord. Hvoraf kom Vandet, der udsprang af Klippen? Cap. 17, 6. Af Guds Ord. Og i Himmelbrødet er forebildet Tilſiden paa Gud; thi Jøderne maatte opæde alt, hvad ſom var ſalden paa een Dag, og ei giemme noget indtil Morgen. Dermed lærte Gud Herren dem, at de ſkulde alene leve af hans Naade og blive beſpiſt af hans Ord og Mund, ei ſee paa Brødet, men alene paa Guds Ord. Siger dog den hellige Døber Johannes: „Gud kan opvække Abraham Børn af diſſe Stene,“ Luc. 3, 8.; ſaa let er det ham at gjøre Brød af diſſe Stene, ja ſaa let, ſom det var den Herre Chriſtus at gjøre Vin af Vand. Derfor, derſom det juſt maatte være Brød, hvoraf Menneſket maatte leve, og Gud ellers intet andet Naad vidſte, velan! ſaa var det ham en let Kunſt at gjøre Brød af Stene — men Menneſket lever ikke af Brød alene, men af hvert Ord, ſom udgaaer af Guds Mund. See, det er Guds Ord. Havde Herren vidſt bedre Vaaben mod Djævelen, ſaa vilde han vel have lært os det. Derſom det havde den Mening, at Menneſkene levede alene af Brød, ſaa bøde de ikke, ſom havde Brød nok; men nu ſiger Herren: „Ingenſ Liv beſtaaer i hans Guds, i det han haver til Overflod,“ Luc. 12, 15. Hvad hjalp det hiin Rige, der ſagde til ſin Sjæl: „Sjæl! du haver meget Godt i Forraad til mange Aar; hav Rolighed, æd, driſk og vær glad?“ Hvad ſagde Herren dertil? „Du Daare! i denne Nat kræve de din Sjæl af dig; men hvem ſtal det tilhøre, ſom du haver berebt? Saaledeſ er det med dem, ſom ſamler ſig Liggendefæ, og er ikke riig i Gud“ (Luc. 12, 19. 20.), det er, de ſøge deres Liv alene i Brødet og deres Forraad, og ikke i Guds Ord og Forjættelſe. See, Gud har talt et Ord, og deri ſtaaer dit hele Liv, Pſ. 33, 18. 19.: „See, Herrens Øine er til dem, ſom ham frygte; ſom haabe paa Miſkundhed, at fri deres Sjæl fra Død, og holde dem i Live i Hungeren.“ Og Pſ. 57, 18. 19.: „Herren kjen- der de Fuldkomnes Dage, og deres Alv ſkal blive evindeligen. De ſkal ikke beſtjæmmes i den onde Tid, og de ſkal mættes i Hungers Dage. Herren frelſer baade Menneſker og Dyr. Han oplader ſin milde Haand og mætter alt det, ſom lever, med Velbehagelighed.“ Pſ. 36, 7. Pſ. 145, 16. Dette gjør han enten ved Middel eller uden Middel, ligesom det behager ham. See, Guds Ord er dit Liv og ikke Brødet; troe det kun, ſaa ſtal du ei bøde af Hunger.

Men hvorledes Menneſket lever af og ved Guds Ord, ſaa mærk: For det første, ſaa bliver vort Sjæle-Liv og Sundhed

opholdt ved Guds Ord, thi Christus er det levende og væsentlige Guds Ord, Joh. 1, 1. Han bliver frembaaret og udbeelt i Ordet, saa at hvo, som fatter og troer Ordet, den har Kristus, Livet, selv, og saaledes befinder det sig nu, at Mennesket lever aandeligen af Guds Ord. For det Andet, saa lever og-saa Menneskene legemligen af Guds Ord; thi hvoraf har Brødet den Kraft, at det mætter dig? Af Guds Ord og Ordning; thi Brødet gjør det ei af sig selv, hvorfor hverken dit Arbejde eller din Betyrning ernærer dig, men Guds Ord, der er alle Tings Kraft. Derfor siger Apostelen til de Ebræer 1, 3.: „at Gud bærer alle Ting med sit kraftige Ord.“ See Djævel, hvorledes bestaaer du nu med dine Stene, som en Piber, der har for-dærvet Dansen? At forlade sig paa Gud, bede og iagttage sit Kalb, det lader intet Menneske bøde af Hunger.

Den anden Ansægtning.

Da nu Satan paa den ene Side, nemlig ved Armod havde fristet Herren, og kunde intet udrette der, saa angriber han ham paa en anden Side, og frister ham ved Rigdom, efter den Orden, som St. Lucas sætter det. Thi ved Armod og Rigdom, ved Lykke og Ulykke forsøger Satan os, saa at intet Menneske, hverken Fattig eller Rig, er sikker for ham. Og er her for det første at mærke den store Taalmodighed hos Guds Søn, at han til-steder og tillader Djævelen saa meget, at han lader sig af ham føre op paa et saare høit Bjerg. Betænk Personen, der er Gud og Menneske, og har alligevel tilladt Satan saa meget; det er over vor Forstand. Det var hans Fornedrelses Tid, da han havde udtømmet sig fra sin guddommelige Magt og Herlighed, og fornødret sig under alle Creature. Derfor har han tilladt Satan at forsøge sin største Magt imod sig, paa det han maatte paa ham blive kraftesløs. Saa er han og heri vort Speil; thi fører ei den onde Tanke nogen legemlig omkring, saa fører han dog mængden aandelig omkring i deres Sind og Tanker, hvorfor enhver maa see sig vel for. Men at Guds Søn har ladet det ske, at han er bleven ført saaledes omkring, derved lærer han os, at vi skulle taalmodigen lide Fristelsen, da vi ei kunne forandre den, men indvilge i nogen Satans Fristelse, det skulle vi ei. Saadant vil Herren med sit Exempel lære os, ja han vil hermed lære os, at vi ei med nogen Ting kunde bedre og snarere jage og drive Fienden fra os, end at vi ei giver ham Bisald i nogen Ting eller indvilger derudi. Paa saadan Maade gjør du den onde Fiende den haardeste Modstand, og du skal see, at han da endeligen maa vige, Jac. 4, 7.: „Staaer Djævelen imod, saa skal han flye fra eder.“ Om end Djævelen nok saa

listig og heftig angriber dig, saa kan han ei gjøre dig noget, naar du ikke indvilger deri; thi Menneftets Villie er det ganske Mennefte, og hvor du begiver dig med din Villie, der har du ganske hengivet dig. Djævelen kan intet gjøre uden Menneftets Villie; derfor staaer han som en Prakter og Tigger for Menneftets Villie, at Menneftet skal overgive sig ham; og skal Menneftet heraf villigen erkjende sin Høihed, at hans Villie er høiere end al Satans Magt. Tillige seer og for staaer du deraf din aandelige Frihed, at Christus har forløst dig fra Djævelen. Derfor kommer den Tiggerhund og vil fratage dig denne Frihed, og vil have din Villie, at du skal overgive dig ham igien. O, vogt dig! han kan ei frumme et Haar paa dig, dersom du blot ikke vil.

For det andet er her at mærke, at St. Lucas siger, at Djævelen i et Dieblif har viist ham alle Verdens Riger, og deres Magt og deres Herlighed. Dette er ogsaa over vor Forstand, og er det vel at betænke, at ligesom Satan, ved at føre Christus omkring i Luften, har øvet al sin største Styrke og Vold og sin høieste Ondskab, saa har han ogsaa deri bevist sin høieste Kraft paa ham, idet han i et Dieblif har viist ham al Verdens Herlighed, os til Advarsel, at han ligeledes paa os vilde øve sin høieste Ondskab, Vold og List, hvis ei Christus afværge ham, og hvis han ei ved sin libte Ansægtning havde gjort Satans Fristelser kraftsløse.

For det tredie er her at mærke Satans uforstammebe Formastelse, Hoffærdighed og Løgn; thi han siger til Herren, som St. Lucas skriver: Jeg vil give dig al denne Magt og Herlighed; thi den er mig overantvordet, og jeg giver den til hvem, jeg vil. Dersom du nu vil tilbede mig, skal det altsammen høre dig til. Her begaaer Djævelen tvende skjændige Laster: Først en stinkende Løgn, saa at man jo kan hende Fuglen paa hans Sang, at han er en Løgner, Joh. 8, 44. thi hvo har overgivet ham Verdens Riger? Kjære, hvad kan dog en Forbømt og Forbandet have? Han haver ei Magt over en Soe, at fare deri, uden Guds Tilladelse (Matth. 8, 31.), og vil dog bortgive Kongeriger? Derfor tigger han steds noget, naar han bliver uddrevet af et Mennefte, at han maa tage noget med, og har ikke Magt over et Halmstraae, naar ei Gud og Menneftene tillader ham det. Man skal intet tillade ham, thi han gjør Skade dermed. Og at den Helvedes Prakter saaledes tigger, dermed bevidner han, at Gud har sat Menneftet til Herre over Creaturene; men man skal intet give ham, da han alene misbruger det. Helvedes Ild hører ham til, dermed saaer han behjælpe sig. Men see her, hvor gjerne Satan vilde være Gud

eller Guds Søn! Om Guds Søn staaer der skrevet: „Faderen elsker Sønnen, og haver givet alle Ting i hans Haand,“ og „du haver lagt alting under hans Fødder,“ Joh. 3, 35. Ps. 8, 7. Denne Vre stjæler Satan fra Guds Søn, og vilde gjerne selv sidde paa hans Stol. Den anden Last er stinkende Hoffærdighed, at han vil være tilbædet, og vil gjerne selv være Gud og sidde paa Guds Stol. Dette har ikke villet lykkes ham i Himmelen blandt Englene, og er derover bleven udstødt fra Himmelen; men da nu ingen Engel har villet tilbede ham som Gud, saa forsøger han det paa Jorden hos Menneffene. Men see her igjen, hvorledes Satan staaer Christum efter hans Krone. Om Christum staaer skrevet: „Alle Guds Engle skal tilbede mig,“ og „i det Navn Jesu skal hvert Knæ, deres i Himmelen og paa Jorden, og under Jorden bøje sig,“ Ebr. 1, 6. Phil. 2, 10. Denne Vre vilde Satan ogsaa gjerne have og vilde være Guds Søn liig. Men hvad svarer Herren ham? Hvormed slaaer han ham? Du skal tilbede Herren, din Gud. Dette Sprog sætter Herren imod Fristelsen af denne Verdens Rigdom. Vil du slittig paakalbe Gud og tjene ham, saa vil han ikke nægte dig det Timelige, men rigelig ernære dig, saa at du derfor ei behøver at tilbede Djævelen. Vil du tjene Gud, saa vil Gud ogsaa ære dig, thi det hedder: „Hvo mig ærer, den vil jeg igjen ære; hvo mig tjener, den vil min Fader ære;“ derfor behøver du ei for timelig Vres Skyld at tjene Djævelen, thi „Herren skal give Naade og Vre,“ hedder det i Ps. 84, 12. 3 Ps. 91, 15.: „Jeg vil frie ham og herliggjøre ham“ og Ps. 112, 9. siger: „Hans Horn skal ophøies med Vre.“ Her er da ogsaa forebillet, hvorledes Satan aandeligviis frister Menneffene med den elendige Gjerrighed, med Hoffærdighed og denne Verdens Vre og Herlighed. Denne Fristelse er saa hastig, at ei et af tusinde Mennefter mærker den og holder den for Synd; naar man trækker efter stor Rigdom og denne Verdens Vre og Herlighed, saa har Djævelen ført En op paa det høie Bjerg. Alt, hvad er nu al Verdens Liv, Digten og Tragten andet end denne Verdens Rigdom, Vre og Herlighed? Det er, siger jeg, ikke En blandt tusinde Mennefter, som forstaaer denne Fristelse, og som, naar han dermed bliver plaget, da siger med Christo: Viig fra mig Satan! Thi visseligen er den store Gjerrighed, Hoffærdighed og Begjærlighed til stor Herlighed — Djævelen selv; og hvo, som har saadan stor Rigdom og Verdens Vre og Herlighed hær, den tilbeder Djævelen. Thi hvor saadant er, der er ei Faderens Kjærlighed, siger St. Johannes. Hvorfor elsker du og tilbeder ikke meget mere din Herre, som er din evige Rigdom, Vre og Herlighed!

Vogt dig, kjære Christen! og lær heraf, hvor mange Mennesker Satan fører med sig paa hans høie, stolte Møds høie Bjerg, og viser dem i deres Sind og Tanker denne Verdens Herlighed, hvilken han forestiller dem saaledes, at de Dag og Nat tragte derefter, hvorledes de kan blive høi i Verden. De samme elendige Mennesker veed da ikke, at de af Djævelen er ført i det høie Mød, at de have afvendt sig fra Gud, og hængt ved Djævelen og følge ham, som mange Mennesker gjør imod deres Samvittighed og imod deres Troe, blot for Penges Skyld, — det kaldes at tilbede Djævelen. Summa, denne Verdens Herlighed er det Ræt eller Garn, hvormed Djævelen fanger de arme Menneskers Sjæle, og alle Djævelens Løfter ere, ligesom man pleier at sige, en glimrende, skinnende Glendighed. I Ondskabens Løb er Veien kort, men Faldet langt. Djævelen giver for kort Glæde en evig Qual — derfor, vogt dig!

Den tredie Ansægtning.

Ligesom de forrige toende Ansægtninger ere legemlige, saaledes er denne aandelig; og betyder Templets Linde de høie, overmaade store Ansægtninger om vore Sjæles Salighed, naar Satan vil rive Guds Ord og Troen, ja Christum selv af Hjertet, og styrte os i Fortvivlelse eller ibetmindste føre os af vort Kald i Forvovenhed. Dette er nu den allerhastigste Ansægtning, naar Satan bruger Guds Ord imod os; det er en høi Templets Linde. Her skal du, kjære Christen, mærke en særdeles Fristelses Art, naar Satan bruger den hellige Skrift imod os, ja ofte tyder de allertrøsteligste Sprog imod os og qvæler ofte Menneskenes Sjæle dermed, men det er ibel Skalkhed og stor List; thi see! her fører Djævelen et trøsteligt Sprog af den 91be Ps. v. 11. 2c.: Han skal befale sine Engle om dig, at bevare dig paa alle dine Veie; de skal bære dig paa Hænderne, at du skal ikke støde din Fod paa nogen Steen. Visselig staaer det saaledes skrevet, og vi takke Gud, at vi vide saadan Trøst om de hellige Engle. Men det har aldeles ikke den Forstand, som den onde Fiende siger; thi Gud har ikke forordnet os de hellige Engle derfor, at vi uden al Nød skulde begive os i Fare. Derfor fører han heller ikke Skriften ret, men gaar bebrugerist frem dermed; det er ei nok, at en fører Skriften, men han maa ogsaa lade den faae have sin rette Forstand. Nu, dette gjør ei Satan, men ubelader noget, nemlig: paa dine Veie, og det som følger senere, nemlig: Du skal træde paa en grum Løve og Ogle, du skal nedtræde en ung Løve og en Drage. Derfor svarer Herren ham: Du skal ikke friste Herren din Gud. Men den frister Herren, som har ordentlige Midler,

men vil ikke bruge dem, og giver sig uden Marsag i Fare. Skriften lærer os, at vi i Farligheder skulle tillidsfuld paatalbe Gud, saa vil han ved sine hellige Engle hjælpe os, men uden Marsag skulle vi ei styrte os i Farligheder. Saaledes understaaer ogsaa Satan sig at afføre mange Mennesker fra Midlerne, som Gud har forordnet til vor Salighed, nemlig fra Guds Ord, saa at mange Mennesker maa plage sig med egne Tanker om sin Salighed, og har dog saadanne herlige Forjættelser i Guds Ord. Men Satan affører dem derfra, og indstøber sine Pile: Da Gud ei hører Syndere, hvad vil du da bede? Seer du da ikke, at der bliver intet af din Bøn? Du erholder jo intet dermed, det er jo alt forgjæves! Saadanne gloende Pile indstøber Satan ei uden Marsag i mangt et Hjerte; da staaer Mennesket paa den høie Linde, og er snart styrtet og overvundet af Fienden. O, Djævelen er dermed en Tusindkunster, at han først forhindrer Bønnen, afholder En derfra, gjør En Bønnen modbydelig, gjør ham Fjed og træt deraf og endeligen gjør En Bønnen tvert imod; derpaa er han en Mester. Den, som lader sig afvende fra Bønnen, er som en forsagt Krigsmand, som lader sit Sværd bøje i sin Haand, og saaledes let er slagen. Saa listig er Djævelen; han vil fratage os vore Vaaben og vort Sværd, hvormed vi kunne slaae ham. Et saadant Menneske uden Bøn er ligesom en Stad uden Mure; „thi Herrens Navn er et fast Slot,” Ordsp. 18, 10. Derpaa maa nu en Christen lære at svare: Hør Djævel, der staaer vel strevet: „Gud hører ikke Syndere”; men saa staaer der atter igjen strevet: „Hvo som beder, ham skal gives”, Luc. 11, 10. „Hver den, som paatalber Herrens Navn skal vorde frelst”, Ap. Gj. 2, 21. „De Elendige og Fattige lede efter Vand, og der er intet, deres Tunge forsmægtede af Tørst! jeg Herren, jeg vil bønghøre dem, jeg Israels Gud, jeg vil ikke forlade dem”, Es. 41, 17. Og Herren siger selv i Matth. 9, 13.: „Jeg er ikke kommen at kalbe Retfærdige, men Syndere til Omvendelse”, i Luc. 18, 1. siger han, „at man bør altid at bede og ikke blive træt”. See og Es. 49, 8. Ezech. 33, 19. Rom. 10, 9. 2c. Derfor maa det ei være saa lidet magtpaaliggenbe med Bønnen.

En saadan høi Linde er ogsaa den Ansagning om det evige Raadevalg: Er du udseet og udvalgt af Gud, saa bliver du salig, hvis ikke, saa hjælper det intet, om du end daglig gaaer til Kirke og bruger Sakramenterne. Desuden sige nogle Kluge og Vise af et høit Sind, at Gud har skabt de fleste Mennesker til Fordømmelse, at han paa dem ville bevise sin Retfærdighed. Dette er en meget høi Linde, hvorfra mange,

derksom Gud ei fører dem ned igjen, styrte sig i Fortvivlelse. Svar derimod: Hør Djævel, der staaer skrevet: Du skal ikke friste Herren din Gud; der staaer ogsaa skrevet: Du skal bruge Midlerne, som Gud har forordnet til Salighed, Ordet og Sakramenterne, hvilket Gud selv kalder sit Raad, det skal man ikke foragte og ei støde Guds Rige fra sig. Luc. 7, 30. Ap. Gjer. 13, 46. Mod saadanne Ansægtninger er givet os til Trøst: 1) Guds almindelige Bøfter og Forjættelser for alle dem, som omvende sig, ligesom i Ezéch. 33, 19.; derfra er ingen udelukket. 2) Det almindelige Kald: „Kommer alle til mig,” Matth. 11, 28.; item: „Prædiker Evangelium for alt Creaturet,” Marc. 16, 15. 3) Saa er Christi Forjættelse almindelig: „Han har givet sit Liv til en Fjensløsnings Betaling for Alle,” Matth. 20, 28. 4) Saa har og Gud befalet alle Menneſker at gjøre Omvendelse, Ap. Gjer. 17, 30. 5) Saa er og Gud riig paa Barmhertighed over alle dem, som paa kalde hans Navn. St. Paulus siger i Rom. 11, 32.: „Gud haver indsluttet Alle under Ulydighed, at han vilde forbarme sig over Alle.” 6) Saa ere og Midlerne, som Gud har forordnet til Salighed, almindelige, og ei nægtet nogen, nemlig Ordet og Sakramenterne, hvorved Gud vil virke Troen. See, der har du de Trin eller Trapper, paa hvilke du kan nedstige fra denne Templets høje Tinde. Brug Midlerne, paa det du ei skal friste Gud, og styrte dig i Fortvivlelsens Afgrund. Bliv i Guds Veie, i Guds Ord, i dit Kald, saa behøver du ei at frygte for noget høit Fald, men Englene vil da bevogte dig. De, som uden Christo og uden Gud stige for høit, de maa ogsaa falde ned uden Christo. Vil du til Himmelen, saa maa du stige opad paa den rette Himmelfstige Christo Jesu; stiger du op paa ham, saa kan du ogsaa stige ned paa ham, som en Guds Engel. 1 Mos. 28, 12.

Mange fører Djævelen saa høit i deres Synder, at de synes, de ere høiere og større, end at de kunde tilgives dem, og at de naae til Himmelen. Da staaer en arm Synder paa den Tinding, hvorfra Cain og Judas have nedstyrtet sig i Fortvivlelse. 1 Mos. 4, 13. Matth. 27, 5. Men hør, min Kjære Broder, fortvivle ikke paa Guds Naade, styrt dig ikke i Fortvivlelsens Afgrund; men stig paa Himmelfstigen Christo Jesu igjen ned fra Guds strænge Retfærdigheds Høide, og hør din Forsøvers Stemme, som siger: „Hvo, som troer paa Sønnen, dømmes ikke, men hvo, som ikke troer Sønnen, er allerede dømt; thi han haver ikke troet paa Guds eenbaarne Sønns Navn,” Joh. 3, 18. See, denne Himmelfstige staaer paa Jorden, den er Christi Videlse og Død, Saar og Vunder; hold dig

bertil; thi hans Naade er høiere end Himmelen, dybere end Helvede, og den vil redde dig af dine Synders Høide og Dybde.

Hvorledes bestaaer du nu Djævel med dine Fristelser? Vil du endnu have, at vi i vor Armod skulle gjøre Brød af Stene? Nei, det er ei nødvendigt, vi have endnu et andet Brød, hvoraaf vi leve, som hedder Guds Ord. Men vil du endnu være tilbøjet for en Gud? Ei, en stjern Gud, hvis Huus er det yderste Mørke og hvis Herlighed er Hulen og Tænders Gnidsel! Eller vil du endnu have, at vi skulle styrte os fra Tempelets Tinding, det er, i Fortvivlelsens mørke Afgrund? Nei, Gud har bygget os en Himmelstige, som rækker fra Jorden indtil Himmelen, og paa den kunne vi stige op og ned, ligesom Guds Engle. Derfor — Viig bort Satan! — og kom I kjære Engle! med eder ville vi til Beslutning bede den 91de Psalmes: „Den, som boer i den Højestes Skjul, han skal blive om Natten i den Almægtiges Skygge. Jeg vil sige: Herren er min Tilflugt og min Befæstning, min Gud, paa hvilken jeg forlader mig. Thi han, han skal frie dig ud af Fuglesfangerens Snare, fra den stadelige Pestilents. Han skal bedække dig med sine Vingefjædre, og du skal haabe under hans Vinger; hans Sandhed er Skjold og Pantser. Du skal ikke frygte dig for Nattens Forstrækkelse, for Pilen, som flyver om Dagen. For Pestilents, som farer frem i Mørket, for Ødelæggelse, som fordærver om Midtdagen. Om Tusinde falde hos din Side, og ti Tusinde hos din højre Haand, skal det dog ikke komme nær til dig. Du skal ikkun slue det med dine Øine, og see, hvorledes det betales de Ugudelige. Thi du Herre! er min Tilflugt; den Høieste haver du, min Sjæl! sat til din Bolig. Dig skal intet Ondt vedræfres, og der skal ingen Plage komme nær til dit Paulum. Thi han skal befale sine Engle om dig, at bevare dig paa alle dine Veie. De skal bære dig paa Hænderne, at du skal ikke støde din Fod paa nogen Steen. Du skal træde paa en grum Løve og Øgle; du skal nedtræde en ung Løve og Drage. Efterdi han haver Lyft til mig, siger Herren, saa vil jeg udfrie ham: jeg vil ophøje ham, thi han kjender mit Navn. Han skal kalde paa mig og jeg vil bønkhøre ham, jeg er hos ham i Nød, jeg vil frie ham, og herliggjøre ham. Jeg vil møtte ham med et langt Liv, og lade ham see paa min Salighed. Amen.

Troft imod den lede Satans indvortes, hemmelige og forborgne Ansægtninger formedelst onde, bespottelige, urolige, ængstelige og hjerteplagende Tanker.

Luc. 22, 31, v.: „See, Satan begjærede, at sigte Eder som Svebe; men jeg bad for dig, at din Tro skulde ikke aflade, og naar du engang omvender dig, da styrk dine Brødre.“

Hvad for en grum og affagt Menneſtefiende Satan er, det viſer Guds Ord paa mange Steder i Skriften, i Særdeleshed, naar Pet. 1 Ep. 5, 8. ſiger: Ederes Modſtander Djævelen gaaer omkring ſom en brølende Løve, ſøgende, hvem han kan opſluge." Og Paulus Eph. 6, 12. 13.: „Vi have ikke Kamp mod Kjød og Blod, men mod Fyrſtendømme og Vælde, mod Verdens Herrer, ſom regjere i denne Verdens Mørke, mod Ondſkabs Aander, ſom ere under Himmelen. Derfor tager Guds fulde Harniſt paa, at I ſkulle imodſtaa paa den onde Dag, og udſlukke alle den Ondes gloende Pile." Item, naar der i Mat. 12, 12. ſiges: „See dem, ſom beboe Jorden og Havet; thi Djævelen, ſom har en ſtor Brede, er nedſteget til Eder." Det ſamme viſer og den hellige Jobs Hiſtorie, ſom ſaare af Satan blev anfægtet. Den daglige Erfaring ſtiller og Enhver det for Dine ubi ſaa mange gruelige og ynkelige Exempler, og ſærdeles i ſaa mange Slags høie og farlige Anfægtninger, med hvilke mangt et fromt og gudſtrygtigt Hjerte beængſtes og quæles paa ſaa mangfoldige, underlige og uhyrlige Maader, at Ingen noſſom kan vogte ſig derfor. Snart friſter Satan vor Troe, ſnart friſter han vort Kald, ſnart friſter han vor Bøn, ſnart friſter han noget andet; han ſparer deri Ingen, men ſætter an paa alle Menneſter, Ingen undtagen; thi efterſom han ikke lod den Herre Chriſtum ſelv, ſom er vort Hoved, være ufriſtet, hvorledes ſkulde han da lade noget troende Menneſte blive ufriſtet? Og derfor advarer og Herren os berom (Matth. 26, 41.), ſigende: „Vaager og beder, at I ikke ſkulle indkomme i Friſtelle."

Men iblandt andre Satans Friſtelſer og Anfægtninger er og denne: at han med onde, beſpottelige, ſkjændige, ugudelige og urolige Tanker plager et Menneſte, og dermed beængſter, martrer og piner Hjertet, at det aldrig kan være glad. Og ſaadanne onde Tanker ere ſaa ſtadelige og forgiftige, ja og ſaa haſtige paa hinanden, at man intet Dieblif kan have Fred for dem. Derfor kalder St. Paulus dem Satans gloende Pile, Eph. 6, 16. Ligeſom en aabenbar Fiende beængſter og Satan Hjertet med ſaadanne Helvedes Tanker. Og ligeſom en forgiftig Piliſ foraarſager et ſmertefuldt Saar og en uſidelig Pine, ſaaledes foraarſager og Djævelens gloende Pile ſaadan Angeſt og hemmelig Bee i Sjælen, ſom intet Menneſte kan udſige, og hvortilmod al legemlig, ja al anden Ulykke er ſom intet at regne. Imod ſaadanne hemmelige og indvortes Anfægtninger, hvoraf ſlig Sjælens ſtore Angeſt foraarſages, ville vi nu af Guds Ord høre nogle Troſtepuncter.

Førſt ſiger Herren: „See, Satan begjærede Eder"; ſee,

figer han, hvilket Ord viser os Guds hjertelige Medynk med os i denne Sag, og at han ligesom derudi beklager vor store Elendighed. Derfor er det useilbarligt, at saadanne Ansøgninger ikke ere et Tegn til Guds Brede og Naade imod et Menneske, og ligesom Gud derved skulle fordærve os, og lade os geraade i Satans Vold og Kløer; men de ere ifkun et skarpt Tugters Mids, hvorved Gud ydmyger os, ligesom St. Petri Exempel bevidner, at hans Formastelse gav Marsag til hans Fristelse og Fald. Og St. Paulus siger 2 Cor. 12, 7. 8.: „At jeg ikke skal ophøie mig af de høie Aabenbarelses, er mig given en Pæl i Rjødets, nemlig en Engel Satan, som slaar mig paa Munden, paa det jeg skal ikke ophøie mig; om denne formanede jeg Herren tre Gange, at han maatte vige fra mig; men han sagde til mig: Min Naade er dig nok; thi min Kraft fuldkommes i Skrøbelighed.“ Hvilket Pauli Sprog lærer os tre Ting: først at Paulus og alle de, som saa ansøgetes formedelst saadanne Satans Slag, blive ydmygede, dernæst, at det steer formedelst Guds Naad; og for det sidste, at saadant et ansøget Menneske er dog alligevel i Naade hos Gud, i hvor haardt end Satan ansøger det; saa at Herren derfor siger til Paulus: „Lad min Naade være dig nok.“ Den anden Trøst giver Herren os med disse Ord: „Satan begjærede Eder.“ I disse Ord høre vi, at den onde Fiende vel vilde stedse styde sine gløende Pile i Hobetal ud imod os; men han maa dog ikke; det bliver ham ikke altid tilstødt, han maa først spørge Gud, om han maa; og om Gud end giver ham Forlov dertil, saa sætter han ham dog Maal og Grændser for, hvor vidt han skal komme, saa at han er deri kun som Guds Bænkhund, der ikke kan komme længere end Bænken rækker; derfor siger Paulus 1 Cor. 10, 13.: „Gud er trofast, som ikke skal lade Eder fristes over Eders Formue“, og lærer derved, at Gud tilstøder ikke Satan altid sligt; thi han er trofast. Det samme vidner og Jobs Exempel, hvilken Satan begjærede af Gud, at han maatte friste ham, og sagde: „Udræk, din Haand, og rør ved Alt det, han har.“ Jobs B. 1, 11, Men Gud foresatte ham et vist Maal, at han skulde komme saa vidt deri og ikke videre.

Den tredie Trøst giver Herren os, der han siger: Jeg haab for dig, at din Tro skulde ikke aflade.“ Hvorledes Herren har bedet for os, det vises os i Joh. 17, 15. 2c., hvor han høit og dyrt befaler sin himmelske Fader sine Troende, „at han skulde bevare dem fra alt Ondt, at Christus maatte blive i dem og de i ham, og at han Ingen skulde miste af dem, som Gud havde givet ham.“ Denne Bøn bør vederqvæge alle bedrøvede og ansøgte Hjerter, og udrette det, at de blive i Christo ved

Troen, og Kristus i dem, og at de ved Troen kunde overvinde og beholde Seier. Den fjerde Trøst giver os det herlige Sprog (Joh. 17, 21.), udi hvilket Kristus beder for os, at vi maa blive i ham, og viser dermed klarlig, at han er udi Enhver af dem ved Troen, som og Paulus viser, naar han beder for de Epheser Cap. 3, 17., „at Kristus maa formedelst Troen boe i deres Hjerter,” og Johannes i Ep. 4, 4. der han siger: „Den som er i Eder, er større end den, som er i Verden.” Derved skal du trøste dig i slige Ansægtninger. Thi denne ædle Gæst er dog hos dig, og boer i din Sjæl, i hvor saare Satan end ansægter dig. Den Herre Kristus maatte selv fristes af Djævelen, og Gud var dog i ham, ja den ganske Gudsdommens Fylde boede legemlig og personlig i ham, Col. 2, 9. Derfor tør du ikke tænke, at den Herre Kristus derfor ikke er i dig, fordi du fristes. Og har du itkun den Herre Kristus hos dig, og han boer i dig, saa lad Satan kun storme hen, Kristus er Mand for at opholde sit Hus og Bolig. Saa er jo den Helligaand hos dig, som hjælper din Skrøbelighed, og træder frem for dig med usigelige Sukke (Rom. 8, 26.), hvilke Sukke du i dit Hjerte finder, og overbevises dermed om, at den Helligaand er i dig, der og ikke skal vige fra dig, som Herren lover Joh. 14, 16., naar han siger: „Jeg vil bede min Fader om, at han skal give Eder en anden Talsmand, at han skal blive hos Eder evindeligt.” Saa har og Gud sagt, at han boer i de Bedrøvede. Men ingen kan være mere bedrøvet paa Jorden, end den, som paa ilig Maade ansægtes af Djævelen. „Jeg seer til den Nedrige og Søndertnusebe,” siger Herren, Es. 57, 15., og det er just saadanne, som ansægtes og fristes.

Den femte Trøst give de Ord os: „at din Troe skalde ikke aflade.” Al, hvad er dette os en stor Glæde, at Herren her fortrøster os om, at vor Troe skal ikke aflade, der skal altid blive en Gnist tilbage af Troen; den rygende Hør skal ikke udslukkes (Es. 43, 3.), omendstjont den er ganske svag og skrøbelig. Vi tænke ofte, at Troen er ganske udslukt, efterdi vi ingen Trøst kunne finde; men Troen skal ikke aflade, siger Herren. Ja, siger du, hvorpaa skal jeg mærke det? Paa din Forlængsel; thi at ville gjerne troe, og have Længsel og Attraa efter Troen, det er den sande, levende Troes Gnist. Dernæst, at du i de høie Ansægtninger har Troen, kjendes ogsaa af det, at du kæmper og strider imod Ansægtningerne. Thi hvor der er Kamp og Strid imod det Onde, der er Troen. Og din Kamp og Strid kan du kjende derpaa, at saadanne Ansægtninger, slige flemme og bespottelige Tanker vederfares dig imod din Villie, og gøre dig saa ondt, som man slog dig med knyttede Næver. Hvad

som steer uden din Villie, og idet Troen strider derimod, det regner Gud dig ikke til Synd. Den Synd alene tilregnes de Troende, som de samtykke ubi. Den alene styrter dem fra og stiller dem ved hans Naade, saa at de derved tabe og miste den sande Troe, og derudi gaaer det dem, som det gif Adam. Saalænge som Adam ikke samtykkede i Djævelens Indskydelse, saa stod han og var i Naade hos Gud; men saa snart som han gav sin Villie og Samtykke til det, som Djævelen skyndede ham til, da styrtede han og faldt, og påførte sig Guds forfærdelige Brede. Naaden er ikke mistet, saa længe man strider imod Synden og holder den, og man maa imod sin Villie lide den. Naar Fienden, som ligger for en Stad, skyder Ild i Staden, og man det maa lide, da staaer vel Staden i Fare; men stræber man at slukke Ilden, saa bliver dog Staden uskadt, og opbrændes ikke. Vigesaa staae vi arme Mennesker vel i Fare, naar Satan skyder sine gloende Pile i vore Hjerter; ikke desmindre, efterdi vi ikke samtykke i slige onde Indskydelse, men hade dem og stride derimod, da maa de endelig udslukkes, og kunne intet skade os; derfor aflader ikke vor Troe.

Aflader da ikke vor Troe, da maa der vist følge Seier. Hvilket giver os den sjette Trøst, om hvilken Christus forsikker os, der han siger: „Værer trøstige, thi jeg har overvundet Verden,” Joh. 16, 33. Det mener han ogsaa, naar han siger Joh. 14, 30.: „Denne Verdens Fyrste kommer, og har slet intet i mig,” og formaaer intet imod mig. Som han vilde sige: Satan maa komme og storme saa meget, han vil, jeg har dog overvundet ham. Alt hvad Kristus har gjort, det har han gjort os til Gode. Thi han er vor Egen med al sin Fortjeneste og Belgjerninger. Efterdi han derfor har overvundet Satan, da har han ikke overvundet ham for sin Person alene, men ogsaa for os alle. Hverpaa Davids Strid med Goliath er et Forbillede, om hvilken Strid der var indgaaet og sluttet saadant Løfte: at dersom Goliath beholdt Seier, og David blev slagen, da skulde alle Israels Børn være Philisternes Tjenere; men kunde David slaae Goliath, da skulde alle Philisterne være Israels Tjenere, 1 Sam. 17, 9. Vigesom nu Davids Seier hørte det ganske Israels Folks Seier, saa iligemaade hører Christi Seier og Overvindelse alle Troende til, og er deres Seier. Derfor siger og Paulus Eph. 6, 10. 11.: „Værer stærke i Herren og i hans Styrkes Kraft; isører Eder Guds fulde Harnisk, at I kunne være mægtige til at imodstaae Djævelens snedige Anløb.” Item 1 Cor. 15, 57.: „Gud være Tak, som giver os Seier formiddelt vor Herre Jesum Christum,” og Johannes 1 Ep. 5, 4. 5. siger: „Alt det, som er sødt af Gud, overvinder Verden, og denne

er den Seier, som har overvundet Verden, nemlig vor Troe; hvo er den, som overvinder Verden, uden den, som troer, at Jesus er Guds Søn."

Den syvende og sidste Trøst finde vi ubi de Helliges Exempler. Vi ere ikke de eneste, som saaledes ansøges af Djævelen; det er og hændet og vederfaret mange andre Guds Børn. Derfor siger Herren i fremsatte Ord til Peter: "Naar du engang omvender dig, da styrk dine Brødre." Han viser os dermed til vore Medbrødres Exempler, som og ansøges af Satan. Hvilket og Apostelen Peter 1 Ep. 5, 9. selv henfører til, naar han siger: "I vide, at de samme Lidelser fuldkomnes paa Eders Brødre, som ere i Verden." Var ikke Job saavelsom Paulus store Guds Helgene? dog maatte de lide slige Fristelser. Ja og vor Herre Jesus Christus selv, som var Guds kjæreste Barn, maatte dog i sin Fornedrelses Stand, der han havde blottet sig fra sin guddommelige Majestæt, paa det højeste fristes af Satan, saa at den lede Satan endogsaa førte ham om med sig i Luften, og efter sin onde Villie handlede med ham, Matth. 4, 1. 2c. Hvad er det da at undre over, at vi arme Syndere ogsaa blive fristebe af Satan?

Anden Søndag i Faste.

Evangelium, Matth. 15, 21—29.

Ligesom Himmelen er overordentlig meget større end Jorden' saaledes er Guds Barmhertighed større end alle Menneskers Glendighed. Ps. 103, 8. Og ligesom Jorden maa lide alt, hvad Himmelen tilstikker den, det være sig Frost og Hede, Regn og Sne, Hagel og Storm, men Jorden, naar den har lidt alt dette, da deraf bliver frugtbar, grønnes og blomstrer: Saaledes maa Mennesket, der ogsaa er Jord, taalmodig lide alt, hvad Gud af Kors og Lidelse maatte behage at lade komme over ham; thi derved bliver Menneskets Jordbund frugtbar, grønnes og blomstrer i Troen og Bøn. Ligesom der findes nogle Blomster, som blomstrer under Sneen, saaledes blomstrer vor Troe og Bøn under Korset, og frembringer en liflig, heilig Lugt i Himmelen. Og ligesom der i den store Verden eller Naturen er en bestandig Kamp, idet der er snart Hede, snart Kulde, snart Regn, snart Tørke, snart Dag, snart Nat: Saaledes er det ogsaa en bestandig Kamp i Mennesket, snart er det glad, snart bedrøvet, snart opløftet i Himmelen, snart nedført i Helvede,

snart stærkt, snart svagt, snart plaget af Djævelen, ligesom dette Evangelium forestiller os en saadan Kjemperinde, som kæmper med aandelige Anfægtninger.

Herpaa have vi et Forbillede i 1 Mos. 32, 1. 2c. Da Jacob blev forfulgt af sin Broder Esau, som truede ham med Døden, maatte han flye til et fremmed Land, hvor han forblev hele tyve Aar. Saaledes ere de Christne her Villegrimme, ligesom og David siger: „Jeg er en Fremmed hos dig, en Gæst som alle mine Fædre,“ Ps. 39, 13. Men nu da Gud befalede Jacob at drage hjem igjen med Kone og Børn, da overfaldt stor Frygt for sin Broder (hellige Folk have ogsaa frygtet, omendstjont de have haft Guds Forjættelse); han sendte Bud forud til ham, og bad ham sige: Lad dog din Tjener Jacob finde Raade for dine Dine; men Esau drog ham imøde med fire hundrede Mand. Da blev Jacob meget bange, sad og sukede til Gud Herren, og i samme Nat aabenbaredes en Engel for ham, som angreb ham, stred med ham og vilde overvælde ham. Men Jacob holdt sig fast ved Guds Ord og Forjættelse. Da kunde Engelen ikke overvinde ham; men da han havde strebet med ham den ganske Nat, sagde han til ham: Slip mig, thi Morgenrøden frembryder; hoorpaa Jacob svarede: Jeg slipper dig ikke, førend du faaer velsignet mig. Saa sagde Engelen til ham: Hvad er dit Navn? og han svarede: Jacob. Da sagde Engelen: Dit Navn skal ikke fremdeles kaldes alene Jacob, men Israæl; thi du haver holdt dig fyrsteligt med Gud og med Mennesker, og sit Overhaand. Og han velsignede ham der. Men Jacobs Hoftestaale blev da rørt, saa den gik af Leed, hvilket betyder, at Kjødets maa blive dødet, derjom Manden skal seire.

Dette er en meget forunderlig Kamp og betyder Troens Kamp i høie store Anfægtninger, naar det synes os, at Gud har ganske forladt os, at han er bleven vor Fiende, at han vil fordømme os og udrydde os, og ikke mere høre os. I en saadan Tilstand har den hellige Job været, naar han klager og siger: „Hvorfor skjuler du dit Ansigt, og holder mig for din Fiende? Vil du fordærve et rystende Blad og forfølge et tørt Straae?“ Jobs B. 13, 24. 25. Naar saadant os vederfares, maa vi kæmpe med Gud, og i Troens Arme fatte Christum, Pagtens Engel og Guds store Raad (Mal. 3, 1. Es. 9, 6.), samt holder os fast til hans Ord og Forjættelse, som det hedder i Es. 41, 10.: „Frygt ikke, thi jeg er med dig, see ikke om til andre, thi jeg er din Gud.“ Her, her har jeg dig, Herre her holder jeg dig, jeg slipper dig ikke. Og omendstjont der i Anfægtningen bliver sagt os, eller vi synes at høre en saadan Stemme, som lød til Jacob: „Slip mig!“ saa maa vi lære

at svare med Jacob: „Jeg slipper dig ikke, førend du faaer velsignet mig.“ Saaledes maa vi lære, at holde fast paa Gud, ligesom Jacob holdt fast paa Engelen, vel ikke med legemlig Kraft og Styrke, men formedelst Troen og Bønnen. Men da Jacob havde erholdt Velsignelsen, saa erkjendte han deraf, at denne Engel var Guds Søn, den forjættede Messias i Menneſte-Skikkelse, ligesom Propheten Hoseas 12, 4. 2c. siger: „Han holdt sig fyrstelig med Gud i sin Kraft; ja han holdt sig fyrstelig med en Engel, og overvandt ham.“ Derfor kaldte Jacob Stebet Pnuel, det er, Guds Ansigt, og sagde: Jeg haver seet Gud Ansigt til Ansigt, og min Sjæl er frelst. Og der han kom forbi Pnuel, git Solen op for ham. Saaledes maa Enhver, som vil see Guds Ansigt, først lære at overvinde Anfægtningerne; thi formedelst Troen lærer man i Korsets Strid ret at kjende Gud og see hans Ansigt. Og efter Kamp og Kors oprinder Solen, det er Hjælp og Trøst. „Men for den, som frygter mit Navn, skal Retfærdigheds Sol opgaae, og der skal være Lægedom under dens Vinger, og I skal gaae ud, at tage til som fedede Kalve,“ Malach. 4, 2. Saaledes har nu den cananæiske Qvinde ogsaa gjort, og kjæmpet med Anfægtninger saa længe, indtil hun erholdt Velsignelsen. Deraf kaldes ogsaa denne Søndag Reminiscere, af den 25de Psalme v. 6.: „Herre! kom dine Barmhertigheder og dine Miskundheder ihu; thi de have været af Evighed.“

Vi ville da nu inddele denne Prædiken i tvende Dele og handle: 1. Om denne Qvindes store Glendighed og Kors, som er at see af hendes Bøn, hvilket er vores alles Speil; og hvorved et Menneſte ofte forarsager, at Satan enten legemlig eller aandelig besidder det. 2. Om Troens Anfægtninger, og hvorledes Troen og Bønnen endelig overvinder alle Anfægtninger.

1. Menneſtet er Guds kjæreste Creatur og alene skabt i Guds Vilde til Guds Tempel og Bolig, at Gud i ham vilde have sit Rige: Retfærdighed, Fred og Glæde i den Helligaand (1 Cor. 3, 16. 17. Rom. 14, 17.), i ham have sin Lyſt (Ordsb. 8, 31.), ligesom en Fader i sine Børn, opfylde ham med evigt Lyſ, Tryd og Herlighed, samt virker i ham alle guddommelige Dyder. Derimod vilde Gud igjen af Menneſtet være erkjendt, æret, tilbedet, lovet og priset i al Evighed; thi ligesom Gud vilde have sin Lyſt i Menneſtet, saaledes skulde Menneſtet igjen have sin Lyſt og Glæde i Gud. Mod dette Guds Rige kjæmper nu Satan uafslæbligt, da han er Guds og Menneſtets affagte Fiende, der ogsaa vil have sit Rige, Bolig og Herredømme i Menneſtet. Djævelen er Guds Afe og vil steds se sig

paa Guds Stol; men da han er ubstødt og ublastet fra Guds Herligheds Stol, hvorefter han aldrig mer kan komme, saa anvender han al Klid for at sidde paa den Stol, som Gud har i Mennesket. Og siden Mennesket er Guds kjæreste Kreatur, til hvis Frelse han endog hengav sin eenbaarne Søn, saa understaaer Djævelen sig til at arbejde paa at afvende fra Gud hans kjæreste Skabning af lutter Had og Fiendskab imod Guds Søn, som for vor Skyld er bleven Menneske. Da nu ogsaa Djævelen veed, at Mennesket er Guds Billede, hvilket Herren efter ved sin kjære Søn og ved den Helligaand igjen fornyer i Mennesket, og her smykker og pryder det med sin Naade og mange Gaver, men hidsat med evig Herlighed — saa understaaer Djævelen paa det afstyeligste at fordærve Menneskene og forvandle dem til sit afstyelige Billede. Hvad Gud vilde opfylde med evig Glæde, Lyk, Klarhed og Herlighed, det understaaer Satan sig at opfylde med evigt Mørke, Hjertets Qual, Angest og Pine. Saaledes er det Djævelen alt om at gjøre at fange Menneskene, og stride imod Gud og Christum for Menneskets Skyld.

Derfor strider og kæmper nu Djævelen Nat og Dag imod Menneskene, og gaaer omkring os, ligesom en brølende Løve, (1 Petr. 5, 8.) og lurar paa Menneskene ligesom en Løve i Hulen, og ligesom en Løv, for at bryde ind i vort Hjertes Huus og der faae Sæde og Herredømme. Og for at han paa den bedste og letteste Maade kan faae gjøre dette, saa arbejder han for alle Ting for at faae Mennesket afvendt fra Troen, ligesom Elymas gjorde med Landskøvdingen Sergius Paulus (Ap. Gj. 13, 8.), og river dem Guds Ord, Andagten, Guds Frygt og Bønnen af Hjertet (Luc. 8, 12.), gjør dem sikkre og frie, saa at Mennesket intet troer, men vender sit Hjerte ganske af fra Gud paa det Timelige, paa Gjerrighed, Hoffærdighed og Velsyst, det er, hans ganske Hjerte bliver aldeles jordistjindet. Saa er nu et saadant Menneske da aandeligen besat af Djævelen; thi da fører han Menneskets Hjerte og Tanter efter sin Villie, driver dem dagligen til det Onde, til Egen-Nytte, Gjerrighed og beslige. Og omendstjont saadanne Tanter have et godt Skin, saa er det dog kunns Djævelens Drift og Gjerning, men Mennesket er daarligt og blindt, at det ei bedre forstaaer Djævelens Hensigt og Mæning. Thi Djævelen er saa listig, at hvad det ensfoldigste Varn er mod en viss Mand, det er det allerklogeste Menneske mod Djævelen at regne.

Saaledes blev Eva i sin Enfoldighed bedragen af Satan, da den onde Fiende indgav hende de Tanter, at den forbudne Frugt var saa god, og den kunde gjøre hende viss og liig Gud. Saaledes kan Satan overmale Tanterne en skjøn Farve og gjøre

Indbildningerne saa gode, søde og liflige, at Mennesket fuldsøger samme, ja tænker intet andet, end at det er saaledes. Men vogt dig! thi det er just det forbudne Træ, hvorfra du ikke skal æde. Derfor gjør og Djævelen dig disse Tanker og Indbildninger saa søde, thi ved saadanne Tanker faaer han sit Sæde i Mennesket, og reitter derefter Menneskets Sind og Tanker derhen, hvor han vil have dem. Thi der, hvor ingen Aandens Rkjendtegn eller Frugter ere, der er ei den Helligaand, der har han forladt Mennesket; og disse ere „Vantroens Børn,“ om hvilke St. Paulus siger, „at Satan har sit Rige i dem,“ Eph. 2, 2. og „at de ere fangne i Djævelens Snare efter hans Villie,“ 2 Tim. 2, 26. Ligeledes siger han i 2 Cor. 4, 4. om dem, i Hjerter hvis Satan saaledes har faaet Indgang og Sæde: „Denne Verdens Gud har forblindet de Vantroes Sind.“

Dersom nu Mennesket ei veed med Guds Ord at dæmpe sine onde Tanker og erholde Seier derover, særdeles over Vantro, Overtroe, Tvivl, Gjerrighed, Bedrøvelse (vel ikke Bedrøvelsen efter Gud, men Verdens Bedrøvelse), Bespottelse og Forbandelse, onde Dyster og andre saadanne onde Gjæringer og Affecter, saa bliver det endeligen ogsaa legemligen besat af Djævelen. Thi saadanne syndige og jordiske Tanker og Begjæringer drager Satan magtigen efter sig, ja Satan forener sig med saadanne jordiske Tanker og boer deri, ligesom Gud forener sig med himmelske Tanker og Bønnen. Ligesom St. Paulus siger 1 Cor. 6, 17., „at hvo, som hænger ved Herren, er een Aand med ham,“ saaledes bliver og den, som tilhænger Djævelen, een Aand med ham. I de Hjerter, hvor intet andet er end Verden, der sætter sig ogsaa denne Verdens Gud ind, og det er Menneskets egen Skyld; thi dersom han rettede sit Hjerte og sine Tanker til Gud, og vandrede paa Guds Veie, saa havde Djævelen ingen Magt over ham. Saaledes hedder det i Ps. 91, 1. 2.: „Den, som boer i den højestes Skjul, han skal blive om Natten i den Almægtiges Skjgge. Jeg vil sige: Herren er min Tillid og min Befæstning, min Gud, paa hvilken jeg forlader mig.“ Thi naar Mennesket vandrer paa Guds Veie, hænger med sit Hjerte alvorligen og inderligen ved Gud, og er antægtig og brændende i Troe og Bøn, saa er Mennesket bevaret med en stærk Muur, og kan Satan da ei indbryde eller faae Indgang i et saadant forvaret Hus. Derfor er dette Menneskenes velfortjente Straf, naar de modvilligen modstaae Gud og afvende deres Hjerter fra Gud, som dog gjerne vilde anstamme dem, at Gud da endelig overgiver dem til Satan. 1 Cor. 5, 5. Og er dette et forstræffeligt Speil paa Guds Brede, hvori man seer, hvad et Menneske er, naar Gud forlader det, naar den Helligaand viger

fra det; ligesom Samuels Exempel viser os, at saasnart den Helligaand veeg fra ham, saa kom den onde Aand over ham. 1 Sam. 16, 14. Ja deri seer man den lede Satans grumme Brede (Mat. 12, 12.), hvorledes han vilde storme i os, dersom Gud tilstodte ham det; og er det et skrækkeligt Speil af Helvede hvor gruelig Satan vil rase og storme i de Fordømte. En saadan Guds Straf er den største Elendighed, som kan vederfares et Menneſte i dette Liv. Derfor skal nu Enhver være tilfreds med det Kors, som Gud maatte paalægge ham, takke Gud derfor og bære det med Taalmodighed; thi alt Kors, al Armød og Forsølgelse er intet imod denne Guds Straf, ja selv Døden og allehaande Qualer er intet derimod. Hvem vilde ikke heller lide den skrækkeligste Død, end denne allerforſkrækkeligste Elendighed og Jammer.

Saa værers da nu advarede og vogter eder, lever i Herrens Frygt, hav Gud for eders Dine, indretter eders Liv og Levnet efter Guds Ord, værers flittig og vaeragtig i Bønnen, iagttager eders Kalb, tænker ikke over eders Formue, men bliver i Enfoldighed, ligesom Herren siger: „Værers enfoldige som Duer,“ Matth. 10, 16. thi hos dem, som vandre i Enfoldighed, faaer Djævelen ei Indgang eller Sæde. Vogter eder og for Gjerrighed, Tvivl, Brede og Utaalmodighed, handle ikke imod eders Samvittighed og gjør ei Noget Uret eller Skade; men som I ville, at andre skulle gjøre imod eder, saaledes skulle I og gjøre imod dem. Matth. 7, 12. Det bestaaer for Gud og Menneſtene, og er en stærk Muur og Fæstning imod alle Djævl og Helvedes Porte. Guds frygt, Bøn og en god Samvittighed bestaaer i alle Ansøgninger for Gud og Menneſtene, som vi see ubas Jobs Exempel. Derimod er enhver Synd imod Guds Ord en Tilnærmelse og et Skridt til Djævelen. Modstaaer Synden, saa staae I Djævelen imod (Jac. 5, 11.), thi al Gjerrighed, Hoffærdighed, Løgn, Brede og Bespottelse ere idel Djævelens Gjerninger og Strikker. Havde Judas, den Forræder, modstaaet Gjerrighedens onde Tankter, saa var han ei bleven besat af Djævelen og af ham forbærvet til Legem og Sjæl. Derfor formaner St. Paulus Eph. 6, 10.: „Vorder stærke i Herren og i hans Stykses Kraft!“ og B. 14. hedder det: „Staaer opbundne omkring eders Lænder med Sandhed,“ det er, Sandhed og Retfærdighed skal være eders daglige Belte, være eders Handel og Vandel, eders Ord og Gjerninger. (Mange ombinde sig daglig med Uretfærdighed og Besdrag i al deres Gjøren, og ere ligesom ombundne dermed.) Og, siger St. Paulus videre, „isørte med Retfærdigheds Pantser.“ Et Pantser er Brystværgen, som bevarer Hjertet; saaledes er dette Pantser vor Herres Jesu Christi Retfærdighed, hvormed vi af-

værge Syndens og Djaavelens Slag og Hug. „Dg værer isørte paa Fødderne med Fredens Evangelii Færdighed.“ De aandelige Støvler, hvormed Fødderne og Benene forvares, er Fredens Forsjættelser og Tilfagn i Evangelium, hvilket styrker de trætte og vansmægtende Knæ og reiser dem atter op igjen. „Men for alle Ting antager Troens Skjold, med hvilken I kunne udslukke alle den Ondes gloende Pile;“ thi ligesom et Skjold opholder og kaster Pilene tilbage, saaledes opholder og kaster Troen Fortvivlelsens gloende Pile tilbage. „Dg tager Saliggjorelsens Hjelms,“ det er Haabet; thi ligesom en Hjelms forsvare Hovedet, saaledes overvinder det evige Livs og den evige Herligheds Haab al Ulykke. „Dg Mandens Sværd, som er Guds Ord.“ Med dette Sværd kan man slaa Djaavelen, som vi for otte Dage siden have hørt.

2. Vi ville nu for det andet betragte Troens Ansægtninger, og hvorledes de ved Troen og Bønnen endelig overvindes. Den første Ansægtning indeholdes i de Ord, som Evangelisten Marcus siger: „Dg Herren stod op, og gif derfra til Tyri og Sidons Grændser, og gif ind i et Huus, og vilde Jngen lade vide det; og det kunde dog ikke blive skjult.“ Hermed er forebildet, hvorledes Herren ofte i stort Kors pleier hemmeligen at skjule sig, saa at vi hverken kunne see eller høre, hverken spore eller mærke ham, og ikke bestomindre er han ganske nær hos os, ja han er i vore Hjerter, omendstjont han kan være derinde saa hemmeligen og forborgen, at vi ei mærke det. Dg da gaaer det ret til, som St. Marcus siger: „Han gif ind i et Huus og vilde Jngen lade vide det.“ Kjære, hvad er det for et Huus? Det er et forrigfuldt, bedrøvet og ansægtet Hjerter, der gaaer Herren ind og tager sin Bolig og lader Jngen vide det, det er, Fornuften veed det ikke, Tanterne mærker det ikke, Forstanden begriber det ikke; men ikke bestomindre er han dog i Sjælens inderste Grund. Thi saa siger Gud selv: „Jeg er den Høie og Dphøiede, jeg vil boe i det Høie og Hellige, og hos en Sønderknuset og Fornedret i Manden,“ Es. 57,15. See, min Kjære Christen! det er det forborgne Huus, hvori Gud har sin Bolig, og lader Jngen vide det. Men hvorfor gjør Gud dette? Først paa det de skulde vide og erkende, hvad Korsset er; thi dersom Gud strax aabenbarede sig for Menneket og gav det at smage hans Sødhed og Naade, saa var der da ingen Ansægtning og Bedrøvelse, men idel himmelsk Glæde og Lyst, hvorpaa vilde følge aandelig Hovmodighed. Men for at forhindre dette, maa han skjule sig for os, saa vi lære af den 30te Psalmes at sige: „Der du skjulte dit Ansigt, da blev jeg forfærdet.“ Dg da, naar han skjuler sig, blive vi ret ydmygede. Dernæst handler Gud saaledes med os, for at vi desto inderligere og begjærligere skulde søge ham,

ligesom den cananæiske Qvinde her gjorde. Herren har her kommet paa et ret bedrøvet Sted, i Tyrus og Sidons Egne, hvor Djævelen huserede og havde sin Gjerning. Men uagtet Herren gik ind i et Huus og lod Jngen vide det, saa kunde det dog ikke blive skjult; thi denne cananæiske Qvinde havde hørt om ham og søgte ham.

See, jo mere nu Herren skjuler sig, desto mere skal du søge ham, ligesom det i 5te Mos. 4, 29. hedder: „Og I skal derfra søge Herren din Gud, og du skal finde ham, naar du leder efter ham af dit ganste Hjerter og af din ganste Sjæl.“ Og naar nu Herren skjuler sig saa dybt i dit Kors, at du intet sporer eller mærker til ham, saa forslag ei, men trøst dig med den 10de Ps.: „Herre! hvorfor staaer du saa langt borte? hvorfor skjuler du dig i Nødens Tider? Staa op, Herre! Gud, opløst din Haand! glem ikke de Elendige. Den Svage forlader sig paa dig, du, du har været den Faderløses Hjælper. Du, Herre! hører de Elendiges Begjæring.“ Ps. 13: „Herre! hvor længe? vil du evindeligen glemme mig? hvor længe vil du skjule dit Ansigt for mig? Hvorlænge skal jeg raabslaae i min Sjæl, og have Bedrøvelse i mit Hjerter om Dagen?“ Es. 49, 14.: „Zion sagde: Herren haver forladt mig, og Herren haver glemt mig.“ Es. 63, 15.: „Stue ned fra Himlene, og see fra din Helligheds og Herligheds Bolig; hvor er din Miskjærhed og din Bødsel? dine Indvoldes og Barmhjerthigheds stærke Lyd holder sig tilbage mod mig.“ Saalebes meente Gideon, at Herren ikke var med ham, da Engelen sagde til ham: „Herren være med dig, du Bødselige til Strid!“ Dom. 6, 12. Om Antoni, en Eneboer, læse vi, at de onde Aander engang slog og tilredte ham meget gruelt, og da han igjen kom til sig selv, sagde han: Al, kjære Herre! hvor var du dog paa den Tid? Herren svarede: Jeg var hos dig paa en forborgnen Maade, og opholdt dig, ellers havde Djævelen aldeles forderuet dig. Det skal ethvert høitbedrøvet, ansægtet Hjerter vel mærke, at omendstjont Djævelen qvæler og plager ham med saa mange indvortes gloende Pile, og slaaer ham med sine Næveslag, saa er dog Gud hos ham; thi ellers var det umuligt at udstaae saadanne Ansægtninger. See til Paulus, hvorledes han maatte lide, at Satan slog ham med Næveslag og maatte lide hans gloende Pile; dog var Gud hos ham, thi han sagde selv: „Min Kraft fuldkommes i Skrøbelighed,“ 2 Cor. 8, 9. Saalebes siger ogsaa Esaias, naar han trøster de Fængne i Babel, at Gud var hos dem i deres Kors: „Sandelig, siger han, du er en Gud, som skjuler sig; Israels Gud er en Fader.“ Saa er da en saadant Troe, som prøves i Korsets Ild, en over al Maade ædel og dyrebart Troe; ja et saadant Hjerter er Gud kjærere end alt forgjængeligt Guld og Sølv; thi Guld og Sølv er ei Guds

Bolig, og Gud boer ikke i Tæmpler, smykket med Guld og Sølv (Ap. Gjer. 7, 48.), men vel i et sønderslaget, forknuset og bedrøvet Hjerte; det er hans kostelige Guld og hans Tempel. „Frygt ikke, siger Herren i Es. 41, 10.; thi jeg er med dig; viig ikke (forstaae fra din Troe), thi jeg er din Gud; jeg hjælper dig — naar du ingen Hjælp veed; jeg styrker dig — naar du ingen Kraft har; jeg redder dig og opholder dig med min Retfærdigheds høire Haand — naar Synd, Uretfærdighed, Djævel og Helvede vil opsluge dig. Saaledes siger ogsaa Job: „Men disse Ting havde du skjult i dit Hjerte; jeg veed, at dette var hos dig,“ Jobs B. 10, 13. Det er nu Troens første Guldprøve og Ansægtning, som vi af Dagens Evangelium have betragtet.

Den anden Ansægtning indeholdes i de Ord: Og han svarede hende ikke. Det er igjen en haard Ansægtning, naar man, efterat have søgt Herren, vel finder ham, men vil dog intet svare til vort Raab. I den ældre Tid svarede vor kjære Gud dem, som spurgte ham, paa mange forskjellige Maader: Ved Propheeterne, igjennem hvis Munde den Helligaand talede (2 Petr. 1, 21.); ved Ild fra Himmelen, da Gud antændte Mose, Davids og Elias Offre. 2 Mos. 40, 29. 2 Sam. 6, 17. 1 Kong. 18, 24. Saa og svarede han ved et Lys paa Ypperstepræstens Brystsmykke, hvilket da gav et klart Skin og Glands fra sig; og da bleve Folkene glade og sagde: „Vi have spurgt Herrens Mund, og han har svaret, han har lyst sit Ansigt over os.“ Men naar Herren ikke svarede, saa frygte de sig. Saaledes gaaer det ogsaa aandeligen til i det nye Testamente. Thi Gud plejer paa en himmelsk, forborgen Maade at tale med os, naar han indgyder sin Trøst i Hjertet, naar han virker i os meget trøstelige Tanker, hellige og kraftige Sukke, saa at vi fornemme Aandens levende Bevægelse; det er Guds Stemme, hvorved han taler med os. Al, naar Troen griber Guds Ords Trøst og kraftigen tilegner sig samme; naar Gud glæder Hjertet, saa hans milde Stemme og liflige Røst høres og hans Godhed, Yndest og Naade smages, da finder Sjælen indvortes, hvad Patriarken Jacob sagde: „Jeg har seet Gud, Ansigt til Ansigt, og min Sjæl er frelst.“ Men naar nu Gud igjen skjuler sin himmelske Trøst, Godhed og Naade, og lader os et lidet bæve i Angest og Bedrøvelse, det kalder Skriften, at Gud skjuler sit Ansigt og at Herren ei svarer et Ord. Og saa skeer det, at Hjertet ofte ingen Trøst kan fatte, men er ganske trøstesløs. Vel beder et saadant høitbedrøvet Hjerte ogsaa, men Ilden fra Himmelen vil ikke ret antænde Offeret, saa Bønnen bliver kold og tør. Stiller man Guds Ord frem for dem, det skjønne Lys, hvorved Herren svarer, saa vil det dog ikke lyse i Hjertet. Da begynder

Sjælen at jamre og klage: Du evige Faderens Ord! vil du intet tale? Du evige Guds Viisdom! kan du slet intet svare? Du sande Læge! ved du da her slet intet Raad? Du evige Barmhertighed! betymer du dig intet om min Elendighed? Vil din Godheds og Mildheds Brønd ikke mere flyde? eller er den udtørret? Har du da ophørt at raabe: „Kommer hid til mig, Alle, som arbejde og ere besværede! jeg vil give eder Hvile?“ Matth. 11, 28. „Åh, Herre! tie ikke fra at svare mig, at ikke, om du tier fra at svare mig, jeg skulde da blive lignet ved dem, som fare ned i Graven,“ Ps. 28, 1. „Min Gud! jeg raaber om Dagen, og du svarer ikke, og om Natten, og jeg kan ikke være stille. Men du er hellig, du, som boer iblandt Israels Lovsange,“ Ps. 22, 3. 4. „Du skjulte dig med en Sky, at der ikke kunde komme Bøn igjennem,“ siger Jeremias Begr. 3, 44. Og Job siger Cap. 30, 20.: „Jeg skriger til dig, men du svarer mig ikke; jeg staaer der, og du agter ikke paa mig.“ I Ps. 77, 8. 10. klager Sjælen: „Skal Herren bortkaste i Evigheberne og ikke blive ved at have Behagelighed til mig ydermere? Er hans Miskundhed ude evindeligt? haver hans Tilsagn faaet Ende fra Slægt til Slægt? Haver Gud glemt at være naadig? eller haver han tilluft sine Barmhertigheder ved Brede?“ Og i Ps. 69, 4.: „Jeg er bleven træt af det, jeg har raabt, min Strube er hæs; mine Dine ere fortærede, ibet jeg venter paa min Gud.“

See, saaledes fleer det, at Herren undertiden undbrager os al sin Trøst, Naade og Hjælp. Men hvorfor gjør Herren dette? Jo, for at du skal vide, hvor kostelig Guds Trøst er, og at du maa lære, at ingen Sjæl kan leve uden Guds Ord. Saa lærer man og i saadan Naadens Unddragelse, at den ganste Verden med al dens Herlighed og Rigdom ei kan trøste og vederqvæge en forrigsfuld, trøstesløs Sjæl, men at Gud alene er Sjælens Trøst; og naar Sjælen taber ham, saa kan hverken Himmel eller Jord glæde den, eller slaffe den nogen Hvile. Denne Trøstesløshed indfinder sig, naar Herren tier stille og ei taler et Ord. Og er det en høi Troens Ansægtning, men som medfører en salig Nytte og Frygt, naar man har udstaaet Prøven. Vel jamrer Sjælen sig derunder, og spørger vel og: Åh, Høre Gud! hvor længe skal dog denne Prøve vare? Men her maa man vente og lade den vare saa længe, som Gud vil; thi det staaer ei i noget Menneſtes Haand, at give En i høie Ansægtninger Glædens Aand, det maa alene Gud gjøre, og Guds Trøst er Gud selv. Men Bøgedommen og det bedste Raad derimod er: Først, at man anholder med Strid, Sukke, Graad og Bøn, ligesom den cananæiske Qvinde; da maa Gud endelig svare. Saa-

lebes anholdt David: „Jeg vil klage og hyle, Aften, Morgen og Middag, saa skal han høre min Røst,“ Ps. 55, 18. Og i Ps. 77, 3.: „Jeg søgte Herren paa min Røds Dag; min Haand var om Natten udbrakt, og lod ikke af; min Sjæl værgede sig ved at lade sig trøste.“ Dernæst maa man med stor Taalmodighed overgive sig Guds Villie ganske og aldeles, og sige: Nu du kjære Gud, skal jeg da lide dette og skal jeg gaac saaledes trøstelses længere, saa giv mig Taalmodighed, saa vil jeg og lide det, fordi jeg veed, at det saaledes er din Villie og at du har et Velbehag i mit bedrøvede Hjerte; ja skulde jeg ogsaa lide det i hundrede Aar, saa vil jeg dog gjerne gjøre din Villie. Saaledes gav David sig under Gud, naar han siger: „Jeg sagde: det er det, at jeg er svag; at forandre det staaer i den Høiestes høire Haand,“ Ps. 77, 11.

Ved saadan Taalmodighed ere Mange blevne forløste af saadan aandelig Bedrøvelse. Thi naar du saaledes overlader dig Gud, saa har Gud fuldbragt sin Villie paa dig, og i dit Hjerte opnaaet, hvad han har søgt, nemlig, din Villies Overlæbelse og Overgivelse under Guds Villie. Saa vil det da engang komme til at hedde, som David siger i Ps. 40, 2—4.: „Jeg blede taalmodig efter Herren og han hørte mig til mig, og hørte mit Raab. Og han drog mig op af en brusenende Grav, af det skidne Dynd, og han opsatte mine Fødder paa en Klippe, saa han befæstede mine Gange. Og han lagde en ny Sang i min Mund, en Lov for Gud.“ Al, da vil man finde, at der er megen Forløsning hos Gud, da vil Hjælpen komme desto rigeligere og overskudigere, da vil han rigeligen betale dig din Taalmodighed og Forventelse. Guds Naade og Trøst er at ligne ved en rig Kilbe; thi naar man udgraver den ret, saa kan man ei standse Vandet i dets Løb. Saaledes er det og, naar den kjære Gud først aabner sin Naades Kilbe over dig, saa overløber han dig saa overskudig med sin Naade, at du maa raabe og sige: Hør op, kjære Gud, jeg har allerede nok, mit Hjerte er forkløbet til at kunne fatte saadan din Naades og Trøstes store Vandstrømme. Da skeer det, som det hedder i Ps. 36, 9. 10.: „De skal blive drukne af dit Huses Fædme, og du skal give dem at drikke af dine Vellysters Bæk; thi hos dig er Livets Kilbe; i dit Lys skal vi see Lys.“ Saaledes seer du, at der er megen Naade hos ham, hvorfor du ei skal lade det fortryde dig, omendstjont Herren en Stund tier stille og ei svarer dig strax. Saadant have de Hellige ogsaa forsøgt. Ja, see til den Herres Christi Exempel; da han stred med Døden og svædte den blodige Sved, da aabenbaredes ham en Engel af Himmelen, der styrkede ham. Naar du ingen

Trøst kan finde paa Jorden, saa vil Gud, naar det kommer paa det høieste med din Nød, da sende dig den fra Himmelen.

Den tredie Prøve eller Ansøgning indeholdes i de Ord: Jeg er ikke sendt uden til de fortabte Jaar af Israels Hums. O Herre Gud, det er en høi Ansøgning! Naar vi geraade i denne Ansøgning, at vi tykkes, vi ei høre Christum til, og at han ei hører os til. Det er en saadan Ansøgning: Man holder alt for sandt, hvad som staaer i Guds Ord, at Gud er almægtig, at han er Himmels og Jordens Staber, at Christus er Guds Søn, sødt af Jomfrue Maria, at den Helligaand er sand Gud, der oplyser den hellige Christelige Kirke, at der er Syndernes Forladelse og et evigt Liv — men det mangler her paa den særdeles Application eller Tilegnelse, at man ei kan indslutte sig selv med og tilegne sig Gud og Christi og den Helligaands almindelige Velgjerninger. Al, dette er en høi Ansøgning. Hvor vrier og krymper den arme Sjæl sig, som stikker i denne Ansøgning. Her raader jeg dig da, at du for alle Ting ikke længe disputerer med Gud eller med din Fornuft; men du maa gjøre, ligesom den cananæiske Kvinde, der kom og salbt ned for Herrens Fødder, og sagde: Herre, hjælp mig! Herren svarede: Jeg er ikke sendt til dig. Men hun sagde atter: Herre, hjælp mig! Dette er nu ei mange Ord, men de begribe i sig mange aanderige Sutte og Tanter, og er saa meget som hun skulde sagt: O du Albarmhertigheds Fader og al Trøstes Gud! Du eneste Nødhjælper og alle Forladtes Tilflugt! Du, de Syges eneste Læge, Bedrøvedes Trøst og Svagheds Styrke! til dig tager jeg min ydmyge Tilflugt. Al, hvorfor forstøder du mig fra dit Ansigt? Er du ikke Naadens og Retfærdighedens Sol, som overskinner den ganste Verden og for hvis Hebe intet bliver forborgent? Skal Naadens Lys over mig alene ikke opgaae? Er det ei sagt til Hedninger: „Gjør dig rede bliv oplyst, thi dit Lys er kommen, og Herrens Herlighed er opgangen over dig. Og Hedningerne skal vandre ved dit Lys og det Skin, som er opgangen over dig?“ Lad derfor, o Herre, dit Naadelys ogsaa skinne for mig arme Hedning! Du er jo nærværende som en Hjælper, hjælp mig derfor! Saalebes, naar Ansøgningen siger: Christus er ikke sendt dig, han gaar dig ikke an, saa sig: Al Herre! hvo vil da hjælpe mig? I dette Ord: Herre, hjælp mig! ligger denne Ansøgnings Seier og Overvindelse. Thi at hjælpe og forløse er Christi Embede og Kald, ja han er just dertil kommen at hjælpe og forløse, ligesom det hedder i Ef. 35, 4.: „See, eders Gud skal komme og frelse eder.“ Slig derfor: Al min Herre Jesu! Jeg anraaber dit Navn, du hedder Jesus, en Saliggjører. Vil du ei hjælpe

mig for min store Gledigheds Skyld, saa hjælp mig dog for
 dit Navns Skyld; vil du ei hjælpe mig for min store Nøds
 Skyld, saa hjælp mig derfor, at du er kommen som en Hjælper.
 Dersom du ei er sendt mig, hvorfor kaldes du da Jesus, en
 Frelser og Hjælper? Dit Navn overbeviser dig, at du ogsaa
 maa hjælpe mig, thi ellers er du jo ingen Frelser. Beviis det
 ogsaa paa mig, at du hedder Jesus og er en Hjælper. Herre,
 hjælp mig! siger denne Kvinde, hvis du ellers vil være og hebde
 en ret Nødhjælper. Det er at gribe Herren, ikke ved hans
 Klædebon, som hiin Kvinde rørte ved Sømmet af hans Klæde-
 bon, men det er at gribe ham i hans Hjerte, at holde ham ved
 hans Embede og Kald, og er dermed sagt: Vil du ikke hjælpe
 mig, hvorfor er du da kommet til Verden? See, det er den
 allerbedste Maade, at fatte Christum ved hans aandelige Em-
 bede og ved hans Sendelse til Verden; thi just et saabant Ar-
 gument giver Herren os selv i Haanden, naar det i Joh. 3, 7.
 hedder: „Gud haver ikke sendt sin Søn til Verden, at han skal
 dømme Verden, men at Verden skal blive salig ved ham.“ See,
 det er en Følgeslutning af Christi almindelige Embede og Sen-
 delse, ja det er Christi rette Erkjendelse, at han er derfor sendt
 for at hjælpe Menneftene; deri bestaaer det evige Liv, som det
 og hedder i Joh. 17, 3.: „Dette er det evige Liv, at de kende
 dig, den eneste sande Gud, og den, du udsendte, Jesum Christum.“
 Derom beder Herren Joh. 17. saa ofte, at Gud Fader vilde
 lade os erkjende, at Faderen havde sendt ham. Hvorfor? Jo,
 for at hjælpe os fra Synden og al Syndens Straf. Derfor
 fanger denne Kvinde Herren i hans Tale, da han siger: Jeg
 er ikke sendt til dig! saa siger hun: Herre, hjælp mig! thi der-
 for er du sendt. Saaledes har da denne Troe udstaaet de tre
 Ansægtninger eller Prøver.

Den fjerde Ansægtning indholdes i de Christi Ord: Det
 er ikke smukt at tage Børnenes Brød og kaste det for smaae
 Hunde. Det er, du er ikke mine Belgjerninger værd, du er
 imod Føderne at regne, ligesom en Hund. Al Herre Gud!
 hvilken en stor Ansægtning er ei dette, naar man betænker sine
 Synders Mængde, og ei alene Mængden, men Syndens Stør-
 relse, ja ikke alene Syndens Størrelse, men og dertil Syndens
 Afstyrlighed. See dog til din Sjæls og dit Legems Ureenhed;
 mon du være værd den mindste Bib Brød, som du æder? Mon
 du være værd Guds ædle Creaturer, at den skønne Sol om-
 lyser dig? Men see ogsaa til din Herre Jesum, det ubesmitte-
 de, ustyrlige Guds Lam. Mon du være værd, at Christi Blods-
 draaber, som han udgydte i Haver ved sin blodige Sved, og
 som faldt paa Jorden, at de skulle falde paa dig, paa en saa-

dan ureen Jordklump? Jeg tvivler ei paa, at du jo med Mephiboset vil sige: „Hvad er din Tjener? at du seer omkring til en død Hund, som jeg er,” 2 Sam. 9, 8.

See, denne Ansægtning om Uværdigheden og Forstyggelsen kan man ei bedre overvinde end ved sin Uværdigheds Bekjendelse, og ved Ydmyghed; dermed overvinde vi, som Kristus siger: „Der er intet stærkere end Sagtnodighed og Ydmyghed.” Dette gjør den cananæiske Kvinde ogsaa, og udholber ogsaa denne Ansægtning angaaende Uværdighed og Guds Forstyggelse, idet hun frit ud bekjender, og siger: Ja Herre! smaae Hunde æde dog af de Smuler, som falde fra deres Herres Bord. Al Herre! jeg begjærer ikke, at du skal handle saa mildt med mig, som med dine Børn, og regne mig blandt Børnenes Tal og lade mig sidde tilhørbes med dem. Nei lad mig kun være din Hund og opsamle Brødsmlerne, som Børnene lade falde under Bordet; dermed vil jeg lade mig nøie. Og hvorfor? Jo, først saa bliver jeg da alligevel ikke udstødt fra dit Hus, eftersom man jo dog beholber de smaae Hunde i Huset. Dernæst, saa bliver jeg da ikke udeløst fra dine Velgjerninger, naar jeg faaer opsamle Brødsmlerne. Tilfødt, saa bliver du dog alligevel min Herre; thi de smaae Hunde æde Brødsmlerne, som falde fra deres Herres Bord. Og bedre vil jeg ei ønske, end at jeg, som en Hund maatte opsamle Brødsmlerne, og være din (som min Herres) Hund. Saaledes naar Ansægtningen siger til dig: Du er en Synder! saa sig ja Herre! derfor søger jeg min Retfærdighed hos Christo. — Du er forbandet af Loven: ja Herre! derfor søger jeg min Betsignelse i Evangelium. — Du er forbdemt! ja Herre! derfor er Kristus min Saliggjører. — Gud er retfærdig og maa straffe dig: ja Herre! derfor vil han ei to Gange straffe mine Synder, da Kristus har lidt Straffen for mig. Er Gud retfærdig, saa vil han ei fordre Betaling endnu engang, da Kristus har betalt for mig. — Dine Synder ere altfor store: ja Herre! mangfoldigere end Sand i Havet; men Du er rig paa Barmhertighed, „Herren, Herren, en barmhertig og naadig Gud” (4 Mos. 34, 6.), du har jo dog eftergivet din Tjener titusinde Pund. — Dine Synder ere alt for gruelige, affyellige og vederstyggelige: ja Herre! men „om vore Synder end ere blodbrøde, saa skal de dog blive sneevide,” Es. 1, 18. — Dine Synder ere altfor langvarige, du har bedrevet dem for længe: ja Herre! men din Mistundhed varer fra Evighed og indtil Evighed over alle dem, som dig frygte, Ps. 103, 17. — Du har altfor ofte begaaet og gjentaget dine Synder! ja Herre! den Retfærdige kan vel falde syv Gange; men ligesom du vil, at jeg ikke skal tilgive min Broder syv Gange, men syv Gange

sytti Gange, saa vil du jo ogsaa bevise det samme paa mig arme Synder. Dette siger jeg ikke for dermed at styrke de Udbøfsærbige i deres Synder, men for at trøste de bødssærbige Syndere og bebrøvede Hjerter.

See, saaledes overvandt denne cananæiske Dvinde ogsaa denne Ansægtning formedelst Ydmyghed. Og Herren sagde da til hende: O Dvinde, din Troe er stor; dig stee, som du vil! Det er ubegribeligt, hvorledes der i et svagt Legeme skulde hoo saadan stærk Troe, der overvinder Gud selv. Ydmygheden er det Allerstærkeste. Ved intet andet Middel er den stærke uovervindelige Gud at overvinde end ved Ydmyghed; dermed afvinder man ham hans Faderhjerter igjen. Ved den overvandt Jacob sin Broder Esau, da han først sendte sine Børn frem for ham, og senere hørte sig syn Gange til Jorden. Ved den overvandt Christus sin Faders Brede, idet han blev sin Fader lydig indtil Korsfæts Død. Stærk Troe og dyb Ydmyghed ere tvende mægtige Kræfter og Styrker hos hinanden, som er at see hos Jacob. I de Ydmyge har Gud sin Styrke og Naade; vil Gud øve sin Styrke og Naade, saa gjør han det ved de Ydmyge. See til den Herre Christum, hvorledes har ei Gud ved det ydmyge Hjerter øvet sin Styrke over Verden, Djævelen og Helvede. Saa vil heller Ingen være stærk nok til at overvinde Djævelen og sine Fiender, uden alene de, som ere ydmyge; thi Ydmygheden er den største Styrke. Dertil vil intet Mennekte hverken selv kunne blive deelagtig i Guds Naade, eller kunne gjøre Andre deelagtig i Naaden, uden han har et ydmygt Hjerter; thi alt, hvad som er hoffærbigt, det nedkaster og forstyrrer Gud: Ligesom nu Gud har sin Styrke og Naade i de Ydmyge, saaledes har Djævelen sin Styrke, Magt og sit Rige i de Hoffærbige. Saa holder ogsaa Guds Naade alene i det Ydmyge, og viser intet andetsteds sin Kraft, ligesom Jlden viser sin Kraft i Træet og sin Kraft i Jorden. Ligesom Solen er større end Jorden saaledes overgaaer og overflinner Christi Naade alle vore Synder, naar vi ydmygeligen erkjender dem.

Saaledes hjælper nu Herren denne Dvinde, og svarer hende venlig og trøstelig: Dig stee, ligesom du vil. Herren siger ikke: Dig stee, som jeg vil, men: Dig stee, som du vil. See, du har mig ganske og aldeles; jeg vil gjøre alt, hvad du vil; alt skal stee dig, som du vil; din Villie skal ogsaa være min Villie. See, saa mægtig er Troen. Saa lær nu heraf: Giver du dig Gud ganske og aldeles i hans Villie, saa giver han sig dig igjen ganske og aldeles i din Villie. See, saaledes have vi nu handlet om Troens Ansægtninger eller Prøver, og ville da slutte med den 116de Psalm: „Jeg elsker Herren,

forbi han vil høre min Røst, mine ydmyge Begjæringer. Thi han hørte sit Øre til mig, derfor vil jeg paatalde ham i mine Dage. Dødens Reeb havde omspændt mig, og Helvedes Angester havde rammet mig; jeg fandt Angest og Bedrøvelse for mig. Men jeg paatalgte i Herrens Navn, sigende: Kjære Herre! udfri min Sjæl. Herren er naadig og velsædende, og vor Gud er harmhertig. Herren bevarer de Enfoldige; jeg var ringe, dog frelst du mig. Min Sjæl! kom igjen til din Rolighed, thi Herren haver gjort vel imod dig. Thi du udfriede min Sjæl fra Døden, mit Dø fra Graab, min Fod fra Støb. Jeg vil vandre ibelig for Herrens Ansigt i de Levendes Lande." Amen.

Tredie Søndag i Faste.

Evangelium, Luc. 11, 14—29.

Forberedelse.

Der er tre Slags Erkjendelse, i hvilken Menneftets høieste Wiisdom og Klogskab bestaaer, hvorpaa ogsaa et Mennefte sin ganste Levetid har at lære, hvilket ogsaa er ham over al Maade fornøden: Den første er Erkjendelsen af sig selv; den anden er Erkjendelsen af sin Fiende, hvorledes man skal vogte sig for ham; den tredje er Erkjendelsen af sin Beskyttelse og Bistand, at overvinde sin Fiende. Om den første siger den 39te Psalmes V. 6.: „Visfeligt, hvert Mennefte er idel Forfængelighed, hvor fast han end staaer." Om den anden siger St. Paulus Eph. 6, 12.: „Vi have ikke Kamp mod Kjød og Blod, men mod Fyrstendømmer og Vælde, mod Verdens Herrer, som regjere i denne Verdens Mørke, mod Ondskabens Aander, som ere under Himmelen." Om den tredje siger Evangelisten Johannes i sin 1ste Epist. 3, 8.: „Dertil er Guds Søn aabenbaret, at han skal aflasse Dævelens Gjerninger." Den første Erkjendelse tjener til sand Ydmyghed, den anden til Bøn imod Satan, den tredje til Seier formedelst Troen paa Christum. Disse tre Erkjendelser ere i den hellige Skrift tilfulde beskrevet: — I vore første Forælbres beklagelige Fald er vor Glendighed og Udsjæthed afmalet; — i samme sørgelige Fald er tillige Satans List og Bedrag afmalet; — Christi Erkjendelse i hans Person og i hans Embede. Saaledes have vi ogsaa disse tre Slags Erkjendelse i Dagens Evangelium: 1. Vor Glendighed.

2. Satans Grumhed og Tyranni. 3. Vor Herres Jesu Christi Almagt og Kraft.

I n d g a n g.

I 1 Sam. 16, 14. 2c. læse vi, at efterat Kong Saul var bleven Gud Herren ulydig, havde foragtet Guds Befaling og kastet Herrens Ord fra sig, da atter blev forkastet af Herren, saa at Guds Aand veeg fra ham, og den onde Aand kom over ham og gjorde ham meget urolig. Da sagde hans Tjenere til ham: Lad dig opsløge en Mand, som forstaaer at lege paa Harpe og det skal stee, naar den onde Aand er over dig, og han leger med sin Haand, da skal det blive godt for dig. Da sagde Saul til sine Tjenere: Kjære, seer mig om en Mand, som kan vel lege, og fører ham til mig. Da svarede een af de unge Karle, og sagde: See, jeg saae Isai den Bethlehemiters Søn, som forstaaer at lege, og er værdig til Strid, og en Krigsmand, og forstandig i Ord, og en Mand, som er beiligg af Skikkelse; og Herren er med ham. Da sendte Saul Bud til Isai, og lod sige: Send til mig David din Søn, som er hos Smaaqpæget. Saa kom David til Saul, og stod for hans Ansigt. Og det skede, naar den onde Aand var over Saul, da tog David Harpen, og legte med sin Haand; og Saul blev vederqpæget, og det blev godt med ham, og den onde Aand veeg fra ham. Men det begav sig paa den Tid (1 Sam. 19, 9. 2c.), at den onde Aand kom over Saul, og han sad i sit Huus, og havde sit Spyd i sin Haand; og David legte med Haanden. Og Saul søgte efter at stille David med Spydet, saa det skulde gaae i Væggen; men han gik bort fra Sauls Ansigt, og han stak Spydet i Væggen. Men saa flyede David og undkom den samme Nat, og kom til Samuel i Ramah. Da sendte Saul Bud, at de skulde hente David, og de saa en Forsamling af Propheter, som propheterede, og Samuel staaende, som var sat over dem; og Guds Aand var over Sauls Bud, at ogsaa de propheterede. Der de gave Saul det tilkjende, da sendte han atter andre Bud, og de propheterede ogsaa; og Saul sendte ydermere de tredie Bud, og de propheterede ogsaa. Siden gik han og selv til Ramah, men Guds Aand kom over ham, saa at han gik flux og propheterede, indtil han kom til Majoth i Ramah. Og han faldt ned for Samuels Ansigt den samme ganske Dag og den ganske Nat og propheterede med ham; derfor siger man: Er Saul ogsaa iblandt Propheterne? Og saaledes blev David reddet fra Sauls Haand formedelst Propheternes Propheten, det er, ved at bede, takke og love Gud.

Dette er en saare underlig Historie og et skjønt Forbillede af Dagens Evangelium. Thi ligesom Saul blev plaget og gjort forfærdet af den onde Aand, og Guds Aand veeg fra ham, da han forkastede og overtraadte Guds Ord: saaledes er det ogsaa gaaet den mennestelige Slægt fra Begyndelsen af indtil den nærværende Dag, saaledes, at Guds Aand formedelst Overtrædelse og Synd viger fra Menneftet, hvorved den onde Aand bekommer Magt over Menneftet. Et Exempel herpaa er det elendige Mennefte, som Satan har gjort stum, døv og blind. Men ligesom David med sin Harpe har fordrevet den onde Aand, saaledes har den himmelske David, vor Herre Jesus Christus, med sin guddommelige Munds, Ords og Helligaands Harpe fordrevet den onde Aand, saavel legemlig som aandelig af mange Mennefters Hjerter, hvilket en Kvinde iblandt Folket giver ham Vidnesbyrd, sigende: Saligt er det Liv, som har dig, og de Bryster, som du dieede; thi denne Kvinde havde ogsaa i sit Hjerter fornummet Herrens Munds og Ords legemlige og søde Klang.

Men det er mærkværdigt, at det grusomme Mord, som Saul havde besluttet sit Hjerter, nemlig at myrde David, blev forhindret ved Propheternes Propheten, Bøn og Lovsang; thi da Sauls Bud, som skulde hente David, hørte Propheternes Bøn og Lovsang, bleve de andre Mennefter, og derved, at de hørte Guds Lovsang, kom den Helligaand over dem, saa at ogsaa de propheterede med og lovede Gud, hvilket ogsaa Saul selv gjorde. Omendstjønt han gik hen i Brede og i den Mening, at bræbe David, saa blev dog hans Hjerter og Sind forandret og overvundet, Morderaanden fordreven formedelst Propheternes Propheten og deres Guds Lov. Det har nu været de Gamles Kunst, at de have overvundet deres Fiender og Tyranner med Bønnen og med Guds Lov. Det er den rette gyldne Rjæmpe-Kunst, hvorved David har overvundet Saul og alle hans Fiender, ligesom ogsaa Kong Josaphat ved en Lovsang har leveret et stort Slag, og slaaet Moabiterne. 2 Krøn. 20, 26. 2c.

Naar en Fiendes Gemyt og Brede først er brudt, saa er Fienden overvunden, og maa man fornemmelig stride imod Fiendens Hjerter og Gemyt, at man vinder samme. En saadan aandelig Styrke og Magt er i Bønnen og i Guds Lov. Ps. 8, 3. Det have de Gamle vel vidst. Naar to stærke Gemytter stride med hinanden, et er vredt, urolig og blodtørstigt, det andet ydmygt, godt, venligt, andægtigt, stærkt troende, saa overvinder endelig det gode og venlige Gemyt det onde, ligesom en velklingende Harpe stiller det vrede og urolige Hjerter. Thi Brede,

Mod, Had, Fiendskab er jordistt, kjædeligt, dyristt, djævelstt; hvorimod Godhed, Venlighed, Andagt, Bøn og Guds Lov er himmelsst, aandeligt, dydefuldt, guddommeligt, bestandigt og evigt. Da stride med hinanden Aand og Kjød. Ps. 56, 5.: „Jeg forlader mig paa Gud, jeg vil ikke frygte; hvad skulde Kjød gjøre mig?“ David havde en himmelsk guddommelig Aand og Styrke, Saul havde kun en kjædelig Aand. Derfor siger Propheten Esaias Cap. 30, 15.: „Ved Omvendelse og Stilhed skal I frelses, i Hvile og Tillid skal eders Styrke være.“ Eders Styrke skal være i Gemyttets Stilhed og i Haab til Gud. Derfor skulle vi dagligen holde paa baade i Kirkerne og i Husene med at bede, synge og love Gud. Thi ikke uden Aarsag siger den 18de Ps. v. 4.: „Jeg vil paakalde Herren, som bør at loves; saa bliver jeg frelst fra mine Fiender.“ Og dette er ogsaa den allerbedste Løgebed om Djevlen. Marc. 8, 29.: „Dette Slags kan ved Intet fare ud, uden ved Bøn og Faste.“ Derfor siger Herren: Ved Guds Finger, ved den Helligaand, bliver Djevlen uddreven.

Tvende Dele:

1. Hvorledes dette elendige Menneske, som Satan har gjort legemlig døv, blind og stum, ligesom Matthæus Cap. 12 v. 22 bevidner, er et Billede og Speil af vor aandelige Besættelse og Forblændelse, og hvorledes vi blive forløste derfra.
2. Om Herrens Forsvarstale imod sine Bespottere, hvad for Lære og Formaning han dermed giver os.

Den naadige Gud ville formedelst sin Helligaand aabne vor aandelige Døvhed, oplyse vor aandelige Blindhed, opløse vor aandelige Stumhed, at vi ret måtte høre, see og tale. Det skee ved Christum, Amen.

1. At dette elendige Menneske er et Billede og Speil af vor indvortes aandelige Blindhed, Døvhed og Stumhed.

Først er at vide, at Gud Herren i Begyndelsen skabte Mennesket i sit Billede, i retsafften, fuldkommen Retfærdighed og Hellighed (Eph. 4, 24.), prydede hans Forstand med Guds fuldkomne Erkjendelses Lys, hans Villie med fuldkommen Lydighed, Hellighed og Retfærdighed, hans Hjerte med guddommelig Kjærlighed, Fred og Glæde: — Alt til den Ende, at Gud vilde i Mennesket have sin Bolig, sin Lyst, Kjærlighed, Glæde og sit eget Værksted; lyse i hans Forstand, øve sin Hellighed i hans Villie, sin Kjærlighed i hans Hjerte. Hans Legeme skulde ogsaa være et helligt Guds Tempel, fuld af Aand og Gud:

Hans Dine skulde see Guds Herlighed, hans Dren dagligen høre Guds Viisdom, hans Mund forkynde Guds Lov, ligesom de hellige Guds Engle. Summa, Menneſket skulde med Legem og Sjæl være et helligt Kar, Gud vilde i det og ved det fuldbbringe sin hellige Gjerning, ligesom i ethvert troende Hjerte. „Gud udretter baade at ville og at udrette det efter sin Behagelighed," Phil. 2, 13. Saaledes var Menneſket skabt i dets Ustyrbighed, og just det var hans Ustyrbighed, at han lod Gud virke Alt i sig, og lod ei fuldbbringe sin egen Villie, men lod Gud fuldbbringe sin Villie i sig. Herpaa have vi et herligt Speil og Billede i Christi Person, i hvem ikke alene Guddommens ganſte Fylde boer legemlig (Col. 2, 9.), men ved hvem tillige Guds ganſte fuldkomne Villie bliver fuldbbragt. Men efterat Menneſket har overtraadt Guds Bud og ei har villet givet Guds Villie Rum og Sted i sig, men har fuldført sin egen Villie, ſaa er han geraadet i denne store Elendighed, at Gud er veget fra ham; og har Satan bekommet Bold og Magt over ham, for at bruge ham til sin Villie og have ſit Rige i ham, og for enten aandeligen eller legemlig at beſidde det arme Menneſke, det er, paa en forborgen og offentlig Maade.

Nu er vel den legemlige offentlige Beſættelse en stor forſtrækkelig Jammer og overordentlig stor Elendighed. Men den aandelige er den allerfarligſte og Fjendskabsen allernærmest. Men den aandelige Beſættelse er en Virkning af den onde Aand i alle Vantroende, Uboſfærdige og Ugudelige; med dem forener den onde Aand ſig og har dem i ſin Magt og Bold, har ſit Rige og ſin Gjerning i dem, bruger deres Forſtand og Villie og gjør dem aandelig blind, døv og ſtum. Gjør de nu ikke ſand Bod, og omvende de ſig ikke til Gud, troe ikke paa den Herre Jeſum Chriſtum og leve ikke i dem, ſaa blive de i Satans Rige og Bold, ja blive forenet med den onde Aand i al Evighed. Saadant bevidner følgende Sprog: 1 Cor. 6, 17.: „Hvo, ſom hænger ved Herren, er een Aand med ham." Rom 8, 9.: „Om Noget ikke haver Christi Aand, denne er ikke hans." Hviſ da? Item B. 14.: „Saa mange, ſom drives af Guds Aand, diſſe ere Guds Børn." Følgelig ere de Djævelens Børn, ſom drives af den onde Aand. Luc. 8, 12.: „Derefter kommer Djævelen og tager Ordet af deres Hjerte, at de ſkal ikke troe, og blive ſalige." See, det er den aandelige Døvhed, med hvilken Satan tilſtopper Hjertets Dren, ſaa at Ordet ikke gaaer til Hjertet. Pf. 58, 2.: „Ere J da ſtumme, at J ikke vil tale Retſfærdighed?" Det er den aandelige Stumhed, naar Satan binder Tungen. 2 Cor. 4, 4.: „Denne Verdens Gud haver forblindet de Vantroes Sind, paa det at

Evangelii Oplysning om Christi Herlighed, som er Guds Vil-
lede, ikke skulde skinne for dem." See, det er den indvortes
Forblindelse og Forstokkelse, hvormed Djævelen slaaer Hjertet.
I Corinth var ved St. Paulus plantet en herlig Kirke, som
han ogsaa berømmer 2 Cor. 3, 2. 3.: "I ere vort Brev, ind-
skrevet ikke med Blæk, men med den levende Guds Aand."
Saaledes havde han indplantet Guds Ord i dem. Dog be-
frygtede St. Paulus 2 Cor. 11, 3., at Satan skulde fordærve de-
res Sind fra den Enfoldighed, som er til Christum, ligesom han
bedrog Eva. Eph. 2, 2.: "Satan er kraftig i Vantroens
Børn." Nu er det jo forfækkeligt at være Satans Værksted:
ligesom en Haandværksmand har sit Værksted, hvori han ar-
bejder, saaledes ere de Ugubelige den onde Aands Værksted,
og Værksti. 2 Tim. 2, 26.: "Og de kunde vorde ædrue
igjen af Djævelens Snare, som vore fangne af ham, til hans
Villie." Ap. Gjer. 26, 18.: "Omverder eder fra Mørket til
Lyset, og fra Satans Magt til Gud."

Herpaa have vi ogsaa Exempel 1 Joh. 3, 12., hvor det
hegger: "Cain var af den Onde," det er, aandelig indtaget
af Djævelen, "og myrdede sin Broder." Over Saul kom den
onde Aand. Cain og Saul havde været besatte af en Mib-
og Mord-Aand. 1 Sam. 19, 9. I Achabs fire hundrede
falske Propheter var en Løgne-Aand. 1 Kong. 22, 6. 21. 2c.
Judas var aandelig besat af Djævelen, hvorsfor Herren kaldte
ham en Djævel (Joh. 6, 70.) for den iboende Aands Skyld;
det var en Gjerrigheds Djævel. Hvo skulde have meent, at
Maria Magdalena før sin Omvendelse havde været besat af syv
Djævale? Luc. 8, 2. Ap. Gjer. 5, 3.: "Ananias! hvorsfor ha-
ver Satan fylbt dit Hjerte, at du skulde lyve mod den Hellig-
aand?" I Aabenbaringen læse vi ofte, hvorledes Satan skal
drive Menneffene til Rjættereri og Blodsudgydelse, og hvorledes
Babel, det er, alle ugubelige, hoffærdige og gjerrige Menneffer
skal blive et Huus for Djævelen og alle urene Fugle. Ab. 18, 2.

See, er det ei en over al Maade stor og stræffelig Glen-
dighed og Jammer, meget stræffeligere end den legemlige Besæt-
telse, som dog ei slaaer Sjælen, og som er et Billede og Spell
af den indvortes Besættelse. Thi alle legemlige Plager betyder
noget Indvortes og Aandeligt; alt det, som Legemet lider ud-
vortes, skal være en indvortes Forbedring for Sjælen. Derfor
er det ikke alene berom at gjøre, at vi beseer dette arme Men-
nestes legemlige Besættelse, hans legemlige Blindhed, Døvhed,
og Stumhed, som Djævelen har anrettet; men hermed er tillige
noget meget Mere og Større antydet.

Saa examinere og spørge nu ethvert Menneffe sit eget Hjerte,

om han ikke ofte giver Djævelen Sted og Rum, at han faaer fuldbringe sin Gjerning i ham, snart en Hoffarts-Djævel, snart en Utugts-Djævel, en Gjerrigheds-Djævel, en Løgnens-Djævel, en Bagtalelses-Djævel, en urolig, hadesfuld Djævel. Ingen tænke her, at han er for from, for ym, for ædel hertil. Augustinus siger: „En Synder er en Træl af saa mange Djevle, som han er en Træl af mange Laster.“ Siig ikke: Ei, bevare os Gud! skulde da et Menneſke være forenet med Satan? Det er jo haardt talt, hvo kan høre det? Man maa jo forſtrækkes derover. Svar: Ja kjære Menneſke, derfor siger jeg det ogsaa, at du ſkal forſtrækkes derfor. Anshelmus siger: Forſtrækkes du for Djævelens Navn, hvorfor gjør du da hans Gjerninger, det er, Djævelens Gjerning. Derfor siger Herren til Jøderne i Joh. 8, 44.: „I ere af en Fader, Djævelen, og vil gjøre eders Faders Begjeringer.“ Betænk dette vel. Men for at ingen ſkulde tænke: „Ja, det har Herren ſagt til de ugudelige Pharifæer, men jeg er et Guds Barn — ſaa viid, at Herren ogsaa til Peder har ſagt ligeban; thi da Peder ſagde til Herren: „Herre, ſpar dig ſelv, dette ſtee dig ingenlunde!“ nemlig at du ſkulde blive forſæftet eller dræbt, ſaa ſvarede Herren: „Viig bag mig, Satan; thi du ſandſer ikke, hvad Gud hører til,“ Matth. 16, 23. Der ſkjælber Herren Petrum for en Djævel, af den Aarſag, at han ſøgte ikke, hvad ſom hørte Gud til. Det er altsaa Prøven: Hvo ſom ikke ſøger, hvad Guds er, den har her ſin Dom, hvad for en Mand han har hos ſig. Du ſiger, du troer; men hvor er da Troens Frugter? Hoffærdighed, Løgn o. ſ. v. er ikke Mandens eller Troens Frugter, men Satans Gjerninger. Herren ſiger ikke uden Aarſag Matth. 10, 16.: „See, jeg ſender eder ſom Faar midt iblandt Ulve; vorder derfor ſnilde ſom Slinger, og eenſolbige ſom Duer.“ Men den rette Eenſolbighed er, at tro Guds Ord eenſolbig og vandre i Ydmyghed. Og den chriſtelige Snildhed er at gjøre Forſkel imellem den Helligaands og den onde Mands Gjerninger. Saa lær nu heraf enhver at kjende ſig ſelv, hvad Mands Barn han er. 1 Joh. 3, 10.: „Derudi er Guds Børn og Djævelens Børn aabenhare.“ See til dette arme, elendige Menneſke, ſom er døv, blind og ſtum. Hvad han er udvortes, det er du indvortes. Her har nu enhver Chriſten alvorligen at betænke, om hans Tanker, Ord og Gjerninger ere Guds Gjerninger i ham, eller Satans Gjerninger. Alt hvad ſom gaaer af Troe, Gudsſrygt, Kjærlighed, Sandhed, Retſærdighed og Ydmyghed, det er af Gud, det være Tanker, Ord eller Gjerninger. Men Alt, hvad ſom gaaer af Vantro, Gjerrighed, Had, Løgn, Uretſærdighed og Hoffærdighed, det er af Djævelen. Her ſee enhver til

og erkjende sig selv, om han er et Satans eller et Guds Bærtsøi.

Hvor mange Menneſter ere ei nu, hvilke ere aandelige Døve,, ſom ei ville omvende ſig fra deres Hoffærdighed, Gjerrighed, Belyſt, Bagtalelſe, hvilke ikke ville høre Fredens Ord; ſom ere aandelig blinde, ſaa at de ikke ſee deres Ulykke; aandelig ſtumme, ſaa at de ikke ville tale, hvad ſom tjener til Fred og Enighed. „Ere I da ſtumme, at I ikke ville tale Retfærdighed?“ ſiger den 58de Pſ. v. 2. og den 52de Pſ. v. 4.: „Din Tunge tænker paa idel Skade; ſom en ſkjærpet Ragekniv gjør den Svig.“ Det kommer viſſelig ikke af nogen god Aand. O kom Hære Herre! og driv denne Dævel ud, og giv os den fredsſommelige Aand. Hvor det ei ſteer, ſiger jeg: Om end det høieſte Gode ſelv vilde, ſaa kunde det dog ei frelſe eller ſaliggjøre et ſaadant Folk.

Men vi maa ogſaa vide og lære, hvor vi ſtulle ſøge Lægeſom imod denne ſtore Jammer, nemlig i vor Herre Jeſum Chriſtum. Derom ſiger St. Johannes i ſin 1 Ep. 3, 8.: „Der-til er Guds Søn aabenbaret, at han ſkal afſtaffe Dævelens Gjerninger.“ Skal det ſtee, ſaa maa du førſt vide, hvor Satan har ſin Gjerning. Hvor er Satans Gjerning? Mangen tænker, han er langt fra ham, at han er i Luften, i Vandet, i Jorden? Nei, nei, „Han gaaer omkring ſom en brølende Døve, og ſøger at opſlugte, hvem han kan,“ 1 Petr. 5, 8. „See, Satanas begjærede eder, at ſigte eder ſom Hvebe,“ Luc. 22, 31. Lær her, hvor Satans Gjerninger ere, der er Satan; hvor ogſaa Guds Gjerninger ere, der er Gud, — det er den aandelige Snildhed. I dig er dette ſtore Onde, i dig, du uſalige Menneſte! I dig maa Guds Søn formedelſt ſin Finger og Aand forſtyrre Satans Gjerninger. Hvor det ei ſteer, ſaa kan intet Menneſte, ſom gjør Dævelens Gjerninger og lader ſig drive af ham, blive ſalig. I dig maa Chriſtus overvinde Verden, Kjødets og Kjødets Gjerninger, hvilke og ere Dævelens Gjerninger. Saadan din aandelige indvortes Glendighed ſkal du erkjende.

Til den Ende ſtiller den almægtige Gud os ſkrækkelige Speil for Dine, for at vi deraf førſt ſtulle erkjende den indvortes aandelige Beſættelſe; for det andet, at alle, ſom ikke i denne Verden formedelſt hjertelig Bod og Omvendelſe blive løs fra ſamme aandelige Beſættelſe, de vil Satan legemlig beſidde i Helvede, grueligen rase og ſtorme i dem, i al Evighed boe i dem og opfylde dem med evig Qual og Pine.

Thi hvorfor ſkulde Gud ſtille os ſaadanne ſkrækkelige Speil for Dine, naar det ei ſkulde være levende Helvedes-Speil og Bods Prædikener? Kan her i denne Verden en Region Aander

boe i et Menneske, ligesom der hedder i Marc. 5, 9., hvad vil da stee i Helvede? Imod denne store Jammer har nu Gud sat den ene Lægedom, den sande Omvendelse, ligesom St. Paulus siger Ap. Gjer. 26, 18.: „Gud har sendt mig at oplade Hedningernes Pine, at de lade sig omvende fra Mørket til Lyset og fra Satans Magt til Gud, at de skulle anamme Syndernes Forlabelse, og Vob iblandt de Hellige.“ Saaledes bliver du nu løs fra den onde Fiende og bliver forenet med Gud, Christo og den Helligaand, ligesom Herren siger: Men dersom jeg uddriver Djæble ved Guds Finger, da er jo Guds Rige kommet til eder.

Det have vi altsaa at mærke os, at hvor et Menneske vender sit Hjerte, Sind og Gemyt hen, med samme forener han sig, ifølge det Sprog i 1 Cor. 5, 17.: „Hvo, som hænger ved Herren, er een Aand med ham.“ Item Ef. 45, 22.: „Vender eder til mig, saa vil jeg vende mig til eder.“ Hvor du vender dit Hjerte hen, en saadan Indboer har du og. Er du nu formedelft Troen forenet med Gud, med din Herre Christo og med den Helligaand, og vandrer salig bort i denne Tro, saa bliver du og evindeligt forenet med Gud, og bliver hans Bolig og Tempel i Evighed; saa bliver den Helligaand evindeligt hos dig, Joh. 14, 16. Men vender derimod et Menneske sit Hjerte ganste fra Gud, og overgiver sig ganste til Gjerrighed, Hoffærbighed, Belyst, Brede, Had, Rid og Jendstab, saa sniger den onde Aand sig saa listig og hemmelig ind, at man ei kan mærke det; og bliver du i saadan Ubøjsfærdighed, i Vantro, i et ugudeligt Væsen og Liv og døer deri, saa bliver du evindeligt forenet med Satan. Derfor skulle alle Ugudelige forstrækkes og gjøre Omvendelse.

Veed Gud daglig med Sukke, at Djævelen ei maa fuldbringe sin Gjerning i dig og ved dig. Ps. 143, 10.: „Vær mig, at gjøre din Velbehagelighed, thi du er min Gud; din Aand er god, lad ham føre mig i det jerne Land.“ Ps. 86, 11.: „Vær mig, Herre! din Vej, jeg vil vandre i din Sandhed; foren mit Hjerte til at frygte dit Navn.“ En Retfærdigs Bøn er Gud en heilig Lydighed, men Djævelen en Pine og Plage.

2. Om Herrens Forsvarstale.

Der kan ingen guddommelig eller dydefuld Gjerning stee, uden at jo Djævelen ved sine Redskaber laster den samme. Deraf har han og Navn af en Diabolus, en Calumniator og Bespotter. De meest dydefulde Mennesker have de største Bagtalere. Men Herren siger Matth. 5, 11. 2c.: „Salige ere I, naar

man bespottes og forfølges eder, og taler allehaande Dødt imod eder for min Skyld, og lyver det. Glæder og fryder eder, thi eders Løn skal være megen i Himlene; thi de have saa forfulgt Propheterne, som var før eder. Have de kaldet Huusbonden Beelzebub, hvor meget mere hans Huusfolk," Matth. 10, 25. See hen til det taalmødige og sagtmødige Hjerte, Christum vor Herre, hvor saare mildt svarer han ei de giftige Tunger? De forbande, men han velsigner; han svarer ikke med Skjældsord, men med gode Grunde, og fører sex mægtige Argumenter eller Grunde, hvormed han beviser, at han ei formedelst Djævelen gjør sine Undergjerninger. Disse Grunde maa man forebringe med Sagtmødighed til at forklare Christi Sagtmødighed i hans Svar. Lader ogsaa os blive saa sagtmødige, og i at tale Herrens Sandhed, i Liv og Gjerninger paatage os Herrens Kjærlighed, og i Sandhedens Forsvar Herrens Bødselighed og Venlighed. Ved Sandhed feirer man og ikke ved Bespottelse; thi Sandhed gaar af Gud og beholder Seier, Bespottelsen gaar af Djævelen, og bliver tilskamme.

Det første Argument er af Uenigheden i et Rige, og er et saadant Argument: Uenigheden forstyrrer alle Riger. Djævlene forstyrre ikke selv deres Riger. — Følgelig, saa ere de selv ikke uenige, og driver ingen Djævel den anden ud.

Det andet Argument er af Jødernes eget Exempel og Vidnesbyrd. De, som have denne Gave, at uddrive Djægle, de vide vel, at det intet Djævelsværk er, og kunne være Dommere derover: Nu have eders egne Børn denne Gave, (Luc. 9, 49.) derfor skal de være eders Dommere, at I gjøre mig Uret.

Det tredje Argument er af Virkningen og Hoved-Aarsagen. Ved Beelzebuls Tjenere kommer ikke Guds Rige til eder, men ved Guds Aand og Kraft. Ved mig kommer nu Guds Rige til eder. — Følgelig, saa er jeg ikke Beelzebuls Tjener, men Guds Tjener, ved hvis Finger, Aand og Kraft jeg uddriver Djægle.

Det fjerde Argument er af hans Seier, som han erholdt over Djævelen. Overvinderen er stærkere end den Overvundne. I see, at jeg uddriver og overvinder Satan; derfor maa jeg være stærkere end han.

Det femte Argument er af de Naturen modstridende Ting, som ophæve hinanden: Hvo som ikke er med mig, er imod mig; og hvo som ikke samler med mig, adspreder. Det er en saadan Slutnings-Tale: Hvo som gjør modstridende Ting, de ere imod hinanden. Jeg og Satan gjør modstridende Gjerninger; jeg samler og han adspreder; derfor ere vi imod hinanden. Hvorledes kan jeg da ved hans Hjælp uddrive Djægle.

Det sjette Argument er af en trohjertig Advarsel: Hvo som

advarer for Djævelen, den er ei hans Tjener. Jeg advarer eber troligen for ham, derfor er jeg ikke hans Tjener.

Det er Herrens sex Grunde. I hvorvel nu samme begribe i sig mange herlige Lærdomme, ethvert Argument en særdeles Lærdom og Trøst, saa ville vi dog deraf kun høre een Advarsel for Djævelen; og da beseer det Argument om Forstyrrelsen af denne Verdens Riger.

Advarselen er først denne: Naar den urene Aand udfarar af Menneſket, vandrer han igjennem tørre Steder, og søger Hvile; og naar han ikke finder den, da siger han: jeg vil vende om igjen til mit Hjem, som jeg gif ud af. Og naar han kommer, finder han det feiet og prydnet. Da gaaer han bort, og tager ihv andre Aander med sig, som ere værre end han selv, og naar de komme ind, boe de der; og det Sidste bliver værre med det samme Menneſke, end det Første.

Først, fordi Phariseerne bespottede og laste den Herre Kristus, som skulde han have den onde Aand, saa skyder Herren det atter tilbage paa dem, og vil sige saa meget: Om I endstjønt formedelst Forjættelserne og Guds Pagt ere forløste fra Satan, saa have I dog med eders grusomme Had, Nid, Forsølgelse og Bespottelse imod mig givet ham Sted og Rum hos eder, saa at ikke een ond Aand, men mange onde Aander ere i eder, hvilke ophibse eder imod mig, og hvorved det er meget slettere bevendt med eder, end med legemlig Besatte.

Her høre vi, at den Herre Kristus taler om dem, af hvem Satan er uddreven, enten legemlig eller aandelig, formedelst Ordet, Sakramenterne og den Helligaand. Paa de samme sætter han paa det allerhelligste og hurtigste an; thi i hvem han uden det allerede har sin Gjerning, og som ere i hans Vold, imod dem Hæmper han ikke. Men med de Troende Hæmper han heftig, ligesom vi læse i Ab. 12, 17. og 1 Petr. 5, 8., og fortryder det ham saare med en stor Brede, at han er saa forstødt. Saa er han ogsaa urolig, vandrer igjennem tørre Steder, og søger Hvile og finder den ikke. Det er, han forsøger alle Leiligheder paa alle Steder, at have sin Volig og sit Sæde i Menneſket, og søger saa længe, indtil han finder et Menneſke iblandt dem, som ere døpte og ere Christne, af hvem Guds Aand er vegen, ligesom af Saul og Judas, som have afvendt sig fra Gud og ganſte overgivet sig Synder og Laster; der finder han sin Hvile, der finder han sit Hjem feiet og prydnet, finder det beredt for sig, ledigt, sikkert, ryggesløst uden Troe, Bøn og Gudsfrugt. Thi Gjerrighed, Utugt, Bølgst, Hoffærdighed, Brede, Nid, Uretfærdighed og Uergjerrighed ere de Koste, hvorved man feier og pryder sit Hjem for Satan. Der forsøger han sin Kunst

atter at bryde ind. Thi omendstjænt den onde Mand formedelst Ordet og Sakramenterne er fordreven, saa lader han dog ikke af, men siger: Jeg vil vende til mit Huus, som jeg gik ud af. Finder han da et sikkert Hjerter, og Gud tilstæder ham det — til Straf over de Ryggesløse, Sittre og Ugubelige, og for at stille sin retfærdige Brede for Dine, andre til Advarsel, til hvilken saadan Tilstiftelse Gud Herren har vigtige Marsager nok — saa gaaer han ind, og tager selv andre Mander til sig, som ere værre end han selv, hvilke hjælpe ham at bevare sit Huus, og er da ligesom en Hund, der efterat være bleven slagen, er endnu bidstere og grummere end tilforn. Cyrillus siger: „Fordi han er fordømt og forløren, saa hører han ikke op, at trække og at bringe andre med sig i samme Fordømmelse.“ Chrysostomus: „Saalænge som Synden regjerer i Menneftet, saalænge bliver han holden bunden og fangen af Djævelen.“ Bernhardus: „Det er meget farligere, atter at komme i de Djævelens Strikker, hvoraf man engang er udfriet, end at falde hen i dem, og blive fangen; ei anderledes, end som med dem, der ere blevene helbredte af en Sygdom, med hvem, naar den atter udbryder, det da bliver meget værre, end det nogensinde tilforn var. Deraf kommer det, at der iblandt de Christne skeer saadanne affhyelige Ting, hvorom man iblandt Tyrker og Hedninger intet hører, at de skulde handle saa stræffeligen imod deres Lige, som de Christne handle imod hinanden; thi Djævelen raser og stormer ei imod noget Folk under Himmelen saa meget, som imod de Christne. Her skulde vi da mærke og beholde denne høivigtige Lære og Advarsel, at Satan sætter heftigere an paa de Christne, end paa alle andre Folk. Mærker og beholde denne høivigtige Lære og Advarsel, at Satan sætter heftigere an paa de Christne, end paa alle andre Folk. Mærker herpaa følge Vidnesbyrd: Luc. 22, 31.: „See, Satanas begjærede eder, at sigte Eder som Hvede.“ Der taler Herren ikke om Jøder, Tyrker og Hedninger, men om Apostlerne. 1 Petr. 5, 8.: „Djævelen gaaer omkring som en brølende Løve, søgende, hvem han kan opsluge.“ Der forklarer Apostelen, hvad det er, at Herren siger: „Satanas begjærede eder.“ Som en brølende Løve begjærer han os, at opsluge vore Sjæle. Eph. 6, 12. 2c.: „Vi have ikke Kamp mod Kjøb og Bled, men mod Tyrstendømmer og Bæde, mod Verdens Herrer, som regjere i denne Verdens Mærke, mod Onskabs Mander, som ere under Himmelen.“ Det er en stor Kamp. Ab. 12, 17.: „Og Dragen blev ved paa Qvinden, og gik bort at føre Krig med de Øvrige af hendes Sæd,“ ikke med Tyrker, Jøder og Hedninger. Jac. 4, 7.: Staar Djævelen imod, saa skal han flye

fra eder." Der taler Apostelen med de Christne. Tager her-
paa et Exempel: Først i Kong David, 1 Krøn. 21, 1.: "Og
Satan stod imod Israel; og han tilskyndte David til at tælle
Israel." Zach. 3, 1.: "Derefter lod han mig see Josua, den
Øpperste-Præst, staaende for Herrens Ansigt; og Satan stod
hos hans høire Haand, til at imodstaae ham." St. Paulus
klager, at Satan slog ham paa Munden (2 Cor. 12, 7.), det
ere høie Ansægtninger. Ilem, har han ofte forhindret ham i
hans Embede. 1 Thess. 2, 18. Ja hvad skulle vi sige? Har
ei Satan paa det høieste ogsaa fristet Christum? Matth. 4,
1. 2c.

Deraf kommer det nu, naar de Christne lade sig indtage
af Satan, at de da iblandt og mod hverandre gjøre argere og
flettere Gjæringer, end Tyrker og Hedninger, hvilke ikke handle
saa grumt og affskyeligt imod deres Lige, som de Christne iblandt
hverandre; thi Djævelen tager syv onde Mander til sig. Deraf
kommer det ogsaa, at Kjættene og Andre, som affalde fra den
sande Troe, blive senere meget grummere, end tilforn, ligesom
Saul imod David, Julianus Apostata imod de Christne; da
lade de syv onde Mander sig mærke. Derfor seer eder vel for,
giver ikke Satan Rum, Kjemper imod ham, smykker ham kun
ikke med Laster og Udyder, der er Ingen sikker for ham. St.
Petrus, da han beskriver den brølende Løve, siger han til de
Troende: "I vide, at de samme Lidelser fuldkommes paa eders
Broderskab, som er i Verden," 1 Petr. 5, 9. Det er, Djævelen
plager alle Troende, han sparer Ingen, og beholder han engang
Seier, saa gjør han sine Værktøi syv Gange værre end tilforn,
ligesom Saul, der begik det gruelige Mord paa 85 Præster og
slog den ganske Stad Nohe (1 Sam. 22, 18.). Intet Men-
neske er sikker for Djævelen, han har Uvearten. Naar en Uv
kommer i en Gaarestald, saa ophører han ikke, før han har
myrdet dem alle. De tolv Apostle var en liben Hjord, dog
hente de Djævelen een deraf, Judas. "See, Satan begjærede
eder, at sigte eder som Hvede," Luc. 22, 31.

Derfor, o Kjære Menneſter! lever dog saaledes, at I ikke
med eders Synder bebrøver, taber og støder fra eder Gud den
Helligaand, som boer kraftig i eder. Thi saa snart det er steet,
er Djæveln der og indtager det samme Huus, hvorfra Gud er
bortveget. Men saa længe Gud og den Helligaand er i eder,
saa kan Djævelen intet ſtade eder med al ſin Magt; "thi den,
ſom er i eder, er ſtørre end den, der er i Verden," 1 Joh. 4,
4. "Staar Djævelen imod, ſaa ſkal han flye fra eder," Jac.
4, 7. "Vi have ikke Kamp mod Kjød og Blod," Eph. 6, 12.

Den anden Advarſel er denne: Hvert Rige, ſom vorder

spildagtigt med sig selv, bliver øde, og et Huus, som er spildagtigt med et andet, falder. Mærker herom denne Beretning: Alt, hvad som skal være bestandigt og sandt, fast og uovervindeligt, det maa blive byggt af eenbrægtige og ikke af modstridende Ting. See til Gud, hvad er Gud? Gud er den højeste Enighed og eneste Trefoldighed: De tre Personer i den ene Gubdom ere saa enige, og af et saadant evigt enigt gubdommeligt Væsen, at de i Enighed ikke kunne blive adskilte, ihvorvel de ere adskillige. Derfor er ogsaa Guds Rige et evigt, uovervindeligt Rige. Dan, 27. Herren siger: Jeg og Faderen ere eet — af eet Væsen og af een Villie — Philippus! hvo mig haver seet, haver seet Faderen. Troer du ikke, at jeg er i Faderen og Faderen er i mig," Joh. 14, 10. 11. Og atter: „Den Herres, Herres Aand er over mig, derfor haver Herren salvet mig," Ef. 61, 1. O, den hellige Trefoldighed, som i Christo, vor Salvede, saa forunderlig forener sig! Saa er nu altsaa Gud den højeste Enighed og Enighedens Kilbe.

Alle de nu, som sønderrive Fredens og Enighedens Baand, de modstræbe Gud, og ere ikke Guds Børn." Matth. 5, 9.: „Salige ere de Fredsommelige, thi de skulle kaldes Guds Børn." Usalige ere de Ufredsommelige, thi de skal kaldes Djævelens Børn. „Gud er en Fredens Gud," 1 Cor, 14. 33. Derfor have de Ufredsommelige ikke Guds Naade, Yndest og Betsignelse, kunne heller ikke erlange Guds Bødsel og Nærværelse hos sig. Gud viger fra al Uenighed og boer ikke hos samme.

Lader os nu stige ned fra Gud til Creaturene, til Englene. See, hvor mange tusinde hellige Engle ere ei, og hvad for en stjern, deilig Enighed er ei iblandt dem? Om de end ikke alle have et Slags Embeder, saa ere de dog enige iblandt hverandre. De have alle een Villie og eet Gemyt, „være sig Throner eller Herredømmer, Fyrstendømmer eller Magter, Over-Engle eller Engle, Cherubim eller Seraphim" (Col. 1, 16. 1 Tess. 4, 16. 1 Mos. 3, 24. Ef. 6, 3.), men saa mange de ere, saa enige ere de. Hvad er Aarsagen? De see alle paa Gud og ydmyg, sig for Gud, og iagttage deres Embede med Flib. Ydmyghed og Lybighed opholder Enighed iblandt dem, og opholder deres Rige, Englenes Rige, deres Fyrstendømmer og deres Herredømmer. De have alle een Villie: — hvad Gud vil, det er ogsaa deres Villie.

Nu stifter i dette Englenes Rige den lede Djævel, Lucifer, Uenighed af lutter Hoffærdighed. Thi ihvorvel Djævelen har været en blandt Englenes Fyrster, ligesom Judæ Epistel siger: „Og Englene, som ikke bevarede deres eget Fyrstendømme, men forlode deres egen Bolig, haver han forvaret med evige Baand

under Mørkhed til den store Dags Dom." I hvorvel derfor Djævelen har havt et Fyrstendømme iblandt Englene, har han ei villet lade sig nøie dermed, men har villet være Gud lig, er ikke bleven i Ydmyghed og Lybighed. Derfor blev han med sit ganske Fyrstendømme, det er, med alle sine Engle udstødt af Himmelen, til Advarsel for alle dem, som have Lyst til Uenighed, og som ei ville ydmyge sig under Gud. Desaaarsag kunne altsaa de, som hade Freden, ei trøste sig med at have de hellige Engles Bestyttelse, eftersom Englene selv have forkyndt os Freden (Luc. 2, 14.), og kunne heller ikke komme i Englenes Samfund, ligesom Lucifer.

Sader os stige ned i Naturens Rige, er ei der en skjøn Enighed? Hvorledes hænge ei de fire Elementer i hinanden, ligesom i en gylben Kjæde? Det ene byder stedse det andet Haanden, og alle arbejde med hverandre derhen, at Menneſket maa blive opholdt. Ethvert giver sine Frugter, dertil hjælper det ene det andet, og intet kunde bringe en Frugt, dersom ei det ene hjalp det andet. Det er en skjøn Harmonie i Naturen, hvilken Philosopherne kalde aurcam catenam, en gylben Kjæde, hvilket Propheten beskriver: „Himlene ſkal bønhøre Kornet, og Mosten, og Olien," Hos. 2, 21. 22. De, som nu bryde Freden, de bedrøve den ganske Natur, handle imod Naturen, og have alle Creature til Fjender.

Sader os ogsaa beſee Naadens Rige: Der er en eneste Naade-Kilde (Zach. 13, 1. Ef. 12, 3), en eneste Naade-Throne (Rom. 3, 25. Ebr. 4, 16.), en eneste Saligheds Klippe (1 Cor. 10, 4.), et eneste Kirkens Hoved (Eph. 1, 22.), en eneste ſaliggjørende Tro (Eph. 4, 5), en eneste Midler imellem Gud og Menneſkene (1 Tim. 2, 5.), en eneste almindelig Frelſer (Eph. 5, 23.), en Daab (Eph. 4, 5.), et Guds Ord, en Guds Kirke (Eph. 4, 4.), en Helligaand, et aandeligt Chriſti Legeme, hvorpaa alle Troende ere Lemmer, „een Gud og Alles Fader, ſom er over Alle, og ved Alle, og i eder Alle," Eph. 4, 6. Hvo ſom ikke er fredsommelig, den kan ikke blive i Naadens Rige, er intet Lem paa Chriſti Legeme er ingen Chriſti Discipel, til hvem Herren ſiger: „Fred være med eder," Joh. 20. 19. 21. „Værer flittige til at bevare Mandens Enighed i Fredens Vaand. Og Guds Fred triumphere i eders Hjerter, til hvilken I og ere kaldte i eet Legeme," Eph. 4, 3. Col. 3, 15.

Sader os nu ogsaa beſee Herlighedens Rige: I det evige Liv, baade Gud, Engle og Menneſker blive tilſammen, hvad for en Enighed vil ei der være? Hvad for en Glæde vil ei der være, „naar Gud vil være Alt i Alle," 1 Cor. 15, 28. O ſalig hver den, ſom ſaaer bivaane denne himmeſke Enighed.

Da vil man sige: „See, hvor godt og hvor lifligt er det, at Brødre hoo ogsaa tilfammen,” Ps. 133, 1. Der vil være de tre ffigonne Ting, fom behage Gud og Menneftene, naar Gud, Engle og Mennefter ville være eet og eens. Tre ffigonne Ting ere i Himmelen, Gud, Engle og Mennefter, fom der ere eet. „Tre ffigonne Ting ere ogsaa paa Jorden, fom ere: Brødres Samdrægtighed, og Naboers Venftab, og Qvinde og Mand, fom forliges vel med hverandre,” Sir. 25, 1. Retfærdighed, Lydighed og en reen Gudftjenefte ere tre ffigonne Ting i en Stad; at! hvor ffigønt ftaaer det da, naar de graae Hoveber regjere, Borgerne ere lydige, de Unge ftridbare, og de Geiftlige ere Fredsprædikantere? „Hvor deilige ere deres Fødder, fom bærer godt Budftab, fom lader høre om Fred,” Ef. 52, 7. „Det er de Ugudeliges Handeler, at lure paa Bld, men de Oprigtiges Mund ftal redde dem,” Drbspr. 12, 6. „Et Land bevages for tre Ting, ja for fire, fom det ikke kan bære: For en Tjener, naar han regjerer; og en Daare, naar han bliver mæt af Brød; for en forhadt Qvinde, naar hun bliver gift, og en Tjenefte-Pige, naar hun bliver fin Frues Arving,” Drbspr. 30, 21. 2c. Tænk herpaa, at ville vi have Gud til Ven, Englene til Vægttere, Naturen ikke imod os, befidde Naadens Rige og arve Herlighedens Rige, famt bevare vor Stad for Forftyrrelfe, „faa maa der være Fred inden vore Mure. Der haver Herren befalet Velfignelfen at være; ja Livet indtil evig Tid,” Ps. 122, 7.; 133, 3. „Den Guds Fred, fom overgaaer al Forftand, bevare eders Hjerter og eders Tænkter i Chrifto Jefu,” Phil. 4, 7.

Vi ville beflutte med den 25de Pfalme V. 15. 2c.: „Mine Dine ere ftedfe til Herren; thi han, han ftal uddrage mine Fødder af Garnet. Vend dit Anfigt til mig, og vær mig naadig; thi jeg er eenlig og elendig. Mit Hjertes Angefter haver vidt udbredt fig; udfør mig af mine Trængfeler. See min Elendighed og min Møle; og forlad mig alle mine Synder. See til mine Fiender; thi de ere mange; og hade mig med fortrædeligt Had. Bevar min Sjæl, og redde mig; at jeg ikke ftal befthæmmes, thi jeg troer paa dig. Lad Fuldkommenhed og Oprigtighed bevare mig; thi jeg bier efter dig. Gud forløfe Ifrael af al fin Nød.” Amen.

Fjerde Søndag i Faste.

Evangelium, Joh. 6, 1—16.

I dette Evangelium er os meget yndeligen forebildet og afmalet vor Herres Jesu Christi Barmhertighed, Fromhed og hans milde, hjælperige Haand, som han oplukker, og hvormed han mætter alt med Velsignelse; men isærdeleshed finde vi her afmalet hans Almagt, at han imod og over al Fornuft kan hjælpe og ernære, ja at vores Nød, Hunger og Armød maa kjennde dertil, at han beviser sin Almagt paa os.

Herpaa have vi et overmaade skjønt Exempel i 2 Kong. 6, 24. 2c. og 7, 1. 2c. Der var en stor Hunger i Samaria, formedelsk at samme Stad var beleiret af Syrerne, saa at et Aenhoved gjalbt firfindstøve Sekel Sølv, og en fjerde Part af en Kab Due-Møg fem Sekel Sølv. Og det stede, der Israels Konge gif forbi paa Muren, da raabte en Qvinde til ham, og sagde: Frels, min Herre Konge! og han sagde: Da Herren ikke frelser dig, hvorfra skal jeg skaffe dig Frelse? af Læden eller af Blinpersen? Og Kongen sagde til hende: Hvad fattes dig? og hun sagde: denne Qvinde sagde til mig: giv din Søn hid, saa vil vi æde ham i Dag, og i Morgen vil vi æde min Søn. Saa have vi kogt min Søn, og ædet ham; men der jeg sagde til hende paa den anden Dag: giv din Søn hid, og lad os æde ham, da havde hun skjult sin Søn. Men det stede, der Kongen hørte denne Qvindes Ord, da reep han sine Klæder, og han gif forbi paa Muren; da saae Folket, og see, der var en Sæk inden til hans Rjød. Da nu Nøden var høist, sagde Propheten Elisa: Hører Herrens Ord, saa sagde Herren: I Morgen ved denne Tid skal en Maade Meel gjælde en Sekel, og to Maader Byg en Sekel i Samaria Port. Men en Høvedsmand, til hvis Haand Kongen heldte sig, svarede den Guds Mand, og sagde: See, dersom Herren gjorde Vinduer paa Himmelen, mon dette Ord kunde stee? og han sagde: See, du skal see det med dine Øine, og ikke æde deraf. Men i samme Nat lod Herren Syrerne høre en Lyd af Vogne og en Lyd af Heste, ja en Lyd af en stor Hær, hvorfor de gjorde sig rede, og flyede i Tusmørke, og forlode deres Pauluner, og deres Afue, og Leiren, saasom det stod, og flyede til at redde deres Liv. Men fire Spedalske, som vare udgangne af Staden, og fandt Syrernes Leir forladt, kom for Stadens Port og kundgjorde samme. Da udsendte Kongen fem Heste, som endnu

var tilovers i Staden, thi alle de andre havde de slagtet og opædt, og lod efterjage Syrerne lige indtil Jordan. Og see, da laae al Veien fuld af Klæder og Løi, som de Syrer havde kastet, der de hastede; og Budene kom igjen og gav Kongen det tilkjende. Saa gik Folket ud, og røvede de Syrers Leir; og en Maade Meel gjaldt en Sekel, og to Maader Byg en Sekel, efter Herrens Ord. Men Kongen bestilte den Høvedsmand, hvis Haand han heldte sig til, hos Porten, og Folket undertraadte ham i Porten, at han døde, ligesom den Guds Mand havde sagt, som talede det, der Kongen kom ned til ham.

Dette er en saare herlig og mærkværdig Historie, hvoraf er at lære, at vi i Nøden skulle holde fast ved Guds Ord og forlade os sikkerlig paa hans Hjælp, som den, der er almægtig, og har tusinde Veie at hjælpe paa, hvor vi i saadan Nød ei vide eller see nogen Wei. Thi er ei det en forunderlig Wei, hvorpaa Herren udfrier fra Fienden og strider imod Fienden, at han lader Fienden høre en Lyd som af mange Vogne, ja som af en stor Hær, hvoraf Fienden bliver saa forskrækket, at den flyr og forlader sin Leir med alt Forraad. Hvilket Menneske havde vel kunnet optænkt denne Wei? Gud kan med en Lyd forjage Fienden, og lade den oversaltes af Frygt og Stræk. Vi skulle ogsaa troe Ordet, og ikke gjøre ligesom hiin ugudelige og vantroe Høvedsmand, der ikke vilde tro Prophetens Ord, hvorfor han ei blev værdig at æde af Brødet, omenstjænt han saa det; thi Vantroen er Legemets og Sjælens Død, men Troen og Miblet, hvorved Gud beviser sin Almagt paa os, og er et saadant Middel, hvorved Guds store og forunderlige Hjælp erlanges baade til Legem og Sjæl.

Ende Dele.

1. Den ganste Historie om den store Mængde Folt, som forsamlede sig til Herren, efter de fire Evangelisters Beretning, hvoraf vi skulle lære, hvorledes vi først og fornemmelig skulle søge den rette Sjæle-Spiise og Livets Brød.

2. Vilde vi betragte Herrens Undergjerning, hvorledes der paa Sjælens Spiise følger den legemlige Næring og Legemets nødtørftige Mættelse, samt at Gud ved fire Midler vel-signer Næringen.

Den trofaste Gud ville ogsaa bespise os med Forstands, Bliksdoms og Livets Brød, og lade os drikke det levende Vand af den Helligaands Trøste-Væger (Jer. 16, 7.) og ogsaa give os vort Legems Nødtørst, ved Jesum Christum. Amen.

Første Deel.

Hvor meget Folk, som forsamle sig til den Herre Christo.

Og meget Folk fulgte ham, fordi de saae hans Tegn, som han gjorde paa de Syge. Hvorledes dette Folk er draget og løbet efter den Herre Christum, det beskriver St. Mathæum i 14, 13., St. Marcus i 6, 33., St. Lucas i 9, 11. og St. Johannes i 6, 1. *rc.* Herren er nemlig bleven enig med sine Disciple at gaae hen til et øde Sted, for at hvile et Løbet; thi Herren har ei høvt saa megen Tid, at han har kunnet æde et Stykke Brød med Fred, hvisaarsag han vil drage hen til et øde Sted; derfor træder han ind i et Skib, farer over Havet til den Stad Tiberias, og begiver sig strax derfra hen til et øde, eensomt Sted. Men der Folket have hørt det, ere de dragne ud af alle Stæder, ere løbne med hverandre tilføds efter ham og komme forud for ham til Stedet. Og der Jesus saae den store Mængde Folk, ynkedes han inderlig over dem; thi de vare som Faar, der have ikke Hyrde; og han helbrede deres Syge, og begyndte at lære dem meget.

Men der Dagen nu var fast forløben, gif hans Disciple til ham og sagde: Det er her et øde Sted og Dagen er nu fast forløben: Lad dem fare, at de kan gaae hen i de omliggende Landsbyer og Byer, at købe sig selv Brød; thi de have Intet at æde. Men Jesus sagde til dem: De have ikke behov at gaae hen; giver I dem at æde. Men de sagde til ham: Vi have her ikke uden fem Brød og to Fiske. Dermed vil Herren erindre Disciplene deres forrige Undergjerninger, som de havde gjort; thi St. Lucas siger i Cap. 9, 10., at Herren kort tilforn havde sammenkaldt de tolv Apostle, og givet dem Magt og Myndighed over alle Djævl, og til at helbrede alle Sygdomme; hvorpaa de ere dragne ud og have gjort store Mirakler, og ere da komne tilbage til Herren og med Glæde forkyndt, hvor store Ting de have gjort. Derfor har Folket i stor Mængde løbet efter baade Herren og Apostlerne, saa at de ingen Noe har kunnet faaet for dem, hvorfor han tog dem til sig og veeg bort til det førømtalte øde Sted. Derfor siger Herren: Giver I dem at æde, og vil dermed erindre dem, at han havde givet dem Magt at gjøre Undergjerninger, ligesom Elisa med saae Brød bespiste hundrede Mænd. 2 Kong. 4, 42. *rc.* Altsaa, havde Disciplene kunnet opvække Døde, saa havde de ogsaa kunnet bespise Levende, men de forstode det ikke. Derpaa gjør Herren denne herlige Undergjerning, og bespiser fem tusinde Mænd med fem Brød.

Saa snart som nu Herren havde bespiist Folket og velsig-

net dem, lod han sine Disciple atter træde ind i Skibet, og lod dem fare igjen over Havet; men selv lod han Folket fra sig, og steg op paa Bjerget, selv alene, og bad, hvor han forblev i Bønnen indtil Midnat. Men Skibet, hvori Disciplene fore, leed Nød af Bølgerne, thi Vinden var dem imod. St. Marcus siger: Han saae, at de leed Nød, idet de roede. Men ved den fjerde Vagt om Natten kom han til dem, og gik omkring paa Havet; men da Disciplene saae ham gaae paa Havet, forstrækkedes de, og meente, at det var et Spøgelse, og de raabte af Frygt. Men Jesus talede strax med dem, og sagde til dem: værer frimodige! det er jeg; frygter ikke. Men Peder svarede ham og sagde: Herre, dersom det er dig, da byd mig at komme til dig paa Vandet. Og Jesus sagde: kom! og Peder traadte ned af Skibet, og vandrede paa Vandet, for at komme til Jesum, men der han saae et stærkt Veir, frygtede han; og da han begyndte at synke, raabte han og sagde: Herre, frels mig! og Jesus udtrakke strax Haanden, og tog fat paa ham, og sagde til ham: du lidet Troende, hvi tvivlede du? Og der de steg ind i Skibet, stillede Beiret, og strax i et Dieblis var Skibet hos Landet, hvorhen de vilde. Mærk vel dette Mirakel og Undergjerning — nu midt paa Havet, i næste Dieblis ved Landet. Men de, som vare i Skibet, kom, og faldt ned for ham, og sagde: du er sandelig Guds Søn. Og der de vare overfarne, kom de til det Land Genesareth, hvor Folket atter løb om ham i den ganske omlygende Egn, og begyndte at føre dem, som havde ondt, omkring paa Sengene, hvor de hørte, at han var. Og hvor han gik ind i Byer eller Stæder, eller Landsbyer, lagde de de Syge paa Torvene, og bade ham, at de ifkun maatte røre ved Sømmen paa hans Klædebon; og alle de, som rørte ved ham, bleve helbrede. Men St. Johannes siger, at Folket, som var bleven paa hiin Side Havet, dem, som havde ædt Brødet formedelst Herrens Taksigelse, at de, der de fornam, at Herren var faren over Havet, da ogsaa have traadt ind i Skibe og fore over Havet til Capernaum, og ledte efter Jesum. Men der de fandt ham, sagde de til ham: Rabbi: naar er du kommen hid? Hvorledes er du saa snart kommen herover? (Thi Herrens Skib var for Dieblis-ket ved Landet.) Herren svarede: Sandelig, sandelig siger jeg eder: I lede efter mig, ikke fordi I have seet Tegnet, men fordi I aade af Brødene, og bleve mætte. Arbejder ikke paa den Mad, som er forgjængelig, men paa den Mad, som varer til et evigt Liv, hvilken Menneffens Søn skal give eder. Jeg er det Livsens Brød; hvo som kommer til mig, skal ikke hunge; og hvo som troer paa mig, skal aldrig tørste.

Uf denne Historie, som er saa saare deilig og trøstelig, høre

vi, ved hvilken Heilighed Herren er bleven forarsaget til denne herlige Undergjerning, og hvorledes ogsaa Herren selv udlægger dette sit herlige Mirakel, visende os sammes aandelige Betydning, nemlig, at han er det rette Himmelbrød, det Livsens Brød, hvilket er den rette Hoved-Lærdom i denne Undergjerning. Og er herved først at tage vel i Agt, at Folket i saadan Mængde løb til Herren, saa at han ingen Noe kunde have for dem, ei engang Tid til at æde et Stykke Brød; og uagtet han ofte har maattet skjule sig paa øde Steder, saa har han dog ingen Fred kunnet faaet for Folket; thi Nøden har drevet dem til den Herre Christo, baade Sjæls og Legems Nød, Sjælens Hunger og Legemets Sygdom. Sygdomme er ogsaa en Hunger, naar de arme Syge hungre efter deres Legems Sundhed, hvorfor Historien siger: Og der Jesus gik frem, saae han meget Folk, og han yndedes inderligen over dem, og helbrede deres Syge. Heraf skulle vi lære: Først, at vi frem for alle Ting skulle søge vor rette Sjæle = Spise hos Herren og af den legemlige Undergjerning erkjende, at vor Herre Christus fornemmeligen er kommen, for at hjælpe vore Sjæle fra evig Hunger og evig Sygdom; thi al legemlig Spise og Legems-Sundhed hjælper intet, hvor Sjælen ikke har Livets Brød og den evige Sundhed, men maa lide den evige Hunger og den evige Død. Folket saae for Dinene, at Livet var i Christo, og at det udgik fra ham, og helbrede de Syge, hvoraf de skulde have sluttet, at i ham, ja at han selv var den sande Gud og det evige Liv, 1 Joh. 5, 20. Derfor skulde Folket af Herrens Mirakler have lært, som ogsaa mange gjorde, at han var Livets Fyrste, Livets Træ, (Ap. Gj. 3, 15. 1 Mos. 2, 9.), i hvilken var det evige Liv; thi den legemlige Sundhed er ei den rette, men den evige, hvilken ved den legemlige skulle antydes. Det er et skønt Speil, at alene i Christo er det evige Liv, og hvo som gjerne er hos ham, den skal evigen leve. Har Folket i denne Verden steds villet være hos Christum, hvad vil da blive hijsset? Herre, her i dette yndefulde Væsen er godt at være! Sandelig, al Verden maatte vel løbe efter en saadan Mand, at den kun maatte høre og see ham. Betænk derfor denne store Mængde med Folk, nemlig fem tusinde Mænd, foruden Qvinder og Børn, som paa engang have været hos ham. Har nu i dette Liv saa meget Folk havt Lyst til at see og at høre Herren, da hans guddommelige Kraft og Herlighed kun paa en skjult Maade og i stor Ydmyghed har ladet sig tilsyne, — hvor mange tusinde Gange tusinde Mennesker vil ei paa hiin Dag staae omkring ham og have Lyst at beskue hans Herlighed, som ei mere paa en dunkel Maade vil lyse af ham, ligesom i hans Fornedrings = Stand her i Verden, men hvor der

vil være ibel Liv, Kraft og Lys, hvori aldrig noget Die vil kunne see sig træt eller mæt. I Mat. 7, 9. see vi, „at en stor Skare, hvilken Ingen kunde tælle,“ stod for Lammet. Det vil da være den rette Spiise, som vil være evigen og altid, hvor vi aldrig mere hverken vil hungre eller tørste, hvor Guds Lam vil føre os paa de rette grønne Græsgange og til de levende Vand-Kilder.

For det andet, naar vi betænke dette i Troen, saa spise vi det rette Himmelbrød, Livets Brød; vi æde da af Livets Træ, som staaer midt i Guds Paradiis, som er Kristus, og hvilket her ved denne Herrens Undergjerning er antydet. At erkjende Christum ret i Troen, have ham kjær, søge sin Retsfærdighed og Salighed alene i ham, med levende Haab at hænge ved ham, sætte al sin Hjertes Trøst alene paa ham, paakalde ham, overgive ham sit Legeme og sin Sjæl, og af Hjertet glæde sig i ham — det hejder at æde af Livets Brød. Derfor siger Herren: „Arbejder paa den Maad, som varer til et evigt Liv, hvilken Menneffens Søn skal give eder. Jeg er det Livsens Brød; hvo som kommer til mig, skal ikke hungre; og hvo som troer paa mig, skal aldrig tørste,“ Joh. 6, 27. 35. Ligesom han vilde sige: Denne legemlige Spiise, som I nu have ædet, er ikke det rette Brød; I maa have høiere Tanker, og troe paa mig, at jeg er den forjættede Messias, eders Forløser, Frelser og Saliggjører, og I maa sætte alt eders Haab og al eders Tillid paa mig, saa have I det evige Livs rette aandelige Spiise, hvilket er antydet ved det Manna, Jøbernes Himmelbrød, og tillige ved dette nuværende Brød, som jeg har givet eder at æde, og hvorved I skulle lære at erkjende, at jeg er det rette Livsens Brød. Dette Brød, som I nu have ædet, giver det naturlige Liv, men mit Kjød og Blod giver det evige Liv.

For det tredie, saa lære vi videre deraf, at vi maa følge den Herre Christum, ikke for det Timelige og for Bugens Skyld, ligesom mange iblandt dette Folk gjorde, hvilke ogsaa Herren straffede. Der gives mange Folk, som søge det Timelige hos den Herre Kristus, men som ei finde det rette Brød, omendstjont de blive bespiist af ham til Legemets Ophold i dette Liv. Men de, som af Hjertet troe paa Christum, og forlade sig paa ham, dem er det, som blive aandeligen bespiiste til et evigt Liv, og de finde det rette Livets Brød. Mange Menneffer, og vel den største Deel i Verden, kunne ei sørge for andet end for det Timelige, og al deres Sorg og Klage er for, hvad de kun skal have at æde og opholde sig med, men om det Evige og om Livets Brød tale de Lidet eller Intet, hvilket og Hosias foreholber Jøberne, naar han siger: „Og de raabe ikke til mig i deres

Hjerte, naar de hyle paa deres Seng; for Korn og Most holbe de sig tilfammen, de afvige og overtræde imod mig," Hos. 7, 14. Det er, de holbe kun deres Gudstjeneste for det Timeliges og for Bugens Skylb, men om den evige Sjæle-Spise bekymre de sig intet. Saaledes gjør ogsaa dette Folk; de følge Herren efter, for at han maatte bespise dem eller gjøre dem legemlig funde; for den evige Sundhed og den evige Spise bekymre de sig libet. Disse elske og søge ikke Herren, men sig selv, hvorfor ogsaa mange af dem forlode Herren, da han talede til dem om Livets Brød. Joh. 6, 66. Men du, min kjære Christen! hvad enten du er fattig eller riig, saa efterfølg du med dit Hjerte aandeligviis den Herre Christum, og søg først og fremst for alle Ting Guds Rige, den rette Sjæle-Spise, saa vil han baade aandelig og legemlig bespise dig, ligesom den 34te Ps. B. 11 siger: „De, som søge Herren, skal ikke have Mangel paa noget Slags Godt!" Herren vil ogsaa helbrede saavel den aandelige som legemlige Sygdom, Ps. 103, 3. 2c.: „Den, som forlader dig alle dine Misgjerninger, den, som læger alle dine Sygdomme, den, som igjenslører dit Liv fra Fordærvelse, den, som kroner dig med Misfandhed og Barmhertigheder." Ja, dersom du af ganske Hjerte vil efterfølge Herren, saa vil han vederqvæge dig med den allerkosteligste aandelige Spise, ligesom det berom hedder i Ps. 22, 27.: „De Sagtmødige skal æde, og mættes, de skal love Herren, som søge ham; eders Hjerte skal leve altid." Det er den rette Spise, hvoraf Hjertet lever evindeligt, og hvorom det hedder videre i Ps. 36, 9.: „De skal blive drukne af dit Huses Fedme, og du skal give dem at drikke af dine Wellyster's Bæk." Og Ps. 23, 5. 2c.: „Du bereder et Bord for mig mod mine Fiender; du gjorde mit Hoved fedt af Olie; mit Væger flyder over. Visfelig, Godt og Misfandhed skal efterjage mig alle mine Livsdage, og jeg skal blive i Herrens Huus i lang Tid." Gud mætter vore Hjerter, idet han antænder i dem en Kjærlighed til det Himmelske, og derimod udslukker Kjærlighed til Verden i dem. Det er et meget større Under, at udrydde Verdens Kjærlighed i et Menneſke, end som at skjænke og overgive En al Verdens Goder; thi af hiint bliver Menneſkets Hjerte roligt, men af dette bliver det ustabigt og uroligt.

Den anden Deel.

Dersom du nu først har sørget for din Sjæl og søgt og fundet Livsens Brød, saa vil Christus ogsaa bespise dig til Legemets Nødtørst.

Herren vil snart sige: Hvorfra kjøbe vi Brød? Her skulle

vi da først lære i Troen at see paa Guds Haand og Mund; thi det faderlige og barmhjertige Hjerte sørger for os, naar vi kunde fortroe os ham, og forlade os paa ham; ja Gud tænker før paa dig, førend du tænker paa ham, som det hedder i Aab. 2, 9.: „Jeg veed dine Gjerninger, og din Trængsel og Fattigdom.“ Den Gud, der har skabt Hjertet, saa det kan tænke, skulde han ikke tænke? Ps. 9, 19. siger: „En Fattig skal ikke glemmes evindeligen, eller de Glediges Forventelse fortabes altid.“ Det kan jo ei seile, at det jo maa haardt fortryde Gud Herren, da han er saa barmhjertig, at hans Barmhjertighed overgaaer vidt al Fader- og Moder-Barmhjertighed, at dog uagtet dette Ingen vil ret fortroe sig ham. Det fortryder et Menneske, naar man ei vil forsee sig noget Godt af ham; skulde det da ei meget mere fortryde Gud? Thi hvo, som ikke troer ham, den gjør ham til Løgner. Naar vi kun kunde troe det ene Sprog i den 103die Psalme, saa vilde det ernære os alle; af! hvo som af Hjertet kunde troe dette Ord: „Ligesom en Fader forbarmer sig over Børn, saa forbarmer Herren sig over dem, som frygte ham.“ Og Ps. 40, 48. siger: „Jeg er elendig og fattig, men Herren maa tænke paa mig; du er min Hjælp, og den som udfrier, min Gud, tøv ikke.“ Saa siger og St. Paulus: „For denne Sags Skyld bærer jeg mine Knæ for vor Herres Christi Fader, af hvilken Faderlighed kalbes i Himlene og paa Jorden,“ Eph. 3, 15.

Det er nu Forskjellen mellem Christne og Hedninger. Rette og sande Christne hænge med deres Troe og Haab ved Guds blotte Naade og Barmhjertighed, hvorved da alle deres Gjerninger regjeres af Gud, og blive de da forunderlig ernæret af Gud, forunderlig beskyttet af Gud og forunderlig sørt af Gud, som det og derom hedder i Ps. 4, 4.: „Vider dog, at Herren haver adskilt en From til sig; Herren skal høre, naar jeg raaber til ham.“ See til Abraham, Isaak, Jacob og Joseph, hvorledes de i Troen drog fra et Land til et andet, og hang blot ved Gud. Deraf kom ogsaa Mose Undergjerninger og Davids forunderlige Seire. Og saaledes fleer det endnu; naar man alene hænger ved Gud, saa gjør Gud rette Mirakel-Mennesker af sine Christne. Men Hedningerne og de hedenske Hjerter føre alle deres Ting paa udvortes Styrke og Hjælp, ligesom Ps. 20, 8. siger: „Disse forlade sig paa Vogne, og disse paa Heste; men vi, vi vil komme Herrens vor Guds Navn ihu.“

Herpaa have vi et mærkeligt Exempel i Israels Børn, hvem Gud i Besynderlighed havde udvalgt dertil, at han paa dem vilde bevise sin Magt, sin Hjælp og sine Undergjerninger; de skulde alene i Troen see paa ham, saa vilde han lede, føre

og beskyttede dem. Det skulde alt være Guds Bærl, hvad Israels Børn gjorde; han vilde ernære dem, beskytte dem og straffe for dem. Og det skulde være Forskjellen mellem dem og Hedningerne. Ligesom Hedningerne forlode sig paa deres legemlige Magt, saa skulde derimod Israels Børn alene forlade sig paa Gud og troe paa ham. Saalænge som de nu gjorde dette, saa længe var Gud deres Konge og Fyrste, og derfor gjorde Gud saadanne forunderlige Ting ved Moses, Josva og Dommerne. Men endelig vilde ogsaa Israels Børn have en legemlig Konge, og bad Gud om en Konge, sigende: Vi ville ikke mere leve saaledes i Troen; men vi ville ogsaa have en Konge, der kan drage ind og drage ud for os, og føre vore Krige, ligesom Hedningerne. 1 Sam. 8, 5. 2c. Al, det daarlige Folk! Gud havde tilforn ført deres Krige, og nu ville de have et Menneske til Konge, ville ikke mere være Guds Folk, men leve ligesom Hedningerne og have en Konge som dem. Derfor fortørnes Gud, at de ville have en Konge og forkaste ham; dog forbarmebe han sig over dem, og førte deres Krige ved deres Konger, som han gav dem.

Saaledes forsøger her Herren Philippus, om han har et kjædeligt, hedenskt Hjerte, eller et troende, kristeligt Hjerte, som forlader sig mere paa Gud end paa Verden. Havde nu Philippus, som en Christen skulde have gjort, sagt: Herre, om vi end intet Brød have, saa have vi dog det rette Livets Brød; du kan hjælpe, naar vore Dine slet ingen Hjælp see! saa havde han havt rette Troes-Dine; men nu vender Philippus det om, og taler om Penge, om to hundrede Penninge og saadant. Da blev hans Hjerte aabenbaret, ligesom det altid i Nøden aabenbares, hvad som er i Hjertet; og er et Speil paa alle naturlige vantroende Mennesker. Moses plagedes ogsaa heraf, da Gud sagde til ham, at han skulde give Folket Kjøb at æde. 4 Mos. 11, 21. 22. Istedetfor at han skulde see paa Guds Almagt, saa han paa de sex hundrede tusinde Mænd. Ingen veed, hvad for en Troe han har, uden naar han kommer i Ansægtning.

For det andet see vi heri fire Midler, hvorved vor Næring bliver velsignet: 1. Bønnen; thi den Herre Christus beder og takker. 2. Guds Befaling og Bud, at forrette sit Kald i Lydighed, og at see paa Guds Ord og Forjættelse. 3. At være god og barmhjertig imod de Hungrige og Trængende. 4. At opsamle de tiloversblevne Smuler.

1. See, hvad gjør Herren her? Han tager Brødet og takker, det er, velsigner og formerer det ved Bønnen; thi Bønnen formerer, men Forbandelsen fortærer. At bede er det samme som at velsigne, men at velsigne er at formere og at erholde

Vært eller Fremgang, samt at fordrive Ulykken. At bede lidet er at have liden Velsignelse og Lykke; thi med Bønnen afvender man Ulykken og det Onde. De onde Mander anvende al deres List derpaa, at de kan hindre Menneſkets ſande Vel og tilbagebringe Næringen, men herimod maa vi ſtride med Bønnen. Derimod har Gud befalet de hellige Engle paa alle vore Veie, at befordre vort Kalb; og det gjør de paa Guds Befaling, naar vi bede Herren derom. Derfor ſtaaer i den 91de Pſ. v. 11. 15. Bønnen og Englenes Beſtjærmelſe ſpiet til hinanden, thi det hedder: „Efterdi han haver Lyſt til mig, ſiger Herren, ſaa vil jeg udfrie ham; jeg vil ophøje ham, thi han kjender mit Navn. Han ſkal kalbe paa mig, og jeg vil hørhøre ham, jeg er hos ham i Nød, jeg vil frie ham og herliggjøre ham.“ Har du en Dag ikke bedet, ſaa har du ei velsignet dit Huus og dine Børn; du har da bebrøvet de hellige Engle og gjort efter de onde Manders Willie, hvilket gjør, at Folkene blive forarmet, at deres Huſe ere fulde af Forbandeſe. Derfor ere alle Hjørner fulde af Armød; thi Forbandeſen æder al Velsignelse op. Hør og ſee, hvad Herren gjør: Han tager Brødet i ſine hellige Hænder, og — ligesom St. Marcus ſiger — ſeer op til Himmelen; dette har været de allerhelligſte og reneſte Sukke, hvorved Velsigneſen fra Himmelen er kommen. Velsigneſen er i Guds Haand, og paa Guds milde Haand maa vi ſee, ligesom Esau og Jacob ſaae paa deres Fader Iſaaks Haand, indtil han velsignede dem. 1 Moſ. 17, 26. Og ligesom Iſaak ſagde til ſin Søn Jacob: „Kjære, kom nar, og kyſ mig, min Søn!“ ſaaledes kyſſe vi med Bønnen vor kjære himmelſte Fader. Og ligesom Patriarken Jacob, der han velsignede Joſeph's Børn, lagde ſine Hænder paa deres Hoved, hvorved Velsigneſen kom over Børnene (1 Moſ. 48, 14.): ſaaledes, naar Guds Haand uddeler Velsigneſen, ſaa er vor Bøn vor Haand, ſom modtager Herrens Velsignelse. Der ſtaaer nu Gud, og er beredt at uddele, og han ſeer hvem, ſom meeſt alvorligen beider ham, og hvem ſom meeſt opløſter ſine Dine mod Himmelen. Vor kjære Herre har ogſaa bedet for os alle, da han her ſukkede og ſaae op imod Himmelen, og velsignede Brødet; derved ſkulde vi trøſte os, og ofte, naar vi æde, tænke herpaa. Vor kjære Gud har tre Elags Skat: og Spiſe-Kamre: Det første er hans guddommelige Almagt, i hvilket er en uendelig og uubtømmelig Velsignelse og Forraab, hvoraf han kan beſpiſe og ernære alle Creature; ja om der ogſaa var ti tusinde Verdenen fulde af Creature, ſaa er dog hans Haand ei forkortet; men han frembringer, hvad han vil, i Himmelen og paa Jorden, i Havet og i det Dybe. Det andet Guds Spiſe-Kam-

mer er hans Ord; hvo som i Troen forlader sig derpaa, og troer hans Forjættelser, den samme lader han ei bøde af Hunger; „thi han bærer alle Ting med sit kraftige Ord, og Menneſket lever ikke alene af Brød, men af hvert Ord, som udgaaer igjennem Guds Mund.“ Ebr. 1, 3. Matth. 4, 4. Og i Ps. 104, 30. hedder det: „Udsender du din Aand, skabes de; og du fornyer Jordens Skikkelse.“ „Herre! derved (nemlig ved dit Ord) maa de leve,“ siger Ezechias Ef. 38, 16. Det tredie Guds Spise-Kammer er den Betsignelse, som Gud har lagt i Naturen. Alt, hvilket et rigt, fuldt Bord har ei Gud, naar man seer til Jorden, naar den grønnes; til Skoven, der er fuld af Fugle; til Havet, der er fuldt af Fiske; til den grønne Eng, der er fuld af Græs; til Agrene, der staae tykke af Korn. Alt, opløfter eders Dine, og seer op imod Himmelen, at I maatte bekomme et Stykke af dette rige, fulde Bord, og sandelig — det er nok til at bespise og mætte eder alle; ja der vil endnu blive noget tilovers, paa dette Bord, naar I kun i Sandhed tilbede Gud, opløste eders Dine imod Himmelen, ligesom Christus gjorde, og ere taknemmelig. Thi det gaaer her til ligesom med Havet, der har sin Tid, naaer det flyder tilbage, og naar det atter kommer igjen: Naar det nemlig flyder eller løber tilbage, saa tager det nemlig Skibene med sig i Havet, at de hente Gods og Varer, og naar det kommer igjen, saa bringer det Skibene atter med, at løbe ind vel beladne. Saaledes er vor Bøn et Skib, der farer paa Havet: Naar vi med vor Bøn og Taksigelse tilskriver Gud Alt, og sige: Herre, det er Alt dit! — saa flyder Havet tilbage i Gud, og da kommer Tiden, at Havet kommer igjen, og bringer Skibet vel beladet paany med sig. Lad din Bøn fare hen i Guds Naades-Have, saa vil den ikke komme tom tilbage. Saaledes kom Propheten Elias's Bøn igjen, ligesom et Skib fra Havet, og bragte en vederqvægende Regn af Havet i den tørre Tid. Vilde I altsaa flittigen bede og med den Herre Christum opløste eders Dine imod Himmelen, saa skulle I alle blive mættede, og Gud skal ei lade nogen af eder bøde af Hunger.

Det andet Middel er Lydighed i sit Kald, som fleer i Troen paa Guds Ord og Forjættelse; thi Herren befaler, at Folket skal sætte sig ned, hvilket de ogsaa gjøre, og tro derhos, at Herren vil bespise dem. Gjør ogsaa du saaledes, iagttag dit Kald og troe følgende Forjættelser: Ps. 33, 18. 19.: „See, Herrens Dine er til dem, som ham frygte, som haabe paa hans Misfandhed, at frie deres Sjæl fra Død, og holde dem i Live i Hungeren.“ Ps. 37, 18. 19. 25.: „Herren kender de Frommes Dage; og deres Arv skal blive evindeligen. De skal

ikke bestjæmmes i den onde Tid, og de skal mættes i Hungers Dage. Jeg har været ung, er og bleven gammel, men jeg haver ikke seet en Nødsfærdig forladt, eller hans Sød naar den søger efter Brød." Ebr. 13, 5.: „Herren haver selv sagt: Jeg vil ingenlunde slippe dig, og ingenlunde forlade dig." Og Matth. 6, 32. hedder det: „Eders himmelske Fader veed, at I have alle disse Ting behov." Lad disse Guds Forjættelser være dig saa visse, som hans Undergjerning, den han her gjorde; thi omendstjont du ikke erfarer saadanne piensynlige Undergjerninger paa dig, saa skal du dog paa en forborgen Maade mærke dem hos dig og i din Næring.

Det tredie Middel er Godgjørenhed og Barmhertighed imod de Trængende, hvilket er antydet ved de fem Brød, som Diciplene gave Herren i hans Hænder, og som han derpaa uddeelte tilligemed Fiskene. Naar vi kun give Herren et Lidet af vort Brød og Næring i hans Hænder, saa formerer han det og erstatter det tusindfold igjen, naar vi dertil bekjende, at det er alt Guds Gave, og ei vort, men tilskriver det alt Gud. Og jeg tvivler ingenlunde paa, at der ei er nogen Christen, som har givet Gud en Almisse til hans Tjeneste, hvem det ei igjen er tusindfold erstattet. See, hvad for et grovt Menneſte, hvem noget blev givet, og som ei vilde gjengjælde samme; men skulde Gud da ei meget mere gjøre dette? Hvor mange Brød gjør ei Herren af disse fem? Han formerer Brødet væsentlig, som den, der er mægtig at skabe og formere alle Ting. Hvo som giver noget lidet i Guds hellige Hænder, den giver ham Marsag til, at han udgyder sin Godheds Brønd, ligesom en Vandstrøm, over ham. See til Enten i Zarepta, som af hendes lidet Meel bagede Propheten en Kage (1 Kong. 17, 14.) — blev det hende ei rigeligen belønnet? Derfor maatte Jøderne i det gamle Testamente give Gud Førstegrøden, paa det at Gud igjen maatte give ham Kornets Førstegrøde, for at Gud maatte velsigne den ganſte Hjord. Derfor siger Herren, at en Drif kolbt Vand ei skal blive ubelønnet. Saa ganſte lidet fordrer Gud af os, og giver os dog saa meget igjen — saa vel behager ham Lydigheben.

Saaledes gaaer det ogsaa til i aandelige Sager. Gud fordrer af os, at vi skal høre hans Ord, hvilket jo er en ringe Forbring, men hvilket et stort Gode giver ei Gud os i Ordet? Ligesaa fordrer Gud af os, at bruge de hviærdige Sakramenter, at vi i begge Sakramenter skulle betænke hans Død, og derved gjør han os deelagtige i sin Døds Frugt. 1 Cor. 11, 26. Gal. 3, 57. Nagtet Daaben er et ringe Middel, saa isøre vi os dog deri Christum, og han skænker os deri alle sine gode og himmelske Ting. Hvor let

har ei Herren gjort os vor hellige Guds tjeneste; han har ved sin bittre Lidelse og Blodsudgydelse fortjent os det evige Liv og Syndernes Forladelse, og har dog, til at blive deelagtig i saadanne dyrebare Skatte, forordnet saadanne ringe Midler som Daaben og Nadveren; — og endnu kan man ei bringe os ugunstelige Menneſter dertil! Saaledes har Herren lovet saadan rig Belønning en Drik koldt Vand, og dog vil man ei give et Bygbrød udaf sine Hænder i Guds Hænder, at han maatte velsigne det; men man river det før Gud af hans Hænder — saa troende er Verden!! Naar du til Guds tjenesten giver en Skilling, saa er det et Stykke Brød, som du giver Gud i hans Hænder; han vil rigeligen velsigne dig det.

Det fjerde Middel, hvorved Gud velsigner Næringen, er Sparſomhed, som vi ſee ubi Herrens Ord: Samler tilſammen de overblevne Stykker, at intet forkommes. Mange Folk misbruge deres Stykke Brød i Gjenſtridighed og Modvillie, og af de ſtore Guds Velgjerninger, hvoraf de ſkulde tage Anſag at love, at elſte, at ære og at priſe Gud, tage de Anſag at foragte og beſpotte Gud, ligesom Propheten Jeremias foreholder Iſraele ſaadan deres Modvillie, naar han ſiger: „Der jeg havde mættet dem, da bedrev de Horerie, og ſloge ſig ſammen i Troppetal i Horehuſet. De ſtode aarle op, ſom velforede Heſte; de vrinſkede hver ad ſin Næſtes Huſtru. Skulde jeg ikke hjemſøge for diſſe Ting? ſiger Herren; og ſkulde ikke min Sjæl hævne ſig paa ſaadant Folk, ſom dette er?“ Jer. 5, 7. 2c. Saadanne Folk gjøre ligesom Hanon, Ammoniternes Konge, da hans Fader var død, ſendte David ſine Tjenere til ham, for at trøſte ham, og bevife ham Barmhertighed; men Hanon haanebe Davids Tjenere, lod dem ſaaledes halvnøgne med Skændſel og med Spot vende tilbage. Derover blev da David vred, og udsende ſin Hær og af dem fyrretøve tuſinde Mænd. Saaledes gjøre ogsaa de Rige, ſom misbruge Guds Gaver ſaaledes, at de ſendte dem tilbage igjen til Gud med Haan og Spot; men det vil gaae dem ilde, og Gud vil hævne det. Vi ville ſlutte med Ps. 104, 27. 2c.: „De ſkal alle vente paa dig, at du ſkal give dem deres Mad i ſin Tid. Giver du dem, da ſanke de; oplader du din Haand, da mættes de med Godt. Skjuler du dit Anſigt, da forſædres de; ſamler du deres Mand fra dem, da opgive de Manden, og de komme til deres Støv igjen. Udsender du din Haand, ſtabes de, og du fornyer Jordens Skikkelse. Herrens Være ſkal være evindelig, Herren ſkal glædes i ſine Gjærninger. Jeg vil ſynge for Herren, medens jeg lever, jeg vil ſynge Pſalmer for min Gud, medens jeg er til.“ Amen.

Femte Søndag i Faste.

Evangelium, Joh. 8, 48. 2c.

I anden Samuels Bog Cap. 15, 16. og 18. og i 1 Kong. 2 Cap. læse vi følgende Historie: Da den kjære David, forfulgt af sin ulydige Søn Absalon, blev forjaget fra Jerusalem, og måtte flye, gik han besteligen bebrøvet i Sjælen over Nedrons Bæk og op ad Oliebjerget, med Hovedet indhyllet i en Kappe, og udgjød Taarer, samt ledsaget af en stor Skare af det bebrøvede Folk, som ogsaa havde skjult hver sit Hoved og fulgte ham grædende. Der nu David var gaaet fra Toppen, see, da gik en Mand ham imøde, hvis Navn var Simei, og han bandede og kastede Stene efter David, sigende: gik ud, du blodgjerrige Mand, og du Belials Mand. Herren haver betalt dig alt Sauls Huses Blod, i hvis Sted du er bleven Konge, og Herren haver givet Riget i din Søns Absalons Haand; og see, du er i din Ulykke, thi du er en blodgjerrig Mand. Da sagde Absai til Kongen: Hvorfor skulde denne døde Hund bande min Herre Kongen? Kjære, lad mig gaae over, og jeg vil borttage hans Hoved. Men Kongen sagde: Lad ham bande; thi Herren haver sagt til ham: band David. See, min Søn, som er kommen af mit Liv, søger efter mit Liv, og hvortil skulde ikke meget mere nu denne Benjaminitt gjøre det? Lader ham være, og lader ham bande; maaskee Herren skal see til min Elendighed, og Herren skal betale mig godt, isteden for hans Forbandelse paa denne Dag. Saa gik David og hans Mænd paa Veien; men Simei gik hos Siden paa Bjerget, tvært over for ham flux frem, og bandede, og slog med Stene tvært over for ham, og støvede med Støven. Men det varede ei længe, førend det kom til et Slag imellem Davids Hær og Absalons Hær, i hvilket Absalon flygtede; men, da han reed igjennem en Skov, og kom under Grenene af en stor Eg, da holdtes hans Hoved fast ved Egen, og han blev hængende mellem Himmel og Jord; thi Dyret, han reed paa, løb igjennem. Da Joab, Anføreren over Davids Hær, fik bette at vide, støbte han tre Spyd i Absalons Hjerte, der saaledes modtog Rønnen for hans Ulydighed og sit Oprør. Da satte Gud David atter ind i Kongeriget; thi alt Folket trættede i alle Israels Stammer, og sagde: David er alligevel vor Konge; han friede os af vore Fienders Haand, og han, han reddede os af Phillisternes Haand. Hvorfor skulle vi ei hente vor Konge tilbage igjen? Dertil talede Præsterne Zadok og Abjathar med de Ælste i

Juda; og Savib hørte alle Mænds Hjerter i Juda, som een Mænds; og de sendte til Kongen, sigende: Kom du tilbage, og alle dine Tjenere. Og see, da gik ogsaa Simei, som havde bandet og spottet David, Kongen imøde, faldt ned for hans Ansigt og sagde: Min Herre! tilregn mig ikke den Misgjerning, og kom ikke ihu, hvad din Tjener mishandlede paa den Dag, som min Herre Kongen gik ud af Jerusalem; thi din Tjener kjender, at jeg, jeg haver syndet; og see, jeg er i Dag den første, som er kommen af alt Josephs Huus, at brage ned imod min Herre Kongen. Da sagde Abisai, Davids Hovedsmand: Skulde ikke Simei dødes for denne Sags Skyld? thi han bandede Herrens Salvede. Men David svarede: Skulde nogen Mand i Dag dødes i Jsrael? thi mon jeg ikke veed, at jeg er bleven Konge i Dag over Jsrael? Og Kongen sagde til Simei: Du skal ikke dø; og Kongen spær ham det. Men da Tiben nærmede sig, at David skulde dø, sagde han til sin Søn Salomon: See, du haver hørt dig Simei, som bandede mig med en gruelig Forbandelse, paa den Dag jeg gik til Mahanaim; men han, han kom ned mod mig til Jordanen, og jeg spær ham ved Herren, og sagde: Jeg vil ikke slaae dig ihjel med Sværdet. Men nu, du skal ikke lade ham være ustyldig, thi du er en vis Mand, og du veed, hvad du skal gjøre ham. Da nu David var død, kaldte Salomon Simei til sig, og sagde til ham: Byg dig et Huus i Jerusalem, og boe der; og gik ikke der ud fra, hid eller did; thi det skal stee, paa hvilken Dag du gaaer ud, da viid, at du skal visse dø. Men det stebte, der tre Aar vare til Ende, at to af Simei Tjenere flyede fra ham, og Simei drog efter dem, for at hente dem tilbage. Der dette blev Kongen tilkjendegivet, sendte han hen, og lod kalde Simei, og sagde til ham: Haver jeg ikke svoret dig ved Herren og sagt: Paa hvilken Dag du gaaer ud, og gaaer hid eller did, skal du vist vide, at du skal visse dø? og du sagde til mig: Det Ord er godt, som jeg haver hørt. Hvorfor haver du ikke holdet Herrens Geb, og det Bud, som jeg bød dig? Du, du veed al den Ondskab, som dit Hjerte veed, at du gjorde min Fader David; og Herren haver ladet din Ondskab komme tilbage paa dit Hoved. Saa bød Kongen Benaja, og han gik ud, og faldt an paa Simei, og han døde. Saa forunderlig er Guds Dom imod og over dem, som bespottede Majestæten.

Dette er nu et fortræffeligt Forbillede af vor Herre Jesum Christum; thi først, ligesom David blev forfulgt af sin egen Søn, saaledes blev ogsaa den himmelske David, Jesus Christus, forfulgt af sin førstefødte Søn, det jødiske Folk.

2. Ligesom David gik op ad Oliebjerget og græd, saaledes gaaer ogsaa vor Herre Kristus i sin Passion og Forsølgelse opad Oliebjerget, grædende og bedende.

2. Ligesom David blev bespottet og stenet, saaledes bespottet Jøderne i Dagens Evangelium Herren paa en gruelig Maade, og ville stene ham.

5. Ligesom David sagde til sine Øverster: Lad ham bande, Herren haver befalet ham det, og erkjende det saaledes for en Guds Straf og Tilstikkelse, og bar denne Bespottelse med stor Taalmodighed, samt haabede, Gud vilde omvende hans Fiendes Forbandelse til Velsignelse, saaledes bærer den Herre Kristus sine Fienders Bespottelse med stor Taalmodighed, forsvare sig sagtmodigen, erkjender det for et Stykke af sin Lidelse, som han maa lide og taale, og venter Guds Velsignelse. Kristus blev en Forbandelse for os; thi enhver forbandede ham. Gal. 3, 13.

5. Ligesom ogsaa David blev igjen indsat i sit Kongerige, saaledes er og den Herre Kristus, efter først at have taalt saadan gruelig Bespottelse, Forbandelse og Modsigelse, samt lidt Korsets Død, da af Gud indsat i hans Rige, paa hans Herligheds Throne, hvor han beviser Naabe imod alle sine Fiender, som falde ham til Fode, og siger: Der skal i Dag, det er, saa længe Naadens Tid varer, den salige Naabes-Dag, Ingen døje i Jsrael. Paa denne min Glædes- og Naabes-Dag skal Ingen døje, siger han, ligesom David; thi vide I ikke, at jeg i Dag er bleven Konge i Jsrael? Og bekræfter samme med disse Ord: Sandelig, sandelig siger jeg eder: Dersom Noget holder mit Ord, skal han ikke see Døden evindeligen. Men vil Noget ei holde denne Herrens Eed, og med Simeon i Ubødsfærdighed efterløbe den onde Hov, dem vil den retfærdige Dommer gjengjelde al deres Ondskab, og vil slaae dem med den evige Død.

Ellers efter Bogstaven, saa er denne Historie et klart Speil, hvori Undersaatterne skulle bese sig, hvorledes Gud vil straffe al Ulydighed, Forbandelse, Bespottelse og Løgn imod Dyrigheden. Omendstjønt Gud stundom tilstikker os en Bespottelses- og Forhaanelses-Tid, ligesom over Ezechias, da de Øverste for Kongen af Assyrien forhaanede ham paa Muren, og tilskreve ham et grueligt Smæde-Brev, hvilket Smæde-Brev Kong Ezechias tog, og gik i Templet dermed, udbredte det for Herren og sagde: Denne Dag er Nødens, og Straffens, og Bespottelsens Dag (See 2 Kong. 18de og 19 Cap.), ja ligesom Gud tilstikkede, at hans Søn blev forhaanet paa Korset, — saa vil dog Bespottelses-Tiden engang faae Ende, ligesom det i Joh. 11, 9. hedder: „Er der ikke tolv Timer om Dagen? Gud har

Liden i sin Haand, han kan forandre den og forvandle Forbannelsen til Velsignelse. David vil atter komme til Ure; Simeon vil blive nødt at falde ham til Fode, og hans egen Ondskab skal ombringe ham. Dette bevidner ogsaa Dagens Evangelium, hvorledes Jøderne have forhaanet deres Konge, og villet stene ham; men hvorledes det derover er gaaet dem, det har Udgangen viist os.

Vi ville da nu høre, hvorledes Herren forsvarer sin Person, Embede, Lærdom og Liv imod Jødernes Bespottelse, og ville inddele dette Evangelium i toende Hoved-Punkter:

1. Hvorledes Herren med sit ustyrlige Liv og sanddrue Lære beviser, at han er den sande Messias, og bruger dertil fire Argumenter. 2. Hvorledes han ogsaa af sin Guddom beviser, at han er den sande Messias, og bruger ogsaa dertil fire Argumenter.

1. Det ganske ottende Capitel af Johannes Evangelium, tilligemed de forangaaende Capitler beviser, at Striden inellem Jøderne og den Herre Christum har været om hans Person og Embede, om han var den sande Messias. Thi kort forud for dette Evangelium i 24 Vers siger Herren: „Dersom I ikke faae troet, at det er jeg (forstaae den sande Messias), skal I dø i eders Synder“; og atter i 28 Vers: „Naar I faae op-høiet Menneskens Søn, da skal I kende, at det er jeg.“ Foruden disse Argumenter bruger Herren endnu flere i dette Evangelium.

Det første Argument: Hvo af eder kan overbevise mig om nogen Synd? Herren spørger Jøderne, hvorfor de dog ikke vilde høre ham, da dog hans Levnet var uden Dabel, og hans Lærdom var Guds Ord og den evige Sandhed, og viser og beskriver dem hermed Messias Person, tager det første Argument af sin Ustyrlighed, og slutter saaledes: Hvem, som man ei kan overbevise om nogen Synd, den er den Allerhelligste, den forjættede Messias; nu kunne I ei overbevise mig om nogen Synd, det vide I vel, derfor er jeg den forjættede Christus. Dette Mærke og Kjendetegn paa den sande Messias findes i Es. 53, 9. 11., hvor det hedder: „Han gjorde ikke Vold, og der blev ei funden Svig i hans Mund; min retfærdige Tjener skal retfærdiggjøre Mange,“ og i Ps. 54, 8.: „Du elskede Retfærdighed og hadede Ugudelighed.“ I Dan. 9, 24. bliver Christus kaldt den Allerhelligste. Desaarssag saa slutter nu af mit ustyrlige Liv, hvem I skulle holde mig for.

I dette Argument er en herlig Trøst, nemlig, at vor Herre Christus ei alene for sig selv er retfærdig og hellig; men at han ved sin allerhelligste Ustyrlighed gjør os hellige og ret-

færbige; thi han selv med alt, hvad hans er, hører os til. Derfor er ogsaa hans Ustyrbighed og Retfærdighed vor Ustyrbighed og Retfærdighed, ligesom St. Paulus 1 Cor. 1, 30. siger: Christus er bleven os af Gud Viisdom, og Retfærdighed, og Helliggjørelse, og Freløsning." See, naar dine Synder nu bebrøve dig, naar du betragter dig selv i dig selv og efter din urene Natur, saa er der vel intet mere urent for Guds Dine end du; men naar du anseer dig i Christo, see, saa er du saa reen, saa hellig, saa retfærdig for Gud, at din Retfærdighed endog saa overgaaer alle Engles Retfærdighed; thi det er Christi Retfærdighed, som formedelst Troen bliver dig tilregnet. Phil. 3, 9. Udenfor Christo er Menneftet den ureneste og usaligste Skabning, men i Christo den skønneste, helligste og saligste Skabning. See, naar du nu beder, saa er dette den hellige Prydelse, du skal være iført, som David siger i Ps. 29, 2.: „Fører til Herren hans Navns Ære; tilbeder for Herren i hellig Prydelse.“ Og naar du nu skal bøde, saa indspøb og indvifle dig fast formedelst Troen i Christi Ustyrbighed, Retfærdighed og Hellighed. Det er de rette Klæder; hav dem ved Haanden, og siig: Åh, kjære Herre Christus! beklæd min Sjæl, som er nøgen og blottet fra al Retfærdighed, med din Ustyrbighed og allerhelligste Lydighed, at jeg ei paa din himmelske og evige Høitid maa findes nøgen og blottet, men iført den rette Bryllups-Klædning, som er dig selv, og som i Ef. 61, 10. kaldes Saligheds-Klæde og Retfærdigheds-Kappe, saa jeg ei maa blive evigen til Skamme. Det gamle Testaments Øpperstepræster maatte hellige Folket med Offer-Blod, og bryppe en Buks Isop i Blod, og stænke over Folket. 2 Mos. 12, 22. 3 Mos. 14, 6. 4 Mos. 19, 6. O kom, kjære Herre! og bryp dit hellige Evangelium og vor Troes spæde Isop-Buks i dit Blod, og bestænk os dermed, at vi i dig maa blive rene og hellige, ligesom David siger: „Rens mig af Synd med Isop, saa bliver jeg reen; toe mig, saa bliver jeg hvidere end Snee,“ Ps. 51, 9. Saa hedder det og i Høis. 4, 7.: „Min Veninde! du er aldeles beilig; og der er ingen Lyde paa dig.“

Det andet Argument, at Herren er den sande Messias, er, at han skal være en Lærer, og hans Værdom være den evige Sandhed; derfor siger han: Men siger jeg Sandhed, hvorfor troe I mig ikke? Det er, Messias skal lære og prædike den evige Sandhed, og ham skal man troe. Jeg siger eder Sandheden, derfor skulle I troe mig. Dette Kjenndetegn paa den sande Messias staaer i Ef. 61, 1.: „Den Herres Aand er over mig, derfor haver Herren salvet mig, til at kundgjøre et godt Budskab for de Sagtmødige.“ 5 Mos. 18, 15.: „En Pro-

phet midt ud af dig, af dine Brødre, ligesom mig, skal Herren din Gud opreise dig; ham skal I høre. Og hos Ef. 50, 4. hedder det og herom: „Den Herre, Herre haver givet mig de Lærdes Tunge, at vide at tale i Tide et Ord med en Træt.“ Og vil Herren sige saa meget. Have I ikke læst i Propheterne, at Messias skal være en Lærer og Prædiker med hulsalslige Læber? Men dette see I jo nu hos mig; mærker I da ikke, hvem jeg er? Hvorfor troe I mig dog ikke? Dette Beviis var saa glensynlig blandt Jøderne, at, da Herren prædikede i Nazareth, forundrede enhver sig paa de livsalige Ord, som udgik af hans Mund. Luc. 4, 22. Og da Herren en anden Gang prædikede, opløste en Kvinde af Folket Røsten, og sagde til ham: „Saligt er det Liv, som bar dig, og de Bryster, som du diebe,“ Luc. 11, 27. See, den arme Meninde, det trælbaarne Dyr, oplukkede sin Mund og straffede Propheternes Daarlighed, som bespottede Christum. (See 4 Mos. 22, 28. 2c. og 2 Petr. 2, 16.). Og da i Joh. 7, 31. 46. de Ypperstepræsters Tjenere skulde gribe Jesum, men hørte ham prædike, kom de tilbage, og sagde: „Der haver aldrig et Menneſte ſaaledes talt, ſom dette Menneſte. Naar den Christus kommer, mon man ſkal gjøre flere Tegn, end diſſe, denne haver gjort?“ I dette andet Argument have vi en herlig Trøst, nemlig, at Christus er vor Herre, vor himmelske Doktor, Lærer og store Prophet — „ſalvet af Gud til at forbinde dem, ſom have et ſønderbrudt Hjerter, til at udraabe for de Fængne Frihed, og for de Bundne Fængſelſets Opløſe,“ Ef. 61, 1.

Saa kom nu, kjære Herre, og tael ſtedſe med vore trætte og bedrøvede Sjæle. I denne Verdens og Kjødets Tale er idel Daarlighed, Forargelſe og Døden; men i din hulsalslige Mund og din Tales Sødhed er vore Sjæles Hvile og Bedervede, og det ewige Liv, ſom David ſiger i Pſ. 94, 19.: „Da jeg havde mange Tanker inden i mig, da forlyſtede din megen Trøſt min Sjæl.“ Lad ſærdeles vore Sjæle i vor ſidſte Dødsſtund høre din milde Stemme, paa det de maa indſluttet i dit Ord, og formedelſt din Trøſt indſluttet i de Levendes Knippe, 1 Sam. 25, 29.

Paa dette andet Argument hænger Herren et Slutnings-Ord, for dermed at beviſe, hvilken Aands Børn Jøderne vare, ſamt de, ſom ikke høre Guds Ord. Han ſiger: Hvo, ſom er af Gud, hører Guds Ord. I Jøder høre det ikke, derfor ere I ikke af Gud. Dette Argument har den himmelske Diſputeer-Meſter ſelv gjort, og det vil ikke feile, men er aldeles viſt. Gregorius ſiger: „De, ſom ville have Livet, maa høre Livets Ord.“ Dionyſius ſiger: „Det er umuligt, at det guddommelige

Lysets Straaler skulde kunne i os, uden formedelst Livets Ord." Heri er ogsaa indbegrebet Marsagen, hvorfor saa mange Menneſter ikke høre Guds Ord; thi, ſiger han, de ere ikke af Gud. Og deler Guds Søn hermed Menneſtene i tvende Hobe. Den første Hob er af Gud, og haver dette Kjendtegn, at den hører Guds Ord, og har ſamme Kjært. At høre, det hedder her ſaaledes at høre, at man antager det med ſand Troe, og forbedrer ſig deraf, thi hvad jeg har Kjært, det hører jeg gjerne og det gjør jeg ogsaa gjerne. — Den anden Hob er af Djævelen, og haver dette Kjendtegn, at den ikke hører Guds Ord, ei har det Kjært, ei gjør det. Gud, Guds Ord, Troen, Kristus og det evige Liv hænge tilſammen ved hinanden og kunde ikke adſtilles; thi det ene følger af det andet: — Førſt af Gud Guds Ord, af Ordet Troen, af Troen Erkjendteſen, deraf det evige Liv. Joh. 17, 3. Hvor nu Gud, Guds Ord og Kristus bliver, der bliver ogsaa den, ſom hænger derved med Troen. Paa den anden Side hænger Djævelen, Vantroen, det guddommelige Ords Foragt og den evige Forbømmelſe ved hinanden, og kunne ikke adſtilles. Hvor nu Djævelen bliver, der bliver ogsaa det guddommelige Ords Foragtere og de Vantroende. Hvo ſom nu i ſit Hjerte føler en hellig Hunger og Trøſt efter Guds Ord, den har Prøven og Vidneſkbyrdet i ſig, at han er af Gud.

Det tredie Argument er taget af Guds Vre. Nu ville vel Jøderne paa Herrens Spørgsmaal gjerne have ſvaret, at han ei var uden Synd, og at han ei var en ſaadan Værer, men dette kunne de ikke. Derfor ſaa begynde de at ſpotte og forhaane, ſigende: Sige vi ikke vel, at du er en Samaritaner, og haver Djævelen? Dette er en ſaadan gruelig Beſpottelſe, ſom ei kunde være værre; men dog ſvarer det ſagtnodige Hjerte derpaa uden nogen Bitterhed og Brede: Jeg haver ikke Djævelen, men jeg ærer min Fader, og J vanære mig; men jeg søger ikke min Vre; der er den, ſom søger den, og dommer. Det er: At J ſaa gruelig beſpotte mig, og agte mig for et Djævelens Sendebud, det vil Gud dømmes, og redde min Vre. Og hermed ſlutter han ſaaledes: Hvo ſom i alle Ting søger Guds Vre, og gjør alt til Guds Vre, den er af Gud, og ikke af Satan, nu gjør jeg alt til Guds Vre, og søger i alle Ting Guds Vre, — derfor er jeg af Gud, og ei af Djævelen, ſaaſom J beſpottede mig. Saa er det ogsaa forudſagt om Meſſias, at han ſkal udbrede Guds Vre indtil Verdens Ende, nemlig i Pf. 22, 23. 24.: „Jeg vil fortælle dit Navn for mine Brødre; midt i Forſamlingen vil jeg love dig. J, ſom frygte Herren, lover ham, al Jacobs Sæd! ærer ham, og frygter ham,

al Israels Sæb!" Item hos Ef. 53, 10.: „Herrens Behagelighed skal lykkes ved hans Haand." Alt dette gjør jeg, derfor er jeg den sande Messias. See, hvor kunde vel være et mere sagtmobigt, taalmodigt og ydmygt Hjerte? Og just dermed har han bevist sig at være Messias; thi det er det samme, som han skulde sagt: Have I ikke læst i Ef. 42, 1. 2c. og 53, 2. 2c., at Messias skulde med høi Ydmyghed, hellig Lydighed og stor Sagtmobighed føre sit Embede, ære sin himmelske Fader, og ei i nogen Gjerning søge sin egen Ære? Thi saa hedder det om ham: „See, min Tjener, hvilken jeg opholder, min Udvalgte, til hvilken min Sjæl haver Behagelighed; jeg haver givet min Aand over ham, han skal udføre Ret for Hedningerne. Han skal ikke raabe, og ei opløste Røsten; og ikke lade høre sin Røst paa Gaden; han skal stifte Ret paa Jorden, og Der skal vente paa hans Lov." Saadant see I jo paa mig, at jeg ei hævner mig, og ei søger min Ære, men Guds. Derfor skulle I erkjende, at jeg er sendt af Gud. See, nu er Forbandelsen forvandlet til Belsignelse; Christi hellige Ustyldighed bliver bespottet, men Herren svarer sagtmobig; — derfor, saa er han den sande Messias. Væb da og du, at din Fjælle maa i dit Hjerte virke sin hellige Ydmyghed, Sagtmobighed og Taalmodighed. Tertullianus siger: „Vil du nedlægge din Forhaanelse, hvormed du bliver forhaanet, hos din kjære Gud, saa vil han hæve dig; vil du overgive eller henstille Gud den Skade, som du lider, saa vil han erstatte dig den igjen; vil du see paa ham i din Smerte, saa er han den rette Læge, som vil lindre dig Smerten; vil du holde dig til ham i din Bedrøvelse, saa er han din Trøster, der vil stille og borttage dit Hjertes Mismod og Forsagthed; vil du forlade dig paa ham i Døden, saa er han Dødens Opvækker, der ei skal lade dig blive i Døden, men igjen opvække dig af samme, og gjøre dig levende." Væb ham, at han udrykker i dig alt Fiendskab, Brede og Hævngjerrighed, særdeles i den sidste Stund, paa det du ei maa dø i Brede og evindeligt beholde dit fiendtlige Hjerte. Thi ligesom du døer, saa vil du igjen opstaa; hvad du tager med i din Sjæl, det vil du evindeligt beholde. Bliver du bespottet, ei! saa er der En, som søger og dømmer din Ære; lad du kun dit ganske Liv og Embede være rettet paa Guds Ære, ligesom din Herre Kristus med sit ganske Levnet, Embede, Kald, Liv og Død søgte alene Guds Ære. Al, et saligt Menneske, som i alle Ting søger Guds Ære! Hvor høit skal ei Gud ære ham paa hiin Dag? Men hvo som søger sin egen Ære, den er af Djævelen, og ikke af Gud, og skal med Djævelen blive til Skamme. See, nu er Forbandelsen omvendt til Belsignelse, og Kristus bliver den sande Messias.

Det fjerde Argument er af det guddommelige Ords Kraft. Den, hvis Ord fordriver den evige Død og giver det evige Liv, den er den forjættede Messias. Nu siger Herren her: Dersom Noget holder mit Ord, han skal ikke see Døden evindeligen. Derfor skulle I af mit Ord, hvilket fører til det evige Liv, erkende, hvo jeg er. Dette Kjenndetegn paa den sande Messias staaer i Es. 45, 22.: „Vender eder til mig, og bliver frelste, alle Jordens Ender!“ Item Cap. 55, 1.: „Velan! hver, som tørster, komme hid til Vandene, og den, som ikke haver Penge; kommer hid, kjøber og æder, og gaaer, kjøber, uden Penge og uden Betaling, Vin og Mælk. Hører mig nøie, og æder det Gode, saa skal eders Sjæl forlyste sig med det Fede.“ Og vil Herren hermed sige: Ligesom I have seet, at jeg med mit Ord har opvaakt Døde og fordrevet den timelige Død, saaledes fordrivet mit Ord ogsaa den evige Død. Deraf skulle I jo erkende, hvo jeg er. Have I ikke læst i Es. 25, 8.: „Herren skal opsluge Døden til Seier?“ Og i Hos. 13, 14.: „Jeg vil forløse dem af Helvedes Bold, jeg vil gjenløse dem fra Døden?“ Hvo som har disse Kjenndetegn, den er jo Messias.

Heri have vi en herlig Trøst imod den timelige og evige Døds Bitterhed, og ville vi nu høre, hvorledes Guds Ord er en kraftig Lægedom imod den evige Død. Først, saa er Guds Ord ikke et blot og hart Menneſte-Ord, men den levende Guds; derfor er det et Livets Ord, ja intet andet end en levende Guds Aand og Kraft, som udgaaer af Guds Mund, og hvoraf alle Creature have deres Liv. Ligesom Gud af sin Mund indblæste Liv i Menneſtet (1 Mos. 2, 7.), og gjorde ham levende i det naturlige Liv, saaledes kommer det evige Liv af Guds Ord. Joh. 1, 1. 2c. Og derfor lever heller ikke Menneſtet af Brød alene, men af ethvert Ord, som udgaaer af Guds Mund, Matth. 4, 4. Derfor siger og Herren selv: „De Ord, som jeg taler til eder, ere Aand og ere Liv,“ Joh. 6, 63. Og i B. 68 siger Petrus til Herren: „Du haver det evige Livets Ord.“ Hvo som selv er det evige Liv, den har ogsaa det evige Livs Ord; Christus er selv det evige Liv, derfor saa har han ogsaa det evige Livs Ord. „Evangelium er en Guds Kraft til Saliggjørelse for hver den, som troer,“ Rom. 1, 16. Guds Ord og Aand ere tilſammen.

For det andet, saa er Guds Ord et kraftigt Lægemiddel imod Døden, eftersom Guds Naade og Syndernes Forlabelse bliver os ſkjænket og meddelt i Ordet, med Ordet og formedelt i Ordet. Naar et Menneſte føler og finder Guds Naade, saa lever han deraf, ligesom Esaias siger: „Herre! ved disse Ting

maa de leve, og min Aands Liv er ved dem alle." Ef. 38, 16. Nu er saadan Naade i Ordet, derfor lever man af Ordet.

For det tredie, saa er det ogsaa Guds Ord, som alene kan trøste de forrigfulde og bedrøvede Sjæle formedelst Guds store Kjærlighed, Naade og evige Sandhed, og denne Trøst er Sjælens Roe; Fred, Vederqvælgelse og Liv. Derfor er Guds Ord, for dets kraftige Trøstes Skyld, en saadan Sjæle-Væge-dom, som ogsaa kan forvandle den timelige Død til en mild Søvn, til en salig Freds-Fart, hvor ingen Dødsfrygt, ingen Sjæle-Dval og Angest, ingen Skræk, Zittren og Bæven, ingen ond Samvittighed, ingen nagende Hjerte-Drm, ei heller nogen Guds Brede bliver følt og fornemmet, men derimod en hellig, hjertelig Forlængsel efter Christo, efter den evige Glæde, en Lyst til at fare herfra og være med Christum, en himmelsk Vederqvælgelses-Drik af den himmelske Josephs Trøste-Væger, den hjertevederqvægende og levendegjørende Guds Aands rette Glædes-Olie, den Helligaands kraftige Vidnesbyrd, som han giver vor Aand, ved hvilket vi raabe: Abba, kjære Fader! og hvilket gjør Herberget tørstigt efter Gud, ligesom en Hjort efter det ferske Vand, i hvilken Tørst Hjertet sukker og raaber: „Naar skal jeg komme derhen og sees for Guds Ansigt!" Ps. 42, 2. 3. See, det kaldes „ei at smage Døden evindeligen." Det er Christi Ords Frugt.

Thi man maa ei agte Christi Ord for et blot Menneſte-Ord, men for den levende Guds Ord; derfor er det ogsaa Livets Ord. Og ligesom Vandet udslukker Ilden, saaledes udslukker Guds Ord Samvittighedens Angest-Ild; og ligesom et Træ stedsse grønnes, i hvilket den grønnende Aand og Kraft er, saaledes grønnes og blomstrer stedsse de Sjæle, i hvilke Livets Ord og Aand boe. Joh. 8, 51. Kan og Sivet opvære, uden hvor det staaer fugtigt? I Ps. 92, 13. 15. hedder det: „De Retfærdige skal grønnes som et Palmetræ; de skal endnu bære Frugt, naar de ere graahærbede; de skal være saftige og grønne." Det see vi i deres Forbillede, som i Orkenen bleve bidte af gloende Slinger, som hverken Urter eller Planter kunde læge, men alene Guds Ord, Wiisd. B. 16, 12. Ligesom og det røde Hav abskilles formedelst Guds Ord og Mose Stav (2 Mos. 14, 16.), saaledes abskiller Guds Ord Dødens og alle Ulykkers Angest-Hav, og gjør en frie, glædelig Gjennemgang. Saaledes have vi og Exempel i de hellige Martyrer, i hvilke det levende Guds Ord, Aanden og Troen har overvundet Verden. Sjælens Fred er Legemets stille Roe og Søvn. Naar Sjælen er urolig og utaalmodig, saa kan man ikke vel sove; men naar Sjælen

har sin stille Røe og Fred, saa sover og Legemet roligt. Saaledes forvandler Sjælens Fred Døden til en sagte Søvn.

Der er det første Stykke, hvorledes Herren beviser, at han er den sande Messias: 1. Med sin Usthyldighed. 2. Med sin Lærdoms Sandhed. 3. Med sin Faders Vre. 4. Med sit Ords Kraft.

2. Nu følger det andet Stykke, hvorledes Christus af sin evige Guddom beviser, at han er den sande Messias, hvortil han ogsaa bruger fire Argumenter: Først, at han er Guds Søn. For det andet, af Abrahams Vidnesbyrd. For det tredje, af sin Evighed, at han har været før Abraham. For det fjerde deraf, at han skjulte sig, og undkom af deres Hænder. — Hvad nu Herren havde sagt om sit Ords Kraft, det forstaae nu Føderne ikke; derfor forekaste de Herren, at Abraham og Profeterne vare døde, og om han da var større end dem?

Derpaa svarer Herren: Dersom jeg ærer mig selv, er min Vre Intet; der er min Fader, som mig ærer, hvilken I sige, at han en eders Gud. Og I have ikke kjendt ham, men jeg kjender ham; og dersom jeg sagde: jeg kjender ham ikke, da blev jeg en Løgner, ligesom I. Men jeg kjender ham og holder hans Ord. Det er det første Argument, nemlig, at Messias skulde være Guds Søn; derfor slutter Herren saaledes: Den, hvem Faderen ærer, og som gjør Guds Gjerninger, den er Guds Søn. Nu giver Faderen mig Vre, idet han giver mig Vidnesbyrd, at jeg er Guds Søn, thi jeg gjør Guds Gjerninger, — derfor er jeg ogsaa Guds Søn, og derfor er jeg ogsaa Guds Søn, og derfor er mit Ord et levendegjørende Ord. Den er den sande Messias og Guds Søn, hvem Faderen giver den høieste Vre, som Ps. 8, 7. siger: „Du gjør, at han hersker over dine Hænders Gjerninger; du haver lagt Alting under hans Fødder.“ Men nu ærer Faderen mig saaledes, hvilket I kan see af de guddommelige Gjerninger, jeg gjør, — derfor er jeg Guds Søn og den forjættede Messias. Han er min Fader, hvem I sige er eders Gud, men hvem I dog ikke kjende; thi dersom I kjendte ham, maatte I vide, at Gud har en Søn, der skulde blive Menneſte og gjøre Faderens Gjerninger. Have I aldrig læst i den 2den Ps. B. 7, at Gud siger til Messias: „Du er min Søn.“ Og i den 89de Ps. B. 28: „Ja jeg, jeg vil gjøre ham til en førstefødte Søn; den Høieste for Kongerne paa Jorden.“ Og vide I ei, at Jeremias kalder ham „Gud, vor Retfærdighed,“ Jer. 23, 6. og Ps. 45, 7.: „Gud! din Throne bliver endelig og altid.“ Dette er en Seier imod Djævelen og Verden. „Hvo er den, som overvinder Verden, uden den, som troer, at Jesus er Guds Søn,“ 1 Joh.

5, 5. Det er vor Troes Grund, og vor højeste Trøst, hvilken Trøst ei engang Helvedes Porte skal kunde overvinde. Er vor Frelser Guds Søn, saa vil ogsaa hans Ord være et levendegjørende Ord, der vil redde os fra den evige Død. Derpaa skulle vi tænke, saa ofte vi høre Guds Ord, at, da det er den levende Guds Søns Ord, saa vil ogsaa hans Ord være kraftig i vore Sjæle, at opholde dem til det evige Liv. Saa kunde vi med St. Paulus sige: „Hvo vil fordømme? Gud er den, som retfærdiggjør,” Rom. 8, 34.

Det andet Argument er af Abrahams Vidnesbyrd, at nemlig ogsaa Abraham troede paa Christum, og glædede sig, der han saa hans Dag. Abraham har af Forjættelsen erkjendt Christus efter begge Naturen, at han skulde være baade Gud og Mand; thi at han skulde være Abrahams Sæd, er saa meget som, at han skulde være sandt Menneſte; men at alle Folk skulde i ham velsignes, det er en Beskrivelse af hans evige Gudsdom. Formedelfst denne Troe er Abraham bleven salig. I Forjættelsen har han seet og erkjendt ham, og har tillige seet ham i Menneſte-Skikkelse og kaldet ham Jehova, en almægtig Gud. 1 Mos. 18, 1. 2c. Da har Abraham seet Herrens Dag (i Troen) og har glædet sig. Det er det rette aandelige Syn, at troe paa Christum og sætte alt sit Haab og Trøst paa ham. Joh. 6, 40.: „Men det er hans Villie, som mig udsendte, at hver den, som seer Sønnen, og troer paa ham, skal have et evigt Liv.“ Og vil Herren sige saa meget: Jeg er den, hvem Abraham er forjættet, Abrahams Sæd, paa hvem Abraham er bleven retfærdig og salig, ved hvem han har overvundet Døden, og ved hvem han lever i Evighed. Det vil vederfares alle, som ere af Abrahams Troe; thi der er een Troe paa Christum, som gjør salig, fra Verdens Begyndelse af. Verdens Grundvold blev lagt.“ Og i Ebr. 13, 8. hedder det: „Jesus Christus er i Gaar og i Dag den samme, ja og til evig Tid.“

Hvo som saaledes seer den Herre Christum, den maa glæde sig saa ofte han tænker paa ham; thi af et saadant troende Syn kommer den aandelige Glæde, ligesom Propheten Esaias Cap. 61, 10. siger: „Jeg vil glæde mig storligen i Herren, min Sjæl skal fryde sig i min Gud.“ Og Ps. 81, 3.: „Mit Hjerte og mit Kjød raabte med Fryd til den levende Gud.“ Thi ligesom Døden bedrøver, saaledes glæder den levende Gud. Ps. 116, 7. 2c.: „Min Sjæl! kom igjen til din Røglighed; thi Herren haver gjort vel imod dig. Thi du udfriede min Sjæl fra Døden; mit Døie fra Graab og min Fod fra Stød. Jeg vil vandre for Herrens Ansigt i de Levendes Lande.“ Ps. 118, 17.: „Jeg skal ikke dø, men jeg skal leve; og jeg skal

fortælle Herrens Gjerninger." Joh. 14, 19.: „Jeg lever og I skal leve." Skulde det ikke gjøre glad? Det hedder: Abraham eders Fader frydede sig, at han skulde see min Dag; og han saae den, og glædede sig.

Det tredje Argument: Du er ikke endnu halvtredstindstyve Aar gammel, og haver du seet Abraham? Hør dog de store Narre, som mene, at man ei kunde see noget mere, end de legemlige Dine see! Herren taler om det aandelige Syn, om Troen; men de forstaae det kun om legemligt Syn. Lad de Narre fare, og hør, hvad Christus siger: Sandelig, sandelig siger jeg eder: for Abraham blev, er jeg. Det er det syvende Kjendetegn paa Messias. Have I ikke læst i Mich. 5, 1., at „Messias Udgange ere fra forbum, fra Eoigheds Dage," førend Abraham eller noget Creatur blev til? Derfor maa Messias være sand Gud. Al, kjære Herre! er du da før Abraham, ja før Verden, og har du elsket og udvalgt mig før Verdens Begyndelse, saa maa jeg jo have været skjult i dig? Saa er jo du mit første Udspring, Klippen, hvoraf jeg er huggen, og da har min Retfærdighed og Salighed et evigt Udspring. Har du elsket og udvalgt mig, da jeg endnu intet var, saa vil du jo nu meget mere elske og opholde mig til Livet, da jeg nu formodest din Barmhjertighed er bleven til noget, til din Naades Lov.

Det fjerde Argument: Derfor optog de Stene, at de vilde kaste paa ham. Saa hører jeg vel, at naar man prædiker for Verden om dette rette Liv, saa siger man, at man er af Djævelen; ja det har længe været saaledes. Men hvad gjør Herren? Han skjulte sig, og gik ud af Templet, og gik igjennem midt iblandt dem, og han undsom saaledes. Han er traadt i et usynligt, forborgent Væsen, hvorhen intet menneskeligt Øie kan see, og dermed bevidner han for det ottende, at han er den sande Messias. Have I ikke læst i den 31te Ps. V. 14. 2c.: „Jeg hørte manges Fortællelse, der var Rædsel trindt omkring, fordi de raadsløge tilsammen over mig, de tænkte at tage Livet af mig. Du, du skal skjule mig i mit Ansigtets Skjul, for Hvers fortrædelige Anløb; du skal gjemme dem i en Hytte for Tungernes Trætte." See, hvorledes staae ei nu de Sympere til Skamme. Du blinde Jøde! kan du see vel, saa see dog, hvor Herren er hængangen? Han er engang bortgangen af deres Mordergrube og Forsamling, og vil ei atter komme i deres Huus. Saaledes er „Herren til Befæstning paa Nøds Dag; og kjender dem, som troe paa ham. Og naar en overskyllende Flod løber over, skal han gjøre det til en Ende med dens Sted; og Mørk-
hed skal forfølge hans Fiender," Nahum 1, 7. 8. Saaledes gik det Sodomiterne og Syrerne, Elisas Fiender. „Men for

den Retfærdige er der saaet et Lys, og Glæde for de Oprigtige i Hjertet," Ps. 97, 11.

Vi ville slutte med den 43de Ps. fra 1ste til 5te Vers: „Døm mig, o Gud! og udsør min Sag, for det umilde Folk; fra en falsk og uretfærdig Mand frie mig, Thi du er min Styrkes Gud, hvorfor nedlaster du mig? hvorfor skal jeg gaae i Sørgeklæder, idet Fienden trænger mig? Send dit Lys og din Sandhed, at de maa ledige mig; at de maa føre mig til dit hellige Bjerg, og til dine Boliger! Og at jeg maa indgaae til Guds Alter, til min Fryds Glædes Gud; og takke dig paa Harpe, o Gud, min Gud! Amen.

Palme-Søndag.

Evangelium Matth. 21, 1—10.

I dette heilige Evangelium er beskrevet vor himmelske, evige Naade-Konges Indtog i Jerusalems Stad, ved hvilket Indtog en stor Mængde Folk fulgte med og omkring Herren, som sang ham med høi Stemme et frydefuldt Hosanna, lovede Gud, og ønskede ham Lykke og Velsignelse til hans Kongerige. Denne Pomp maa nu ikke ansees med et kjødeligt Die efter Verdens Sands, men efter Aandens Sands; thi dette Indtog er ei fletet til anden Ende, end derved at henvise til himmelske, aandelige Ting, at nemlig den Herre Jesus, Verdens Konge, skal paa hin den store Dag med stor Jubel, Fryd og Glæde indføre sit Folk i det rette himmelske Jerusalem, i det evige Liv, hvor de udvalgte, iførte hvide Klæder og med Palmegrene i Hænderne skal med høi, reen Stemme og med frydefuld Mund synge det rette, himmelske Hosanna: „Lovet være den, som kommer i Herrens Navn! Hosanna i det Høieste! Thi saaledes hedder det i Aab. 19, 6. 7.: „Og jeg hørte som en stor Skares Røst, som mange Vandets Lyd, og som stærke Tordeners Lyd, som sagde: Halleluja fordi Herren, Gud den Almægtige, haver indtaget Riget. Lader os glæde og fryde os, og give ham Ære! thi Lammet's Bryllup er kommet, og hans Hustru har beredt sig selv." Item 12, 10.: „Og jeg hørte en stor Røst, som sagde i Himmelen: nu er Saliggjælsen og Magten og Riget bleven vor Guds, og Myndigheden hans Christi." Item. 7, 9. 2c.: „Derefter saae jeg, og see, en stor Skare, hvilken Ingen kunde tælle, af alle Hednin-

ger og Stammer og Folt og Tungemaal, som stode for Stolen og for Lammet, klædte med hvide lange Klæder, og Palmegrene i deres Hænder, og som raabte med stor Røst og sagde: Saliggjærelsen hører vor Gud til, som sidder paa Stolen, og Lammet. Og alle Engle stode omkring Stolen, og om de Elbste, og de fire Dyr, og faldt ned for Stolen paa deres Ansigt og tilbade Gud og sagde: Amen! Velsignelsen, og Æren, og Viisdommen, og Taksigelsen, og Prisen, og Magten, og Styrken være vor Gud i al Evighed! Amen." Saaledes og i Cap. 5, 11. 2c.: "Og jeg saae og hørte mange Engles Røst omkring Stolen, og Dyrene, og de Elbste; og deres Tal var tusinde Gange Tusinde, og tusinde Gange Tusinde, som sagde med stor Røst: Lammet, som er slagtet, er værdigt at tage Magt, og Rigdom, og Viisdom, og Styrke, og Priis, og Ære, og Velsignelse! Og hvert Creatur, som er i Himmelen, og paa Jorden, og ubi Havet: de Ting, som ere i dem, hørte jeg sige: den, som sidder paa Stolen, og Lammet, være Velsignelsen, og Æren, og Kraften i al Evighed! Og de fire Dyr sagde: Amen! og de fire og tyve Elbste fald ned, og tilbade den, som lever i al Evighed."

Uf dette stulle J. nu lære, hvad den rette Palmefest er, nemlig, at gaae Herren imøde med aandelige Palmer, med Tak, med Lov og Priis, saa at vore Læber maatte være som mange Harpelegeres Lyd, ligesom det i Ab. 14, 2. hedder. Naar vi nu holde denne Palmefest her i denne Verden i Troen, saa vil vi ogsaa hysset, saaledes som vi nu have hørt, med de Udvagte holde den i al Evighed. Hertil hjælpe os Gud af Naade, Amen.

Vi ville da nu høre:

1. Hvad som har bevæget Herren til dette fattige, ydmyge og for Verden foragtelige Indtog, samt hvorfor samme er sleet. 2. Hvorledes vi af Hjertet skulde takke ham for denne hans dybeste Fornedrelse og hjertelige Sagtmodighed, og ogsaa synge ham et frydefuldt Hosanna.

Dette Hosanna er et stort Under og Tegn, som aldrig er vedersfaret nogen verdslig Konge, thi deres Trompeter og Basuner er Menneſte-Værk; men dette er Guds Værk. Thi her har den Helligaand gjort baade Børnene og de Gamle til Basuner, og sjunget med deres Mund: Denne er Jesus, den store Prophet. Dette Fryderaab og Hosanna er forudsagt paa tre Steder i det gamle Testamente, Zach 9, 9. Ps. 8, 3. Ps. 118, 25. Gud Herren opfyldte ogsaa vore Hjerter og Munde med sin Lov, Ære og Priis her og hysset i al Evighed, Amen.

Den første Deel.

Tre Aarsager til dette Herrens fattige Indtog i Jerusalem.

Hoved-Aarsagen til dette Indtog sætter Evangelisten i Evangeliet, idet han siger: Men dette skede altsammen, at det skulde fuldkommes, som er sagt ved Propheten, som siger: Siger Zions Datter: see, din Konge kommer til dig sagtomodig og ridende paa et Asen og paa den undertvungne Aienindes Føl. Dermed har nu Herren villet bekræfte os vor Troe, og har givet os saa mange Tegn, for at vi skulle kjende Messias; thi næst det store Undertegn og Evangeli Forkyndelse og dette jødiske Præstedømmes Afskaffelse, saa er det ei det ringeste Messias Tegn dette store Fryderaa og Hosanna, samt deres Lidelser og Død, hvilket Propheten i dette Sprog sammensøier, sigende i B. 9.: „Fryd dig saare, Zions Datter! raab med Glæde, Jerusalems Datter!“ Og i 11.: „O du! ved din Pagts Blod ublod jeg dine Bundne af en Hule, hvor der ikke var Vand ubi,“ Zach. 9, 9. 11. Dette er nu opfyldt paa denne Dag. Derfor betænk selv, om ei dette er et stort Tegn og Under, at Gud Herren har gjort Folket saa glad, og bevæget dem til Jubel; thi den ganske Stad er gaaet Herren imøde med Palmer, og selv Børnene har raabt med høi Stemme: Hosanna, den Davids Søn! hvilket man ei har kunnet forhindre dem i, hvorved da den 8de Ps. B. 3. er bleven opfyldt, som siger: „Af de spæde og diende Børns Mund grundfæstede du en Magt for dine Fienders Styld, for at komme Fienden at høre op, og den, som vil hævne sig.“ Denne Glæde er som en vederqvægende Regn falden af Himmelen over dem. Ligesom hist Englene ved Christi Fødsel, saaledes synge her Børnene: „Være være Gud i det Høieste! og Fred paa Jorden,“ Luc. 2, 14. Saaledes have de hellige Engle begyndt Lovsangen, og Børnene have fuldbendt eller besluttet den, hvilket er et stjønt Billede paa det yndefulde Selskab, som vi engang hijsset skulle have med de hellige Engle i det evige Liv. Denne Glæde og Jubel er kommen fra Himmelen, og er der fra oven af falden saadan Lov og Friis paa Folket, som har opfyldt deres Hjerte og Mund. Dette er en Frydefest, som er anrettet fra Himmelen, og har denne Glæde ei været af Verden eller af nogen jordisk Ting, ei heller af Viin eller Ol, men af den Helligaand. At, at en saadan Jubel og himmelsk Glæde maatte fra Himmelen af nedfalde paa os, og den Helligaand udgydes over os, der kunde oplade vor Mund til at forkynde Herrens Lov, og vi saaledes høre Fryd og Glæde, at de Been maatte fryde sig, som denne Verdens Angest og Bedrøvelse har sønderflaget. Ligesom en Blomst, en Have eller en Skov

fryder en, hvor meget mere frydes En, naar Guds Glæde, som en frugtbar Regn falder paa de tørre Hjerter, hvorved de stedse grønnes og blomstre, som Guds Planter? Derfor er denne aandelige Jubel et særdeles stort Tegn paa Messias, og hans Rige bestaaer i saadan aandelig Glæde, ligesom det i Rom. 14, 17. hedder: „Guds Rige er ikke Mad og Drikke; men Retfærdighed, Fred og Glæde i den Helligaand.“

Nu foruden denne aandelige Glæde er ogsaa et stort, ubetrageligt Tegn paa Messias i hans Lidelse og Død, hvorom Propheterne have forudsagt meget, ligesom ogsaa Propheten Zacharias's Sprog; thi han siger ikke alene, at denne Konge kommer sagtnodig, men han siger ogsaa: „O du! ved din Pagts Blod udlob jeg dine Vundne af en Hule, hvor der ikke var Vand ubi.“ Her forkynder Propheten Messias's Blodsudgydelse, hvilket ogsaa tydeligen er forkyndt af Propheten Esaias i 53 Cap. V. 4. 2c. og i den 22de Ps. 2 2c. Saa og hos Zach. 13, 7.: „O, Sværd! vaag op over mine Hyrde, og over den Mand, som er min Næste, siger den Herre Zebaoth.“ Ps. 10.: „Ogsaa den Mand, som havde Fred med mig, som jeg forlob mig paa, som aad mit Brød, han opløstede sin Hæl mod mig.“ Es. 50, 6.: „Jeg hengav min Ryg for dem, som mig sloge, og mine Kindebeen til dem, som rykte Haar af mig, jeg skjulte ikke mit Ansigt for Forsmædelse og Spyt.“ Zach. 11, 13.: „Ei, hvilket et herligt Værd, hvilket jeg er agtet værd af dem!“ Hos. 10, 8.: „Og de skal sige til Bjergene: skjuler os! og til Høiene: falder over os!“ Ps. 69, 22.: „De gave mig Galde at æde, og de gave mig Vidske at drikke i min Tørst.“ 2 Mos. 12, 46.: „J skal ikke bryde Been derpaa.“ Zach. 13, 6.: „Og dersom nogen siger til ham: hvad ere disse Vunder i dine Hænder? da skal han sige: det er de Vunder, med hvilke jeg er slagen i deres Huus, som elskte mig.“ Ab. 1, 7.: „See, han kommer med Skyerne, og hvert Die skal see ham, og de, som ham gennemstunge; og alle Jordens Slægter skal hyle for ham.“ Det er høiligen at forundre sig over, at Jøderne ei skulle see de soleklare, tydelige Forudsigelser om Messias's Lidelse i Propheterne og Psalmerne, hvilket der den ganske hellige Skrift heelt igjennem vidner om, saavel med Ord som Billeder, ja som selv fra Verdens Begyndelse i Slakelsen er forebildet:

1) Thi ligesom Gud Herren af den sovende Adams Side byggede en Kvinde, hvem Adam strax kjendte, og hjertelig elskede som sit eget Kjød og Blod, saaledes er en haard Døds-Søvn falden paa den anden Adam, der han hang paa Korset, hvor hans Side aabnedes, hvoraft udflød Vand og Blod, for-

medelst hvis Kraft Christi Brud, Kirken, er bygget. 1 Mos. 2, 21. 1 Cor. 15, 22. 45. 49.

2) Ikke længe herefter dræbte Cain sin Broder Abel, og besmittede Jorden med det ustyldige Blod, hvorfor han i sin hele Livstid maatte vandre ustadig og flygtig paa Jorden. Saaledes have ogsaa Jøderne, som efter Christi Manddom vare hans Brødre, af Misundelse og Had udøst hans Blod, hvorfor de ogsaa have maattet være ustadige og flygtige paa Jorden til Himmelen imod dem. 1 Mos. 4, 8. 2c.

3) Ligesom i Syndfloden de Troende bleve opholdte i Noæ Ark, saaledes blive alle de, som forlade sig paa Christum, opholdte i ham imod Guds Brede. Om denne Noa, da han fødtes, sagde hans Forældre: „Denne skal trøste os i vor Kummer og vore Hænders Arbejde paa Jorden, hvilken Herren haver forbandet.“ Dette er mere at forstaae om Christo, end om Noa, thi hiin har dennes Billede, 1 Mos. 7, 13. Cap. 5, 29.

4) Christi Lidelse er ogsaa udtydet ved Regnbuen, der blandt andre forunderlige Farver ogsaa har en Blod-Farve, ved hvilken Regnbue Herren vilde tænke paa sin Naade og ihukomme sin evige Pagt, ei mere at fordærve Verden i sin Brede. Men den Herre Jesus, der han med udstrakte Arme, med blodige Strimer hang paa Korset, er denne aandelige Regnbue, som Faderen saaledes anseer, at vor Straf afvendes og hans Naade os tilbeles. 1 Mos. 9, 13.

5) Saa er og Kristus den rette Isaak, der maatte selv bære sit Offers Træ, nemlig sit Kors; men Abraham har Ilden og Kniven til Slagt-Offeret. Saaledes har Gud Fader baaret sin Retfærdighed til Christi Offer; samme er Kniven, og hans Kjærlighed er Ilden. Da nu det fromme Barn Isaak sagde: „Min Fader! see, Ilden og Beden, men hvor er Lammet til Brænd-Offeret?“ svarede Faderen: „Gud skal see sig om Lammet til Brænd-Offeret, min Søn.“ Men Kristus er det rette Lam, udseet af Gud. 1 Mos. 22, 6.

6) Ligesom Jacob isørte sig sin Broder Esaus Klæder, og Skindene af Gede-Kiddene om sine Hænder og der, hvor han var glat om Halsen, for at erlange Velsignelsen af sin Fader, saa at hvo, som velsignede ham, skulde være velsignet, og hvo, som forbandede ham, være forbandet: Saaledes isørte den Herre Jesus sig vore esautiske Klæder, det er, han paatog sig vore Synder, og forsonede dem paa sit hellige Legeme, hvorved han erhvervede os Velsignelsen. Og ligesom Jacob isørte sig den Førstefødtes Klæder, saaledes maae vi isøre os den Herres Christi Ustyldighed, Retfærdighed og Hellighed. Ej. 61, 10. 1 Mos. 27, 15. 2c.

7) Ligesom Joseph blev solgt af sine Brødre og kastet i en tom Grav, hvori der ei var noget Vand, og hvorved de meente at fordærve ham, men hvorved de kunns hjælp ham til højeste Gode: Saaledes er Christus solgt for en ussel Penge og lagt i en Grav, hvorved han er indgangen til sin Herlighed, om hvilken usle Penge ogsaa den hellige Prophet Zacharias 11, 13. har spaaet. Item, ligesom Joseph laae tre Aar i Fængsel i Egypten, saaledes laae Christus tre Dage i Graven i det aandelige Egypten. 1 Mos. 37, 24. 2c. Cap. 41, 13. 2c.

8) Ligesom Samson sønderrev Løven (Dom. 14, 5. 6.), saaledes sønderrev Christus den Helvedes Løve, Djævelen. 1 Petr. 5, 8.

9) Ligesom David nedlagde Kjempen Goliath, uagtet han var ganske værgeløs, og havde intet uden en Stav og fem flette Stene, ja ogsaa afhuggede ham Hovedet med hans eget Sværd (1 Sam. 17, 40. 2c.): Saaledes har Christus med sin Stav, det er, med Korsets Træ og med sine fem Bunder, slaget Djævelen, og tillige afhugget Djævelen Hovedet med hans eget Sværd, det er, med sin Død; thi Døden er Djævelens Rustning, og han har Dødens Magt. Ebr. 2, 14.

10) Ligesom i Orkenen dem, som bleve bidte af de gloende Slanger, bleve helbredte ved at bese den ophøjede Kobberslange, saaledes blive og de, som i Troen see op til den paa Korset ophøjede Frelser, hvor han hang som en Forbandelse (Gal. 3, 13.), helbredte fra deres Synde = Saar og Vid. 4 Mos. 21, 8. 2c.

11) Tillige er Christus Klippen, som Moses slog med sin Stav, at den gav Vand i Mængde til det tørstige Folk. 2 Mos. 17, 2. 6. Thi Christus er paa Korset slagen med Mose Stav, med Løvens Forbandelse, deraf er bleven en stor levende Vandstrøm.

„Med Staven Moses Klippen slog, At Vandet udsjød som en Flob;

Klippen er Christus, det Guds Lam, af hvem paa Korset sjud Blod og Vand.“

12) I Mose Lov var befaleet til Synd = Offer at slagte en rød Oxie udenfor Leiren, hvis Blod skulde bæres ind i det Allerhelligste, samt Offeret forbrændes til Aske, hvoraf da gjordes et Bestænkelses-Band (2 Mos. 12, 3. 2c. 4 Mos. 19, 2. 2c.): Saaledes er den Herres Christi Legeme paa Korset det røde Blod = Offer og Synd = Offer, hvoraf er bleven vore Sjæles rette Bestænkelses- og Renselses-Band, hvilket Blod han har baaret ind i dit Allerhelligste, nemlig for Guds Ansigt, til vore Synders Forsoning. Ebr. 9, 13. 2c.

Naar man nu betragter disse Messiae Tegn, saa styrker det mægtigen Troen og forlyster et Menneſke. Og dertil tjener:

1) Dette Hofiannaraabs Tegn, at Skriften ſkulde opfyldes og vor Troe derved styrkes; ja for vor Troes Skyld har Gud Herren ladet alt dette tilſjorn forkyndes. Denne Zachariae Forudſigelse gjendriver Jødernes Indbildning om en jordift Meſſias; thi derſom han ſkulde være en verdſelig Monark, hvorfor vidner da Propheten, at han ſkulde indride fattig paa et Aſen?

2) For det andet tjener dette fattige Indtog til inderlig Kjærligheds Opvækkelse; thi intet er ſaa yndefuldt og elſkørdigt, ſom Ydmyghed og Sagtmodighed, og beſynderlig hos Kongerne. Thi ligesom man maa forundre ſig, naar en Majestæt og Ydmyghed komme tilſammen, ſaaledes ere ogsaa diſſe tvende Stykker deilige at ſee, ligesom det i Ordspr. 19, 12. hedder: „Kongens Ugunſt er ſom en ung Løves Brølen; men hans Naade er ligesom Dug paa Græs.“ Thi berunder vore og grønnens Underſaatterne, ſom af en frugtbar Regn. Paa det derfor, at Propheterne vilde gjøre den Herre Chriſtum kjær og behagelig hos Jøderne, ſaa kalde de ham en ſagtmodig Konge og et Lam. Et Lam er ſaa deiligt et Creatur, at enhver har det kjær. (Chriſti Vunder ere Binduerne i Salomons Tempel, hvorigjennem man kan ſee hans Hjertes forborgne Kjærlighed). — Den høieſte Majestæt og dybeſte Ydmyghed komme her tilſammen.

3) For det tredje tjener dette ydmyge Indtog til et beſtandigt Haabs Opvækkelse; thi hvo vilde ei have et glad, frimodigt Haab til denne Herre, ſom er ſaa rig, og dog ſaa ſagtmodig, ſom er ſaa høi, og dog ſaa ydmyg? Derſom han var kommen paa en prægtig, vrinſkende Hest, paa en Triumph-Vogn, og omgivet med en Hob udruſtede Krigsfolk, hvilken Arm og Glendig havde da turdet komme til ham? Men nu, hvo er ſaa fattig, at han ei tør komme til den, ſom for din Skyld er bleven fattig? Hvo er ſaa ringe, at han ei tør komme til den Ydmygeſte? Hvo ſaa frygtsom, at han ei tør komme til den Allerſagtmodigſte? Kom derfor, du Arme! til denne rige Konge, ſom for din Skyld er bleven fattig; en Sagtmodig til en Sagtmodig, en Ydmyg til en Ydmyg. Thi hvad kan bedre behage ham, end den, ſom er ligesom han ſelv. Herren havde vel kunnet fare paa en ſtjøn, hvid Skye, og havt omkring ſig mange tuſinde hellige Engle, eller paa en ſaadan ſtjøn Vogn, ligesom Elias, eller ſom Propheten Ezechiel ſaae; men det hører til hiint Liv.

4) Tilſidſt har Herren med dette ydmyge Indtog villet beſtjæmme vor Hoffart og naragtige Pragt; thi alle Chriſti Gjer-

ninger ere gangne af en ydmyg Aand, paa hvilken sin Ydmyghed han har givet os et Exempel i Disciplenes Fodetvæt, hvilket stedsse skulde staae os for Dine. Joh. 13, 15. Item, da han stillede et Barn frem midt iblandt Apostlerne, og sagde: „Hvo som fornæbder sig selv, som dette Barn, han er den Største i Himmeriges Rige, Matth. 18, 4. Det er nu vor Konge, som skal overvinde vore Fiender, det er, vore Synder med Ydmyghed, Sagtmodighed og Taalmodighed; Djævelen med sin Død, vore Synder med sin Lydighed, Døden med sin høie Taalmodighed, Djævelen med sin Ydmyghed, og Guds Brede med sin Sagtmodighed. Thi Herrens Vaaben ere ikke Spyd, Bøsse og Hellebarde, men Ydmyghed, Sagtmodighed, Taalmodighed og Lydighed. Saaledes maa og vi dagligen seire og overvinde ved Ydmyghed, Sagtmodighed og Taalmodighed. Ja dette, at overvinde ved Lidelse og Død er den allerforunderligste Seier; thi hvad forunderligere kan opkomme i et Menneſtes Hjerte, end at en saadan Person, som er Gud og Menneſte, skal med sin Død rebbe os af Døden, med sin Ydmyghed forſone vor Hoffærdighed, med sin Sagtmodighed Guds Brede, og med sin Lydighed vor Ulydighed? Hvad er mere forunderligt, end at Gud skal lide og døe paa Korſet? Dronningen af Arabien forundrede sig ſaare ved Synet af Salomons Herlighed, at der var ikke mere Aand i hende (1 Kong. 10, 4.), men hvor meget mere forunderligt er det ei at beſkue Guds Søns dybe Ydmyghed, end som Salomons Herlighed? Thi hvo vilde ei forundre sig over den dybeſte Ydmyghed og Fattigdom hos ham, der tillige er den Allerhøieſte og Rigſte? Tobias forſædledes derover, at Engelen Raphael drog omkring med ham i Menneſte-Stikkelse, og var bleven hans Tjener (Tob. 12, 22.); men hvad ſkulle vi her ſige om Chriſto? Da Iſraels Børn hørte Gud tale paa Sinai Bjerg, forundrede de ſig indtil Døden over, at Gud talede med Menneſte-Stemme, og tænkte, de maatte døe, naar de ſaae Guds Herlighed (2 Mos. 19, 16.); men hvad ville vi da ſige, naar vi ikke alene høre Gud tale, men ſee ham, hvorledes han, hudſtrøget, ſlagen, ſaaet, beſpottet, tornekronet, ja mellem tvende Røvere, døer paa Korſet, og høre ham raabe: „Min Gud! min Gud! hvi haver du forladt mig?“ Da Jobs Venner kom og ſaae, hvorledes Gud havde ſlaget ham, ſom før havde været i ſaa ſtor Ære og Herlighed, men ſom nu ſad i Aſke, ſaa forſtrækkedes de, at de i ſyv Dage intet kunde tale, thi de ſaae, at Smerterne vare ſtore (Jobs B. 2, 11. 13.); men hvad ville vi da ſige, ſom ſee, ikke et blot og hart Menneſte, men Guds Søn ſaa jammerlig tiltredt, ſaa ſlaget af Gud, ſaa fuld af Smerter og Piner og blodige Strimer? Ere vi ham ei ſtylbige for denne

allerbybedste Ydmygghed og byre Igjenløsning, at synge et skjønt Hosanna, en Seiers-Sang og Takke-Sang, og at udbrede vore Klæder for ham? Dette anfører jeg derfor, fordi Propheten Zacharias sætter her begge disse Messias Kjendetegn sammen: Det Hosanna og hans Blod.

Den anden Deel.

Om Folkets Lovsang og Taknemmelighed.

Da Israels Børn vare forløste af Pharao's Haand, og vare gangne igjennem det røde Hav, sang de Herren et skjønt og beiligt Hosanna, som vi kan se i 2 Mos. 15, 1. 2c.: Da sang Mose og Israels Børn denne Sang for Herren og sagde: jeg vil synge for Herren; thi han er høit ophøiet; Hesten og den, som reed derpaa, haver han nedstyrtet i Havet. Herren er min Styrke og Lovsang, og blev mig til Frelse. Herren er en Krigsmand, Herre er hans Navn. Hvo er som du iblandt Guderne, Herre! hvo er som du, herlig beviist i Hellighed, forfærdelig at berymme, som gjør underlige Ting? Du ubrakte din høre Haand, Jorden opslugte dem. Du haver ført dette Folk, som du haver forløst, ved din Miskundhed; du ledsagede dem med din Styrke til din Helligheds Bolig. Herren skal regjere, evindelig og altid." Denne Sang og Hosanna er sjunget denne Konge, som førte sit Folk; thi naar Gud den Almægtige viste Israels Folk en stor Velgjerning, saa sang de ham Lovsange; men eftersom Forløsningen har været det Største, saa har Gud drevet dette Folk til Lov, paa det at denne Konge maatte blive beviist sin Ære. Og hvorfor skulle da ei vi synge denne vor Konge et frydefuldt Hosanna? Israeliterne vare kun forløste fra Pharao's Fængsel, men vi af den Helvedes Pharao's Fængsel. Hine fra Egypti Plager, vi fra den evige Pine. Israeliternes Huse og Dørstolper bleve bestænkte med Paastelamets Blod, hvorved Morderengelen maatte gaae forbi; men vi ere bestænkte med Christi Blod. Hist har Gud druknet de legemlige Fiender i det røde Hav, her har Herren druknet vore Synder i sit Blods røde Hav, hvorom Propheten Micha siger: „Du skal faste alle deres Synder i Havets Dybheder," Cap. 7, 19. Vore Synder ere de aandelige ægyptiske Fiender, som ere drukne og døde i Christi Blods røde Hav. Hine viste Gud Herren store Velgjerninger i Ørkenen. Naar de tørstede, gav han dem Vand af Klippen til at udslukke den legemlige Tørst; men os giver han Vand af Christi Side, hvoraf er bleven en Kilbe, der udvælber til et evigt Liv. — Over hine lod Gud regne Manna, Himmelbrød; men os giver han Englebrød, Liv,

sens Brød, nemlig Christi Kjød, der bevarer os for den evige Død, saasom Herren selv herom siger i Joh. 6, 49. 51.: „Eders Fædre aade Manna i Ørken, og ere døde. Jeg er det Brød, som lever, som kom ned af Himmelen; om Noget æder af det Brød, han skal leve til evig Tid.“ — Endelig efter lange Vandringer og Pilgrims gange førte Herren det israelitiske Folk ind i det forjættede Land; saaledes vil han endeligen føre os efter vor Pilgrims vandring ind i det evige Liv. — Ja, hiint Folk har Kristus før sin Mandbomsannammelse regjert og ført, som deres Hertug og Fyrste; men os fører han efter sin Mandbomsannammelse, som en Livsens Konge og Fyrste. Derfor skulle vi og synge ham et frydefuldt Hosanna.

Saa meget som nu Himmelen er bedre end Jorden, det Evige end det Timelige, det Uforgjængelige, end det Forgjængelige, det Aandelige end det Legemlige, saa meget højere, herligere og bedre skal ogsaa vort Hosanna være end Jødernes. Hvilket et herligt Hosanna sang de tre Mænd i den gloende Døn, den, som var hos dem, og var at see til som en Guds Søn, da de sagde: „Lover Herren, priser og saare ophøier ham evindeligen. Thi han udfriede os af en gloende Døns Lue, og udfriede os midt i Ilden.“ Dan. 3, 25. Hvormegit mere skulde da ei vi synge vor Konge Lovsange, som har forløst os, ikke af timelig Ild, men af den evige Ild? Da David saa forunderlig var reddet af Sauls Haand, sang han et stjunt Hosanna, nemlig den 18de Psalme: „Herre! jeg haver dig hjertelig kjær, min Styrke! Herren er min Steentippe, og min Befæstning, og som befrier mig, min Gud, min Klippe, paa hvilken jeg troer! mit Skjold, og min Saligheds Horn, min Ophøielse. Dødens Reeb omspændte mig og Belials Bælle forfærkede mig. Helvedes Reeb omgave mig; Dødens Snare forekom mig. Da jeg var i Angst, raabte jeg til Herren, ja, jeg raabte til min Gud, og han hørte min Røst af sit Tempel, og mit Raab for hans Ansigt kom for hans Øren.“ Hvormegit mere skulde da ei vi takke vor Konge for vor evige Forløsning, og af Hjertet glæde os? Men de vanhellige, jordiste Svine-Mennesker have ingen aandelig Glæde; thi de have fuldt op af jordiste, timelige Ting, det er deres Glæde. Om Saadanne siger Propheten Jeremia 2 Cap. 13. B.: „De forlobe mig, den levende Vandkilbe, at hugge sig Brønde, ja sønderbrudte Brønde, som ikke kunde holde Vand,“ det er, ingen Sjæle-Trøst, som der ei er i noget Timeligt.

Derfor er det nu billigt, at vi synge Herren vor Konge et frydefuldt Hosanna, og frembære ham aandelige Palmer, Lov og Tak (Oliegrenen er en Betydning af Freden med Gud;

Palmen en Betydning af den Seier, Christus skulde erholde over Verden og Djævelen), ja hugge Grene af Træerne og strø dem paa Veien for ham, det er, at optage ham med aandelig Glæde. Thi de grønne Grene betyder Glæde og Fryd. Ja laader os underlægge ham vore Klæder, det er, optage ham med Troen (thi Troen er Høitids-Klædningen), med Kjærlighed, med Haab, med Ydmyghed, Sagtmodighed, Taalmodighed og Bøn, hvilket er vort Smykke og Klædning, som vi skulle underlægge Herren. Gjør vi det, da feire vi den rette aandelige Palme-fest her, og hijsket i Evigheden. — „Det gyldne Klæde er Troen, det hvide Klæde er Kjærligheden, det røde er Christi Lidelsses Betragtning, det sorte er Boden og Ydmygheden.“ — Gregorius siger: „Alt, hvad et Menneſte gjør og foretager sig, er forløret, hvor det ei bliver bevaret formedelſt Ydmygheden.“

Lader os tilſidſt med vor Konge gaae ind i vort Hjertes Bedehus, og der udbringe Gjerrighed, Vellyst og Hoffærdighed, som ere Due-Kræmmerne. Thi hvad Herren ſagde om Templet i Jeruſalem, ſtaaer hos Ef. 56, 7.: „Mit Hus ſkal kaldes et Bedehus for alle Folk.“ Og i Jer. 7, 11.: Mon dette Hus, ſom er kaldet efter mit Navn, være en Røverkule for eders Dine?“ Det er at forſtaa om alle troende Folks Hjertes, at de ſkulde dagligen tjene Herren i deres Hjertes Tempel, og ſynge ham Hoſanna, ligesom Paulus ſiger: „Bliver fulde i Aanden, og ſynger og leger for Herren i eders Hjertes,” Eph. 5, 19. Derfor ſulle vi vel ſee til, at vort Hjerter ikke bliver en Morbergrube formedelſt Gjerrighed, Hoffærdighed, Vellyst, Brede, Misundelſe og Hævngjerrighed; ja vi ſkulde dagligen bede Gud, at han vil renſe vort Hjertes Tempel formedelſt Troen og den Helligaand, paa det han evindeligen maa boe i dem, Amen.

Vi ville beſlutte med den 8de Pſalme: „Herre, vort Herſkab! hvor herligt er dit Navn over al Jorden! du ſom ſætter din Majestæt over Himlene. Af de ſpæde og diende Børns Mund grundfæſtede du en Magt for dine Fienders Skyld, for at komme Fienden til at høre op, og den, ſom vil hævne ſig. Naar jeg ſeer din Himmel, dine Fingres Gjerning: Maanen og Stjernerne, ſom du beredte, da maa jeg ſige: hvad er et Menneſte, at du kommer ham ihu, og et Menneſtes Barn, at du beſøger ham? Og du haver ladet ham lidet blive ringere end Englene; men du ſkal krone ham med Hæder og Ære. Du gjør, at han herſker over dine Hænders Gjerninger; du haver lagt Alting under hans Fødder. Jaar og Døne, dem alleſammen; ja ogſaa Tyr paa Marken. Fuglene under Him-melen og Fiſkene i Havet, hvad ſom farer igjennem Stierne i

Havet. Herre, vort Herstab! hvor herligt er dit Navn over al Jorden! Amen.

Skjærthorsdag.

Evangelium Matth. 26, 26—29. Marcus 22, 25. Lucas 22, 19. 20. og St. Paulus 1 Corinth. 11, 23—30.

I 2 Kongernes Bog Cap. 4, 38. 2c. læse vi, "at der i Propheten Elias Tid har været en stor Hunger i Landet, og Propheternes Børn sad for hans Ansigt; men han sagde til sin Dreng: Sæt en stor Gryde til, og syd en Ret til Propheternes Børn. Da gik Een ud paa Marken, at samle Urter, og fandt et vildt Viintræ, og samlede deraf sit Klæde fuldt af vilde Colloquintider (en bitter, giftig Frugt); og der han kom, da stod han dem i Gryden til en Ret, thi de kjendte ham ikke. Og de øste det op for Mændene, til at æde; og det skede, der de aade af den Ret, da raabte de, og sagde: Døden i Gryden, du Guds Mand! og de kunde ikke æde deraf. Da sagde han: Tager dog Meel hid, og han kastede det i Gryden, og sagde: Ds op for Folket, at de maae æde; da var der intet Ondt i Gryden." Saaledes i stor aandelig Dyrtid og Sjæle-Hunger, naar nemlig Gud Herren efter Propheten Amos's Trubsel i Cap. 8, V. 11. 12. „sender Hunger i Landet: en Hunger, efter Herrens Ord" — saa løbe de hungrige Sjæle hid og did, søgende Brød, dog uden at finde noget, hvormed de kunde mætte deres Sjæle, men finder aleneste vilde Colloquintider, giftige Frugter, som er Menneske-Lære, optænkt af Mennesker, der vel har en skøn Anseelse og ligner en deilig, skøn Frugt; men naar man skal æde den, saa er den giftig og bitter, og der er ingen ret Føde eller Trøst deri, eftersom samme er paafundet af Mennesker, og kan ei mætte eller søde Sjælene, som ikke er af Gud, men paafunden af Mennesker? I saadan Nød maa man da raabe til Christus, den himmelske Elisa: „Døden i Gryden," saa kommer da han med sit Ords og sine hellige Sakramenters kraftige himmelske Meel, hvormed Giften og Døden fordrives. Ja han er selv Livets Brød, og siger: „Om Nogen æder af det Brød, han skal leve til evig Tid," Joh. 6, 51. Paa samme Maade er det ogsaa gaaet og gaaer endnu til paa mange Steder med den hellige Nadvere, idet man, istedetfor Christi Ord, antager Menneske-Ord og Sætninger, kaldeude

Nadveren en Figur, Tegn og Colloqvintider, opvoret af menneftelig Fornuft, hvilket, omendftjont det vel har et smukt Skin og Anfeelfe, dog ei kan give Samvittigheden Ro, naar man derimod holder Herrens rene, klare og tydelige Ord. Eftersom Herren ei har sagt dette, faa er det en faadan Plante, fom den himmelfte Fader ei har plantet, og hvorpaa Sjælen et fast kan forlade fig, ei heller derudi finde nogen fand Hvile, førend den himmelfte Elifa kommer og kaster i vore Hjerters og Troes Gryde fit eget kraftige Meel, nemlig hans Indftiftelses Ord, hvori hans Legeme og Blod er forordnet til en himmelft Spise; derpaa kan man fikkerlig forlade fig.

Vi fee i Wiisdommens Bog Cap. 16, 20., at det Himmelbrød, hvormed Gud Herren bespiste Jsraels Børn i Ørkenen, at det har „formaaet at give allehaande Lyft og al Bequemmeligheds Smag“, og i 21de B. hedder det: „Den din Opholdning aabenbarer dine Børn, hvor sød du eft, men det, fom tjente Hvers Begjæring, blev omftiftet til det, fom nogen havde Villie til.“ Saaledes er vor Herre Jesus Christus det sande, levende og evige Himmelbrød: Han er en Læge og en Lægedom (2 Mos. 15, 26.) imod vore Sygdomme; han er vor Broder (Joh. 20, 17.) og Brudgom, (Matth. 9, 15.) formedelst fin Mandbdomsannammelse; han er vor Forbarmer (Ef. 49, 10.) i vor Elendighed; han er vor Forløser (Jer. 50, 34.) i vort Fængfel; han er vor Fredsyrste (Ef. 9, 6.) imod vor Urolighed; vor Talsmand (1 Joh. 2, 1.) imod vor Anklager; vor Retfærdighed (Jer. 23, 6.) imod vore Synder; vor Naadestol (Rom. 3. 25.) imod Guds Brede; vor Frelser (1 Joh. 4, 14.) imod al vor Nød; vor Hellighed (1 Cor. 1, 30.) imod vor Vanhellighed; vort Hoved, (Eph. 1, 22.) vor Hyrde (Joh. 10, 12.) og vor Opperstepæft, (Ebr. 2, 17), fom beder for os; vor Immanuel, (Ef. 7, 14. Rom. 8, 31.) „Gud med os,“ imod Alle, fom ere imod os; vor Jesus, (Matth. 1, 21.), fom gjør os salige; vor Konge (Zach. 9, 9.) imod alle vore Fiender; vort Lys (Joh. 1, 4.) og Liv imod vor Mørkhed og Død; vor eneste Viidner (1 Tim. 2, 5.) imellem Gud og Menneftene; vor Nød-hjælper (Jer. 14, 8.) i al vor Ulykke; vort Paaskelam (1 Cor. 5, 7.) og Offer for vore Synder; vort Banner, (Ef. 11, 10.) vor Prophet (5 Mos. 18, 15.) og vor Fane blandt alle Folkeslag; vor Livets Kilde, (Jer. 2, 13.) vor Guds Raad, (Ef. 9, 6.) vore Sjæles Ro; (Matth. 11, 29.) imod vore Misgjæringer; vor Seier (2 Cor. 2, 14.) imod alle vore Fiender; vor Trøst (Luc. 2, 25.) i al Bedrøvelse; vor Forsoning (1 Joh. 2, 2.) for vore Fiender; vor Wiisdom (1 Cor. 1, 30.) imod vor Daarlighed; vor Underlig (Ef. 9, 6.), vor Sandhed (Joh.

14, 6.), vort Ord (Joh. 1, 1. 14.), vor Livets Vei (Joh. 14, 6.) og vor Tilflugt (Ps. 90, 1.) i al Ulykke. Dog derved har han ei ladet det blive, men er endnu, over alt det andet, bleven vor Spise og Drikke, vort Livets Brød i den hellige Nadvere. Siger St. Paulus i 1 Cor. 9, 22.: „Jeg er bleven de Skrøbelige, som en Skrøbelig, at jeg kan vinde de Skrøbelige. Jeg er bleven Alle alle Ting, at jeg kan aldeles frelse Nogle,“ saa kan vel vor Kjære Herre end mere sige dette; thi han er bleven os Alt for at gjøre os Alle salige. Derfor, naar vi betragter eller bruger den hellige Nadvere, saa maa vi vel kunne sige: Du Kjære Herre, hvor stor er ei din Kjærlighed? Du er jo bleven os Alt, hvad vi kun behøve og begjære! Er du da ogsaa bleven vor Spise og vor Drikke, hvad ville vi da meer begjære? O den store hellige Hemmelighed i Sakramentet! Lad os da rettelig erkjende og saligen bruge denne himmelske Spise, paa det vi kunde faae den rette Nytte deraf, thi paa den rette Brug følger den salige Nytte deraf.

Vi ville da nu betragte den hellige Nadveres Indstiftelse, og indbele samme i tvende Hovedstykker:

1. Om den hellige Nadveres Væsen og Substans, hvilket et Gode Herren beri tilbeler os.

2. Hvorledes Christi Kjærlighed og sammes Egenstaber mægtigen bekræfter Christi Legems og Blods Nærværelse i Nadveren.

Hertil ville han forlene os sin Naade, som har offret vore Synder paa sit Legeme, og ved hvis Saar vi ere blevene lagte. Amen.

1. Da den Herre Jesus skulde gaae til sin Død og for vor Skyld offere sig selv, som et Guds Lam, stiftede og gjorde han tilforn et Testamente, i hvilket han testamenterede og stænkede os Menneſker et høit, dyrebart, himmelskt Gode, som han kaldte sit Legeme og Blod. Nu er Herrens Legeme og Blod et høit, evigt, himmelskt Gode, ligesom den hellige Irenæus, den ældste af vore Fædre, siger: „I Sakramentet ere tvende Ting, en himmelsk, nemlig Brød og Viin.“ At nu Herren stænkter os et saadant høit, himmelskt Gode, dertil har hans store Kjærlighed og hjertelige Trofasthed bevæget ham; thi ligesom han af Kjærlighed til os er bleven et Menneſke, og er død for os, som han selv siger: „Ingen haver større Kjærlighed, end denne, at Nogen sætter sit Liv til for sine Venner“, Joh. 15, 13., saaledes giver han os ogsaa et høit Pant paa sin Kjærlighed, og gjør os i det hellige Sakramente deelagtig i sit hellige Legeme og Blod. Da der nu ei kan være større Kjærligheds Pant end hans Legeme og Blod, hvilket han for det

menneftelige Kjens Skyld har paataget fig, faa fjenker han os samme igjen i fit hellige Testamente, for at vi derved ftulle betænke hans hjertelige Kjærlighed og Trofasthed og hans Vildelse og Død.

Men for at vi ei ftulle forarge os paa denne forunderlige Spife, ligesom de Capernaiter, hvilke, da Herren prædikede: „Derfom J ikke æde Menneftens Søns Kjød og drikke hans Blod, have J ikke Livet i eder selv. Thi mit Kjød er sandelig Mad, og mit Blod er sandelig Drikke,“ da forargede de fig meget derved, og fagde: „Denne er en haard Tale, hvo kan høre ham? Hvorledes kan denne give os sit Kjød at æde? Joh. 6, 51. 2c. — Saa giver nu Herren os sit Legeme, men i Skikkelse af Brød, hvilket er behageligt at æde; og giver os ogsaa sit Blod, ikke i synligt Blods Skikkelse, der ellers er os behagelig at drikke, — dog faaledes, at med Brødet er det himmelfte Gode, Christi Legeme, forenet, og med Vinen Christi væsentlige Blod, formebelft en høi, himmelft, forborgen, hemmelig Forening. Deraf har Jerenæi herlige Sprog fit Udspring, naar han figer: „J Sakramentet ere tvende Ting, en himmelft og en jordift“; og deraf ere komne de brugelige Maader at tale paa i den chriftelige Kirke: „Med, i og under Brød og Viin; i og under Skikkelse af Brød og Viin.“ Og da nu Herren under samme giver os sit hellige Legeme og Blod at drikke, i Kraft af hans almægtige Ord og i Kraft af hans guddommelige Stiftelse og Anordning, faa er det og bliver det ogsaa kaldt en Hemmelighed, et Myfterium, fom det hedder i Græft, det er, en hellig, forborgen Guds Gjerning, hvori er ftjult en høi, himmelft Ting, fom ei med Fornuften kan begribes. Her ere da tvende høie Ting forenede, en himmelft, formebelft en høi, himmelft, forborgen og hemmelig Forening; thi derfor hedder det en Hemmelighed, fordi at faadanne himmelfte Ting er ftjult for vor Fornuft. Derfom der nu i den hellige Nadvere kun var Brød og Viin, eller Tegn paa Christi Legeme og Blod, faa var det jo da ei nogen ftor Hemmelighed. Augustinus figer: „Christi Legeme og Blod bliver af os med et troende Hjerte og Mund taget og nydt.“ Han figer og: „Vi æde det i Brød, fom hang paa Korfet, og drikke det af Kalken, fom udflød af den Herre Christi aabnede Side.“ Item: „Vi forfware og forfægte dette indtil det yderfte, at der i Sakramentet er tvende væsentlige Stykker, af hvilke det første er de synlige Elementer Brød og Viin; men det andet er Jesu Christi usynlige Legeme og usynlige Blod.“ Bernharbus figer: „Det, fom vi fee med vore Øine, er Brødbets Skikkelse; men det, fom vi under denne synlige Skikkelse troe, det er Jesu Christi fande Legeme, der hang paa Korfet, og det

sande Blod, som udsløb af den Herres Christi Side." Concil. Nicenum: „Vi skulle fast troe, at vi paa Herrens Bord i den hellige Nadvere have „det Guds Lam, som bærer og borttager den ganste Verdens Synder," Joh. 1, 29. I Latin kaldes det et Sacramentum, det er, en hellig Forpligtelse, Forening og Forbindelse, og en hellig Guds Gjerning, Ordning og Stiftelse, hvilket ikke alene betegner eller betyder skjulte himmelske Ting, men som ogsaa begriber samme i sig og kraftigen tilgænger sig samme, hvorfor det ogsaa skal holdes høit og helligt af alle troende Hjerter.

Men nu har der reist sig en Strid over dette hellige Testamente, om sammes Ord skal forstaaes, ligesom de lyde efter Bogstaven, eller om de skal have en anden, figurlig Forstand eller Betydning? Dette er Hoved-Spørgsmaalet, hvorpaa den hele Strid grunder sig. Sacramenterne og Calvinisterne sige: Nei! Ordene skal ikke forstaaes, saasom de lyde; men vi sige: Ja! Ordene skal forstaaes, ligesom de lyde. Hine tage deres Marsag af Himmelfarten og et menneskeligt Legems Egenstaber, ligesom om Herren, over de naturlige Egenstaber, ei skalde have flere og mange andre hemmelige og ubegribelige Egenstaber, hvorfor dette ere grove Argumenter eller Beviisgrunde, mestendeels tagne af Fornuften. Men vi tage vore Marsager, Argumenter og Grunde af Indstiftelsens Ord og af Evangelisternes herlige Consens, og give Agt paa, hvorledes den ene Evangelist forklarer den anden, hvorledes de stemme overeens og tale som af en Mund. Derfor kan Ingen bedre afgjøre os det end Evangelisterne og Apostlerne selv, som Jesu Christi troe Vidner, der have hørt det af Herrens egen Mund.

Vi ville da nu først høre St. Matthæus, der har beskrevet sit Evangelium otte Aar efter Christi Himmelfart. Han siger saaledes: Men der de aade, tog Jesus Brødet, og takkede, brød det, og gav Disciplerne, og sagde: tager, æder, dette er mit Legeme. Men St. Lucas, som vi senere skulle høre, sætter Forklaringen dertil, sigende: Som gives for eder. Naar vi nu ret overveie St. Matthæi Ord, idet han siger: Tager, æder; dette er mit Legeme, saa høre vi, Herren har taget Brødet og velsignet samme, som St. Paulus siger. Matthæum kalder det, at han takkede, brød det og gav Disciplene, og sagde: tager, æder; dette er mit Legeme. Deraf er det da aabenbart, at Herren dermed har villet sige: Det, som jeg nu tilbyder, rækker og giver eder, og som I modtager og æder, det er mit Legeme. At nu disse Ord skal forstaaes, ligesom de lyde, bevidner de følgende Ord af St. Matthæus, naar han siger: Og han tog Kalken, og takkede, gav dennem, og sagde:

drifter alle deraf; thi dette er mit Blod, det nye Testaments, hvilket udgydes for Mange til Syndernes Forladelse. Her kalder Herren det, som han giver Disciplene at drikke, sit Blod, det nye Testaments, og det derfor, fordi han dermed afstiller det gamle og nye Testamente; thi kort tilforn, da de havde slaget Paaste-Lammet, havde de det gamle Testaments Blod, og imod samme sætter Herren sit nye Testaments Blod. Nu er det nye Testaments Blod intet andet Blod, end vor Herres Jesu Christi eget, sande væsentlige Blod, ligesom Epistelen til de Ebræer, 1 Petr. 1, 18. 19., Zach. 9, 11. kraftigen bevidner samme; thi i Ebr. 9 12. staaer, at det nye Testaments Blod ei er fremmed Blod, men den evige Uppræstes eget Blod. Og dette nye Testaments Blod, siger Herren, giver jeg eder, som om han vilde sige: Det gamle Testaments Blod er ei det rette Blod, som udgydes til Syndernes Forladelse; men det nye Testaments Blod, hvilket er mit Blod, det skal nu udgydes til Syndernes Forladelse; hiint det gamle Testaments Blod og Offer skal nu ophøre. Saaledes blive nu begge Testamenter afstille ved den Herres Christi Blod og ved Offer-Blodet.

For det andet, saa afstiller ogsaa Herren begge Testamenter formebest Brugten af de tvenne Slags Blod. Brugten af det gamle Testaments Blod var, at man dermed maatte bestænke Folket, eller bestrøge Dørstolperne dermed; men det nye Testaments Blod, siger Herren, at man i den hellige Nadvere skal drikke. Hiint behøvede man ei at drikke eller æde, ja det var strengeligen forbuden, for Forstjællens Skyld imellem begge Testamenter, og for Hemmelighedens Skyld; thi Offer-Blodet var ei det rette Blod, hvormed vore Synder skulde betales. Naar vi nu egentligen overveie disse Ord: Det er mit Blod, hvilket udgydes for Mange til Syndernes Forladelse, saa bevise disse Ord kraftigen, at de maa forstaaes, ligesom de lyde; thi dersom det er det nye Testaments Blod, saa er det Christi eget Blod, det kan jo ingen anden Forstand have; og dersom det er Blod, som udgydes for vore Synder, saa maa det jo ogsaa være Christi eget sande Blod. Det er klart og tydeligt nok for enhver, naar man ellers ei elsker Mørkhed mere end Lyset, og agter vor Fornuft høiere end Guds Ord. Dette ere nu Indstiftelses-Ordene, saaledes som St. Matthæus beskriver dem.

St. Marcus, der to Aar senere beskriver sit Evangelium, gjentager just samme Ord, og forandrer intet derpaa; men begge Evangelister tale som af een Mund just de samme Ord. Dersom nu Indstiftelses-Ordene skulde forstaaes anderledes, end som de efter Bogstaven lyde, saa havde visse St. Marcus ud-

tybet og forklaret dem anderledes, eftersom han skrev sit Evangelium hele to Aar efter St. Matthæus; men da han intet forandrer derpaa, men lader det blive med Ordene, saaledes som St. Matthæus anfører dem, saa er det ogsaa et Argument, at Ordene skal forstaaes, ligesom de lyde, efter St. Pauli Regel til Phil. 3, 1.: „At skrive eder de samme Ting til, er mig vel ikke fortrydeligt, men eder til Visshed.“

Nu ville vi ogsaa høre det tredie Bidne om dette hellige Testamente, nemlig St. Lucas, der har skrevet sit Evangelium i det femtende Aar efter den Herres Christi Himmelfart, syv Aar efter St. Matthæus og fem Aar efter St. Marcus. Han kommer nu og forklarer St. Matthæus og St. Marcus; thi han siger ikke alene: Det er mit Legeme, ligesom begge de forrige Evangelister, men sætter endnu en Forklaring dertil, sigende: Som gives for eder. Denne St. Lucas Forklaring bevidner Bogstaven; thi naar vi modtage det Legeme, der giver for os, saa modtage vi i Sandhed ikke et Tegn paa det fraværende Legeme eller en Betydning paa Christi Legeme, heller ikke det fraværende Legemes Kraft eller Virkning, men, som St. Lucas siger: Det Legeme, som gives for os. Det andet Ord anfører St. Lucas lidet anderledes; dog, naar man giver Agt derpaa, saa er det just selv samme Mening, som begge de forrige Evangelister; thi istedetfor St. Matthæus og St. Markus siger: Det er mit Blod, det nye Testamente, saa siger St. Lucas, Denne Kalk er det nye Testamente i mit Blod. Hvorledes er nu Kalken det nye Testamente? Derfor at alene Vin er deri? Nei! aldeles ikke; men som Herren siger: I mit Blod, det er: fordi de nye Testaments Substans og Blod er deri. Thi ellers kunde Kalken albrig blive kaldt det nye Testamente. Men den bliver kaldt det nye Testamente, fordi at af samme vælkes det nye Testaments Blod. Derfor, naar St. Lucas siger: Denne Kalk er det nye Testamente i mit Blod, saa er det saa meget, som han skulde sige: Denne Kalk er det nye Testamente, for det nye Testaments Blods Skyld, som er deri. Og er det just det samme, som St. Matthæus og St. Marcus tilforn have sagt: Det er mit Blod, det nye Testamente. Siden nu St. Lucas kalder Kalken det nye Testamente, for Christi Blods Skyld, saa seer man ogsaa, at Indstiftelses-Ordene ikke skal anderledes forstaaes, end saaledes som de efter Bogstaven lyder.

Hertil kommer nu den hellige Apostel Paulus, det fjerde Bidne om dette hellige Testamente. Han beholder kun den hellige Evangelist Lucas's Ord, og siger: Jeg annammede det af Herren, som jeg og haver overantvordet eder. Da St. Paulus ei har været nærværende ved den hellige Nadveres Indstiftelse

og saaledes ei da hørt Ordene af Herrens Mund, saa forbrede Herren ham ind i den tredje Himmel, i Paradiiset, hvor han selv lærte ham Indstiftelsens Ord, just i den Form, som St. Lucas anfører dem, og St. Paulus siger, at han har hørt og modtaget dem saaledes af Herren i Paradiiset. Er ei det et mægtigt Argument? Da nu ogsaa St. Paulus bevidner, at Ordene skal forstaaes, saaledes som de lyde, forklarer han dem saaledes: Hvo, som æder dette Brød, eller drikker Herrens Kalk uværdeligen, skal være skyldig i Herrens Legeme og Blod, det er, den lægger en stor Skyld og Straf paa sig, hvilken Straf han strax herefter kalder Dommen. Siden nu de Ubodfærdige paalæsse sig en saa stor Straf og Skyld, at de blive skyldig i Herrens Legeme og Blod, derfor, at de nyde samme uværdig, saa følger jo heraf, at Brødet i den hellige Nadvere ei er et Tegn eller Betydning paa det fraværende Legeme; thi St. Paulus siger ikke: De blive skyldig eller forsynde sig i det hellige Brød eller Christi Legems Tegn, men de blive skyldig i Herrens Legeme og Blod. Det er da atter et vist Argument, at Indstiftelses-Ordene: Det er mit Legeme, der er mit Blod, skal forstaaes ligesom de lyde. Hvilket St. Paulus videre bevidner i følgende Ord: Hvo, som æder og drikker uværdeligen, æder og drikker sig selv til Dom, idet han ikke gør Forskjel paa Herrens Legeme. Her siger ikke St. Paulus: Idet han ikke gør Forskjel paa dette hellige Brød eller Christi Legems Tegn; men han siger: Idet han ikke gør Forskjel paa Herrens Legeme, det er, at han ikke betænker, hvad det er, hvor høit, dyrebart og kosteligt det skal holdes, hvad han der modtager, og med hvad helligt, hedsfærdigt Hjerte samme maa modtages.

I det gamle Testamente vare de hellige Skuebrød afstillet fra andre almindelige Brød (3 Mos. 24, 7.), fordi de vare en Figur og Forbillede eller Betydning paa Livets Brød eller Christi Legeme i det hellige Sakramente. Derfor vare de hellige, og leve billigen afstillet fra andre Brød, formedelst den hellige Brug. Men dette Brød i den hellige Nadvere skal man gjøre Forskjel paa, eftersom det er Herrens Legeme, som St. Paulus siger; ikke et Tegn eller Figur paa Christi Legeme, ligesom Skuebrødene vare. Dette beviser da atter igjen, at Indstiftelses-Ordene skal være at forstaae, ligesom de efter Bogstaven lyder. Saadant bekræfter ogsaa St. Paulus videre, naar han 1 Cor. 10, 15. 16. siger: „Jeg taler som til forstandige; hørme I det, jeg siger: Velsignelsens Kalk, som vi velsigne, er den ikke Christi Blods Samfund? det Brød, som vi bryde, er det ikke Christi Legems Samfund?“ Nu er det vist, at dette lille Ord „Samfund“ er her saa meget som Herrens Legems og Blods

Uddelelse og Rydelse, ligesom naar af en Ting, som er mange tilføjes, enhver tager og modtager sin Deel; saaledes er den Helligaands Samfund, den Helligaand selv, som vi modtager.

Naar nu St. Paulus siger: „Velsignelsens Kall, som vi velsigne, er den ikke Christi Blods Samfund?“ saa er det saa meget som en Uddelelse og Rydelse af Christi Legeme og Blod. Derfor nu Indstiftelses-Ordene skulle have en anden figurlig Forstand, saa maatte St. Paulus have sagt: Det velsignede Brød er Christi Aands, Krafts og Fortjenestes Samfund. Men nei! han siger „Christi Legems Samfund.“ Deraf er noksom at slutte og forstaae, at Christi Testaments Ord ingen anden Forstand har, end som de efter Bogstaven lyder; thi dette Testaments fire Vidner udtale ei Ordene anderledes. Derfor blive vi ogsaa villig ved denne Forstand og gjentager vore Argumenter og Grunde saaledes:

1) Da vi i den hellige Nadvere modtage det Legeme, som er givet for os og det Blod, som er udøst for os, derfor, saa modtage vi i Sandhed ikke et Tegn paa Christi Legeme, eller en Betydning paa det fraværende Legems Kraft, Virkning og Fortjeneste, men den Herrens Christi Legeme selv.

2) Da vi modtage det nye Testaments Blod, derfor, saa modtage vi i Sandhed ikke et Tegn paa Blodet, men vores evige Yppersteprestes eget sande Blod, der ei er noget fremmed Blod, men hans eget for os udgydte Blod, og det er det nye Testaments rette Blod.

3) St. Paulus siger: „Det velsignede Brød i den hellige Nadvere er, ikke Aandens Samfund eller Uddelelse og Rydelse, eller det fraværende Legems Kraft, men Herrens Legeme og Blod. Naar nu St. Pauli Ord skulle forstaaes om det aandelige Samfund af Christi Legeme og Blod, eller om den aandelige Uden, som steer formedelst Troen, saa vilde Ingen blive skyldig i Herrens Legeme og Blod, saa brugte ei heller Noget det uværdig, og saa hehøvede ei Paulus at advare de Uværdige for det aandelige Samfund, eller afstrække dem deraf. Men siden St. Paulus saa troligen advarer dem og forholder dem, at de paabyrde sig en stor Skyld og æde sig selv Dommen, saa maa i Sandhed noget være nærværende, hvorimod de Uværdige saa høit forsynde sig, at de ved uværdig Uden gjøre sig skyldige i Christi Legeme og Blod. — Dette er da vore Grunde for Christi Legems og Blods sande Nærværelse i den hellige Nadvere, hvilke vi tage af Christi egen Mund, og af Evangelisternes og Apostlernes eenstemmige Consens og Vidnesbyrd. Enhver bømme nu selv, hvem som gaaer den sikreste Vej, enten vi, som tage vore Argumenter og Grunde af Herrens Mund

og af Indstiftelsens Ord, eller de Andre, som hente deres Grunde fra Himmelfarten og et menneskeligt Legems Egenstaber, hvilket heller ikke engang ophæver Christi Legems og Blods Nærværelse.

Dette maa vi nu vide, for at have visse Grunde, hvad det er, som vi i den hellige Nadvere modtage, for at de Bodserdige maa vide, at de modtage Syndernes Forlabelse og det evige Liv, men at de Ubodsfærdige maa vide, at de modtage Dommen. Derfor prøve enhver sig selv; thi bruger du det uværdeligen, saa vil det ei gaae af uden stor Straf. Der følger Sygdomme og Død derpaa; og hvis man ikke gjør Bod, da den evige Dom og Forbømmelse.

2. Vi ville nu for det andet betragte, hvorledes Christi Kjærlighed og sammes Egenstaber mægtigen bekræfter Christi Legems og Blods Nærværelse i den hellige Nadvere.

Først er det Kjærlighedens Art, at den elsker Enighed, og ønsker gjerne at blive forenet med den, som den har kjær dersom ellers Kjærligheden er reen, inderlig og oprigtig. Derfor, forbi Gud den Almægtige havde os saa hjertelig og inderlig kjær, blev Guds Søn Menneske og forenede sig med os, ibet han tog vort Kjøb og Blod paa sig. Men efterat han i samme vort paa-tagne Kjøb og Blod have forettet Forløsningens Værk og skulde gaae til sin himmelske Fader, indstiftede og anordnede han det hellige Sakramente, hvori han skænker os sit Legeme og Blod til Vidnesbyrd og Pant paa hans Forening med os, at han ikke bestomindre ville blive forenet med os. Ligesom nu et Menneske vender alle sine Tanker, sit Sind, Forstand, Ihukommelse, Villie og Indbildning til den Ting, som han har kjær, og saaledes lever med sin bedste Deel mere i det, som han har kjær, end i sig selv: saaledes har ogsaa den Herre Christus gjort; thi han har med en fuldkommen Kjærlighed, af ganste Hjerte og med alle Kræfter, elsket os. Han har givet sig ganste til vor egen, og vilde saa gjerne forene sig med os, for at vi maatte blive indpobet i ham og han i os, og vi saaledes blive et Legeme med ham. Derfor har han ogsaa instiftet dette Sakramente under Skikkelse af en Spise og Drik; thi ligesom Spisen bliver forenet med den, som nyder samme, saaledes giver vor Herre Kristus sig os selve til Spise, paa det vi skulde blive et Legeme med ham, saasom det hedder i Joh. 6, 56.: „Hvo som æder mit Kjøb og drikker mit Blod, han bliver i mig og jeg i ham.“ Blive vi nu et Legeme med ham, saa blive vi ogsaa een Aand, eet Hjerte og een Sjæl med ham; thi af Aandens Forening flyder ogsaa den legemlige Forening i ret aandelig Brug og deraf kommer da eet Hjerte, een Sjæl, eet Legeme, een Aand og eet Liv. Saadan Christi Forening med

os kunde ei stee formeabelst slet Brød og Viin. Derfor skulle de, som bruge det hellige Sakramente, betænke, hvad de gjøre, at de nemlig forene sig med Christo, at de blive i Christo og Kristus i dem, at Kristus fremdeles skal boe, virke og være Alt i dem. Men saa er det ogsaa let at betænke, hvad for store Synder de gjøre som i den hellige Nadvere modtage Christum, og føre dog et djævelst Levnet. Al, hvor høit forsynde ei saadane sig imod Christum og imod hans Legeme og Blod. Om saadanne siger Paulus i sin Epistel til de Ebr 10, 29.: „Hvor meget værre Straf, mene I, at den skal agtes værd, som haver traadt den Guds Søn med Fødder og agtet Testamentets Blod almindeligt, i hvilket han var helliget, og bespottet Naadens Mand?“ Saa vil da nu Herren formeabelst den hellige Nadvere forene sig med os — den Høieste med den Nedrigste.

Kjærlighedens anden Egenkab er at gjøre den Elste gode, og gjøre ham deelagtig i sin Mildhed og Godhed, eftersom han har givet ham sig selv og sit Hjerte til hans egen; thi Kjærligheden er aldrig træt, men søger stedsse Velighed, hvor den kan gjøre den vel, som man elsker. Men hvad større Godhed og Velgjerning, hvad større Gave og Ekjænt kunde vel gives os af Kristus, vor rette Elsker, end at han giver os sit Legeme og Blod her paa Jorden i et saadant helligt Sakramente og Hjemmelighed, og med samme alt det, som han har erhvervet, nemlig, Syndernes Forlabelse, Forsoning med Gud, Guds Yndest og Naade, ja alt hvad Kristus selv er? Det er Honninglagen med Honning, Høif. 4 11.; det er Himelbrød med dets dobbelte Smag, 2 Mos. 16, 12.; der er Kristus selv med alle hans Velgjerninger, med hans ganste, hellige Fortjeneste. Hvorledes havde Kristus med blot Brød og Viin kunnet forsikket os om saadane høie Velgjerninger? Det vilde være en slet Forsikkring, om vi blot annammede dette værdeligen i sand Anger og Ruelse over Synden, i sand Troe, i Guds og Næstens Kjærlighed. Thi ligesaa snart som vi arme Adams Børn modtage vort syndige Adams Kjød og Blod i vor syndige adamitiske Undfangelse og Fødsel, saa snart modtage vi ogsaa tillige Synden, og bliver deelagtig i al denne Verdens Jammer og Glendighed: saaledes i Modsætning heraf, naar vi paa en værdig Maade blive i den hellige Nadvere deelagtige i Christi Legeme og Blod, saa blive vi ogsaa dertil meddeelagtige i alle Naadens Skatte, som Gud har lagt i Christum og i hans dyre Fortjeneste, som den' „der er bleven os af Gud Wiisdom, og Retfærdighed, og Helliggjørelse, og Forløsning,“ 1 Cor. 1, 30. Og det er ogsaa Marsagen, hvorfor blandt andet den hellige Nadvere bliver kaldet en Communion eller Samfund, ikke alene formeabelst det Smasund, som vi have med alle Troende,

men ogsaa formedelst Samfundet med Christum og alle hans Gøder og Naades-Statte, hvilke Naades-Statte Christus i den hellige Nadver gjør os deelagtige ubi.

Kjærlighedens tredie Egenstøb er, at den gjerne tænker paa den, som man elsker, saa at man stedsse har Gistebæ i sin Grindring, hvorfor ogsaa gode Venner pleie at give hverandre en Grindring eller Pant paa deres Kjærlighed, naar de forlade hinanden og skal adskilles. En saadan Grindring har Herren ogsaa som et Kjærligheds-Pant villet efterlade os i den hellige Nadvere. Hvorledes kunde han stifte en kraftigere Grindring, end idet han giver os sit Legeme og Blod til Spise og Drikke? Ingen kraftigere Grindring kan stiftes, end ved Guds eget Legeme og Blod selv. Derved har han efterladt os til Jhusommelse den Løse-Penge, hvormed han friskjøbte os; derved erindrer han os, at han er vor Broder, og at vi ere hans Lemmer; derved erindrer han os, at han er vor Frelser, eftersom han giver os just det Pant, hvormed og i hvilket han har forrettet Frelseringens Værk. Og dette haver han gjort, for at vi skulle betænke hans Smerter og hans forsmædelige Død; ja, Herren har skrevet sin Døds Grindring i vore Hjerter ved sit Blod, hvilken slet Viin ei kunde gjøre. Ja, den evige Guds Søn maatte efterlade os tvende Kjærligheds Panter i denne Verden, hvorfor han ogsaa har indstiftet tvende Sakramenter, i hvilke han giver os disse tvende Slags Pant: 1. Den hellige Naab, i hvilken han giver os den Hellig-Naad (Tit. 3, 5. 6.), hvorved han bevidner, at vi ere Guds Børn. Rom. 8, 14. Det andet er den hellige Nadveres Sakramente, hvori han giver os sit hellige Legeme og Blod, for dermed at bevidne, at han er vor Broder og vort Kjøb og Blod, og for at vi aldrig skulle forglemme hans haarde, bittere Død, men stedsse beholde ham med hans Kjærlighed i vort Hjerter og vor Grindring. Saa er og dette hans Grindringens-Pant et stort Vidne om vor Frelsering, ligesom det i 1 Joh. 5, 7. hedder: „Der ere Tre, som vidner paa Jorden: Naaden, og Vandet, og Blodet,“ og disse Vidner paa Jorden vil ei lade sig dæmpe. Saa vilde da nu gjerne Herren med alle sine Belgjerninger stedsse være og forblive i vore Hjerter.

Den fjerde Kjærlighedens Egenstøb er, at den begjærer at blive elsket igjen. Nu er Christus den høieste, fuldkomne Kjærlighed, derfor søger og begjærer han ei mere end vor Gjentkjærlighed; og for at opvække samme i vore Hjerter, saa har Herren forordnet dette Kjærlighedens Brød og denne Kjærligheds Kalk, og giver os til en ret Kjærligheds-Drik sit sande Blod, udgydt af brændende Kjærlighed, for derved at virke Gjentkjærlighed i os. Vi have formedelst vore Synder iskænket ham en haard, bitter Kalk;

men derimod har han givet os sin Kjærligheds søde Vin, sit hellige Blod, som han af Kjærlighed udgjød for os. Hvorledes kan nu et Menneſte være ſaa haard og forſtoffet, at denne høie Kjærligheds-Drik ikke ſkulde opvække Chriſti Kjærlighed i ham? Hvo ſom ei derved kan bevæges til Chriſti Kjærlighed, maa jo ei være noget Menneſte. Betænk nu, om Herren alene ved ſlet Brød og Vin vilde opvække en hjertelig Gjentjærlighed i dig? Der ere nogle Urter og Træer, ſom have hinanden ſaa kjær, at naar de plantes tilſammen, ſaa glæder det ene det andet, at man ſienſynligen mærker det, hvilket man ſkriver om Vinranken og Figentræet. Aarsagen er denne, at de have eens Natur, og begge tjener imod Giften. Skulde det da ei nu glæde os, naar Chriſtus, bliver inpodet i os og vi i ham? Se, det søde Figentræ vor Herre Chriſtus, og Døds bittre Vinranke plantes i os, paa det at vor Synde-Gift maa dødes. Ere vi dog een Natur med ham, ſaa vilde han derfor gjerne indpode os i ſig, og i vore Hjerter opvække Gjentjærlighed til ſig.

Den femte Kjærligheds Egenſkab er, at den gjerne med allehaande søde Ting lofter de ſvage og ſpæde Børns Kjærlighed til ſig, og ſaaledes ligesom kjøber Børnenes Kjærlighed med et ſødt Ÿble eller noget Sukker. Saaledes har den Herre Chriſtus ogſaa gjort i den hellige Nadvere; efterſom han veed, at vor Kjærlighed er endnu ſpæd, ſvag og blød, ſaa har han forordnet vor Troe, ligesom et ſvagt Barn, det søde Himmel-Brød og dertil en ſød Himmel-Drik. Al, naar Troen ret ſmager den, ſaa kan der ingen ſødere Trøſt være, ei heller kan noget Menneſtes Tunge udfiger den himmelfte Sødhed, ſom Sjælen da jor nemmer. See, hvor dyrebart har ei Herren kjøbt din Kjærlighed med ſit Blod, ja med ſit Liv! Betænk nu, om Herren alene ved ſlet Brød vilde drage dig ſaaledes til ſig? See, Kjære Menneſte! Betænk Tiden, i hvilken din Herre beredte denne himmelfte Spiſe og Drik! Juſt til ſin Lidelfes Tid, da han var i den høieſte Svaghed, tænkte han at styrke dig; da ham blev givet Galde og Ÿdbite, tænkte han at give dig den himmelfte Sødhed; da han omgikkes med Døden, tænkte han at give dig Livets Brød. Deri er opfyldt, hvad ſom Salomons Høiſ. 8, 6. ſiger: „Kjærlighed er ſtærk ſom Døden; mange Bænder kan ikke udflytte den“; ja hans ſtore Smerters mange Bænder kunde ei udflytte hans Kjærlighed til os. See, ſaaledes har han formedelſt denne himmelfte Sødhed villet lofte os til ſig, ligesom ſvage Børn.

Den ſjette Kjærligheds Egenſkab er, at være nærværende hos den Elſtede. Hvor inderligen længebendes ei Patriarken Jacob efter ſin Søn Joſeph; han kunde ei hvile, ſørend han havde ſeet ham, og da han kom til ham, omfavnede han, kyſſede ham og

sagde: „Nu vil jeg gjerne dø, efter jeg haver seet dit Ansigt, at du er endnu levende.“ 1 Mos. 46, 30. Nu veed vel han, som er Alles Hjertekjender, at han i sin hellige Kirke har mange saadane Jacobshjexter, som gjerne ville omfavne deres himmelske Joseph, og see, derfor har han ogsaa villet tilfredsstille denne hellige Begjærighed, saa de i den hellige Nadvere kunde omfavne ham. Han har vel ogsaa endnu mange Simeons, som gjerne ville fatte den Herre Jesus paa deres Troes Arme, hvilken hellige Attraae og Længsel Herren ogsaa har stillet. Ogsaa for disse Marsjagers Skyld har Guds evige Søn instiftet sin hellige Nadvere og i samme sit Legems og Blods Nærværelse, for saaledes at være hos os paa Jorden; thi hans inderlige Kjærlighed har ikke kunnet taale, at være saa længe fra os, som indtil den yderste Dag, ihvorvel han ei paa en synlig Maade er hos os, men paa en hemmelig, forborgen Maade, efter den guddommelige høire Haands Maade, som den kjære Lutherus siger. See, nu have I Beskrivelsen paa dette Kjærligheds-Maaltid, hvorledes Christi Kjærlighed lyser deraf, og forener sig med os.

Hvorledes havde nu Herren kunnet handle med os paa en mere viis Maade, for at plante sin Kjærlighed i os, end formelst denne himmelske Spise? Thi eftersom vi jo have ædet Døden af det forbudne Træ, saa er det jo saare viseligen, at vi igjen maa æde Livet af Livets Træ. Hift sagdes: „Paa hvilken Dag du æder af det Træ, skal du dø Døden“, 1 Mos. 2, 17.; men her hebdet det: „Om Nogen æder af dette Brød, han skal leve til evig Tid,“ Joh. 6, 51. Saa have vi ogsaa af Adams syndige Kjød modtaget Døden, hvorfor det da er viselig anordnet, at vi af Christi Kjød modtager Livet; thi hans Kjød er et levendegjørende Kjød, hvilket giver Verden Liv. Derfor har den Herre Christus af sit Legeme og Blod gjort vor højeste Lægedom; thi ligesom vort syndige Adams-Kjød har styrtet os i Døden og i Dødelighed, saaledes har Christi levendegjørende Kjød oversat os i Livet og Udødeligheden. Saa meget da for denne Gang herom.

Lader os nu derfor love og takke Gud for denne store Hemmelighed, for Christi store Kjærlighed og for denne himmelske Spise og Drik, hvorved han forener sig med os; hvorved han gjør os deelagtige i alle sine himmelske Goder og Naades-Glatte; hvorved han vil blive i vore Hjexter og i vor Erindring; hvorved han opvækker i os Gjentjærlighed, som er bedre end al Verdens Kunst; hvorved han lokker os som Børn ved sin himmelske Sødhed til sig, og hvorved han vil være nærværende hos os indtil den yderste Dag, da han vil aabenbare os sin Herligheds Nærværelse, ligesom han her i denne Verden aabenbarede os sin

Naades Nærværelse. Ham være Vre, Lov og Pris i al Evighed, Amen.

Vi vilde slutte med den 111te Psalme: „Jeg vil takke Herren af ganste Hjerter i de Oprigtiges hemmelige Naad og Menighed. Herrens Gjeninger ere store, de blive søgte af alle dem, som have Lyst til dem. Hans Gjerninger ere Majestæt og Herlighed, og hans Retfærdighed bestaar altid. Han bestillede en Thukommelse om sine underlige Gjerninger, den naadige og barmhjertige Herre. Han haver givet dem Spise, som ham frygte; han komer evindeligen sin Pagt ihu. Han haver ladet forkynde sine Gjerningers Kraft for sit Folk, idet han har givet dem Hedningernes Arv. Hans Hænders Gjerninger ere Sanhed og Ret; alle hans Befalinger ere trofaste. De ere befæstede altid og evindelig, de ere gjorte i Sandhed og Oprigtighed. Han sendte sit Folk en Forløsning, han besøel sin Pagt at blive evindelig, hans Navn er heligt og forfærbeligt. Herrens Frygt er Blisdoms Begyndelse, en god Klogskab for alle dem, som gjøre derefter; hans Lov bestaar altid. Amen.

Langfredag.

Indgang.

Ligesom en stor Skat intet er nyttig, naar man ei veed ret at bruge samme, saaledes er vel den korsfæstede Christus den største, høieste og dyrebareste Skat, men dog de Ubodserdige og Vandtroende intet nyttig, fordi de ei vide at bruge samme, hvorfor vi nødvendigviis maa tale noget om den hellige Passions rette Brug. Mærk derfor til Indgang denne Beretning.

Den hellige Passion er den allerstrækkeligste Historie, som nogen sinde et fleet, hørt og seet under Himlen. Thi hvad strækkeligere kan blive hørt, end at Guds Søn er ustyrligen bleven henrettet ved en saa forsmædelig, grusom og affhyelig Død, hvorved Solen er bleven formørket, Jorden har bævet og Klipperne ere revne itu? Men meget forstrækkeligere er det dog, at den meste Deel af Menneffene ikke vil forstrækkes for en saadan Guds Søns ynkelige Død, da de dog selv med deres Synder har myrdet og korsfæstet Guds Søn. Efter som de da albrig gjøre sand Omvendelse i deres Hjerter, saa blive de heller ikke deelagtige i denne Christi høiværdige, frelsende Død og Fortjeneste; thi uden sand Omvendelse kan Ingen blive deelagtige i Christi Fortjeneste. Omvendthjont derfor Christi Død er forstrækkelig, saa er det dog meget forstrækkeligere, evindeligen ei at nyde Godt af denne hel-

lige Døb. O, hvad for en forstræffelig, evig, uendelig Qual og Pine vil ei følge paa for alle dem, hvem Christi hellige Videlse og ynkelige Døb ei har kunnet bevæge til Omvendelse og som blive uomvendte og uforandrede i deres Hjerter, fortsættende i deres indvortes adamitiste Vanart og Ondskab, som ei ved Christi Blod blive blødgjorte, og som ei i deres Sindes Aand glive fornøiede.

Derfor saa er Christi Videlses fornemste Frugt, som skal virkes i vor Hjerter, Omvendelsen, ligesom vi see paa dem, som ved Christi Videlse bleve omvendte, hvilke sloge sig for deres Bryst og vendte atter om. Naar det sker, saa følger da Christi Videlses anden Frugt, Syndernes Forladelse; men som dog ei kan følge, hvor sand Omvendelse ei er gaaet forud. Men paa Syndernes Forladelse maa følge et nyt og helligt Levnet. Thi St. Paulus siger Rom. 8, 1.: „Saa er da nu ingen Forbømmelse for dem, som ere i Christo Jesu; — men saa følger strax: „Der ikke vandre efter Kjødets, men efter Aanden.“

Vi ville da nu derfor for denne Gang fatte den hellige Paa-sions rette Brug i disse tre Hovedpunkter, nemlig: 1. I Omvendelse. 2. I Syndernes Forladelse. 3. I et helligt Levnet. Ligesom Herren siger i Luc. 24, 46.: Saa ledes burde det Christus at libe, og at opstaae fra de Døde tredie Dag, og at prædikes i hans Navn Omvendelse og Syndernes Forladelse for alle Folk.“

Den første Deel.

Til at erlange Christi Videlses første Frugt, nemlig, den sande Omvendelse, saa betænk her først, hvad Christus har lidt baade udvortes paa sit hellige Legeme og indvortes paa sin hellige Sjæl nemlig, Guds retfærdige Brede imod Synden, hvilken vor Herre Christus har maattet bære og libe saavel paa sit Legeme som Sjæl.

Først saa har hans hellige, velsignede Legeme ei været noget Sundt fra Hoved-Jæsen til Fod-Saalen, men Alt været fuldt af Smerter, fuldt af Jammer, fuld af blodige Strimer og Saar, ligesom Esaias siger om ham: „En Mand fuld af Piner, og som havde forsøgt Sygdom, plaget, slagen af Gud og gjort elendig,“ Es. 53, 3. 2c. Derfor er hans skjønne Skikkelse og Ansæelse bleven hæsligere end alle Menneſte-Børns, hvilket Pilatus bevidner, naar han siger: See, hvilket Menneſte! Derover klager Herren i Ps. 22, 7.: „Jeg er en Orm, og ikke en Mand.“ Saa forstræffelig har han været at see til, at Enhver har holdt Dine og Ansigt til for ham, som for en Веberstygge-lighed, som for en Forbandelse; ja Enhver, som har seet ham har spyttet paa ham og sagt: Al, bort med denne, at en saadan

Veberstyggenlighed og Forbandelse ei længer bliver paa Jorden. See, saaledes vrede's Gud over Synden, ja over de Synner, som du med dit syndige onde Legeme har begaaet og fuldført. Samme har Christus paa sit ustyrbige, hellige Legeme maatte døde. Erkjend dem dog, og lad det gjøre dig ondt, at den ustyrbige Jesus maa for din Skyld bære Guds grumme Vrede. Endnu er alt dette intet imod hans indvortes Lidelse. Først har han paa sin Sjæl maattet lide al Helvedes Angest og Qual, ja den evige Døds Qual, for hvilken store Sjæle-Angest han bedrovedes, skjælvede og bævede, stred med Døden og svedte den blodige Sved. Se til dit ondskabsfulde, fordærvede Hjerter. — Din Vrede, dit Fiendskab, Had, Misundelse og indvortes Hoffærdighed har foraarsaget Herren denne Sjæle-Angest.

For det andet er hans indvortes Lidelse bleven formeret ved den ham tildeelte store Forsmædelse, Forbandelse og Bespottelse. „Forbandelse brød mit Hjerter, og jeg er svag,“ siger han i Ps. 69, 21. „Han var foragtet og holdt snart op at være iblandt Mænd,“ siger Esaias Cap. 53, 3.

For det tredie har det formeret hans Sjæle-Angest, at han i sin Døds Nød ei har kunnet erholde nogen Trøst af nogen levende Menneſke, ligesom han i Ps. 69, 21. klager: „Jeg forventede, at nogen skulde ynkes derover, men der var ingen, og, efter Trøstere, men jeg fandt ikke nogen.“ Ja, han har ei af noget Creatur kunnet erholde nogen Trøst, selv Elementerne have nægtet ham Hjælp. Han har ei maattet døe paa Jorden, men i Luften; dertil paa Træet, ubebæftet, nøgen og blottet. Ja, han er i sin store Tørst ei bleven agtet værd en Draabe Vand, men ligesom han i bemeldte Psalme B. 22 klager: „De gave mig Galde at æde, og de gave mig Vebdille at drikke i min Tørst.“ Jeg mener jo, det maa have været en ret Tørst.

Endelig for det fjerde — hvilket er det allersforstrækkeligste og ynkkeligste — da han nu var bleven forladt af alle Creature, er han ogsaa endeligen bleven forladt af Gud, ligesom han raaber: Min Gud! Min Gud! hvi haver du forladt mig? Som og den 8de Ps. B. 6 forudsiger: „Du haver ladet ham et lidet blive ringere end Englene.“ Det er den største og elendigste Elendighed; det hedder at bære Guds Vrede paa Legeme og Sjæl.

Saa lær nu heraf først at gjøre Bod eller Omvendelse. See, dersom du ei vil forandre dit Hjertes Onſkab, fornyses i dit Hjerter, afbdø Synden og af dit Hjertes Grund omvender dig til Herren, saa vil Guds Vrede blive evindeligen over dig; thi alt, hvad Herren har lidt paa Legeme og Sjæl, det ere Tegn og Forbilleder paa de evige Straffe, Guds enig Vrede, som du paa Legeme og Sjæl, det ere Tegn og Forbilleder paa de evige Straffe-

Guds evige Brede, som du paa Legeme og Sjæl maa lide til evig Tid, dersom du ikke gjør sand Omvendelse. Kristus har lidt Armød, — at, den evige Armød, som du maa lide, dersom du ei gjør Omvendelse; Kristus har lidt Foragt og Forsmædelse, — at, den evige Foragt og Skændsel, som du vil komme til at lide, hvis du ei gjør sand Omvendelse; Kristus har lidt Vaand, Slag og Hudstrygelse, som du maa udholde, om du ei omvender dig; Kristus har været berøvet al Trøst af Menesker og alle Creature, og til en Tid forladt af Gud, — at, vee alle Ubødsfærdige, som vil blive evig forladte af Gud og evindeligt berøvet al Trøst; Kristus har lidt Døden, — at vee alle Ubødsfærdige, som maa lide den evige Død! Naar du betænker dette ret, saa vil du være i Bedrøvelse din hele Livstid; du vilbt da blive et andet Meneske, blive ydmygere, sagtnodigere, taalmodigere; du vil da foragte Verden med dens Dienlyst, Rjødslust og hofferdige Levenet (1 Joh. 2, 16.), og blive en Christi Korsets Efterfølger. Marc 8, 34.

For det andet skal du af Christi Lidelse lære at kjende dig selv og din Glendighed. See, den korsfæste, saarede, hudstrøgne, bespottede og myrbede Kristus er et Speil paa din indvortes Glendighed. Hvad han i sin jammerlige Skikkelse er udvortes, det er du indvortes paa din Sjæl; thi dersom ei vore Sjæle havde været saaledes saaret, myrdet, belagt med evig Armød, evig Spot og Skændsel, en Spot for Djævelen og en Weberstyggelighed for alt Rjød, saa havde Kristus ei havt nødig, saaledes at lade sig tilrede. See hvorledes skulde ei et Meneske bitterlig begræde sig selv, og forstrækkes for sig selv, naar han seer hen til den korsfæste Christum, naar han forstaar, at hans indvortes, evige Jammer og Glendighed, hvori han evindeligt maatte have blevet, saa egentligen og piensynligen er stillet for Die i den saarede Kristus? Hvo skulde ellers troe, at et Meneske, der udvortes er saa skjøn, saa rig, saa kostelig og saa mægtig, skulde paa Sjælen være saa nødbliden, saa elendig, saa vanstabt, saa affkyelig, dersom ikke den korsfæste Kristus viste os det? Thi en saadan Gru og Weberstyggelighed, som han udvortes paa Korset har været for Verden, en saadan Gru og Weberstyggelighed er du indvortet for Gud. Derfor forstaae vi visse ikke Christi Lidelser ret, naar vi ei troe, at vi ere selv deri asmalede. Derfor siger og Herren: Græder ikke over mig, men græder over eder selv, Luc. 23, 8. Vær du da saaledes at græde og jamre over din egen Sjæl.

Saa lær for det tredie heraf at erkjende dine Synder, hvad for en Weberstyggelighed, hvad for et ondt, skjændeligt, forbømmeligt og forstrækkeligt Onde samme er, efter som den alleruftyldigste, retfærdigste Guds Søn maatte lide saadanne svare,

uudsigelige Piner og Smerter, for at forsonse og borttage samme. Betænk og, at Guds Brede maa være utaaelig, siden den ei kunde stilles uden med en saadan høi, hellig Persons uudsigelige Marter og Dval. Lær af den strækkelige Straf, som ligger paa Christum, at erkjende dine Synders Størrelse og Mængde; thi han havde sandeligen ei lidt saadan stor Nød, dersom ei din Nød og Elendighed havde været saa stor og uudsigelig, og dersom ei den evige Død og Fordømmelse havde ligget dig paa Halsen. Hvo er det, som tager dette til Hjerte? „Hvo troede det, vi have hørt? og for hvem er Herrens Arm aabenbaret? Hvo kjender din Bredes Styrke og din Grumhed, saasom din Frygt udtræver? Es. 53, 1. Ps. 90, 11. Vil du see, hvorledes Gud vredes over Synden, saa see hen til den korsfæste Christum. Den meste Deel lader sig tyffes, at det staaer vel til med dem, de lee, drive Letsærdighed, leve uden al Sorg, spøge med Synden, ja drive kun Spot dermed. Men her seer du, at Guds Brede ei har været Spøg med den korsfæste Christum. „Forarbejders Saliggjørelse med Frygt og Bæven,“ hedder det i Phil. 2, 12. Har Christus, Guds eenbaarne og allerkjæreste Søn lidt saadan Pine for fremmede Synder, hvad for en evig Pine vil ei Ubodsærdige komme at lide for deres egen Synders Skyld? Hvorfor siger ellers Guds Søn: Gjør de dette med det tørre? Luc. 23, 31. Naar du nu betænker dette ret, saa vil du forstrækkes for dine Synder og sige med David: „Herre! straf mig ikke i din Brede og tugt mig ikke i din Hastighed; Herre! vær mig naadig, thi jeg er skøbelig; læg mig, Herre! thi mine Been ere forfærdede, og min Sjæl er saare forfærdet,“ Ps. 6, 2. 2c. See, det er Omvendelsen, som kommer af Christi Lidelse, det er den rette Syndens Erkjendelse. Skal nu Omvendelsen være ret, saa maa Troen følge derpaa.

Den anden Deel.

Den anden Frugt af Christi Lidelse er Syndernes Forladelse. Til af Christi Lidelse at erlange samme, maa vi betænke Marsagen, hvorfor Christus har lidt, nemlig for os og i vort Sted, og at alle Menneskers Synder ere lagte paa ham, ligesom Propheten Esaias siger: „Han er saaret for vore Overtrædelser, er knuset for vore Misgjerninger; Herren lod alles vores Misgjerning møde ham,“ Es. 53, 5. 6. Saa udvælber os da af Christi Bunder den Trøst, som hedder Syndernes Forladelse, ligesom St. Paulus siger: „I hvilken vi have Forløsning formædelst hans Blod, nemlig Syndernes Forladelse,“ Col. 1, 14. Men hvad er Marsagen, at vi af Christi Lidelse have Syndernes Forladelse? Jo, Marsagen og Fundamentet til Syndernes For-

laddelse er, at formedelst Christi Lidelse er en fuldkommen Fyldestgjørelse steet for vore Synder, efterdi en saadan Person har lidt for os. Derfor er hans Lidelse en ligegjældende Betaling for al Verdens Synder. Skal Synderne være forladte, saa maa en fuldkommen Satisfaction og Fyldestgjørelse være steet; samme er steet i Christi Lidelse, derfor maa ogsaa Syndernes Forladelse følge. Desaar sag udspringer nu af Christi Vunder, som af en levende Kilbe, alle Synders Forladelse. Det er den første Grund til alle vore Synders Tilgivelse.

2. Er Guds Retfærdighed steet Fyldest ved Christi Død. Thi Gud havde sælbet den stræffelige Dom over os: „Du skal dø Døden,“ 1 Mos. 2, 17. Men nu er Kristus død „een for alle,“ 2 Cor. 5, 14. Derfor vil jo Guds Retfærdighed ikke endnu engang lade den evige Døds Dom gaae over os.

3. Er Guds Brede afvendt fra os; thi da Kristus har baaret den for os, saa vil den ei blive evindeligt over os. Joh. 3, 36.

4. Er Forbandelsen borttagen. Thi Kristus er paa Træet bleven en Forbandelse for os (Gal. 3, 13.), ligesom er skrevet i Loven: „Forbandet være hver den, som hænger paa et Træ,“ 5 Mos. 21, 31. Derfor vil Gud ikke sige til os: „Gaaer bort, I Forbandede!“ men: „Kommer hid, I min Faders Velsigede!“ Matth. 25, 34.

5. Har Kristus lidt vore Synders Straf, saa vil Strafsen jo ikke komme over os. Manasse i sin Bøn siger: „Vær ikke vred at bevare det Onde til mig evindeligt.“

6. Gud har skjænket os sin kjære Søn til en Betaling for vore Synder. Derfor skal I ei tvivle paa Faderens naadige Villie. Joh. 3, 16.: „Saa haver Gud elsket Verden, at han haver givet sin Søn den eenbaarne, at hver den, som troer paa ham, ikke skal fortabes, men have et evigt Liv.“ Guds Søn tager vore Synder og alle Synders Straf villig paa sig, — tvivl derfor ei paa Sønnens Kjærlighed. Den Helligaand virker Troen i dig, — tvivl derfor ei paa den Helligaands Naade. Og det er Marsagen, hvorfor vi i den hellige Trefoldigheds Navn „blive døpte i Christi Død“ (Rom. 6, 3.), det er, i Christi Fortjeneste; derfra har vor hellige Daab sit Udspring og Kraft; thi den hellige Trefoldighed har ved Christi Død virket vor Forløsnings Verk. Naar nu den hellige Trefoldighed vil have dig salig, „hvo vil da fordømme dig? Gud er den, som retfærdiggjør,“ Rom. 8, 33. Vor Retfærdighed er ei grundet paa noget blot og bart Menneſte, men paa Christum, som er en evig Gud.

7. Gud har skjænket os sin kjære Søn ganske; ikke alene Manddommen, men ogsaa hans evige Gubdom er vor, saaledes at den ganske Kristus, Gud og Menneſte, er vor Retfærdighed.

Dersom du nu end havde al Verdens Synder alene paa Halsen, saa kunne de dog intet imod Christum. See, har du nu Retsfærdighed? Den kan ikke være høiere; det er en bestandig Retsfærdighed, grundet paa Gud selv; en evig Retsfærdighed, hvormod man intet kan indvende. Derfor kan ingen Synd forðømme dig, hvor stor den end ogsaa er, naar du troer paa Christum; thi Christus er endnu større. Syndens store Mængde kan heller ikke forðømme dig, om de end ere flere end Havets Sand; thi Christi Fortjeneste og evige Retsfærdighed er endnu vægtigere. I ham er mere Retsfærdighed end alle Menneskers Synder, thi han er Gud. Intet Menneske, ingen Djævel, ja end ikke du selv kan forðømme dig; „thi den, som er i os, er større end den, der er i Verden. Og dersom Hjertet forðømmer os, da er Gud større end vort Hjerte,” 1 Joh. 4, 4. Cap. 3, 20. Naar derfor dit Hjerte forðømmer dig, og du kjæmper med Fortvivlelse, saa tænk derpaa, at Gud har gjort dig sin Søn til din Retsfærdighed, og han er større end alle dine Synder. Christus tager, hvad dit er — alle, alle dine Synder paa sig, og giver dig, hvad hans er — hans evige Retsfærdighed, hvilken er større end du selv, dit eget Hjerte og Samvitighed. I Christi Fortjeneste er en saadan fuldkommen Betaling, at Mennesket bliver derved saa fuldkommen retfærdig for Gud, som om han aldrig have begaaet nogen Synd. Ezech. 33, 14. 2c.: „Naar den Ugubelige omvender sig fra sin Synd, og gjør Ret og Retsfærdighed, saa skal han visselig leve, han skal ikke dø. Ingen af hans Synder, som han haver syndet, skal kommes ihu; han gjorde Ret og Retsfærdighed, han skal visselig leve.” Denne Naade-Skat har Gud lagt i den saliggjørende Troe, som Gud virker. O, hvilken en stor Gave er Troen!

Den tredie Deel.

Christi Lidelses tredie Frugt er et helligt Levnet. Thi naar vi af Christi Lidelse har lært Syndernes Erkjendelse og Troen, eller Omvendelse og Syndernes Forblivelse, saa maa vi ogsaa deraf lære et nyt helligt Levnet; thi Christi Lidelse er den rette Livets Bog, i hvilken alle Dyder ere os forestrevne, ikke med døde Bogstaver, men med levende Gjerninger. See her den rene, uplettede, uforstillede, ubedragelige Kjærlighed i Christo! See det Hjerte, i hvilket aldrig blev funden Falskhed eller Bedrag! See den fuldkomne Lydighed i Afsigelse af sin egen Villie, den helligste Taalmodighed i det høieste Kors; Sagtmodighed uden al Brede og Trudsel; den dybeste Ydmyghed i den største Forsmædelse og Foragt! Er du nu den korsfæstede Christi sande Elsker, saa er du ogsaa hans Efterfølger. Du vil ei af nogen Bog lære saa meget, som af den korsfæstede Christi levende Exempel.

Deraf følger videre Christi Efterfølgelse i det kjære Kors. Thi ligesom Kristus har været en Korsdrager, saaledes maa ogsaa alle sande Christne lide den stolte Verdens Forsølgelse, Forsmædelse og Korsfæstelse. Korset maa blive baaret af de Christne i denne Verden; thi da Gud har opreist Korset, hvo vil da nedlægge det? Gud har hængt sin Søn derpaa — hvilken Christen vil da gaae frie? Herren har været bedrøvet — skulde da Tjeneren lee? Den Ustyrbige har lidt — skulde da den Skyldige gaae frie? Hovedet bærer Smerte — skulde Lemmet leve i Belyst? Nei vissefælg! Der er intet sandt Christi Lem, uden han jo føler sit Hoveds Smerter. Vær derfor for Christi Skyld taalmodigen at bære dit Kors. Trykker dig din Armød, saa tænk, at Kristus har hængt nøgen og blottet paa Korset; besværer dig Sygdomme, saa betænk, det er intet imod Christi Tornetrone; bliver du bespottet og foragtet, betænk, at din Herre har været Folkets Spot og Foragt.

Endelig, lad Christi Lidelse være en daglig Lægedom imod dine Synder. Rejser sig Hoffærdighed i dig, saa betænk, at Kristus har været ophængt imellem tvende Røvere; frister dig Belyst, saa tænk paa Christi Hudstrygelse; opstaaer i dig Brede og Nid, saa betænk, Kristus har lidt for sine Fiender. Kristus har ogsaa gjort dem levende med sit Blod, som udgjød ham samme. See, saaledes finder du i Christo Lægedom imod alle dine Synder og en daglig Forbedring af dit Levnet. Ligesom en stor Skat ei er til Nytte, naar man ei bruger den ret, saaledes have vi her faaet en stor Skat af Gud. — Hjælp os derfor, o almegetige Gud! at vi maatte bruge denne store, dyrebare Skat til sand Omvendelse, Syndernes Forlabelse og en daglig Forbedring af vort Levnet, og saaledes blive evindeligt salige, Amen.

Skriv mig, Jesu! dine Bunder, Blod og Død i Sjælen ind, At jeg seer dem alle Stunder Trykt og prentet i mit Sind; Du alene er den Mand, Som min Sjæl fornøje kan,

Lad mig her i Støvet kjende Din Forløsnings Maal og Ende!
Amen.

Første Paaschedag.

Evangelium, Marc. 16, 1—9.

Ligesom en Blomst, naar den visner af Solens Hede, da imod Aftenen lukker sig ganske sammen og bøjer Hovedet til Jorden; men som, naar en frisk, vederqvægende Dug falder paa

den og Solen atter opgaaer over den, da igjen reiser sig op, atter udbreder sine Blade, paany oplukker sig og giver en stjøn, liflig Lugt fra sig: saaledes, da vor Herre Jesus Christus, som i Salomons Høisang bliver kaldet „en Rose i Saron og en Lilie i Dalene,” formedelst Syndens Gift og formedelst Guds Brede Hede var bleven ganske bortvisnet og udtørret som et Stkaar, og hans Hoved nedbøiet i Døden; men som, da han formedelst Døden betalte Synden, altsaa ophævede Guds Brede, hvorved den guddommelige Naades Dug faldt paa ham, og hvorved hans guddommelige Naturs Sol og Glans begyndte at vise sin Livskraft, hvilken tilforn i hans Lidelse havde hvilet, skjult sig og ligesom gaaet under — da reiste denne døde Blomst sig atter op, brente sig atter ud, og gav den allerædleste Livets Lugt fra sig, nemlig alle Troendes Velsignelse og Liv. Dette er stjøn forebildet i 1 Mos. 27, 14. 2c. Da nemlig Isaa vilde velsigne sin Søn Jacob, maatte man først slagte ham to Gebe-Rib og berede en Ret deraf; tillige maatte Jacob isøre sig kostelige Klæder, den Førstefødtes Klæder. Da han nu saaledes indkom til sin Fader, nærmede sig ham og kyssede ham, da lugtede Isak Lugten af sin Søns Klæder og velsigne ham, sigende: „See, min Søns Lugt er som Lugten af en Mark, hvilken Herren haver velsignet. Og Gud give dig af Himmelen Dug, og af Jordens Fedme, og Most. Folkene skal tjene dig og Folket skal falde dig til Fode. Vær en Herre over dine Brødre, og din Moders Sønner skal falde dig til Fode; hvo som forbander dig, være forbandet, og hvo som velsigner dig, være velsignet.” Denne herlige, store Velsignelse er nu opfyldt i Christo Jesu, vor Herre, om hvem den ogsaa er forudsagt; thi han er den himmelske Jacob, og da han vilde have Velsignelsen, maatte han af den menneskelige Hjord hente tvende Gebe-Rib, nemlig sit Legeme og Sjæl, og offre ham sin himmelske Fader til en sød Lugt, hvilket er den Ret Mad, som Gud vilde have. Han maatte ogsaa isøre sig Førstefødsels-Klæderne, det er, Udpøbelighed og kongelig og yppersteprestelig Verdighehed, hvilket han og gjorde, idet han paa Korset beviste sig som en ret Yppersteprest, og i Opstandelsen som en Konge. Tillige maatte han kysses sin himmelske Fader, som han gjorde, idet han med sit Offer forsonede Gud. Da velsigne hans himmelske Fader ham, og sagde: „See, min Søns Lugt er som Lugten af en Mark, hvilken Herren haver velsignet;” thi ligesom den ganske Mark er vellugtende, naar alting blomstrer, saaledes bliver formedelst Christi Opstandelses Lugt de døde menneskelige Liigs ganske Mark igjen levende og blomstrende, ligesom det i Ef. 26, 19. hedder: „Dine Døde skal leve, tilligemed min døde Krop

skal de opstaae; vaagner op, og sjunger med Fryd, I, som hvoe i Støv! thi din Dug er som Dug over grønne Urter." Da vil det hebde: „Og Gud give dig af Himmelen's Dug og af Jordens Fædme;" Himmelen's Dug er den levedbegjærende Mand; Korn og Most er Livets Brød og megen aandelig Trøst. — „Folkene skal tjene dig, og Folkene skal salde dig til Fode. Vær en Konge over dine Brødre;" saaledes er Christus opstanden fra de Døde, at han maatte være en Herre over Levende og Døde, og at alle Troende maatte fornemme hans kraftige og ædle Livslugt, og det er Frugten af hans herlige og seierlige Opstandelse. Saa vær da hilset du frydefulde Dag, paa hvilken Herren er opstanden, og har overvundet Døden! See, vor Kongens Lugt er som Lugten af meget kostelig Balsom; „der Kongen vendte sig om, gav hans Narbus — det er, hans Udsødelighed — sin Lugt," Høif. 1, 12. Og i Ps. 45, 8. 9. hebder det: „Alle dine Klæder lugte af Myrrha og Aloe og Rezia. Derfor haver, o Gud! din Gud salvet dig med Glædens Olie, fremfor dine Medbrødre." Ved Myrrha antydes haabe Christi Død og Opstandelse; thi Myrrha er bitter og betegner derved Christi Lidelser og Død; men den har tillige en deilig Lugt, hvorved betegnes Christi Opstandelse. Derfor „er min Kjæreste mig en Myrrhabust, som bliver varagtig imellem mine Bryster" (Høif. 1, 13.), det er, Christi Død og Opstandelse er en sød Lugt i mit Hjerte.

Vi ville da nu inddele denne Prædiken i toende Stykker, og betragte:

1. Hvorledes i Herrens Opstandelse hans Gubdoms Majestæt blive os formedelst Jordstjælvet og Engle-Bidnerne aabenbaret og beviist.
2. Det kjære Broderstabs Kjærlighed, som sees i Herrens glæderige Paaste-Prædiken.

Herren lade ogsaa os finde en Livets Lugt, og give os sin værdige Helligaand, Amen.

Den første Deel.

Lad os først betragte, hvorledes de fromme Qvinde Christi Veninder, finde Livets Lugt i Christi Opstandelse. De søge Herren af Kjærlighed og Trost, at de maatte finde ham legemlig, og see! de have ham dog aandelig i deres Hjerter. Forlængselen og Attraa efter Christum er en ædel Lugt af hans Opstandelse. De elskede ham, derfor levede han i dem; thi Christi Kjærlighed er hans Liv i os, Christi Kjærlighed er en sød Lugt af hans Opstandelse, og den opvækker Taare-Rilben og aabner Taare-Brønden. Naar en varm Regn falder paa Jorden, opstaaer af Regnen en god Lugt: saaledes og, naar

man af Christi Kjærlighed græder, da finder Sjælen deraf en sød, ædel Lugt. Hvo, som har Christum ret kjær, tænker ei andet, seer ei andet i Troen end Christum. Disse Qvinder tænke ikke, det er muligt, at de kunde komme til Herren for Bogterne og for den store Sten, som var væltet for Graven. Saaledes og den, som ret troer paa Christum, og har ham i sit Hjerte ret kjær, den vover alle Ting for hans Skyld, agter hverken Guds eller Væres, Fader eller Moder, Liv eller Død, eller nogensomhelst Fare. Al, give Gud, at Christi Kjærlighed ogsaa var saa stor i vore Hjerter; thi der kan intet bedre være, hverken i Himmelen eller Jorden, end som at have Gud og Christum ret kjær. De være et saligt, helligt Menneske, som er opfyldt af Guds og Christi Kjærlighed. „Jeg ledte efter den, som min Sjæl elsker,“ Høis. 3, 1. Men denne Christi Kjærlighed bliver antændt formedelst den Helligaand, og den Helligaand kommer formedelst Guds Ord. Saa blive nu Guds Ord i vore Hjerter til Jyd, hvorfor vore Hjerter brænder, og det er Christi Kjærlighed. Saaledes har det været med disse Qvinder; de have tænkt: Al! havde jeg kun Herren, saa vilde jeg være tilfreds, saa vilde jeg lade mig nøie; maatte jeg kun engang see hans hellige Legeme, røre ved det og salve det! Disse Qvinder ville nu salve Herren ligesom et dødeligt Menneske, uden at betænke, at han er „Herrens Salvede,“ salvet med den Helligaand, ja med Guddommens fuldkomne Fylde, hvorfor det har været umuligt, at hans allerhelligste Legeme, som var forenet med Gud, skulde forraadne. Derfor har Herren vistnok ikke behøvet nogen jordisk Balsom og Salvelse. Og da nu Herren er salvet med den evige Guds Aands uforgjængelige Balsom, og vi ogsaa ere bleven deelagtige udi hans Salvesses Fylde, saa ere vi ogsaa deelagtige udi han Opstandelses Kraft, ligesom det i Rom. 8, 11. heder: „Men om hans Aand, der opreiste Jesum fra de Døde bor i eder, da skal den, der opreiste Christum fra de Døde, gjøre ogsaa eders dødelige Legeme, levende, formedelst hans Aand, som boer i eder.“ Dog har dette, at de have villet salve Herrens Legeme, været et Kjærligheds og Taknemmeligheds Tegn. Kjære! siig mig, naar nu Herrens, din Freløser, Legeme laae der i saadan Skikkelse, vilde da du ogsaa salve ham eller indville og indspøbe ham i et reent, skjønt Diinklede? Ei, vistnok! siger du, hvilken Christen vilde ei gierne og med Glæde gjøre det? Nu, see da, er det dit Alvor, og er du en Christen, saa har du Christi Legeme, Christi Lemmer, dagligt staaende for dine Dine, som ere nøgne og fattige, hungrige og tørstige, levende og døde; salv dem, gjør Barmhjertighed imod dem, salv dem med Barmhjertighedens Olie, skjul eller bedæk dem, saa har du gjort det mod ham selv; thi han siger: „Saa meget,

som I have gjort een af disse mine mindste Brødre, have I gjort mig," Matth. 25, 40. Tag aandeligvis din Herres Christi Ligt hen, og indsyøb ham i et reent Viinlæde, i din Troe, saa har du en dyrebær Skat, som Verden ei er værd.

Lad os betænke, hvad der staaer, at disse Qvinder kom til Graven meget aarle, der Solen gik op. Heraf see vi deres store Forlængsel efter Christum, der har været saa stor, at de neppe har kunnet vente saa længe, indtil Dagen frembrød. De Troende, som have Christum ret inderlig kjær, kunne ogsaa neppe vente saa længe, intil Herrens rette Dag, den kjære yderste Dag, frembryder og Retfærdighedens Sol opgaaer, men sukker og længes efter dens Komme. Den Herre Christus var allerede med Solens Opgang i Morgenrøden opstanden, ligesom Høf. 6, 3. siger: „Hans Udgang er antydet, at vi i den yderste Dags, den evige Dags, rette Morgenrøde, naar det evige Dags-Lys vil frembrøde, da skulle opstaa. Foran en skjøn Dag fremgaaer en skjøn Morgenrøde i deilig Glans; men hvilken meget skønnere Glans vil ei fremgaa foran for Herrens Dag? Og ligesom Duggen pleier at falde i Morgenrøden, saaledes vil den rette levendegjørende Himmel-Dug, den grønne Marks Dug, dryppe paa os, saa at vore forraabnede Been igjen vil grønnes. Ef. 26, 19. Saa vær da hilset, du kjære, frydsfulde Dag!

Og see, der stede et stort Jordstjælv. Her have vi den anden søde Lugt af Christi Opstandelse; thi Jordstjælvet er et offentligt, mægtigt Vidne baade om den Herres Christi hellige Død og hans seierige Opstandelse, eftersom baade i Herrens Død og Opstandelse Jorden bævede. Saa er og Jordstjælvet et Vidnesbyrd om vor Forløsning og at Herren har overvundet Døden, samt sønderbrudt og forstyrret Helvedes Porte, og ført de Fængne ud derfra. Ligesom i den legemlige Forløsning af Ægypten Jorden bævede for Israels Gud (Ps. 68, 8. 9. Ps. 114, 17.): saaledes har for Christi store Magt i hans Opstandelse Jorden hævet og opladt sin Mund og forkyndt os Christi Opstandelse, hvoraf vi see, at Himmel og Jord ere Christi Vidner. „Han skal kalde ad Himmelen oven af, og ad Jorden for at dømme sit Folk," Ps. 50, 4. I naturlig Forstand saa betyder et Jordstjælv en stor Bevægelse iblandt mange Folkeslag, samt store Krige og meget Blod. Saaledes har Herren med sin Opstandelse bevæget Jorden og alle Hedninger, og har som en aandelig Rønge begyndt en aandelig Krig og Strid imod Djævelen og hans Rige, hvorover der er udgydt meget Christens Blod. Da bævede ogsaa Jorden. Men det er de Christnes Trøst, at om de end maa udgyde deres Blod, saa seire og overvinde de derved hos Gud; thi de hellige Martyrer have forme-

belst Blod overvundet Verden, ligesom Christus formedelst sit Blods Udgydelse erholdt Seier over Død, Helvede og Djævel. Derfor, omendstjunt de Christne formedelst deres Blods-Udgydelse miste Verden, saa vinde de dermed Himmelen; de overvinde Verden, og erholde formedelst deres Troe Seier hos Gud. De Christne maa haade tabe Verden og dertil deres Blod, hvormod de Jordømte og Vantroende maa besidde Verden og være Verdens Herrer, thi de have ingen Deel i Himmelen. De Christnes Seier hos Gud er deres Blodsudgydelse, hvilket den Herres Christi Exempel lærer os; thi hans Blodsudgydelse er hans Seier. At nu Jorden saaledes bævede haade i Christi Død og Opstandelse, det er et Tegn, at Verden, Synden, Døden, Djævelen og Helvede er overvundet formedelst Christi udgydte Blod, og er et Vidne om den Herres Christi Seier og Opstandelse. Saa har og dette Jordstjælv, som Herrens Vidne og Prædiken, havt saadan Kraft, at det har virket sand Rod i mange Hjerter, som havde været nærværende ved Christi Lidelse, saa at de derved sloge sig for deres Bryst og vendte om til Herren. Giv Gud, at det ogsaa i vore Hjerter maatte opvække en Livets Lugt. Da Loven blev givet, da bævede Jorden (2 Mos. 19, 18.), og da nu Loven blev gjort Fyldest og Evangelium frembrød, da bævede atter Jorden, os til Opvækkelse og Opmuntring.

Christi Opstandelses tredie Livs-Lugt bringer os de hellige Engle: Og see, Herrens Engel nedfoer af Himmelen, kom frem, og væltede Stenen fra Døren, og sad oven paa den. Efterat Herren i Jordstjælvet var opstanden, aabnede en Engel Graven. Saaledes aabner Gud af Himmelen det, som Guds Fiender forsegler og tilslutter. Christus skal ikke blive skjult og hans Navn ei forties, før skulle alle Engle nedstige fra Himmelen og vidne om ham. Ligesom Jordstjælvet i Herrens Lidelse var et Vidne om hans hellige Død, saaledes er dette Jordstjælv et mægtigt Vidne om hans herlige og seirrige Opstandelse, hvorpaa følger Engle-Vidnerne fra Himmelen, paa det at (efter Haggai Forudsigelse Cap. 2, 7.) Himmel og Jord skulde blive bevæget og worde Christi og vor Freløsnings Vidner. De hellige Engle ere Vidner om Christi hellige Undfangelse (Luc. 1, 26.), Vidner om hans Fødsel, Vidner om hans Undergjerninger, saasom ved Bethesda Dam (Joh. 5. 4.), Vidner om hans Lidelse, ligesom i Gethsemane Have en Engel aabenbares Herren og styrkede ham (Luc. 22, 43.), Vidner om hans Opstandelse, Vidner om hans Himmelfart; og de ville ogsaa være hans Vidner ved hans Gjenkomst til Dommen. Matth. 25, 31. Det er saare skjønt, som der staaer, at Engelen har sat sig ned paa Stenen, ligesom et Menneske, der træt af meget Arbeide

ned sætter sig. Men da nu Englene ikke kunde blive trætte, hvorfor sætter han sig da ned? Jo derfor, at alle Engles Herre selv har hvilet; saa og til Tegn, at han vil holde Samtale med de Forbigaaende, og, som et godt Guds Sendebud, bringe det frydefulde Budskab, at Herren er opstanden; thi derom have de hellige Engle lyst at tale med Menneſtene. Men hvorledes kunde Nogen ſige, har da Herren ikke selv kunnet komme ud af Graven? Maatte da en Engel først afvælte Stenen, ſørend han kunde ſlippe ud? Aldeles ikke! Den Herre, ſom har ſønderrevet Dødens Baand, overvældet Helvedes Porte og overvundet Djævelen, ſkulde han ei kunne have ſønderknuſt den Steen, hvormed hans Grav var tilluſket? Skulde en Steen kunne holde ham, og Døden kunde ei holde ham? Nei! om den end havde været ſaa ſtor ſom et ſtort Bjerg, ſaa havde han kunnet kaſte den i Havets Dyb; ja de havde maattet ſmelte for ham ligesom Vox, ham, „for hvis Anſigt Jorden og Himmelen flyer, for hvis Anſigt Bjergene ſmelte ſom Vox,” Ab. 20, 11. Pſ. 57, 5. Han har alene villet udføre Forløſningens Værk, og da Chriſti Opſtandelse hører til vor Forløſnings Værk, ſaa har han alene forrettet ſamme, ſom det og i Ef. 63, 5. hedder: „Og jeg ſaae mig om, og der var ingen Hjelper, og jeg var forſtrækket, og der var Ingen, ſom opholdt mig; men min Arm frelſte mig.“ Saa har og Herren villet opſtaa majestætisk, ſom en Herre over alle Creature og ſom en almægtig Gud, at nemlig intet Menneſte med al ſin Wiisdom ſkulde begribe ham i hans Gjæringer. Fornuſten kunde vel begribe, at han med ſit hellige Legeme var udgangen af Graven, derſom han enten ſelv eller ved en Engel havde afvæltet Stenen; men for at ingen menneſtelig Fornuſt ſkulde begribe, hvorledes han opſtod, og for at vi maatte lære at forſtaa, at hans Majestæt, Herlighed og Almagt er ubegribelig, ſaa er han i Jordſtjelvet udgangen af den tilſluttede Grav uden alle Hindringer og over al menneſtelig Fornuſt, og har derefter ved Engelen fra Himmelen ſom et Vidne om ſin Opſtandelse ladet Stenen afvælte; thi til ſin Opſtandelse behøvede han ingen Engels Hjelpe, da han ſelv er almægtig, og kunde, derſom Stenen havde hindret ham, ſelv havde ſtaffet den bort. I ſin dybeſte Fornedrelſes Stand, da han kæmpede med Døden, ſendte Gud ham en Engel, der trøſtede ham; thi til den hed det om ham: „Du haver ladet ham blive ringere end Englene“ (Pſ. 8. 6.), ja var da en liben Tid forladt af Gud; men nu, da han træder i Herlighedens Stand, ſaa gjør han Brug af ſin gubdommelige Almagt, beviſende ſig i ſin Opſtandelse, ſom en almægtig Guds Søn, ligesom St. Paulus i Col. 1, 18. ſiger. Derfor er ikke Stenen

borttaget for hans Skyld, men for vor Skyld, for at Engelen vilde vise Qvinderne den aabne Grave, som et Vidne og Tegn paa Herrens Opstandelse, hvorfor ogsaa Engelen sætter sig paa Stenen for at forkynde dette. Her see I nu hans Opstandelses Kraft, hvor herlig og majestætisk samme er steet, og saaledes vil ogsaa paa den yderste Dag hans Opstandelses Kraft aabne vore Grave, og føre os med vore udbødelige Legemer ud deraf, hvilket ingen menneskelig Fornuft vil kunne begribe. Englene vil ei aabne vore Grave, men Jesu Christi Opstandelses Kraft.

Men hvad Stikkelse har nu dette første Vidne? Hans Stikkelse var ligesom Lynet, og hans Klædebon hvidt som Snee. Herved har Engelen antydnet Christi Opstandelses Kraft, ligesom St. Paulus, der han før sin Omvendelse ei vilde troe Christi Opstandelse, blev af et Lyn slaget til Jorden paa Veien til Damaskus. Ap. Gjer. 8, 3. Englene see baade forstrækkelige og yndelige ud; de havde tvende Slags Stikkelse, en strækkelig og en yndelig. Det var en strækkelig Engel, som blev sat at bevogte Paradiiset; denne seer ud som Lynet. Lynet har en forstrækkelig Anseelse formestets store og strækkelige Hurtighed; thi hvor Lynet slaaer hen, der gennemtrænger det alt i et Dieblit, og fortærer det saa hastigt og strækkeligt, at En bærer derfor. Denne strækkelige Stikkelse har nu Engelen paa sig for Christi Fienders Skyld, hvorfor ogsaa Vogterne skjælvede af Frygt for ham og bleve ligesom døde: thi Lynet er trængt dem igjennem Hjertet og har fortæret alle deres Legems-Kræfter. Imod dette hurtige Slag, Lyn og Skud hjælper ei noget Harnis eller Pantser; havde de kunnet modsat sig dette hurtige Lyn med et Sværd og en Hellebarde, og afværget det med et Harnis eller Pantser, saa havde det været raske Krigsknekte og Fegtemestere; men dette hurtige Lyn er gaaet dem gjennem Hjertet, saa at Hjertet har zitret og bævet i dem. O, I elendige Betlere! ville I forsvare Herren og ei lade ham komme ud af Graven, og vide ikke, at han har Englene til Tjenere? Naar de med deres Lyn kunne saaledes forstrække og forfærde deres Ansigt, hvad skulde han da ei selv kunne gjøre? Kan den ene Engels glimtsende, huggende Sværd saaledes forstrække eder, hvad vilde da ei blevet, om det havde været tolv Legioner saabanne lynnende Engle? Mon ei det havde været en ret Krigshær? Ei, I skjønne Vogtere! Herren havde vel andre Vogtere over sin Grav, de hellige Engle, hvilke ogsaa bevare vore Grave o vore Been. Ei, hvor bange ere dog ei disse elendige Vogtere blevne! Hvor havde de ei taget Flugten og løbet sin

Vel? Jeg troer, at de have forglemmt og labet falde baade Spyb og Hellebarder.

Vi skulle ønske og bede, at Gud Herren ogsaa vilde lade Tyrken see et saadant Lyn; thi han kalder sig ogsaa en Bevogter af den korsfæstede Guds Grav, og i Sandhed! dersom ikke Herren, den Korsfæstede, hvem han saaledes spotter, selv slaaer og forstrækker ham saaledes, saa ville vi ei lettelligen kunne slaa ham. Thi derfor har Gud opvaakt ham, for at han selv vil slaa ham, ligesom Pharao, og Guds Navn skal blive forkyndt i alle Lande. Hvad Pharao har været i det gamle Testamente, det er Tyrken i det nye Testamente. Saa er nu ogsaa dette Lyn et Speil paa den yderste Dags Lyn, hvorledes Christi Fiender vil komme til gruelt at forstrækkes for den Herres Christi Afsyn, ligesom det i Ab. 6, 16. hedder, at de skulle skjule sig i Huler og i Klipper ubi Bjergene, og sige: „Falder over os, og skjuler os for hans Ansigt, som sidder paa Stolen og for Lammets Brede; thi hans Bredes den store Dag er kommen; og hvo kan bestaae?“ Men Engelenes yndelige Skikkelse er hans skjønne, hvide Klædning, hvilken er et Forbillede paa vor Hæderklædning, naar vi skulle blive Guds Engle lige, og have skjønne, forklarede, aandelige Legemer. Derefter skulle vi ret inderlig længes. Da Englene ikke behøver nogen Klædning, saa er det ei for sin Skyld, men for vor Skyld, at han har iført sig denne hvide Klædning. Englene have en Jld-Klædning, men han har aabenbaret sig i denne hvide Klædning og smykket sig saaledes paa denne Fest, for at vise os, at vi i det evige Liv skulle ogsaa være iførte saadanne skjønne, hvide Klæder.

Christi Opstandelses fjerde Livs-Lugt bringes os af tvende andre Engle, som sidde i Herrens Grav og holde Samtale med Qvinderne; thi Jordstjælvet, Stenens Afvæltelse og den glindsende, lynende Engels Aabenbarelse er alt steet, førend Qvinderne ere komne til Graven, og har den hellige Engel først bortjaget Vægterne, førend Qvinderne kom til Graven, for at de kunde finde en frie, sikker Afgang dertil. De arme Qvinder bekymrede sig for den store Steens Skyld og tænkte ikke paa Vægterne, men sagde: Hvo skal vælte os Stenen fra Graven? De sagde ikke: Hvo skal fordrive os Vægterne? thi derpaa tænkte de ikke. Men see! Gud var kommen deres Bekymring tilforn, og havde sendt en Engel, som baade havde forjaget Vægterne og bortvæltet Stenen. Der de nu kom til Graven, fandt de Stenen afvæltet; og de gik ind, og fandt ikke den Herre Jesu Legeme. Men det stode, der de tvivlede derom, see, da stode to Mænd hos dem i skinnende Klæder, hvilke gjøre Qvinderne den første

Paaske-Prædiken. Men merker nu deres vise Tale og deres Grunde: Hvi lede I efter den Levende iblandt de Døde? Han er ikke her, men han er opstanden. Det er et skjønt Argument, saa meget som vilde de sige: Er det ei urimeligt og daarligt at søge den Levende iblandt de Døde? Vilde I ikke, at den, som I søge, er selv Livet og Opstandelsen? Have I ikke hørt, hvad han prædikede ved Lazari Grav: „Jeg er Opstandelsen og Livet?“ Joh. 11, 25. Er han nu Livets Udspring hvorfor søge I ham da hos de Døde? Han er ei her som en Død, hvorfor I heller ikke mere maa søge ham som en saadan, men som en Livets Fyrste. Hermed erindre de hellige Engle os det skønne Sprog 1 Mab. 1, 18.: „Frygt ikke: Jeg er den Første og den Sidste, og den Levende, og jeg var død, og see, jeg er levende i al Ewigheid? Amen. Og jeg haver Helvedes og Dødens Røgler.“

Det andet Argument indeholdes i de Ord: Kommer ihu, hvorledes han endnu talede til eder, der han endnu var i Galilæa, og sagde: Det bør Menneſtens Søn, at overantvordes i syndige Menneſters Hænder, og forſæſtes og opſtaa den tredje Dag. Er saa meget som: Have I allerede forglemt hans Ord, som han predikede eder om sin Lidelſe og Opſtandelſe? Hermed lære de hellige Engle os, at vi ſkulle have Agt paa Guds Ord, naar vi ville ſøge Chriſtum, for at vi maatte finde ham ikke fare vilb; det vil da komme vor ſvage Tro til Hjælp, og ei lade den rygende Tanke udſluffes.

Det tredje Englenes Argument er Stedet, hvor Herren havde lagt: Kommer hid, ſige de, ſeer Stedet, hvor Herren laae. Her beſjende de ham for deres Herre; thi alle Tunger ſkulle beſjende, at han er Herren. See, ſige de, her har hans hellige Hoved lagt, her hans hellige Fødder, her hans Svebedug, som har været viklet om hans hellige Hoved, her ligger Linnet, hvori hans hellige Legeme har været indsvøbt. See, med Dieſyn og med Gravklæderne bevise de hellige Engle Herrens Opſtandelſe, for at prædike dem ſamme i Hjertet, og for at opveie Troen formeſtelſt Ordet. Gravklæderne ere Vidner om hans Opſtandelſe, thi i Opſtandelſen ville vi ei behøve nogen jordiske Klæder eller Legems Bedækning, men da vil opſtaa et uforſkrænkeligt, herligt, aandeligt, himmeſt, forklaret Legeme, som vil bringe med ſig den rette Herligheds Klædning i Gensformighed og Liighed med Chriſti forklarede Legeme. 1 Cor. 15, 42. 2c.

Det fjerde Engle-Argument indeholdes i de Ord: Men gaaer bort, ſiger hans Diſciple og Peder, at han gaaer for eder til Galilæa; der ſkal I ſee ham, ſaaſom han haver ſagt eder. Hermed viſe de hellige Engle deres Venlighed imod arme, ſalbne

og bodfærdige Synbere, og vilde gjerne opreise dem igjen; de har ogsaa Glæde i deres Død og i deres Troe. De grunde sig atter paa Guds Ord; thi Herren havde sagt: „Efteråt jeg er opreist vil jeg gaae hen for eder til Galilæa,” Marc. 14. 28. Disse Ord vide Englene og havde hørt dem af Herren, Lære nu Englene Guds Ord og have lyst at bestue Evangelium, hvorfor ville vi da ikke meget mere give Agt derpaa, da det er for vor Skyld, at Christi Død og Opstandelse er skeet.

Dette er nu de himmelske Engle-Vidner, hvilke herlige Sendebud Herren har sendt for sig til Vidnesbyrd, at dette alt er et guddommeligt, himmelskt, høit Værk, og at alt, hvad Gud, Kristus og den Helligaand gjør, skeer for Menneskets Saligheds Skyld. Saaledes siger og St. Paulus 1 Tim. 3, 16.: „Gud er aabenbaret i Kjød, og retfærdiggjort i Mand, seet af Engle, prædikaet iblandt Hedninger, troet i Verden, optagen i Herlighed.” Her er grundet den trøstelige Artikel: Opstod fra de Døde, efter Jonas, Daniels og Samsons Forbillede, Ps. 16, 11.

Den anden Deel.

Om det huldfulge Broderstabs Kjærlighed.

Da nu Maria Magdalena kommer igjen og finder Graven tom, begynder hun bitterlig at græde; men da aabenbares Herren hende for første Gang. Imidlertid komme de andre Dønder ogsaa igjen; thi de havde løbet hurtigen og forkyndt dette, som de have seet og hørt, for Disciplene. Der staar nu Maria Magdalena og græder. Al, see! hendes Kjærlighed bliver til Taare. O, hellige Taare, hvilken Christi Kjærlighed opvække. Men hun siger: De have taget min Herre bort, og jeg veed ikke, hvor de have lagt ham. Som om hun vilde sige: Al at jeg endnu en Gang kunde see ham og bevise min Kjærlighed imod ham! Al jeg endnu engang kunde kysse ham og kalde ham min Herre! I disse Ord glimter endnu en liden Tros-Funke. Al, du kjære Maria! har du da en død Herre? Hvorledes er han din Herre, naar han er død? Du mener, at han er død, men formedelst din Kjærlighed og formedelst din Bekjendtgjørelse, at du kalder ham din Herre, lever han i dit Hjerte. O, en kostelig Livets Lyst af hans Opstandelse. Saaledes ogsaa du, kjære Christen! Naar du er bedrøvet, og siger: Al, min Herre og Gud! see, saa lever da Kristus i dig, nærmere, end du mener. Derfor følger videre: Men der hun have sagt dette, vendte hun sig tilbage og saae Jesum staae der. See, er ei dette et skjönt Billede, at Christns er hos os, naar vi ere bedrøvede, naar vi søge ham og bekjende ham for vor Herre. Al jo, et bedrøvet og sønderbrudt Hjerte

er Herrens rette Bolig, Ef. 57, 15. Vor Nød er hans rette Værksted; thi i Nøden var han hos de tre Mænd i den gloende Døn, hos Daniel i Løvehulen, hos Noa i Synfloden, hos Israél i det røde Hav. Al, at vi ei forglemte dette. Men derefter begiver Herren sig i Samtale med hende, hvoraf vi lære, at der, hvor Christus er, der taler han med os i vore Hjerter og lader Ingen blive trøstesløs. Derfor siger han til hende: Kvinde! hvi græder du? hvem leder du efter? Her see I jo, at Herren giver Agt paa vore Taarer, og svarer paa vore Tanker og vor Længsel efter sig. Men Maria meente, det var Urtegaarsmanden, og siger til ham: Herre! dersom du haver baaret ham bort, da siig mig, hvor du haver lagt ham, saa vil jeg tage ham. Al du kjære Maria! hvorledes vil dog du alene hente en Død? Jo, siger hun, jeg vil vel alene bære ham paa min Ryg; han skal ei være mig for tung; al! naar jeg kun vidste, hvor han var. See, den hjertelige Kjærlighed har gjort hende saa stærk og behjertet, Kjærligheden bliver ikke træt, 1 Cor. 13, 8. Vær da her, at ei noget troende Hjerte kan være stille, roligt og tilfreds, uden det har Christus; med Christo ere de Troende fornøjet, selv naar de sidde i de dybe Grave; men uden Christo er Sjælen i Angest og Bæ, selv om den sad i Paradis. Herom synger Bernhardus:

„I hvor jeg gaaer, i hvor jeg staaer,
Er alt mit Hjerte for dig saar;
Hvor fryder jeg mig, naar jeg seer,
Du i min Sjæl og Sind dig teer.“

Herren kan dog nu ei længere holde sig, men giver sig endelig tilkjennde for hende, ligesom Joseph for sine Brødre, og siger med sin sædvanlige Stemme: Maria! Da kjendte hun Herren paa hans Stemme, og siger: Rabboni, kjære Mester! Er det dog dig selv; jeg tænkte, det var Gartneren. Al, hvilken en Glæde og kostelig Livets Lugt maa ei dette have været for Maria, at Herren nævner hende ved Navn. Naar vort Hjerte fornemmer og føler Guds Trøst, saa har Gud kaldet os ved vort Navn, da kjende vi Herren paa hans Semme og paa hans levende Trøst, og sige: Rabboni, al Herre! er det dig? „det er min Kjærestes Røst,“ Høis. 2, 8. Vær her, at vi maa lære at kjende den Herre Christus paa hans Sprog og Stemme i Ordet og Sakramenterne, og sige: Det er min Herres Stemme i Evangelium og de hellige Sakramenter; paa dette Sprog kjender jeg ham, og ei paa noget andet.

Herpaa svarer nu Herren Maria: Rør ikke ved mig; thi jeg er ikke endnu opfaren til min Fader. Dette forstaae vi paa det ensfoldigste saaledes: Duvel ikke længer hos mig nu, du

skal endnu ofte faae mig at see og at berøre, førend jeg opfarer til min Fader. Det var en jordist Skif og Ydmygheds Tegn, at man faldt ned og omfavnede Fødderne, ligesom den sunamitiske Kvinde med Propheten Elisa, og Maria Magdalena, da hun salvede Herrens Fødder og lagde sig med sit Ansigt paa Herrens Fødder, og græd. Det vilde hun gjøre, men Herren siger: Al, Maria! Det er endnu ikke Tid hertil, men vil du bevise mig noget ret Hjært, saa gaar hen til mine Brødre, og sig dem: Jeg farer op til min Fader og eders Fader, og til min Gud og eders Gud. Der have vi nu den glædelige Paaske-Prædiken om Herrens seierrige Opstandelses Frugt og høie, salige Nytte og Kraft; thi hermed er indbegrebet Guds Yndest og Naade, Syndernes Forlabelse, Retfærdighed, den høiærbodige Børnerettighed og det evige Livs Arvedeel. Thi det ene følger steds paa det andet: Er Gud vor Gud, saa er der ibel Naade og Kjærlighed; er der Naade, saa er der Syndernes Forlabelse, saa er der Retfærdighed; er der Retfærdighed, saa er der Salighed. Er Gud vor Fader, saa er der den trøstelige Børnerettighed der, saa er der ogsaa den evige Arv. Er Christus vor Broder, saa ere vi ogsaa Christi Medarvinger; er Arven der, saa er der ogsaa det evige Liv. Saa følger da nu af Christi Opstandelse Syndens, Bredens, Forbandelsens og Dødens Borttagelse.

Lad os nu betragte Trøste-Frugterne og den deilige, hjertestyrkende Lugt af Christi Opstandelse. Først, saa lad os ei forglemme, at Herren allersørst aabenbares for den store Synderrinde Maria Magdalena, af hvem han havde uddrevet syv Dæmle. Dette foreholder os Evangelisterne til særdeles Trøst. See sig de, dette er den Maria Magdalena, af hvem Herren uddrev syv Dæmle, og for hvem han først aabenbares, efterat han var opstanden fra de Døde. Heraf have vi da lære at Herrens Opstandelses første Frugt, at han nemlig ved sin Opstandelse gjør Syndere retfærdige og bringe dem Retfærdighed, thi dersom han ei var opstanden og Døden havde beholdt ham, saa havde det været et Tegn, at han med sin Død ei havde betalt Synden, og da havde de arme Syndere ei kunnet trøste sig i hans Fyldestgjørelse og Betaling. Dersom ei alle Menneskers Synder var bleven betalt, saa havde Christi Betaling ei været fulkommen, og da var Døden bleven over ham; men nu er ei Døden bleven over ham, derfor har han ogsaa gjort alle vore Synder Fyldest. Derfor slutter St. Paulus retteligen: „Dersom Christus ikke er opstanden, da er eders Tro forfængelig; saa ere I endnu i deres Synder,” 1 Cor. 15, 17. Derfor, for at de allerførste Syndere nu skulle vide, at deres Synder ere fulkommeligen betalte, saa aabenbarer Herren sig for Maria Magdalena; og det er

ogsaa Englenes Mening, naar de sige Dvinberne: Gaaer bort, siger hans Disciple og Peder. For den arme Peder, som havde fornegtet Herren, sørge Englene allermest. Naar Nogen paataager sig andre Folks Skyld, sætter sig i deres Sted og betaler Skylden, saa har jo Creditoren ingen videre Fordring paa ham, men maa give ham løse: Saalebes, eftersom Kristus har fuldkommelig betalt alle Menneskers Skyld, saa maa ogsaa Døden give ham løse igjen, og har ingen Magt over ham. Og just deraf følger og vor Opstandelse; thi dersom vore Synder ere betalte, saa har Døden ingen Magt mere over os. Ja, siger du, hvorfor døe vi da? Svar: ikke derfor at Døden skal beholde os, men kun derfor, at Døden er en Ende paa vor Elenbighed. Og just af vore Synders Betaling følger vor Retfærdighed; thi hvo, som er forløst fra Synden, den er ogsaa gjort retfærdig. Ligesom nu Kristus er død for vore Synders Skyld, for at løsgjøre os deraf, saa er han ogsaa opstanden for vor Retfærdigheds Skyld, for at bekræfte og stadfæste os samme.

Den anden Frugt er Broderskabet, idet Herren siger: Gaaer hen og siger mine Brødre. Herren gjør her ligesom Joseph med sine Brødre, til hvilke, der de frygtede for ham, han sagde: „Jeg er Joseph, eders Broder, den I solgte til Egypten; men betymer eder nu intet,“ 1 Mos. 45, 4. 2c. Ligesom nu Joseph ei nægtede sine Brødre i sin Herlighed, saalebes siger ogsaa Herren her: Jeg har ikke alene været eders Broder i min Fornedrelse; men jeg vil ogsaa være eders Broder i min Herlighed; jeg vil ei fornægte eder, heller ikke skamme mig ved eder. Men derfor er han vor Broder, fordi han evindeligt beholder sin menneskelige Natur. Betænk, hvilket et Broderstykke Herren har bevist os i sin Død, at han har taget vore Synder, vor Skam, Forsmædelse og Straf paa sig. Ellers „kan ingen Mand nogenlunde frelse en Broder; han kan ikke give Gud hans Forsoning; thi deres Sjæls Forløsning skal koste meget; og maatte holde op evindeligen: at han fremdeles skulde leve evindeligen og ikke see Graven,“ Ps. 49, 8—11. Men Frugten af dette Broderskab er, at vi 1) i Evighed have at trøste os i hans broderlige Kjærlighed, 2) at glæde os i hans Ære og Herlighed, 3) at vi skulde være hans Medarvinger.

Den tredje Frugt er den høiværdige Børnerettighed: Jeg farer op til min Fader og til eders Fader. Det Ord Fader skal glæde os, saa ofte vi tænke derpaa, og skal opvække en Livets Lugt i os. Det er ei at udtænke, hvad dette er for en Trøst i Korset, og naar vi bede og tale med Gud, da at betænke den faderlige Forbarmelse og den skjønne Guds Arv; thi et Barn arver jo sin Fader, og alt, hvad Faderens er, det er

ogsaa Barnets. Hvilken Taler eller Theolog vil kunne udsige mig denne Trøst og Skat, som er i det Ord Fader? Saa ofte du siger til Gud: Al, kjære Fader? saa ofte kalder Gud dig sit Barn, og svarer: Mit kjære Barn, hvad vil du? Vær tilfreds, „jeg vil forbarme mig over dig, ligesom en Fader forbarmer sig over sine Børn, og ligesom en Moder trøster sit Barn, saa vil jeg ogsaa trøste dig,“ Ps. 103, 13. Es. 66, 13.

Den fjerde Frugt er, at Gud er vor Gud, ja, at han er vor egen med alt, hvad han er og har. Hvorledes kunne vi dog have en større Skat og Beskyttelse end i disse Herrens Ord: Jeg farer op til min Gud og til eders Gud. Hvo vil nu kunne noksom udtale dette, at Gud er saaledes vor Gud, som han er den Herres Christi Gud? Det er, at han har os saa hjertelig kjær, at han er os saa gunstig og naadig, som han er sin kjære Søn, ligesom det i Joh. 16, 27. hedder: „Faderen selv elsker eder, efterdi I have elsket mig;“ og i Joh. 15, 9.: „Ligesom Faderen haver elsket mig, saa haver og jeg elsket eder.“ O, salige Folk, som med Christo have een Gud og Fader! Derfor siger St. Paulus 1 Cor. 3, 21. 2c.: „Alle Ting ere eders, være sig Paulus, eller Apollos, eller Verden, eller Liv, eller Død, eller nærværende Ting, eller tilkommende Ting: alle Ting ere eders; men I ere Christi; men Christus er Guds.“

Den femte Frugt er, at vi formedelst hans Opstandelses Kraft blive opvakte til et nyt Levnet; thi ligesom Christi Døds Kraft opvækker i os den gamle Adams og det syndige Kjøds Dødelse, saaledes opvækker Christi Opstandelses Kraft i os det nye Menneskes Opstandelse til et nyt Levnet. Baade Christi Døds Frugt og hans Opstandelses Kraft maa være og virke i os. Hans Døds Kraft i os er, at vi afsøe Synden og med Christo korsfæste vort Kjød; hans Opstandelses Kraft i os er, at han gjør os aandeligen levende og søder os paany til et nyt Levnet, som Paulus siger Eph. 2, 5. 6.: „Men Gud levendegjorde og os med Christo, der vi vare døde i Overtrædelser, og han opreiste os med, og satte os med i Himmelen i Christo Jesu.“ Derfor skulle vi heller ikke føre et syndigt, kjødeligt Levnet, men et aandeligt, himmelskt Levnet. Det er den aandelige Opstandelse, hvorom det i Ab. 20, 6. hedder: „Salig og hellig er den, som haver Deel i den første Opstandelse; over disse haver den anden Død ikke Magt.“

Den fjettede Frugt er vore Legemers Opstandelse, thi hans Opstandelse er vor Opstandelse; thi ligesom han 1) for vor Skyld er død, saa er han ogsaa for vor Skyld igjen opstanden til den Ende, at vi alle skulle opstaae formedelst ham, og det er det levende

Haab, hvortil vi ere igjensøbte, formedelst Jesu Christi Opstandelse fra de Døde, 1 Petr. 1, 3. 2) Saa er Synden betalt, hvisaarsag Døden ingen Magt har over os og kan ei beholde os. 3) Saa har Herren betaget Døden sin Magt, hvorledes kan den da beholde os? 4) Saa er jo Guds Retfærdighed og Dom: „Du skal døe Døden!“ gjort Fyldest, hvorfor ogsaa Guds Retfærdighed maa staae os Ret, at Døden ei beholder os, efterdi vor Skyld er betalt. 5) Siden vor Forløser lever, saa maa jo ogsaa de Forløste leve (Joh. 19, 25. 2c.), ellers var han ingen Forløser. 6) Da Hovedet er opstanden, saa maa ogsaa Lemmerne følge. 7) Skal Kristus være vor evige Konge, saa maa vi ikke blive i Døden, men leve evindeligt i hans Rige, „thi de Døde kan ikke love Herren,“ Ps. 115, 17. 8) Skulle vi være Christi Arv, saa vil han jo ei have en død Arv. 9) Saa ere vi salvede med Christi Mand til Opstandelse, og for det tiende bespiist med Christi Legeme og Blod til et evigt Liv. See, dette er hans Kjærlighed imod dig; hvor er nu din Gjentkjærlighed imod ham? Prøv og spørg dit Hjerte, hvor kjær du har ham. O du arme og utaknemmelige Menneſte! Har du da ogsaa en Gang ret takket din trofaste, kjære Broder for hans store Kjærlighed, for hans saa forsmædelige Død? Er det din Tak, at du spotter ham, ja stammer dig ved Herren? Han fordrer jo ei mere af dig, end at du kun alvorligen betænker, hvilken en Broderkjærlighed og stor Trofasthed han har gjort dig, og fordrer ei mere derfor end et ham hengivet og taknemmeligt Hjerte. Alle Hellige i Himmelen ville i al Evighed have nok at love og at prise denne hans Trofasthed. See, du tør ei frygte dig for Christo og hans store Herlighed, naar han vil komme igjen; thi han er evindeligt din Broder, ikke alene i sin Fornedrelse paa Jorden, men ogsaa i hans Herligheds Stand i Himmelen, ligesom Joseph blev ligesaavel en Broder i sin Herlighed, som da han var en fattig Hyrde, og sagde til sine Brødre: „Frygter eder ikke, jeg er Joseph, eders Broder.“ For saadan troe Tjeneste kunne vi ei gjøre Christo andet Gjengjæld end som ved Taknemmelighed.

Naar du nu betænker Børnerettigheden, hvorom Herren her siger: Jeg farer op til min Fader og til eders Fader; ja, naar du betænker den evige Arv, hvori Børnerettigheden staar, at, kjære Gud! hvad er det da ei en stor Frugt af Herrens Opstandelse? Hvad var det, om du end var en Arving til den ganſte Verden, thi naar Verden forgik i Jld, hvor blev da din Arv? Derfor siger St. Petrus: „Lovet være Gud, vor Herres Jesu Christi Fader, som efter sin store Barmhertighed haver igjensøbt os til et levende Haab, formedelst Jesu Christi Opstandelse fra de

Døbe, til en usforkræntelig og ubesmittelig og usorvlsnelig Arv," 1 Petr. 1, 3. 4. O, hvor vil ei de Udvalgte paa hiin Dag takke deres kjære Broder for den skjønne Arv, som de ved ham have bekommet, naar de vil bestue den uudsigelige Herlighed, de evige Goder, den evige Fryd og Henrykkelse, den skjønne Guds Bolig, det skjønne Paradiis, deres skjønne, forklarede Legemer, fuld af Gode og Naade. Da ville vi ret forstaae det Sprog: Jeg farer op til min Fader og eders Fader, naar vi indtage vor Faders Arv. "Den, som vinder (hejder det i Mat. 21, 7.), skal arve alle Ting, og jeg vil være ham en Gud, og han skal være mig en Søn." Gallius skriver, at Diagoras havde tre Sønner, hvilke, da de paa een Dag havde holdt sig saa ridderligen i de olympiske Ribberspil, at de erholt Vrekrandsen, da løbe til deres Fader, toge Kronerne af deres egne Hoveder og satte dem paa deres Fader af Taknemmelighed over, at han saa vel havde opdraget dem, hvorover Faderen da af Glæde er død i deres Arme. Saaledes vil vor Fader og vor Broder paajætte os sin Vres-Krone. O, hvor ville de ei takke denne vor hjertekjære Broder, naar de faar at see og fornemme, hvor yndelig Guds Forsoning, Yndest og Naade er, hvilket vil saaledes komme til at glæde, vederkvæge, trøste og styrke os, at vi vil sige: Nu erfare vi, "at din Miskundhed er bedre end Livet," som den 63de Ps. B. 4. siger, og hvor deiligt og saligt det er, at have en naadig Gud; men derimod hvor forstræffeligen det er at leve, som de Forbømte i evig, evig Lid under Guds Brede i den gruelige, stinkende Helvedes Pøl. O, hvor vil de Udvalgte takke deres Hjertensbroder for Forsonningen, for deres Synders Betaaling, for Forløsningen, naar de vil see den brændende Helvedes Pøl, den evige Lid, hvoraf de ere forløste ved Christi, deres kjære Broders, Bld og Død. Derfor, forstaae dette Sprog ret: Gaar hen til mine Brødre, og siger dem: jeg farer op til min Fader og eders Fader og til min Gud og eders Gud. Hvorledes kunde nu vel de arme Syndere vederfares en større Trøst end Broderstabet, den Herres Christi store Kjærlighed og Trofasthed, den høiærbige Børnerettighed og evige Arv, og Forsoningen, Guds Yndest og Naade, som overgaar al Distighed, Sødhed og Glæde. Derfor aabenbares Herren allersørst for den store Synderinde Maria Magdalena, hvormed han giver tilkjende, at han vil løfte alle arme Syndere til sig, og opfylde og styrke deres bedrøvede Hjerter med evig, himmelsk Glæde og Fryd. Vi ville slutte med den 16de Ps. v. 8. 2c.: "Jeg haver sat Herren stedse for mig; thi han er hos min høire Haand, jeg skal ikke rokke. Derfor glæder mit Hjerte sig, og min Gode fryder sig; ja, mit Kjøb skal boe tryggelig. Thi du skal ikke forlade min Sjæl i

Helvede; du skal ikke lade din Hellige see Forraadnelse. Du skal kundgjøre mig Livsens Stie; for dit Ansigt er Rættelse af megen Glæde, liflige Værelser hos din høire Haand evindeligt. Amen.

Anden Paasfedag.

Evangelium Luc. 24, 13—35.

Elstebe i Herren! Den hellige Evangelist Johannes har i sin Aabenbarings 5 Cap. B. 1. 2c. seet et forunderligt Syn. Han skriver saaledes: „Dg jeg saae i hans høire Haand, som sad paa Stolen, en Bog, skreven inden og uden, beseget med syv Segl. Dg jeg saae en stærk Engel, som ubraabte med stor Røst: hvo er værdig at oplade Bogen og bryde dens Segl? Dg Ingen i Himmelen, ei heller paa Jorden, ei heller under Jorden, kunde oplade Bogen, ei heller see den. Dg jeg græb meget, at der Ingen blev funden værdig at oplade og læse Bogen, ei heller see den. Dg een af de Elbste sagde til mig: græb ikke! see, Løven, som er af Juda Stamme, den Davids Rod, haver vundet Seier til at oplade Bogen og bryde dens syv Segl. Dg jeg saae, og see, midt imellem Stolen og de fire Dyr, og midt imellem de Elbste stod et Lam, ligesom slagtet, som havde syv Horn og syv Dine; hvilke ere de syv Guds Aander, som ere udsendte til al Jorden. Dg det kom, og tog Bogen af hans høire Haand, som sad paa Stolen. Dg der det havde taget Bogen, faldt de fire og tyve Elbste ned for Lammet, som havde hver Harper, og Guldstaaler fulde med Røggelse, som er de Helliges Bønner. Dg de sang en ny Sang, og sagde: du er værdig til at tage Bogen, og oplade dens Segl, fordi du er slagtet, og haver kjøbt os til Gud med dit Blod af hver Stamme og Tungemaal og Folk og Slægter. Dg du gjorde os til Konger og Præster for vor Gud; og vi skal regjere over Jorden.“

Denne forunderlige Bog, Elstebe i Herren! som Ingen kunde oplade, eller hvis syv Segl Ingen kunde bryde, hvilken ogsaa var skreven inden og uden, er den hellige Skrift, besynderlig det gamle Testamente, der er en ret forunderlig Bog, skreven inden og uden. Udentil saaledes, at man læser og anseer den efter Bogstaven, saaledes som den lyder; men inden er den saaledes skreven, at den begriber i sig en aandelig Betydning og hemmelig, forborgen Forstand, som er de forunderlige Hemmeligheder om Christo. Naar man nu læser Historien om Josef, Naat,

Moses, Aaron, Josva, Gideon, Samson, Jonas, David m. fl. efter Bogstaven, saaledes som den blotte Historie lyder, saa er det denne Bogs udvendige Skrift; men naar man forstaaer Hemmelighederne og seer Christum deri, saa er det denne Bogs indvendige Skrift, hvilken Ingen kan læse, uden Gud oplyser hans Sjæl og aabner hans Forstand. Jøberne have vel det gamle Testamente, Psalmerne, Moses og Propheterne; men de kunne kun læse den udvendige Skrift, den indvendige Skrift forstaae de ikke. Hvo som nu ikke kan læse denne indvendige Skrift, den kan heller ikke oplade denne Bog, eller ret udlægge den. Derefter siger Evangelisten, at denne Bog har været forseglet med syv Segl, som Ingen hvoften i Himmelen eller paa Jorden har kunnet bryde. Disse Segl ere de syv store Hemmeligheder om Christo, som alene Christus, og ellers intet andet Creatur, har maattet opfylde; thi disse ere forseglede og ubegribelige for al menneftelig Fornuft og Forstand. Det første Segl er Jesu Christi Mandbomsaannammelse; — Ingen i Himmelen eller paa Jorden er Gud og Mennefte, uden denne, derfor har han alene oplukket dette sit Mandbomsaannammelses tilsluttede Segl. Det andet Segl er hans bittere Lidelse og Død og fuldkomne Betaaling for vore Synder; — en saadan Død er albrig steet paa Jorden. Det tredje Segl er hans seierige Opstandelse; — hvo har kunnet bryde og opløse dette Dødens haarde Segl, uden Guds evige Søn, som ved sin egen Kraft er opstanden? Det fjerde Segl er hans glædelige Himmelfart; — det var et haardt tillukket Segl, men Guds egen Søn har ogsaa opladt det, og aabnet den tilsluttede Himmel, som den rette „Gjennembryder.“ Mich. 2, 13. Elias foer ogsaa op til Himmels, men Gud optog ham paa en gloende Vogn (2 Kong. 2, 11.); Enok blev tillige borttaget af Gud (1 Mos. 5, 24.); men Christus er ved sin egen Kraft opfaren til Himmels. Det femte Segl er hans Sæde hos Guds Krastes høire Haand; — dette Segl har ei en Engel eller et Fyrstendømme i Himmelen været værdig at oplade; „thi til hvilken Engel har han nogen Tid sagt: sæt dig hos min høire Haand?“ Ebr. 1, 13. Det sjette Segl er den Helligaands Sendelse; — dette Segl er opladt ved Guds Søns Himmelfart, han har salvet og beseglet os med den Helligaand indtil vor Forløsnings Dag. Det syvende Segl er nu de Dødes almindelige Opstandelse paa den yderste Dag, i Herrens sidste Tilkomst, og vil dette sidste Segl blive tilsluttet indtil den yderste Dag. Det syvende Segl er nu de Dødes almindelige Opstandelse paa den yderste Dag, i Herrens sidste Tilkomst, og vil dette sidste Segl blive tilsluttet indtil den yderste Dag. Hvo har nu kunnet bryde disse Segl og opfyldt Skriften, uden det slagtede Guds

Lam? Og idet Evangelisten har seet et slagtet Lam, som opløb Seglene, saa giver han os denne anførte Udlægning af de syv Segl i Haanden, og vil vise os saa meget, at ved vor Forløsnings store Værk og ved Christi hellige Død disse Segl ere brudte. Saa har da dette slagtede Guds Lam opladt alle disse Segl og opfyldt den ganste Skrift; ja selv det syvende Segl, de Dødes Opstandelse, har han allerede aabnet ved sin Opstandelse, i hvilken og mange Helliges Legemer opstode; men i den yderste Dom vil han ganste fuldkommeligen opbryde dette sidste Segl. Paa denne forseglede Bog have vi et mærkeligt Exempel i Disciplene, som ginge til Emmaus, hvilke, uagtet de havde den hellige Skrift, Moyses, Propheterne, Psalmerne, dog ei forstode den, men den blev dem en forseglet Bog. Den udvendige Skrift kunne de vel læse, det er, saaledes som Ordene lyder efter Bogstaven, men den indvendige Skrift, Hemmelighederne om Christo, kunde de ikke læse, de forstode det ikke; derfor maatte Herren oplade dem denne Bog og aabne dem Forstanden, at de forstode Skriften, og udlagde dem samme. Thi han har begyndt fra Mose og Propheterne, og har udlagt dem alle Skrifterne, hvad som var sagt om ham; og det har han ei alene gjort med Ord, men indvortes i deres Forstand, hvorover deres Hjerter har brændt i dem, saa de ei kunne høre sig mætte, men bede ham, at han dog vil blive hos dem og tale mere derom, som han da ogsaa gjør. Saa er nu dette Summen af dette Stykke: I Christo finder man den rette Udlægning af den hellige Skrift; uden ham er den en forseglet Bog. Hvo som vil læse den indvendige Skrift og forstaae Hemmelighederne deri, den maa søge dem i det slagtede Guds Lam, og, ligesom de fire og tyve Ældste, tilbede det, og offre det en gylden Staal fuld af Røgelse, som er de Helliges Bønner.

Vi ville nu see, hvorledes Herren aabner denne forseglede Bog for sine Disciple, og fatte denne Histories Forklaring i tvende Hovedpunkter.

1. Om Disciplenes sørgmodige Samtale, hvorledes de af Hjertet ere bedrøvede over Herrens Død, og frit beklende, at alt deres Haab nu er ude og forloret.

Dermed ville vi fornemmelig handle den trøstelige Være om den Herres Christi forborgne, himmelske Nærværelse hos sin Kirke, ved Siden af andre korte Værepunkter,

2. Om Herrens Svar, hvorved han betager dem al deres Bedrøvelse, idet han udlægger den Skriften, prædiker om sin Opstandelse, og giver sig tilkjende for dem.

Derved have vi at lære, hvorledes vi af Skriften og ei af Fornuften have at bømme om Christo, hans Gjerninger og hans Majestæt.

Den kjære Herre Christus være nu ogsaa hos os og være vor

Prædiker og Skriftudlægger, lære, trøste og glæde os her og i Evigheden, Amen.

Den første Deel.

Og de talte med hverandre om alle disse Ting, som vare stødte. Og det begav sig, der de talede og bespurgte sig tilhøbe, kom og Jesus selv nær, og vandrede med dem. Her have vi den trøstelige Være om Christi forborgne Nærværelse, men fornemmelig, hvorledes den Herre Jesus nærmer sig til dem, som tale om ham. Det er en forunderlig Maade med Guds Ord, at Gud er i og hos Ordet, og kommer derved til os. Tillige er det en forunderlig Egenkab i Menneskets Tale, at naar man tænker paa en Ting, saa er Talen ikke langt borte; saaledes, jo mere man tænker paa Gud og Christum, jo nærmere er han os. Derfor siger han i 2 Mos. 24.: „Paa hvert det Sted, hvor jeg lader ihukomme mit Navn, vil jeg komme til dig og velsigne dig.“ Nu har Herren ved sit Ord stiftet sit Navns Ihukommelse; derfor er han visseelig hos dem, som omgaaes med hans hellige Ord. Christus har stiftet sin Ihukommelse i den hellige Nadvere; derfor saa er han der nærværende. Desaaarsag er det et saare daarligt Argument af dem, som slutte saaledes: „En Ihukommelse er det, som ikke er nærværende; og da Nadveren er en Christi Ihukommelse, saa er han heller ikke nærværende der.“ Men imod en saadan Slutning have vi det klare Sprog: „Paa hvert det Sted, som jeg lader ihukomme mit Navn, vil jeg komme til dig og velsigne dig.“ Da nu Christus i den hellige Nadvere har stiftet den kraftigste Ihukommelse af sit Navn, sine Belgjerninger, sin Lidelse og Død, derfor saa er han og visseelig nærværende der. Eller mon det skulde gjælde, som nogle sige: En Ihukommelse er det, som ikke er nærværende, derfor saa er heller ikke den Herre Christus nærværende, her, hverken med sin Aand, heller ikke med sin Guddom, heller ikke med sin Kraft og Naade? Nei! vi skulle meget mere troe Herrens sandbrue Mund, som siger Matth. 18, 20.: „Hvor to eller tre ere forsamlede i mit Navn, der er jeg midt iblandt dem.“ Matth. 28, 18. 20.: „Mig er givet al Magt i Himmelen og paa Jorden, og see, jeg er med eder alle Dage intil Verdens Ende.“ Og i Job. 14, 23. spier Herren endnu en Trøst hertil, sigende: „Om nogen elsker mig, skal han holde mit Ord; og min Fader skal elske ham, og vi skal komme til ham, og gjøre Værelse hos ham.“ Densfor sætter han Velsignelsen og sin Nærværelse tilfammen, her sætter han Faderens Kjærlighed og Gboelse tilfammen. St. Paulus spier endnu et Middel til Ordet, Troen, Eph. 3: 17. I Nab. 21, 3. forundrer Engelen, som taler med Evange-

listen, sig over Guds store Venlighed og Nærværelse, sigende: „See, Guds Tabernakel er hos Menneskene,“ som vilde han sige, Har Gud ikke sin Stol i Himmelen, og er og boer dog iblandt Menneskene? Dette er og forud antydnet i Salomons Tempel, idet en dunkel Sky opfyldte og overstyggede Tempelet, hvori Herrens Herlighed da var forborgen, hvorpaa Salomon sagde: „Herren haver sagt, at han vilde boe i Mørket,“ det er, i det Forborgne, 2 Krøn. 5, 14. og 6, 1. Og saaledes boer og vandrer han endnu iblandt os. Saaledes bevidner ogsaa Propheten Esaias, naar han siger: „Sandelig, du er en Gud, som skjuler sig selv; Israels Gud, en Frelser,“ Es. 45, 15. Deraf slutte vi saaledes: Har Christus været iblandt og hos sit Folk i det gamle Testamente, som dog kun har Skyggen, meget mere er han da hos det nye Testaments Folk, hos de Troende, og vil ei lade sin Kirke faderløs.

Derfor følger nu videre, hvorledes Herren paa en forborgen og ubegribelig Maade er hos os; thi det hedder: Og deres Lide holdes, at de kjendte ham ikke. St. Marcus siger, „at han aabenbaredes i en anden Stikelse for dem.“ Herren gjør her et stort Under deri, at han holder og regjerer Disciplenenes Lide, saa at de maa see, som han vil. Vore Lide ere i Guds Haand, de maa see, som Gud vil, og ikke som vi ville, ligesom et Bælt, som en Kunstner regjerer efter sin Villie. Vil han nu, at vi skal see ham og hans Herlighed, saa kan det skee i et Dieblis, ligesom St. Stephanus saae Himmelen aaben og Guds Herlighed og Christum hos Guds høire Haand. Ap. Gjer. 7, 55. 2c. Og ligesom St. Paulus, for hvem Herren sidst efter alle aabenbarede sig, 1 Cor. 15, 8. Saaledes oplod Herren ogsaa Dinene paa Propheten Elisaa Tjener, at han saae de gloende Bogne og Heste. 2 Kong. 6, 17. Men vil han ikke, saa maa vel alle menneskelige Lide lade ham være useet, ihvorvel han er nær nok. Det er hans Herlighed, og denne Herlighed har han af tvende Aarsagers Skyld: 1. Fordi han er almægtig Gud, hvorved hans hellige Vegeme kan være skjult i det guddommelige Lyses og Væsens usynlige Klarhed, ikke alene for menneskelige Lide, men ogsaa for alle Engles Lide, som for det guddommelige Væsens Klarhed maa bedække deres Afsyn, Es. 6, 4. For det andet, fordi Herren har et forklaret Vegeme, hvilke forklarede Vegemers Herlighed i Almindelighed er, at de baade kunne lade sig see, og ikke lade sig see, af den Aarsag, at de ere i et himmelskt, forborgent, usynligt Væsen, og det Lys, hvormed de er smykket, er saa subtilt, at intet Die kan see det. Naar de derfor vil lade sig see, maa de skjule deres Lys og Glans; ellers kunde vore Lide ei taale det. De maa først træde ud af det

himmelske Lys og Væsen, om de skal aabenbare og vise sig, ligesom de Helliges Begemer, som opstode med Christo, bleve aabenbarede for Mange, men dog ikke for Enhver. Uagtet derfor Herren har været 40 Dage paa Jorden efter sin Opstandelse, saa har han dog ikke ladet sig see af alle, eller er aabenbaret alle, men „os,” siger Petrus i Dagens Epistel, „de Vidner, som vare tilforn udvalgte af Gud.” Desaarfsag kalder og St. Paulus de forklarede Begemer „aandelige Begemer” (1 Cor. 15, 14.), det er, de have aandelige Egenstaber. Nu er de himmelske Aanders Art, at de kunne lade sig see, og ikke lade sig see, ligesom de hellige Engle bevidne, hvem de forklarede Begemer skulle være lige i Lys, Klarhed og Herlighed. Ikke alene kunne vore Dine ei see himmelske Ting, men, hvad som mere er, vore Tanker, der dog ere meget hurtigere end vore Dine, kunne ikke begribe himmelske Ting, „thi det er aldrig opkommet i noget Menneskes Hjerte,” siger Skriften. Ef. 64, 3. 1 Cor. 2, 9. Og i Blisb. B. 9, 16. hedder det: „Neppe kan vi ramme de Ting, som ere paa Jorden, og som vi finde imellem Hænderne med Møje; hvo kan da opspore de Ting, som ere i Himlene?” Og hvorledes skulle da vi kunne see de himmelske Kræfter og Herligheder (thi de forklarede Begemer vil blive idel himmelske Kræfter, som St. Paulus 1 Cor. 15, 43. siger), naar vi dog ei engang kunne see denne synlige Verdens indre Væsen og forborgne, jordiske Kræfter? Vel see vi den halve, udvortes, synlige Deel, men de forborgne Kræfter kunne vi dog ikke see. Derfor er det en stor Hemmelighed at see usynlige Ting. Paa hiin Dag ville vi med vore Dine faae at see den usynlige, forborgne Gud og hans Herlighed, hvis forunderlige Huus kaldes „et Lys, hvortil Ingen kan komme,” 1 Tim. 6, 16. Her skulle vi troe og ikke see, hilstet skulle vi see og ikke mere troe. Derfor er nu Herren paa en forborgnen Maade hos os i sit Ord og sine Sakramenter, ifølge sit almægtige Tilfagn, hvilket er forubbildet i det gamle Testamente ved Jld- og Sky-Støtten (2 Mos. 13, 21.), hvori Christus var paa en forborgnen Maade. Han var hos Israels Børn og de saae ham ikke; men de meente, at Herren ikke var hos dem, hvorfor de saa ofte fristede ham. Og uagtet de saae hans mægtige Gjerninger, hvorved de vel kunde have sporet, at Herren var iblandt dem, ikkebestomindre sagde de dog ofte: „Er Herren med os eller ei? Din Vej var i Havet og din Stie i store Vand; og dine Fodspor bleve ikke kjendte,” Dom. 6, 13. Ps. 77, 20. Ligesom nu Herren var i Jldstøtten, saaledes er han i sit Ord, hvilket er et Lys paa vor Stie. Skyestøtten bethyder Sakramenterne, ligesom de Gamle siger: „Sakramenterne ere et Dække, hvori den Herre Christus ligger forborgnen.” Mar=

sagen, hvorfor Herren paa en forborgen Maade er hos os, er, for at nemlig vor Troe skal have Sted; thi dersom vi her skulle see, saa vilde Troen ophøre; men nu maa den ikke her ophøre, derfor maa vi ikke her see, men troe; hisset vil Troen ophøre, og da ville vi see, hvad vi nu her troe. Derfor kan vi nu gjøre den Slutning: Har Christus været i Jld- og Sky- Støtten, som i en Skygge, hvormeget mere vil han da være hos de Troende formedelst Ordet og Sakramenterne, saa meget mere, som Skyggerne nu ere borte, og vi have Gjerningen og Sandheden selv?

Hvor Christus tabes, der er stor Bedrøvelse i Sjælen.

Herren siger: Hvad er det for Taler, som I handle med hverandre om, idet I gaae og ere bedrøvede? Her have vi en Lære, at det er en stor Bedrøvelse, naar man taber Christum, det er, naar Troen, den lille Funke og ryggenbe Lænde, vil udslukkes; ja, der kan ei være større Angest og Bedrøvelse, end den, et trøstesløst Hjerte har, som har tabt Christum og hans Trøst; det er den højeste Bedrøvelse. Derimod er nu intet bedre Lægemiddel, end at tale om Christo og ihukomme hans Navn; thi da kommer han igjen med sin Trøst, og Djævelen, den Mørkhedens Mand, der saa ofte river Trøsten af Hjertet, maa vige. Christus er den rette Hjerte-Urt og Hjerte-Glæde, og naar Trøsten kommer igjen, saa er Christus, der tilforn var død og begravet i os, atter opstanden og bleven levende i Hjertet. Saaledes hedder det i Ps. 73, 25.: „Hvem haver jeg i Himlene? og lige ved dig haver jeg ikke Lyst til Noget paa Jorden,“ det er, al Verdens Gode kan ikke glæde mig saa meget, som du, og Himmels og Jordens Tab kan ikke saa høit bedrøve mig, som naar jeg ikke har dig; thi havde jeg end baade Himmel og Jord, men havde ei dig, hvad hjalp det mig da?

Christus boer aldrig stærkere i de Troende, end som i Korset.

Cleophas svarede: Er du alene fremmed i Jerusalem? Det er, er denne Handel saa fremmed? Vilde ikke Børnene paa Gaderne det? Synger og taler ikke Enhver derom? Her have vi nu den Lære, hvorledes Christus lever i Korset; thi see, dersom Christus ikke var bleven korsfæstet, saa var der ei bleven saa meget talt om ham; men nu bliver i hans Død hans Navn videre udbredt end tilforn, eftersom alle udenlandske Folk, som var kommen til Paaskefesten, nu taler om ham. Det maa man sige er vel at udbryde Christum og hans Ord, da han dog aldrig lever stærkere end i sin Død, og aldrig selver mæg-

tigere over sine Fjender, end naar man mener, at han er overvunden.

Christus hører gjerne vor Bekjendelse.

Herren spørger videre: Hvilke? Vær her, at Hjertekjenderen, om han end veed, hvad som er i Hjertet, og seer Tankterne, saa dog har han Lyst at høre Mundens Bekjendelse, ligesom det i Rom. 10, 9. 10. hedder: „Dersom du saaer bekjendt den Herre Jesum med din Mund, og troet i dit Hjerte, at Gud opreiste ham fra de Døde, da bliver du salig. Thi med Hjertet troer man til Retsfærdighed; men med Munden bekjender man til Saliggjørelse.“ Derfor har Herren Lyst at høre vor Munds Bekjendelse, Lov og Bøn. Cleophas svarer: De Ting om Jesu af Nazareth, som var en Prophet, mægtig i Gjerning og Ord for Gud og alt Folk, det er, der har aldrig været noget Menneſte paa Jorden, der har lært saa huldsaligt og kraftigt, og gjort saadanne Mirakler; derfor var han en stor Prophet for Gud og Menneſtene, og baade Gud og Menneſtene gave hans Lærdom og Mirakler Vidnesbyrd. Han var en stor Prophet, sendt af Gud, en ret Mirakelmand i sine Gjerninger, saa at Enhver holdt ham for Messias. Og vi haabede, at han var den, som skulde forløse Jsrael; men nu have vore Yppersteprester og vore Overster overantvordet ham til Dødens Dom, og forskæstet ham. O, tilgive dem Gud dette! vil han sige, hvorledes have de ei handlet med denne herlige Mund! Denne Bekjendelse, ihvorvel den ei er fuldkommen, men meget svag, vil dog Herren have af deres Mund, hvorfor han ogsaa med sit Spørgsmaal fremlokker samme. Men du kjære Cleophas! dit Haab har ikke bedraget dig; han har dog forløst Jsrael, vel ikke fra Romernes Vælde, men fra Djævelens Magt, fra Døden og Helvede, hvilket jo er en bedre Forløsning end den, du haaber. Men, siger Cleophas videre, det er i Dag den tredie Dag, siden det skede. Heraf lære vi, hvor snart et Menneſte forglemmer Guds Ord, naar man giver Fornuften for meget Rum; disse Disciple havde forglemmt alt, hvad Herren tilforn havde prædikeret dem om sin Opstandelse. Havde de, som blot i tre Dage ei havde hørt Herren, allerede forglemmt hans Ord, hvad kunne da de vide, som ikke end eengang i Aaret tænke paa Herrens Ord? Hvilke mørke af denne Verdens Gud forblindede Hjerter maa ei Saadanne have? Saa have og, siger han videre, nogle af vore Qvinder forstrækket os, som vare aarle hos Graben; og der de sandt ikke hans Regeme, kom de, og sagde, at de og havde seet Engles Syn, hvilke siger: han lever. Det er nu en aldeles daarlige Slutning: Englene have sagt, at

han lever, derfor saa have de forstræffet os. Den Slutning er ikke ret; de skulde have sluttet saaledes: Englene sige, han lever, derfor have de høiligen glædet os. Dette er et Speil af Bantroen, som forstrækkes ved at høre, at man siger, Christus lever; thi Bantroen bringer Frygt og Pine, Troen Trøst og Glæde. Derfor skulle de Bantroende gruelig forstrækkes for Christo paa hiin Dag, naar de skulle see, at han lever; men de Troende skulle da juble af Glæde og synge deres PaaskePsalme: „Ovet være den, som kommer i Herrens Navn.“

Den anden Deel.

Herrens Svar, hvorved vi ville behandle fire Lærepunkter. Hvorledes Herren pleier at handle med os i vor Omvendelse: 1. Straffer han. 2. Trøster han med Guds Ord. 3. Opvækker han i os en hellig Længsel efter sig, og 4. aabenbarer sig os i Ordet og Sakramenterne, at vi lære at kjende ham.

1. O, I Daarer og Seenhjertede til at troe alt det, som Propheterne have sagt. Burde det ikke Christum at lide dette, og at indgaa til sin Herlighed? Det er alle Bantroendes rette Titel, som ikke kjende Striden, ei heller Guds Kraft; det er en stor Daarlighed, med Fornuften at ville begribe de himmelske Ting, med menneskelig Sands at ville maale de himmelske Ting efter de jordiske. Det er Fornuften en stor Daarlighed, at blive retfærdig og salig formedelst Christi Lidelse og Død, hvorfor og St. Paulus 1 Cor. 1, 21. siger: „Efterdi Verden formedelst Wiisdom ikke kjendte Gud i sin Wiisdom, da behagebe det Gud, formedelst den daarlige Prædiken at gjøre dem salige, som troe.“ Derfor siger Herren: „Salig er den, som ikke forarges paa mig,“ Matth. 11, 6.

2. Og han begyndte fra Mose og fra alle Propheter, og udlagde dem i alle Skrifterne det, som var skrevet om ham. Da har Herren aabnet den forseglede Bog, og udlagt Bogens indvendige Skrift, Hemmelighederne: Af den første Mose Bog har han viist dem, hvorledes han har været forebildet i Abraham, Isaak og Joseph, i Isaaks Offer, i Josephs Fængsel, Forløsning og Herlighed. Hvad mene I vel, at han har sagt om Josephs Salg, Fængsel og Herlighed, og sammes Betydning? Af den anden Mose Bog har han viist dem, hvorledes han har været forebildet i Paasfelammet, i Forløsningen af Egypten, som stødte med saadanne store Undergjerninger; have I ikke seet, hvor store Undergjerninger den korsfæstede Christus har gjort, ja, hvilke store Mirakler der ere stødte i hans Korsfæstelse og Død baade paa Himmel og Jord? Af den tredje Mose

Bog har han talt til dem om Aarons Offer, som vare mangehaande, hvilke da alle ere opfyldt i Christo; thi Christus er det rette Brændoffer, Syndoffer, Skyldoffer, Forsøningsoffer, Fredsoffer, Madoffer og Røgoffer. Aarons Ypperstepræstedømme har tydelig forebildet den Herre Christum: Aaron maatte bære Folkets Synder formedelst en særdeles Ceremonie, maatte bede for Folket, besprænge Folket med Offer-Blobet, han maatte een gang aarlig indgaae i det Allerhelligste, ikke uden Blod; nu, saaledes er Christus formedelst sit eget Blod engang indgangen i det Allerhelligste, i Guds Throne, og har erhvervet os en evig Forløsning. Ebr. 2, 17. Cap. 9, 7. 12. Aaron maatte ogsaa velsigne Folket; dette alt har Christus, vor evige Ypperstepræst, ret opfyldt. Saa har Herren ogsaa udlagt for dem Betydningen af Naabestolen, Pagtens Ark, det Manna, Aarons Kjæp m. m. Af den fjerde Mose Bog har han forklaret dem Betydningen af Kobberslangen og Loven om de Hængtes Forbandelse. Have I ikke seet, hvorledes denne er bleven ophævet paa Korset og paa Korset bleven en Forbandelse? Af den femte Mose Bog har han talt til dem om Forjættelsen af den store Prophet (Cap. 18, 15.): Har denne ikke været en stor Prophet? Videre har Herren udlagt for dem og i deres Forstand aabnet dem Forbillederne i Josva, Gideon, Samson, Jonas, David o. fl. Derefter er han kommen til Propheterne: Es. 25, 8.: „Han skal opsluge Døden til Seier.“ Es. 49, 24.: „Mon det skal tages fra den Vældige, som han har taget? og mon den Retfærdiges Fanger skal undkomme?“ Es. 50, 6.: „Jeg hengav min Ryg for dem, som mig sloge, og mine Kindbeen til dem, som rykkede Haar af mig,“ I Es. 53, 10. staaer der, „at Messias skulde give sit Liv til et Skyld-Offer.“ I Es. 63, 3. 2c. tales om „Persetræderen.“ Hos. 13, 14.: „Jeg vil frelse dem af Helvedes Bold, jeg vil gjenløse dem fra Døden: Død! jeg vil være dine Pestilenser, Helvede! jeg vil være din Ødelæggelse.“ Zach. 3, 9.: „Jeg vil borttage dette Lands Misgjerning paa een Dag.“ Item Cap. 11, 12. „De veiede saa meget, som jeg agtedes værd, tredives Sølvs.“ Item Cap. 13, 7.: „O Sværd! vaag op over min Hyrde, og over den Mand, som er min Næste, siger den Herre Zebaoth; slaae Hyrden, og Hjorden skal adspredes,“ Og B. 6.: „Og dersom Nogen siger til ham: hvad ere disse Vunder i dine Hænder? da skal han sige: det er de Vunder, med hvilke jeg er slagen i deres Huus, som elskte mig.“ Til sidst er han ogsaa kommen til Psalmerne: Ps. 8, 6.; 16, 10.; 22. 2. 2c.; Ps. 41, 10.: „Ogsaa den Mand, som havde Fred med mig, og som jeg forlob mig paa, som aad mit Brød; han opløstede sin Hæl

imod mig." Ps. 69, 21. 2c.: „Forhaanelse brød mit Hjerte, og jeg er svag; og jeg forventede, at Nogen skulde yntes berøver, men der var Ingen, og efter Trøstere, men jeg fandt ikke Nogen. Ja de gave mig Galde at æde; og de gave mig Eddikke at drikke i min Tørst." Ps. 118, 22.: „Den Steen, som Bygningsmændene forstjød, er bleven til en Hovedhjørnesteen." Ps. 110, 7.: „Han skal drikke af Bækken paa Veien; derfor skal han opløste Hovedet." — Det have I jo alt seet i den forsfæstede Jesu, hvorfor I have at betænke, hvem han er. Dermed har nu Herren bevist sig som en ret Doctor, som en ret Hyrde, der føder sine Faar med sit Ord og søger de Vildfarende.

3. Da nu Herren havde aabnet denne forseglede Bog, lod han, som han vilde gaae længere. Dette er en Prøve, om vi ogsaa have ham kjær og vil gjerne have ham hos os. Herren prøver os ofte, og anstiller sig ganske fremmed, som om han ikke var hos os, hvorover den hellige Prophet Jeremias i Cap. 14, 8. 9. klager: „Hvorfor vil du være som en Fremmed udi Landet, og som en Vildfarende, der kun bjer sig ned et Steb, for at blive der om Natten; hvorfor vil du være, som en forstrækket Mand som en vældig Stridsmand, der ikke kan frelse?" Men de nødte Herren, og sagde: Bliv hos os; thi det er imod Aften og Dagen hælde. Her lære vi, hvorledes vi med vor Troe og Bøn skulle holde Herren, ligesom Jacob holdt Engelen. Herren bliver gjerne hos os, dersom vi kun vil have ham; naar en troende Sjæl er hjertelig bedrøvet, saa tykkes den steds, at Christus vil gaae bort; men da maa du gjøre ligesom Disciplene her, og sige: Af Herre! bliv dog hos mig. Og ligesom Christi Brud i Høisangen, Cap. 3, 2. 4.: „Jeg vil lebe efter den, som min Sjæl elsker. Der jeg kom lidet frem fra dem, fandt jeg den, som min Sjæl elsker; jeg greb ham, og vil ikke lade ham fare. Hans Frugt er sød for min Gane," Cap. 2, 4. Det er det søde Himmelbrød; hvo som æder deraf, den hungre steds derefter. Guds Kjærlighed overgaaer med sin Sødhed alt Jordisk; ja, de Frommes Sjæle kan aldrig nok mættes i Guds Kjærlighed.

4. Herren lader sig nu gjerne holde, gaaer ind med dem, bliver deres Gæst, og aabenbarer sig i Brødsbrydelsen. Det betyder, at vi skulle lære at erkjende ham i Ordet og de hellige Sakramenter; thi ligesom den hellige Skrift vidner om ham, saaledes vidner Daaben og Nadveren om hans store, undsigelige Kjærlighed, at han med sit Blod afvasker os Synderne, og med sit hellige Legeme og Blod bespiser os. Dette er hans

hjerterlige Kjærligheds Thukommelse, hvorved vi skulle erkjende ham.

Nu følger en Værdom om Christi Majestæt, som Fornustent ikke kan begribe. Da de nemlig nu vel kjendte ham, baade indvortes og udvortes, havde seet ham saavel legemlig som aandelig, da blev han usynlig for dem. Det hebdet ikke, som Beza har oversat det: „han har strax forandret Sted,“ men „han er bleven usynlig for dem,“ han har unddraget sin Uabenhærelse for deres legemlige Øine. Her have vi den herlige Værdom om Christi Majestæt og Jesu Christi forklarede Legems Herlighed, og i Besynderlighed, at han har denne majestætiske, aandelige, himmelske Egenstøb i sit hellige Legeme, at han lader sig ei mere see, og er ikkebestomindre bleven et sandt Menneſte. Paa samme Maade skjulte han sig og i Templet i Jerusalem og i Nazareth, og undkom af sine Fienders Hænder. De forklarede Legemer hœ i et himmelsk Væsen, i et usynligt Lys, ligesom Paulus siger: „I det vi ikke ansee de synlige Ting, men de usynlige; thi de synlige ere timelige, men de usynlige evige,“ 2 Cor. 4, 18. Christi hellige Legeme er skjult for alle menneſkelige Øine i den guddommelige Klarheds usynlige, forborgne Lys, ja han har selv disse Egenstøber i sit hellige Legeme. Derfor kaldes hans hellige Legeme „Entheon“ — fuld af guddommelig Kraft — thi i ham boer al Guddommens Fylde legemligen, Col. 2, 9. Hans Legeme er forenet med det guddommelige Lyses evige Klarhed, hvilket nogenlunde kan blive forestillet Solens Glands; thi derſom En stod i Solen og var beklædt med Solens Glands, da kunde man sandeligen ei see ham. Saaledes kunde man ei see Moſe Anſigt for den Glandses Skylb, som ſtraalede af ſamme; ikke bestomindre havde han dog sit naturlige Legeme. Solens Lys, det er synligt, og menneſkelige Øine kunne ei vel taale det dog alligevel er det et jordisk, forgængeligt Lys. De hellige Engles Lys er meget subtilere, hvorfor det er usynligt; men hvad ville vi da ſige om det guddommelige Lys og Klarhed, med hvilke Christi hellige Legeme er personlig forenet? Kunne vi ikke udtale vore forklarede Legemers Egenstøb og Herlighed, hvad ſkulle vi da kunne ſige om Christi forklarede Legeme, der er forenet med Gud, der har ſaa mange tuſinde Prærogativer fremfor alle Hellige, ja fremfor alle Engle. Derfor kaldes han ogsaa „Underlig,“ over hvem alle Engle og Menneſter maa forundre ſig; thi ingen Tunge, hverken i denne eller hiin Verden, kan udtale hans Herlighed.

Vi ville nu til Slutning høre nogle Ord om det guddommelige Ords Kraft, der er ligesom en Fld, der opvækker Bønnen, fordriver Mørket og opvækker Glæde og Kjærlighed i

Hjertet. Da nu nemlig Jesus var bleven usynlig for dem, sagde de til hverandre: var ikke vort Hjerte brændende i os, der han talede til os paa Veien, og der han oplod os Strifterne? Her have vi en skøn Lærdom om det guddommelige Ords Kraft, ligesom det i Jeremias 23, 29. hebbes: „Er mit Ord ikke saasom Ild?“ Denne Guds Aands Ild, som er hos Ordet, er Ordets Kraft, der gennemtrænger Hjertet, ligesom et tveægget Sværd (Ebr. 4, 12.), hvilken Ild oplyser Sjælen, antænder Christi Erkjendelses Lys og kommer Kjærlighedens Ild til at brænde. Herom siger Esaias Cap. 55, 10. 11.: „Ligesom Regnen og Sneen nedfalder fra Himmelen, og kommer ikke tilbage derhen, men vander Jorden overskødig og gjør den frugtbar, og kommer den til at give Grøde, og den giver Sæd til at saae, og Brød til at æde: saa skal mit Ord være, som skal udgaae af min Mund: det skal ikke komme tomt igjen til mig; men det skal gjøre det, mig behager, og hvad jeg sender det til, skal lykkes for det.“ Desaaarsag hindre alle dem sig i deres Salighed, som foragte Guds Ord. Naar vi nu høre Guds Ord, og da fornemme i vore Hjerter Fred, Glæde og Trøst, saa er Guds Ord bleven levende og kraftig i os, saa er den aandelige Frugt fremvoxet, da lever Kristus i os, da virker hans Opstandelse i os, og da blive vore Hjerter brændende og fyrige, ikke af jordisk Ild, men af den guddommelige Kjærligheds Ild.

Ligesom nu Disciplene bade: Af, bliv hos os, Herre! thi det er mod Aften, og Dagen hælder, saa maatte vi vel nu bede; thi ligesom jo mere Aftenen nærmer sig, da ogsaa Natfuglene, Uglene og Flaggermusene lade sig mere tilsynse, saaledes og jo mere denne Verdens Aften nærmer sig, jo mere nærmer sig ogsaa Mørkhedens Fugle, allehaande Kættene og Sværmere. Og fordi vi lade os saa vel behage, hvad Natuglene synge, saa staaer allerede Herren paa Veiskjellet, og seer sig om efter et andet Sted, det vil sige, han tager sit Naade- og Glædes-Lys bort, og lader komme tykt, ægyptisk Mørke og kraftige Vilbudsrelser over Land og Folk.

Da nu Disciplene havde hørt og seet alt dette, saa vendte de om med Glæde, for at forkynde de andre Disciple disse Ting, hvoraf vi til Beslutning endnu have en smuk Lærdom, nemlig, hvorledes Guds Ord bringer stor Glæde og Fryd med sig. Naar det bliver aabenbart og levende i Hjertet, saa frembringer det som en levende Kilbe, udbreder sig som en skøn Morgentrøbe, vedergaager Legeme og Sjæl, og opvækker en glædelig, hilselselig Samtale om Christo. Det er et Spell og Vilbe af det evige Liv, hvortil Gud af Naade hjælpe os, Amen.

Første Søndag efter Paaske.

Evangelium, Joh. 20, 19. indtil Enden.

I vort Dags Evangelium prædiker den Herre Jesus, vor himmelske Doctor og den himmelske Faders evige Ord, atter om sin herlige Opstandelses salige Frugt, nemlig om sin evige indvortes, aandelige Fred, som ei er andet end Guds Yndest og Naade, Syndernes Forlabelse, Retfærdighed, evigt Liv og alle himmelske, evige Goder, saaledes, at vi med Gud ere forsonede, forløste fra alle vore Fiender, og derved satte i den evige Fred, ja i Guds Rige, som er Fred og Glæde i Allden (Rom. 14, 17.), og til at forkynde en saadan Fred, udsender han ogsaa sine Disciple. Derfor kalder St. Petrus Evangelium „Fredens Evangelium,“ ligesom Esaias og derom har forudsagt: „Hvor deilige ere deres Fødder, som bærer godt Budskab paa Bjergene, som lader høre om Fred, som bærer godt Budskab om det Gode,“ Es. 52, 7. Og W. 10 hebdet det videre: „Herrer haver blottet sin hellige Arm for alle Hedningers Dine; og alle Jordens Endes skal see vor Guds Salighed.“ Dette er den rette „Fredsnyrste,“ under hvem hans Folk skal have Fred. Saadant er forebildet i Salomons Historie (1 Kong. 4, 20. 2c.), hvor vi læse om den herlige, skønne, store Fred, som har været til i Salomons Tid, da Israels Børn have været som Havets Sand; de aade, de drak og vare glade. Thi Salomo var en Herre over alle Rigerne, fra Globen til Philisternes Land, og indtil Egypti Landemærke; de førte ham Skænk til, og tjente Salomo alle hans Livs Dage; og han havde Fred trindt omkring paa alle Sider. Og Juda og Israel boede tryggeligen, hver under sit Fjgentræ, fra Dan og indtil Beersheba, alle Salomo Dage. Og Salomo havde tolv Befalingsmænd over al Israel, og de forsygede Kongen og hans Huis; enhver havde en Maaned om Aaret at forsyge ubi. Af disse have Nogle havt ganske Kongeriger under sig, Nogle tredsindstyve store Stæder med Mure og med Kobberstænger.

Dette Kong Salomons velordnede Kongerige og store Fred har været en Figur og Billede af vor rette, sande Fredsnyrstes Jesu Christi aandelige Kongerige og evige Fred, og er det deiligst at see, hvorledes haade David og Salomon har baaret Christi Billede. David har med sine store Lidelser, Kors, Forsølgelser, store Krige og Slag, Seire og Overvindelser været et Billede af Christi Lidelse og Død, hvormed han ogsaa har fejret imod

Djævelen, Helvebe og Døden. Men Salomon har med sin Herlighed, store Fred og herlige Kongerige været et Billede af den Herres Christi Opstandelse og hans Herlighed, hvortil han igjennem sin Lidelser er indgangen, ligesom han selv siger: „Burde det ikke Christum at lide dette, og at indgaae til sin Herlighed,“ Luc. 24, 26. Men ligesom Salomon har havt tolv Befalingsmænd, som have forsynet hans Huus, saaledes har vor Ære Konge tolv hellige Apostler, Himmel-Tyrster, som forsynge hans aandelige Huus, den hellige kristelige Kirke; — hine med legemlig Spise, disse med aandelig Spise, med Trøst, med de hellige Sakramenter, Absolution og Syndernes Forladelse. Og ligesom Salomon gav sine Befalingsmænd Magt over de timelige Goder, at forvalte og uddele dem, saaledes giver den Herre Kristus sine Tjenere Magt over de aandelige Goder. Derfor sender han dem, giver dem Fuldmagt og Embeds-Magt over Synden og Syndernes Forladelse, ligesom vi videre skulle faae at høre.

Vi ville inddele denne Prædiken i tvende Dele og handle: 1. Om tvende herlige Frugter af Herrens Opstandelse, som er Fred og Glæde. 2. Om Indstiftelsen af det hellige Prædike-Embede og Nøgle-Embede, samt hvad Prædike-Embedet er.

Den første Deel.

1. Fred være med eder.

Hvor højsbødvindig Guds Fred er os, det erfare vi, naar vi geraade i Bedrøvelse og Ansægtning, hvad enten det er legemlig eller aandelig, indvortes eller udvortes, og dersom Guds Fred da ikke opholdt os, saa maatte vi forsvage. Detsaarsag have vi stedsse at igjentage St. Pauli Ønske og Bøn. „Og den Guds Fred, som overgaaer al Forstand, skal forvare eders Hjerter og eders Tanker i Christo Jesu,“ Phil. 4, 7. Naar vi betænke vort elendige, urolige Liv og denne vor Ublændighedens Tid, saa maa vi vel med Patriarken Jacob beklende, „at samme er kort og ond“ (1 Mos. 47, 9.), og med den hellige Guds Mand Moses sige, at „vort Liv ei er andet end Møje og Arbeide“ (Ps. 90, 10.), med den hellige Mand Job maa vi sige, „at vi ere i Strid paa Jorden, og at vore Dage ere som en Daglønners Dage“ (Jobs B. 7, 1.), og med den hellige Mand Syrach, „at stor Urolighed er skabt for hvert Menneske, og at der er et tungt Nag paa Adams Børn, fra den Dag de udkomme af deres Moders Liv, indtil den Dag de komme til Alles Moder igjen“ (Syr. 40, 12.); ja med den Herre Kristus selv maa vi sige, at vi i Verden ei skal have andet end Angest, Joh. 16, 33. Besynderlig vil i de sidste Dage Sorg, Frygt, Angest, Banghed, Bæven, samt udvortes og indvortes Uro og Ufred tage mere og

mere Overhaand, og vil ei alene den udvortes legemlige Angest, som kommer af Armod, Nød, Mangel, Hunger og Tørst, Frost og Nøgenhed, Dyrktid, Krig, Pestilents, Forsølgelse og Fængsel, blive almindelig før Verdens Ende; men denne udvortes Nød bebuder os en indvortes Sjæle-Nød og Mangel, hvoraf Mange vil komme til at lide: — Her vil findes En, som ei vil kunne troe, hvem Bantroe og Fortvivelse vil plage; hist vil være En, som ei vil kunne bede; — her vil En blive anfægtet af Djævelen, saa at Haabet udslukkes i ham; hist vil En være, hvem Djævelen vil plage med gudsbespottelige Tanker og med sine gloende Piles Indskydelse i Hjertet; — atter en Anden vil kæmpe med Fortvivelse, og kort, det ægyptiske Mørke, i hvilket mange Djævels-Larver vil vise sig, og forstrække og quæle Sjælene, vil oversfalde Verden før Guds Børns endelige Forløsning, ligesom det skedte i Ægypten. Falsk Lærdom er det aandelige, ægyptiske Mørke, og Kjætterier og Anfægtninger ere Djævels-Larvene. Og visse-
 ligens gaaer dette for sig nu; thi der er jo nu allerede paa alle Steder „udvortes Strid og indvortes Frygt“ nok. 2 Cor. 7, 5. Sjælens Uro og Ufred er visse-
 ligens den største Glemdhed, som kan viderfares et Menneſte, og det overgaaer vidt al legemlig Lidelse, det være Armod eller Sygdom, Forsølgelse eller Døden selv; thi hvad spørger man om den timelige Død, naar kun Sjælen bliver opholdt, at den ei bærer den evige Død.

2. Trøst imod udvortes Uro.

Imod denne indvortes og udvortes, legemlige og aandelige Angest og Uro, forkynder os nu Herren med sin huldsalige, fredsommelige Mund sin Fred, hvilken Fred vi saaledes skulle indprente os, ligesom vi hvert Dieblit hørte den af Christi egen Mund, og han skulde træde til os og sige: Kjære Søn eller Datter! du er bedrøvet og sørgmodig, fordi de sidste Tiders Angest oversfalder dig; du er fattig, syg, forladt, forfulgt, hungrig, nøgen og blottet; men vær tilfreds, denne Verden er en Jammerdal, hvorigjennem du maa gaae, den skal dog kun være en Gjen-
 nemgang og skal ikke længe vedvare, ligesom den 84de Ps. B. 7. siger: „Naar de gaae igjennem Morbærdalen, sætte de ham for sig til en Kilde,“ det er Taarekilber og Trøstetilber; vær derfor dit Kors med Taalmodighed, det skal ei staae dig i din Salighed, men meget mere befordre dig dertil; ja denne Bedrøvelse skal være en Indgang til den evige Roe. Jeg vil for denne Armod give dig den evige Rigdom, for denne Sygdom evig Helbredelse, for denne timelige Hunger og Nøgenhed evig og fuldkommen Fyldestgjørelse. Har du kun en naadig Gud, har du Syndernes Forlættelse, Guds Fred og Naade, saa lad

bisse Statte være dig mere byrebare, end alle forgjængelige Statte; tænkt paa den evige Herlighed, imod hvilken denne Tids Lidelser intet er at regne, ligesom Viisdommens Bog 5, 17. siger: „De Nødsfærdige skal faae et herligt Rige, og en deilig Krone af Herrens Haand.“

3. Trøst imod den indvortes Uro.

Ja, siger du; men jeg føler ogsaa ofte Utaalmobighed i mit Hjerte, Bantroe og Tvivl; kan heller ikke saa flittigen og inderligen bede, som jeg vel gjerne vilde; følger ogsaa ofte Anfægtninger, Djævelens gloende Pile og saadanne Tanker, som stride imod Gud og min Tro, hvilke ofte imod min Villie kommer mig i Hjertet. Men hør herom, kjære Menneſte! dette er Sjælens indvortes Lidelse; thi ligesom Legemet lider sine Sygdomme, Smærter, Hunger, Tørst, Frost og Nøgenhed, saa har og Sjælen sine aandelige Sygdomme, Hunger og Tørst, naar den nemlig ingen Trøst har og naar den bliver plaget af Djævelen; thi Anfægtninger, Utaalmobighed o. s. m. ere Sjælens aandelige Sygdomme. Og ligesom de legemlige Sygdomme ere Syndens Straf, saaledes disse Anfægtninger ogsaa. Men det er vor Trøst, som Herren siger: Fred være med eder! Saa vederefare os heller ikke baade disse legemlige Sygdomme og aandelige Anfægtninger til vor Fordærvelse, men til vor Nenselse og til vor Salighed, ligesom det i 1 Sam. 2, 6. hebbes: „Herren er den, som døder, og gjør levende; som nedfører til Helvede og fører op igjen.“ Tillige for at vi af begge disse Plager skulle lære at erkende vor Svaghed og Elendighed, hvor aldeles elendige vi ere, indvortes og udvortes, og bede Gud om Naade, at han ville formere og styrke vor Troe, saa at den ei maatte udslukkes og overvindes, men at den maatte overvinde og beholde Seier, ligesom Dagens Epistel 1 Joh. 5, 4. siger: „Alt det, som er sødt af Gud, overvinde Verden; og denne er den Seier, som haver overvundet Verden, nemlig vor Troe.“ Og omenbskjønt Troen ikke alletider er lige stærk, saa overvinde den dog endelig. En svag Troe og en svag Bøn ere ogsaa Offere af smaat Dvæg, om end ikke af store Drex. Djævelen anfægter stærkt vor Troe, og med den kjæmper han, derfor, naar du føler saadanne Tanker, saa strider din Troe med Djævelen, og da maa du komme din Troe til Hjælp med Bønnen og Guds Ord, ligesom Jacob, der han kjæmpe med Engelen, da erindrede Herren om hans Forjættelser. 1 Mos. 32, 26. Tænk ogsaa paa din Forlørsers Døds-Kampe, da han bedrøvedes, skjælvede og bævede, ligesom den helige Historie siger: „Og der han streb hart med Dødsangest, bad han heftigere,“ Luc. 22, 44. Der lærer Herren dig med sit

Exempel, hvad du skal gjøre, saa vil han komme dig til Hjælp, at du beholder Seieren, ligesom Herren blev styrket formedeltst en Engel. Dette Ord vil ei lade dig forbærves: Fred være med dig! Item: „Jeg bad for dig, at din Troe skal ikke aflade.“ Luc. 22, 32. Kun „at ville troe“ er ogsaa en Troe, og er „den rygende Hjør“, som har den Forjættelse, at den ei skal udslukkes, og „det knusede Hjør“, som Herren ikke vil sønderbryde. Ef. 42, 3. Tænk paa den Herres Jesu Ord: Fred være med eder!

Ja, siger du; men er det ei en stor Synd, der fortjener Guds Brede, naar saadanne onde Tanker indfalder En imod Gud, hvilke man ofte ei kan værges sig for, og som stæer imod Ens Villie? Jo vistnok, Djævelen forstyrrer ofte den guddommelige Fred i vore Hjerter, gjør os urolig og plager os med onde Tanker. At du nu med Smerte klager herover er ret; thi det er vel at bejamre, at et Menneſte imod sin Villie maa lide saadanne Tanker, og det var vel at ønske, at et Menneſte ei havde andet end idel hellige og rene Tanker; men hvad kan man vel hjælpe, hvad En imod sin Villie maa lide? Djævelen veed vel, at han ikke kan gjøre Gud Herren noget høiere og større imod, end naar han ved et Menneſtes Hjerter og Tanker bespottet ham; derfor forsøger han, den hjerteplagende Mand, om han, som en Tyv og Morder, stundom kan stjæle et Menneſte en Tanke eller et Ord fra, som han bruger til Gudsbespottelse. Djævelen, den Erketyp, frastjæler ofte Gud hans Vrede, Lov og Priis, som gaaer af et Menneſtes Hjerter, og forandrer det til en Gudsbespottelse, saa at et Menneſte visstelig kan sige, at Djævelen frastjæler ham hans Tanker og Ord imod hans Villie. Men her skal man styrke sig i Troen og i Herren sin Gud, og sige til Gud: „Nu kjære Fader, jeg maa vel lide, at Djævelen saaledes plager mig, som slog han mig med knyttede Næver, og styder mig sine gløende Pile i Hjertet; men, o du kjære Gud! hvor hjerteligen ondt er mig ei dette, at der skal være en eneste Tanke og Ord i mig, der spotter dig, allerhelligste Gud. Derfor beder jeg dig, at du ei vil tilregne mig saadant, og ei straffe mig derfor; forhindre og Satan, at han ei bruger mine Tanker og Ord til sit Værktøj imod dig.“ Ja, du selv tage Mod til dig, og skjæls Satan i Herrens Navn, sigende: „Bliv bort fra mig Satan, du forbandede og forbømte Mand! Hvad plager du mig? Veed du ikke, at af alle disse Plager vil ei blive dig andet tilovers end idel Helvedes Plager? Du skal derfor blive pinet i Helvedes Afgrund; thi du rører ved Guds Dienſte. Min Herre Jesus har bragt og stænket mig Freden og har sagt: Fred være med eder! — Begynd derpaa igjen at bede og at love Gud, saa vil du overvinde ham.

Vi læse om St. Paulus, at han har maattet holde en saadan Strid og Kamp med Satan, og han siger, at Djævelen har slaget ham med Næveslag. 2 Cor. 12, 7. Det har været svære Anfægtninger, som ere mødte ham imod hans Villie, ligesom han selv i Rom. 7, 16. 2c. siger: „Det Gode, som jeg vil, det gjør jeg ikke; men det Onde, som jeg ikke vil, dette gjør jeg. Jeg haver Lyst til Guds Lov efter det indvortes Menneske; men jeg seer en anden Lov i mine Lemmer, som strider imod mit Sind's Lov, og tager mig fangen i Syndens Lov, den som er i mine Lemmer. Jeg elendige Menneske, hvo skal frie mig af dette Døds Regeme?“ See, om det ei gaaer os ligedan. Ja vi læse om hellige Folk, at de have geraadet i saadan stor Nød, at de have forbandet sin Fødselsdag, ligesom det i Jer. 20, 14. 2c. hedder: „Forbandet være den Dag, paa hvilken jeg blev født! den Dag, paa hvilken min Moder fødte mig, skal ikke vorde vel-signet. At, at man ikke dræbte mig fra Moders Liv, eller at min Moder ikke blev min Grav, og hendes Liv havde blevet frugtsommeligt evindeligen! Hvorfor kom jeg ud af Moders Liv til at see Møie og Sorg? og mine Dage stulbe end's med Skamme?“ Naar det nu kommer med et Menneske saavidt — thi der er intet Menneske, hvis Troe ei bliver prøvet og anfægtet, „hvo, som synes at staae, see til, han ikke falder“ 1 Cor. 10, 12, — saa tænkt paa Petrus, og Herrens Ord til ham: „Simon! Simon! see, Satanas begjærede eder, at sigte eder som Hvede.“ Luc. 22, 31. Djævelen hviler ikke, men hvor han sporer eller mærker en Troe, der rustet han sig, angriber Mennesket efter denne hans æbleste Skat, og oppvækker Tvivl, Vantro og stor Urolighed i Hjertet. Naar nu dette skeer, saa hør du, som et Christi Jaar, din Hjerdes Stemme: Fred være med dig! Hør ikke den rivende Mød, Djævelens Stemme, men lad stedse denne Stemme lyde i dine Øren: Fred være med dig! ja, naar end Djævelen saaledes plager dit eget Hjerte, at dit eget Hjerte forbygger dig, som St. Johannes siger, saa er dog alligevel Gud større end dit Hjerte, og kender alle Ting. 1 Joh. 3, 21. See, hvor høitnødvendigt det er, at vi ret kende og blive deelagtige ubi denne Fred.

4. Paa overvunden Kamp følger nu Glæde.

Naar vi nu formedelst Troen og Bønnen have seiret og overvundet i denne Kamp, saa vil derpaa følge Glæde, ligesom her Disciplene bleve glade, da de saa Herren. De havde længe været i Bedrøvelse, deres Troe var borte og udslukt, og Djævelen har plaget dem med sine gloende Pile; men den Herre Christus har med sin Opstandelse og Aabenbarelse atter herligen glædet og trøstet dem. Saaledes skeer det ofte, at Troen og Christus

synes at være ganske bød i os, og Satan betager ofte et Menneſte alt Haab, plager og martrer Samvittigheden; men naar vi beholde Christi Jhuſommelse i vore Hjerter, beder og ſukker efter Christum, ſaa bliver han endelig atter levende i vore Hjerter, lader os ſpore ſin Nærværelſe, trøſter og glæder os, og ſige: Fred være med dig! — „Den ſom vinder, ham vil jeg give at æde af Livſens Træ, ſom er midt i Guds Paradiis!“ Ab. 22, 2. At ſee Christum er den allerhøieſte Glæde i Himmelen og paa Jorden, hvorfor ogſaa Diſciplene ved Synet af ham bleve glade. Men nu kunde Noget ſige: Ja, hvorledes ſkal jeg nu kunne ſee ham, han kommer jo ikke legemlig til mig, ligesom til Diſciplene? Du ſkal i Troen ſee ham i hans Manddomsannammelse, hans Kjærlighed, hans Venlighed; og i hans Ord, hvor naabigen han taler med arme Syndere, antager og trøſter dem. Vibere ſkal du ſee ham i hans hellige Perſon, paa Korſet, ſee ham i hans Opſtandelse, hvorledes han ſøger ſine Diſcipler ſom forlorne Gaar. Dette vil da virke Trøſt og Glæde i dit Hjerter. Hiſſet vil Glæden blive fuldkommen, naar vi ſtulle ſaae at ſee ham, der er Gud og Menneſte, der er bød for os, har ugybt ſit Blob for os og elſket os indtil Døden, ſom har forſonet Gud, lidt Korſets Pine, og ſom ved ſin Videlſe er indgangen i ſaa ſtor Herlighed; ja ſee ham, ſom ſidder hos Guds høire Haand, priſet af alle Creature og ophøiet over alle Engle og alle Magter. Det maa vel være en Glæde, naar man ſkal ſaae at ſee ham, ja ham, ſom ſaa høit har æret vor menneſkelige Natur, og ſmykket den med ſaa ſtor Herlighed, ſaae at ſee den Herre, paa hvem man her i ſit Liv ſtedſe har troet, paa hvem man har ſat al ſin Trøſt og Tillid, ſom paa ſit Begeme har høbet for alle vore Synder. Hvad ſtørre Glæde kan vel være i Himmelen og paa Jorden? Kan Troen og Haabet gjøre os glade, naar vi blot tænker derpaa, hvad vil da ſtee, naar vi nu ſaae at ſee Herren ſelv? Derfor ſiger St. Petrus: „Hvilken J ikke have ſeet, og dog elſte, hvilken J nu ikke ſee, og dog troe paa, og fryde eder med uubſigelig og herliggjort Glæde,“ 1 Petr. 1, 8. Og Herren ſelv ſiger: „J have vel nu Bedrøvelſe; men jeg vil ſee eder igjen, og eders Hjerter ſkal glædes, og Ingen tager eders Glæde fra eder.“ Joh. 16, 22. Ja det vil blive en fuldkommen, evig Glæde.

Den anden Deel.

Om Indviſteſſen af det hellige Prædike-Embedet og Nogle-Embedet, ſamt hvad Prædike-Embedet er.

Førſt er her at betragte Fremgangsmaaden ved denne Indviſteſſe, hvilken ſteer førſt med Ord, derefter med et Tegn.

Ordene ere disse: Ligesom Faderen haver udsendt mig, saa sender jeg og eder. Dette er Befaling. Men hvorledes Faderen har sendt Christum, det er beskrevet hos Esaias Cap. 61, 1. 2c., at han nemlig har salvet ham med den Helligaand, til at forbinde de sønderbrudte Hjerter, til at trøste alle Sørgende." Da nu ogsaa Christus sender sine Apostle saaledes, som han var sendt af Faderen, saa giver han dem da og den Helligaand, hvilket han gjør med et udvortes Tegn, idet han aandebe paa dem.

Beskrivelse af det hellige Prædike-Embedet.

Derpaa gjentager Herren Befalingen isærdeleshed, og forklarer sig, hvortil han vilde sende dem, sigende: Derfor i forlade Nøgles Synder, ere de dem forladne; og dersom I beholde Nøgles Synder, ere de dem beholdne. Dette er en fuldkommen Beskrivelse af Prædike-Embedet, og bestaaer i tvende Stykker: I at forlade og beholde Synden, hvilket i Luc. 2, 4. beskrives saaledes, at samme er en Prædiken om Omvendelse og Syndernes Forladelse i Jesu Christi Navn. Denne Beskrivelse maa vi nu forklare.

1. Aandebe han paa sine Disciple. --- Af hans Mund skulle de tale —. 2. Annammer den Helligaand. — Det er den Helligaands rette Vielse og Salvelse —. Dette er nu den rette, guddommelige Sendelse og guddommelige, indvortes Kald; hvor det ei er, der hjælper intet udvortes Kald eller Vielse. Saa bliver og den Helligaand erkjendt af Aandens Frugter: Sandhed, Trøst, Kjærlighed, Visdom, Erkjendelse m. fl. De, som altsaa ere salvede af Gud med den Helligaand, de ere de rette Salvede.

Forklaring, hvad det hellige Prædike-Embedet er.

Gud har befaleet at forkynde og anmelde de Bodfærdige sin Naade og Syndernes Forladelse, de Ubodfærdige derimod den evige Forbømmelse. Begge Befalinger staae hos Esaias 1, 4. 2c. og hos Ezech. 33, 8., hvor Gud Herren forbyder at tilsige de Ugubelige Syndernes Forladelse: Naar jeg siger til den Ugubelige: du Ugubelige skal visseligen bøde, og du taler ikke, til at advare den Ugubelige fra sin Vei; da skal den samme Ugubelige bøde i sin Misgjerning, men jeg vil kræve hans Blod af din Haand! Og idet Herren giver sine Disciple Himmeriges Nøgle, og befaler at binde og løse, saa vil han, at man skal forkynde og ei fortie hans Befaling for Menneskene. Og hos Ezech. 13, 3. 16. 19. skjælder han dem daarlige Propheter, som forkynde de Ugubelige Fred, hvor ingen Fred er, og dømmes dem til Døvet, som ikke skulle leve; og raaber Vee over dem.

Saa er nu af Gud besluttet, at hvo, som ikke gjør Omvendelse og afstaar fra Synden, den skal ikke leve og ingen Syndernes Forlæbelse have; det er Guds Villie, som Herren har talt, Ezech. 33, 8. Og dette er den Binden eller det Band, hvorom Herren her taler, som skal af Guds Befaling blive forkyndt alle Ubodsfærdige. Naar nu en Prædikant end tusinde Gange absolverer en Ubodsfærdig for Gunsts eller Penges Skyld, ligesom Paven gjør, saa er det en falsk Absolution; thi Gud har i Himmelen ikke absolveret ham for hans Ubodsfærdigheds Skyld, hvisaarsag ingen Absolution hjælper ham, thi den er imod Guds Befaling. Hvo som derimod gjør Omvendelse, den skal leve og ikke døe; det er Løse-Nøglen og Absolutionen, som Gud formedelst Prædike-Embedet lader forkynde, Ezech. 33, 11. 2c. Es. 1, 16. Mich. 7, 8. Og om en Præst af Misundelse og Ugunst end hundrede Gange satte en Bods-færdig i Ban, saa slæbe det ham dog ikke, thi det var imod Guds Befaling. Desaaarsag staar det til Menneket selv, om han vil have Syndernes Forlæbelse eller ei; thi ligesom Menneket's Hjerter er imod Gud, saa er Gud imod ham. Begjærer du af Hjertet Guds Naade og forbedrer dig, saa er Gud dig naadig, forlader dig af Naade alle dinne Synder og absolverer dig baade i Himmelen og paa Jorden formedelst den Helligaand og Prædike-Embedet, middelbar formedelst Prædike-Embedet, umiddelbar formedelst den Helligaand i Kraft af Christi Blod. Forkaster du Guds Ord og forbedrer ei dit Levnet, saa bansætter Gud dig uden noget Middel, og er en Ubodsfærdig bansat i Himmelen, om end Ingen paa Jorden bansætter ham; dog er Guds alvorlige Befaling, at Prædike-Embedet skal forkynde saadanne Folk Bansættelsen.

Maanden at sætte En i Ban paa.

Saabant steer nu paa tvende Slags Maader: Først i Almindelighed formedelst det almindelige Straffe-Embedet, da man i Almindelighed forkynde Guds Brede og Fordømmelsen over alle dem, som leve i Ubodsfærdighed og hemmelige Synder og Misgjerninger. Dernæst i Særdeleshed, naar man beholder de offentlige Syndere, deres Synder, som ikke ville erkjende og afstaae samme, udelukker dem fra den christelige Menighed og alle Christi Belgjerninger og overgiver dem Satan, indtil de gjøre Omvendelse. Thi hvo, som ingen Deel har i Christo, den er Djævelens; nu have alle ubodsfærdige Syndere, som ikke ville omvende sig, ingen Deel i Christo, derfor ere de Djævelens. Det maa man offentligen forkynde dem, efter at have brugt den tre Gange gjentagne Formaning, hvorom kan læses i Matth. 18, 15. 2c.; da man skal forsøge alle Midler til Synderens Omven-

belse; men vil han ikke, saa bind ham efter Guds Befaling og sæt ham i Bån. Altsaa ere saadanne Folk af Guds Befaling overgivne Djævelen, indtil de bekjende deres Synder og gjør Omvendelse; men saadant fleer dem ikke til Fordærvelse, men til Forbedring, for at de maa vide, hvorledes det staaer til med dem og deres Salighed, at de derved maa drives til Omvendelse, til Anger og Erkjendelse, paa det Aanden og Sjælen maa blive frelst, ligesom St. Paulus siger 1 Cor. 5, 5., hvor han tager Vignelse af et betændt eller forgiftet Legeme, hvilket man affjærer et dødt Lem, at Legemet ikke ganske skal fordærves; saaledes, siger han, maa en Ubodsfærdig blive overgivet Satan til Kjødets Fordærvelse, paa det Aanden maa blive frelst. I hvorvel det nu gjør Patienten ondt, naar man affjærer ham en Haand eller Been, saa bliver dog Legemet opholdt: saaledes og, omendstjænt det gjør Synderen ret ondt, naar man bansætter ham, saa bliver dog Sjælen derved opholdt. Derfor staaer ogsaa in decretis: „Bansættelsen skal man ikke bruge til Sjælens Død, men til den arme Sjæls LægeDOM og Frelse.“ Derfor har Bansættelsen tre Hoved Aarsager: 1) At Synderne ved saadan Kirke-Straf maa komme til Erkjendelse af sine Synder, og omvende sig, at han ei maa vorde fordømt. 2) At Forargelse derved maa afværges, og ikke tillige Andre derved blive forført og følge saadant Exempel. 3) At ikke en almindelig Lande-Straf derved maa foraarlages; thi for saadanne Ting straffer Gud ofte Land og Folk, som mange Exempler bevidne.

Hvad saadan Bansættelse formaaer.

Om Nogen vilde foragte saadane Kirke-Straf, ligesom mange Epicuræere gjøre, saa hør nu om Bansættelsens Kraft. Samme kommer først af Guds Befaling: „Dersom I beholde Nogens Synder, ere de dem beholdne.“ Item: „Hvadsomhelst I binde paa Jorden, skal være bundet i Himmelen,“ Matth. 18, 18. For det andet af den Helligaand og den hellige Trefoldigheds Navn; thi hvad som retmæssigen sker i dette Navn, det er kraftigt i Himmelen og paa Jorden. Ligesom naar jeg siger til en Ubodsfærdig: Eftersom du ei vil bedre dig og afstaae fra Synden, men foragter Guds Ord og alle Formaninger, vredes og knurver dertil imod Guds Befaling, saa skal du vide, at du med din Halsstarrighed overhænger dig Guds Brede, og saa vil jeg ogsaa ifølge Guds Befaling forkynde dig, at du ei haver nogen Deel i Guds Rige, ei heller i alle de Velgjerninger, som Christus med sin Død sit og Blod har forhvervet os, at du ei haver dine Synders Forlabelse, ei nogen Naade hos Gud, ei nogen Deel i det evige Liv; men at Guds Brede, Forbandelse og den evige For-

hømmelse er over dig; og at du er Djævelens, indtil du forbedrer dig, gjør Bob og omvender dig. Og dette forkynder jeg dig i Jesu Christi Navn, som har befaleet saaledes at binde dig, og givet mig Magt, at fuldføre saadant paa dig: i Guds Faders, Søns og Helligaands Navn, Amen. Nu tænke enhver, om ei denne Guds Befaling er kraftig. Man læser i Kirkehistorien, at nogle saadanne Banskatte, der havde foragtet og udleet denne Straf, ere blevene besatte af Djævelen, ligesom den blev bunden, som ei havde Bryllupsklædningen paa, det er, som ei havde gjort nogen sand Omvendelse „Binder Hænder og Fødder paa ham, og kaster ham ud i det yderste Mørke, der skal være Graad og Tænders Gnibsel,“ Matth. 22, 13. Derved er det aandelige Van antydet.

Saa stræffelig nu den retmæssige Banskættelse er, saa træffeligh er og en retmæssig Absolution, og er af Guds Befaling og i Jesu Christi Navn ogsaa kraftig i Himmelen og paa Jorden, naar jeg siger: Forbi du erkjender dine Synder, lader samme inderligen smerte dig, og du afstaaer fra dem; saa og, da du troer paa Guds Søn, vor Herre Jesum Christum, og trøster dig i hans Biddelse og Dødb, og du ogsaa fremdeles vil vogte dig for Synden, see! saa forkynder jeg dig ifølge Guds Befaling, at Gud i Himmelen haver tilgivet dig dine Synder, ligesom han ved Propheten Ezechiel siger: „Naar en Ugudeligh omvender sig fra sin Synd, og gjør Ret og Retfærdighed, saa han giver Pant tilbage, betaler det Røvede, vandrer efter Livets Skikke, saa han ikke gjør Uret: han skal visselighen leve, han skal ikke døe. Ingen af hans Synder, som han haver syndet, skal kommes ham ihu; han gjorde Ret og Retfærdighed, han skal visseligh leve.“ Ezech. 33, 14. 2c. Og ved Propheten Esaias: „Om eders Synder da end vare blodrøde, skal de blive hvide som Sne,“ Es. 1, 18. Thi Christus, din Herre, har forløst dig med sit Blod, rensket dig fra Synden, formedelst sine Saar lægt dig, formedelst sin Dødb betalt dine Synder og formedelst sin Opstandelse gjort dig levende og retfærdigh: — derfor forkynder jeg dig i Jesu Christi Navn og ifølge hans Befaling alle dine Synders Forladelse, at de skulle være dig ganske og fuldkommen forladte, saasom Christus formedelst sin Korsets Dødb har fortjent det, og befaleet at prædike det i den ganske Verden, i Faders, Sønns og den Helligaands Navn, hvilken Befaling er kraftig baade i Himmelen og paa Jorden. See, det er Prædike-Embedet, Mandens Embede, og bliver dette Embede ført i alle Prædikener, nemlig at de Ubødfærdigh blive formedelst Guds Ord og Mand banskatte, de Bødfærdigh derimod løste, hvilket ogsaa sker i Særhelshed i Privat-Absolutionen, til Vidnesshyrd over alle Menne-

fler. Og hvorvel man ikke stedsse saa snart og saa let sætter saadanne Folk i Van, som Gudsbespottere, Hoerkarle, Uegtestabsbryder m. fl. saadanne, saa blive de dog i alle Straffepædikener banskede, og høre Djævelen til, saa længe som de ikke gjør Omvendelse.

Vi ville slutte med den 6te Psalm: „O Herre! straf mig ikke i din Brede, og tugt mig ikke i din Hastighed. Herre! vær mig naadig, thi jeg er strøbelig; læg mig, Herre! thi mine Been ere forfærbede; og min Sjæl er saare forfærdet; og, du Herre! hvor længe? Vend om, Herre! frie min Sjæl; frels mig for din Miskundheds Skyld. Thi der stær ingen Erindring om dig i Døden; hvo vil takke dig i Graven? Jeg er træt af min Suk, jeg kommer min Seng til at svømme den ganste Nat, jeg igjennembløder mit Leie med min Graad. Mit Døie er igjennemstøffet af Harm; det er blevet gammelt formedelst alle mine Fiender. Viger fra mig, alle I, som gjør Uret; thi Herren haver hørt min Graads Røst. Herren haver hørt min ydmyge Begjæring; Herren vil antage min Bøn. Alle mine Fiender skal blive tilskamme, og forfærdes saare; de skal vende tilbage, de skal blive tilskamme i et Dieblis.“ Amen.

Anden Søndag efter Paaske.

Evangelium, Joh. 10, 11.

Dette er et venligt og deiligt Evangelium, i hvilket Herren afmåler sig selv, og i et trøsteligt Billede forestiller sig selv, som en god Hyrde, der elsker, fører, vogter, beskytter og samler sine Faar, samt redder dem fra Døden. Hvilken Kjærlighed og Trofasthed Herren har beviist og endnu dagligen beviser os alle, hvorfor ogsaa vi, som fromme Faar, skulle tiltroe os ham og følge ham efter i hans Fodspor, ligesom Dagens Epistel siger. Det er egentlig et Christi Faar, som tiltroer sig den Herre Christo, og følger ham efter i Sagtmodighed, i Taalmodighed, i Lydig-
hed, i Troe, i Kjærlighed o. s. v.

Alt dette er nu forebildet i de hellige Patriarker, hvilke almindeligen have været Hyrder, saasom Moses, Jacob, David m. fl. Om Patriarken Jacob læse vi (1 Mos. 29, 2.), at efterat han havde havt sin guddommelige Drøm om Himmels-Stigen, han da reisste til et Land imod Østen, hvor det første, han paa

Marken der blev vaer, var en Brønd, omkring hvilken laae tre Faarehjørde, og en stor Sten for Brøndens Hul, hvilken man ei kunde afvælte, sårend alle Hyrderne kom tilfammen, for at vande Faarene; da afvælte man Stenen fra Brønden, og lagde den atter igjen derfor. Medens nu Jacob hilsede Hyrderne, see da kom Rachel, hans Morbroder Labans Datter, til Brønden med sine Faar, for at vande den. Og da nu Jacob hørte af Hyrderne, hvem hun var, traadte han hen til Brønden, væltebe alene Stenen af, og vandede hendes Faar; men hun løb til sin Fader og sagde ham dette. Da nu Laban hørte, at hans Søster Rebekkas Søn var der, saa gif han ham imøde, tog ham i Favn, kyssede ham og ledte ham ind i sit Huus. Og Jacob blev hans Faarehyrde, og tjente ham fjorten Aar for hans tvende Døttre Lea og Rachel, og derefter sex Aar for sin Løn. Men efterat han havde tjent de fjorten Aar, sagde Laban til ham: Jeg haver erfaret, at Herren haver velsignet mig for din Styrb; bliv derfor længere hos mig, og nævn din Løn for mig, saa vil jeg give dig den. Men Jacob svarede: Du skal ikke give mig noget; dersom du gjør mig dette Stykke, saa vil jeg fremdeles søde og vogte dine Faar. Jeg vil i Dag gaae igjennem al din Hjord, og stille derfra alle spættebe og spraglebe Faar, og alle sorte Faar iblandt Lammene, og spraglebe og spættebe iblandt Geberne; og dette skal være min Løn. Hvad som ikke er spættet og spraglet iblandt Geberne og sort iblandt Lammene, det skal agtes stjålet hos mig. Da sagde Laban: see, gib det maa være, som du haver sagt! Og samme Dag stille han de brogede og spraglebe Bukke, og alle spættebe og spraglebe Geber, alt det, som havde noget hvidt paa sig, og alt sort iblant Lammene; og han gav det i sine Børns Hænder. Og han gjorde tre Dages Reise imellem sig og Jacob. Men Jacob tog sig Kjeppene af grønt Poppeltræ, og Hasle, og Castanie, og udflavede hvide Streger paa dem, saa det hvide blev bart, som var paa Kjeppene. Og han lagde Kjeppene, som han havde udflavet, i Kenderne i Vandtrugene, der hvor Faarene skulde komme til at drikke, ret for Faarene. Og Faarene undfik ved Kjeppene, og søgte brogede, spættebe og spraglebe Lam. Deraf blev Manden overmåde rig, saa at han havde mange Faar, og Piger, og Svende, og Kameler, og Asener.

Dette er et herligt Forbillede paa den eneste gode og trofaste Hyrde, vor Herre Jesum Christum, som ogsaa af sin Fader blev udsendt at vogte og vande det menneskelige Kjønns forlorne Faar. Han har ogsaa først aabnet den tilsluttede Brønd, det er, Evangelii Naade- og Trøste-Brønd, som var tilsluttet med Lovens store og tunge Steen, der ei tillod Noget Afgang til Livsens Brønd.

Det er ei noget Under, at Jacob var saa stærk, at han alene afvæltede Stenen, hvilken ellers intet Menneſte kunde afvælte alene — alle Hyrderne maatte først komme ſammen dertil — thi herved er antydet, at vor himmeſke Jacob, Chriſtus Jeſus, var alene stærk nok til at overvælde Lovens tunge Laſt med dens Forbandeſe, Synd og Død, til at aabne os Livſens Brønd, og at vande de tørſtige Sjæle. Men at Jacob tjente Laban, først for hans tvende Døttre, det betyder, at den himmeſke Jacob, Chriſtus Jeſus, har tjent for den chriſtelige Kirke. Og uagtet Jacob havde Rachel kjærere end Lea, ſaa ſøiede dog Gud det ſaa, at han først maatte tage Lea; thi „Lea“ betyder „arbeidsom,“ og forſtaaes derved det jødiſke Folk, Lovens Laſtbragerinde; og at nu Jacob først maatte tage hende, betyder, at Chriſtus blev først ſendt til Jøderne. At Lea havde ſvageſte Dine, betyder Jødernes Vantro; dog har den himmeſke Jacob ogſaa af hende avlet Børn, det er, ogſaa af Jøderne forſamlet en troende, chriſtelig Kirke. „Rachel“ betyder „et Faar,“ og for denne Rachel har Jacob tjent ſyv andre Aar. Ved hende, ſom var ſkjønnere end Lea, forſtaaes Hedningerne; thi Hedningerne havde antaget Chriſtum med Glæde, og ſtedſe havt en herligere Troe, ligesom Herren ſelv ſiger om Høvedsmanden af Capernaum, at han i Iſrael ei havde fundet en ſaadan Troe, og den cananæiſke Kvinde overgik med ſin Troe Jøderne. Det er den „ſkjønne Rachel,“ det ufrugtbare Faar, ſom vel først var ufrugtbart, men ſom ſenere, da Chriſtus formedelſt Evangelium ægtebe hende, da fødte ham mange troende Børn. Men at Jacob endelig udvalgte, at alle ſpættede og ſpraglede Faar ſkulle være hans Løn, det betyder, at de ere den himmeſke Jacobs allerkjærefte Faar, ſom han aſſonderer til det hellige Kors, og beſtænkter med ſit Kors, og Blodsdraaber. Og ligesom Jacobs Hjørde undfangede ved de farvede Stave, og formerede ſig, (hvilken er et herligt Kunſtſtykke i Naturen; thi naar Faarene ſee noget Farvet i Vandet til en Tid, at de ere frugtbare, og begjærlige efter Vandet, ſaa bliver Indbildningen ſaa stærk, at Farven forandrer ſig i Frugten, da man ved klart Vand kan ſee en Ting ſkarpere end ellers, og bliver den tillige større og klarere deri, og gaaer dybere ind i Gemyttet; ja Vandet er ligesom et Speil, hvorfor Virgilius ſiger: „Jeg kan ikke være ſaa vanſkabt; jeg har nylig ſeet min Skikkelse ved Strandbredden i Vandet“): — ſaaledes fører ogſaa vor trofaſte Overhyrde os til Vand-Kenderne, til ſit guddommelige Ords friſte Vand, og lægger ogſaa for os farvede Stave deri, det er, naar vi ſee i Evangelii klare Vand, ſaa ſee vi deri den korsfæſtede Jeſum Chriſtum med ſine blodige Strimer; det er Jacobs-Stavene, hvorved vore Hjerter blive

bestænde og farvede med Christi Blod, og blive saaledes Jacobs spættebe og spraglebe Faar. Saaledes undsfanger Kirkens ganske Hjord over disse farvede Stave, og bliver mærket med Troe, Kjærlighed, Haab og med den Helligaand. Derfor skulle vi takke vor trofaste Overhørde og med 89de Ps. v 2 sige: „Jeg vil synge om Herrens Mistkundheder evindeligen; jeg vil kundgjøre din Sandhed med min Mund fra Slægt til Slægt.“

Vi ville nu med hverandre betragte: 1. Den Herres Christi trostelige Embede, hvilket er afmalet i Billedet af en god Hyrde, og hvilket bestaaer i fire Egenstaber. 2. Christi sande Faars Kjendetegn.

1. Jeg er en god Hyrde. Den barmhjertige og trofaste Gud har dertil skabt, forløst og helliget os arme, elendige Menneſter, paa det at, fordi han er det høieste, evige Gode, ja en uudtømmelig, levende Kilde og Brønd til al Godhed, Liv, Salighed, Trøst, Naade, Glæde, Deilighed og Bliisdom, han da, siger jeg, maatte gjøre os deelagtige i denne hans Godhed, efter hans Barmhjertigheds overflødige Rigdom, ligesom Taulerius siger: „Kunde Gud kun finde vore Hjerter saaledes beredte, saa indgjøb han sig deri med al sin Godhed, Venlighed og Sødhed.“ Thi ligesom en Blomsts Glæde og Liv er, naar den lugter vel og vidt udbreder sin deilige Lugt, saaledes er Guds Glæde, naar hans Godhed fornemmes af mange Menneſter. Dertil havde Gud Herren i Begyndelsen gjort en skøn Bolig, Paradiſet, den herlige, udvalgte Lyſt-Have, i hvilken Gud Herren havde indesluttet al Lyſt og Glæde, al Deilighed, Godhed og Sødhed, i hvilken Have Menneſtet ſkulde have sin deilige Græsgang, ligesom Guds Hære Faar; thi ligesom et Faar har sin Glæde paa de grønne Enge, og ligesom en Vie har sin Glæde i Blomsterne, saaledes ſkulde Menneſtet have sin Glæde og Lyſt i Guds Lyſthave, i Guds Yndelighed, Sødhed og Godhed. Men Djævelen, den Helvedes Udv, misundte disse arme Faar deres Lyſt og Glæde, og siden han var forſtøbt fra Gud, saa vilde han ogsaa have Menneſtet med i ſit Selſkab; siden han var forloren og evig fordærvet, saa ſøgte han ogsaa at styrte Andre med ſig i ſamme Fordærvæſe, kom derfor og hentede disse Faar, og førte dem af fra den rette Wei paa en Jr-Wei, fra Retfærdighed i Synden, fra Synden i Døden, fra Døden i Helvede og Fordømmelſen.

Og paa disse Syndens Jr-Wei gik vi Alle, ſom Eſaias 53, 6. ſiger: „Vi fore alle vilde ſom Faarene.“ Da forbarmede Gud ſig over os, og ſendte os den rette Hyrde ſin Søn Jeſum Chriſtum, der atter opſøgte det menneſkelige Kjønns forlorne Faar, ligesom han ſelv i Luc. 19, 10. ſiger: „Menneſtens Søn er kommen at ſøge og frelſe det Fortabte,“ paa det at han kunde

igjen bringe os ind i det Paradiis, hvoraf vi formedelst Synden vare uddrevne. Skulde nu denne gode og trofaste Hyrde søge og finde de fortabte Faar, saa maatte han først med sin hulsalige Stemme loffe og kalde dem til sig, og er det den allerbedste Gjerning, at en Hyrde op søger og igjen bringer tilrette det fortabte Faar.

Denne vor gode Hyrdes første Egenstab er, at han fra Verdens Begyndelse har ved sit hellige Ord og ved Propheternes Mund kaldet og loffet alle vildfarende Faar til sig. Og endelig er han selv kommen og har ladet sin Stemme høre, som den hellige David i Ps. 23, 1. 2c. trøsteligent forudsiger: „Herren er min Hyrde,“ den Herre, som er Gud selv, og som har paataget sig mit Kjød og Blod, paa det at han kunde blive min trøstelige Hyrde, og jeg ei behøve, at frygte mig for ham. Er du nu min Hyrde „Herre,“ saa op søg dit Faar og bevar mig, at jeg ikke farer vilb; men er du min Hyrde, saa vil jo intet fattes mig; thi hvorledes kan et Faar fattes noget, hvis Hyrde Herren selv er, — „Han er min Hyrde, mig skal derfor heller intet fattes.“ Jeg, siger Herren, vil glæde dig med saa mange Trøste-Blomster, med saa megen Fryd og Deilighed, at du maa sige: O Herre! jeg begjærer intet mere; jeg har i dig alt; — „Herre! lige ved dig haver jeg ikke Lyst til Noget paa Jorden.“ Ps. 73, 25. I din Naade og Barmhertighed har jeg alene nok, og derved kan jeg ogsaa overvinde alt mit Kors.

Saa jeg, siger samme gode Hyrde, vil føre dig paa de grønne Græsgange; thi min Græsgang er steds grøn, i mit levende Ord vil du og alle fromme Hjerter, samt alle hungrige Sjæle til enhver Tid finde Føde, Trøst, Liv og Salighed, ja „de Ord, som jeg taler til eder, ere Aand, og ere Liv,“ Joh. 6, 62. Herom siger Georgius: „De Udvalgte Græsgang er intet andet end Guds nærværende Ansigt; thi idet de uden Afslæbelse bestue ham, saa blive de ogsaa uden Afslæbelse i deres Hjerter mættede med Livets Epse, hvoraf de have evig Fryd og Glæde.“ Han siger atter: „Mine Faar finde steds Føde; — hvo som kun med et eenfoldigt Herte vil følge denne Hyrde, den vil blive næret med Føde, som er evig grøn. Den rette Græsgang bestaaer i det himmelske Paradieses evige Glæde, som steds grønnes.“ Wibere siger denne Hyrde: „Jeg vil ogsaa lede eder til de stille rindende Bænde; thi hos mig er Livets Kilbe.“ Ps. 36, 10. Min Trøste-Brønd udtørres ikke; derfor, hvo, som tørster, den kommer her til Livets Vand! Ligesom mine Græsgange ikke borttørres, saaledes udtørres heller ikke min Kilbe. Jeg vil ogsaa vedergæge din Sjæl, naar den er mat, og naar den er trøstesløs, saa skal den leve af min Trøst; thi „min Miskundhed

er bedre end Livet,* Ps. 63, 4. Jeg vil vide at tale til rette
 Til med de trætte Sjæle; jeg vil lede dig paa de rette Stier,
 saa du ei skal gaae vild; ja, jeg vil være dit Lys i Mørket.
 „Jeg er Veien“ i min Livelse og Død, — du skal ikke fare
 vild; „jeg er Sandheden“ i mit Ord, — du skal ei blive bedra-
 gen; „jeg er Livet,“ — du skal ikke døe. Og alt dette for mit
 Navns Skyld, for at jeg vil bevise Barmhertighed paa dig,
 og du lære at kjende, elste, ære og berømme mit Navn, min
 Almagt, min Barmhertighed, min Sandhed og min Viisdom.

Og siden jeg er din trofaste Hyrde, saa vil jeg ogsaa steds-
 være hos dig. Naar du end vandrer i de mørke Dale, i Kors,
 Glenbigheid, Armod, Foragt, Forsølgelse, Fængsel, Sygdom og
 Død, saa „frygt dig ikke, thi jeg er hos dig, jeg kaldte dig med
 dit Navn, du er min.“ Es. 43, 1. Tænk herpaa, at jeg er
 din Hyrde, og du mit Faar. Min Kjæp og min Stav skal
 trøste dig; til min Stav, mit Ord, skal du holde dig, og med
 min Kjæp vil jeg beskytte dig imod den Hælvedes Ulo og Løve;
 ved mit Ords Stav skal du vandre ind i det evige Liv, og med
 min Stav, som der hedder „Vissighed“ vil jeg lede dig (Zach.
 11, 7.), ligesom David siger: „Du skal lede mig ved dit Raad,“
 Ps. 73, 24. Dertil skal din Sjæl holde sig. O, hvor mange
 fromme Sjæle ere ved denne Stav vandrede af denne Verden
 henind i det evige Fædreneland og Paradiis. Ja, du skal ikke
 alene være mit Faar, men mit kjære Barn. Jeg har allerede
 beredt dig et Bord, et Naade-Bord, hvor du skal æde og drikke
 med mig evig, himmelsk Spise, Glæde og Trøst, hvor ondt det
 end vil være dine Fiender. Ja, alle dine Fiender skal paa hin
 Dag see dig sidde over mit Bord, ja mit Skjød; — „Derfor,
 glæd dig ikke over mig, min Modstanderinde! naar jeg er fal-
 den, skal jeg staae op igjen, naar jeg sidder i Mørket, skal Her-
 ren være mit Lys,“ Mich. 5, 8. Men her i den stridende
 Kirke er den hellige Nadvore dette Bord, som skal trøste dig
 imod de aandelige Fiender, Synd, Død og Djævel.

Her vil jeg salve dit Hoved med min Glædes-Olie, Ps. 45,
 8. og krone dig med en Naades-Krone, men hisset med en Vres-
 Krone; ja der vil jeg salve dit Hoved med Glædes-Olie, med
 den Helligaands utallige Gaver, og med Naade og Barmhertig-
 hed vil jeg krone dig. Men ak kjære Gud! her giver du os
 jo Taarers Brød at æde, og giver du os ei her et fuldt Maal
 af Taarer at drikke? Jo, saaledes maa det være her, paa det
 du hisset maa blive glædet, hvor du skal blive drukken af mit
 Huses Fedme, min Glæde og min Sødhed, og hvor jeg vil lade
 dig drikke af de himmelske Bellusters Vælt, Ps. 36, 9. Der skal
 du evindeligt have Naade og Barmhertighed; ja, hvor du end

henvender dig, saa vil idel Godhed og Naade omfavne dig, hvad enten du seer over dig, ved Siden af dig, under dig og med dig: — Vender du dig til min Fader og seer hans Ansigt, saa vil du ei finde eller see andet end idel Barmhjertighed; — vender du dig til den Helligaand, saa vil du see idel Trøst; — vender du dig til mig, saa vil du see idel Kjærlighed; — vender dig til alle Udvalgte, saa vil du see idel Herlighed; — vender du dig til de hellige Engle, saa vil du see idel Glæde. Og dette vil ei ophøre; men du vil evindeligt og altid blive i Herrens Huus, i det skønne Guds Huus, som oplyses af Guds Herlighed og Lys, den skønne Lyst-Have, hvori er idel Glæde og Deilighed. See, du kjære Christi Faar, det er din Hyrdes Stemme, hvormed han lokker dig. Ligesom en Hyrde stiger op paa et høit Bjerg og kalder ad de bortkomne Faar, saaledes er Kristus stegen op paa Korset og har derfra med klagenende Stemme raabt ad os arme Faar, hvilken Stemme skulde stedse lyde i vore Øren. Det er et stort Kjærligheds Tegn, at Kristus giver sig et saadant Navn, at han ei kalder sig en Himmelenes og Jordens Skaber, alle Kongers Konge, alle Herrers Herre, — men „en Hyrde,“ hvilket er et Ydmygheds- og enfoldigt Kjærligheds-Navn. Saaledes kalder han sig ogsaa ellers et Verdens Lys, Livets Brød, Veien, Sandheden, Livet, en Brudgom, kort, han giver sig saadanne Navne, hvori vi finde vor Frelse og hans Kjærlighed.

En god Hyrdes anden Egenkab er, at han lader sit Liv for Faarene. Hvorledes vi skulde lære at kjende vor trofaste Hyrde af hans huldsalige Mund og bellige Stemme, det have vi nu hørt. Nu maae vi ogsaa lære at kjende ham af hans Kjærligheds-Gjerninger og af hans hjertelige Trofasthed. Saa have da de Hyrder Faarene ret kjær, som sætte sit Liv til for dem, ligesom det i Joh. 15, 13. hedder: „Ingen haver større Kjærlighed, end denne, at En sætter sit Liv til for sine Venner.“ Denne Christi Kjærlighed er ei at udtale med nogen menneskelig Tunge; thi om man end kunde finde saadan Trofasthed hos et Menneffe, at det vilde give sit Liv for sin Ven, saa naaede det dog langt fra ei denne Christi Kjærlighed. Thi 1) saa er Kristus det alleruhyldigste Menneffe, der ei har været Døden underkastet, paa Grund af, at han er uden Synd, hvorimod et andet Menneffe dog alligevel engang maa døe; denne ikke, dog døer han af Kjærlighed for os. 2) Saa er Christi Død et saadan en ret og slet Død, som ellers et andet Menneffe kunde begjære at døe for et andet; men denne Død er den allerstrækteligste, forsmædeligste Død, ved hvilken hænger al Verdens Synders Forbandelse, Pine og Straf. En saadan Død har aldrig

noget Menneſte paa Jorden lidt. 3) Saa er det ei et blot og bart Menneſtes Død, men en ſaadan Perſon, ſom er Gud og Menneſte, hvorfor ogſaa Himmel og Jord har bævet, og derfor har ogſaa denne hellige Død den Kraft at forſone Verden, at gjøre Guds Retſærdighed Fyldeſt og at forløſe fra Synden, Døden og Djævelen. Omvendtſkjønt nu et Menneſte gav ſit Liv for ſin Ven, var det dog et ſyndigt Liv og et ſyndigt, vanheligt Blod, ligesom David ſiger: „O Abſalon! min Søn, min Søn Abſalon! gib jeg, jeg maatte døe for dig Abſalon, min Søn!“ 2 Sam. 18, 32. Og Moſes begjærede at være udſlettet af Livſens Bog for ſit Folks Synder; 2 Moſ. 32, 32. St. Paulus ønſtede ogſaa at være en forbandet Ting for ſine Brødre, at de kunde blive omvendt; Rom. 9, 3.; men hvad havde det hjulpet dem? Moſe Blod og Død havde ei været tilſtrækkelig, at Folket derved kunde have erholdt Syndernes Forlabelfe; Willien var vel god, men Formuen var der ei. Havde Moſes med ſin Død kunnet forløſt Folket fra Synden, ſaa havde Guds Søn ei behøvet at døe. Og hvad havde det hjulpet Jøderne, om end St. Paulus for deres Skyld var bleven en Forbandelfe? Derſom et Menneſte havde kunnet borttage Forbandelfen, ſaa havde Guds Søn ei behøvet at blive en Forbandelfe. Hvad havde det vel hjulpet, om end David var dødt for ſin Søn Abſalon? Han havde dog ei kunnet forløſt ham fra hans Synder. Derfor hjælper her intet blot og bart Menneſtes Død, af den Aarſag, at her maa være en uſtylbig Død; ei et ſyndigt Menneſtes Blod, men et reent, helligt Blod uden Synd. Et Menneſte kan ikke forløſe ſig fra ſine egne Synder, meget mindre andres; thi hvo, ſom ſelv er ſaa meget ſtylbig, at han ei kan betale det, hvorledes kan han betale for andre? Derfor er vore Synders Betaling intet andetſteds at finde, uden i Chriſti uſtylbige Blod og Død, hvor alene er Kraft og Magt at forløſe fra Synden. Til ham har Gud beviſt os, og om ham vidne alle Propheter, pegende med Fingeren ad denne trofaſte Hyrde. Saaledes vidner ogſaa den hellige Prophet Ezech. Cap. 34. v. 11. 2c om ham: „Saa ſagde den Herre, Herre: See jeg, jeg, ja jeg vil ſpørge efter mine Faar, og ſøge efter dem. Som en Hyrde ſøger efter ſin Hjord, paa den Dag, han er midt iblandt ſine Faar, ſom ere adſpredte, ſaaledes vil jeg ſøge efter mine Faar og redde dem fra alle Steberne, hvor de vare adſpredte paa Skyes og Mørkelheds Dag. Jeg vil lede efter det, ſom er tabt, og ſøre det Forbrevne tilbage, og forbinde det Sønnerbrudte, og ſtyrke det Syge.“ Hvor kan han nu bedre forbinde os end med ſit hellige Blods koſtelige Balmſom? Hvor kan han nu bedre læge os end ſom formedelſt ſine Saar? De legemlige Sygdomme have deres Læge-dom

i Naturen, i Dyr, Urter og Metaller; men Synden har sin Læge-
 gebom alene i Christi Blod, hvilket renser os fra alle vore Syn-
 der. Salige ere alle de, som troe dette. Dette er nu den tro-
 faste Hyrde, som retteligen har forvaltet sit Embede, ikke som en
 Leiesvend; thi han har ei flyet for Ulven, men har indtil Døden
 strebet med Døden og Djævelen, og har ladet sit Liv og Blod
 for Faarene, hvilket ingen Leiesvend gjør; thi han lader Faarene
 bortsnappes og adspredes, og flyer, og naar Lønnen er ude, saa
 er ogsaa hans Trostab ude. Men vor gode Hyrde har ingen
 Løn af os, men har af fri, fulkommen Kjærlighed gjort alt
 dette, hvilken Kjærlighed er uubsigelig ja er saa høi og dyb, at
 Ingen kan udgrunde den, eller fatte de Ord, som Christus selv
 siger derom: „Ligesom Faderen haver elsket mig, saa haver og
 jeg elsket eder,“ Joh. 15, 9. Tænk, ligesaa kjær som Gud har
 sin Søn, ligesaa kjær har Christus os, og ligesom Faderen har
 givet Sønnen alt, saaledes giver ogsaa Christus af Kjærlighed
 os alt igjen, ligesom det i Mat. 21, 7. hedder: „Den, som vin-
 der, skal arve alle Ting.“ Denne Kjærlighed er af hans Væ-
 sens og hans Kræftes Righed. Hvor kjær maa ei Faderen have
 sin Søn, da han har søbt ham af sit guddommelige Væsen, li-
 gesom en Fader føder sit Barn af sit Væsen. Deraf kommer
 den naturlige Kjærligheds Tilbøjelighed i Blodet imellem For-
 ældre og Børn. Saa hører endnu til hans Kjærlighed, at han
 giver os sit Legeme og Blod til Spise og Drik. Hvor finder
 man nu en saadan Hyrde, der saaledes vogter sine Faar? For
 at vi ei skulle forglemme denne hans Kjærlighed, har han an-
 rettet os dette hans Kjærligheds Maaltid. Ligesom et Menneſte
 har det saare kjær, som han med mange Penge, ja med sin
 hele Formue har kjøbt, saaledes har Christus os inderligen kjær,
 da han har kjøbt os med sit Liv, Blod og Død.

Vor gode, trofaste Hyrdes tredie Egenskab er, at han
 kender Sine. Saaledes hedder det i 2 Tim. 2, 19.: „Men
 Guds faste Grundvold staaer, som haver dette Segl: Herren kender
 dem, som ere Sine; og: Hver den, som nævner Christi Navn, bør
 afstaae fra Uretfærdighed!“ Nu er Spørgsmaalet: hvorpaa kender
 denne gode Hyrde sine Faar? Svar: Først paa Troen, hvilken
 er besprængt med Christi Blod, ligesom saadant er antydet ved
 Paastelammets Blod, hvormed Israels Børns Huse i Ægyp-
 ten bleve tegnede, og ved Rahabs røde Snor, som hun ud-
 hang til Tegn i Jerichos Erobring. Josva 2, 11. Naar
 den Herre Christus finder dette hos en Christen, saa er det ham
 et Glædes-Tegn. Ligesom en Vie i en rød Blomst ganske
 overstryges med en rød Farve, naar den kryber ud deraf, saa-
 ledes vor Troe og Sjæl i Christi Bunder. Esaias 26, 2. siger:

„Oplader Portene! at der maa indgaae et retfærdigt Folk, som bevarer Troe.“ De spraglede og spættede Faar ere Jacobs. Dem han nu saaledes kjennder, dem lader han i Sandhed ei omkomme, men han opholder dem, vogter, vander, trøster, styrker, beskytter og forløser dem, som han Hos. 13, 14, siger: „Jeg vil forløse dem af Helvedes Vold, jeg vil redde dem fra Døden.“

Dette er nu Guds faste Grundvold, som bestaaer imod alle Helvedes Porte, nemlig Forløsningen, som er steet formedelst Christi Blod. Saa har nu, for det andet, denne Grund dette Segl, nemlig den Hellig-Aand, hvorpaa Christus ogsaa kjennder Sine. „I ere, der I troede, bleve beseglede med Forjættelsens den Helligaand,“ Eph. 1, 13. Og i 1 Joh. 3, 13. hedder det: „Derpaa kjennde vi, at han bliver i os, af den Aand som han haver givet os.“ Item Rom. 8, 16.: „Den samme Aand vidner med vor Aand, at vi ere Guds Børn.“ Skulde han ikke kjennde dem, som han med sin Aand har salvet og beseglet, som han har mærket og tegnet med den Helligaands Finger? Ligesom et Menneſte kjennder sin Haand og Segl, saaledes kjennder Christum dem, som have hans Aand, i hvis Hjærter Guds Ord formedelst den Helligaand er indskrevet og beseglet. Endelig sætter St. Paulus endnu et Kjendetegn, hvorpaa vor Hjerde kjennder Sine, hvilket er: „Afstræbe fra al Uretfærdighed.“ Thi hvo ei det vil gjøre, og af Hjertet gjøre Bob, forandre sit Levnet, og lade det kjæbelige, adamitiske Levnet fare, den har ingen Troe, ingen Helligaand, intet nyt Levnet. Derfor bliver han heller ikke af Christum kjenndt; men han hører til det Tal, som vel meget berømme Troen, men hvem Herren engang vil svare: ?Jeg kjennte eder albrig; viger bort fra mig, I, som beslitte eder paa Uret,? Matth. 7, 23. Derfor siger St. Paulus: „Hver den, som nævner Christi Navn, bør afstaae fra al Uretfærdighed,“ 2 Tim. 2, 19. Thi ligesom en kostelig Perle, der bliver kastet i Skarnet og nedtraadt med Fødderne, saaledes er det og, naar en Ugudelig og Uretfærdig nævner Jesu Navn — han forsynder sig derved; thi hør, hvad Herren selv siger: „Hvad kommer det dig ved, at fortælle mine Stikke, og hvad vil du tage min Pagt i din Mund! Efterdi du habder Røvselse, og du kaster mine Ord bag dig,“ Ps. 50, 16. 17. Saa helligt er nu Jesu Navn, at hvo, som vil paakalde ham, han maa afstaae Synden, og bede med et angerfuldt Hjerte, ellers bliver hans Bøn til Synd. Saa kjennder nu Herren sine Faar: 1) Paa Troen. 2) Paa den Helligaand. 3) Paa deres Levnets Fornyelse. 4) Paa Bønnen. Thi saa siger Herren hos Zach. 12, 10.: „Og jeg vil udøse over Davids Huus, og over hver den, som boer i Jerusaleem, Naadens og Bønnens Aand.“ Ved Bønnen bliver et Menneſte bekjendt i

Himmelen, som vi see af Corneli Exempel, Ap. Gjer. 10, 31., hos Daniel 9, 23. Og i Nab. 5, 8, læse vi, "at de fire og tyve Ældste faldt ned for Sammes Throne, og havde hver Harper, og Guldstaaler fulde med Røgtelse, som er de Helliges Bønner."

Saa kjender ogsaa Herren os saaledes, at han seer og veed al vor Trængsel, Elendighed og Nød, at han ynkes over vor Jammer og forbarmer sig over os. Og er det saare trøsteligt, at Herren kjender os, ligesom hans Fader kjender ham. Men nu kjender den himmelske Fader sin kjære Søn saaledes, at han i ham har et hjerteligt Velbehag, og hverken paa Korset eller i Graven, ei heller i Helvede forlader ham, men udriver ham fra Angest og Dom (Ef. 53, 8.), og kroner ham med Ære og Hæder. Ps. 8, 6. Saaledes kjender nu ogsaa Herren os i vor Nød, ja han er hos os i Nøden. Ps. 91, 14. Han lader os vel synke, men ei gaae under; han lader os vel døe, men ikke omkomme; han lader os vel trykkes, men ikke undertrykkes; ja jo mere vi ere under Korset, desto mere staaer han os bi, ligesom han i Ef. 66, 2. siger: „Jeg vil see til den Elendige, og til den, som haver et sønderbrudt Hjerte, og som er forfærdet for mine Ord.“ Jo elendigere Menneſte, desto mere anseer Gud ham; jo mere bedrøvet, desto mere trøster Gud ham; jo mere man frygter Gud, som et Barn sin Fader, jo kjærere er man Gud. Ja, han kjender ikke alene vor Nød; men han har ogsaa afmaalt og veiet, hvormegit vi skulle lide. Han tæller vore Taarer og Sukke; ja han kjender os saa nøie, at han tæller alle vore Haar paa vort Hoved, og lader ingen af dem falde paa Jorden uden hans Villie. Derfor forſag ikke, kjære Christen, i din Trængsel, thi Gud veed og kjender din Bedrøvelse; men ſtig med David af den 24de Ps. v. 12.: Hvorfor nedbøier du dig, min Sjæl? hvorfor bruser du over mig? Vie efter Gud, thi jeg ſkal endnu takke ham; for han er mit Anſigtes megen Frelſe og min Gud."

Den ſjerde Egenſkab er: Jeg kjendes af mine. Ligefom jeg kjender dem, saaledes kjende de mig igjen. Jeg giver mig dem saaledes at kjende, at de ſmager og ſeer min Venlighed. Hvem Herren ret vil aabenbare ſig for og giver ſig tilkjende for, den indgyder han ſin Kjærlighed i Hjertet, at et ſaabant Menneſte ei begjærer noget andet i Verden, uden Chriſtum alene, ſom det i Rom. 5, 5. hedder: „Guds Kjærlighed er udøſt i vore Hjerter formedelſt den Helligaand.“ Udenfor Chriſto ſmager ham intet, ja den ganſke Verden er ham bitter; han lader ſig alene nøie med Chriſti Kjærlighed. Bernharbus ſiger: „Paa ethvert Sted, hvor jeg er, der har jeg en inderlig Forlængſel ef-

ter min Herre Jesum; hvor glad er jeg, naar jeg finder ham; hvor lyksalig, naar jeg beholde ham." Saa glæder og Christus et saadant Menneſte med himmeſt Glæde, hvilken overgaaer al Verdens Glæde. Herom ſiger David: „Min Sjæl ſkal mættes, ſom af det Fede og af Fedme, og min Mund ſkal love dig med frydefulde Læber," Ps. 63, 6. Om denne aandelige Glæde og Kjærlighed taler den ganſte Salomons Hviſang, og viſer hvorledes den troende Sjæl forlyſter ſig i Chriſti Kjærlighed og Glæde: „Hans venſtre Haand være under mit Hoved, og hans høire Haand omfavne mig; hans Frugt er ſød for min Gane," Hviſ. 2, 3. 6. Om denne aandelige Glæde ſtaaer og meget i Pſalmerne og Propheterne. Saa fornemme og de, ſom ret kjende Chriſtum, megen himmeſt Trøſt i alt deres Kors, hvilket overgaaer al Verdens Trøſt, ſom David og ſiger: „Der jeg havde mange Tanker inden i mig, da forlyſtede din megen Trøſt min Sjæl," Ps. 94, 19. Og Herren ſelv ſiger hos Ef. 66, 13.: „Som En, hvem en Moder trøſter, ſaaledes vil jeg trøſte eder." Man finder mange Mødre, ſom, naar de med ſtore Smerter have født deres Børn, da giver det til Ammen at die, hvilke ſaaledes ikke ſelv trøſte deres Børn; men den Herre Chriſtus er den rette Moder, ſom, efterat have med ſine Smerter født os paany, da giver os ſit eget Legeme og Blod til Spiſe og Drik. Endeligen ſaa giver Chriſtus dem at kjende og i Anden at beſkue: førſt hans Offer paa Korſet, og trykker os ſit korsfæſtede Billede i vort Hjerte, hvilket vi da ſtedſe i Troen beſtue, ſom et Kjærligheds = Speil, et Trøſte = Speil, et Synd = Speil, og et Døds = Speil. Al, et ſaligt Hjerte, ſom ſtedſe beſtue den korsfæſtede Chriſtum! Derfor ſaa giver han os ogſaa at beſtue den tilkommende Herlighed, og antænder i os en længſelsfuld Attraae efter det ewige Liv, og ſmage vi da den tilkommende Verdens Kræfter. See, ſaaledes er Chriſtus kjendt af Sine. Salig er den Sjæl, i hvilken Chriſtus ſaaledes er bekjendt! „Jeg, jeg ſkal beſtue dit Anſigt i Netsfærdighed; jeg ſkal mættes, naar jeg opvaagner efter din Signeſe." Ps. 17, 15.

2. Ligeſom vi nu have hørt de fire Egenſkaber, hvorpaa vi kjende vor gode og troſte Hyrde, ſaaledes er der ogſaa fire Egenſkaber, hvorpaa vi kunne kjende os ſelv, om vi ere Chriſti rette Jaar. At kjende Gud og ſig ſelv er den høieſte Wiisdom. Diſſe fire Egenſkaber ere: 1. Maa du erkjende din egen Svaghed, at du uden Hyrde er Intet. 2. Maa du høre din Hyrdes Stemme. 3. Maa du kjende ham, det er, have ham hjertelig kjær. 4. Saa maa du følge ham.

Det førſte Kjendetegn indeholdes i det lille Ord Jaar, hvilket erindrer os baade vor Svaghed og vor høieſte Trøſt.

Thi ligesom et Faar let farer vilb, saaledes er ogsaa et Menneſte ſnart forført baade i Troe og Levnet, hvor Hyrden ei ſtaar ham bi; ja, hvorledes kan ei et Menneſte ofte formedelſt Brede og Utaalmodighed fare vilb, indtil han ligger i Helvedes Afgrund. Ligefom et Faar er et eenſolbigt, taabeligt Dyr, saaledes vibevi intet Raad uden Chriſto. Ligefom et Faar er frygtsomt og forſtrækket, naar det hører Ulven hyle, saaledes kan Død og Døvel gruelig forſtrække os, hvor Chriſtus ikke trøſter os. Ligefom et Faar ikke af ſig ſelv kan finde tilrette, hvor Hyrden ei opſøger det, saaledes ogsaa vi; gaae vilb kunne vi vel af os ſelv, men ikke finde tilbage; ſaare, men ikke læge; dræbe, men ikke gjøre levende. Ligefom et Faar, naar det er ſygt, ei kan læge ſig ſelv, saaledes heller ikke vi. Saa lær nu af dette lille Ord „Faar“ at kjende din Glendighed, og naar du erkjenner det, ſaa er du et ſandt Chriſti Faar, ſaa har Chriſtus dig kjær. For det andet, ſaa lær ogsaa din Trøſt deraf, at du er Chriſti Faar; tænk paa Herrens trøſtelige Ord hos Luc. 15, 4.: „Hvilket Menneſte af eder, ſom haver hundrede Faar;“ tænk, hvorledes en Hyrde paſſer det ſyge Faar, og hvorledes han ſøger det Fortabte.

Et Chriſti Faars andet Kjendetegn er, at det hører Hyrdens Stemme. Faarene have deres Lyſt paa de grønne Græſſe-gange. Hvor vil du finde en lyſteligere Græſſegang end Guds Ord? Efter ſamme ſkal du have din Længſel: „En Ting haver jeg begjært af Herren,“ Ps. 27, 4. I den 1 ſte Ps. B. 2. er Græſſegangen beſkreven; i Ps. 84, 2. 3. er Faareſtien beſkreven, og i den 36te Ps. B. 10. Brønden „den levende Kilde.“

Det tredie Kjendetegn paa et Chriſti Faar er at kjende Hyrden, det er, hans Perſon og Embede, hans rene og ſande Lære; ſtrax at prøve falſt Lære, ſom er imod Troen og den rette gubdommelige Trøſt. Derpaa erkjenner jeg min Hyrde, at han er Gud og Menneſte; at han er ſtedſe hos mig i Nøden; at han har gjort Fyldeſt for mine og al Verdens Synder; at han ville, at alle Menneſter ſkulle blive hjulpsne; at han er død for alle Menneſter; at han i den hellige Nadvere beſpiſer mig med ſit Legeme og Blob. Dette er min Hyrdes Stemme, ſom jeg hører og kjender; men de, ſom lære anderledes, erkjenner jeg ei for mine Hyrder. Ja vi have ſaaledes at kjende Hyrden, at vi elſke ham over alle Ting, ligesom Apoſtolen Johannes ſiger: „Hvo, ſom ſiger: jeg haver kjendt ham, og holder ikke hans Bud, han er en Løgner, og i ham er ikke Sandhed.“ 1 Joh, 2, 4.

Det fjerde Kjendetegn paa et Chriſti Faar er at følge Hyrden, i Troe, Levnet, Kors, Taalmodighed, Sagtmodighed, Ydmyghed, og in Summa, tage Chriſti Levnet paa ſig og med

ham blive til et Guds Lam i Taalmodighed og Sagtmodighed. Derfor sammenligner han sig ogsaa med et Lam, ligesom det i Mat. 14, 1. 2. hedder: „Og jeg saae, see, der var et Lam, som stod paa det Bjerg Zion, og med det hundrede fyrretyve og fire tusinde, som havde det Sammes Faders Navn skrevet i deres Pander. Og jeg hørte en Røst af Himmelen, som mange Vandbes Lyd, og som en stor Tordens Lyd; og jeg hørte Harpelegeres Lyd, som legede paa deres Harper.“

Vi ville slutte med den 100de Psalm: „Al Verden raabe med Glæde for Herren. Ejener Herren med Glæde; kommer for hans Ansigt med Frydestrig. Kjender, at Herren han er Gud; han, han gjorde os, og ikke vi selv; til sit Folk, og sin Fødes Jaar. Gaaer ind ad hans Porte med Taksigelse, ad hans Forgaarde med Lov; takler ham, velsigner hans Navn. Thi Herren er god, hans Miskundhed er evindelig, og hans Sandhed fra Slægt til Slægt, Amen.“

Tredie Søndag efter Paaske.

Evangelium Joh. 16, 16—24.

Dette Kjære Dags Evangelium er et stjønt Trøste = Spøll, i hvilket vor Forløser stiller sig for vore Dine med sit venlige Ansyn, huldsalige Læber, trøstefulde Mund og kraftige Sjæle = Lægedom imod det kjære Kors, al Bedrøvelse og Ansægtning, som kan vederfares de Troende i denne bedrøvelige Verden, og er ligesom en kostelig Hjerte = Balsom, hvormed vor himmelske Læge Jesus Christus læger de sønderbrudte Hjerte og forbinder deres Smerter. Thi hvad trøsteligere kan vel blive sagt, end at Herren her siger: Eders Bedrøvelse skal worde til Glæde, og jeg vil see eder igjen, og eders Hjerte skal glædes, og Ingen skal tage eders Glæde fra eder. Det er, den skal ikke være saa intetsigende og flygtig, som denne Verdens Glæde, der, ligesom en Skygge, hastig forsvinder; men den skal være evig, ligesom Gud selv, thi Gud vil selv være vor Glæde. Og efterdi Herren indfører den Signelse om en bedrøvet forrigsfuld fødende Kvinde, saa erindrer han os hermed det stjønne Forbillede, som vi have i Rachel, Patriarken Jacobs Hustru, om hvem vi i 1 Mos. 35, 16 re. læse, at hun paa Veien til Bethlehém, der hun kun var en Dymark derfra, geraabede i Barnsnød, hvori det gik hende saa haardeligen, at hendes Sjæl derover foer ud, og hun i samme Barnsnød døde. Og hun kaldte den Søn, som hun fødte, Ben-

ont, det er, en Smertens Søn; men hans Fader kaldte ham Benjamin, det er, en høire Haands Søn. Saaledes bøde Rachel, og blev begravet paa Veien til Behlehem, og Jacob satte et Kjensbetegn over hendes Grav.

Dette er nu et skjønt Forbillede paa den hellige kristelige Kirke, hvilken ved Rachel er betydet. Rachel begræder sine Børn (Matth. 2, 18.), thi Rachel betyder et Jaar. Den kristelige Kirke er den himmelske Jacobs, vor Herres Jesu Christi Hustru, og maa rejse med ham fra et Sted til et andet i denne elendige Verden og Pilgrimsstand, kommer og undervejs i denne Pilgrimsstand i Varnsnød, det er, den søder sine Børn formedelst Korset. Thi den kristelige Kirke og Troen vover og tiltager mere i Korset end i gode Dage. Derfor bære alle fromme Christne dette Navn, at de hedde Smertens Børn, hvilket de isølge Korset blive kaldte. Men den himmelske Jacob giver dem et andet Navn isølge Troen, og kalder dem den høire Haands Børn. Hvad er det? Det er Styrkens Børn, ligesom den høire Haand i Skriften betyder Styrke. Es. 41, 10.: „Jeg haver styrket dig, ja hjulpet dig, ja opholdt dig med min Afsærdigheds høire Haand.“ Ps. 118, 15. 16.: „Herrens høire Haand gjør kraftige Gjerninger; Herrens høire Haand er ophøiet; Herrens høire Haand gjør kraftige Gjerninger.“ Det er nu det Glædes = Navn, som vi isølge Korset bekomme, at Gud midt i Korset vil bevise sin høire Haands og Almagts Styrke, hvorom han ogsaa i Dagens Evangelium fortrøster os.

Denne Prædiken har tvende Dele: 1. En Kors- og Bedrøvelses = Prædiken. 2. En Trøst- og Glædes = Prædiken.

Den første Deel.

Først, saa forkynder Herren i dette Evangelium alle Christne deres Kors, og beskriver det samme i fem forskjellige Kors-Sprog: 1. Om en liden Stund skulle I ikke see mig. 2. Thi jeg gaaer til Faderen. 3. Disciplene have for Bedrøvelse ikke forstaaet dette, og sige: Vi forstaae ikke, hvad han taler. Er et Sorgens Billede, naar En for Bedrøvelse hverken hører eller seer, ligesom Jsrael i Egypten, 2 Mos. 6, 9. 4. I skulle græde og hyle. 5. Verden skal glæde sig.

Heri, i dette Sprøge-Speil, er nu alle Christnes Bedrøvelse afmalet, hvorfor vi ville noget nærmere besee det samme. Hvad er nu det første Billede, som viser sig her? Om en liden Stund skulle I ikke see mig. Lær nu først her, hvad det kalderes at see og ikke see Herren. Herren taler vel her om sin legemlige, synlige Nærværelse, at Disciplene vilde derover blive bedrøvet, thi han blev jo paa en synlig Maade borttaget fra dem.

Dog er det ei den høieste Bedrøvelse, man ei seer Herren legem-
 ligen, eller at man bliver unddraget den legemlige, synlige Trøst;
 nei! men det er den høieste Bedrøvelse, naar man med Sjælens
 Øie ei kan see Christum, det er, naar et Menneſte geraader i
 høie Anfægtninger, saa at al aandelig Trøst forsvinder og udsluk-
 kes, ja, saa at ingen Trøst vil hæfte ved Hjertet. Da har Chri-
 stus skjult sig i Graven, han er ikke mere der, han er da li-
 gesom død i vore Hjerter; da har han skjult sig i en tyk, mørk
 Sky, hvori man ei kan see ham, og hvor ingen Bøn kan trænge
 igjennem. Dette kaldes ikke at see eller høre Christum, og over-
 gaaer vidt al legemlig Bedrøvelse, som enten opstaaer af timeligt
 Guds Tab eller vore kjæreste Venners Tab, ja, den overgaaer
 alle legemlige Smerter. Thi om end Legemet i Armød, Sygdom
 og Forsølgelse mister sin Trøst, men Sjælen beholder sin Trøst,
 som er den Herre Christum, saa overvinder Sjælens Trøst med
 Glæde al timelig Ulykke, som vi see paa de hellige Martyrer,
 hvor glade de formebest den himmelske Trøst have overvundet
 Verden og alle Lidelser. Hvad siger Asaph i Ps. 73, 25. 26.:
 „Hvem haver jeg i Himmelen? Lige ved dig haver jeg ikke Lyſt
 til Noget paa Jorden. Forsmægter mit Kjøb og mit Hjerte,
 saa er Gud mit Hjertes Klippe og min Deel evindelig.“ Men
 naar Sjælen mister sin Trøst, den Herre Jesum, saa hjælper
 ingen jordist, legemlig Trøst, om end den ganſte Verden med
 al dens Rigdom og Kraft stod derhos. Tager eder et Exempel
 heraf af Psalmen 30, 8., hvor David siger: „Der du skjulte dit
 Ansigt, da blev jeg forfærdet,“ det er, naar Christus skjulte sig,
 sin Naade og Trøst for os, saa er der i vore Hjerter intet an-
 det end idel Skræk, Angest og Frygt, Skjalven og Bæven, da
 see vi ikke Herren, da sige vi af den 31 Ps. v. 23.: Jeg er
 udryddet fra at være for dine Dine.“ Og af Ps. 55, 5. 6.:
 „Mit Hjerte er bange inden i mig; og Dødens Rødsler ere
 faldne paa mig. Frygt og Bævelse komme paa mig; og Gru-
 else skjuler mig.“ Af den 69 Ps. V. 2. etc.: „Gud! frels
 mig; thi Vandet er kommen indtil Sjælen. Jeg er sjunken i
 dybt ſtiddent Dynd, hvor man ei kan staa; jeg er kommen i
 meget dybt Vand, og Strømmen overſtyllede mig. Jeg er ble-
 ven træt af det, jeg har raabt, min Strube er hæst, mine Dine
 ere fortærede, idet jeg venter paa min Gud.“ Ligesaa af Ps.
 77, 8 etc.: „Skal da Herren bortkaſte i Evighederne? og ikke
 blive ved, at have Behagelighed til mig ydermere? Er hans
 Miſkundhed ude evindelig? haver hans Tilſagn ſaaet Ende fra
 Slægt til Slægt? Haver Gud glemt, at være naadig? eller haver
 han tilluſt ſine Barmhertigheder ved Brede?“ Saa og af
 Propheten Jeremias i det 15 Cap. 18 V.: Hvorfor vare min

Pine evindeligen, og min Plage er ulægelig, den vil ikke læges? du er vist bleven mig ligesom en Løgner, som Vand, der ikke ere bestandige." Item af Ps. 42, 8.: „Afgrund raaber til Afgrund for dine Renders Lyd, alle dine Vand-Bøyer og Bølger gik over mig." Her hedder det: Jeg, Elendighedens dybe Afgrund, nedsender mig i den guddommelige Naades og Barmhertighed's Afgrund. Ps. 42. 4.: „Min Graad er min Mad Dag og Nat." Jobs Bog 7, 15.: „Min Sjæl udvælger, at være qvalt; ja Døden heller, end mine Beens Pine." Ps. 18, 5. 5.: „Dødens Reeb omspændte mig, og Belials Bælle forfærbede mig. Helvedes Reeb omgave mig; Dødens Snare forekom mig." Es. 38, 14.: Jeg qvibbrede saa, som en Trane, som en Svale, jeg kurrede som en Due." Ps. 88, 4 etc.: „Min Sjæl er mæt af Ulykker, og mit Liv er nær hos Graven. Jeg agtes lige med dem, som fare ned i Hulen; jeg er som en Mand, der haver ingen Styrke. Jeg bærer dine Forfærbelser, jeg maa tvivle om Fremtiden. Dine Grumheder ere gaaen over mig; dine Forfærbelser have næsten udryddet mig."

Dette er Beskrivelsen af de høie aandelige Anfægtninger, naar man hverken høre eller seer Christum, og er et saadant Menneske det meest bedrøvede Hjerter paa Jorden. Derfor skal du sukke til Gud og sige: Al, kjære Gud! Skal det komme dertil, at jeg skal tabe alt i denne Verden, Legem, Guds og Vre, saa lad mig dog ikke miste min Herre Christum, „og bortvend ikke din Tjener fra dig i Vrede: du haver været min Hjælp, overgiv mig ikke, og forlad mig ikke, min Saligheds Gud. Thi min Fader og min Moder forlod mig; men Herren skal samle mig til sig." Men skulde det dog skee, at Gud den Almægtige vilde lade dig geraade i saadanne høie Anfægtninger, for at du skulde blive ligedannet efter hans kjære Søns Billede, og du med ham raabe.: „Min Gud, min Gud! hvi haver du forladt mig?" — Saa tænk da paa din Freløser's Exempel, som dog var og blev Guds Søn selv i sin høieste Nød tænk da paa dette Evangelium: Om en liden Stund skulle I ikke see mig; tænk paa den 6 Ps. B. 4.: „Min Sjæl er saare forfærdet; og du Herre! hvor længe?" Og paa den 13 Ps. B. 2.: „Herre, hvor længe? vil du evindeligen glemme mig? Mærk her „evindeligen" — tænker du ikke mere paa mig? Saa betænk ogsaa dette Sprog: Herren er den, som døder, og gjør levende, som nedfører til Helvede, og fører op igjen," 1 Sam. 2, 6. Vi maae først lære at erfare Syndens og Helvedes Kraft — Frygt, Angest, Skræk, Skjelven og Væven er Helvede —, paa det vi ogsaa maae erfare, hvor trøstelig Guds Naade er. Ja, i saadanne høie aandelige Anfægtninger lære vi at forstaae, hvor kostelig den him-

meiste Trøst er, at den ei er at ligne med nogen jordist Trøst. Vi glæde os ofte over en Haand fuld af Guds og Vre, og agte det ofte bedre end den himmelske Trøst, men i saadanne høie Ansagtninger viser det sig, hvilket et kosteligt Gode den himmelske Trøst er. De ere Korsets Hoved-Marsager: 1. At erindre os vore Synder: „Jeg vil bære Herrens Brede, thi jeg haver syndet imod ham,“ Mich. 7. 9. 2. At erindre os vor Ublændighed og Elendighed. 3. Derved at have Lægedom imod Synden. 4. Derved at blive Christo ligedannet. 5. Derved at smage Guds Sødhed. Saavidt om det aandelige Kors.

Nu følge ogsaa den timelige Trængsel.

Herren siger, at Disciplene ogsaa derover vil bebrøves, at han gaaer til Faderen, og sætter sin legemlige Afsted, som en Marsag til deres Bebrøvelse. Ligesom det er de umyndige, diende, grædende Børn et tungt Kors, naar deres Fader og Moder i Utide gaaer fra dem, saaledes blive ogsaa Disciplene bebrøvede over, at deres Herre og Fader vil gaae fra dem. Men nu undbrager ofte Gud Herren arme Enker og Faderløse deres legemlige Trøst, idet han berøver dem Egtfælle og Forældre, paa det at man skal erkjende, at Gud er den rette Fader over alt, alt, hvad som hedder Fader baade i Himmelen og paa Jorden, og at Gud selv er de arme Enkers rette Mand, ligesom Herren i Ef. 54, 8, siger: „Den, som har gjort dig, er din Mand, Zebaoth er hans Navn, og din Gjensløser er Israels Hellige, han skal kaldes al Jordens Gud.“ Saa har og Herren derfor unddraget sine Disciple, og undbrager endnu mange fromme Christne deres synlige, legemlige Trøst, paa det de skulde holde sig til den usynlige, evige og uforgjængelige Trøst; thi den synlige Trøst er ei den rette Trøst, den er en falsk Trøst, hvorimod den himmelske Trøst er den rette, thi den er evig. Saa gjør og Gud dette, paa det at Troen maa blive øvet; thi Troen hænger ei ved det Synlige, men ved det Usynlige, som Epistelen til de Ebræer 11, 1. siger: Troen er en Bestandighed paa de Ting, som haabes, en fast Overbeviisning om de Ting, som ikke sees.“ Det er ei vanskeligt at troe, naar man seer alt for Dinene saaledes, som man vil have det, men hvad er det for en Troe? Den rette Troe holder sig til den himmelske, evige, usynlige Trøst, dog er det ei let for Kjød og Blod ei at have nogen synlig Trøst i Verden, men at holde sig i saa meget Kors og Elendighed alene til den usynlige, himmelske og tilkommende Trøst. Og dog maae vi alle deran, om vi ellers ville blive salige. At, hvor ondt gjorde det ei Luths Hustru, at hun skulde forlade sit skjønne Sodom; men da hun saae tilbage, blev hun derover en Saltstøtte, 1 Mos. 19, 26.

For det tredie, saa forstaae ikke Disciplene dette, som han siger: om en liden Stund. Og her have vi det tredie Kors-Sprog, hvoraaf vi see, at Kjøb og Blod ei forstaaer Guds Naad, eller Korsets Frugt og sammes Herlighed, men bliver bebrøvet, naar man taler om Korset. Saaledes gif det ogsaa Israels Børn; thi omensfjændt Moses trøstede dem og talede med dem om Forløsning, saa hørte de ham dog ikke for Mandes Angest og for den haarde Trældom. 2 Mos. 6, 9. Kjøb og Blod vil stedse leve herlig uden Korset, hvilket dog ei kan være; thi Gud fornæbter først, førend han ophøier; han døber først, førend han gjør levende; han fører først i Helvede, førend han fører i Himmelen. Ligesom Christus først ad en smal og suur Wei gaaer til Faderen, saaledes maae vi ogsaa følge ham efter, som han selv siger: "Hvo som vil komme efter mig, skal fornægte sig selv, og daglig tage sit Kors op, og følge mig," Luc. 9, 23. Vi ville vel gjerne være Christi Disciple, men hans Kors ville vi ikke saa gjerne optage. Men da det nødvendigt maa stee, saa lær da her smukt af Herren at forstaae, hvad han siger. Siig et med Disciplene: Jeg veed ikke, jeg forstaaer ikke, hvad han siger; men lær her smukt at forstaae Korsets Hemmelighed. See, det er Christi Fane og Seiersstegn, og naar det kommer, saa kommer Christus med; ja, uden Korset kommer ikke Christus, men vil du, at han skal komme til dig, saa maa du tilligemed ham ogsaa tage hans Kors, og sige: Al, kjære Herre! siden jeg derfor er en Christen, for at jeg skal blive Christum ligebannet, hvortil jeg er døbt og indviet, saa beder jeg dig: Lad ikke alene dit Kors komme til mig, men kom du med, og hjælp at bære det; hoi i mig formedelst Troen; lev i mig formedelst Kjærlighed; vaag i mig formedelst Haab; overvind i mig formedelst Laalmodighed; stin i mig formedelst sand Dmmyghed; tal i mig formedelst Bøn. See, nu har du forstaaet Herrens Kors-Prædiken, og lagt en god Grund for det Tilkommende, vær da beredt, naar Korset kommer, at sige: Kom her mit kjære Kors! Hvorfor skulde jeg ei gjerne have dig? Du er jo dog min Herres Christi Kors, og Herren kommer med dig og ved dig til mig. See da hebber det ikke mere: Jeg forstaaer ikke, hvad han siger.

Men for at vi vel maae forstaae og vide, hvad Herren mener, naar han siger: Om en liden Stund skulle I ikke see mig, og atter: Jeg gaaer til Faderen, saa forklarer Herren sig mere, sigende: I skulle græde og hyle, i hvilke Ord vi have det fjerde Kors-Sprog. Men al, kjære Herre! skal da det være vor Herlighed i denne Verden? Ja, siger han; naar en Christen har det

ſaaledes, ſaa ſtaaer det ret til med ham; har han det anderledes, er det ei ret med ham. Hvad ſiger David i Pſ. 42, 4.? „Min Graad er min Mad Dag og Nat.“ Og i Pſ. 80, 6.? „Du haver beſpiift dem med Taares Brød, og givet dem et fuldt Maal af Taarer at drikke.“ Al kjære Herre! beder du os ſaaledes til Gæſt? Hvad er det for et Maaltid? Ja, ſiger Herren, derſom du mener det retſkaffent, ſaa ſkal du og være min kjære Gæſt, ſaa „har jeg berebt et Bord for dig imod dine Fiender,“ Pſ. 23, 5. Saadanne Gæſter har jeg Lyſt at beſpiſe med min himmeſke Trøſt; det er de trøſtige Iſraeliter i Orſenen. Nu drikker du Vand af Klippen, thi dit Hjerte er ituſlaget, hvoraf Vandet flyder, ſom Pſ. 114, 8. ſiger: „Han forvandler Klippen til en Vandsøe, den haarde Sten til en Vandtilbe.“ Al en herlig Drik for de tørſtige Sjæle udvælber af Klippen Chriſtus, Livets Brønd, og ſaadanne Taarer ere Herren ſaa kjære, at han tæller og ſamler dem. „De, ſom ſaae med Graad, ſkal høſte med Frydeſtrig,“ Pſ. 126, 5.

Men dette er endnu ikke alt; endnu hører et Stykke til denne Kors-Prædiken, nemlig: Verden ſkal glæde ſig. Verdens Glæde er, at den ſiger, ſom det i Pſ. 41, 9. hedder: „Der hænger en Belials Handel faſt ved ham; og han, ſom ligger, ſkal ikke ſtaa op mere.“ Al, kjære Gud! er det ikke ſnart nok? ſiger en ſødenbe Dvinde. Ei, ſiger han, frygt ikke, thi denne Søn ſkal du ogſaa have. Saaledes ſagde Jordemoderen til Rachel, da hun fødte Benjamin (1 Moſ. 35, 17.); ja, ſaaledes ſagde Herren paa Korſet, da han fødte os med Smerte, Pſ. 22, 8. 9.: „Alle de mig ſee, beſpotte mig; de udvide Læben, de ryste Hovedet, ſigende: Han haver væltet ſin Omhyn paa Herren, han befrie ham, han redder ham, efterdi han haver Lyſt til ham.“ Og Pſ. 31, 12.: „For alle mine Fiender er jeg bleven en Spot, ja en ſaare ſtor Spot for mine Naboer, og en Forſkrættelſe for mine Kyndige. Saa og Pſ. 69, 11.: „Jeg græd med min Sjæls Faſten; men det blev mig til Forhaanelſe.“ Naar En geraader i Kors, ſaa bliver han ogſaa en Spot for Menneſkene, ligesom Philifterne jubledede over Samſon (Dom. 15, 14.); men naar et bedrøvet Hjerte har Nogen, ſom har Medlidenhed med ſig, ſaa er det ham en ſtor Lindring, ja da bliver Bedrøvelſen og Byrden ligesom lægt, ſaa at hiin bærer den ene halve, og denne den anden halve Deel af Byrden. Er derimod ingen Medlidenhed derhos, ligesom Herren i Pſ. 69, 21. ſiger: „Jeg ventede efter, at nogen ſkulde ynkeſ derover, men var Ingen, og efter Trøſten, men jeg fandt ikke Nogen,“ — da er det et uſaligt Kors, ligesom Iſraels Børn erfore i det babiloniſke Fangeſtab, Pſ. 137, 8.: „Babels Datter (onde Verden) du ſkal blive

forstyrret! salig er den, som dig betaler for din Betaling, som du betalede os med." Mich. 7, 8.: „Glæd dig ikke over mig, min Modstanderinde! naar jeg er falben, skal jeg staae op igjen, naar jeg sidder i Mørket, skal Herren være mit Lys." Augustinus siger: „Verdens Glæde er en ret Galgeskrift. Kjødes Lyst tager med Kjødet en Ende. Et Dieblit varer Glæden; men Dva-len, som følger derpaa, varer evig. Verden glæder sig, ligesom de Vanvittige, der ei kende deres egen Glendighed, hvad for arme Folk de ere." Sigt du med den 70de Ps. V. 3. 2c.: „Lad dem blues og bestjæmmes, som søge efter mit Liv; lad dem vendes tilbage, og bestjæmmes, som have Lyst til min Ulykke. Lad dem frydes og glædes i dig Alle, som søge dig; lad dem, som elske din Frelse, altid sige: Gud være storligen lovet!"

Den anden Deel.

Herren fatter ogsaa sin Trøste-Prædiken i fem Trøste-Sprog, hvoraf det første er: Og atter om en liden Stund skulle I see mig. Eder, siger Herren, tykkes eders Kors at være langvarigt, men hvad er dog denne Lids Lidelser imod den evige Herlighed? Er den ogsaa værd den kostelige Herlighed? Den er dog kun som en Draabe Vand imod det ganste Hav. Hos Esaias Cap. 54, 7. 2c. siger Herren: „Jeg haver forladt dig i et lidet Dieblit; men jeg vil samle dig med store Barmhertigheder. Det lidet, Breben varede, skulde jeg mit Ansigt et Dieblit for dig, men jeg haver forbarmet mig over dig med evig Miskunstighed, sagde Herren, din Gjenløser. Thi dette skal være mig som Noe Bande, om hvilke jeg spoe, at Noe Bande skulle ikke ydermere gaae over Jorden; saa haver jeg og svoret, at jeg vil ikke mere være vred paa dig, eller skjælde paa dig."

Mærk: Omvendt Gub fører os i Korset og skjuler sit Ansigt for os, saa vredes han dog ikke paa os; det stær ikke af Brede, men af Kjærlighed. Hvor har du, kjære Herre! svoret dette? Hos Ezech. 33, 11.: „Saa sandt jeg lever, siger den Herre, Herre: Jeg haver ikke Behagelighed i den Ugudeliges Død, men i det, at den Ugubelige omvender sig fra sin Wei, at han maa leve." Hos Esaias Cap. 45, 23.: „Jeg haver svoret ved mig, Retsfærdighedens Ord udgik af min Mund, og det skal ikke vendes tilbage." „Thi Bjergene skulle vel vige, og Høiene bevæges; men min Miskunstighed skal ikke vige fra dig, og min Freds Pagt ikke bevæges, sagde Herren, din Forbarmer," Es. 54, 10. Lad derfor din lille Kors-Stund ei tykkes dig saa lang. I 2 Cor. 4, 17. lægger St Paulus vort Kors paa en Vægt, og siger: Vor Trængsel er stækket og let;" paa en anden Side lægger han det, som vil følge derpaa: „En meget overmaade evig vigtig Her-

ligheb." Hvad ere dog tyve, tredive Aar imod Evighed? See, Gud sørger saa meget for dit Kors, at han ogsaa tæller Aarene. Sytli Aar skulde det babyloniske Fangenskab vare. Ja, han tæller ogsaa Maanederne: Moses blev skjult i tre Maaneder, 2 Mos. 2, 2. I Esaias Tid talte Gud tre Aar og tre Maanedes, 1 Kong. 17, 1. — 18, 45. Ja, han tæller ogsaa Dagene: Jonas maatte være tre Dage i Hvalfistens Bug, Joh. 2, 1. Ja, han tæller ogsaa Timerne, ligesom det i Joh. 4, 52, hedder: „I Gaar ved den syvende Time forlod Feberen ham." Ja han tæller vore Taarer, Ps. 56, 9. Til David sagde han: „Skal der komme dig syv Aars Hunger i dit Land? eller at du skal flye tre Maaneder for din Fiendes Ansigt, og han skal forfølge dig? eller at der skal være tre Dages Pestilentie i dit Land," 2 Sam. 24, 13. Luf dine Dine et lidet til, du skal snart see Guds Herlighed, sagde Hiin til en Martyr. Tænk paa Herren, som siger: Om en liden Stund skal I atter see mig. Hvad kan være mere frydefuldt, end at see Christum i hans Herlighed? Der var ingen Glæde i Himmelen, dersom ikke Christus var derinde; thi ved ham er alt, hvad som er i Himmelen og paa Jorden, forsonet. Ligesom al Bedrøvelse og Jammer har været at see paa Christum i hans Lidelse, saaledes er nu al Glæde at see paa ham i hans Herlighed, saa at udenfor ham er ei nogen Glæde, Liv og Trøst hverken i Himmelen eller paa Jorden; thi ham har Gud salvet med Glædens Olie fremfor alle Menneſter, Ps. 45, 8. Taulerius siger: „Hvo der, ligesom Stephanus, i et Dieblit kunde see Christum i hans Herlighed, han tog ei den ganſte Verden for et saabant Dieblit." Da vil man erfare, at Lidelse for Christi Skyld er den største Herlighed; da vil det hebde: Eders Hjerte skal glæde sig; og vil det ei være nogen Skinglæde, men en ret Hjertes Glæde.

Ligesom disse Ord: Jeg gaaer til Faderen, indholde en Sorge-Prædiken, saa indholde de ogsaa en Trøste-Prædiken, og er det andet Trøste-Sprog. Dette at gaae til Faderen, syntes vel at være Disciplene det største Kors, men er dog deri den største Trøst; saaledes ogsaa i Korset. Disciplene meente, det var bedre, om Herren paa en synlig jordisk Maade blev hos dem; nei, siger Herren, jeg maa for eders Skyld gaae til min Fader, paa det at jeg kan bringe eder alle til Faderen i den evige Herlighed, og forestille eder for Faderen, som mine Børn. Hvad ville vi, vil Herren sige, gjør i denne Jammerdal evindel- lig, da dog det rette Fædreneland er hos Faderen i hans Her- lighed? Saa maa jeg og gaae til Faderen, paa det at jeg kan hellige og velsigne eders Gang til Faderen, det er, eders Kors og Døb, hvorigjennem I maa følge mig efter til Faderen. Er

nu min Fader eders Fader, hvorfor vil I da ikke gjerne gaae med mig til Faderen? Hvor Faderen er, der er ogsaa den rette Arv; hvad ville I evindeligen gjøre her, hvor I ikke har den rette Arv? Saa er da dette en stor Trøst: Jeg gaaer til Faderen, til min Fader og eders Fader, til min Gud og eders Gud.

Da nu Jesus mærker, at Disciplene vil spørge ham, saa svarer han dem, sørend de spørge, sigende: Derom spørge I hverandre indbyrdes, at jeg sagde: om en liden Stund skulle I ikke see mig og atter om en liden Stund skulle I see mig; og her have vi det tredie Trøste-Sprog. Saaledes svarer ofte Herren os i vort Kors, sørend vi spørge ham og mærker, at vi ville spørge ham. Siger du: Af, Herre! hvorfor varer dog mit Kors saa længe? Saa svarer han: Af, det er jo en liden Stund imod den evige Herlighed; det er Veien til Faderen, du gaaer nu, vær derfor tilfreds, snart skal du komme til ham. Det er det, som Propheten Esaias 65, 24. siger: „Førend de raabe, da vil jeg, jeg svare; naar de, de endnu tale, da vil jeg, jeg høre.“ Naar et troende Hjerte siger: Af, Herre, forbarm dig over mig! Af siger da Herren, det er forlængst skeet, jeg har allerede forløst dig med mit Blod. Naar et troende Hjerte siger: Af, Herre, hjælp mig! O, siger Herren, du er for længe siden hjulpen: „Jeg hørte dig paa den behagelige Tid, og hjælp dig paa Salighedens Dag,“ Es. 49, 8. Min Videlse og Død, min Gang til Faderen har gjort alt godt. Raabe vi af Ps. 13, 2.: „Herre, hvor længe?“ Saa svarer den Helligaand i os: Jeg forlader mig paa din Miskundhed, mit Hjerte fryder sig i din Frelse,“ Ps. 13, 6.

Nu følger den fjerde Trøste-Blomst: Eders Bedrøvelse skal worde til Glæde. Skal nu Bedrøvelse worde til Glæde, saa maa der først være Bedrøvelse; thi hvorledes kan din Bedrøvelse blive til Glæde, naar du ingen Bedrøvelse har? Bedrøvelse er den første Materie, hvoraf den evige Glæde frembringes, ligesom Intet har i Begyndelsen været Materien, hvoraf Gud har skabt Himmel og Jord. Af Intet gør Gud Noget, og vil du, at Gud skal gjøre Noget af dig, saa maa du først blive Intet. Af alle de Materier, som har villet være Noget, har Gud gjort Narre. See til den fattige Lazarus, hvorledes er ei hans Bedrøvelse bleven til Glæde? Item, Job, Joseph, Daniel med fl. Naar der nu af Bedrøvelse skal blive Glæde, ei! saa skal de Christne jo ikke give deres Bedrøvelse bort for al Verdens Glæde, ei deres Foragt for den største Verdens Ære, ei deres Forsøgelse for den højeste Verdighed, ei deres Armød for den højeste Rigdom, ei deres Taare for al Verdens Belyst. „De som saae med Graad, skal hørte med Fryde=Strig,“ Ps. 126, 5. Har du ingen Taare=

Sæb, saa erholder du ingen Glæde-Høst. Augustinus siger: „Det tilkommende evige Livs Glæde er saa stor, at den ei kan maales, saa mangfoldig, at den ei kan tælles, saa kostbar, at den ei kan stattes, og saa overflødig, at den er uden Ende.“

Dette forklarer nu Herren ved en Vignelse om en frugtformelig Qvinde, og planter os derved den femte Trøste-Blomst. En Qvinde, siger han, naar hun søder, haver Bedrøvelse. Her have de arme frugtformelige Qvinder deres Trøst, at Herren veed og seer deres Nød, ligesom og Herren derfor er salvet med Glædens Olie og sendt, for at trøste de Bedrøvede. Fordi, siger Herren, hendes Time er kommen: det er, Bedrøvelses-Time. Saaledes er vort Liv i denne Jammerdal og vort Kors den rette Bedrøvelses-Time, og gaaer det alle Christne i deres Kors, ligesom en bedrøvet, frugtformelig Qvinde. Korset er den høitbedrøvede Moder, som med Smerte føder os paany; det er den aandelige Rachel, og i denne Kors-Fødsel hebde vi alle Benoni, — hvisset ville vi hebde Benjamin. Og ligesom Joseph, naaget han vel elskede alle sine Brødre, dog havde Benjamin kjærest, og ingen Noe havde, sørend denne kom til ham, hvem han ogsaa gav ti Gange mere end de andre (1 Mos. 42, 34.): Saaledes, omendstjont vel den Herre Christus har alle Troende hjertelig kjær, saa har han Benjamin, Smertens Børn, og hans høire Haands Sønner, paa hvem han i Korset beviser sin Styrke, Kjærest, da de i Smarter og Lidelser er ham meest ligedannede. Men naar hun, siger Herren videre, haver født Barnet, kommer hun ikke mere den Trængsel ihu for Glæde over, at et Menneske er født til Verden. Her viser Herren os et piensynligt Exempel, hvorledes Bedrøvelse bliver forvandlet til Glæde; thi kan en jordist Glæde være saa kraftig og stærk, at den ei alene kan forvandle den største Bedrøvelse, som en Qvinde har i Barnsnød, til Glæde, men endog saaledes fordrive den, at hun ei mere kommer den ihu, — hvor skulde da ei den evige Glæde være tusindgange kraftigere til at borttage den timelige, jordiske Bedrøvelse, og at forvandle den til saadan Glæde, at man forglemmer al Sorrig og ei engang mere kommer den ihu? Men det er nu Summen af denne Lære, at ligesom en Qvinde formedelst Guds Raad og Syndens Straf ei kan føde uden Smerte, (1 Mos. 3, 16.) saa kan heller ingen Christen fødes paany, blive et Guds Barn og komme til Himmelen uden Kors og Trængsel; thi Veien til Himmelen er Trængsel, ligesom det hebber: „Då bør at indgaae i Guds Rige ved mange Trængsler,“ Ap. Gj. 14, 22. Men det er vor Trøst, at, ligesom en frugtformelig Qvindes Bedrøvelse i et Øieblik forvandles til Glæde, saa vil Kristus og gjøre det samme med os, som og St. Paulus

figer 2 Cor. 4, 10.: „Vi, som ombære altid den Herres Jesu Dødsel i Legemet, at og Jesu Liv maa blive aabenbaret i vort Legeme.“ 2 Cor. 1, 5.: „Thi ligesom Christi Lidelser ere overflødige til os, saaledes er og vor Trøst overflødig ved Christum.“ 2 Tim. 2, 11. 12.: „Dersom vi ere bøde med ham, skal vi og leve med ham; dersom vi taale med ham, skal vi og medreglere.“ Rom. 8, 35. 37.: „Hvo skal kunne stille os fra den Christli Kjærlighed? Men i alle disse Ting mere end overvinde vi ved ham, som os elskede.“ Augustinus siger: „Du vil forðerves og gaae evig til Grunde, fordi du slet intet Kors har.“ Da den hellige Ambrosius vilde reise til Rom, har han taget ind hos en riig Mand, som, efterat Ambrosius spurgte om hans Tilstand, da har svaret: det havde gaaet ham vel hans Levetid, han havde aldrig havt nogen Ulykke. Hvorpaa Ambrosius har svaret og sagt til sine Medreisende: O, lad os gaae bort herfra, thi her boer ei Gud. Ei længe derefter skal samme Huus være gaaet til Grunde i et Jordstjælv. — Lad os derfor være tilfredse med vort Kors, takke Gud for hans naadige Hjemføgelse, og med Paulus sige: „Vi rose os af Trængselen.“

Vi ville slutte med den 13de Ps. B. 6.: „Men jeg, jeg forlader mig paa din Miskundhed, mit Hjerte fryder sig i din Frelse; jeg vil synge for Herren; thi han haver gjort vel imod mig.“ Amen.

Almindelig Bededag

paa fjerde Fredag efter Paaske.

(Da Joh. Arndt ingen Prædiken har paa denne Dag, saa indtages her G. Pontoppidans, som staaer i den samlede Postille.)

Texten: Es. 55 Cap. 6 og 7 B.

I Anledning af denne vor oplæste Text ville vi, under Guds naadefulde Bistand, overveie med hverandre:

Omvendelsens adskillige Hovedforhindringer.

Et alvorligt og meget veemodigt Klagemaal fører Gud over sit syndige Folk, ei alene for deres Synds Skyld, men ogsaa allermeest for deres Ubodfærdighed og vedvarende Sikkerhed i Synden, naar det Hos. 11, 7. hedder: Mit Folk de hænge ved at afvende sig fra mig; de kaldte dem, at de skulde omvende sig til den Høieste, men Ingen ophøier ham tillige.

Hvem det er, Gud her taler til, see vi strax efter i 8de

Bers, hvor samme Folt kaldes Ephraim og Israel, det er de ti Stammer, som under Roboams Ansørsel salbt af fra Davids Huus, ja tillige fra Guds Huus og den anordnede Gudstjeneste i Jerusalem, oprettede sig selv et eget Kongerige og et eget Tempel i Samaria. Endstjønt nu dette Folt havde gjort Oprør imod deres Konge, ja imod deres Gud, og begyndte en selvudvalgt Dyrløse blandet af halv jødisk og halv hedensk Religion, saa bærer dog Gud dem endnu med det herlige Navn af sit Folt: mit Folt, siger han, ligesom en jordisk Konge, naar han kunde tale eller skrive til sine afspændige Underdanere, dog efter sin havende Ret eller Tiltale siger: mit Folt, mine Lande, mine Byer, mine Borgere. Saa og her den høieste Gud siger: mit Folt, hvis Trosløshed ikke betager mig min Ret til dem; de ere jo sandelig mine, ei alene som alle andre Jordens Slægter høre deres Slaver til, men ogsaa er Israel mit Folt efter en særdeles Naabepagt gjort med Abraham og stadfæstet paa hans Sæd evindeligt, ja bevist ved saa mange store aandelige og legemlige Velgjerninger mod dem, fremfor mod noget andet Folt.

Men hvad er det egentlig for et Klagemaal, Gud fører over dette sit Folt? Giv vi Agt paa Ordene, saa see vi et trebobbelst Unde, nemlig: først at de vare afvendte fra Herren; dernæst, at de hængte fast, ja ligesom bundne fast med Hjertet ved deres Afvei; og for det tredje, at, endstjønt Gud ved sine Profheter lod dem kalde, true, loffe og drage til Omvendelse, saa vilde de dog ingenlunde give Gud Ære, eller ophøje ham med deres egen Idmyggelse.

Egentlig beskrives Israels Synd som en Afvendelse fra Herren. Ved ham, som deres Saligheds Klippe, burde de have hængt og holdt sig fast, baade i Troe og Troens Frugt, baade i Ærbødighed og Ærværdighed; men nu vare de afvendte og bortvegne paa ibel Afveie. Deres Troe, Tilbedelse og Dyrløse sigtede ikke mere til den sande Gud, men til Afguder efter hedensk Viis; den rette mosaiske Gudstjeneste, som var dem saa strængelig befaleet at holde over, havde de blandet med mange fremmede Vederstyggeligheder. Af saadan vrang Troe og falsk Gudstjeneste kunde nu ikke følge andet, end et ugubeligt Ærværdighed. Da de vege af fra den sande Guds Rundskaab, saa kunde hans Kjærlighed ei heller have Sted hos dem; da deres Forstand blev mørk, maatte deres Villie endelig blive forvandt, og al deres Kjæds Sands Rundskaab imod Gud.

O! en stor Synd, naar en Tjener sætter sig op imod sin Herre, større, naar et Barn gjør det imod sin Fader, og allerstørst, naar et Creatur gjør det imod sin Gud og Slaver. O! en flammelig Uafnemmelighed! en aabenbar Uret! over hvilken

den fromme Gud maa føre saadant bittert Klagemaal, som vi finde Ej. 1. 2. 3. 4.: „Hører, I Himle! og du Jord! mærk, thi Herren har talet: jeg har opdraget Børn og ophøiet dem; men de, de have gjort Overtrædelse imod mig. En Dre kender sin Eiermand, og et Asen sin Herres Krybbe; men Israel kender det ikke, mit Folk forstaaer det ikke. Vee et syndigt Folk, et Folk, med svar Misgjerning, de Ondes Sæd, de fordærvelige Børn! de forlode Herren, de opirrede den Hellige i Israel, de vege tilbage.“

Dog derved blev det ikke, at Israeliterne havde afvendt sig eengang fra den sande Gud; Hoseas beskylde dem for noget langt værre, nemlig at de hængte ved deres Afgivelse, eller bleve bestandig fremturende i deres Ondskab. At fare vilb er menne-
steligt, men at fare frem paa den onde Wei, og ikke vende om igjen, det kaldes og er i Sandhed djævelst; thi Djævelen syn-
bede af Begyndelsen, han synder endnu, og agter at blive ved, som han har begyndt. Ei anderledes vare Israeliterne findede; thi her staaer: de hængte ved at afvende sig, fast ved at vige af fra Gud, fast ved deres Afguderie og Ulydighed, ligesom de havde været bundne med Baand, ja smidde med Lænker til Ondskaben. Denne er Skriftens sædvanlige Talemaade, at den ligner herskende Synder ved tilhæftede Baand, Strikker og Lænker, og, indtil de, efter Pauli Talemaade, blive ædrue deraf, ligge ligesom drukne Fanger deri. Den Sjæl, som Satan har fanget, lades ikke lettelig løs, men forstrickes daglig, og synker jo dybere af Synd i Synd, naar Synden bliver til en Vane, og Vanen, til en anden Natur. Seer man til en Gjerrig, en Løstfærdig, en Dranker eller nogen Anden, som er kommen i med at synde, at! hvor hænger han ikke ved sin Synd, og Synden ved ham, hvor holder det ikke haardt, førend disse gode Venner ville stilles ad, og hvilken Kraft maa ikke Guds Naade bruge for at bryde disse haarde Baand.

Endnu er der een Ting, som gjør Syndernes Ubodsfærdig-
hed overmaade ond og affhyelig, nemlig: naar Guds Ord og Naad virkelig begynder at arbejde paa hans Sjæl, men foragtes dog og finder intet Steb, tages forgjæves og slaaes hen i Wei-
ret. Dette fandtes ikke mindre hos Israeliterne, om hvilke Her-
ren siger: man kaldte dem tilbage til at vende om, men de vilde ikke ophøie Herren, ikke give ham Ære, ikke ydmyge sig for ham, ikke flamme sig og afstaae fra det, som vanærede Guds Navn iblandt Hedningerne. Dette, siger han, vilde de ikke gjøre, end-
stjønt de fik Rald og kraftig Indbydelse, Opvækkelse og Abvar-
sel ved de mange Profheter, som Herren sendte dem, de mange Boenitentses = Prædikantere, som tidlig og sildig laae dem i Dret

med de Ord: Omvender Eder, hvorfor ville I dø? I af Israels Huus! Ja undertiden kaldte Gud gjærligen paa dem, og talede til dem ved saabanne Midler, som snarest maatte have gjort noget Indtryk i deres Sjæle, og aabnet eller banet Veie for Poenitentse-Prædikanterne, jeg mener snart ved haarde Plager og Hjemsgjælder, snart ved herlig Hjælp og Naades-Bevistninger; men al, alting var forgiæves og frugtesløst; de bleve ved og hængte fast ved deres Synd, de ydmygede sig ikke, erkjendte og ophøiede Herren ikke tillige, staaer her.

Det Ord „tillige“ vil vel sige saa meget, at Nationens allerførste Deel blev i Synden, enstjænt nogle Faa her og der, En eller Anden vel omvendte sig, og Herrens Ord ikke aldeles tomhændet kom tilbage, saa dog stede ingen saa stor, kjendelig og almindelig Omvendelse, at man kunde sige: Folket var omvendt, og Almuens største Hob ført fra sin forbømmelige Afvei til den sande Guds Kundskab, Kjærlighed, Frygt og Lydighed.

Nu, mine Venner! mon Herren Israels Gud, som ogsaa i det nye Testamente er bleven vor Pagtes Gud, har Marsag at se samme Klagemaal over os, som over Israel? mon ikke ogsaa den største Deel blandt os være afvendt og afveget fra den levende Troe, og afveget til Overtroe, Vantro og aandelig Død, afveget fra den Tjeneste i Aand og Sandhed til blot udvortes Hykkeltjeneste, Dientjeneste og udvortes Ceremonie? Mon ikke de Allerfleste i Liv og Levnet lade see, at de ere afvegne fra den Sandhed, som Munden endnu bekjender, men Hjertet føler ingen Kraft af? Mon ikke de Fleste hænge fast ved denne deres Afvigelse, ja saa fast og uryggelig, at de ikke ville vide af nogen anden Veie eller Sinds og Sæders Omstiftelse? Mon ikke de Fleste staae Guds Kald hen i Beiret støde Guds Rige fra sig, og saaledes hindre deres Salighed, idet de hindre deres Omvendelse?

Hvad er der da, som hindrer og holder dem tilbage fra Omvendelsen, og hvorledes skulle de overvinde disse Forhindrebringer? Just dette Spørgsmaals Besvarelse er det, jeg paa denne almindelige Bøds- og Bebringsdag vil anvende til vor Opbyggelse, betjenende mig til den Ende af vor Textes Ord, lydende saaledes: „Søger Herren, medens han findes, kalder paa ham, medens han er nær. Den Ugudelige forlade sin Veie, og hver, som gjør Uret, sine Tanker, og omvende sig til Herren, og han skal forbarme sig over ham, og til vor Gud, thi han skal mangfoldigen tilgive.“ Disse Ord skulle vise os Omvendelsens afstillet Hovedforhindrebringer, eller hvad det dog egentlig er, som hindrer og holder en Synder tilbage fra Omvendelses og Saligheds Veie. Jeg siger da efter Textens Anledning: at en Synder ikke

omvendes, men hænger ved sin Afvigelse, det skeer enten 1) fordi han mener sig allerede at være omvendt og have fundet Herren, saa han ikke behøver at søge ham, eller og 2) han mener, at Omvendelsen har ingen Hast og Forhælsen ingen Fare, han kan sætte den op, og dog altid naae den, altid finde Herren, altid blive hønhørt, naar han raaber, efterdi Herren skal altid være nær; eller og 3) kanste han mener, at, om han end ikke er omvendt, ikke heller nogen Tid bliver det, men døer, som han lever, saa skal han dog finde Naade hos den Gud, som er saa fuld af Forbarmelse, og saa rund til at forlade. Disse tre Hoved-Vildfarelser, som hindre Omvendelsen, vil jeg stræbe at gjen-drive. Gud forlene Lyg og Naade dertil for Jesu Skyld, Amen!

1) Den Syge, som indbilder sig at være karsk og sund, søger jo ikke LægeDOM, og, naar han derover døer, da bræbes han ikke saa meget af Sygdommen, som af sin falske indbildte Sundhed. Ei anderledes gaaer det med mangen arm Synder; det, der hindrer og holder ham tilbage fra Omvendelsens Vei, er oftest en Indbildning om, at han ikke trænger til Omvendelse, hvorfor ikke? fordi han allerede er omvendt, det er, allerede i Naabestand, Samfund og Forening med Gud. Naar nu vor prophetiske Text lyder saaledes: Søger Herren, kalder paa ham, raaber til ham af det Dybe om Redning for Ebers arme Sjæle; hvad tænke da de Fleste iblandt os? De tænke, det gode Naab gaaer ikke saa meget dem som Andre an. Hvem da? Saadanne, som ikke endnu have fundet Herren, de maa søge ham; saadanne, som ere langt borte fra ham, de maa gribe sig an med at raabe til ham: vi derimod sidde Gud i Skjød, ere Guds Huusegne og den sande Kirkes Lemmer, ikke Jøder, Tyrker eller Hedninger have altsaa ikke behov at vende om til anden Vei for at søge Herren, særdeles da vi ved Christi Navns Befjendelse føre et ærbart, sædeligt og stilleligt Levnet.

Men see, o Synder! naar Propheten Esaias fremdeles forklarer i vor Text Omvendelsens Natur, og viser, hvad det er at søge Herren, og hvad der udtræves til at kalde paa ham i Aand og Sandhed, nemlig at omvendes ei alene udvortes fra sin onde Vei, hvilket en Hyller kan gjøre, men først og fornemlig at aflade indvortes fra sine onde Tanker, Lyster og Begjæringer, hvilket den sande Naades Kraft maa virke, da overbevise han os tilige om, at de Allerfleste endnu trænge til Omvendelse fra døde Gjerninger, eller Overgang fra Døden til Livet, hvilken kalbes de Falsknes Omvendelse; thi om de Staaendes Omvendelse, det er daglige Fornægtelse og Forbedring, tales her ikke. Den Ugudelige, hedder det, skal aflade fra sin Vei, og den, som gjør ilde, fra sine Tanker.

Her kommer alting an paa det Spørgsmaal: Hvem er ugubelig? Jeg mener alle de, der ere udenfor Gud, udenfor Samfund med Gud, udenfor Lighed og Overensstemmelse med Guds Villede; alle de, der ikke hænge ved Herren, og ere een Mand med ham, men hænge ved Verden, og ere ligestikke efter den: alle disse, siger jeg, ere ugubelige, enstjænt deres Ugubelighed ikke just er kommen til saadan høi og kjendelig Grad, som hos en og anden grov Synder.

Efter Verdens Talemaade er Ingen ugubelig, uden en aabenbar uforflammet Lyp, Dranker, Hoerkarl, Meeneber, Gudsbespotter eller deslige. Saadan En peger hver Mand Finger ad, og siger: Det er en ugubelig Krop. Men efter Guds Dom, som gaaer paa det Indvortes og Udvortes tillige, da kaldes og ere ugubelige alle Uigjensøbte, af hvilke de Fleste ere ærbare Menneſter, men dog blot naturlige Menneſter, fremmede fra det Liv af Gud, og derfor haardt trængende til at søge Herren. Hvor Mange ere der ikke, som med et godt Naturel har taget mod en god Opdragelse i moralske Dyder, hos hvilke Guds Naade i Christo Jesu dog ikke har gjort nogen Virkning?

Levede disse blandt en Sokrates Disciple, da krævede man ingen Omvendelse af dem; men iblandt Jesu Disciple og sande Christne ere de visse ikke at regne, førend de fødes paa ny, grundig forandres og finde Herren ved en alvorligere Søgen, end den, de hidindtil have brugt, en Søgen, Beden og Banken paa Guds Hjerte med saadan Alvorlighed, at al Verden synes dem, som Paulus, ifkun Skarn og Stade. Hvor mange saakaldte halve eller lunkne Christne ere der ikke, som vel have nogen Betyrning for deres Sjæl og Salighed, men ti Gange større Betyrning for legemlig Velstand og Verdens Medhold; saadanne som vel have nogen Længsel og Begjerlighed efter at finde Gud og tælles ham, men dog derhos ti Gange større Lyst og Længsel efter at gjøre deres Lykke, som det hedder, i Verden; hvorfor deres Sag med Gud er afgjort i nogle faa letfindige Sukke; men deres Sag med Verden er den store Sag, den idelige Digten og Tragten, Stunden og Stræben.

Alle disse ere visse Menneſter med forkrænkede Sind, ubuelige til Troen, udenfor Gud, langt fra ham, ja fremmede for det Liv af ham, og de samme have jo haardt og høilig behov at omvendes til en anden Wei, at føres til et andet Sind, at søge, ja op søge og oplede Herren deres Gud, saa de maa komme ud af deres Hyklerie ind i det salige Guds Naades Samfund og det retslafne Væsen i Christo. Thi at de hidindtil ikke have søgt Herren, fordi de have søgt hans Huus, hans Ord og Sakramenter; at de ikke have fundet Herrens Naade selv, fordi

de have fundet Herrens Raademibler; at de ikke ere blevne hønhørte, fordi de have raabt: Herre! Herre! at de altsaa ere endnu ugubelige, uigjensøgte, fjødelige og blot naturlige Menneſker, uden Aand og indvortes nyt Liv: det kunde vi vide deraf, at deres Veie, endogſaa i al Erbarhed, ere endnu den gamle Adams Veie, deres Tanker den gamle Adams Tanker, deres Sind et jordift Sind, deres Skat en forgjængelig Skat, deres gode Gjæringer ikke ſandelig gode Troens Frugter, men Hykleri og Troens Skin, efterdi der endnu aldrig er lagt Grund ved en alvorlig og almindelig Omvendelſe, til hvilken de endnu haardt trænge, hvis de ville blive ſalige. Om alle ſaadanne Syndere kan det hedde af Joſ. 7, 16.: De omvende ſig, men ikke rettelig, ikke af et ſandt Hjerte; altsaa buer deres falſte Omvendelſe ikkun til at forebygge og hindre den ſande Omvendelſe.

Denne vigtige Sag vil jeg endnu videre beviſe af Guds Ord, efterdi den er ſaa mange Godtfolk angaaende, og gjør dem deres Chriſtendom diſputeerlig. Jeg beraaber mig da allerſørſt paa det vi læſe Ef. 58, 1. 2. 3.: „Raab af Struben, ſpar ikke, opløſt din Røſt, ſom en Basune; og kundgjør mit Folk deres Overtrædelſer, og Jacobs Huus deres Synder. Endſkjønt de ſøge mig dagligen, og have Lyſt til at vide mine Veie; ligesom et Folk, der har gjort Retsfærdighed, og ikke forladt ſin Guds Ret, ſpørge de mig om retfærdige Domme, de have Lyſt at komme nær til Gud; hvi faſtede vi, og du ſaa det ikke? hvi plagede vi vor Sjæl, og du vil det ikke vide? See, paa den Dag J faſte, finde J Ederſ Lyſt, og kræve alle Ederſ beſværlige Arbeider.“ See her, hvad Propheten Eſaias tre Capitler tilſorn, eller i vor Dags Text kræver, nemlig at man ſkal ſøge Herren og kalde paa ham; det ſiges i dette 58de Capitels 2det Vers allerede at være ſlekt af Jøderne, nemlig de ſøgte Gud daglig, havde Lyſt at vide hans Veie; ligesom et Folk, der havde gjort Retsfærdighed, og ikke forladt ſin Guds Ret, ſpurgte de Herren om retfærdige Domme, de havde Lyſt at komme nær til Gud; ja de holdt Faſtebage ſtrængelig og plagede deres Sjæle ved Afhold og mange Slags Ydmygjelſer; men ſee, med alt dette vare de endnu ugubelige. Propheten fik Befaling at raabe højt og ikke ſtaane, ikke hykle, ei priſe dem ſalige; men forkynde dem deres Overtrædelſer og Omvendelſens høie Fornødighed.

I det nye Teſtamente finde vi ſaa mange kraftige Formaninger til Omvendelſe, givne ſaadanne Folk, ſom deres egne og mange Andreſ Tanker trængte ikke dertil, men vare allerede omvendte og godt nok, ja efter hiin Phariſæerſ Tanke bedre end alle Andre. Hvem var den unge Karl, om hvilken vi læſe (Matth. 19 20.), at han turde beraabe ſig paa, han havde holdt

alle Guds Bude af sin Ungdom op, spørgende, om han endnu fattedes noget? Al, han var sandelig En, som endnu trængte til Omvendelse, og blev hindret detsfra ved det, han holdt sig for allerede omvendt og god nok. Hvad fattedes hiin Menigheds = Engel i Baobicea, som meente sig at være rig og have intet behov, da han dog var elendig, jammerlig, fattig, blind og nøgen? (Mat. 3, 17.) Han fattedes visseelig Omvendelse, og dertil kunde han ikke komme, saa længe han holdt sig for omvendt, god, guddelig og salig nok.

Saaledes gaaer det endnu med mange Andre iblandt os. De søge ikke Herren, fordi de mene sig allerede at have fundet ham, de omvende sig ikke, fordi de mene sig for længe siden at være omvendte og igjensøbte til Guds Rige. At udsøgte Jøder, Tyrker og Hedninger, eller og blandt Christne de grove Ugudelige, som hver Mand spytter ad, at disse, siger jeg, skulle endnu omvendes, hvis de ville blive salige, nægter Ingen; men, at et ærbart alamobist Menneſte skal opvækkes af sin Sitterhed, omvendes inderlig, alvorlig og hjertelig til Gud, omstiftes i sit Sindets Aaand, og blive et andet Menneſte paa Forstand, Villie og Kræfter, et nyt Creatur i Christo, det kalder den gamle Adam i sit Sprog en ny, farlig og fremmed Værdom, da dog den ældgamle, urygkelige Sandhed, grundet paa Guds Sind og erklæret i alle det gamle saavel som nye Testamentes Bøger, er denne, at Ingen skal see Gud uden Helliggjørelse, og at saadan Helliggjørelse, det er, daglig Renselse og Fornøjelse ved Guds Aand, umulig kan have Steb uden i de Sjæle, hvor der er lagt Grund ved en ny Fødsel, ved sand Sindsomstiftelse, Omvendelse og Overgang fra Døden til Livet, fra Satans Magt til Gud.

Naar vi end ere omvendte, da findes dog i vort hele Liv nok at omvende, omstifte, forbedre, rense og forandre paa os, hvilket kaldes de Staaendes Omvendelse, eller Guds Børns daglige Forbedring, daglige Renselse og Fornøjelse. Men, spørrend Nogen kan komme dertil, maa der lægges Grund ved Omvendelse fra døde Gjæringer, som kaldes de Faldnes Omvendelse eller Igjensøbelse, og denne er det egentlig Propheten mener i vor Text, naar han siger til et sikkert Folk, os ikke uligt: Søger Herren, kalder paa ham, den Ugudelige omvende sig fra sin Vei, og den, som gjør ilde, fra sine Tanker. Men, naar skal dette skee? kan det ikke efter lang Opsættelse altid skee tilbøjeligt nok?

2) Saa tænke mange ubodsferdige Syndere, og just derudi ligger den anden Omvendelses Forhindring, som her handles om, det andet Slags Aaand og Snarer, ved hvilke Sjælen holdes tilbage fra at søge Gud. Hvad siger Propheten i vor Text til

at borttage denne Forhindre og sønderrive disse Sikkerhedsbaand? Han siger, vi skulle søge Herren, medens han kan findes, og kalde paa ham, medens han er nær, eller, som vor ælbre Oversættelse siger: den Stund han kan findes, den Stund han er nær. Giver det ikke tilkjende, at der er en Stund, i hvilken Herren ei kan findes, en Stund, i hvilken han ikke er saa nær, en Stund, i hvilken man skal søge forgjæves, raabe, og ikke finde Bønnpørelse? Naar nu den af Satan forblindede Synder ikke ret troer og betænker det, da opsætter han sin Omvendelse fra Tid, til Tid, ja indtil Graven og de graae Haar, til sin Hælsot eller sidste Sygdom, tænkende omtrent saaledes: Lad være, jeg befinder mig endnu ikke at være omvendt, saa kan og vil jeg dog nok blive det eengang; men, at det skulde just stee nu strax, saadant maa man ikke forestrive mig.

Jeg vil vel ramme ret Tid; nu strax uførtøvet paa Stand og Sted er det just ikke min Leilighed at søge Herren saa alvorlig, at jeg derover skulde tage min Deel af Verdens Glæde; det er ikke just nu min Leilighed at omvende mig fra min Vei og mine Tanker, mit daglige Væsen og mine Anslag. Hvor er det mig muligt, at jeg, særdeles jeg, som er ung og stunder til Verden, strax kunde støde andre Verdens Børn for Hovedet, og underkaste mig deres foragtelige Domme? At jeg strax kunde bryde af fra mine fem Brødre, Drik, Dands og Spillelaug, strax at tage evig Afsted fra mit Boelskab, min hemmelige Veninde, strax qvittere den og den Uden Profit, som de strænge Moralister, der ikke forstaae Verdens Løb, ville kalde med det haanlige Navn Typerie? Ja lad være, at alting er ikke saa rigtig, som det skulde, det skal og vel engang aflæsses, men i beleilte Tid.

Naar da? i Morgen eller Overmorgen; saa opsætter en sikker Daare fra Dag til Dag, fra Uge til Uge, fra Aar til Aar, den Gjærning, som Gud vilde have gjort uden Forhandling. Han vil altsaa, Gud skal bide, indtil det falder ham beleiligt, Gud skal rette sig efter ham, og han ikke efter Gud, er det ei et forvendt Sind?

Naar er Guds Villie, at man skal søge ham, med alle stridige Tings Fornægtelse, og kalder paa ham af et oprigtigt Hjerte? O! vor Text siger, det maa endelig stee medens eller den Stund han kan findes, og den Stund han er nær. Disse Ord komme os til at spørge, om Gud da ikke altid kan findes, og ikke altid er nær? Hertil svares: at Gud, som skaber og opholder i Naturens Rige, vel altid er nær ved Alting, ja saa nær, at han bærer dem med sit Almagts Ord, saa nær, at alle Menneſter ere, leve og røres i ham (Ap Gj. 17, 28.), saa nær

at hans Nærværelses Grindring undertiden er Synberen til Besværing, saa nær, at man gjerne vilde have ham længere bort, ja slet til intet, Ps. 14, 1. Men her maae spørges, om han, som Igjenløser og Helliggjører, altid vil være Synberen lige nær, om han altid vil bære Naaden efter sine fiendtlige Foragtere, lade Naadens og Salighedens Dør staae dem aaben?

Vor Text synes ikke at bekræfte det Haab, den synes snarere at bestyrke det, som er tvertimod, hoormed nogle flere Skriftens Sprog stemme overeens, særdeels Drdspr. 1, 24—28.: „Efterble jeg raabte og I vægrede Eder; jeg udtrakke min Haand, og Ingen gav Agt derpaa; og I have ladet alt mit Naab fare, og I vilde ikke lide min Straf, da vil jeg, jeg og lee i Eders Ulykke; jeg vil spotte, naar det kommer, som I frygte for, naar det kommer som en Ødelæggelse det, I frygte for, og Eders Ulykke kommer, som en Hvirvelvind, naar Angest og Trængsel kommer over Eder; da skulle de paakalde mig, men jeg skal ikke svare; de skulle aarle søge mig, men ikke finde mig.“

Dog lad saa være, at Naaden ikke har nogen Grændse uden den, der afskiller Tid og Evighed; lad saa være, at den ganste Dag, i hvilken Herren staaer med udstrakte Arme til et ulydigt Folk, er vor ganste Levnets Dag; lad være Gud er saa færdig til at kalde os om Aftenen ved den ellefte, som ved den første Time eller i Livets Morgenstund, saa maa man dog tilstaae, at Gud siden efter Livet ikke er nær, men langt borte, nær nok til Hævn og Straf, ja saa nær, at de Fordømte gjerne vilde flye for hans Ansigt, og bruge Bjerge og Høie som Skjul og Skilserum imellem sig og Gud, den fortærende Ild, hvis Brede brænder til de nederste Steder i Helvede.

Men ikke er han da nær med sin Naade til Redning, Trøst og Husvælske; nei! nei! det hedder da som den rige Mand: Nu skal du pine; nu er Naadens og Glædens Dør lukket; nu søges Himlen forgjæves; thi her er et spørgende Dyb befæstet imellem os. Den Stund Gud endnu var dig nær, den Stund Guds Naade nu varede, den Stund det hedte i Dag, i Dag, da forhærdede du mit Hjerte. Nu er den store Guds Bredes Dag, nu er Hævnens Dag frembrudt, nu er her Mangel paa mindste Smule af det, du før har havt i Overflødighed, nemlig Naadetid, Heilighed og Saligheds-Midler.

Ville vi, til vor Opvækkelse og Advarsel, see denne Sag, nemlig den alt for silbige Sagen efter Frelsning, stadfæstet af Jesu Mund, da kunne vi læse Luc. 13, 24 — 28.: Lægger Vind paa med Ild at indgaae igjennem den snevre Port; thi Mange skulle, siger jeg Eder, søge at komme ind, og skulle ikke kunne. Derefter, naar Huusbonden er opstanden, og har tilluft

Døren, da skulle I begynde at staae ude og banke paa Døren, og sige: Herre! Herre! lad op for os! og han skal svare og sige til Eder: Jeg kender Eder ikke, hveden I ere. Da skulle I begynde at sige: vi aabe og drak for dig, og du lærte paa vore Gader, og han skal sige: Jeg siger Eder, jeg kender Eder ikke, hveden I ere, viger Alle fra mig, som beslitte Eder paa Uretfærdighed! Der skal være Graad og Tænders Gnidsel, naar i faae at see Abraham, Isaa og Jakob og alle Profheter i Guds Rige, men Eder at være udsøgt udenfor."

Her tales om en dobbelt forgiæves Søgen efter Herren og hans Salighed, en dobbelt forgiæves Baatalsbelse, som Herren forsmæer, nemlig en i Nadens Mand og Drift i Lunkenhed og Læthed af blot hykkelse Naturkræfter, og uden sand Omvendelse, hvilken Jesu sætter tvertimod at lægge Vind paa dem med Jlib at indgaae; og disse første Søgere forestille os dem, der hver Dag give sig ud for at søge Gud, dog saa, at de ei sætte Verden til, eller fornægte sig selv, menende, at deres Herre, Herre skal hjælpe dem igjennem den trange Port, om hvilke Søgere eller egentlig Sovere og Drømmere paa Himlens Veie jeg tilforn har talt.

Ved det andet Slags, som søge, raabe og banke forgiæves forestilles disse Hyklere opvakte til nogen mere Alvorlighed, men uden Hjælp, nemlig i Døden og Dommen, da de mene, Herren skal endnu findes, endnu være nær. Men alt hvad de finde er en evig Fortvielse's Marsag, en Jib, som ikke udslettes, en Drm, som ikke døer, og en Pines Røg, som opgaaer i Evighed.

Da nu dette staaer fast, saa spørges, om de handle kloge-
ligen, som hindre deres Omvendelse ved Haab om at kunne al-
tid naae den? Jeg spørger, om her ikke alleregentligst er Fare i Forhalingen? thi lad saa være, at en Synder altid kunne søge og finde Herren, saa betyder den altid dog ikke eet Minut længere end hans Livstid; men hvad Regning kan Nogen gjøre paa sin Livstid? Lad en Stork, efter Prophetens Ord, vide sin Tid til at flyve i andre Landstaber; Mennesket veed jo ikke sin Tid til at fare i den anden Verden, og der dømmes, som han her findes. Ere hans Dage skrevne i Herrens Bog, hans Ar og Maaneder hos den Allerhøjeste, da har han dog ikke selv Vis-
hed om en eneste Dag eller Time, men maa med al god Marsag holde det for muligt, at hans Sjæl i denne Nat, ja før Natten kommer, kan kræves af ham.

Men om endogsaa det var, at et Menneske som Kong Gze-
chias, efterat de femten Ar vare lagte til hans Alder, kunde vide sine øvrige Dages Tal, da var det dog den største Daarlighed at opsatte sin Omvendelse til en anden Tid, efterdi det, som nu er tungt, vil visselig ikke blive lettere at fornægte efter længere

Lids Forløb, da Sjælen er bleven ret gjennembrudten af Synd, bekræftet og rodfæstet i Synd som i sit Element, da Vane er bleven til en anden Natur, den bløde Dvift til en tyk, ubøielig Green, og den liben Glød, som før var let udslukt, er bleven til en heel Jlebrand.

Her hedder det visseftig: er du ikke beqvem i Ungdommen at ihufomme, søge og paafalde din Slægt, vil du være det mindre i Manddommen, og allermindst i Alderdommen, faafom de onde ubehagelige Dage. Har end Synden paa den Tid forladt dig, faavidt, at du ikke har Kraft eller Leilighed at øve den, da er Synden derfor ikke forladt af dig; men dens Lyster maastee faameget kraftigere i din Sjæl end nogen Tid; thi de Vørn af hundrede Aar ere fuldkommen daarlige Vørn. Jstedet for meget, som endnu var her at erindre, vil jeg ikkun anføre Syrach's Ord, 18 Cap. 33 — 24. V.: „Løv ikke at fornede dig, førend du bliver for svag, og viis Omvendelse den Tid, du endnu kan synde. Lad dig ikke forhindre at betale Løfte i Tide, og forhal ikke at retfærdiggjøres indtil Døden.

3) Lader os komme til Omvendelsens tredje Forhindring, eller det tredje Baand, som hindrer og holder Sjælen tilbage fra sin evige Velsærd at søge, og hvad kan det vel være? Jeg sætter til Grund, en Synder holdes ikke just af disse to endte Ting, som er talt om, men tilstaaer først, at han er uomvendt hidindtil, for det andet, at han slet ingen Regning kan gjøre paa sin Omvendelse i tilkommende Tid; saa spørger jeg, er det muligt, at en Synder, som endnu vægrer sig, endnu, efter vore Jndgangs Ord, hænger fast ved sin Afvigelse, dog kan haabe Salighed, det er: indbilde sig, at han med Guds Hjælp, som det hedder, endda vel kan jrelses fra Helvede, og arve Saligheden? Ja desværre, man seer, det er muligt, man seer Forblindelsen kan virkelig gaae saa vidt hos mange Tusinde.

Spørge vi, hvad deres Haabs Grund da kan være, hvad der volder, at de ikke enten omvende sig, eller og overgive Saligheds Haab? Da kam jo deres Grund ikke være anden end denne: Jeg haaber at blive salig foruden Omvendelse; thi Guds Naade er saa meget stor imod Syndere; vel sandt, jeg er ikke omvendt, thi min daglige Bei, Tanker og Forsæt ere onde; vel sandt, jeg er ikke vis paa at blive omvendt, Herrens Naade vil søges, medens den er nær, og jeg veed ikke, hvor mange Diebliske den er mig endnu nær, jeg veed mig ingen Time sifter for Døden, dog alligevel haaber jeg, ikke at for dømmes, men blive salig. Jeg spørger: o Synder! hvordan da? vil du blive salig uden Omvendelse, uden Jgensjælselse, uden Satans Riges Forstyrrelse, uden Guds hellige Villedes Oprettelse i din Sjæl? Ja,

ja, maa Synderen svare; undseer han sig ikke ved at ubfige sin rette Hjertens Mening, da er det den: jeg haaber Salighed uden Omvendelse, Herlighed i Himmelen uden Hellighed paa Jorden; thi til denne Betsendelse tvinger ham det foregaaende.

Nu spørger jeg da, paa hvad Grund dette nye Haab berøer. Her hedder det ganske vist: paa Guds Naade i Christo Jesu, paa Guds inderlige Forbarmelse, som ikke skal lade min arme Sjæl omkomme, i hvor stor en Synd er jeg end er, thi saa siger vor Dags Text selv: vor Gud skal mangfoldigen tilgive, hos ham er megen Forladelse eller han er rund til at forlade. Item vor Gud skal forbarme sig; han er Forbarmelsesernes Fader, det skal nok frie mig.

Denne daglige Ubflugt er nu snart tilstoppet for dem, som ikke ville være seende blinde og gjøre ved Skriftens Læsning, ligesom Satan pleier, naar denne Løgnens Fader beraaber sig paa Sandhed; thi da tager han albrig den fulde Sandhed i sin Sammenhæng, men her og der noget. Lader os i den rette Sammenhæng eftertænke nogle saadanne Sprog, som handle om Guds Naade, og see, hvem den angaaer. Lader os først beseer vor Text selv: den Ugublige forlader sin Vej, og hver, som gjør Uret, sine Tanker, og omvender sig til Herren saa skal han forbarme sig over ham, og til vor Gud, thi han skal mangfoldigen tilgive.

Her spørger jeg dig, o ugubelige Sjæl! enten du er af det fine eller grove Slags? naar vil Herren forbarme sig? er det ikke da, ja just da, naar du aflader fra din Vei's Bilsfarelse?

Sandt nok, at længe før din Omvendelse, ja af Evighed har Gud forbarmet sig over dig og mig og alle arme Syndere, da han saae os ligge nedtraadte i vort eget Blod (Ezech, 16.), og hvis hans Forbarmelse ikke var gaaen foran eller kommen os tilforn, da var albrig Noget bleven omvendt. Men den Forbarmelse, vor Text taler om, forklæres jo strax om en Rundhed til at forlade, eftergive, retfærdiggjøre, saliggjøre; og om den Guds Forbarmelse spørges her: hvem kan trøste sig ved den? Hvem skal have Deel i den? Mon det være de, der blive hængende i deres onde Vei, vælte sig i deres gamle Sæle, holde ved deres gamle Sind, deres gamle Hoffærdighed, gamle Retfærdighed, gamle Sværmeri og Sværmeri, gamle Tyvetrækker, gamle Løgne, Bagvæstelser og Falskheder?

Al nei! hør her staaer langt anderledes; den Ugubelige, som vil finde Forbarmelse og Forladelse, skal aflade fra sin Vej, sin Vane, sit syndige Væsen, ja efterdi alle udvortes Ord og Gjæringer flyde af Hjertets indvortes Digten, Tragten, Tanke og Begjærlighed, saa staaer her: han skal endogsaa aflade fra sine

Tanker, tage fat paa sin Forbørvelfes Noð, af inderste Sjæl og Hjertets Grund erkjende, hade, fortryde, forbande, forðømme og forkaste sine Synder, uden Undtagelse og uden Skaansel.

Uf samme Slags ere alle andre Naabeløfter og Forjættelser i Skriften, de staae ingensteds absolute; de sige aldrig, at Gud vil være en Synder naadig, og rund til at forlade ham, enten han er bødferdig eller ubødferdig, troende eller vantroe, lydig eller uldig; men de have alle en Condition, et Vilkaar hos sig. Saa hedder det jo, Ef. 1, 16. 17. 18.: „Troe Eder, vorder rene, borttager Eders Jbrætters Ondskab fra mine Dine, lader af at gjøre Uld, lærer at gjøre Godt, søger Ret, hjælper en Fortrykt tilrette, skaffer en Faderløs Ret, udfører Enkers Sager. Kommer saa og lader os gaae irette med hverandre, siger Herren: dersom Eders Synder end vare som Purpuret, da skulde de blive hvide som Sneen; om de end vare røde som Skarlagenets Farve, da skulde de blive som den hvide Uld. Item Ezech. 33, 11.: Saa sandt jeg lever, siger den Herre, Herre, jeg har ikke Behagelighed i den Ugudeliges Død, men i det, at den Ugubelige omvender sig fra sin Vel, at han maa leve.“ Mærk vel: først omvende sig, det er, antage den omvendende Naade, der leder til Omvendelse, og saa leve, saaledes i denne Omvendelses-Orden finde Liv, Retferdighed og Salighed. 1 Joh. 1, 7.: „Dersom vi omgaaes i Lyset, ligesom han er i Lyset, da have vi Samfund med hverandre, og Jesu Christi Guds Søns Blod renser os af al Synd.“ Som da det Haab, at blive salig uder Omvendelse, er ugrundet og forgjæves, saa er det og desuden ugudeligt, Ps. 50, 21.: „Disse Ting har du gjort og jeg har tiet, da har du tænkt, at jeg skulde aldeles være ligesom du.“ See her en Tanke, som fornærmer Guds hellige Majestæt, naar den Ubødferdige mener, vor Herre skal nok tage ham til Naade foruden Omvendelse, følgerlig agte Synden saa lidet som han.

Denne er da Sandheden, Elskelige! al, at den nu maatte gaae os ret til Hjerte! Disse ere Omvendelsens Forhindringer, al! at Enhver maatte see, hvilken af de tre Slags, der egentlig hindrer og holder hans Hjerte! Paa denne vort Lands almindelig Bøds- og Bedringsdag bør jo Enhver, som har mindste Følelse af Samvittighed, endogsaa af en naturlig Samvittighed, af blot naturlig Kjærlighed til sin egen Sjæl, opvækkes til Eftertanke og Selvprøvelse.

Dagen er og kaldes almindelig; men den Sag, som deri steer, skal ikke være blot almindelig, men særdeles, det skal ikke blive ved en almindelig Sang og Bøn, almindelig Betjendelse, almindeligt Forbedrings-Løfte; nei, Enhver for sig skal paa denne almindelige Bebedag gjøre noget særdeles for sin egen Sjæl, og

for alle Ting anstille en særdeles Selvsprøvelse, med særdeles Spørgsmaale til sig. Er du omvendt eller uomvendt? Kalder du paa Herren af et oprigtigt eller hykkelsk Hjerte? Afslader du fra dine forrige onde Veie, onde Tanker, Lyster og Begjæringer? Er du virkelig omskiftet og forandret i dit Sind's Aand, eller er du endnu findet efter Verden?

Finder man dette sidste, da maa man jo vel atter spørge: Hvorfor er du endnu uomvendt? Hvorfor har den saliggjørende Guds Naade endnu ikke ved sin Tugt ført dig saavel som Andre til at forlade Ugudelighed og de verdslige Begjæringer, og leve maadeligen, retfærdigen og gudeligen i denne Verden? Hvad har hindret og holdt dig tilbage fra Omvendelsens vei? Har det ikke været en daarlig Indbildning, at du allerede var omvendt, da du dog ikke er det? Hvad hjælper dig da denne Indbildning? Det Onde, du ønsker at undgaae, er jo intet indbildt Onde, men et virkeligt Onde, et sandeligt heedt Helvede; det Gode, du ønsker dig efter Døden, er jo intet indbildt Gode, ikke en indbildt Himmel, men en sand virkelig himmelsk Salighed med Gud og hans Helgene. Til saadan sand Salighed kan du jo ikke komme, uden paa Sandhedens vei: Indbildning vil ikke hjælpe, men vel hindre og holde dig tilbage.

Men er man da overbevist om sin uomvendte Tilstand, følger man sit uomstaarne, onde, urene og haarde Hjerte, og hindres endnu ved daglig Opsættelse fra een Tid til den anden, da er jo saadan Tilstand ei mindre ulykkelig, ja saa meget ulykkeligere, som man ved enhver Opsættelse beslutter at sanke Synd til Synd, at samle Brede til Bredens Dag, at friste Guds Langmodighed, og omsider at henrykkes midt i sine Synder til et evigt Pinested.

Gaaer nogen Synders Forblindelse saavidt, at han ikke engang troer Omvendelsens usorbigjængelige Nødvendighed, men mener, at Gud, som er rund til at forlade, skal være den naadig, som har syndet paa Naade, og gjøre den englelig i Himmelen, som her har levet djævelig paa Jorden, da vil saadan Daare alt for sig selv see sig bedragen, og med sit hykkelske Herre! Herre! henvist til Løgnerens Deel, som er i Pølen, der brænder med Svovl og Ild.

O arme, uomvendte, usalige Synder! Eders Sikkerheds Marsag maa være, hvilken den vil, saa vider, at denne Dag er Eders Hjemsgjælses-Dag. Bliver den ikke Eders Omvendelses-Dag, da skal den blive til et Vidnesbyrd imod Eder paa den store Bredsdag, naar Herren, som nu i Langmodighed bærer Bredens Kar, vil bømme Jordens Kred's med Retfærdighed og give enhver efter sine Gjæringer. Men ak! hvi ville I bøe, I fortabte Faar

af Israels Huus, I arme Sjæle, som endnu staae til at rebbe som Brande af Ilden? Al! jeg beder Eder, og vor Herre Jesus beder selv med mig: Vader Eder forlige med Gud. Han beiler efter Eders Hjerte, han tilbyder Eder sit Hjerte, sin Naade, sin Salighed og alt det, han har, ville I endnu søge ham, thi endnu kan han findes, ville I endnu kalde paa ham, endnu er han nær, ja saa nær, at han staaer for Eders tillukte Hjertes Dør og banker. Høre I ikke hans Røst, føle I intet til hans Banken, til hans Bevægelse, Bestraffelse, Overbeviisning?

O! dersom I mærke mindste Naades Løften og Dragen hos Eder, da lader den for Jesu Døds og Eders egen evige Saligheds Skyld ikke gaae frugtesløs forbi, men begynder paa denne Bededag ret alvorligen at bede, at banke og rabe af det Dybe om Naade og Forbarmelse, saa skulle I see og finde i levende Forsarenhed en ret levende og kraftig Forklaring af Guds Naade i Christo Jesu mod arme Syndere, saa skulle I forstaae, hvor megen Forladelse der er hos Herren, hvor rig og rund han er til at forlade, hvor salig den Mand er, som Overtrædelse er forladt, hvis Synd er skjult, og hvor usalig Eders Tilstand hidindtil har været i Synden, hvor daarligen I forhale Eders Omvendelse.

Hernæst har jeg endnu libet at erindre Eder af den Ilden Hob, som allerede tilforn ere blevne Evangelio lybige, dog ikke saa lybige, at I jo hos Mandens Villighed finde Kjøbets Skrybelighed, og ønske derfor mere Kraft, Mand og Naade til at fuldføre Striden mod Eders overblevne Fiender. Al, kjære Sjæle, som altid vaage og bede, bruger i Dag dobbelt Alvorlighed i Bønnen; henter paa denne Bededag ny Kraft af det Høie; ydmygger Eder endnu dybere, end I pleie, for Eders Pagtes Gud; beder ham endnu alvorligere, end I pleie, at han vil fuldføre, hvad han har begyndt i Eder; lader Eders Mund og Hjerte i i Dag være ret vidt opladt mod Himmelen; beder for Eder selv og Andre, at I kunne blive helbredte; søger Herren af ganste Hjerte, kalder paa ham af al Magt; stræber med Bønner og Forbønner at afværge den Guds Brede, som efter vor Fortjeneste kunne ramme Landet, og række til alle dets Indbyggere; stræber at bøde Guds gode, fromme og faderlige Hjerte til den almindelige Bøjskerds Befordring i Kirken og Landet, i Kongens Huus og hver Mandes Huus. — Nu Herren, som er rig paa Barmhertighed over alle dem ham paakalde, han lære os at bede efter sin Villie, og give os alt, hvad der tjener til vor Fred. Ham være Ære i al Ewighed. Amen!

Fjerde Søndag efter Paaske.

Evangelium, Joh. 16, 5—16.

I fjerde Mosebog 13de Cap. v. 1. 2c. læse vi, at Moses, efterat Israels Børn næsten vare komne til det forjættede Land, da ifølge Guds Befaling udsendte de fornemste Mænd i Israel til at bespeide Canaans Land, og sagde til dem: Drager herfra op i Sønden, og I skal gaac op paa Bjergene, og I skal besee Landet, hvordan det er godt eller ondt, og det Følk, som der boer ubi, om det er stærkt eller svagt, libet eller meget. Og I skal være frimodige, og tage af Landets Frugt. Men det var paa den Tid, da Viindruerne vare først modne. Og de gik op, og bespeidede Landet, og de kom til Escols Bæk, og affstare der en Bilqvist og en Viindrueskase, og de bare den to paa en Stang, og af Granat-Æblerne, og af Figenerne. Men de vendte tilbage fra at bespeide Landet, der fyrretyve Dage vare til Ende. Og de gik og kom til Mose og Aron, og til al Israels Børns Menighed, og de lode dem see Landets Frugt og sagde: Vi kom til Landet, som du sendte os til, og det saame flyder end ogsaa med Mælk og Honning, og denne er Frugten deraf. Lader os dog gaac op og indtage det til Eiendom.

Denne Historie har en skøn, aandelig Betydning, hvilken smukt passer sig til Dagens kjære Evangelium; thi ligesom Josva, der var den Fornemste iblandt Israels Børn af Mose Udsendinge og Bud, medbragte til Israels Børn i Ørkenen en herlig, sød Viindrueskase fra det forjættede Land, hvoraf de skulde slutte, hvad for et godt og herligt Land det var, som Gud havde forjættet dem at give, paa det de skulde have desto mere Lyst, Begjærighed og Længsel derefter: saaledes har ogsaa den himmelske Josva, vor Herre Jesus Christus, fra det evige Livs og den evige Herligheds rette forjættede Land medbragt den rette, søde, himmelske Viindrue, den Helligaands Trøst, ja har fra Himmelen af sendt den Helligaands rette Glædes-Viin, der vederqvæger og trøster vore Hjerter i denne Ørken, i denne Taares Dal, i vor Trængsel herneben. Derfor siger han: „Det er eder gavnligt, at jeg gaaer bort; thi gaaer jeg ikke bort, skal Talsmanden ikke komme til eder; men gaaer jeg bort, saa vil jeg sende ham til eder.“ Denne ædle Viindrue voxer ved Druebækken, det er, hos os, af vor Herres Jesu Christi hellige Bunder; det er den blodrøde Bæk, der er de søde Viindruer afflaaret. Ved Stangen, hvorpaa hiin Viindrueskase maatte bæres af tvende

Mænd, forstaaes Guds Ord, hvori denne æble Viindruue, som er Christus med hans værbige Helligaand, bliver os frembaaret; og de toende Mænd ere det gamle og nye Testamente, hvor vi finde samme æble Viindruueklase. Dertil have de ogsaa bragt os de himmelske Granat-Æbler; thi et Granat-Æble er en herlig Hjertestyrkning: „Saaledes kommer Aanden vor Strøbelighed til Hjælp, og træder frem for os med usigelige Sukke,“ Rom. 8, 26. Og ligesom Hjertet er Styrken i et menneskeligt Legeme — thi naar det bliver styrket, saa er det ganske Legeme stærkt — saaledes er Troen det aandelige, indvortes Mennesskes Hjerte; thi naar Troen, formedelst det himmelske Granatæble, den Helligaand, bliver styrket, saa ere alle Dyder stærke og skjønne. Og ligesom Josva medbragte Figen fra det forjættede Land — Figen har denne Kraft, at de udbrager Giften af alle forgiftede Saar, naar man enten er bestadiget med forgiftet Gæver eller Kugle, som ogsaa med pestagtig Gift, hvilket Kong Ezechias's Exempel bevidner; da Propheten Esaias befalede, man skulde lægge en Figen til et Plaster paa hans Byld, saa han skulde leve, Es. 38, 21. —: saaledes har den Helligaand fra Himme-len af medbragt os den æble Figen: Syndernes Forlæbelse, hvilken udbrager Synde-Giften og læger Synde-Saarene.

Altjaa kunne vi nu af disse herlige Frugter slutte os til, hvad for et kosteligt Land det rette, evige, forjættede Land maa være. Derfor skulle vi længes og have en hjertelig Attraae derefter, og slutte saaledes: Trøster Gud os saa rigeligen i denne Verden, og sender os den Helligaand, hvor meget mere og herligere vil han da ei trøste os i det evige Liv? Her fornemme vi i vort Kors og Trængsel en liben Draabe himmelsk Trøst af de himmelske Viintræer, Granatæbler og Figener; men hisset vil vi i al Evighed have det hele Land, fuldt af evig Trøst og Glæde. Derfor skulle vi af den 98de Ps. v. 1. 2c. synge: „Sjænger Herren en ny Sang; thi han haver gjort underlige Ting. Herren kundgjorde sin Salighed; han aabenbarede sin Retfærdighed for Hedningers Dine. Han kom sin Mistundhed og sin Sandhed ihu imod Israels Huus; alle Verdens Ender saae vor Guds Salighed.“

Vi ville nu betragte: 1. Den skjønne Trøst, som vi have af Herrens Gang til Faderen, og hvorledes Herren bruger det, som bedrøver Disciplene, til en salig Trøst. 2. Den Helligaands Embede i at straffe Verdens Bantroe, prædile Retfærdighed, forkynde Dom og forklare Christum.

1. Den Trøst, som vi af Dagens Evangelium have, bestaaer heri, at Herren med sit Exempel, nemlig det hellige Kors, viser os Veien til Faderen; saa og, at vi ofte skulle tænke

paa det Sted, hvor Herren er hængangen, og sige: *Åh, kjære Herre!* hvor er du hængangen? Naar skal jeg komme derhen? Til- lige have vi af dette Evangelium den Trøst, at han seer og kjen- der vort bebrøvede Hjerte, samt at det er os saare godt, at han er hængangen; thi han har derved sendt os den Helligaand. Thi saa siger han: „Men nu gaaer jeg hen til den, som mig udsendte.“ Her have vi den herlige og salige Trøst, at Christus Jesus, Guds Søn, selv kalder sit Kors, sin Lidelse og Død, sin Opstandelse og i Følge deraf ogsaa vor Trængsel, Nød og Død, en Gang til sin himmelske Fader. Saa lærer han os og med disse Ord: „Som mig udsente,“ at han er Guds Udsendte og Legat, og at han har det høieste Kalb, Embede, Magt og Be- faling, ja et meget høiere Kalb end alle Engle i Himmelen, og alle Hellige paa Jorden, det Kalb nemlig, at forløse det menne- stelige Kjøn fra Synden, at forsoner Gud, og at gjøre Menne- stene evig salige. Og det har ei anderledes kunnet stee, end formedelsk hans hellige Lydighed indtil Korsets Død, hvorved baade vor Ulydighed er forsonet og Guds Retfærdighed opfyldt. Og efterat have forrettet dette, opfyldt den fuldkomne Lydighed og lidt Korsets Død, er han atter gangen til Faderen, som ham udsendte. Heri bestaaer da alle Troendes høieste Trøst; thi Christi Lydighed er vor Retfærdighed, og hans hellige Død er vor fuld- komne Forløsning. Han er sendt arme Syndere, og for deres Skyld er han kommen fra Faderen og er atter gangen til Fa- deren. Naar I nu i Evangelium høre Christum tale og sige: „Jeg er nu hængangen til ham, som har sendt mig,“ saa er det saa meget, som siger han: Jeg har nu fuldkommelingen betalt for dig og alle arme Syndere; jeg er for deres Synders Skyld død, og for eders Retfærdigheds Skyld atter opstanden. Og uagtet mit Kors og min Død har været mig en suur og bitter Gang, saa er jeg dog derved kommen til Faderen. Saaledes, min kjære Christen! er dit Kors og din Død, om det end er en suur Gang dog en Gang til Faderen. Naar du derfor er i Trængsel, ja i Dødsnød, saa tænk paa det Herrens Ord, og lær smukt at eftersige ham samme: „Nu gaaer jeg hen til min kjære Fader i Himmelen, og følger min Herre efter igjennem Kors og Død ind i Herligheden, hvilken Vej han er gangen før mig.“ Han siger i Joh. 14, 6.: „Jeg er Veien,“ som du i Troen paa mig skal vandre, i Levnet efter mit Exempel, og i Kors og Død formedelsk min Kraft og Styrke; — „Jeg er Sandheden,“ som du skal troe; — „Jeg er Livet,“ hvortil du maa trænge dig igjennem.

Paa det Sted, hvor Herren er hængangen i sin Herlighed, skulle vi ofte tænke, og sige til Herren: *Åh, kjære Herre!* hvor

gaaer du hen? Dertil formaner Herren os, ibet han siger: „Jungen af eder spørger mig: hvor gaaer du hen?“ Her lærer Herren os, at det behager ham, naar vi tale og spørge om hans hellige Død, hvor han dog er hængangen; thi derpaa svarer Herren, og siger: Kjære Børn! betænk vel, at den Gang, som jeg er gangen, er Jungen tilforn gangen, Jungen er død en saadan forsmædelig Død, som jeg er; Jungen er bleven en Forbandelse for Verdens Synder, som jeg er; ved intet Menneſtes Blod og Død er Synden udryddet og Gud forsonet, uden ved mig; der er ei heller Nogen før mig indgangen i saadan Herlighed. See, Kjære Christen! det vil Herren, at vi skulle spørge efter og sige: Al, Kjære Herre! hvor er du hængangen? Det er, han vil, at vi ofte skulle tænke paa hans Død, samt paa hans evige, uudsigelige Herlighed, og at vi skulle længes efter samme, og skulle berefter; thi da skal visseſeligen vor Trængsel, Rors og Død blive os en Gang til Faderen i Christi Herlighed. O Kjære Herre! hvor er du hængangen? Naar skal jeg komme derhen, at see din Herlighed?

„Men siger Herren, fordi jeg haver talet dette til eder, haver Bedrøvelse opfyldt eders Hjerte.“ Dette er en Røn Trøst, at den Herre Christus seer og kjender vort forrigsfulde Hjerte, og siger ikke: I have et bedrøvet Hjerte; men et Hjerte opfyldt af Bedrøvelse. O, hvor mange ere ei saadanne Hjerter, som ere saa opfyldte af Bedrøvelse, at ingen Ting i Verden mere kan glæde dem, hvilken og Gud gjør, for at gjøre dem deelagtige i den himmelske Glæde. Naar et Menneſte bringer det derhen, at ei nogen jordisk Ting mere glæder ham, da er det et Beviis paa, at han er af død Verden, at han ei mere har et jordisk Sind, men at han er forenet med Gud. Da hedder det: „Vort Borgerſkab er i Himlene. Jeg lever, dog ikke jeg mere, men Kristus i mig.“ Phil. 3, 20. Gal. 2, 20. At vi saa meget sørge over dette Liv, naar vi skal døe, dertil er Aarsagen, at vi ikke ret har smagt det evige Livs Sødhed og Uendelighed; thi ellers ville vi glæde os, naar vor Afſtedsſtund nærmede sig, og sige: Gud være lovet! Nu gaaer jeg hen til Faderen i den evige Herlighed, hvorhen min Herre og Forløser er gangen, som har sagt: „Fader! jeg vil, at de, som du haver givet mig, skulle og være hos mig, hvor jeg er; at de maa see min Herlighed, som du haver givet mig,“ Joh. 17, 24. Da den Kjære Petrus saa den Herre Christum i hans Forklarelse og hans Herlighed, sagde han: „Herre! her er os godt at være; vil du, da ville vi gjøre tre Boliger her, dig een, og Moſes een, og Elias een,“ Matth. 17, 4. Det har været et Willede og et Speil af det evige Liv. Den Gud, som har ſkabt al

Deiligbed, maa jo selv hœ i den høieste Deiligbed. Kong Cyrus har steds høet paa saadanne Steder, hvor Varmen er tempereret, ligesom det er i Faaraarstiden, da Alt staaer i Blomst. Alt, hvor listig da at hœ der, hvor Kristus er i sin Herlighed, hvor Moses og Elias er i det yndefulde Væsen, i den sublimne Glæde. Naar Gud engang giver os en stjern Dag, saa sig vi: Det har i Dag været en stjern Dag, Træerne og Blomsterne ere fremstødte; men hvad er det imod det steds blomstrende Paradisets evige og stjerne Dag?

Derpaa skulle vi tænke, naar vort Hjerter er opfyldt af Bebrøvelse, og ei formeget bekymre os for det Timeliges Skjeb; thi jo mere man tænker paa det Timelige, jo mere bekymret bliver man; det gjør, at Forbandelsen og Døden stiller deri. Men jo mere man tænker paa det Evige, desto mere glæder det Hjertet. Og deraf er det kommen, at de kjære gamle Hellige have, formedelt de himmelske Ting's bestandige Betragtning, ganske forglemte Verden, ja de have allene seet derhen, hvorledes de i denne Verden kunde øste og meget smage den himmelske Glæde; derfor have de afvendt og afsondret sig fra Verden, og have søgt den Sjælens Hvile, hvori man fornemmer Gud.

De Naturligndige skrive, at der ere tvende Brønde i Verden, hvoraf den ene har den Bestaffenhed, at hvo, som drikker af den, den kan aldrig mere drikke nogen Viin. Saaledes den, som har ret smagt Livsens Vand's overvættes Sødhed, den samme agter ei senere nogen verdslig Lyst og Glæde. Den anden Brønd er saaledes bestaffet, at, hvo som drikker af den, den samme bliver Hjertet i Livet til en haard Steen, hvorom en Poet siger: „Cyconierne have en Flob, hvis Vand, naar det drikkes, gjør et steenhaardt Hjerter.“ Saaledes den, som drikker af Gjerrighed's Brønd, den samme bekommer et steenhaardt Hjerter, af hvilken Brønd Lot's Hustru havde drukket formeget, hvorudover hun blev til en Saltstøtte, det er, til haard Steen. Lader derfor den jordiske Bekymring ikke formeget opfylde eders Hjerter, men tænk derimod paa den evige Glæde og Herlighed, hvor det er godt at være og at hœ, der hvor Herren er. Herom siger David i Ps. 84, 2. 2c.: „Hvor elstelige ere dine Boliger, Herre Zebaoth! Min Sjæl begjærer og længes ogsaa at komme til Herrens Forgaarde; mit Hjerter og mit Kjøb raabe med Fryd til den levende Gud. Thi en Dag er bedre i dine Forgaarde end ellers tusinde; jeg udvælger heller at være ved Dørtærstelen i min Guds Hus, end at hœ i de Ugubeliges Pauluner.“

Efter som det nu er godt at være og at hœ i den evige Herlighed, saa siger Herren: „Det er eder godt, at jeg gaaer bort.“ O, hvor godt er det, kjære Herre! thi dersom du ei var

hengangen, saa kunde vi albrig komme til Faderen i den evige Glæde, og vilbe albrig have nogen Trøst; thi vi see, at dette Liv er fuldt af Jammer og Glendighed, og at endelig Døden henriver os alle herfra. Naar der ei nu skulde være noget andet Liv, saa vare vi jo de Glendigste iblandt alle Creature (1 Cor. 15, 19.); men nu du er hengangen, saa haabe vi, at du ei vil lade os tilbage, men ogsaa hente os efter dig. Hovedgrundene, hvorpaa vi bygge dette vort Haab at komme til dig, ere: 1) Din Forjættelse i Joh. 14, 3.: „Og naar jeg er gaaen bort, og saar beredt eder Sted, kommer jeg igjen, og vil tage eder til mig, at, hvor jeg er, skulle ogsaa I være.“ 2) Forløsningen; thi du har jo ikke kjøbt og forløst os til denne Verden, men til det evige Liv; derfor maa du jo tage os, som din kjøpte Arvedeel, til dig. 3) Den forhvervede himmelske Arvedeel; thi du er jo vor med al din Herlighed og Salighed; du er jo stænkent os af den himmelske Fader, derfor maa jo din Herlighed være vor Herlighed, og dit Liv være vort Liv. 4) Vi maa derfor see din Herlighed, paa det vor Troe og Haab ei maa være forgjæves, thi ellers var vor Troe falsk; men da du er vor Troes Begynder og Fuldkommer (Ebr. 12, 2.), saa kan den ikke være falsk, og da maa endeligen det følge, som vi troe. Al, kjære Herre, hvor godt er det nu, at du er hengangen! 5) Saadant maa den Helligaand prædike i vore Hjerter, hvorfor Herren her sætter den femte Trøst: „Thi gaaer jeg ikke bort, skal Talsmanden ikke komme til eder; men gaaer jeg bort, saa vil jeg sende ham til eder.“ O send kjære Herre; send, thi det er høiligen fornøden. Paa det at vi nu maatte have et vist Tegn, Pant og Vidne paa, at vi skulle komme til Kristus i hans evige Herlighed, derfor saa har Herren sendt os sin Hellig-Aand fra Himmelen. Ligesom man forsegler et Document til Tegn paa, at man vil visseligen holde den deri givne Forpligtelse, saaledes har vor Herre Kristus beseglet vore Sjæle med sin Helligaand, og trykt sit eget høiadelige, guddommelige Segl i vore Sjæle. Ligesom en Konge lover sine Undersaatter noget, og trækker sin Signetring af, og siger: Der har du min Signetring til Pant: Saaledes har vor Konge Kristus ogsaa gjort, hvorfor det ei heller kan feile, at vi jo visseligen skal komme til ham. Herom siger St. Paulus i Eph. 1, 13. 14.: „I ere, der I troede, blevne beseglede med Forjættelsens den Helligaand, som er et Pant paa vor Arv, til Eiendoms-Folkets Forløsning, til hans Herligheds Lov.

2. Den Helligaands Embede bestaaer efter dette hellige Evangeliums Anviisning i fire Stykker: 1. Straffer han Bantroen. 2. Prædiker han Christi Retfærdighed. 3. For-

kynder han Verden og Djævelen Dommen. 4. Forklarer han Christum.

1. Vantroen er en skjændig og stor Hjertens Blindhed og Mørke, hvor der er ingen hjertelig Tiltroe eller sand Tillid paa Guds Barmhjertighed, ingen barnlig Kjærlighed og bestandigt Haab paa Guds faderlige Naade. I hvilket Mørke Satan er virksom og kraftig, og bevæger det fiendtlige, forstokkede Hjerter til Afguderie, falsk Lærdom, ugubeligt Levnet, til onde Tanker, Ord og Gjerninger, Gjerrighed, Hoffart, Misundelse, Brede, Uretfærdighed, Løgn, Bedrageri, Ubarmhjertighed, Bespottelse, Ulydighed, Utugt, Bagtalelse og alle onde Lyster, hvilke alle, som onde Frugter, vore af Vantroens onde Rod. Ja, siden Satan har sin Gjerning i Vantroens Børn (Eph 2, 2.) og forener sig med dem, saa er ingen Synd saa stor, som jo ei Satan ved en Vantroende, som ved sit Værktøj, kunde fuldføre. Vantroens Vildebe og Speil er det ægyptiske Mørke, hvori Djævels-Larvene vise sig, saa Menneskene forstrækkes; der kan den ene ei see den anden for Ubarmhjertighed, men de ere ligesom bundne med Mørkeheds Lænker. Ja, Vantroen er den største Synd, Hoved-Synden, hvoraf alle andre Synder udslyde. Hvor Vantroen forbliver, der bliver ingen Synder forladte; men hvor Troen er, der blive alle Synder, om de endog vare blodrøde, for Christi Skjold forladte; thi Troen er et herligt, skjönt Lys i Hjertet, en hjertelig Tiltroe og sand Tillid paa Guds Barmhjertighed, med barnlig Frygt, Kjærlighed, bestandigt Haab paa Guds faderlige Naade, ved hvilken Christus boer i vore Hjerter, forener sig med os, lever i os og vi i ham.

Denne Troe renser Hjertet fra Kjødets døde Gjerninger, virker allehaande Dyds Frugter, fornyer Hjertet efter Christi Vildebe, saa at Mennesket bliver stedse Christo mere liig, seer paa det Tilkomende, bestuer den evige Herlighed, er et Livets Lys, hvilket vederqvæger og trøster i al Nød. Ja, om det end gaaer et Menneske nok saa ilde, dersom Troen er der, saa har han Trøst; thi den afværger Fortvivlelse, modstaaer Djævelens Anfægtninger, den er den Sæter, som overvinde Verden (1 Joh. 5, 4.), den gjør retfærdig i Christo og fører den evige Salighed med sig.

Denne Troe vil snart vise sig og aabenbare sig: hvor den er i Hjertet, der ere Retfærdigheds og Andens Frugter, hvormod der, hvor Vantroen er, der regjerer intet andet end Kjødet, Djævelen og Helvede. Thi ligesom de Troende bære baade Gud og Himmelen i Hjertet, saaledes bære de Vantroende Helvede og Djævelen i deres Hjerter. Saa er det da Vantroen med dens Gjerninger, som den Helligaand vil straffe; men Vantroens allerførste Frugt, som først udspringer af denne Rod, er Hoffær-

dighebed, Brede, Had, Misundelse, Løgn og Bagtalelse. See til disse Vantroendes Gjerninger, — kunde ogsaa Djævelen være grummere, Døden bitterere og Helvede giftigere, end nuomstunder Menneskenes Hjerter og Tunger ere? Og dog sige de, at de ere Christne og troe paa Christum. O du falske Christen! Troen vil ikke gjøre dig et saadant giftigt Hjerter, ei en saadan bitter Galdemund, og ei en saadan mordisk Tunge. Dette ere sandelig ikke Troens, men Vantroens Frugter: de ere Djævelens Gjerninger i Vantroens Børn, og ere Vidner om din evige Fordømmelse, dersom du ikke bliver anderledes og gjør Omvendelse. Hvo, som er en ret troende Christen, den beslutter sig paa at efterfølge sin Herres Christi Fodspor, at paatage sig Christi fromme Hjerter og hans huldsalige Mund. Gjør du det ikke, og siger dog, du er en Christen, saa lyver du og bedrager dig selv, og er et Vantroens og den evige Fordømmelses Barn; thi hvorledes kan du være en Christen, naar du ei har det mindste Christeligt hos dig? Er du troende, hvorfor gjør du da alle Vantroens Gjerninger, værre end en Hedning? O den store Vantro, som stikker i dig! Hvor kan du sige, du troer, naar du ei vil efterfølge den, du troer paa? Saa libet, som en Bindrue vover paa en Tornebush og en Figen paa en Lidselbush (Mtth. 7, 16.), ligesaa libet kunne gode, Christelige Frugter vore i saadant uchristeligt, vantroende Hjerter. Er du et christtroende Menneske, og har et saadant fiendtligt, morderisk, usorsonligt Hjerter imod din Næste og din Øvrighed, ja saadanne Basilisk-Dine, som med Blikket døder og forgifter En? Mener du endog at kunne være en Christen? Har din Herre Christo ogsaa gjort saaledes? Hvorledes kan du bære Christi Billede, naar du seer ud som en Djævel? Hvorledes kan du bære en troende Christen, naar du efterfølger Djævelen i Hoffærdighed og vandre i Lucifers Veie? Er det en Troe, naar du i Gjerrighed er lig Helvede, der aldrig bliver mæt? (Ordspr. 30, 16). Hvad er det for en Troe, som aldrig mættes, og som kun seer paa Jorden? Jo, det er en Svine-Troe! Har du din Trøst alene i Verden, saa maa du ogsaa blive evig til Skamme. Er du en troende Christen, og lever dog i offentlig Horerie og Utugt? Har din Herre Christus lært dig det? Er det din Troe? Er du en troende Christen, og bespottet din Herres Christi Wunder og Sakramenter? Intet troende Menneske vil spotte sin Herre og Freløser; men det gjøre de Vantroende, som høre blandt Djævelens Tal; de spotte Gud og Christum. Er du en Christen, og har dog en gruelig Ulydighebed imod din Øvrighed, Prædikanter, Fader og Moder? Nei, min Ven, din Ulydighebed vil ei gjøre dig til nogen Christen, men til en Satan, der betyder en Modstander, som modstaaer Gud og

hans Orden. Djævelen har bragt Ulybighed ind i Verden, da han forførte vore første Forældre til Ulybighed imod Gud, hvorfor al Ulybighed kommer fra Djævelen. Betænk dog det og følg ikke Djævelen saaledes efter i Ulybighed; men ville I være Christne, saa følger eders Herre Christum efter, og træder i hans Ulybighed, som ærede Ørighedens Magt, da han sagde til Pilatus: „Du havde aldeles ingen Magt over mig, dersom den ikke var dig given herovenfra,“ Joh. 19, 11. Har nu Gud givet den hedenske Ørighed dens Magt heroven af, hvor meget mere da den Christne Ørighed? Hvorfor ville I nu stride imod den Magt, som er af Gud? De Ulybige have en mægtig Herre, mod hvem de stride, og det vil ei lykkes dem. I maa ikke see paa Ørighedens Personer, at de ere Menneſter, hvilket er sandt; men I maa see paa deres Magt, som er af Gud og paa deres Embede. De Ulybige strider ikke mod Menneſter, men mod Gud og hans Magt; det skulle I ikke kunne modſige. See, hvorledes Gud fra Begyndelsen af har holdt sin Haand over Ørigheden, og om den endstjont er bleven undertrykt, saa har dog Gud atter givet den det Regimente og den Magt, som er Guds, ligesom den 75de Ps. v. 4. siger: „Landet, og alle de, som boe derudi, vare smeltebde; jeg, jeg befæstede dets Pillere.“ Dette er nu den store Vantro, som den Helligaand vil straffe.

For det andet vil den Helligaand prædike Retsfærdighed, det er, han vil gjøre til intet og forðømme al Verdens Roes, Ære og Herlighed, samt alt, hvad som for Verden er høit og stort, at det vil visne, borttørres og affalme, ligesom Blomsterne, naar Vinden blæser derpaa, som Esaias siger i det 40de Cap. Han vil prædike, at der i al Verdens Ære, Rigdom, Herlighed og Vellyst ei er noget Liv, ei nogen Salighed, ei nogen Retsfærdighed, ei nogen Frelse, men ibel Død og Forðømmelse. Ja han vil prædike, at intet Menneſte ved sig selv, ved sin egen Vidsdom, Retsfærdighed, Hellighed, Fortjeneste, eller ved al sin Formue, Kunst og Kraft kan blive retfærdige for Gud og erlange Salighed, men at udenfor Christo og hans Fortjeneste er ibel Uretfærdighed, Synd, Helvede, Forbandelse, Brede, Død og Forðømmelse. Thi hvad Christus, den Allerhelligste, ikke helliger, det er for Gud en Vederstyggelighed; hvad Christus ikke forsoner, det bliver under den evige Brede; hvad Christus ikke velsigner, det bliver under den evige Forbandelse; hvad Christus ikke gjør retfærdig, det bliver i Synden; hvad Christus ikke forløser, det bliver forðømt; hvad Christus ikke gjør levende, det bliver i den evige Død; hvad Christus ikke fører ind i Himmelen, det bliver i Helvede, — hvorfor den ganſte Verden udenfor Christo er forløren og forðømt. Men i Christo finde alle arme Syndere de-

res Retfærdighed, alle Uværdige deres Hellighed, alle Uforstandige deres Wiisdom, alle Fangne deres Freløsning, alle Bedrøvede deres Trøst, alle Corrigfulde deres Glæde, alle Elendige deres Tilflugt, alle under Forbandelsen deres Velsignelse, alle Vilbsfarende den rette Vej, og alle, som ere i Døden, det evige Liv. Han er alle Mennesker en almindelig Frelse, han er alle Mennesker Alt; i ham kan ingen Mangel blive funden, men ibel fuldkommen og overflødig Fyldestgjørelse; thi han er en almægtig Gud. Og derfor har vor Frelser maattet være en sand Gud, paa det at i ham ingen Mangel eller Feil maatte blive funden, saa at alle Mennesker skulle af ham, som af en uubtømmelig Kilde, se Liv, Salighed, Hellighed, Retfærdighed, Wiisdom, Freløsning, Yndest, Naade og Velsignelse. Og derfor er vor Frelser ogsaa et sandt Menneske, og den menneskelige Natur forenet med Gud, paa det at alle Mennesker skulle i ham have en vis Trøst, at han tilhører alle Mennesker, som ere komne fra Adam; thi han er den anden Adam, Livets Stifter. Ligesom af den første Adam Synden og Døden er kommen over alle Mennesker, saaledes kommer af Christo Retfærdighed og Liv over alle dem, som formedelst Troen ere fødte af ham. Hvo, som ei troer dette, han er forbandet og evig forloren! Det er den Retfærdighed, som den Helligaand prædiker.

For det tredie forkynder den Helligaand Verden Dommen, at denne Verdens Fyrste er dømt. Derom siger Herren i Joh. 14, 30.: „Denne Fyrste kommer, og haver slet Intet i mig.“ Og i Joh. 16, 33.: „Værer frimodige! Jeg haver overvundet Verden.“ Tillige i Joh. 12, 31. 32.: „Nu er denne Verdens Dom; nu skal denne Verdens Fyrste kastes hen ud. Og jeg, naar jeg bliver ophøiet fra Jorden, vil jeg drage Alle til mig selv.“ Det er, ligesom alle Troende ere formedelst Christi uskylelige Død forsonet med Gud og retfærdiggjorte, saaledes er Djævelen og alle Vantroer formedelst Christi Død dømt og for dømt; „thi hvo, som ikke troer, er allerede dømt,“ Joh. 3, 18. Saaledes er Dommen allerede gaaet over Djævelen og over den vantro Verden, alene at Dommens Execution og Fuldbyrkelse vil først stee paa den yderste Dag. Derfor er nu Djævelen, tilligemed de Mennesker, som tilhænge ham, allerede for dømt; og derfor saabanne Mennesker ei vil gjøre Bob og forandre deres Levnet, saa have de efter dette Liv ei at vente andet end den evige Fordømmelse. Det gaaer her til som i Krigen, hvor man, efter den opreiste Fane og Banner, maa dømmes, hvem som er Ven eller Fiende, og til hvilken Fane man hører. Saaledes er den korsfæstede Christus med sin Korsfane opreist til et Banner; hvo som betragter det, den mærker snart, hvorfra han hører, og

hvo som ikke hører derunder, men stiller i Vantro, den er alle-
rede dømt, og er evig forfærdet. Den rette Fane er rødt og hvid,
det er, vi skulle ved Christi Blod blive sneehvide. Derfor siger
St. Paulus i Apost. Gjern. 17. 30. 2c.: „Gud derfor, som
haver overseet i Vanvittighedens Tider, hyder nu alle Mennesker
allevegne, at omvende sig; fordi han haver sat en Dag, paa hvil-
ken han vil dømme Jorderige med Retfærdighed ved den Mand,
hvilken han haver bestillet til det, som holder alle Troen for,
efter at han haver opreist ham fra de Døde.“ Denne Dom
skal den Helligaand forkynde alle Mennesker, hvem det er bestil-
let engang at dø og efter Døden at møde for Dommen. Gjør
derfor Omvendelse, paa det at Døden ikke skal overile eder, og
I komme at høre den Guds strenge Retfærdigheds Dom: „Gaaer
bort fra mig, I Forbandede! i den evige Ild, som er beredt
Djævelen og hans Engle,“ Matth. 25, 41.

For det fjerde vil den Helligaand forklare Christum, det
er, ved Evangelii Prædiken gøre ham bekendt i al Verden. Han
vil prise Christi Kjærlighed i hans Manddomsannæmmelse, Christi
Blissdom i hans Lære, Christi Hellighed i hans Ustyrlighed, Chri-
sti Gubdom og Almagt i hans Undergjærninger, Christi Forløs-
ning i hans Blod, Christi Seier og Triumph i hans Opstandelse,
Christi Herlighed i hans Himmelfart og Sæde hos Guds Ma-
jestæts høire Haand. Saa vil han og opfylde de Troendes
Hjerte med Lys, Erkjendelse, Fred og Glæde. Alt, hvad han
vil lære os, det vil han tage af Christo, som af en uudtømmelig
Saligheds-Kilde, og vil lede os i al Sandhed, det er, i
vor evige Midlers og Forløvers Jesu Christi Naade, i alle hans
Velgjærninger og Gaver; thi hvad som er udenfor ham, er idel
Løgn og Mørke; i ham alene er idel Lys, Liv, Frelse og Salighed.

Vi ville slutte med den 98de Ps. v. 1 2c.: „Synger Her-
ren en ny Sang; thi han haver gjort underlige Ting; hans
høire Haand og hans hellige Arm frelste ham. Herren kund-
gjorde sin Salighed; han aabenbarede sin Retfærdighed for Hed-
ningernes Dine. Han kom sin Mistundhed og sin Sandhed ihu
imod Israels Huus, alle Verdens Ender saae vor Guds Salig-
hed. Raaber med Glæde for Herren, al Jorden! raaber og syn-
ger med Fryd, og synger Psalmer. Synger Psalmer for Herren
med Harpe og Psalmers Lyd; med Basuners og Trompeters Lyd,
raaber med Glæde for Herrens Ansigt, som er Ronge. Havet
skal bruse, og dets Fylde; Jorderige, og de, som boe derpaa.
Globerne skal klappe med Haand; Bjergene skal synge med Fryd
tillige, for Herrens Ansigt, thi han kommer til at dømme Jor-
den; han skal dømme Jorderige med Retfærdighed, og Folkene
med Oprigtighebet.“ Amen.

Femte Søndag efter Paaske.

Evangelium, Joh. 16, 23—31.

Dette kjære Evangelium er en ret deilig Bebe-Klokke, med hvilken Guds evige Søn vil opvække vore lade og listolde Hjerter til andægtig, inderlig og hjertelig Bøn, da vor kjære Herre Christus, vor eneste Læremester, vel veed, hvor dorste og lade vi ere til Bønnen, og at vi uden den kjære Bøn ei kunne erholde af Gud noget sandt, bestandigt Gode, hverken til Legeme eller Sjæl; thi den Helligaand med sit evige Lys og sine Gaver kommer ikke til os, uden vi bede derom. Saa ere ogsaa alle timelige Goder, som et Menneske har uden Bøn og Taksigelse, intet andet end ibel Sjæle-Gift, Død, Helvede og Forbømmelse, og geraader et Menneske kun til Fordærvelse. Men Bønnen er sammes Kryderie, der gjør, at alle timelige Ting lyttes os vel til Legeme og Sjæl, at Velsignelse og ikke Forbandelse er deri; thi alt, hvad et Menneske gjør uden Bøn, det være hvad det være vil, det behager dog ikke Gud, men er ham en Berstygghed. Det er heller ingen Velsignelse deri; thi om det end en liden Tid grønnes og trives, eller har Udseende deril, saa bliver der dog endelig Forbandelse deraf. Tænk paa dette Ord: Alt, hvad du gjør eller begynder uden Bøn, er ei Gud behageligt. Ja ikke alene i gode Dage, men og i Korr og Trængsel er Bønnen en herlig Bægbom, og et Kryderie i al Sorrig og Bedrøvelse, der afværger Fortvivlelse, fordriver Ansægtning og Djævelen selv, samt lindrer al Ulykke. Hvor Bønnen ikke er, der kan intet Korr blive ret baaret; thi Bønnen er det eneste Midde til at lindre Korset og til at erlange Bestandighed og Forløsning. Derfor er Bønnen i det gamle Testamente antydet ved den liflige Røgelse, som vi see i 2 Mos. 30, 7. og i 3 Mos. 16, 12. Thi ligesom en liflig Rugt gjør Alt lifligt, saaledes gjør og Bønnen Alt behageligt for Gud. I 1 Mos. 8, 21. se vi, at da Noa efter Syndfloden offrede Herren Brændeoffer, der han var udgangen af Arken, da lugtede Herren en liflig Rugt, og sagde i sit Hjerte: „Jeg vil ikke mere herefter forbande Jorden for Menneskens Skyld, dog Menneskens Hjertes Tankter ere onde af hans Ungdom; og jeg vil ikke mere herefter slaae Alt, hvad der lever, saasom jeg haver gjort. Saalænge Jorden bliver endnu, skal Sæd og Høst, og Frost og Hebe, og Sommer og Vinter, og Dag og Nat ikke aflade.“ Bønnen paa det dyrebare Offer Jesu Christi Fortjeneste er Gud en sød

Lugt, behager ham vel, forsoner ham, og erlanger ogsaa timelig Velsignelse. Af Noa Velsignelse æde vi endnu alle; thi derved er Jorden atter bleven velsignet, som tilforn oversvømmedes af Syndfloden.

Vi ville nu betragte: 1. Hvor venlig Herren lofter os til Bønnen formedelt sin dyre Forjættelse og Gød, formedelt det huldjelige Navn Fader, formedelt sit Navn Jesus, formedelt Bønnens Frugt, som er Glæde. 2. Paa hvad Maade vi skulle bede: 1) I Aand. 2) I Troe. 3) I Kjærlighed.

Den første Deel.

Den første Opmuntring til Bøn er Herrens hellige og dyre Gød, Sandhedens Mund og Grund selv: Sandelig, sandelig, siger jeg eder. Dette er en dyr Forjættelse, bekræftet med en dobbelt Gød, og taler Herren disse Ord med en stor Alvorlighed af Hjertets Grund, som vilde han sige: Jeg sværger ved mig selv, sandelig, sandelig: Jeg, den Guds eenbaarne Søn, siger eder, at saasandt som jeg er Guds Søn, Gud og Meneste, Verdens Frelser, og saasandt som Gud er min Fader, saasandt er ogsaa eders Bøn i mit Navn Gud kjær og behagelig, og bliver hønhørt. Jeg, jeg siger eder det, jeg, som kender Faderens Hjerter og veed, hvor kjær han har eder for min Skyld; jeg veed, hvor vel eders Bøn behager min himmelske Fader, hvor han har sin Lyst og Glæde deri. Ingen kender Faderens Hjerter uden Sønnen alene; derfor bekræfter jeg dette med min Gød, og siger eder det, fordi jeg er vis derpaa. Jeg seer Faderen ind i Hjertet, og seer i hans Hjerter alt hans Velbehag; fordi jeg derfor veed, at han har Behag i eders Bøn, saa siger jeg eder det, sandelig det er saaledes. Her have vi nu denne Lære, hvor høinsødvendig, hvor nyttig, hvor kostelig og hvor behagelig den maa være for Gud, siden Herren saa høit bekræfter samme med en Gød, han, hvis Ord er den evige Sandhed.

Saa see I da her, Kjære Christne! hvor gjerne den Herre Jesus vil formedelt sin alvorlige og trohjertige Formaning og brændende Andagt opvarme og opmuntre vore kolde og dørste Hjerter til Bønnen; thi han kender vel vort Kjøds Svagheb og Dørstheb, at vi sjelden med Andagt bede. De sovende Disciple i Gethsemane Hauge ere vort Speil paa vor Dørstheb til Bønnen, hvorfor ogsaa Herren formaner os Alle: „Vaager og beder,” Matth. 26, 41. Evende onde Ting afvender Herren med sin Gød, nemlig: Dørsthebden og Tvivlen. Han vilde ved denne dyre Forjættelse antænde en Lyst i os til at bede, opvække

den svage, sovende Troe og lægge sammen en vis Grund og Fundament, hvorpaa den kunde hvile, for at den ikke, ligesom et Skib paa det vilde urolige Hav, skulde af de tvivlende Tan-ker, ligesom af Vandhølger, omdrives; men at den kunde have et vist Anker, hvortil den kunde fastholde sig. Thi ligesom An-kerne maa holde Skibene i de store Storme, saaledes er denne dyre Forjættelse et Anker for vor Troe og Bøn, at de ikke skulde vanke hid og did. I Ebr. 6, 16. staaer skrevet: „Een er dem en Ende paa al Modsigelse, til en Stadfæstelse.“ Saa lad da ogsaa denne dyre Gød være en Ende paa den Tvivl, og tvivl ikke paa din Bøn; thi derfor sværger Herren, for at du ikke skal tvivle i din Bøn.

Ja med denne dyre Forjættelse vil Herren troligen erindre os, hvortil vi i stor Nød kunde sikkrest holde os, nemlig, til den kjære Bøn; thi om vi end nok saa længe breie og vende os, snoe og vride os frem og tilbage, søgende her og der mennesselig Hjælp, saa kan dog Hjertet ingen ret Hvile finde, eller Skibet komme i sin rette Havn, førend det ved Bønnen har vendt sig til Gud, og fattet ham i hans Ord og dyre Forjættelser; der hviler det først, og da har Hjertet i Bønnen sit Hviles Sted. Saa hviler da Hjertet i Gud og Gud i ham; da siger Hjertet til Gud i den 84de Ps. V. 2. 2c.: „Hvor elskelige ere dine Boliger, Herre Zebaoth! Min Sjæl begjærer og længes ogsaa at komme til Herrens Forgaarde; mit Hjerte og mit Kjøb raabe med Fryd til den levende Gud. Ogsaa Spurven finder et Huus, og Svalen en Rede for sig, hvor den kan lægge sine Unger, ved dine Altene, Herre Zebaoth! min Konge og min Gud!“ Her sammenligner David sin bedrøvede Sjæl med en eenlig, frygtfuld Fugl, som ingensteds kan finde Hvile, uden i Herrens Boliger. Derfor siger han videre: „Salige ere de, som boe i dit Huus; de skal endnu love dig. Sela. Saligt er det Menneſte, hvis Styrke er i dig; i hvis Hjerte de rette Veie ere. Naar de gaae igjennem Morbærbalen, sætte de den for sig til en Kilbe; ja, og en Regn med Velsignelse skal bedække den.“ Denne sikke Borg vilde nu Herren gjerne vise os; thi „Herrens Navn er et fast Taarn, en Retsfærdig skal løbe til det“ — ligesom en eenlig bange Fugl — „og blive ophøiet,“ Ordspr. 18, 10. Tænk nu derfor paa dette saa høitidelig forsikkrede Ord: Sandelig, sandelig siger jeg eder. Hvilken dyre Gød ogsaa skal erindre os om Bestandighed i Bønnen, hvorpaa vi have Exem-pel i 5 Mos. 9, 18. 25., da Moses forblev fyrretyve Dage og fyrretyve Nætter i Bøn, og bad for Israels Børn, efterat de havde gjort sig Guld-Kalven. Evende Gange har Moses bedet fyrretyve Dage og fyrretyve Nætter for Folket, hvilket vi kan

læse i det ovennævnte Capitel af 5 Mos. I Dan. 10, 2. læse vi, at Propheten Daniel forblev tre Uger i Bøn, indtil Engelen Gabriel kom. I Luc. 18, 1. vil Christns, at man alletider skal bede og ikke blive træet.

Den anden Formanelse til Bøn er det Ord Fader, som udtrykker en hjertelig Kjærlighed.

Hvadsohmhelst I bede Faderen om i mit Navn, det skal han give eder. Hvad for en stor Trøst er ei dette, at Gud tilbyder sig at være vor Fader, ligesom Christus siger: „Jeg farer op til min Fader og til eders Fader, til min Gud og til eders Gud.“ 1 Joh. 3, 1. 2.: „Seer, hvor stor en Kjærlighed Faderen haver givet os, at vi skal kaldes Guds Børn! Derfor kjennder Verden os ikke, fordi den kjennder ham ikke. I Elskelige! nu ere vi Guds Børn, og det er endnu ikke aabenbaret, hvad vi skal være; men vi vide, at naar han bliver aabenbaret, vi skal worde ham lige; thi vi skal see ham, saasom han er.“ I Christo er Gud vor kjære Fader, i ham har han udvalgt og antaget os til Børn, i ham har han sødt os formedelst Sandheds Ord (Jac. 1, 18.), ved hans Nand ere vi sødte paany, saa at vi altsaa ere sødte af Gud formedelst hans evige Ords uforgjængelige Sød, 1 Petr. 1, 23. Den nye Fødsel have vi af Gud, af Christo, af den Helligaand, af Guds levende Ord, og gjør samme os til Guds Børn. Er nu Gud bleven vor Fader ved Christum, som formedelst sin Død har forsonet os med Gud, ei! hvorfor ville vi da ikke bede til ham og paakalde ham? Han siger jo i Luc. 11, 11. 2c.: „Men beder en Søn sin Fader iblandt eder om et Brød, mon han da skal give ham en Steen? og dersom han beder om en Fisk, mon han skal give ham en Slange for Fisten? Eller og, dersom han beder om et Æg, mon han skal give ham en Skorpion? Efterdi I da, som ere onde, vide at give eders Børn gode Gaver, hvor meget mere skal Faderen, som er af Himmelen, give dem den Helligaand, som ham bede?“ Som vilde han sige: Betænker det dog kjære Børn! hvem han er, til hvem I bede; han er jo ikke eders Fiende, eller har saa haardt et Hjerte, at han ikke skulde forbarme sig. „Herren er barmhjertig og naadig, langmodig og af megen Miskundhed. Ligesom eu Fader forbarmer sig over Børn, saa forbarmer Herren sig over dem, som frygte ham,“ Ps. 103, 8. 13. Skulde de naturlige Fædre være barmhjertige, og Gud, som er den rette Fader, skulde være ubarmhjertig? „For denne Sags Skyld bøier jeg mine Knæ,“ siger St. Paulus, „for vor Herres Jesu Christi Fader, af hvilken al Faderlighed kaldes i Him-

lene og paa Jorden," Eph. 3, 14. 15. Træd derfor med Frimodighed hen for Guds Ansigt, og sig i Troen og Anden: Abba, kjære Fader," Rom. 8, 15. Saa siger og Propheten Esaias Cap. 63, 15. 20.: "Skue af Himlene, og see af din Helligheds og Herligheds Bolig; hvor er din Nidkjærhed og din Bølge? dine Indvoldes og dine Barmhjertighedens stærke Lyd, de indeholde sig imod mig. Du er dog vor Fader, thi Abraham ved Intet af os, og Israel kender os ikke; men du, Herre, er vor Fader, vor Gjensluser. er dit Navn af Evighed." "Og de hørte ikke af gammel Tid, de fattebe det ikke med Øren; intet Die haver seet det, uden du, o Gud! det han skal gjøre ved den, som hler efter ham. Men nu, Herre! du er vor Fader; vi ere Leret, og du er vor Pottemager, og vi ere alle din Haands Gjerning. Herre, vær ikke saa saare vred, og kom ikke Misgjerninger evindeligen ihu; see, skue dog, vi ere alle dit Folk," Es. 64, 3. 7. 8. Her see vi, hvorledes den hellige Prophet fører sig samme Navn til Nytte; thi han slutter saaledes: Er du vor Fader, ei! saa vredes da ikke saa saare paa os, og tænk ikke evindeligen paa vore Synder. Saaledes have de Gamle stedse grundet sig paa dette trøstefulde Navn; thi Propheten siger: "Det er dit Navn af Evighed."

Den tredie Formaning til Bøn er Jesu Navn, som er et Ord, der udtrykker en hjertelig Tillid og en sand Troe.

See, det er den rette naturlige Orden i Paakaldelsen: 1) Maa Sandheden og det visse Tilfagn være der. 2) Guds Kjærlighed. 3) Den Herre Jesus selv, hans hellige Navn og Fortjeneste: Dertil hæfter nu Troen sig.

Hvadsmøhelst I bede Faderen om i mit Navn, det skal han give eder. Nu er den Herres Christi Navn alle hans Gjerninger og Velgjerninger, hans Manddomsannammelse, hans Ord, hans Lidelse og Død, hans Opstandelse og Himmelfart. Derfor bede vi i vort Litanie: "For din hellige Fødsels Skyld, for din blodige Sveed, for din Pine og Død, for din hellige Opstandelse: Hjælp os, kjære Herre Gud!" Hvilket vi dagligen skulle bede. Al, hvad er det en stor Blissdom, at vide, hvormed vi kunne krydre vor Bøn, og gjøre den yndig og behagelig for Gud, nemlig, ved Jesu Christi hellige Navn. O, du værdige, dyrebare, høilovede Navn, i hvilket hvert Knæ, deres i Himmelen, og paa Jorden, og under Jorden, skal bøje sig, hvilket hver Tunge skal bekjende, at Jesus Christus er en Herre til Gud Faders Ære. Phil. 2, 10. Hvor helligt og høit er dette Navn i Himmelen for Guds Ansigt! Saa helligt, at naar en troende Sjæl paakalder det, saa gjenslyder det i Himmelen, og Gud og alle hellige Engle glæde sig. Det er det gyldne Tim-

belværk (2 Mos. 28.) og de gyldne Bjelber, som vare paa Ypperstepræstens Klæder, hvilke han maatte iføre sig, naar han tjente for Herren, og gif ud og ind i det Allerhelligste, paa det man maatte høre hans Klang. Saa er nu dette hellige Jesu Navn vort præstelige Smykke og vore hellige Cimbler, hvorom den 96de Ps. V. 9. siger: „Tilbeider for Herren i hellig Prydelse!“ Naar vi nu med dette Smykke indgaaer i det Allerhelligste, saa seer Herren naadigen til os, og hører vort gyldne Cimbelsværks Klang med Lyst og Glæde. Saa er da Jesu Christi hellige Navn vor Ære og vort Smykke, og vore Navne blive igjen de Herres Christi Ære og Smykke, ligesom Ypperste-Præsten maatte bære en gylden Hue, paa hvilken Israels Børns Navne vare indstrevne. Herom siger Propheten Esaias i Cap. 62, 2. 3.: „Du skal kaldes mod et nyt Navn, hvilket Herrens Mund skal nævne, og du skal være en beilig Krone i Herrens Haand.“ Vi læse ogsaa i 2 Mos. 25, 21. 22., at Folket maatte bede foran Naabestolen, hvilken var gjort saaledes at tvende gyldne Cherubim med Menneſte-Anfigter svævede over Naabestolen, seende med deres Anfigter ned ad paa Naabestolen: Saaledes skulle alle menneſkelige Anfigter see paa denne Naabestol, Christi Navn, thi der vil Gud være os naadig, høre os og tale med os, ligesom han gav Svar paa Naabestolen. Saaledes læse vi ogsaa i 2 Mos. 30, 1. 2., at Herren befalede Mose at gjøre et Røgelse-Alter til Røgelse, af Sithem-Træ, hvilket han skulde beslaae med puurt Gulb, og sætte det foran Naabestolen. Derpaa skulde Aaron lade røge Røgelse af kostelige Urter, hver Morgen og imellem Aftenen, saa der skulde være en idelig Røgelse for Herrens Anfigt, og ingen fremmed Røgelse måtte antændes derpaa. Og Aaron skulde gjøre en Forligelse derpaa, engang om Aaret, med Syndofferets Blod, hvilket var en saare hellig Ting for Herren. Nu dette alt er en Hentydning paa vor Herre Christus, Gud og Menneſke; — thi at Alteret af Træ var beslaaet med Gulb, betyder Christi tvende Naturer; — at det stod foran Naabestolen, og at derpaa dagligen fleede Røgelse og kostelige Urter, betyder, at vor Bøn skal i Christi Navn flees daglig, hver Morgen og Aften, saa der skal være en idelig Røgelse for Herren; — at ingen fremmed Røgelse maatte antændes derpaa, betyder, at Bønnen skal være reen, uden Overtroe, alene i Christi Navn og Fortjeneste, og ei i noget andet Menneſkes Navn; — Syndofferets Blod, som paa dette Alter skulde offres til en Forligelse, betyder Jesu Christi Blod, som vi i vor daglige Offer og Bøn skulle ihukomme.

I fjerde Mosebog Cap. 16 læse vi ogsaa, at Israels Børn knurrede imod Mose og Aaron, og forsamlede sig imod dem; men

see, da blev Herrens Herlighed seet for den ganste Menighed, og Herrens Røst hørtes, som sagde: „Frasliller eder midt ndaf denne Menighed, saa vil jeg gjøre Ende med dem, som i et Dieblif.“ Men da salbt Mose og Aron ned paa deres Ansigter, og Mose sagde til Aron: „Tag Ildkarret og læg Ild derpaa af Alteret, og læg Røgelse derpaa, og gaa hasteligen hen til Menigheden, og gjør Forligelse for dem; thi en hastig Brede er udgangen fra Herrens Ansigt, og Plager er begyndt.“ Og Aron tog det, saasom Mose havde sagt, og løb hen midt iblandt Forsamlingen, og see, Plagen var begyndt iblandt Folket; saa gav han Røgelse derpaa, og gjorde Forligelse for Folket. Og han stod imellem de Døde og Levende, og Plagen stillede; men de, som døde i Plagen, vare fjorten Tusinde og syv Hundrede. Her see vi Bønnens Frugt og Kraft; thi da Mose og Aron salbt paa deres Ansigter, og Aron gjorde Forligelse med Røgelse og Ild fra det gyldne Alter, da blev Plagen afværget. Herhen hører de gyldne Bønnens Røgelse-Skaale, som omtales i Aabenbaringens 5, 8. og 8, 3.

Saa har og Bønnen i Jesu Navn været antyndt ved det Skjønne, gyldne Tempel i Jerusalem, der har været et Bedehuus for alle Folk, Ef. 56, 7. Dertil er Enhver fra alle Lande, ja fra Verdens Ende, henkomne at bede, ligesom Dronningen af Morlands Kammerjvond. Ap. Gj. 8, 37. Og var den rette Gudstjeneste og Offer bunden til Jerusalems Tempel, saa at der som andetsheds skede Offere, da var det et grueligt Afguderie; dertil maatte ogsaa alle Jøder tre Gange aarlig komme til Templet for at bede og offere. Det rette gyldne Tempel, hvori nu vi skulle bede og gjøre Takoffere, er den Herre Jesus Christus og hans hellige, værdige Navn; i det Tempel vil Gud hørnhøre, ligesom Gud sagde til Salomon, da hiint Tempel var færdigt: „Her vil jeg sætte mit Navn indtil evig Tid, og mine Dine og mit Hjerte skal være her alle Dage.“ 1 Kong. 9, 3. Men nu maatte Salomons Tempel forgaae, paa det vi i dette Tempel Jesu Christo og i hans hellige Navn skulle bede paa alle Verdens Steder, ligesom det hedder i Joh. 4. Er det nu ei en stor Herlighed, at hvor en Christen end vil bede, der har han sit gyldne Tempel, den Herre Jesum og hans hellige Navn, har sit præstelige Smykke og sit Alter, hvorpaa han offerer sin Bøn? Ja han er selv i den hellige Daab salvet til Præst!

Den fjerde Formaning til Bøn er Bønnens Frugt, som er Glæde.

Thi Jesus siger: Hidindtil have I ikke bedet om Noget i mit Navn, beder, og I skal faae, at eders Glæde kan blive

fuldkommen. Her sammensjæder Herren Bøn og Glæde, og vil hermed lære, at Glæden er en Frugt af Bønner, ligesom vilde han sige: Vilde I vide, hvad for et yndefuldt Væsen, hvad for Glæde og Henrykkelse der er i Himmelen, saa beder; thi da blive I formedelst Bønner deeltagende i samme Glæde. Erfaringen lærer det, at naar En er bedrøvet, og beder, saa bliver det bedrøvede Hjerte, den forrigfulde Aand vederqvæget, styrket og trøstet. Og ligesom den stedsevarende Guds Lov og Priis i Himmelen gjør megen Glæde, ja den ganske Himmel fuld af Glæde, for Gud og alle hellige Engle, saaledes opfylder ogsaa den rette Bøn det menneskelige Hjerte med guddommelig indvortes Glæde. Der er da ogsaa Guds Himmel, ligesom Esaias siger i Cap. 57, 15. 2c.: „Saa sagde den Høie og Dphsiede, som boer evindeligen, og hvis Navn er helligt: Jeg vil boe i det Høie og Hellige, og hos en Sønnerknuset og Fornedret i Aanden, til at gjøre de Fornedredes Aand levende, og at gjøre de Sønnerknusedes Hjerter levende. Thi jeg vil ikke trætte evindeligen, og ikke være vred i Evighed; thi ellers maatte deres Aand forsmægte for mit Ansigt, og de Sjæle, som jeg, jeg haver gjort. Jeg skaber Læbers Græde; Fred, Fred for den, som er langt borte, og for den, som er nær, sagde Herren, og jeg haver lagt ham. Men de Ugudelige ere som Havet, der er oprørt; thi de kan ikke være stille, og dets Vand udkafter Skarn og Dynb. Der er ikke Fred, sagde min Gud, for de Ugudelige.“ Denne Fred er Hjertets Glæde; thi af den indvortes Fred kommer indvortes, himmelsk Glæde, hvorimod af udvortes Fred eller timelig Fred kommer vel ogsaa udvortes Glæde, men som dog kun er en Skygge.

Formedelst Bønner hæver Menneskets Aand sig op til Gud, beskuer Gud og de Udvalgte Herlighed, og bliver derved forenet med Gud og de Udvalgte Herlighed, og bliver derved forenet med Gud, og opfyldt med Guds Yndest, Naade og Trøst. Thi ligesom de hellige Engle stedse see vor Faders Ansigt, som er i Himmelen, Matth. 18, 10., saaledes ogsaa vi; naar vi uden Afslæbelse sukker til Gud i vore Hjerters Stilhed, saa bestue vi formedelst Bønner i Troen stedse vor himmelske Faders naadige Ansigt i Christo Jesu, og begynde da at blive de hellige Engle liig, og fornemme Guds Sødheder. Ligesom naar man ofte omgaaes med vellugtende Ting, man da bliver fuld af god Lugt, saaledes er vor Bøn en sød Lugt for Gud, ligesom der er skrevet om Noe Offer, og i Aab. 8, 3. om de Gulb-Røgelse-Kar af den megen Røgelse, som er de Helliges Bønner. Omgaaes vi nu ofte med denne Røgelse, saa bliver vi Gud en sød Lugt, glæder ham og han os igjen, ja han glæder sig i os. Ligesom

man ved den tiltrækkende Kraft drager en liflig Lugt til sig, og ved Tungen modtager en sød Smag, saaledes drager man ved Bønnen Guds Trøst og Glæde i sin Sjæl. — Ligesom en Tjener eller Undersaat bliver glædet formedelt Bestuelsen af sin Herres eller Øvrigheds naadige Ansigt, saaledes glædes man formedelt Bestuelsen af Guds naadige Ansigt i Bønnen. — Ligesom man vederqvæges ved en venlig Samtale, saaledes vederqvæges man ved Bønnen, som er en Samtale med Gud. — Ligesom man glædes ved en liflig Musik, saaledes glædes man ved Bønnen, naar Gud svarer derpaa. Det er en stor Herlighed; det hedder da at være Herrens Præster, som Es. 61, 10. xc. siger: „Jeg vil glæde mig storligen i Herren, min Sjæl skal fryde sig i min Gud; thi han isørte mig Saligheds Klæde, han klædte mig med Retfærdigheds Kappe, som en Brugdom isører sig med præstelig Prydelse, og som en Brud pryder sig med sit Tøi. Thi som Jorden udgiver sin Grøde, og som en Have lader sin Grøde opvære, saa skal den Herre, Herre lade opvære Retfærdighed og Priis for alle Hedninger.“

Den anden Deel.

Vi ville nu betragte, hvorledes vi da kommer til ret an-
bægtig Bøn, eller den rette Maade at bede paa; thi vi maa ikke alene vide, at vi skulle bede og hvad vi skulle bede, ligesom Fader vor lærer, men og hvorledes vi skulle bede. Vi komme da til den rette Bøn, og den rette Bøn opvækkes i os formedelt den Helligaand; thi uden den Helligaand steer ingen ret Bøn. Herren forjætter her, at han formedelt Bønnen vil tale med os, ei mere dunkel, men frit ud formedelt sin Helligaand; — derfor maa vi nu først bede i den Helligaand. Derfor siger og Herren: Disse Ting haver jeg talet til eder ved Vignelser; men den Time kommer, da jeg ikke mere skal tale med eder ved Vignelser, men frit ud forkynde eder om min Fader. Paa samme Dag skulle I bede i mit Navn. Det er, endnu er det dunkelt og forborgent, hvad jeg nu siger, ja det er som en mørk og utydelig Vignelse, men den Time kommer, da jeg ikke mere skal tale saa dunkelt med eder, men frit ud forkynde eder om min Fader, nemlig, ved den Helligaand, som i g vil udgyde over eder, og som er en Naadens og Bønnens Aand. Paa den samme Dag skulle I da bede i mit Navn, den samme Aand vil bede, raabe og sukke med eder og i eder, og træde frem for Gud med usigelige Sukke, ligesom St. Paulus siger: „Men esterdi I ere Børn, haver Gud udsendt sin Søns Aand i eders Hjerter, som raaber: Abba, o Fader!“ Gal. 4, 6. Dette er nu en herlig Lære om den rette Maade at bede paa, nemlig, at vi maa bede i Aanden,

og den Helligaand bede, sukke, raabe og strige i os; ham skulle vi nu ei hindre formedelst Verdens Aand. Men saasnart vort Hjerter hviler fra de kjædelige Affekter og Begjærligheder, Brede, Gjerrighed, Vellyst og Hoffart, saasnart begynder Guds Aand at sukke og at bede i os. Verdens Aand eller den kjædelige Aand er intet andet end Brede, Hengjerrighed, Utaalmobighed, Gjerrighed, Vellyst og Hoffærbighed, og hvo som beider i den Aand, dens Bøn er Gud en Vederstyggelighed; hvorimod den, som beider i en ydmyg, taalmobig Aand, i Kjærlighed og Sagtmobighed og i en hjertelig Tillid paa Christum, dens Bøn er Gud kjær og er ham en sød Lugt.

Dette er da en stor og mægtig Trøst, at den Herre Jesus vil, formedelst Bønnen og den Helligaand, tale med os, og frit ud forkynde os om sin Fader, formedelst den Helligaand prædike, tale, trøste og lære i vore Hjerter, forkynde os Fred, samt frit ud forklare Faderhjerter, Faderens Kjærlighed, og Faderens Naade i vore Hjerter, saa at vore Hjerter søler og sporer, at Christus taler, „at Gud taler i sin Helligdom“ (Ps. 60, 8.), ikke mere paa en dunkel og forborgen Naade, men siensynlig, saa at man smager og seer, hvor venlig Herren er, og fornemmer Aandens levende Vidnesbyrd, som det i Rom. 8, 16. hebdet: „Den samme Aand vidner med vor Aand, at vi ere Guds Børn.“ Og som David siger i Ps. 5, 4.: „Herre! du skal tidlig om Morgenens høre min Røst; jeg vil bestikke mig tidlig om Morgenens for dig, og vare slittig paa.“ Saaledes taler Herren, som Faderens Ord, dagligen med os, og vil Herren hermed trøste sine Disciple, at han, uagtet han gaaer bort, dog vil tale med dem formedelst sin Helligaand, dersom de vilde bede i hans Navn; ja han vilde tale bedre med dem, end om han paa en synlig Naade var stedsø hos dem. Al, hvilken en stor Trøst er ei dette; thi have vi Christum selv og hans Hellig-Aand til Medhjælp, skulde det da ei være vor Lyst, at tale med Christo formedelst Bønnen i den Helligaand, paa det han ofte maatte glæde og trøste vore Hjerter, og frit ud forkynde os om sin Fader?

Saa maa vi for det andet bede i Troen og hjertelig barnlig Tillid, ikke fortrakkes for Gud og flye for ham, ligesom Israels Børn ved Sinai Bjerg, hvor kun Moses alene bad. 2 Mos. 19, 17. 19. Men hvoraf kommer det da, du kjære Herre! at du siger her, at du ei vil bede for os? Er du ei vor Midler og Forbeder, som træder frem for os? Herren siger: Jeg siger ikke, at jeg vil bede Faderen for eder, det er, I skulle ikke mene, at I for eders Person ikke tør bede Faderen, og at alene jeg skal bede for eder; heller ikke maa I troe, at Faderen kun hører mig og ikke eder. Nei! I baade maa, skulle og tør

bede med, naar I kun bede i mit Navn; thi da bede I ikke alene, men jeg, mit hellige Navn, min Fortjeneste og mit Blods og Døds Kraft skriger i eder, med eder og for eder, og min Mand beder med eder, i eder og for eder; frygter derfor ikke for Faderen, men træder kun trøstlig til ham, det skal ei mere gaae til, som paa Sinai Bjerg, da Israels Børn flygede for Gud og sagde til Moses: „Tal du med os, og vi ville være lydige; og lad Gud ikke tale med os, at vi ikke døe,“ 2 Mos. 20, 19. Nei! siger Herren, træder til mig, eders Naadestol, og beder med mig; I ere nu forsonede med Gud, derfor er eders Bøn Gud kjær, ja eders Bøn er ham ligesaa kjær og behagelig, som min, for min og mit Navns Skyld. At, hvad er det en stor Trøst, at vi have saadan en frimodig Afgang til Faderen formedelst Bønnen, hvorom Epistelen til de Ebræer Cap. 4, 16. siger: „Derfor lader os træde frem med Frimodighed til Naadestolen, paa det vi kan faae Barmhertighed, og finde Naade til velbeleiligt Hjælp.“ Det er ogsaa saare trøsteligt, at vi have tvende saadanne mægtige Hjælpere i vor Bøn for Guds Ansigt, den Helligaand, som sukker i os, og den Herre Jesum, vor Forbeder, den Retfærdige, som er død, ja som og er opstanden, og som sidder hos Guds højre Haand og træder frem for os. Rom. 8, 34.

For det tredie maa vi bede i hjertelig barnlig Kjærlighed, hvortil Herren opvækker os, idet han siger: „Faderen selv elsker eder, efterdi I have elsket mig, og troet, at jeg er udkommen af Gud.“ Dette er et herligt Argument. I elste mig, derfor saa elsker Faderen eder; Kristus er Guds Kjærlighed, hvo som elsker ham, den har Guds Kjærlighed. Her vil Herren altsaa sige saa meget: At I have mig kjær, det er et vist Beviis og Vidnesbyrd, at min Fader elsker eder; thi et Menneſte kan af sine egne Kræfter ikke elste Gud, dersom Gud ikke elsker ham tilforn og virker sin Kjærlighed i ham. Thi ligesom Solens Straaler gaae tilbage i Solen, og vi altsaa see Solen ved dens eget Lys, saaledes skinner Guds Kjærlighed paa os i Christo og nedlader Gud sin Kjærligheds levende Funke i vore Hjerter, hvorved vi elste Gud igjen formedelst hans Kjærlighed, formed han har elsket os først, ligesom St. Johannes siger: „Vi elste ham, fordi han elste os først,“ 1 Joh. 4, 19. Item B. 10.: „Derudi er Kjærligheden, ikke at vi have elsket Gud, men at han haver elsket os, og haver udsendt sin Søn til en Forligelse for vore Synder.“ Gud har ved sin Kjærlighed antændt vor Kjærlighed, og har indtrykt sit levende Segl, Form og Billede i vore Hjerter. Altsaa elste vi ham formedelst hans Kjærlighed, og erkjender derved, at han elsker os, dersom vi have ham kjær, thi det er hans Kjærligheds Virkning, som Ps. 36,

10. siger: „I dit Lys skal vi see Lys.“ Det er ei at udsige, hvilken en stor Trøst der indbefattes ubi disse Ord: Faderen selv elsker eder, efterdi I have elsket mig, og troet, at jeg er udkommen af Gud. Gud har al sin Kjærlighed, Lyst og Velbehag i Christo; hvorledes kan han da være dem fiendt, som har Christum kjær, og som troer paa ham? Og hvorledes skulde han kunne foragte og ei bønhøre Saadannes Bønner? Taulerius siger: „Gud har vore Sjæle saa kraftigen kjær, at han gjerne vilde meddele os sig selv og alt sit Gode, og vi modstræbe ham dog baade med Hænder og Fødder.“ Det er et herligt Argument: Har Gud os saa hjertelig kjær, saa vil han ogsaa have vor Bøn kjær, hvorfor vi for denne Kjærligheds Skyld skulle gjerne bede. Al, den fromme Herre Christus gjør, at Gud elsker os og hører vor Bøn. Den anden Marsag, til at vi gjerne skulde bede, er, at Guds Naade er alene i Christo Jesu. Al, vi vilde gjerne lade os nøie alene med Guds Naade, at han er os naadig og ei forbygger os; det er dog formeget, at han endnu dertil elsker os, ja elsker os saa høit, at saa kjær, som han har sin Søn, saa kjær har han ogsaa os, fordi Sønnen har kjøbt os saa dyrt. Den tredje Marsag er denne, at fordi Christus elsker os, saa elsker os ogsaa Faderen, som han i Joh. 15, 9. siger: „Vigesom Faderen haver elsket mig, saa haver og jeg elsket eder.“ Det er en stor Trøst, stor Blisdom, stor Guds Kjærlighed, hvorfra hverken Liv eller Død kan stille os. Har nu Christus os saa kjær, som Faderen har ham kjær, og Faderen os saa kjær, som han har sin Søn kjær, ei! hvorfor ville vi da ikke med al Frimodighed træde hen til Gud, paakalde og sige: Al, kjære Fader! hør min Bøn; thi jeg har din kjære Søn hjertelig kjær, og troer paa ham og hans hellige Navn. Derpaa vil da Gud tale med dig og sige: Er du ikke mit kjære Barn og min dyrebare Søn? Derfor lyder mine Indvolde for din Skyld, jeg vil visselig forbarme mig over dig. Jer. 31, 20. Formedelft dit Hjertes Trøst og Fred vil han tale med dig, saa at du vil mærke, at Faderen elsker dig for sin Søns Skyld, og i Christo bønhører din Bøn.

Vi ville slutte med den 150de Psalme: „Lover Gud i hans Helligdom; lover ham i hans Styrkes udstrakte Befæstning. Lover ham for hans megen Vælde; lover ham efter hans store Mægtighed. Lover ham med Basunens Klang; lover ham med Psalter og Harpe. Lover ham med Tromme og Dans; lover ham med Strænge og Orgel. Lover ham med lydende Cimbler, lover ham med klingende Cimbler: Alt det, som haver Ande, lover Herren, Halleluja!“ Amen.

Christi Himmelfarts-Dag.

Evangelium, Marc. 16, 14. indtil Enden.

Vi fejre nu vor Herres Jesu Christi glade, frydefulde, feierrige Himmelfarts herlige, trøsterige Fæst, da han opfyldte Forudsigelsen i den 57de Ps. V. 12.: "Gud! ophøi dig over Himmelen; og din Ære over al Jorden." Da han ogsaa opfyldte den trøstefulde Forjættelse i Joh. 20, 17., naar han siger: "Siger mine Brødre: Jeg farer op til min Fader og eders Fader, og til min Gud og eders Gud." Da han, efterat have forrettet Forløsningens Værk herneben paa Jorden, er indgangen i sin Herlighed, efterat han formedelst sin Manddomsannammelse var bleven vor Broder, formedelst sin Lære og Evangelium vor himmelske Doctor, formedelst sit Liv vort Lys og Døds-Speil, formedelst sit Offer vor Ypperstepræst, formedelst sin Lidelser og Død vor Forsoning, formedelst sin Opstandelse vor Retfærdighed, men formedelst sin Himmelfart vor Gjennembrøder (Mich. 2, 13.). Hvilket han i fyrretyve Dage efter sin Opstandelse har med sine huldfulde Læber prædiket for sine kjære Disciple, hans førudvalgte Vidner, hvem han har beviist sit alderhelligste Begeme, som han opvakte fra de Døde, hvem han og har viist Maalemærkerne af hans hellige Bunder baade i hans Hænder, Fødder og Side, hvem han paa mange Maader har godtgjort, at han sandeligen var opstanden fra de Døde, saa at, naar Alt skulde have været skrevet, selv Verden ikke vilde have kunnet rumme de Bøger, ligesom Johannes skriver Cap. 20, 30. Det vil sige, det har været umuligt, at kunne skrevet det alt. Efter disse fyrretyve Dages Forløb er nu Herren i en herlig synlig og usynlig Triumph, som en Seiers-Fyrste og Triumfator, farer til Himmels, har taget Fængselet fangen og ført alle vore Fiender i Triumph ved sig selv, Ps. 68, 19. Col. 2, 15. Og er af sin Fornedrelses Stand indtraadt i sin Ophøielses Stand i fuldkommen Besiddelse og Brug af sin guddommelige Majestæt, Ære, Magt og Herlighed, har bortlagt Tjener-Stikkelsen, som han for vor Skyld havde taget paa sig ubi sin Fornedrelses Stand, for at bevise sin himmelske Fader den allerdybeste Lydighed, og for at kunne blive alle Menneskers Tjener og Synde-Bærer, og har sat sig paa Guds Herligheds og Kraftes Stol, hvilken Stol hedder Guds høire Haand. Og har gjort dette efter sin Manddom, paa det han formedelst den modtagne store Herlighed og Magt, hvem Alt er bleven underlagt, maatte med sin trøstelige

personlige Nærværelse være hos sin Kirke paa Jorden, beskytte og regjere den, opfylde den med den Helligaand og hans Gaver, og være hos samme alle Dage indtil Verdens Ende, Matth. 28, 20.

Dette er en kort Beskrivelse og Begreb af dette høie Vært, hvis Forbillede Elias, den store Undermand, med sin Himmelfart har været (2 Kong. 2, 11.), som paa en gloende Vogn foer til Himmels. Kort tilforn havde han deelt Jordanen, som betyder den hellige Daab, Omvendelse og Trængsel, hvorigjennem vi maa til Himmelen. Saa lod han og i sin Himmelfart falde sin Kappe, som betyder Aandens Gaver, det er det præstelige Smykke. Hans gloende Vogn og Heste er intet andet end de hellige Engles Geleide, Guds Hær og Englenes Hærskarer, hvilke ere aabenbarede i saadan anselig krigerst Skikkelse, paa det vi skulle lære, hvorledes Christus Jesus, den Herre Zebaoth, Hærskarernes Herre, den „Stærke og Mægtige i Strid“ (Ps. 24, 8.), har mange Legioner Krigsfolk hos sig, og er rustet med stor Magt, ligesom det i 89de Ps. V. 9 hedder: „Herre, Gud Zebaoth! hvo er som du, stormægtig, o Herre! og din Sandhed er trindt omkring dig.“ Salomon havde 12000 Rideheste og 40,000 Vognheste, tilsammen 52000 (1 Kong. 4, 26.). Men her er den rette himmelske Salomon, der vel ingen jordiske Heste og Vogne har, men som har himmelske Legioner. Saaledes aabenbares ogsaa de hellige Engle for Propheten Elisa og hans Dreng, da de saae en stor Mængde gloende Vogne og Heste omkring den ganste Stad, hvor de vare. 2 Kong. 6, 17. Deraf skulle vi erkjende Herrens Zebaoths vor Guds Herlighed. Men i den Herres Christi Himmelfart aabenbares Englene i hvide Klæder, for dermed at give tilkjende, at Freden er gjort med Gud, og at vi skulle vente paa Forklarelsen og den himmelske Fredsfart. Men saa herlig, som Christi Himmelfart er, saa trøstelig er den os og; thi formedelst sin Himmelfart har han styrket og beseglet vor Troe, at det evige Liv er vor Troes Ende, vor Kjærlighed; thi det er alt skeet for vor Styld, vort Haab, thi hvor Hovedet er, der maa ogsaa Lemmerne være.

Derpaa ville vi nu høre tvende Stykker:

1. Bille vi høre videre om Herrens frydefulde Himmelfart, og om tre Omstændigheder, som ere derhos: 1) Tidens Begjærlighed. 2) Den yndefulde Maade. 3) Himmels Majestæt.

2. Om Herrens glædelige Himmelfarts store Nytte og herlige Frugt, som ere tre: 1) At Christus er sin Kirkes Hoved. 2) Hans ypperstepræstelige Embede. 3) Hans kongelige Embede.

Den første Deel.

Om Tidens Bequemmelighed.

Først er Tiden at tage iagt, de fyrrethve Dage efter hans Opstandelse. Disse fyrrethve Dage have været en Forberedelse til Herrens Himmelfart, ikke at Herren har havt den nødig, men vi her paa Jorden, de kjære Apostle, som behøvede Lærdom og Trøst. Herren er altsaa ikke strax efter sin Opstandelse opfaren til Himmels, men har dvælet fyrrethve Dage, hvoraf vi see, at han har havt sine Disciple kjærere end sin Herligheds Throne, for at plante sin begyndende Kirke. See den Herrens store Kjærlighed, hvorledes han i disse Dage meget ofte aabenbares for Disciple, trøster dem, lærer dem og styrker dem i Troen, hvilket er overordentlig trøsteligt og deiligt, og er et ret Trøste-Speil af den hellige Christelige Kirke, at Herren ei vil lade den faderløs i denne Verden, men alletider, ja alle Dage, som han selv siger, være hos os indtil Verdens Ende, Matth. 28, 20. Thi ligesom han efter sin Opstandelse har været hos sine Disciple, ihvorvel han allerede var traadt i et himmelskt, usynligt, forborgent Væsen, altsaa vil han nu meget mere være hos os, efterdi at ogsaa alle Ting ere efter hans Manddom bleve ham overgivne formedelt Sædet hos Guds høire Haand. Og efterdi de kjære Disciple ikke kunde taale hans majestætiske Herlighed i denne Svaghed, saa aabenbares Herren for dem paa den Maade, som de kunde taale, har ladet dem høre sine huldfulge Ord, og ladet dem see mange herlige Under, hvilke alle have været umuligt at beskrive. Vigesaa venlig handler han nu med os; thi eftersom vi ikke kunne taale hans store Herlighed, saa aabenbarer han sig os formedelt sit trøstelige, venlige Ord og sine Sakramenter; han aabenbarer sig i vore Hjerter formedelt den Helligaand og boer i os formedelt Troen. Mat. 3, 20.: „See, jeg staaer for Døren, og banker; dersom Noget hører min Røst og oplader Døren, til ham vil jeg gaae ind, og holde Nadværelse med ham, og han med mig.“ Og ligesom hist gif mange huldfulge Ord af hans Mund, og han gjorde mangehaande synlige Undergjerninger, saasom ved Liberias Søn efter sin Opstandelse: saaledes have og vi hans naadige Ord og de tvende Sakramenters store Under, ligesom Chrysostomus holder den hellige Nadværelse for et stort guddommeligt Under. „O, det store Under,“ siger han, „og den særdeles Kjærlighed, som han bærer til alle Menneſter.“ Ja, disse fyrrethve Dages Nærværelse er et Speil af det evige Liv, da vi stedse skulle være med Herren og mættes af hans huldfulge Mund, som af Livets Træ, samt fornemme hans Tales Sødhed og Ristighed.

hvorefter ogsaa de hellige Engle have Forlængsel. De hellige Engle længes og at bestue de Udvalgtes Herlighed i Himmelen; thi endnu har selv intet Engels Die seet, hvad Gud har beredt dem, som ham elste, det er endnu ikke aabenbaret (Ef. 64, 3. 1 Cor. 2, 9.); thi da de samme begjære at stue ind i det Evangelium, som vi have i denne Verden (1 Petr. 1, 12.), hvor meget mere vil de begjære at høre, hvad Guds evige Søn paa hiin Dag vil tale med sine Udvalgte. Kan et Menneskes Mund med sin Tale ofte glæde En saa meget, saa at der ogsaa gaaer Glæde af et Menneskes Mund, hvad for Glæde og Hulsalighed vil da vel ei i det evige Liv udgaae af Jesu Christi Mund, hvor han ikke fyrretyve Dage, men evindeligt og altid vil tale med os. I Luc. 4, 16. læse vi, at da Herren prædikede i Nazareth og udlagde det Sprog hos Ef. 61, 1., da har Enhver forundret sig over de hulsalige Ord, som udgik af hans Mund, — hvad vil da ei stee hilstet? Disse fyrretyve Dage er forebildet i de fyrretyve Dage efter Israels Børns Udgang af Egypten, efterat de vare gangne igjennem det røde Hav, og fjørend de kom til Sinai Bjerg, hvor Gud gav Loven. Ligesom nu Gud Herren i disse fyrretyve Dage først beredede dem til det gamle Testaments Pinsefest, gav dem først Himmelbrød at æde, Vand af Klippen og udryddede Fienderne i det røde Hav (2 Mos. 16, 3. 2c.; 17, 6.; 14, 27.); saaledes lærte og den Herre Jesus sine Disciple først om sit Rige, indsatte den hellige Daab, medbeelte dem den Helligaand, oprettede Prædike-Embedet, og beredede dem saaledes til Pintsfesten, gav dem det rette Livets Brød, sit Evangelium, Klippevand, levende Trøst af sine hellige Vunder, Matth. 28, 19. Marc. 16, 16. Joh. 20, 22. 2c. Saaledes er vort ganste Liv en Beredelse til vor Himmelfart formeblst Kors, Lidelse, Trøst, den Helligaand, Ordet og Sakramenterne.

I Ap. Gjer. 1, 5. 6. meldes noget om den liflige Samtale: „Johannes døpte vel med Vand, men I skal døbes med den Helligaand ikke længe efter disse Dage.“ Det ere saadanne venlige Ord, at de maatte lokke En Taarerne af Øinene, naar man vilde betragte dem ret. Men de sagde: „Herre! vil du paa denne Tid oprette Israel Riget?“

Om den liflige Maade, hvorledes det er gaaet til med Christi Himmelfart.

Hvorledes er nu Herrens Himmelfart steet? Han blev optagen, saa de saae derpaa. Da Herren nu vil stilles fra dem, opløfter han sine Hænder og velsigner dem (Luc. 24, 50.), og bliver smukt stille optaget, at de alle see det, og farer ganste

sagte og milbelig lidt efter lidt opad i Høiden med sit hellige Legeme, efter Engelen's Forbillede i Skyen, som ogsaa havde sig i Beiret, 2 Mos. 40, 34. 2c. Og skal det ei forstaaes saaledes, at det er steet, som naar en Fugl flyver i Høiden, svingende sine Vinger; nei, ganske stille og sagtelig er Herren bleven ophævet i det Høie, indtil han er kommen ret høit i Luften, da er en Sky kommet, som har bedækket ham og taget ham bort fra eders Dine. Ps. 104, 2. 3.: „Han isører sig Lys, som et Klædebon; han udbreder Himmelen, som et Gardin. Han hvælver sine Sale i Vandene; han gjør de tykke Skyer til at være sin Bogn, han, som vandrer paa Beirets Vinge.“ Her staae da Disciplene og see efter Herren, og der de stirrede op mod Himmelen, der han foer hen, see, da stode to Mænd hos dem i hvide Klæder, hvilke og sagde: I Galilæiske Mænd, hvi staae I og see op til Himmelen? I staae og vente, ville Englene sige, indtil han atter kommer igjen, for med sin legemlige og synlige Nærværelse at være hos eder; men, nei! derpaa hørøve I ikke at vente, han vil vel i en synlig Skikkelse komme igjen, ligesom I i en synlig Skikkelse have seet ham fare op til Himmels; men det vil skee, før end den yderste Dag. Derfor er det ikke nødvendigt, at I staae her og see opad til Himmelen. See, saaledes er det gaaet til. St. Lucas siger: Men de, da han var opfaren, tilbade ham. De have med opløstede Hænder bedet efter ham, og ere da paa atter med stor Glæde gangne til Jerusalem, prisende Gud. Det har nu Alt paa en synlig Maade maattet skee. 1) til Stadsfæstelse af denne Artikel: „Opfaren til Himmels,“ paa det vi maatte have vis Grund derfor, at Christus, vor Herre, og virkelig har forklaret og til Himmels ført sit hellige Legeme, som han opvatte fra de Døde, til Vidnesbyrd og Bekræftelse paa vor Forløsning, at han ogsaa saaledes vil opvække vore Legemer og føre dem med sig til Himmelen. 1 Thess. 4, 17. For det andet derfor, at Apostlene maatte være den Herres Christi sandbrue Vidner, paa det de kunde sige: „Det Livsens Ord, som vi have seet med vore Dine,“ 1 Joh. 1, 1. Thi de have maattet været saadanne Vidner, som med deres Dine selv havde seet, hvad de i al Verden skulde tale og udsige om Christo. Saa ere da ved dette hellige Værk baade Engle og Menneſter tilstede, hvilke see dette, vidne og tale derom; derfor skulle og alle fromme Christne have Lust at tale og at høre om dette Værk, thi alt dette er steet os tilgode. St. Paulus har ogsaa maattet see og høre Herren i Parabiset (2 Cor. 12, 2.), paa det han ogsaa maatte være et saadant Vidne, der havde seet det, som han skulde tale og vidne om; derfor har han maattet lære sit Evangelium af Herrens Mund, og tillige den hellige Nadveres Ord, som

han selv siger: „Jeg annammede det af Herren“ (1 Cor. 11, 23.), paa det at Evangelii Vidners Udsagn maatte ret stemme overens; thi det, hvorover En maa lide Døden, det maa man og vide vist. I hvorvel nu, at Herrens Himmelfarts synlige Skikkelse er overmaade deilig og trøstelig og et stort Under, saa er dog sammes usynlige Skikkelse meget herligere, hvilkken alene de hellige Engle og udvalgte Menneſter, som med Herren er opstandne og farede til Himmels, have seet; thi Psalmerne og St. Paulus beskrive Herrens Himmelfarts usynlige Skikkelse med herlige Ord. Saaledes siger Ps. 47, 26. 2c.: „Alle Folk. klapper med Haand; raaber med Glæde for Gud med frydefuld Røst. Gud foer op med Frydetslang; Herren med Basunes Lyd. Synger Psalmer for Gud, synger Psalmer; synger Psalmer for vor Konge, synger Psalmer. Thi Gud er al Jordens Konge; synger Psalmer forstandeligen. Gud sidder paa sin hellige Throne. Tyrsterne iblandt Folkene ere samlede til Abrahams Guds Folk; thi Skjolbene paa Jorden høre Gud til: han er saare ophøiet.“ Dette er en ret Fryde-Sang, med hvilkken Propheten fremsfører den Herre Christum, den store Konge, ligesom paa en Triumph-Vogn, hvorledes han opfarer til Himmels i stor Ære, Glorie, Majestæt og Herlighed, og sætter sig paa sin hellige Stol, nemlig til Guds Kraftes høire Haand, en Herre og Konge over den ganſte Jordens Kreds, der med det hellige Evangelii klare Basune samler Folketlag og Tyrster, til at blive eet Guds Folk efter den til Abraham givne Forjættelse (1 Mos. 22, 18.), hvor da ikke alene Guds Kirkes aandelige Glæde paa Jorden er beskrevet, men ogsaa den store, uudsigelige Glæde, som har været i Himmelen i Herrens Himmelfart, da alle Himle have glædet sig, ligesom Ps. 96, 11. siger: „Himlene ſkal glædes, og Jorden fryde sig.“ Og hos Propheten Esaias Cap. 49, 13. „Synger med Fryd, I Himle! og fryd dig, du Jord!“ Og i Nab. 12, 12. hedder det: „Derfor fryder eder, I Himle, og I, som boe i dem.“ Thi hvor der er en stor utallig Mængde, som alle glæde sig, der er en stor Glæde. Thi har den himmelske Hærſtares Mangfoldighed glædet sig i den Herres Christi Fødsel, og ſjunget ham Glorie, da han laae i Krybben, hvor meget mere maa de ei have ſjunget, da han nu er ophøiet? Gjorde den forlorne Søn ved sin Tilbagekomst i Faderens Huus stor Glæde, som dog havde forødt sin Arv, meget mere vil da den Søn, som har forhvervet Arven, forårsage stor Glæde. Have Bjergene og Høiene sprunget som unge Lam, da Israhel drog ud af Ægypten og Herren gik foran dem (Ps. 114, 1. 4.), meget mere have i denne evige Forløsning Himmel og Jord sprunget for Glæde, særdeles have de hellige Engle glædet sig

derfor, at Herren har ført de Hellige, som vare opstandne med ham, med sig i Himmelen; thi de hellige Engle have Menneſtene overmaade kjær, for den Skyld, at Christus ſaa dyre har kjøbt dem, derfor er der ſtor Glæde for Guds Engle naar en Synder gjør Omvendelſe, Luc. 15, 7. At nu de Hellige ere bragte i Himmelen, derover have de hellige Engle ret glædet ſig; og hvor venligen ere de ei blevne modtagne af Moſes, Elias og Enok? See, diſſe tre Mænd vare tilſorn i Himmelen; men nu, da Flere kommer til, det maa have været en ſtor Glæde. Stor Glæde er det for de hellige Engle, naar de ſaae beholde deres Menneſter, hvis Vægtere og Beſtjærmere de ere (Pſ. 91, 11.); men naar de miſte dem, ſaa bedrøves de, og gaaer det da dem, ſom en Vægter, naar han miſter det, ſom han ſkal bevogte. Saa er ogſaa Herren faren til Himmels i et ſtort Guds Geleide eller Følge, ligesom Pſalmen ſiger: „Guds Vogne er to Gange ti tuſinde, og tuſinde Gange tuſinde. Du opfoer i Høiheden, du tog Fængſelet fanget, du annammede Gaver at uddele iblandt Menneſter,” Pſ. 68, 18. 19. Hvilket St. Paulus udlægger Col. 2, 14.: „Han berøvede Tyrſtendømmer og Magter, og fremviſte dem aabenbarligen, der han førte dem i Triumph ved ſig ſelv.“ Her ſigter St. Paulus hen paa Romernes Triumph; thi ogſaa her har været en ſaadan Proceſſion og prægtig Pomp, da han har viiſt alle Engle, hvorledes han nu havde overvundet Synd, Død, Helvede og Djævel, at Helvedes Magt, den stærkt Bevæbnede, Mørkhedens Øverſte, denne Verdens Tyrſte, og traadt det alt under ſine Fødder. Det have alle hellige Engle ſeet; thi Herren har aabenbaret Englene ſin ſtore Herlighed, Magt og Styrke, ſom tilſorn havde været forborgen, hvorover de da høit have forundret ſig, ligesom derom ſtaaer ſkrevet hos 1 Tim. 3, 16.: „Gud er aabenbaret i Kjød, er retfærdiggjort i Aand, ſeet af Engle, prædiket iblandt Hedninger, troet i Verden, optagen i Herlighed.“ Saadant har Joſva forebildet, da „han traadte de ſem Konger paa Halsen,” Joſo. 10, 24. Er Elias Himmelfart ſteet med et ſaadant herligt himmeľſt Engle-Følge og Krigshær, hvad for et meget herligere Følge har da ei den Herre Zebaoth, alle Engles Herre, havt. Pſ. 68, 18.: „Guds Vogne ere to Gange ti tuſinde, og tuſinde Gange tituſinde.“ Da har den ganſke Luſt ligesom i en ſtor, mægtig Cirkel været fuld af hellige Engle, hvilke have modtaget Herlighedens Herre med ſtor Glæde, med et ſtort Fryderaab og med jublende Stemme, ligesom ſkrevet ſtaaer i Pſ. 47, 6.: „Gud foer op med Frydeklang; Herren med Baſunes Lyd.“ Hermed har nu alt været ordentlig beſtilt; thi en ſaadan ſtor Mængde er ingen Uorden: Nogle have jublet, Andre have ſjun-

get, atter Andre have berømmet hans Mandbomsannammelse, hans Ydmyghed, hans Deilighed, hans Herlighed, hvori han ved sin Lidelse er indgangen, hans Lidelse, Død og Opstandelse, og have alle glædet sig over saadan dyre Forløsning og Forsoning af alle Creature; thi „ved ham ere alle Ting forligte, være sig de Ting paa Jorden, eller de Ting i Himmelen“ (Col. 1, 20., ligesom og skrevet er: „Sammet, som er slagtet, er værdigt at tage Magt, og Rigdom, og Viisdom, og Styrke, og Priis, og Ære, og Velsignelse! Og nu er Saliggjærelsen og Magten og Riget blevet vor Guds, og Myndigheden hans Christi,“ Mat. 5, 12.; 12, 10. Det er nu alt hans, han er nu en Herre over Alt. Derpaa har da den ganste Engleflæde tilbedet ham, ligesom det hedder: „Alle Guds Engle skal tilbede for ham,“ Ebr. 1, 6. Og atter: „I det Navn Jesus skal hvert Knæ, deres i Himmelen og paa Jorden, og under Jorden bøje sig, og hver Lunge skal bekjende, at Jesus Christus er en Herre til Gud Faders Ære,“ Phil. 2, 10. 11. Paa denne Maade skulle nu ogsaa vi i vore Hjerter holde vor Himmelfarts-Fest, med aandelig Glæde, Lov, Priis og Taksigelse, og styrke vort Haab herved, at vi ogsaa engang skalde faae holde en salig, frydefuld Himmelfart.

Om den Himmels Majestæt, i hvilken Christus er opfaren.

Hvorhen er han faren? Til Himmels. Himmelen bliver ikke beskrevet efter rummelig Maade, men først, efter Guds Herlighed, Luc. 23, 69. Ap. Gjer. 7, 55. se 1 Tim. 3 16. For det andet, efter Glæden, hvorfor den bliver kaldet Paradiiset og et yndefuldt Bæsen (Ps. 16, 11.), hvilket intet Dre har hørt, Ef. 64, 4. 1 Cor. 2, 9. For det tredie, efter Majestæten, hvorfor der hos Eph. 4, 10. staaer: „Over alle Himle.“ Ebr. 7, 26.: „Høiere end Himlene.“ Joh. 16, 16.: „Til Faderen.“ 1 Tim. 6, 16.: „Et Lys, hvortil Ingen kan komme.“ For det fjerde, efter Guds høire Haand, Eph. 1, 20.: „Og satte ham hos sin høire Haand i Himlene.“ Luc. 22, 29.: „Nu herefter skal Menneftens Søn sidde hos Guds Kraftens høire Haand.“ Ebr. 2, 8.: „Du haver underlagt ham alle Ting.“ Derfor er ikke hermed meent den jordiske Himmel, som vil forgaae i Jld, men den uudsigelige, store Herlighed, hvori Gud boer, det allerlignligste og frydefuldeste Bæsen, som Ps. 16, 11. kalder det; og er det Paradiis (1 Cor. 2, 9.), hvor der er en saadan Lignlighed, som aldrig noget Dre har hørt, et saa stjænt og klart Lys, som endnu aldrig noget Die har seet, og en saadan Glæde, som aldrig er opkommet i noget Menneftes Hjerter. Det er den Himmel, hvor Christus er, hvor Guds Herlighed opfylder alle Ting. Deri saae Stephanus Herren, Ap. Gjer. 7, 55. Derfor

figer St. Paulus Eph. 4, 10.: „Han opsoer langt over alle Himle, at han vilde opfylde alle Ting,” for med sin Nærværelse at regjere, beskytte, oplyse og hellige sin Kirke, Summa, være Alt i Alle, handle og virke i sin Kirke. Og i Ebr. 7, 26. hedder det, at „han er bleven høiere end Himlene,” det er, en Herre over alt, hvad Himmel og Jord begriber i sig. Derfor er Himmelen ikke et begrænset Sted, hvor Christus boer, men er Guds ubegribelige Herlighed. Chrysostomus siger: Han er ikke i Himmelen, ligesom indesluttet paa et vist Sted, men er høiere, end alle andre skabte Ting ere. I Joh. 6, 62. hedder det, at han vilde fare derhen, hvor han før var. Og i Joh. 16, 16. siger han, at han vil gaae til Faderen, hvem alle Himles Himle ikke kunne begribe, og som boer i et Lys, hvortil Ingen kan komme. Nu har Faderen for Himmelen og Jordens Skabelse havt et meget skønnere og herligere Huus, end denne jordiske Himmel er, ligesom Herren siger Joh. 14, 2.: „I min Faders Huus er mange Værelser.” Hvad mene I vel, at dette er for et Huus? Saa er og denne jordiske Himmel skabt i Tiden, hvorfor den ei er den Herres Christi Bolig, da det hedder: „Derfor haver og Gud høit ophøiet ham, og stænket ham et Navn,” Phil. 2, 9. Og i Eph. 1, 22. hedder det: „Gud har sat ham til et Hoved over Alting,” det er, over Alt hvad som er skabt i Tiden. Og in Summa, det hedder hos Luc. 24, 26.: „Burde det ikke Christum at lide dette, og at indgaae til sin Herlighed.” Det er Himmelen, og ikke alene i denne Guds udsigelige Herligheds Himmel er Christus opfaren, men har ogsaa sat sig ved Guds høire Haand. Nu er Guds høire Haand Guds uendelige, evige Magt og Herredømme, som opfylder Himmel og Jord. Derfor kalder Herren selv samme hos Luc. 22, 69. „Guds Kræftes og Majestæts høire Haand.” Ef. 48, 13.: „Min Haand haver grundfæstet Jorden, og min høire Haand haver maalt Himlene.” Ps. 139, 7. 2c.: „Hvor skal jeg gaae fra din Aand? og hvor skal jeg flye fra dit Ansigt? Derksom jeg farer op til Himmelen, da er du der; og reder jeg Seng i Helvede, see, da er du der. Vilde jeg tage Morgensrødens Binger, vilde jeg boe hos det yderste Hav: saa stulde ogsaa der din Haand føre mig; og din høire Haand holde mig fast.” Men besynderlig bliver Guds høire Haand beskrevet hos Eph. 1, 20. 2c.: Gud opreiste ham fra de Døde, og satte ham hos sin høire Haand i Himlene, langt over alt Fyrstendømme, og Myndighed, og Magt, og Herredømme, og alt Navn, som nævnes, ikke alene i denne Verden, men ogsaa i den tilkommende; og han haver underlagt alle Ting under hans Fødder, og sat ham til et Hoved over alting for Menigheden, hvilken er hans

Begeme, som er hans Fylde, der opfylder alle Ting i Alle." Summa, saa vidt, bredt, høit og dybt i Himmelen og paa Jorden, over og udenfor alle Creature, som Gud har at regjere, og saa langt, som hans Magt strækker sig, altsaa uendeligt, det er Guds høire Haand, og der sidder Christus efter sin guddommelige Natur fra Evighed af, ja efter sin guddommelige Natur er han selv Guds høire Haand, hvorfor han ogsaa bliver kaldet Herrens Arm. Men efter sin menneskelige Natur er han i Tiden op-
 høiet dertil, til saadan guddommelig Majestæt og Herlighed; thi hans Guddom kan ikke blive ophøiet. Athanasius siger: "Et Menneske er det, til hvem bliver sagt: Sæt dig hos min høire Haand, Ps. 110, 1. Ikke Gud, der forhen er den Høieste, men den Høiestes Rjød er bleven ophøiet." Og saadant bevidner Herren tydeligt, naar han siger: "Nu herefter skal I see Menneskens Søn (hvem I see staar her og hvem I holde for et blot Menneske) sidde hos Kraftens høire Haand." Men at sidde hos Guds Kraftens høire Haand, det betyder, at herse og regjere i uudsigelig Magt og Majestæt, og at have al Magt og Herredømme i Himmelen og paa Jorden. Gregorius siger: "Den, som efter sin Guddom har og besidder Himmel og Jord, den er efter sin Manddom opfaren i Himmelen." Saa bevidner og Skriften, at Christus er ophøiet efter den Natur, i hvilken han har lidt og er død, Eph. 1, 20. 2c. Dertil er og denne Op-
 høielse vederfaret Christo i Tiden. Nu kan Guddommen ei blive givet nogen i Tiden, da den fra Evighed af har evig Herlighed; der er Christus efter sin menneskelige Natur vederfaren saadan Herlighed, efterat han var opstanden fra de Døde, ligesom samme i Eph. 1, 20. Ebr. 2, 9. og i Ps. 8, 6, 2c. tydelig beskrives. Hvorvel nu Herren har haft denne Herlighed fra sin Manddomsannammelses Begyndelse af formedelst den personlige Forening, saa har han dog i sin Fornedrelses-Sand ikke villet bruge samme, men har udtømt sig fra sammes Brug — thi han er bleven salvet med den Helligaand og Kraft (Ap. Gf. 10, 38.), ikke efter sin guddommelige, men efter sin menneskelige Natur —. Men efter sin Himmelfart er han sat i fuldkommen Brug af denne i Tiden modtagne Herlighed, da al Magt er givet ham i Himmelen og paa Jorden over alt Rjød, saa og at holde Dom, derfor at han er Menneskens Søn. Derfor synger de hellige Engle i Himmelen: "Lammet, som er slagtet, er værdigt at tage Magt og Rigdom, og Viisdom, og Styrke, og Pris, og Ære, og Velsignelse." Af denne guddommelige Herlighed, begge Naturens Forening i een Person og Sædet hos Guds Kraftes høire Haand, kommer det nu, at Herren har en særdeles høi, dyb, hemmelig, himmelsk, uudsigelig Maade, med sit hellige

Begeme at være nærværende paa Jorden; thi dette er en saadan Magt, som alt er underkastet, alt Rum og alle Steder. Og efterdi Gud lagde alle Ting under hans Fødder, siger Epistelen til de Ebræer 2, 8., har han intet efterladt, som ei er ham underlagt, hvisaarsag ogsaa Rum, Plads og Sted er ham underkastet. Men ihvorvel vor Fornuft ikke kan begribe, hvorledes Kristus, vor Herre, er i Himmelen, og tillige hos os paa Jorden, saa vidner dog Skriften om begge disse Nærværelser, hvorfor vi og billig skulle troe begge Dele. Matth. 18, 20.: „Hvor to eller tre ere forsamlede i mit Navn, der er jeg mit iblandt dem. Matth. 28, 20.: „Dg see, jeg er med eder alle Dage, indtil Verdens Ende.“ Disse Sprog ere visjeligen at forstaae om den personlige Nærværelse, 1) for den personlige Forenings Skyld. 2) Formedelst Guds høire Haands høieste Magt. 3) Formedelst den Trøst, som Kristus sætter imod sine Disciples Bedrøvelse, da de meente, at Kristus ved sin Himmelfart ganske vilde affondre sig fra dem. 4) Derfor, at Herren ogsaa efter sin Himmelfart har fire Gange aabenbaret sig paa Jorden: Tvende Gange for St. Paulus, som vi see af Ap. Gj. 9, 5. — 23, 11.: „Herren stod hos ham,“ hedder det der. Saa og for Stephanus, der han stod for Raadet i Jerusalem, Ap. Gj. 7, 56. Og tilsidst for Evangelisten Johannes paa Den Pathmos: „Jeg er Jesus,“ siger han til ham, Aab. 22, 16. Denne Ære, at sidde hos Guds høire Haand, tilkommer nu ingen Engel eller noget Menneſte; „thi til hvilken af Englene sagde han nogen Tid: sæt dig hos min høire Haand?“ Han tilkommer det alene, som i een Person er baade Gud og Menneſte; derfor tilbede ogsaa Guds Engle Christum sidbende i Guds Majestæts Throne, ogsaa efter hans Manddom, ligesom Chrysostomus siger: „Gud har befalet alle sine Engle, at de skulle tilbede Christum ogsaa efter hans menneſkelige Natur.“ Moses, Enok og Elias ere ogsaa i Himmelen, men sidde ikke hos Guds høire Haand, have heller ikke saadan Magt; derfor „veed Abraham intet af os og Israhel kjender os ikke,“ Es. 64, 16. Det gjør, at de have ikke Guds Stol inde; derfor see og forstaae de heller ikke vor Nød, saasom vor Herre Kristus gjør, for hvis Dine alt er klart og aabenbaret. Moses, Enok og Elias ere vel ogsaa i Himmelen, men de kunne ikke lade os nogen anden Erindring, end deres Rappe, som Elias lod falde (2 Kong. 2, 13.), det er, vi spore og mærke deres mægtige Aand og Gaver i Skriften; hvorimod den Herre Kristus tilligemed sin Aand rækker os sit Regems og Blods dyrebare Pant i Sakramentet, og gjør det største Under, det Under, at han, som sidder i Himmelen, giver herneben paa Jorden den Løsepenge, hvorved vi ere kjøbte. Det

skal hverken Enok eller Elias gjøre, men det Guds Lam, midt i Guds Throne, hvem alle Hellige ligge tilføde og maa give al Ære og Magt, Aab. 7, 11. 17. Augustinus siger: „Han tager ikke af, som vederqvæger dig.“ Om Chrysostomus: „Hvor finder man en saadan Hyrde, som bispiser sine Faar med sit eget Kjød og Blod?“

Nytte og Brug.

1) Paa denne Herligheds og Majestæts Throne og Stol skulle vi med alle Engle tilbede Christum. 2) Vide, at han er gjort til Herre og Hoved. 3) I al Nød forlade os paa ham og træste os ved hans Nærværelse.

Den anden Deel.

Tre særdeles Frugter af Herrens Himmelfart:

1. At Christus er sin Kirkes Hoved. 2. Opfyldelsen af hans hyppstepræstelige Embede. 3. Hans kongelige Embede.

Den første Frugt af Christi Himmelfart, at Christus er sin Kirkes Hoved.

Ihvorevel at den sande Nytte og Frugt af Herrens frydefulde Himmelfart ei kan udfiges af nogen Engel eller Menneſte, hverken i denne eller hiin Verden, ligesom udtryffeligen i Eph. 1, 20. 2c. er beskrevet; — thi hvo kan udgrunde denne Herlighed, til hvilken Herren er ophævet? Det kan man ligesaa lidet, som man kunde udtale Salomons Herlighed, der ogsaa var større, end hans Rygte om ham; og ligesom Dronningen af Arabien sagde, at hun havde neppe hørt Halvdelen (1 Kong. 10, 7.), saaledes kunde vi vel sige, at vi neppe have hørt Halvdelen. Ja, man kan det ligesaa lidet, som man kunde tælle Josephs Korn, som han samlede, saa man lod af at tælle (1 Mos. 41, 49.), hvilket alt har været Forbillede af Herrens Herlighed, hvori han ved sin Videlse og Himmelfart er indgangen. — Saa maa vi dog tale noget derom, og kunne samme herlige Frugter, ihvorevel de ere uudsigelige, blive fattede i disse tre Hovedpunkter: 1) At Christus formedelst sin Himmelfart og sit Sæde hos Guds høire Haand er sat til sin kristelige Kirkes Hoved, at han er sammes, som sit aandelige Regems, Fylde eller Fuldkommenhed, at den intet skal fattes i aandelige Gaver og Trøst. Og først, ligesom Hovedet er Regemets Ære og Prydelse, saaledes er ved Herrens Himmelfart hans hellige Kirke og det ganſte elendige menneſtelige Kjøn vederfaret den høieste Ære, at nemlig vort Kjød og Blod er sat hos Guds høire Haand i saadan stor uudsigelig Magt og Herlighed, hvorved altsaa det menneſtelige Kjøn

er æret over alle Engle og i Christo bleven herligere end Englene; thi Christus er vor med alle sine Gjerninger. Derfor er hans Sæde hos Guds høire Haand vor Ære, Roes og Herlighed. Hans Herlighed er vor Herlighed, ligesom Josephs Herlighed var hans Brødre en Ære. Saa vil vor Herre Christus, om han end er i den høieste Herlighed, dog ikke fornægte os, at han er vor Broder, dersom vi blot ikke fornægte ham. Hvor nu mit Kjød og Blod er herligt, der er jeg og herlig. Ps. 113, 5. 6.: „Hvo er som Herren, vor Gud, som haver sat sig saa høit? Den, som fornæbder sig til at see i Himmelen og paa Jorden.“ Ligesom Joseph ei kunde affholde sig fra Graab, da hans Brødre saldt ned for ham (Mos. 43, 28. 30.), saaledes brydes ogsaa vor Josephs Hjerter, han maa og forbarme sig over os, naar vi falde ned for ham. 2) Saa har han ogsaa, som vort Hoved, ved sin Himmelfart aabnet os Himmelen. Mich. 2, 13.: „Der opstiger den, som bryder igjennem for deres Ansigt, de bryde igjennem og gaae igjennem Porten, og gaae ud af den; og deres Konge gaae igjennem for deres Ansigt, og Herren fremmest for dem.“ Saaledes har han gjennebrudt og beredt Veien, har anrettet de herlige Værelser i Faderens Huus, som han selv siger: „I min Faders Huus ere mange Værelser,“ Joh. 14, 2. Item: „Jeg vil tage eder til mig.“ Vil hermed antænde en hellig Længsel i vore Hjerter efter sig, hvorved han drager os til sig, ligesom han i Joh. 12, 32. siger: „Naar jeg bliver ophøiet fra Jorden, vil jeg drage alle til mig.“ Hvormed han gjør os det salige Haab at komme til ham i Himmelen, paa det og vi maa faae see hans Herlighed. Thi ligesom vi alle ere aandeligen døde og begravede med ham („thi dersom Een er død for alle, da ere de alle døde; og han døde for Alle, at de, som leve, ikke skulde fremdeles leve sig selv, men den, som er død og opstanden for dem,“ 2 Cor. 5, 15.); og ligesom vi alle ere opstanden for med ham, og formedelst hans Opstandelse udfriede fra Døden: Saaledes ere vi aandeligen i Troen og Haabet allerede faren med ham til Himmelen, hvor vor Vandel og Borgerstab er (Phil. 3, 20.), hvor vi med vort Hjerter og Sind skulde være, indtil vi ogsaa endeligen komme derhen. Det er den aandelige Opfart, hvorpaa vore Legemers legemlige Himmelfart vil følge. Nu maa vi være de aandelige Døne, som see skarpt og flyve høit ind for Guds Throne. Col. 3, 1. „Dersom I ere opreiste med Christo, da søger de Ting, som ere oven til, hvor Christus er, sidende hos Guds høire Haand.“ Naar vi nu ville følge vort Hoved til Himmels, saa maa vi vel mærke sex Punkter: Først, saa maa vi overvinde Verden, Aab. 3, 21.: „Den, som vinder, ham vil jeg give at sidde med mig

paa min Stol, ligesom og jeg haver vundet, og sidder hos min Fader paa hans Stol." For det andet, saa maa vi høre Korset; thi han er formedelst sit Kors indgangen til sin Herlighed. For det tredje, saa maa vi være ydmyg, paa det vi med ham maa vorde ophøiet, Phil. 2, 5. 2c. For det fjerde, maa vi forlade Verden, og søge de Ting, som ere heroventil, Col. 3, 5. 2c. For det femte, saa maa vi stadig erindre os hans Tilbagekomst, og med Glæde og Taalmodighed vente paa samme. Og tilsidst maa vi holde os fast til hans Triumph-Vogn, det er, til hans Seier, at han maa opføre os med sig, Høis. 1, 4.: „Drag mig, efter dig ville vi løbe.“ 3) Saa har han og som vort Hoved skjænket os mange herlige Gaver, hvoraf ere tvende Slags: 1) Undergjernings- og Mirakel-Gaver, hvilke blive fortalte i Evangelium. 2) Gaver til Kirken til Saligheds Befordring, Ps. 68, 19. Eph. 4, 8. Vort Hoved gjør sine Lemmer levende, hjælper vor Svaghed; er Legemet svagt, saa er vort Hoved stærkt nok, trøster os, giver os Forstand og Viisdoms Aand, saa at Christi Legeme, det aandelige Tabernakel, bliver kunstigen opbygget, ligesom af Bygmesterne for Pagtens Ark Bezaleel og Oholiab er steet, 2 Mos. 31, 2. 2c.

Den anden Frugt af Christi Himmelfart er Opfyldelsen af det ypperstepræstelige Embede.

I Mose Lov (3 Mos. 16, 2. 2c.) var befalet, at Ypperstepræsten kunns eengang om Aaret paa Forligelses-Festen skulde indgaae i det Allerhelligste, og da medbringe tvende Ting: 1) Den hellige Klædning og Smykke. 2) Den hellige Røgelse. 3) Offer-Blodet. Og med disse Smykker skulde han forsones Gud. Dette udttyder St. Paulus i Ebr. 9, 6. 2c. paa Christum, som og retteligen har opfyldt samme i sin Himmelfart, da han er indgangen i det rette Allerhelligste. Det jødiske Tempel var bygget saaledes, at det var adskilt ved et Forhæng; den Deel udenfor Forhængen blev kaldt det Hellige, der stod Brændeoffers-Altaret, Lysestagen og Bordet med Skue-Brødene. Paa dette Sted gif Præsterne hver Dag at offre. Men bag Forhængen var det Allerhelligste; deri vare de tvende gyldne Cherubim med udbrede Vinger, og mellem dem stod Pagtens Ark, over hvilken var Naadestolen. Paa dette Sted turde ei noget Menneſte gaac, uden Ypperstepræsten, som blot eengang om Aaret paa Forligelses-Festen gif derind, og maatte da have hos sig den hellige Røgelse og Offer-Blodet. En saadan Bestaaffenhed har det og med den hellige christelige Kirke; den er Tempelets forreste Deel; der staae Lysestagen, som er den Helligaand med sine Gaver; der staae Bordet med Brødene, som er det guddommelige Ord

og Sakramente. Den anden Deel, det Allerhelligste, er Himmelen; der er Christus indgangen, og har medbragt sig sin Lydighed, Fortjenestes og Retfærdigheds Smykke, sin Bøns hellige Nøgelse og sit hellige Offer's hellige Blod, sit forklarede Legeme, paa hvilket han ogsaa har beholdt sine hellige Bunders Naglemærker, at de for Gud maatte være en Erindring om hans hellige Lidelse og Fortjeneste. Dette bliver ublagt i Epistelen til de Ebræer Cap. 9, 24.: „Christus gif ind i det Hellige, som er gjort med Hænder, som er det Sandes modsatte Billede, men i Himmelen selv, for nu at aabenbares for Guds Ansigt for os.“ Og Cap. 4, V. 14. 16.: „Efterdi vi derfor have en stor Ypperstepræst, som er gaaen igjennem Himlene, Jesus, den Guds Søn, da lader os træde frem med Frimodighed til Naadestolen, paa det vi kan faae Barmhertighed, og finde Naade til velbeiligt Tid.“ Og atter Cap. 10, 19. 20.: „Efterdi da, Brødre! vi have Frimodighed til den Indgang til det Hellige ved Jesu Blod, hvilken han indviede os til en ny og levende Vej formedelst Forhængen, det er, sit Kjøb; og vi have en stor Præst over Guds Huus: Da lader os gaae frem med et sandt Hjerte i Troens Forvisning.“ Derved er vor Retfærdighed stadfæstet, at den er en evig, uforanderlig Retfærdighed. 1 Joh. 2, 1. 2.: „Vi have en Talsmand hos Faderen, Jesum Christum den Retfærdige.“ Ebr. 7, 24. 25.: „Men denne haver et uforgjængeligt Præstedømme, fordi han bliver til evig Tid; derfor kan han og fuldkomneligen gjøre dem salige, som komme til Gud formedelst ham, efterat han lever altid, til at træde frem for dem.“

Den tredie Frugt er hans kongelige Embede.

Saa have vi og af Herrens Himmelfart og Sæde hos Guds høire Haand denne herlige Trøst, at han, som vor evige Konge og Styts-Herre, har lagt alle sine og vore Fiender til sine Fjodders Fodstammel, ligesom Ps. 110, 1. siger: „Herren sagde til min Herre: sid hos min høire Haand, indtil jeg lægger dine Fiender til dine Fjodders Stammel.“ Ps. 45, 7.: „Gud! din Throne bliver evindeligt og altid; dit Riges Spiir er et ret Spiir.“ Ps. 2, 9.: „Du skal sønderslaae dem med et Jernspiir; I gesom en Pottemagers Kar skal du sønderbryde dem.“ Og efterdi vor Konge er en Hjerte-Kjender, saa veed, seer og hører han paa sin hellige Stol alle vore Fienders List og Anslag, ligesom Propheten Esaias spotter Fienderne: „Omgiorder eder, og bliver dog sønderknusede; beslutter et Raad, og det skal dog blive til Intet; taler et Ord, og det skal dog ikke bestaae, thi her er Immanuel,“ Es. 8, 9. 10. Og om end Fienderne rase, saa

skal han slaae Jorden med sin Mundts Riis, og bræbe den Ugudelige med sine Læbers Mand," Ef. 11, 4. Og om de bruge al deres Magt hertil, saa kan dog „Herrens høire Haand forandre det alt," Ps. 77, 11. „Din høire Haand skal gjøre forfærdelige Ting," Ps. 45, 5. Det er desaaarsag umuligt at dæmpe Guds Kirke, thi denne Konge er for mægtig. Fienderne kunne ikke storme hans faste Throne, og naar de bringe det paa det høieste, saa hedder det dog: „Den, som boer i Himlene, leer ad dem; Herren bespottes dem. Da skal han tale til dem i sin Brede, og forfærde dem i sin Grumhed."

Vi ville slutte med den 110de Psalme: „Herren sagde til min Herre: sid hos min høire Haand, indtil jeg lægger dine Fiender til dine Fødders Fodstammel. Herren skal sende din Styrkes Spiir af Zion, sigende: regier midt iblandt dine Fiender. Dit Folt skal fremsføre frivillige Offere paa din Kraftes Dag; i saare hellig Prydelse skal af Morgensrøden, som af Møders Liv, fremkomme dig din Aftoms Dug. Herren svoer, og det skal ikke angre ham: du er en Præst evindelig efter Melchizedeks Viis. Herren er hos din høire Haand; han skal knuse Konger paa sin Bredes Dag. Han skal dømme iblandt Hedningerne, han skal fylde det med døde Kroppe; han skal knuse den, som Hoved over et stort Vand: Han skal drikke af Bækken paa Veien, derfor skal han opløste Hovedet. Amen.

Sjette Søndag efter Paaske.

Evangelium, Joh. 15, 26. 27. — 16, 1 — 5.

Forberedelsen.

Efterat Gud Herren fra Verdens Begyndelse af forjættede Messias og Verdens Frelser, have Menneffene deelt sig i tvende Hobe, i de Troendes Hob, og de Vantroendes Hob. Deraf har ogsaa fra Begyndelsen af været store Troes-Forsølgelser i Verden, fra Abel af, som formedelst sin Troes Skyld blev myrdet af sin Broder Cain, og indtil denne Dag. Og er det udgydte Christenblod i det gamle og nye Testaments Tid ei at tælle eller beregne. Dersom vi nu derimod ei havde nogen Trøst, saa vare visseelig de Troende de Elendigste af alle Creature, ligeom Paulus siger 1 Cor. 15, 19. Saa lære vi heraf, at Troen maa være en høi, mægtig og uovervindelig Ting, da just den samme Tro, som fra Verdens Begyndelse er bleven forfulgt, endnu er i Christenheden, og har ved saadanne grusomme Forsølgelser ei kunnet bleven dæmpet, men har beholdt Seieren, 1 Joh. 5, 4. Hverpaa have vi stjerne Forbilleder i Guds Ord.

I n d g a n g.

Udi første Mosebog 14 Cap. V. 1. 2c. læse vi, at nogle hebenste Konger have ført Krig med hverandre, hvilke paa deres Tilbagetog have plyndret Egnen Sodoma, hvor ogsaa Loth, Abrahams Brodersøn, boede, hvem de da have røvet og ført fangen med sig. Da nu Abraham hørte dette, væbnede han sine tre hundrede og atten Karle, som vare fødte i hans Huus, efterjagede Fjenderne, overfaldt den om Natten, befriede de Fangne og bragte alt det Røvede tilbage. Da han nu atter kom tilbage fra Slaget, gif Melchizedek, Konge og Præst i Salem, ham imøde, bar Brød og Vin frem og velsignede Abraham, det vil sige, han gav Abraham med sine trætte Karle Spise og Drikke, og vederqvægede dem, gav og dertil Abraham en Velsignelse for hans Seier.

Det er et skjønt Forbillede paa den stridende Kirke paa Jorden, som dagligen maa stride og kjæmpe med Tyraner og Forsølgere, med Djævelen og Verden og allehaande Kors: Naar du nu er mat og træet, saa sender den himmelske Melchizedek, Retfærdighedens Konge, vor Herre Jesus Christus, — som ved Melchizedek er antydnet, ligesom Ebr. 7, 1. 2c. og Ps. 110, 4. bevidner — den en Styrkning og Vederqvægelse, det rette Himmelsbrød og den Helligaands Glædesvin, væderqvæger, trøster og styrker den kraftigen med sin Aand, at den ei bliver kleinmodig og forsagt, men forbliver troe indtil Døden, og arver den evige Velsignelse; thi „hvo, som overvinde, skal arve alle Ting,“ Aab. 21, 7. Derpaa fortrøster nu Herren sin hellige Kirke, tilsiger den den værdige Helligaand og rustet den ud til Strid, forkyndende den Band og Akt; — men den skal være trøstefuld, det vederfares den alt efter Guds Raad for hans Navns Skyld.

Tvende Dele i denne Prædiken.

1. Om den ædle Gænk og Gave, den Helligaand, om hans Person og Embede, saa og, hvorledes den Helligaand vil være vor Trøster, vor Sandheds Lærer og Christi Vidne paa Jorden. 2. Om de Troendes Forsølgelse, som skal stee ved det aandelige Band og det verdslige Sværd, saa og hvorfor samme stee, nemlig, paa det vi skulle fatte vore Sjæle med Taalmodighed og formedelsf Korset seire og overvinde.

Den første Deel.

Det ere herlige og huldsalige Ord, som Herren her siger: Men naar Trøsteren kommer. Han kalder her den Helligaand Trøsteren, derfor, at ingen sand, levende, bestandig Trøst kan

komme til os, uden formedelst den Helligaand, og fordi, at alt, hvad som er i Verden, det være saa herligt, som det være vil, ei er andet end Galde, Malurt og den bittere Død, uden den Helligaand og hans Trøst. Derfor maa en Christen ikke søge sin Trøst i det Jordiske; men de, som ville smage den himmelske Trøst, de maa lade den jordiske Trøst fare; thi al jordisk Trøst er dog forjængelig og forsvinder ligesom en Skygge, hvorimod den Helligaands Trøst bliver, naar selv al jordisk Trøst ophører. Derfor fører han billigen dette Navn. Derfor have Guds Hellige foragtet den ganske Verden med al dens Ære og Herlighed, paa det de maatte smage den himmelske Trøst; thi hvad er det, om En kunns fornemmer Verden i Hjertet, naar han ikke fornemmer Gud i sig?

Hvorfra skal nu denne Trøster komme? Hvillen jeg skal sende eder fra Faderen, siger Herren. Hvad den Herre Kristus, den venlige Herre, sender, det maa jo være venligt og trøsteligt; thi den Herres Christi Aand er en sagtmodig, elstelig og huld-salig Aand. Fra hvem skal han komme? Fra Faderen, siger han, vil jeg sende eder ham, han, som er „Barmhjertighedens Fader og al Trøstes Gud.“ 2 Cor. 1, 3. At, hvad som kommer fra Faderen, det er fuldt af Kjærlighed og Trofasthed, det kommer af en kjærlig Haand, det kommer af en faderlig forbarmende Kjærlighed. Og efterdi han kommer fra Faderen, kaldes han ogsaa en sønlig Aand, Børnerettighedens Aand, Rom. 8, 15. Gal. 4, 6. Men hvad er han for en Aand? Sandhedens Aand, til Forskiel paa den gruelige Løgne- og Morder-Aand. Som vilde han sige: Den arme menneskelige Slægt er af Løgnens Aand bleven forført i Synd, Død og Fordømmelse; derimod vil jeg sende Sandhedens Aand, som skal føre eder paa Livets Vej. Men hvad skal den Helligaand gjøre? Han skal vidne om mig, siger Herren, at I stedsse maa have et levende Vidnesbyrd om mig og om eders Salighed og Forløsning i eders Hjertes; thi „hvo som troer paa Guds Søn,“ siger Johannes, „haver dette Vidnesbyrd i sig selv,“ 1 Joh. 5, 10.

Her have vi nu først den Lærdom om den store Hemmelighed ved den hellige Treenighed og om sammes store Belgjerninger: Den Helligaand udgaaer fra Faderen og bliver sendt af Sønnen. Han er Faderens Munds Aand, Ps. 33. 6.: „Himmelen ere gjorte ved Herrens Ord, og alle deres Hær ved hans Munds Aand.“ Han er ogsaa Jesu Christi Munds Aand, 2 Thess. 2, 8.: „Og da skal den Uretvise aabenbares, hvilkens Herren skal fortære med sin Munds Aand.“ Hvilket tjener os dertil, at vi skulle lære, at Gud formedelst sin Helligaand, ja at Faderen og Sønnen taler med os, som med egen Mund.

Naar vi fornemme Trøst i Hjertet, saa er det haade Faderens og Sønnens Munds Tale, saa høre vi Gud tale i os. Og er han en almægtig Gud med Faderen og Sønnen, eet eneste guddommeligt Væsen, ligesom vi troe og bekfende i 1 Joh. 5, 7.: „De ere tre, som vidne i Himmelen, Faderen, Ordet og den Helligaand; og disse tre ere eet.“ Naar han nu kommer os, saa kommer han til os med Faderens Kjærlighed, med Sønnens Sandhed og med sin guddommelige Trøst og levende Vidnesbyrd, „at vi ere Guds Børn,“ Rom. 8, 16. Ligesom han nu udgaaer fra Faderen og bliver sendt af Sønnen, og er for sig en selvstændig Person i det ene guddommelige Væsen, saaledes har han ogsaa et tredobbelt Embede: Han er en Trøster i Korset, en Sandhedens Lærer og et Christi og vor sønlige Udaarelses Vidne.

Hvad for en Trøster den Helligaand er.

Han er en Trøster, som kommer fra Himmelen, fra Gud Fader og fra Guds Søn, og er selv sand Gud. Derfor er han en saadan Trøster, som ikke glæder og trøster med jordist, forgjængelig, men med evig, himmelsk Trøst. Thi hvad kunde en jordist Trøst hjælpe vore bedrøvede Sjæle? Intet Forgjængeligt, intet Jordist kan trøste vore Sjæle og redde dem fra Fortvivelse; men de maa have en evig, levende Trøst, som er Gud selv, som ogsaa er Livet selv. Den allermindeste Draabe med himmelsk Trøst er bedre og kosteligere end al Verdens Trøst. Hvad som kommer fra Gud og fra Himmelen, det maa jo være bedre end hvad som kommer fra Verden. Det som er i Evigheden, det overgaaer jo alt, hvad som er i Tiden. Hvad som kommer af Skaberens selv, det er ædlere end det, som kommer af Creaturene. Dersom vi forstode det ret, saa ville vi strige efter den himmelske Trøst, „ligesom en Hjort striger efter Vandstrømme“ (Ps. 42, 2.), thi denne Trøstes Lislighed overgaaer al denne Verdens Vre, og al denne Verdens Belyst. For den himmelske Trøstes Skyld have de Hellige i denne Verden sat tilside al jordist Trøst: for den evige Glædes Skyld have de foragtet al Verdens Belyst; for den himmelske Vres Skyld have de lidt al Armod og Døden. Dersom vi ret havde smagt den himmelske Trøst — og ikke alene denne Verdens Trøst, som vi kunne finde af en Haandsfuld Vre, eller af en Haandsfuld Rigdom og Kjædslyst, eller ellers af timelig Velsærd — ja, siger jeg, naar vi over dette maatte ogsaa engang have ret smagt den himmelske Trøst og lært at forstaae denne Guds Rigdom, saa vilde vi agte al Verdens Rigdom for Skarn og ei tragte efter nogen Verdens Vre. Thi da vilde det være vor højeste Vre, at blive

trøstet af Gud og fornemme Guds Gboelse. Dersom vi kunde fornemme det himmelske Væsens Lislighed, saa vilde vi ei tragte efter nogen kjødelig Belyst; thi det evige Livs frydefulde Væsen er den rette Sjælelyst. Derfor siger den Helligaand i Aab. 3, 17. til Verdens Børn: „Du siger: jeg er rig, og haver Intet behov; og du ved ikke, at du er elendig, og jammerlig, og fattig, og blind, og nøgen,“ forstaae, naar du ei har denne Trøst. Dersom vi engang havde ret smag den himmelske evige Glæde, saa vilde vi agte al Verdens Lyt for den høieste Bitterhed. Summa, intet Kors i Verden vilde være os for tungt, at vi jo ei gjerne og med Glæde vilde bære det, ja vi vilde give Alt derfor, ligesom en Kjøbmand, der ei agter sine Penge, naar han seer gode Varer. Thi ved Foragt, Smerter, Elendighed og Fængsel søges det høieste Gode, Guds Trøst, Glæde og Lislighed, ligesom Lignelsen om den kostelige Perle bevidner, Matth. 13, 45. 2c.: „Himmeriges Rige lignes ved et Menneske, som var en Kjøbmand, som søgte efter gode Perler, hvilken, der han fandt en meget kostelig Perle, gif bort, og solgte alt det, han havde, og kjøbte den samme.“ Herved antyder Herren, at en ret Christen foragter Verden for Guds Riges Skyld. Vor Herre Christus er den rette Kjøbmand, som har kjøbt os denne ædle Perle og givet alt, hvad han har, for samme, ja han har kjøbt os samme ved den høieste Armød, ved sin høieste Forsmædelse, ved sine største Smerter. See, saaledes maa vi følge ham efter, at vi ved ham, med ham og i ham erlange denne ædle Perle.

O, hvor liben Deel ville ei de have i den himmelske Trøst, som ikke kunne blive mæt af denne Verdens Vre, Rigdom og Belyst? Dersom den himmelske Trøst ei var et saadant høit, evigt, uudsigeligt Gode, bedre end den ganske Verden, mene I da, at Guds Hellige vilde for samme have lidt saa megen Armød, Jammer, Elendighed, Forsølgelse, Foragt, Haan og Spot? See til Moses, om hvem Epistelen til de Ebræer Cap. 11, 24. 2c. siger: at uagtet han kunde have været Pharao's Datters Søn, saa udvalgte han heller, at lide Ondt med Guds Folk, end at have Syndens timelige Nydelse; saa han agtede Christi Forsmædelse for større Rigdom, end de Liggendefæ i Egypten.“ See, det er den rette Christendom, som Iaa af eder forstaae; thi Iaa ere de, som gaae ind igjennem den snevre Port og vandre den smale Wei, Matth. 7, 14. See til Apostlerne, hvorfor glædede de sig i deres Forsølgelse og Fængsel? Jo, „for at de havde været agtede værdige til at væræes for hans Navns Skyld,“ Ap. Gjer. 5, 41. Dem har Forsølgelsen været en Glæde. Alle de, som lide ustyldig og for Retfærdigheds Skyld, skulle glæde sig; thi de bære Christi Forsmædelse og ikke Verdens For-

smædelse. See, saaledes er den Helligaand en Trøster, at hans Trøst overgaaer den ganske Verden.

For det andet er han ogsaa en Sandheds Aand, det er, en Sandheds Lærer. Han antænder i os den guddommelige Erkjendelses Lys og den sande Troe, ellers er det os umuligt, at vi kunde blive forløste fra vor medfødt Blindhed, Mørke og Løgn. Der ere tvende Præceptorer som lære og føre Menneskene. Den ene er en Løgneaand, fra hvem al Forspørelse er kommen i Verden; den anden er Sandhedens Aand, som forløser os af Djævelens Løgnelige og Løgneskole. Al, der er et stort, dybt Mørke i Menneskets Hjerte, baade i den naturlige og guddommelige Erkjendelse, og naar man gennemfarer og gennemsøger alle Verdens Bøger, som ere skrevne om naturlige og verbale Ting, saa er det mestendeels Løgn, forføngelige Ting, Præd. 1, 2. Er nu vort Hjerte saa blindt i jordiske Ting, hvad skal det da ikke være i guddommelige Ting? Derfor maa vi have Sandhedens Aand til Præceptor og Stolemester. Derpaa fortrøster Propheten Esajas Christi Kirke, den Trøstesløse, den Elendige, som er bortrevet som ved en Storm, at dens Børn skulle alle blive lærte af Gud, forstaae, formeblst den Helligaand og Guds Ord, og formeblst Christi Forklarelse i vore Hjerter. Kristus er den rette Sandheds Bog.

Naar du nu giver Agt paa den Herre Christum, paa hans Person, at han er Gud og Menneske, seer i din Sandheds og Livets Bog, som er Kristus selv, da vil du finde den rette Sandhed og mere Trøst end alle Papiir-Bøger kunne fatte. Naar du seer paa hans Embede, betragter hans salige Lære, hans hellige Levnet, hans trøsterige Gjerninger, hans Kjærlighed, hans høie Taalmodighed, hans Ydmyghed og Sagtmodighed, hans Fyldestgjørelse og Forligelses-Offer paa Korset, hans Opstandelse, Himmelfart og Herlighed, — see, da vil du finde Sandhedens Bog, hvori ingen Falskhed er. See, den Helligaand viser dig, ligesom med sin Finger, din Forløvers Hjerte, og siger til dig: Betragt dette Hjerte; i samme er intet Bedrag og ingen Falskhed, men deri er den høieste Sandhed og den høieste Trofasthed, „Veien, Sandheden og Livet,“ Joh, 14, 6. Af dette Hjerte flyder Sandhed, Wiisdom, Retfærdighed, Helliggjørelse og Forløsning (1 Cor. 1, 30.); i ham finder du den sande Retfærdighed, Syndernes Forladelse og det evige Liv; i ham finder du den rette Vej til Faderen, Sandheden i hans Ord, Livet i hans Fortjeneste.

For det tredie er den Helligaand ogsaa et Christi trofast Vidne, og dette hans Vidnesbyrd er tvende Slags: et udvortes og et indvortes. Det udvortes Vidnesbyrd bestaaer i den offentlige Bekjendelse af det hellige Evangelium, saavel ved Præ-

bile-Embedet, som ved alle deres Betjendelse, hvilke i Forsølgelses Tid betjende Christum. Formedelst Prædike-Embedet er vidnet om Christus i al Verden ifølge Esaiæ Forudsigelse: „Hvor beilige ere deres Fødder, som bærer godt Budskab paa Bjergene, som lader høre om Fred, som bærer godt Budskab om det Gode, som lader høre om Salighed, som siger til Zion: din Gud er Konge. Herren haver blottet sin hellige Arm for alle Hedningernes Dine; og alle Jordens Ender skal see vor Guds Salighed,” Es. 52, 7. 10. Altsaa ere alle den Helligaands Prædikener intet andet end den Helligaands Vidnesbyrd formedelst Apostlernes Mund; dertil bruger den Helligaand ogsaa de hviwardige Sakramenter, hvilke ogsaa ere Guds Vidner og Segl, 1 Joh. 5, 8.: „De ere tre, som vidne paa Jorden, Aanden, og Vandet, og Blodet; og de tre ere til eet.” Til dette offentlige Vidnesbyrd hører ogsaa de hellige Martyrers Blod, som de for Christi Skyld have udgydt. De have bevidnet deres Herre med deres Blod og Død, og ikke elsket deres Liv indtil Døden. Og samme deres udgydte Blod vidner endnu om Christo for Gud og for Verden, hvorom vi i Aab. 6, 9 — 11. læse, at de Myrbedes Sjæle under Alteret, det er, som for Christi Skyld vare blevne myrbede, som ved Alteret er betydet, raabte og sagde: „Du Herre, den Hellige og Sande! hvor længe dømmes og hævnnes du ikke vort Blod paa dem, som boe paa Jorden? Og dem bleve hver givne lange, hvide Kjortler, og der blev sagt til dem, at de skulde hvile sig endnu en liden Tid, indtil og deres Medtjenere og deres Brødre kom fuldkommeligen dertil, som skulde herester ihjelslaaes, som og de.”

Men den Helligaands indvortes Vidnesbyrd fleer i vore Hjerter, naar han gjør Guds Ord levende og kraftigt i os, besegler og forsiktrer os saaledes i Christo, at hverken Liv eller Død kan stille os fra ham. Derom siger St. Paulus: „Den samme Aand vidner med vor Aand, at vi ere Guds Børn,” Rom. 8, 16. Og i 2 Cor. 1, 21. xc.: „Men Gud er den, som stadfæstede os med eber til Christum, og salvede os; som og beseglede os, og gav Aandens Fæstepenge i vore Hjerter.” Derfor kalder Skriften det en Smag (Ps. 34, 9.), den tilkommende Verdens Kræfter (Ebr. 6, 5.), en Livets Lugt (2 Cor. 2, 16.), Aandens Salvelse (1 Joh. 2, 27.), Livets Ord (Joh. 6, 63. 68.), Guds Kraft (Rom. 1, 16.). Hvo som nu fornemmer dette Vidnesbyrd i sit Hjerte, den har allerede Begyndelsen til det evige Liv, hvorved han finder saadan himmelsk, levende Glæde og Trøst, at han ei derfor tog denne Verdens største Vre og Rigdom. Dette den Helligaands indvortes Vidnesbyrd er et mægtigt Argument imod den papistiske Tvivl; thi dersom Guds Aand giver vor Aand Vidnesbyrd, at vi ere Guds

Børn, hvorfor skulle vi da tvivle? St. Paulus siger: „Jeg er vis paa, at hverken Død, ei heller Liv skal kunne stille os fra Guds Kjærlighed,“ Rom. 8, 38. 2c. See, det er den Helligaands indvortes Vidnesbyrd i vore Hjerter, hvilket og David har smagt, naar han siger: „Din Mistundhed er bedre end Livet; mine Læber skal prise dig,“ Ps. 63, 4.

Den anden Deel.

Om Forsølgelserne ved Band og Sværd; saa og, hvad Marsagen er til saadan Forsølgelse. For at forstaae dette, maa I vide, at der stedse har været tvende Hobe i Verden, og enhver af disse Hobe har villet være den sande Kirke og Guds Folk, og villet besyttte den rette Gudstjeneste. Den første Hob ere de, som føre deres Gudstjeneste udenfor og imod Guds aabenbarede Ord, hvilke ikke ret erkjende Gud, saaledes som han efter sit Væsen og Villie har aabenbaret sig, ligesom Herren her selv beskriver dem, at de hverken kjende Christum eller Faderen. Derfor kunne de heller ikke ret tjene ham, men optænke dem selv en egen Gudstjeneste, sætte samme i udvortes Ting, som de udvælge sig efter deres eget Tykke af Fornuften, hvilket St. Paulus Col. 2, 22. 23. beskriver at være selvgjort Dyrkelse og Dyngmygthed, som har et Wiisdoms Skin, men hvilke Ting alle ere til Fortrængelse. For Verden har vel alt saadant en stor Ansæelse og et stort Skin, men er alt idel Hyllerie og et pharisaïskt Væsen, som ei gaaer af Hjertet eller af Guds Aand, men alt af Kjødets; thi samme Gudstjeneste grunder sig paa egne Gjerninger og Fortjeneste, stor Være, Værdighed og udvortes Skindhellighed, paa stor Rigdom og Magt, samt paa Kjødets Bellyst. Paa disse Støtter staaer det ganske Pavedømme, saa og det tyrkiske Rige. Denne falske Kirke staaer ikke paa den rette Grund, som er Christus.

Den rette Kirke og Christi Rige, tilligemed den sande Gudstjeneste er grundet paa Guds Ord, saaledes som Gud deri har aabenbaret sig efter sit Væsen og Villie, og af idel Naade aabenbaret os Forjættelsen om Christo, om Syndernes Forladelse, om vor Retfærdighed af Naade og om det evige Liv, hvilket man alt maa fatte og antage med Troen og i Troen ret erkjende ham. Derfor kan man ogsaa ret tjene, troe og forlade sig paa Gud, bede til ham og ret ære ham i Christo, og elske ham formedelst den Helligaand, hvilket alt maa skee i Christo og være grundet og bygget paa ham, saaledes, at man alene i Christo søger og finder sin Retfærdighed, Salighed, Liv og Frelse, og dette ei i noget andet, hvad Navn det end har. Og har dette alt Sted i Hjertets Grund, i det Forborgne, i Aand og i Sandhed, i

Troe, i Kjærlighed, i Haab, i Ydmyghed, i Laalmodighed, i hjertelig, forborgen, indvortes Bøn og i sand Gudsfrugt. Her seer du, hvad Aand og Sandhed er, nemlig, Tro, Kjærlighed, Haab, Ydmyghed, Laalmodighed, Bøn og Gudsfrugt; thi i Sandheds Aand bestaaer den rette Gudstjeneste, Joh. 4, 23.

Saa og i aandelig Fattigdom, hvilken bestaaer deri, at et Menneſte ikke tilſtriver ſin egen Wiisdom, Formue, Værdighed, Hellighed og Gjæringer noget, men alt alene Guds Naade, og hænger alene ved ſamme. Saa bestaaer og den aandelige Fattigdom i denne Verdens Foragt, i ſand, ſtedſevarende Bob, i Kjødets Døbelſe, i den gamle Adams Korsføſtelse og i Fornægtelse af ſig ſelv. Her ſeer du, hvad aandelig Armod er, nemlig, ikke at hænge ved ſig ſelv, ved ſin egen Forſtand, Villie og Værdighed, men alene ved Guds Naade, i Verdens Foragt, beſtandig Bob, Kjødets Døbelſe den gamle Adams Korsføſtelse og Fornægtelse af ſig ſelv. Saa og i den nye Fødsel i at flye Verdens Lyſter, i Ligeſindethed af Chriſti hellige Levnet, i at flye Verdens Vre, i Fornemmelse af den himmeſke Trøſt, i hellig Længſel efter Gud, i Venten efter vor Herres Jeſu Chriſti herlige Tilfømmelse, i Betragtning af den evige Glæde, og det alt ved Chriſtum, i Chriſto og af Chriſto. Her ſeer du, hvad den nye Fødsels Frugt er, nemlig, at flye Verdens Lyſter, at ligeſindes Chriſti Levnet, at flye Verdens Vre, at have en hellig Længſel efter Gud. See, det er den rette Kirke, Chriſti kjære Brud, Herrens aandelige Legeme, Guds ſkjønne Huus, det himmeſke Jeruſalem. Og den er ei bygget paa nogen udvortes Ting, paa nogen verdselig Rigdom og Magt eller paa udvortes Anſeelse — efterſom dens Smykke er indvortes i Hjertet, i Aand og Troe —, ei heller paa nogen verdselig Vre, Værdighed eller Herlighed, paa nogen kjødelig Vellyſt, paa noget Menneſte, paa noget ſynligt Hoved, men alene paa Chriſtum og paa hans hellige Ord; ham holder Chriſti Kirke for ſit eneste Hoved, for ſin eneste Brudgom, for ſin Retfærdighed, Hellighed og Freløsning; ved ham bliver den født paa ny, ved ham erkjender den Faderen, ved ham bekommer den den Helligaand, ved hans Navn beder den og bliver hønhørt, paa ham troer den, i ham lever den, i ham døer den ſalig, i ham opſtaaer den paa den yderſte Dag, i ham farer den ogſaa op til Himmels i den evige Glæde og Herlighed. Hvad ſom dette er imod, det er den falſke Kirke, en afgubdiſt, menneſtelig, djævelſk Kirke, ſom er en Vederſtyggelighed for Gud, og ſom farer i den evige Fordømmelse, hvor ſtort et Skin, Pragt, Rigdom og Herlighed den nu end har og beſidder i Verdens Dine.

Da reiſer ſig nu en Bandedtelse og en Myrden af den

falste Kirke imod den lille Flok, da raadslaae de geistlige Herrer imod en saadan sand Christen, udraabe ham offentlig for en Kjætter, Forsører og Gudsbespotter, tillukker ham Himmelen, forbander ham i Helvede, som den arrigste Stjælm, overgive ham Djævelen og agte ham ikke værd, at han skal leve; saa maa han da være en Forbandelse, en Gru og et Skarn for al Verden. Da griber den verbdlige Dyrighed efter Sverdet og vil paa Embeds Vegne udrybde en saadan Kjætter, menende, at den gjør Gud en Tjeneste dermed, ligesom det stødte paa Conciliet i Costniz; da man nemlig havde forbrændt den fromme, trofaste Christi Tjener Johan Huss, kom en Bonde løbende og bar Veed dertil, hvorpaa den fromme Martyr sagde: „O du hellige Ustyldighed! Du mener ogsaa, du gjør Gud en Tjeneste dermed.“ Saa føre de ogsaa, som et Skin for deres Gjærninger, til Hjælp, at saadanne Folk ere Oprørere, sigende: Verbdlig og geistlig Stand have antaget denne Troe; hvo som taler derimod, stifter Uroe og Forstyrrelse i det verbdlige Regimente. Saa gaaer da Banesættelse og Mord for sig. Saaledes er det gaaet alle hellige Patriarker, Propheter, den Herre Christo selv, alle hans Apostle og alle hellige Martyrer paa Jorden, ligesom St. Paulus derover jammerligen klager: „Indtil denne Time lide vi baade Hunger og Tørst, og ere nøgne, og faae Mundslag, og have intet vist Sted; vi ere blevene som Skarn i Verden, Alles Skoerviis indtil nu,“ 1 Cor. 4, 11. 13.

Den falste Kirke med dens afgubiste falste Guds-tjeneste er berimod lytsalig og triumpherende i Verden, har denne Verdens Riger under sig. De falste Apostle blive store, herlige og rige i Verden, komme til stor Ære, ere holdte kjære og værdige af enhver. Dette ærgrer da mangt et bedrøvet Hjerte, men Herren siger: Disse Ting haver jeg talet til eder, at I skal ikke forarges. Det maa gaae saaledes, Djævelens Rige vil med al Magt stride og kæmpe imod mig og mit Rige, saedels i Verdens Ende, ligesom vi nu besvære erfare af Paven og Tyrken. Paven sætter hvert Aar alle evangeliske Fyrster og kongelige Lande og Stæder i Band, og ophidser da de papistiske Konger og Fyrster til at erovere sit ugubelige Band. Deraf mærker man jo stensynligt, at Paven er Antichristen, og at Herren her har forudsagt hans Band og Mord. De pavelige Væbner og papistiske Skribenter vilde gjerne føre denne Forudsigelse over paa Jøderne, efterdi der i den græske Text staaer om Synagogerne, men de ville ikke vide, at Herren her sammenbrager den ganste kristelige Kirkes Forsølgelser. Man see kun til den antichristiske Inquisition i de antichristiske Kongeriger, saa vil man jo stensynligen finde, hvad Herren her har forudsagt. Saa er og at betænke, at de have

gjort særdeles Festsdage deraf, naar de have forbrændt de Christne, ligesom tvende fornemme papistiske Stribentere Lopetz og Stapletonus have ladet udgaae Prædikener med den Overkrift: „Paa Kjøtternes offentlige Afstraffelses Fest.“ Dermed er jo noksom bevist, at de have gjort en Guds tjeneste af deres Christen-Mord. Saa have og mange papistiske Tyrster berømmet sig over, hvor mange Kjøttere de have myrdet, og have holdt det for en Guds tjeneste. Hvor mange Christne ere ei for Bekjendelsens Skyld bleven forbrændt af Spanierne formedelst deres djævelske Inquisition? I den listige Inquisition seer man den rette listige Ulve-Art, hvormed Ulven fanger Faaret og sønderriver det. Der stormer man med Band og Act, Jlb og Sværd imod ustyrbelige Fjolk, som her i Verden intet Ondt have gjort, alene, at de ikke ville tilbede Pavens Wederstyggeligheder, og at de troe at blive salige alene ved Christum. Da er det, som det i Rom. 8, 36. hedder: „For din Skyld dræbes vi den ganske Dag; vi ere regnede som Slagte-Faar,“ Og Matth. 10, 16. 2c.: „See, jeg sender eder som Faar midt iblandt Ulve; de skal overantvorde eder for Raadet, og hudstrynge eder i deres Synagoger. Men I skulle og søres for Tyrster og Konger for min Skyld, dem og Hedningerne til et Vidnesbyrd. Og I skal hades af Alle for mit Navns Skyld; men den, som bliver bestandig indtil Enden, han skal blive salig.“

Derimod maa vi nu fatte den Trøst, 1) at Herren her siger, at han vil sende os Trøsteren, den Helligaand, som skal styrke os til frimodigen at bekjende Christum. 2) At han vil vidne i os og ved os, og dette Vidnesbyrd vil beholde Seieren. 3) At de, som forfølge os, er den falske Kirke, som hverken kender Christum eller Faderen. 4) At Christus kender tilforn vore Forfølgelser og seer al vor Trængsel, hvorfor han ogsaa siger: Disse Ting haver jeg talet til eder, at I skal ikke forarges. Ligesom han ogsaa i Matth. 10, 28. 2c. siger: „Frygter ikke for dem, som slaae Legemet ihjel, men kan ikke slaae Sjælen ihjel; men frygter heller for den som kan fordærve baade Sjæl og Legeme i Helvede. Sælges ikke to Spurve for en Penning? og een af dem salder ikke paa Jorden, uden eders Fader. Men og alle eders Hovedhaar ere talte. Frygter derfor ikke; I ere bedre end mange Spurve. Derfor, hvosomhelst der vil bekjende mig for Menneffene, den vil jeg og bekjende for min Fader, som er i Himlene. Men hvosomhelst der vil nægte mig for Menneffene, den vil jeg og nægte for min Fader, som er i Himlene. Hvo som elsker Fader og Moder mere end mig, er mig ikke værd; og hvo som elsker Søn eller Datter mere end mig, er mig ikke værd; og hvo som ikke tager sit Kors, og føl-

ger mig, er mig ikke værd. Hvo som finder sit Liv, skal miste det; og hvo som mister sit Liv for min Skyld, skal finde det." 2 Tim. 2, 11. 12.: "Det er en troværdig Tale; thi dersom vi ere døde med ham, skal vi og leve med ham; dersom vi taale, skal vi og medregiere; dersom vi nægte, skal han og nægte os." Mat. 2, 10.: "Vær troe indtil Døden, saa vil jeg give dig Livsens Krone." Men da samme ei staaer i vor Formue, saa maa vi af den 4de Ps. B. 2—5. udbryde: "Naar jeg raaber, da hør mig, min Retfærdigheds Gud! i Tranghed udbredte du Rummet for mig; vær mig naadig, og hør min Bøn. I Menneftenes Børn! hvor længe skal min Vre være til Skændsel? hvor længe vil I elste Forsængelighed, og søge Løgn? Sela. Vider dog, at Herren haver afstilt en From til sig; Herren skal høre, naar jeg raaber til ham." Amen.

Forste Pintse-Dag.

Evangelium, Joh. 14, 23. til Enden.

Forberedelse.

Det er høit og over al Maade at forundre sig over, at Gud den Almægtige, som ellers i sit Væsen er usynlig, ligesom Paulus siger 1 Tim. 6, 16.: "Gud, hvilken intet Mennefte haver seet, ikke heller kan see, være Vre og en evig Kraft, Amen," — at denne usynlige, høie Guds Majestæt har saaledes aabenbaret sig de elendige Mennefter, at han af Kjærlighed har ladet sig høre og see. Den himmelske Faders Stemme har man tre Gange hørt paa Jorden, i Christi Daab (Matth. 3, 17.), i hans Forklarelse (Matth. 17, 5.) og Joh. 12, 28. Guds Søn har paa en synlig Maade vandret paa Jorden, og er paa en synlig Maade faren til Himmels. Gud den Helligaand er paa en synlig Maade kommen af Himmelen: 1) I en overnaturlig Vind. 2) I en overnaturlig Ild, hvilken har lyst, men ikke brændt, ligesom den brændende Tornebust (2 Mos. 3, 2.), Mose Ansigt (2 Mos. 34, 29.) og Christi Ansigt i Forklarelsen. 3) At den Helligaand har ladet sig see paa Apostlernes Mund og Tunge. 4) At han har talt med saa mange Slags Sprog, som der ere under Himmelen. 5) At han har opfyldt Apostlerne med Glæde. 6) Opfyldt dem med Christi Erkjendelse, Ublægning af alle Profheterne og Forstand i den ganske Skrift. 7) At paa Pintse-Dag tre tusinde ere blevne omvendte.

I n d g a n g.

Vi feire nu det nye Testaments trøstelige, deilige, hulsfælige og hellige Pintse-Fest, den Helligaands Fest, paa hvilken stødte den store, herlige Undergjerning, at den Helligaand er kommen af Himmelen, som i et fremfarende vældigt Veir og har opfyldt det ganske Huus, hvori de hellige Apostle have været tilsammen, har sat sig paa enhver af dem og oplyst deres Mund og Tunge med en deilig Ildflamme, samt opfyldt dem med mangehaande Sprog og Gaver, saa at enhver har høieligen forundret sig derover. Vel har Gud Herren ogsaa her aabenbaret sig i en Ild-Stikkelse, men dog ei her i en saadan skrækkelig Ild, som i det gamle Testaments Pintse, men i en deilig Ild og skinnende Flamme, som har sat sig i de hellige Apostles Mund, hvilken skønne, himmelske, guddommelige Flamme strax har beviist sin Virkning ved mangehaande Sprog, Forudsigelse og Forkyndelse af Guds store Gjerninger. Saa er og dette forebildet ved den store Prophet Moses i 4 Mos. 11, 16. 2c. da Gud Herren sagde til Mose: Forsamle mig halvfjerdsindstyve Mænd af Israels Ælste; og du skal tage dem hen til Forsamlingens Paaulun, og der skal de fremstille sig med dig. Og jeg vil komme ned, og tale der med dig, og jeg vil tage af den Aand, som er paa dig, og lægge paa dem. Og Mose gik ud, og talede Herrens Ord til Folket; og han samlede halvfjerdsindstyve Mænd af Folkets Ælste, og stillede dem rundt omkring Paaulnet. Da kom Herren ned i Skyen, og talede til ham, og han tog af den Aand, som var paa ham, og lagde paa de halvfjerdsindstyve Ælste; og det stødte, der Aanden hvilede paa dem, da propheterede de. Men der Mose hørte dem prophetere, sagde han: giv alt Herrens Folk vare Propheter, at Herren vilde give sin Aand over dem. Dette Mose herlige Ord og hellige Ønske er opfyldt i det nye Testamente; thi han har talet det som en Prophet og af en prophetisk Aand: at nemlig den Tid skulde komme, da Herren vilde udgyde sin Aand over alt Kjød, ligesom og Propheten Joel har udsagt samme. Men ved dette overordentlig skønne Vilde, at Gud Herren har taget af Moses Aand og lagt paa de andre, er nu antydet, at Gud Herren vilde tage af vor Midlers og Forløfers Aand og lægge paa os. Thi ligesom Moses har været det gamle Testaments Midler (Gal. 3, 19.) og fremfor alle af sit Folk været rigeligen benaadet med den Helligaand og modtager Aandens fleste Gaver, hvorved han har været den største Prophet, saa at efter ham ingen saadan Prophet mere opstod: Saaledes er det nye Testaments Midler, vor Herre Jesus Kristus (Ebr. 9, 15.), salvet med Glædens

Alle fremfor hans Medbrødre, og af Gud givet Anden uden Raabe, saa at vi af hans Fylde maa modtage alt, Joh. 1, 16. Desaaarsag har nu Gud Herren taget af vor Miblers And og lagt paa os, ligesom St. Paulus siger Gal. 3, 6.: „Men efterdi I ere Børn, haver Gud udsendt sin Søns And i eders Hjerter, som raaber: Abba, o Fader!“ Og er dette alt steet af Guds allertrøsteligste Raad, at han har givet os sin Søns And, paa det det maatte være en børnlige And eller den sønlige Udfarelses And. Thi just saa slutter St Paulus: Efterdi vi ere Børn, og skulle være det, saa har Gud sendt os sin Søns And, paa det han skal give Vidnesbyrd i vore Hjerter, at vi ere Guds Børn. Men efterdi et Barns rette Art er, at det elsker Faderen og atter igjen bliver elsket af Faderen, ligesom Gud selv har i Forældres og Børns Hjerter indplantet saadan naturlig Kjærligheds-Flamme, saa er dette skønne Sprog i Joh. 14, 23.: „Om Nogen elsker mig, skal han holde mit Ord; og min Fader skal elske ham, og vi skal komme til ham, og gjøre Bøvelser hos ham,“ forordnet paa den hellige Pintse-Fest, som en skøn Frugt af den Helligaand og den nye Pintse-Fest.

Vi ville derfor nu af denne Text behandle dette ene Stykke: Hvad alle troende Christnes rette, sande, christelige Pintse-Glæde skal være? Eller om den Helligaands fornemste Gaver, hvoraf syv her skal beskrives.

Den første Pintse-Glæde er Guds Kjærlighed; men Kjærlighedens Art er, at den virker Glæde.

Om Nogen elsker mig. Den gamle Pintse-Fest paa Bjerget Sinai virkede Frygt, Skræk, Skjelven og Bæven formedelst den store Jld, Torden, Lynild og Jordstjælv, saa at alt Folket flyede og kunde ikke bestaae for Guds forstrækkelige Herlighed, 2 Mos. 19, 18. Men den nye Pintse-Fests Frugt er Kjærlighed formedelst den Helligaands Kjærligheds-Flamme. Om Nogen elsker mig, siger vort Pintse-Evangelium og Fest-Basune. Her er talt om den Kjærlighed, hvormed vi elske Gud; men nu er det umuligt, at elske Gud uden den Helligaand; det er umuligt, at elske Gud uden Gud, at erkjende Gud uden Gud. „Derfor har Gud udøst sin Kjærlighed i vore Hjerter formedelst den Helligaand,“ Rom. 5, 5. Derfor udspringer nu den Kjærlighed, hvormed vi elske Gud, af Gud selv, og ikke af os; af Guds Hjerter kommer det, som bringer os til Gud og forener os med Gud. Hvo som nu elsker Gud, den fornemmer Gud i sit Hjerter, at Gud Herren er i ham; thi „Gud er Kjærlighed, og hvo, som bliver i Kjærlighed, bliver Gud og Gud i ham,“ 1 Joh. 4, 16. Er det ei en stor Raabe og Herlighed, at Gud er i os

og vi i ham? Al, betragt her Guds store Mildhed og hans Godheds Rigdom, at han udgyder sin Kjærlighed, som en overskydende Brønd.

Ligesom man har et frugtbart og kosteligt Viintræ kjær, fordi det giver os saadan en mild og hjerteglædende Saft at drikke, og ligesom dermed virker dets Kjærlighed i os: saaledes skulle vi og have det levende Viintræ, vor Herre Jesus Christus, hjertelig kjær, fordi han giver os at drikke sit hellige Blods allerkosteligste Saft, som den rette himmelske Nectar, ja fordi han giver sin Aands og Trøstes rette Glæde-Viin at drikke. Ef. 5, 1.: „Nu vel! Hver som tørster, kommer hid til Vandene.“ Saa er da nu det den første Pintse-Glæde og den nye Pintse-Festes første Frugt, at den virker Kjærlighed formedelst den sønlige Aand. Hvo som nu har Gud hjertelig kjær, den vil visselig finde i sig en guddommelig Glæde, og med David raabe for Glæde: „Herre! jeg haver dig hjertelig kjær, min Styrke! Herren er min Steenklippe og min Befæstning, som befrier mig, min Gud, min Klippe, paa hvilken jeg troer; mit Skjold og mit Saligheds Horn, min Ophjælse.“ At have Christum kjær, er den højeste Kunst og Viisdom, ligesom det hos Eph. 3, 19. hedder: „At kende den Christi Kjærlighed, som overgaaer Kundskaben.“ Dette er en stor Trøst imod eenfoldige Lægfolks Uværdighed, som ikke forstaae meget, ja, som hverken kunne læse eller skrive: Har du Kristus kjær, saa er du lærd nok, saa vil Faderen elske dig og den hellige Trefoldighed vil boe hos dig.

Den anden Pintse-Glæde er, at holde Guds Ord.

At holde Guds Ord, er det samme, som at antage det med troende Hjerte og leve derefter. Al, der er en stor Glæde i Guds Ord, naar Hjertet ret fatter det, naar det bliver levende i Hjertet, Ps. 19, 8. 2c.: „Herrens Lov er fuldkommen, som omvender Sjælen; Herrens Vidnesbyrd er trofast, som gjør den Bankundige viis. Herrens Befaling ere rette, som glæde Hjertet; Herrens Bud er reent, som oplyser Minene. De ere ønskeligere end Gulb, og end meget fiint Gulb; og sødere end Honning og end Honninglage.“ Dertil hører nu den sønlige Aand, som gjør det levende i vore Hjerter. St. Paulus taler i Rom. 8, 15. om tvende Slags Aand, en Trældoms og en sønlig Aand, og dermed gjør han nu den anden Forskjel paa den gamle og nye Pintse-Fest. Den gamle Pintse-Fest virkede og bragte med sig en Trældoms Aand, som af Frygt for Straf, af Nød og Tvang var Loven lydig, og som maatte holde Guds Ord paa en udvortes Maade. Den nye Pintse-Fest bringer derimod med sig en sønlig Aand, som ikke mere af Frygt for Straf, men af Kjær-

lighed holder Guds Ord. Derfor siger Herren: Om Nogen elsker mig, han skal holde mit Ord. At holde Guds Ord og være det lydigt, det kommer af Kjærligheden, hvorfor og alle Dyder ere indbegrebne i Kjærligheden, og hvad som ikke kommer af Kjærligheden, det er udygtigt og buer til intet.

Ligesom nu det gamle Testaments Folk af stor Frygt og Skræk sagde til Moses, da de saae den store Jld: „Vi ville gjøre alt det, som Herren haver sagt, og være lydige“ (2 Mos. 24, 7.), — dog det var alt ibel Frygt og Tvang uden Kjærlighed — saaledes siger det nye Testaments troende Folk, naar de fornemme og i Troen see den Helligaands hellige Jld: „Ligesom en Hjort skriger efter Vandstrømme, saa skriger min Sjæl til dig, o Gud! Min Sjæl tørster efter Gud, efter den levende Gud; naar skal jeg komme derhen, og sees for Guds Ansigt?“ Ps. 42, 2. 3. Og Ps. 85, 9.: „Jeg maa høre, hvad Gud Herren vil tale.“ Item Ps. 119, 14. 2c.: „Jeg glædede mig i dine Vidnesbyrds Vej, som over alt Guds. Dine Skikke have været mine Psalmer i al min Ublændigheds Huus. Jeg sagde: Herren er min Deel, jeg vil holde dine Ord. Din Munds Lov er mig bedre end tusinde Stykker Guld og Sølv. Lad dog din Mislundhed være at trøste mig, efter dit Ord til din Tjener. Lad din Barmhertighed komme over mig, at jeg maa leve; thi din Lov er min store Lyst. Min Sjæl længes efter din Salighed, jeg haaber paa dit Ord. Hvad haver jeg din Lov kjær! den er min Betænkning den ganske Dag. Jeg fik dine Vidnesbyrd til Arv evindeligt; thi de ere mit Hjertes Glæde. Mine Dine længes efter din Salighed, og efter din Retfærdigheds Ord. Jeg glædede mig over dit Ord, som den, der finder et stort Bytte.“ Naar nu Herren siger: Han skal holde mit Ord, saa fordrer Herren dermed ikke nogen Fuldkommenhed af os med Tvang imod vor Villie, ligesom Loven; men han fordrer hermed af os den sønlige Guds Frygt, daglig Bod, Troe, Kjærlighed, Haab, Ydmyghed, Sagtmodighed, og at vi ikke modstræbe den Helligaand, som virker alt saadant i os, men at vi lade os drive af den Helligaand til at blive Synden og alle Udyder fiendt. Hvo som nu elsker Gud, den holder saaledes hans Ord, at han frygter sig for Guds Vrede, gjør daglig sand Bod, troer af Hjertet Evangelium, sætter al sin Trøst paa Christum og tager Christi ædle Levnet paa sig. Han har og Lyst til det indvortes Menneſte, til Christi hellige Levnets herlige Dyder. Jo mere lig han kan blive Christi Billede i Ydmyghed, Sagtmodighed og Taalmodighed, desto mere glæder han sig derover, og beder Gud af Hjertet derom. Derfor lærer nu den Helligaand os indvortes formedelst Troe og Kjærlighed, at holde Guds Ord og

at gjøre Guds Villie, hvorfor ogsaa alle christelige Dyder blive kaldte Aandens Frugter. Desaarfag ere og alle de, som sige, at de elste Gud, og holde ikke hans Ord, Løgnere. Christus har vel Mange, som sige sig at elste ham, men Faa, som efterfølge ham.

Derpaa følger da den tredie Pintse=Glæde, den nye Pintse=Jests Frugt og Egenskab.

Min Fader skal elste ham. Den gamle Pintse, nemlig Lovens Aabenbarrelse, forkyndte Guds retfærdige Brede; thi „Lov=ven gjør Brede,“ siger St. Paulus Rom. 4, 15. Men i den nye Pintse hedder det: Min Fader skal elste mig. Hvad er Aarsagen? Denne: Hvo som elsker mig, siger Herren, den skal min Fader elste. Og i Joh. 16, 27. siger Herren: „Fader=ren selv elsker eder, efterdi I have elstet mig, og troet, at jeg er udkommen af Gud.“ Denne Trøst og denne Pintse=Glæde er ei at udsige, at vi vide, at Faderen har os kjær, og vi for=undre os billigen over den Guds Kjærlighed, at et saadant høit og evigt Gode kan elste det, som intet er, som er forfængeligt, ja som ei er andet end ibel Ondskab, og at Gud formedelst sin store Godhed har saaledes overvundet vor Ondskab. „Hvad er et Menneſte, at du kommer ham ihu?“ Ps. 8, 5. Og efterdi Gud gjør det, saa ſtinner deraf hans overvættes Mildhed, saa at vi selv maa bekjende og sige: O Gud! hvor stor er ei din Godhed, hvormed du bærer, og overvinder min Ondskab. Ps. 92, 16.: „At forkynde, at Herren er oprigtig, min Klippe, og at der er ikke Uret i ham.“ Ps. 36, 8.: „Gud! hvor dyrebær er din Miskundhed! og Menneſtens Børn ſkal skjule sig under dine Vingers Skygge.“ Moſes bruger den Guds Kjærlighed, hvormed Gud elsker os, til Velsignelse, 5 Moſ. 33, 3.: „Vil=seligen du er den, som elsker Folkene, alle deres Hellige ere i din Haand.“ I Guds Kjærlighed er ogsaa en overordentlig stor Trøst; thi ſee! Guds Kjærlighed er evig; han er ei en ſaadan Elſker, ſom elſter i Dag og hører op i Morgen; men ſom han er evig, ſaa er ogsaa hans Kjærlighed evig. Han er ogsaa tro=faſt, hvorfor hans Kjærlighed er en trofaſt Kjærlighed, er ingen falſt Kjærlighed, men en Fader=Kjærlighed, ſom forſtaaner os med megen Forbarmelſe. Saa er det ogsaa en uudſigelig Kjær=lighed, hvorfor han ogsaa har elſtet ſine Elſtede i Chriſto, ſørend Verdens Grundvold blev lagt, hvilket er over al vor Forſtand; og vil han ogsaa evindeligen elſte dem i Chriſto, i ſin Elſtede. Thi ligesom han anſeer ſin Kjære Søn med høieſte Kjærlighed og Glæde, ſaaledes anſeer han ogsaa i Chriſto alle dem, ſom troe paa ham, og glæder ſig over dem; thi Glæde kommer af

Kjærlighed, ligesom Propheten Esaias siger: „Saa vil jeg fryde mig i Jerusalem, og glæde mig iblandt mit Folk,“ Es. 65, 19. *Alt, kjære Børn! Troer og lever saaledes, at I kunde evindeligt være og blive Guds Kjærlighed og Glæde; thi Gud kalder Sine Kjærlighed og Glæde. Menneſtene ere med deres Kjærlighed ligesom en Blomst paa Marken; „men Herrens Mistundhed er fra Evighed og indtil Evighed.“ „Jeg haver forbarmet mig over dig med evig Mistundhed.“ Ps. 103, 17. Es. 54, 8.*

Den fjerde Pintse-Glæde eller den nye Pintse-Fests Frugt er:

Vi ſkal komme til ham, og gjøre Bærelſer hos ham. I den gamle Pintse kom Gud ogsaa til ſit Folk, men ſtræffelig, med Torden, Lynild og Jlb, og de kunde ikke taale Guds ſtræffelige Nærværelſe, men ſagde til Moſes: „Dael du med os, og vi ville være lydige; og lad Gud ikke tale med os, at vi ikke døe,“ 2 Moſ. 20, 19. Men i den nye Pintse kommer han til os ſagte, liſtlig, venlig, i en deilig Kjærligheds-Flamme; — „Baner derfor Veien for ham, ſom farer paa de ſlette Marker, i Herren er hans Navn, og fryder eder for hans Anſigt,“ Ps. 68, 5. Denne Guds naadige Gboelſe kommer nu af hans Kjærlighed; thi Kjærligheden forener os med Gud. *Alt, det er et ſtort Under over Under, at den høieſte Gud har Lyſt at boe i en Haandfuld Jord! Derſom vi et Dieblif kunde ſee Guds Herlighed og det ſkønne Lyſ og Klarhed, hvori Gud boer, ſaa vilde vi ikke troe det, at Gud kunde boe i os, hvis ikke Chriſtus havde aabenbaret os, at et ſaadant høit Gode meddeler ſig til et elendigt, dødeligt Menneſte, og giver ſig os til Egen, ligesom Paulus ſiger: „Alle Ting ere eders; men I ere Chriſti; men Chriſtus er Guds,“ 1 Cor. 3, 22. 23. Alt, hvilken en ſtor Naade, naar vi betænke det, at Gud giver ſig enhver til Egen med ſit høieſte Gode, ja den hellige Treſoldighed ſiger: Vi ville komme til ham. O, du vore Sjæles ſøde Gjeſt! Giv Gud, vi havde dig ſaa gjerne hos os; ſom du gjerne er hos os; „hans Lyſt er til Menneſtens Børn,“ Ordspr. 8, 31. Der ſtaaer ingenſteds ſkrevet, at Gud har ſin Lyſt til Engle, men Menneſtene have denne Væ. Ab. 3, 20.: „See, jeg ſtaaer for Døren, og banker; derſom Nogen hører min Røſt, og oplader Døren, til ham vil jeg gaae ind, og holde Nadværelſe med ham, og han med mig.“ Høſ. 4, 16.: „Gid min Kjæreſte vilde komme til ſin Have, og æde ſine koſtelige Frugter.“ Det er ikke vore Frugter, ſom han æder, naar han kommer til os — det, hvori hans Sjæl har Behag, kaldes her: at æde — men det er hans Frugter, ſom han virker i os. Ligefom en god og rig Herre, naar han kommer til en fattig Ven, da enten bringer med ſig eller*

sender forud for sig saadanne Rager, som han selv gjerne æder, ligesom man læser om Kong Cyrus og Augustus: saaledes har vor Konge sendt forud for sig sine ædle Frugter, som han vil æde hos os, nemlig, Troen, Kjærligheden, Haabet, Ydmygheden, Taalmodigheden, Bønnen, Andagten, Taarerne, Sultene, den sande Gudsfrugt: det ere hans ædle Frugter, og hvor disse hans Frugter ere, der boer nu gjerne Gud, og da har han sin Lyst hos Menneftens Børn. Ef. 57, 15.: "Saa sagde den Høie og Ophøiede, som boer evindeligen, og hvis Navn er helligt; jeg vil boe i det Høie og Hellige, og hos en Synderknuset og Nedrig i Aanden, til at gjøre de Nedriges Aand levende, og at gjøre de Synderknusedes Hjerter levende." Mat. 21, 3.: "See, Guds Tabernakel er hos Menneftene, og han skal boe hos dem, og de skal være hans Folk, og Gud selv skal være med dem og være deres Gud." Ligefom det gamle Testaments Upperstepræst indviede Templet, salvede Karrene og helligede dem til Gudstjenesten — thi uden Salvessen kunde intet blive brugt til Gudstjenesten — hvorpaa ogsaa Guds Herlighed kom ned og fyldte Forsamlingens Paaul: saaledes har vor Upperstepræst, da han vilde indgaae i vort Hjertes Tempel, tilforn indviet og salvet os med den Helligaand i den hellige Daab.

Den femte Pintse-Glæde er:

Den Helligaand skal lære eder alle Ting, og minde eder paa alle Ting, som jeg haver sagt eder. Dette er rigeligen opfyldt paa Apostlerne; thi dem har den Helligaand aabenbaret den ganste Skrift. Men saa bliver det ogsaa opfyldt paa alle Troende, enhver efter sin Maade; thi den Helligaand tærer indvortes, oplader Hjertet, oplyser og trøfter. Et Mennefte har overordentlig mange Forhindringer fra Guds Ord: Kjød og Blod fatter intet om Guds Rige, er kolbt og dorst dertil; Verden, Nærings-Sorg og Forargelser forhindrer Guds Ord; Djævelen river det ofte af Hjertet, saa det let og snart forglemmes. Herover klager ogsaa Propheten Jeremias i det 18de Cap. B. 14. 15.: "Mon man skulde forlade Libanons Sne, for en Klippe paa Marken? eller mon flydende Vand skulde overgives, for fremmede kolde Vand? Dog haver mit Folk glemt mig." Derimod trøfter Herren os, at vi skulle have vor Væremester i og hos os. Ef. 54, 13.: "Alle dine Børn skal være lærte af Herren." Det er en stor Berømmelse, at have havt en fortræffelig Præceptor. Her er den høieste Præceptor, af hvem vi billigen kunne berømme og glæde os, men særdeles i Kors, Elendighed og Dødsnød; da er vor himmelske Præceptor i og hos os, og erindrer os alt det, som vi have hørt af Guds Ord om vor

Herre Christo. Det er da den rette Hjerte-Trøst, som glæder, vederqvæger og trøster Hjertet, hvorved Dødens Magt overvindes og fordrives, og derimod det evige Livs Forsmag fornemmes, ligesom det i Aab. 2, 17. hedder: „Den, som vinder, ham vil jeg give at æde af det skjulte Manna.“

Den sjette Pintse-Glæde eller den nye Pintse-Fests Frugt er Fred.

Fred lader jeg eder, min Fred giver jeg eder; jeg giver eder den ikke, saasom Verden giver. Eders Hjerte forsærdes ikke, og frygte sig ikke! I have jo dog min Fred, hvilken er en evig Fred, derfor frygter eder ikke for Verden og forstrækkes ikke, Ps. 56, 5.: „Jeg forlader mig paa Gud, jeg vil ikke frygte, hvad skulde Kjød gjøre mig?“ Den første Pintse gjorde et forstrækket Hjerte og virkede ingen Fred; thi i Loven er hverken Raad eller Røe med alle dens Gjæringer. Lovens Ord er som en Hammer, der sønderslaaer Klipperne (Jer. 23, 29.); men Evangelii Ord er ligesom en lægende Balsom, som læger de sønderbrudte Hjerter. „Mandens Frugt er Fred,“ siger St. Paulus Gal. 5, 22. Og hos Es. 11, 10. hedder det: „Og der skal være paa samme Dag Isai Rod, som staaer til Folkets Banner, efter den skal Hedningerne spørge; og hans Rolighed skal være herlig.“ Item, Es. 32, 15. 2c.: „Indtil der udgrydes over os en Aand af det Høie; da skal Orken blive til en frugtbar Mark, og den frugtbare Mark skal agtes som en Skov. Og Ret skal boe i Orken; og Retfærdighed skal blive paa den frugtbare Mark. Og Retfærdighedens Gjæringer skal være Hvile og Tryghed indtil evig Tid. Og mit Folk skal boe i Freds Bolig, og i megen Tryggheds Boliger, og i meget stille, rolige Steder.“ Saa gjør og Herren en Forskiel imellem sin Fred og Verdens Fred: Min Fred giver jeg eder, siger han; jeg giver den ikke, saasom Verden giver. Verdens Fred er ikke en sand, grundig og bestandig Fred; thi den er bygget paa jordiske, timelige og forgjængelige Goder og Velsærd. Det kan nu ligesom Havet af Vinden blive bevæget, og da er der intet andet end ibel Uro, Sorg, Græmmelse og Smerte, ligesom det hos Es. 57, 20. 2c. hedder: „De Ugubelige ere som Havet, der er oprørt; thi det kan ikke være stille, og dets Vand udkaster Skum og Dynd. Det er ikke Fred, sagde min Gud, for de Ugubelige.“ Den Herres Christi Fred derimod er en sand, grundig og bestandig Fred, bygget paa det Evige, paa Gud selv, og er en ret hjerteglædende Fred, som kommer af Gud. Verdens Fred kommer af det Timelige, den himmelske Fred kommer af Gud. Det, som kommer af Gud, er usigeligt bedre end det, som kommer af Verden og

Creaturene. I Verden have I Angest, siger Herren men i mig have I Fred; derved vil det vel blive. Al, naar Gud glæder Hjertet, det gennemtrænger Legem og Sjæl. At blive glædet af Gud, det er Livet, og gennemtrænger det ganske Legeme. En saadan Glæde skulde vi tage, og derover fornægte al Verdens Herlighed, Vre, Kunst og Gunst. Alt, hvad som er i Verden, er dog ibel Daarlighed og Jammer. Hvem Gud ret glæder, den ganske Verden ikke berøve. Men hvem Gud bedrøvede formedelt sin Freds, Glædes og Trøstes Unddragelse, den kan den ganske Verden ikke glæde uden alene Gud, Guds Fred og Glæde. Det ere nu den nye Pintse-Festes Frugter.

Den syvende Pintse-Glæde og Seier i Christo.

Denne Verdens Fyrste kommer, og haver slet intet i mig. Det er Seieren over Djævelen, som maa erholdes formedelt Troen paa Christum, 1 Joh. 5, 4. 5.: „Og denne er den Seier, som haver overvundet Verden, nemlig vor Troe. Hvo er den, som overvinde Verden, uden den, som troer, at Jesus er Guds Søn?“ Naar Seier erlanges, saa følger stor Glæde, ligesom vi læse i 1 Sam. 18, 7. at da David havde slaget Goliath, ere Dvinderne gangne ham imøde og have sjunget: „David har slaget sine ti Tusinde.“ Hvorledes sang ei Israels Børn, der Pharao, deres Fiender var druknet i det røde Hav: „Herren er en Krigsmand, Herren er hans Navn. Han kastede Pharaos Vogne og hans Hær i Havet. Hvo er, som du, iblandt Guderne, Herre? hvo er, som du, herlig bevist i Hellighed; forførbelig at berømme, som gjør underlige Ting?“ 2 Mos. 15, 3, 2c. Da Satan blev udstødt af Himmelen, sagde Englene: „Derfor fryder eder, I Himle og I, som boe i dem!“ — Derfor er dette ogsaa vor Pintse-Glæde — „thi den vore Brødres Anklager er nedkastet, som anklagede dem for vor Gud Dag og Nat. Og de have overvundet ham formedelt Sammens Bled;“ derfor kan han ikke bestaae. Col. 2, 15.: „Christus berøvede Fyrstendømmer og Magter, og fremviste dem aabenbarligen, der han førte dem i Triumph ved sig selv.“

Vi ville beslutte med Ps. 51, 12. 2c.: „Gud! stak i mig et reent Hjerte, og forny en stadig Aand inden i mig. Bortkast mig ikke fra dit Ansigt, og tag ikke din Helligaand fra mig. Giv mig igjen din Saligheds Fryd, og en frivillig Aand opholde mig!“ Amen.

Anden Pintse-Dag.

Evangelium, Joh. 3, 16—22.

I Salomons Høisang Cap. 5, V. 11 oc. beskrives vor Herres Jesu Christi Portrait og Stjønne Skikkelse med disse Ord: „Hans Hoved er som det kosteligste Guld, som det fine Guld; hans Loffer er krusede, sorte, som Ravenen. Hans Dine ere som Quers Dine hos Vandbække; toebe med Mælk, som sidde smukt i deres Huller, som de opfylde. Hans Kindbeen ere som kostelige Urters Veed, som Urtekoste; hans Læber ere som Lilier, der dryppe med flydende Myrrha. Hans Hænder ere som Guldringe fyldte med Turkous; hans Bug er som skinnende Elfenbeen, bedækt med Saphirer. Hans Been er som Marmorstøtter, grundfæstede paa Fødder af det fine Guld; hans Skikkelse er som Libanons, udvalgt som Cedertæernes. Hans Gane er aldeles sød, og han er heel ønskelig; denne er min Kjæreste, og denne er min Ven, I Jerusalems Døttre!“ Ligesom nu i denne Beskrivelse er afmalet vor Stjønne Himmel-Brudgoms Jesu Christi Portrait, saaledes er i dette Stjønne Pintse-Evangelium afmalet Guds vor himmelske Faders Hjerter med hans brændende, inderlige og hjertelige Fader-Kjærlighed, saaledes, at vi i dette Sprog kunne klart og tydeligt see Guds Ansigt, ja Guds Hjerter. Naar gode Venner hoo langt fjernebe fra hverandre, saa de ei kunne see hverandre, saa sende de deres Portrait til hverandre; saaledes har Gud ved sin Kjære Søn i dette Sprog sendt os sit Portrait; thi „Ingen har nogen Tid seet Gud; den eenbaarne Søn, som er i Faderens Skjød, den haver forklaret det,“ Joh. 1, 18. Den Guds Mand Moses sagde til Gud: „Kjære, lad mig see din Herlighed.“ Og Herren kom ned i Etyen, og stod der hos ham, og han kaldte paa det Navn, Herre, og lod alt sit Gode fare frem for hans Ansigt. Men der Herren gik forbi for Mose Ansigt, sandt Moses Guds store Kjærlighed og Venlighed og raabte: Herren, Herren, en barmhjertig og naadig Gud, langmobig, og af megen Mistundhed og Sandhed. Som bevarer Mistundhed mod tusinde Veed, som forlader Misgjerninger og Overtrædelser og Synd, 2 Mos. 33, 18.; 34, 5. oc. Dette Stjønne Forbillede er nu opfyldt, da Herren, Guds Søn er kommen i en Etye af Himmelen, det er, er bleven Menneſte, og har kaldt paa det Navn Herre, det er, har prædiket om sin himmelske Faders store Kjærlighed, og ligesom viist os Guds Ansigt og Guds Hjerter; thi i Guds Kjærlighed er Guds Hjerter.

Vi ville nu fatte dette Sprog i toende Hovedpuncter: I det første Stykke vil vi see, hvilke store og høie Egenstaber Guds Kjærlighed har. Samme ere fire: 1) En overskydende Kjærlighed i det lille Ord „Saa“. 2) En trosterig Kjærlighed i det Ord „Gud“. 3) En over Alle sig udstrækkende Kjærlighed i det Ord „Verden“. 4) En sig selv og sit høieste Gode meddelende Kjærlighed i det Ord, „at han haver givet sin Søn den eenbaarne.“

I det andet Stykke ville vi handle om det Middel, hvorved vi blive deelagtige i denne Kjærlighed, og om Troens høie Frugt: „Ikke at fortæbes, men have et evigt Liv.“

Den første Deel.

Det Ord „Saa“ viser os Guds overvættets Kjærlighed, og seer først paa Gud selv, derefter paa hans Velgjerninger; og har først denne Mening: Saa saare, saa høit, saa hjertelig, saa inderlig, saa overvættets har Gud elsket Verden. Intet er saa høit som Guds Kjærlighed; thi den er høiere end Himmelen, dybere end Afgrunden, længere end Aftenen og Morgenens, bredere end Jorden, ligesom St. Paulus tilføjer Ephejerne i det 3die Cap. B. 18. 19.: „At I maa formaae at begribe med alle de Hellige, hvilket det er det Brede, og Lange, og Dybe, og Høie, og at kjende den Christi Kjærlighed, som overgaaer Kundskaben.“ Guds Kjærlighed er høiere end Himmelen; thi den har bragt Guds Søn ned fra Himmelens høieste Throne, Ps. 103, 11.: „Thi saa høi som Himmelen er over Jorden, er hans Miskundhed mægtig over dem, som frygte ham.“ Guds Kjærlighed er dybere end Afgrunden; thi den har revet os ud af det nederste Helvede. Den er bredere end Jorden, thi den gaaer over den ganste Jordens Kreds. Den er længere end Dagen og Natten, ligesom der i Ps. 36, 6. hedder: „Herre! din Miskundhed er i Himlene, din Sandhed rækker indtil de øverste Skyer.“ Ps. 57, 6.: „Gud! ophøi dig over Himlene; din Ære over al Jorden.“ Bernharbus: „Gud er Længden formedelst Evigheden; Bredden formedelst Kjærligheden; Høiden formedelst hans Majestæt og Herlighed; Dybden formedelst hans udforskelige Wijsdom.“ Guds Kjærlighed er saa høi og stor, at hverken Engle eller Menneſter kan udtænke og udsige den; den er saa stærk, at hverken Engle eller Fyrstendomme, hverken Liv eller Død, ei heller noget Creatur kan stille os fra samme. Rom. 8, 38. 2c. Gud har elsket os med en evig, uendelig Kjærlighed, som er saa stor, som han selv; saa mægtig og stærk, som han selv; saa evig, som han selv. Summa, paa dette Ord „Saa“ have vi at lære vor hele Levetid, ja i Evighed; thi saa lidet som Gud kan udgrundes,

fordi han er uendelig, saa libet kan ogsaa hans Kjærlighed udgrundes; thi Gud er Kjærlighed, og det evige Liv vil være idel Kjærlighed. Drag dette Ord „Saa“ paa alle Guds Belgjerninger; men ingen Belgjerning, som Gud har vilst Menneffene i det gamle Testamente, er at sammenligne med denne. En stor Kjærlighed var det, at Gud førte Israels Børn igjennem det røde Hav; men denne Kjærlighed er dog større, at han har givet sin eenbaarne Søn. En stor Belgjerning var det, at Gud lod regne Brød fra Himmelen, at han bragte Vand udaf Klippen; men, om vi end betænke alle andre Belgjerninger og Underer, saa er dog denne Kjærlighed større. Hvorledes tyffes Ederes Kjærlighed nu om dette Ord „Saa“? Begriber det ikke i sig en overvættes, undgrundelig Kjærlighed? Det skulle vi bruge til vor himmelfste Viisdom og vor aandelige Glæde.

Nu følger den trøstelige Kjærlighed, i det Ord „Gud.“ Hvo har altsaa elsket os saa? „Gud.“ O, hvor godt er det, at ikke en Engel har elsket os saa høit, thi det kan de ei gjøre, ihvorvel Englene have Menneffene meget kjær, saa at de glæde sig, naar en Synder gjør Omvendelse. Om der end ere tusinde Engle, saa glæde de sig dog alle over en Synder, som omvender sig, hvoraf vi kan slutte os til deres store Kjærlighed. Men om man end sammensmeltede alle Engles Kjærlighed, saa naaede den dog ikke Guds Kjærlighed. Ikke en stor Potentat eller Monark har elsket os; thi det er en dødelig Kjærlighed. Døden bortfører Mennefte-Kjærligheden, „men Herrens Wiisundhed er fra Ewigheid og indtil Ewigheid“ Ps. 103, 17.); thi Gud døer ikke, hvisaarsag hans Kjærlighed er udødelig. Al, det er en stor Trøst! Naar en høi Konge elskede en Bettler saa høit, at han stjænkede ham sit Kongerige, saa var jo det en stor Kjærlighed og et stort Under; men nu stjænker alle Kongers Konge os sin Søn og sit Rige. Har Gud stjænket os sin Søn, skulde han da ikke stjænke os alle Ting med ham? Rom. 8, 32. Har nu Gud elsket os saa, ei! saa være da Djævelen og Verden budt Trods; thi der er jo Ingen saa stor, saa høi, saa mægtig, som Gud. Med denne store Naade skulde vi da lade os nøie. „Min Naade er dig nok,“ sagde Herren til Paulus, 2 Cor. 12, 9. Men saa er denne Kjærlighed ikke alene derfor trøstelig, at den er Guds Kjærlighed, men og derfor, at den er en Fader-Kjærlighed. Derfor bliver han kaldet „Barmhjertighedens Fader“ (2 Cor. 1, 3.), hvis Barmhjertigheder ere nye hver Morgen (Begr. B. 3, 23.), paa hvem vi ere lagte af Moders Liv (Ef. 46, 3.), der har os saa kjær, som sin Sjæl og som sig selv (Jer. 12, 7.), hvis Barmhjertighed er saa inderlig, at han ei vil fordærve os, saasom Sodoma (Hos. 11, 8.), hvis Hjerte brydes, at han

maa forbarme sig over os, Jer. 31, 20. Jo æblere Gemyt, desto langmodigere er man og; eftersom nu Gud er det æbleste Gemyt, saa er ogsaa den allerstørste Langmodighed hos ham, hvorfor og David siger: Jeg vil falde i Herrens Haand, thi hans Barmhertigheder ere saare store," 1 Krøn. 21, 13.

Omendstjont derfor Gud end straffer os, saa ophører dog ikke hans Kjærlighed, han maa straffe os, paa det vi ei maa døe og miste Saligheden. Derfor maa man ei blot see paa Korset, men ogsaa paa Marsagen dertil, at vi nemlig maa blive opholdte til et evigt Liv. Guds Kjærlighed bestaaer deri, at han vil have os salig; derfor skinner hans Kjærlighed ogsaa frem af Korset. Omendstjont Christus maae døe paa Korset, saa er han dog Guds kjære Søn, og hører ikke op af sit Kors at være Guds Søn. Det er ærværdige og hellige Folk, som ere under Korset, og i dem er Gud stærk, ligesom Herren sagde til Paulus: „Min Kraft fuldkommes i Strøbelighed," 2 Cor. 12, 9. Kristus var i sin Lidelse stærkest over Død og Djævel, da overvandt han den Vældige, Ef. 49, 25. Lidelse varer et lille Øieblik, men derefter hedder det: „Jeg haver forbarmet mig over dig med evig Misundhed," Ef. 54, 8. Jo mere et sygt Barns Elendighed tiltager, desto mere tiltager ogsaa Kjærligheden og Forbarmelsen i Faderens Hjerte. Hvor meget mere er ei dette Tilfældet hos Gud? Augustinus siger: „Du er dog Fader, hvad enten du straffer eller trøster; du straffer, paa det jeg ei skal fordærves; du er venlig, paa det jeg ei skal forsage."

Men Egenstaben ved en Faders Kjærlighed er, at den uddeler sig lige over alle Børnene. Naar en Fader kun har en Søn, saa hviler al hans Kjærlighed og Velbehag paa samme, ligesom Gud Herren selv siger: „Denne er min Søn den Elsketste, i hvem jeg haver Velbehagelighed," Matth. 17, 5. Men naar Faderen har flere Børn, saa deler Kjærligheden sig lige paa alle Børnene. Efterdi da nu ogsaa Gud har flere Børn, saa deler hans Kjærlighed sig ogsaa over alle, hvorfor St. Paulus siger Eph. 1, 6.: „Han tog os til Naade i den Elskte." Ingen Fader taber gjerne et Barn, om han end har mange, og ingen Hyrde taber gjerne et Faar af Hjorden; hvorledes skulde den evige Fader ikke meget mere gjøre det, han, som er langmodig og af stor Taalmodighed. Naar En en Time skulde betragte Verdens Ondskab, saa vilde han faae en Alstye dertil, men hvor lang en Taalmodighed har ei Gud havt? Derfor maa der jo i Gud være en høi, uudsigelig Taalmodighed, Langmodighed og idel Kjærlighed.

Nu følger Kjærlighedens tredie Egenstab, den sig over alle udstrækkende Kjærlighed, i det Ord „Verden." Herom hedder

det i Rom. 3, 8. 2c.: "Gud priser sin egen Kjærlighed imod os, at Kristus er død for os, der vi vare endnu Syndere. Thi dersom vi bleve forligte med Gud formedelst hans Søns Død, der vi vare Fiender; da skulle vi meget mere, efterdi vi ere forligte, frelses i hans Liv." Mærk her denne Modfætning: Syndere — Retfærdige: Forligte ved Døden — frelst ved Livet. Men hvem har han elsket? Verden, sine Fiender, Ugudelige, Syndere og Uretfærdige! Hvilket stort Under er ei dette? Derfor er Guds Kjærlighed fuldkommen. Venner kunne ogsaa Hædningerne elske, ja for en Vens Skyld turde vel Noget dø. Derfor kalder St. Paulus det en mægtig Naade, som er mægtigere og stærkere end Synden, Rom. 5, 20. "Guds Barmhertighed," siger Augustinus, "er langt større end alle Menneskers Jammer og Elendighed." Guds Naade er en overløbende, overskydende Naade, lig et stort Hav, naar det udbryder. Det er jo og her fornødent, at Guds Barmhertighed er stor, efterdi her ere saa mange tusinde Gange tusinde Syndere. Betænk dette, at naar et Menneske har saa mange Synder, som Havets Sand, ligesom Manasse bekjender, og dagligen lader sine Synder udvælbe, som en Brønd udvælber sit Vand (Jer. 6, 7.), hvor stor maa ei da den ganste Verdens Synder være? Og hvor stor maa da ei Guds Barmhertighed være, naar den skal være større end alle Menneskers Synder? Da Gud vilde udrydde Israels Folk, bad Moses for Folket og sagde: "Hvor vil da dit store Navn blive?" Er Synden stor, saa lad dog din Barmhertighed ogsaa blive stor og overløbe det store Syndehav. Dersom Gud havde skænket sin Søn til nogle Lande og Kongeriger, saa havde det været en stor Kjærlighed; men nu, da han har skænket sin Søn til den ganste Verden, alle Folkeslag og Tungemaal, saa maa alle Creature sige, at dette er en saa stor Kjærlighed, at den hverken kan udtænkes eller udsiges. Mich. 7, 18. 19.: "Hvo er en Gud, som du, som borttager Misgjerninger, og som gaaer Overtrædelse forbi? ja du skal fæste alle deres Synder i Havets Dybheder." Hvad en Draabe Vand er imod Havet, det er den ganste Verdens Synder imod Guds Barmhertighed. Es. 44, 22.: "Jeg haver udslettet dine Overtrædelser, som en Taage, og dine Synder, som en Sky." En Sky er imod os at regne en stor Last, dog bliver den saaledes fortæret af Solen, at man ikke veed, hvor den bliver af; saaledes blive ogsaa vore Synder udslettede, ligesom David siger: "Udslet mine Overtrædelser efter dine store Barmhertigheder," Ps. 51, 3. Siig mig nu, min kjære Christen! er det ikke en ret stor Underkjærlighed, hvormed Gud har elsket os? St. Paulus siger ikke omsonst, at Englene begjærede at see ind i Evangelium, 1 Petr. 1, 12. Og

St. Paulus siger, at det har tilforn været forborgen for Fyrstendømmerne i Himmelen, hvad som nu er aabenbaret for medelst Evangelium, Eph. 3, 8. 10. Ja, siger du, hvo veed, om denne Kjærlighed ogsaa angaaer mig? Hør, hvad Herrens Mund taler: Gud har elsket Verden. Du er jo ogsaa i Verden, ja Verden selv; og Verden, Synd og Uretfærdighed, er i dig. Rom. 11, 32.: „Gud haver indsluttet Alle under Ulydighed, at han vilde forbarme sig over Alle.“ Og i Coll. 1, 20. hedder det, at alle Ting, baade de i Himmelen og paa Jorden, er bleven forliget ved Christus. Og strax efter vor Textes Ord staaer det gyldne Sprog: Gud haver ikke sendt sin Søn til Verden, at han skal dømme Verden, men at Verden skal blive salig ved ham. Er du nu i Verden, saa er du jo ogsaa med i det Tal, som Gud har elsket og som han vil saliggjøre; derfor bliver Herren kaldet „en Verdens Frelser“ og „det Guds Lam,“ som bærer Verdens Synder. St. Paulus siger: „Gud var i Christo, som forligte Verden med sig selv.“ 2 Cor. 5, 19. Og i Rom. 5, 18.: Ligesom det er kommet ved Gens Fald over alle Mennesker til Fordømmelse, saa er det og kommet ved Gens Retfærdighed over alle Mennesker til Livsens Retfærdiggjørelse.“ 1 Tim. 2, 4. 2c.: „Gud vil, at alle Mennesker skal blive salige, og komme til Sandheds Erkjendelse. Thi der er een Gud, og een Midler imellem Gud og Menneskene, nemlig det Menneske Christus Jesus, som gav sig selv til en Gjenløsnings Betaling for Alle.“ 2 Petr. 3, 9.: „Gud vil ikke, at Noget skal fortabes, men at Alle skulle begive sig til Omvendelse.“ Ap. Gjer. 17, 30. 31.: „Gud derfor, som haver overseet i Vanvittighedens Tider, hyder nu alle Mennesker allevegne, at omvende sig, fordi han haver sat en Dag, paa hvilken han vil dømme Forberige med Retfærdighed.“ 1 Joh. 2, 2.: „Christus er en Forligelse for vore Synder; dog ikke alene for vore, men ogsaa for den ganste Verdens.“ 2 Cor. 5, 15.: „Dersom Een er død for Alle, da ere de alle døde.“ Ja, hvad som endnu er mere, Christus er død for sine Fjender (Rom. 5, 10.) og for de Fordømte, dem som omkomme (1 Cor. 8, 11.), ogsaa for dem, som fornægte ham, ligesom det i 2 Petr. 2, 1. hedder: „De nægte den Herre, som dem kjøbte.“ Han er ogsaa død for de Fortabte; „thi Menneskens Søn er kommen at søge og gjøre salig det Fortabte,“ Luc. 19, 10. Og i de Ebr. 10, 29. hedder det: „De agte Testaments Blod almindelig, i hvilket de vare hellige.“ Ezech. 33, 11.: „Saa sandt jeg lever, siger den Herre, Herre: jeg haver ikke Behagelighed i den Ugudeliges Død.“ Derfor har han befalet at prædike Evangelium for alle Folk (Marc. 16, 5.), og at lade den saliggjørende Naade aabenbares alle

Mennesker, Tit. 2, 11. Disse Sprog ere saa klare, og lade sig ikke saa lettelig formørke, uagtet mange forunderligen tilklifstre disse Sprog, hvilket dog er at ligne ved En, som vilde tilklifstre Solen, og en anden sagde til ham: Du Nar! hvad gjør du? Veed du ikke, at Solen er større end Jorden? Saaledes stinner Guds Ord klarere end Solen; det vil ei saa let lade sig tilklifstre.

Nu følger den sig selv meddelende Kjærlighed. Hvormed er nu denne Kjærlighed beviist? At han gav sin Søn den enbaarne. Det er en høi Kjærlighed. 1 Joh. 4, 10.: „Derudi er Kjærligheden: ikke at vi have elsket Gud, men at han haver elsket os, og haver udsendt sin Søn til en Forligelse for vore Synder.“ Det er en fuldkommen Kjærlighed. En Ven giver vel sine Goder hen for en anden, betaler for en anden, men ikke sin egen Søn; men Gud giver sin Søn og med ham alt, ligesom det i Rom. 8, 32. hedder: „Hvorledes skulde han ikke ogsaa skjænke os alle Ting med ham?“ Guds Gave overtræffer al Menneske-Gave, om det end var Kongeriger, han giver Søn-
nen og med ham det evige Liv; det er en Gave over alle Gaver. I vide, at et Menneske har sit Barn saa kjær, som sit eget Liv. Hvorledes klagede ei Jacob over sin Søn Joseph: „De vilde Dyr have sønderrevet Joseph,“ 1 Mos. 37, 33. Men nu have de vilde Dyr, vore Synder, sønderrevet den himmelske Joseph. Hvorledes klagede ei Jacob over sin Søn Benjamin, og David for Absalon? Da Salomon sad paa Dommersædet, kunde Barnets Moder ikke bringe det over sit Hjerte, at Barnet skulde levende affskæres, og sagde: Alt, giver denne det levende Barn. Da sagde Salomon: Denne er Barnets Moder. 1 Kong. 3, 16. 2c. Nu lader Gud sin Søn døde, paa det vi maa leve; denne Kjærlighed er ikke at udsige. Efterdi nu Kjærligheden er i Gud meget renere og stærkere, saa følger, at Gud har sin Søn meget meer uudsigelig kjær, end et Menneske sit Barn, og dog giver han ham hen og kjøber os dermed. Hvilket er kjærest det Kjøbte eller Pengesummen? Saaledes maa Gud have os fast kjerere end sin Søn, fordi han har kjøbt os med ham. Det maa være over al Maade kjær, hvad man kjøber saa dyrt, nemlig, med det allerkjæreste, som man har. Dette kan man ikke udgrunde, naar man end mere betænker, at det er sine Fiender, som han saa dyre har kjøbt. „Jngen,“ siger Herren, „haver større Kjærlighed, end denne, at Fogen sætter sit Liv til for sine Venner,“ Joh. 15, 13. Eftersom Gud maatte forløse os med den høieste og dyrebareste Gave, saa maatte det være hans Søns Blod; thi hvo som skal forløse mig med Gud, den maa være Gud selv; hvo som skal gjøre mig til Guds Barn, den maa selv være Guds Barn. Joh. 15, 9.: „Ligesom Faderen haver

elstet mig, saa haver og jeg elstet eder." Gud giver sin Søn, paa det det maatte være den største Kjærlighed, den høieste Betaling, den fuldkomneste Forsoning og en evig Forløsning.

Nu havde det været nok, og meer end nok, naar Gud havde skjænknet os sin Søn; men at han dertil har givet ham hen i den forsmædeligste Død, har ladet ham blive en Forbandelse og en Orm, og et Offer for Synden, det overtræffer al Menneſteforſtand, og maa alle Engle- og Menneſte-Lunger her forstumme, at den Person, som er Gud og Menneſte, bliver en Forbandelse og en Orm. Hvorledes havde Gud kraftigere kunnet udslette Synden og høiere og dyrere betalt den? Moſes og Paulus ønskede ogsaa at blive en Forbandelse og at blive udslettet af Livens Bog, 2 Moſ. 32, 32. Rom. 9, 3. De havde vel kunnet lide Forbandelsen, men kunde ikke have borttaget den; derfor maatte en ſaadan Person blive en Forbandelse for os, ſom baade er Gud og Menneſte. Vi ſee da i Chriſto den allerſtærkeſte Kjærlighed, ſom den allerſtræffeligſte Død ikke har kunnet overvinde. Høiſ. 8, 6.: „Hans Kjærlighed er ſtærkere end Helvede og Døden.“

Den anden Deel.

Hvorledes vi blive deeltagige i denne høie Kjærlighed.

At hver den, ſom troer paa ham. Ja, ſiger du, derſom jeg og var med i det Tal? Gud vil, at alle Menneſter ſkulle troe; thi derſom han vil, at alle Menneſter ſkulle blive ſalige, ſaa vil han ogsaa, at alle ſkulle troe. Joh. 6, 40.: „Men det er hans Villie, ſom mig udsendte, at hver den, ſom ſeer Sønnen, og troer paa ham, ſkal have et evigt Liv.“ Dertil har han givet Ordet og den Helligaand, hvorved han virker Troen i os, naar vi kunſt ikke foragte og forkaſte Midlerne, ligesom Spotterne paa Pintsedag. Det er en ſtor Trøſt imod al Uværdighed, at Gud nægter Ingen ſit Ord, ſin Daab, ſin Nadvere og ſin Helligaand, hvorfor han har befalet, at prædike det for alle Folk; til Troen kan man komme, enten man er fattig eller rig, ſtor eller liden, Herre eller Tjener, ja om det ogsaa er det allerelendigſte Menneſte paa Jorden, thi han er en Herre over Alle, rig paa Barmhertighed og hos hem er ingen Perſons Anſeelse. Rom. 10, 12. Eph. 2, 4. Med dette Ord „Alle“ lofter han alle Menneſter til Troen og til Antagelse af denne dyre Naadegave, ſin Kjære Søn, og udelukker Ingen. Med dette Ord „Alle“ trøſter han alle arme Syndere, at de i deres Synder ei maa forſage; thi eſterdi Chriſtus er død for Alle, ſaa vil han ogsaa, at Alle ſkulle formedelſt Troen blive deeltagige i hans Fortjeneste, og

holde sig fast til den, som er kommen, at gjøre Syndere salige og at søge det Fortabte.

Vor Saligheds Midde er: hver den, som troer paa ham. Troen er intet andet end Antagelsen og Tilagnelsen af Jesu Christi dyre Fortjeneste, hvorved Christi Fortjeneste og Embede bliver vor egen og kommer os til Nytte. Dette kan blive forklaret med fire Signelser: 1) Med den modtagende Haand, som er betydet ved Thomas, til hvem Herren sagde: „Ræk din Haand hid,” Joh. 20, 27. Saaledes siger og Herren til dig: Ræk din Troens Haand hid og læg den i mine Bunder. Og om end Troen er svag, saa kan den dog antage Christum, som et Barn, hvilket kan holde en Perle. Hold derfor den ædle Perle, Christus, fast, den vil opholde dig. Med Vden og Drikken, Es. 55, 1.: „Nu vel! hver den, som tørster, komme hid til Vandene.” Af Christi Bunder maa du drikke, deraf vil din Sjæl evig vederqages. 3) Med Israeliternes Blik paa den Kobberslange, 4 Mos. 21, 8. See du saaledes paa din paa Korset ophængte Forløvers Bunder og indeslut dig i samme, saa ligger du den Herre Christus i hans kjærlighedsrige Hjerte, og skal du da ei blive forglemt eller fortabt. 4) Med Magnetens tiltrækkende Kraft, Højs. 1, 4.: „Drag os, efter dig vil vi løbe.” Saaledes drager Troen til sig Christi Blods Kraft; da udelukkes egne Gjerningers Retfærdighed, Tvivlen, fremmede Midler, og er her Grunden og Aarsagen for vor Retfærdighed, Guds Kjærlighed, Christi Fortjeneste og Troen.

Nu følger Frugten heraf: Skal ikke fortabes. En Christen kan ikke blive fortabt: 1) Fordi han er forenet med Christo, Rom. 8, 35. 2c.: „Hvo skal kunne stille os fra den Christi Kjærlighed? Trængsel, eller Angest, eller Forsølgelse, eller Hunger, eller Nøgenhed, eller Fare, eller Sværd? Thi jeg er vis paa, at hverken Død, ei heller Liv, ei heller Engle, ei heller Tyrkender, ei heller Magter, ei heller de nærværende Ting, ei heller de tilkommende Ting, ei heller det Høie, ei heller det Dybe, ei heller noget andet Creatur skal kunne stille os fra den Guds Kjærlighed, som er i Christo Jesu, vor Herre.” 2) Fordi han er den Herres Christi Egen, Joh. 10, 28.: „Mine Faar skal slet ikke fortabes evindeligt.” 3) Formedelst den Herres Christi dyre Fortjeneste; thi ellers vilde Christi Fortjeneste være intet og kraftesløs; Christns havde da intet fortjent. 4) Fordi vi ved Christum ere forløste. Er Forløseren der, saa ere og de Forløste der, ligesom Ingen blev tilbage i Ægypten, men Alle gik igjennem det røde Hav og bleve frelst. Men de, som ere udenfor Christo, de ere evig fortabte.

Men have et evigt Liv. 1) I Kraft af den Kjærlighed

hvormed Gud har elsket os, thi af Kjærlighed kommer Livet. 2) I Kraft af den Troe, med hvilken vi gribe Christum. Naar vi have Christum, saa have vi Livet; thi han er det evige Liv. Jeg lever, og I skulle leve.

Vi ville slutte med Ps. 103, V. 1. 2c.: „Min Sjæl! lov Herren, og alt det, som inden i mig er, love hans hellige Navn. Min Sjæl! lov Herren, og glem ikke alle hans Velgjæringer. Lovet Herren, I hans Engle! I Vælbige i Magt, som udrette hans Ord, idet I høre paa hans Ords Røst. Lovet Herren, alle hans Hære! I hans Tjenere, som gjøre hans Villie. Lovet Herren, alle hans Gjæringer, i alle hans Herredømmes Steder; min Sjæl! lov Herren.“ Amen.

Trinitatis-Søndag.

Evangelium, Joh. 3, 1—16.

I Viisdommens Bog Cap. 9, V. 13. 2c. heder det: „Hvilket Menneske kan vide Guds Raad? eller hvo kan betænke, hvad Gud vil? Thi de dødelige Menneskers Tanker ere frygtagtige, og vore Anslag ere uvisse. Thi et forfrænkelt Legeme besværer Sjælen, og den jordiste Bolig nedtrykker et meget omhyggeligt Sind. Og neppe kan vi ramme de Ting, som ere paa Jorden, og de, som ere imellem Hænderne, finde vi med Møie; hvo kan da opspore de Ting, som ere i Himlene? Hvo kjendte nogensinde dit Raad, uden du gav Viisdom, og sendte din Helligaand af de høie Steder? Og saaledes bliver deres Stier, som ere paa Jorden, rettede, og Menneskene lære de Ting, dig behage, og blive frelst ved Viisdommen.“

Med dette herlige Sprog vil den Helligaand lære os, at de himmelske Ting, som ere i Evigheden, ere forborgne for af menneskelig Fornuft, og at samme ei kunne blive udforsket af noget Menneske, dersom ikke Gud ved sin Helligaand aabenbarer dem. Saaledes havde heller ikke noget Menneske vidst, hvad Gud er og hvoreledes han vil være erkjendt og æret, dersom ikke Gud formedelst sin Helligaand i sit Ord havde aabenbaret os det, og er særdeles i dette Sprog at mærke, at her bliver antydet Forskjellen imellem Personerne i det ene guddommelige Væsen. Thi først bliver Gud nævnet, derefter Guds Raad, og saa Guds Viisdom, som er Guds Søn og den Helligaand. Mange skønne og kraftige Vidnesbyrd have vi i Guds Ord om det ene guddommelige Væsen og om den hellige Trefoldigheds tre forskellige

Personer. I den hellige Prophet Daniel Cap. 7, V. 9, 2c. har den hellige Trefoldighed ogsaa aabenbaaret sig, da han saa en Stol, hvorpaa den Gamle af Dage satte sig, hvis Klæder vare hvide som Snee, og Haaret paa hans Hoved som reen Uld; og fra hans Stol udgik en lang Ildstrøm, hvorved er antydet den Helligaand, hvilken Visdommens Bog Cap. 7, V. 25. 26. kalder „den Almægtiges Herligheds Straale og det evige Lyss Glands.“ Derefter saa han og En komme i Himmelenes Skyer, som Menneftens Søn, som kom ind til den Gamle af Dage. Og han gav ham Magt, og Vre, og Rige, at alle Folk, Almue og Tungemaal stulde ære ham; hans Herredømme er et evigt Herredømme, som ikke forgaaer, og hans Rige, som ikke skal fordærves.“

I dette Syn see vi, som i et Speil, Forstjellen imellem den ene, evige Guddoms Personer, hvorom ellers intet Mennefte vidste noget, dersom ikke Gud havde aabenbaaret sig for Menneftene. Ja, hvilket Mennefte kunde vide, at vi maa tvende Gange ødes, og at man igjennem den nye Fødsel maa komme i Guds Rige, dersom ikke den Herre Christus i Dagens Evangelium lærte os det? Thi ligesom det ovenanførte Sprog siger: „Neppe kan vi ramme de Ting, som ere paa Jorden; hvo kan da opspore de Ting, som ere i Himlene?“ Saaledes siger og Herren til Nicodemus: „Dersom jeg siger eder de jordiske Ting, og I ikke troe; hvorledes stulde I troe, om jeg sagde eder de himmelske?“ Lader os derfor takke Gud for saadan herlig Aabenbarelse.

Til den Ende er nu Dagens Fæst forordnet, at der for Guds Kirke offentlig maa prædikes om den hellige Trefoldighed, paa det de store Guds Naadegjerninger, som hidtil paa Hovedfesterne ere blevene behandlede, smukt maa sammenfattes, til Vidnesbyrd, at vor Igjenbringelse og Forløsning er et Værk af den hellige, høilovede Trefoldighed, og samme altsaa af os rettelig erkjendes, loves og prises.

Vi ville nu indbele denne Prædiken i tvende Dele, og handle: 1. Om den sande Guds Erkjendelse, det er, om den hellige, høilovede Trefoldighed, og vise, at denne Lære er vor ganste Christendoms Grund, den høieste Visdom og den allerstørste Trost. 2. Hvorledes vi komme til den sande, almægtige, levende Gud, nemlig ved den nye Fødsel; hvorfor vi maa handle noget om den nye Fødsel, hvorfra den kommer og har sit Udspring, hvorfor den maa stee, hvad den er og hvorledes vi derved maa indgaae i Guds Rige.

1. Den Lære om den hellige, høilovede Trefoldighed er Grundlaget for vor ganste Christendom, for vor hellige, kristelige Troe, hvorpaa den ganste kristelige Religion er opbygt; og

hvor dette Fundament nedrives, forkastes eller fornægtes, der bliver og den sande, kristelige, saliggjørende Tro bespottet, forkastet og fornægtet. Thi naar der fornægtes, at der ei ere tre Personer i den ene Guddom, saa bliver Guds Søn fornægtet, som er den anden Person i den ene Guddom, og da er det allerede ude med den kristelige Troe. Og dertil figter Djævelen, og driver ivrigen Kjætteerne til at fornægte den Lære om den hellige Trefoldighed, paa det Christus Jesus maa blive fornægtet, at han er Guds Søn. Og driver Djævelen mægtigen dette sit Værk i Jøder, Hedninger, Tyrker, de nye Arianer og Antitrinitaner, og af saadanne Kjætttere, som fornægte den hellige Trefoldighed, ere nu mange i Ungarn, Siebenbürgen, i Polen og i Tyrkiet, og er en stor Skade, hvor saadanne Folk faae Indgang og tage Overhaand; thi der er Satans Stol og Djævelens Skole, af hvilken al Wildfarelse, Forsørelse, det høieste Kjætteri og Gudsbespottelse tager sit Udspring, og til den Ende gaae alle Kjætterier.

Naar Kjætterierne naae deres høieste Grad, saa gaae de i Fornægtelse af den hellige Trefoldighed, ligesom vi have Exempel paa nogle calviniske Prædikanter, som for saa Nar siden have været i Heidelberg, hvilke ere saare blevene bebragne af deres Fornuft og stolte Aand; thi da de havde antaget den calviniske Troe, at et Menneſte eller et Creatur ikke kan være deelagtig i guddommelig Magt og Kraft, saa have de endeligen sluttet: Efterdi den Herre Jesus ifølge sin Manddom er et Menneſte og et Creatur, saa kan han ikke være en sand Gud; thi den uendelige Guddom lader sig ikke forene med den ringe menneſkelige Natur og stifter sig ikke til den endelige, ringe, svage menneſkelige Natur. See, hvorledes den stolte Fornuft strider imod Gud!

Derimod skulle I nu, kjære Christne! vide og lære, at den Lære om den hellige, høilovede Trefoldighed er den høieste Grund for vor evige Frelse, ligesom der i Joh. 17, 3. hedder: „Dette er det evige Liv, at de kjende dig, den eneste sande Gud, og den, du udsendte, Jesum Christum.“ Og i 1 Joh. 2, 22. 23.: „Denne er den Antichrist, som nægter Faderen og Sønnen. Hvo, som nægter Sønnen, haver ei heller Faderen.“

Saa er og denne Troe den høieste Viisdom, en Kilde for al guddommelig Viisdom, og en Hovedkilde for al Trøst; den er den allerhelligste, ja den eneste sande Troe, hvorved et Menneſte maae worde salig, og det ved ingen anden Troe. Derfor blive vi ogsaa bøbte paa denne Troe i den hellige Trefoldigheds Navn, i Navnet Faderens, Sønnens og den Helligaands, til offentlig Vidnesbyrd og Bekjendelse, at ved denne Troe maa

alle Mennesker vorde salig, og derved blive adskilte fra al anden falsk Troe, som har sit Udspring af Djævelen og ikke af Gud.

Paa denne Troe, at Christus er Guds Søn, er Kirken bygget, og Helvedes Porte skulle ikke overvælde den. Matth. 16, 18.

Saa er nu det den rette, sande, allerhelligste Troe, hvoraft alle Menneskers Salighed udslyder, som af en Brønd, at der nemlig er en eneste sand Gud og ellers ingen anden, ligesom det i Ef. 45, 21. hedder: „Der er ingen Gud ydermere, uden mig, en retfærdig Gud og Frelser, det er Ingen uden mig.“ Derfor slutter Gud Herren selv: „Vender eder til mig, og bliver frelst, alle Jordens Ender.“ Ef. 45, 22.

I Eph. 4, 6. hedder det: „En Gud og Alles Fader.“ Og samme ene Gud er et aandeligt Væsen, uendelig og allestedsnærværende, ligesom Gud siger hos Jer. 33, 24.: „Er jeg ikke den, som opfylder Himlene og Jorden?“ Og den 139te Ps. B. 7. siger: „Hvor skal jeg gaar fra din Aand? og hvor skal jeg flye fra dit Ansigt?“ Og St. Paulus siger Ap. Gjer. 17, 27.: „Gud er sandelig ikke langt fra enhver af os; thi i ham leve vi, og røres, og ere vi.“ Og atter i Rom. 11, 36.: „Af ham, og ved ham, og til ham ere alle Ting.“ Denne vor Gud er evig, uden Ende og Begyndelse (Ps. 90, 2.), han er almægtig (Jer. 32, 17.), hellig (Ef. 6, 3.), retfærdig (Ps. 5, 5.) og af stor Godhed og Trofasthed (Ps. 103, 8. 2 Mos. 34, 6.). Saa er han og af uudsigelig Kjærlighed, og vil ikke, at Noget skal fortabes; saa og af uudforskkelig Viisdom, saa at han veed, kjender, seer og hører Alt, ja „kjender af Evighed alle sine Gjerninger,“ Ap. Gjer. 15, 18. Thi ligesom han formaaer alt, intet undtagen, saaledes veed han ogsaa Alt og dette Alt er Gud væsentlig; han er væsentlig idel Kjærlighed, Herlighed og Retfærdighed, hvilket ei kan blive sagt om noget Creatur. Efterdi derfor Gud er alt væsentlig, saa er ogsaa dette den ene uadskillelige Guddoms guddommelige Væsen saa skjønt, saa beiligt saa herligt og saa venligt, at intet Creatur og ingen Engel er i Klarhed og Skjønhed at ligne ham, ja intet Creatur kan udtænke samme. Paa denne Skjønhed kunne de hellige Engle ikke see sig møt, thi den er uden Maade og er uendelig. Og efterdi en Engel er saa skjøn, at af dens Klarhed Himmel og Jord oplyses, hvor overvættes herligere maa da Gud være i sit uendelige Lys og Klarhed. 1 Joh. 1, 5.: „Gud er et Lys, og aldeles ingen Mørkthed er i ham.“ 1 Tim. 6, 16.: „Gud boer i et Lys, der Ingen kan komme til, hvilken intet Menneske haver seet, ikke heller kan see.“ Og formedelst det guddommelige Væsens uudsigelige Klarhed bliver Guds Søn kaldet „Guds

Herligheds Glands og hans Væsens rette Billede," Ebr. 1, 3.; item „et Lys," Joh 1, 9. Derfor synge de hellige Engle uden Dyrer: „Hellig, hellig, hellig" (Ef. 6, 3.), formedelst Guds store Hellighed, Retfærdighed og Skjønhed. Item: „Du er værdig at tage Vren og Prisen og Kraften," Ab. 4, 11.

Denne Guds Skjønhed kan nogenlunde blive kjendt af Herrens Klarhed, som omstraalede Hyrderne i Christi Fødsel, hvorom St. Lucas siger Cap. 2, V. 9.: „Herrens Klarhed skinnede om dem." Item, af Christi Forklarelse (Matth. 17, 2.), hvor Guds Herlighed omstraalede ham, ligesom St. Johannes siger: „Vi have selv seet hans Herlighed," (Joh. 1, 14.) og St. Petrus siger herom: „Vi have selv seet hans Majestæt; thi han sit Hæder og Vre af Gud Fader, idet saadan en Røst stede til ham af den majestætiste Herlighed: Denne er min Søn den Elskelige, i hvilken jeg haver Velbehagelighed." Og omdøbt skjønt Profheterne have seet Guds Herlighed, saa er det dog fleet i et Syn, og bliver vel derved, ligesom det hedder i Joh. 1, 18.: „Ingen har nogen Tid seet Gud," forstaae i sit Væsen. Derfor har intet Øie seet saa skjønt. Summa, Gud er alt Gode og alle Dyder væsentlig, hvorfor ogsaa Gud er den allerstørste Skjønhed; thi i Dyden bestaaer den høieste Skjønhed. De hellige Engle ere ogsaa skjønnede formedelst deres Dyder, men de ere det ikke oprindelig og væsentlig som Gud; derfor forundre de sig over Guds uudsigelige Skjønhed, og kunne ikke see sig møtte paa samme. Thi intet Øie har nogensinde seet saa skjønt, intet Øre nogensinde hørt saa lifligt og aldrig er i noget Mennekses Hjerte opkommet saadant et frydefuldt Væsen, som Gud selv er. Ef. 64, 4. 1 Cor. 2, 9.

Derfor et Mennekte skulde med sine legemlige Øine bestue det guddommelige Væsens Klarhed og Herlighed og allerstjønneste Lyslighed, saa maatte det forgaae, eller og maatte det i et Øieblik forklares og blive udødeligt, ellers vilde det være umuligt at bære saadan stor Herlighed og Hellighed i et dødeligt og syndigt Legeme. Derfor maa vi først dø, før vi see Gud. Og skulde vi derfor gjerne dø, paa det vi maatte bekomme forklarede Legemer, i hvilke vi kunne see Gud. Derfor siger og Gud til Mose: „Mennesker kan ikke see mig, og leve," 2 Mos. 33, 20. Saa læse vi og, at mange Mennekses ere døde blot af jordist, verdslig og timelig Glæde, ligesom en Fader med sine tre Sønner, som tillige havde erholdt Seierskrone i en af de ribberlige Kamplege, som hvert femte Aar holdtes i Staden Olympia i Grækenland. Thi det stæder, at naar Glæden bliver saa stor, saa dæmper den Menneksens Liv, ligesom et Lys udslukkes, naar det bæres i en Kjelber fuld af brændende Viin eller Ol.

Saaledes er vort Liv et Lys, som maa udslukkes for det evige Lys, det guddommelige Væsens overvættede store Skjønhed og Glæde.

Derfor læse vi ofte, at de hellige Propheter, naar de have seet Gud, da have befrygtet sig, at de maatte dø, ligesom den hellige Prophet Esaias, da han havde seet Gud, da sagde: „Vee mig! thi jeg maa visseelig udryddes, thi jeg haver urene Læber, og boer midt iblandt et Folt, som haver urene Læber,“ Es. 6, 5. Men da en Seraphim helligede ham med Ild af Guds Alter, saa kunde han see Gud og tale med ham.

Dg naar et Menneſte et Dieblit kunde see Guddommens skjønnede, deilige og frydefulde Væsen, saa vilde han snart forglemme Verden og alt, hvad i Verden er; thi naar jeg seer noget skjønnere, end alt, hvad i Verden er, saa forglemmer jeg samme og vender mig til det allerskjønneste, agtende det andet for intet. Thi naar det fuldkomne, evige Gode bliver erkjendt, saa hører Stykkeværket op, hvorfor ogsaa de Hellige have haft en stor Længsel efter den guddommelige Herligheds Beskuelse, og St. Johannes fortrøster os derpaa, sigende i sin 1ste Ep. 3, 2.: „Vi skal see ham, saa som han er,“ og det er de Udvalgte høieste Glæde; ligesom de Fordømte høieste Pine er, at de aldrig see Gud.

Dette allerhelligste, skjønneste, deiligste, frydefuldeste guddommelige Væsen er eet, uadskilleligt, udeleligt, men dog trefoldigt: eet efter Væsenet, trefoldigt efter Personerne. Dg ihvorvel der er tre Personer i den ene Guddom, saa er dog alle tre Personer kun een Guddom og eet guddommeligt Væsen, og er ei deelt, hvilket er en overordentlig stor Hemmelighed, som er over vor Forstand. Den almægtige Gud har i sit hellige Ord aabenbaret sig, at han er een evig Gud, det ene, uadskillelige, guddommelige Væsen, hvilket ene guddommelige Væsen, ihvorvel det i Evighed er udeleligt og uadskilleligt, men bliver eet, dog alligevel er adskilt i tre Personer, ikke deelt i Væsenet, men adskilt efter Personerne, ligesom skrevet er i Ps. 45, 8.: „Derfor haver, o Gud! din Gud salvet dig med Glædens Olie.“ Her bliver Messias kaldet Gud. Dg hos Es. 61, 1.: „Den Herres, Herres Aand er over mig.“ I det nye Testamente vidne Døbeordene herom hos Matth. 28, 19. Dg i Joh. 5, 7. hedder det: „De ere tre, som vidne i Himmelen, Faderen, Ordet og den Helligaand, og disse tre ere eet.“ Dg den første Person hedder Gud Fader, den anden Gud Søn, den tredje Gud den Helligaand. Dg ihvorvel enhver Person kaldes Gud og er Gud, saa ere der dog ikke tre Guder, men der er een Gud; thi i de tre Personer er eet guddommeligt Væsen, hvilket ikke bliver deelt, ihvorvel

Personerne blive adskilte. Man maa vel adskille Personerne, men det guddommelige Væsen maa man ikke adskille eller dele, ellers vilde det blive tre Guder. Men nu er kun een Gud, og alle tre Personer ere eet guddommeligt Væsen. Dette bevidner kraftigen den ganske hellige Skrift, saavel det gamle som det nye Testamente, hvilke Vidnesbyrd jeg til andre Læder har vidtløstigen anført.

Og hvo som ikke troer det, den har fornægtet den sande kristelige Troe, har forkastet Guds Ord og er et Fordømmelsens Barn; thi ingen kan blive salig uden denne Troe, ja uden denne Troe vil heller ikke Gud gjøre Noget salig. Thi „det er det evige Liv,“ siger den Herre Jesus, „at de kjende mig, den eneste sande Gud, og den, du udsendte, Jesum Christum,“ Joh. 17, 3. Det er Prøven — „paa det vi skulle have Haab formedelst Naalmodigheden, og Skrifternes Trøst,“ Rom. 15, 4.

Derfor saa smager nu ogsaa den Trøst, som vi have af denne saliggjørende Troe; thi den Lære, som ingen Trøst har, er falsk; men Trøsten staaer i Forskjellen imellem den evige Gudsdoms tre Personer; thi den hellige Trefoldigheds Personer blive ganske trøstelige adskilte ved tvende Slags Egenskaber, ved udvortes og indvortes Egenskaber. Først saa have alle den ene Gudsdoms tre Personer af særdeles Kjærlighed aabenbaret sig os, og enhver Person naabelig beviist os en særdeles høi Velgjerning. Thi Gud Fader elsker os, derfor han af særdeles Kjærlighed har givet sig selv det Navn Fader. Gud Søn forløser os og gjør os salig, hvorfor han hedder Jesus og Immanuel. Gud den Helligaand helliger og trøster os, hvorfor han ogsaa hedder en Trøster, Advocat og Forbeder. Thi ihvorvel de udvortes Egenskaber ere alle tre Personer fælles, saa have dog alle tre Personer i den hellige Trefoldighed Lyst at bevise deres særdeles høie Naadbegjæringer paa det arme, faldne Menneſke, paa det at det derved maatte atter fornys til Guds Billede og det evige Liv, saa at altsaa den første Person vilde være Fader, den anden Person Forløser og Saliggjører, den tredje Person vor Trøster. Thi ligesom i Skabelsen Menneſket blev skabt af den hellige Trefoldigheds eenstemmige Raad, da Gud sagde: „Fader os gjøre et Menneſke i vort Billede, efter vor Lignelse,“ 1 Mos. 1, 26.: Saaledes er ogsaa Menneſket af den høie, hellige Trefoldigheds betænkte Raad atter bleven forløst, da Gud Herren viſſelig ogsaa da har sagt: Fader os igjen forløse det faldne Menneſke og paany opbygge og plante vort tabte Billede i ham. Ps. 2, 7. 8.: „Du er min Søn; jeg fødte dig i Dag. Begjær af mig, saa vil jeg give dig Hedningerne til Arv.“ Item, den Samtale i den 110de Psalme om vor Forløsning. Og hos Ef. 49, 6.:

„Det er for ringe en Ting, at du er min Tjener, til at opreise Jacobs Stammer, og omvende de Bevarede af Israel; men jeg satte dig til Hedningernes Lys, at være min Salighed indtil Jordens Ende.“ Saa har da enhver Person bevist sin særdeles Velgjerning paa Menneffene, og efter disse den hellige Trefoldigheds udvortes Egenstaber og Velgjerninger kunne I smukt afstille den ene Guddoms Personer.

Derefter saa give de udvortes Egenstaber hos den hellige Trefoldigheds Personer en stor, herlig Trøst, som, at Gud Fader, som er af Ingen hverken skabt eller født, uden Begyndelse og Ende, men evig og Guddommens evige Udspring og Kilde, at han er fra Evighed af vor Gud og Fader, Ps. 90, 3. I hans evige Forsyn ere vi indesluttede, han har fra Evighed af født sin evige Søn af sit guddommelige Væsen, som er „hans Herligheds Glæde og hans Væsens rette Billede,“ Ebr. 1, 3. et Lys af Lys, en sand Gud af sand Gud (Joh. 1, 9.) og han er vort Liv, thi han er Gud. Og fra disse begge, fra Faderen og Sønnen udgaaer Gud den Helligaand, ogsaa en sand Gud, som bliver af Faderen og Sønnen sendt i de Troendes Hjerter, at oplyse, at hellige, at trøste og at styrke dem med mange aandelige og guddommelige Gaver, som og sukke i os, Rom. 8, 26. Hvilken en stor Trøst er det ei, at baade Gud Fader og hans Søn giver os deres Aand og ved samme udgyder deres Kjærlighed i vore Hjerter, ja ved den Helligaand meddele os deres Glæde og Fred, giver et Pant paa deres hjertelige Kjærlighed og et Segl, hvormed Gud trykker sit Billede i vort Hjerte.

Ligesom man med et Segl trykker et Billede i Boret, saaledes afbilder sig Gud Fader og Gud Søn formedelst den Helligaand i vore Hjerter, ligesom det i 1 Joh. 3, 24. hedder: „Derpaa kjende vi, at han bliver i os, af den Aand, som han haver givet os.“ Vi see og føle hans Faderhjerter, det er, hans hjertelige Kjærlighed. Vi see hans huldsalige Ansigt, det er, hans Naade i vor Herre Jesu Christo; thi Kristus er Faderens Ansigt og hans Billede. Vi føle baade Faderens og Sønnens Glæde i vore Hjerter, formedelst den Helligaand. Naar nu et Menneffe fornemmer i sit Hjerte Guds Kjærlighed, Guds Glæde og Guds Fred, saa er han en Bolig og Tempel for den hellige Trefoldighed; samme er da kommen til ham og har gjort Bolig hos ham. Og saaledes er Guds Billede fornyet i Menneftet, og saaledes bærer da et Menneffe den hellige høilovede Trefoldigheds Billede.

See, er det ikke en smuk, herlig, trøstelig og saliggjørende Være, vor Saligheds Grund, den høieste Viisdom og den høieste Trøst i Himmelen og paa Jorden? hvor vi høre om den aller-

helligste Gubdoms Stjønne, beilige og frydefulbe Væsen og hvorledes dette gubdommelige Væsen, ihvorvel det i Evighed er udelelig, dog bliver adskilt i tre Personer, hvilke alle efter deres indvortes og udvortes Egenstaber have bevilst særdeles Belgjerninger og Naabegjæringer paa os arme Syndere, paa det vi atter maatte blive Guds Billede, ja et Billede af den hellige Trefoldighed, som boer i os.

Herren har befaleet at velsigne sit Folk med den trebobbelte Velsignelse i 4 Mos. 6, 24.: 1) Gud Fader velsigne dig, og bevare dig; — thi Faderens Embede er at velsigne og bevare Børnene. 2) Gud Søn lyse sit Ansigt over dig, og være dig naadig; — thi Sønnen er vort Lys, Guds Naade og Yndest; i Sønnen have vi Guds Naade. 3) Gud den Helligaand opløfte sit Ansigt over dig, og give dig Fred; — thi Guds Rige er Fred og Glæde i den Helligaand. Rom. 14, 17.

2. Hvorledes man maa komme til Gud, til den erkjendte, sande, levende Gud; thi dersom jeg ret erkjendte Gud, saa vilde jeg og gjerne være hos ham.

Al denne Lære om den hellige Trefoldighed er nu let at iagttage, hvad den nye Fødsel er, hvad dens Udspring er, og hvorfor den maa stee, naar et Menneske vil indkomme i Guds Rige. Dette Spørgsmaal, hvorledes et Menneske maa komme i Guds Rige og blive salig? det gjør Nicodemus, en Øverste af Pharisaerne, til Herren. Og see vi først her, hvorledes denne fromme Mand har bekymret sig om sin Salighed. Giv Gud, mange Mennesker havde i denne Tid saadanne Hjerter og Sinde, at de ofte tænkte paa deres Salighed, saa vilde de ikke søre et saadant ryggesløst og ugubeligt Levnet; men Hore-Djævelen, Drukkenstabs-Djævelen, Hoffærdigheds-Djævelen og Gjerrigheds-Djævelen har saaledes indtaget de fleste, at han ei lader dem faae tænke paa deres Salighed! Al, forblindede Folk, som tage en Haandfuld timelig Belyst for den evige Glæde, som for en kort timelig Glæde tage evig Hjertequal og Pine paa sig! Er det ikke en djævelsk Forblindelse, et, to eller tre Aar at leve i Belyst og ret tilfredsstille Rjødets Lyster, og derefter tusinde Gange tusinde Aar, ja i Evighed lide den evige Pine? Luc. 13, 24.: „Stræber alvorligen at indgaae igjennem den snevre Port.“

Nu, denne fromme Nicodemus bekymrer sig derom, hvorledes han maa vorde salig, og mener, at den Herre Jesus veed dette og herfor havde han tvende Aarsager: Hans Lære og hans Undergjæringer. Deraf slutter han saaledes: 1. Denne Mand er en kraftig Lærer; der kan Ingen tale og lære saaledes, som han: derfor maa han være af Gud. 2. Saa kan heller Ingen gjøre saadanne Tegn, som han; Guds Kraft er i ham: derfor

maa han ogsaa være af Gud. Dette er Prøven, om et Menneſte er af Gud, nemlig: Guds Ord og Guds Gjerninger. Er han nu af Gud, ſaa kan han ogsaa bringe til Gud, og vil vide den rette Vej til Gud. Gaaer deſaarsag om Ratten til Chriſtus; thi om Dagen frygter han ſig for de andre Pharifæer, og ſiger: Meſter! du maa være kommen af Gud, det viſer din kraftige Være; dertil kan heller Ingen gjøre de Tegn, ſom du gjør: Kjære! ſaa ſtig mig da, hvorledes jeg dog maa vorde ſalig? Derpaa ſvarer Herren ham, at han maa ved den nye Fødsel komme i Guds Rige: „Uden Rogen bliver født paa nye, kan han ikke ſee Guds Rige.

Denne nye Fødsel forſtaaer ikke Nicodemus; thi han var en Lovens Doctor, omgikkes med Gjerninger og forſtod ikke Naaden, ſiger derfor: Hvorledes kan et Menneſte fødes, ſom er gammelt? Mon han kan anden Gang komme ind i ſin Moders Liv og fødes? Jeſus ſvarede: ſandelig, ſandelig ſiger jeg dig: uden Rogen bliver født af Vand og Aand, kan han ikke indkomme i Guds Rige. Ei, ſiger Herren, du forſtaaer det ikke ret; der er tvende Slags Fødsel, een, ſom er kjødelig, ligesom et Menneſte fødes legemlig af Fader og Moder; den mener jeg ikke, thi det er den gamle adamitiſke Fødsel. Men der er endnu en, ſom er aandelig, og ſom ikke ſkeer, ſaaſom du mener, at et Menneſte ſkulde atter gaae i ſin Moder, men den ſkeer aandelig formedelſt Vand og den Helligaand. Og det er den nye aandelige Gjensfødeſe, hvorved et Menneſte kommer i Guds Rige; thi et Menneſte maa tvende Gange fødes: førſt af Fader og Moder til dette naturlige og timelige Liv: derefter formedelſt Vand og den Helligaand til det evige Liv. Den kjødelige, adamitiſke Fødsel gaaer ikke videre end til dette Liv, hvorfor alle de, ſom ikke have den anden Fødsel, ei kunne indgaae til det evige Liv; men, naar dette Liv har en Ende, ſaa kommer den evige Død og Fordømmelſe. Men de, ſom anden Gang ere aandelig fødte, de gaae efter dette Liv ind i det evige. Og det beviſer Herren med en Signelſe og tre herlige Argumenter, hvori Herren lærer:

1. Hvorfor den nye Fødsel maa ſkee. 2. Hvorfra den kommer, eller hvad dens Udſpring er. 3. Hvad den er.

J diſſe tre Punkter ſtaaer Væren om den nye Fødsel.

1. Det førſte Argument fører Jeſus med de Ord: Hvad ſom født er af Kjødet, er Kjød, det er, det er ugudeligt og underkaſtet Forbandelſen; (Herhen hører Væren om Arvesynden, Joh. 15, 14. Ej. 1, 5. 6. 5 Moſ. 32, 5. 20. 2c.) Du har fornuſtigen at iagttage: Hvorledes kan den kjødelige Fødsel komme i Guds Rige? Kjødelig Fødsel er underkaſtet Forbandelſen og Døden, det maa førſt blive borttaget, ſkal man komme i Guds

Rige. Derfor spørger Herren tre Gange i Dagens Evangelium: Sandelig, sandelig, hvisaarsag det maa være meget magtpaaliggende med den nye Fødsel. Guds Rige er aandeligt, men den første Fødsel er kjødelig; hvorledes stikker det sig tilfammen? Guds Rige er helligt og reent, idel Liv, Udsødelighed og Salighed; men den kjødelige Fødsel er ureen, vanhellig, dødelig, syndig og underkastet den timelige og evige Død og Fordømmelse. Derfor kan en saadan kjødelig Fødsel ikke arve Guds Rige; thi i Guds Rige hører intet kjødeligt, ureent, syndigt og dødeligt. Deraf følger da: Skal et Menneske komme i Guds Rige, saa maa han ogsaa endnu en Gang sødes formedelst den Helligaand, og hvad, som er født af Aanden, det er Aand, det er reent, helligt, udsødeligt, saligt og hører til Guds Rige.

Hvo som vil være et Guds Barn, den maa jo blive født af Gud, ligesom det hedder i Joh. 1, 13.: „Hvilke ikke ere fødte af Blod, ei heller af Kjøds Villie, ei heller af Mands Villie, men af Gud.“ „Men Gud er en Aand,“ Joh. 4, 24. Derfor o kjære Gud! fornye og hellige os formedelst den Helligaand, det er høi Tid dertil. Dette forstaaer Nicodemus endnu ikke, og siger: Hvorledes kan dette stee? Jesus svarer: Er du den Israels Lærer, og ved ikke dette? Har du da i Propheternes Skrifter og i Psalmerne intet læst om den nye Fødsel? Jer. 31, 33.: „Jeg vil give min Lov inden i dem, og skrive den i deres Hjerter.“ Ezch. 36, 26. 2c.: „Og jeg vil give eder et nyt Hjerte, og give en ny Aand inden i eder; og borttage det Steenhjerte af eders Kjød, og give eder et Kjødshjerte. Og jeg vil give min Aand inden i eder, og gjøre det, at I skal vandre i mine Stier, og holde og gjøre mine Retter.“ Item. Ps. 51, 12.: „Gud! stab i mig et reent Hjerte; og fornye en stadig Aand inden i mig.“ See, hvilken en Rabbi er du og du forstaaer ikke endnu denne nødvendige Artikel om den nye Fødsel?

Denne forklarer nu Herren ved en Vignelse, tagen af Vindens, og vil sige saa meget til Nicodemus: Du vilde gjerne vide, hvorledes den nye Fødsel stee, og hvorledes den Helligaand virker den? Men det kan man ikke see med legemlige Øine, heller ikke med Fornuften begribe. Thi ligesom man ikke kan see Vindens Udspring, men vel hører den suse, uden at vide, hvorfra den kommer og hvor den farer hen: Saaledes er ogsaa Enhver, som er født af Aanden. Man kan ikke see den nye Fødsel og dens Udspring, heller ikke med Fornuften begribe den. Men vi, siger Herren, min Fader og den Helligaand, vide, hvorledes det gaaer til, og vore Øine kunne see den nye Fødsel. Derfor taler jeg det, som jeg veed, og vidner det, som jeg har seet. Men I kunne ikke forstaae de jordiske Ting; hvorledes skal de I da

kunne begribe de himmelske Ting? Derfor skulde I ikke forkaste mit Vidnesbyrd, men troe.

Og det er derfor i Sandhed saaledes, at et Menneske maa fødes paany, dersom han skal vorde salig. Det kunde Pharise-eren derfor ikke forstaae; thi han vidste ikke, at han og alle Mennesker vare Syndere, undtagne og fødte i Synden, under Guds Bøde og Forbødselse, et Bredens Barn af Naturen; men de meente, at de vare et retfærdigt og helligt Folk, fordi de nedstammede fra Abraham og vare Abrahams Børn; men Herren siger nei! hvad som er født er af Kjødet, er Kjød. Den naturlige, kjødelige Fødsel gjøre ikke Guds Børn, men den nye Fødsel af Gud. Det fleer, naar vi erkjende vore Synder, troe paa Christum, samt erlange Syndernes Forbødselse og den Helligaand; det gjør Guds Børn og fører til Himmerige.

Deraf skulle vi lære at erkjende vor første, syndige, fordømmelige Fødsel, og bede med den hellige David: „See, jeg er født i Misgjerning; og min Moder haver undfanget mig i Synd. Rens mig af Synd med Jsep, saa bliver jeg reen,“ Ps. 51, 7. 9. Vi maae bekomme et nyt Hjerte, et troende, kjærlighedsrigt Hjerte, en ny, himmelsk Aand, istedetfor den kjødelige Verdens-Aand. Det virker den hellige Daab og den Helligaand i os, Igjensfødselsens og Fornyelsens Aand.

2. Det andet Argument, hvorved Herren beviser, at man igjennem den nye Fødsel kommer i Guds Rige, er dette: Og Ingen farer op til Himmelen uden den, som soer ned af Himmelen, Menneskens Søn, som er i Himmelen. Det er et saadant Argument: Alle Ting komme endelig igjen i deres Udspring, ligesom Gud sagde til Adam: „Du er Støv, og skal blive til Støv igjen, 1 Mos. 3, 19. Støv er dit Udspring, Støv er din Ende.

Ligesom nu enhver Ting gaaer tilbage herhen, hvorfra den er kommen, ligesom den Herre Kristus var kommen fra Faderen og gik atter til Faderen: Saaledes og, hvo som vil til Himmelen, den maa være af Himmelen, det er, han maa have sin Fødsel herovenfra og maa være født af Gud; da kommer han atter til Gud, ligesom Menneskens Søn farer til Himmels derfor, at han er nedkommen fra Himmelen. Deraf følger, at hvo, som vil til Himmelen, han maa være af Himmelen og have en nye Fødsel herovenfra, ja han maa komme til Himmelen ved ham, som er kommen fra Himmelen: Han er Himmelsstigen (1 Mos. 28, 12.), Porten (Matth. 7, 14.), Veien, Sandheden, Lyset og Livet (Joh. 14, 6.) O Gud! tag bort det jordiske Hjerte og Sind, og give os et himmelsk herovenfra,

saa at vi have vor Vandel i Himmelen og komme herhen, Phil. 3, 20.

Det tredie Argument tager Herren af Mose, hvori han endelig lærer, hvad den nye Fødsel er, nemlig, intet andet end naar et Menneſte formedelſt Troen i Kraft af Chriſti Fortjeneste erlanger Forladelse for alle ſine Synder, og derimod Chriſti Retſærdighed bliver ham ſkjæntet, Guds Børnerettighed og den evige Arv, ſaaledes, at han af et Adams Barn bliver et Guds Barn, af et Bredens Barn et Naadens Barn, af et Dødens og Forbømmelſens Barn et Livets og Salighedens Barn. Derfor ſiger han: Og ligesom Moſes ophøiede Slangen i Orken, ſaa bør det Menneſtens Søn at ophøies, at hver den, ſom troer paa ham ikke ſkal fortabes men have et evigt Liv.

Saa er nu den nye Fødsel Troen, den hjertelige Tillid og fulde Fortrøſtning paa Chriſtum og paa hans bittre Lidelse og Død. Ham maa vi anſee i Troen, ligesom de ſyge Iſraeliter ſaae hen til den Kobberſlange, og ved denne Slanges Beſtuelſe bleve ſunde og helbredte af det dødelige Slangebid, hvoraf de ellers havde maattet dø, hvilke bleve alſaa levende udreven af Døden og ligesom igjenfødt, og ere alſaa formedelſt Troen blevene ſunde; thi de troede det Guds Ord: „Hver, ſom er bidt, og ſeer Slangen, han ſkal leve,” 4 Moſ. 21, 8. Ligesom nu de formedelſt Troen bleve ſunde, ſaaledes blive vi formedelſt Troen ſalige, og ſaaledes blive ogſaa alle, ſom troe paa den Herre Chriſtum, udreven af Døden, blive Guds Børn og det evige Livs Arvinger, blive fornyede i deres Hjerter og Sinde, igjenfødt og bekomme Livets nye Kræfter, Kjærlighed til det Evige og Haabet om den tilkommende Herlighed. Hvo ſom i ſit Hjerte har Troen paa Chriſtum, Kjærlighed til det Evige og ikke det Timelige, Haabet om den tilkommende Trøſt og ſom alſaa ikke har ſin Trøſt i denne Verden, den har den nye Fødsel, er et igjenfødt Guds Barn og har overvundet Verden, ligesom St. Johanneſ ſiger: „Alt det, ſom er født af Gud, overvinder Verden; og denne er den Seier, ſom haver overvundet Verden, nemlig vor Troe. Hvo er den, ſom overvinder Verden, uden den, ſom troer, at Jeſus er Guds Søn?” 1 Joh. 5, 4, 5. Men hvo, ſom troer det, den er født af Gud.

Derhos have vi en højnødvendig Grindring, at, efterdi vi af idel Naade have af Chriſto formedelſt den hellige Daab erlanget den nye Fødsel, nemlig Syndernes Forladelse, Retſærdighed, Børnerettighed og den evige Arv, ſaa ere vi ogſaa ſkyldige at leve i den nye Fødsel. Men den lever i den nye Fødsel, ſom ikke lader den gamle Fødsel og det ſyndige Kjød herſke i ſig, og den er ogſaa en ſand Chriſten; thi en ſand Chriſten er

et nyt Creatur. Den lever i den gamle Fødsel, som lever i Brede, Had, Rib, Fiendskab, Hoffærdighed, Gjerrighed, Bøllyst, Næstens Foragt, Løgn, Bagtalelse og Utugt; og saa længe, han lever i denne gamle Fødsel, kan han ikke komme i Guds Rige.

Derfor maa Mennesket afbøde sig selv, og saa meget et Menneske afbøder sig selv, saa meget lever Christus i ham; saa meget den onde Natur aftager, saa meget tager Naaden til i ham; saa meget dit Kjøb bliver korsfæstet, saa meget bliver Aanden styrket; saa meget Mørkets Gjerninger dæmpes i Mennesket, saa meget bliver Mennesket oplyst; saa meget det udvortes Mennesket oplyst; saa meget det udvortes Menneske gaaer tilgrunde og brydes, saa meget fornyes det indvortes Menneske; saa meget de egne Affecter eller Begjærligheder og det kjødelige Liv bryder i Mennesket, som Egenkjærlighed, Egenære, Gjerrighed, Brede og Had, saa meget bliver Mennesket levende i Christo. Jo meer Verden udgaaer af Mennesket, saasom Dienslyst, Kjøbslyst og et hoffærdigt Levnet, jo mere indgaaer Gud, Christus og den Helligaand i Mennesket og gjør Bolig hos ham. Og omvendt, jo mere Naturen, Kjødet og Mørket hersker i Mennesket, jo mindre Naade, Aand, Lys og Gud er der i Mennesket. Derefter prøve sig nu ethvert Menneske.

Altjaa er den nye Fødsels Frugt at flye Synden og at leve i Christo, i Kjærlighed, Sagtmodighed, Ydmyghed, Taalmodighed og Gudsfrugt. 1 Joh. 3, 9. 10.: „Hver den, som er født af Gud, gjør ikke Synd, fordi hans Sæd bliver i ham; og han kan ikke synde, fordi han er født af Gud. Derudi ere Guds Børn aabenbare; hver den, som ikke gjør Retfærdighed, er ikke af Gud, og hvo, som ikke elsker sin Broder.“ 1 Joh. 5, 18.: „Vi vide, at hver den, som er født af Gud, synder ikke; men hvo, som er født af Gud, bevarer sig selv, og den Onde rører ham ikke.“ Summa, den nye Fødsel er Christus og hans ædle Levnet i os. 2 Cor. 5, 17.: „Dersom Noget er i Christo da er han et nyt Creatur.“ Men hvad er det at være i Christo andet, end at troe paa Christum og leve i ham? Coloss. 3, 9. 10.: „Affører det gamle Menneske med dets Gjerninger, og isører det nye, som fornyes til Erkjendelse efter hans Billede, som skabte det.“ Ps. 17, 15.: „Men jeg, jeg skal beskue dit Ansigt i Retfærdighed; jeg skal mættes, naar jeg opvaagner efter din Signelse.“

Vi ville slutte med Ps. 6, 2. 2c. formedelst og over den hellige Trefoldighedens Hemmelighed: 1) „Gud! vær os naadig og velsigne os; han lade sit Ansigt lyse hos os.“ Den Velsignelse er Christus, i hvem alle Folk blive velsignede. 2) „At

vi maa kjende din Vei paa Jorden; din Salighed iblandt alle Hedninger." Guds Salighed er Kristus. 3) "Gud! Folk skal takke dig; ja Folk skal takke dig allesammen." Taksigelsen er den Helligaands Frugt. 4) "Gud, vor Gud skal velsigne os. Gud skal velsigne os, og alle Jordens Ender skal frygte ham." Den Velsignelse er den hellige Trefoldighed, Amen.

Forste Søndag efter Trinitatis.

Evangelium Luc. 16, 19. til Enden.

Forberedelse.

Gud Herren har ikke alene med Ord, men ogsaa med Syner og levende Exempler viist os baade Himmel og Helvede, til Advarsel og Trøst: Helvede i Sodomas og Gomorras Undergang, hvoraaf er bleven en brændende Pøl; saa og i 4 Mos. 16, 31, 2c., hvor vi læse, at Korah med hans Selstab foer med stort Skrig levende ned i Helvede. Men Himmelen og det evige Liv er os viist i de prophetiske Aabenbaringer, som hos Esaias 6. 1. 2c. Dan. 7, 27.; men særdeles i Herrens Forklarelse, Matth. 17, 2. 2c.

Indgang.

Ligesom Propheten Esaias i det 13de Cap. B. 1, 2c. og det 14de Cap. B. 12, 2c. anstiller en Samtale med Staden Babylon og forekaster den dens Hoffærdighed, hvorved den var styrtet til Helvede, idet han siger: „Hvorledes er du falden af Himmelen, du Morgenstjerne, du Morgenrødens Søn? Og du, du sagde i dit Hjerte: Jeg vil opstige i Himmelen, ophøje min Throne over Guds Stjerner; jeg vil fare op over de tykke Skyers Høje, jeg vil være den Høieste liig. Men du skal nedfare til Helvede, til Hulens Siber. Din Høihed er nedkastet i Helvede, med dine Psalteres Lyd; der skal strøes Drme under dig." — Og ligesom Propheten Ezechiel i 16de Cap. B. 49 2c. forekaster Stæderne Sodoma og Gomora deres Hoffærdighed, Belyst, gode Dage, Overflødighed og Undertrykkelse af de fattige, hvoraaf da endelig er bleven en brændende Pøl: saaledes have vi i Dagens Evangelium ogsaa en Samtale imellem en Salig og en Jorbdømt, som tale med hinanden, hvorledes det er gaaet dem begge efter deres Død og Afsted af dette Liv, og endnu gaaer dem, samt hvorhen de begge er komne.

Og have vi her et Speil, hvori vi see baade Himmel og Helvede, den evige Salighed og den evige Jorbdømmelse, det

evige Liv og den evige Død, den evige Pine og den evige Glæde alt til alvorlig og hjertelig Advarsel, efter Syrachs Lære Cap. 7, 37.: „I alle dine Sager kom dine sidste Ting ihu, saa skal du ikke synde evindeligen.“ Og efter Apostelens Erindring i Ebr. 9, 27.: „Det ligger Menneskene paa, at de skal eengang dø, men derefter Dommen,“ enten „Kommer hid, I min Faders Velsignebe,“ eller „Gaaer bort, I Forbandede,“ Matth. 25, 34. 2c. Ja, efter Herrens trohjertede Formaning i Matth. 7, 13. 2c.: „Gaaer ind ad den snevre Port; thi den Port er vidt, og den Vej er bred, som fører hen til Fordærvelsen, og de ere mange, som gaae ind igjennem den.“ Hør her! Mange, siger Herren. Thi den Port er snever, og den Vej er trang, som fører hen til Livet, og de ere faa, som den finde.“ Hør her! Faa, siger Herren. Dette ere de tre Hovedsprog af dette Evangelium. Hvad nu den brede Vej er, fører til Fordærvelse, og den smale Vej, som fører til Livet, det viser os fornemmelig dette Evangelium, i

T v e n d e D e l e :

1. Om den rige Mands ubodsfærdige Liv, usalige Død og evige Fordømmelse. 2. Om den fattige Lasari trængselsfulde Liv, salige Død og evige Salighed.

1. Herren har vel sagt i Matth. 18, 23.: „Sandelig siger jeg eder, at en Rig kommer vanffelig ind i Himmeriges Rige.“ Mærker disse Ord, I Rige! tænker ikke, det er eder faa let. Herren siger, det er eder vanffeligt, paa det I skulle anvende desto mere Flid; ja, han siger: „Det er lettere, at en Kameel gaaer igjennem et Naaleøie, end at en Rig kommer ind i Guds Rige.“ Dette er en alvorlig Advarsel til de Rige, at erindre dem, at de have mange Forhindringer i deres Salighed, saa og, at de skulde vogte sig for deres Rigdoms Misbrug; thi den onde Verdens Forargelser ere kraftige, Rjød og Blod er svagt, og Djævelen, den gamle drage med sine skarpe Dine, sover ikke, men giver Algt paa sin Fordeel, som en Helvedes Jæger, ja, som en stærk Bevæbnet, der med sin Helvedes Hær dagligen strider med os arme Mennesker, og det saa listig og gevindt, at man ei mærker det, ja, saa det ofte har et stort Skin for Verden. Djævelen aflader ikke, han frister ligesaa vel de Rige med deres Rigdom, som de Fattige med deres Fattigdom; han frister ethvert Menneske med de Gaver, som det har af Gud, de Lærde med deres Kunst, Øvrigheden med dens Magt o. s. v. Han seer, hvorledes alle Ting maa blive bragt i Misbrug, og naar det skeer, saa er det Djævelens Værk, hvor kosteligt det end er. Da sender Djævelen først som Fortrop til

de rige Folk, Hoffærdighed, tilligemed andre Mennefters Foragt, hvilke gjør det faa anfeeligt for Verden med allehaande Sager, at man ei mærker, at Djævelen er deri. Men kan nu denne intet udrette, da dog mangen Rig er ydmygere end en Fattig, faa kommer Frue Belyft og fører Utugten med sig, hvilket man da faa mesterligen kan smykke og undfkyldbe, at det selv for Verden har en Anfeelse, og er dog idel Djævelens Gjerning. Kan nu denne heller intet udrette, faa kommer den djævelske Helvedes Hore, som hedder „Albrig mæt,“ nemlig Gjerrigheden, hvilken bringer med sig Urolighed og Betymring; den giver da de Rige faa meget at flaffe, at de lidet betymre sig om Gud. Tilfids kommer da Ubarmhertighed og Ubodfærdighed, som flutter Hjertet ganfte til og gjør det til en haard Steen.

Denne djævelske Helvedes Hær udsender denne Verdens Fyrste til alle dem, som have denne Verdens Goder; med samme maa de kæmpe og ei lade sig overvinde, dersom de ville komme i Guds Rige. Det er derfor en stor Dyb, ret at bruge Rigdommen og at være en klog Guds Huusholder. Men det er ogsaa en stor Dyb, taalmodelig at bære sin Fattigdom og ei at lade Verden afvende sig fra Gud. Herpaa tager nu et Exempel i den rige Mand. Først har Hoffærdighed overvundet ham, idet han flammelingen har misbrugt sin Rigdom i Klæder; thi han har flædt sig i Purpur og Byssø, i det allerføsteligfte Blin-flæde, hvilket har været en kongelig Klædning. Thi Kongerne i Orienten have baaret Byssum, som er den allerhvideste, klareste og subtileste Silke, ligesom Joseph blev i Ægypten af Pharaon flædt i faadan sneehvid Silke, som med et kongeligt Klædebon, 1 Mos. 41, 42. Plinius skriver, at man har maattet kjøbt Byssum faa dyr, at faa meget som den har veiet, faa meget Guld har man og maattet betalt derfor. Kongerne i Occidenten have baaret Purpur, ligesom de romerske Historier bevidne, hvilket er af den allerføsteligste, dyreste røde Farve, lig Guldet. Dette har nu været den høieste, dyreste og prægtigste Klædning i den ganfte Verden. Man siger, at det rette Purpur er forgangen med det romerske Rige, ligesom den rette Balsom med det jødiske Rige, af den Marsag, at baade den rette Konge og Ypperstepræst nu er kommen.

Hvoraf kommer det nu, at Gud har kunnet lide denne kongelige Klædning hos Joseph, hos Salomon og hos Ester; men her hos den rige Mand straffer han den? Har dog ikke ogsaa denne været rig, og har vel kunnet det? Ligesom Mangen siger: Naar jeg kan betale det selv, faa kan jeg bære, hvad jeg vil. Min Ven! det følger ikke; men Marsagen er Guds Ordning, hvorved han adskiller Verdens Stænder, og tillader enhver sit Ures og

Embeds-Smykke. Altsaa er dette et stærkt Argument imod Klædepragten. Hos Salomon, Joseph og Ester lover den Helligaand deres kongelige Smykke; hos den rige Mand straffer han det. Derfor saa vil han have Forskjel i Klæder, saavel som i Stænder og Embeder. Saadant har Gud forebildet i Naturen, i Blomsterne paa Marken, som han selv beklæder med Farve og Lugt, og adskiller dem efter deres Dyder; den ene tager ikke den andens Klæde paa sig. Saaledes og Stjernerne paa Himmelen, Edelstenene, Metallerne, ja Englene i Himmelen.

1) For denne Forskjels Skyld behager det derfor ikke Gud, naar En klæder sig over sin Stand. 2) Saa og derfor, at Menneskets Hjerte skal ikke have dets Lyst og Glæde i saadanne usle Ting, som Møl opæde, men alene i Gud; ellers vil Esaias Cap. 3, 16. synge os et slet Vers formedelst vor Klædepragt. 3) Paa det vi i Beskuelse af vore Klæder maa mere blive bevægede til Ydmyghed, end til Hoffærdighed, og lære at betænke vor Elendighed, hvorledes vi ved Synden have tabt vor Ugesklædning; thi før Faldet have vore første Forældre været beklædt med Ustyrbighed og Hellighed, ligesom Solen med dens Lys og Blomsterne med deres Farve, hvilket skønne Klæde vi ved Synden have tabt, og maa nu tilbæfte vor Nøgenhed med Klæder, hvorfor de ere vort Skamstjul. 4) Paa det vi skulle ved vore Klæder erindre os, hvorledes vi skulle isøre os Christum, „Retfærdighedens Kappe og Salighedens Klæde.“ Ef. 61, 10. Christi Blod er det rette Purpur, og Troen den rette Vidsfus eller ædleste, hvide Silke; det ere de hvide Klæder, som i Joh. Nab. berømmes, hvilke ere toede hvide i Lammets Blod, Nab. 7, 14. I dette Smykke behage vi Gud vel. 5) Paa det vi skulle længes efter det forklarede Legems skønne Klædning (1 Cor. 15, 43.), da vi skulle beklædes med Lys og Herlighed. 6) Paa det vi skulle betænke vor Elendighed, hvor jammerligt vort Legeme, bliver tilredt formedelst Sygdomme, Synden og Døden; hvilket et jammerligt Billede er vel et dødt Legeme? hvilket et afstyeligt Billede er et Legeme, som begynder at raadne og stinke? Ps. 39, 12.: „Tugter du Mogen med megen Straf for Misgjerning, da gjør du, at hans ønstelige Skikkelse hensmelter som et Møl.“ Speil dig deri, du Mabbikesæk!

For det andet saa har ogsaa Fru Vellyst bebraget og overvundet denne rige Mand; thi han har levet hver Dag herligen og i Glæde. Naar man stedse lever i verdslig Glæde, saa forglemmer man derover den evige Glæde, og Verdens Glæde virker dog endelig Døden og evig Hertequal. Men den Glæde, som er af Gud, er en Forsmag af det evige Liv. Ved bestandig Verdens Glæde kommer man ikke til Syndernes Erkjendelse,

heller ikke til sand Omvendelse, „til den Bedrøvelse efter Gud, som gjør Omvendelse til Saliggjørelse, som man ikke fortryder,“ 2 Cor. 7, 10. Ja den udslukker Livets Lys; thi ligesom en stærkt Viin- eller Ol-Dunst i en Kjælder udslukker et Lys, saaledes udslukker Verdens Glæde Troens og Gudsfrøgtens Lys. Ja, Belyst og daglig Verdens Glæde ere Dødens Garn og Strikler, hvormed den fanger Daarerne, ligesom man fanger Fuglen med Fuglesængen. Ej. 5, 11. 2c.: „Vee den, som staae aarle op om Morgenens, og jage efter stærkt Drik! som tøve længe til Tusmørket, at Viin maa brænde dem! Og Harper, og Psalter, Tromme og Pibe, og Viin var i deres Gjestebud. Derfor haver Graven udvidet sig selv, og opladt sin Mund umaadeligen; at baade dets ypperlige Folk og dets menige Folk, baade den, som hulbrer, og den, som er glad, ubi den, skal der nedfare.“ Amos. 6, 3. 2c.: „Ve eder, I som vanke hid og did, for at undgaa en ond Dag; dog I holde eder nær til Volds Sæde. De, som sove paa Elfenbeens Senge, og række sig paa deres Senge, og æde Lam af Hjorden, og Kalve midt af de Fedte, som gjøre Melodier efter Psalteres Lyd, som drikke Vin af Skaaler, og salve sig med den ypperste Olie; men de bekymre sig ikke over Josephs Forstyrrelse.“ Og Propheten Jeremias i 22de Cap. V. 15. 2c. straffer Kong Joachas og siger om hans fromme Fader Josias: „Haver din Fader ikke ædet og drukket? og han gjorde alligevel Ret og Retfærdighed, da gik det ham vel. Han dømte en Elendigs og en Fattigs Sag, da gik det vel til.“ Gud kan vel taale Uden og Drikken, men ikke, at man forglemmer Retfærdighed og de Fattige. En sand Christen har under udvortes Glæde ofte et bedrøvet Hjerte.

For det tredje er denne rige Mand bleven bedragen og overvundet af den store Ubarmhjertighed, som gjør et Menneſke til et Umenneſke; thi den hører op at være et Menneſke, i hvem ingen Venlighed eller Barmhjertighed mere spores, ja den bliver Djævelen lig, hos hvem ingen Barmhjertighed er. Derfor siger Herren, Matth. 5, 7.: „Salige ere de Barmhjertige; thi dem skal vederfares Barmhjertighed.“ Omvendt derimod kan man sige: Usalige ere de Ubarmhjertige, thi dem skal ingen Barmhjertighed vederfares, ligesom vi see paa denne rige Mand. Han døde og blev begravet: — Nu er af hans Rigdom, Belyst og Herlighed tillige død. Ps. 49, 17. 18.: „Frygt ikke, naar en Mand bliver rig, naar hans Huses Herlighed bliver stor. Thi han skal slet Intet tage med sig, naar han dør; hans Herlighed skal ikke fare ned efter ham.“ Og i Zephan. 1, 18.: „Hverken deres Sølv eller deres Guld skal kunne redde dem paa Herrens Grumheds Dag.

Der kan ingen stræffeliger Ting være, end naar en ugudeligg Ubodsfærdig døer i sine Synder. Thi da hedder det evig død, og gaaer da den evige Død strax an, det er, evig Angest og Qual; og om han end har levet nok saa herligt i Verden, saa falder al hans Herlighed bort fra ham ligesom Bladene af Træerne om Vinteren, naar de ere visnede. Det gaaer og saadanne ligesom Muulæslerne og Hestene, som ere behængte med skønne Dækener og Fløiels-Tapeter, hvilke Mange løbe efter og hvem enhver vil være nærmest, fordi at de ere saa skønne; men om Astenen driver man dem i en Stald og tager Prydelsen af dem, og da have de ei mere deraf, end Mæthed, Slag og Smerter. Saaledes gaaer det de Hoffærdige paa deres Ende. Hvad er da deres Ende? Helvede. Deres Ende er Undergang og Fordærvelse. De ere Muulæslerne, Stalden er Helvede og de evige Slag.

Men i denne Text bliver Helvede saaledes beskrevet, at ethvert Menneſte billig ſkulde forſtrækkes derfor og ei forglemme det i ſit ganſte Liv.

1. Herren ſiger: Da han var i Helvede og i Pinen. Dette er en Beſkrivelse af Helvede: Legemetſ og Sjælens Pine. Sjælens Pine er den onde Samvittighed, den Orm, ſom ikke døer, den ſtedſevarende Fortvilelſe, da der i Evighed ingen Naade og Trøſt er at haabe. Legemetſ Pine er Legemetſ evige, pinefulde Smerter, ſom albrig ophøre, hvor den ene ſtedſe kommer over den anden. Thi ligesom i det evige Liv, hvor det uendelige Gode er, en Glæde ſtedſe kommer af den anden, og Glæden ſtedſe fornyer ſig og er uendelig: ſaaledes i Helvede, hvor det uendelige Onde er, fornyer ſig ſtedſe Pinen, og kommer en af den anden, uden at høre op; thi den er uendelig. Derfor bliver den ogſaa i Matth. 25, 41. kaldet den evige Ild, hvorfor alt Kjød billig ſkulde forſtrækkes. Dette ere tvende hinanden ganſte modsatte Ting, og maa være efter Retſærdighedens Fordring. Man kan jo neppe taale, naar et Lem gjør En ret ondt, hvad vil det da blive hiſſet, naar alle Lemmer tillige ſtulle fornemme deres egne uendelige Smerter? Mangen ønſter ſig i ſtor Sygdom, at han kunſ en lille Stund kunde hvile; hvorledes vil det da gaae dem hiſſet, ſom i Evighed ingen Ro kunne have? Det antyder Herren ved det Ord Pine. Mangen ønſter ſig Døden for en timelig Smerterſ Skylb; hiſſet ville de Fordømte vel ønſte ſig Døden, men de ville ikke kunne døe, og ſtulle dog ſtedſe og evig døe. De Gamle have her indført en Lignelſe om et Sandbjerg, hvilket, om det var ſaa ſtort, ſom den ganſte Verden, og der hvert hundrede Aar kom en Fugl og hentebe et Korn deraf, ſaa vilde der dog være Haab om, at det engang

kunde faae en Ende. Men saadant Haab have ikke de Fordømte i den evige Pine og uendelige Qual.

2. I denne Pine opløstede han sine Pine og saae Abraham langt borte og Lazarus i hans Sjød. Dette er de Fordømtes anden Pine, at de vel vide det evige Livs Glæde og tænke derpaa, og kunne dog i Evighed ikke blive deelagtige i samme. Det smerter dem, at de ligesaa vel havde kunnet have den evige Glæde i det evige Liv, og have nu saa liberlig forkjertset den samme, hvorfor de og sige: „Hvad gavnede os Hovmod? og hvad hjalp os Rigdom med Overdaadighed?“ Blisb. B. 5. Cap. B. 2. 2c.

3. Han raabte af Helvede. Dermed er den tredje Pine antydet, det jammerlige Skrig og Hysten. Hvad for en Jammer vilde det ei være, om du hørte et Menneske otte Dage lang eller et Aar at skrig og hyle i saa store Smerter, at, om det var muligt, det selv blev hørt over et heelt Land? Men hvad for en Jammer og Forsærdelse vil ei det være, naar saa mange Fordømte skulle med hinanden drive en evig Hysten, og skulde endnu i Evighed ikke blive bønheorte, efterdi der ingen Bønhevelse mere er? 2 Cor. 6, 2.: „Jeg haver bønheørt dig i en behagelig Tid og hjulpet dig paa Saliggjorelsens Dag; see! nu er en behagelig Tid, see! nu er Saliggjorelsens Dag,“ ikke hidsset, thi hidsset er Dommens Dag. Da maa de vel sige: „Du er langt fra min Frelse, fra min Hylens Ord,“ Ps. 22, 2.

4. Forbarm dig over mig, siger han. Dette er den fjerde Pine, at de vide, at Ingen i Evighed, hverken Gud, Engel, Menneske eller noget Creatur vil forbarme sig over dem. Naarsagen hertil er denne, at her i dette Liv er Naadens Tid, Salighedens Dag og Forbarmelsens Tid. Thi her er det Tid til Omvendelse, hidsset er ingen Tid til Omvendelse, derfor saa er heller ikke hidsset nogen Forbarmelses Tid. Nu er Barmhertighedens Dag, hidsset er en Dommens Dag; derfor hedder det og hos Ef. 55, 6. 7.: „Søger Herren, medens han findes; kalder paa ham, medens han er nær. Den Ugudelige forlader sin Vej, og hver, som gjør Uret, sine Tanker, og omvender sig til Herren, og han skal forbarme sig over ham, og til vor Gud, thi han skal mangfoldigen tilgive.“ Her skal man søge Herren, her lader han sig finde, her er han nær, her forbarmer han sig. Mat. 10, 6.: „Og Engelen svor ved den, som lever i al Evighed, at der skal ikke være Tid mere.“

5. Send Lazarus, at han dyppe det Yderste af sin Finger i Vand og lædster min Tunge; thi jeg pines svarligen i denne Lue. Det er den femte Pine, at de ikke skulle have den allerringeste Vindring, og at intet Creatur kommer dem tilgode,

ikke engang en Draabe Vand, om de end skulle nok saa meget derefter. Al, Herre Gud! hvad skal en Draabe Vand, da dog det ganske Hav ikke er nok imod Helvedes Glød? Men en Draabe Vand betyder her, at de ikke skulle have den mindste Lindring. Han klager særdeles over sin Linges Pine, hvormed han har talet saa stolt imod Gud, foragtet Næsten, ikke lovet Gud, og nedslugt de nydeligste Datterbistener. Mat. 18, 7.: „Saa meget, som den haver gjort sig selv herlig og drevet Vellyst, saa meget giver den Pine og Sorrig.“ Luc. 6, 25.: „Vee eder, I, som ere fyldte! thi I skal hungre. Vee eder, I, som nu lee! thi I skal sørge og græde.“ Nu kommer den rige Mand atter for Lazari Dør; hvad skaber det nu den samme Lazarus, at han har været fattig, og hvad hjælper det nu den Fordømte, at han har været rig?

6. Men Abraham sagde: Søn! kom ihu, at du haver annammet dit Gode i din Livstid. Det er den sjette Pine, i Evighed ikke at erlange nogen Trøst og Bønshørelse. Ordspr. 21, 13.: „Hvo, som stopper sit Øre for den Ringes Raab, han, han skal og raabe, og ikke bønshøres.“ Du haver annammet dit Gode, hvad som du haver holdt for dit højeste Gode; derfor saa vil du nu i Evighed intet Godt mere annamme. Du har holdt det Timelige for din højeste Trøst; derfor vil du nu ikke see den tilkommende Trøst, Jer. 17, 6. I din Livstid, siger Abraham, som vilde han sige: Hift levede du, nu er du evig død. At døe en evig Død eller at døe evig, det er en saadan Pine, som ikke er at udtænke. Du har haft dit Himmerige paa Jorden, i det legemlige Liv, siger Abraham; Penge og Guds var dit Hjerte og din Salighed, kostelige Klæder og et herligt Glædes-Levnet, det var dit Paradiis, det holdt du for dit højeste og bedste Gode, det er nu borte; du har din Trøst borte, ligesom det i Luc. 6, 24. hedder: „Vee eder, I Rige!“ — forstaae, ugudelige Rige — „thi I have eders Trøst borte.“

7. Og Lazarus ligesaa det Døde; men nu trøstes han og du pines. Det er de Fordømtes syvende Pine, at deres egen Samvittighed vil dømmе og fordømme dem, at dem ei stæer Uret. Det vil jo være Uret, vil Abraham sige, naar du nu ogsaa her skulde have Herlighed og Glæde, da du allerede hift har haft den, og Lazarus skulde ogsaa her lide Armod, hvilken han dog hift har lidt. Nahum. 1, 12.: „Jeg haver vel plaget dig, men jeg vil ikke plage dig ydermere.“ Her er opfyldt, hvad det hedder i Luc. 1, 53.: „De Hungrige haver han opfyldt med gode Gaver, og de Rige haver han afsviist tomme.“

8. Og over alt dette er mellem os og eder et stort Svælg besættet. Det er den ottende Pine, som er de Fordøm-

tes evige Afstillelse og Afsondrelse fra Gud, da i Evighed intet Haab mere er, at komme til Gud. Skriften kalder det en Afgrund, en mørk, fæl, umættelig og af Jld stedsse rygende Afgrund; ligesom naar man stod paa en strækkelig høi Klippe, som naaede indtil Skyerne, og saa nedad i en stor, dyb Afgrund, som var saa stor, som Havet, fuldt af brændende, gloende Kul, fuld af Stank, Mørke, Røg og Damp, ligesom Abraham i det Fjerne saae Sodom, da den gik under og en Røg deraf opgik, som af en Døn, 1 Mos. 19. Esaias kalder det en Svovelstrøm, om hvilken han siger: „Tophet er tilredt fra i Gaar, ja den er og berebt til Kongen, han gjorde den dyb, han gjorde den vid; dens Baals Jld og Træ mangfoldigt.“ 3 Ab. 20, 10. bliver den kaldt en Jlds- og Svovel-Søe, hvis Røg opstiger i Evighed og hvoraaf ingen Forløsning er. De kan ikke fare herfra over til os, siger Abraham. Præd. 11, 3.: „Naar et Træ falder mod Sunden eller og mod Norden, paa hvilket Sted Træet falder, der skal det blive.“ Det er den evige Afstillelse.

9. Saa vil det ogsaa være de Fordømte en stor Hjerte-Over, at de skulle see deres Blodsvenner, Børn og beslægtede i lige evig Fordømmelse. Derfor vilde denne gjerne advare sine Brødre og kan dog ikke. Ps. 49, 8.: „Der kan ingen Mand nogenlunde frelse en Broder; han kan ikke give Gud hans Forsoning.“ Mærk her, at den Fordømte taler om Omvendelse, sigende: Da omvendte de sig, som om han vilde sige: Det har jeg ikke gjort. Al, vil han sige, at jeg nu er fordømt, deri er min Ubodfærdighed Skyld, at jeg ikke har erkjendt mine Synder, ikke afbedet dem hos Gud og ikke afstaaet deraf. Men det er daarligt, at han beder, at en Død skal prædike for hans Brødre, da de dog ikke troe de Dødes Opstandelse, efterdi de ikke ville høre Mose og Profeterne; thi hvo, som ikke troer Guds Ord, den troer heller ingen Dødes Opstandelse. Og vil du da før troe En, som maatte være opstanden fra de Døde, velan! saa troe den Herre Christum, som er opstanden fra de Døde og har prædiket for os; vil du ikke troe ham, saa vil Gud ei sende dig nogen anden. Es. 8, 19. 20.: „Skal ikke et Folk søge til de Døde for de Levende? Ja efter Lov og efter Vidnesbyrd; dersom de ikke søge efter dette Ord, da siger, at ingen af dem seer Morgenrøden,“ det er Guds Naade og Trøst. Saul vilde ogsaa høre den døde Samuel (1 Sam. 28, 11.), hvem han ikke vilde høre, da han levede; derfor opgik ikke Guds Naades Morgenrøde for ham. Summa, hvo som ikke hører Guds Ord, men foragter det, paa dem ere ogsaa alle Undergjæringer forlorne, selv om en Død opstod og prædikede, ligesom vi see hos Pharao.

10. Den tiende Helvedes Pine er, at de skulle vide, hvorledes de have foragtet Moses og Profeterne, som have advaret dem for deres evige Fordømmelse. At! skulle de sige, hvor ofte have vi hørt det, uden at have villet lade os advare? Vi have ikke villet hørt den evige Betsignelse, derfor har nu den evige Forbandelse truffet os, ja nu maa vi i Evighed være forbandede; det er vor egen Skyld.

Dette alt skulle I bruge til sand Omvendelse og Afvigelse af de verdslige Lyster; thi denne Fordømte prædiker os Omvendelse af Helvede. Thi see! gaaer det ikke saaledes? Hvo som er rig og har noget tilovers, den gjør det ei meget anderledes end den rige Mand; han æder og drikker, danser og springer, stoltserer og pranger, lever i Bøllyst, Hoffærdighed og Glæde, frygter sig ikke for nogen Synd, tænker ikke, at han maa aflægge Gud Regnskab derfor. Hvo som derimod er fattig, den er foragtet, og forladt af enhver; men vi vide, at Evangelium lærer os noget andet, og at der skal være en Forskjel imellem Guds Børn og Verdens Børn. Nu lever den ganske Verden saaledes, som den rige Mand, da dog Christus siger: „Jeg haver udvalgt eder af Verden,“ Joh. 15, 19. „I skal græde og hyle, men Verden skal glæde sig.“ Og Rom. 12, 2. hedder det: „Og bliver ikke stillede lige med denne Verden.“ Eph. 4, 20. 21.: „Men I have ikke saaledes lært Christum, dersom I ellers have hørt ham, og ere lærte i ham, saasom der er Sandhed i Christo.“ Og Eph. 5, 8.: „I vare fordum Mørkthed; men nu ere I et Lys i Herren.“ Deraf er det aabenbart, at der skal være en stor Forskjel imellem Christne og Verdens Børn, som imellem Lys og Mørke, Christus og Belial. Men hvor sporer man en saadan Forskjel imellem os og Verden? Med Ord ere vi vel Christne, men med Gjerningen intet andet end Verden i al dens Form og Maade, ligesom den rige Mand er bestreven os. Er der ikke Hoffærdighed i Klæbedragt, Overflod i Mad og Drikke, daglige Gæstebud og Ubarmhjertighed imod Næsten; dog skal det alt være undskyldt dermed, at det er Verdens Skik og Brug, og kan ei være anderledes. Velan! saa er det ogsaa Guds Skik og Brug, at straffe saadant med evig Ild. Saa besej nu her, som i et Speil, de Ugudeliges og Ubodfærdigheds Ende, hvorledes deres Rigdom vorder til evig Armød, deres Hoffærdighed og Pragt til evig Skændsel, deres Herlighed til evig Hjertequal, deres Bøllyst til evig Ild, deres Guds og Menneskers Foragt til evig Forsmædelse, deres Glæde til evig Pine og deres Skønhed og Prydelse til evig Bederstygghed. O Menneske! betænk din Ende, og vogt dig for Helvedes Pine!

2. Hvad lærer nu Herren os med det Navn Lazarus?

Dette, at Gud ikke forglemmer de Fattige; Herren kalder først den Fattige Lazarus, men Lazarus betyder En, som Gud hjælper. Er fattige Folks Navn. Dette Navn „Hjælpe dig Gud“ er da ogsaa fattige Folks Trøst. De maa søge deres Hjælp og Trøst hos Gud, thi Verden agter dem ikke. Ambrosius siger: „Jorden er de Frommes Korspøvelse, men Himmelen deres evige Ures-Krone.“ Men see, hvilket et trøsteligt Ord er ei dette, at Herren ikke forglemmer de Fattige.

Men der var en Fattig, siger Herren, ved Navn Lazarus. Den Rige bliver ikke nævnet, fordi at hans Navn ikke er skrevet i Livsens Bog. Ps. 119, 119.: „Du lod alle Ugubelige paa Jorden høre op som Stum.“ De Navne, som er skrevne i Himmelen, ere Troe paa Christum, Troens Retfærdighed og Alt, hvad en Christen i Troen gjør og lider; det bliver alt skrevet i Himmelen og aldrig glemt. Saadanne Fattige, som ere blevne fattige formedelt Forsølgelse, Sygdom, Krig, Forsørelse, Jld og Vand, Misværet, og andre Guds Straffe, eller som Gud ellers, hvor meget de end kæmpe og vride sig, belægge med Armodens Kors efter sit guddommelige Raad, de ere Guds rette Martyrer, og ere de rette Lazari, de elendige Huus-Arme, som æde Taare-Vrød og som ofte ei tør klage deres Kors for nogen. Saadanne, om de end ikke ligge for Døren legemligviis, saa stulle de dog ligge dig for dit Hjertes Dør; thi dette er den rette hellige Armob. Tænk da paa Christi hellige Armob, og for sammes Skyld forbarme dig over saadanne Folk; thi Kristus kommer i dem til dig. Matth. 25, 35.: „Jeg var hungrig, jeg var tørstig“ osv.

Men hvad lærer Herren os med Lazari Saar? Barmhjerlighed. Denne fattige Lazarus er ofte syg og fuld af Saar; men den fromme Samaritaner slammer sig ikke for at forbinde den saarede Mands Saar og at spørre ham i Herberge, hvilket er et skjønt Speil paa Barmhjerlighed. Herren siger: „Gaar bort, og gjør du ligesaa,“ Luc. 10, 37. Tænk paa din Herres Christi Strimer og Smerter, og for sammes Skyld hjælp til at lindre den fattige Lazarus hans Smerter. See hvad din Herre Kristus gjorde i denne Verden, hvor mange fattige Lazari hjalp ei han? Han har stedse haft Omgang med arme, fattige og syge Menesker. Er nu Kristus i dig, saa vil han i dig see sig om efter saadanne Folk. Barmhjerlighed er en Moder for alle Trængende; ligesom en Moder seer sig om efter sit Barn, saaledes seer Barmhjerligheden sig om efter de Fattige og Syge. Hvorledes blev ei Nabal straffet paa Grund af hans Ubarmhjerlighed? Hans Hjerte døde i ham, saa han blev som en Steen, og Herren slog ham. 1 Sam. 25, 37. Saaledes blev Jesabel

styrtet ud af Vinduet, saa at Murene blev bestænkt med hendes Blod, og Hundene aad hende indtil Hovedpanden, Fødderne og det Glade af Hænderne, derfor, at hun havde øvet saadan Ubarmhjertighed imod Naboth og Propheterne. 1 Kong 21, 23.

Men hvad har Herren villet lære os dermed, at han siger: at den Fattige begjærede at mættes af de Smuler, som faldt af den Riges Bord? Dette, at vor Overflod er de Fattiges Deel, at vi ikke skulle æde, uden den Fattiges Deel skal være derunder. Thi ligesom vi ikke vel kunne æde, uden Smuler falde, saaledes skal vort Maaltid ikke være uden de Fattiges Deel, og skulle sige: Kom, kjære Gud! og æd med os, forstaae, i de Fattige. Saa vil Gud af sit rige Bord atter lade nedfalde sin Belsignelses Smuler. Gud befalede Fødderne, at de skulde ikke gaa afhøste deres Viintræe og Agere, men de skulde lade en Drue og en Neg blive liggende, at opsankes af de Fattige. Det skulde være deres Belsignelse. 5 Mos. 24, 21.

Men hvad har Herren villet lære os dermed, at Hundene tom og sliffede hans Saar? Det er et Speil paa Venlighed og en trøstelig Mund og en lægende Tunge, samt at Ubarmhjertighed er arrigere end en Hund og uverdig det menneskelige Navn. Vor kjære Herre Gud opvækker endnu mangt et fattigt Menneske en venlig, gunstig Hund, som sliffer ham hans Saar, trøster ham og er ham behjælpelig. Saadan var Enkekvinden i Sarepta, Sunamitinden, Obadiah, Ebed-Melech og Abigaël. 1 Kong. 18, 4. 13. — 17, 11. 2 Kong. 4, 8. Jer. 38, 8. 1 Sam. 25, 18. Men de Ugubelige skulle ikke være værd, at de skulle bevise den rette fattige Lazarus den mindste Belgjerning. Biskop Hatto i Maintz er Anno 930 bleven opædt af Rotter, derfor, at han nægtede Fattige Korn i Dyrstide; derfor staaer endnu Rotte-taarnet i Rhin nedenfor Maintz ved Bingen.

Fornuften og den kjædelige Hoffærdighed gaaer derfor frem i stolt Ustæthed, og seer heller til den rige Mands skjønne Purpur, end til den fattige Lazari Saar, tilstopper Øren og Næse og gaaer saadan en stor Skat forbi, hvilken dog hos Gud er saa dyrebare og kostelig, at alle Konger ere herefter ei værdige at tjene ham. Thi hvilken Konge vilde vel ikke gjerne nu give sit Purpur og sin Krone for Lazari Saar og Fattigdom? Og hvo vilde nu give et Skarn for al den rige Mands Pragt og Herlighed? Men er du ikke, at denne Rige selv, dersom han ikke havde været saa blind, men havde vidst, at en saadan Skat, en for Guds Dine saa dyrebare Mand havde lagt for hans Dør, han da ei havde løbet ud og afvisket ham hans Saar, ja ladet al sin Rigdom tjent ham? Men det troer man ikke, førend man beklager det i Helvede.

Hvad vil da Herren lære os dermed, at han siger: Den fattige døde ogsaa? Dette, at en hellig Lærer siger: „Du skal ikke frygte dig for den Trængsel og Armød, som ophører med Døden, men for dem, som begynde med Døden og aldrig op-høre.“ Det er en stor Barmhjertighed, at Gud ikke lader os evindelig plage og quæle i denne Glendighed.

Men hvad derved: Han blev henført af Englene i Abrahams Skjød? Dette, at de hellige Engle med stor Glæde ledsage de Troendes Sjæle ind i Paradiset, hvem de føre, ligesom Høstfolkene deres Neg, som Vægtene deres befalede Guds, som Bogtere deres Skat, som Sendebud deres udrettede Befaling. Men hvor bedrøvet maa ei Englene være, naar deres Sjæle, som de have bevogtet, ere gangne forloren, og have altsaa imod deres Villie maatte forlade de samme.

Hvad er Abrahams Skjød? 1) Den salige Hvile fra al Møje og Arbeide, Sorg og Smerter. 2) Den salige Fred fra al Frygt og Skræk. 3) Den evige Velsignelse; thi alle dem, som ere af Abrahams Troe, skulle blive velsignet med den troende Abraham. Velsignelsen begriber i sig alle himmelske og evige Goder. 4) Den evige Trøst for alt udstaaet Kors, hvilken denne Tids Lidelser ikke er værd, Rom. 8, 18. 5) Det hellige Selskab af alle Troende, som have været af Abrahams Troe.

Vi ville slutte med Ps. 37, 1. v.: „Lad din Brede ikke optændes imod de Onde; vær ikke nidhjør imod dem, som gjøre Uret. Thi de skal hasteligen afhugges, som Græs; og affalde, som det grønne Græs. Forlad dig paa Herren og gjør Godt; boe i Landet, og nær dig troligen. Og forlad dig i Herren; saa skal han give dig dit Hjertes Begjering. Vælt din Bei paa Herren; og forlad dig paa ham, han, han skal gjøre det. Det Lidet, som en Retsfærdig haver, er bedre end mange Ugubeliges meget Guds. Thi de Ugubeliges Arme skal sønderbrydes; men Herren opholder de Retsfærdige. Herren kjender de Fuldkomnes Dage; og deres Arv skal blive evindeligen. Thi de Ugubelige skal omkomme, ja Herrens Fiender, dersom de end ere som en Eng; de skal forgaae, i Rød skal de forgaae. Af Herren stadsfæstes en Mands Gange; og han skal have Lyst til hans Bei. Naar han falder, da skal han ikke bortkastes; thi Herren opholder hans Haand. Jeg har været ung, og er bleven gammel; men jeg haver ikke seet en Retsfærdig forladt, eller hans Sæd, naar den søger efter Brød. Jeg saa en Ugubelig, som var en Tyran, hvilken udbredte sig, som en Indsøbt, der grønnes. Men man gif forbi, og see, han var ikke mere; og jeg søgte efter ham, men han fandtes ikke. Tag vare paa en Fuldkommen,

og see en Oprigtig; thi det skal gaae saadan En vel paa det Sidste."

Item 1 Petr. 1, 3. 2c.: „Lovet være Gud og vor Herres Jesu Christi Fader, som efter sin store Barmhertighed haver igjensøbt os til et levende Haab formedelst Jesu Christi Opstandelse fra de Døde. Til en uforkrænkelig og ubesmittelig og uforvisnelig Arv, som er bevaret i Himlene til eder, som i Guds Magt bliver bevarede formedelst Troen til Saliggjørelse, hvilken er tilrebe at aabenbares i den sidste Tid: Over hvilken J fryde eder, som nu en liden Tid, om det end skal være, ere bedrøvede i adskillige Fristelser, paa det eders Troes Prøve, (som er meget dyrebare, end det sorgjængelige Guld, som dog prøves ved Ilden,) kan findes til Lov og Priis og Ære i Jesu Christi Aabenbarelse; hvilken J have ikke seet, og dog elste, hvilken J ikke nu see, men dog troe paa, og fryde eder med udsigelig og herliggjort Glæde, førende eders Troes Ende herfra, som er Sjælens Saliggjørelse." Amen.

Anden Søndag efter Trinitatis.

Evangelium Luc. 14, 16 — 25.

Forberedelse.

Det er en høist skadelig, dødelig og forbømmelig Sællegift med den Verdens Kjærlighed, naar Hjertet er saa aldeles jordistfindet og kunns hænger ved det Timelige, saa at den Herre Kristus hverken med saa trøstelige og venlige Ord, som dette Dagens Evangelium indeholder, ei heller med saa strækkelig en Trudsel, at nemlig ingen af de Mænd, som ere budne, skulle faae at smage hans Nadver, kan vende Menneskenes Hjerter fra Verden til sig. Og paa den anden Side maa det være en høinødvendig, kostelig og herlig Ting, naar man har et himmelskt Sind, som foragter Verden med dens Forsængelighed, og hænger ved, samt har sin Glæde og Lyst udi det himmelske, evige Gode; thi et saadant Hjerte bliver bespiist med den allersøddeste Trøst, Ristighed, Erkjendelse, Fred og Glæde, med alle himmelske Goder, ja med Gud selv, jaaledes, at et saadant Menneskes Legeme og Sjel glæder sig i Gud og fornemmer en Forsmag af det evige Liv. Desaarfsag er dette Evangelium høist trøsteligt, fordi Gud selv tilbeder saadant et herligt Maaltid; det er høist glædeligt, fordi det ganske menneskelige Kjøn indbydes dertil; det er ganske listligt, fordi Gud selv er baade Værten og Spisen. Al, hvad

kan smage os sødere, end naar Gud selv er i Spisen. Ps. 16, 11.: „For dit Ansigt er Mættelse af megen Glæde, liflige Værelser hos din høire Haand evindeligen.“ Af. 17, 15.: „Men jeg, jeg skal bestue dit Ansigt i Retfærdighed; jeg skal mættes, naar jeg opvaagner efter din Vignelse.“ Men hvad for en bitter Døds=Smag Verdens Kjærlighed bringer med sig, have vi nyligen hørt og seet hos den rige Mand i Helvede.

Indgang.

Dette er et saare huldsaligt og trøsteligt Evangelium, i hvilket den venlige Gud, Livets Elsker, vor kjære Fader i Himmelen indbyder den ganste menneskelige Slægt og os alle til Gjæster, ladende os saare venligen bede, at vi skulde være hans kjære Gjæster, nyde hans kostelige Spise og Drik med villige, glade, troende Hjerter og ikke foragte hans himmelske Maaltid. Nu er dette et meget forunderligt Maaltid, hvis Rige ikke er paa Jorden; thi Gud Herren er baade selv Barten og tillige Spisen og Drikken; thi alt det, hvoraf vore Sjæle skal blive ret mætte og glædede, det maa være Gud selv. De Troendes Sjæle blive alene mættede med Gud. Ps. 73, 25. 26.: „Hvem haver jeg i Himlene? og lige ved dig haver jeg ikke Lyst til Noget paa Jorden. Forsmægter mit Kjøb og mit Hjerte; saa er Gud mit Hjertes Klippe og min Deel evindeligen.“ Derfor bliver os i det guddommelige Ords kostelige Retter intet andet frembaaret paa dette himmelske Maaltid, end Gud selv, det er, Guds Kjærlighed, Naade, Barmhertighed, Liv og Salighed. Det er alt Gud selv, Kristus Jesus med sin ganste Fortjeneste og den Helligaand med sine Gaver og sin Trøst. Desaarssag overgaar denne Spise alle andre Spiser, og er visseelig bedre og sødere end Honning og Honningkage, Ps. 19, 11.

Derfor lofter den hellige David os i den 35 Ps. 9 B. til dette Maaltid: „Smager og seer, at Herren er god.“ Ligesom nu denne Spise er himmelsk, saaledes maa vi ogsaa medbringe himmelske Sind og aandelige Hjerter; thi de, som ere kjøbeligsindede, og ikke have himmelske, men jordiske Sind, de vide intet herom. De jordiske smage ikke, hvad himmelsk er; de mene, at der gives ingen bedre Spise, end deres Bugsfylde, og ingen bedre Drik, end god Vin og godt Æl. Men ligesom Æle og Vand ei labe sig blande, saaledes kunne jordiske Hjerter ikke smage den himmelske Spise.

Dette er os nu smukt afbildet i 2 Mos. 16, og følgende Capitel, hvor vi læse, at saa længe Israels Børn sadde i Ægypten ved Rjødgryberne, saa længe maatte de undvære Himmelsbrødet, og kunde ikke erholde det; men saa snart de i Troen

udgil og søgte Forjættelsens Land, saa snart lod Gud regne Himmelbrød paa dem, hvilket saldt med Duggen af Himmelen: Saaledes og, saalænge et Menneske med sit Hjerte hænger til denne Verdens ægyptiske Rjødgryder, til det Timelige, saalænge kan han ikke smage den himmelske Spise, det er, den Glæde, Trøst og Livskraft, som kommer af Gud. Men naar han begynder af Hjertet at søge det forjættede Land og at foragte denne Verden, saa lader Gud med den Helligaands Dug Himmelbrødet regne og falde i hans Sjæl.

Ligesom det ogsaa gif Israels Børn i Ørtenen, at de, da de allerede vare udgangne, de da, saa længe de endnu aade af det ægyptiske Meel, som de havde medtaget, ei heller bleve bespiste af Gud; men da det ægyptiske Meel alt var fortæret, da begyndte Gud selv at bespise dem: Saaledes og, saalænge Sjælen æder af det ægyptiske Meel, det er, saalænge din Sjæl har sin Roe, Trøst og Glæde i det Timelige, saa længe bespiser Gud den ikke; men naar du afvender dit Hjerte fra Verden, saa begynder Gud at bespise din Sjæl med Himmelbrød. Legemet, det jordiske Menneske, kan vel æde, men Sjælen har Gud forordnet en anden Spise, Himmelbrødet, hvoraf vi skal leve og ei hænge ved det Timelige.

Men det gaaer den største Deel i denne Verden, ligesom Israels Børn, hvilke overfaldtes af en Rjød-Hunger og tænkte sig atter tilbage, det er, de bekomme Hunger og Tørst efter denne Verden. Særdeles ved Synet af Pharaos store Hær bag dem, sagde de: O, vare vi bleve i Ægypten, lader os atter vende om! Saaledes og, naar de daarlige Verdens Børn see den Helvedes Pharaos mange Vogne, denne Verdens Vre, Belyst, Rigdom, Hoffart og Forargelse, eller og Kirkens Forsølgelse, saa tænke de: Ei! du skal atter vende om til denne Verden, og lade saaledes deres Rjød og Verden bedrager sig, at de aldrig mere hverken i dette eller hiint Liv kunne smage det himmelske Maaltid, men maa blive qvalt med evig Hunger og Tørst baade til Legem og Sjæl, ligesom vi for otte Dage siden have hørt om den rige Mand.

Ende Dele.

1. Et Raadespeil i den store Nadvere, og hvad for kostelige Retter i samme os bliver frembaaret. 2. Et Verdensspeil i de utafnemmelige Gæster og det himmelske Maaltids Foragt tilligemed dens trende Stags Straf: 1. De paadrage sig Guds Brede. 2. De blive forstodte. 3. De smage aldrig Nadveren.

Den første Deel.

Den første Aet er Christi Manddomsannammelse.

Dette Maaltids første, trøstelige og kostelige Aet bliver os frembaaret i disse Ord: Der var et Menneske. Dermed antyder Herren, at han er selv den Person, det Menneske, den gode og milde Vært, at han nemlig formedelt sin hellige Manddomsannammelse har indbudt den ganske menneskelige Slægt til Gjæst, til sin Kjærlighed og Barmhjertighed, til alle sine guddommelige Belgjerninger og til sit Rige, som han ved sin Manddomsannammelse, Lidelse, Død, Opstandelse og Himmelfart har erhvervet os. Af hver Naadegjerning flyder en særdeles Trøst og særdeles kostelig Spise; formedelt sin Manddomsannammelse bespiser han os med sin Kjærlighed; hans Lidelse og Død er vor Forsoning med Gud, hans Opstandelse vor Retfærdighed, hans Himmelfart er vor Himmelfart, en Abnelse til Paradiset, en Beredelse af vore himmelske Boliger; saa er og hans Herlighed vor Glæde og Gode.

Derfor nu denne Herre, som har beredt denne store Nadvere, ikke var et Menneske, hvo iblandt os arme Mennesker turde da komme til ham? Derfor lofter han os, som en ret Menneskeven, saa venligen til sig med Ord og Gjæringer, paa det vi gjerne skulle komme til ham, og ei frygte os for ham. Den Gud, som ved sin guddommelige Majestæt har skabt os, har formedelt sin ydmyge Manddom forløst os, 1 Tim. 2, 5. 6.: „Der er een Gud og een Midler imellem Gud og Menneskene, nemlig det Menneske Christus Jesus; som gav sig selv til en Gjenløffelsens Betaling for Alle.“ Gud er steget herved paa Jorden, paa det at Mennesket maa med ham og ved ham stige til Himmelen. Han er kommen i Menneskens Venstab, paa det at vi maa komme i Guds Venstab. Guds Søn er bleven Menneske, paa det at hans Fader maatte vorde vor Fader, hans Gud vor Gud. „Jeg farer op til min Fader og eders Fader, til min Gud og eders Gud,“ Joh. 20, 17. Det er en kostelig Spise. Dette er nu det himmelske Maaltids første Spise og Aet.

Den anden Aet bliver os frembaaret i disse Ord: Som gjorde os en stor Nadvere. Kristus, vor Herre, har selv tilberedt sin Nadvere; hvad han nu selv har tilberedt, det maa smage vel og være fuldt af himmelsk evig Sødhed og Salighed. „Sandelig,“ siger han hos Ef. 43, 24., „du kom mig til at tjene i dine Synder, du gjorde mig Nåde med dine Misgjæringer.“ Og hos Ef. 44, 22.: „Jeg haver udslettet dine Overtrædelser, som en Taage, og dine Synder, som en Sky; vend

om til mig, thi jeg haver igjensløst dig." Det haver Ingen kunnet gjort uden Christus selv, hvorfor han og selv har anrettet og tilredt dette Maaltid; thi ved det Ord Nadvere, vil Herren give os at erkjende sin Godhed, Milbhed og Venlighed, da Nadveren er hans rette Kjærlighedsmaaltid. Thi ligesom et Menneske af Kjærlighed og Venstabs indbyder andre til Gjæst, saaledes beder Gud os til Gjæster af ibel Kjærlighed.

Saaledes blev Guds Søn af Kjærlighed Abrahams Gjæst, og aad med ham, før sin Mandbomsannammelse, som vi læse i 1 Mos. 18, 3., hvor Abraham sagde: „Min Herre! kjære, dersom jeg haver fundet Naade for dine Dine, da gaa ikke din Tjener forbi.“ Saaledes skulle og vi nu sige: Al, Herre! gaa ikke din Tjener forbi, men drag ind til mig. Giv mig og en Smule af din rige Nadvere. Saaledes er han efter sin Mandbomsannammelse ofte bleven Menneskenes Gjæst, hvorfor han af de kjære gamle bliver kaldt Hospes amabilis, en yndefuld Gjæst, at han nemlig bliver vor Sjaelgjæst og Spise. Det er ogsaa Marsagen, hvorfor han har indsat den hellige Nadvere, nemlig, at den skal være et Kjærlighedsmaaltid, at vi formedelst hans hellige Legems og Blods Nydelse skulle erkjende og blive deelagtige i hans uudsigelige Kjærlighed, som han i sin Lidelse og Død har bevist os. Men det er en stor Nadvere:

1. Formedelst den Guds store Underkjærlighed, som er høiere end Himmelen, dybere end Havet, bedre end Jorden (Ps. 57, 11.) og længere end Vesten og Østen er fra hinanden, Ps. 103, 11.: „Saa høi Himmelen er over Jorden, er hans Wijskundhed mægtig over dem, som frygte ham. Saa langt som Østen er fra Vesten, lod han vore Overtrædelser være langt fra os.“ Ligesom og St. Paulus i Eph. 3, 18., som en Philosophus af den Kunst Geometria nævner de fire Demensioner, og ønsker, at vi kunde erkjende det Høie og Dybe, det Brede og Lange af Guds Kjærlighed, hvorved han giver tilkjende, at den ganste Verden er i alle Hjørner fuld af Guds Kjærlighed, ligesom det hedder i Ps. 54, 11.: „Din Wijskundhed er stor indtil Himlene.“ Ret at erkjende Guds Kjærlighed er den høieste Blissdom og overgaaer al Erkjendelse. „Den Christi Kjærlighed“ (hedder det Eph. 3, 19.) „overgaaer al Kundskab.“ Saa er nu denne Nadvere stor formedelst Guds Barmhertigheds store Rigdom. Hos. 6, 6.: „Jeg haver Lyst til Wijskundhed, og ikke til Offer.“ Joel. 2, 13.: „Vender om til Herren, eders Gud; thi han er naadig og barmhertig, langmodig og af stor Wijskundhed, og angreter det Onde.“ Jon. 4, 2.: „Jeg vidste, at du er en naadig og barmhertig Gud, langmodig og af stor Wijskundhed, og angreter det Onde.“ J 2 Cor. 1, 3. kaldes han

„Barmhertighedens Fader.“ Sir. 2, 18.: „Som hans Majestæt er, saa er og hans Barmhertighed,“ det er, uendelig.

2. Er den stor formedelst den værdige og kostelige Spise. Thi denne kostelige Spise er Christus, det korsfæstede Guds Lam, selv, Christi Lidelse og Død, ligesom han selv siger Joh. 6, 55. 2c.: „Mit Kjøb er sandelig Mad, og mit Blod er sandelig Drikke. Hvo som æder mit Kjøb og drikker mit Blod, han bliver i mig, og jeg i ham. Jeg er det Livsens Brød.“ Den Sjæl, som ikke æder denne Mad, den maa evig forsmagte, og den hjælper ikke her meget „Viin og Korn,“ som det i Ps. 4, 8. hedder, i hvilken Psalme den himmelske Spise og Drik bliver afskilt fra den jordiske. Hiin er guddommelig Glæde, den jordiske er Viin og Korn. Men den Sjæl, som i dens inderste Grund smager Guds Kjærligheds Sødhed, den siger med David af den 34te Ps. B. 9.: „Smager og seer, at Herren er god.“ Og af den 36te Ps. B. 8, 10.: „Gud! hvor dyrebær er din Miskundhed; thi hos dig er Livets Kilde!“ Som vilde han sige: Verden er dog intet andet end den en stinkende Pøl. Af den 63de Ps. B. 4.: „Din Miskundhed er bedre end Livet.“ Og af Ps. 42, 2. 3.: „Ligesom en Hjort striger efter Vandstrømme, saa striger min Sjæl til dig, o Gud! Min Sjæl tørster efter Gud, efter den levende Gud.“

Men hvilken Konge kunde berede et saadant Maaltid? Og om det end var Ahasverus, en Konge over 127 Lande, og om end alle Værelser vare af puurt Guld, og alle Drikkekar af Guld med den allerkosteligste Viin udi, hvad hjælp det dog de arme Sjæle? Derfor er dette himmelske Maaltid meget ædlere, da det rette Himmelbrød, Christus Jesus, bliver her selv frembaaret i sit guddommelige Ord og i den hellige Nadvere. Naar vi nu holde Kong Ahasverus og Christus sammen, saa bliver det saaledes: Ahasverus var en Konge over 127 Lande — Christus over den ganste Verden; Ahasverus anrettede sit Gjæstebud, paa det han vilde lade tilsyne sin Rigdom og sine Skatte — Gud Herren derfor, paa det han vilde aabenbare sin Naades og Kjærligheds Rigdom i Christo, og gjøre os deelagtige udi samme. Ahasverus havde Tyrsterne og de Øverste — Christus alle Mennesker, Fattige og Rige. Ahasverus holdt sit Gjæstebud 180 Dage — Christus sit indtil Verdens Ende, ja i Ewigheid. Hiin havde den kostelige Viin — Denne sit dyrebare Blods ædle Drueblod. Her er tvende kostelige Retter: Guds Ord og den hellige Nadvere, hvilke begge have det evige Livs Kræfter. Guds Ord har sin Kraft af den Helligaand; men den hellige Nadvere har sin Kraft af Jesu Christi Lidelse, Blod og Død.

Den tredie Ret er dette Ord: Og bød Mænge. Er alle

Menneskers Trøst formedelst de mange Gæster. „Herren haver kaldet Jorden, fra Solens Opgang indtil dens Nedgang,” Ps. 60, 1. Thi omendstjont her vel staaer: Og bød Mange, saa betyder dog det Ord „Mange,” saa meget som „Alle.” Thi saaledes bliver det ofte brugt, som hos Dan. 12, 2.: „Mange af dem, som sove i Jordens Støv, skal opvaagne,” da de dog alle skulle opstaae. Saa og hos Es. 53, 12.: „Han, han bar Manges Synd,” hvilket dog Propheten i samme Capitel forklarer, sigende: „Herren lod alles vores Misgjerning møde ham.” I Rom. 5, 19. hedder det: „Eigesom ved det ene Menneskes Ulydighed ere blevene Mange til Syndere,” og ere dog alle Syndere. I Matth. 26, 28. siges: „Dette er mit Blod, det nye Testaments, hvilket udgydes for Mange til Syndernes Forladelse.” Men St. Johannes siger: „For den ganste Verdens Synder,” 1 Joh. 2, 2. I Matth. 20, 28. siger Herren, at han er kommen, „at give sit Liv til en Igjenløbselsens Betaling for Mange,” hvilket St. Paulus i 1 Tim. 2, 6. udlægger „for Alle.” Derfor staaer i 1 Mos. 22, 18.: „Udi din Sæd skal alle Folk paa Jorden velsignes.” Es. 52, 10.: „Alle Jordens Ender skal see vor Guds Salighed.” Es. 45, 22.: „Vender eder til mig, og bliver frelst, alle Jordens Ender!” Es. 55, 1.: Nu vel! Hver, som trøster, kommer hid til Vandene.” Marc. 16, 15.: „Prædiker Evangelium for alt Creatur.” Rom. 3, 22.: Guds Retfærdighed, ved Jesu Christi Troe, til Alle, og over Alle, som troe.” Rom. 10, 12.: „Den samme er Alles Herre, som er rig til alle dem, som paakalde ham.” Col. 1, 23.: „Evangelium er prædiktet iblandt alt Creaturet, som er under Himmelen.” Matth. 11, 28.: „Kommer hid til mig, Alle, som arbeide, og ere besværede!” Joh. 3, 16.: „Saa haver Gud elsket Verden, at han haver givet sin Søn den eenbaarne, at hver den, som troer paa ham, ikke skal fortabes, men have et evigt Liv.”

Dette skal du bruge til Styrkelse for din Troe imod Satans Ansægtninger, at du ei lader dig borttage din Herre Christum og rive af dit Hjerte, meget mindre, at du lader dig formedelst Vantroen rive fra ham. Han er skjænket den ganste Verden af Gud: Trøst du dig og troe for vist, at ogsaa du er i Særdeleshed kaldet til dette Maaltid; træng dig bertil og lad dig ikke afhindre. „Himmeriges Rige lider Vold, og de, som gjøre Vold, rykke det til sig,” Matth. 11, 12. Det er, de Mægtige i Troen, Stærke i den guddommelige Kjærlighed og Bestandige i Haabet.

Den fjerde Ret er kaldet paa Nadverens Time. Gud kalder dig fra Barn af i den hellige Daab, i dit Livs Middag

og i Alderdommen. Ef. 65, 2.: „Jeg udbredte mine Hænder den ganste Dag til et gjenstridigt Folk.“ Dette varer, saa længe Verden staaer, og bliver her begyndt, men hidsat fulkommet. Derfor anretter Herren os et dobbelt Maaltid: Et Naademaal-tid og et tilkommende Herlighedsmaal-tid.

Naademaal-tider varer, saa længe Mennesket lever og saa længe Verden staaer. Og Menneskets ganste Liv er Naadverens Time, ligesom Herren saa kalder det udi Dagens Evangelium. Det er nu en salig Time, hvori vi blive kaldte; forsømmer derfor ikke samme, paa det I ikke skulle miste eders Salighed. Livet er kort, Tiden er ond, Djævelen listig, Verden bebrageriff. „See, nu er en behagelig Tid, see, nu er Saliggjørelsens Dag.“ Den Ugudelige forlader sin Bei, og Hver, som gjør Uret, sine Tanker; og omvender sig til Herren, og han skal forbarme sig over ham, og til vor Gud, thi han skal mangfoldig tilgive.“ 2 Cor. 6, 2. Ef. 55, 7. Og i Ps. 95, 8. hedder det: „I Dag, dersom I høre paa hans Røst, da forhærder ikke eders Hjerter.“

Denne Naadvere kunne vi hver Time holde med Gud, naar vi vende vort Hjerte til ham. „Vender eder til mig, saa vil jeg vende mig til eder,“ siger Herren. Menneskets Hjerte kan hvert Dieblif være hos Gud og Gud hos det. Naar det nu er hos Gud, da er hans Hvile, hans Fred, hans Glæde, hans Lyst, hans Bedersvælgelse der, det er Naadveren. Dette er det store Naademaal-tid, hidsat vil det store Herlighedsmaal-tid gaae an for alle dem, som ikke have forsvæmt denne Naademaal-tids Time. Ef. 65, 13. 14.: „See, mine Tjenere skal æde, men I, I skal hunge; see, mine Tjenere skal drikke, men I, I skal tørste; see, mine Tjenere skal glædes, men I, I skal bestjæmmes. See, mine Tjenere skal synge med Fryd af Hjertets Behag; men I, I skal strige af Hjertepine, og hyle for Aands Forstyrrelse.“

Den femte Ret hedder: Alle Ting ere nu beredte. I Christo og ved Christum ere alle Ting beredte, som: Lovens Opfyldelse, Forhandelsens Ophævelse, Syndens Udbrydelse, Guds Forsoning, Himmelens Aabnelse, de evige Boligers Tilberedelse. I Christo er Alt fuldkommen, fuldkommen Guddom, fuldkommen, Manddom. Col. 1, 19.: „I ham behagebe det Faderen, at al Fylde skulde boe.“ Item: „Han er sit Legems Fylde,“ Eph. 1, 22. 2c. Item: „Af hans Fylde have vi alle faaet, ogsaa Naade for Naade,“ Joh. 1, 16. I ham er fuldkommen Forløsning, fuldkommen Betaling for vore Synder, fuldkommen Forsoning, fuldkommen Retfærdighed, Hellighed og Salighed.

Denne Ret eller Indbydelses Formular: Kommer, thi alle

Ting ere beredte, er nu vor Saligheds Fundament og Grund. Vor Salighed er et idel Naadewærk, vi have ikke fortjent den, Gud har beredt os den, ja beredt os Alt for Intet, gratis, hvad som er fornødent til vor Salighed. „Kjøber uden Penge, og uden Betaling, Vin og Mælk,“ siger Propheten Esaias Cap. 55, 1.

„Hvi veie I Penge der, som ikke er Brød?“ Alt, siger Herren, hvor gjerne vilde jeg give eder det Alt for Intet, kun at I vilde antage det; thi alt, hvad som hører til vor Retsfærdighed og Salighed, det er Guds Værk og ikke Menneskets Værk; hvad har du kunnet gjøre til Christi Manddomsannæmmelse? Intet.

1) At rense den fordærvede, onde, forgiftede menneftelige. Natur fra Arvesyndens djævelske Gift, det er Guds Værk.

2) Den nye Fødsel og Menneskets Fornyelse, hvorved man bekommer et nyt Hjerte, det er Guds Værk.

3) At forløse Guds Brede er alene Jesu Christi Embede.

4) At borttage Lovens Forbandelse er Christi Embede.

5) At forløse fra Djævelens Vold er Guds Styrke.

6) At redde fra timelig og evig Død er Guds Værk.

7) At forløse fra Helvede er Guds Værk, ligesom og at føre til Himmelen er Guds Værk.

Og sæt, at du end kunde gjøre Noget til din Salighed, som du dog ikke kan, men kunde dog ikke efter Døden atter opvække dig og gjøre dig levende, hvad vilde det da hjælpe dig? Al din Gjøren vilde dog alligevel være forgjæves og forløren.

Derfor er det alt Guds Naade, „ikke af Gjæringer, paa det ikke Noget skal rose sig,“ Eph. 2, 9. Antag derfor med troende Hjerte dette Ord: Alle Ting ere beredte. Ja og Troen i dig, hvorved du griber denne dyrebare Skat, er Guds Værk: See, haad er du nu? hvad formaaer du nu? Synd, Død, Brede, Forbandelse, Fordømmelse og Helvede er din Fortjeneste; din Salighed og Retsfærdighed er Christi Fortjeneste. Altsaa handler Gud, som en from Huusfader, som har anrettet et godt Maaltid, og sidder og venter med Længsel paa Gæsterne, og hvem det gjør ondt, at han forgjæves skulde have beredt samme. Gjør nu et Menneske saa, og venter med hjertelig Længsel paa sine Gæster, hvor meget mere Gud Herren? Derfor raaber han: Kommer, alle Ting ere beredte. Hvor vel vil det nu behage Gud, naar du kommer, og hvorledes vil han ei vredes, naar du ikke kommer? Thi paa dig venter Gud Fader, ligesom han siger Ef. 1, 2. 16. 18.: „Jeg haver opbraget Børn og ophøiet dem, men de, de have gjort Overtrædelse imod mig. Doer eder, vorder rene: Kommer dog saa, og lader os gaae irette med hver-

andre, siger Herren: dersom eders Synder end vare som Purpurret, da skal de blive hvide som Sneen; om de end vare røde, som Skarlagenets Farve, da skal de dog blive som den hvideste Uld." Paa dig venter Guds Søn, han staaer i Døren, smykket som en Brudgom, og seer ud, om hans Gæster ikke komme, Matth. 25, 1. 2c. Paa dig venter Gud den Helligaand med sine Gaver og sin Trøst, Aab. 3, 20.: „See, jeg staaer for Døren og banker, dersom Nogen hører min Røst, og oplader Døren, til ham vil jeg gaae ind, og holde Nadvære med ham, og han med mig," det er, jeg vil gjøre ham deelagtig i min Naade. Saa vente og de hellige Engle paa dig, og vilde holde en Glædesfest i Himmelen over den Synder, som gjør Omvendelse. Tillige vente alle Hellige paa dig, og vilde gjerne, at de Saliges Tal maatte blive ret stort. Derfor bede alle Propheter og Apostler os, at vi skulle opfylde deres Glæde, ligesom St. Paulus siger Phil. 2, 2. Og i Høis. 2, 10. 2c. hedder det: „Staae op, min Veninde! min Deilige! og gaa du hid. Thi see, Vinteren er forbigangen. Blomsterne ere seede i Landet; Sangens Tid er kommen an; og Durtelbuens Røst er hørt i vort Land. Figentræet haver udstødt sine smaa Figen, og Viintræerne, ja de smaa Druer give Lugt; staae op du, min Veninde! min Deilige og gaa du hid. Min Due, som er i Klippens Revner, i Skjul i Taarnet, lad mig see dine Skikkelse, lad mig høre din Røst; thi din Røst er sød, og din Skikkelse er listig." Item, Høis. 5, 1.: „Jeg er kommen, min Søster, og Brud! i min Have, jeg haver afbrudt min Myrrha med min kostelige Ur, jeg haver ædet min Honningkage med min Honning, jeg haver drukket min Viin med min Mælk." Myrrha og Urter er Christi Lidelse, Honning og Honningkager er Evangeliet, Mælk og Viin er udgydte Aand over alt Kjød. Thi Drikken er den Helligaand, Es. 44, 3. Jol. 7, 38. 39. Skal nu det være forgjæves? Vel det Menneſte, som i sit Hjerte smager dette Naademaaletid, han vil ogsaa hisſet smage Herlighedens Maaletid. Ps. 22, 27.: „De Glendige skal æde, og mættes; eders Hjerte skal leve altid."

Den anden Deel, om Gæsterne.

Er et Verdensspeil.

Jeg havde kjøbt en Alger, og haver fornøden at gaae ud, og see den. Herren har her villet afmale vores alles Daarſtab. Thi disse Kjøbe først, førend de beseer det. Saaledes gjøre vi og; naar Synden er fuldbragt, see vi først, hvad vi have gjort, ligesom paa vore første Forælbre deres Dine bleve opladte efter begangen Synd, og de da saae deres Nøgenhed. Ja naar Man-

gen har kjøbt det Timelige saa dyrt, at han har givet sin Sjæl derfor, og senere betænker det ellers seer til Enden, saa er det idel Forsængelighed og Møje, Bræd. 1, 14.

For det andet viser ogsaa Herren dermed til det Timeliges Forsængelighed. Vi have dog ikke mere deraf, end at vi beseer det, det er, der er ligesom en Skygge, ligesom en Drøm; naar vi da opvaagne, saa er vor Sjæl endnu tom. Hiin var klogere som søgte først en kostelig Perle, og da han fandt en Alger, hvori den forborgne Skat var, da gik hun hen og solgte Alt, og købte den Alger; det betyder Himmerige. Matth. 13, 45.

Og de begyndte Alle strax at undskyldte sig. Er det ikke at bejamres over? Nu velan! hvo som ikke vil, hvem kan hjælpe ham? Gud har ingen Skyld i Fordærvelsen. Denne anden Deel er et ret Verdensspeil, i hvilket vi see afmalet denne Verdens Børns verdenskjærlige Hjerter; de undskyldte sig, de, som mere elskte det Timelige end det Evige, det Jordiske end det Himmelske; thi saa dybt, som vi hænge til det Jordiske, saa langt ere vi skilte fra det Himmelske.

Verdens Kjærlighed er en tung Byrde, som ned sænker Menneskets Hjerter i Fordømmelse og Fordærvelse, som vi see paa de tre forskjellige Hobe, i hvilke Herren afdeeler det himmelske Maaltids Foragtere, efter de tre forskjellige Stænder i Verden, hvori de Jordistfindende stedsse have saa meget at gjøre, at de ikke kunne sørge for Himmerige. Deraf skulle vi lære, at enhver skal saaledes føre sit Embede, Stand og Kald, at han ikke foretrækker det Timelige for det Evige, men løber saaledes i sit Løb, at han griber Klenodiet. Luc. 12, 16. 2c. siger Herren: „Der var et rigt Menneske, hvis Land havde baaret vel. Og han tænkte ved sig selv, og sagde: hvad skal jeg gjøre? thi jeg haver ikke Rum, som jeg kan samle mine Frugter udi. Og han sagde: dette vil jeg gjøre: jeg vil nedbryde mine Lader, og bygge dem større; og jeg vil samle derudi alt det, som mig er voret, og mit Gods; og jeg vil sige til min Sjæl: Sjæl! du haver meget Godt i Forraad til mange Aar, hav Rolighed, æd, drik, vær glad. Men Gud sagde til ham: du Daare! i denne Nat kræve de din Sjæl af dig! men hvem skal det høre til, som du haver beredt? Saaledes er det med den, som samler sig Viggendefæ, og er ikke rig i Gud.“ Ps. 39, 6.: „Visselig, hvert Menneske er idel Forsængelighed, hvor fast han end staaer.“ Ps. 27, 4.: „En Ting haver jeg begjæret af Herren, den vil jeg søge efter: at jeg maa boe i Herrens Huus alle mine Livs Dage, at beskue Herrens Deilighed, og at undersøge i hans Tempel.“ Luc. 10, 41. 42.: „Martha! Martha! du bekymrer dig, og forvirres med mange Ting. Men eet er fornødent. Men Ma-

ria haver udvalgt den gode Part, som ikke skal borttages fra hende."

For det andet betyder ogsaa de tre forskjellige Slags utatnemmelige Gjæster de tre Hovedlaste, i hvilke den ganske Verden er nedslægtet. Først Hoffærdigheden, stor Ære og Herlighed i denne Verden, som kommer af megen Rigdom; Ageren antyder denne Verdens Rigdom og Herlighed. Sædvanligviis følger deraf, at Hjertet bliver hoffærdigt, ligesom Nebucadnezar, der sagde: "Mon denne ikke være den store Babel, som jeg, jeg haver bygget," Dan. 7, 24. Om dem siger St. Gregorius: "De, som have den timelige Ære kjær, miste den evige."

Imod Hoffærdighed og forsængelig Ære skulle de Christne lære at betragte Lucifers Fald. Item, den Klage i Wiisb. B. 5, 3. 2c.: "De skal tale til hverandre (de Fordømte) med Anger, og sulte af Mands Angest, og sige: Hvad gavne os Hovmod? og hvad hjælp os Rigdom med Overdaadighed? Alle de Ting ere farne bort, som en Skygge, og som et fremløbende Budskab." Og Herodes's Fald (Apostl. Gj.), som bleve opødt af Orme, derefter af den evige Orm og Helvedes Slange og Trolb, ligesom Esaias udi sit 14de Cap. B. 11. giver Hoffærdigheden og Pragten til Straf: "Der skal strøes Orme under dig, og Maddiker bedække dig."

Men de fem Par Øren betyder Gjerrighed, thi samme er særst og dyrt; derom siger St. Bernhardus: De, som nu kjøbe saa mange Par Øren, de skulle ogsaa herefter være evindeligt hos saadanne Væster, og skulle holde Maaltid med Slangerne, til hvilke Gud har sagt: "Du skal æde Støv alle dit Livs Dage." Imod denne Gjerrigheds-Grav skulle de Christne vel betænke det Pauli Sprog hos 1 Tim. 6, 6. 2c.: "Men Gudsfrugtighed med Nøisomhed er en stor Binding. Thi vi have Intet ført ind i Verden, saa er det aabenbar, at vi kan ei heller udføre Noget. Men naar vi have Tøbe og Klæder, skal vi dermed lade os nøie. Men de, som ville worde rige, falde i Fristelse og Snare, og mange daarlige og skadelige Begjæringer, som nedslætte Menneskene i Ødelæggelse og Fordærvelse. Thi Pengegjerrighed er en Rod til alt Ondt; thi hvilken der Nogle havde Lyst, fore de vilde fra Troen, og have igjennemstunget sig selv med mange Smerter." Saa skulle de og betænke Loths Hustrues Exempel, item Nabals, 1 Mos. 19, 26. 1 Sam 25, 37. Tillige betænke, at hvortil Menneskets Hjerte her hænger, dermed vil det evig blive qvalt, ligesom den rige Mand i Helvede. Item Ps. 39, 7. og Ps. 49, 12. 2c. Saa og, som det hedder i Nab. 14, 13.: "Deres Gjerninger skal følge med dem." Ligesom de have levet, det vil da aabenbares og vil være deres Angest og Qual.

Den tredie, som havde taget sig en Hustru, berøber Kjødets Vellyst; thi omendstjont Ægtestanden er en hellig af Gud indsat Stand, „og en stor Hemmelighed“ (Eph. 5, 32.), saa bliver dog her formedelst Misbrugens Skyld derved antydet Kjødets Vellyst. Deraf vide I, hvad som staaer hos Tob. 6, 17.: „De, som for Utugts Skyld tage Hustruer, over dem har Djævelen Magt“*). Ellers er Ægtestanden hellig og enhver skal saaledes besidde den, at han veed, den er et Speil, Billede og Hemmelighed af Christo og Menigheden. Disse tre bliver i det ene Sprog hos 1 Joh. 2, 16. 2c. indbegreben: „Alt det, som er i Verden, som er Kjødets Begjæring, og Dinenes Begjæring, og Livets Overdaadighed, er ikke af Faderen, men er af Verden. Og Verden forgaar med dens Lyst; men den, som gjør Guds Villie, bliver til evig Tid.“ Nu er ingen blandt disse tre, som jo ikke havde sin Undskyldning; de meente, vor Herre Gud var en saadan Afgud, som lod sig spille med saadanne Undskyldninger.

De Hoffærdige sige: Ja, det er nu saaledes Verdens Brug, man kan ei anderledes gjøre det; følger man ikke efter, saa bliver man foragtet, det maa nu saaledes være. Nu velan! er det saaledes Verdens Brug, saa er det Guds Skik og Brug, at han gjør det saaledes, som med den rige Mand; men du skal lære Guds Brug og Verdens Brug. De Gjerrige have mesterlige Undskyldninger, man maa tumle sig i Verden, hvo, som ingen Penge har, den er en Nar. De Vellystige sige: Ei! skulde man ikke bruge Verden? Efterdi Gud giver os det, skal man da ikke være glad? Skal jeg derfor ikke vorde salig? Jeg er dog alligevel en Christen? Alle saadanne ere os forebildede i Potiphars Hustru, som med sin List vilde fange Joseph. Thi de, som i alle Stænder hos deres Christendom kun søge det Timelige, Hoffærdighed, Gjerrighed og Vellyst, de hule med Potiphars Hustru, det er, med Verden. Men ligesom Potiphars Hustru greb Joseph efter Klædebonnet, men han lod samme fare, og flyede blottet fra hende, saaledes mener nu den hoffærdige, gjerrige og vellystige Verden, at den himmelske Joseph skal være dens Boler. Thi der er ingen Verdensnar, end nok saa ugubelig, som jo ei vil have Christum og være den bedste Christen, griber efter ham og siger: Jeg har Christum, jeg er en Christen. Men nei, den himmelske Joseph lader dem beholde sit Klædebon, det er, den udvortes Bogstav, Skin og Titel; men han flyer fra dem, og bli-

---

*) Luthers tydske Oversættelse af dette Capitel er noget forskjellig fra vor. Overf. Anm.

ver ei greben af dem, uden saa er, at de træde i Christi Liv og Fodspor, og vandre deri.

Efterdi nu de Hoffærdige, Gjerrige og Bøllystige ikke ville komme, og indvende deres Undskyldning er, hvad gjør saa Herren? Han forkaster dem alle og befaler, at indbyde andre, og at kalde dem tilfammen paa Stadens Stræder og Gader. Heri have vi en Trøst for de arme Hedninger, som vare paa Stræderne og Gaderne, udenfor det jødiske Folk. Ogsaa dem har Herren kaldt; thi da de tre Hobe, de Hoffærdige, Gjerrige og Bøllystige ikke ville komme, saa kalder Herren istedetfor Jøderne de arme Hedninger, ogsaa de aandelige Samme, Krøblinger og Blinde, dem, som i Hjertet kalde sig for de Elendigste og Uværdigste; for Saabanne har Herren endnu steds Rum. Du kan være saa stor Synden, som du vil, omvender du dig, saa har Gud endnu Rum for dig: Der er endnu Rum, sagde Tjenerne. Du kan være saa elendig, saa fattig, saa foragtet i Verden, saa blind, lam og en saadan Krøbling, som du vil, Herren har endnu Rum for dig. 1 Cor. 1, 26. 2c.: „Thi I see, Brødre! eders Kald: ikke mange Vise efter Kjød, ikke mange Mægtige, ikke mange Velbaarne ere udvalgte: Men de daarlige Ting for Verden haver Gud udvalgt, at han vilde bestjæmme de Vise; og Gud haver udvalgt de skrøbelige Ting for Verden, at han vilde bestjæmme de stærke Ting; og Gud haver udvalgt de uædle Ting for Verden, og de, som intet agtes, og de, som ikke ere Noget, at han vilde tilintetgjøre de Ting, som ere Noget: Paa det intet Kjød skal rose sig for ham. Men af ham ere I i Christo Jesu, hvilken er bleven os af Gud Wiisdom, og Retfærdighed, og Helliggjørelse, og Freløsning.“ Saalænge Evangelii Naadetið varer, saa længe er endnu Rum der, og saa længe, du lever, beholder Herren dig steds Rum i Himmelen; men omvender du dig ikke i dette Liv, saa vil „dit Sted aldrig ydermere blive funden i Himmelen,“ som det hedder om Lucifer i Ab. 12, 9. Derfor lader Gud dig nøde ved saa mange Budsprædikener, ja ofte ved det hellige Kors, paa det du ikke skal forsmætte dit Rum i Himmelen. Derfor siger Herren: Nød dem at gaae ind, paa det mit Hus kan worde fuldt. Al, den Guds hjertelige Varmhjertighed! 5 Mos. 33, 3.: „Visfeligens du er den, som elsker Folkene.“ Hos Jer. 32, 41. siger Herren: „Og jeg vil glæde mig over dem, at gjøre dem Godt.“ Og i Es. 52, 7. hedder det: „Hvor deilige ere deres Fødder, som bærer godt Budskab paa Bjergene, som lader høre om Fred, som bærer godt Budskab om det Gode, som lader høre om Salighed; som siger til Zion: Din Gud er en Konge.“ 2 Cor. 5, 20.: „Derfor ere vi Sendebud i Christi Sted, ligesom Gud selv formanede

eder formedelfst os; vi bede i Christi Sted: lader eder forlige med Gud!"

Til Slutning hører ogsaa den Straf, som dette Evangelium forkynder det himmelske Raaltids Foragtere. Samme er tre Slags: 1. Herren blev vred. 2. Han forkaster Foragterne, og antager i deres Sted de Elendigste og meest Foragtede, Halte, Krøblinge og Blinde, af Stadens Stræder og Gader. 3. Afviser han dem al Trøst og Bedervedelse for evig, og siger: Ingen af de Mænd, som ere budne, skal smage min Nadvere.

Ligesom Herren har sat tre Hobe, saa sætter han og tre Slags Straf: 1. Den første med Ageren, de Hoffærdige, forkynder han sin Vrede. Gud vredes over de Hoffærdige, og staaer dem imod, 1 Petr. 5, 5. 2. De rige, gjerrige Foragtere med deres Dyr, dem forretrækker han Fattige, Halte og Blinde. Den tredie, de Bølgstige, nægter han al himmelsk Lyst og Glæde. See dig derfor vel for, at du ei bliver funden iblandt de tre Hobe; lev i Guds Frygt, og forarbeid din Saliggjørelse med Frygt og Bæven," (Phil. 2, 12.) at Verden ikke maa bedrage dig; thi du haver dit Viggendefæ i Leerkar, 2 Cor. 4, 7.

Vi ville slutte med den 95de Psalm, som du ville hentyde paa vore nuværende Lieder, og lyder saaledes: „Kommer, lader os synge med Fryd for Herren; lader os raabe af Glæde for vor Saligheds Klippe. Lader os forekomme hans Ansigt med Tak, lader os raabe af Glæde for ham med Psalmer. Thi Herren er en stor Gud, ja en stor Konge over alle Guder. I hans Haand er det, man kan opspøge i Jorden; og de høieste Bjerge høre ham til. Havet er hans, og han, han gjorde det; og hans Hænder dannede det Tørre. Kommer, lader os tilbede, og nedbøje os; lader os bøje Knæe for Herrens Ansigt, som os gjorde. Thi han er vor Gud, og vi ere hans Fødes Folk, og hans Haands Faar; i Dag, dersom I høre Herrens Røst: Da forhærder ikke eders Hjerter, som det skede i Meriba; som paa Fristelsens Dag i Ørken: Hvor eders Fædre fristebe mig; de prøvede mig, ja de saae min Gjerning. Fyrretype Nar kjædes jeg ved den Slægt, og sagde: de ere et Folk, som fare vilb med Hjertet; men de, de kjendte ikke min Vej. Saa at jeg haver svoret i min Vrede; at de skulle ikke komme til min Hvile.

Tredie Søndag efter Trinitatis.

Evangelium, Luc. 15, 1—11.

Vi læse i Jonæ Historie ubi det 3die og 4de Cap., at Gud Herren sendte Propheten, at prædike Omvendelse for den store Stad Ninive, som var en Stad, tre Dages Reise stor. Og Jonas begyndte at gaae ind i Staden een Dags Reise; og raabte, og sagde: der er endnu fyrretyve Dage, saa skal Ninive omkastes. Da troede Folket i Ninive paa Gud, og de lode udraabe en Faste, og klædte sig med Sække, baade deres Store og Smaae. Der den Sag kom for Kongen af Ninive, da stod han op af sin Throne, og afslagde sin herlige Kappe af sig; og bedækkede sig med en Sæk, og sad i Aske. Og han lod udraabe, at Enhver skulde stærkeligen raabe til Gud, omvende sig fra sin Bei og fra sine Hænders Vold. Da nu Gud Herren saae dette, angrede det ham, og gjorde da ikke, ligesom han havde talet, at ville gjøre. Det fortrød nu Jonas ret meget, saa at han blev vred og sagde til Herren: Al, Herre! var dette ikke mit Ord, der jeg var i mit Land? derfor forekom jeg det, og flyede til Tharsis; thi jeg vidste, at du er en naadig og barmhjertig Gud, langmodig og af stor Miskundhed, og angreer det Onde. Og nu, Herre! tag dog min Sjæl fra mig; thi det er mig bedre, at døe, end leve. Derpaa gik han ud af Staden, og satte sig østenfor Staden; og gjorde sig der en Hytte, og sad derunder i Skyggen, indtil han kunde see, hvad der skulde skee i Staden. Da bestilte den Herre Gud et Rikajon, og det vorte op over Jonas, at der skulde være Skygge over hans Hoved, at frie ham fra hans Onde; og Jonas glædede sig saare meget ved dette Rikajon. Men Gud bestilte en Orm, der Morgenrøden opgik om anden Dagen; den stak det Rikajon, og det visnede. Og Jonas vrededes paa samme Rikajon; thi Solen stak ham paa hans Hoved. Men Gud sagde til Jonas: Du, du ynkes over dit Rikajon, som du haver ikke arbeidet paa, og ei kommet det til at vore; hvilket blev til paa een Nat, og blev fordærvet paa een Nat. Og jeg, jeg skulde ikke ynkes over Ninive, den store Stad? i hvilken ere mange flere, end tolv Gange ti tusinde Menneſter, som ikke vide Forskjel imellem høire og venstre Haand, og mange Dyr.

Dette er en saare trøstelig Historie og et Speil af Guds hjertelige Barmhjertighed, hvorledes han nemlig ynkes og jamres over den menneſkelige Slægts Glenbighed, at de skulle fordæres og fortabes. Derfor har han forordnet Omvendelsen, og

labet samme prædike i al Verden. Men det er mærkværdig, at Gud Herren i bemeldte Historie gjør en Slutningstale, tagen af vort eget Hjerte, saaledes: Vnkes et Menneſte derover, at en ſimpel jordift Væxt fordærves, ſkulde da ikke Gud meget mere jamres og vnkes derover, at ſaa utallige mange Menneſter evig ſkulde fordærves og fortabes, paa hvilken han dog har anvendt ſaa meget? Thi derfor ſiger han til Jonas: Du har jo ikke arbeidet paa det Kitajon, ei heller kommet det til at vore: det blev til paa een Nat, og blev fordærvet paa een Nat. Men jeg har arbeidet paa Menneſtene; formedelſt min Almagt har jeg ſkabt dem, formedelſt min Viisdom opdraget dem og formedelſt min Barmhertighed opholdt dem; jeg har ſkabt dem efter mit Billede, har forjættet og ſkjænket dem min Søn til Frelſer og Meſſias, ſamt og givet dem min Helligaand til Lys og Trøſt. Og ſkulde det da ei jamre mig, naar ſelv det enefte Menneſte af dem ſkulde fortabes? Ja glæder et Menneſte ſig over en ſkøn Væxt, ligesom du over det Kitajon, ſkulde jeg da ikke glæde mig, naar et Menneſte formedelſt ſand Bod begynder at grønes og at blomſtre, ſom en Plante, ſom Herren har plantet.

Juſt det ſamme lærer Dagens Evangelium os ogſaa, da Herren ſiger: Naar af hundrede Aar eet miſtes, det jamrer Hyrden ſaaledes, at han lader den ganſke Hjord blive, løber efter det ene og leder efter det, indtil han finder det; ſkulde da Gud ikke meget mere gjøre det ſamme ved et Menneſte? Dermed vil nu Gud Herren loſte os til Omvendelſe, og oplukker hermed alle arme Syndere ſin Barmhertigheds og Naades-Dør, og Syndernes Forlæbſe.

Tvende Dele.

1. Om Herrens Naade-Embede, ſom er Venlighed og Guldſalighed, hvormed han kalder de arme Syndere til Omvendelſe. 2. Om Herrens hellige og hjertelige Forlængſel efter vor Omvendelſe og efter vor Salighed.

Den første Deel.

Men alle Toldere og Syndere holdte ſig nær til ham. I diſſe Ord have vi en herlig Lære, hvorledes Herren har forrettet ſit Naade-Embede paa de arme Syndere, for hvis Skyld han var kommen. I Dagens Evangelium bliver Herrens Embede afmalet i fire Stykker: 1. At Herren har beviist ſig ſaa venligen imod de arme Syndere, at ogſaa de ſtørſte Syndere har nærmet ſig til ham. 2. Han har prædiket for de arme Syndere, ligesom Texten ſiger, at de hørte ham. 3. Han har annammet

Synderne og ædet med dem. 4. Har han forsvaret Synderne imod de galne, stolte Hellige, Phariseerne, talet deres Ord imod Lovens Anklage og været deres Talsmand.

1. Han har draget dem efter sig med sin Naade-Prædiken; thi at de have nærmet sig til Herren, er ikke skeet formedelst deres egne naturlige Kræfter og Formue, men formedelst Guds Naade. „Ingen kan komme til mig, uden Faderen faaer bragt ham,” Joh. 6, 44. Og paa den anden Side: „Der kommer Ingen til Faderen, uden ved mig.” Joh. 14, 6. Altsaa bliver vor Omvendelse alene i Guds Haand og Guds Bærf, ligesom Jeremias 17, 14. siger: „Herre! læg mig, saa læges jeg, frels mig, saa frelses jeg; thi du er min Roes.” — „Du er min Roes,” — ikke jeg selv, thi du er alene min Frelse.

Man siger om Orpheus, at han med sin Harpe har draget de vilde Dyr efter sig, saa yndeligt har han kunnet spille. Derom siger en Poet:

Man siger, hvorledes Orpheus med sit Spil
Har tæmmet en Mængde Dyr saa vilb'.
Stene og haarde Klipper saa mang'
Blødgjorde hans Harpes deilig' Klang.
Nu tænk: Foll's øde, vilde Sind
Som Dyr, Steen, Klipper tog han ind
Formedelst sin deilig Kunst og Lære
At elste Ret, Dyb og Være.

Det har Herren gjort med sine huldsalige Læber. Herren har retteligen sagt i Matth. 24, 28.: „Hvor som Aabselet er, derhen skal Ornene samles.” Med hvilken Vignelse, tagen af Naturen, Herren vil give at forstaae, at i aandelige Ting, Sjælen angaaende, det og gaaer saaledes til. Thi ligesom ethvert Creatur iler derhen, hvor det har sin Spise, sin Hvile og Hjælp, ligesom en Eyg søger Lægen; saaledes søge Synderne Syndelægen. Og ligesom en Orn søger Aabselet, saaledes søger Christus os; han har søgt os, vi ikke ham; han giver os Kraft, at søge ham. Ligesom Bierne flyve efter Blomsterne, at man ei kan forhindre dem det, saaledes flyve de hungrige Sjæle til Christo og det hellige Evangelium. Men ligesom Blomsterne maa først blomstre, uden hvilket ei Bierne flyve dertil, thi Blomsternes Lugt drager Bierne efter sig, saaledes drager Christi Naades og Barmhertigheds spæde Blomsts Lugt, Christi Offers Lugt, de bedrøvede Sjæle efter sig. „Dit Navn er som en Salve, der udgydes; drag mig, efter dig vil vi løbe,” Høis. 1, 3. 4. I det gamle Testamente turde man ikke røre ved Sinai Bjerg, ja heller ikke ved Naabestolen, eller man maatte døje (2 Mos. 19, 12. 23.); men i det nye Testamente er det Enhver tilladt at

komme til Christum. Thi nu er det „den naadige, behagelige Tid,” (2 Cor. 2, 6.); hvo, som forsømmer samme, den gaaer og tabt af Saligheden. Og derfor har Gud sendt sin Søn til Verden, paa det at alle arme Syndere, som de, der ere under Guds Brede, skulle have Tilflugt til ham, som en „Naadestol,” Rom. 3, 25. Vel er Christus vor Herre Guds Naadestol; thi Guds Naade har sit eget Sæde i Christo, det er, Guds Naade boer og hviler alene i ham. Joh. 1, 14.: „Vi saae hans Herlighed, en Herlighed, som en Genbaarnes af Faderen, fuld af Naade og Sandhed.” Derfor vare de gyldne Cherubims Naadevinger udbredte fra et Sted i Templet til et andet, det er, over den ganske Christenhed, ligesom det gamle Testaments skjønne Billede bevidner. Og derfor havde de gyldne Cherubim Menneſte-Aufsigter, for at antyde, at Naaden er alene i ham, som er Gud og Menneſke, og angaaer ogsaa de Menneſker, som see paa Naadestolen, det er, som troe paa Christum; det er et overordentligt skjönt Naadespil. Der kan ei vederfares et Menneſte noget mere trøsteligt, end at beſtue Guds Naade i ham, som er Gud og Menneſke, som kan forvandle Guds Brede til Naade, og dræbe Synden formedelſt Naade. Hvorledes have ei Folkene i Fortiden løbet efter Afſlad, nogle ſelv hundrede Mile, og havde dog kunnet nærmet ſig Herren formedelſt ſand Omvendelſe; thi Guds Naade er ikke lagt paa dette eller hiint Sted i Verden, ligesom det hedder i Pf. 57, 11.: „Din Miſkundhed er ſtor indtil Himlene; og din Sandhed indtil de øverſte Skyer.” Naaden er heller ikke bunden til denne eller hiin Helgen, men til den Herre Jeſum Christum, „hvem Gud haver fremsat til en Naadestol formedelſt Troen i hans Blod,” Rom. 3, 25.

Men hvor er den Herre Jeſus at finde? I ſit Ord og de hellige Sakramenter, ligesom det hedder i 2 Moſ. 20, 24.: „Paa hvert det Sted, ſom jeg lader ihukomme mit Navn, vil jeg komme til dig.” Han er nu ikke en Gud, ſom er langt borte, men en Gud, ſom er nær. Jac. 4, 8.: „Holder eder nær til Gud, ſaa ſkal han holde ſig nær til eder.” Joh. 6, 37.: Den ſom kommer til mig, ſkal jeg ingenlunde kaſte hen ud.” Pf. 65, 5.: „Salig er den, ſom du udvælger, og lader komme nær, at han maa boe i dine Forgaarde; vi ſkal mættes i dit Huſes Gode med din Tempels hellige Ting.” Pf. 84, 13.: „Herre Zebaoth! ſaligt er det Menneſke, ſom forlader ſig paa dig.” Ef. 55, 1. 2c.: „Nu vel! Hver, ſom tørſter, kommer hid til Vandene. Søger Hereen, medens han findes; kalder paa ham, medens han er nær. Den Ugudelige forlade ſin Vei, og Hver, ſom gjør Uret, ſine Tanker; og omvende ſig til Herren, og han ſkal forbarme ſig over ham, og til vor Gud; thi han ſkal mangſoldigen

tilgive." Denne Naadestol, til hvem vi nu skulle nærme os, bliver os dagligen fremstillet i Ordet og de hellige Sakramenter. Og Ordet, siger St. Paulus Rom. 10, 8. er ikke langt fra dig, men det er dig nær, i din Mund og i dit Hjerte. Der hører du Herren raabe: „Jeg er ikke kommen at kalde Retsfærdige, men Syndere til Omvendelse," Matth. 9, 13. Jo hjerteligere Omvendelse, jo nærmere Herren.

2. Men hvorfor have nu de arme Syndere nærmet sig Herren? For at høre ham, siger Evangeliet. Hvad for en Lærdom giver dette os? Denne, at de bedrøvede Sjæle blive kraftigen trøstede formedelst Guds Ord; thi ligesom Bestuelsen af Guds Ansigt i Christo saare meget glæder et Menneske, ligesom det ved Naadestolen er antydet, saaledes glæder og trøster Guds Stemme kraftigen et Hjerte. Derfor har ogsaa Gud talet høit fra Naadestolen. Saaledes gjør Christus endnu i Evangelium: Hans Bestuelse trøster, og hans Stemme glæder. Ps. 34, 3.: „De Elendige skal det høre, og glæde sig." Ps. 51, 10.: „Lad mig høre Fryd og Glæde; at de Been maae fryde sig, som du haver sønderstødt." Jer. 15, 16.: „Dine Ord ere sundne, og jeg haver ædet dem, og dit Ord var mig til Fryd og til mit Hjertes Glæde." Saaledes have de arme Syndere havt deres Glæde i Bestuelsen af Herrens venlige Ansigt, og deres Trøst i hans huldtsalige Mund, samt Livet af hans Ord. Es. 55, 2.: „Hører mig nøie, saa skal eders Sjæle forlyste sig med det Fæde." Her staaer Hørelse og Livet hos hinanden; hvo, som med troende Hjerte hører og antager, han skal gladelig leve.

Saaledes ogsaa vi, kjære Christne! Bestue dog i Troen Herrens venlige Ansigt: Hans Dine græde over os! Hans Mund trøster os! Bisselig, alle bedrøvede Hjerter glædes formedelst Christi trøstefulde Mund, naar de i Troen bestue ham. Bliver dog ellers et bedrøvet Hjerte glædet formedelst et Menneskes trøstefulde Mund, hvormeget mere, naar vi nærme os til Herren, at bestue ham og at høre ham? Hvad Guds Mund taler, det kan Hjertet fast og vist forlade sig paa. Og ligesom formedelst Guds Ord Alt er bleven gjort levende, saaledes maa og det bedrøvede Hjerte formedelst Christi Stemme blive levendegjort og reddet fra Døden. Ligesom Kong Ezechias sagde i sin Dødsangst, da Propheten Esaias trøstede ham: „Herre! ved disse Ting maa de leve, og min Aands Liv er ved dem alle; og du skal gjøre mig stærk, og holde mig ilive. See, ubi Fred paakom mig en Bitterhed; men du, du haver kjærigen annammet min Sjæl fra Fordærvsens Hule; thi du kastede alle mine Synder bag din Ryg." Thi det er meget mere, at oppælle et Menneske af den evige Død, end at gjøre en legemlig Død levende. Det er større

Kraft, at fordrive den evige Død, end den legemlige Død. Ligesom Israellitterne bleve befriede fra deres store Smarter, forarsagede af de gloende Slangers Bid, formedelst Bestuelse og Ordbets Hørelse (4 Mos. 21, 8.): Saaledes maa ogsaa vore bebrøvede Sjæle vorde lægte formedelst Troen og Guds Ord, der er en lægende Tunge, en Livets Brønd. Vi see ogsaa her, at Herren ei har sørt nogen anden Proces ved Folkenes Omvendelse, end at han har prædiket, og de arme Syndere have hørt til. Formedelst Ordet har han omvendt dem, gjort dem troende og salige; formedelst Troen, thi her er ingen Gjerning; men efterat de troede, saa fulgte de, som Zachæus sagde. Luc. 19, 8.

3. Men hvad gjør nu Herren, da de arme Syndere nærme sig til ham? Svar: Han annammer Syndere, og æder med dem. Hvilket et skjønt Trøstebillede er ei dette! Det smager Patientten aldrig saa vel, som naar Lægen selv æder med; saa smager det og Lægen vel, naar Patientten æder med. „Min Mad er,“ siger Herren i Joh. 4, 24., „at jeg gjør hans Villie, som mig udsendte.“ Hvad er da Guds Villie? At han skal kalbe Syndere til Omvendelse og gjøre dem salige. Saa har nu derfor Herren ædet med dem, paa det han vilde være Livets Brød for de arme Syndere, det søde Himmelsbrød for de hungrige Sjæle formedelst sin Venlighed og Huldsalighed, formedelst sit hellige Ord og Evangelium, ja formedelst sin Lidelser og Død, hvorved vore Sjæle alene bespises og mættes. Det er nu Lærdommen og Meningen heraf: Hvo, som formedelst sand Omvendelse nærmer sig til Herren, for at høre ham, den annammer Herren, og æder med ham, bliver hans Spise og Livets Brød. Ps. 22, 27.: „De Glendige skal æde, og mættes.“ Ps. 36, 10.: „Hos dig er Livets Kilbe,“ — derfor er hos os Dødens Kilbe. Joh. 6, 35.: „Jeg er det Livsens Brød: hvo, som kommer til mig, skal ikke hunge; og hvo, som troer paa mig, skal aldrig tørste. Mat. 3, 20.: „Derfor Nogen hører min Røst, og oplader Døren, til ham vil jeg gaae ind, og holde Nadvore med ham, og han med mig.“ Skjønne Regler ere her at mærke. Hvo, som hungrer efter Herren, dens Spise bliver han; hvo, som søger ham af Hjertet, den vil finde ham. Begræd. 3, 25.: „Herren er god mod dem, som bide efter ham, imod den Sjæl, som spørger efter ham.“ Joh. 14, 21.: „Hvo mig elsker, skal elskes af min Fader; og jeg skal elske ham, og aabenbare mig selv for ham.“ Luc. 1, 53.: „De Hungrige haver han opfyldt med gode Gaver.“ Matth. 5, 6.: „Salige ere de, som hunge og tørste efter Retfærdighed; thi de skal mættes.“ Et saadant Hjerte, som annammer Syndere, beholder han i Evighed, ligesom det i Ebr. 7, 25. hedder: „Han lever altid, til at træde

frem for dem." Og i Jer. 3, 1. hedder det: „Dog kom igjen til mig, siger Herren."

4. Hvorledes holde nu Phariseerne sig derimod? De knurre. Hvad lære vi deraf? Til dem, som Christus nærmer sig, imod dem knurrer Verden. Jo nærmere Christus, desto nærmere Forsølgelsen. Naar Christus bliver særdeles sporet hos et Menneske, saa knurrer Phariseerne og Hyllerne imod den samme, bevidnende dermed, at de ikke ere rette Christne, ikke have den rette Troe. Gregorius siger: „Den sande Retfærdighed søler og bærer Medlidenhed; men den falske er stedse nidst, urolig og opirret." Men mærk nu Phariseernes falske Slutning. Saaledes slutte de: De grove, store, offentlige Syndere ere ikke værd, at en Prophet sidder hos dem og æder med dem; men alene med os hellige Folk skal den Mand have Samsund. Hine ere offentlige Syndere, men vi hellige Folk; derfor skalde han alene omgaaes med os, som med sine Lige, og ikke med Syndere. Derpaa svarede Herren: J behøver ikke, at jeg gjør eder retfærdig, thi J ere tilforn retfærdige; Syndere behøve, at jeg gjør dem retfærdige, derfor maa jeg jo holde mig til dem. Derpaa siger han denne Vignelse om det fortabte Faar: J lade eder tykkes, at J ere ikke de fortabte Faar, men disse; derfor maa jeg alene søge dem. Ja, de slutte saaledes: Dersom denne var Messias, den store Prophet, som skal komme i Verden, saa vilde han ikke omgaaes Syndere og æde med dem; men nu gjør han det, derfor saa er han heller ikke den store Prophet og saadan en hellig Mand, meget mindre Messias. Det er sluttet af Fornuften og ikke af Guds Ord. Men det er et saare daarligt Argument: Denne omgaaes Syndere, derfor saa er han ligesaa god, som de; hvilket vel er sandt, dersom Noget haver Behag i den Ugudeliges Gjerninger. Men ligesom Solen ikke bliver ureen, naar den skinner paa et ondt Menneske eller et ureent Sted, ei heller en Læge derfor bliver syg, fordi han gaar til Syge, meget mindre har Behag deri, at Patienten er syg, men deri, at han maa kurere og gjøre ham sund: saaledes gif Herren til Syndere, som en Medicus eller Læge. Derfor maa vi vende Argumentet om og slutte saaledes: Propheterne have forudsagt, at Messias skalde prædike Evangelium for de Fattige, trøste alle Bedrøvede, forbinde de sønderbrudte Hjerter, ikke være vranten eller frastødende, ikke sønderbryde det knusede Nør og ikke udslukke den rygende Hør (Es. 42, 2. 2c.): derfor saa vil han og annamme Syndere, æde med dem, holde sig til dem, forkynde dem Guds Naade, søge de forlorne Faar og just med dette Naade-Embede bevise, at han er den sande Messias, ligesom og Propheten Ezechiel Cap. 34, V. 16. har spaaet om ham: „Jeg vil lede

efter det, som er tabt, og føre det Fordrevne tilbage, og forbinde det Sønderbrudte, og styrke det Syge." Esterdi da, kjære Herre! dette er dit Embede, at søge det Fortabte, saa opsig ogsaa os, Herre! forbind os, thi vi ere saarede; læg os, thi vi ere syge." Jeg havet farets vild, som et Lam, der omkommer, opsig din Tjener," Ps. 119, 176.

Det er nu det første Stykke om Herrens Venlighed, hvormed han lofter Syndere til sig, hvorved han beviser og øver sit Naade-Embede.

Den anden Deel.

Om Herrens hjertelige Forlængsel efter vor Salighed, hvilket han med fem Argumenter beviser.

Dette forklarer Herren ved en Vignelse, som han tager af Naturen og af vore egne Hjerter: Naar vi miste noget, det være et Faar af Hjorden eller en Penning, saa er vort Hjerte saaledes artet: 1. Saa bedrøver og bekymrer det os. 2. Saa have vi en Forlængsel derefter, og ville gjerne have det igjen. 3. Saa søge vi det med Flid. 4. Naar vi da finde det igjen, saa glæde vi os og give os tilfreds. 5. Saa kunne vi ikke fortie det, men siger det af Glæde til vore gode Venner. I denne Vignelse har Herren forestillet os fem Argumenter af hans hjertelige Barmhertighed, og har skrevet saadant i vort Hjerte eller vor Samvittigheds-Bog, hvorved han overbeviser os.

1. Saa bekymrer det os, naar vi tabe noget. Denne Affect har Gud plantet os i vort Hjerte, paa det vi skulle lære at erkjende Gud af vore egne Hjerter; thi vi ere skabte efter hans Villede. Gud Herren vil da slutte saaledes: Bekymres og bedrøves et Menneſte, naar han af hundrede Faar mister eet, eller naar en fattig Qvinde af ti Penninge taber een, ſkulde det da ikke meget mere bekymre Gud i Himmelen, naar et Menneſte ſkulde blive fortabt? Herpaa have vi Vidnesbyrd af Gud Fader, Søn og Helligaand. I 1 Moſ. 6, 6. ſtaaer der ſkrevet, „at det angrede Herren at han havde gjort Menneſket paa Jorden,“ og da han for deres Ondſkabs Skyld maatte udrydde dem, bekymrede det ham i hans Hjerte. Til Jonas ſagde Herren: „Du, du ynkedes over det Rikajon, ſom du haver ikke arbeidet paa, og jeg, jeg ſkulde ikke ynkes over Ninive, den ſtore Stad?“ I Begrædelſernes Bog 3, 31. 2c. hedder det: „Herren ſkal ikke forkaſte evindeligen. Thi derſom han bedrøver, da ſkal han forbarne ſig efter ſin ſtore Miſkundhed. Thi han plager ikke af Hjerter, eller bedrøver Menneſtens Børn.“ Hør da: Hvorledes ſkulde da Gud have ſkabt ſaa mange tusinde Menneſter til For-

bømmelse? Om Guds Søn staaer skrevet (Luc. 19, 41.; 9, 56.), at han har beklaget og begravet Staden Jerusalems Undergang, af den Aarsag, at han ei var kommen for at fordærve, men for at frelse Menneffene. „Menneffens Søn er kommen, at gjøre det saligt, som var fortabt,“ Matth. 18, 11. Og i Joh. 3. 17. hedder det: „Gud haver ikke sendt sin Søn til Verden, at han skal dømmes Verden, men at Verden skal blive salig ved ham.“ Derfor jamrer det ham visse, naar et Menneffe i Verden fortabes. Joh. 6, 39.: „Det er Faderens Villie, som mig udsendte, at jeg skal Intet miste af alt det, som han haver givet mig.“ Om Gud den Helligaand staaer skrevet i Eph. 4, 30.: „Bedrøver ikke den Guds Helligaand, med hvilken I ere beseglede til Forløsningens Dag.“ Derfor bedrøves visse, naar et Menneffe fortabes. Naar vi see et Menneffe at blive udført til Døden, saa bevæges vort Hjerte; skulde da Guds Hjerte ikke blive bevæget, naar det seer, at Menneffets Sjæl bliver ført af Djævlene til Helvede? Dette er det første Naadens Argument, at Gud ikke vil Menneffets Fordærvelse.

2. Ligesom et Menneffe har en naturlig Længsel og Attraa efter det, som han har tabt, saaledes har Gud en gudbommelig Forlængsel efter vor Bod og Omvendelse. Det finde vi nu hos alle tre Personer i den evige Gubdom. Saa siger Gud Fader hos Ef. 65, 2.: „Jeg udbredte mine Hænder den ganste Dag til et gjenstribigt Folk; til dem, som vandrede efter deres egne Tanker paa en Vej, som ikke er god.“ Hos. 11, 8. 9.: „Hvorledes skulde jeg hengive dig, Ephraim? og overantvorde dig, Israel? hvorledes skulde jeg gjøre ved dig, som ved Abma? skulde jeg sætte dig, som Beboim? mit Hjerte haver vendt sig i mig, mine Fortrydelser ere optændte tillige. Jeg vil ikke gjøre efter min grumme Brede, jeg vil ikke komme igjen, at fordærve Ephraim; thi jeg er Gud, og ikke et Menneffe, den Hel- lige midt iblandt dig.“ Som vilde han sige: Jeg søger ikke din Fordærvelse. Jer. 31, 20.: „Mon ikke Ephraim være mig en dyrebar Søn? mon han ikke være et Barn, der jeg haver haft megen Forlystelse af? thi efterat jeg haver talet til ham, kommer jeg ham endnu flitteligen ihu; derfor lyde mine Indvolde for hans Skyld, jeg vil visse forbarme mig over ham, siger Herren.“ Og B. 25. 26.: „Jeg haver overslødigen vederqvæget en træet Sjæl; og jeg haver fyldt enhver bedrøvet Sjæl. Derfor vaagne de jeg op, og saae; endstjønt min Søn var mig sød.“ Gud hviler saa mildelig i de sønderrubte Hjerter, 1 Petr. 4, 14.: „Den Herligheds og den Guds Aand hviler paa eder.“ Ezech. 33, 11.: „Vender om, vender om fra

eders de onde Veie, og hvorfor ville I døe, Israels Huus?" Jer. 32, 38. 41: "Og jeg vil give dem eet Hjerte, og een Bei, til at frygte mig alle Dage. Og jeg vil glæde mig over dem, at gjøre dem Godt." Det er nu Gud Faders Forlængsel. Hvad siger nu den Herre Christus? Luc. 22, 15.: "Jeg haver hjerteligen længtes efter, at æde dette Paastelam med eder, førend jeg liber." Luc. 12, 50.: "Jeg maa døbes med en Daab, og hvor bange er jeg, indtil den bliver fuldkommet." Matth. 23, 37.: "Jerusalem! Jerusalem! som ihjelslaaer Propheterne, og stener dem, som ere sendte til dig, hvor ofte vilde jeg forsamlet dine Børn, ligerviis, som en Høne forsamler sine Kyllinger under Vingerne? og I vilde ikke." Ja, det har været efter vor Salighed, at vor Herre Christus har paa det hellige Kors lidt Hunger og Trøst. I Luc. 13, 6. 2c. giver Herren denne hjertelige Længsel efter vor Omvendelse tilkjende i en Signelse om et Figen træ, paa hvilket Herren i tre Aar ventede efter Frugt, og siger da: "Herre! lad det blive ogsaa dette Aar, indtil jeg faaer gravet derom, og gjødet det, om det da vil bære Frugt; men om ikke, da hug det siden af." Han klager ogsaa derover hos Es. 5, 4.: "Hvi forventede jeg, at den skulde bære gode Druer, og den har vilde Druer?" Jer. 2, 32.: "Mon en Jomfrue glemmer sin Prydelse, eller en Brud sine Hovedbaand? og mit Folk haver glemt mig utallige Dage." See her, hvorledes vi forglemme vor Brudgom, som dog længes saa saare efter os. Den Helligaand længes ogsaa og sukker efter Salighed i Moses, Paulus og i alle troe Prædikantere, Rom. 9, 3.: "Jeg ønskede selv fordom, at være en forbandet Ting fra Christo for mine Brødre." Rom. 8, 26.: "Men desligeste kommer og Anden vore Skrøbeligheder til Hjælp, og træder frem for os med uudsigelige Sukke." 2 Cor. 5, 20.: "Vi ere Sendebud i Christi Sted; vi bede i Christi Sted: lader eder forlige med Gud." Der har du det andet Guds Naades Argument, at han ei vil din Fordærvelse.

3. Det tredie Argument for Guds hjertelige Barmhjertighed er, at, ligesom vi atter søge det, som vi have mistet, saaledes gjør Gud ogsaa med os. Jeg mener jo, Gud søger os daglig; jeg mener jo, den himmelske Huusfader udgaaer fra Morgen indtil Aftenen, for at leie Arbeidere i sin Viingaard. Gud kalder os dagligen. Først Gud Fader, Matth. 22, 2. 2c.: "Himmeriges Rige lignes ved et Menneſte, som var en Konge, som gjorde sin Søns Bryllup. Og han udsendte sine Tjenere, at kalde de Budne til Bryllup; og de vilde ikke komme. Han udsendte atter andre Tjenere, og sagde: siger de Budne: see, jeg haver beredt mit Maaltid, mine Øren og det fede Dvæg er slag-

tet, og Alting er rede; kommer til Bryllup." Matth. 3, 17. og 17, 5.: "Denne er min Søn, den Elskelige, i hvilken jeg haver Behagelighed; hører ham." Saa søger og Guds Søn os, som en trofast Hyrde, Ezch. 34, 11.: "See jeg, jeg, ja jeg vil spørge efter mine Faar og søge efter dem." Luc. 19, 10.: "Menneskens Søn er kommen, at søge, og gjøre saligt det Fortabte." Matth. 9, 13.: "Jeg er ikke kommen at kalbe Retfærdige, men Syndere til Omvendelse." Es. 43, 24.: "Sandeligen, du kom mig til at tjene i dine Synder, du gjorde mig Møje med dine Misgjerninger." Den Helligaand søger os i Propheeterne og Apostlerne med Taarer, Jer. 9, 1.: "Gib mit Hoved var Vand, om mit Die Graadskilde! da vilde jeg begræde Dag og Nat mit Folks Datters Thjelslagne." Item 4, 19, 22.: "Mine Indvolde! mine Indvolde! jeg maa lide Smerte, o mit Hjertes Bægge! mit Hjerte bruser i mig. jeg kan ikke tie; thi du hørte Trompetens Lyd, min Sjæl! ja Krigsfrig. Sandeligen, mit Folk er daarligt, de kjende mig ikke; de kjende mig ikke; de ere vanvittige Vørn, og forstaae det ikke; de er vise til at gjøre Ondt, men vide ikke at gjøre Godt." Ordsp. 1, 20. 2c.: "Visdommen raaber udenfor; den udgiver sin Røst paa Gaderne. Den raaber foran iblandt dem, som buldre i Portenes Døre; i Staden taler den sine Ord: Hvor længe vil I Vanvittige elske Vanvittighed? og Bespottere have sin Lyst til Bespottelse? og Daarer hade Forstand? Vender eder til min Straf; see, jeg vil overskødig udgyde eder min Aand, jeg vil kundgjøre eder mine Ord."

4. Ligesom vi glæde os, naar vi atter gjenfinde noget Tabt, saaledes glæder Gud sig over os, naar vi gjøre Omvendelse. Faderen glæder sig, efterdi han derved bekommer en ny Søn. Sønnen glæder sig, efterdi han saaledes bekommer en ny Broder, og et nyt Lem, hvori han kan gyde sin Fortjeneste. Saa glæder ogsaa den Helligaand sig, fordi han derved erholder et nyt Tempel, hvori han faaer tage Bolig og Herberge. Ogsaa de hellige Engle glæde sig, idet saaledes de Udvalgtees Tal bliver opfyldt.

Gud Fader glæder sig, Es. 65, 18. 19.: "Jeg skaber Jerusalem til Fryd, og dens Folk til Glæde. Og jeg vil fryde mig i Jerusalem, og glæde mig iblandt mit Folk." Hvorledes glædede ei Faderen sig, da hans forlorne Søn kom igjen? Han vidste ikke, hvad han for Glæde vilde gjøre. Han smykkede Sønnen med et nyt Klædebon, gav ham en gylden Ring, anrettede et herligt Maaltid og bad sine Venner til Gjæst, Luc. 15, 22. 2c.

Guds Søn glæder sig over os. Ligesom en Brudgom glæ-

der sig over sin Brud, saa glæder Herren din Gud sig over dig, Ef. 61, 10. Og i Ps. 16, 6. 7. hedder det: „Snorerne faldt mig paa de liflige Steber, ja det er en deilig Arv for mig. Jeg vil love Herren, som gav mig Naad.“ Ligesom en Hyrde tager med Glæde det gjenfundne Faar paa sine Skuldre, saaledes gjør Herren ogsaa med os, Ef. 40, 11.: „Han skal søde som en Hyrde sin Hjord, samle Lam i sin Arm, og bære dem i sit Skjød.“ Ps. 71, 18.: „Ja ogsaa indtil Alderdom, og graae Haar, o Gud! forlad mig ikke.“ Ef. 46, 4.: „Ogsaa indtil Alderdommen skal jeg være den Samme, og bære eder indtil graae Haar; jeg, jeg haver gjort eder, og jeg vil opløste, og jeg vil bære og lade undkomme.“ Luc. 10, 21.: „Paa den samme Stund glædede Jesus sig i Aanden, og sagde: jeg priser dig Fader, Himmels og Jordens Herre! at du haver skjult disse Ting for de Vise og Forstandige, og aabenbaret de Umyndige dem.“

Den Helligaand glæder sig ogsaa i de Bødsfærdige, som i sit Tempel; thi han er selv Glædens Olie. Derfor bliver han ogsaa kaldet en frivillig Aand, Ps. 51, 14.: „En frivillig Aand opholde mig.“ De hellige Engle glæde sig, ligesom i Herrens Fødsel. En Synders bødsfærdige Taarevand er Englenes ædle Drik. Summa, naar et fortabt Faar af hundrede bliver fundet igjen, saa glæder det meget mere, end de ni og nitti, som ere blevne beholdne. Er det ei forunderligt? Saaledes glædes Gud mere over een Synder, som gjør Omvendelse, end over ni og nitti Retsfærdige. Er det ei et klart Naade-Speil?

5. Saa har og Menneffets Hjerte denne Affect, at det ikke godt kan fortie sin Glæde, men hvor der er Glæde i Hjertet, der bryder det ud: saaledes bliver og Guds Glæde aabenbar i Himmelen. Faderen siger Ps. 2, 8.: „Begjær af mig, saa vil jeg give dig Hedningerne til Arv.“ Sønnen siger Ps. 16, 3.: „Til de Hellige, de, som ere paa Jorden, og til de Herlige, til hvilke al min Lyft er.“ Den Helligaand siger Ps. 22, 32.: „De skal komme, og forkynde hans Retsfærdighed.“ Ef. 60, 1.: „Gjør dig rede, bliv oplyst, thi dit Lys er kommen.“ Glæder nu Gud sig, saa glæder den ganste himmelske Hær sig med ham; det kan ei anderledes være. Sandeligen, en stor Glæde maa der have været i Himmelen, da Christus var opfaren og havde forløst den menneffelige Slægt. Da har det heddet: „Glæder eder med mig; thi jeg har atter igjensundet mit menneffelige Rjønns Faar, som var fortabt.“ Thi omenbskjønt Gud har Glæde i alle Udvalgte, saa vil dog Glæden være større i Himmelen, naar en Forloren atter kommer tilbage. Naar en Fader har ti stærke og sunde Børn, saa glæder han sig dog ikke saa meget over de Stærke, som naar det Syge atter bliver sundt; eller, naar han har mistet

et Barn og finder det igjen, saa glæder han sig mere over det Gjendsunne, end over dem, som albrig have været fortabte.

Er det nu ikke en stor Trøst, at Gud den Almægtige har i vore Hjerter asmalet og afbildet sit Hjerter, at han er af lige Sind og Hjerter med os. Men disse Affecter ere i Gud mange tusinde Gange helligere, renere og inderligere, end i os. Derfor har Herren afbildet dem i saadan en trøstelig Bignelse om den forlorne Søn, da Herren først siger saaledes: „Men der han endnu var langt borte, saae hans Fader ham,“ — det er Guds Forsyn og Forsorg. „Og ynkedes inderligen over ham,“ — det er Faderhertet. „Og løb til, og faldt om hans Hals,“ — det er Kjærligheden. „Og kyssede ham,“ — det er Naaden. „Sønnen sagde til ham: Fader! jeg haver syndet mod Himmelen og for dig,“ — det er Syndernes Erkjendelse. „Og er ikke længer værd, at kaldes din Søn,“ — det er Ydmygheden og Erkjendelsen af sin egen Uværdighed og sit eget Intet. „Faderen sagde: bærer frem det bedste Klædebon,“ — det er Christi Ustyrlighed og Retfærdighed, Christus er det bedste Klædebon. „Og giver ham en Ring paa hans Haand,“ — det er den Helligaand; efterdi han atter er bleven Søn og et Guds Barn, saa maa han ogsaa have Børneudtaarelsens Aand, Rom. 8, 15. Gal. 4, 6. „Og Stoe paa Fødderne,“ — det er den nye Vandbring og hellige Levnet; thi saa snart vi formedelst hans Naade aflade fra Synden og overgive os Gud, saa snart begynder han og at virke i os, at rette vore Fødder paa Fredens Vej, Luc. 1, 79. „Og henter den sedede Kalv hid og slagter den,“ — Christi Offer skal være det omvendte Menneſkes Spiſe. „Og lader os æde og være lystige,“ — det er Englenes Glæde; Glæde i Gud er en Frugt af Omvendelsen. „Thi denne min Søn var død“ — i Synden — „og er bleven levende igjen“ — formedelst Troen; „han var fortabt“ — i Adam — „og er funden“ — i Christo ---. Alt hvad som er tabt i Adam, det bliver gjenfunden i Christo formedelst Omvendelse og formedelst Troen. „Og de begyndte at være lystige,“ — det er, den sande Omvendelse bringe Sjælen Glæde, Fred og Hvile i Christo. Formedelst sand Omvendelse kommer man til evig Glæde.

Vi ville slutte med den 32te Psalme: „Salig er den, hvis Overtrædelse er forlabt, hvis Synd er skjult. Saligt er det Menneſte, som Herren ikke tilregner Misgjerning; og i hvis Aand er ikke Svig. Der jeg vilde tie, fortæredes mine Been, som af Alderdom, ved min Hylen den ganſte Dag. Thi din Haand blev Dag og Nat svar paa mig; at min Sast blev forvandlet til Sommerens Tørheder, Sela! Jeg bekjente min Synd for dig, og skjulte ikke min Misgjerning; jeg sagde: jeg vil be-

kjende mine Overtrædelser for Herren, og du, du forlob mig min Synds Misgjerning, Sela! Derfor skal hver Hellig bede til dig til den Tid, naar du findes; dog naar der komme store Vandstylb, skal de ikke naae til ham. Du er mit Skjold, du bevarer mig for Angest; at jeg kan prise dig ganste glabeligen, naar jeg frelles, Sela! Jeg vil undervise dig og lære dig om den Vej, paa den du skal gaa; jeg vil give Raad over dig ved mit Dø. Værer ikke som Hest og Mule, som ikke have Forstand; hvis Mund man maa tvinge med Tømme og Bibsel, fordi de ville ikke komme nær til dig. Den Ugudelige haver mange Smerter; men den, som forlader sig paa Herren, skal Mistkundhed omringe. Glæder eder i Herren, og fryder eder, I Retfærdige! og synger med Fryd, alle I som ere oprigtige i Hjertet." Amen.

Fjerde Søndag efter Trinitatis.

Evangelium, Luc. 6, 36—43.

Dette Evangelium er et ret huldsaligt Kjærligheds-Speil, i hvilket Guds evige Søn, vor Frelser, som er Kjærligheden selv, afmåler og beskriver et kjærlighedsfuldt Hjerter, hvorledes samme skal være findet imod Næsten, nemlig barmhjertig, medlidende, venlig, sagtnodig, taalmodig, mild, trohjertig, forsonlig og velgjørende, paa det vi, som Guds Børn, kunne ligne vor himmelske Fader og blive fornyet efter hans Villed.

Et saadant skjønt Exempel paa Barmhjertighed, Trohjertighed, Medlidende og Mildhed have vi i 1 Sam. 20, 33. 2c. i Jonathan, Kong Sauls Søn, som gjorde Barmhjertighed imod den arme David og reddede ham af sin Faders Haand. Thi da Jonathan mærkede, at hans Fader Saul havde besluttet at dræbe David, undstyldte han David og sagde: Hvorfor skal han dø? hvad haver han gjort? Men Saul forbittrede sig paa Jonatan, og fastede sit Spyd efter ham, at han vilde stikke ham. Da nu Jonathan mærkede, at det var fuldkommeligen besluttet hos hans Fader, at slaa David ihjel, saa gif han hen ud paa Marken til David, advarede ham og gjorde en Pagt med ham, og svor ham til, sigende: Jeg vil gjøre Barmhjertighed imod dig, at du maa undflye af min Faders Haand; gjør jeg det ikke, saa gjør Herren ingen Barmhjertighed imod mig, naar jeg lever, heller ikke om jeg dør. Saaledes svarer Jonathan David; thi han elskede ham, som sin egen Sjæl. Men Saul efterstræbte David alle sine Dage, dog Herren gav ham ikke i hans Haand.

Efter lang Tids Forløb, da Kong Saul var omkommen i Slaget tilligemed hans Søn Jonathan, Davids Ven, og nu David var Konge, lod han søge i det ganste Land, om endnu Nogen var overbleven af Sauls Huus, paa det han kunde gjøre Barmhjertighed imod dem for Jonathans Skyld. Da fandtes endnu en Søn af Jonathan, hvem David da optog, og som dagligen maatte æde med ham over hans Bord. 2 Sam. 9, 9.

Dette er et skjønt Exempel paa en kristelig Medlidenhed og Barmhjertighed, og er særdeles at mærke, at Jonathan siger, han vil bevise Barmhjertighed imod David, ligesom han vil, at Gud skal gjøre imod ham i hans Liv og i hans Død. Lærer os dermed, at denne Dyd hos et Menneske bliver særdeles belønnet, i Livet, i Døden og ogsaa efter Døden paa Værnene; hvorimod paa den anden Side de Ubarmhjertige blive Ubarmhjertighed vederfaren, enten i Livet eller i Døden Jac. 2, 13.

Just det samme lærer nu Herren os i Dagens Evangelium; samme ville vi høre, og fatte Ublægningen deraf i disse tvende Punkter:

1. Om Barmhjertigheden og dens Frugter, af hvilke fire her opregnes: 1. Ikke at domme. 2. Ikke at fordomme. 3. At tilgive. 4. Gjerne at give.

2. Om tre Slags Vignesser: 1. Om den Blinde, som vil vise en anden Blind Veien. 2. Om en Discipels Ufuldkommenhed: Vi maa endnu Alle lære, og Ingen kan rose sig fuldkommen, og være Mester over den anden. 3. Om Bjælken og Stjæven, hvormed Herren vil give os at erkjende vor Svaghed, som skal bevæge os til at have Taalmodighed med Næsten.

Den første Deel.

Derfor værer barmhjertige. Barmhjertighed er en saadan Dyd, som forbarmer sig over Næstens Elendighed til Legeme og Sjæl og alle Legemets Mangler, fordi vi ogsaa alle ere underkastede just samme Jammer og Elendighed. Over hans Sjæl, naar han betænker saa mange tusinde Menneskers evige Fordømmelse, hvilket ei kan betænkes uden Sukke og Forbarmelse; thi der er ingen Gjgenbringelse, men der hedder det, at være evig forloren. Og det skal bevæge os til, at vi ei vredes over noget Menneske, heller ikke over den arrigste Fiende, men skulle af Hjertets Grund ønske ham, at han maatte omvende sig og blive salig, paa det han maatte undflye den evige Fordømmelse. Desaarssag har den Herre Christus grædt over Jerusalem, og paa Korset bedet for sine Fiender (Luc. 19, 41. — 23, 34.);

hvo, som nu gjør det samme, den har den Herre Christi Sind og Guds Hjertelig. Augustinus siger: „Guds tjenestens Hovedstykke er, at efterfølge ham, som du ærer.“ Plato siger: „Den højeste Lykkelighebed bestaaer i Guds Kjærlighed og i hans lybige Efterfølgelse.“ Derfor er Barmhertigheden en saadan Dyd, som gjør os Gud lig. Intet gjør os Gud saa lig, som Barmhertigheden; thi Guds Barmhertighed gaaer over alle Menneſker og har ingen Ende. Og for sin uudsigelige store Barmhertigheds Skyld bliver Gud Herren meest lovet, priset og æret af alle Hellige. Hvorledes ſtriger ei Moſes 2 Moſ. 34, 6.: „Herren, Herren, en barmhertig og naadig Gud; langmodig, og af megen Miſkundhed og Sandhed, som bevarer Miſkundhed mod tusinde Led, som forlader Miſgjerning og Overtrædelse og Synd.“ Hvad ſagde David, da Gud gav ham Balget af de tre Straffedomme, at han ſkulde enten vælge Krig, Dyrtid eller Peſtilentſe? „Al,“ ſagde han, „jeg er ſaare angelt; Kjære, lad os falde i Herrens Haand, thi hans Barmhertigheder ere ſaare ſtore, men jeg vil ikke falde i Menneſtens Haand,“ 2 Sam. 24, 14. Saadan Barmhertighed erindrer ogſaa David Herren i Pſ. 25, 6. 7.: „Herre! kom dine Barmhertigheder og dine Miſkundheder ihu; thi de have været af Evighed! Kom ikke mine Ungdoms-Synder eller mine Overtrædelſer ihu; men kom du mig ihu efter din Miſkundhed, for din Godheds Skyld, Herre!“ Efterſom nu Gud Herren kommer ſine Barmhertigheder ihu, ſom havde været fra Evighed, al! ſaa kom da og du ihu din Barmhertighed over din Næſte, ſom er meget ringere. I Pſ. 51, 1. beder David: „Gud! være mig naadig efter din Miſkundhed; udflet mine Overtrædelſer, efter dine ſtore Barmhertigheder.“ Som vilde han ſige: Min Synd er ſtor, lad og din Barmhertighed være ſtor. Derſom du nu vil, at Gud ſkal bevise dig ſtor Barmhertighed over dine ſtore Synder, ſaa lad dog din Næſte vederfares din ringe Barmhertighed. Pſ. 57, 11.: „Din Miſkundhed er ſtor indtil Himlene; og din Sandhed indtil de øverſte Skyer.“ Pſ. 103, 3. 4.: „Den, ſom forlader dig alle dine Miſgjerninger; den, ſom læger alle dine Sygdomme: Den, ſom igjendløſer dit Liv fra Fordærvelfe; den, ſom kroner dig med Miſkundhed og Barmhertigheder.“ Saaſom nu Gud for ſine og alle Engles Dine ſmykker dig med en ſkøn Naadekrone, al! ſaa vær dog for den ſkønne Himmelskrones Skyld barmhertig imod din Næſte. I Ef. 54, 8. ſiger Herren: „Jeg haver forbarmet mig over dig med evig Miſkundhed,“ — al! ſaa forbarme du dig dog med timelig Naade over din Næſte. See, Guds Naade ſvæver evindeligt over dig, og Ingen kan fratage dig ſamme, ingen Verden, ingen Fiende, ingen Djevle; ſaa lad

da dog din Næste nyde det samme. Es. 49, 15. 16. siger Herren: „Kan og en Kvinde glemme sit diende Barn, at hun ikke forbarmer sig over sit Livs Søn? ja om Noget af dem kan glemme dem, da vil jeg, jeg dog ikke glemme dig. See, jeg tegnede dig paa begge Hænder.“ See, din Kjære Gud tilfiger dig, at han vil aldrig forglemme dig, og du forglemmer din Næstes Glendighed, og lader den ei gaae til Hjerte. Jer. 31, 20.: „Mine Indvolde lyde for hans Skyld, jeg vil visseelig forbarme mig over ham, siger Herren.“ Hos. 11, 8, 9.: „Mit Hjerte haver vendt sig i mig, mine Fortrydelser ere optændte til-Lige; jeg vil ikke gjøre efter min grumme Brede.“ See, saaledes gjør du dog din Næste igjen.

Efterdi nu Guds Art og Egenkab er at være barmhjertig, saa skulle vi, som Guds Børn, slægte vor Kjære Fader herpaa, og isøre os denne Dyb, som Guds Billede; thi det er det fornyede Guds Billede i os og den nye Fødsels Frugt, Mandens Frugt, hvorved det gamle, stenhaarde og ubarmhjertige Hjerte bliver blødgjort, ligesom Gud Herren hos Propheten Ezech. 11, 19. har forjættet os, at han vil borttage det Steenhjerte af vort Kjød og give os et Kjød hjerte, det er, et menneskeligt Hjerte; thi Ubarmhjertighed er hverken menneskelig eller guddommelig, men djævelst. Naar et Menneske føler Barmhjertighed i sit Hjerte, saa fornemmer han Gud selv i sit Hjerte. Derfor siger Gud hos Propheten Hoseas Cap. 6, V. 9.: „Jeg haver Lyst til Mistundhed,“ det er, det er min Lyst, naar jeg skal bevise Menneskene megen Barmhjertighed; derfor har jeg ogsaa Behag i, at Menneskene udvise Barmhjertighed imod hinanden Mich. 6, 6. 2c.: „Hvormed skal jeg forekomme Herren, og høie mig ned for den høie Gud? mon jeg skal forekomme ham med Brænd-Offer, med aarsgamle Kalve? Mon Herren skal have Behagelighed til tusinde Bædre, til ti tusinde Oliebælle? mon jeg skal give min førstefødte Søn for min Overtrædelse, min Livs Frugt for min Sjæls Synd? Han haver kundgjort dig, o Menneske! hvad Godt er; og hvad kræver Herren af dig? uden at gjøre Ret, og at elske Mistundhed, og at ydmyge dig, at vandre med din Gud?“ Zach. 8, 16. 17.: „Disse ere de Ting, som I skal gjøre: taler Sandhed, hver med sin Næste, bømmer Sandhed og Freds Dom i eders Porte. Og tænker ikke Ondt hver imod sin Næste i eders Hjerter, og elsker ikke falsk Tæd; thi alle disse Ting ere de, som jeg haver, siger Herren.“

Jøderne meente ogsaa, at deres Fasten, Offere og Bønner var den rette Gudstjeneste, ligesom og nu mange ubodsfærbige, ubarmhjertige Mennesker mene, at naar de for et Skins Skyld gaae til Kirke og Sakramente, saa behøve de ikke senere at gjøre

saar meget Godt, deres Gudstjeneste er dermed afgjort. Derimod taler Propheten Esaias i det 58 Cap. 6 V. 2c.: „Er denne ikke den Faste, som jeg haver udvalgt? at oplade Ugudeligheds Baand, at løse Aagets Knipper? at oplade de Fortrykte frie, og at I skal sønderlide alt Aag? Bør dig ikke at dele dit Brød med den Hungrige, og skal du ikke lade komme de Elendige, ja Indværbige i dit Huus? naar du seer en Nøgen, skal du klæde ham, og ikke stjule dig fra dit Kjøb. Da skal dit Lys frembryde, som Morgensrøden, Herrens Herlighed skal slutte til efter dig. Da skal du paafalde, og Herren skal hørhøre, du skal raabe, og han skal sige: see, her er jeg.“

Men Barmhertigheden har disse fire Egenstaber: 1) Den dømmes ikke. „At dømmes“ hedder her, at laste og bespotte sin Næstes Mangler, Svagheb og menneskelige Feil af Misundelse, Had, Henvigjerrighed, Foragt og Hoffærdighed, og at agte sig selv bedre, retfærdigere og helligere, end Andre. Men saadant gjør et saadant Menneſte, som hverken retteligen kender Gud eller sig selv: Han kender ikke Gud; thi han veed ikke, hvor barmhertig, langmodig og taalmodig Gud er imod alle Menneſter, og at Ingen er ustyldig for Gud. Han kender heller ikke sig selv, efterdi han ikke kender sine egne Mangler og sin egen Svagheb, og at vi alle ere udygtige for Gud. For Gud ere vi alle ei alene udygtige, men og en Vederstyggelighed, som det og i Rom. 3, 23. hedder: De have Alle syndet og dem fattes Guds Vre.“ Og omendstjunt Rigdom, Vre og Kunst i denne Verden gjør en Forſkjel imellem Folkene, saa gjør det dog ei bedre for Gud. Jer 9, 22. 24.: „Saa sagde Herren: en Viis rose sig ikke af sin Viisdom, og en Stærk rose sig ikke af sin Styrke; en Rig rose sig ikke af sin Rigdom. Men hvo, som vil rose sig, rose sig af dette, at han forstaaer, og kender mig, at jeg er Herren, som gjør Misundhed, Ret og Retfærdighed paa Jorden; thi disse Ting behage mig, siger Herren.“ Gud kan i eet Dieblit tage Vre, Kunst og Rigdom, ligesom han af den vise, høie, rige Kong Nebucadnezar gjorde i eet Dieblit et armt, daarligt, foragtet, ufornuftigt Menneſte, tog fra ham det menneskelige Hjerter og gav ham et dyrist Hjerter. Gud handler med Menneſtene, ligesom en Regnemester med Regnepengene: Nogle lægger han høit paa de øverste Linier, de gjælde da 10, 20, 200, 1000; men naar han lægger dem paa de underste Linier, saa gjælde alle lige. Ligesaa snart, som nu en Penge kan blive lagt paa de underste Linier, ligesaa snart kan og Gud sætte En nedad. Ordſpr. 14, 31.: „Hvo, som fortrykker en Ringe, forhaaner den, som gjorde ham.“ Dersom du nu ikke vil, at Gud skal gaar i Dom med dig, og stille dine

skulte Synder i Lyset for dit Ansigt (Ps. 90, 8.), saa bøm heller ikke du din Næste. Men hermed er ikke Embedsdommen forbudt, som steer af Kjærlighed og Nød, naar det, som ilbe anstaaer dig, bliver dablet; thi det er en stor Dyb. Saa hedder det i Ps. 141, 5.: „En Retfærdig banker mig, det skal være mig en Velgjerning, og straffe mig, det skal være mig en Hovedolie.“ Ordspr. 12, 1.: „Hvo, som elsker Tugt, elsker Rundskaab; men hvo, som hader Straf, er ufornuftig.“ Matth. 18, 15.: „Men om din Broder synder mod dig, gaa hen, og straf ham imellem dig og ham alene.“ 3 Mos. 19, 17.: „Du skal overbevise din Næste, at du skal ikke bære Synd for hans Skyld.“ Ordspr. 29, 5.: „En Mand, som smigrer for sin Næste, udbreder et Gærn for hans Gange.“

2. **Fordømmer ikke.** „At fordømme“ hedder her, at bømme altfor snart, at sælde en ubarmhjertig, en altfor skarp Dom af Hævnjerrighed, Had og Misundelse, ligesom man finder Folk, som, naar de blive fornærmede, de ønske deres Næste en saadan stræffelig, umenneskelig Straf og Dom, at de ei lade sig tilfreds selv med de allgrueligste og stræffeligste Straffe, hvem ingen Dom og Straf er gruelig nok, til at mætte deres Hævnjerrighed. Her skulle vi komme ihu den Guds strenge Dom: „Gaaer bort, I Forbandede! i den evige Ild“ (Matth. 25, 41.), til hvilken stræffelig Dom vi alle vare skyldige, dersom ikke vore Synder bleve os i Christo tilgivne: derfor, saa fordøm ikke din Næste saa snart. See til, hvad du vil svare, naar Gud skal bringe for Lyset dine hemmelige Synder, som have været skjulte i Mørket, og aabenbare Hjerternes Raad, 1 Cor. 4, 5.

Men naar Gud giver en from Dyrighed Magten at straffe til Legem og Sjæl, saa er det Guds Magt. Der ere fire Grunde for den verdslige Retfærdighed: 1) Naar de ei udrette og overgøre Guds Dom, saa truer Gud dem stræffeligen. Saaledes talte Gud (Jer. 48, 1. 2c.) til dem, som skulde bekrige og straffe Moab, fordi de havde ophøiet sig imod Herren. 2) Skal Dyrigheden betænke, at Dommen ikke er dens, men Guds. 2 Krøn. 19, 6.: „Seer til, hvad I gjøre; thi I holde ikke Dom for et Menneske, men for Herren; og han er med eder i Dommens Handel.“ Hvor de nu ikke straffe, der forsynde de sig imod Guds Dom. 1 Kong. 20, 42.: „Fordi du lod den Mand, den jeg har sat i Bånd, af din Haand, da skal din Sjæl være istedetfor hans Sjæl.“ 3) Den Dyrighed, som ingen Dom overgører, handler imod sit Embede. Rom. 13, 4.: „Han bærer ikke Sværdet forgjæves; thi han er en Guds Tjener, en Hævner til Brede over den, som gjør det, som er Ondt.“ Hvor man ei er nidkjær imod det Onde, der kommer Straffedomme

over det ganske Land og ganske Folk. See Josva Bogs 7de Cap. V. 1. 2c. siger Herren: „Pinehas haver vendt min Grumhed fra Israels Børn, idet han var nidkær med min Nidkærlighed. Derfor skal han og hans Sæd efter ham have et evigt Præstedømmes Pagt.“ Derfor er der skrevet: „Forbandet være den, som gjør Herrens Gjerning med Svig! og forbandet være den, som forhindrer sit Sværd fra Blod,“ Jer. 48, 10.

At dømme og fordomme falsk Lære hos de forstokkede Kjætere er heller ikke Uret, thi ogsaa St. Paulus og St. Johannes har lyst Anathema over de falske Lærere og forbandet dem, 2 Joh. 10. 11. Gal. 1, 8. Herren raaber Dee over Phariseerne og advarer for deres Suurdeig.

Fordomme eller meget mere dømme hedder og at bagtale, Ordspr. 17, 4.: „En Ond agter paa uretfærdige Læber, og den, som vender Øren til Løgn, agter paa en skadelig Tunge.“ Item 15, 4.: Tungens Lægedom er Livsens Træe; men naar der er et forvendt Bæsen i den, da er det, som naar Noget sønderbrydes af Veir.“ Jac. 2, 13.: „Der skal gaae en ubarmhjertig Dom over den, som ikke gjør Barmhjertighed.“ Jac. 3, 6. 2c.: „Og Tungen er en Ild, Uretfærdighedens Verden. Saaledes er Tungen sat iblandt vore Lemmer, som besmitter det ganske Legeme, og optænder vort Levnets Løb og er optændt af Helvede. Thi al Natur, baade Dyrs og Fugles, baade Ormes, og de Ting i Havet, tæmmes, og den er tæmmet af den mennefælige Natur; men Tungen kan intet Menneffe tæmme; den ubetvingelige onde Ting, som er fuld af dødelig Forgift.“ Sir. 28, 16. 2c.: „En ond Tunge haver nedbrudt faste Steder, og omkastet store Herrers Huse. Et Svøbeslag gjør Ribler, men et Tungeslag sønderslaaer Been. Der ere Mange falskne ved skarpe Sværd, men ikke saa Mange, som de, der ere falskne ved Tungen. Salig er den, som beskyttes for den, som ikke kommer for dens Hastighed. At døe for den er en ond Død, og Graven er bedre end den er.“ Jer. 18, 18.: „Kommer og lader os slaae ham med Tungen.“ Doeg var en Tungemorder, hvormod læses i 52de Psalme. I Ps. 57, 5. klager David: „Min Sjæl er iblandt Løver, jeg maa ligge imellem dem, som brænde af Had; det ere Menneskens Børn, hvis Tænder ere Spyd og Pile, og deres Tunge er et skarpt Sværd.“ Ligesom en Løve eller en Ulv sønderriver et Faar, saaledes er det og, naar En geraader under falsk Tunge.

At dømme hedder ogsaa, at udlægge En noget paa det værste. Saadanne ere ligesom en giftig Drm, som forvandler al Spise, der dog er god, i ibel Gift, ligesom og Tuderne og Slangerne, hvilke, naar de selv æde Brød, dog forvandle det i

Gift, og som Edderkoppen, som af Roser suge Gift. Saaledes gif det den Herre Christo. Phariseerne sagde, han havde Djævelen, han var en Viindranke, Tolberes og Synderes Ven; Alt blev ham ilde udtydet, Matth. 11, 19. Nu, ligesom Ens Hjerter er, saa dømmes han og sin Næste; et godt Hjerter dømmes godt, et giftigt Hjerter dømmes giftigt. Saadanne Folk ere ligesom Spyfluerne, de sætte Spyet i Saarene, dem man billig skulde læge. Sir. 6, 2. 2c.: „Lad dig ikke tykkes for klog, at laste hver Mand, paa det dine Blade ikke skal bortvrisne og dine Frugter fordærves, ligesom et giftigt Træ. Thi et giftigt Menneſte ſtader ſig ſelv, og bliver ſine Fiender til en Spot. Item, Cap. 23 22.: „Et Menneſte, ſom vender ſig til Forhaaanelſes Ord, kan jo ikke tugtes alle ſine Dage.“

Forlader. „At forlade“ hedder at have et forsonligt, frelsommeligt Hjerter uden al Hævnjerrighed; thi hvo, som hævner ſig, paa dem vil Herren atter hævne ſig; den, ſom hævner ſig, griber Gud i ſit Embede. „Hævnen og Betalingen hører mig til,“ ſiger Herren 5 Moſ. 32, 35. Gud er en Fredens Gud, og de Fredſommelige ere Guds Børn, Matth. 5, 9.: „Salige ere de Fredſommelige; thi de ſkal kaldes Guds Børn.“ Men uſalige ere de Ufredſommelige; thi de ſkal kaldes Djævelens Børn. De Menneſter, i hvis Hjerter denne Guds Fred er, de forlade og gjerne. Vore Synder ere mange, ſom Havets Sand, og vi ville ikke tilgive Næſten en lille Feil, da dog Gud hver Dag rigeligen tilgiver os vore Synder og læger alle vore Sygdomme, Pſ. 103, 3. Gud forlader og forglemmer, Ef. 43, 24. 2c. Saa ſee da til, at du ei tager nogen Brede med dig i Graven, ellers vil denne hidende Orm blive evig i dit Hjerter, den Orm, ſom ikke døer; thi Bredden er det levende Helvede. Veed Gud dagligt om et forligt Hjerter, og forlad din Fiende af dit Hjertes Grund, ſaa vil ogſaa Gud Herren bøde din Fiendes Hjerter til dig. Ligesom Gud kom om Natten til den Syrer Laban, ſom var ophidſet paa Jacob, og ſagde: „Forvar dig, at du ei taler med Jacob enten Godt eller Ondt,“ 1 Moſ. 31, 24. Naar du af Hjertet forlader og beder, ſaa kan intet Fiendſkab ſtade dig, ja Gud forvandler Bileams Forbandeſe i en Velsigneſe.

Derfor ſiger Salomon i Ordspr. 16, 7.: „Naar Herren haver Behagelighed til en Mandſ Veie; da gjør han, at ogſaa hans Fiender holde Fred med ham.“ Kan dog Gud bryde Djævelens Brede, og har han bundet ham med en Lænke (2 Petr. 2. 4.) og givet Englene Afgrundens Nøgel (Ab. 20, 1.), at han ei ſaaer gjøre efter ſin ſtore Brede, ſaa kan han vel og ſtandſe og hæmme et Menneſte, ja en troende Bøn kan og binde Djævelen i Afgrunden. Summa, Gud vil dømmes alle Menneſ-

fler af deres egne Hjerter; ligesom dit Hjerte staaer imod Næsten, en saadan Dom lader Gud gaae over dig; enhver bærer sin Dom i sit eget Hjerte.

4. **Giver.** Trængende Mennesker er Guds Alger, og Barmhertighed er Guds Sød. Hvo som saaer megen Barmhertighed, den skal og høste megen Barmhertighed. 2 Cor. 9, 6.: „Hvo karrigen saaer, skal og karrigen høste. Sir. 7, 2.: „Min Søn! saaer ikke paa Uretfærdigheds Furor, saa skal du jo ikke høste Syvfold af dem.“ Ligesom en Alger giver stundom Syvfold, saaledes skal du for een Uretfærdighed og Ubarmhertighed høste Syvfold Ubarmhertighed: og modsat. Derfor saa gjør nu det Gode af frie, reen Kjærlighed imod Gud; omenstjænt intet Menneske belønner det, saa belønner Gud det. Alle gode Gjerninger ere gjorte i Gud (Joh. 3, 21.), hvorfor Gud heller ikke forglemmer samme. Sir. 17, 22.: „Barmhertighed imod en Mand er som en Signetring hos ham.“ „Jeg er din Skjold og din megen store Løn,“ sagde Herren til Abraham 1 Mos. 15, 1. Gud belønnede Jacob, Joseph og Daniel rigeligen deres troe Tjeneste, og Israels Børns tunge Arbejde belønnede Gud med gyldne Kar.

Paa den anden Side: Et Træ, som ikke bærer Frugt, giver tilfjende, at det vil bortvisne, og er Forbandelse nær. See Matth. 21, 19. om det forbandede Figen træ; item Luc. 14, 6: 2c. Saaledes bliver en karrig, nidst Haand endelig forvisnet. Saaledes som Menneskene forholde sig gjensidigen imod hinanden, saaledes forholder Gud sig atter imod os. Er man karrig saa er Gud ogsaa karrig med sin Velsignelse, ligesom vi nu see. Gjerrigheden er steget paa det højeste, derfor unddrager ogsaa Gud Naturen Velsignelsen; Vantro og Gjerrighed ere rette Hungersbrønde. Ligesom et Vand bliver raaddent, som intet Ubløb har, saaledes og Rigdommen, hvor den kommer Ingen til Nytte. Og omenstjænt Almisserne og Velgjerningerne ikke steds komme paa sit rette Sted, saa æde dog ofte baade Fromme og Onde af et godt Træ, „og Gud lader sin Sol opgaae over Onde og Gode,“ Matth. 5, 45. Betænk dig selv, om du ogsaa steds er værdig Guds Velgjerninger, og om du steds takker ham, saasom du burde at gjøre. Utafnemmelighed er ligesom en tør Vind, som udtørre Guds Godheds Brønd. Hvo gjør Verden mere Godt end Gud? Men hvo bliver mere bespottet end Gud? Og endnu hører Gud ikke op, at gjøre os Godt. Høstens Tid vil vel komme, da Gud skal give dig en god, frugt og skudbet, og overskudig Maade i dit Skjød, det vil sige han skal tusindfold belønne een Velgjerning, ligesom han belønnede Enten i Sarepta, Abraham hans Maaltid og Elisæ Vært-

inde. 1 Kong. 17, 9. 1 Mos. 18, 3. 2 Kong. 4, 8. Ligesom en Alger ofte giver Syvfold igjen, saaledes skal Barmhertighedens Alger give Tusindfold. Hisset vil Gud rigeligen belønne, hvor vi uden Ophør skulle høste. Da vil Gud Herren sige: „Du haver været troe over det Lidet, jeg vil sætte dig over Meget,” Matth. 25, 11. Ordspr. 21.: „Hvo, der søger efter Retfærdighed og Mistundhed, skal finde Livet, Retfærdighed og Døden.” Item 19, 17.: „Hvo, som forbarmer sig over den Ringe, laaner Herren; og han skal betale ham hans Belgjerning.” Ps. 41, 2.: „Salig er den, som handler forstandigen imod den Ringe; Herren skal redde ham paa en ond Dag.” Ps. 112, 6.: „Han skal ikke rokke evindeligt; en Retfærdig skal være til evig Jhusommelse.” Thi med den samme Maade, som I maale med, skal eder maales igjen. Det er Guds hemmelige Dom. Ps. 7, 15, 16.: „See han undsfanger Uret; og er frugtsummelig med Mæie, og føder Løgn. Han haver gravet en Grav, og opkastet den; men han skal falde i Graven, som han gjør.” Sir. 27, 26.: „Hvo som kaster en Steen høit op, kaster den paa sit Hoved.” Exempel herpaa er Pharao, Herodes, Adonibeseck. Brede, Misundelse, Had og Forbandelse gaaer alt tilbage i Menneftet selv, og bræber dermed sig selv, ligesom en Basilisk, naar han seer i et Speil, da gaaer hans Gift tilbage i ham selv.

Den anden Deel.

Men han sagde dem en Vignelse: monne en Blind kan lede en Blind? Hvor latterligt vilde det ei være, naar en Blind vilde lede en anden Blind og vise ham Veien, og begge falde i Graven, eller, naar en drukken Mand vilde lede en anden Drukken, og de begge falde i Skarnet? Saaledes er det og, naaer et Mennefte dømmes og fordømmer et andet uden Barmhertighed. Du er selv blind, og du vil vise en anden Veien. Derfor dømmes ikke og fordømmer ikke, men forlader.

Discipelen er ikke over sin Mester. Du seer og hører, at din Mester, den Herre Jesus, ikke dømmes eller fordømmer, og du, som hans Discipel og Lærling, vil være over ham? Derfor du er fuldkommen, saa badle andre, men derpaa fattes endnu meget. Betænk Historien om den store Synderinde, Joh. 8, 3. 2c.; og Luc. 9, 55. 2c. siger Herren: „J vide ikke af hvad for en Mand I ere; thi Menneftens Søn er ikke kommen at fordærve Mennefters Sjæle, men at frelse.” Og i 1 Petr. 2. 23. hedder det om vor Mester: „Hvilken ikke stændede igjen, der han blev overstændet.” Vil du nu være Christi Discipel, saa følg din Mester.

Vilbe det ei være latterligt, dersom En havde en Bjælke i sit Die, som han ikke saae, og du saae Skæven i sin Broders Die, og vilbe drage den ud? Vilbe ikke Enhver lee ad en saadan Nar? Saa latterligt er det og, naar et Menneſte dømmes og fordømmes en anden for en lille Feils Skyld, medens han selv er en meget grovere Synder. Sir. 18, 22.: „Randsag dig selv, før du dømmes Andre, saa skal du finde Forsoning i Hjemſjælgens Time.“

Vi ville slutte med den 33te Ps.: „Synger med Fryd, I Retfærdige i Herren! Lov er smukt for den Oprigtige. Tæller Herren med Harpe, synger Psalmer for ham, og leger paa Psaltere med ti Streng. Synger ham en ny Sang; leger vel paa Strengleeg med Frydeklang. Thi Herrens Ord er ret; og al hans Gjerning er trofast. Han er den, som elsker Retfærdighed og Dom; Jorden er fuld af Herrens Miskundhed. Himlene ere gjorte ved Herrens Ord; og al deres Hær ved hans Munds Mand. Han er den, som holder Vandet tilsammen i Havet, som en Dynge; han sætter Afgrundene til at være Forraadskamre. At Jorden bør frygte for Herren; alle Verdens Indbyggere bør ræddes for ham. Thi han, han sagde, og det skede; han bød det saa stod det. Herren gjorde Hedningernes Raad tilintet; han forvendte Folkets Tanker. Herrens Raad bestaaer eendelig; hans Hjertes Tanker fra Slægt til Slægt. Saligt er det Folk, hvis Gud Herren er; det Folk, som han udvalgte sig til Arv. Herren han skuede af Himmelen; han saae alle Menneſters Børn. Han saae ned af sit Sædes Bolig; thi alle Jordens Indbyggere. Han er den, som danner tillige deres Hjerter; som agter paa deres Gjerninger. En Konge frelses ikke ved stor Magt; en vældig Mand fries ikke ved stor Kraft. Heste slaaer Feil til Frelse; og kan ikke reddes ved sin store Styrke. See, Herrens Die er til dem, som ham frygte; som haabe paa hans Miskundhed: At frie deres Sjæl fra Død; og holde dem i Live i Hungeren. Vor Sjæl bier efter Herren; han er vor Hjælp og vort Skjold. Thi i ham skal vort Hjerte glædes; thi vi forlade os paa hans hellige Navn. Herre! din Miskundhed være over os! saasom vi haabe paa dig.“ Amen.

Femte Søndag efter Trinitatis.

Evangelium Luc. 5, 1—12.

Forberedelse.

Naar den kjære Gud tilstifter, at der stæer et stort Tab paa timelige Goder, enten i Krigsnød eller i Jlds- og Vandsnød, saa gaaer da megen Jamren, Klagen og Hysten for sig, ligesom det ogsaa er en beklagelig og bedrøvelig Handel, et sørgeligt Skuespil. Men naar et Menneskes Sjæl bliver fortabt, det er et meget større og strækkeligere Tab, thi da er ingen Igjenbringelse; men fordi dette Tab gaaer til paa en forborgen Maade, saa bliver det lidet agtet, indtil man erfarer, at Djævelen har den arme Sjæl borte og ført den ind i den evige Dval og Pine. Dertil give de Ugudelige selv Marsag, fordi de ikke agte Guds Ord, men miste samme deres Hjerter; thi i Guds Ord er Gud selv, Kristus og Troen; hvor nu dette allerede er tabt, der er Sjælen ogsaa forloren; thi Sjælen kan ei trøstes og opholdes udenfor Guds Ord. Vilde I derfor ikke tabe eders Sjæle, saa see til, at I ikke miste Guds Ord af eders Hjerter. Derfor hører det og lærer det, medens I have det. Jac. 1, 21.: „Annammer Ordet, som er indplantet i eder, som er mægtigt til, at gjøre eders Sjæle salige.“ Ligesom det naturlige Dagslys giver alle menneskelige Handeler og Gjæringer deres Orden og Fremgang, og uden samme intet ordentligt kunne blive forrettet: Saaledes giver det guddommelige Ords og Erkjendelses Lys alt menneskeligt Arbejde dets Betsignelse og gode Følge, samt det guddommelige Velbehag, og er en Oprindelse til al Betsignelse. Og ligesom i det naturlige Mørke intet ordentligt og dygtigt kan stæe, saaledes kan heller ikke i det aandelige Mørke, uden og udenfor Guds Ord og Erkjendelse, noget stæe, som kan erlange Guds Velbehag og Betsignelse, men geraader Alt da til Synd og Forbandelse.

Indgang.

Vi læse i 2 Kong. 22, 8. re., at ubi Kong Mannasses Tid Lovens Bog, den hellige Skrift, det kjære Guds Ord har været tabt og forglemt, at man i 75 Aar intet har vidst derom; thi denne ugudelige og til Afguberie henfaldne Konge har regjeret i 35 Aar, og har opfyldt Jerusalem med allehaande Afguberie og Vederstyggelighed, saa vel som og hans Søn Ammon efter ham. Men hans Søn, den fromme Kong Josias, som derefter blev Konge, begyndte i sit Kongeriges attende Aar atter at bygge

Herrens Huus, som i lang en Tid havde været næsten bortfalden og gjort øde. Men under Bygningen fandt han Lovens Bog, den hellige Skrift, som da næsten i firfjendstyve Aar havde været tabt. Da han lod den samme oplade og læse, og hørte de Straffe, hvormed Gud Herren truer dem, som foragte og overtræde Guds Ord, sønderrev han sine Klæder og frygtede sig meget. Og da han ei vidste, hvad han skulde gjøre med Bogen, sendte han Ypperstepræsten Hilkia tilligemed sine Tjenere til en Qvinde, ved Navn Hulda, som var en Prophetinde og en Hustru af Sallum, for at hun skulde adspørge Herren om denne Bog og om Kongen. Men hun svarede og sagde: „Saa sagde Herren: see, jeg fører Ulykke over denne Stad og over dens Indbyggere; nemlig alle Bogens Ord, som Judæ Konge læste. Forbi de have forladt mig og gjort Røggelse for andre Guder, til at opirre mig med al deres Hænders Gjerning; derfor skal min Brede optændes imod denne Stad, og skal ikke udslukkes. Men til Judæ Konge, som sendte eder, til at adspørge Herren, til ham skal I sige saaledes: saa sagde Herren, Israels Gud, anlangende de Ord, som du haver hørt: Forbi dit Hjerte er bleven blødt, og du er ydmyget for Herrens Ansigt, da du hørte, hvad jeg haver talet mod denne Stad, og imod dens Indbyggere, at de skulde blive til en Ødelæggelse, og til en Forbandelse, og du reev dine Klæder, og græd for mit Ansigt: saa haver jeg, jeg ogsaa hørt det, siger Herren. Derfor see, jeg vil samle dig til dine Fædre, og du skal samles til din Grav i Fred, og dine Dine skal ikke see paa al den Ulykke, som jeg vil føre over denne Stad; og de førte Kongen Svar tilbage.“

Da samlede Kongen det ganske Folk, og lod dem forelæse denne Bog, og traadte hen til en Støtte, og gjorde en Pagt med Folket, at de skulde holde de Ord, som stode skrevne i denne Bog, af ganske Hjerte og af ganske Sjæl. Og alt Folket indgik i Pagten, det er, de have sværget, at blive ved Guds Ord, og at afstaae Afguderiet. Da hørte Kongen, at de skulde udføre af Herrens Tempel alle de Redskaber, som vare gjorte til Baal, til Himmelems Hær, Solen, Maanen og Planeterne; og opbrændte dem udenfor Jerusalem hos Kedrons Bæk. Og han besmittebe Tophet, som var i Hinnoms Børns Dal; at ikke Nogen skulde lade sin Søn eller Datter gaae igjennem Ilden, til Moloch. Han affkaffede ogsaa de Heste, som Judæ Konger havde sat til Solen; og han opbrændte Solens Vogne med Ild, og lod kaste deres Støv i Kedrons Bæk. Men efter Josias's Død, da han havde regjeret 31 Aar, blev Jerusalem beleiret, og kom da de Straffedomme, hvormed Gud havde truet sit Ords Foragtere, og blev da de forrige Kongers Misgjerninger hjem søgt. Thi Kongen

af Babel indtog Staden, hærjede og forbrændte den, for de forrige Kongers Vederstyggeligheds Skyld, som havde forladt Herrens Ord.

I denne mærkværdige Historie bliver os afmalet den strælfelige Forbandelse, som pleier at komme over det guddommelige Ords Foragtere; thi Guds Ord er den evige Sandhed, og hvad deri bliver os tilfagt, det være Velsignelse eller Forbandelse, Liv eller Død, Brede eller Naade, Straf eller Trøst, det maa stee, hvor det ei formedelst Omvendelse bliver afvendt. „Farer ikke vild, Gud lader sig ikke spotte,“ Gal. 6, 7. Det have saa mange Kongeriger, Lande og Folk erfaret, og erfare det endnu dagligt. Vi see ogsaa her, som i et Speil, hvor naadig Gud Herren er dem, som have hans Ord kjær, som ydmyge sig for Gud, frygte sig for Guds Ord, og som med Kong Josias græde for Herren, naar de høre, at noget er steet imod Guds Ord. — Thi vi skalde billig græde og sørge, naar vi høre og see, at noget steer imod Guds Ord, thi Straffen bliver visselig ikke borte; Guds Ord bryder frem og anseer ingen Person —. Saadanne lader Gud trøste, og tilsiger dem Fred, Naade, Liv og Salighed. Altjaa er Guds Ord for de Fromme en ret Naade- og Trøste-Blomst, en rig Velsignelse, hvormed de vederqvæges baade til Legem og Sjæl.

Herpaa have vi nu ogsaa et smukt Exempel i Dagens herlige Evangelium, hvor vi høre, hvorledes Folket har trængt sig frem, for at høre Guds Ord, og hvorledes en stor herlig Velsignelse er derpaa fulgt, saa at Enhver har forundret sig, og frygtet og prisat Herren.

Tvende Dele.

1. Om Kjærlighed til Guds Ord, og hvorledes det Time-
lige kommer af det Evige. 2. Om Herrens Undergjerning og
sammes Frugt og Kraft.

Den første Deel.

(Gjentag her Evangeliets Forklaring efter alle dets Omstændigheder, og forestil dig de deri handlende Personer. Det er visselig en ret skjøn og deilig Ting, at en saadan Mængde Folk stedse har efterfulgt Herren; at han med saa venlig Stemme og huldfulge Læber har prædiket for dem, hvorfor han og priser sine Disciple salige; han maa visselig have været en herlig Prædikant, hvorfor og Folket trænger sig til ham; han beder Petrum om sit Skib, sætter sig og prædiker af Skibet o. s. v.)

Men det begav sig, der Folket trængte sig til ham for at høre Guds Ord. I disse Ord er afmalet og forebildet os en hjertelig Kjærlighed til Guds hellige Ord; thi i disse Folk

har den Helligaand opvaakt en ret Sjæle-Hunger og en aandelig Tørst efter det levende Vand, som vederqvæger de trøtte Sjæle. Om en saadan aandelig Hunger og Tørst skulle vi dagligen bede: thi „salige ere de, som hungre og tørste efter Retsfærdighed, de skulle mættes,” Matth. 5, 6. Den aandelige Hunger og Tørst efter Guds Ord er et ubedrageligt Kjendetegn paa et sandt Guds Barn, som er født af Gud formedelsst den Helligaand; thi hvor Guds Aand er, der længes han efter Gud; „thi saa mange, som brides af Guds Aand, disse ere Guds Børn,” Rom. 8, 14. Saa er og det et Kjendetegn paa et saligt Menneſte, naar man har sin Tørst ikke i det Jordiske, men i det Evige. St. Bernhardus kalder den hellige Længsel efter Gud og hans Ord en gubelig Hjerte-Blomst; thi ligesom et Træ, førend det bærer Frugt, først maa blomstre, saaledes maa denne hellige Længsel efter Gud gaae forud, som en Blomst, hvis det evige Liv og den evige Trøstes Frugt skal følge derpaa; thi saasom den forangaaende Blomst er, en saadan Frugt bliver deraf. Hvo, som har det Jordiske altfor kjær, og lader samme Forlængsel stedsse blomstre i sit Hjerte, hvad anden Slags Frugt kan vel komme af saabanne uduelige Blomster end Sorg, Uro, Angest, Smerte, Frygt, Bedrøvelse og den bittere Død? Det ere Frugterne af den giftige Blomst Verdenskjærlighed, ja af det forbudne Træ i Paradiſet, hvoraf Mangen æder sig selv Døden. I hvis Hjerter derimod den himmelske Længsel efter Gud og hans Ord blomstrer, af denne Blomst voxer en ædel Frygt, som hedder Glæde og Fred i Gud, og det evige Liv. Hvo, som er jordistfindet, den søger jordiske Ting; hvo, som er himmelsfindet, den søger himmelske Ting. De have begge deres Frugt, den ene er forgjængelig, den anden er evig. Hvo, som har denne Verdens Aand, kan aldrig blive mæt af denne Verden; hvo, som har Guds Aand, kan aldrig blive mæt af Gud, ligesom St. Paulus Rom. 8, 23. siger: „Ogsaa vi selv, som have Aandens Førstegrøde, ogsaa vi ville sukke i os selv, idet vi forvente en sønlig Udfaaelse, som er vort Legems Forløsning. Herpaa tag et Exempel paa alle Hellige, paa David i Ps. 42, 3. og Ps. 63, 2., paa Paulus i Rom. 7, 24. og Phil. 1, 23.

At, at Gud maatte borttage det jordiske Steenhjerte, og give os et aandeligt Hjerte, som maatte være findet efter Christum! Hisset varer det evig, og er den uforgjængelige, ubesmitte og uforvisnelige Arv; her varer det en kort Tid, og alle jordiske Tanter, Betyrninger, Nøje og Arbeide forsvinder, ligesom en Skygge, ja al jordist Kjærlighed og Fortrøstning paa det Time-lige er ligesom en Drøm, og bliver En derved tilfidsst til Slamme. Men de himmelske Tanter, Sukke, Længsel og Kjærlighed gaae

til Gud, blive i Gud evindeligt og skulle paa hiin Dag blive aabenbare, naar Gud skal aabenbare Hjerternes Raad. Hisset er Gud vor evige Stat, der skal ogsaa vort Hjerte være, Luc. 10, 42.: „Maria haver udvalgt den gode Deel, som ikke skal borttages fra hende.“ Alt det andet bliver i Verden, ja ogsaa Legemet; men hvad Sjælen tager med sig, Guds Ord, Guds Erkjendelse, den Herre Christum og den Helligaand, det vil ei blive taget fra den.

Siger du: „Skal jeg da intet have at gjøre mig det Tidelige, ei vende nogen Tanker og Betymringer derpaa? Hvorledes kan jeg da iagttage mit Kalb? Hvorledes kan ærlig Næring og Huusholdning da gaae i Svang? Svar: Matth. 6, 33.: „Søger først Guds Rige og hans Retfærdighed, saa skulle og alle disse Ting tillægges eder.“ Og Ordspr. 3, 6.: „Kjend ham (Herren) i alle dine Veie; og han, han skal gjøre dine Stier rette.“ Læg Guds Ord, Troen, Guds Frygt, Guds Kjærlighed og det evige Livs Haab til Grund og Fundament for dit Kalb, dit Arbejde og din Næring, og lad det være Rettesnoren for dit Kalb. See med dit Hjertes Dine henind i det Evige, og lad din Sjæl, det indre Menneſte, have sin Lyst i Herren; men lad det udvortes Menneſte omgaaes med det Jordiske, saa længe det behager Gud, dog alt i Guds frygt og saaledes, at din Sjæl ei faaer det kjært. Sjælen skal ei have noget andet kjært, end Christum, saa bliver den en Jomfrue; men hænger din Sjæl sig ved Verden, at! saa er den bleven en Ugtestabsbryderſte. See derfor til, hvorledes du omgaaes med Verden, paa det din ædle Sjæl ikke maa blive besmittet af Verden. Det er nu Læren om det guddommelige Ords Kjærlighed og aandelige Hunger og Tørst efter det Evige.

Videre lære vi her, efterdi Herren først lærer, men derefter lærer, at Guds Ord, Troen og Guds Frygt er det rette Udspring til al Betsignelse; og naar det Evige ikke først søges, og Guds Rige ei bliver lagt til Grund for al Næring, Arbejde og Handel i denne Verden, saa bliver al Rigdom, Næring og Arbejde til Forbandelse og til Skjændsel. Hertil er Marsagen:

1. Det evige Gode, som er Gud selv, maa jo gjøre alt godt, og maa alt Gode blive erlanget af Gud, fra Gud og ved Gud; ellers er det jo idel Synd, Uretfærdighed, Død, Helvede og Fordømmelse. Hvorledes kan nu noget Godt være i det, hvor ikke Gud er, som dog er alt Gode selv.

2. Saa maa jo Betsignelsen komme af Gud og af Guds Ord; Gud er i og hos sit Ord, derfor saa kommer Betsignelsen og alt Gode af Guds Ord, thi hvorledes kan Betsignelsen være der,

hvor Gud ikke er? Og om end den Ugudelige stundom grønnes som et Laurbærtræ og er lykkelig, saa dog, efterdi samme Træ ingen god Grund har, er det kun et Styggeværk; naar du skal see og søge derefter, saa vil du finde det blot at være en Stygge, ligesom det i Ps. 37 hedder, at et saadant udbredt Laurbærtræes Sted ei mere bliver funden, hvor det har staaet; thi Gud har ikke plantet det. Saa hedder det og herom i Ps. 73, 20.: „Ligesom en Drøni, naar En er opvaagnet; Herre! naar du vaager op, skal du foragte deres Villeden.“ Dette er det Huus, som er bygget paa Sand, og som gjør et stort Fald (Matth. 7, 27.), ligesom den rige Mand gjorde et uopreiseligt Fald (Luc. 16, 23.).

3. Saa er jo og det vist og unægteligt, at det Timelige kommer af det Evige; ei det Evige af det Timelige, men det Timelige af det Evige. See til Himmelen og Jorden og al denne Verdens Rigdom, hvorfra er det kommen? Er det ikke kommen af det Evige, af Guds Mund, af Guds Ord? Saaledes maa det ogsaa nu til Dags stee, hvis ellers en ret bestandig Velsignelse skal være derhos, og hvis det ei skal skabe Sjælene og geraade dem til deres Fordærvelse og Fordømmelse. Hvad hjalp det et Menneſte, om han end havde den ganſte Verden, men leed Skade og Skibbrud paa sin Sjæl? Og saadan Sjæleſkade og Skibbrud er der ſandelig i det Gode, ſom bliver ſamlet uden Gud, uden Guds Frygt og Guds Ord. Har du ikke læſt, hvorledes Gud plantede Paradiset, opfyldte ſamme med Velsignelse og lod derfra udflyde ſtore Vandſtrømme, rige paa Guld, Sølv og Edelſtene? Og Vandſtrømmene omløb den ganſte Verden og gjorde den rig og frugtbar. Nu, ſaaledes ſkal du lade Guds Ord være dit Paradis og plante ſamme i dit Hjerte, ſaa ſkal Sjælens Gode og Legemets Næring flyde deraf; thi Guds Ord er den rette Paradisets Vandſtrøm, ſom medbringer ſaadanne Skatte.

4. See da og til Dagens Evangeli Exempel. Herren giver jo førſt det Evige, derefter det Timelige, for at antyde, at det Timelige maa flyde af det Evige. Og betænk ſelv, derſom det Evige ikke var, hvorfra ſkulde dog da det Timelige komme? Da kunde jo aldeles intet Timeligt være. Da Herren havde givet diſſe Folk ſit evige Ord, da gav han dem ogsaa det Timelige, nemlig tvende ganſte Skibe fulge af Fiſke, ſaa at de ſelv vare nær at ſynke. Naar man derfor efterſporede alle Tings Udspring, ſaa vilde det være den rette Vej, at blive rig og ſalig. Ligesom naar man fandt en ſkøn Bæk, og man fulgte ſamme ſaa længe, indtil man fandt dens Udspring, ſaa vilde man da endelig finde et vandrigt Kildevæld, hvoraf Bækken udsprang: ſaaledes er al timelig Velsignelse og Rigdom en Bæk, udrunden af den evige Kilde og Brønd; derfor ſkal ſamme Bæk føre os til Kilden ſelv,

af hvilken vi skulle drikke. Det klare Vand smager deiligere, naar det tages af bets egen Kilde. Dette have de hellige Patriarker gjort, Abraham, Izaak, Jacob, Joseph, Job, David, Daniel og Salomon. Derfor har og deres Rigdom været en salig Rigdom, som den, der er udslybt af den rette Kilde. Saadant bevidner Ps. 127, 1.: „Dersom Herren ikke bygger et Huus, da arbeide de forgæves, som bygger derpaa.“ Ps. 128, 1. 2.: „Salig er hver den, som frygter Herren, som gaaer paa hans Veie; thi du skal æde Frugten af dine Hænders Arbeide; salig er du, og det gaaer dig vel.“ Sir. 1, 18.: „Blisdoms Rod er, at frygte Herren, og dens Grene er et langt Levnet.“

5. Saadant bevidner nu Herren dermed, at han først bespiiser Sjælen, derefter Legemet, for dermed at lære os, at den jordiske Spiise kommer af den evige, at Legemets Betsignelse maa flyde af Sjælens; thi Erfaringen lærer det jo og, at Legemet aldrig kan være vel, naar Sjælen er angest og bange. Og om end tusinde kostelige Netter bleve frembaarne for en sørgende, bebrøvet, trøstesløs og fortvilet Sjel, saa vilde og ingen Bib smage Legemet noget; thi naar Sjælen føler den evige Hunger, saa kan Legemet ikke blive mæt. Er derimod Sjælen vel næret af Gud og tilfreds med Gud, saa kan let en Bib Brød nære og mætte Legemet. „Et sundt Hjerter er Legemets Liv,“ siger Salomons Ordsp. 14, 30. Da er denne ædle Receipt sand: „Herren er mit Livs Kraft,“ Ps. 27, 1.

6. Summa: I alle Ting, hvor Gud ikke er, der kan intet Godt være, og er ogsaa alt mennefteligt Arbeide forloret, naar det er uden Gud og hans Betsignelse. Derfor siger Petrus ret: Mester! vi have arbeidet den ganske Nat, og sit Intet. Hvilket er et Speil paa alle menneftelige Anslag, at, naar Gud ikke er med i Skibet, saa fanger man heller intet. Det Mennefte, som kan træffe Guds Raad, den farer vel og gaaer frem; ellers ere mange Anslag i et Menneftes Hjerter, men Guds Raad gaaer frem. Veed derfor Dag og Nat, at Gud vil aabenbare os sit Raad i dette besværlige Løb.

Dersom nu et dorft Mennefte maatte her svare og sige: Efterdi Alt kommer an paa Guds Ord og Betsignelse, saa vil jeg ikke arbeide, Gud vil vel alligevel ernære mig, saa svarer jeg herpaa: Nei, min Ven! Her staaer og det Guds Ord: Raster eders Garn ud! Og St. Petrus siger: Paa dit Ord vil jeg udfaste Garnet. Tvende Ting skal du gjøre: Have Guds Ord kjær, og arbeide. Gjør du ei det første, saa foragter du Gud; gjør du ei det andet, saa frifter du Gud. Derfor mærk Enhver denne Regel for sit Kalb: Paa dit Ord vil jeg udfaste Garnet, det er, Enhver gjøre, hvad hans Embede er, og befale

det Øvrige Gud og hans guddommelige Regjering. Omenskjønt vi da ei med vor Fornuft kunne begribe, hvad Udgang det vil faae, saa hedder det: Gud er „stor i Raadet, og mægtig i Gjærningen,” Jer. 32, 19. Han hedder ipse faciet: „Han, han skal gjøre det;” men da gjør han det, naar vi befale det i hans Haand. „Vælt din Bei paa Herren, og forlad dig paa ham, han skal gjøre det,” Ps. 37, 5. Hvorledes beder ei Kong Josaphat 2 Krøn. 20, 12.: „Vi vide ikke, hvad vi skulle gjøre, men vore Dine ere vendte til dig.” Vi arbeide i den mørke Nat.

Utsaa kaste da 1) en Prædikant sit Garn ud paa Guds Befaling; det skal ei gaae saa tomt af, at han jo skal fange een eller nogle Sjæle. Saa kaste og 2) Dorigheben deres Garn ud, straffe de Onde og beskytte de Fromme, og Gud vil være med dem: ligesom han siger til Josva i det 1ste Cap. B. 5. 3) Ogsaa Undersaatterne kaste deres Arbeids- og Embeds-Garn ud, og Gud skal velsigne deres Arbeide, ja har allerede udtalt Velsignelsen over alt Arbeide, som skeer i Guds Frygt og i Troen, Ps. 128, 1. 2c.

Den anden Deel.

Om Herrens Undergjærning og om sammes Kraft og Virkning.

Og der de gjorde det, fangede de en stor Hob Fiske og fyldte begge Stibe, saa at de vare nær ved at synke. Der see vi, og lære, at Velsignelsen ligger forborgen i Guds Ord, dertil og al timelig Næring, vor Indgang og Udgang, og det over al vor Fornuft. Thi Petrus slutter saaledes af Fornuften: Herre! saasom vi i Nat Intet have fanget, da dog alt var stille, meget mindre vil vi nu ved Dagen fange Noget, da der nu er en Tummel i Vandet af Folket; Fiskene ere nu stye og lader sig ei fange om Dagen. Men efterdi Herren befaler ham det, saa overvinder han sin Fornuft, og paa Herrens Befaling udkaster han sit Garn. Saaledes synes det og os, at være ganske daarligt, at vor Velsignelse skal være skjult i Guds Ord, og lade os tykkes, det stikker alt i vor Klogskab, Forsigtighed, Kunst og Wiisdom. Men Herren giver os et andet Raad, visende os hen til sit Ord. Petrus kunde med al sin Kunst ikke fange en Fisk, men da han følger Guds Raad, fanger han meer, end han begjærer. Men Petrus har ogsaa fisket om Natten, derfor fik han intet. Nu fiske alle de om Natten, som alene følge deres blinde, mørke Fornuft, uden at tage Gud til Raad. Al, hvad er dog Menneflens Klogskab? Wiisd. 9, 13.: „Hvilket Mennefte kan vide Guds Raad?” — Det samme gjøre og de,

som leve i Ubødsfærdighed, og ville dog være bønshørte hos Gud, de fange heller Intet. Af Hjertet at gjøre Omvendelse, flittig at bede, og at iagttage sit Kald, det hebdet, at fiste om Dagen, og da skal man visseelig fange Noget. At fiste i Mørke er og at leve i Uenighed, Ufred, Had og Misundelse, og det i alle Stænder. Hvad udretter man i den geistlige Stand ved Uenighed? Hvad fanger man dermed? Og i den verdslige Stand, hvilken en Skade anretter man ei med Krigen? I Huus-Regimentet fordærver Uenighed Alt; nu er hverken Guds eller Næstens Kjærlighed mere i Verden, derfor fiste vi og alle i Mørket. 1 Joh. 2, 11.: „Hvo, som habet sin Broder, er i Mørket, og omgaaes i Mørket, og ved ikke, hvor han gaaer, forbi Mørket haver forblindet hans Dine.“

Gjør da Regning paa, hvad for Freds-Fiste vi kunne fange i den mørke Nat? Det maa vel være taabelige Fiste, som lode sig fange af en Blind om Natten. Saa længe vi blive her i Fiendskab og Forbittrelse, saa længe der er Had og Misundelse i Staden, saa længe ville vi Intet fange. Freden er ei saa taabelig, at den skal komme i en ufredsommelig Stab; tænker dog ikke derpaa. Ps. 76, 3. 4.: „Hans Hytte er i Salem; og hans Bolig i Zion. Der sønderbrød han Buens gloende Pile, Skjold, og Sværd, og Krig.“ Hvorledes kan dog Freden komme til ufredsommelige Folt? Hvorledes kan Freden boe hos dem, som hade Freden? Men dersom vi paa Herrens Ord udstaaede Garnet, havde først Fred imellem hverandre, gjorde Bod og af Hjertets Grund omvendte os til Herren, saa kunde vi vel fange Noget. Jer. 17, 14.: „Herre læg mig, saa læges jeg, frels mig saa frelses jeg;“ — ellers er der intet Raad.

Saa lad os da nu betragte Guds Herrens Undergjerning. Gud har Lyft at bevise sine Undergjerninger paa os, særdeles paa dem, som frygte ham, 2 Mos. 15, 11.: „Hvo er, som du, iblandt Guderne Herre? Hvo er, som du, herlig bevist i Hellighed; forfærdelig at berømme, som gjør underlige Ting?“ Guds Tale er Handling; hans Ord er idel sandru Gjerning og Sandhed; naar han hyder, saa steer det, naar han taler, saa staaer det der. Hvad Gud taler, det bliver ogsaa strax til Gjerning. Maa dog det stee, som et Menneffe hyder, meget mere steer da Guds Ord. Formedelt et eneste Ord kan Gud gjøre os riig, og formedelt et eneste Ord kan han gjøre os fattig, naar han nemlig enten aabner eller tillukker Himmelen og alle Elementerne. Gud har i de fire Elementers ene Skatkammer meer, end alle Menneffer trænge til. „Jorden er fuld af dine Giendomme.“ Ps. 104, 24. Han har hele Bjergene fulde af Guld og Sølv, han har i Havet og i Havets Der store Rigdomme; Himmelen

og alle Stjerner ere fulde af Betsignelse, Regn og Dug, og Luf-
ten er fuld af Fugle, Honning m. m. Derfor siger Vergilius i
sin Afskubindes Person:

„Saa strax jeg da meddele vil

Himmelske Goders store Fyld’

Af Honning og Frugter, saa gode og sød,

Som Menneket ellers at finde ei veed.”

Summa: Han har ordnet Alt viseligen, ethvert kommer
til sin Tid. Sommeren giver den Blomster, Frugter, Bærter,
Fiske m. m. Men Nøglen til dette Skatkammer er Gudsfrugt.
Saaledes oplob Herren i Dagens Evangelium det galilæiske Hav
forborgne Steder, og fremkaldte en Hob Fiske, hvad enten han
nu formedelst sit Ord har skabt dem paa nyt, eller han har
frembragt dem af deres forborgne Steder. I Ps. 8, 7. 2c.
hedder det: „Du haver lagt Alting under hans Fødder: Faar
og Dren, dem allesammen; ja ogsaa Dyr paa Marken: Fuglene
under Himmelen og Fiskene i Havet; hvad som farer igjennem
Stierne i Havet.” Summa, Gud har sat sin Søn Christum
til Herre over Alt, af hans Aand maa vi modtage det.

Har du nu Guds Ord kjær i dit Hjerte, saa har du en
Nøgel til Guds Skatkammer og til Guds Gode, og deraf vil
du ogsaa du paa en forunderlig Maade faae din Deel, ja vil
det vel gaae lige saa forunderligt til, som da Petrus paa Her-
rens Ord gjorde sit Fiskebælt, saa at du derover vil komme
at forundre dig. Men du maa og gjøre det samme, som Pet-
rus gjorde, du maa laane Herren dit Skib. Saa snart Men-
neket laaner Herren dit Skib, saa sætter Herren sig deri og
prædiker deri. Og saa fører og regjerer han da Skibet paa en
forunderlig Maade.

Men lader os nu og betragte dette Mirakels Kraft og Virkning.

At Petrus falder Herren til Fode, giver os en Lærdom, at vi
af Guds Almagt og Undergjæringer skulle lære at erkjende Gud
og hans Nærværelse. Thi naar vi betænke vort Liv, hvor for-
underlig Gud vor hele Livstid fra Moders Liv af har opholdt,
ernæret og af saa meget Onde og mange Ulykker reddet os, saa
maa vi viselig forundre os derover, og kunde da vel have Aar-
sag til med Petrus at nebsalbe for Herren, og sige: Al, Herre!
er du med i Skibet, det er, i mit Embede og Kald? Det er
jeg dog ikke værd. Hvormed har jeg fortjent, at du skal gjøre
saa stor Barmhjertighed imod mig? Hvad kan jeg dog gjen-
gjælde dig derfor? Thi det er Petri Argument: Du kommer i
mit Skib som en Retsfærdig til en Synder, en sand mirakelvir-
kende Gud til et armt Menneke. Jeg arme Peder, hvorledes

har jeg dog en saadan riig Herre i mit Skib? Saaledes skal ogsaa enhver Christen i sit Kalb og Stilling vide, at Christus er i hans Skib og regjerer samme, og sige: Alt, Herre! jeg mærker og erkjender, at du er hos mig i mit Skib, det er jeg dog ikke værd. Et saadant Hjerte havde ogsaa Patriarken Jacob, da han sagde 1 Mos. 32, 10.: „Jeg er ringere end alle de Mistundheder, og end al den Trofasthed, som du haver gjort med din Tjener.“ Han kalder sin Velsignelse Guds Mistundhed; thi Alt, hvad vi have, er Guds, vi have det af Naade.

Den anden Kraft og Virkning af dette guddommelige Mirakel er Frygten. Paa den Frygt, som overkom dem, lære vi, at Guds store Naade og Godhed overvinder os, saa at vi forstrække os derfor, særdeles, naar vi holde vor Uværdighed imod Guds store Naade og Velgjerninger. Det er nu et Exempel paa den sønlige Frygt.

Den sønlige Frygt er blandet med Kjærlighed, Ydmyghed og Ære, hvorved vi give Gud alene Æren, tilskrive ham Alt, og holde os ei værdig Guds store Velgjerninger. Men saa begriber ogsaa denne Frygt i sig en hjertelig barnlig Kjærlighed og Tillid paa Guds Naade og Barmhjertighed, hvilken Frygt er Guds Kjærlighed og Ære, hvorved vi ydmyge os for ham og have ham hjertelig kjær, ja erkjende, at han har Alt udi sin Haand, og gjør dermed, hvad han vil. Derfor skulle vi frygte ham og barnlig forlade os paa ham, han skal ikke forlade os. Lær ogsaa her, at en Christen skal bruge Alt med Frygt, ei agte sig Noget værdig, men alt uværdig; thi han veed, at han har Alt af Naade, Intet af Fortjeneste. Derfor skal han bruge Alt med Frygt til sin Nødtørst, som en Tjener, ei som en Herre.

Den tredie Kraft eller Virkning af Guds Trøst. Vi have her i de Ord, hvormed Herren trøster Petrus sigende: Frygt ikke; fra nu af skal du fange Mennesker, den Lærdom og Trøst om ethvert Menneskes Kalb. Tre Ting hører til et Kalb: 1) At Gud giver Kalbet. 2) Ved Siden deraf den Trøst, at man i sit Kalb ikke skal frygte sig, men gjøre sit Embede, som Guds Embede. 3) Naar Gud giver et Embede og Kalb, saa giver han Formue, Kraft og Trøst dertil. Du skal fange Mennesker, siger han, det er, det skal lykkes dig vel. Saaledes gav han Moyses en stærk, mirakelvirkende Troe og Aand, og Gud var med ham, han var hans Mund og Naad. I alle guddommelige Embeder og Kalb er Gud med derhos; derpaa kan man dristig forlade sig og ei frygte. Ef. 49, 1. 2c.: „Hører mig, I Dø! og mærker, I Folk langt borte! Herren kaldte mig af Moders Liv, han kom mit Navn ihu, fra min Moders Liv af. Og han

haver gjort min Mund som et skarpt Sværd, skjult mig med sin Haands Skygge; og gjort mig til en reen Phiil, og skjult mig i sit Kogger. Og han sagde til mig: du er min Tjener; Israhel, du er den, i hvilken jeg vil bevise mig herligen. Men jeg, jeg sagde: jeg haver bemøiet mig forgjæves, fortæret min Kraft for Intet og forsængeligen; alligevel min Ret er med Herren, og min Gjerning med min Gud. Dog skal jeg helliggjøres for Herrens Dine, og min Gud er min Styrke."

Denne Trøst have alle Embeds Personer: Prædike-Embedet udkaste trøstefuld Evangeli Garn, og frygte sig ikke; det skal af denne Verdens Synde-Hav opbrage mange Fiske paa Livets Land. Dyrigheden udkaste Retfærdigheds Garn, og frygte sig ikke; Sagen er Herrens og Embedet er Guds, han er dens Styrke. Undersaatterne udkaste deres Lydigheds og deres Arbeides Garn i Herrens Frygt, og de skal visjeligen erlange en Velsignelse, ligesom det her vederfares Apostelen Petrus.

Den fjerde Kraft eller Virkning er Menneftets Fornælse, at Petrus, Jacobus og Johannes, Rebedæi Sønner, førte Stibene til Landet, forlode Alt og efterfulgte Herren. Det er en Lære om Menneftets Fornælse, naar nemlig Verdenskjærlighed udslukkes og Himmels Kjærlighed antændes i ham. Og er saume en Kraft af Kaldet; thi naar en Christen ret fornemmer Guds hellige Kald, saa bekommer han et ganste andet Hjerte, et himmelsk Gemyt, saa at det jordiske Hjerte døer-i ham, ligesom St. Paulus Gal. 6, 14. siger, at han er Verden korsfæstet og Verden ham. Saa døer da i de Hellige al denne Verdens Vre og Belyst. Det er da et nyt Mennefte og et himmelsk Gemyt, som istedetfor Verdenskjærlighed fornemmer Christi Kjærlighed, istedetfor timelig Vre, himmelsk Vre, istedetfor verdslig Lyst himmelsk Glæde. Naar vi paa hiin Dag skulle have Vre for alle hellige Engle, hvad spørge vi da efter denne intetsigende og forgjængelige Vre? Hvad hjælper denne Verdens Vre En, naar han hisset maa bære evig Forsmædelse og Skændsel? Hvad stader denne Foragt os, naar Gud hisset vil ære os? Hvad hjælper os denne Rigdom, naar vi hisset maa lide evig Armod? Og hvad stader denne Verdens Armod os, naar vi hisset skulle have evig Rigdom? Det er det nye Hjerte, som er stiftet til Guds Rige; det maa Gud give, og et saabant Mennefte har overvundet Verden.

Vi ville slutte med Ps. 73, 14. 2c.: „Jeg er plaget den ganste Dag, og min Straf er hver Morgen der. Men jeg vil stedsø blive hos dig: du holder ved min høire Haand. Du skal lede mig ved dit Raad; og derefter antage mig til Vre. Hvem haver jeg i Himlene? Og lige ved dig haver jeg ikke Lyst til

Noget paa Jorden. Forsmægter mit Kjøb og mit Hjerte, saa er Gud mit Hjertes Klippe og min Deel evindeligen. Thi see, de, som holde sig langt borte fra dig, skal omkomme; du udrykker hver den, som bedriver Hor og viger af fra dig. Men jeg tænkte, det er mig godt, jeg holder mig nær til Gud; derfor sætter jeg mit Haab paa den Herre Herre, at fortælle alle dine Gjerninger." Amen.

Sjette Søndag efter Trinitatis.

Evangelium Matth. 5, 20—27.

I 2 Mos. 34, 29. 30. læse vi, at den Guds Mand Moses, da han paa Sinai Bjerg havde modtaget den hellige Lov af Gud, og i fyrretyve Dage og fyrretyve Nætter havde tøvnet hos Herren, og nu atter steg ned, bærende i sine Hænder de ti Buds tvende Tavler, som Gud selv med sin Finger havde skrevet, da skinnede hans Ansigt saa klart, at Israels Børn ikke kunne betragte samme for den klare Glandses Skyld, frygtede sig beseersag for ham og flyede. Men Moses vidste ei, at hans Ansigtets Huud skinnede deraf, at han havde talet med Gud, og da han saae, at Aaron og alle Israels Børn frygtede sig, for at nærme sig ham, kaldte Moses ad dem, lagde et Skjul paa sit Ansigt og talede med dem; da nærmede alle Israels Børn sig ham. Og naar Moses gik ind for Herren, at tale med ham, tog han Skjulet af, indtil han gik ud igjen; og han gik ud og talede til Israels Børn, hvad ham var befaleet. Og Israels Børn saae Mose Ansigt, at Mose Ansigtets Huud skinnede; saa lagde Mose igjen det Skjul paa sit Ansigt, indtil han kom ind at tale med ham.

Dette er en forunderlig Historie og en af det gamle Testaments fornemste Herligheder og Klarheder, hvilket St. Paulus selv 2 Cor. 3, 7. 30. udlægger, at nemlig Glandsen af Mose Ansigt, som har været strækkelig at see til, betyder den høie, fuldkomne Retfærdighed, den indre fuldkomne Lydighed og Hellighed, som Loven fordrer, nemlig den fuldkomne Guds Kjærlighed, af ganske Hjerte, af ganske Sjæl og af alle Kræfter, tilligemed den fuldkomne Kjærlighed til Næsten som til sig selv, og samme under Trubsel og evig Forbandelse og Fordømmelse, hvor ei denne Forbring stæer Fyldest. For hvilken Lovens klare Glands alle Menneſter visseelig maa forstrækkes.

Men Mose Skjul betyder Jødernes Uforstand i Loven, at de kun forstode samme efter den udvortes Lydighed, og mente,

at, naar de kunſ gjorde de udbortes Gjerninger, ſaa havde de gjort Loven ſylbeſt, naar de ikke dreve det udbortes Aſguberie, holdt Sabaten, ei dræbte Nogen med Haanden m. m.; men de ſaae ikke, hvilken utaaelig Glands deri var, nemlig, den indre, fuldkomne Lydigheſ og Retſærdigheſ, ſamt alle Kræfters Gensformigheſ med Gud. Thi ligesom Jøderne ſaae Moſe Anſigt fra uden af, naar det var ſkjult, ſaaledes ſaae de kunſ den udbortes Bogſtav af Moſe Lov, Propheterne og Pſalmerne; men den aandelige Forſtand havde de ikke. Og dette Skjul hænger dem endnu nu til Dags for Dinene, at de kunſ fra uden af betragte Skriften, uden at kunne finde Chriſtum og hans Retſærdigheſ deri, ſom alene gjælder for Gud.

Herren tager i Dagens Evangelium Skjulet bort og viſer dem Lovens indre Glands, den fuldkomne Retſærdigheſ, ſom ei beſtaaer i blotte udbortes Gjerninger. Derfor ſiger Herren: Uden eders Retſærdigheſ bliver overflødeligere end de Skrifkloges og Phariſæers, komme I ingenlunde ind i Himmeriges Rige. Summen af Dagens Evangelium er: Herren ſtraffer Phariſæernes ſtore Hyllerie og Skinhelligheſ, at de ei ret forſtode, ei heller havde hverken den indvortes Hjertets Retſærdigheſ ei heller Gjerningers udbortes Retſærdigheſ; thi der er tvende Slags Retſærdigheſ: en Hjertets indvortes Retſærdigheſ, ſom beſtaaer i Troen paa Chriſtum; den havde Phariſæerne ikke, thi de vidſte Intet om Troen; ſaa og en udbortes Retſærdigheſ, beſtaaende i et helligt Levnet, hvilken maa udgaae af et reent Hjerter; den havde de heller ikke.

Thi førſt, ſaa var al deres udbortes Retſærdigheſ ibel Hyllerie og udgiſ ei af et reent Hjerter; thi de gjorde Alt for Skins Skyld, at de kunſ maatte blive ſeete for Menneſtene, ſøgende i alle Ting deres egen Vre og ei Guds Vre, Matth. 6. 12.

For det andet, ſaa gjorde de kunſ de udbortes Gjerninger, men Hjertet vidſte intet derom, og de forſtode ikke, at i Loven ogſaa Hjertets indre Lydigheſ bliver fordret. De ærede Gud udbortes, men i Hjertet tjente de ham ikke; de bade med Munden, men ikke med Hjertet; de holdt den udbortes Sabbat, men ikke den indvortes Sabbat; de dræbte Ingen med Haanden, men i Hjertet vare de Mordere formedelſt Brede og Hævngjerrigheſ; de gave Tienſte af Mynte, og Dild, og Kummen, og offrede, men de forglemte Kjærligheſ og Barmhertigheſ. Efterdi nu ſaaledes baade deres indvortes og udbortes Retſærdigheſ var falſk, og Herren fordrer en bedre af os, ſaa maa vi tage dem i Betragtning.

Ligesom af en giftig Brønd intet andet end giftigt Vand kan udflyde, ſaaledes kan af et ureent, vantroende Hjerter, i

Hvilken Christi levende Erkjendelse ikke er, ingen ret sand god Gjerning udflyde. Ligesom et Harpespil, naar den er forstemt, da er En utaaelig og ufordragelig, saaledes ere de utaaelige og ufordragelige Mennesker, som af et ondt og falskt Hjerte give gode Ord, og have udbortes Skingebærder. Davids Psalter og Harpe stemme overens. Ligesom der ere treende store Lys paa Himmelen, Solen og Maanen, saaledes er der og paa den hellige Kirkes Himmel treende Lys, som skulle regjere det hele Christelige Liv, nemlig Troe og Kjærlighed. Solen virker formedelst Maanen, saaledes er Troen virkende formedelst Kjærlighed.

Tvende Dele.

1. Vi ville da først handle om Troens indvortes Retfærdighed, hvormed Pharisæerne intet vidste, men hvorved vi alene blive retfærdige for Gud. 2. Ville vi tage for os den udbortes Retfærdighed af et christeligt Liv og Bandel, hvorledes samme skal være uden Hyklarie, og at vi skulle handle med vor Næste af vort Hjertets Grund, ei efter det udbortes Skin, hvilket er idel Hyklarie og Bedrag. Ligesom da saadant pharisæist Hyklarie har til denne Tid taget saadan Overhaand, at Ingen handler med sin Næste af Hjertet, men kun af et Skin. Gud forbarme sig over det falske Væsen, og bedre det.

Den første Deel.

Efterdi Pharisæerne ei vidste noget om den indvortes Retfærdighed, som gjælder for Gud, saa maa vi see til, hvori samme er at finde og hvori den bestaaer. Saadant kunne vi ei bedre forstaae, end naar vi betragte den Orden, hvori Gud gjør os retfærdig, eller hvad for en Orden han holder i vor Retfærdiggjørelse. Der maa da gaae forud: 1. Syndernes Erkjendelse. 2. Erkjendelsen af Naaden i Christo. 3. Troen. Og det maa ei være noget Hyklarie, men af Hjertets Grund, paa det at Menneskets Hjerte maa fra inden af, fra Grunden af blive lægt og retfærdiggjort.

1. Syndens Erkjendelse maa gaae af Hjertets Grund, den maa ei være noget Hyklarie, ligesom Pharisæernes Retfærdighed, som kun stætte for et Syns Skyld, at de maatte sees af Menneskene; vare ligesom de faldede Grave, som falske Mynter, som udentil glindse, ligesom Dødsæbler i det døde Hav. Nei, den maa gaae af Hjertets Grund, ligesom alle Hellige have af hjertelig Ydmyghed erkjendt sig for arme Syndere. Var ikke Mo-

ses den største Prophet, om hvem der er skrevet: „Men der opstod ikke en Prophet ydermere i Jsrael, som Mose; hvilken Herren kjendte Ansigt til Ansigt,” 5 Mos. 34, 10. Men hvad siger han? „Herre! for dig er Ingen ustyrbig,” og erkjende sig ogsaa for en Synder. Var ikke Job en hellig Mand, hvem Gud gav det Vidnesbyrd, at han var en fuldkommen oprigtig Mand, som veeg fra det Onde. Joh. 1, 8. Men hvad siger ei han Cap. 9. V. 2. 3.? „Hvorledes skulde et Menneſte være retfærdig for Gud? Om han haver lyst, til at trætte med ham; saa kan han ikke svare ham til Gæt af Tusinde. Og Cap. 14, 4.: „Hvo vil give en Keen af en Ureen? ikke Een.” Item Cap. 15, 14. 2c.: „Hvad er et Menneſte, at det skulde være reent? eller at den skulde være retfærdig, som er født af en Kvinde? See, han kan ikke troe sine Hellige; og Himlene ere ikke rene for hans Dine. Hvor meget mere er den Mand vederstyggelig og stinkende for ham, som drikker Uretfærdighed som Vand?” — Tag her din Egentjærligheds Dække bort —. Var ei Daniel en hellig Mand, som saa Gud og talede med Engle? Men hvad siger han Cap. 9, 7. 2c.? „Herre! dig hører Retfærdighed til, men os vort Ansigtets Bludsel. Vi lade vore ydmyge Begjæringer ikke falde for dit Ansigt for vore Retfærdigheds Skyld, men for dine store Barmhertighedens Skyld.” Der bekjender den hellige Prophet Daniel sig for en Synder. Vigeledes gjør Propheten Esaias Cap. 64, 5.: „Men vi vare, vi Alle, som de Urene, og alle vore Retfærdigheder, som et besmitet Klæde; og vi salbt alle af som et Blad, og vor Misgjerning fører os bort, som et Veir.” Hører, hvad Propheten Jeremias Cap. 14, 7. 8. siger: „Om vore Misgjerninger have svaret imod os, Herre! da gjør det dog for dit Navns Skyld; thi vore Afvendelser ere store, imod dig have vi syndet. O Jsraels Forhaabning; hans Frelse i Nøds Tid.” Var ei David en Prophet, ved hvem den Helligaand talede? Hvad siger han? „Og gik ikke i Dom med din Tjener; thi Ingen, som lever, kan være retfærdig for dig.” Har ei St. Paulus været i den tredje Himmel? Men hvad siger ei han Rom. 3, 23.? „Der er ingen Forskjel; thi de have Alle syndet, og dem fattes Guds Ære.” Ja, han klagede ogsaa Rom. 7, 18. 2c.: „Jeg veed, at i mig (det er, i mit Kjød) boer ikke godt; thi at ville, hænger ved mig, men at udrette det Gode, finder jeg ikke. Jeg elendige Menneſte! hvo skal befrie mig af dette Døds Legeme?” David har i det gamle Testamente holdt sig for den største Synder, saasom hans Bødspsalmer bevidne (Ps. 6, 32, 38, 51, 102, 130, 143); ja, han tager Skjulet bort, og gjør sig selv til Stant, Ps. 38, 6.: „Mine Bylder lugte ilde, de ere forfu-

lede, for min Daarligheds Skyld." I det nye Testamente har Paulus agtet sig for den største Synder, som han selv bevidner 1 Tim. 1, 15. Nu er det ikke nok, kjære Christne! at vi alene erkjende de udvortes Synder; men vi maa ogsaa erkjende vort Hjertes indre, forborgne Synder, saasom den indvortes Hoffart og Uergjerrighed, hvilken Vederstyggelighed stikker alle Mennesker i Hjertet; dertil og Gjerrighed og Verdenskjærlighed, som er et indvortes, hemmeligt Afguderie, ja Helvede selv, som aldrig bliver mæt. Saa og Belyst, der gjør et Menneske ganske til et Bæst og Umenneske; item, den stygge Brede, Hævnjerrighed, Had, Misundelse, Fiendskab, Bagtalelse og Uhygighed, hvilke indvortes Synder gjøre det ganske Menneske ureent og besmittet, Matth. 15, 19. Hvilke Rjødets Gjæringer St. Paulus i Gal. 5, 21. fradømmer Guds Rige, sigende: "De, som gjøre saadanne Ting, skal ikke arve Guds Rige." Billig skal derfor ethvert Menneske forstrækkes for denne Vederstyggelighed, som han har i sit Hjerte. Der sidder denne Verdens Afgud og Penge-Gud; der sidder den hoffærdige Lucifer; der i Hjertet sidder Morderen, Tyven og Hoerkarlen. Hvo som derfor vil ret lære at erkjende sine Synder, den maa fornemmelig see paa sit Hjertes indre, forborgne Ondskab, lære daglig at forbeder samme, stride og kjæmpe derimod, samt bede, ligesom David: "Gud! staa i mig et reent Hjerte," Ps. 51, 12. Det kalder den Herre Christus, at fornægte sig selv, at hade sit eget Liv, Matth. 16, 24. St. Paulus kalder det, at korsfæste sit Rjød med dets Lyster og Begjæringer, Gal. 5, 24. Og hvo, som ikke vil gjøre det, den hører ikke Christum til, den kan ei blive deelagtig ubi hans Retfærdighed, den kan ei komme til Christi Retfærdighed, som alene gjælder for Gud.

2. Naar nu et Menneske har ret erkjendt sine Synder, saa maa han ogsaa af Evangelium lære at erkjende Guds Naade, at Gud vil antage de bødferdige Syndere til Naade. Saadant bevidne nu først det guddommelige Ords klare Sprog: Es. 1, 16. 2c.: "Troer eder, vorder rene, borttager eders Ibrætters Ondskab fra mine Dine; lader af at gjøre ilde, lærer at gjøre Godt. Kommer dog saa, og lader os gaa irette med hverandre, siger Herren." — Det er: I sige: Jeg har tilfagt eder, som eders Gud, Naade, Betsignelse, Hjælp, Redning og Liv. Det er alt sandt. Men vide I derimod, at jeg har befalet eder, at gjøre Omvendelse og at bedre eders Levnet? Har I gjort det, saa kommer til mig, og lader os gaa irette med hverandre, saa skal der vederfares eder Ret —: "Versom eders Synder da end vare som Purpuret, da skal de blive hvide som Sneen." Ezech. 33, 19.: "Naar en Ugubelig vender om fra sin Ugubelighed, og

gjør Ret og Retfærdighed; da skal han leve derfor." Mært her: naar han omvender sig. Omvendelsen maa altsaa gaae forud, og da skal vore Synder albrig mere ihukømmes. Moses prædiker om Syndernes Forlabelse 2 Mos. 34, 6.: „Herren, Herren, en barmhjertig og naadig Gud, langmødig og af megen Miskundhed og Sandhed." Es. 43, 25.; „Jeg, jeg er den, som udslætter dine Overtrædelser for min Skyld; og jeg vil ikke ihukomme dine Synder." David i Ps. 130, 7.: „Israel! haab paa Herren; thi hos Herren er Miskundhed, og megen Forløsning er hos ham."

For det andet, saa beviser Gud det og med sin kjære Søns Sendelse, som han lod blive Menneske, og lod ham for Syndens Skyld døe paa Korset. Kristus har derfor hængt paa Korset under frie Himmel, paa det han dermed maatte blive en Løsepenge for den ganske Verdens Synder, og et Forligelses-Offet, hvem Gud paalagde al vor Skyld og Straf.

For det tredje har han dertil forordnet det hellige Prædike-Embedet, og selv kaldet til Omvendelse, Matth. 9, 13.: „Jeg er ikke kommen at kalde Retfærdige, men Syndere til Omvendelse." Herren kalder Syndere, ja visseelig alle Syndere, men til Omvendelse, ligesom den forlorne Søn. Luc. 15, 10.: „Saaledes, siger jeg eder, skal det være Glæde for Guds Engle over een Synder som omvende sig." Es. 58, 1. 6. 8.: „Raa af Struben, spar ikke, opløst din Røst som en Basune; og kundgør mit Folk deres Overtrædelser, og Jacobs Huus deres Synder. Er denne ikke den Faste, som jeg haver udvalgt? at oplade Ugudeligheds Baand, at løse Aagets Knipper? at udlade de Fortrykte fri, og at I skal sønderslide alt Aag? Da skal dit Lys frembryde, som Morgenrøden, og din Rægebom skal snart grønnes; og din Retfærdighed skal fremgaae for dit Ansigt, Herrens Herlighed skal slutte sig efter dig." Saadant bevidner ogsaa den hellige Daab, da Gud fornyer sin Naadepagt med alle Døbte, og forjætter dem, at være deres naadige Gud og Fader. Item den hellige Nadvere, hvor vi modtage Christi Legeme og Blod til Pant paa vor Salighed.

For det fjerde bevidner ogsaa dette de arme Synderes Exempel, som Gud har antaget til Naade: Vore første Forældre, David, Manasse, — som siger: „Saa haver du Herre, de Retfærdiges Gud, ikke sat Omvendelse for de Retfærdige, Abraham, Isaac og Jacob, som ikke syndede imod dig, men du haver sat Omvendelse for mig Synder. Og nu bøier jeg mit Hjertes Knæ, og beder dig om Naade" —, Zachæus —: „I Dag er dette Huus vederfareet Saliggjørelse," Luc. 19, 9. —, Nøveren paa Korset, Petrus, Paulus, Marie Magdalena, de arme Syndere

og Toldere, Luc. 15, 1. 2c. Naar derfor Noget erkjender sine Synder, saa skal man aldeles ikke forsage og agte sine Synder større end Guds Barmhertighed; thi det er den rette Døds Synd imod den Helligaand, imod Christi Blod, imod Faders Naade, imod Christi Fortjeneste, imod den Helligaands Trøst, imod det hellige Evangelium, imod Daaben og Nadveren, naar En holder Gud for en Løgner og modsiger Sandhedens Aand.

3. Derfor saa hører nu for det tredje til vor Retfærdighed den sande Troe, som Gud virker formedelst Ordet og den Helligaand, og just formedelst dette Naadens Ord, at Gud anammer Synder. Men det er den sande Troe, som tillegner Enhver i Særdeleshed Guds forjættede Naade og gjør ham Christum med sin ganste Fortjeneste til Egen, grundende sig alene paa Christi dyre Fortjeneste, og ei paa noget Mennekses Fortjeneste eller Gjerning; thi Naade og Fortjeneste ere imod hinanden og kunne ikke staae hos hinanden. Troen holder sig ei til noget andet end til Christum alene, som er dens Klippe og Grundsteen, Ef. 8, 14. Derfor er det Troens Art, at den ubeluttrer al Fortjeneste og alle Gjerninger, hvorfor?

1) Paa det vor Retfærdighed maa have en vis, ubevægelig Grund, som ikke vanker, nemlig Christi Fortjeneste. Men naar vi ville bygge vor Retfærdighed paa vore Gjerninger og Fortjeneste, og lægge samme til Grund for vor Salighed, saa vilde det være en brøstfældig Grund, som ved een Synd kunde blive omstyrtet. Ezch. 33, 18.: „Naar en Retfærdig vender sig fra sin Retfærdighed, og gjør Uret, da skal han døe deri.“

2) Paa det vor Samvittighed maa have en bestandig Trøst i alle Ansægtninger, at nemlig Christi dyre Fortjeneste, Blod og Død er en fuldkommen Fyldestgjørelse og Betaling for vore Synder. Derfor sige vi: Alene, alene ved Troen.

3) Paa det at Christus med sin Fortjeneste og Guds Naade maa alene beholde al Priis, Roes og Ære. Rom. 3, 24. 2c.: „Vi blive retfærdiggjorte uforstyldt af hans Naade, ved den Forløsning, som er i Christo Jesu; hvilken Gud haver fremsat til en Naadestol, formedelst Troen i hans Blod, til at vise sin Retfærdighed for de forgangne Synders Forladelse udi Guds Naalmodighed.“ Rom. 4, 5.: „Men den, som ikke arbejder, men troer paa den, som retfærdiggjør den Ugudelige, tilregnes hans Troe til Retfærdighed.“ Ps. 32, 1. 2.: „Salig er den, hvis Overtrædelser er forladt, hvis Synd er skjult. Salig er det Menneste, som Herren ikke tilregner Misgjerning.“ Eph. 2, 8. 2c.: „I ere blevene salige af Naade formedelst Troen; og det ikke af eder; det er en Guds Gave: Ikke af Gjerninger, paa det ikke Noget skal rose sig af Guds Naade i Christo Jesu, vor

Herre. See, saaledes og i denne Orden bliver et Menneske retsfærdig for Gud:

1) Formedelst sine Synders Erkjendelse. Thi hvo, som ikke erkjender sin Sygdom, hvorledes kan han blive sund? De Karste behøve ikke Lægen, Matth. 9, 12.

2) Formedelst Naadens Erkjendelse. Derved forlades ham hans Synder for Christi Skyld, og løsgjøres han derfra.

3) Tilregnes ham formedelst Troen Christi Retfærdighed, Børnerettighed og det evige Livs Arv. Phil. 3. 8. 2c.: „Jeg agter alle Ting som Skarn at være, at jeg kan vinde Christum, og findes i ham, saa jeg ikke haver min Retfærdighed, som kommer af Loven, men den, som kommer formedelst Christi Troe, som er den Retfærdighed ved Troen af Gud.“ Saaledes troede Abraham Gud, og det blev regnet ham til Retfærdighed, Rom. 4, 3. Hab. 2, 4.: „En Retfærdig ved sin Troe, skal leve.“ Altsaa bliver Christi Retfærdig vor formedelst Troen; „thi han er bleven os af Gud Viisdom, og Retfærdighed, og Helliggjørelse, og Forløsning,“ 1 Cor. 1, 30. Hos Jer. 23, 6. hedder det: „Og dette er hans Navn, som man skal kalde ham: Herren vor Retfærdighed.“ Denne er nu bedre end Pharisaernes og de Skrifkloges; thi den gaaer og bestaaer af Christo og i Christo. Det er da Troens indre Retfærdighed, som gjælder for Gud.

Den anden Deel.

Om gode Gjeringers udvortes Retfærdighed eller en hellig kristelig Vandel, som skal gaae af Hjertets Grund, uden Hykkerie, ei ligesom den skinhellige, pharisaiske Hykkel-Retfærdighed var. Rom. 5, 1.: „Derfor, da vi ere retsfærdiggjorte af Troen, have vi Fred med Gud ved vor Herre Jesum Christum.“ Derfor skulle vi ogsaa have Fred med Næsten. Der er vel intet Fordømmeligt hos dem, som ere i Christo Jesu, efter Pauli Ord Rom. 8, 1.; men der staaer derhos, som ikke vandre efter Kjødet, men efter Aanden. Men Aandens Frugter ere Kjærlighed, Glæde, Fred, Langmodighed, Fromhed, Godhed, Troe, Sagtmodighed og Afhold, Gal. 5, 22. At saadant udfordrer det femte Bud af os, saaledes som Herren udlægger det, hvormed han lærer os at forstaae Loven aandeligen efter den indre, fuldkomne Lydighed. Han opregner desaaarsag foruden det udvortes Mord endnu tre indvortes, forborgne, hemmelige Mord: Først Bredden, derefter de fiendske Gebærder, med det Ord „Raka,“ for det tredie Tungens Mord formedelst Skjælds- og Forsmædelses-Ord, med det Ord „Du Daare.“ Alle disse, siger han, ere skyldige til Dommen, det er til Fordømmelse til Døden, og til Naadet, det er til Bandsæt-

telse og Udelukkelse af Himmeriges Rige, og ogsaa til den evige Jld.

Nu speile Enhver sig i denne Lovens klare Glands, hvorledes han har holdet det femte Bud, om han ikke ved det femte Buds Overtrædelse alene er skyldig til Helvedes Jld? Han vil visse komme til at forstrækkes for denne Glands af Mose Ansigt, særdeles naar han forstaaer, hvilken en gruelig Synd Breben er. Vi tale ikke her om Embeds-Brede hos Prædikantere, Dyrighed, Fader og Moder imod Udyder; thi da maa man vredes og kan ogsaa uden Synd vredes, ligesom Ps. 4, 5. siger: „Bliv vrede, og synd ikke.“ Moses vredes over Afguderiet med den gyldne Kalv (2 Mos. 32, 19.), Pinehas over Utugt (4 Mos. 25, 7.), David over falsk Være (Ps. 139, 21. 2c.). Eli blev straffet, fordi han ikke engang saae suurt til sine Sønner, 1 Sam. 2, 24. Men vi tale her om den fiendtlige, hævnjerrige, misundelige, djævelske Brede. Saadanne Folt handle og tale vel udvortes venligen med deres Næste; men i Hjertet ere de Mordere formedelst Brede og Misundelse, og forglemme Gud i Himmelen, at han er vores alles Fader, ja de fornægte Gud i Himmelen: de forglemme, ja fornægte Guds Søn, at han kalder os alle sine Brødre og har forsonet os med Gud formedelst sit Blod; de forglemme, ja fornægte den Helligaand, at han er en Kjærlighedens Aand, som Gud udgyder over os ligesom en himmelsk Balsom, hvoraf vi skulle blive milde og sagtmødige; de forglemme og fornægte, at Menneskene ere skabte af Gud til hans Villedes Liighed, som bestaaer i Sagtmødighed og Barmhjertighed, og gjøre sig selv lige den lede Djævel, som har et usorsonligt Had og er en affagt Guds og Menneskets Fiende, ja en Morder fra Begyndelsen. Saaledes gjør Breben Menneskene ogsaa til Mordere. Bernhardus siger: „Breben er en uhyre Drage, hvis udspyende Jld bræber, hvad den kun angriber. See, hvad hjælper det dig nu, at du stiller dig udvortes venlig, og har dog en saadan gruelig Morder i Hjertet? Saaledes gjorde Phariseerne ogsaa, hvorfor Herren raaber Vee over dem: „Vee eder, I Skriftkloge og Phariseer, I Dienstaale!“ Matth. 23, 27. Vi have ei noget at gjøre med de gamle Phariseere, men med de nye Phariseere og Hyklere. Tildels bryder ogsaa Breben ud i udvortes Gebærder, slaaer som en gloende Flamme ud i begge Dine og gjør Mennesket grueligt og affkyeligt, som vilde han med sine Dine bræbe sin Næste. Det hedder „Kaka,“ ligesom vi og see hos Cain, der, da han nærede den mordiske Brede i sit Hjerte imod sin Broder, forestillede sit Ansigt, saa at han saae ganske fæl og grim ud, hvorfor ogsaa Gud sagde til ham: „Hvi er du vred, og hvi er dit Ansigt falmet?“ 1 Mos. 4, 6. Deraf

lære vi, at haabe Dyd og Udyd lyse Menneftene ud af Dinene; thi faadant et Hjerte, fom et Mennefte har, en faadan Skikkelfe har han og.

See til Chrifti Exempel, om hvem Propheten Esaias Cap. 42, 2. figer: „Han ſkal ikke raabe, og ei opløſte Røſten, og ikke lade høre ſin Røſt paa Gaben.“ Nu hebber det i Phil. 3, 21. „at vi ſkulle worde ligebannet efter hans Herligheds Regeme.“ Chryſoſtomus figer: „Djævelen tør ikke engang anſee de Sagtmodige, idet han i dem erkjender det kongelige Guds Billede, og frygter ſig for Chrifti Vaaben, hvormed han ſaa ofte er bleven ſlagen og overvundet. Saalebes ogſaa du, naar du ſeer et Mennefte formedelſt Brede at være bleven en Djævel, ſaa overvind ham med Sagtmodigheds Vaaben.“ Kan du nu ikke ſkjule dit Hjerte for Menneftene, hvorledes vil du da ſkjule det for Gud? Altsaa vil man paa hiin Dag ſaae at ſee al de Ugudeliges Ondſkab i deres Mine og i deres afſkyelige Skikkelfe, ligesom ved Cain; de ſkulle blive alt Kjød en Vederſtyggelighed og have en afſkyelig Skikkelfe. Derimod vil Dyden ſkinne i de Retsfærdige, ligesom er at ſee paa Stephanus, hvis Anſigt var at ſee til fom en Engels Anſigt.

See, hvad hjælper det nu, at du ikke dræber din Næſte med Haanden, da du dog dræber med Dinene, hvori du har en faadan grufom Baſiliſt? Saalebes gjorde Pharifæerne det. Vee eder, I Pharifæere, I Dienſtatte! Matth. 23, 27.

Derved lader Bredden det ikke blive; men den bryder ogſaa ud i Skjælds- og Forſmædelſes-Ord, i Forbandeſer og ſtræffelige Onſter, hvormed man forbander Næſten, hvilket Herren her kalder: „Du Daare.“ Og færdeles bruger Bredden til ſine Forbandeſer og Onſter de allerhelligſte, høieſte Guds Belgjerninger, Chrifti Lidelfe, Bunder, Marter og Sakramenter, og vil, at ſamme ſkal blive Menneftet til Forbandeſe og Fordærvelfe, fom dog er ham givet til Beſignelfe og Liv. Hvilket er en faadan ſtor, forſtræffelig Synd, at Himmel og Jord ſkulde have derfor, hvorfor og almindelig diſſe Forbandeſer falde dem tilbage paa Hovedet, fom udfige dem, Deraf komme de mangehaande ſtræffelige Ulykkes Tilfælde, at mangt et Mennefte ſtybes, ſtilkes, døer i Galgen eller ellers paa en elendig Maade omkommer. Det er de Forbandeſer, fom falde dem tilbage paa Hovedet, det er Guds forunderlige Hævn; og derſom man ikke gjør Omvendelfe, ſaa følger Helvedes Ild derpaa. Thi derſom den er ſtylbig til Helvedes Ild, ſom figer til ſin Næſte: „Du Daare,“ (det er, ſom forſmæder ham), hvilket Propheten Jeremias Cap. 18. V. 18. kalder, „at ſlaae ihjæl med Tungen,“ og Ordspr. 18, 8.: „En Bagvaſters Ord ere fom Slag, og de fare ned i

inderste Bug," item 26, 28.: „En falsk Tunge haber dem, som den haver stødt." Og som Bernharbas siger: „En Spottetunge er ligesom en giftig Otterslange, som ved sin Hvijslen omringe mange paa engang, først den, som da taler, dernæst den, om hvem den taler, og dertil og de, til hvem den taler —: Hvilken meget arrigere Morder vil da ei den være, og hvilke store Qualer i Helvedes Ild vil ei den fortjene, som forsmæder Christi Blod og træder det med Fødder? Den maa jo være forbandet, som forbander sin Gud. See, en saadan gruelig, forstrækelige Ting er Breben.

Da nu Herren vil udrybde al Brede af vore Hjerter, saa bruger han tre mærkværdige Argumenter, for dermed at bevæge os til Sagtmodighed og broderlig Forsoning:

1. Naar du offrer din Gave paa Alteret. Herren vil sige saa meget: Breben fordærver alle gode Gjerninger og den ganste Gudstjeneste, og særdeles tillader han ikke at bede, men gjør Bønnen til Bederstygghed, Sakramentet til Dom, Prædikenen til Fordømmelse over sin Hals: 1) At han ikke tilgiver sin Næste, hvorved han allerede er bleven skyldig til Døden. 2) At han misbruger Ordet og Sakramenterne. Derfor straffe Profheterne saa heftig Jøernes Offere, som gif af ubodfærdige og uforsønlige Hjerter. Hos. 6, 6.: „Jeg haver Lyst til Mijskundhed og ikke til Offer." Matth. 23, 23.: „Vee eder, I Skriftkloge og Phariseer, I Dienstkæle! at I give Tiende af Mynte, og Dild, og Kummen; og lade tilbage de Ting, som svarere ere i Loven, som er Dom og Barmhertighed, og Troen."

Summa, hvo som er en Menneste-Fiende, den er ogsaa Guds Fiende. Hvo som vredes over sin Næste, den vredes ogsaa over Gud. Naar Hjertet ikke er forsonet med Menneffene, saa er det heller ikke forsonet med Gud. Det fornemmer ethvert Menneffes Samvittighed, hvorfor Herren siger: Og du kommer der ihu, at din Broder haver noget imod dig o. s. v. Det er, Breben er en saadan ond Dnm, at den stedse bider og nager Samvittigheden, samt erindrer dig din Broder, som du har fornærmet. Dersom du nu vil have et roligt Hjerte, saa gaa hen og forson dig med din Broder; ellers vil du ingen Fred have i din Sjæl, hverken i dit Liv eller i din Død. Augustinus siger: Lad det ei fortryde dig, at give Lægedom af den samme Mund, af hvilken Saarene ere komne." Saa hører ogsaa Erstattelse til Afbedelse, ligesom Zachæus gjorde, Luc. 19, 8. Men kan du ikke, saa beed, at Gud vil erstatte i dit Sted, ligesom Manasse, der ei kunde tilbagebringe det udgydte Blod: Er da din Omvendelse hjertelig, saa erstatter Gud i dit Sted.

2. Det andet Argument tager Herren af de evige Straffe, og siger: **Vær velvillig snart med din Modstander.** Det er: Hvo, som her ikke tilgiver, den kan hidsset aldrig tilgives. Thi saasom Menneffets Hjerte er, naar Menneffet dør og Sjælen stilles herfra, saaledes vil den blive til evig Tid, udi hvilken Stand den ogsaa vil stilles for Guds Dom, og da blive overantvordet dem, som pine, hvilket er saa forstræffeligt, at et Menneffe billig skulde have derfor. Derfor siger Herren ikke uden Marsag: **Vær velvillig snart med din Modstander, snart, medens du endnu er med ham paa Veien, medens du endnu lever; thi dit Liv er ei andet end en bestandig Gang til Døden og Graven.**

Efterdi du derfor ikke er sikker paa en Time af dit Liv, saa vredes derfor ikke indtil i Morgen; lad ei Solen gaae ned over din Brede; thi Gud — hvilket er stræffeligt at høre — hører ikke et uforsonligt Menneffes Bøn i hans sidste Stund. Dør et Menneffe med et uforsonligt Hjerte, saa vil han ogsaa opstaae saaledes. Da vil Gud aabenbare Hjerternes Raad og bringe frem for Lyset, hvad som er skjult i Mørket; thi efter Døden stæer ingen Forsoning, men der er efter Døden intet andet at vente end Dommen.

3. Der er endnu et stræffeligt Argument i disse Ord: **At Modstanderen skal ikke overantvorde Dommeren dig.** Mangt et fornærmet Menneffe maa befale sin Sag til den retsfærdige Dommer, efterdi han ellers ingen Hjælp og Trøst har. Det er jo nu stræffeligt, at blive anklaget for Guds Dom, hvorfor og den Fornærmede ei skal lade det komme dertil, men i dette Liv søge Forsoning; hvor dette ei da stæer, saa bliver Fornærmeren af Dommeren overantvordet til dem, som pine, og bliver kastet i Fængsel, hvoraf han ei vil komme, førend han betaler den sidste Hvid, det er, albrig. Thi dette er en saadan Skjærsild, som St. Paulus udlægger, naar han siger: „De, som gjøre saadanne Ting, skal ikke arve Guds Rige.“ Gal. 5, 51. Efterdi du ei vil tilgive, saa fordrer Guds Retfærdighed, at du ogsaa betaler den sidste Hvid.

See til den almægtige Guds Exempel, hvor snart lader ei han sig bede og bevæge? Og ihvorvel vi dagligen opirre ham, og han er den fornærmede Deel, saa tilbyder han os dog dagligen Forsoning, 2 Cor. 5, 20.: „Vi ere Sendebud i Christi Sted; vi bede i Christi Sted: lader eder forlige med Gud.“ See, er ei det en stor Guds Barmhertighed? Han beder os, at vi skulle bede ham! Mangen siger: O, skulde jeg falde ham til Fode, og bede ham, som dog har fornærmet mig? Hør, kjære Menneffe: du har jo dog ofte fornærmet Gud, og dog beder

han dig, at du skal forløse dig med ham. Saa tilgav og Joseph sine Brødre, David Simej, Isaaq Abimelet, da han fratoog ham Vand og Græsgang, og drev ham ud af Landet, 1 Mos. 26, 28.

Vi ville slutte med Pauli Ord Coll. 3, 12. *rc.*: „Saa isører eder da, som Guds Udvalgte, Hellige og Elskte, inderlig Barmhertighed, Fromhed, Ydmyghed, Sagtmodighed, Langmodighed; saa I fordrage hverandre, og tilgive indbyrdes eder selv, dersom Noget haver Klagemaal imod Noget: ligesom og Kristus tilgav eder, saaledes gjører og I. Men over alle disse Ting isører eder Kjærligheden, som er Fuldkommenhedens Baand; og Guds Fred triumphere i eders Hjerter, til hvilken I ere kaldte i eet Regeme, og vorder taknemmelige.“ Saa og Petri Ord 1 Petr. 3, 8. *rc.*: „Men endeligen værere alle ligesindede, medlidende, kjærlige mod Brødrene, inderlig barmhertige, kjærligssindede; som vederlægge ikke Ondt med Ondt, eller Skjældsord med Skjældsord; men tvert derimod, som velsigne; vidende, at I til dette ere kaldte, at I skal arve Velsignelse. Thi den, som vil elske Livet, og see gode Dage, skal stille sin Tunge fra Ondt og sine Læber, at de ikke tale Svig. Han vende sig fra Ondt, og gjøre Godt; han søge Fred, og efterfølge den. Thi Herrens Dine ere over de Retfærdige, og hans Øren til deres Begjæring; men Herrens Ansigt er over dem, som gjør Ondt.“ 2 Cor. 13, 11.: „Værer fredssommelige, saa skal Kjærlighedens og Fredens Gud være med eder.“ Ps. 133.: „See, hvor godt og hvor lifligt er det, at Brødre boe ogsaa tilsammen! Det er ligesom den gode Olie paa Hovedet, som nedflyde paa Skjægget, ja paa Aarons Skjæg; som nedflyder paa hans Klæders Søm. Det er ligesom Dug paa Hermon, som den Dug, der nedfalder paa Zions Bjerger; thi der haver Herren befaleet Velsignelsen at være, ja Livet indtil evig Tid.“

Men see derimod paa den anden Side, hvor forstrækkeligt og afstyeligt det er, naar man boer ufredsommelig hos hinanden, det er ligesom den værste Stank, som kommer af Helvede. Det er Forbandelse og Døden. Er hst Balsom fra Himmelen, saa maa her være den gruelige Helvedes Stank; er hst Duggen, saa maa her være Gift og Pestilens; er hst Velsignelse og Liv, saa maa her være Forbandelse og Død. Saaledes maa man aftage Skjulet og see, hvad som stikker derunder. Amen.

Syvende Søndag efter Trinitatis.

Evangelium Marc. 8, 1—10.

Ligesom Solen opgaaer stjøn og deilig, naar Himmelen er klar og Morgenrøden straalers frem: saaledes og, da vor Herre Jesus Christus, Retsfærdighedens Sol, var kommen til os og var opgangen over os, og Opgangen af det Høie havde besøgt os, lod han sine Undergjerningers stjønne Morgenrøde gaae forud for sig, hvilke da måtte bevibne, at Messias var kommen, som med sine offentlige Undergjerninger skulde fremstraale, hvorved hans Guddom og Almagt, ja hans Kjærlighed, Venlighed, og Barmhæertighed skulde blive erkjendt, ligesom vi her see, hvorledes samme i Dagens Gaangelium, som i en stjøn Himmel, straalers imod det hungrige Folk, som var efterfulgt ham fra alle Grændser, for at høre hans guddommelige Ord, hvilke af Andagt og hellig Begjærlighed efter Evangeliet havde tøvet tre ganste Dage hos Herren. Derfor havde de da optæret, hvad de havde taget med sig af Mad, saa at de endeligen begyndte at hungre. Og denne deres Hunger har da Herren følt i sit hellige Hjerte, saa at Hjerter har gjort ham Vee, hvorfor han da siger: Mig yntes inderligen over Folket. Blev desaaresag bevæget at oplade sit underbare Spisestammer, sin guddommelige Almagt, hvor det aldrig maa eller kan fattes; thi Herren kan ei bringe det over sit kjærlighedsrige Hjerte, at Folket skulde gaae hungrige bort fra ham, siden de saa flittig og andægtig havde hørt paa ham. Det vilde han da ogsaa belønne med en timelig Velsignelse, for dermed at antyde, at han var den Mand, som før havde bespiist sex Gange hundrede tusinde Mand, 4 Mos. 11, 21. og at han endnu kunde den Kunst. De, som have hørt hans Ord, skulde ogsaa være hans Gjæster.

1. Saadant er i det gamle Testamente herligen forebildet ved Himmelbrød, 2 Mos. 16, 4, 31., hvilket der bliver kaldet Manna, det er, en Gave, fordi alene Guds faderlige Barmhjerthjertighed, og ei noget Menneſtes Arbeide, er et Udspring og den rette Fjnds = Grube til al Velsignelse; thi dersom Gud ei oplod sin Barmhjerthjertighed, saa maatte vi alle døe af Hunger. Eller, hvad er det? Thi Israels Børn kjendte det ikke, ligesom Moses siger 5 Mos. 8, 3.: „Og han (Herren) gav dig Man at æde, hvilket du ikke kjendte, og ei dine Fædre kjendte.“ Saaledes er det ofte forborgnen for vore Dine, hvorledes Gud er nærer, bespiser og opholder os, ligesom det var dette Folk ubegribeligt, hvorledes Herren vilde bespise dem.

2. Ligesom det Manna falbt med Duggen fra Himmelen, saaledes er vor Næring og daglige Brød Guds Betsignelse og Gave. Naar Gud ei gav Veir dertil, saa vilde alt vort Arbeide være forgjæves.

3. Saa falbt heller ikke meer, end som der vare Hoveder til i et Paulun, saa at, naar de maalte det, var der hverken for meget eller for lidet; men Enhver havde saa meget, som han den Dag kunde æde. Deraf see vi Guds Forsorg, og Guds nøiagtige Regning, da han tilmaaler Enhver sin bestjærede Deel, uden at forglemme eller oversee Noget, ligesom ogsaa nu i Høsten Enhver maa have sin Deel deraf.

4. De maatte sanke før Solens Opgang, ellers smeltebe det af Solens Skin. Saaledes skulle vi ikke være dorste og ei bortsove Morgenstunden, ellers bortsmelter Himmelbrødet. Vær ikke lade til, hvad I skulle gjøre. Tillige skulle vi møde tidligere for den Høieste i Bønnen, og søge Sjælens aandelige Himmelbrød.

5. De maatte heller ikke levne noget til Morgenens, thi da vorte Orme derudi. Dermed har Gud villet forbyde Gjerrigheden og de unyttige Betsyringer, som ei ere andet end Hjertesorme, som gjennemgaae Hjertet. Og Bantroen gjør alt Forraad og stinkende for Guds Dine.

6. Paa Sabbaten falbt intet, men paa den forrige sjette Dag falbt det dobbelt saameget, som ellers, paa det de kunde helligholde Sabbaten. Dermed vil Gud lære, at han vil erstatte Søndagens Høitideligholdelse med dobbelt Betsignelse for de andre Dage, og at man ei skal forsømme at gaae til Kirke.

7. Himmelbrødet var snehvidt, smaae Korn, smagebe ligesom Honning, og gav allehaande Lyft og al bekvemmelig Smag, Viisb. 16, 20. Saaledes vil Gud Herren gjøre den Vid Brød, som han giver ved sin Betsignelse, velsmagende og behagelig, at ogsaa det guddommelige Ord, skal smage Sjælene godt, og Enhver deraf tage til sin Sjæls Mættelse og Trøst.

8. Dette Brød aad nu Israels Børn i fyrretyve Aar. Saa snart de opnaaede det forjættede Land, hørte det op. Saaledes vil og Gud ernære i denne Verdens Orken, indtil vi opnaae det evige forjættede Land, hvor denne jordiske Spise skal ophøre, og hvor Gud selv skal være vor Spise, ja være Alt i Alle, 1 Cor. 15, 28.

9. Til Erindring blev ogsaa en Dmer fuld af Man gjemt i en Krukke og forvaret i Pagtens Ark. Saaledes skulle vi i vort Hjertes Krukke bevare Evangeliet, Guds Ord det aandelige Himmelbrød, ja Livets Brød, hvilket er Kristus.

10. Endelig udlægger Moses dette alt i 5 Mos. 8, 3.

hvor han fører Hoved-Marsagen til: „Paa det han vilde lade dig vide,“ siger han, „at Menneſket lever ikke ved Brød alene, men Menneſket lever ved alt det, ſom udgaaer af Herrens Mund.“ Og efterdi det betyder Guds Ord, ſaa kaldes det ogſaa i Pf. 76, 25. „Engle = Brød,“ fordi at ogſaa Englene leve af Guds Ord.

Dette Evangelium er forordnet paa Høſtens Tid, paa det vi ſkulle ſee, at den rette Spiſemester endnu lever, for at vi ſkulle lære at forlade os paa ham og vide, at vort Stykke Brød ogſaa vil være dermed, ſaa og takke ham for hans Gaver. Han er endnu ei bleven armere, og han er den rettte gamle Proviantmester.

Vi ville inddele denne Prædiken i toende Dele, og handle:

1. Om dette Folks inderlige Troe og Andagt, og om den Herres Chriſti hjertelige Kjærlighed og Forſorg for dem, ſom gjerne høre hans Ord og efterfølge ham. 2. Om den herlige Undergjerning, hvorved han oplader ſin Almagts Spiſekammer, og mætter dette Folk.

Dette Mirakel ville vi nu bruge til en Saligheidskilbe, hvoraf vi ville ſee ſyv Slags Trøſt.

Den kjære Gud ville ogſaa beſpiſe os med Livets Brød ved Jeſum Chriſtum, Amen.

Den første Deel.

I de ſamme Dage, da der var ganſke meget Folk, og havde Intet at æde. Paa dette Folk ſeer man, ſom i et Speil, Troens Art, ſom er, at løbe efter Chriſtum, at ſpørge efter Chriſto, at ſøge ham, hænge ved ham og tøvꝑ hos ham. Diſſe Folk tøvꝑ hos ham i tre Dage, og forglemme næſten Verden og dens Huuſeholdning. Thi jo mere inderlig Troen er, jo flittigere ſøger den Chriſtum. Herren har førſt af Kjærlighed ſøgt os, og drager os formedelſt ſin Kjærlighed efter ſig. Men Kjærligheden begjærer at ſee Chriſtum og at være hos ham. Thi ligesom Troen holder ſig til Ordet og uden at tvivle forlade ſig derpaa, ſaaledes begjærer Kjærligheden at ſee Chriſtum ſelv. Ligesom naar man hører om en fortræffelig Mand og veed viſt, at det, ſom man hører om ham, ogſaa forholder ſig ſaa, ſaa ſiger man: Jeg ønſtede dog gjerne at ſee ham, ligesom Jacob, da han hørte, at hans Søn Joſeph endnu levede, troede han det vel, men det var ham ikke nok, thi han ſagde: „Jeg vil fare hen, og ſee ham, før jeg dør,“ 1 Moſ. 45, 28. —: Saaledes vidner Guds Ord om Chriſto og fyldeſtgjør Troen; men Kjærligheden begjærer at ſee Chriſtum ſelv. Rygtet om Salomons Wiſdom løb indtil Verdens Ende; derfor elſtede alle om-

fringboende Konger ham, saaledes, at al Verden begjærede at see Salomon, hvorfor ogsaa Dronningen af Saba, af Riget Arabien, kom til ham. Nu var Salomon et Forbillede paa Christum. Hvo, som af Hjertet troer paa Christum, den begjærer at see ham. Saa siger og St. Paulus Phil. 1, 23.: „Jeg haver Lust, at fare herfra og være med Christo.“ Job siger Cap. 19. V. 27.: „Mine Øine skal see ham.“ David i Ps. 42, 3.: „Naar skal jeg komme herhen, og sees for Guds Ansigt?“ Enok og Elias havde haft den største Troe og Guds Kjærlighed, hvorfor de ere blevne taget levende op til Himmels.

Derfor bliver Troen ofte i Skriften lignet med Hunger og Tørst, Ef. 55, 1.: „Nu vel! hver den, som tørster.“ Ps. 42, 2.: „Ligesom en Hjort skriger efter Vandstrømme.“ Joh. 6, 35.: „Jeg er det Livsens Brød.“ Matth. 5, 9.: „Salige ere de, som hungre og tørste efter Retsfærdighed.“ Ps. 84, 3.: „Min Sjæl begjærer og længes ogsaa, at komme til Herrens Forgaarde.“ Ja Troen paa Christum er en ret hellig Hunger og Tørst, en Hunger af det nye Menneske, det nye Creatur. Derfor begjærer samme nye Creatur nye Spiise, hvilken er Christus og hans Ord. Denne Hunger fører til Christum, ogsaa dem, som ere langt fra, ligesom Droningen af Saba kom fra Verdens Ende til Salomon (1 Kong. 10, 1.), Kammersvenden fra Morland (Ap. Gj. 8, 27.) og de Vise fra Østerland, Matth. 2, 1.

Paa en saadan Troe følger ogsaa store Under; thi et troende Menneske bliver paa en underbar Maade ledet og ført af Herrens Haand, ligesom de Helliges Exempler bevindes: Abrahams, Isaaks, Jacobs, Josephs, Moses, Davids, Elias's og alle Propheternes. Hvilket et stort, fortrinligt Mirakel fulgte ei paa Israels Børns Troe, at de i Troen udgik af Ægypten? „Frygter ikke,“ sagde Moses, „staaer, og seer Herrens Frelse, som han skal gjøre eder i Dag; thi disse Ægypter, som I see i Dag, dem skal I ikke see mere herefter evindeligt,“ 2 Mos. 14, 13. Saa er nu Troens Prøve, at søge Christum, at løbe efter ham, at hænge ved ham, og tøve hos ham i Kors, Hunger og Nød. Da skal Gud bevise sine Undergjerninger paa dig. Og det store Under, som Troen gjør, er den Seier, hvorefter Verden og Djævelen overvindes, 1 Joh. 5, 4.

Men de Bantroende føres af Gjerrigheden og af deres Fornuft paa en dyrist Maade til alle jordiske og forgjængelige Ting. Paa dem beviser Gud ei sine Undergjerninger; thi de forlade sig ikke paa ham, hænge ikke ved ham med deres Sjæl og Hjerte. Derfor staaer der om Folkene i Nazaret, at han der ingen kraftige Gjerninger kunde gjøre for deres Bantroses Skyld, Marc. 6, 5, Thi Gud har sine Virkninger og sine

Gjerninger ikke i Bantroen, men i og formedelst Troen. Thi Gjerrigheden er en jordist Hunger, Sjælens Sygdom, Gift og Død, en ond Frugt af Bantroen, en Rod til alt Ondt (1 Tim. 6, 10.), som gjør, at et Menneſte ei kan blive mæt af Jorden, og lader ei tænke paa Gud og paa det Evige. Det er en stor Plage. Gjerrige Jordbrotter ere Muldvarpe, som ſtedſe rode ſig ned i Jorden, ere blinde og ſee aldrig Lyſet. Hvor ulige ere de dette Folk? Saadanne Folk have Kirken næſten for Døren, og komme ikke; diſſe komme langt fra. Hine kunde ikke tøve en Time hos Herren; diſſe tøve tre Dage hos ham. Hine Folk ere ofte nærværende fraværende, med Hjertet langt fra Herren, hængende til det Timelige; diſſe forglemme Mad og Drikke for Herrens Skyld.

Vi have her at beſee et ret Kjærligheds-Speil og et trofaſt Advocat-Hjerte: 1) Siger han: Mig ynkes inderligen. 2) De have tøvet hos mig i tre Dage. 3) Og have Intet at æde. 4) Derſom jeg lader dem fare faſtende hjem til Deres, maatte de forsmægte paa Veien. 5) Nogle af dem ere komne langt fra. Hvor nogle eſtertænker han al vor Nød! Ligeſom ſtore Herrer forærer deres Kjæreſte Venner deres Billede og Portrait til Grindring, ſaaledes er i Dagens Evangelium Chriſti Billede afmalet, hans menneſtelige Hjerte og hans guddommelige Almagt. Beſee dog her dette Herrens trøſtelige Billede: 1) Hans forbarmende Hjerte — „Mig ynkes inderligen over Folket“ —. 2) Hans huldſalige Mund. 3) Hans almægtige Haand. Og lærer eders Herre Chriſtus ret at kende.

Førſt ſiger han: Mig ynkes inderligen over Folket, eller, ſom det i Græſt lyder: Hjertet gjør mig Vee. Deraf ſee vi, at Herren har følt dette Folks Hunger i ſit hellige Hjerte. Den Herre Chriſtus ikke alene ſeer vor Nød, men føler den ogſaa paa ſit hellige Legeme, naar nemlig hans Lemmer lide; thi Chriſtus lider i ſine Lemmer. Ved vor Elendighed opvækkes hans Barmhertighed, ja vor Elendighed er en Aarsag til hans Barmhertighed. Af Kjærligheden udspringer nu Barmhertigheden. Efterdi at nu Gud er den høieſte Kjærlighed, ſaa er ogſaa hos ham den ſtørſte Barmhertighed. Hvad man nu meeſt elſker, derover forbarmer man ſig ogſaa meeſt. En Fader og Moder forbarmer ſig meeſt over deres Børn, hvilket Kjærligheden foraarſager, efterdi de ere deres Kjød og Blod. Saaledes forbarmer den Herre Chriſtus ſig over os, at han ogſaa føler vor Nød i ſit Hjerte; thi han er vort Kjød og Blod. For ſin Sønns Skyld elſker ogſaa Gud Fader os. Guds Sønns Mandſdomsannammelse er et uopløſeligt Pant paa hans Kjærlighed imod os. Han vil jo ei have ſit eget Kjød og Blod, vil hel-

ler ikke fornægte, at han er et Menneſte. Derfor hedder det og i Rom. 8, 38., at hverken Liv eller Død ſkal kunne ſtille os fra ham.

Dette Exempel ſkulle vi nu følge; thi vor Næſte er ogsaa vort Kjød, ligesom Ef. 58, 7. ſiger: „Deel dit Brød med den Hungrige; naar du ſeer en Nøgen, ſkal du klæde ham, og ikke ſkjule dig fra dit Kjød.“ Naar du nu føler Barmhertighed i dit Hjerte, ſaa føler du Gud ſelv i dit Hjerte, efterdi Gud ſelv er Barmhertigheden, og St. Johannes ſiger: „Ligesom han er, ſaa ere og vi i denne Verden,“ 1 Joh. 4, 17.

Nu viſer Herren Aarſagen, hvorfor han ynkes og hans Hjerte gjør ham Bæ: Thi de have tovet hos mig i tre Dage. Naar man holder an hos ham, ſaa forbarmer han ſig, og lader Ingen bortgaae hungrig eller tørſtig, trøſtesløs eller beſtjæmmet. Pf. 25, 3.: „Alle de, ſom bide efter dig, ſkal ikke beſtjæmmes; de ſkal beſtjæmmes, ſom handle fortrædeligen uden Aarſag.“ Omendſtjont det kan vare længe, ſaa vil dog følge derpaa: „Jeg, jeg forlader mig paa din Miſkundhed,“ Pf. 13, 6.

Den anden Aarſag er: De maatte ellers forſmægte paa Veien. Som vilde han ſige: Det kan jeg ikke taale eller bringe over mit Hjerte. O, hvor mångt et armt Barn, Enke og Faderløs ville ei forſmægte, derſom Herren ikke ynkedes over dem og paa en underbar Maade ernærede dem? Mange Menneſter blive ogsaa nu til Dags beſpiset med Himmelbrød, det vil ſige, paa en underbar Maade ernærede. Men ogsaa i aandelig Henſeende, hvor Mången vilde ei forſmægte i ſin Elendighed, i Kors, i Anfegtninger, Bedrøvelſe og Forfølgelſe, ja i ſine Synder, hvis Chriſtus ſkulde lade ham gaae hungrig, umættet og trøſtesløs fra ſig? Ligesom David i Pf. 119, 92. ſiger: „Derſom dit Ord ikke havde været min ſtore Trøſt, da havde jeg omkommet ubi min Elendighed.“ Vort Liv er ligesom en Veigjennem en Jammerdal, hvor vi finde Brønde, Græde- og Trøſte-Brønde, Pf. 84, 6. 7.: „Saligt er det Menneſte, hvis Styrke er i dig; i hvis Hjerte de rette Veie ere. Naar de gaae igjennem Morbærdalen, ſætte de ham for ſig til en Kilde.“ Hver Dag ſee vi fremad, og Ingen kan opholde vor Tid, hvilken flyder hen hurtigere end Vandet. Chriſtus maa paa denne Veiopholde os, ellers forſmægte vi. Derfor ſkulle ogsaa vi komme til ham og høre hans Ord.

Den anden Deel.

Om Herrens Undergjerning, ſom ſkal være vor Trøſte-Kilde, hvoraf vi ſkulle ſee ſyn Slags Trøſt.

Den første Trøst.

Herren gjør denne Undergjerning i Orkenen, hvilket giver

os denne Trøst, at Gud vil bevise sine Undere paa os i Korset. Skulde nu Herren bevise sine Undere paa dette Folk, saa maatte han først føre dem i Ørkenen, ligesom han da paa en underbar Maade fører Sine og sin hellige Kirke. Han har ofte ført sin Kirke i Ørkenen, dog alene derfor, paa det vi skulle lære at erkjende, at det er Guds Værk. Derfor fører han Sine imod Naturens Løb, paa det man skal sige: Det er Gud, som gjør dette Værk. At, hvad Gud regjerer, det fører han paa en underbar Maade imod al Fornuft, ligesom han førte Abraham fra et Land til et andet, Isaa, Jacob, Joseph og Israël i Ørkenen. David og Elias geraabede ofte i Hungerensnød, og Dyrktid under Keiser Claudius. De, som hængede ved Gud og ved det Evige, dem regjerer Gud og sørger for dem. De, som hænge ved Verden, dem regjerer Fornuften, og Gud lader dem fare, hvorved de ere al Verdens Jammer underkastede og have ingen Hjælper. Komme derimod de, som forlade sig paa Gud, alligevel i Trængsel, saa hjælper Gud dem atter ud igjen med Vre.

Marsagerne ere: 1) Paadet Gud maa bevise paa Sine sine Undergjerningar, sin Almagt, Wijsdom, Barmhertighed og Sandhed, som ei kan blive aabenbar, naar ingen Nød er tilstede. Hvorledes kan en Læges Kunst blive aabenbar, naar Ingen er syg? Hvo havde vidst, at vort Liv var i Christo, dersom han ikke havde opvakt Døde? Derfor maatte Lazarus i Bethanien blive syg og døde, paa det Guds Herlighed maatte aabenbares, Joh. 11. 2) Dernæst saa vil Gud opvække vor Troe, Haab og Bøn; thi vi ere saa efterladne i Bønnen, at Gud maa aftrænge og aftrvinge os et Faderord. Ef. 26, 16.: „Herre: i Angesten besøgte de dig; de udøste deres stille Bøn, der du tugtede dem!“ 3) Paa det Gud ogsaa maatte gjøre os træt af denne Verden, og vi komme at længes efter det Evige, hvor der ei er nogen Mangel, men Mættelse af megen Glæde og et yndefuldt Væsen evindeligt, Ps. 16, 11. Der vil vel endnu komme saadan elendig Tid, at vi skulle komme til at bede og raabe efter Døden og den yderste Dag. Men imidlertid skulle vi i al vor legemlige og aandelige Nød ikke forlade os, men forlade os paa Gud; han skal frie os ud og herliggjøre os, Ps. 91, 15.

Den anden Trøst.

Ligesom Christus er og bliver hos Folket i Ørkenen, saaledes er og bliver Christus hos os i Korset. Derfor skulle vi i Korset ogsaa blive bestandig hos Christo; og omdøbt til den største Deel forlader Evangeliet og falder deraf, saa skulle vi dog ikke forarge os derpaa. Saa siger Herren ved Propheten Zephaniah Cap. 3, V. 12.: „Men jeg vil lade et elendigt og ringe

Folk blive tilovers midt i dig; og de skal troe paa Herrens Navn." Vel den, som er iblandt denne Flok. Vi skulle heller ikke tænke tilbage paa Egyptens Rjødgryder, ligesom mange Folk atter ere faldne til Bavedømmet.

Omendstjænt det varer til den tredie Dag, saa vil endelig Herren oplade sin hjælperige Haand; thi Propheten Habakuk Cap. 2 B. 3. 4. siger: „Der er endnu Syn til den bestemte Tid, og den skal udsige, hvad der hører til Enden, og ikke lyve; om han tøver, biev efter ham, thi han skal vissefælg komme, han skal ikke blive tilbage. Thi en Retfærdig ved sin Troe skal leve." Propheten Jeremias blev af Jøderne forekastet sin Være, idet de sagde: „Det Ord, som du haver talet til os i Herrens Navn, det vil vi ikke høre dig udi. Men vi vil jo gjøre alt det Ord, som er udgangen af vor Mund, at gjøre Røggælse for Himmels Dronning, og udbøse Drik-Offet for hende, saasom vi have gjort, vi og vore Fædre, vore Konger og vore Fyrster, i Judæ Stæder, og paa Jerusalem's Gader; og vi bleve mættede af Brød, og vare vel derved, og saae ingen Ulykke. Men fra den Tid af, da vi lode af at gjøre Himmels Dronning Røggælse og udbøse Drik-Offet for hende, have vi Mangel paa Alting; og vi ere fortærede ved Sværdet og ved Hungeren." Der sagde disse Folk, at de heller vilde tjene Djævelen, og have Overflood, end tjene Gud, og lide nogen Mangel. Saaledes gaaer det endnu med Mange. Men J, bliver J faste hos Christo, han skal ei lade eder blive tilfamme. Er du hos Christo, og han hos dig, saa skal ingen Armod staae dig; men er Christus ikke hos dig, og du er ei hos ham, saa vil ingen Rigdom hjælpe dig.

Den tredie Trøst imod Ansægtning af Armod.

Det gaaer os vissefælg i denne Orden ligesom Disciplene, saa at og vi sige: Hvorfra tage vi Brød her i Ordenen? Det er den gamle Adams Stemme, den lader sig ofte høre. Mangel siger: Jeg har hverken Huus eller Ager, hvor skal jeg endelig blive af? Det er Bantroens og den blinde Fornufts Tale og Sprog. Forlad dig paa Gud, og gjør ogsaa, hvad Gud befaler dig, saa skal du see Undere. Hvad havde Jøderne i Ordenen? Hvor havde de deres Huus og Agere? Den Gud, som har ført dig i Ordenen, i Armod, han skal vel finde Raad. Brug du de Mibler, som Gud har forordnet til Næring, nemlig: Søg efter dit Kald og Arbeide, og beed; befael Gud det Øvrige, han vil vissefælg formevelst samme Mibler ernære dig og velsigne dit Arbeide. Men ere ingen Mibler forhaanden, saa kan han ogsaa ernære dig uden Middel, over og imod al Fornuft, Ps. 37, 19. Ps. 55, 23. Ps. 65, 10. Ps. 102, 27. Hvad for en

Gud vilde ellers det være, som ei kunde mere, end som vi kunne tænke og begribe? „Han er stor i Raadet og mægtig i Gjerningen,” siger Propheten Jeremias Cap. 32, 19. Hvad for en „Underlig,” og hvad for en „Ewig Fader” (Ef. 9, 6.) vilde han være, naar han ei stedsse kunde bespise sine Børn? See det Mirakel, som Herren gjorde de fyrretyve Aar i Ørkenen, hvor der hverken var Huus eller Ager. Israels Børns Spise maatte ikke voxre af Jorden, men af Himmelen, den maatte være deres Ager. Siig mig, paa hvilket Olietæ var den Olie voxet, som den fattige Enke bekom af Elisa? 2 Kong. 4, 2. Og af hvilken Mølle kom Enken af Zareptas Meel i hendes Fad? 1 Kong. 17, 14. I hvilken Døn var det Brød baget, som Herren her uddeler? I Guds Ords Døn. „Det kalde de Ting, der ikke ere, som de vare,” Rom. 4, 17. Ja, hvorfra kommer vel endnu Sommer og Vinter, Sæd og Høst, Frost og Hede, Dag og Nat? Af Herrens Haand og af Guds Ord, hvori er den rette Under? Velsignelse, som af Lidet kan gjøre Meget. Ja, kunde Noget af Svagtroenhed sige, det er store Under-Gjerninger, saadant vil Gud ikke gjøre for min Skyld. Derpaa svarer Herren os i Matth. 16, 5. 2c. og Marc. 8, 9., hvor han lærer, at Undergjerningerne ogsaa for vor Skyld ere skedte, for dermed at træste os i Mangel og Trang. Det hedder nemlig der: „Og der hans Disciple vare farne til hiin Side, havde de glemt, at tage Brød med. Men Jesus sagde til dem: seer til, og tager eder vare for Phariseernes og Sadducæernes Suurdeig. Da tænkte de ved sig selv, og sagde: det er det, at vi toge ikke Brød med. Men som Jesus det vidste, sagde han til dem: I lidet troende! hvi bespørge I eder derom, at I have ikke Brød? besinde I eder ikke endnu, og forstaae ei heller? have I endnu eders forhærdede Hjerter? Have I Øine, og see ikke? og have I Øren, og høre ikke? og komme I ikke ihu? Da jeg brød fem Brød til fem Tusinde, hvor mange Kurve fulde af Stykker toge I da op? De sagde til ham: tolv. Men da jeg brød de syv til de fire Tusinde, hvor mange Kurve fulde af Stykker toge I da op? Men de sagde: syv. Og han sagde til dem: hvorledes forstaae I da ikke?” Saaledes turde Herren endnu sige til os: Kommer I ikke ihu mine Undergjerninger, og hvi ere I saa tvivlende?

Den fjerde Trøst er Guds Velsignelse, som formerer det Lidet formedelfst Bønnen og fromme Mennesker.

Og han bød Folket sætte sig ned paa Jorden, og tog de syv Brød, takkede, det er, han velsignede dem. Gud Herren giver Mangen en Begyndelse til hans Næring; og om dette end næppe

fulbe være syv Brød, saa vil han dog formedelst dette Middel ernære dig, og skal det Lidet være ligesom en Sæd, hvoraft din Næring skal vore. Dette forstaaer mangen ikke, men vil føre Sit igjennem, og fordærver ligesom i Begyndelsen Roden til sin Næring. Hvad kan da vore deraf? Da dette Middel, de syv Brød, er forhaanden, saa bruger Herren det, og velsigner det.

Men betragt dette Under et Lidet, hvorledes Brødet vore Herren under Hænderne, og bliver væsentlig formeret. I den første Skabelse har han gjort Alt af Intet, nu gjør han Meget af Lidet. Og saadant Mirakel øver han endnu hver Dag, at han af et lille Korn gjør Meget. Augustinus siger: „Den, som engang har mættet saa mange Tusinde, bringer endnu dagligen af Jorden saa rig og stor Høst af saa smaae Korn. Men denne Undergjærning bliver formedelst dens ofte Gjgentagelse ringeagtet.“ Saaledes kan Gud ofte mætte med Lidet. Det var en aldeles usynlig, forborgen Skat, hvoraft dette Brød blev frembragt. Naar vi betragte den ganste Natur, saa steer hver Dag dette Mirakel, at Gud formerer det Lidet. „Du fornyer Jordens Skikkelse,“ hedder det i Ps. 104, 30. Og ere alle Hjørner fulde af guddommelige Mirakler; Velsignelsens og Guds Ords guddommelige Kraft er det rette Skatkammer. Det usynlige, forborgne Væsen er Rigdommens Udspring. Vi mene, at det Synlige er den største Rigdom, og forstaae ikke den guddommelige Rigdoms forborgne Skatte. Det er ei den rette Skat. Det er en stor Rigdom i Himmel, Jord, Hav og Vand, men forborgen. Det Synlige er neppe en Smule deraf. Men vi, naar vi Intet see, saa troe vi, der er Intet meer. Paa hiin Dag vil Gud oplade alle usynlige Skatte, da vil der være en evig, uendelig Rigdom. Derfor er det Daarer, som alene see paa det Synlige og naar Dinene intet mere see, da mene, Gud er bleven fattig og har nu ei meer, end som Dinene see. Men da her Brødet formedelst Herrens Taksigelse og Bøn bliver formeret, saa have vi derved at erindre os den hjertelige Taksigelse og Bøn, at ogsaa vor liben Næring og Spiise bliver derved velsignet og formeret. Derimod fordærver Forbandelsen Alt i Huset, og gjør Alt til Vand. Mangen æder uden Bøn Forbandelsen i sit Lege, og frastjæler Gud Spiisen, naar han ei først beider ham derom. Ja, Gud velsigner formedelst Hjælp og Mibler de fromme Menneffer. Saa er det heller intet Under, at nu Alt bliver for Lidet; thi der gives meer Forbandelser end Bøn i Husene. Ved den gruelige Forbandelse og Bespottelse bliver alt til Forbandelse og forsvinder Altsammen. Efterat nu Herren saaledes har formeret Brødet, befaler han Disciplene at frembære samme, hvorved Mildheden og Godgjørenheden er antydet; thi Gud Herren

Iader sin Velsignelse udbede ved Middel, ved fromme Menneſter, fromme Prædikantere, Dyrighed og andre fromme Folk. Sande gudſtrygtige Menneſter bringe ſtedſe deres Velsignelse med ſig. Saaledes Joſeph, for hvis Skyld Herren velsignede Pharaos Huus; og Enken af Zarepta aad med Propheten Elias, hvilken bragte en ſtor Velsignelse i den fattige Enkes Huus, og af hans Velsignelse aad de tre Aar. Mangt et Land og Stad nyder godt af en from Joſeph.

Den femte Trøſt, Guds Velsignelse og Kraft mætter.

Men de aade, og bleve mætte. Ja, naar Guds Velsignelse og Kraft er derhos, ſaa bliver Alt ſnart mættet med Velbehag og Tilfredsſhed; ellers kan Gud borttage Brødet og Velsignelsens Kraft. Og det er det, hvorom det hedder i Hag. 1, 6. 9.: „J ſaae Meget, og føre Lidet ind, J æde, og blive ikke mætte, drikke, og blive ikke drukne, klæde eder, og blive ikke varme deraf; og den, ſom ſaaer Løn i en brøden Penge-Knude. J ſee tilbage efter Meget, og ſee, J bekomme Lidet; og naar J have ført det i Huſet, da blæſer jeg derpaa.“ Deraf er vel at iagttage, at de Ugudeliges Indkomme bliver til Støv, ligesom Erfaringen og lærer. Derimod kan et fromt Menneſtes Lidet blive ſaa velsignet, at Mange blive mæt deraf, ligesom Ps. 36, 16. ſiger: „Det Lidet, ſom den Retſærdige haver, er bedre, end mange Ugudeliges meget Guds.“ Deraf ſiger Sir. 11, 25. 2c. ret herligen: „Staae faſt i din Pagt, og øv dig deri, og bliv gammel i din Gjærning. Forundre dig paa en Synders Gjærninger, troe Herren, og bliv ved dit Arbejde: thi det er let for Herrens Dine, at gjøre ſtrax en Fattig rig. Herrens Velsignelse er i den Gudſtrygtiges Løn, og han lader hans Velsignelse grønnes inden en kort Tid.“ Gud mætter et fattigt Menneſte ligesaa vel ſom en Rig, der har mange tusinde Gylben. Og en Rig har dog ikke mere af alt ſit Guds, end at han bliver mæt og fylder ſin Bug, og det gjør Gud hver Dag med de Fattige ogſaa, ſaa at vi lære, at En lever ikke deraf, at han har meget Guds, men af Guds Velsignelse, ſom opholder Alt.

Den ſjette Trøſt er: J Guds Velsignelse er meer, end alle Menneſter behøve, ſaa at end Noget bliver tilovers.

Efterdi Guds Velsignelse er hos dette Folk, ſaa ſteer det og, at de optage af de levende Stykker ſyv Kurve. Dette er et ſtort, fortrinligt Mirakel, hvormed Herren antyder, at i hans Haand er meer Brød, Velsignelse og Rigdom, end alle Menneſter trænge til, ligesom Propheten Eliſa ſiger 2 Kong. 4, 43.: „Man ſkal æde, og der ſkal levnes.“ Og naar Mangen mener,

der vover ei saa meget Korn, som der ere Menneſter paa Jorden, ſaa er dog endnu ſtedſe noget tilovers. Derfor, naar Gud giver rigeligen, ſkal man ſanke Levninger; ellers, naar vi misbruge Creaturene, ſkulle de anklage os paa hiin Dag. Saa pleier og det, ſom man misbruger, at forſvinde imellem Hænderne.

Fromme og gode Menneſter ſkulle lære, at opſanke en Smule ogſaa for deres trængende Næſte. Og naar de nu ere mætte og trætte af Verden, og ſkulle aflægge deres jordiske Hytte, ſaa ſkulle de efter deres Død lade de øvrige Levninger af deres Guds ſmukt opſanke til Guds Vre og de Fattiges Trøſt og Nytte. Derfor ſkulle de, naar de døe, ogſaa unde vor Herre Gud en Smule af Deres. Det er hellige Smuler, hvilke Gud paa hiin Dag vil komme ihu. Saa vil Gud atter lade opſanke for os en Smule af ſit Himmelbrød i vor ſibſte Nød, (der kan let være et Ord, ſom trøſter os, naar vi ſkulle døe; det er da en ſaadan hellig Smule) og ogſaa for vore Børn. Efterdi vi da nu have Guds Ord ſaa rigelig iblandt os, ſaa have vi viſſelig Marſag til at bede, at ogſaa vore Efterkommere maa have og beholde en Smule deraf. Ellers gaaer det, ſom Pſ. 49, 21. ſiger: „Et Menneſte, ſom er i Værdighed, og ikke forſtaaer det, han bliver lignet ved Bæſterne, ſom udrybdes.“

Den ſyvende Trøſt er: Naar vi forſt ſøge Guds Rige, kunne vi med Glæde iagttage vort Kald.

Og han lod dem fare. Naar vi forſt have ſøgt Guds Rige, ſkulle vi derefter atter gaae til vort Kald. Da er vort Arbeide velſignet og ſkal hebde: „Du ſkal æde Frugten af dine Hænders Arbeide; ſalig er du, og det gaaer dig vel,“ Pſ. 128, 2. Saa vil det være dig vel ved dit Arbeide, det vil være dig let og vil lykkes. Gud vil være derhos, du vil have en god Samvittighed og være glad i Gud. Thi naar Hjertet er vel tilmode, ſaa bliver alt Arbeide let, ja der bliver en Gudſtjenefte derudaf, hvori ogſaa Gud har Behag. Thi det ſteer i hans Navn og i Troen, og ved Guds Ord og Bøn bliver alt Arbeide helliget og velſignet. Og har Gud beſtillet Tid nok, hvori vi ſkulle ſøge det Evige og Tidelige. Tiden har nu Gud ſmukt abſkilt, ſom vi ei ſkulle blande ſammen; thi ellers gaaer det i alle vore Handlinger imod Strømmen, og bliver da en Confuſion af vort Arbeide, og et babylonif Taarn, ſom vi aldrig vil kunne udføre. Amen.

Tittende Søndag efter Trinitatis.

Evangelium, Matth. 7, 15—24.

J anden Moseb. 8, 7. 2c. læse vi, at da den fjære og trofaste Gud vilde med store Undertegn udføre Israels Børn af Ægypten, og Moses og Aaron forkyndte Kong Pharao Guds Befaling bekræftende tillige saadan Guds Befaling med Mirakeltegn, da modstode de ægyptiske Koglere dem, hvilke ogsaa gjorde falske Tegn for Pharao, forvandlede ogsaa deres Stave til Slanger, forvandlede Vandet til Blod, og bragte tillige Frøer frem ved deres Besværgelse. Det havde nu et stort Skin for Ægypternes Dine, ligesom det skulde have været rette Mirakler, og ligesom disse Koglere ogsaa skulde have været Guds Mænd, sande Profheter og gudommelige Mirakelmænd. Men i Grunden var det intet andet end Djævels-Værk og idelt Bedragerie, hvorfor ogsaa Arons Stab opslugte deres Stave. Men ikke bestomindre blev Kong Pharao derover forstøttet i Vantro, saa at han ei troede Guds Ord og var lydig. Men endeligen kunde de ikke modstaae Guds Ord, Befaling og Magt, og de sande Profheter, men bleve overvundne, saa at de maatte sige og bekjende: Dette er Guds Fingerr, det er Guds Haand og Magt. Og saaledes beholdt Guds Ord Seieren, Koglerne bleve tilskamme og Pharao druknede i Havet med al sin Magt.

Denne Historie udlægger Apostelen Paulus 2 Tim. 3, 8., hvori han viser, at de ægyptiske Koglere Jannes og Jambres have antydnet og forebildet de falske Profheter og falske Apostle, som stedse have modsagt og modstræbet Christo, hans Lære og hellige Evangelium, hvilke ogsaa ville vedblive at modstaae Sandheden indtil Verdens Ende. Apostelen beskriver dem tillige med nogle Kjendetegn, sigende: „Der skal være Mennesker, som holde af sig selv, Pengegjerrighed, Overdaadige, Gormodige, Bespottere, Forældre ulydige, Utafnemmelige, Uhellige, Uforligelige, Bagtalere, Umaadelige, Umilde, som ikke elske det Gode, Forrædere, Fremfusende, Opblæste, som mere elske Vellyst end de elske Gud, som have Gudsfrugtigheds Skin, men nægte dens Kraft,” 2 Tim. 3, 2. 2c. For saadanne Karle advarer ogsaa Herren os i Dagens Evangelium, og afmaler dem næsten med samme Farver, med deres Gaarepels og Ulvehjerte, Lidsel- og Tornebuske, som hverken bærer Figen eller Druer. Derfor skulle vi see os for, at vi ikke ved deres falske Skin blive bedragne. Dette ville vi nu i Herrens Frygt høre i følgende tvende Hovedpunkter:

1. Vor kjære Herres Advarsel for de falske Propheter, hvilken Advarsel er rettet paa treende Stykker: 1) Paa det „Bogter eder,“ at man først skal lære vel at kjende den rene Lære, paa det man derefter kan prøve, hvad som er falsk. 2) At vi ei lade os bedrage af Faareklæderne, hvorunder Ulvekloen er forborgen. 3) At vi give Agt paa de ouden Frugter, som vore af deres Lære.

2. At vi skulle see vel til, at vor Gudsfrugt er Hyllerie, at vi ei føre Guds Navn i Munden og sige Herre! Herre! men med Gjerningen fornægte samme.

Den første Deel.

Dermed at Herren siger: „Bogter eder,“ fordrer han af os en særdeles Flid og Opmærksomhed, rører dermed vort Hjerte, Sind og Tankter, griber os i vort Gemt og formaner os, nøie at lægge Mærke til den Lære, som bliver os foredraget, og ved hvem det stæer. Herren veed vel, hvorledes vi besvære i aandelige Sager ere saa dørste, saa søvnige, saa sløvre, og hvorledes vi ei lade Guds hellige Ord være os saa magtpaaliggende, som vi skulde; derfor begriber dette Ord „Bogter eder,“ en Formaning i sig, til at lære Guds Ord vel at kjende; thi skal man vogte sig for falsk Lære, saa maa man først vide, hvad den rette, rene Lære er, og tager det pure Guds Ord ret nær til Hjerte. Dertil er Cathetismen forordnet som en Rettesnor, hvorefter I skulle prøve og bømme al Lære. Dertil hører, at man fra Ungdommen af lærer det guddommelige Ords Hovedsprog og daglig betragter dem; thi alle Troens Artikler og vor christelige Religion er indbegrebet i Hoved-Sprogene, ved hvilke ogsaa en Enfoldig kan gjendrive al falsk Lære. Guds Ord siger om Loven og vore Gjerninger, Ps. 130, 3.: „Herre! dersom du vil tage vare paa Misgjerninger, Herre! hvo kan da bestaae?“ Ps. 143, 2.: „Og gik ikke i Dom med din Tjener; thi Ingen, som lever, kan være retfærdig for dig.“ Ogsaa i Omvendelsens Stand siger Esaias 64, 5.: „Al vor Retfærdighed er som et besmittet Klæde.“ DeSaarsag er det falske Propheter, som sige, at vi kunne gjøre Loven Fyldest og blive retfærdig derved; thi og Paulus siger om sig selv i Rom. 7, 18.: „At ville, hænger ved mig, men at udrette det Gode, finder jeg ikke.“ — Guds Ord siger Coll. 2, 20. 21.: „Hvi besværes I med Befalinger, som de der leve i Verden? At du skal ikke røre det, ei heller smage det, ei heller tage derpaa: Hvilke Ting alle ere til Forkrænkelse, naar de bruges efter Menneftenes Bud og Lærdomme; hvilke have vel noget, hvorefter de kunne regnes for Visdom, i selvgjort Dykkelse og Ydmyghed.“ Derfor ere de falske Propheter, som gjøre saa

stor Synd af Menneſtebud og binde Saligheden dertil. — Guds Ord ſiger, Herren tjenes ei med Menneſtebud, Hoſ. 6, 6. Mich. 5, 7.; derfor ere de falſte Propheter, ſom ſøge Guds-tjenesten i ſaadanne Gjerninger, ſom Gud ikke har beſalet. — Tager for eder det første Stykke af eders Cathetismus, om Guds Lov. Hvorfor er den givet? 1) „Ved Loven kommer Syndens Erkjen- delse. Der er ikke Forſkiel: Thi de have Alle syndet, og dem fattes Guds Gæde,” Rom. 3, 20. 2c. Saaſom nu Loven gjør os til Syndere, ja forbygger os, ſaa vogter eder for dem, ſom ſige, at vi formedelſt Lovens Gjerninger og vor Fortjeneste blive retfærdige for Gud. Vogter eder for dem, ſom ſige, at vi med vore Gjerninger kunde opfylde og holde Loven; thi derſom vi kunde gjøre det, ſaa vare vi ingen Syndere, behøvede ei heller nogen Vildler, nogen Forløſer eller nogen Naade. Selv de Aller- helligſte kunne ei gjøre Loven Fyldeſt; thi al deres Retfærdighed er ſom et beſmittet Klæde. Derfor maa alle Hellige bede om Syndernes Forladelse. 2) Saa er ogſaa Loven givet derfor, paa det den ſkulde være en ſmuk Retteſnor for vort Chriſtelige Levnet, og vi ſkulde vide, hvad for gode Gjerninger vi ſkulde gjøre, ſom behage Gud, nemlig dem, ſom Gud ſelv har beſalet: Kjærlighed, Barmhertighed, Ydmyghed, Mich. 6, 8. Vogter eder derfor for dem, ſom beſvære Samvittighederne med Menneſtebud, med Løfter, med Valfarter, med særdeles Ceremonier, med Forbud af Spiſe o. ſ. m. og binde Saligheden dertil. Derom ſiger Herren Matth. 15, 9.: „De byrte mig forgjæves, idet de lære ſaadanne Lærdomme, ſom ere Menneſtebud.“ — Tag for dig den hellige Chriſtelige Troe. Den første Artikel lærer dig, hvorledes du ſkal ſætte dit Hjertes Tillid ganſke og aldeles paa Gud, din kjære Fader, og troe viſt, at han er i Chriſto Jeſu din kjære Fader, og at du, ſom hans kjære Barn, er i Naade hos ham. Vogt dig deſaarsag for dem, ſom ſige, intet Menneſte kan vide, om han er i Guds Naade, og at Enhver maa tvivle om ſin Salighed. Modſtig ſaadant, og ſtig: Min Chriſtelige Troe lærer mig ikke at tvivle, men faſt at troe, Gud har ſagt, han er min Fader, Gud har ſagt, hans Naade er over alle dem, ſom frygte ham. Ebr. 11, 1.: „Troen er en faſt Overbeviſning.“ Rom. 8, 38. 2c.: „Jeg er viſ paa, at hverken Død, ei heller Liv 2c. ſkal kunne ſtille os fra den Guds Kjærlighed, ſom er i Chriſto Jeſu vor Herre.“ Derfor er de falſte Propheter, ſom lære, at man ſkal tvivle paa Guds Naade. Du veed, at Gud er almægtig, (Jer. 32, 17. 27. Luc. 1, 37.), „ſom kan gjøre over alle Ting, langt overflødiger end de Ting, ſom vi bede eller forſtaa.“ Vogt dig for dem, ſom nu diſpu- tere, at der ere mange Ting Gud umulige, hvilke opregne nogle

Exempler herpaa, hvoriblandt ogsaa dette, at Gud ei formaaer, at et naturligt Begeme kan være paa mere end eet Sted. Denne Bespottelse idrage de vel en Faareklædning og overstrygge vel samme en Stjøn Farve; men man smykke det, som man vil, saa er det dog en ugubelig Tale, som en Troende billig skal sige.

Den anden Artikel lærer dig, at Christus er din Frelser, din Midler, din Frelser, din Saliggjører: Vøgt dig, at du ei søger nogen anden Midler udenfor Christo, 1 Tim. 2, 5.: „Ei der er een Gud, og een Midler imellem Gud og Menneskene, nemlig det Menneske Christus Jesus, som gav sig selv til en Gjenløsfelses Betaling for Alle.“ Han er alene Midler, som har givet sit Liv for os. Petrus, Paulus og alle andre Helgene, have ikke givet deres Liv for os; derfor ere de heller ikke vore Midlere. — Du veed, at Christus i sin hellige Lydighed og Fortjeneste er alene vore Synders Fyldestgjørelse og Betaling (Rom. 3, 19.): Vøgt dig for dem, som lære dig, at søge Fyldestgjørelse i dine Gjerninger. — Du veed, at vor Retfærdighed bestaaer alene i Christi Fortjeneste (2 Cor. 1, 30.): Vøgt dig for dem, som tilskrive menneskelig Fortjeneste Retfærdigheden. — Du veed, at Christi Fyldestgjørelse og Betaling er steet for den ganste Verdens Synder, ligesom det i Joh. 2, 2. hedder: „Og den samme er Freligelse for vore Synder; dog ikke alene for vore Synder; men ogsaa for den ganste Verdens.“ Vøgt dig derfor for dem, som sige, at Christus er ikke dødt for alle Mennesker, men kun for de Udvalgte. — Du veed, at Gud vil, at alle Mennesker skulle blive salige, og at Gud ikke vil, at Noget skal fortabes, men at Enhver omvender sig og lever, (1 Tim. 2, 4. 2 Petr. 3, 9. Ezech. 18, 33.): Vøgt dig for dem, som sige, at Gud har i sit hemmelige Raad forordnet den største Deel af Menneskene til Fordømmelse, vil heller ikke, at de skulle omvende sig. Men Gud har i sit hellige Evangelium aabenbaret os sit Raad, at Verden er ved Christum bleven forsonet, og nu er det aabenbarede Guds Raad ei modstridende Guds hemmelige Raad.

Den tredje Artikel lærer dig, at den Helligaand som en evig, sand Gud formedelst Guds Ord oplyser, helliger, fornyer dig og virker nye, aandelige Livskræfter i dig, hvorved du bliver omvendt og troende. Altsaa er vor Omvendelse et puurt Guds Raades Værk, efterdi vi vare døde i Synden, og alene i og ved Christum kunne atter blive aandelig levende (Eph. 2, 5.): Vøgt dig derfor for dem, som tilskrive menneskelig Formue og Kræfter Omvendelsen. Vor Omvendelse og Salighed, dens Begyndelse, Middel og Ende er Guds blotte Raade, som virker i

os haade at ville og at fuldføre efter sit Velbehag. Guds Ord lærer os, at uden den Helligaands Virken kan Ingen erkjende eller bekjende Christum, ei heller erlange den nye Fødsel. 1 Cor. 12, 3.: „Ingen kan kalde Jesum en Herre, uden ved den Helligaand,“ det vil sige, sin Herre, Forløser og Saliggjører. Desaaarsag ere de falske Propheter, som tilskrive deres egen naturlige Villie og Kræfter deres Omvendelse. „Herre! læg mig, saa læges jeg,“ Jer. 17, 14.

Den tredie Artikel lærer dig, at der er en hellig christelig Kirke, hvis Grund er Christus, ligesom St. Paulus siger 1 Cor. 3, 11.: „Ingen kan lægge en anden Grundvold, end den, som lagt er, som er Jesus Christus.“ Item: „Christus er et Hoved over Alting for Menigheden,“ Eph. 1, 22.: „Vogt dig for dem, som sige, at Kirken er bygget paa Petrus og paa Paven, og at han er ogsaa Kirkens Hoved; Kirkens Hoved maa ogsaa være sit aandelige Legems og alle sine Lemmers Hylbe, og maa virke alle christelige Gaver i sine Lemmer. Det kan Paven ikke gjøre; derfor er han heller ikke Kirkens Hoved. Hvilke og sige, at det er den rette Kirke, som troer, hvad Paven troer, da dog de ere alene den hellige christelige Kirke, som hører Guds Ord, Joh. 10, 27.: „Mine Faar høre min Røst.“ Joh. 8, 31.: „Dersom I blive i mine Ord, ere I sandelig mine Disciple.“ Joh. 17, 17.: „Hellige dem i din Sandhed.“ Guds Ord siger Es. 28, 16.: „See, jeg lægger til Grundvold i Zion en Steen, en prøvet Steen.“ Desaaarsag ere de falske Propheter, som sige, at Kirken er bygget paa Petrus; thi Guds Ord siger, at det er Guds Kirke, som har Guds Ord, Es. 51, 16.: „Jeg lagde mine Ord i din Mund.“ Derfor ere de falske Propheter, som paa Menestelsætninger binde Kirken til et vist, synligt Hoved og Steb. Vi troe i den tredie Artikel Syndernes Forladelse, og det alle Synders, ligesom det hedder i 1 Joh. 1, 7.: „Jesu Christi, Guds Søns, Blod renser os af al Synd.“ Col. 1, 14.: „I hvilken vi have Forløsning formedelst hans Blod, nemlig Syndernes Forladelse.“ Guds Ord siger, at Christi Blod renser os af alle vore Synder; derfor er det en falsk Være, at vi i Skjærtilben skulde endnu blive rensede; thi efter Døden er intet at vente uden Dommen. Vogt dig for dem, som sige, at man i Rom maa af Paven købe Afslad for Penge, og formedelst Fasten, Beden, Almisse, Messer og Balfarter, ja formedelst de hellige Munkes og Nonners Fortjeneste kunne erlange Syndernes Forladelse, eller selv forsoner sine Synder; saa og, at de Synder, som her ei blive udfønde, maa blive udfønet i Skjærtilben, da dog Christus, vor Herre, har noksom lidt for alle og enhver Synd. Vogt dig ogsaa for dem, som ville fratage den

menneftelige Natur i Christo, og Christi Blod guddommelig Kraft og Egenftab, da dog Skriften figer: „Jesu Christi Blod renser os af al Synd, og i Ap. Gjer. 20, 28. hedder det, at Gud forhvervede fig en Menighed formedelst fit eget Blod.

Tag det tredje Stykke af den hellige Cathetismus for dig, Herrens Bøn. Du veed, hvem du skal paafalde, nemlig Faderen, i Aand og Sandhed og i Jesu Christi Navn. Vogt dig for dem, som lære at paafalde de afdøde Helgene, Jomfru Maria og de hellige Engle, ligesom Papisterne i deres Litanie paafalde alle Guds Helgene og alle Engle i Himmelen. Vogt dig og for dem, som lære, at man skal ikke tilbede Christum efter hans Manddom, men alene efter hans Guddom, da dog alle Engle tilbede ham i Himmelen hos Guds høire Haand i hans ophøiede Manddom, Ebr. 1, 6. og Lammet, som er slagtet, er givet al Vre, Ab. 5, 9. Vogt dig for dem, som ville fradømme din Herre Christo Alvidenheden efter hans menneftelige Natur. Thi derfor er han bleven vor Broder, at han maatte vide vort Hjertes Nød og Elendighed, og have Medlidenhed med os; efterdi han er forsøgt i alle Ting, ligesom vi, saa kan han og erkjende os, Ebr. 4, 15. Derfor har og Gud bestillet ham som en Hjertekjender til Dommer over Levende og Døde. Joh. 5, 27.: „Faderen haver givet ham Magt, ogsaa at holde Dom, saavidt han er Menneftens Søn.“ Om Paafaldelsen figer Guds Ord: „De sande Tilbedere skal tilbede Faderen i Aand og Sandhed.“ Og i Joh. 4, 23. hedder det: „Hvadsomhelst I bede Faderen om i mit Navn, skal han give eder.“ Derfor ere de falske Propheter og falske Lærere, som lære at paafalde de Hellige eller Englene. I Ab. 5, 8. 9. læse vi, at alle Guds Helgene tilbede det slagtede Lam. Saa er og de falske Propheter og falske Lærere, som sige, at man skal ikke tilbede Christum efter begge Naturer; „thi i ham boer al Guddommens Fylde legemligen,“ Col. 2, 9. Derfor er det falsk Lære, naar man fradømmer Christo Alvidenheden efter hans Manddom; thi han er efter sin Manddom fuldkommelig salvet med alle Aandens Gaver.

Tag for dig den hellige Daab. St. Paulus figer i Tit. 3, 5., at Daaben er „Tjensføbelsens Bad og den Helligaands Fornyelse.“ Og Gal. 3, 27. figer han: „Saa Mange, som ere døbte til Christum, have isørt Christum.“ Rom. 6, 3.: „Vide I ikke, at vi, saa mange, som ere døbte i Christum Jesum, ere døbte i hans Død?“ Og i 1 Petr. 3, 21. hedder det: „Daaben er en god Samvittigheds Pagt med Gud.“ Vogt dig for dem, som sige, Daaben er ei nødvendig til Salighed, virker heller ikke Tjensføbelsen, men er kun et Tegn paa samme; hvillke

og sige, at af hellige Forældre sødes hellige Børn. David berimod siger Ps. 51, 7.: „See, jeg er født i Misgjerning; og min Moder haver undfanget mig i Synd.“ Og vor Kjære Herre selv siger: „Uden Rogen blive født af Vand og Aand, kan han ikke indkomme i Guds Rige,“ Joh. 3, 5.

Du veed, hvad din Herre og Forløser siger i den hellige Nadvere: „Tager hen og æder, det er mit Legeme; drikker, det er mit Blod.“ Han byder dig med din Mund at æde hans Legeme, med din Mund at drikke hans Blod; derfor har han beselet sit Legems og Blods mundtlige Uden og Drikken. Vogt dig for dem, som fornægte Saadant og sige, at Herrens Legeme og Blod er ikke nærværende i Nadveren, men at samme kun er et Tegn og Betydning paa hans fraværende Legeme og Blod, hvilket er imod det klare, tydelige Guds Ord. Din Herre og Forløser siger, at hans Nadvere skal være dig en Jhuommelse af hans Død: Vogt dig da for dem, som sige, at der er et Offer for de Levende og Døde, hvilket dog kan omstødes med det ene Sprog hos Ebr. 10, 14. 18.: „Thi med eet Offer“ — forstaae Christi Legemes Offer paa Korset — „haver han fuldkommet stedsse dem, som helliggjøres. Men hvor de Sammes Forlæbelse er, der behøves ikke mere Offer for Synden.“ See, det er nu det „Vogter eder.“ Lad nu Modstanderne ogsaa frembringe et klart Sprog af Skriften, til at befæste deres Menneſte-Lant; men det lade de vel være.

Om Faareklæderne.

Vogt dig nu og lad ikke Faareklædningen befrage dig. Den er nu 1) stort udvortes Skin og Anseelse. Saalebes have Paven og Biskopperne et stort Skin og en stor Anseelse for Verden. Det er deres Faareklædning. Anseelsen vil ei gjøre dig salig. Gud, hans Propheter og Apostler have jo en endnu større Anseelse. 2) Foregive de stor Hellighed, ligesom Munkene og Jesuiterne, men ere dog indvortes rivende Ulve. Din Herre Kristus er jo helligere, den Allerhelligste. 3) Ansøre de ogsaa Skriften, men i en uret Forstand. Satan bruger ogsaa Skriften (Matth. 4, 5.); men han forvender den og forestiller sig i en Lysets Engels Skikkelse, 2 Cor. 11, 14. 4) Foregive de stor Kunst og Duelighed. Kristus er den evige Wijsdom, Sandheden, Veien og Livet (Joh. 14, 6.); han vil ei forsøre dig. 5) Have de stort Tilhæng, Luc. 12, 23.: „Frygt ikke, du lille Hjord!“ 6) Successionen: Vor Troe (sige de) har taget sin Begyndelse i Paradiset, og er formdelst Patriarkerne, Propheternes og Apostlernes Succession og ordentlige Efterfølgelse, saa og ved den hellige Skrifts underbare Opholdelse forplantet

til os. Det er nu alt en glinsende Faareklædning, men som vi imødeholde Guds rene, klare og tydelige Ord, tilligemed Troens Succession og Enighed. Thi hverken Adam eller Abraham, hverken David eller Samuel, hverken Esaias eller nogen af Profeterne og Apostlerne have havt en anden Troe, end som vi have modtaget af deres Mund, ja af Christi Mund. Hvad var det for en Faarepels, da Folkene sagde til Jeremias Cap. 44, 17.: „Men vi vil jo gjøre alt det Ord, som er udgaaen af vor Mund, at gjøre Røgelse for Himmels Dronning, og udøse Drik=Offer for hende, saasom vi have gjort, vi og vore Fædre, vore Konger og vore Fyrster?“ Hvilken en anseelig Faarepels iltædte ei Kong Zeroboam sin falske Gudsstjeneste, da han oprettebe de gyldne Kalve just i Bethel, hvor Patriarken Jacob havde seet Himmelsstigen (1 Kong. 12, 28. 2c.), hvor han havde sagt: „Her er Guds Huus og Himmels Port,“ 1 Mos. 28, 17. See, hvilken en Faarepels!

Om Frugterne.

Al falsk Være vil du ei have nogen sand Omvendelse, Guds Frygt, Troe, Kjærlighed, Haab, Taalmodighed, Bøn, Sagtmodighed, Ydmyghed og tilsidst ingen sand bestandig Trøst. Hvad for Trøst giver vel den papistiske Væres Torn- og Tidsel-Bust om egen Fyldestgjørelse for Synden, og at man skal tvivle om Guds Naade? Hvad for Trøst giver den calvinistiske Tornebust om Naadevalget, og at Christus ikke er død for alle Menneſter?

Den anden Deel.

Ligesom du nu tilforn har af det første Stykke lært at kjende de falske Profeter paa deres Være, paa deres Faareklædning og paa deres Frugter, saa lær nu ogsaa at erkjende dig selv, om du er en sand eller falsk Christen; thi det er ikke nok, at du har den rene Være og kan adskille den fra den falske; men du maa ogsaa leve christelig derefter, ellers vil de ei hjælpe dig. Men det er nu en sand Christens Kjendetegn:

1. Hvert godt Træ bærer gode Frugter: Det er den første Prøve og Regel. Her prøve nu Enhver sig selv, hvad for Frugter han bærer. Bærer du ikke gode Frugter, saa er du intet godt Træ og ei plantet af Gud, selv om du tusinde Gange havde den rene Være og hørte Guds Ord.

2. Et godt Træ kan ikke bære onde Frugter, nemlig Kjødets Gjæringer, hvorom meldes Gal. 5, 19. 2c. Og i Joh. 3, 10. hedder det: „Derudi ere Guds Børn og Djævelens Børn aabenbare.“

3. Hvert Træ, som ikke bærer god Frugt, afhugges og kastes i Ilden. Det er et stræffeligt Ord. Mange Menneſter ville være gode Chriſtne, og mene, det ſkal ei ſtade dem, om de i deres Hjerter ere fulde af Had, Rid, Hoffærdighed og Gjerrighed, fulde af Bagtalelſe og Beſpottelſe. Hører du her, at du hører til Ilden; thi du bærer ikke gode Frugter.

4. Ikke Enhver, ſom ſiger til mig: Herre! Herre! ſkal indgaae i Himmeriges Rige. Det udvortes ſkin, Hykleri og Misbrug af det guddommelige Ord og Navn vil ei hjælpe dig, Gud vil have Hjertets Omvendelſe og Forandring, at du blive et nyt Creatur i Chriſto og gjør Guds Villie. 1) Vil Gud, at du ſkal gjøre Omvendelſe, Ezech. 33, 11. og Ef. 1, 16. 2) At du ſkal troe paa hans kjære Søn, Joh. 6, 40.: „Det er hans Villie, ſom mig udsendte, at hver den, ſom ſeer Sønnen, og troer paa ham, ſkal have et evigt Liv.“ 3) Er det Guds Villie, at du ſkal gjøre Omvendelſens værdige Frugter, og føre et chriſteligt, gubeligt Levnet. „Jeg haver Villie til Miſkundhed og ikke til Offer,“ Matth. 9, 13. 4) Vil Gud, at du ſkal tage dit Kors paa dig, efterfølge Chriſtum, og ei lade dig afvende fra Gud og den ſande Troe ved denne Verdens Rigdom, Ære, Gunſt eller Ugunſt, men heller bære dit Kors. „Hvo, ſom bliver troe indtil Enden, han ſkal blive ſalig.“

5. Der ſkal mange ſige til mig paa hiin Dag: Herre! Herre! have vi ikke propheteret ved dit Navn? o. ſ. v. Al, ſtore Gaver hjælpe ikke for Guds Dom, hvad enten det er at prophetere eller at gjøre Mirakler, uden ſand hjertelig Omvendelſe, uden den ſaliggjørende Troe og Troens Frugter, hjertelig Kjærlighed, Sagtmødighed og Ydmyghed. Store Gaver gjøre ei ſalig, Gud vil have et nyt, omvendt Hjerte og Creatur; Gaverne gjøre Ingen bedre for Gud, Gud fordrer Hjertet. Jer. 9, 23. 24.: „Saa ſagde Herren: en Viis roſe ſig ikke af ſin Wiſdom, og en Stærk roſe ſig ikke af ſin Styrke; en Rig roſe ſig ikke af ſin Rigdom: Men hvo ſom vil roſe ſig, roſe ſig af dette, at han forſtaaer og kjender mig, at jeg er Herren, ſom gjør Miſkundhed, Ret og Retfærdighed paa Jorden; thi diſſe Ting behage mig, ſiger Herren.“

Vi ville ſlutte med den 1ſte Pſalme: „Salig er den Mand, ſom ikke vandrer i de Ugubeliges Raad; ei heller ſtaaer paa Syndereſ Vej, ei heller ſidder i Spottereſ Sæde: Men hvis Lyſt er til Herrens Lov; og ſom grunde paa hans Lov Dag og Nat. Thi han ſkal være ſom et Træ, der er plantet hos Vandbække; ſom giver ſin Frugt i ſin Tid, og hvoraf ikke et Blad affalder, og alt, hvad han gjør, ſkal han faae Lykke til. Saaledes ere de Ugubelige ikke; men ligesom Åvnen, der Veiret

bortdriver. Derfor skal de Ugudelige bestaae ikke i Dommen; ei heller Syndere i de Retsfærdiges Menighed. Thi Herren kjender de Retsfærdiges Bei; men de Ugudeliges Bei skal for-
gaae." Amen.

Niende Søndag efter Trinitatis.

Evangelium, Luc. 16, 1—10.

Ligesom et Menneſte, der ſoer udenlands, kaldte ſine egne Tjenere, og overantvorbde dem ſit Gods; og ſik ſem Centner, men en Anden to, men en Anden eet, hver efter ſin Formue: og han drog ſtrax udenlands. Da gik den bort, ſom havde annammet ſem Centner, og kjøbſlog med dem, og vandt andre ſem Centner. Ligesaa og den, ſom havde annammet de to Centner, han vandt andre to. Men den, ſom havde annammet det ene, gik bort, og grov i Jorden, og ſkjulte ſin Herres Penninge. Men en lang Tid derefter kom diſſe Tjeneres Herre, og holdt Regnſkab med dem. Da gik den frem, ſom havde annammet ſem Centner, og frembragte andre ſem Centner, og ſagde: Herre, du overantvorbde mig ſem Centner; ſee, jeg haver vundet ſem andre Centner med dem. Men hans Herre ſagde til ham: vel, du gode og troe Tjener! du haver været troe over det Lidet, jeg vil ſætte dig over Meget; gik ind til din Herres Glæde. Da gik og den frem, ſom havde annammet to Centner, og ſagde: Herre, du overantvorbde mig to Centner; ſee, jeg haver vundet to andre Centner med dem. Hans Herre ſagde til ham: vel, du gode og troe Tjener! du haver været troe over Lidet, jeg vil ſætte dig over Meget; gik ind i din Herres Glæde. Men den traadte og frem, ſom havde annammet et Centner, og ſagde: Herre, jeg kjendte dig, at du er et haarbt Menneſte, ſom høſter, der du ikke ſaaede, og ſamler, der du ikke ſpredte. Og ei frygtede, og gik bort, og ſkjulte dit Centner i Jorden; ſee, der haver du Dit. Men hans Herre ſvarede og ſagde til ham: du onde og lade Tjener! du vidſte, at jeg høſter, der jeg ikke ſaaede, og ſamler, der jeg ikke ſpredte: Derfor burde dig, at have overantvorbet Bøxelerere mine Penninge; og naar jeg havde kommet, da havde jeg ſaaet Mit igjen med Alger. Tager derfor det Centner fra ham, og giver den det, ſom haver ti Centner. Thi hvo, ſom haver, ham ſkal gives, og han ſkal have til Overflod; men hvo, ſom ikke haver, ham ſkal og fratages, det han haver. Og kaſter den unyttige Tjener ud i det yderſte Mørke: der ſkal være Graad og Tænders Gnibſel.

I denne Bignelse, som er bestreven hos Matth. 25, 14. 2c., er afmalet og bestreven alle Menneſter i deres Stand og Kalb, i hvilket Enhver ſkal forholde ſig ſaaledeſ, at han kan tjene Mange, og Mange nyde Godt af ham. Thi at Gud udbeler ſaa mangehaande Gaver, det ſteer alt, for dermed at tjene andre Menneſter; thi et Menneſte ſkal ei være anderledes, end ſom et frugtbart Træ, hvis Frugter Mange nyde Godt af. De ere uſalige Folk, ſom ere ſaadanne ufrugtbare Træer, hvoraf Ingen kan nyde noget Godt. Ethvert Menneſte ſkalønſte, at han kunde være ſom en Haand for den kjære Gud, hvorved han kunde uddele Guds Goder og Gaver. De nu, ſom bruge deres Gaver ſaaledeſ, at de ere deres Herre troe, af hvem de have modtaget ſamme, hvilket althaa ere mange Menneſter til Nytte, dem vil Gud formere ſin Beſignelſe, Naade og Gaver, og rigeligen belønne deres troe Tjeneste ſaavel i dette, ſom i hiint Liv. Saa vil det da hedde, at have aagret og vundet for Herren, og vil man da finde igjen alt det Gode, ſom man her har gjort. Det vil da alt aabenbares, ſelv om det ei har været meer, end en Drif toldt Vand, givet af et godt Hjerte; thi alt, hvad ſom kommer af Kjærligheden, det kommer af Gud ſelv, og kan ei blive forglemmt eller forloren. Da vil man ſaae at ſee, at det ei er ſteet Menneſtene, men Gud ſelv.

Men de, ſom ikke gjøre det, men bruge deres Goder og Gaver alene for ſig ſelv, uden at nytte Nogen dermed, dem ſkal fratages, hvad de have; thi hvo, ſom ei tjener Nogen med ſine Gaver, den er ikke værd, at han ſkal have dem, hvorfor de og blive ham fratagne og givet dem, ſom bruge dem ret og ſom kan tjene mange dermed. Thi ligesom et Lys udſluffes, naar det bliver ſat under en Skjeppe, ſaaledeſ maa og det Lys, ſom ei vil lyſe for Nogen eller tjene Nogen, udſluffes, og maa blive Mørke deraf: „Vader derfor eders Lys ſkinne for Menneſtene,“ Matth. 5, 16.

Og ligesom et godt Træ, hvoraf Mange æde, bliver vel bevaret og trives, ſaaledeſ er det ogſaa med et nyttigt og Kjærlighedsfuldt Menneſte. De Andre ſkulde blive ſtraffede med den evige Forbandeſe og Fordømmelſe. Hvo ſom ei nytter Nogen, den er underkaſtet Forbandeſen, ligesom hiint Figentræ, Matth. 21, 19. Deſaarsag maa de være uſalige Folk, ſom ei tjene Nogen, ja ſom vel og gjøre andre Menneſter Stabe; hvor de ſkulde give, der tage de; hvor de ſkulde lære og trøſte, der bedrøve de; hvor de ſkulde rebbe, der plage de; hvor de ſkulde have Medlidbenhed, der glæde de ſig.

Ogſaa Dagens Evangelium taler om ſaadan utroe Tjener og uretſærdig Huuſhold, ſom forødte ſin Herres Guds, og ſom

tilsidst, da han bliver forðret til Regnskab, griber til flette Midler, for at behjælpe sig, bliver en Tyv, hvorpaa da og følger Tyvs Løn. Thi omendstjænt Herren prisede den uretsfærdige Husholders Snildhed, saa stødte det ei for hans Skyld, men for dermed at formane Ufsæts Børn, at de med ligesaa megen Klogskab skulde tragte efter de evige Boliger.

Vi ville derfor nu høre dette Evangelium og fatte det i tvende Hovedpunkter: 1. At vi skulde retteligen bruge de Goder, som Gud har betroet Enhver iblandt os til Legem og Sjæl, Guds og Vre, til Guds Vre og til Næstens Gavn, og det for fire Aarsagers Skyld. 2. Hvorledes man med timelige Goder og Gaver skal gjøre sig Venner i Himmelen, hvilke paa hiin Dag kunde annamme os med Glæde og give os et godt Vidnesbyrd.

Den Herre Jesus være med sin Helligaand hos os, Amen.

Den første Deel.

Den rige Mand, om hvem Herren her taler, er den almægtige Gud, hvis Rigdom er uendelig og evig, og ubegribelig af alle Menneskers og Englers Tanter; sin Naades evige Rigdom har han opholdt i sin kjære Søn, den timelige Rigdoms Skat i Skabelfen.

For nu at vise os, hvor rig og mægtig han er, saa har han igjennem den synlige, store, vide Verden, saa vidt som Himmelen gaaer, aabenbaret sin Rigdom, af sin usynlige Skat frembragt samme og gjort Jorden, Bjergene og Havet fuld af sine Goder, Ps. 124, 24.: „Jorden er fuld af dine Eiendomme.“ Naar han oplader dette sit Skatkammer, saa er der mere Rigdom deri, end alle Mennesker og Creature trænge til; thi den gudommelige Velsignelses Brønd er uudtømmelig, den fortørres ikke, og det evige Ord, da Gud sagde: „Bliv“ (1 Mos. 1, 3.), er en Opholder, Ernærer og Formerer af alle Creature, og en evig, uforgjængelig Kilde til al Velsignelse.

Derfor er det en stor Daarstab, at man siger: Nu er Verden for fuld, derfor bliver Alt for lidet. Nei! men Verden er for ond, den store Ondskab tilstopper Guds Godheds Brønd, ligesom Ps. 107, 34. beridner, at et frugtbart Land ei bærer noget for deres Ondstabs Skyld, som boe derudi. Gud vil have Jorderne fyldt med Mennesker, ligesom han sagde til Abam: „Vorder frugtbare og mangfoldige, og fylder Jorden“ (1 Mos. 1, 28.), og mange Mennesker er Guds Velsignelse og Guds Herlighed, ligesom en folkerig, mægtig Konges. I Kong Salomons Tid har dog det jødiske Folk været mangfoldig som Havets Sand, i det lille Land, og have dog alle havt nok. Nu, hvor stor ogsaa

den ganste Verdens Rigdom er, saa er den dog intet imod den usynlige, evige Guds Rigdom, men ligesom et Støvgrand, som flyver i Luften, ligesom en Draabe Vand i Regn; desaaarsag skulle vi af denne synlige Rigdom erkjende Guds evige Rigdom. Og efterdi han er en saadan riig Herre, saa har det behaget ham, at have mange Tjenere, hvem han kunde meddele sine Goder; det er Engle og Mennesker. Englene besidde usynlige Goder; Menneskens Børn er af Gud givet Jorden, og naar de troe paa Guds Søn og bruge Jorden ret, saa vil han ogsaa give dem Himmelen, og sige: „Vel, du gode og troe Tjener! du haver været troe over Lidet, jeg vil sætte dig over Meget; gaa ind til din Herres Glæde.“ Brug derfor retteligen Guds Goder.

Den anden Aarsag, hvorfor vi skulle rettelig bruge Guds Goder og Gaver, er, at Gud har medbeelt os dem, ei af Fortjeneste og efter vor Værdighed, men af Naade, 1 Cor. 4, 7.: „Hvad har du, o Menneske! som du ikke har annammet?“ Og hvad siger Jacob? „Jeg er ringere end alle de Mistundheder, og end al den Trosfasthed, som du haver gjort imod din Tjener,“ 1 Mos. 32, 10. Og hos Hos. 2, 8. 9. siger Herren, at Gulb, Sølvs, Most, Olie og Uld er hans. Ps. 95, 4.: „I hans Haand er det, man kan opsjøge i Jorden; og de høieste Bjerge høre ham til.“ Men den rige Gud uddeler og sine Goder efter sit Velbehag, dog saa visse, at eet Menneske steds trænger til det andet. — En giver han Viisdom og Forstand meer end en anden, og denne Guds Viisdom uddeler sig, ligesom et Træ, i tre Grene, i guddommelig, verbsslig og naturlig Viisdom: Den guddommelige Viisdom kaldes Theologia, den verbsslige Politica, den naturlige Physica & Philosophia; og har Gud ordnet det saa viseligen, at den ene steds trænger til den anden. — En Anden giver Gud Rigdom af Penge og Gods, og om han end er nok saa rig, saa trænger han dog til en anden. Vor kjære Herre Gud har derfor ei givet En Alt, men uddelt sine Goder saaledes, at eet Menneske steds trænger til det andet, og har saaledes forbundet og sammenknyttet Menneskene med gjensidig Kjærlighed og Tjeneste. — En Trede giver han Anseelse, Frygt, Tapperhed, Retfærdighed, Veltalenhed, Naad og lykkelig Udgang af alle hans Foretagelser, ligesom Joseph. En saadan Mand tiltrænger ofte den Rige, som har Penge og Gods; thi omendstjont Pharao var rig, saa behøvede han dog Joseph; thi et forstandigt, viist Hjerte er et stort Gode i et Land og i en Stad. Penge og Gods kan man vinde og erhverve; men et viist Hjerte og en lykkelig Udgang kan man ei kjøbe med Penge. — Atter en Anden giver Gud et sundt, stærkt Legeme, hvis Tjeneste den Vis og Rige trænge til; men alle disse pryder nu den ædle Dyd,

som kaldes Herrens Frygt, og som er et ædelt Gode og en Guds Gave. Guds frygt smykker alle Guds Gaver og Goder. En Rig er stor i Verden, ogsaa en Viis; men den, som frygter Herren, er endnu større. En Viis uden Guds frygt er en listig Slange, som dør ved sin egen Gift, ligesom Achitophel. En Rig uden Guds frygt er en Tyran, og en Stærk uden Guds frygt er en trodsig Bespotter.

Efterdi vi nu vide, at vi ere alle den rige Herres Tjenere, og Huusholdere over hans Goder, saa er det ogsaa billigt, at vi frygte vor Herre, og med Frygt bruge hans Goder. „Er jeg Fader, siger Gud hos Mal. 1, 6., „hvor er min Vre? Er jeg Herre, hvor er min Frygt?“ Den Tjener har jo en god Tjeneste, som i sin Herre ikke alene har en Herre, men ogsaa en Fader. Hvorfor tjene vi dog vor kjære Herre og Fader med saadan Utrofast?

Den tredje Marsag, hvorfor vi rettelig skulle bruge Guds Goder, er, at vi ei maa blive besørte, som dem, der forøbe hans Gode, at ei et ondt Skrig maa blive hørt om os i Himmelen, ligesom der staaer skrevet 1 Mos. 18, 20.: „Det Skrig af Sodom og Gomorra er stort.“ Enhver Guds Tjener erindre sig nu sin troe Tjeneste og Huusholdning over Guds Goder, og forøbe ei sin Herres Gode, det er, sin Sjæl, sit Legeme, sin Rigdom, sit Embeds og Kalds Goder. Men da forøder han samme, naar han ikke bruger dem efter Guds Villie og Bud, men efter sin egen Villie, Affecter og Lyster, uden al Guds frygt og Ydmyghed; thi naar et Menneſte holder det modtagne Gode for sit Eget, og handler dermed som med sin Eiendom, og ei som med Guds Goder, saa forøder han sin Herres Gode. Det gjorde Satan, som gjorde det af Gud modtagne Gode til sit Eget, brugte det ei som Guds, men som sit eget Gode, uden al Guds frygt og Ydmyghed; da kaldt han og saae, at han var intet, og at Alt, hvad han havde og var, var Guds og ikke hans; thi han forlorege det. Hvad man nu kan miste, og hvad Gud atter kan tage igjen, det er jo ei Ens eget; hvad du maa give Gud igjen, og hvad du maa aflægge Regnskab for, det er jo ikke dit eget; hvad man heller ikke kan tage med sig i Døden, det er heller ikke Ens eget, men et fremmed Gode. Ps. 49, 18.: „Han skal slet Intet tage med sig, naar han dør; hans Herlighed skal ikke fare ned efter ham.“ Efterdi du da maa give Gud dit Legeme og Sjæl, ja dit Liv tilbage, maa ogsaa aflægge Regnskab derfor, saa er det jo ikke dit eget; hvad har du da? Intet er dit, og du selv er ikke din, men Guds, hvorfor bruger du da efter din egen Villie det, som ikke er dit? 1 Cor. 6, 19.: „I ere ikke eders egne; thi I ere dyrekjøbte.“

See, saaledes gjorde Adam; han brugte ikke Guds Goder som Guds, men som sit eget, forlod Herrens Frygt, hvilket var hans Fald, hvorved han og tabte alt, hvad han havde, dertil og Paradiset. Da saa han, hvem han var, og at intet var hans, saa, at han var nøgen og blottet og ei havde saa meget, at han kunde bedække sit nøgne Legeme; Gud maatte selv gjøre ham Klæder og iføre ham samme. Og det er ogsaa nutildags Menneftenes Fald, at de blive til utroie Tjenere for Gud, derfor at de ikke bruge deres Legems, Sjæls, Embeds og Rigdoms Goder som Guds Goder, men som deres egne efter deres egne Laster og Villie. Egenvillie brænder i Helvede; dersom ingen Egenvillie var, men idel Guds Villie i os, saa vilde intet Mennefte komme i Helvede. Egenvillie er Ulydighed, og Ulydighed var Adams Fald; derfor steer endnu hver Dag Adams Fald, og hver Dag blive endnu Folt udstødte af Paradiset og forbandede ligesom Adam; Forbandelsen gaaer endnu steds for sig.

Derfor see den kjære Ørigthed til, om de bruge sit Embede som Guds Gode og ei efter egne Affecter; Ørigheben er Guds Tjenerinde. En Prædikanter see til, hvorledes han fører sit Embede, ei egne Affecter. Huusfædre og Huusmødre see til, at de ei bruge deres Goder uden Guds frygt og Ydmyghed, ellers blive de anklagede. Men hvorledes steer denne Anklagen? 1) Formedelst den onde Fiende, Job. 1, 7, 20. Ab. 12, 10. 2) Formedelst de hellige Engle; thi de sige til Huusfæderen: Vil du da, at vi skal gaar bort, og luge den af?" Matth. 13, 28. thi Englene have en stor Afstye for Menneftenes Ondskab. 3) Formedelst Creaturene, som vi misbruge, Rom. 8, 22. 4) Formedelst de Fattige, hvis Taarer strige imod de Rige, som undertrykke dem. 5) Hvorledes skulle ei de arme, trøstesløse Sjæle over Paven, over alle falske Lærere; de blive anklagede af saa mange tusinde Sjæle. Den tyranniske Ørigthed bliver anklaget af de arme Undersaatters Sved og Blod; de, som skulde beskytte Retfærdigheden, blive daglig anklagede af dem, som lide Vold. De, som skulde tjene andre Mennefter for Retten, blive daglig anklagede for Gud, at deres Sager forlænges og ei afhjælpes; derover jamre og skulle de. De store Undertrykkelser og Besværinger af Land og Folt blive daglig anklagede af Armod, Hunger, Tørst og Nøgenhed. De Ubarmhertige blive anklagede af de Elendige, som ei vide Raad eller Hjælp.

Den fjerde Marsag: Men hvorledes vil du bestaae, naar Gud siger til dig: Gjør Regnskab for din Huusholdning? Gjør Regnskab, du Ørigthed for dit Land og Folt; du Krigsoverste for det udgydte Blod; du Prædikanter for dine Taar. Har jeg ikke sagt dig, at jeg vil fordre deres Blod af din Haand? Ezech.

33, 7, 2c. Du vise, forstandige Retslærde, gjør Regnskab for din Uretfærdighed; du Rige, gjør Regnskab for dine Goder, hvad du har brugt dem til; du Fraadser og Dranker, gjør Regnskab for mine Goder; du stærke Ungling, gjør Regnskab for din Ungdoms Anvendelse; I Tjenestetjyende, Dreng og Piger, gjør Regnskab; hvorledes have I tjent eders Herrer og Fruer?

Dette steer paa tre Slags Maader, naar Gud øver sin forunderlige Dom og Hævn paa de Ugubelige. 1) I eders Liv. 2). I eders Død. 3) Efter Døden. Thi Exemplerne vise det, hvorledes Gud har ladet sin Dom gaae over de uretfærdige Huusholdere i alle Stænder. Hvorledes har ei Gud forbredt Regnskab af Præsten Eli, som ilde opdrog sine Børn? Af Aarons Sønner, hvem Jlden fortærede? Ogsaa af Aaron, da han anrettebe det Afguderie med den gyldne Kalv? Af Bileam? Hvorledes affatte ei Gud Saul fra Embedet? Nebucadneser? Balthasar med de Drb: Tættet, veiet, deelt? Achab og Jesabel, hvem Hundene aade? Og i Huusstanden Nabal og den rige Mand? Dem gaaer det nu, ligesom Job Cap. 20, 15. siger: „Han opslugede Guds, men han skal udspy det. Gud skal fordrive det af hans Bug.“ Og hos Es. 33, 1.: „Vee dig, du Ødelægger! du, som dog ikke er bleven ødelagt, og du Troløse! dog man ikke haver handlet troløst imod dig; naar du haver fuldbendt at ødelægge, skal du ødelægges, naar du haver gjort Ende paa at være troløs, skal man handle troløs imod dig.“

Hvorledes har ikke Gud forbredt Regnskab af de Ulydige og Utugtige? Ved Oprør og Utugt ere alle store Stæder gangne til Grunde, og paa hiin Dag vil Regnskabet først gaae for sig, da Gud har sat en Dag, paa hvilken han vil dømmes Jorderige med Retsfærdighed; da skulle Skyld-Registrene og Bøgerne blive opladne, baade vor egen Samvittigheds og Guds Alvidenheds Bøger, da alt vil aabenbares, ikke alene hvad vi have gjort, men ogsaa hvad vi have talt. Thi Ingen tør tænke, at hans Drb forsvinde i Luften, nei, den Almægtige hører og seer det; hvad den Almægtige hører, derpaa følger den Almægtiges Hævn og Retsfærdighed, naar det ei bliver afvendt formedelst Omvendelse. Saaledes hørte han Simeis Bespottelse og lod den falde tilbage paa hans eget Hoved 2 Sam. 16, 10. 2c.

Og er vor Kjære Guds Alvidenhed som en uforglemmelig Grindringsfeddel, hvori alle Menneffers Drb, Gjerninger og Tanker blive opstrevne. Ab. 4, 2.: „Dg jeg saae Gud Herren sidde paa en Stol, og der var en Regnbue trindt omkring Stolen, lige at see til som en Smaragd. Og for Stolen var et Glarhav, ligesom en Crystall.“ Det er det Lys, hvori alt aabenbares for Gud, hvad Menneffene tænke, tale og gjøre. Ps. 90,

8.: „Du sætter vore Misgjerninger for dig; vor skjulte Synd for dit Ansigtets Lys.“ For Guds klare Lys kan ei den ringeste Tanke, end sige da et Ord blive skjult. Derfor siger den Herre Christus Matth. 12, 39.: „Jeg siger eder“ — som vilde han sige: Giver vel Algt derpaa — „at Menneffene skal gjøre Regnskab paa Dommens Dag for hvert unyttigt Ord, som de have talt.“ Gjører derfor Omvendelse, lader af fra Synden, forbedrer eder, beder til Gud, saa skal eders Synder vorde skjulte, forglemte, tilgivne, udryddede, og Samvittighedens og Lovens Haandskrift blive udslettet. Thi de Troende blive dømt efter deres Troe, efter det hellige Evangelii Ord, som absolverer de Bodsferdige og tilsiger dem Livet; og blive deres Troens Frugter meget prisede, som de, der have været gjorte i Gud. Naar en Bodsferdig dør, saa dør hans Synder med; naar en Ubodsferdig dør, saa vaagner hans Skyld op, og bliver da en evig Skyld og Pine; saa bliver da Guds Brede evindeligt over ham, thi han er død, som en Guds Fiende. Ethvert Menneske kommer formedelst sin Død af Tiden ind i Evigheden, hvori han enten finder evig Guds Brede, eller evig Naade. „Fatter derfor et andet Sind og vender om, at eders Synder maa vorde udslettede, paa det Bedrøvelsens Tid maa komme over eder fra Herrens Afsyn, Ap. Gjer. 3, 19.“

Den anden Deel.

Svareledes vi i det Gode skulle efterfølge denne den uretfærdige Husholders Klogskab, og med Velgjerninger gjøre os Venner i Himmerige.

Mærker herom denne Regel: At vi formedelst jordiske Velgjerninger gjøre os Himmelveenner, formedelst timelige Goder samle os evige Skatte; det er den høieste Klogskab. Hvormed et Menneske kan bevise det andet Kjærlighed og Tjeneste, dermed kan han gjøre sig Himmelveenner og samle sig en Skat i Himmelen; thi Gud tilegner ham det, som det var steet imod ham selv: 1) Formedelst den store Kjærlighed. 2) Formedelst Foreningen.

Men Fundamentet og det første Beviis er: Gud er saa venlig, saa huldosalig, saa Kjærlighedsrig, saa barmhjertig, at han ynkes og hans Hjerte brydes i ham, naar han seer et nødlidende trøstløst og hjælpeløst Menneske, ligesom det i Ps. 135, 9. hedder: „Hans Barmhjertigheder ere over alle hans Gjerninger,“ Dvæg og Mennesker; naar nu et fromt Menneske kommer, som hjælper og trøster, det er Guds Glæde, da er Guds Kjærlighed og Glæde opfyldt. Derfor har han Velbehag i dem, som opfylder hans Sted, ja som opfylder hans Kjærlighed. Ja, siger du,

men hvorfor hjælper da Gud ikke selv de fattige Folk, naar han er saa venlig? Svar: Derfor, at han vil prøve dig, hvad du vil gjøre, hvorfor han har givet dig sine Gaver, hvilke ere Guds, og ikke dine. Derfor vil han have de Trængende hjulpen, som om han selv gjorde det, saaledes, at din Overflod skal komme Næstens Mangel til Hjælp. Derfor ere fattige Folk de Riges Prøvesteen; ligesom man paa en Prøvesteen prøver Guldet, saaledes prøver Gud de Rige paa de Fattige, hvad Slags Guld de ere, godt eller slet. Deraf følger nu, at du formodest Barmhertigheds Gjerninger kan samle dig en stor Skat i Himmelen.

Det andet Beviis er: Gud er saa venlig, at, hvor han seer arme, bedrøvede Mennesker, der vender han sig hen og bliver med dem een Aand og eet Hjerte, hungerer med dem, græder med dem, er syg med dem og bliver forfulgt og bespottet med dem. Ligesom i vor Herre Christus paa Korset ei alene et blot og bart Menneske blev bespottet, men Gud i Christo. Saaledes steer det i alle Christi Lemmer; thi omenndstjont Gud er i sit Væsen ganske uantastelig, saa steer ham dog saadant i Menneskene og i hans Lemmer, i hvilke han boer. Christus blev i Jomfru Marias Hjerte visseelig korsfæstet og bespottet, om han end døde paa Korset; saaledes er det med alle Troende, med hvilke Christus forener sig. Hvo som nu hjælper og trøster, bespiser og klæder sin Næste, den har gjort det imod Christum selv, ligesom han Matth. 25, 35. siger: „Jeg har været hungrig“ 2c. Item: „Saul, Saul, hvi forfølgst du mig? Ap. Gj. 9, 4. See, skulde Kristus ikke være din Ven, naar du bespiser og trøster ham i hans Hellige? See, er ei det en stor Klogskab?

Det tredie Beviis er: Først, saa er den timelige Rigdom kunns en Sæd, som skal udsaaes og vore til en riig Høst. Vilbe ei den være en stor Nar, som, naar han havde mange Agre, som skulde tilsaaes, havde ogsaa Sæd nok dertil, dog vilbe oplægge Sæden paa Dødtet og lade Ageren ligge usaaet? Mon Sæden vilbe vore ham op af Jorden? See, saaledes er og du, Gud har givet dig megen Sæd, mange Goder, hvilke skulle være en Sæd; dertil har du mange Agre, mange fattige Folk; hvo som nu her var klog og udsaaede, hvilken en riig Høst vilde han ei have paa hiin Dag?

Seer du, hvad det er: Herren prisede den uretsfærdige Hunns-holder, at han gjorde snildeligen? Er ei det en stor Klogskab, med timelige, jordiske, forgjængelige Goder at samle sig Skatte i Himmelen, som Møjl og Rust ei kunde fortære og Tyvehaand ei rane? Det er dit eget Gode og den rette Skat, som Ingen kan fratage dig, hverken Jld eller Vand; thi de himmelske Goder kan Ingen fratage Dig, hvorfor det ogsaa ere de bedste Go-

der. Hvad et Menneſte ſaaer, det ſkal han høſte; paa ſiin Dag ſtulle vi høſte igjen uden Ophør; hvad ſom bliver udfaaet for Aanden, det voxer ſtedſe og hører ikke op. Ei er det udvortes, blotte Værk ſaa meget værd, at der i Himmelen ſkulde blive en Skat deraf; men fordi det ſteer af Troen og af Kjærlighed, ſom Gud ſelv er, ſaa kommer det af Gud og gaaer atter til Gud; derfor bliver det en Skat i Himmelen, ligesom og Sir. 17, 19. ſiger: „Alle deres Gjerninger ere ſom Solen for ham.“ Nu er Sædetiden, medens du endnu lever. At, hvo ſom var klog og ſaaede nu! Gud vil ikke ſpørge, hvad du efter din Død har gjort. 1 Tim. 6, 18.: „At de gjøre Godt, blive rige i gode Gjerninger, gjerne give, meddele med Andre; ſamle ſig ſelv ſom et Liggendefæ, en god Grundvold til det Tilkommande, at de kunde fatte det evige Liv.“

For det andet, ſaa er Barmhertigheden en uſynlig Skat og Veſſignelſe for dine Børn, ſom ogſaa Gud efter din Død belønner paa dine Børn, ligesom det Exempel af ſiin Enke med hendes Olie udviſer, 2 Kong. 4, 1.—7. hvis Børn den fromme Fader har efterladt en Veſſignelſe, ligesom det og hebdet i Pſ. 112, 1. 2c.: „Salig er den Mand, ſom frygter Herren; hans Sæd ſkal være mægtig paa Jorden; Guds og Rigdom ſkal være i hans Huus.“ Og 2 Cor. 9, 7. 8.: „Gud elſter en glad Giver, og er mægtig til at gjøre, at al Naade ſkal være overflødig til eder.“

Saa er, for det tredje, Barmhertigheden imod de Fattige den beſte Vægebdom imod Sygdomme, Pſ. 41, 2.: „Salig er den, ſom handler forſtandbeligen imod den Ringe; Herren ſkal rædde ham paa en ond Dag. Herren ſkal bevare ham og holde ham ved Livet.“ I den Pſalme bliver ſyv Velgjerninger forjættede for een god Gjerning.

Det fjerde Beviis. Almiſſer ere ſom en rentebærende Sum Penge, Ordſp. 19, 17.: „Hvo ſom forbarmer ſig over den Ringe, laaner Herren; og han ſkal betale ham hans Velgjerning.“

Det femte Beviis. En klog Mand bygger en Have paa et ſaadant Steb, hvor den kan have Vand; Barmhertigheden er en Veſſignelſe og Dug fra oven af nedad, ſom hver Dag bedugger og veſſigner dit Huus og Næring, Eſ. 58, 11.: „Du ſkal blive en vandriig Have, og ſom et Vandløb, hvis Vand ikke ſtaaer feil.“

Det ſjette Beviis. Barmhertigheden er ligesom et Kjøbmands = Skib, ſom kommer vel beladet tilbage igjen, Solomons Præd. 11, 1.: „Kaſt dit Brød oven paa Vandet; thi du ſkal finde det længe derefter.“

Det ſyvende Beviis. Naar en Ven ſkal ubrette noget for

en anden ved Hoffet, giver denne ham en Erindringssebbel; eller en Politiker og Verdensmand bærer en Erindringsring, for dermed at erindre sig noget. Almisser ere en Erindringssebbel for Gud. Sir. 17, 19.: „Alle deres Gjerninger ere som Solen for ham, og hans Dine ere idelig paa deres Veie.“ Ap. Gjer. 10, 31.: „Dg Engelen sagde: Cornelius! din Bøn er hønhørt, og dine Almisser ere ihukommene for Gud.“ Dg Tabitha bliver efter hendes Død berømt formedelsk hendes gode Gjerninger og Almisser, hvorfor ogsaa St. Paulus atter opvakte hende fra de Døde, Ap. Gjer. 9, 36. 40. Paa hiin Dag skulle de være en mægtig Erindringssebbel, naar Gud vil opregne dem.

Det ottende Beviis. Almisser afvende mange legemlige Straffe, Dan. 4, 23. hvorfor Tobias siger: „Almisser frier fra Død, og den afrenser al Synd“, det vil sige, at Gud ei straffer den timelig.

Det niende Beviis. En Kiig uden Gavnildhed er ligesom et stort, stærkt Træ, af hvilket alle Grene ere afhugne; thi ligesom et Træ, der ingen Grene har, ei kan bære nogen Væbter eller Bærer, efterdi intet Væble vorer af den grove Stamme, men af de smaae Grene, saaledes og, naar Gjerrighedsbjævelen afhugger En Gavnildhedens og Barmhjertighedens Grene, saa kan intet Menneſte nyde godt af disses Frugter. Men betænk, hvor stammelig et saadant Træ staaer der, som fra Jorden af indtil dets Top ingen Grene har; saaledes skulle de Ubarmhertige paa hiin Dag staae for Gud.

Det tiende Beviis. „Dette Liv er som et Spell og som en Comedie; i en Comedie paatager En sig en Konges Person, er stjunt smykket med gyldne Klæder; men naar Spillet er ude, saa er han en Betler ligesom forhen. Endelig have vi den Nytteløshed af vore Himmel-Venner, at de annamme os i de evige Boliger. Men hvorledes er dette at forstaae? Siger ikke Herren i Joh. 14, 2. 3.: „I min Faders Huus ere mange Værelser; jeg gaaer hen at berede eder Sted. Dg vil tage eder til mig selv, at, hvor jeg er, skal ogsaa I være?“ Der staaer jo, at Herren oplader os i de evige Boliger; hvorledes annamme da de Hellige os? Det skeer saaledes: Først, saa kunde Guds Hellige, som vi have gjort os til Venner, atter gjøre os til Guds Venner, ligesom Isaak og Kong Abimelech i sin Pagt og i sit Venskab, saa at han blev deelagtig ubi hans Velsignelse; thi Isaak var Herrens Velsignede. Dg fordi da Kongen lod den fromme Isaak boe i sit Land, og annammede Isaak atter Kongen i de evige Boliger. Digleledes Sunamitinden og Elisa, Enken af Sarepta og Elias.

For det andet, saa annamme de os i de evige Boliger

formedelst Bøn, naar de, som vi ere behjælpelige, bede for os, ligesom Abraham bad for Kong Abimelech.

For det tredje, naar de paa hiin Dag give os Vidnesbyrd for vore Belgjerninger og berømme vort Værk, sigende: Det er ham, som i hiint Liv bespiste og klæbte mig.

Pf. 41, 2. rc.: „Salig er den, som handler forstandeligen imod den Kinge; Herren skal reddes ham paa en ond Dag. Herren skal bevare ham, og holde ham ved Livet, han skal blive lyksalig paa Jorden; og du skal ikke give ham i hans Fienders Villie. Herren skal opholde ham paa hans Sygeseng; du omvender al hans Leie i hans Sygdom. Jeg, jeg sagde: Herre! vær mig naadig, helbred min Sjæl, thi jeg haver syndet imod dig.“ Pf. 112, 1. rc.: „Salig er den Mand, som frygter Herren; som haver saare Lyst til hans Bud. Hans Sæd skal være mægtig paa Jorden; de Oprigtiges Slægt skal velsignes. Det er opgaaet et Lys for de oprigtige, i Mørket; han er naadig, og barmhjertig, og retfærdig. En Retfærdig skal være til en evig Thukommelse; hans Retfærdighed bestaaer altid; hans Horn skal ophøjes med Vre.“ Lovet være Herren, Israels Gud, fra nu og indtil evig Tid, Amen, Amen.

Tiende Søndag efter Trinitatis.

Evangelium, Luc. 19, 41. rc.

I n d g a n g.

Vi læse i 2 Kong. Cap. 8, V. 7. rc., at Propheten Elisa er kommen til Damascus, hvor da Benhadad, Konge i Syrien, som just da laae syg i Damascus, har sendt sin Tjener Hasael til ham med store Foræringer af allehaande Ting, fyrretyve Kamelers Last, for at lade den Guds Mand spørge, om han kunde helbredes af sin Sygdom. Da nu Propheten saae Kongens Affendte, gjorde han sit Ansigt stivt, og vendte det for ham, indtil han blueedes derved, — og han græd. Da sagde Hasael: Hvi græder min Herre? Og han sagde: fordi jeg veed det Onde, som du skal gjøre Israels Børn; du skal sætte Jld paa deres faste Stæder, og slaae deres udvalgte Mandkøn ihjel med Sværd, og knuse deres spæde Børn, og sønderhugge deres frugtsommelige Qvinder. Thi Herren haver ladet mig see, at du skal blive Konge over Syrien. Hvilket ogsaa alt er saaledes skeet.

Ligesom nu dette kongelige Bud sagde til Propheten: Hvi græder min Herre? — saaledes skulle ogsaa alle Christne nu

tilbids spørge: Hvi græder min Herre, min Frelser og Saliggjører? Al, dersom vi toge dette Spørgsmaal ret nær til Hjerte: „Hvi græder min Herre?“ saa vilde han svare: At du ei vil vide eller betænke, hvad som tjener til din Fred og til din Salighed. Jeg begræder din Ubodsfærdighed, din Blindhed og Forstokkelse, at du ei vil erkjende din Hjemføgelses Tid, hvorpaa vil følge evig Fordærvelse. Thi har Propheten Elisa begrædt Israels Børns legemlige Jammer, og er samme gaaet ham saa faare til Hjerte, meget mere har den Herre Jesus i sit Hjerte følt alle Menneskers Jammer, forudsæet det jordiske Folks timelige og evige Fordærvelse, bitterlig begrædt samme og dermed givet os sit Hjerte at kjende, hvorledes han ei søger vor Fordærvelse, men er kommen at hjælpe os til Legem og Sjæl.

Vi ville behandle tvende Stykker: 1. Om Herrens hjertelige Medlidenshed med Jerusalems Stad, hvilket han bevidner med bedrovet Ansigt og Gebærder, med grædende Vine, hede Taarer og betlagelige Ord, hvormed han lofter os til Ombendelse, og advarer for vor evige Fordærvelse. 2. Om Staden Jerusalems forstræffelige Forstyrrelse og det jødiske Folks Undergang, hvilket alt er et Speil paa Guds, den retfærdige Dommers, stræffelige Brede, fordi man ikke ombender sig. Jeg mener jo, han har beredt sine Pile til at fordærve over hans Ords Foragt og over Ubodsfærdigheden.

Den kjære Gud give os et bodsfærdigt Hjerte, at vi tage Herrens hellige Taarer til Hjerte, erkjende vor Hjemføgelses Dag, og vi saaledes kunne undflye de timelige og evige Straffe, Amen.

Den første Deel.

Saa lader os nu betragte den Herres Christi bedrovede Ansigt, hede Taarer og Sørge = Prædiken.

Evangelisten siger: Og der han kom nær til, og saae Staden. Dette har været en særdeles sørgelig Gebærde, og har Herren, som en Doctor og Prophet, villet lære og advare baade med Ord og Tegn. Gud har ofte ved de hellige Propheters Gebærder tilforn forkyndt tilkommende Ulykker.

Propheten Ezechiel maatte affjære sit Haar; en Trebiedeel maatte han brænde i Ilden, en Trebiedeel maatte han slaae med Sværdet trindt omkring den, og en Trebiedeel maatte han adsprede i Veiret. Det var en underlig Prædiken og Advarsel for medelft Gebærder, hvormed han antydede de tre Landestrafte: Hunger, Krig og Pestilens. Ezech. 5, 1. 2c.

Propheten Jeremias maatte paa Guds Herrens Befaling købe en Pottemagers Leetrukke, maatte prophetere til Folket, og sige: „Saa sagde den Herre Zebaoth: saaledes vil jeg sønderbryde

dette Folk og denne Stad, som man sønderbryder en Pottemagers Kar, som ikke kan heles ydermere," Jer. 19, 1. 2c.

Samme Prophet maatte ogsaa bære et Træaag, og da det blev ham sønderbrudt, maatte han bære et Jernaag. Jer. 28, 10. 2c.

Da Samuel straffede Kong Saul, at han var bleven Herrens Ord ulydig, og vilde gaa bort fra Saul, greb han ham ved Rappen og sønderrev Prophetens Kappe. Da sagde Propheten: „Herren har i Dag revet Israels Kongerige fra dig." 1 Sam. 15, 27. 2c.

Just et saadant Tegn giver Herren her Jøderne med sin Indtrædelse og Indtog i Staden. Og afsmaler Evangelisten Herrens bedrøvelige Gebærder, hans bedrøvede og forrigfulde Ansigt, hvormed han har anseet Staden. I Stolerne kalde vi det motus & affectus, en inderlig Bevægelse, naar En med medlidende Ord og Sukke udtaler noget. Herren har anseet Staden med ganske andre Dine, end som de kjødelige Folk pleie at gjøre. Da Herrens Disciple engang betragtede Templets herlige Bygning, sagde de til Herren: Mester! see, hvilke Stene og hvilke Bygninger!" Men Jesus svarede: „Seer du disse store Bygninger. Der skal ikke lades Steen paa Steen, som jo skal nedbrydes," Marc. 13, 1. 2c. Herren har saaledes anseet Staden, at han har seet dens Ende; han har seet dens tilkommende Jammer og Elendighed, og med denne klagende Bestuelse bejamret dens Undergang. Naar man kunns med kjødelige Dine anseer de prægtige, folkerige Stæder, saa tykkes det En at være et herligt Værk og Anseelse; men naar man nu med aandelige Dine anseer alle Stæder, Lande og Folk, nemlig de store Synder, som have taget Overhaand og som ere stegne paa det høieste i Utugt, Hoffærdighed, Uretsfærdighed, Gjerrighed o. s. v., saa maatte man vel bitterlig græde derover; thi Fordærvelsen er nær.

Herren gjør ligesom en Fader, som med klagende Dine betragter sine Børn, naar han skal dø. Efterdi da, at dette har været Herrens sidste Rejse til Jerusalem, og Herren snart skal dø for Verdens Synder, saa betragter han da paa en klagende Maade det jødiske Folk, som sine ulydige Børn, og sukker over deres tilkommende Elendighed. Af samme Herrens klagende Gebærder have vi nu at lære Herrens hjertelige Medlidenhed med os arme Syndere, hvor gjerne han vil see os hjulpen. Thi ligesom han ei med vrede Dine, men med naadige Dine, med Barmhertigheds Dine, med klagende, grædende Dine ansaar Staden Jerusalem, hvori vare saa mange onde Menneſker, saa at jo mere han har betragtet Staden, jo mere har han grædt og jo mere har han bejamret Folket derudi: saaledes seer han nu

til alle Syndere, ligesom han saae til Peter, da han fornægte ham, ved hvilket naadige Blik Petrus blev bevæget til Omvendelse; thi det Blik gik ham igjennem Hjertet, saa at han gik ud og græd bitterlig. Saaledes saae han og til Maria Magdalena over Maaltidet, da han sagde til Pharisæeren Simon: „Simon! seer du denne Qvinde?“ Luc. 7, 44. Som vilde han sige: Du seer hende an, som En, der ikke er værd, at hun berører mig; men jeg seer hende an i Naade.

Saa vil Herren ogsaa i Dagens Evangelium vise eder sit Ansigt, som vilde han sige: Betragt mig, min Skikkelse er klagen, mit Ansigt er for eders Skyld bedrøvet; lad samme være eders Speil, og seer deri mit Hjerte, hvorledes jeg mener det med eder. Omvender eder, saa vil jeg atter ansee eder i Naade. Derfor siger han hos Esaias 66, 2.: „Til denne vil jeg see, til den Glendige, og til den, som haver en sønderbrudt Aand, og som er forfærdet for mine Ord.“ Vil du nu, at Gud skal see til dig, saa bliv elendig i dit Hjerte; erkjend dine Synder, saa erkjender du din Glendighed; jo elendigere, bedrøvet Hjerte, jo mere seer Gud til det.

Det er nu Herrens bedrøvelige Ansigt; dog lader han det ei blive med den klagen, men Texten siger:

Græd han over den. Dette har nu været de allerhelligste, sømmeste Taarer, som nogensinde ere udgydte paa Jorden. Her græder og bedrøves Gud over Menneskene, alle andre Creature glæde Gud. Ps. 104, 31.: „Herren skal glædes i sine Gjerninger.“ Alene Mennesket bedrøver Gud, saa at han græder over det. Alle tre Personer i den evige Gudsdom have for Menneskets Skyld sørget; der staaer intetsteds skrevet, at det har angret Gud, at han har skabt andre Creature, men om Mennesket staaer der skrevet: „Da angreb det Herren, at han havde gjort Mennesket paa Jorden,“ 1 Mos. 6, 6. I Syndflodens Historie hedder det, at det betymrede Gud i sit Hjerte, at han skulde udrydde Menneskene paa Jorden. Til Jonas sagde Gud, da han vilde lade Ninive undergaae: „Og jeg, jeg skulde ikke ynkes over Ninive, den store Stad, i hvilken er mange flere, end tolv Gange ti tusinde Mennesker?“ Jon. 4, 11. Guds Søn har tre Gange grædt over den menneskelige Slægt: Over Lazarus, da han begræd alle Døde; over Jerusalem, da han begræd alle Vantroende og Ubodfærdige; paa Korset, da han begræd alle Menneskers Synder. Men den Helligaand bliver bedrøvet formest Menneskenes Ondskab, ligesom det i Eph. 4, 30. hedder: „Og bedrøver ikke den Guds Helligaand, med hvilken I ere beseglede til Freløsnings Dag.“

Saa betragt nu, kjære Menneske, din Freløseres bedrøvede

Ansiget; han seer klagenbe ud, hans Dine græbe. I Christo græder og bedrøves Gud Fader, Søn og Helligaand, hvorfor da? For din Skyld, for at bevæge dig til Omvendelse. Man for-glemmer jo ikke gjerne en høi Persons Taarer, ligesom Historien melder, at Scipio har begravet Carthaginem, Darius, Cyrus, Xerxes deres ihjelslagne Krigsfolk; ja Skriften har opskrevet Davids Taarer over hans Søn Absalon. Ogsaa Propheten Jeremias har beskrevet sine Taarer: „Gid mit Hoved var Vand og mit Døie en Graabskilbe!“ Jer. 9, 1. Men hvad ere deres Taarer imod Jesu Christi hellige Taarer, som han for vor Skyld har udgydt? Dem skulle vi jo aldrig forglemme. Derfor, min kjære Christen! skal dette Herrens klagenbe Sørgebillede idag stedsse staae for dit Døie. See, din Herre Christo staaer for dig, han seer dig klagenbe an, med bedrøvet Ansigt og med grædende Dine; Taarerne løbe ham ned over hans hellige Kinder og ville blødgjøre dit Hjerte, ligesom han skal sige til dig: Vanddraaber kunne udhule Stene; give Gud, at disse mine sømme, hellige Vanddraaber maatte blødgjøre dit steenhaarde Hjerte. See dog, hvorledes jeg af Hjertet elsker dig, lokker dig til Omvendelse; jeg vilde ei gjerne, at Noget skulde fortabes, efterdi jeg er kommen, ikke for at jeg vil dømmes Verden, men for at Verden maa blive salig ved mig; derfor har jeg ikke alene udgydt saadanne hebe Taarer, men ogsaa mit hellige og ædle Blod, som er endnu mere. Kunne ei Taaredraaberne blødgjøre dig og omvende dig, saa maa dog Blødsdraaberne blødgjøre dig. Naar Vanddraaber falde ofte paa en Steen, udhule de den samme; nu ere i saa mange Aar Christi Taarer faldne paa os af dette Evangelium, naar skal de engang blødgjøre vore Hjerter? Det var stort, at Moses optraadte for sit Folk, og sagde: „Jeg tager i Dag Himmelen og Jorden til Vidne mod eder, at jeg haver forelagt dig Livet og Døden, Velsignelsen og Forbandelsen; at du maa udvælge Livet, paa det du maa leve, du og din Sæd,“ 5 Mos. 30, 19. Kristus siger i Dag: „Jeg tager mine Taarer til Vidner; de ere jo meget større Vidner, end Himmelen og Jorden, som Moses kaldte til Vidner, ja de ere den evige Velsignelse, dersom de blive annammede. Hvad siger ei Esajas Cap. 1, V. 2.: „Hører, I Himle, og du Jord! mærk, thi Herren haver talet.“ Meget mere kunde vi sige: Hører I Himle, og alle Menneſter paa Jorden tager det til Hjerte; thi Herren græder. Es. 48, 18.: Gid du vilde agte paa mine Bud! da skulde din Fred være som Floden, og din Retfærdighed som Havets Bølger.“ Er det ei en stor Velsignelse —: Fred ligesom en Vandstrøm (o, hvor som kunns havde en Draabe deraf, det vilde være nok), som man ikke kan opholde, og Retfærdighed ligesom Havets Bølger! Det er en stor Dybde, Ret-

færdighed ligesom Havet. Men i Dag siger Herren: Al, at du vilde mærke paa mine Taarer og gjøre Omvendelse! Saa skulde din Fred være ligesom Floeden, og din Retfærdighed ligesom Havets Bølger. Det finde vi alle i Christo og i hans dyre Fortjeneste, naar vi gjøre Omvendelse. 3 Ps. 81. 14. 2c. hedder det: „Gib mit Folk vilde høre mig! gib Jsrael vilde vandre paa mine Veie!“ — det er, gjøre Omvendelse og lade af fra Synden — „Da vilde jeg om et Ribet ydmyge deres Fiender; og bespise ham (Jsrael) med den bedste Hvede; ja jeg vilde møtte dig med Honning af en Klippe.“ Men i Dag siger Kristus: Vil du tage mine Taarer iagt, saa skulde de være dig en sød Drik ligesom da Jsraels Børn fik Klippevand at drikke; men følger ingen Omvendelse, saa siger han, Ebr. 10, 28. 2c.: „Naar Nogen haver brudt Mose Lov, bærer han uden Barmhertighed ved to eller tre Vidner; hvor meget værre Straf, mene I, at den skal agtes værd, som haver traadt den Guds Søn med Fødder, og agtet Testamentets Blod almindeligt, i hvilket han var helliget, og bespottet Naadens Mand?“ Men det steer alt for medelst deres Ubodfærdighed og ugubelige Levnet, som misbruge Naaden.

Efterdi nu, kjære Christne! den almægtige Gud har forjættet de Bodfærdige saadan stor Naade, ligesom vi nu have hørt, ja som hører vor Graad, ligesom den 6te Ps. B. 9 siger: „Herren haver hørt min Graads Røst.“ Hører nu Herren vor Graad, skulde da vi ikke høre Herrens Graad? Ja, han opsamler alle bodfærdige Synderes hede Taarer og tæller dem, Ps. 56, 9.: „Tag min Graad i din Flaske, haver du ikke Tal derpaa?“ I den 126de Psalme bliver de bodfærdige Taarer lignet med en ædel Sæd, hvoraf Glæden skal fremvære; ja i Nab. 4, 21. siger Gud, at han vil astørre vore Taarer af vore Dine. Eftersom nu, siger jeg, vore Taarer ere saa meget værd hos Gud Herren, at han samler, tæller og selv astørre dem, og som en ædel Sæd gjemte hos ham, skulde da nu Guds Sønns sømme og alleræbleste Taarer ei være noget værd hos os, dem han dog har udgydt for vor Skyld? Ligesom Børnene afpresse deres Forældre mange hede Taarer af deres Dine, saaledes vi vor Herre Jesus Kristus. Samler derfor samme, fatter dem i deres Hjerte, opfanger dem med Troen, med sand Omvendelse og med et sønderbrudt, sønderslaget Hjerte, bevare dem som en ædel Sæd, saa vil samme bringe megen Frugt i eders Hjerter: sand Omvendelse, Andagt, Bøn, hellige Sukke, Taalmodighed i Korset og endelig det ewige Liv. Hvorledes skulde den nægte de Bodfærdige sin Naade, som dog for sin Fiende har udgydt Taarer?

Men Herren har ikke blot græbt, men ogsaa med klagen-
 Ord lagt sin hjertelige Medlidenshed for Dagen: Derksom du
 og vidste, og end paa denne din Dag, de Ting, som tjene
 til din Fred! men nu er det skjult for dine Øine." At, den
 stræffelige Straf, som vil komme over dig, fordi du ikke har er-
 kjendt din Hjemføgelses Tid! Her sætter Herren Marsagen til
 sine Taarer, som vilde han sige: At, du elendige Stab! vidste
 du, hvorfor jeg nu græder og hvad mine Taarer betyde, da
 ville du tage det til Hjerte og græde med mig. Nu vilde det
 vel være den rette, behagelige Tid, din Saligheds Dag (2 Cor.
 6, 2.), hvori Gud naadeligen hjemføger dig, hvori han tilbyder
 dig Frelsen, naar du blot vilde erkjende det, men nu er det
 skjult for dine Øine. Forstokkelsen og Forblindelsens stræffe-
 lige Straf og det ægyptiske Mørke har oversaldet dig, denne
 Verdens Gud har forblindet de vantroende Sind, saa at du ei
 kan see Evangelii klare Lys (2 Cor. 4, 4.); den falske Lære og
 falske Indbildninger om en jordisk Messias og den timelige Her-
 lighed har aldeles forblindet og forstokket dig, ligesom det nu
 til Dags gaaer til med dem, som ere fortryllede med falsk Lære
 og med det verdslige Bavedømme, hvorom St. Paulus 2 Thess.
 2, 10. 2c. siger: „Fordi de annammede ikke Sandhedens Kjær-
 lighed, at de maatte blive salige; derfor skal Gud og sende dem
 kraftige Bilsfarelser, at de skal troe Løgnen, paa det de skal
 Alle blive fordømte, som ikke troede Sandheden, men havde Lyst
 til Uretfærdighed.“

Her have vi nu den høie, mægtige Lære: At, naar Men-
 nessene paa forudgaaende, tilbuddt Naade og Barmhertighed ei
 ville lade sig omvende, modvilligen modstræbe den Helligaand,
 haa en skjændig Naade misbruge Guds Naade, ei ville erkjende
 deres Hjemføgelses Dag, men forsømme og foragte Guds tilbudte
 Naade, saa flaaer Gud efter sin retfærdige Dom Hjertet med
 Forstokkelse, Forblindelse, Vanvittighed og Hjertets Raseri, hvil-
 ket ogsaa Hedningerne have forstaaet, naar de sige: Naar Gud
 er vred over En og vil føre sin Straf over den samme, saa ta-
 ger han først al Sands og Fornuft fra ham, saa at han lige-
 som blind og raseude render og løber i sin Undergang. Lige-
 som ogsaa i 5 Mos. 32, 1. 2c. derom bliver prædiktet: „Hører
 til, I Himle, og jeg vil tale: og Jorden skal høre min Munds
 Taler. Thi jeg vil prædike om Herrens Navn: giver vor Gud
 stor Ære. Gud er Trofasthed, og uden Uretfærdighed, han er
 retfærdig og oprigtig. Det haver fordærvet sig for ham, de vare
 ikke hans Børn, hvilket vare deres Lyde; det er en forvædet og
 forvirret Slægt. Skulle I vederlægge Herren dette, du daar-
 lige og uwise Folk? er han ikke din Fader, som haver kjøbt dig?

han, han gjorde dig, og beredte dig." „Hvorfor har du forladt ham? Derfor vil Herren slaae dig med Blindhed, Vanvittighed og med dit Hjertets Nafsen, og du vil ingen Lykke have paa alle dine Veie." Ps. 109, 17. 2c.: „Fordi han elskte Forbandelse, saa kom den paa ham; og han havde ikke Lyst til Velsignelse, og den blev langt fra ham. Og han haver isørt Forbandelse, som sit Klæde; og den kom ind i ham, som Vand, og som Olie i hans Been. Den skal blive ham som et Klæde, som han isører sig, og som et Bælte, som han altid skal ombinde." Propheten Esaias blev sendt at prædike Omvendelse for det jødiske Folk, hvorfor han begyndte at propheterere om Messias, hans Rige og Binbjerg, indtil det 6te Cap. Da de nu ikke vilde, sagde Gud: Gaf hen, og du skal sige til dette Folk: hører flitteligen, og fornemmer ikke. Gjør dette Folks Hjerte fedt, og gjør deres Øren tunghørende, og tilstryg deres Øine; at det ikke seer med sine Øine, og hører med sine Øren, og forstaaer med sit Hjerte."

Dette er nu den strækkelige Straf, hvormed Gud truer alle Ubodfærdige og sin Naades Foragtere, hvorpaa følger den evige Forbandelse og Brede. Derfor har Herren grædt; thi det Menneſte, som gaaer evig fortabt, kan aldrig nofsom begrædes, hvorfor og Herren siger Joh. 12, 35.: „Vandrer, den Stund I have Lyset, at Mørkhed skal ikke betage eder." I Kirkehistorien læser man, at der har været hellige Folk, hvem Ingen har seet at lee deres hele Levetid. Og da de derom ere blevene spurgte, have de svaret: De betænkte den yderste Dom og dem, som ere fortabte. Vader os derfor bruge Herrens klagende Gebærder, hans Taarer og Sørge-Prædiken til Omvendelse. Saa siger Herren hos Es. 49, 8. og 2 Cor. 6, 2.: „Jeg bønkhørte dig paa den behagelige Tid hjalp dig paa Salighedens Dag; see, nu er en behagelig Tid, see, nu er Saliggjørelsens Dag." Og hos Es. 55, 6. 7.: „Søger Herren, medens han findes; kalder paa ham, medens han er nær. Den Ugubelige forlader sin Vei, og Hver, som gjør Uret, sine Tanter; og omvende sig til Herren, og han skal forbarme sig over ham, og til vor Gud, thi han skal mangfoldigen tilgive." Alle de, som nu herover blive bebrøvede, i dem græder Christus; thi han græder endnu i sine Hellige.

Den anden Deel.

Om Jerusalems Forstyrrelse.

Derfor skal de Dage komme over dig, 2c. Al, den elendige Tid, vil Herren sige, at den belligelige Tid, Hævnens og

Guds grumme Brebes Dag: Naadetiden har du foragtet, derfor vil komme en stræffelig Brebes Tid. Al Gud! har da Ingen advaret Jøderne? Jo visseelig Gud straffer ikke pludselig, han advarer først. Moses har propheteret om denne Tid 5 Mos. 32. 22. 2c.: „Thi en Ild er optændt i min Brede, og den skal brænde til det neberste Helvede; og den skal stikke Ild paa Bjergenes Grundvolde. Jeg vil styde alle mine Pile i dem; de skal fortæres af Hunger, opædes af Hedsyge og bitter Ødelæggelse. Udenfor skal Sværdet berøve dem, og i Kamrene Forsærdelse; baade unge Karle og Jomfruer, det diende Barn med den graahærbede Mand.“ 5 Mos. 28, 32. 2c.: „Dine Sønner og dine Døttre skal gives til et andet Folk, og dine Dine skal see derpaa, og fortæres over dem hver Dag; og der skal intet være i din Haands Magt. Og du skal blive til en Forstræffelse, til et Ordspog og til Spot iblandt alle Folkene, der Herren skal føre dig hen. Herren skal opføre et Folk over dig langt fra, hvis Tungemaal du ikke forstaaer. Et ublu Folk, som ikke skal agte den Gamle Person, og ei være den Unge naadig. Og det skal ængste dig, inden alle dine Porte, indtil dine høie og befæstede Mure nedfalde, som du forlader dig paa i alt dit Land. Og du skal æde dit Livs Frugt. Og den Mand, som var søm hos dig, og saare kræsen; han skal misunde sin Broder og Hustru i sin Arm, eller sine Sønner, som blive tilovers, det som han skal lade tilovers: at give En af dem, af hans Sønners Kjød, som den kunde æde, forbi ham er Intet bleven tilovers. Den, som før haver været kræsen hos dig, at hun haver ikke forsøgt, at sætte sin Fodsaale paa Jorden, skal misunde sin Mand i sin Arm, eller sin Søn, eller sin Datter: Endog hendes Efterbyrd, som er udgangen imellem hendes Fødder, og hendes Børn, som hun skal føde. Og Herren skal give dig et bævende Hjerte, og at Dinene skal fortæres, og Sjælen bedrøves; og du skal ræddes Nat og Dag, og ikke være sikker paa dit Liv. Og Herren skal føre dig ud igjen i Egypten med Skibe; og der skal J sælge eder selv til dine Fiender, til Tjenere og til Tjeneskepiger, og der skal Ingen være, som vil kjøbe.“

Det er den Tid, hvorom Herren taler. Jeg mener jo, Propheten Jeremias havde ogsaa prædiket herom, Jer. 19, 15. Samme Tid har den Herre Jesus selv nogle Gange forkyndt dem, og advaret dem, ligesom i Dagens Evangelium, Matth. 23, 37.: „Jerusalem! Jerusalem! du som ihjelslaaer Propheterne.“ Denne Tid har Gud ogsaa formedelst Mirakeltegn aabenbaret Jøderne kort før Beleiringen; thi en Comet har viist sig over Staden i Skikkelse af et gloende Sværd; i Luften har man seet et væbnet Krigsfolk; i Templet har en Stemme ladet sig

Høre: „Fader os brage bort herfra;“ deri har ogsaa vilst sig en klar Flamme den ganske Nat, for at antyde, at Templet skulde blive forbrændt, saa har ogsaa den største høie Kobberdør paa Templet, som var forvaret med tyve Laase, selv oplukket sig, hvilken ellers tyve Mand neppe kunde oplade; dertil har ogsaa et Menneſte ſyn Nar efter hinanden Dag og Nat raabt Vee over Staden. Men de forſtoffebe Jøder have foragtet alt.

Derpaa har nu Beleiringen fulgt, hvorom Herren propheeter: Dine Fiender ſkal kaſte en Bold op omkring dig, og beleire dig rundt omkring, og trænge dig allevegne; og de ſkal lægge dig ſlet øde og dine Børn i dig, og ikke lade Steen paa Sten i dig. Alle Jøderne vare komne ſammen paa Paaskefeſten den 14de April, tredive hundrede tuſinde Mænd; da er Staden bleven beleiret og ængſtet med Hunger; den 10de Auguſt er den bleven ſtormet, og den 8de September, tre Uger ſenere, vunden og antændt; har da brændt tredive Dage, en heel Maaned.

Og førſt ſaa har Fienden ængſtet dem med Hunger; thi omenſkjønt de have havt 140 Kornhuſe i Staden fulde af Korn, ſaa ere de ſamme i et Oprør blevene antændte og alt opbrændt, hvoraf en ſtor, uſjort Hunger er opſtaaet. Saa ere ogsaa Brødbene i Staden utørrede. De have ſpiilt Duemøg, ja have maattet kſjbt det dyrt nok; de have ædt Remme, Skoe, Sable, Muus, Ratte, Hude, døde Heſte og Menneſtekjød. Mange ere blevene fundne døde i Huſene, og have havt Høe i Munden. En Kvinde har kſjgt og ædet ſit eget Barn, og har dog ikke kunnet beholde det for Krigſfolkene. Nogle Tuſinde ere gangne ud af Staden, hvilke iſtedetſor Hungeren har villet overgive ſig Fienden; dem har man uſtuffet Vinene, og atter brevet tilbage paa Murene. Mange har man ligeover for Staden kſjſæſtet. (Hvorfor?) Nogle Jøder have nedſlugt Gulb, fordi man ſiger, Gulbet ſkal styrke Menneſtene; og efterdi en Jøde har ſøgt Gulb i ſit Skarn, er det udkommen iblandt de fremmede Krigſfolk, hvilke da i een Uge have opſtaaet 2000 Jøder, og ſøgt efter Gulb hos dem. De i Beleiringen have udenfor kunnet høre Folket hyle ligesom Hunde for ſtor Hunger, at man ſkriver om den romerſke Overſte Titus, at han har ſuffet og grædt ved at høre det, har heller ikke kunnet taale at høre det, og ſagt: Guds Brede var over dette Folk, og derſom de ikke vilde være i Stand til ſnart at erobre Staden, ſaa vilde Jorden opſluge dem, hvorpaa vilde følge en ſtor Peſt. Nogle have i deres Huſe ſlaaet Liigkifter ſammen af Brædder, hvori de have lagt ſig, indtil de ere døde af Hunger og Peſtilentſe, i den Tanke, at naar man fandt dem i Liigkiften, at man da vilde forbarme ſig over dem og begrave

dem, men det er ikke steet. Ti hundrede tusinde Mennesker ere døde ved Hunger, Pest og Sværdet; hvilke døde Legemer man har kastet over en Møur i Gravene; thi Ingen har hverken kunnet eller villet begrave dem. Dertil har Gud straffet Staden med indvøndig Oprør, at de daglig have skjærmydslet med hverandre. De havde indtaget 2000 Jbumæer i Staden i Besætning, hvilke dreve stor Modvillie, skjændede Koner og Jomfruer, røvede og plyndrede; og naar de vilde forsøge og probere deres Sværde, saa have de afhugget Jøderne, som mødte dem, Arme og Been. Saaleeds har der overalt lagt fuldt af Jøder, som vare omkomne af Hunger, Sværd og Pestilentse.

Da nu Staden var erobret, er der bleven saa stor en Blobsudgydelse, at man overalt paa Gaderne har maattet gaae i Blob, som i dybt Dymb. Da er opfyldt, hvad Propheten truer: „Deres Blob skal udøses, som Støvet og deres Kjøb som Starnet,“ Zephan. 1, 17. Syv og nitti tusinde Jøder ere blevene fangne og solgte, tredive Jøder for en Sølvpenning. I Stuespillene ha e de maattet kæmpe med Løver og Bjørne, ere jammerligen blevene sønderrevne af vilde Dyr, have maattet kæmpe for Legem og Liv; de have været agtet saa uværdige, at Ingen har begjæret dem, der har heller ikke været noget Menneske, som har forbarmet sig over dem. Da er opfyldt, hvad Propheten Jeremias siger: „Saa sagde Herren: du skal ikke gaae ind i Sørgehuus, og ikke gaae hen til at begræde, og ei have Medbynt over dem; thi jeg haver borttaget min Fred fra dette Folk; siger Herren, ja Misfundsbed og Barmhertighed,“ Jer. 16, 6. Romerne have antændt Staden og Templet og nedbrændt samme i Gruus. Det har været Guds Brede Jib, som har fortæret Grundvoldene, Jer. Begr. 4, 11. Og efterdi Herren her siger, at Fienden skal lægge Staden øde, og ikke lade Steen paa Steen i den, saa er saadant ogsaa opfyldt; thi under Keiser Adrianus opstod en Jøde, som gav sig ud for Messias, og da løbe alle Jøderne sammen, for atter at opbygge Jerusalem. Men Keiseren slog dem alle, og lod oprive Grundstenen af det underste Fundament, og ganske lægge øde, saa at man har kunnet pløje det. Keiser Julianus har vel, Christus til Fortrydelse, tilladt atter at opbygge Templet; men er denne Gjerning formedelst Jordstjælv bleven forhindret.

Af denne Jerusalems og det jødiske Folks Undergang lader os nu lære at erkjende Guds Brede imod hans guddommelige Ords Foragt og imod Ubodfærdigheden. Jøderne have ei villet erkjende deres Hjemsgjæls Tid, de have forkastet Guds Søn, hans Naade og Evangelium; derfor har Gud igjen forkastet dem. Om vi nu end ei gjøre det samme med Ord, saa gjøre vi det

dog med Gjerninger, thi Ingen forbedrer sig af Evangelium, frygter sig heller ikke for Guds Brede; men man forlader sig mere paa Menneffers Hjælp, end paa Gud, da dog intet uden Omvendelse kan afvende Guds Brede; thi betragt Jødernes Exempel: Det har ei hjulpet dem, at de vare Guds Folk, at de var Hovedet iblandt alle Folkelag, heller ikke hjalp dem deres skønne Tempel, alle Folks Bedehuus, hvor Gud abenbarede sig, ei heller, at iblandt dem de største Undere under Himmelen vare skedte, at Guds Søn nedstammede fra dem efter Rjødets, hvisaarsag de have været den ædleste Slægt, Abrahams Børn; heller ikke har deres mægtige Fæstning hjulpet dem, hvorpaa de trodsede (at ogsaa Titus, da han i Erobringen besaae Fæstningen, har sagt, han havde ikke vundet Staden, men Guds Brede), ei deres store Skatte af Guld og Sølv i Templet, ei deres store Mængde: Guds Brede har sønderbrudt og forstyrret det alt. Ef. 14, 27.: „Den Herre Zebaoth haver raadslaget det, og hvo vil gjøre det til Intet? og hans Haand er ubrafft, og hvo vil afvende den?“

Brug derfor dette Exempel til Advarsel: Alletider har Gud straffet sit Ords Foragt med Sværd og Bloysudgydelse, med at lægge Lande og Folk øde. See til Grækenland og ganske Asien, som Tyrken har; thi andre Straffe ere for ringe, Krigsnød er den bedste Straf. Derfor udvalgte David een af de ham forelagte Straffe. Brug det ogsaa til Omvendelse, og slig med Propheten Jeremias af det 14 Cap. V. 7. 2c.: „Om vore Misgjerninger have svaret imod os. Herre! da gjør det dog for dit Navns Skyld; thi vore Afvendelser ere store, imod dig have vi syndet. O Israels Forhaabning! hans Frelse i Nøds Tid! Og du, Herre! er midt iblandt os, og vi kaldes efter dit Navn, lad os ikke fare.“ Og af 15 Cap. V. 16.: „Ophold os Herre! du store og forfærdelige Gud, den, som holder Pagt og Mistundhed med dem, som elske ham, og med dem, som holde hans Bud, Vi have syndet, og mishandlet, og have handlet ugadeligen, og været gjenstridige; og vi ere vegne fra dine Bud, og fra dine Rette. Og vi hørte ikke dine Rette. Og vi hørte ikke dine Ejenere Propheterne, som talede i dit Navn, til vore Konger, vore Fyrster, og vore Fædre; og til alt Folket i Landet. Herre! dig hører Retsfærdighed, efter hvilken han retsfærdigen straffer; nu flyer han til Guds Barmhertighed —. „Hos Herren vor Gud ere Barmhertigheder og Forlabelse. Herre! lad nu din Brede og din Grumhed vendes tilbage, efter alle dine Retsfærdigheder, fra din Stad Jerusalem, dit hellige Bjerg. Væi dit Øre, min Gud! og hør, oplad dine Øine, og see; thi vi lade vore ydmyge Begjæringer ikke falde for dit Ansigt for vore Retsfærdigheders

Skyld, men for dine store Barmhertigheders Skyld. Herre, hør! Herre, forlad! Herre giv Agt paa, og gjør det, tøv ikke; for din egen Skyld, min Gud! fordi din Stad og dit Folk ere kaldte efter dit Navn." Vil vi nu gjøre det, saa vil Gud være naadig, ifølge sin Forjættelse. Jer. 3, 1.: „Du haver bedrevet Horerie med mange Volere, dog kom igjen til mig, siger Herren." Item 3, 12. 13.: „Omvend dig, du forvendte Israels! siger Herren, jeg vil ikke lade mit vrede Ansigt falde paa eder; thi jeg er miskundelig, siger Herren, jeg vil ikke beholde Brede evindeligen. Kjend dog din Misgjerning, at du haver gjort Overtrædelse imod Herren din Gud." Item 8, 4. 7.: „Skulde man falde, og ikke opstaae? Ogsaa en Stork under Himmelen kender sine bestemte Tider, og en Turteldue, og en Trane, og en Svale tage vare paa den Tid, som de skal komme." Item 18, 3. 6.: „Gjør dig rede, og du skal gaae ned i en Pottemagers Huus; og der vil jeg lade dig høre mine Ord. See, ligesom Beret er i Pottemagerens Haand, saa ere I af Israels Huus i min Haand."

Saaledes kan Gud sønderbryde os som en Potte; men gjøre vi Omvendelse, saa kan han atter gjøre os heel; ellers er der intet, som afvender Guds Brede. Jer. 18, 7. 2c.: „I et Øieblik kan jeg tale imod et Folk og imod et Rige; til at oprykke, og til at fordærve. Men dersom det samme Folk omvender sig fra sin Ondskab, imod hvilket jeg haver talet; da skal mig angre det Onde, som jeg tænkte at gjøre ved det. Men dersom det gjør det, som er Ondt for mine Dine, at det hører ikke min Røst; da skal mig angre det Gode, med hvilket jeg havde tilføgt at gjøre vel imod det." Vilde vi gjøre det, saa vil den Helligaands Ønske blive opfyldt paa os, Ps. 122, 6. 2c.: „Bedder om Jerusalems Fred; de skal have Rolighed, som elste dig. Der skal være Fred inden din Muur; Rolighed i dine Paladser." Herhen hører Jeremias Begrædelses Bog, som Eders Kjærlighed idag skulle læse; intet nyttigere Arbejde kunne I gjøre; thi samme er en mægtig Ublægning af dette Evangelium, hvorfor jeg vil have Eders Kjærlighed henviist til samme.

Vi ville slutte med den 95de Ps. V. 6. 2c.: „Kommer, lader os tilbede og nedbøje os; lader os bøje Knæe for Herrens Ansigt, som os gjorde. Thi han er vor Gud, og vi ere hans Fødes Folk, og hans Haands Faar; i Dag, dersom I høre paa hans Røst: da forhærder ikke eders Hjerter." Det virke i os hans gode Helligaand formedelst Jesum Christum, vor Herre, Amen.

Elleve Søndag efter Trinitatis.

Evangelium, Luc. 18, 9—15.

Forberedelse.

Der skal ingen Dag, ingen Time gaae forbi, hvori vi ikke skulle betænke det Ene, nemlig, hvorfor Gud har ladet os blive født i denne Verden og givet os det timelige Liv, ikke derfor, at vi skulle have og søge stor Vre, Rigdom og Belyst, hvilket alt forgaaer med Verden; men, at vi kunne have en naadig Gud, behage Gud og arve det evige Liv. Dette Ene har nu Gud Herren strax i Begyndelsen stillet os for Dinene i levende Billeder, i hvilke vi kunne see, hvilke Menneſter behage Gud i alle deres Gjæringer og ganſte Liv, som og ere hos Gud i Naade og blive salige; ſaa og dem, ſom ikke behage Gud i al deres Gjøren, hvilke heller ikke ere hos Gud i Naade, og blive heller ikke salige.

Indgang.

I første Mosebog Cap. 4. V. 3. 2c. læse vi om de tvende første Adams Sønner, Cain og Abel, at de begge havde bragt Herren et Offer, enhver af sin Næring og Haandtering. Cain, efterdi han var en Agerdyrker, bragte Herren et Offer af Jordens Frugt; men Abel, efterdi han var en Faare-Hyrde, bragte Herren et Offer af sin Hjords første Afspøning. Og Herren ſaa til Abel og hans Mad=Offer. Men til Cain og hans Mad=Offer ſaae han ikke. Dette udlægge den hellige Skrifts Doctorer og Fædrene ſaaledes: At Gud Herren ſelv har fra Himmelen antændt Abels Offer med Ild til Tegn paa hans Naade, ligesom vi have lignende Exempler i Abrahams Offer, Arons, Manoachs, Davids, Salomons, Elias, hvilket har været et overordentligt stort Mirakel og Naadetegn, og en stor Herlighed af det gamle Testamente, ſamt et levende Vidnesbyrd om Guds Nærværelse og Naade. Thi ſaaledes har Gud ſvaret formeſt Ilden og taget Offeret af deres Hænder, ligesom Samſons Historie beretter (Dom. 13, 20.), og ſaaledes har Gud ſeet naadeligen til Abel og hans Offer; medens han ei, ſom Texten ſiger, ſaae naadeligen til Cains Offer, det er, Gud har ikke ſelv antændt det og ei ladet noget Tegn paa ſin Naade aabenbares. Men nu ſkulde billig efter menneſkelig Fornuft Cain fremfor nogen være vederſaret ſamme, ſiden han var den Førſtefødt og den Kjæreſte, at ogſaa Eva ſagde, da hun fødte ham:

„Jeg eier en Mand, som er Herren,“ 1 Mos. 4, 1. og kaldte ham Cain, som betyder „den rette Arve-Herre,“ ikke alene Besiddelsen, Eiendommen og Arven selv; derfor maa han ogsaa blive en Herre over Mark og Land. Derimod kaldte han sin anden Søn Abel, som betyder „af ingen Betydning,“ ligesom vi pleie at sige, en Døgenicht; derfor maa han ogsaa blive en Faarehyrde og omgaaes med Fæe. Men det er den kjædelige Verdens Dom efter kjædelige Dine. Men da de begge kom for Guds Dom, saa blev det aabenbaret, hvo som var den Bedste og Behageligste for Gud, nemlig den meest Foragtede og Uværdigste: til ham og hans Offer saae Gud i Naade. Hvad er Marsagen? Samme beskriver Epistelen til de Ebræer 11, 4. os: „Formedelst Troe offrede Abel et større Slagtoffer, end Cain, formedelst hvilket han fik Vidnesbyrd, at han var retfærdig, idet Gud vidnede om hans Gaver; og ved den taler han endnu, alligevel han er død.“ Der staaer Marsagen: Abel har gjort sit Offer i Troen, i Erkjendelsen af sine Synder, i hjertelig Tillid og Fortrøstning paa den sande Messias, som vilde være det rette Offer for vore Synder; derfor har Gud vidnet om hans Gave, at den var ham velbehagelig. Derpaa har det feilet Cain, der har forladt sig paa sin Førstesødsel, Anseelse og Værdighed; derfor har Gud forkastet ham og hans Offer.

Ende saadanne ulige Personer foreholder Herren os ogsaa i Dagens Evangelium. Phariseeren hører til Cain med sit Offer og sine Bøn, til den falske, hykleragtige og morderagtige Kirkes Fader, og er Cains Barn tilligemed alle dem, som ere drukne i Bantroe, egen Hellighed, Egenkærlighed og Egenære. Cain med sine Børn af den falske Linie. Tolderen hører til Abel, til den troende Flok, og er Abels Barn tilligemed alle dem, som med angersfulde, ydmyge og sønderbrudte Hjerter i sand Troe gribe Christum, og formedelst hans Fortjeneste blive retfærdige og salige. Abel med sine Børn er af Troens Linie, af Christi Linie. Og er det sandt, hvad St. Bernhardus siger: „Det er bedre at være en ydmyg Synder, end en hoffærdig Retfærdig.“

Ende Dele af denne Prædiken.

1. At intet stolt Menneske kan ret bede, og at der ere fem Laster, ligesom fem onde Mander, som gjør Bønnen til Synd for Gud. 2. At den sande Omvendelse er den rette Bøn og ei Mundpladder uden Troen; og at dertil hører fire Stykker.

Den første Deel.

At ingen Stolt kan ret bede, men gjør sin Bøn til Synd formedelst fem Laster, det skulle I af Evangelii Text smukt ordentligt lære. Den første Last er Formastelse, at man holder sig selv for from. Den anden er andre Menneskers Foragt, Den tredje, naar man ei beder i det rette Tempel. Den fjerde, naar man beder, for at blive seet af Menneskene. Den femte, naar man beder uden Bob og Erkjendelse af sine Synder.

Den første Last er Formastelse, at man holder sig selv for from. Hvo som gjør det, den kan ei ret bede; thi enhver Bøn, som skal være retskaffen, maa begynde fra sin egen Uværbighed og sit eget Intet, ligesom Fader vor lærer os: Fader vor, du som er i Himmelen. Jo høiere man i en ret Bøn ophøier Gud, jo dybere skal man nedlade sig selv. Du er i Himmelen en evig Herlighed, men vi paa Jorden, i Jammerdalen, i Elendighed, i Sønd, Rød og Død. — Helliget worde dit Navn; ikke mit Navn og Roes, som kun er stinkende Skarn, Ps. 115, 1.: „Ikke os, Herre! ikke os; men giv dit Navn Ære.“ — Tilkomme dit Rige; ikke mit Rige, ikke min Ære og Herlighed: thi „alt Kjød er Høe, og al dets Fromhed er som et Blomster paa Marken,“ Es. 40, 6. — Skee din Villie; ikke min Villie, som er „Dienslyst, Kjødslust og et hoffærdigt Levnet,“ 1 Joh. 2, 16. som er den bitter Død. Giv os i Dag vort daglige Brød; af din Haand kommer det alt, hvad Jorden bringer (Ps. 95, 4.), ikke af vor Haand og vore Kræfter, hvilke forspinde ligesom en Stygge. — Forlad os vor Skyld; thi vi formaae ikke at gjøre Fyldest for en eneste Synd, og „alle vore Retfærdigheder ere som et besmittet Klæde,“ Es. 64, 5. — Led os ikke udi Fristelse; thi vort Kjød er svagt, og ei ved vor Magt, men ved din Magt blive vi bevarede til Salighed, 1 Petr. 1, 5. — Frie os fra det Onde; thi Menneskene kunne jo ei hjælpe dem selv. „Du Herre! er vor Fader, vor Gjensløser er dit Navn af Evighed,“ Es. 63, 26. Fortabe og dræbe os, kunne vi selv gjøre, men ikke finde os igjen, ikke gjøre os levede. — Thi dit er Riget; mit er intet uden Armod. — Din er Kraften; min intet uden den yderste Svaghed. — Din er den evige Herlighed; min intet uden idel Skjændsel.

Hvor vi ikke erkjende vor Svaghed, der kan ei Guds Kraft være. Derfor siger St. Paulus 2 Cor. 12, 9.: „Derfor vil jeg helst rose mig af mine Skrøbeligheder, at Christi Kraft kan boe i mig.“ See, saaledes maa man bede, og ei holde sig selv for from; thi den Retfærdige anklager sig selv, Ordspr. 18, 21. Augustinus siger: „Saa meget ringere, som en holder sig selv,

saa meget kosteligere bliver han holdt af Gud." 2 Cor. 10, 18.: „Thi den er ikke noksom prøvet, der priser sig selv, men den, som Herren priser." Bernhardus siger: „Hvad ere gode Gjerninger andet end idel Guds Naade?" Er der nogen Dyb hos dig, saa tilskriv dig det ikke selv, det er Guds, ikke dit. Du er kun et uærdigt Guds Regnskab. Lad Gud, at han virker saadant i dig, og at han har gjort dig til et Vrens Kar. Naar man lægger et gyldent Klenodie i en Træ-Kiste, skulde Kisten derfor gjøre sig stolt? Herren kan vel attter tage det ud. Saaledes ogsaa et Menneſte; hvad er han andet, end en elendig, svag Træ-Kiste? Dersom Gud ei lægger noget i dig, saa bliver du vel tom. Naar en Bygmester bygger et skjønt Huus, saa tilkommer ikke Dren Berømmelsen, eller Værktøiet, men Mesteren; Dren var vel bleven liggende, hvis Mesteren ei havde vidst at føre den. Gjør du altsaa noget Godt, saa formast dig ei til selv at synes from, og tilskriv det ei dig, men din Værkmester og siig med St. Paulus: „Ikke jeg, men Guds Naade, som er med mig," 1 Cor. 15, 10. Du var vel og bleven ligenbe ligesom Lømmemandens Dr, hvis Gud ei brugte dig til sit Værk. Det er nu den første Last, som gjør Bønnen til Synd, at holde sig selv for from.

Den anden er, ligesom Herren siger, at foragte andre Menneſter, det er, at agte sig selv bedre og høiere end andre Folk. Hvo som gjør det, gjør sin Bøn til Synd; thi Bønnen begynder fra sit eget Jntet og sin egen Uærdighed. Det er den bedste Bedet, som agter sig selv for den første Synder og seer alene paa Guds Naade. En ret Bøn indeslutter alle Menneſter i sig; hvorledes skulde man da i Bønnen foragte et Menneſte? See her atter hen til Fader vor, hvorledes det Ord Vor begriber alle Menneſter, Fiender og Venner. See til de hellige Propheter og Apostle, ja til den Herres Christi eget Exempel: De have bedet mere for andre, end for sig selv. Hvo som nu i sit Hjerte ved nogen Foragt imod sin Næste, den gjør sin Bøn til Synd, og den beder heller ikke efter Guds Villie! thi „Gud vil, at alle Menneſter skulde blive salige," 1 Tim. 2, 4. Derfor opfylder man Guds Villie, naar man beder for alle Menneſter, efter St. Pauli Bære 1 Tim. 2, 1.: „Derfor formaner jeg først for alle Ting, at der gjøres ydmyge Begjæringer, Bønner, Forbønner, Taksigelser for alle Menneſter." En Christen skal i denne Verden ei begjære nogen Vre, uden alene Guds Naade; dermed skal han lade sig nyde, og daglig sucke til Gud: „Herre! lad mig kun finde Naade for dine Dine," 1 Mos. 18, 3.

Den gjør ogsaa sin Bøn til Synd, som ei beder i det rette Tempel. Her gaar tvende Menneſter op til Templet for

at bede. Phariseeren gik vel ind i Templet, men kun i det udvortes Tempel. Tolberen derimod gik ikke alene i det udvortes Tempel, men tillige i det indvortes Tempel, det er, i sit Hjertes inderste Grund. Der fandt han, hvad en ret Bedder skal finde. Hvad er det? Sit eget Intet, at han Intet var og intet havde, hvorpaa han kunde forlade sig, uden Guds blotte Naade. Det vil du i det udvortes Tempel ei finde. Thi deri gjøre sig mange stolt, ligesom da i Pavedømmet er en stor Pragt i det udvortes Tempel; derfor er det ei det rette Tempel, men det sønderbrudte, sønderslagte, angersfulde Hjerter, hvori du erkjender din Glendighed, din aandelige Armod, dit eget Intet. Es. 46, 8.: „J Overtrædere! gaae i eders egne Hjerter.“ Det er det rette Tempel, hvori du skal bede, hvilket hedder „Aand og Sandhed,“ Joh. 4, 23.: „Men den Time kommer, og er nu, naar de sande Tilbedere skal tilbede Faderen i Aand og Sandhed; thi Faderen søger efter Saa-danne, som ham tilbede.“ Der er det rette Tempel beskrevet. Naar du nu gaaer ind i dig selv og med angersfuldt Hjerter erkjender dine Synder, din Glendighed, ja fornemmer en salig Bedrøvelse, som Gud virker, en bedrøvet Aand, og du ogsaa fornemmer Guds Naade i Christo formedelst Troen, tilligemed sand Trøst af Christi Videlse og Død, af hans Blod, hans Opstandelse og Himmelfart: Saa er du da i det rette Tempel og tilbeder Herren i helligt Smykke, og hører da, hvad Gud taler i dig, ligesom Ps. 85, 9. siger: „Jeg maa høre, hvad Gud Herren vil tale,“ forstaae i mig, som i sit Tempel. See, det er det Tempel, som hedder „Aand og Sandhed.“

Saa gjør og den sin Bøn til Synd, som beder saaledes, at han maa blive seet af Menneskene, hvilket er at spore hos Phariseeren, efterdi Texten siger: Phariseeren blev staaende for sig selv, og bad saaledes. Det er, han bad saaledes, at Menneskene skulle see det og give Agt paa ham og hans Gebærder, som paa en stor Helgen. Bernhardus siger: „Hvor Egenære søges, der mistes Guds Naade.“ Saadant har og Herren forbudt Matth. 9, 5. 2c.: „Og naar du beder, skal du ikke være som Dienslatter; thi de staae gjerne og bede i Synagoger og paa Hjørner i Gader, paa det de kan ansees af Menneskene; sandelig siger jeg eder, at de have deres Løn borte. Men du, naar du beder, gik ind i dit Kammer, og luk din Dør, og bed til din Fader, som er i Løndom og din Fader, som ser i Løndom, skal betale dig aabenbare.“ Thi Gud, efterdi han er en forborgen Gud, som boer i det Forborgne, i det bedrøvede Hjerter, saa vil han ogsaa have Bønnen forrettet i det Forborgne, i det Stille og i Enfoldighed. Derfor er „Guds Rige inden i os“ (Luc. 17, 21.), og kommer ei med udvortes Pragt, ei legemligt, udvortes, prægtigt, men aandeligt, i Aand

og Sandhed. Derfor kunne J let tænke, hvad for en Guds-
tjeneste Papisternes mangfoldige, udvortes, prægtige, flinnende,
smykkede, forgylde og forsløvede Gudstjeneste er; den er en
Skjæppe og har et Skin, men i Grunden er den intet. St.
Paulus kalder det i Coll. 2, 22. *en selvudvalgt Aan-*
delighed, som kun er til Forkrænkelse. Derfor er en ret sand
Bøn almindelig forborgen, saaledes, at et Menneſte gjerne til-
hyller sit Afsyn, naar han beder i Menigheben. Hellige Taa-
rer og andægtig Bøn lade sig ei gjerne see; thi de komme af
Aanden.

Saa gjør og den sin Bøn til Synd, som beder uden Bod,
og uden Erkjendelse af sine Synder, og tillige uden al Erkjen-
delse af Guds Naade. Ligesom vi see paa Pharisaeren: Jeg
taller dig, Gud! at jeg er ikke som andre Menneſter, (— Bern-
hardus: „Hvo som ikke vil være liig andre Menneſter i Om-
vendelse, den tør være liig Djævelen i Straffen. Vil du ei være
som andre Menneſter, saa kan du være som andre Djævel“ —)
Røvere, Uretfærdige, Hoerlarle, eller og som denne Tolber.
Jeg faste to Gange om Ugen, jeg giver Tiende af alt det, jeg
eier. Der er ingen Bod og Erkjendelse af Synden, eller Naad-
dens Erkjendelse.

Her er afmalet et ubodfærdigt Menneſtes Blindhed, som
ei kender sig selv og sit eget Hjerte. Hvad er dog uretfærdig-
gere, end et Menneſtes Hjerte af Naturen, efterdi Uretfærdig-
heden er os alle medarvet? Dog tør denne Pharisaer sige, han
er ingen Uretfærdig, hvortil den 14de Ps. V. 3. siger noget
andet: „De ere alle afvegne.“ Men denne Pharisaer erkjender
ei sin medfødt Arvesynd, hvorover ogsaa hellige Folk klage, li-
gesom Job Cap. 15, V. 16.: „Som drikker Uretfærdighed, som
Band,“ og David Ps. 51, 7. Ingen Røver, siger han, fordi
han ei røver Noget med Haanden.

O, kjære Menneſte! Haanden er ikke Røveren, men Hjertet,
den indvortes Aand er Røveren, den indvortes Brede er Morde-
ren, den indvortes onde Lyſt er Hoerlarlen, din Egentjærlighed
er det indvortes Afguderie. See til, at du dæmper samme for-
medelst daglig Bod. Ps. 51, 12.: „Gud! ſtab i mig et reent
Hjerte.“ Matth. 23, 25. 26.: „Vee eder, J Skriftfloger og
Pharisaer, J Dienſtkæle! at J renſe Bægere og Fæde udvortes;
men indtil ere de fulde af Rov og Uretfærdighed. Du blinde
Pharisaer! renſ først det, som er indeni Bægeret og Fædet, at
det, som er udentil paa dem bliver og reent.“ Jeg faste to
Gange om Ugen, siger han videre. Ja udvortes for et Skins
Skylb. Men Hjertets indre Faste, ligesom den i Ninive, det
er, sand Omvendelse, Aandens Armød, ei at holde sig værd den

mindste Belgjerning og Naade hos Gud: — see, det er den aandelige Faste. Særdeles at man agter sig uværdig enhver Ting og veed, at man ei har Ret til nogen Ting, men at det er alt Naade, og har at bruges til Nødtørst med Frygt; ja at man ei alene giver den udvortes Tiende til Gudstjenesten, og de fattige, men at man ganske og aldeles med sit ganske Hjerte og Villie opoffer sig Gud, overlader og overgiver sig ganske Guds naadige Villie, lader sig alt behage, hvad Gud bebager, har ham lige kjær i Armød og Rigdom, i Sundhed og Sygdom, i Lykke og Ulykke, i Liv og Død. See, det kaldes ret at give Gud Tiende af alt det, man eier. See, det hedder, ret at bede: „Skee, ikke min, men din Villie.“

See, det er nu de fem onde Aander, som forhindrer vor Bøn og gjør samme til Synd; det har Herren i Phariseeren villet afmale os. Thi hans Bøn gik 1) af Formastelse, at han meente sig at være from. 2) Af sin Næstes Foragt. 3) Skedte den ei i det rette Tempel, i Aand og Sandhed, i Hjertets inderste Grund, i Troens Helligdom. 4) Den skedte kun for et Skins Skyld for Menneſkene. 5) Den gik ei af sand Bod og sine Synders Erkjendelse. Han erkjendte ikke den indvortes Røver, Uretfærdige, Hoerkarl. Efterdi der nu ei var nogen Erkjendelse af Synden, kunde ei heller nogen Naade være der; efterdi der ei var nogen Omvendelse, kunde der ei heller være nogen Syndernes Forlæbelse.

Den anden Deel.

At den sande Omvendelse er den rette Bøn, og ei Munnens Pladder uden Troe; og dertil hører fire Stykker: 1) At staae langt borte. 2) Ei turde opløste sine Læbe til Himlen. 3) At slaae sig paa sit Bryst. 4) Af Hjertets Grund at sige: Gud vær mig Synder naadig: det har nu Herren forbildet os i Zolderen. Zolderen stod langt borte. Det er, han agtede sig uværdig til Guds Naade, og ei værd, at han skulde nærme sig Gud. Enhver Bodfærdig agter sig for den uværdigste og største Synder, og af saadan sin Ureenheds og Uværdigheds Erkjendelse udspringer da den rette ydmyge Bøn, at man med den hellige David af Ps. 39, 6. siger: „Visſelig, hvert Menneſke er idel Forsængelighed, hvor fast han end staaer, Sela.“ See, derfor er den sande Omvendelse den rette Bøn. Thi hvor der er saadan salig Bedrøvelse over Synden, der er stedse et bestandigt Suk til Gud om hans Naade. Ja, intet bodfærdigt Hjerte, som gjerne vil være forsonet med Gud, og som frygter sig for Guds Brede, kan leve en Time uden Suk og Bøn. Thi om det end undertiden og tilbeels ofte maa handle

med Verden, saa er dog alt blandet med indvortes Frygt, Vishedse, Suk og Bøn. Derfor siger St. Paulus 1 Thess. 5, 17.: „Bedet uden Afslæbelse.“ Der mener ei St. Paulus det indvortes Værk, men Aandens indvortes Hjerte-Bøn. Desaaarsag er et ret bodsfærdigt Menneſtes ganſte Liv intet andet, end en beſtandig, inderlig Sukken efter Guds Naade, og det er den rette Bøn. Thi Guds Aand ſukker inderligen i de Troende til Gud, og lader Hjertet aldrig være uden indvortes Bøn. Derfor kalder han „en Naadens og Bønnens Aand,“ Zach. 12, 10. Lader os nu derfor ſørſt med Tolberen ſtaa langt borte, det er, erkjende vor Ureenhed og Uværdighed, lære at frygte os for Guds Dom og med den hellige David bede af den 38te Pſ. V. 19.: „Jeg vil give min Miſgjerning tilkjende; jeg vil ſørge for min Synd.“ See, ſaa beder du ret og vil erlange Forladelse; thi Gud forlader ingen Synd, ſom ikke gjør En ondt, og ſom man ikke tænker at afſtaa. — Videre ſiger Evangeliet: Han turde ikke end opløſte Dine til Himmelen. Derom ſiger Bernharbus: „Han har ei turdet anſee Himmelen, paa det han ved ſin Ydmyghed maatte bøje Himmelen til ſig.“ At han nu ei har turdet opløſte ſine Dine til Himmelen, er ſteet, fordi han har ſtammet ſig for Gud og alle hellige Engle. Sir. 4, 24.: „Der er en Skamfuldhed, ſom fører til Synd, og der er en Skamfuldhed, ſom giver Gode og Gunſt.“ Af ſaadan ydmyg Bod bliver ſnart en Bøn, ſaa at vi med den hellige Prophet David ſiger: „Herre! dig hører Retfærdighed til, men os vort Anſigtes Bluſſel,“ Dan. 9, 7. og af Pſ. 51, 11.: „Skjul dit Anſigt fra mine Synder“ — formedelt min Skam — „og udflet alle mine Miſgjerninger.“ Der ſee I atter, at Omvendelſen er den rette Bøn, ſom gaaer af Hjertets inderſte Grund af det indre og nye Menneſte. Thi det nye Menneſtes Begyndelſe er intet andet end Frygt og grundig, væſentlig, indvortes Ydmyghed. Derfor kan ogſaa kun det nye Menneſte bede ret, ei det gamle Menneſte. Det gamle Menneſtes Bøn er aldeles intet, ja den er Synd; thi der er endnu Egentjærlighed og Egenære. Det reiſer ſit Hoved op imod Himmelen, ligesom Pharifæeren. Pharifæerens gamle Menneſte bad, derfor var det en udygtig Bøn. Tolberen bad ret; thi han bad efter det nye Menneſte. Men det nye Menneſte er ſand, indvortes Ydmyghed, Gudsfrygt, Troe og Kjærlighed. Derfor maa alle vore Gjærninger og Bønner, ſom ſkulle behage Gud, fremgaae af det nye Menneſte. Saa er en Chriſtens ganſte Liv en beſtandig Bøn og Sukken; thi det nye Menneſte kan ei andet end ſukke og bede.

Han ſlog ſig paa ſit Bryſt. At ſlaae ſig paa ſit Bryſt er, at viſe Gud ſit Hjerte, frit ud at klage ſine Synder, uden

at formindste eller tilbæfte dem, ja ogsaa at klage og afbede hos Gud sine grove Synder, som meest trykke og bide En, for saaledes at vise den rette Læge sine Saar, hvor det gjør ham ondt. Og af sin egen, sit onde og urene Hjertes Erkjendelse bliver da ogsaa snart en Bøn, som vilde han sige: Al Gud! her gjør det mig Smerte, her er det ondt, her har jeg saadan en ond Drm i Hjertet. Du er den Gud, som prøveder Hjerter og Nyrer. Ps. 51, 19.: „Guds Offere ere en sønderbrudt Aand; et sønderbrudt og sønderstødt Hjerter, skal du, Gud! ikke foragte;“ det offerer jeg dig nu, jeg kan ei offre dig mange gode Gjerninger. Ps. 147, 3.: „Han helbreder dem, som have et sønderbrudt Hjerter, og forbinde dem i deres Smertes.“ Der see I atter, at Omvendelsen er den rette Bøn. Og Omvendelsen maa og skal strække sig igjennem det ganske Liv, og i al vor Gjøren maa der være Bedring. Saa er da Menneftet aldrig uden Bøn.

Endelig bryder den indvortes Bøn frem formedelst Munden: Gud vær mig Synder naadig! En rettskaffen Bøn. Det er en kort, men kraftig Bøn, hvorm Paulus 1 Cor. 14, 19. siger: „Jeg vil heller have talt fem Ord i en Menighed med mit Sind, end ti tusinde Ord med et Tungemaal.“ See, her har du nu denne Hemmelighed, at den arme Solber udtaler sin Bød, Omvendelse og Bøn med fem Ord; thi dette ere fem Ord: Gud være mig Synder naadig! Disse fem Ord ere nok til Omvendelse, naar de blive udtalte i Aand og Sandhed. Gud! siger han, o, du retfærdige Gud! for hvem Ingen er ufylldig. Dette er et Guds Erkjendelses. — Vær, det er et Forjættelses Ord. Du har tilfagt Naade; gjør nu ved mig efter din Forjættelse. — Mig, siger han, hvilket er et Angerens Ord. O, hvorledes har jeg ei brevet det. — Synder, det er et Uværdighedens Ord, og er hans Skriftemaal og Betjendelse. Saa have alle Hellige skriftet, og findes ei nogen iblandt alle Hellige, som jo ikke have regnet sig iblandt Syndernes Tal. Es. 64, 5.: „Alle vore Retfærdigheder ere som et besmittet Klæde.“ Dan. 9, 18.: „Vi lade vore ydmyge Begjæringer ikke falde for dit Ansigt for vore Retfærdighedens Skyld.“ Paulus erkjender sig, at være den groveste iblandt Syndere, 1 Tim. 1, 15. — Naadig, det er et Troens Ord, som seer hen til Naadestolen, som er Christus. Rom. 3, 24. 25.: „Vi blive retfærdiggjorte uforskyldt af hans Naade ved den Forløsning, som er i Christo Jesu; hvilken Gud haver fremsat til en Naadestol formedelst Troen i hans Blod.“

Derpaa fælber Herren denne naadige Dom: Denne gif retfærdiggjort ned i sit Hums frem for den Anden. See, det er den sande Omvendelse, og den Proces og Orden, hvori vi

blive retfærdige for Gud: At have hjertelig Anger og Auelse over Synden, og formedelst Troen gribe Guds Naade i Christo. Deri bestaaer vor Retfærdighed og Salighed; thi derpaa følger Syndernes Forladelse, paa hvilken vi blive friskjendte for Guds Dom og erkjendte for retfærdige. Ps. 32, 1. 2c.: „Salig er den, hvis Overtrædelse er forladt, hvis Synd er skjult. Saligt er det Menneske, som Herren ikke tilregner Misgjerning,“ —: Her staaer Synd, Overtrædelse, Misgjerning ved Siden af den Trøst: Forlade, skjule, ikke tilregne — „og i hvis Aand er ikke Svig. Der jeg vilde tie, fortæredes mine Been som af Alderdom, ved min Hylen den ganste Dag. Thi din Haand blev Dag og Nat svar paa mig, at min Sast blev forvandlet til Sommerens Lørheder, Sela! Jeg bekjendte min Synd for dig, og skjulte ikke min Misgjerning; jeg sagde: jeg vil bekjende mine Overtrædelser for Herren, og du, du forlod mig min Synds Misgjerning, Sela! Derfor skal hver Hellig bede til dig til den Tid, naar du findes; dog naar der kommer store Vandstylb, skal de ikke naae til ham. Glæder eder i Herren, og fryder eder, I Retfærdige! og synger med Fryd, alle I, som ere oprigtige i Hjertet.“ See, nu ere af Syndere, Overtrædere og Misgjerningsmænd blevne Retfærdige og Fromme formedelst sand Omvendelse, Eph. 2, 8. 2c.: „I ere blevne salige af Naade formedelst Troen; og det ikke af eder det er en Guds Gave: Ikke af Gjæringer, paa det ikke Noget skal rose sig.“

Marsagen til vor Retfærdighed: Thi hvo sig selv ophøier, skal fornedres, men hvo sig selv fornedrer, skal ophøies. Hvo som bringer sine egne Gjæringer, Hellighed og Retfærdighed for Gud, berømmende sig af samme, den kan ei bestaae for Guds Dom, erlanger hverken Naade eller Forladelse, men bliver forstødt fra Gud til Helvede; det hedder at blive fornedret. Adam ophøiede sig selv og vilde være Gud liig, men blev dermed dødelig, Døden underkastet. Lucifer ophøiede sig selv, men blev nedstødt fra Himmelen til Helvede. Pharao ophøiede sig selv, men druknede i det røde Hav. Korah, Dathan og Abiram ophøiede sig selv, men bleve opslugte af Jorden. Saul ophøiede sig selv, men blev besat af Satan. Nebucadnesar ophøiede sig selv, men blev berøvet sin Fornuft. Antiochus og Herodes ophøiede sig selv, men bleve opædte af Orme. Da hiin Philosoph blev spurgt, hvad Jupiter gjorde i Himmelen? svarede han: Han styrter de Hoffærdige og ophøier de Ydmyge.“ Men lader os fornedre os selv, erkjende os for de elendigste Syndere, offre Gud daglig et sønderbrudt, sønderslaget Hjerte og trøste os ved Guds Naade og Christi dyrebare Forløsning, saa blive vi ophøiede for Gud og erlange den Retfærdighed, som gjælder for Gud, samt høre

med under det Sprog: Denne gif retsfærdiggjort ned i sit Huus. Lader os derfor med den hellige David bede den 51de Ps. B. 1. 2c.: „Gud! vær mig naadig efter dine store Barmhertigheder. See, du haver Lyft til Sandhed i inderste Hjerte; og du lader mig forstaae Wiisdom i Vindom. Rens mig af Synd med Isop, saa bliver jeg reen; toe mig, saa bliver jeg hvidere end Sneee,“ formedelst din Søns Jesu Christi Blod, som er mine Synders fuldkomne, evige Renselse og Båd, Amen.

Tolvte Søndag efter Trinitatis.

Evangelium Marc. 7, 31. indtil Enden.

Forberedelse.

Saa herlig, prisværdig og deilig Guds Gjerning er, saa at man seer sin Lyft og Glæde derpaa, saa affstyelig, hæslig og gruelig er Satans Gjerninger. Begge Dele seer man hos Mennesket. Hvor stjønt og deiligt er ei Guds Billede, hvilket er det allerstjønneste og deiligste Guds Værk? Men hvor affstyeligt, grueligt og hæsligt er ei Satans Billede i Mennesket? Om den hellige Martyr Stephanus læser man, at man har seet hans Ansigt som en Engels Ansigt, efterdi det indvortes Guds Billede, Aandens Retfærdighed, Hellighed og Glæde har straalet af hans Ansigt; det var Guds Værk. Hvor styg og gruelig saae ei Cain ud, ligesom Gud Herren sagde til ham 1 Mos. 4, 6.: „Hvi er du vred, og hvi er dit Ansigt falmet?“ Det var Satans indvortes, morderiske Billede, som udtrykte sig i hans Ansigt. Betragt dette arme Menneske i Dagens Evangelium, som var døv, stum og blind, hvilken Elendighed er foraarsaget af Synden, som af et Djævelens Værk. Betragt ham efter hans Helbredelse, da han igjen erholdt sin Hørelse og sit Sprog; det var Guds Værk, hvilket er deiligt, stjønt og høist prisværdigt. Han har gjort alt Alt vel. Ps. 111, 3. 2c.

Indgang.

I Skabelsens Bog læse vi, at, da Gud Herren havde skabt Himmel og Jord, har Gud Herren havt Velbehag i sine Gjerninger, hvorfor Skabelsens Historie sluttes med disse Ord: „Og Gud saae Alt det, han havde gjort, og see, det var meget godt,“

1 Mos. 1, 31. Just med samme skønne Lov blive Christi Undergjerninger, som han har gjort paa de arme Menneſter, som den aandelige Skabning, priset: Han haver gjort alle Ting vel.

Hvor saare godt var det ei, at Gud paa den første Dag skabte Lyset? Hvilken en ædel Skaaning er ei Lyset? Men hvor saare vel har ei den Herre Kristus gjort det, at han har ladet det evige Lys skinne for os, som er ham selv? Joh. 1, 9.

Hvor saare godt var det ei, at Gud paa den anden Dag gjorde Himmelenſ Befæstning, hvorom vi alle maa forundre os? Men hvor vel har ei den Herre Kristus gjort det, at han har erhvervet os den nye Himmel og forsat os i Guds Rige?

Hvor saare godt gjorde ei Gud det, da han paa den tredje Dag tilberedte Jorden med Træer og allehaande Blomster, da han sagde: „Jorden udgive Græs“ o. s. v. Al, hvor vel har ei Kristus gjort det, at han har gjort os sit Ord til en grøn Græsgang og til friske Vandstrømme? Ps. 32, 2.

Hvor saare godt gjorde ei vor kjære Gud det, da han paa den fjerde Dag skabte Sol, Maane og Stjerner, og satte dem paa Himmelenſ Befæstning? Hvor saare vel har ei vor Herre Kristus gjort det, at han, som Retfærdighedens Sol (Mal. 4, 2.), er opgangen over os, og at han har gjort de hellige Profheter, Apostle og Kirkens Lærere til skønne Lys formedelſt deres Lære og Betsjælselse?

Hvor saare vel gjorde ei Gud det paa Skabelsens femte Dag, da han sagde: „Vandet udgive mangfoldigen vrimlende Dyr“ o. s. v. Hvor saare vel har ei Kristus gjort det, at han har født os paany af Vand og Mand, og gjort os til levende Guds Børn?

Hvor saare godt gjorde ei Gud Herren det, da han paa den sjette Dag skabte Menneſket til sit Villebe i fuldkommen Retfærdighed og Hellighed? Men hvor saare vel har ei Kristus gjort det, at han formedelſt sin Helligaand atter har fornyet det faldne Menneſke til Guds Villedes Lighed, og er selv bleven alle Troendes Blisdom, Retfærdighed, Helliggjørelse og Forløsning? Det er det skønne, fornyede Guds Villebe.

Ligesom nu Skabelsens Bog siger i det gamle Testamente: Gud saae Alt det, han havde gjort, og see, det var meget godt, — saaledes siger det nye Testaments Forløsnings Bog i Dagens Evangelium: Den Herre Jesus haver gjort alle Ting vel; baade gør han, at de Døve høre, og at de Maallose tale. I Skabelsens Gjerninger er Alt gjort saare godt. I Forløsningsens Gjerning er Alt gjort vel.

Tvende Dele.

1. Om Menneſtets ſtore Glendighed, og ſærdeles om de vantroende Sjæles indvortes Blindhed, Døvhed og Stumhed.
2. Om den rette Læge og eneſte Nødhiælper, hvorledes han opluſer Hjertets Dine, aabner Forſtandens Øren og gjør den aandelige Tunge, Andagt og Bøn talende.

Den første Deel.

Og de førte en Dødv til ham, ſom beſværlig kunde tale. Dette arme Menneſte er vores alles Billebe og Speil, i hvilket vi ſkulle beſee og beſtue os ſelv og vor Glendighed; thi dette er Hovedaarsagen, hvorfor den kjære Gud ſtiller os ſaadanne arme Folk for Dine, ſom vilde han ſige: Betragt dette arme Menneſte, ſaa ſeer du dig ſelv; hvad denne er indvortes paa ſit Legeme, det er du indvortes i din Sjæl. At tale høre og ſee ere vel tre ædle Sanſer hos Menneſket, og er det en ſtor Jammer, naar Nogen er legemlig berøvet ſamme; men meget ſtræffeligere og mere at beklage er det, naar Nogen er aandeligviis berøvet diſſe tre Sandſer. — Troen og Bønnen er den rette aandelige Mund, Ps. 116, 10.: „Jeg troede, derfor talede jeg.“ — Kjærlighed og Ydmyghed er den rette aandelige Hørelſe. Den, ſom man har kjær, om den ſamme hører man gjerne. Har du Gud og din Herre Chriſto kjær, ſaa vil du gjerne høre om ham. Elſter du din Næſte, ſaa vil du ſnart høre hans Klage og Nød. — Haabet, Gudsſrygt og Andagt ere Hjertets og Sjælens rette aandelige Dine, hvilke ſtedſe vaage, og ſee paa Gud og hans hellige Anſigt. I diſſe Dine maa ingen Sikkerheds Søn komme, de maa ſtedſe vaage, ligesom de hellige Engle, ſom ſtedſe ſee Guds Anſigt og ei ſove. Om diſſe Dine ſiger Ps. 121, 1.: „Jeg opløſter mine Dine til Bjergene, hvorfra mig ſkal komme Hjælp.“ Og Ps. 123, 1. 2c.: „Jeg opløſter mine Dine til dig, ſom ſidder i Himmelen. See, ſom Tjeneres Dine ſe til deres Herrerſ Haand, ſom en Tjenestepiges Dine til hendes Frues Haand; ſaa ſee vore Dine til Herren vor Gud, indtil han vorder os naadig!“ Al, hvor ſalige ere de Menneſker, ſom ret bruge Sjælens aandelige, indvortes Sandſer, der formedelſt Troe, Bøn, Andagt og Sukke, ſom med den aandelige Munde, tale dagligen med Gud! Som formedelſt Chriſti Kjærlighed, ſom ved de aandelige Øren høre Chriſtum dagligen tale i deres Hjerte, og opmærkſom høre paa de Fattiges Raab: Al, hvor ſaligt er det Menneſte ſom formedelſt Haab, Andagt og Gudsſrygt, ſom ved Hjertets aandelige, ſtedſe vaagende Dine, dagligen uden Afſtæbſe ſeer Guds Throne, hans Anſigt og hans Herlighed! Den er lig

de hellige Engle; thi disse tre aandelige Sandser, at tale med Gud i Troen, at høre Christum i Kjærligheden, i et himmelft Gemyt, at see Gud i Haabet, — de gjøre os de hellige Engle liig ogsaa i dette Liv, og til aarvaagne, vaagende Jomfruer, som vente paa deres Brudgom. Derfor har Gud skabt vore Sjæle vaagende, omendstjunt Legemet sover. Højs. 5, 2.: „Jeg sov, men mit Hjerte vaagebe.“

Men paa den anden Side: Hvilke usalige Menneſter ere ei de, om hvem der siges 2 Cor. 4, 4.: „Denne Verdens Gud haver forblindet de Pantroes Sind, paa det at Evangelii Op-lysning om Christi Herlighed, som er Guds Billede, ikke skulde ſkinne for dem.“ Hvilke Mørkhedens Mand først har gjort aandelig døv, dernæst aandelig stum, tilſidſt aandelig blind, de kunne ikke høre Gud tale i ſit Ord; de kunne ikke ſige med David Ps. 108, 8.: „Gud haver talet i ſin Helligdom, jeg vil fryde mig.“ Ps. 85, 9.: „Jeg maa høre, hvad Gud Herren vil tale; thi han ſkal tale Fred til ſit Folk.“ De kunne ei ſige af Ps. 51, 10.: „Lad mig høre Fryd og Glæde.“ De kunne ei ſige med Propheten Samuel 1 Sam. 3, 9.: „Tael, Herre! thi din Tjener hører.“ Derfor raaber Gud hos Ef. 46, 12.: „Hører mig, J, som ere stolte i Hjertet! J, som ere langt fra Retſædighed!“ Bernharbus ſiger: „Herren er ſteget op paa Korſets Træ, paa det han kunde blive ſeet af enhver. Han har raabt, paa det han maatte blive hørt af enhver. Han har grædt, paa det han maatte bevæge alle til Omvendelſe. O, hvor mange ere-døve, som ei høre ſaadan Stemme, som dog de uſøſomme Clementer have hørt. Solen har hørt den, og er bleven for-mørket. Klipperne har hørt den, og ere revnede itu. Jorden har hørt den, og har bævet. Alene Synderen hører den, og bliver ei bevæget derved.“ Auguſtinus ſiger: „Al, Herre! Him-mel og Jord raabe, og Jeſu Christi Blod, som taler bedre end Abels Blod, Ebr. 12, 24. Saa ſee da nu til, at du hører det talende Blod, naar du ei vil høre Himmel og Jord.“ Jer. 22, 29.: „Land! Land! Land! hør Herrens Ord.“ Ef. 42, 19.: „Hvo er blind, uden min Tjener, og døv, som den, jeg udsendte ſom mit Bud.“ 2 Tim. 4, 3.: „Den Tid ſkal vorde, naar de ikke ſkal kunne fordrage den ſunde Lærdom; men efter deres egne Begjæring, tage ſig ſelv Lærere i Hobetal, efterſom Ørene fløe paa dem.“ Gud taler jo ſaa tydelig med os i ſit Ord, ſom om han kaldte os med Navn, at Mange mærker og føler det; men det gaaer dem, ligesom Ps. 58, 5. 6. ſiger: „De ere, ſom en døv Dgle, der stopper ſit Øre: at den ikke ſkal høre paa deres Røſt, ſom hviſte.“ De Naturkyndige ſkrive, at der ſkal være nogle Ord, ſom Slangerne ikke taale, hvorfor de ſtoppe

deres Dren til med Jord. Saaledes stopper den Helvedes Slange Mange Jord, jordiske Ting, i Hjertets Dren, at han ei maa blive troende.

Hvad gjorde ei de Ypperstepræster og Skriftkloge, da den hellige Stephanus sagde: „See, jeg seer Himlene aabne, og den Menneftens Søn staaende hos Guds høire Haand?“ Da raabte de med stor Røst, og holdt for deres Dren. Ap. Gjer. 9, 56, cc. I Ap. Gjer. 19, 34. læse vi, at da St. Paulus prædikede i Ephesus, har Folket ikke villet høre ham, og paa det de ikke skulde høre ham, have de da to hele Timer skreget: „De Ephesers Diana er stor.“ Det hedder at modstræbe den Helligaand, ligesom St. Stephanus siger: „I haarde Hals og Uomstaarne i Hjerter og Dren! I imodstaae altid den Helligaand.“ Saaledes gif det ogsaa de Jøder, som ei ville høre Propheten Esaias; Gud slog dem med aandelig Døvhed og Forstokkelse, Es. 6, 10. Det vederføer ogsaa Pharao, ham slog Gud med Forstokkelse og aandelig Døvhed, at han ei vilde høre Moses, 2 Mos. 7, 3. Hans udvortes Dren hørte det vel; men hans Sjæl hørte ikke. Hans udvortes Dine saae vel Undergjærningerne; men hans Hjertets Dine saae og erkjendte det ikke. Al, hvor mange saadanne Mennesker findes ei endnu iblandt os, som modvilligen ikke ville høre og forbedre sig; dem giver Gud endeligen hen i et forvendt Sind, Rom. 1, 28. Ps. 59, 7. Derfor advarer Herren i Joh. 12, 35.: „Vandrer den Stund, I have Lyset, at Mørkthed skal ikke betage eder.“ Ebr. 6, 8.: „Den som bærer Torne og Tidsler, duer intet, og er nær Forbandelsen, hvis Ende er at brændes.“

Hvor mange Mennesker findes ei, som ogsaa ere aandelig stumme, hvilke Satan desværre forhindrer baade Hjertets Andagt og Mundens Ord? Thi han veed vel, at alt det Gode og Gavnlike, som vi ville have, det maa vi erlange fra oven af formedelst Bønnen, da al god og fuldkommen Gave komme derfra, fra Lysets Fader. Han veed vel, at i Bønnen staaer Guds Være, og at Gud Herren af vor, som af de Umyndiges Mund, ikke alene har beredt sig en Lov, men ogsaa en Magt, til at udrydde Fienderne. Derfor har Bønnen megen Modstand, ligesom man daglig erfarer, saa at man maa ofte med Magt trænge sig igjennem til Bønnen, Matth. 11, 12.: „Himmeriges Rige ligger Bøld, og de, som gjøre Bøld rykke det til sig.“ Det er de Stærke i Troen, som daglig kæmpe imod Djævelen med sine listige Anløb, som stride imod den onde Villie og onde Tanker, og som imod mange Forhindringer sægte for Guds Rige i deres Hjerter. Derfor søger og Ugteskabs-Djævelen ofte forunderlig Leilighed til at forhindre Ugtesfolk i Bønnen formedelst Brede

og Uvillie, ligesom og St. Petrus i sin 1ste Ep. 3, 7. siger: „J Mænd skal høre hos Vinderne med Forstand, paa det eders Bønner skal ikke forhindres.“ Saaledes har jo Satan endog forhindret Paulus i at prædike, 1 Thess. 2, 18. Og de ægyptiske Troldfarle Jannes og Jambres modstode Moses. J Ps. 119, 43. beider David: „Dg tag ikke Sandheds Ord saa saare fra min Mund.“ Satans Mesterstykke er, at han meest forhindrer Bønnen, naar den er meest nødvendig; og jo nærmere Straffen, desto sikkrere gjør han Menneffene. Derover klager Propheten Ezechiel i 22de Cap. V. 30.: „Dg jeg ledte efter en Mand af dem, at staae i Gabet for mit Ansigt, for Landet, at jeg skulde ikke forðærve det; men jeg fandt Ingen.“ Dg Es. 64, 6.: „Dg der var Ingen som kaldte paa dit Navn, som opvakte sig, til at tage fat paa dig.“ See, det er den aandelige Stumhed, som Satan anretter.

Hvor mange Menneffer gives ei, som ere aandelig blinde, som leve uden Gudsfrugt i stor Sikkerhed, uden at kunne see deres egen Elendighed og Forðærvelse, ligesom Jøberne. Gud har nu saa klart aabenbaret os Evangelii klare Lys, at vi i samme kunne see baade Himmel og Helvede. J Johannes Aabenbaring er Helvede og Satan saa strækkelig afmalet og stillet os for Øine, at vi billig skulde forstrækkes derfor. Hvorfor blive der Helvede bestreven som en Afgrund fuld af Svovel og Beeg, som en brændende stinkende, rygende Pøl, tilligemed de Forðømtes evige Jld og Qual, ja deres Strig af Helvede, naar de raabe: „J Bjerger! falder over os, J Høie! skjuler os for Guds Brede?“ Hvorfor raaber den Forðømte af Helvede: „Jeg pinees sparligen i denne Lue?“ Dette er Pinens Sted? Visfelig derfor, at du skulde oplade dine Øren og tage denne evige Jammer til Hjerte. Hvorfor hør Gud stillet dig Satan for Øine i Skikkelse af en stor Drage, dem gamle Slange, som kaldes Djævelen og Satanas, som forfører den ganste Verden? Visfelig for min og din Skyld, at vi med seende Øine ei skulde være blinde, men betragte den gruelige Drage. Thi saadan affkyelig Drm skulde alle Forðømte blive liig. Thi ligesom Satan ikke beholdt sit Engle-Billede, men er bleven en affkyelig Drage, saaledes skulde de Forðømte formedelst den evige Forbandelse blive gruelige og fæle, at de skulde worde alt Kjød en Weberstyggelighed. Selv i dette Liv kan Djævelen saaledes tilrede et Menneffe, at det ei seer ud som et andet Menneffe. Ligesom de Salige skulde være det himmelske Billede, saaledes skulde de Usalige være Helvedes Billede; thi den indvortes Form giver den udvortes Skikkelse, ligesom vi see paa de vrede Menneffer. Dette er strækkeligt, naar vi betænke det.

Derimod har Gud Herren i sit Ord ogsaa aabnet os Him-
melen og stillet os den for Die, saa at vi i Troen og Anden
kunne bestue Guds Herlighed og det yndefulde Væsen, hvori Gud
boer, hvor vi høre de hellige Engle synge: „Hellig, Hellig, Hel-
lig,” og alle Udvalgte sige: „Lammet, som er slagtet, er værdigt
at tage Magt, og Rigdom, og Wiisdom, og Styrke, og Priis,
og Ære, og Betsignelse.” Ef. 6, 3. Ab. 5, 12. Hvo som
her ikke var aandelig døv, stum og blind, den vilde have nok
at tale, at høre og at see; men af, den store Jammer, den aan-
delige Døvhed, Stumhed og Blindhed, hvori vi alle stikke! Ps.
119, 18.: „Åbn mine Øine, at jeg maa see de underlige
Ting i din Lov.” Ps. 51, 10. 17.: „Lad mig høre Fryd og
Glæde; at de Veen maa fryde sig, som du haver sønder-
stødt. Herre! oplad mine Læber; saa skal min Mund kundgøre
din Priis.”

Den anden Deel.

Om Røgen og hans Kuur.

De bade ham, at han vilde lægge Haanden paa ham.
At, lader os ogsaa gjøre det, og bede, at Herren vil lægge sin
lægende, sin almægtige, sin naadige og sin hjælperige Haand paa
os, at vi kunne blive ret talende og seende og hørende. Han
har jo sagt hos Ef. 63, 1.: „Jeg taler Retfærdighed, er mæg-
tig til at frelse.” Ps. 36, 7.: „Herre! du frelser Menneſter og
Dyr.” Ps. 77, 11.: „At forandre det staaer i den Høiestes
Haand.” Hvad for en Kuur og Remedium bruger Herren?
Der kommer herlige Stykker til denne Recept, fem Stykker. Hvad
gjør nu Herren først med dette elendige Menneſte? Han tog
ham affides fra Folket. At, kjære Herre! gjør dog ogsaa det
samme med os, vend vort Hjerte af fra den onde Verden! Der-
som vi ellers skal blive salig, saa maa Gud vende vort Hjerte
af fra Verden, sørend vi døe; thi dersom Hjertet bliver hængende
til Verden, saa farer Sjælen efter Døden i det evige Mørke.
Hvo, som er forenet med Gud, den bliver ogsaa i Døden,
efter Døden og i al Evighed forenet med Gud. Derfor be-
der David i Ps. 119, 36.: „Voi mit Hjerte til dine Vidnesbyrd,
og ei til Gjerrighed.” At, min kjæreste Herre! blotte mig fra
Verdens Kjærlighed og især mig med Kjærlighed imod dig.
Saaledes maa vi være findet og bede, paa det vi ei blive op-
slugte af den umættelige Gjerrighed, den Helvedes Grav, som
aldrig blive mæt. Vend mit Hjerte af fra det hoffærdige Lev-
net, paa det jeg ei i Helvede maa worde liig den Helvedes Drage
og Orm, som formedelst Hoffærdighed er bleven forvandlet til
Drage. Vend mit Hjerte af fra Belyst, at der ei bliver Pine

og Qual deraf, ligesom den rige Mand vederfores. Vend mine Fødder af fra den brede Bei, som fører til Forbømmelse. Det hebber: Han tog ham affides fra Folket. *Alt, Hære Herre tag ogsaa os saaledes affides.*

Hvad gjør Herren for det andet? Han lagde sine Fingre i hans Øren. *Alt, Hære Herre! gjør ogsaa det med os. Din Finger er din Helligaand; han er det, som aabner Hjertets Øren, som gjør et lydigt Hjerte. Den Helligaand i Hjertet hører opmærksomt. Alt, at vi saaledes i vore Hjerter hørte den Almægtiges Stemme i dens guddommelige Trubsel, paa det vi derved kunde blive salig bebrøvet med en guddommelig Bebrøvelse til Erkjendelse af vore Synder; og paa den anden Side fornemme Guds saliggjørende Kraft af Evangeliet, som glæder baade Legem og Sjæl.*

Hvad gjør nu Herren for det tredje? Han spyttede og rørte ved hans Tunge. Herren fugtede sin Finger med Spyttet og rørte dermed den stumme Tunge. Ligesom man tager Saften af et Træ, og bestryger dermed et smertefuldt Sted, saaledes tager Livets Træ sin Saft, og læger dermed den stumme Tunge. *Alt, Hære Herre! gjør ogsaa det med os, giv ogsaa os af din huldsalige Mund den rette LægeDOM, som læger det giftige Slangebid og bevarer os fra den falske Læres Gift. Rør ogsaa ved vor Tunge, løsgjør dens Baand, at Satan ei faaer bruge den til at bespotte Gud, men at den maa være din Helligaands Værktøj og klare, velsklingende Gymbler, at love dit Navn, ligesom Ps. 63, 4. 2c. siger: „Din Miskundhed er bedre end Livet; mine Læber skal prise dig. Min Sjæl skal mættes, som af det Fede, og af Fedme; og min Mund skal love dig med frydefulde Læber.“*

Hvad gjør Herren for det fjerde? Han saae op til Himmelen og sukke. *Alt, Hære Herre! gjør ogsaa det over os, ja imod din himmelske Fader, som den rette, evige Øpperstepræst, der beder for os, som den rette Melchisedek og Retfærdigheds Konge. Ps. 86, 2. 2c.: „Du Israels Hyrde! vend dine Øren hid, du, som fører Joseph, som Jaar; du, som sidder over Cherubim, aabenbares herligen. Opvælt din Magt, og kom os til Frelse. Gud! omvend os; og lad dit Ansigt lyse, saa blive vi frelst.“ Suk og over os af medlidende Forbarmelse; thi du forstaaer vor Jammer og Glendighed bedre, end vi selv. Du, som har gjort et barmhjertigt Hjerte, skulde du ei selv være barmhjertig? Den, som har gjort Faderhjertet, skulde han ei forbarme sig som en Fader? Ebr. 4. 15.: „Vi have ikke en Øpperstepræst, som ikke kan have Medlidenhed med vore Svøbeligheder.“*

Men hvad gjør Herren for det femte? Han sagde til ham: Ephata! det er, lad dig op! Af, kjære Herre! tael dette kraftige Ord ogsaa over os: Lad dig op, du forstokkede Hjerter; aabner eder, I tilstoppede Øren; vord løs fra dine Baand, du maalelse Tunge; bliv oplyst, du mørke Hjerter og Forstand; bliv talende og levende, du stumme og døde Troe; lad dig op, du haardt tillukkede, ubarmhjertige Hjerter imod din Næste! Vaagn op, I sovende Dine, saa vil Christus lyse for eder, Eph. 5, 14. See til, du troende Sjæl! at dit Lys ikke udslukkes; ved Midnat kommer et Anstrig: „See, Brudgommen kommer, gaaer ud imod ham!“ Matth. 25, 6. „Oplader Portene; at der maa indgaae et retfærdigt Folk, som bevarer megen Trostaa“, Ef. 26, 2. „Lad op for mig, min Søster! min Veninde! min Due! min Fuldkomme!“ Høis. 5, 2.

Hvad gjør nu Herren da for det sjette? See, paa hans kraftige Ephata aabnedes hans Øren, og hans Tunges Baand løsnedes, og han talede ret. Det var en ret perfect Kuur; da var den fuldbendt. Her hedder det: „Jeg er Herren, som læger dig,“ 2 Mos. 15, 26. Gud har gjort os sin kjære Søn Christum til en Læge. Hans Ord, hans hellige Blod, hans Død, hans levendegjørende Rjød er vor Lægedom, vore Synders Renselse, vort Liv og Salighed. Over denne legemlige Kuur forundrer Folket sig. Vi skulle prise Gud for den aandelige Kuur. Og Herren bød dem, at de skulde Ingen sige det. Det ydmyge Hjerter vil i sin Fornedrelses Stand ingen Roes og Lov have. Han var endnu ikke forklaret. Men nu, Herre! er Stiltienhedens Tid ude, Basunfesten er gaaet an. Tob. 12, 8.: „Det er Godt, at skjule en Konges hemmelige Handel; men at aabenbare Guds Gjerninger er hæderligt,“ Ps. 108, 6.: „Ophøi dig, Gud! over Himlene; og din Ære over al Jorden.“ Derved bliver Christi Rige formeret og Djævelens Rige forstyrret. Ligesom Jerichos Mure ere omsaldne formedelst Basuners Klang, saaledes omstyrtes Djævelens Rige formedelst Guds Lov. Ps. 50. 2.: „Af Zion aabenbares Gud herligen, i en fuldkommen Deilighed.“ Ligesom Morgenrøden udbreder sig over den ganste Himmel, saaledes har Christi Naade udbredt sig i den ganste Verden.

Lader os derfor med dette Folk sige: Han haver gjort alle Ting vel. Formedelst sin Manddomsannammelse har han gjort alle til Guds Slægt; formedelst sit hellige Ord har han lært os Salighedens Vej; formedelst sine Undergjerninger har han aabenbaret os sin Almagt og sin Gnddom; formedelst sin hellige Daab har han sødt os paany; formedelst Nadveren for-ener han sig med os; formedelst sin hellige Lidelse og Død har

han betalt vore Synder; formedelst sin Opstandelse har han gjort os retfærdig; formedelst sin Himmelfart har han beredt os Veien. Og naar han kommer igjen, vil han endnu gjøre Alt vel. Da vil han gjøre os arme døve Mennesker ret hørende, naar vi skulle høre, hvad intet Øre har hørt; naar vi skulle see, hvad intet Øie har seet; naar vi skulle fornemme saadan Glæde, som ikke er opkommet i noget Menneskes Hjerte; naar han skal gjøre den stumme Tunge saaledes talende, at vi skulle tale med Engle-Tunger. — Da vil det hedde: Han haver gjort alle Ting vel, naar den Stemme lyder: „See, jeg gjør alle Ting nye.“ Mat. 21, 5. Da vil være nye Øren, som skulle høre Gud, nye Engle-Tunger, som skulle prise Gud, nye Dine, som skulle see Gud.

Fader os slutte med Ps. 72, 1. 2c.: „Gud! giv Kongen dine Domme; og Kongens Søn din Retfærdighed: At han kan dømme dit Folk i Retfærdighed; og dine Glendige med Dom. Lad Bjergene bære Fryd til Folket; ogsaa Høiene, ved Retfærdighed. Han skal staae de Glendige iblandt Folket Ret, han skal frelse den Fattiges Børn. Lovet være den Herre Gud, Israels Gud; han, som gjør alene underlige Ting! Og lovet være hans Væres Navn evindeligt; og al Jorden skal fylbes med hans Ære, Amen! ja Amen!“

Trettende Søndag efter Trinitatis.

Evangelium. Luc. 10, 23—38.

I 2 Mos. 33 Cap. B. 18 2c. læse vi, at den Guds Mand Moses bad og sagde: Kjære, lad mig see din Herlighed. Og han sagde: jeg vil lade al min Godhed fare frem for dit Ansigt, og jeg vil kalde paa Herrens Navn for dit Ansigt. Og han sagde: du kan ikke see mit Ansigt; thi Mennesket kan ikke see mig, og leve. Og Herren sagde: see, her er et Sted hos mig; og du skal staae paa Klippen. Og det skal stee, naar min Herlighed gaaer forbi, da vil jeg lade dig staae i Kløften paa Klippen; og jeg vil skjule med min Haand over dig, indtil jeg gaaer forbi. Og naar jeg borttager min Haand, da skal du see mig bag til; men mit Ansigt kan ikke sees. Og Herren kom ned i Skyen, og stod der hos ham; og han kaldte paa det Navn, Herre. Og Herren gik forbi for hans Ansigt, og raabte: Herren, Herren, en barmhjertig og naadig Gud, langmodig, og af megen Misfundsbed og Sandhed, som bevarer Misfundsbed mod

tufinde Leed, som forlader Misgjerninger og Overtrædelse og Synd, og som aldeles ikke skal holde den Skyldige for uskyldig at være. Og Mose stundte sig, og bukkede sig til Jorden, og tilbad. Og han sagde: Kjære, dersom jeg haver fundet Naade for dine Dine, Herre, da gaae Herren nu midt iblandt os, endstjønt du haver forladt vor Misgjerning og vor Synd, og taget os til Arv.

Dette er en herlig, trøstelig og mærkværdig Historie, i hvilken er beskrevet den Guds Mand Moses's hellige Rængsel efter Messias. Thi, at han begjærer at see Guds Ansigt, er ei andet, end at han begjærer at see den forjættede Messias, hvoriom Herren i Dagens Evangelium siger: Mange Propheter og Konger vilde seet det, I see, og have det ikke seet. Thi efterdi Gud havde sagt til Moses, at hans Ansigt skulde gaae foran ham i Orkenen og føre ham i Jld- og Skyestøtten, saa tænker han: Det var dog ønskeligt at see den Mand, som fører os, og som gaaer frem for os i Skyen. Men at Gud siger, at Ingen kunde see hans Ansigt og leve, det betyder, at Ingen kan see Gud i hans blotte Majestæt i dette Liv, men det maa stee i Christo. Naar der derfor staaer skrevet (2 Mos. 33, 11.), at Gud har talt med Mose Ansigt til Ansigt, ja mundtlig, ligesom en Mand taler med sin Ven, og har seet Herren i sin Stikkelse, det er ei saaledes at forstaae, som om Moses skulde have seet Gud i hans blotte, ubegribelige Gubdom; men Guds Søn har talet mundtlig med ham i Mennefsstikkelse, ligesom han vilde tage menneskelig Natur paa sig. Saa siger og Gud dette, at Ingen kan see hans Ansigt og leve, paa det vi skulle see ham i hans Ord; derfor siger han: Jeg vil lade al min Gødhed fare frem for dit Ansigt, og jeg vil kalde paa Herrens Navn for dit Ansigt. See, saaledes viser Gud sit Ansigt i Ordet og aabenbarer sin Naade, det er hans Ansigt. Og ligesom Moses gjerne havde seet Messias, saaledes ønsker han ogsaa at høre ham, hvorledes han med sin huldsalige Stemme vilde prædike Naade i sin spæde Manddom, ligesom den hellige David i Ps. 85, 9. siger: „Jeg maa høre, hvad Gud Herren vil tale,“ det er, den sande Messias. Derfor siger Herren her: Mange Propheter og Konger vilde hørt det, I høre, og have det ikke hørt.

Men at Gud stiller Moses i Klippe-Kløften, betyder, at vi udi Salighebends Klippes Kløft, det er, i vor Herres Jesu Christi Bunder, see Guds Ansigt, hvilket hedder: „Herren, Herren, en barmhjertig og naadig Gud, langmodig, og af Miskundhed og Naade.“

Der see I nu, hvorledes de hellige Propheter og Konger have ønsket at see og at høre Messias i sin spæde Manddom,

og hvorledes de have havt Bængsel efter Forløsningens trøstelige Værk og Herrens glædelige Naade-Prædiken. Og efterdi han priser dem salige, som have oplevet denne Naadetid, saa ville vi af dette Evangelium høre følgende tvende Stykker.

1. Om deres Salighed, som ret see og høre Christum.
2. Hvad vi skulle gjøre, for at kunne arve det evige Liv, eller, hvori vor Retfærdighed og Salighed bestaaer.

Den første Deel.

Der er ingen Tvivl om, at der er salige Dine og Dren, som ret see og høre Christum. Men hvordan samme maa stee, derpaa er det meest magtpaaliggende. For at vi nu ret kunne forstaae samme, saa maa vi mærke, at der er tre Slags Syn og Hørelse.

Først, et slet, legemligt, indvortes Syn; det gjør nu Ingen salig; thi saaledes have de ugudelige, vantroende Jøder seet Jesum, men hvad har det hjulpet dem? Det er ligesom naar jeg seer en kostelig Edelsteen eller en skøn Blomst, uden at kjende den; men dersom jeg forstod dens Dyb, hvortil han har stabt den, og imod hvilke Sygdomme den samme tjener, hvor kjær vilde jeg da ei have den? Thi hvad jeg ikke kjender, det elsker jeg ei. Dersom Jøderne havde ret erkjendt Christum, at han var den ædle Paradiis-Blomst, som skulde hjælpe os fra den evige Sygdom og Død, saa vilde de visselig have havt ham kjær, ligesom Martha og Maria. Derfor hjælper deres indvortes Skin dem intet. For det andet gives et aandeligt, indvortes Syn, hvorved vi ret erkjende Christum, hvilket steer i Troen, i hvilken Gud har lagt de fem indvortes, aandelige Sandser, hvorved vi erkjende Christum. Thi ligesom ved de fem indvortes Sandser: Syn, Hørelse, Smag, Lugt og Hørelse, legemlige, synlige Ting bliver erkjendte og prøvede, saaledes gives saadanne fem indvortes aandelige Sanser i Troen, hvorved vi erkjende himmelske, aandelige Ting.

Troen er det aandelige Die, som seer Christum. Joh. 3, 36.: „Hvo som seer Guds Søn, og troer paa ham.“ Ps. 34, 6.: „De saae til ham og løbe til ham.“ Joh. 8, 56.: „Abraham frydede sig, at han skulde see min Dag.“ Han har havt aandelige Dine. Ps. 119, 18.: „Nabne mine Dine, at jeg maa see de uunderlige Ting i din Lov.“

I Troen er den aandelige Hørelse, hvormed vi erkjende Christum. Ps. 34, 3.: „De Glendige skal det høre, og glæde sig.“ Ps. 51, 10.: „Lad mig høre Fryd og Glæde.“ Es. 51, 7.: „Hører mig, I, som kjende Retfærdighed, du Folk, i hvis Hjerte min Lov er!“

J Troen er den aandelige Smag. Ps. 34, 9.: „Smager og seer, at Herren er god.“ Ps. 19, 11.: „Sødere end Honning og Honningeløse.“

J Troen er den rette Lugt. 2 Cor. 2, 15.: „Vi ere Christi gode Lugt for Gud iblandt dem, som blive salige.“ Ps. 45, 9.: „Alle dine Klæder lugte af Myrrha og Aloë og Kezia.“ Høis. 1, 12.: „Medens Kongen var i sin Kreds, gav min Nardus sin Lugt.“ Es. 11, 3.: „Og hans Lugt skal være i Herrens Frygt.“

J Troen er den rette, aandelige Følelse, hvormed vi berøre Christum, ligesom han sagde til hiin Kvinde, der rørte ved Sømmet af hans Klædebon: „Hvo haver rørt ved mine Klæder?“ Marc. 5, 30. Hun havde berørt ham formedelst Troen. Christus er bleven vort Lys, paa det vi kunne aandeligen see ham; han er det evige Ord, paa det vi kunne høre ham; han er bleven Livets Brød, paa det vi kunne smage ham; han er bleven vor Nardus og kostelige Lugt, vor Myrrhabuss, vort Forsønings-Differ, Gud til en behagelig Lugt, paa det vi kunne lugte ham; han er ogsaa bleven Menneſte, paa det vi kunne føle og gribe ham, med Troen omfavne ham og kysse ham med Troens Kys.

Disse aandelige Sandser har den hellige Augustinus ret øvet, naar han siger: „Hvad er det, at jeg elsker? Naar jeg elsker min Gud, saa elsker jeg i Sandhed intet udvortes eller jordistt, men jeg elsker da et evigt Lys, en evig Stemme, en sød Lugt, en hellig Smag og en frydefuld Fornemmelse og Følelse af mit indvortes Menneſte! Da slinker Lyset i min Sjæl, og dette Lys kan intet Sted begribe; da fornemmer jeg en Lugt, som dog ingen Vind tilblæser mig; det er en Spise, hvorefter jeg stedse meer og meer hungrer; da er der en Omfavnelse, hvorfra intet Selskab kan løsrive mig: — det elsker jeg, naar jeg elsker min Gud. See, det er de aandelige Sandser, hvormed man seer og hører Gud.

Saa underbar har Gud skabt Menneſtet, at, hvad enten han bruger udvortes eller indvortes Sandser, saa kan han see Gud. Seer du noget stort og skjønt, tænk da, hvor stor og skjøn Gud er! Hører du noget lifligt, tænk da, hvor liflig Gud er! Lugter du noget Hjertestyrkende, tænk da paa den hjertestyrkende Guds Trøst! Smager du noget sødt, tænk da paa det evige Livs himmelske, forborgne Mannas Sødhed! Fornemmer du noget glædeligt, tænk da paa den evige Glæde og Guds yndefulde Væsen! Hvad enten nu Menneſtet gaaer ind eller ud, i sig selv eller uden om sig selv, saa finder han Græsgang for Sjælen. Derfor er Guds Søn bleven Menneſte, paa det han kunde gjøre

det ganste Menneſte fra inden og uden af ſalig, og paa det Menneſtet maatte med alle Kræfter, indvortes og udvortes, med fuldkommen Kjærlighed vende og omvende ſig til ham. Det er nu det aandelige Syn og Hørelſe.

1. Thi ret at ſee Chriſtum, er, at erkjende ham, at troe paa ham, at leve i ham, nemlig, erkjende Chriſtum i Troen efter hans Perſon og efter den underbare Forening af begge Naturen, den guddommelige og den menneſtelige, at nemlig den ganſte Chriſtus er vor, ſaaledes at Gud ſelv er vor i Chriſto.

2. Dernæſt efter ſit Embede, at han er vor Konge, Overpreſtepræſt, Mibler, Forløſer, Saliggjører, vor Retfærdighed i ſin hellige Lydighed, vor Blisdom i ſit Ord, vor Helliggjørelſe i ſit Blod, vor Forløſning formedelſt ſin Død, ja at enhver kan ſige for ſig ſelv: Chriſtus er min Retfærdighed, min Helliggjørelſe, min Forløſning, han er mit Guds Lam, ſom bærer Verdens Synder.

3. At han ogſaa lever i dig; thi i Troen ret at ſee Chriſtum er ikke alene at trøſte ſig ved hans dyre Fortjeneste og at beſtue den forſfættede Chriſtum i Troen, men ogſaa den levende Chriſtus, ſaaledes ſom han er gaaet foran dig i Ydmyghed, Sagtomdighed og Taalmodighed. Naar Chriſti Liv ei er i dig, ſaa har du endnu ei ſeet ham; naar Chriſtus lever i dig, ſaa ſeer du ham ret.

Det tredie Syn og Hørelſe ſteer nu legemlig og aandelig, hvilket Herrens Disciple havde i dette Liv, men vi med dem ſkulde ſaae i det evige Liv. Og det er Aarsagen, hvorfor Herren priſer ſine Disciple ſalige fremfor alle Propheter og Konger, at de nemlig have ikke alene ſeet Herren aandelig, men ogſaa legemlig. De hellige Propheter og Konger have vel haaret en hjertelig Vængſel derefter, men de have ei oplevet det. Allerede Eva, da hun fødte Cain, ſagde: „Jeg eier en Mand, ſom er Herren,” 1 Moſ. 4, 1. Da Noa blev født, ſagde hans Forældre: „Denne ſkal trøſte os i vor Kummer og vore Hænders Arbejde paa Jorden, hvilken Herren haver forbandet,” 1 Moſ. 1 Moſ. 5, 29. og de kaldte ham Noa, ſom betyder Hvile, menende, at han ſkulde være Sjælens Hvile, hvilket Chriſtus er, Matth. 11, 29. Hvorledes glædede ei Kong David ſig, da Nathan forjættede ham, at Meſſias ſkulde nedſtame fra ham? Hvilken en ſkøn Pſalme ſang han ham ei da? „Du er meget beiligere end Menneſkenes Børn,” Pſ 45, 3. Hvorledes glædede ei Salomon ſig i Høſtingen? Og Eſaias ubi det 9 Cap. B. 3.? „De glædede ſig for dit Anſigt, ligesom Glæden er om Høſten.” Og i 49 Cap. B. 13.? „Synger med Fryd i Himle!

og fryd dig, du Jord!" Men de kjære Hellige have ei oplevet den Dag.

1. Betænk nu de kjære Apostlers Fortrin. Hine have først seet Christi Person, Gud og Menneske, i Forbilleder, ligesom da Jacob kæmpede med Engelen (1 Mos. 32, 24. 2c.), og Propheten Daniel saae En i Skikkelse, som en Menneskes Søn, Dan. 7, 13.; men disse have seet Christnm, Gud og Menneske, legemlig.

2. De hellige Fædre have hørt Christum tale fra Naadestolen og af Skyen; men Apostlerne have hørt ham tale i sin Manddom med sine huldfulde Læber.

3. De hellige Fædre have seet Christi Undergjerninger i Ægypten og i Ørtenen; men Apostlerne have seet hans Undergjerning, som han gjorde paa Menneskene, og hvorledes han forstyrrede Dævelens Gjerninger og aabenbarede sin Herlighed.

4. De hellige Fædre have seet Christi Herlighed i Jld og Skjæstøtten; men de hellige Apostle paa det hellige Bjerg i hans Forklarelse.

5. De hellige Fædre have seet Christi Lidelse i Dufferne; men Apostlerne paa Korset.

6. De hellige Fædre have seet Christi Opstandelse og Himmelfart i Jonas, Enok og Elias; Apostlerne have seet alt legemligen.

7. De hellige Fædre have seet den Helligaands Sendelse i de 70 Ælste, paa hvilke Mose Mand hvilede, og i Elisa, paa hvem Elias's Mand hvilede; men Apostlerne have selv erfaret den Helligaands synlige Sendelse, som hvilede over dem og formedelst brændende Tunger talde af dem.

8. Fædrene have seet Lovens Aabenbarelse i en Jld; men Apostlerne Evangelii Aabenbarelse med en liflig Susen og brændende Tunger. Derfor have visse de hellige Apostle havt saligere Dine og Øren end hine, og ogsaa vi. Men det har saaledes maattet være, paa det Herren maatte have visse, ubdragelige Vidner om sine Mirakler, sin Lidelse, Død, Opstandelse og Himmelfart. Derpaa beraaber sig ogsaa den hellige Apostel Johannes i sin 1 Ep. 1, 3.: „Det Livsens Ord, som vi have seet og hørt, forkynder vi eder." Og St. Petrus i sin 2 Ep. 1, 16.: „Thi ikke som de, der have efterfulgt flogeiligen sammensatte Fabler, kundgjorde vi eder vor Herres Jesu Christt Kraft, men som de, der selv have seet hans Majestæt."

Ihvorvel nu dette ei kan vederfares os i dette Liv, saa ere dog ogsaa vi salige formedelst det aandelige Syn og Hørelse; thi hvem denne Naade er givet, at han har Christum og hans

Orb kjær, han lader samme være sin evige og høieste Trøst i Liv og Død, har en hjertelig Længsel efter Christum og efter det evige Liv, glæder sig i Gud sin Frelser, lever i daglig Ruelse over sine Synder, bærer sit Kors med Taalmodighed og ventter paa det evige Liv. Et saadant Menneſte ſeer og hører Christum ret og er ſalig, kan vel af Hjertet takke Gud derfor og lade sig nøie med denne Naade; thi han veed ikke, hvor aldeles et ſaligt Menneſte han er. Det gaae ham nu ogsaa, ſom det vil, om han endogsaa ſin ganſte Livstid maatte være fattig, ſyg eller fangen af Tyrken, ſaa er han dog mange tusinde Gange ſaligere, end de allermægtiſte Keiſere og Konger paa Jorden, ſom aldrig have erkjendt Christum; thi han har Gud Faders Naade, Guds Søns Kjærlighed, Guds den Helligaands Fred og Trøst, formedelſt hvilken Gud taler med ham i hans Hjerte, ved hvilken han raaber: Abba, kjære Fader!

Dette er de ſalige Dine og Dren, hvormed vi ſee og høre Gud i denne Verden, hvorom det i 1 Petr. 1, 8. hedder: „Hvilken J have ikke ſeet, og dog elſte, hvilken J nu ikke ſee, men dog troe paa, og fryde eder med uudſigelig og herliggjort Glæde.“

For at nu Gud vilde bevidne os, at vi engang ſtulle ſee og høre ham i det evige Liv, ſaa har Gud ogsaa ladet menneſtelige Dine og Dren i nogen Graad ſee og høre ſin Herlighed og Deilighed. Saaledes førte Moſes paa Guds Befaling de ſytti Ældſte paa Sinai Bjerg, hvor de ſaae Iſraels Gud; og det var under hans Fødder ſom et Arbeide af Saphir-Steen, og ſom Himmelen ſelv, naar den er klar; og de beſtuede Gud, og aade og drak dog. Hvorledes Propheten Eſaias ſaae Gud paa en herlig Stol og hørte Englene ſynge, det er beſkreven i Eſ. 6, 1. 2c. Hvorledes Propheten Ezechiel ſaae Guds Herlighed, beſkriver han i 1 Cap. B. 1. 2c. Hvorledes Patriarken Jacob ſaae Guds Herlighed, bevidner han, naar han ſiger: „Jeg haver ſeet Gud, Anſigt til Anſigt, og min Sjæl er frelſt; og talbte Stebets Navn Pnuel,“ 1 Moſ. 32, 30. Hvorledes Apoſtlerne ſaae Christi Herlighed i hans Forklarelſe, og hvorledes de have hørt Gud tale, det bevidner Matth. 17, 2, 2c. Hvorledes Evangelisten Johannes ſaae Guds Herlighed, det bevidner hans Aabenbaring.

Dette er alt ſteet til Vidneſhyrd om, at vi i det evige Liv ſtulle ſee Gud. 1 Joh. 3, 2.: „Det er endnu ikke aabenbaret, hvad vi ſkal være; men vi vide, at naar han bliver aabenbaret, vi ſkal vorde ham lige; thi vi ſkal ſee ham, ſaaſom han er.“ 1 Cor. 13, 12.: „Vi ſee nu ved et

Speil i en mørk Tale, men da skal vi see Ansigt til Ansigt." Joh. 17, 24.: „At de skal see min Herlighed."

Den anden Deel.

Hvad vi skulle gjøre, at vi kunne arve det evige Liv.

Her gives nu tvende Veie: Den første gaaer af Loven, den anden af Evangelium; den første gaaer af Fortjeneste, den anden af Naade; den første gaaer af Gjerninger, den anden af Troen. Saa gives nu ogsaa tvende Slags Folk fra Verdens Begyndelse af: Den bedste, herligste og anseeligste Deel af Verden vil blive retfærdig af Fortjeneste, men den anden af Naade. Til den første Hob hører nu denne Skriftkloge med sit Spørgsmaal: Mester! hvad skal jeg gjøre, at jeg kan arve det evige Liv? Herren, som kender alles Hjerter, svarer ham efter hans Hjerter; thi han saae, at han var en af dem, som vilde blive retfærdig af Gjerninger, og sige da: Hvad er skrevet i Loven, hvorledes læser du? Men han svarede: Du skal elske Herren din Gud, af dit ganste Hjerter, og af din ganste Sjæl, og af din ganste Styrke, og af dit ganste Sind, og din Næste som dig selv. Derpaa siger Herren: Du svarede ret, gjør dette saa skal du leve. Hvilke Ord Herren tager af Propheten Ezechiel i det 20 Cap. V. 11.: „Og jeg gav dem mine Skikke, og lod dem vide mine Rette, hvilke Mennesket skal gjøre efter, og leve ved dem."

Dermed vil Herren lære, at hvo, som vil blive salig formedelst Loven, den maa fuldkommen holde den formedelst fuldkommen Guds Kjærlighed: 1) Af ganste Hjerter, af Hjertets Grund, det er, ikke af et halvt Hjerter, at du udenfor Gud elsker noget mere, men du skal give Gud alene din Kjærlighed; dit Hjerter skal ei søge Roe eller Trøst i noget Creatur, men alene i Gud. 2) Af ganste Sjæl, ganste villig, det er, din Sjæl skal have sin høieste Lyst og Glæde i Gud, have Gud Hjerere, end sit eget Liv, Ps. 63, 4.: „Din Mistundhed er bedre end Livet." Der skal ingen Tanke være imod Guds Kjærlighed. 3) Af ganste Sind, glad og trøstig, det er, Sindet skal være ganste himmelsk og guddommeligt, at det ikke elsker sin Egenære, men Guds Værelse, at det ikke elsker sin egen Belyst, men hvad som behager Gud, heller ikke sin egen Nytte og Rigdom, men hvad som er himmelsk, guddommeligt og evigt. Det er Sindets Fortræffelighed. 4) Af ganste Styrke, Legems og Sjæls, kraftige, i høieste Ydmyghed, i høieste Taalmodighed og Sagtmodighed, i Armod, Sygdom, Forsølgelse, Liv og Død, Angest og Pine, i Slag, i Fængsel, ligesom St. Paulus beskriver Rom. 8, 35. Dertil maa man strække al sin Styrke.

Og din Næste som dig selv, det er, du skal lade din Næstes Armod være din Armod, din Næstes Foragt din Foragt, din Næstes Sygdom din Sygdom, din Næstes Fængsel dit Fængsel; ja, lad din Næstes Nød, Elendighed, Død og Alt være dit, saa elfter du din Næste som dig selv; ja, ikke alene elste Venner saaledes, men ogsaa dine Fiender. Summa, Herren vil med det Ord: Gjør dette, saa skal du leve, lære saa meget: Hvo, som vil vorde salig formedelst Fortjeneste, den er skyldig at holde den ganste Lov, saaledes, at han ei med den ringeste Tanke, Ord eller Gjerning forsynder sig hverken mod Gud eller sin Næste. Thi St. Jacobus siger Cap. 2, 19.: „Hvo, som holder den ganste Lov men støder an i eet Bud, er bleven skyldig i alle.“ Hvad hjalp det en Krigsmand, om han end fik sit ganste Legeme vel bevaret, men blev truffet paa eet Sted, hvoraf han maatte døe? Saaledes er ogsaa den, som end holder den ganste Lov, men overtræder kun eet Bud, er dog saaledes saaret, at han maa døe.

1. Efterdi nu Loven fordrer en fuldkommen ubvortes Kjærlighed, saa følger deraf, at intet Menneſte kan holde Loven; og desaaarsag kan intet Kjød blive retfærdig ved Fortjeneste eller Lovens Gjerning.

2. Hvo, som vil holde Loven, den maa ikke synde; thi naar han synder, saa holder han den visseſeligen ikke. Men nu synde de Hellige daglig, ligesom St. Johannes siger: „Derſom vi ſige, vi have ikke Synd, ſaa forføre vi os ſelv, og Sandheden er ikke i os, 1 Joh. 1, 8. Derfor kunne heller ikke de Hellige holde Loven, hvorfor de heller ikke formedelst deres Fortjeneste kunne blive ſalige.

3. Saa klager ogsaa St. Paulus (Rom. 7, 14.) at han ikke kunde gjøre Loven fyldest; thi Loven er aandelig og fordrer et reent, ubesmattet Hjerte; det finder han ikke i ſig, men et modſtræbende. Derfor ſiger ogsaa den hellige David Ps. 143, 2.: „Ingen ſom lever, kan være retfærdig for dig.“ Derfor ere alle de, ſom ved Fortjeneste ville blive ſalige, blevene bedragne for deres Salighed. Og det er den første Bei efter Pharifæernes Mening, men det er en Træ Bei. For nu at lære den rette Bei, anfører Herren en Bignelse om et ſaaret Menneſte, og ſatter vor Saligheds ganſte Handel i tvende Stykker: 1. Viſer han os Adams og alle Menneſters Fald i denne Bignelse. 2. Igjenbringelsen og Forløſningen ved Chriſtum. At erkjende det, deri beſtaaer vor Salighed. „Et Menneſte,“ det er, Adam og alle hans Børn med ham. „Alt Kjød er Høe,“ Ef. 40, 6. „Formedelst eet Menneſtes Ulydighed er Døden indkommen i

Verden," Rom. 5, 12. — "Gik ned fra Jerusalem til Jericho," det er, af Lydighed i Ulydighed, fra Fredens Bestuelse til sin egen Lyst og onde Villie, det er Jericho. Ps. 14, 3.: "De ere alle afsvige, de ere stinkende tillige." Der er han falden iblandt Mordere. Det er Djævelen og Døden, hvilke have tilføjet ham tvende Slags strækelige Under og Skade. Først have de afført ham det skønne Gudsbillede, den medskabte Arves Retsfærdighed og Hellighed. I Forstanden have de berøvet ham den fuldkomne Guds Erkjendelse, det allerstjønneste Lys, hvori det evige Liv bestaaer. I Villien have de berøvet ham den fuldkomne Lydighed imod Gud. I Hjertet den fuldkomne Kjærlighed til Gud og Menneffene og den fuldkomne Hellighed. Og havde Skaden været stor nok, om det var bleven ved Berøvelsen; men foruden det have de ogsaa bibragt ham dødelige Saar i Sjælen, Bantroens og Ulydighedens dybe Saar, slaget ham med Fiendskab imod Gud og Menneffene og saaledes fordærvet ham, at der intet Godt er bleven tilovers paa Menneftet; ja baade indvortes og udvortes er alt bleven fordærvet og forgiftet: Forstanden formørket, Hjertet forvendt, Villien afvendt, ligesom Propheten Esaias Cap. 1 B. 6. klager: "Fra Fodsaale og indtil Hovedet er intet Heelt paa det; men Saar og Blaaflaget, og Bylber fulde af Røde, som ikke ere udtrykte, og ei forbundne og ei lindrede med Olie." Og Ps. 38, 3. 2c.: "Dine Pile ere dybt nedtrykte i mig, og din Haand dybt nedtrykker mig. Der er intet Kjød for din Brede; der er ingen Fred i mine Been for min Misgjernings Skyld. Thi mine Misgjerninger gif over mit Hoved; de ere blevene mig for svare, som en svar Byrde. Mine Bylber lugte ilde, de ere forfulede for min Daarligheds Skyld. Jeg hylér for mit Hjertes Forstyrning. Mit Hjerter slaaer heftigt, min Kraft haver forladt mig; og mine Dines Lys, ja, ogsaa de ere ikke hos mig." Rom. 11, 32.: "Gud haver indesluttet Alle under Ulydighed, at han vilde forbarme sig over Alle."

2. Hvorledes skulle da nu disse vore smertelige Syndesaar blive lægte? Hvorledes maa det faldne Mennefte blive bragt tilbage? Paa denne høifindbende og salige Lære give Eders Kjærlighed flittig Agt, og mærker her den ganste Proces af vor Retsfærdighed og Salighed. Først: Det arme Mennefte ligger der halv død, ikke saaledes at forstaae, som Pelagianerne og Munkene forstaae det, at der er endnu noget af den frie Villies naturlige Kræfter blevene tilovers hos Menneftet, til at kunne vende sig til Naaden; nei, aldeles ikke! men det, at Menneftet laae halvdød, er, ligesom den ganste hellige Skrift forklarer det, saaledes at forstaae, at Menneftet har beholdt det naturlige Liv

og Kræfter, ihvorvel saare spækket, men er paa Sjælen aandelig bød, ligesom St. Paulus hos Eph. 2, 5. siger. See og lær nu her, hvordan dette Menneſte, det er, vi alle, bliver hjulpen. Præsten og Leviten, Loven, gaar forbi. „Intet Menneſte bliver retfærdiggjort formedelſt Lovens Gjerninger,“ Rom. 3, 20. Saa kan det arme Menneſte ikke hjælpe ſig ſelv; thi ligesaa libet, ſom et ſaaret, bødte Menneſte kan hjælpe ſig ſelv, ſaa libet kan et Menneſte hjælpe ſig ſelv af Synden, og formedelſt ſin egen Fortjeneste blive ſalig. O, kjære Menneſte! Skaden er ſtor, Synden er en ſtor Bederſtyggelighed, du kan ei betale den ved nogen Gjerning. Vel have vi kunnet forlore os ſelv, men ei finde igjen; bøde, men ei gjøre levende; ſaare, men ikke læge; forðømme, men ei gjøre ſalig.

Derfor lærer nu Herren os videre, hvorledes vi ſtulle blive løst Synden og Døden: Men en Samaritan reiſte, og kom til ham. Det hedder en Bogter. „Du Menneſtens Bogter,“ ſiger Job, Cap. 7. V. 20. Ps. 121, 3. 4.: „Han, ſom bevarer dig, ſkal ikke ſlumre; ſee, han ſkal ikke ſlumre, og ei ſove, han, ſom bevarer Iſrael.“ Du Guds Søn, du har viſſelig reiſt den ſamme Vej, og er kommen i denne Glendighed, hvor Synd og Død boe.

Og der han ſaae ham, Ps. 13, 4. 5.: „See til, hør mig, Herre min Gud! oplyſ mine Øine, at jeg ſkal ikke henſove i Døden, at min Fiende ikke ſkal ſige: jeg ſit Overhaand over ham; at min Modſtander ikke ſkal fryde ſig, naar jeg maatte ſnuble.“ Ps. 25, 18.: „See min Glendighed og min Møje.“ Derfor ſaa er det Naade og ikke Fortjeneste.

Ynkedes han inderligen. Du har jo et ret ynksomt Hjerter, et menneſteligt Hjerter. Mit Hjerter bryder mig, ſiger han, jeg maa forbarme mig over dig. Derfor er det ibel Naade.

Og han gif til ham. Du er førſt kommen til os, førrend vi kom til dig. Ef. 25, 9.: „See, denne er vor Gud, vi have forventet ham, og han ſkal frelſe os.“ Luc. 19, 10.: „Menneſtens Søn er kommen at ſøge og at gjøre ſalig det Fortabte.“ Det er ibel Naade.

Forbandt hans Saar. Dette er den rette Læge. De Karſte have ikke Lægen behov. Ps. 147, 3.: „Han helbreder dem, ſom have et ſønderbrudt Hjerter, og forbinder dem i deres Smerter.“ Jeg vil forbinde det ſaarede Saar og læge det ſyge. O, læg, kjære Herre! du har meget at læge paa mig. Frels mig, ſaa frelſes jeg; thi du er min Ros. Jer. 17, 14. Det er ibel Naade.

Og lod Olie derudi: Barmhertighedens Olie. Ef. 38, 17. See, udi Fred paakom mig en Bitterhed; men du, du haver

Kjærligen annammet min Sjæl fra Jordærvælsens Hule, thi du fastede alle mine Synder bag din Ryg." Det er idel Naade.

Og Viin: Renselsen. Jesu Christi Blod er den rette Viin, som renser vore Synde-Saar, 1 Joh. 1, 7.

Han løstede ham paa sit eget Dyr. Ef. 53, 4. 6.: "Visse-
seligen haver han taget vore Sygdomme paa sig og baaret vore
Piner. Herren lod alles vores Misgjerning falde paa ham."
Det er idel Naade.

Og førte ham til sit Herberge. Ps. 84, 2. 2c.: "Hvor
elskelige ere dine Boliger, Herre Zebaoth! Min Sjæl begjærer
og længes ogsaa at komme til Herrens Forgaarde; mit Hjerte
og mit Kjød raaber med Fryd til den levende Gud. Ogsaa en
Spurre finder et Huus, og en Svale et Rede for sig, hvor den
kan lægge sine Unger hos dine Altare, Herre Zebaoth! min Konge
og min Gud! Salige ere de, som boe i dit Huus; de skal endnu
love dig, Sela!" Er det ei idel Naade?

Og røgtede ham. Har da ingen anden kunnet gjøre det?
Nei. 2 Mos. 15, 26.: "Jeg er Herren, som læger dig." Ef.
44, 22.: "Jeg haver udblettet dine Synder som en Sky." Ezek.
34, 11.: "See, jeg, jeg, ja jeg vil spørge efter mine Faar,
og søge efter dem." Ps. 55, 23.: "Herren skal forsørge dig;
han skal ikke tilstøde, at den Retsfærdige rokkes evindeligen." Ef.
46, 4.: "Ogsaa indtil Alderdommen skal jeg være den samme
og bære eder indtil graae Haar." Ps. 40, 18.: "Jeg er elen-
dig og fattig, men Herren maa tænke paa mig." Det er idel
Naade.

Og den anden Dag, der han reiste bort. Den første Dag
er hans legemlige Vandel og Fornedrelses Stand; den anden
Dag hans Ophvielse og Herlighed. Af, kjære Herre! hvorhen?
En lang Vej til Himmelen. "Men see, jeg er med eder alle
Dage indtil Verdens Ende," Matth. 28, 20. Og Joh. 14, 18.:
"Jeg vil ei forlade eder faderløse."

Tog han to Penninge ud. Hvor udifra da, kjære Herre?
Af min Side, af mine hellige Saar, de tvende hellige Sakra-
menter, eller Ordet og Sakramentet, som flyde af mine Vunder.
Ps. 111, 4. 5.: "Han bestilte en Thukommelse om sine un-
derlige Gjerninger, den naadige og barmhjertige Herre. Han
haver givet dem Spise, som ham frygte; han kommer evindeligt
sin Pagt ihu." Det er jo idel Naade.

Og gav Borten dem. Ef. 51, 16.: "Og jeg lagde mine
Ord i din Mund, til at plante Himlene, og til at grundfæste
Jorden." Joh. 20, 22. 23.: "Annammer den Helligaand.
Dersom I forlade Nøgles Synder, ere de dem forladne; dersom
I beholde Nøgles, ere de dem beholdne." Det er idel Naade.

Og sagde til ham: røgt ham. Ef. 40, 1. 2.: „Trøster, trøster mit Folk, skal eders Gud sige. Taler hjærligen med Jerusalem.“ Ef. 1, 18.: „Om end eders Synder ere blodbrøde, skal de blive hvide som Snee.“

Og dersom du udlægger noget dertil, vil jeg betale dig det, naar jeg kommer igjen. 1 Petr. 5, 2. 2c.: „Føder den Guds Hjord, som er iblandt eder, og seer til, ikke tvungne, men frivillig, ikke for slem Binding, men redbon; ikke som de, der drive Herredom over Herrens Arv, men som de, der blive Hjordens Exempler. Og I skal da, naar den Overhyrde aabenhæres, bære den usforvisnelige Vrens Krone derfra. Ab. 3, 10.: „Vær troe indtil Døden, saa vil jeg give dig Livsens Krone.“ Det hedder: Jeg vil betale dig det, naar jeg kommer igjen.

See, det er nu den rette Vei til Salighed, nemlig, idel Naade og Barmhertighed.

Herre! hvad skal jeg gjøre, at jeg kan arve et evigt Liv? 1) Omvend dig og troe Evangelium. Erkjend dine Synder, at du er den arme, saarede Mand, saaret indtil Døden, nøgen og blottet fra al Retfærdighed. 2) Trøst dig i den fromme Samaritaner: Han er din Læge.

Hvillen thykes dig da, der blev af disse tre hans Næste, der var falden iblandt Røvere? Den, som gjorde Barmhertighed mod ham. Lær altsaa her: Han er altsaa din og alle Mennefters Næste, Frelser og bedste Læge, som har gjort saadan Barmhertighed imod os som læger vore Saar, hvilket Præsten eller Leviten eller noget Menneftes Gjerning ikke kunde gjøre. Kom derfor, du fromme Samaritan, du Mennefte-Vogter! jeg er den Saarede, som er falden iblandt Røvere; forbind mine Saar med din guddommelige Trøstes og Syndernes Forlædelses Glædes-Olie og Vin. Thi du er vor Næste, efter din Kjærlighed, efter din Forbarmelse, efter din Manddomsannammelse, efter din Lidelse, efter din Iboelse i os, efter din Førbøn og efter din Forening med vor menneftelige Natur.

Retfærdighedens Frugter.

Gaf hør, og gør du ligesaa. Af Armod, Glendighed og Trængsel ere alle Hjørner fulde, du vil paa alle Steder finde dette saarede Mennefte. Gaf ei forbi, ligesom Hyllerne, hvilke sige, de elste Gud, og have dog deres Næste; thi at elste Gud hedder at elste Næsten, paa Menneftet beviser man, at man elster Gud. Det er snart sagt: Jeg elster Gud! Ja, du behøver ei at give ham meget, eller dække ham mange Borde. At øve Barmhertighed imod Næsten, det hedder at elste Gud. Gud behøver ikke Dig; men han møder dig paa alle Steder i din

Næste; du behøver ei at løbe langt efter ham, naar du vil tjene ham. Kjærligheden er det rette Liv. Hvad er det evige Liv andet end evig Kjærlighed? Den, som er fuld af Kjærlighed, den er fuld af Liv; den, som er fuld af Had, den er fuld af Helvede og Døden, og bliver i Døden. Gud og Kristus er det evige Liv, thi det er Kjærligheden selv; derfor hænger Guds og Næstens Kjærlighed saa i hinanden, at det ene ei kan være uden det andet. Ingen kan elske Gud, som hader sin Næste, og Ingen hader sin Næste, som af Hjertet elsker Gud. Saa forunderlig er Kjærligheden forordnet af Gud, at den maa fatte Gud og Menneſter tilſammen, ellers er Kjærligheden falſt. Det ſeer man paa vor Herres Jeſu Chriſti Perſon: Der er Gud og Menneſte forbundet med et uopløſeligt Kjærlighedsbaand. Saaledes maa ogſaa i dig Guds og Menneſtens Kjærlighed være forbunden tilſammen; thi ligesom Gud og Menneſte gjøre een Chriſtum, ſaaledes beviſer Guds og Menneſtens Kjærlighed en ſand Chriſten.

Vi ville ſlutte med Ps. 143, 1. 2c.: „Herre! hør min Bøn, vend dine Øren til mine ydmyge Begjæringer; hør mig Herre for din Sandheds Skyld, for din Retfærdigheds Skyld. Og gik ikke i Dom med din Tjener, thi Ingen, ſom lever, kan være retfærdig for dig. Derfor er min Aand forſmægtet i mig, mit Hjerte forſtrækket midt udi mig. Jeg udbredte mine Hænder til dig, min Sjæl er for dig ſom et vandsmægtet Land, Sela! Herre! ſkynd dig, hør mig, min Aand forgaaer, ſkul ikke dit Anſigt for mig, thi jeg maatte blive dem lig, der fare ned i Hulen. Lad mig aarle høre din Miſkundhed, thi jeg haver forlaſt mig paa dig; kundgjør mig den Vej, ſom jeg ſkal gaae paa, thi jeg haver opløſtet min Sjæl til dig. Din Aand er god, lad ham føre mig i det jævne Land. Herre! hold mig i Live for dit Navns Skyld, udfør min Sjæl af Nød for din Retfærdigheds Skyld.“ Amen.

Fjortende Søndag efter Trinitatis.

Evangelium, Luc. 17, 11—20.

Forberedelse.

Der findes hos Menneſket tvende ſtore og Gud Herren miſſagelige Laſter, ſom han ſærdeles hader og ſtraffer: 1) Hofſærdighed, det er imod den høie, guddommelige Majestæt. 2) Vantro, ſom er imod Guds Sandhed; thi hvo, ſom ikke troer

Gud, gjør ham til en Løgner. Hoffærdighed pleier Gud at straffe med Spedalskhed, ligesom paa Mirjam, Ufia og Herodes, hvem Ormene aade. Vantroen straffer Gud med evig Forbømmelse; derfor kom de vantroende Jøder ikke ind i det forjættede Land, Ps. 95, 11. For Troens Skyld har Gud gjort alle sine Undergjerninger, og har havt megen Nøie for at dæmpe Vantroen og at opvække Troen. Saa har og Gud ubi Mosebøgerne givet mange skønne Figurer og Forbilleder, derved at forebilde Troen paa Messias og vor aandelige Spedalskheds Kuur og Renselse. Der ere tre herlige Dyder, som enhver Christen flittelig skal jage efter: Den første er Troen, uden hvilken det er umuligt at behage Gud, Ebr. 11, 6. Den anden er Bønne, som er Guds Vre, hvilken vi ere ham skyldig, og dertil ere vi skabte, forløste og helligede, Ef. 43, 7. Den tredje er Taknemmeligheden, hvorved Guds Velgjerninger daglig prises, Ps. 50, 24. Alle tre see vi i Dagens Evangelium paa den Spedalske, og for at opvække disse tre Dyder, har Gud Herren gjort alle sine Undergjerninger, og i det gamle Testamente forunderlig forebildet samme.

I n d g a n g.

Den meget trofaste, milde og hjælperige Gud, vor Kjære Fader i Himmelen, har i det gamle Testamente ubi 3 Mos. 14, 1, 2c. forordnet en forunderlig Ceremonie, hvilken de, som vilbe blive reen af Spedalskhed, maatte øve og bruge. Men til deres Renselse maatte de have disse Stykker: Blod af en reen Fugl, flydende Vand, Purpur-Uld, Cedertæ, et Leerkar og Isop. Hvilke sex Stykker paa en saa forunderlig Maade komme tilfammen, at vi billig kunde tænke og sige: Hvad har dog Gud Herren med denne forunderlige Sammenspining af disse Ting villet antyde? Det maa dog have betydet noget særdeles? Kjære Christen! efterdi Mose Lov har sin Opfyldelse i Christo, saa maa vi ogsaa i Christo, som i Livets Bog, søge denne Lovs Betydning; ellers bliver Loven en død Bogstav.

Nu maatte de Spedalske i deres Renselse først have Blodet af en reen Fugl; deri er Christi Blod afbildet. Alle Ting maa blive rensede og helligede formedelst Blod, hedder det i Ebr. 9, 22. Det er: Ligesom intet maatte være i Guds Helligdom, som ei blev helliget med Blod, saaledes kan Ingen komme i Himmelen til Gud, som ei er rensed med Christi Blod. Ligesom nu i den slagtede Fugls Blod en levende Fugl maatte blive nedbyppet, hvilken man maatte lade flyve, saaledes maatte Christus dø, paa det vor Sjæl, som en frie Fugl, maatte undslippe Dævelens Strikke, Ps. 154, 7. Dernæst maatte dette skee ved et

flydende Vand; dette betyder den hellige Daab og vor Taarekilbe, samt den sande Bod, Joel. 2, 12.: „Vender om til mig med Graad og med Hylen.“ Purpur = Ulden er vore Synders Erkjendelse, Ef. 1, 18.: „Der som eders Synder end vare som Purpuret, da skal de blive hvide som Sneen; og om de end vare røde, som Skarlagenets Farve, da skal de dog blive, som den hvide Uld.“ Egentlig hedder det Purpurfarve, som farver saa dybt, at det ei kan blive afvasket: Altsaa naar vore Synder end nok saa dybt har forgiftet os, saa skal dog Christi Blod rense os. Men der gaaer forud: „Doer eder, vorder rene,“ forstaae, med eders bodsfærdige Taarers levende Vand. Cedartræet betyder Udbødelighed, den nye Fødsel, det nye Menneſte; thi ligesom ingen Dm fortærer Cedartræet, saaledes har den onde Samvittigheds Dm, ja Synd, Helvede, Død og Djævelen ingen Magt i et gjenfødt Menneſte. Saa maatte og et Leerkar være derhos, hvilket betyder vor Svagheb og Blødhed, saa og sande Ydmyghed, at vi skulle tænke, vi ere Jord og Leer og bære vor Skat i Leerkar. Isop, som og maatte være derhos betyder Troen, Ps. 51, 9.: „Rens mig af Synd med Isop, saa bliver jeg reen; toe mig, saa bliver jeg hvidere end Sne.“ Ap. Gjer. 15, 9.: „Gud rensede deres Hjerter ved Troen.“

Ligesom nu hine maatte have disse sex Stykker til deres legemlige Renselse, saaledes maa vi aandelig have just de samme til vor aandelige Renselse: 1) Christi Blod. 2) Den hellige Daab og vor flydende Taarekilbes Vand. 3) Vore blodrøde Synders Erkjendelse. 4) Den nye Fødsel. 5) Sand Ydmyghed for Gud. 6) Troen.

Herpaa have vi et skjønt Exempel i Dagens Evangelium, og er et skjønt Speil baade paa den legemlige og aandelige Renselse; paa den legemlige i de ni Spedalske, paa den legemlige og aandelige i den ene arme Samaritan, der kommer igjen og bringer Herren det rette Offer: Sin Troes Isop, Ydmyghedens og Taknemlighedens jordiske Leerkar, det nye Menneſtes Cedartræ, sine blodrøde Synders Erkjendelses Purpurfarve tilligemed sine Taarers flydende Vand og Tillid i Christi Blod. Vilde ogsaa vi gjøre det samme, saa skal det hedde om os: „J ere afstoede, J ere helliggjorte, J ere retfærdiggjorte ved den Herres Jesu Navn og ved vor Guds Mand,“ 1 Cor. 6, 11.

Vi ville derfor af Evangeliet behandle disse tre Punkter: 1. Bese de Spedalske samt deres Troe og Bøn. Deraf ville vi lære den rette Brug af dette Evangelium, nemlig, hvad vi skulle gjøre, paa det den Herre Jesus i al vor Nød, Legems og Sjæls Nød, maa hjælpe os; dertil hører fire Stykker, som Evangeliet viser os. 2. Hvorledes Herren, den rette Ræge,

har hjulpet disse Spedalske: 1) Formedelt sit naadige Blit, idet han saae paa dem. 2) Formedelt sin naadige Bønhørelse af deres Bøn. 3) Formedelt sit kraftige, hjælperige og undergjørende Ord, hvorved han helbrede de Spedalske. 3. Hvorledes disse Menneſter efter modtagen Hjælp forholde sig.

Gud hjælpe ogsaa os ved dette vort Foretagende formedelt sin Helligaand for Jesu Christi Skyld, Amen.

Den første Deel.

Først maa du i dit Kors give Agt paa Guds Raad og Forsyn; thi Gud tilstifter dig dit Kors, paa det han paa din Korsgang maa møde dig; thi saa siger vort Evangelium:

Og det begav sig, der han reiste til Jerusalem, da drog han midt igjennem Samaria og Galilæa. Dette har været Herrens sidste Reise til Jerusalem, hvorfor han ogsaa har villet personligen besøge Jøderne og Hedningerne, og har desaaarsag reist midt igjennem Samaria, Hedningernes Grændse, og midt igjennem Galilæa, Jødernes fornemste Landstak, for at søge de arme fortabte Faar. Paa denne sin sidste Reise har han ogsaa gjort store Undergjerninger, gjort den Blinde ved Jericho seende, omvendt den arme Tolder Zachæus, opvakt Lazarus i Bethanien og renset de ti Spedalske.

Lær herved at betragte den Almægtiges underbare Forsyn, at, ligesom Herren mødte disse arme Menneſter, saaledes møder ofte Guds Hjælp, Guds Frelse og Trøst arme, syge og bedrøvede Hjerter imod og over al Fornuft, hvorved Gud aabenbarer sin Nærværelse iblandt Menneſtens Børn. For saadan Aarsags Skyld maa Mange blive arm, syg og bedrøvet, paa det at i Hjælpen og Opholdelsen maa blive sporet, at Gud er endnu hos os. Saaledes maatte hiin arme Mand (Joh. 9, 1. 3.) blive født blind, paa det Guds Søn maatte blive aabenbar. Saaledes maatte Lazarus dø, paa det Christus maatte aabenbares. Paa samme Maade maatte Sauls Afseninde blive tabt, paa det han maatte komme til Propheten Samuel, hvorefter Gud sendte ham, at han skulde blive salvet til Konge. 1 Sam. 9, 3. 20. Saaledes maatte den fattige Pige blive fangen og ført af Israels Land i Syrien, paa det hun maatte gjøre sin Herre, den spedalske Naaman, bekendt med Propheten Elisa, som rensede ham, hvorefter blev aabenbar, at der var en Prophet i Landet. 2 Kong. 5, 2. 8. Saaledes maatte Joseph blive solgt i Ægypten, ja fastet i Fængsel, paadet det maatte blive aabenbar, at der var en prophetisk Mand i ham, at udlægge guddommelige Drømme, og at han maatte blive Landets Fader. 1 Mos. 37,

39. 41. Saaledes maa nu ogsaa de ti Spedalske møde Herren, paa det Messias maatte aabenbares. Al, han er underlig i Raad, og han fører det herlige ud, Ef. 28, 29.

Er du nu hjælp- og trøstesløs, saa haab paa Herren, han skal visseelig engang møde dig. Om du nu skulde komme at sige: Al, hvo veed, om det endnu i Dag vil stee? — saa hør, hvad David siger i Ps. 11, 9.: „Han sendte sit Folk en Forløsning, han befoel sin Pagt at blive evindelig.“ Siger du: Al, hvo veed, om Gud ogsaa vil gjøre det ved mig? — saa hør, hvad Propheten Esaias Cap. 55, 1. siger: „Nu vel, hver den, som tørster, komme hid til Vandene og drikke.“ Det har Herren udlagt i Matth. 11, 28.: „Kommer hid til mig, Alle, som arbejde og ere besværede! og jeg vil give eder Hvile.“ Ef. 61, 1, 2.: „Herren haver sendt mig, til at kundgjøre et godt Budskab for de Glendige, til at forbinde dem, som have et sønderbrudt Hjerte, til at trøste alle Sørgende.“

2. Maa du erkjende din Uværdighed og din Ureenhed efter Loven; thi uden Erkjendelse af sin Ureenhed bliver Ingen renset, uden Erkjendelse af sine Synder bliver Ingen retfærdig. Disse Folk staae langt borte; thi efter Loven turde de ei nærme sig til de Sunde, hvilket giver os denne Lære, at Synden gjør Skilsmisse imellem os og vor Gud, Ef. 59, 2. Dan. 9, 7.: „Herre! dig hører Retfærdighed til, men os og vort Ansigt Blusel.“ Ps. 51, 11. 13.: „Skjul dit Ansigt fra mine Synder, og udslet alle mine Misgjerninger. Bortkast mig ikke fra dit Ansigt.“ Ps. 27, 9.: „Skjul ikke dit Ansigt for mig, bortvend ikke din Tjener fra dig i Brede; du har været min Hjælp, overgiv mig ikke, og forlad mig ikke, min Saligheds Gud! Thi min Fader og min Moder forlode mig.“ See ikke paa min Synde=Spedalskhed, hvorledes jeg af Naturen er en Vederstyngelighed for dit Ansigt; men see mig an, saaledes som jeg er i Christo, min Herre. Saa skal St. Paulus svare eder med en skjøn Trøst, Eph. 2, 13.: „I som forbum vare langt borte, ere komne nær til i Christi Blod.“ Hvor finder man en saadan Læge, som med sit Blod helbreder sine Patienter, forener og forsoner med Gud? Een er der, som kan gjøre det.

3. Maa du bede og anraabe uden Ophør; thi uden Bøn erlanger man intet. Ligesom naar vor kjære Gud skulde give dig et Træ, fuldt af gode Frugter, og du villde være saa dørst, at du ei engang vilde udstrække din Haand, for at afbryde, du da heller ingen Frugt vilde erholde: saaledes er Christus Livets Træ; vil du æde hans Frugter, saa maa du afbryde samme med Troens og Bønnes Haand. See, hvad gjør de Spedalske? De opløstede deres Stemme. Ligesom en klagende Stemme i en

stor Nød bevæger et Menneske, saa at man føler saadant Strig i sit Hjerte, ja Hjertet ligesom brydes derved: saaledes bevæge den Elendiges indvortes Sukke Guds naadige Hjerte. „Derfor lybe mine Indvolbe for hans Skylb, jeg vil visselig forbarme mig over ham,“ siger Gud Herren hos Jeremias 31, 20. Og Ps. 10, 17.: „Du Herre! hører de Elendiges Begjæring; du skal stadfæste deres Hjerte, du skal lade dit Øre mærke derpaa.“ Og Ps. 34, 7.: „Denne Elendige raabte, og Herren hørte.“ Ps. 18, 7.: „Da jeg var i Angest, raabte jeg til Herren, ja, jeg raaber til min Gud, og han hørte min Røst af sit Tempel, og mit Raab for hans Ansigt kom for hans Øren.“ Ps. 38, 4.: „Der er intet Sundt i mit Kjød for din Brede.“ Ps. 69, 17.: „Bønhør mig, Herre! thi din Miskundhed er god; vend dit Ansigt til mig efter din megen Barmhjertighed.“ Ps. 42, 2.: „Ligesom en Hjort skriger efter Vandstrømme, saa skriger min Sjæl til dig, o Gud!“ Ps. 34, 6.: „De saae til ham, og løbe til ham; og deres Ansigter bleve ikke beskjæmmede.“ Ps. 123, 1.: „Jeg opløfter mine Dine til dig, som sidder i Himmelen.“ Ps. 130, 1.: „Af det Dybe raaber jeg til dig, Herre!“

4. Saa maa du ret erkjende den Mand, som skal hjælpe dig: Jesu, kjære Mester! forbarme dig over os. Disse arme Mennesker erkjende det Navn Jesus. Dette Navn er de Elendige bedre bekendt, end dem, som leve i gode Dage. Ps. 9, 11.: „Og de skal forlade sig paa dig, som kjende dit Navn.“ Ps. 91, 14.: „Efterdi han haver Lyft til mig, siger Herren, saa vil jeg udfrie ham.“ Lad os ret erkjende dette Navn i Troen, Kjærligheden og i Haabet, saa blive vi i denue Naadethrone hønhørte. Hvo, som har dette Navn hjertelig kjært over Alt, den formaaer Alt i samme. I Christi Navn er Bønghjælp, Hjælp, Naade og Trøst; uden Jesu Navn bliver Ingen trøstet.

Jesu, dit Navn saa sød

Trøster min Sjæl i bittre Død.

Gud har lagt alle Sjæles Trøst i dette Navn. Kjære Mester! sig de: Er du ikke den, om hvem Esaias har sagt Cap. 63, 1.: „Jeg som taler Retfærdighed, mægtig til at frelse?“ Om hvem ogsaa Moses har propheteret 2 Mos. 15, 26.: „Jeg er Herren, din Læge?“ Ps. 74, 12.: „Gud er min Konge fra forud Tid, som gjør megen Frelse midt paa Jorden.“ Jer. 32, 19.: „Stor i Raad og mægtig i Gjærningen,“ som haver Helvedes og Dødens Nøgle. Du kan gjøre overvættes over Alt, hvad vi bede og forstaae. Er du ikke den, om hvem David siger Ps. 13, 6.: „Jeg, jeg forlaber mig paa din Miskundhed,

mit Hjerte fryder sig i din Frelse?" Du himmelske Elska, paa hvem alle Aandens Kræfter hviler! Ps. 68, 21.: „Vi have en Gud, som er en Gud til megen Salighed; og hos den Herre, Herre ere Udgange fra Døden." Ps. 72, 18.: „Lovet være den Herre Gud, Israels Gud; han, som gjør alene underlige Ting."

Derfor forbarme dig over os. Er du ikke Herren, vor Forbarmer, om hvem Propheten Esaias Cap. 54, 10. propheterer: „Min Fredspagt skal ikke bevæges, siger Herren, din Forbarmer?" Er du ei den, om hvem Moses har sagt 2 Mos. 34, 6.: „Herren, Herren, en barmhjertig og naadig Gud?" Og David Ps. 103, 8.: „Herren er barmhjertig og naadig." Og Ps. 65, 4.: „Du, som hører Bønnen, hen til dig skal komme alt Kjøb?"

Forbarme dig over os, sige de. Lær her, at Guds Barmhjertighed er vor bedste Læge, vor himmelske Apothek, al Verdens rette Frelse, den rette Salighedskilde, hvora al Hjælp fremvælber. Saa barmhjertig, saa venlig, saa trofast er Herren, at han har taget vor aandelige Spedalskhed fra os paa sig, har offret vore Synder paa sit hellige Legeme, er bleven en Forband og en Dorn for os, bliver for vor Skyld fuld af Spedalskhed og bærer ogsaa den Spedalskes Tegn for os. Han gaaer med blottet Hoved og med sit hellige Legeme fuld af Smerter og Sygdomme i Døden for os; han bærer nøgen og blottet paa Korset; han gaaer med sønderrevet Klæde, ligesom en Spedalsk, det er, med saaret, blodigt Legeme; han gaaer med tilhullede Læber, det er, med stiltiende Mund til Slagterbænken, ligesom et Lam, som forstummet; man støder ham hen ud af Staden, som en Spedalsk, en Forbandelse og en Veberstyggeselighed. Og han bringer ogsaa sit Offer: sit eget Blod og flydende Vand af sin Side, sin Udbødeligheds Cedertæ og sin hellige Troes Isop, ligesom vi i Indgangen have hørt.

Det er denne Mesters Mesterstykke at hjælpe, at han tager vor Spedalskhed paa sig og renser os dermed. Hans Kjærlighed har gjort det altsammen, Kjærligheden gjør en ret Læge og Mester. Derfor, Kjære Barn! lad din Trængsel ei for høit bevære dig, tænk paa den rette Mester at hjælpe. Du seer her, hvortil det Kjære Kors er godt, at vi nemlig lære ret at erkjende og ret at paakalde det hellige, høilovede Navn Jesus. I Korset lærer man ret at erkjende Jesu Navn, ligesom i Sygdommen Lægen. Derfor lader Gud mangt et Menneſke blive syg, for dermed at søge Christum, sin Læge; item, blive arm, for derved at lære at forlade sig paa Gud; item, lader En ret føle sine Synder formedelt Hjertets Angest, for derved at hungre og tør-

ste efter Retfærdighed i Christo. Mangen forstrækker Gud formedelt sin Brede, for dermed at gjøre ham begjærlig efter Naaden; thi hvorledes kan et Menneſte vide, hvad Guds Naade er, som aldrig har følt Guds Brede? Hvorledes kan den vide, hvad Himmelen er, som aldrig har smagt, hvad Helvede er? Derfor døder Herren og gjør levende, han fornedrer og ophøier, gjør arm og gjør rig, han fører i Helvede og atter derifra. Det hedder nu: Jesu, kjære Meſter! forbarme dig over os.

Det andet Stykke.

Om Undergjerningen.

Hvorledes Herren har hjulpet disse elendige Menneſter.

1. Med ſit naadige Bliſt: Og der han ſaae dem. Saa ſnart Herren hører dem raabe, ſeer han ſig om eſter dem. Her have vi en herlig Trøſt, at intet Menneſte beder forgiøves, og omſonſt paakalder Jesu Navn, naar det kunſt ſteer af ſand Troe. Men han ikke alene ſeer dem; men han oplader ogſaa ſtrax ſin Mund og taler med dem. Et bedrøvet Hjerte kan ei før finde Trøſt, førend Herren taler med det i ſit Ord og formedelt ſin Aand. Men lader os førſt betænke dette, at Herren vender ſine faderlige Dine til dem. Det er i Fortiden forebilbet formedelt Præſterne, ſom maatte beſee Spedalskheden. Her kunde Nogen tænke: Ei, hvorledes har Gud belagt Præſterne med ſaadanne afſkyelige Sager? De have maattet beſee de Spedalske, de ſpedalske Klæder, de ſpedalske Huſe. Ja viſſelig have de maattet gjøre det til Forbillede om Meſſias, at han ſkulde blive Menneſke, og tage vor Jammer i Diefyn og ſelv beſee den. Pf. 25, 18.: „See min Elendighed og min Møie, og forlad mig alle mine Synder.“ Pf. 34, 16.: „Herrens Dine ere vendte til de Retfærdige, og hans Øren til deres Raab.“ Pf. 19, 14.: „Du ſeer jo, thi du, du ſkuer den Møie og Fortrød, at man giver Sagen i din Haand; den Svage forlader ſig paa dig, du, du har været den Faderløſes Hjelper.“ Pf. 139, 16.: „Dine Dine ſaae mig, der jeg var endnu uarbeidet.“ Herren ſeer jo dine Tanker langt fra, hvorledes ſkulde han da ikke ſee din Elendighed? Ef. 66, 2.: „Til denne vil jeg ſee, til den Elendige, og til den, ſom haver en ſønderbrut Aand, og ſom er forſærdet for mine Ord.“ Siden Herren nu har ſeet dem, ſaa taler han venligen og trøſteligen med dem; hans huldsalige Væber er den rette Trøſtekilbe, ſom gjør Alt ſundt og levende. Har Gud formedelt Ordet ſkabt Himmelen og Jorden, ſkulde han da ikke formedelt Ordet kunne helbrede et ſygt Menneſte? Det troe du af Hjertet, naar du i din Nød vil paakalde Jesu Navn,

saa skal han visseelig naaabig see hen til dig og tale venligen med dig.

2. Herren hjælper formedelst Bønnens Bønhørelse. Hvad siger da Herren? Gaaer hen og beteer eder for Præsterne. Som vilde han sige: Det er bønhørt, hvad I bede, det er steet, hvad I begjære; I skal være rene, ja ere allerede rene; gaaer hen og beteer eder for Præsterne, saa skal de erkjende eder for rene. See, saaledes bønhører Herren den troende Bøn. Es. 65, 24.: „Og det steer, før end de raabe, da vil jeg, jeg svare; naar de, de endnu tale, da vil jeg, jeg høre.“ Ps. 9, 19.: „Thi en Fattig skal ikke glemmes evindeligen, eller de Elendiges Forventelse fortabes altid.“ Ps. 65, 6.: „Forsærdelige Ting skal du, vor Saligheds Gud! svare os i Retfærdighed; du, som er alle Jordens Enders Tillid, og deres, som er langt borte hos Havet.“ Ingen er saa elendig, Gud bønhører ham jo. Herren gjør her imod disse, ligesom Elisa imod Naaman, til hvem Propheten ogsaa sagde: „Gå og toe dig i Jordanen“ (2 Kong. 5, 10). Dette Ord kunde Hedningen ikke fatte, men blev vred og sagde: „Jeg tænkte, han skalde vist komme ud til mig, og staae og paatalde Herrens Navn, og røre med sin Haand paa Stedet, og stille mig af med Spedalskheden.“ Ja, Gud handler ikke efter vore Tanker og Fornuft, og Guds Hjælp skal intet Menneſte begribe, paa det man skal kunne sige, det er guddommelig og ikke menneſtelig Hjælp; thi vor Fornuft forstaaer ei Guds Kraft i Ordet; Gud hjælper formedelst sit kraftige, almægtige Ord over al Fornuft.

Og det ſkede, der de gif bort, bleve de rensede. Betragt nu det store Mirakel. I det de troe Ordet og gaae bort, forsvinder Spedalskheden paa deres Legeme, at de ei vide, hvor den kommer hen. Dette hedder: Guds Tale er Handling. Ps. 33, 9.: „Han, han sagde, og det ſkede, han hød det, saa stod det.“ Guds Ord ere almægtige Ord, derfor maa de ſtee. Naar nu Troen griber et Ord af Guds Almagt, saa bliver samme Ord opfyldt paa Menneſtet, som troer det. Herren har sagt: „Kald paa mig,“ Ps. 50, 15. Troer du det uden nogen Tvivl, saa vil det ſtee. Han har sagt, at han vil opholde i Hungerstid (Ps. 37, 15). Troer du det, saa er det allerede steet; troer du, saa skal du see Guds Herlighed, Joh. 11, 40. Saa mærk nu disse arme Folks herlige Troe; thi de slutte saaledes: De, som ere rene, maa betee sig for Præsterne; vi skulle betee os for Præsterne, derfor maa vi ogsaa blive rene, før end vi komme til dem. Det er Troens Følgeslutning. Troen er en Substans, et Væsen, fordi at deraf bliver, hvad man troer. Det hedder,

ikke at see, og dog troe; thi af Ordet maa blive Noget, det er, Guds Ord bliver en guddommelig Gjerning.

Det tredie Stykke.

Hvorledes forholber nu disse Folk sig efter erlanget Sundhed? Een af dem vendte tilbage, og prisede Gud med stor Røst. Og han saldt paa sit Ansigt for hans Fødder, og takkede ham. Her have vi i de Ni et sørgeligt Exempel paa Ufsald fra Troen. Uden Tvivl have Phariseerne afvendt disse fra Christo formebest beres Bespottelser, ligesom de understode sig, at ville afvende hiin (Joh. 9, 30. 2c.), som var blindfødt, fra Herren, efterat Herren havde gjort ham seende; men han blev bestandig, og sagde: „Fra Verdens Begyndelse er det ikke hørt, at Nogen haver aabnet Dinene paa en Blindfødt.“ Saa slutter ogsaa denne: Han har rensset mig med eet Ord; derfor maa der i hans Ord være en guddommelig Kraft. Saaledes er Troen albrig uden Ansægtning.

Uden al Tvivl have Phariseerne sagt: Vilde J til Troen? „Mon nogen af de Øverste have troet paa ham, eller af Phariseerne? Men dette Folk, som ikke veed af Loven, de ere forbandede,“ Joh. 7, 48. 49. Vilde J troe paa ham, saa vilde vi sætte eder i Band. Da de nu hører dette, falde de af, og bliver med dem, ligesom Herren siger: „De troe til en Tid, og falde fra i Fristelsens Tid,“ Luc. 8, 13. Bedes derfor Gud om Bestandighed.

Kong Saul havde en saadan Troe, at Guds Mand kom over ham, og han propheterede (1 Sam. 10, 6. 2c.), men snart mistede han den Helligaand og Troen. Hvad hjalp det Cham, at han var med i Arken? Hvad hjalp det Loths Hustru, at hun i Troen gik med ud af Sodom? Hvad hjalp det Judas, at han var i Tallet med Tolo? Hvad hjalp det Israels Børn, at de i Troen gik ud af Ægypten? Ikke Kampen, men den udholdne Ende erholber Kronen.“ Nab. 2, 10.: „Vær troe indtil Døden, saa vil jeg give dig Livsens Krone.“ Nab. 3, 5.: „Den, som vinder, han skal klædes med hvide Klæder, og jeg vil ikke udlette hans Navn af Livsens Bog, og jeg vil bekende hans Navn for min Fader og for hans Engle.“ Og atter B. 16.: „Efterdi du er lunken, og hverken kold eller varm, skal jeg udspyde dig af min Mund. Ebr. 10, 38.: „Derfor som Nogen hensniger sig, haver min Sjæl ikke Behagelighed i ham.“

Saadanne Exempler skulle vi betænke, paa det vi ei skulle worde siikre. Hvo skulde nogensinde have tænkt, at her iblandt Ti neppe En skulde blive bestandig? Hvo skulde have meent, at

i den første Verden neppe otte Personer vare troende, som bleve tilovers af saa stor en Mængde? Og at af Gomorra fem Stæder neppe tre Menneſter bleve opholdte? Og at af alle Iſraeliterne neppe to indkom i det forjættede Land? O blot Rahab blev reddet af Jericho, og alene den ſareptaniſke Enke optog Propheten Elias. 1 Moſ. 19, 30. 4 Moſ. 14, 30. Joſv. 6, 22. 1 Kong. 17, 9. Derfor maa vi betænke Sandheden af Apoſtelen Pauli Ord: „Forarbejder eders Saliggjørelſe med Frygt og Bævelſe,” Phil. 2, 12. Og med David bede af Pſ. 25, 4. 5.: „Herre! lad mig kende dine Veie; lær mig dine Stier. Gjør, at jeg fremgaaer i din Sandhed, og lær mig; thi du er min Saligheds Gud, jeg bier efter dig den ganſke Dag.” Pſ. 86, 11.: „Lær mig, Herre! din Vet, jeg vil vandre i din Sandhed; foreen mit Hjerte, til at frygte dit Navn.” Af de ni Spedalske lære vi ogſaa, at Korſet er den gamle Adam nyttigere end gode Dage; thi det havde været diſſe Ni bedre, om de indtil Døden vare blevene ſpedalske og vorden ſalige, end at de bleve karſke og ſalbt i Fordømmelſen. „Det er dig bedre,” ſiger Herren, „at gaae halt ind i Livet, eller en Krøbling, end at have to Hænder og to Fødder, og kaſtes i Helvedes Ild,” Matth. 18, 8. Pſ. 119 71.: „Det var mig godt, at jeg blev ydmyget, at jeg kunde lære dine Skikke.”

Tilſidſt ſee vi ogſaa her, at Herren formedelſt Utaſnemmelighed ei lader ſig bevæge til at ophøre at gjøre Godt, eller atter at fratage de Utaſnemmelige deres Sundhed. Rei! han lader ei det Onde overvinde ſig. Saaledes ſkulde ogſaa vi lære at at overvinde de Onde med det Gode. Dette har Gud ſelv i Naturen forebilbet: Et Træ giver af medplantet Godhed Enhver ſine Frugter, baade Onde og Gode. Skulde da vi ikke kunne gjøre ſaa meget, ſom et uſornuſtigt Creatur? Kjærligheden beviſer en Chriſten; den regne ſig ei for nogen Chriſten, ſom er uden Kjærlighed? Ja, vi ſkulde lære at gjøre vore Fiender Godt, ligesom Chriſtus ſiger: „Og derſom I gjøre vel mod dem, der gjøre vel mod eder, hvad Tak have I derfor; thi Syndere gjøre og det ſamme. Men elſter eders Fiender, og gjører vel, og laaner, ventende derfor Intet: ſaa ſkal eders Løn være ſtor, og I ſkal være den Høieſtes Børn; thi han er god mod de Utaſnemmelige og Onde,” Luc. 6, 33. 2c. Naar nu endſkjønt de utatnemmelige Menneſter glemme din Belgjerning, ſaa vil Gud ei forglemme den, ſelv om det blot var en Drik koldt Vand. Sir. 17, 19.: „Alle deres Gjæringer ere ſom Solen for ham, og hans Dine ere idelig paa deres Veie.” Ja, derſom ingen Tak gives her paa Jorden, ſaa bliver Lønnen ſtørre i Himmelen; det er den rette Taknemmelighed, at Gud formedelſt vore Belgjer-

bliver priset, hvorfor Herren siger: Bleve ellers Jagen fundne, som vendte tilbage, at give Gud Ære? Næsten i alle Propheeterne klager Gud: Hvor ere de Ri? Es. 1, 2.: „Jeg haver opdraget Børn og ophøiet dem, men de, de have gjort Overtrædelse imod mig.“

Men fornemmelig skulde vi jo ikke forglemme den stylbige Taknemmelighed imod Gud; thi Herren har lagt en strækkelig Forbandelse paa Utaknemmelighedens Huus, Ordspr. 17, 13.: „Hvo som igjengiver Dnd for Godt, fra hans Huus skal ikke Dndt vige.“ Hos. 2, 8.: „Og hun, hun vidste ikke, at jeg, jeg haver givet hende Kornet og Mosten og Olien. Derfor vil jeg komme igjen, og tage mit Korn igjen paa sin Tid, og min Most paa sin bestemte Tid.“ Utaknemmelighed er en tør Vind, som udtørreer Guds Godheds Brønd. Ps. 50, 23.: „Den som offrer Taksigelse, den ærer mig; og den, som foresætter sig den rette Dei, ham vil jeg lade see paa Guds Salighed.“ Ebr. 13, 15.: „Saa lader os da altid offre Gud Lovoffer formedelst ham (Christum), det er, en Frugt af de Læber, som bekjende hans Navn.“ Ps. 69, 31.: „Jeg vil love Guds Navn med en Sang; og jeg vil storligen ære ham med Taksigelse.“ Ps. 92, 2.: „Det er godt, at takke Herren; og at synge dit Navn Psalmer, du Høieste!“ Forglem ei denne kostelige Ting, eller du har den samme Dag ingen kostelig Gjærning gjort.

Lader os slutte med den 38te Psalme, og klage vor Syndespebalskhed for den kjære Gud: „Ak, Herre! der er intet Sundt i mit Kjøb for din Brede: der er ingen Fred i mine Been for min Synds Styld. Mine Bylber lugte ilde, de ere forfulede; for min Daarligheds Styld. Jeg hylér for mit Hjertets Forstyrning. Herre! al min Begjæring er for dig, og min Sul er ikke skjult for dig. Mit Hjerte slaaer heftig, min Kraft haver forladt mig; og mine Dines Lys, ja ogsaa de ere ikke hos mig. Men Herre! jeg bier efter dig; du, du, Herre min Gud skal hørhøre. Thi jeg vil give min Misgjærning tilkjende; jeg vil sørge for min Synd. Forlad mig ikke, Herre! min Gud! Vær ikke langt fra mig. Skynd dig at hjælpe mig; Herre, min Salighed!“ for Jesu Christi, min trofaste, milde Sjæle-Læges Styld, som med dig i den Heligaands Evighed lever og regjerer, sand Gud, fra Evighed til Evighed, Amen.

Femtende Søndag efter Trinitatis.

Evangelium, Matth. 6, 24. indtil Enden.

J 2 Mos. Cap 5. og 6. læse vi, at Kong Pharao ikke alene har tvunget Israels Børn i Egypten til haardt Arbeide med stort Tyranni; men da Moses og Aaron kom og vilde forløse dem, paalagde han dem ti Gange mere Arbeide; thi han sagde: I skal ikke ydermere give Folket Halm, at brænde Tegl med, som tilforn; lader dem selv gaae at sanke sig Halm. Og lægger dem alligevel paa, at gjøre det samme Tal Stene, som de have gjort hidtilbag. Saa adspredte Folket sig over al Egypti Land, at sanke Sprotte for Halm. Og Plagerne brede paa, og sagde: Fuldkommer eders Gjerning, hver Dags Forretning paa sin Dag, ligesom da I havde Halm. Da kom Moses og Aaron for Folket, og sagde: Saa siger Herren: Jeg er Herren, og vil udsøre eder, fra at være under de Egypters Byrder, og frie eder fra eders Trældom; og jeg vil forløse eder med en udrafft Arm, og ved store Domme. Og jeg vil tage eder mig til et Folk, og være eder en Gud, og jeg vil indføre eder i det Land, som jeg har svoret at give eders Fædre. Og Mose sagde: Saaledes til Israels Børn; men de hørte ikke Mose for Aands Angest, og for den haarde Trældom.

J dette Billede er os forebildet det arme menneskelige Kjønns Tilstand med dets Synde-Tjeneste, stabelige Gjerrighed og Bug-Sorg. Thi Pharao er et Forbillede paa Djævelen, som plager de arme Mennesker med Gjerrighed og Bug-Tjeneste, at de hverken have Fred Dag eller Nat, og er den rette aandelige ægyptiske Trældom. Thi ligesom dengang, at jo nærmere Forløsningen var, desto mere trykkede Pharao Folket med Plager og Trældom: Saaledes og, jo nærmere den yderste Dag, vor endelige Forløsning, ja jo nærmere Døden er vor Ende, desto mere plager Gjerrighed og Bug-Sorg os, og gjør os til Trælle. Ja, jo mere man taler til os om Guds Rige, om det evige Livs Glæde, som Christus har erhvervet os, desto mere tilstopper Gjerrighed vore Øren, at vi ei høre for Sukke, Angest og vore Sjæles Trældom, som ere besværede med jordiske Belymringer og Græmmelser.

Paa det at vi nu ei skulle dø og fordærves i saadan tyrannisk Mammonstjeneste, advarer og trøster Herren os i Dagens Evangelium, og indfører af Naturen herlige Grunde, os til Trøst, for dermed at fordrive de vantroende Belymringer. Vi ville behandle tvende Hovedlærdomme: 1. Hvor let og

muligt det er, at tjene Gud; hvor tungt og skabeligt det derimod er, at tjene Mammon og Gjerrigheden. 1. Hvorledes vi allerførst skulle søge Guds Rige, som det høieste Gode, hvoraf al timelig Velsignelse flyder.

Eller, om tvende Veie, at erlange timelige Goder og Næring: Den første er Mammons-Tjenesten, hvilken er skabelig Sjælens Gift og fordømmelig. Den anden hedder at tragte efter Guds Rige, hvorpaa da ogsaa de timelige Goder følge. — Gud forlene os hertil sin Naades-Aand for vores kjære Herrens Christi Skyld, Amen.

Den første Deel.

Alle Adams Børn ligge syg af Verdens Kjærlighed, Bug-Sorg og Gjerrighed. Denne Sygdom vilde Herren, som en god Læge, gjerne helbrede, og udrydde alt det Ondes Rod af vore Hjerter; derimod i vore Hjerter indplante Troen og Guds Kjærlighed, som er Rod til alt Gode; thi Guds Kjærlighed, drager os over sig til Himmelen, Verdens Kjærlighed drager os under sig til Helvede. Af denne forstjellige Kjærlighed følger nu tvende forstjellige Tjenester, Guds-Tjeneste og Mammons-Tjeneste. Hvo, som af Hjertet har Gud kjær, den tjener ham af Hjertet, og har Ære, Lyst, Fred og Salighed deraf. Hvo, som har Verden kjær, den tjener Verden, og har Vanære, Uro og Fordømmelse deraf. Men hvor ærefuldt, prisværdigt og nyttigt det er at tjene Gud, det er, at erkjende, elste, frygte Gud at forlade sig paa ham og haabe paa ham, at paatalde ham, at overgive sig ham ganske og aldeles med Legem og Sjæl, i Glæde og i Lidelse, i Liv og i Død; derom mærker følgende Grunde:

1. Vil du vide, hvad for en Herre Gud er, saa betragt hans Gjerninger, Himmelen og Jorden, Es. 40, 12. Betragt hans Aabenbarelse, Es. 6, 3., hvor Englene synge for Guds Throne: „Hellig, hellig, hellig er den Herre Zebaoth,“ Og Dan. 7, 10.: „Tusinde Gange Tusinde tjene ham, og Ti Tusinde Gange Ti Tusinde stode for ham.“ Hvo ville ei gjerne tjene en saadan Herre, hvem alle Engle tilbede?

2. Vil du vide, hvor ærefuldt det er at tjene Gud, saa hør, hvad Herren siger Joh. 12, 26.: „Om Noget tjener mig, den skal Faderen ære.“ Og Joh. 17, 24.: „Fader, jeg vil, at de, som du haver givet mig, skal og være hos mig, hvor jeg er; at de skal see den min Herlighed an, som du haver givet mig.“ Hvo ville ei gjerne tjene en saadan Herre, af hvem man har evig, himmelsk Ære?

3. Vil du vide, hvor nyttigt det er at tjene Gud, saa hør, hvad Propheten Esaias Cap. 65, 13. 14. siger: „See, mine Tjenere skal æde; men I, I skal hungre; see, mine Tjenere skal synge med Fryd af Hjertets Behag; men I, I skal strige af Hjertepine.“ Hvo vilde ei gjerne tjene en saadan Herre, af hvem man har evig Glæde?

4. Vil du vide, hvor sikkert det er, at tjene Gud, saa hør, hvad Propheten Esaias 43, 10. siger: „Frygt ikke, thi jeg er med dig, see ikke om til andre, thi jeg er din Gud; jeg have styrket dig, ja hjulpet dig, ja opholdt dig med min Retsfærdigheds høire Haand.“ Item, Cap. 43, 2.: „Naar du gaaer igjennem Vandene, da vil jeg være hos dig.“

5. Vil du vide, hvorledes Gud holder sine Tjenere og forserger dem med Spise og Klæder, saa hør, hvad Herren i Dagens Evangelium siger, hvor mange Trøste-Grunde han har, for at overbevise dig, at han ei vil lade dig bære af Hunger, dersom du forlader dig paa ham. Mammons-Tjenesten beskriver Herren ved de vantroende Betymlinger; thi han erindrer Betymlingen otte Gange, og siger dertil: I lidet troende!

1) Er ikke Livet mere end Maden? Menneſkets Liv er Guds Aande, er Guds Kraft, ligesom Ps. 27, 1. og Ps. 104, 30. siger; og er det ædleste iblandt alle timelige Ting. 5 Mos. 30, 20.: „Herren er dit Liv og dine Dages Længde.“ Har nu Gud givet og undet dig Livet, saa vil han ogsaa visse give Maden. Gud veed vel, at alt, hvad som lever, maa have sin Spise; men nu er Gud selv vore Sjæles Spise.

2) Er ikke Legemet mere end Klæderne? Efterat vore første Forældre for sig selv og for alle deres Efterkommere havde mistet det medskabte Skjønheds, Riiligheds, Indigheds, og Ustyldigheds Klæde, og de maatte stamme sig over deres Nøgenhed gjorde Gud dem selv Klæder af Skind, og iførte dem samme. Det er et skjønt Billede, at Gud, hvis vi ville forlade os paa, ogsaa vil klæde os. Vi maa tage vore Klæder af usornuftige Dyr til Bidnessbyrd om vor Armød. Ja, de bedste Klæder, hvormed vi stoltſere, maa vi tage af Ormene. Naar du har beklædt din Sjæl med Troen og Christi Retsfærdighed, saa vil Gud ogsaa gjøre dit elendige Legeme Klæder.

3) Anseer Himmels Fugle, at de saae ikke, og høste ikke og sante ikke i Fader, og eders himmelske Fader søder dem; ere ikke I meget mere end de? Du er jo skabt i Guds Billede, men Fuglene ikke. Guds Søn er for din Styld bleven Menneſke, har udgydt sit Blod for dig, er opstanden og faren til Himmels. Denne Værelse har ingen Fugl under Himmelen. Du er et Guds Barn, er døbt paa Christum, bliver i Nærværen

bespiist med Christi Legeme og Blod, har modtaget den Helligaand. O, hvor mange tusinde Gange bedre er ei du end Fuglene, hvilke dog din himmelske Fader ernærer.

4) See til dit eget Legeme, hvor forunderlig Gud har dannet dig i Moders Liv, da dine Been ei have været skjulte for ham. Ps. 139, 15. Han har afmaalt din Stikkelse og Længde, uden al din Betyrning; hvorledes skulde han da lade dit Legeme døe af Hunger, hvilket han saaledes har dannet uden al din Betyrning.

5) Betragter de Lilier paa Marken, hvorledes de vore, hvor skjønt Gud klæder dem med Farver, Lugt og Stikkelse, at ikke end Salomon i al sin Herlighed var saa klædt, som een af dem. Du er jo meget bedre, end en Blomst paa Marken. Blomsterne have skønne Farver, Christi Blod er meget skønnere, hvormed du er renset. Blomsterne have en skøn Lugt, Christi hellige Offer og Bønnen i vore Hjerter lugter for Gud meget bedre. Blomsterne have en skøn, forunderlig Stikkelse, saa at man hos ingen anden Guds Skabning seer saa mange Undere; men tusinde Gange mere almægtige Undere har Gud gjort paa Menneffene, hvilke han haver smykket med Christi Retfærdighed, med den Helligaand og med Guds skønne Billede. Og den kjære Gud skulde ikke kunne klæde dit elendige Legeme, han, som saaledes klæder Blomsterne?

6) See, Gud har jo af det vantroende Hedenskab sat dig i Christendommen og i sin høiværdige Børnerettighed, hvorom Hedningerne Intet vide. Al, sørg derfor ikke ligesom en vantroende Hedning, da du jo er kaldet efter Christi Navn.

7) Har du Gud den Almægtige til Fader, saa vil han vel sørge for dig, han veed, hvad du behøver. Ps. 27, 10.: „Min Fader og min Moder forlobe mig; men Herren skal samle mig til sig.“ Ligesom man optager en Faderløs til Barn, saaledes optager Gud os. Her er jo Guds alnaadige Forsyn.

8) Gud har tællt alle vore Livs Dage, og paa enhver Dag forordnet deres egen Nødtørst; derfor vil ogsaa Morgendagen medbringe sin egen Nødtørst. Lad kun Gud raade og forlad dig paa ham, tak ham, at du har overvundet den nærværende Dag, Morgendagen vil han ogsaa hjælpe dig igjennem; thi hans Naade er hver Morgen nye.

See, hvor finder man en Herre, som taler saa trøsteligen og saa venligen med sin Tjener? See, dette ene Stykke skulle gjøre dig lystig, at tjene Gud din Herre.

6. Vil du for det sjette vide, hvor lifligt det er, at tjene Gud Herren, saa hør, hvad, Ps. 27, 3. siger: „En Ting haver jeg begjæret af Herren, den vil jeg søge efter: at jeg maa boe

i Herrens Huus alle mine Livs-Dage, at bestue Herrens Deilig-
hed, og at undersøge i hans Tempel." Item Ps. 92, 2.:
„Det er godt at takke Herren." Ps. 148, 26.: „Vi velsigne
eder af Herrens Huus."

7. Vil du vide, hvorledes Gud endeligen lønner sine
Tjenere, saa hør, hvad Gud siger til Abraham, 1 Mos. 15,
1.: „Jeg er dit Skjold, og din meget store Løn." Derksom
vor kjære Gud havde noget større og bedre, saa vilde han have
givet os det; men efterdi han intet bedre har eller veed, end sig
selv, saa giver han sig selv os til Løn. Og efterdi Herren siger:
„Jeg bestikker eder Rige," Luc. 22, 29. saa skulde vi betragte,
hvad for en stor Løn det er." Hvor finder man en saadan
Herre, som giver sine Tjenere sit Rige? Der gives jo ingen
større og bedre Løn, end Gud selv og hans Rige. Lader os
derfor med Glæde tjene Gud, ikke at Gud skulde have noget
deraf, men at vi kunde af Guds Naade arve den højeste Løn,
som en Skjænt og usfortjent Gode; thi hvo kunde fortjene et saa-
dant stort Gode, Gud selv og hans evige Rige, hvis ei Gud
giver det af Naade? Gud selv er sine Tjeneres Løn, Matth.
25, 34.: „Kommer hid, min Faders Velsignede! arver det Rige,
som eder er beredt, fra Verdens Grundvold blev lagt." See,
hvor ærefuldt, herligt, prisværdigt og nyttigt er det nu, naar
man tjener Gud? Men hvor skjændigt og skadeligt, naar man
tjener Gjerrigheden og Mammon, det bevidner St. Paulus 1
Tim. 6, 9, 10.

Den anden Deel.

At vi først, det vil sige, fremfor alle Ting skulle trachte
efter Guds Rige.

J Luc. 17, 20. 21. bliver den Herre Jesus spurgt af Pha-
risæerne: „Naar kommer Guds Rige?" hvorpaa han svarede:
Guds Rige kommer ikke saa, at man kan see derpaa; de skal
ikke heller sige: see her, eller see der er det; thi see, Guds Rige
er inden i eder." Med hvilke Ord Herren lærer os, at den
sande Gudstjeneste og Guds Rige ei bestaaer i nogen udvortes
Ting, men alene i Troen, i Kjærligheden, i bestandigt Haab, i
sand, hjertelig, indvortes Bod, i den nye Fødsel, eller, som St.
Paulus siger 1 Tim. 1, 5. „i Kjærlighed af et reent Hjerte,
og af en god Samvittighed, og af en Troe, som er uden Skrømt."
Eller, som han siger Rom. 14; 17. „i Retfærdighed, Fred og
Glæde i den Helligaand." Eller, som den Herre Christus ud-
lægger det i Joh. 4, 24 „i Mand og Sandhed, det er, i Hjer-
tets indre Grund, i hvilken intet Hykleri er, men Sandhed, det
er, hjertelig Ydmyghed for Gud, Mandens Armod, Begjærlighed

efter Guds dyrebare Naade, reen Kjærlighed imod Næsten. Dette alt er Sandhed.

Paa det vi nu kunde vide, hvad vi have at gjøre, naar vi skulle tragte, efter Guds Rige, og hvor vi skulle søge det, saa er dette Herrens Svar os nødvendigt at betænke; thi berøber underretter Herren dig smukt, og siger: Naar du vil søge Guds Rige, saa maa du ei søge det udenom dig, men i dig; du maa ei søge det i stor Pragt, i særdeles Klædedragt, i Mad og Drikke, i Menneſtebud; heller ikke i blotte Ord, at man kan tale smukt om Guds Ord, heller ikke i udvortes Skin, i store Værestitler hos dem, som have Gudsfrygtigheds Skin, men nægte dens Kraft (2 Tim. 3, 5.), heller ikke hos dem, som kun fører det i Munden, „thi Guds Rige bestaaer ei i Ord, men i Kraft,“ 1 Cor. 4, 20. Men vil du søge det, saa søg det ei udenom dig, men i Hjertets inderste Grund, om der er den sande Troe, den rene Kjærlighed, det glade Haab, den hjertelige Bød, den hellige Odmagthed, den inderlige Bøn. Finder du det hos dig, saa vel dig? du har da fundet Guds Rige hos dig, Gud selv i dig, i dit Hjerte. Befinder du nu, at du vel har noget deraf, men i stor Svagthed, saa tragt derefter, det er, suk, beed, raab, strig, hør Guds Ord og brug de hellige Sakramenter, paa det Guds Rige hver Dag maa mere og mere komme til dig. Den Gud, som har begyndt den gode Gjerning i dig, vil ogsaa fuldføre den intil Jesu Christi Dag, Phil. 1, 6. Men finder du i dit Hjerte Løgn, Bespottelse, Fiendskab, Had, Misundelse, Hoffærdighed, Gjerrighed, o. s. m., saa vee dig! det er Djævelens Rige, som han har i dig. Gjør du Omvendelse, forandre dit Hjerte, lad af fra dine onde Tanker, rens dit Hjerte formedelst sand Bød og Troen, ligesom Herren siger: „Omvender eder; thi Himmeriges Rige er kommen nær,“ Matth. 3, 2.

Vi ville nu et lidet nærmere forklare dette, hvad nu her summarisk er anført, og vise, hvor mange Slags Guds Rige er, nemlig tre Slags: 1. Guds Rige i os. 2. Naadens Rige i den christelige Kirke. 3. Herlighedens Rige i det evige Rio.

At Guds Rige er det høieste Gode, som vi skulle søge, det lærer Herren os i dette Sprog: Tragter først efter Guds Rige o. s. v. Derfor skal ogsaa Gud og hans Rige være os det bedste og kjæreste. Gud har skabt Menneſket, at det maatte forstaae og erkjende det høieste, ædleste Gode, i samme Erkjendelse søge og elske det, i samme Kjærlighed besidde det, samt i samme Besiddelse nyde og glæde sig deraf. Thi naar et Menneſte bekommer det høieste Gode, saa bekommer han i samme alt Gode, uden hvilket intet Creatur bestaaer, ingen Viisdom gjør klog,

ingen Rigdom nytter. For at vi nu maa ret søge Guds Rigges høieste Gode, saa maa vi lære, at Guds Rige er tre Slags: 1. Mandens og Sandhedens Rige, som er inden os. 2. Naadens Rige, som er om os, den hellige kristelige Kirke med alle Guds Naadestatte. 3. Guds Herligheds Rige, som er i hiin Verden, i det evige Liv. Alle tre skulle vi med Alvorlighed søge.

Det første Slags af Guds Rige.

Det første, som er i os, er Troen og Guds sande Erkjendelse, den nye Fødsel, Syndernes Forladelse, Retfærdighed, Kjærlighed, Ydmyghed, Sagtmødighed, Taalmodighed, Bøn, Gudsfrugt, hellig Længsel efter Gud, Fred og Glæde i den Helligaand. Det maa vi først søge formedelst sand Bod og Omvendelse til Gud. Hvo, som nu vil omvende sig til Gud, maa afvende sig fra Verden, fra Dienslyst, Rjødslust, hoffærdigt Levnet, fra Verdens Kjærlighed, fra Gjerrighed, fra Fiendskab, Had og Misundelse. Hvo, som endnu ei har gjort det, den har endnu aldrig gjort Omvendelse, veed heller ikke, hvad Omvendelsen er, hvilken bestaaer i det onde Hjertes Forandring og Fornyelse, er besaarlag langt fra Guds Rige. Derom hedder det hos Ef. 55, 6. 2c.: Søger Herren, medens han findes; kalder paa ham, medens han er nær. Den Ugubelige forlade sin Wei, og Hver, som gjør Uret, sine Tanker; og omvender sig til Herren, og han skal forbarme sig over ham, og til vor Gud, thi han skal mangfoldigen tilgive." Saa snart nu Mennesket formedelst Guds Naade hjerteligen vender sig til Gud, saa snart vender Gud sig til ham og giver ham den Helligaand, som styrker Troen, formerer Kjærligheden, bekræfter Haabet, antænder Bønnen, opvækker grundig Ydmyghed, planter Taalmodighed, trøster Hjertet. See, det er Guds Rige i dig. I dette Rige boer den hellige Trefoldighed, Gud Fader formedelst Kjærligheden, Guds Søn formedelst Troen og Ydmygheden, Gud den Helligaand formedelst Andagten og Bønnen; dog er det den ene, sande, levende Guds Bærk i os. Og omendstjont alt er svagt og er en kold Ting, ganske ufuldkommen, ja ofte en stor Kamp imellem Manden og Rjødet, skal du dog ikke forhærdes. Det er ret, det lærer os at være ydmyge; thi ellers naar alt gik frem i Fuldkommenhed, kunde vi let blive aandelig hoffærdige. Denne Kamp maa være i Mennesket, thi Guds Rige fører daglig en Strid imod Djævelens Rige og hans Gjerninger. Uergjerrighed, Fiendskab, Gjerrighed og saadant mere ere alle Djævelens Gjerninger og hans Rige, som han vil have i os; derimod maa vi stride, og

tragte efter Guds Rige i os, paa det Djævelens Rige jo mere og mere maa blive forstyrret. Saasnart Hoffærbighed eller Fiendskab opstiger i os, saa snart sætter Djævelen sin Fod og Stol i Hjertet, men Guds Stol er Kjærligheden.

J Salomons kongelige Stol er Christi Stol og Rige i os forebildet; samme var af Elfenbeen, hvorved antydes Hjertets Reenhed formedelst Troen; den var overtrukket med Guld, hvilket antyder Kjærligheden, thi denne Troens Stol maa være beklædt med Kjærlighed, 1 Joh. 4, 16.: „Gud er Kjærlighed;“ paa begge Sider vare tolv Løver, hvorved antydes de tolv apostoliske Dyder, Glæde, Bestandighed, Taalmodighed, Ydmyghed, Vaagen, Bøn, Haabet, Sagtmodighed o. s. v. Summa, Guds Rige er, ligesom det er bestrevet Matth. 5, 6. 2c.: „Salige ere de, som hungre og tørste efter Retfærdighed, thi de skal mættes; salige ere de Fattige i Aanden, de Barmhjertige, Sagtmodige, Fredsommelige, de, som lide Forsølgelse for Retfærdigheds Skyld, de, om hvem der tales allehaande Ondt for Jesu Skyld, og man lyver det,“ som have en god Samvittighed med Gud, Fred og Glæde i den Helligaand, samt den Retfærdighed i Christo, erlangget formedelst Troen.

Er ei det en stor Herlighed, at et Menneſte kan have og bære Guds Rige, ja Gud selv i sit Hjerte? Thi Retfærdighed i Christi Fortjeneste, Fred i Gud og Glæde i den Helligaand er Guds Rige i os.

Det andet Slags af Guds Rige.

Guds Raades Rige, som er om os, er den hellige kristelige Kirke med det aabenbarede Guds Ord og de hellige Sakramenter. Dette Guds Rige maa vi ogsaa søge; thi uden dette kommer ei det indvortes Guds Rige til os.

1. Dette Guds Rige skal du nu saaledes søge, at du først lader Guds Ord være dig en ret Alvorlighed og din højeste Skat, i hvilken du finder den rette Skat, Christum, vor Herre, ja det evige Liv. Joh. 5, 39.: „Søger i Skriften; thi J mene, at J have det evige Liv derudi: og det er den, som vidner om mig“*). Dette er den Alger, som en Kjøbmand kjøbte, paa det han deri maatte finde en ædel Perle. Al, denne Skat kan man ei med nogen Penge betale; den har kostet Christum hans Blod, at Evangeliet bliver forkyndt.

2. Her er den rette Trøstetilbe, som vederqvæger de bedrøvede Sjæle, Ps. 119, 92.: „Dersom dit Ord ikke havde været

*) Saaledes hedder dette Skriftsted i det Tydske, og det efter Dr. Luthers Oversættelse.

min store Lyst, da havde jeg omkommet udi min Glenbigghed." Ps. 36, 10.: „Hos dig er Livets Kilde, i dit Lys skal vi see Lys."

3. Her er Guds Ansigt, med hvilket Gud taler med os, og den rette Naadestol, Guds Mund, som taler med os. Der seer og hører du Gud af Himmelen tale med dig; der seer du i Troen din Forløser, seer ham, hvorledes han er bleven Menneſke, seer ham, hvorledes han er bleven Menneſke, seer ham bede, gjøre Mirakler, stifte Sakramenterne, lide, dø, opstaae og fare til Himmels; der seer du den Helligaand hvile paa Christum i hans Daab og i Jlds-Stikkelse at komme fra Himmelen paa Apostlerne. Du hører Gud tale med dig i Ordet, du hører ham for din Skyld at spørge en dyr Gød, du hører ham klage og sukke over Menneſkets Ondskab, du hører ham lofte al Verden til sig. Du seer hans Hjælp og hans Mirakler paa Sine, og hans alvorlige Straffe paa de Ubødsfærdige. Guds Kirke er en stjern Guds Stab, hvori en Skare af mange Tusinder, som ere skrevne i Himmelen (Ebr. 12, 22.), den udvalgte Slægt og det kongelige Præstedømme (1 Petr. 2, 9.), hvor Gud lader sig aabenbare, høre og see.

4. Saa see da nu til, at du er et ret, sandt, levende Guds Børn af Guds Kirke, ikke et dødt Børn, som ei er igjensødt. See til, at du ikke alene er i Kirkens udvortes, synlige Forsamling, men at du er iblandt den forborgne, usynlige Flok, som intet Menneſke kan see, men hvem Gud kjender at være Sine, iblandt de syv Tusinde, som Elias ei kunde see, som ei havde høiet deres Knæ for Baal, 1 Kong. 19, 18.; iblandt den lille Flok, til hvem Herren i Luc. 12, 32. siger: „Frygt ikke, du lille Hjort! thi det er eders Fader behageligt, at give eder Rigtig." See til, at du paa Guds Alger er en reen Hvede, ei Ukrud; thi samme vil Høstfolkene, de hellige Engle, paa hiin den store Høstens Dag samle og forbrænde med evig Jld, men derimod samle Hveden i Guds Lade.

Det tredie Slags af Guds Rige.

Herlighedens og Salighedens Rige over os bliver søgt formedelst en hellig Længsel, formedelst Haabet og formedelst det evige Livs Betragtning.

Den første Salighed er, stedse at være hos Gud og evindeligt at nyde hans allersjædeste Nærværelse; thi ligesom Gud er i dette Liv paa en forborgne Maade hos os, saaledes vil han hijsset paa en synlig Maade være hos os og vi hos ham, at vi skulle see ham fra Ansigt til Ansigt, ligesom St. Paulus 1

Cor. 13, 12. siger: „Vi see nu ved et Speil i en mørk Tale, men da skulle vi see Ansigt til Ansigt.“ Et Forbillede herpaa har i det gamle Testamente været Guds Helligdom og Pagtens Ark, 3 Mos. 26, 11. 12.: „Jeg vil sætte min Bolig midt iblandt eder; og min Sjæl skal ikke væmmes ved eder. Og jeg vil vandre midt iblandt eder, og vil være eder til en Gud.“ Gud er hos os i Ordet og i Sakramenterne, ligesom hos Fæderne i Fæd- og Skjæstøtten; det vil hidsæt først blive ret opfyldt. Men saa er Guds Nærværelse og hans Herligheds Bestuelse ikke en saadan Nærværelse og Bestuelse, som om jeg skulde see en Konge i hans verbdlige Herlighed, af hvilken Bestuelse jeg ingen Trøst, Glæde og Vederqvælgelse kan fornemme; thi det er ingen dyb Bestuelse, men er en saadan Bestuelse, hvoraf Legeme og Sjæl fornemmer den allerhøieste Sødhed, den høieste Liflighed, Ro og Fred; thi saasom Gud er, saa skulle vi see ham, smage og fornemme ham. Han er alt Gode, hvilket sølelig vil blive os meddeelt, hvormed han vil mætte og fylde os. Vore Dine skulle see hans Herlighed, vore Dren høre hans Liflighed, vort Hjerte fornemme hans Sødhed, hvis Lige endnu intet Die har seet, intet Dre hørt, intet Hjerte fornummet. Gud Fader vil vederqvæge os med sin Kjærlighed og give vort Legeme og Sjæl samme at smage; det vil være vor Spiise. Intet er Sjælen saa spdt, som naar den smager Guds Kjærlighed. Guds Søn vil fuldkommen oplyse vore Sjæle, som den evige, væsentlige Guds Wiisdom, og det vil være vor Glæde; thi jo mere man kender og forstaaer en Ting, jo mere glæder man sig deri. Naar vi nu hidsæt skulle erkjende Alt i fuldkommen Wiisdom, saa skal Legem og Sjæl glæde sig. Gud den Helligaand vil opfylde vort Legem og Sjæl med al sin Trøst og smykke os med Gaver, hvilket vil være et skjönt Smykke, som vil straale af de Udvalgte; der vil det da hedde: „Tilbeder for Herren i hellig Prydelse,“ Ps. 96, 9. Christus skal da smykke sin Brud, Ps. 45, 10. 12. Hvo, som nu hidsæt vil tjene Gud i evigt, helligt Smykke, den maa her tjene ham i Troen, i Kjærlighed, i Haab, Ydmyghed, Taalmodighed og Bøn. Hvo, som her troligen tjener ham i Naadens Rige, den vil ogsaa hidsæt tjene ham i Herlighedens Rige. At, hvorfor ville vi ikke tjene Gud? Han er ja dog vor Slaver, vi have dog alt Godt fra ham, Christus har jo dog derfor forløst os og kjøbt os saa dyre, han har jo tjent os, Matth. 20, 18. Sagde dog Tobias til Engelen Raphael: „Min Broder Marius! Om jeg end gav dig mig selv til egen, saa var det dog intet for din Velgjerning,“ Tob. 9, 2. Men vor himmelske Raphael har ei erhvervet os timelige, men evige Go-

ber; derfor skulle vi villig give os ham til egen og tjene ham med stor Glæde.

Vi ville slutte med Ps. 42, 2. 2c.; thi i denne Psalme ere tre Slags af Guds Rige bestrevne: 1. Salighedens Rige i de tre første Vers. 2. Naadens Rige i Kirken i det fjerde Vers, ogsaa under Korset er Guds Rige. 3. Det indvortes Rige: „Min Gud! min Sjæl nedbøjer sig i mig; derfor vil jeg komme dig ihu. Herren skal befale sin Mistundhed om Dagen, og om Natten skal hans Sang være hos mig; ja en Bøn til mit Livs Gud. Jeg vil sige til Gud: min Klippe, hvorfor haver du glemt mig? hvorfor maa jeg gaae i Sørgeklæder, idet Fienden trænger mig? Hvorfor nedbøjer du dig min Sjæl! hvorfor bruser du over mig? bide efter Gud, thi jeg skal endnu talke ham; for han er mit Ansigtets megen Frelse og min Gud,“ formedelst Christum Jesum, vor Midler, Amen.

Sertende Søndag efter Trinitatis.

Evangelium, Luc. 7, 11—18.

I n d g a n g.

Ligesom man i en Have udsaaer Sæd i den tilberedte Jord, paa det den maa vore, blomstre og bære Frugt, saa at man seer sin Glæde derpaa: saaledes tilbereder ofte Gud sig et bedrøvet Hjerte, som sin Ager, formedelst Korset og Taarers Sæd; thi „de, som saae med Graad, skal høste med Fryde=Sang,“ Ps. 126, 5. Det see vi pønsynlig paa Enken i Nain; hun græder bitterlig, og det villig, som en Enke, der begræber sin eneste Søn, og af hendes Taare=Sæd bliver en stor Glædeshøst. Naar en god Sæd, en god Ager og et godt Solskin komme tilsammen, saa kan ei andet, end en god, glædende Frugt vore deraf: saaledes ere hellige Taarer den æbleste Sæd; de Troendes Taare=Ager er Himmelen, der henind blive vore Taarer saaebe; den skinnende Sol er Christus, som tæller vore Taarer og samler dem i en Flaske (Ps. 56, 9.), og det derfor, paa det ingen Sæd maa spildes, men enhver bringe sin Glæde=Frugt. Frugten er Glæde og Trøst.

Saaledes gif det ogsaa Enken i Sarepta, 1 Kong. 17, 10. 2c. Hun saaebe tvende Gange sine hede Taarer; men de havde ogsaa to herlige Glæde=Høstninger: Den første Gang, da hun tabte sin Mand; den anden Gang da hun tabte sin eneste Søn. Først, da Propheten Elias af Guds Befaling kommer til hende,

medens hun sankede Træ for Stadsporten, og Propheten sagde til hende: Kjære, hent mig lidt Vand i Karret, at jeg kan drikke, og tag mig et Stykke Brød med i din Haand, sagde hun: Saa vist som Herren din Gud lever, jeg haver ikke en Kage, uden en Haandsfuld Meel i en Krutte og lidt Olie i et Kruus; og see, jeg sanker to Træer, og gaaer ind, og vil labe det til mig og til min Søn, at vi maa æde det og døde. Det ere klagenende Ord og en ret Taare-Sæd; thi 1) siger hun, hun er fattig, at hun ei har at betale et Stykke Træ, men maa sankte det for Stadsporten. 2) Vil hun endnu een Gang æde med sin Søn, og da dø. Men hvad gjør Gud? Han giver hende en saadan Glæde-Høst, at hun kan æde deraf tre Aar.

Den anden Gang fører Gud hende paa Taarens Sædetid, lader hendes eneste Søn blive syg, og blev hans Sygdom saa haard, at der ingen Mand blev i ham, det er, han døde. Og hun sagde til Elias: hvad haver jeg at gjøre med dig, du Guds Mand? Det er, hvormed har jeg fornærmet dig? du er kommen til mig, at lade min Misgjerning kommes ihu, og at dræbe min Søn. Gud vil ei have villet det, at du skal hoes hos en arm Synderinde; jeg har ei været det værd, derfor har Gud dræbt min Søn. Elias sagde: giv mig hid din Søn! og han tog ham op af hendes Skjød, og førte ham op paa Salen, der som han boede, og han lagde ham paa sin Seng. Og hun raabte til Herren og sagde: Herre, min Gud! haver du ogsaa gjort ilde ved denne Enke, som jeg er Fremmed hos, at du dræber hendes Søn? (See, her siger Propheten, det er ilde gjort, og var dog saa vel gjort). Saa udstrakte han sig over Barnet tre Gange — er en Hemmelighed af Christi Manddomsannammelse, at vi formedelfst hans levendegjørende Kjød skulle alle blive levende —, og raabte til Herren, og sagde: Herre, min Gud! Kjære, lad dette Barns Sjæl komme inden i ham igjen. Og Herren hørte Elias's Røst, og Barnets Sjæl kom inden i ham igjen, og han blev levende. Og Elias tog Barnet, og førte det ned fra Salen i Huset, og gav hans Moder det; og Elias sagde: see din Søn lever. Og Ovinden sagde til Elias: nu veed jeg dette, at du er en Guds Mand; og Herrens Ord i din Mund er Sandhed.

Dette er et overordentligt skjønt Forbillede paa vor Herre Jesum Christum, og staaer Sammenligningen i disse Punkter: 1) Gud sender Propheten Elias til Enken i Sarepta: Gud sender sin Søn til Enken i Nain. 2) Propheten lægger sig over Barnet og berører det: Guds Søn træder hen til og rører ved Liigbaaren. 3) Propheten beder: Herre! lad dette Barns Sjæl komme inden i ham igjen! Guds Søn byder den Døde, og

figer: Du unge Karl, jeg figer dig: staae op! Tjeneren beder, Herren hyder. 4) Elias giver Moberen Barnet atter levende: Guds Søn giver denne eneste Søn ogsaa atter levende til hans Moder. 5) Barnets Død i Sarepta maa tjene til Guds Vre: Den døde Yngling i Nain maa aabenbare Messias, den store Prophet, hvorved Gud hjemhøgte sit Folk. Gud veed, af alle sine Troendes Trængsel at gjøre Glæde og Guds Lov.

Vi ville heraf betragte:

Tvende Dele.

1. Et Sørge = Speil og et Døds = Billede, hvori vi see vores alles Glendighed. 2. Et Trøste = Speil og et Livets Billede, i hvilket vi see vor Glæde og mægtige Hjælp imod Døden.

Den Herre Jesus være med sin Helligaand hos os, Amen.

Den første Deel.

Og det begav sig, at Herren gik til en Stad, som hedte Nain. Ligesom Gud sagde til Jeremias: „Jeremias! hvad seer du?“ — saaledes efterdi dette Evangelium skal først være vort Sørge-Speil, spørger jeg dig: Kjæreste Christen! hvad seer du i dette Evangelium? Svar: 1. Seer jeg en lystig Stad, — Verdens Bespottelse. 2. En Død at blive baaren ud, — Dødens Jnøbekommen. 3. Som har været en eneste Søn, — Verdens forfængelige Trøst og al jordist Trøstes Unddragelse. 4. En høibedrøvet Enke. 5. Seer jeg meget Folk, — en Liig-Begjængelse.

Ligesom Ornen forsamler sig derhen, hvor et Nabsel er (Matth. 24, 28.), saaledes iler den Herre Kristus, den himmelske, skarpsynede Orn, derhen, hvor han finder syge, døde, elendige Menester. Og ligesom en Orn er begjærlig efter Nabslet, som sin naturlige Spise, saaledes er der hos Herren en inderlig Begjærlighed, at hjælpe os af Synden, Sygdomme og Døden.

1. Men vi have først i Staden Nain at betragte et smukt Billede i denne Verden: Thi ligesom Nain har været en skøn, lystig og deilig Stad, beliggende i den lystelige Egn imellem Djergene Thabor og Hermon, hvoraf den ogsaa har sit Navn, thi Nain betyder Skjønhedsdal, men Døden har dog alligevel trængt derind: saaledes er i al denne Verdens Skjønhed, Lyst og Glæde intet andet, end den bittere Død; alle Creature, som ere i Verden, ere dog underkastet Forfængelighed og Forgjængelighed, om de end ere saa skønne, som Solen selv. Himmelen er uforgjængelig, siger Philosopherne; men Propheten Esaias siger Cap. 51. 6.: „Himlene skal forspinde, som en Røg, og Jorden

ælbes, som et Klæde." Og Ps. 102, 27.: „Himlene skal alle blive gamle som et Klædebon, du skal omstifte dem som et Klæde, og de skal omstiftes." Creaturenes Angest, Synd og Død herste i Verden, tilligemed al Ulykke; dog have vi Verden saa kjær, ja have stor Lyst, at boe i den store Morbergrube, i Løgnens Huus iblandt Slangar og Skorpioner. Ps. 57, 5.: „Min Sjæl er iblandt Løver, jeg maa ligge imellem dem, som brænde af Had; der ere Menneffens Børn, hvis Tænder er Spyd og Pile, og deres Tunge et skarpt Sværb." Naar skulle vi dog engang faae det Evige hjært, og blive træt af denne Verden?

2. Men der han kom nær til Stadens Port, see, da blev en Død ndbaaren. Det er Enden paa dette Liv: — Afte. Vi maa herud af dette Nain. Speil dig nu her i dette Døds-Billede. Hvor længe mener du vel, det vil være, førend man ogsaa bærer dig bort? Naar din Skjønhed er forvisnet som en Blomst, dine Kræfter borttørrede som et Skaar, dit syndige Legeme er bleven et stinkende Aabsel; naar du vil blive forglemt ligesom en Død, og skal blive ligesom et sønderbrudt Fod. Ps. 39, 12.: „Tugter du Noget med megen Straf for Misgjerning, da gjør du, at hans ønskelige Skikkelse hensmelter som et Møl." See, i dette Døds-Speil skal du bese dig. Har du ofte beseet dig i Speil, hvorledes din legemlige Skikkelse har været, saa see nu her i Døds-Speilet, hvorledes din Døds-Skikkelse skal være. Er du skjøn? Døden kan gjøre dig affkyelig. Er du riig? Du vil nøgen og blottet blive begravet i Jorden. Er du i høi Være? Du vil af Ormene blive ilde tilredt og fortæret. Her er Dom og Ret. Herren er her liig sin Tjener, siige Dødngebenene.

Men efterdi Herren kommer just til den Tid, da man bærer den Døde henud til Stadsporten, hvilket vel kunde synes, at være steet tilfældigviis, men hos Gud steer ei noget tilfældigviis, det lærer os, at Gud veed alle Ting, førend de stee, og til hvilken Tid de stee. Derfor skal du lære at erkjende Guds Wiisdom og Raad, at Herren veed den rette Tid, og „om han tøver, bie efter ham, han skal visseligen komme, han skal ikke blive tilbage," Hab. 2, 3. Derfor lærer denne Historie os, at Herren pleier at komme til rette Tid, naar man mener, det er nu ganske ude. Med denne Yngling var det kommen saa vidt, at man bar ham ud til Porten, at begrave ham; men da kom Nødhjælperen, Frelseren i Nøds Tid, Jer. 14, 8. Naar intet Menneffe mere kan hjælpe, saa gaaer Guds Hjælp an; naar Menneffe-Hjælp er paa det svageste, saa er Guds Hjælp nærmest. Da Isaaak skalde slagtes, og Jaderen allerede drog Kniven, kom Herrens Engel og kaldte ad Abraham, 1 Mos. 22, 10. 2c.

Da Jacob var i Flugten, mødte Guds Engel ham, 1 Mos. 41, 11. 2c. Da Disciplene lede Nød paa Havet, kom Herren til dem og gik paa Havet. Derfor skulle vi lære i stor Nød at forlade os paa Gud, og ikke forsjage, Jer. 14, 8. 9.: „O Israels Forhaabning! hans Frelse i Nøds Tid! Du Herre! er midt iblandt os, og vi kaldes efter dit Navn, lad os ikke fare.“

3. Som var sin Moders eenbaarne Søn. Dette har Evangelisten ikke kunnet fortie, og beviser dermed en stor Medlidenhed, at dette har været en ret elendig og trøstesløs Enke, som har mistet sit Hjertes halve Deel. Det har været henbe, som skulde hendes Hjerter være slaaret i toende Dele, hvoraf det ene Stykke er bleven begravet, det andet bleven tilbage i Lege-met. Ligesom et Saar stedse gjør Smerte, og ligesom et Saar bliver overtrukket med en tynd Hud, men springer dog snart igjen op og forvolber Smerte, saaledes har det og været Tilfælde her. Vi have desaaarsag her en mærkværdig Lære, at Gud nemlig pleier ofte at tage al legemlig Trøst bort fra Sine, paa det han maa være deres eneste Trøst. Rjød og Blod vil stedse have en synlig, legemlig Trøst, og hvile deri; men Gud vil, at vi skulle have vor Hvile i ham. Derfor borttager han os ofte al vor Trøst paa Jorden, gjør os fattige, eenlige, elendige og foragtede, paa det vi skulle søge vor Trøst i Himmelen. Skal Guds Trøst komme ret til os, saa maa den jordiske Trøst bort. Den gudsdommelige Trøst er saa søm, at den aldeles ikke kan bestaae der, hvor menneskelig Verdens-Trøst er og vil være. Guds Trøst er saa søm, at den ei bliver der, hvor Verdens Trøst er, siger Bern-hardus. Thi ligesom man ei kan smage Vinens rette Kraft, naar man blander den med Vand, saaledes kan man, naar den himmelske Trøst er blandet med jordisk Trøst, ei ret fornemme dens Kraft; og ligesom Vand og Olie ei lader sig sammenblande, saaledes heller ikke den himmelske og jordiske Trøst.

Videre have vi her at betragte Marsagerne til det hellige Kors: Paa Guds Side de fire; thi Gud beviser formedelst vort Kors: 1) Sin Viisdom. 2) Sin Almagt. 3) Sin Barmhjer-tighed. 4) Sin Retfærdighed. Thi det er jo Guds Viisdom, at han hjælper over al Fornuft, naar vi intet Raad mere vide; det er jo Guds Almagt, at han hjælper, naar al Hjælp er ude; det er jo Guds Retfærdighed, at han hjem søger vore Misgjær-ninger med et lidet timeligt Riis: Skulde han da aldeles ikke straffe os, da vi jo have saa vel fortjent det, det vilde jo være Uret? Vil du heller, at Gud her beviser sin Retfærdighed i Raade paa dig, eller hisset i sin Brede? Det er jo Guds Barmhjer-tighed, naar han forbarmer sig over vor Elendighed.

Paa vor Side ere ogsaa fire Aarsager til dette hellige Kors: Den første viser os St. Petrus sigende i sin 1 Ep. 1, 6. 7.: „J, som nu lide en liben Tid, paa det eders Troes Prøve, som er meget dyrebare end det forgjængelige Guld, som dog prøves ved Ilden, kan findes til Lov og Priis og Være i Jesu Christi Aabenbarelse.“ Hvad vilde du nu heller? Vilde du heller være Stum eller Guld? Ps. 119, 110.: „Du lod alle Ugudelige paa Jorden høre op, som Stum.“ Den anden Aarsag er Ydmyghed, Ps. 18, 36.: „Naar du ydmyger mig, gjør du mig stor.“ Over den Ydmyge hviler Guds Naade, Es. 57, 15. Den tredie Aarsag er Taalmodigheden, Jer. Begr. 3, 26.: „Det er godt, at man haaber, og er stille til Herrens Frelse.“ Den fjerde Aarsag er Bønnen, Ps. 50, 15.: „Kald paa mig paa Nødens Dag.“ Bønnen er Gud en kostelig Lugt; vær derfor tilfreds med dit Kors, og tak Gud derfor.

4. Og hun var en Enke. Dette hører ogsaa endnu til dette Sørge-Speil. Vor kjære Gud maa nok have et særdeles Behag til de elendige Enker, at han lader samme blive saa mange. Den 109de Ps. B. 9. og ellers Skriften siger, at det er en Straf for et Land og en Stad. Og Gud Herren truer formedelst Moses 2 Mos. 22, 24.: „Eders Hustruer skal blive Enker, og eders Børn Faderløse.“ Her ere mange Enker, hvilket er en Straf for Staden. Men Enkernes Trøst er saare stor; thi først saa kaldes Gud i Ps. 68, 6.: „Enkers Dommer, og Faderløses Fader.“ For det andet sammenligner han sin værdige Christenhed med en Enke, Es. 54, 11.: „Du Elendige! som er bortdrevet som ved en Storm, som ikke er trøstet. Frygt ikke; thi den, som har gjort dig, er din Mand, Herren Zebaoth er hans Navn,“ B. 4, 5. For det tredie, saa har Gud Herren givet mange Love om Enkerne, som 2 Mos. 22, 22. 2c.: „J skal ikke plage nogen Enke, eller Faderløs. Dersom du jo plager ham; saa fremt han raaber visseligen til mig, da skal jeg visselig høre hans Raab. Saa optændes min Brede, og jeg ihjelslaaer eder med Sværd.“ For det fjerde, saa forekaster Gud ofte det jødiske Folk formedelst Propheterne, at de undertrykte Enkerne og de Faderløse, og ei skaffede dem Ret. For det femte, saa siger Gud dem 2 Mos. 22, 23., „at naar de raabe, saa vil han høre deres Bøn.“ Og Sir. 35, 15. siger: „Mon en Enkes Graad ikke vinde ned paa Kind, og hendes Raab være imod den, som den udtrænger?“ Derfor maa jo Gud have et Behag i dem. Det skulde de lade være deres Trøst i deres Gensomhed, og sætte deres Haab til Gud, 1 Tim. 5, 5.

5. Og meget Folk af Staden gif med hende. Der see vi en ret Dødsang. Hvorledes siger David 1 Kong. 2, 2.?

„Jeg gaaer bort ad al Jordens Bei. I samme Døds Procession gaae vi hver Dag. Om det nu end er en ret Sørge-Gang for vort Rjød og Blob, saa er det dog vore Sjæle en glad Gang, efterdi den Herre Christus endnu møder os i sit Ord og sine hellige Sakramenter med levende Trøst, sigende: Gaf hen, mit kjære Barn i dit Kammer, og luk Døren til efter dig. Skjul dig et lidet Dieblif, indtil Bredden er gaaen over. Jeg vil snart sige til dig: „Vaager op, og synger med Fryd, I, som boe i Støv! thi din Dug er som Dug over grønne Urter,“ Ef. 26, 19. Naar vi nu gaae i den bebrøvelige Døds Procession, skulle vi bede den 39te Ps. B. 5. 2c.: „Herre! lad mig kjende min Ende, og mine Dages Maal, hvad det er; at jeg kan kjende, hvor snart jeg skal lade af at leve. See, du haver sat mine Dage, som en Haandbred, og mit Livs Tid er som Intet for dig; hvert Menneſte er idel Forfængelighed, hvor fast han end staaer. Sela! Viſſelig, Menneſtet gaaer frem; som i et Vilde, viſſelig, de gjøre sig megen Uroe forgjæves; man samler, og kan ikke vide, hvo der skal sanke det. Og nu Herre! hvad haver jeg blet efter? min Forventelse er til dig. Frie mig fra alle mine Overtrædelser; sæt mig ikke til en Daares Spot. Herre! hør min Bøn, og vend dine Øren til mit Raab, tie ikke til min Graab; thi jeg er en Fremmed hos dig, en Gæst, som alle mine Fædre.

Den anden Deel.

Et Trøſte-Speil og et Livets Billede, med syv Trøſtegrunde.

Og der Herren ſaae hende. Hvad ſeer du nu i dette Trøſte-Speil? 1) Chriſti Forbarmelse i hans Anſigt, Hjerte og Mund; Guds venlige Anſigt, Herrens Dine. 2) Chriſti Hjerte, — han ynkedes inderligen. 3) Hans huldsalige Stemme, — græd ikke. 4) Han traadte hen til Vaaren. 5. Han oplader ſin Mund, har Livets Ord, Joh. 6, 68.

1. Chriſti Forbarmelse, i hans Blik, i inderlig Hjertens Fornemmelse, i Tiltale, i Berørelse, i ſmertefuldt Medlidende og Trøſt. Der vare ſaa mange Menneſter i denne Procession, har da Herren ei ſeet nogen anden end denne? Svar: Herren har fornemmelig og iſærbeleſhed ſeet denne; thi hun var den elendigſte og meſt bebrøvede. Ef. 66, 2.: „Til denne vil jeg ſee, til den Glendige, og til den, der haver en ſønderbrudt Aand, og ſom er forfærdet for mine Ord.“ Herren ſeer ind i Hjertet. Den retfærdige Gud prøver Hjerter og Nyrer. Dette Blik er et ſkjønt Trøſte-Speil, at Guds Dine ſee efter de Glendige i Landet, efter de trøſteløſe Enker og Faderløſe, efter alle bebrø-

vede Hjerter. „Du seer jo, thi du stuer den Møie og Fortræd, at man giver Sagen i din Haand; den Svage forlader sig paa dig, du, du har været den Faberløses Hjælper,“ siger den 10de Ps. V. 14. Og Propheten Jeremias siger Cap. 5, 3.: „Herre! monne dine Dine ikke see efter Troen?“ Troen kunne ikke mennekelige Dine see; thi den er forborgen i Sjælens inderste Grund; men Gud seer den, han, som veier og prøver Aanderne. Troe kun fast, saa vil Guds Dine see sig om efter dig; thi Herren har sagt det, og han er trofast, som har forjættet det. „Frygt ikke, troe ikkun!“ sagde Herren til Zairo, Luc. 8, 50.

Bliver det nu ved det blotte Afsyn? Al, nei! da han saa hende, ynkedes han inderligen over hende. Evangeliet er et saadant Trøste-Speil, i hvilket man kan see Guds og Christi Hjerter. Dette er en saadan Affect, naar Hjertet formedelst Medlibenhed bliver bevæget, saa det forvolber Smerte. Derfor er vor Herre Christus bleven Menneste, for paa sit hellige Legeme at fornemme al menneskelig Jammer, og formedelst sin hellige Medlibenhed at hellige, læge, velsigne og lindre samme. Formedelst Medlibenhed helliger han, formedelst Helliggjørelse velsigner han, formedelst Velsignelse trøster han, formedelst Trøst læger han. Naar et fromt Hjerter lider, saa lider Christus med det, og hans Hjerter bliver derved rørt; thi de Troende ere den Herres Christi Lemmer, hans aandelige Legeme, og han er vort Hoved. Ligesom nu Hovedet fornemmer alle Lemmers Smarter formedelst Livets Aand, hvormed alle Lemmer ere forbundne, saaledes fornemmer Christus, vor Jammer i sit Hjerter, efterdi vi formedelst den Helligaand ere forbundne med Christo, vort Hoved, til et Legeme. Derfor siger han hos Jer. 31, 20.: „Derfor lyde mine Indvolde for hans Skyld, jeg vil visselig forbarme mig over ham.“ Ebr. 4, 15. 16.: „Lader os derfor træde frem; thi vi have ikke en Uppræst, som ikke kan have Medlibenhed med os.“

3. Derfor siger han ogsaa: Græd ikke. Herlige concequents! Han seer, ynkes, trøster, hjælper! Det er det tredie Argument for Herrens Trøst og Venlighed. Saa medlibende og venlig er Herren, at han ei vel kan see det, naar vi græde, uden han maa græde med os, ligesom han græd med Martha ved Lasari Grav, ligesom Joseph græd med sine Brødre. Han kan ei see det, at vi ere altfor bedrøvede. Ligesom han nu tiltalte denne Enke, saaledes siger han endnu til alle Grædende: græd ikke! det skal alt atter blive godt, jeg vil bringe alt tilrette igjen, hvad Synd og Død har fordærvet. Es. 25, 8.: „Han skal opsluge Døden til Seier, og den Herre, Herre, skal afviske Graaden af alle Ansigter.“ Græd ikke! jeg vil give dig

det alt tusindfold igjen, hvad Døden har taget fra dig. Blissh. 5, 17.: „De skal faae et meget deiligt Rige, og en deilig Krone af Herrens Haand,“ — græd derfor ikke!

4. Det vil nu Herren med Gjerningen bevise; derfor træder han til og rører ved Baaren. Hvorfor? Dette ublægger den hellige Lærer Cyrillus, og siger: „Christus har med sin Berøren gjort de Døde levende, at vi skulle troe, at formedelt hans Kjød Livet er flydt ned til os. Christi Kjød giver og skænker os Livet. Det har paataget sig Ordets eller Gubdommens ganste, fuldkomne Kraft og Virkning! Herren griber med sin lægende Haand efter den Døde, som en ret Læge; thi han har Dødens Nøgle, Mat. 1, 18. I 2 Kong. 13, 21. læse vi, at, da en Død blev kastet i Propheten Elisæ Grav, blev han formedelt Berørelse af Prophetens Been atter levende, og traadte paa sine Fødder. Her er den himmelske Elisa. Saaledes berører han os endnu dagligen formedelt sit Ord og sine Sakramenter, og vilde gjerne levendegjøre vore døde Sjæle, som ere døde i Synden, liggende i det dødelige, syndige Legems Liigbaare. Med sin Helligaands Finger berører han vore Hjerter, at Liigbærerne skulle staae stille, nemlig, Sikkerhed, det falske Haab at leve længe, Ubødsfærdighed, Guds Raades Misbrng, at synde paa Raade. Derfor — „Vaagn op du, som sover, at Christus maa lyse for dig, Eph. 5, 14.

5. Han lader det ei beroe med Berørelsen, men han siger: Du unge Karl, jeg siger dig: staae op! Her have vi en herlig Lære, at vort Liv er skjult i Christo, Col. 3, 3. og gaaer af hans Mund: „Mennesket levet ikke alene af Brød, men af hvert Ord, som udgaaer af Guds Mund, Matth. 4, 4. Det første Menneske har modtaget sit Liv af Guds Mund; det aandelige Liv modtage vi af Guds Ord og Aand, som udgaaer af Christi Mund. Saaledes vil ogsaa Guds Søn paa den yderste Dag opvække os formedelt sin Stemme, Joh. 5, 18.: „Den Time kommer, paa hvilken alle de i Gravene skal høre hans Røst.“ Hjælp Gud, hvilken en kraftig Stemme vil ei det være! Da vil det hedde: „Hører, I Himle! og du Jord! mærk, thi Herren haver talet,“ Es. 1. 2. Vel den, som vil fornemme og høre denne Stemme med Glæde!

Men det er forunderligt og over Naturen, at Herren taler med en Død; hvorfor? Thi denne er ei død for ham, men han sover, og ligesom vi kunne opvække en Sovende, saaledes Herren en Død. Om Kvinden siger man, at hun føder en død Frugt, men gjør med et stærkt Skrig samme levende. Her er den rette Løve, som med sit Ord gjør Døde levende. Her see vi Opfyldelsen af Pauli Sprog Rom. 14, 9.: „Han skal herske baade

over Døbe og Levende." I Herrens legemlige Stemme er en guddommelig Magt og levendegjørende Kraft; det er Frugten af begge Natursers personlige Forening i Christo, at formedelst hans Ord Livet kommer til os — hans Ord er et evigt Livs Ord, Joh. 6, 68. —; at han med sit Blod renser os fra Synden og gjør os retfærdig, da hans Rjød er os et levendegjørende Rjød.

Saa lære vi da her den Forstjæl, hvorledes Propheterne og Apostlerne have gjort Døde levende, og Herren selv. Herren siger her: Du unge Karl, jeg siger dig: staae op! Men Propheten Elias beder, og siger: „Herre! lad det Varns Sjæl komme inden i ham igjen. Hiint er et Herrebud af ham, som er Herre over Døde og Levende; dette er en ydmyg Bøn, at alle levende Mænds Gud vil lade den Sjæl komme tilbage, som han har i sin Haand. Nu har den Stærke frataget det Vældige hans Rov og løsgjort hans Fange, Es. 49, 24.

6. Og den Døde satte sig op, og begyndte at tale. Dette er nu den herlige, trøstelige, guddommelige Undergjerning, at i eet Dieblif, saasnart Ordet er udtalt, Sjælen atter kommer til dens Legeme, reiser Legemet op, og begynder at tale. Derfor er Tælen en fornem Egerstab hos et levende Menneske og en fornuftig Sjæl, ligesom man og kan kjende En paa Sproget. Hvor glad blev ei Maria Magdalena, du hun kjendte Herren paa hans Sprog! Men hvad har vel den oppakte Yngling talt? Uden Tvivl om sin Sjæls salige Hvile, om det evige Livs Glæde og om de hellige Engles yndesylbe Selskab. Vi have desaarjag her et herligt Trøste- og Glæde-Speil, at saasnart vi skulle levende opstaae af vore Grave, saa snart skulle vi og begynde at tale, og at love Gud, ligesom Propheten Esaias Cap. 26. 19. antyder: „Vaagn op, og synger med Fryd, I, som boe i Støv!" Item Ps. 126, 2.: „Da blev vor Mund fylbt med Latter, og vor Tunge med Frydesang." Ei! skulle vi sige, Gud være nu lovet, at den herlige Dag er kommen, den rette Paaske-dag, Opstandelsens Dag. Velkommen du hellige Dag! Da vil det hedde efter Ps. 100, 1. 4.: „Al Verden raabe med Glæde for Herren. Tjener Herren med Glæde; kommer for hans Ansigt med Frydesang. Gaaer ind ad hans Porte med Taksigelse, ad hans Forgaarde med Lov."

7. Og han gav hans Moder ham. Dette er en herlig Trøst for bedrøvede Forældre, som miste sine Børn eller Sine i Ungdommen eller i deres bedste Blomst. Paa hiin Dag skulle de see, at de ei have tabt Sine, men at de ere i Himlen blevne opbevarede som et kosteligt Klenodie; Gud vil da give dem tilbage til Deres. Hvilken en stor Glæde vil ei det være, naar

Forældrene paa hiin Dag skulle see deres Børn i stor Herlighed? Glæder dog en Fader og Moder sig, naar deres Børn her i denne Verden ophøies til timelig Vre, men hvad er det mod den evige Herlighed? Da Jacob atter saae sin Søn Joseph i sin stor en Herlighed, hvor glad blev han ei da? hvor omfavne og kyssede han ham ei? Da Jacob tabte sin Søn Joseph, hvorover han saa meget græd, da var han en fattig Hyrdebrend men da han bekom ham tilbage, da var han en Konge, skjønt smykket med kongelig Habit; hvilket alt er et Billede af det evige Liv. See, er ei det en skjøn Forandring? At bekomme et levende Barn for et dødt, at see igjen en Ven, Broder, Søster, Fader og Moder i skjønne, himmelske, forklarede Legemer, hvem vi have sendt forud og givet Gud i dødelige, syndige Legemer.

Messias Aabenbaring.

8. Men en Frygt betog dem Alle, og de prisede Gud, og sagde: der er en stor Prophet opreist iblandt os, og Gud haver besøgt sit Folk. Og denne Tale om ham kom ud i det ganste Judæa og i alt det omtrængliggende Land. Dette er Undergjerningens Virkning: Guds Frygt, Guds Lov, Messias Erkjendelse og det hellige, guddommelige Navns Udbredelse. Derfor vi ogsaa lære dette af dette Mirakel, nemlig, at frygte Gud, at love Gud, at erkjende Christum og vidt udbrede hans Navn saa have vi i Dag lært nok.

Her have vi endnu tilføjet en skjøn Lære om Christi Rige og et Speil af den yderste Dag. Christi Rige er Retfærdighed, Fred, Glæde og det evige Liv. Djævelens Rige er Synd, Død og evig Fordømmelse. Den Herre Christus udrydder dagligen Synden og Døden i sit Rige, og gjør den bedrøvelige Gang til Døden til en liflig Procession og Vel til det evige Liv. Disse gaae med Graad og Bedrøvelse ud af Staden, med Glæde vende de tilbage til Staden; da er Død, Baare, Grav og al Sorg forglemt, der er idel Lov, Pries og Jubel. Ps. 116, 6.: „Den, som bærer Sæden, som langsomt sænkes, gaaer flux frem, og græder; men han skal vissefælg komme med Frydesang, naar han bærer sine Neger.“ Saaledes vil det gaae til paa den yderste Dag, naar vi med en skjøn Procession af mange tusinde forklarede Legemer skulle indgaae i Himmelen, hvor en vil være skjønnere og herligere prydet, end en anden, naar Gud vil udele sin Herligheds Rigdom iblandt saa mange Udvalgte, ligesom det hos Es. 62, 3. hedder: „Og du skal være en beilig Krone i Herrens Haand; og en kongelig Hue i din Guds Haand.“ Da skal blive opfyldt, hvad Propheten Esaias Cap. 65, 18. 19. siger: „Glæder eder, og fryder eder indtil evig Tid ved det, som

jeg slæber; thi see, jeg slæber Jerusalem til Fryd, og dens Folk til Glæde. Og jeg vil fryde mig i Jerusalem, og glæde mig iblandt mit Folk; og der skal ikke ydermere høres Graabs Røst, eller Strigs Røst i den." Es. 66, 10. 2c.: „Glæder eder med Jerusalem, og fryder eder i den, alle I, som elske den; glæder eder med den med stor Glæde, alle I, som sørge over den: At I maa dres og mættes af dens megen Trøstes Bryst; thi see, jeg høier Fred til den, som en Flod; eders Hjerter skal glædes, og eders Been grønnes som Græsset." Johannes Åbenbaring beskriver det himmelske Jerusalem i Stikkelse af en stjern Stad, at see til, som gjennemskinnende Guld, hvilken oplyses af Guds Herlighed. Men det er intet andet, end de Udvalgtes forklarede Begreber; og ved de forskellige Edelstene, som nævnes, hvoraf Staden er bygt, derved forstaaes de forskellige Grader i Forklærelsen, ligesom en Stjerne overgaaer den anden.

Fader os slutte med Ps. 90, 2. 2c.: „Herre! du, du har været vor Tilflugt fra Slægt til Slægt. Du omvender et Menneſte, at han bliver knust; siden siger du: kommer igjen, I Menneſtens Børn! Du bortstyldede dem, de ere som en Søn; om Morgenens ere de som Græs, der omstiftes. Om Morgenens blomstrer det, og det omstiftes; om Aftenen afhugges det, og tørres. Thi vi fortæres i din Brede; og vi forfærdes i din Grumhed. Hvo kender din Bredeſ Styrke, og din Grumhed, saasom din Frygt udkræver? Lad os saa kende, at tælle vore Dage, at vi bekomme Blisdom i Hjertet. Mæt os aarle med din Miskundhed; saa vil vi synge med Fryd, og være glade i alle vore Dage. Og Herrens vor Guds Lislighed være over os! og befæste vore Hænders Gjerninger hos os, ja befæst vore Hænders Gjerning!" Amen.

Syttende Søndag efter Trinitatis.

Evangelium, Luc. 14, 1—12.

Vi læse paa mange Steder i Mose Lov og i Propheerne, at den almægtige Gud har alvorligen budet at holde Sabbaten med tilføiet stor Straf imod Sabbatens Forbrydere, hvortil Gud Herren ogsaa sætter Marsagen, sigende: 1. Den syvende Dag er Sabbat for Herren din Gud. Thi i sex Dage gjorde Herren Himmelen og Jorden, Havet og alt det, som er i dem, og hvilede paa den syvende Dag. 2. Derfor velsigne den Herren Sabbatdagen, og hellige den," 2 Mos. 20, 10. 11.

Begge disse Aarsager begribe en stor Hemmelighed i sig. Thi at Skabelsens Sabbath er Guds Hvile, som dog ei bliver træet, det betyder først vor Herre Jesum Christum og hans hellige Død og Hviledag i Graven, at nemlig Gud da skulde hvile fra Freløsningsens Værk, ligesom Gud hvilede fra Skabelsens Værk og at al menneskelig Jammer og Uro skulde blive forvandleet i evig Hvile, at Alt skulde formedelst Christi Død blive forsonet, og at ogsaa Gud vilde hvile i Christo i den rette Sabbath, det er, hans Brede skulde blive forsonet i Christo og Gud blive stillet tilfreds. Det er Guds Hvile. For det andet, saa betyder den første Sabbath, som i Skabelsen blev indsat, den troende Sjæls indvortes aandelige Sabbath og Hvile i Christi Fortjeneste, ligesom Herren siger, Matth. 11, 28.: „Kommer hid til mig, saa skulle I finde Hvile for eders Sjæle.“ Derfor er Christi Død den rette Sabbath, i hvilken alle bedrøvede Hjerter finde deres Hvile.

Den anden Aarsag til den første Sabbath er, at Gud har velsignet og helliget Sabbaten. Det er: Formedelst Christi Døds rette Sabbath skulde Alt være helliget, forsonet og velsignet. Det var nu Aarsagen, hvorfor Gud Herren saa alvorlig befalede at helligholde Sabbaten, at ogsaa Moses i 2 Mos. 35, 2. siger: „Hver den, som gjør nogen Gjerning paa den Dag, skal dødes.“ Ja visseelig, hvo, som ikke holder den rette Sabbath og hviler ikke i Christo, den maa døe den evige Død. Moses siger dets steds videre: „I skal ingen Jld optænde i alle deres Boliger om Sabbats-Dagen.“ Jld betyder Guds Brede, den skulde formedelst den rette Sabbath, formedelst Christi Død være ophævet. Derfor læse vi i 4 Mos. 15, 32. 2c., at der Israels Børn vare i Ørkenen, fandt de en Mand, som sankede Træ op paa en Sabbatsdag, hvem de da grebe og førte til Moses. Men da man endnu ikke vidste, hvad man skulde gjøre med ham, satte man ham i Forvaring indtil Moses adspurgte Herren. Da befalede Gud Herren at stene ham. Og Folket stenede ham udenfor Leiren, indtil han døde. Saaledes skulle alle de døe den evige Død, som i Christo og hans hellige Død ei have den rette Sabbath, ei holde deres Hvile.

Men for at Israels Børn en anden Gang maatte mere tage sig iagt og have Sabbaten i Erindring, befalede Gud Herren at gjøre en Erindrings-Seddel paa deres Børn, at de maatte stedsse betragte og ihukomme samme. Det vare Trexler af skjønt Træ, hvorpaa de ti Bud og det tredie Buds Ord vare indvirkede; disse have de da stedsse betragtet. Herved har været antydet den Helligaand, ved hvem Gud vilde skrive den rette Sabbath, Christi Død, i Hjertet, at vort Hjerte stedsse skulde betragte samme

og deri have sin rette Hvile. Saa vil Christus med sin Retsfærdighed, med Salighedens Klæde og med Retsfærdighedens Rappe beklæde os, Ef. 61, 10. Men saadan høi Hemmelighed forstode ei Jøberne, de vanhellige Folk, men de meente, at det var at helligholde Sabbaten, naar man intet berørte, ja heller ingen Kjærligheds Gjerning gjorde; da dog den Herre Christus fuldbrugte den største Kjærligheds Gjerning paa Sabbatten, at han nemlig hvilede for os i sin Grav. Derfor straffer Herren de Blinde og de Blindes Lebere i Dagens Evangelium, at de vel have Lovens Bogstav, men ikke Aanden, Skallet, men ikke Kjærnen. Derfor udtyder Herren her Sabbaten aandeligen paa Kjærligheden.

Vi ville besee tvende Dele: 1. Om den lede Djævels, den gamle Slanges, List, hvorledes den efterstræber Herren, hvorledes Herren træder den paa Hovedet, og lærer at hellige Sabbaten formedelst Kjærligheds Gjerninger. 2. Om Hoffærdighedens aandelige Battersot.

Den Herre Jesus give os hertil sin Naade, Amen.

Den første Deel.

Og de toge vare paa ham. Her er bestreven den lede Djævels List, som han ved Phariseerne, som sine Medstaber, øver imod Christum; thi det er Djævelens Kunst, Løgn og Mord; heri bestaaer hans Rige, hvilket han fra Begyndelsen af har bygt med List og Løgn. Derfor bliver han kaldet „den gamle Slange, som kaldes Djævelen, og den Satanas, som forfører det ganske Jorderige“ (Mat. 12, 9.), hvilket er at see paa vore første Forældre, som han med List og Løgn bedrog. Dertil brugte han Slangen i Paradiset, fordi den var listigere end alle Dyr. Saaledes er endnu Slangesæd og Øgleyngel paa Jorden, ved hvem han fuldbringer sin List og Løgn. Saadanne Folk vare Phariseerne i Jerusalem, som med List efterstræber Herren og med Løgn besværede ham indtil hans Død, saa at han ogsaa paa Korset maatte høre Løgn, hvor den giftige Slange med gruelige Løgne og Bespottelser endnu stak ham i Hælen, hvilke gjorde ham meer Smerte, end Døden selv; thi dette har gjennemboret hans Hjerte ligesom Psalmen 69, 21. siger.

Nu maa vi tænke, at den listige Slangesæd er forgaaet i Verden. Al, nei! den har slaaet dybe Rødder og det endnu dagligen. Derfor har en Christen nu ei andet at vente sig, end at han boer midt iblandt Slinger og Skorpioner, at han er et Faar midt iblandt Ulve, ligesom det ogsaa gif den Herre Christo selv. Derfor bliver den Herre Christus og hans sande Lemmer i Salomons Høisang kaldet: „Min Kjærlighed er en Myrrha-

bust." Hvo, som er i Verden, den maa være vis derpaa, at den gamle Slange stikker ham med Løgn, og forgifter ham med Falskhed og List, med giftige Morbbid. Hvorvel nu samme gjør megen Smerte — „thi de spænde deres Lunge, som deres Bue, til Løgn," siger Jeremias Cap. 9, 3. og David siger Ps. 57, 5.: „Min Sjæl er iblandt Løver; der ere Menneftens Børn, hvis Tænder ere Spyd og Pile, og deres Lunge et skarpt Sværd" —, ligesom den Herre Christus derover klager i sin Vildelse, saa og David i sine Psalmer, saa dog, naar vi vide, hvilket Tegn det er og hvorfor det skeer, nemlig derfor, at ogsaa du maa smage saadanne Djaevelens Morbpile, ligesom din Forløser har smagt samme, paa det du maa blive ham liig og deelagtig i hans Vildelse, hjælpe ham at bære hans Kors, saa kan du desto lettere stille dig tilfreds, og sige: Jeg har ogsaa bekommet et Morbstik af den gamle Slange, hvo veed? jeg har vel maattet traadt ham noget paa Hovedet. Nu, det maa saaledes være. St. Johannes siger i sin 1ste Ep. 3, 13.: „Forundrer eder ikke, mine Brødre! dersom Verden hader eder." Som vilde han sige: Er det saa stort et Under? Har det ei været fra Begyndelsen af? Vær derfor tilfreds, og græm dig ei derover til Døde.

Men vogt dig saa meget du kan; „vorder snilde som Slang, og eenfoldige som Duer," siger Herren Matth. 10, 16. Herren siger ei her, at du skal være en Slange, ligesom Djaevlen og hans Slangesæd; nei! men han siger: „Snilde som Slang," det er: Ligesom en Slange seer sig for for Menneftene, at dens Hoved ei skal blive sndertraadt, saa vogt du dig for Menneftene og deres List, saa godt du kan. Disse ere Slang i deres List og Art; men du bruge din Klogskab i Eenfoldighed og befale dig Gud Herren og sætte dig i den Høieste Skjul og i den Almægtiges Stygge (Ps. 91, 1.), saa er du sikker. Det er den rette Snildhed og Eenfoldighed. En Christen kan snart mærke Djaevelens List; thi at Herren bliver af en af Phariseernes Øverster budet til Gæst, det er let at tænke, hvorfor det er skeet. Vogt dig for falskt Brød! Det ere gode Ord af et falskt Hjerte, hvilket er Djaevelens Loffemad og Strikke. Der gives mange Mennefter, som æde saadant falskt Brød, det er, som give saadanne gode Ord, uden at mene noget dermed; det er ret falskt Brød. Saadanne ere Phariseernes Efterkommere, rette Hyllere, ligesom Herren ei kalder Phariseerne anderledes end Hyllere. Saadanne Mennefter beskriver David i den 55de, 57de, 62de og 64de Psalm efter alle deres Egenheder.

Nu kunde nogen sige: Efterdi Herren, Hjertekjenderen, har

vidst, at det var Hyllere og at deres Brød var falsk, hvorfor er han da gaaet hen? Jo derfor, fordi han vidste, at hans Viisdom var større, end al Djevlelist, og for at gjøre al Djævelens Kunst og listige Anslag til intet; ellers skulde vel Djævelen tænke, man maatte frygte sig for ham. Derfor lærer Herren os hermed, be- hjertet og glad at gaae Djævelen og Fienden under Dinene, hvor- ved de da med al deres List og Kunst visseelig skal blive tilstamme. „Jeg vil,“ siger Herren, „give eder Mund og Viisdom, hvilken alle eders Modstandere ikke skal kunne imodsig og ei imodstaae,“ Luc. 21, 15.

Lader os nu derfor videre see, hvorledes Herren fanger de Vise i deres List og styrter de Forvendtes Raad. Og see, der var et vattersottigt Menneſte for ham. Her er den Strikke op- stillet, hvormed de ville fange ham, nemlig, om han ogsaa vilde helbrede det arme Menneſte paa Sabbaten, og dermed, som de meente, bryde Sabbaten. Thi de tænke: Hvad enten han helbre- ger eller ei, saa er han fangen. Helbreder han ham, saa bry- der han Sabbaten; helbreder han ham ikke, saa er han ubarm- hjertig. Men Herren vender det om, og fanger de listige Hyll- lere just med den Strikke, hvormed de mene at fange ham. Og Phariseernes List maa tjene det arme Menneſte til Helbredelse Ef. 29, 15. 16.: „Vee dem, som sænke sig dybt fra Herren, at skjule deres Anslag. O, eders forvendte Handel! mon Pottema- geren skal agtes som Leer? at Gjerningen kunde sige om den, som gjorde den: han haver ikke gjort mig?“ See den Guds Godhed, hvor kan han ei forvandle det Onde i Godt? Nu, Her- ren tager ham samme Strikke, som Hyllerne havde stillet for ham og fanger dem dermed, idet han spørger dem, og siger: Mon det er tilladt at helbrede om Sabbaten? Men de taung. Thi hvad enten de nu havde sagt ja eller nei, saa havde de dog været fangne. Havde de sagt ja, saa havde Herren kunnet fore- kaste dem, at de brøde Sabbaten, havde ogsaa svaret: I Hyllere! hvorfor have I da hidindtil skjældt det hos mig, og taler imod eder selv? Thi I holde det derfor, det er ikke ret. Havde de sagt nei, saa havde Herren udskjældt dem for ubarmhjertige, be- frygtede sig ogsaa, at Herren kunde lade det være, og saa havde de ingen Marsag imod ham. Derfor tie de stille og ere fangne. Digesom den ugudelige Haman maatte selv hænges i den Galge, som han havde bygget Marbochæus, saaledes bliver Phariseerne tilstamme, som vilde gjøre Christum tilstamme. Ps. 31, 19. 20.: „Lad de falske Læber blive stumme, som tale haardt af Hov- mod og Foragtelse imod den Retfærdige. Hvor meget er dit Gode, som du haver gjemt for dem, som dig frygte.“

See, her komme tvende Slags Viisdom tilfammen, den gud-

dommelige og Djævelens. Tre ligesom to Slanger, som kæmpe med hinanden: Mose Stav, som blev til Slange, opsluge de ægyptiske Troldkarles Slanger, det er, Guds Viisdom gjør Djævelens List tilintet og opsluger samme, Guds Kraft fordriver Djævelens List. Den Slange, som Moses ophøjede i Ørken, kæmper med den gamle Slange, Djævelen, og overvinder ham. Saadan Seier vil enhver Christen have imod Djævelen formedelst hans Troe paa Jesum Christum, formedelst Bestuelsen af ham, hvem Kobberslangen i Ørken forebilde, og formedelst sin Bøn, hvorved han befaler sig den Høiestes Skjul og den Almægtiges Bestjærmelse, Ps. 91, 1. Derfor siger samme Psalms 13de Vers: „Du skal træde paa en grum Løve og Øgle; du skal nedtræde en ung Løve og Drage.“ Det gjør Herren ogsaa her. Han træder Djævelen, den gamle Slange, med al hans List under sine Fødder. Herren er en Hjertekjender. Es. 8, 11.: „Beslutter et Raad, og det skal dog blive til Intet; taler et Ord, og det skal ikke bestaa; thi her er Immanuel.“ Ps. 7, 14.: „See, han udfanger Uret og er frugtsommelig med Møje, og føder Løgn.“

Og han tog paa ham, og helbredte ham, og lod ham gaae. Den Herre Jesus havde vel kunnet helbredt ham med et Ord, men til Fortrydelse for disse Hyllere, som ei berørte nogen Syg paa Sabbaten, tager Herren fat paa ham, og helbredte ham formeberst Berørelsen. Dermed vil da Herren lære Phariseerne og os, at Sabbaten ei bliver brudt formedelst Kjærligheds-Gjerninger, men meget mere helliget. Kjærligheds- og Nøds-Gjerninger bryde ingen Sabbat. Kjærligheds-Gjerninger ere den rette Helligholdelse af Sabbaten og den rette Gudstjeneste Mich. 6, 8.: „Han haver kundgjort dig, o Menneſte! hvad Godt er, og hvad kræver Herren af dig? uden at gjøre Ret og elske Mistundhed, og at ydmyge dig, at vandre med din Gud?“ Naar en Lob er imod Kjærligheden, saa skal den ophøre; thi Kjærlighed er Lovens Fylde, Rom. 12, 10. Omstjærelsen veeg for Kjærligheden i Ørkenen; item, Davids Skuebrød. Og det beviser han ved en Dignelse, og siger. Om en Dre eller Uſen falder ubi en Brønd om Sabbaten, lader man den ei fordærves, men hjælper den; meget mere skal man hjælpe et Menneſte om Sabbaten. Han vil dermed lære, at denne vattersottige laae i sin Vattersot, som i en Brønd, hvoraf man da skulde drage ham ud. Herren antyder her Vattersottens naturlige Marsag: ligesom i Naturens store Verden udspringe Brønde, saaledes udspringer ofte i den lille Verden, i Menneſket, Brønde, hvilke ogsaa saa mægtigen vore, at intet Menneſte kan stoppe samme, men maa Guds

Haand bertil, hvor man skal brage et saadant Menneſte op af Brønden. De nuværende Læger kunne ſjelben læge denne Sygdom, men Gud kan det, han, ſom med et Ord gjør Havet og de ſtore Bænder tørre (Ef. 50, 2.), og ſom derimod forvandler Klipperne til Vandſtrømme Ps. 114, 8. Lær derfor i alle eders aandelige og legemlige Sygdomme at ſøge Herren, ſom da ſiger: „Jeg er Herren, ſom læger dig,” 2 Moſ. 15, 26. „en ret Meſter til at hjælpe, Ef. 63, 1. Ps. 41, 4.: „Herren ſkal opholde ham paa hans Sygefeng.” Ps. 74, 12.: Gud er min Konge fra forðum Tid, ſom gjør megen Frelſe midt paa Jorden.” Den kjære Bøn og Troen ere de tvende Strikter, hvorved mangt et Menneſte bliver draget af ſaadan Brønd, og ſamme ſærdeles paa Sabbatsdagen, naar man i Kirkerne beder for de Syge.

Lær derfor ret at feire og helligholde Søndagen formedelſt Troen og Bønnen, formedelſt Barmhertigheds Gjæringer; thi en Chriſten kan hver Dag i ſit Hjerte holde Sabbat, i indvortes Aand og Sandhed bede og tjene Gud. Men det er billigt, at en Dag i Ugen bliver helliget Gud, ihvorvel man daglig og uden Aflaſe ſkal bede. Dog ſkal man fornemmelig om Søndagen iagttage Bønnen; thi der er din Hviledag helliget af Gud til Bøn. Thi betænk det ſelv, gaae ind i dit eget Hjerte og underſøg, hvorledes du i Arbejdsdagene beder, maaføe ei et Faldervor med ret Andagt, du tager dig ikke Stunder bertil, dit Hjerte er begjærlig efter Arbejde og dine Betyrninger lader dig ikke ſaa megen Røe og Tid, at du ret beder. For nu at forekomme dette, har Gud forordnet en Hviledag, Sabbaten eller Søndagen, paa hvilken dit Hjerte ſkal hvile i Gud i Chriſto. Thi I vide, at, ſkal man ret bede, ſaa maa Hjertet være ſtille og rolig. Chriſtus er den rette Sabbat; hvo ſom ikke hviler i ham, den vil evindeligt ingen Hvile have; hvo ſom hviler i ham, den vil finde den rette evige Hvile. „I ſkal have Fred i mig; i Verden ſkal I have Trængſel,” ſiger Jeſus Joh. 16, 33. Vi ſkulde daglig holde Gud en hellig Sabbat i vore Hjerter, hvile fra alle Syndegjæringer, fornægte os ſelv, hade os ſelv, afdøe Verden, paa det Gud maa virke i os, hellige og oplyſe os. Hvor Verden ei gaaer ud, der gaaer Gud ikke ind; hvor Dyrerne ſkal gaae ind, der maa Laſterne gaae ud. Hvor Hoffærdigheden døer, der bliver Ydmygheden født. Det er den rette Sabbat i os. Hvor Guds Gjærning ſkal blive fuldbragt i os, der maa Kjødets Gjæringer ophøre.

Efterdi du da i den ganſte Uge ei ret kan bede, eller ret hvile i Bønnen og i Chriſto, nu, ſaa følg dog Guds Raad og Villie; gjør efter Guds Exempel, ſom i ſex Dage ſkabte Himmel og Jord, og hvilede paa den ſyvende Dag fra ſine Gjæringer.

Hvil du saaledes paa Sabbaten fra dit udvortes Arbeide. Det er jo nok, naar du ei den ganste Uge kan ret hvile i Gud, bede med ganste Hjerte, med ret Andagt, og ei ret udøse dit Hjerte for Gud; gjør da dog det paa Søndagen, som du forsjømmer paa Arbeidsdagene. Thi du har Meget at bede af Gud Herren, særdeles Syndernes Forlæbelse, som med Taarer er at udbede af Gud, at han vil udrydde dem med sin kjære Søns Blod, kaste dem i Havets Dyb og aldrig mere ihukomme samme, men at han vil lade hvile over dig den rette, evige Sabbat, den evige Fred og Glæde, Gunst, Naade og Trøst, at dit Hjerte maa blive deelagtig i Guds Naade, den evige Fred, den evige Hvile. Beed Gud om den Helligaand, om sand Andagt, Gudsfrugt, om Naadens og Bønnens Aand, at du formedelst Trøstens Helligaand maa blive deelagtig i det guddommelige Ord og med alle Hellige blive opfyldt med al Guds Fylde, det er, med Jesu Christi fuldkomne Kjærlighed, at du erkjender, hvor høi og dyb, hvor lang og bred, hvor uudsigelig Guds Kjærlighed er, hvoraf det evige Liv kommer.

Efterdi derfor Gud hvilede paa Sabbaten, skal du ogsaa hvile i Troen, og sige: Kom du hellige Trefoldighed til mig og gjør Volig hos mig, og hav du din Hviledag i mit Hjerte. Du har hjulpet mig i sex Dage at arbeide; du er din Kraft, du, som er mit Livs Kraft, har arbeidet i mig. Hvil derfor nu paa den syvende Dag i mig, og lad mig hvile i dig. Beed Gud Herren om hans hellige Engles Beskyttelse, at han formedelst det hellige og stærke Jesu Christi Navn, som har overvundet Djævelen, vil beskytte og bevare dig og alt dit for Djævelen, og alle hans Gjerninger og Redskaber. Beed for alle fromme Christne, for alle arme Folk, for alle Syge. See dig om og betænk, hvem og hvorledes du kunde hjælpe arme Syge, tænk derpaa, hvorledes denne og hiin er at hjælpe med Forbøn og Haanddrækning. See, saa er da En, som paa Sabbatsdagen opdrager den Dre og det Udsen, som er falden i Brønden, og holder da ret Sabbatsdagen. Beed tilsidst om en salig Død og en salig Afsteed, det er det bedste, som du kan medtage af Verden.

Men, o kjære Gud! hvorledes tilbringe vi ei paa en skjændig Naade vor Sabbat? Guds hellige Hviledag er forvandlet i en luttet Djævelsfest; paa den drifter man, paa den fraadser man, paa den spadserer man, paa den sidder man ledig paa Gaderne, paa den holder man Marsmarked. Jeg troer, at den lede Djævel har anordnet Marsmarkederne paa Søndagen Gud Herren til Spot, at Guds Værk maatte blive forhindret. Al Letfærdighed og unyttigt, usjelt Arbeide, som ellers ei kan blive

fulbdraget i Husene, de maa flee om Søndagene. O kjære Christen! det er Djævelens Garn og Strikker, hvormed den gamle Slange ved List vil fange dig; vær snild som en Slange og flye samme. Har du end i Kirken hørt Prædiken, lad dei ei blive derved, det er ikke nok. Betænk hjemme, hvad du har lært, gaae ind i dit Kammer, luk Døren til efter dig, ihukom, det er Guds Hviledag, beed i Stilhed, i det Forborgne, og han, som seer i det Forborgne, skal betale dig aabenbare, Matth. 6, 6. Hvis ei, saa truer Gud i Jer. 17, 27. at straffe Sabbatens Forbrydelse med Jlb. Og i 3 Mos. 26, 26. truer Gud, at han vil borttage Brødens Forraad og Næringen, hvor man vanhelliger hans Sabbat.

Den anden Deel.

Om Hoffærdighedens aandelige Battersot.

Ligesom den legemlige Battersot gjør Legemet opsvulmende og tykt, saaledes blæser den aandelige Battersot, Hoffærdigheden, op ligesom Vand, som, naar det er tilsluttet, blæser op i Høiden. Naar du seer et sadant opblæst, opsvulmende Menneſte, saa tænk, han har den aandelige Battersot, at han har druffet af den Vandstrøm, som Djævelen, Dragen, styder af sit Svælg. Og den babyloniske Hore har skænket ham af hendes Bæger, hvoraf han har druffet sin Hoffærdigheds Veberstygghed, Ab. 17, 4. 20. Han rider ogsaa paa tihoved Dyr, det er, han bærer ti Riger i sin Sands, og sit Hoved, lader sig tykkes, han er en Verdens Herre og den Høieste; men seer ei, at hans Dyr, hvorpaa han rider, har en Dragestjert. Han er stegen i Himmelen, ligesom det babyloniske Taarn, og vil sætte sig paa Guds Stol ophøiende sig i sin Indbildning over alt, har sat sin Stol i Skyerne og vil være liig den Allerhøieste. Sy! til Helvede vil han fare og drukne i sin Battersot. Saa høit, som han har sat sig og er stegen i sit Hjerte, saa dybt vil han falde i Afgrunden, hvor intet Menneſte vil kunne finde ham igjen. Djævelen har ført ham høit, men han vil atter lade ham falde dybt. Med sin Stjert vil Dragen trække de høie Stjerner fra oven af ned efter sig, og deres skønne Lys vil blive forvandlet i Mørke, Ab. 12, 4.

Belan! jeg maa synge det hoffærdige Babel — den hoffærdige Verden — et Vers. Hendes skønne Legeme skal blive til en giftig Drm, og hendes Klæders Pragt til en Helvedes Drage, hendes Foragt skal falde tilbage paa hendes Hoved og hendes Herlighed blive til Bæmmelse. Ligesom for hendes Dine den Ringe har været en Bæmmelse, saaledes skal hun blive en Bæm-

melse for alt Kjøb. Hendes skjønnede Paladser skulle blive Boliger for Djævlene, og hendes Sal en Bolig for den Helvedes Drage. Hendes nydelige Spise skal blive til Ildflammer, og hendes kostelige Drik til en Helvedes Glød. Hendes Harpepil skal blive forvandlet i Hylen, og hendes Sang i Tænders Gnidsel; hendes Glæde skal blive til en nagende Dørm, og hendes herlige Liv til evig Død. Hendes gode Dage skulle blive til Dval, og hendes Tidsfordriv til evig Pine. Saa vil det stee alle dem, som bære Hoffærdighed som Klæde, og Foragt som et Bælte. De have forhaanet Andre, nu maa de i Helvede blive forhaanede. Evig Forsmædelse vil blive deres Klæde, og evig Skjændsel deres Bælte; Mørkheds Lænker skulle blive deres Pragt, og Dødens Baand deres Smykke; de skulle have evige Sutte for deres Glæde og evig Hjertequal for deres Herlighed. Saa vil man sige: Herned, her ned du hoffærdige Babel med din Pragt, med din Kjøbslyst, med din Dienstlyst, med dit hoffærdige Levnet. Din Formastelse har bedraget dig, og din Høimod har styrtet dig, dit høie Taarn, det er, dit høie Mod er bleven til en dyb, mørk Grube, og din Lysthave er bleven til en stinkende Pøl, Sodomas Jordfald har opædt dig, og Gomorras Pøl har opslugt dig. Helvede har opspærret sit Gab imod dig, der er du faren ned med al din Herlighed. Et stort Svælg har stilt dig fra Gud, og den evige Død har tilsluttet dig. Du har selv sat dig øverst, med evig Skjændsel maa du nu sidde nederst. Selv har du ophøiet dig, derfor er du fornedret til det nederste Helvede.

De Ydmyge skulle med Christo fare til Himmels og staa hos hans høire Haand. Deres Bedrøvelse vil blive Glæde, og deres Lidelser evig Trøst. Deres Armod vil blive Rigdom, og deres Foragt himmelsk Ære. Deres Foragt vil blive forvandlet i Latter, og deres Sutte i Fryd. Deres Klæder vil blive Herlighed, og deres Smykke en straalende Glands. Deres Uroe vil forvandles i Fred, og deres Jammer i Glæde. De have baaret Herrens Forsmædelse, de bære ogsaa nu hans Herlighed. De have ei stammet sig ved Herren, nu stammer han sig ei ved dem. De have bekendt ham for Verden, nu bekjender han dem for sin himmelske Fader. De have været barmhjertige, derfor erlange de Barmhjertighed. De have været sagtnodige, nu besidde de den nye Jord og Himmel. De have været af en ydmyg Aand, nu vederqvæger Herren dem. De have baaret Lidelser, nu blive de trøstede. De have hungret og tørstet efter Retsfærdighed, nu blive de mættede. De ere for hans Navns Skyld blevene forfulgte, nu bliver det dem belønnet i Himmelen. De have været af rene Hjerter, nu see de Gud. De have været aandelig fat-

tige, nu ere de rige i Gud. De have bispiset Hungrige, nu bispiser Gud dem over sit Bord. De have klædt Nøgne, nu klæder Gud dem med Herlighed. De ere gangne igjennem denne Verdens Ørten, nu ere de komne til Riget i det forjættede Land. De ere gangne igjennem Jammerdalen, nu have de fundet den rette Trøstetilbe. De ere komne af Trængsel, nu staae de for Guds Throne i et yndefuldt Bæsen. De have fornedret sig selv, nu ere de ophøjede af Gud. Al da min Herre Jesu! lad dette nu være i mig, for at jeg herefter maa være i dig, i din Himmel, i din Glæde, i din Herlighed, Amen, Amen.

Attende Søndag efter Trinitatis.

Evangelium, Matth. 22, 34 indtil Enden.

I n d g a n g.

Ligesom der i det gamle Testamente blev paa Guds Befaling i Pagtens Ark bevaret de tvende Mose Stentavler, det Manna eller Himmelbrød, hvormed Gud bispiste Israels Børn de fyrrethve Aar i Ørtenen, saa og Aarons Kjæp, som i en Nat grønnedes, blomstrede og bar Frugt, ligesom det i Ebr. 9, 4. meldes: saaledes bliver os ogsaa i Dagens Evangelium frembaaret: 1) De tvende Mose Tavler om Guds og Næstens Kjærlighed. 2) Derefter det evangeliste Himmelbrød om Christi Erkjendelse: Hvad tykkes eder om Christo, hvis Søn er han? Og 3) Christi stedssevarende evige Naaderiges Scepter, som sidder hos Guds høire Haand, antydet ved Aarons grønnende Kjæp: Herren sagde til min Herre: sæt dig hos min høire Haand. I hvilke tre Hovedlærdomme den ganste hellige Skrift, det gamle og nye Testamente, er forfattet. Desaarfag er dette Evangelium en Sum og kort Udtag af den ganste Bibel og dens Hovedlærdomme, hvorved Gud har aabenbaret os Salighedens Vej. Desaarfag skulde samme paa det troligste og flittigste blive frembaaret og forklaret for Guds Menighed, hvilket er antydet ved det gamle Testamentes Præster, som, naar Israeliterne reiste, da maatte bære Pagtens Ark og Naabestolen. Saaledes maa ogsaa den aandelige Pagtes Ark og Naabestol, som er Kristus, tilligemed Loven blive uden Afsladelse frembaaret det aandelige Israel i dette elendige Livs Pilgrimstand formedelst Guds Ords Tjenere. Men Folket og enhver troende Christen skal optage samme med Glæde. Ligesom den hellige David af Hjertet glæbede sig, da Pagtens Ark kom i hans Huus (2 Sam. 6, 12.),

saaledes skal du glæde dig, naar Christus kommer til dig i din Sjæls indvortes Huus.

Derfor er dette et saare skjønt Forbillede, at paa Pagtens Ark, i hvilken Mose tvende Tavler laae, Raabestolen stod; thi derved antydes, at disse tvende Hovedlærdomme, Lov og Evangelium, skulle være hos hinanden i Guds Kirke, dog saa, at de ei skulle sammenblandes med hinanden, men særskilt blive behandlet, og at ikke Moses med sin Lov skulle sætte over Christum men Christus over Moses, ligesom Raabestolen stod over Pagtens Ark; det er: Formedelst Christum maatte vi blive salige, ikke formedelst Loven.

Thi saaledes have ligesaa Verdens Begyndelse disse tvende Hovedlærdomme bleve særskilt drevne, om Synden og Naaden, om Guds Brede imod Synden og om Guds Naade i Messias. Derfor var det en stor Blindhed hos de Phariseer, at de blot vidste Loven og ikke kjendte Christum, den sande Messias, at han maatte være en sand Gud tillige Davids Søn efter sin Manddom, og Davids Herre efter sin Manddom, og Gubdom, da alligevel den hellige David udtrykkeligen kalder Messias i sine sidste Ord en Gud i Højheden, 2 Sam. 23, 1. 2c.: „Disse ere de sidste Davids Ord: saa sagde David, Isai Søn, og saa sagde den Mand, som er høit opreist, Jakobs Guds Salvede, og liflig i Israels Psalmer: Herrens Mand talede ved mig; og hans Tale stede ved min Tunge.“ 2c. 1 Krøn. 17, 16. 2c.: „Hvo er jeg, Herre Gud? og hvad er mit Huus, at du haver ført mig hidindtil? Men dette var endnu lidet agtet for dine Dine, o Gud! derfor talede du ogsaa til din Tjeners Huus i Længden; og du haver anseet mig ligesom i et Menneskes Skikkelse, som er i det Høie, Gud, Herren.“

Dette klare Lys om Messiaes evige Gubdom kunde de blinde Phariseer ikke see i sine egne Propheter, og det gik dem ligesom de Egypter, hvilke oversalbt et tykt haandgribeligt Mørke kort tilforn, inden den Herre Gud udsførte Israels Børn af Egypten. Ligesaa, da den rette Forløser kom, og vilde forløse sit Folk af Lovens Trældomshuus, salbt et tykt Mørke over Jøderne, at de ikke kjendte sin Messias. Deri sidde de endnu, og alle dem, som formedelst sine Gjerninger ville blive retfærdige og salige — Vi ville betragte.

Tvende Dele.

1. Om Phariseernes Spørgsmaal, om det store Bud, og om Lovens rette Forstand og Brug.
2. Om Herrens Spørgsmaal, og om Evangelium og vor Herres Jesu Christi saliggjørende Kundskab, hvilken hed-

der Jehovah, Herren vor Retfærdighed. Jer. 23, 6.
og 33, 16.

Herre Jesus være med sin Hellig-Aand med og hos os! Amen.

Den første Deel.

Men der Phariseerne hørte, at han havde stoppet Munden paa Sadducæerne. Kort før dette Evangelium beskrives Herrens Disputats med Sadducæerne. Det var en saadan Sect, som ikke troede nogen Engel, nogen Aand, ikke heller de Dødes Opstandelse. Derfor forekastede de Herren et Isterligt Beviis (Matth. 22, 25. 2c.) af en Qvinde, som havde haft syv Mænd. Deraf slutte de: Om de Dødes Opstandelse skulde være, saa skulde Qvinden efter Opstandelsen være nødt til at have syv Mænd. Men eftersom det ikke saa kunde være, derfor maatte der ikke være nogen Dødens Opstandelse.

Derpaa svarer Herren: „J fare vilb, idet J kjende ikke Skrifterne, ei heller Guds Kraft. Have J ikke læst om de Dødes Opstandelse, det eder er sagt af Gud, som siger: Jeg er Abrahams Gud, og Isaaks Gud, og Jacobs Gud. Men Gud er ikke de Dødes Gud, men de Levendes.“ Derfor maa Abraham, Isaa, Jacob opstaae fra de Døde, ellers kunde Gud ikke være deres Gud. Men at J mene, at Qvinden efter Opstandelsen maatte have sine syv Mænd tillige, derom skulde J vide, at de efter Opstandelsen skal hverken tage til ægte, eller gives til ægte, men de ere ligesom Guds Engle i Himmelen.“ Med dette Svar tilstopper Herren Munden paa de Sadducæer, at de forstumme og kunne ikke mere svare. Da nu Phariseerne høre dette, tænke de, at de ville bedre møde Herren, og atter besnære ham. Derfor opstaaer een iblandt dem, en lærd Rabbi, og siger: „Mester! hvilket er det store Bud i Loven?“ Thi nogle Jøder holdt Sabbaten for det første Bud, saa at de holdt det for en stor Synd, at gjøre en Kjærligheds-Gjerning eller en Næbøndigheds-Gjerning paa Sabbaten, hvorfor de knurre imod Herren, at han helbrebede paa Sabbaten. Nogle holdt Offeret for det største Bud, saa at de endog lode sine Forældre derfor libe Nød og forgaae, og anvendte Alt paa Offeret (Matth. 15, 4. 2c.), da alligevel Barmhertighed er det bedste Offer, hvortil Gud har Velbehag, og ikke til Brænderoffer. Nogle holdt Omstjærelsen for det største Bud, saa at mange Jøder, som bleve troende, ogsaa senere holdt for, at man uden Omstjærelse ikke kunde blive salig. Ap. Gj. 15, 1. 2c. Gal. 5, 1. 2c.

Dette er nu Aarsagen til dette Spørgsmaal om det største Bud. Deraf have vi at lære, at lige fra Begyndelsen har der altid været en Splittelse og Strid i Læren og en Disputeren

imod Herren og hans hellige Evangelium, og skal vel blive indtil Verdens Ende. Thi Dævelen, den gamle Slange, ophører ikke at stikke den Herre Christum i Hælen. 1 Mos. 3. 15. Fienden ophører ikke at saae Klinte iblandt Hveden, Matth. 13, 25. Han er det, som bedrager hele Verden. Aab 12, 9. Kristus, vor Konge og Hoved, er Tegnet, hvilket altid bliver imodsaagt. Luc. 2, 24. Dragen gaaer ud at stride imod dem, som ere Christi Sæd. Aab. 12, 17. Herren maatte være raadende iblandt sine Fiender; han maatte lægge dem alle til sine Fødders Fodstammel. Ps. 110, 1. 2. Derfor skal Sriben ikke ophæves indtil Verdens Ende. „Thi falske Christi, og falske Propheter skulle opstaae, at de Udvalgte skulde og forføres, om det var muligt.“ Matth. 24, 24. Du skal derfor ikke finde nogen Tid, da der i Religionen er bestandig Fred og Endrægtighed. Imod Moses stode de ægyptiske Troldkarle (2 Tim. 3, 8.), imod Micha og Elias falske Propheter. Og om du endstjont havde levet paa Apostlernes Tid, saa vare dog der falske Apostle; paa vor Herres Christi Tid vare mange Secter; Jøderne holdt Herren for en Bedrager. Efter Apostlernes Tid, i den første christne Kirke, har været megen Strid.

Aldrig har der i Kirken været en heftigere Strid end paa den hellige Athanasi Tid, da Arianerne fornægte Christi Gudsdom, og vilde med Vold undertrykke den sande Kirke. Aar 320 (efter Chr.) blev denne Gudsbespottelse forbyndt paa Mødet i Nicæa, under Keiser Constantinus Magnus. 50 Aar derefter opstod Macedonius, hvilken fornægte den Helligaands Gudsdom, imod hvilken Theodosius den ældre holdt et Møde i Constantinopel. 50 Aar derefter (eller Aar 431) opstod Nestorius, hvilken fornægte Foreningen og Samfundet mellem begge Naturer i Christo. Mod den Samme holdt Keiser Theodosius den yngre Mødet i Ephesus 20 Aar derefter; under Keiser Martianus, kom Eutyches, hvilken fornægte og sammenblande de to Naturer i Christo, imod hvilken Mødet i Chalcedon blev holdt. Eftersom det endnu saa gaaer til, saa skulle I ikke deraf forarge eder.

Det var vel visseelig at ønske, at i hele Christenheden, hvor man nævner Christi Navn og troer paa Christum, var fuldkommen Endrægtighed i Væren; men det kan ikke saa være, eftersom Fienden ogsaa saae Klinte iblandt Hveden, som den gode Sædemand har saaet. Og St. Paulus siger 1 Cor. 11, 19.: „Der maa og være Secter iblandt eder, at de Retfærdige kan blive aabenbare iblandt eder.“ Jøderne forekastede og St. Paulus (Ap. Gj. 28, 22.): „Og er bitterligt om denne Sect, at den haver allevegne Modsigelse.“ Saa gaaer det endnu i Dag; hvorfor

Herren vel siger, Matth. 11, 6.: „Og salig er den, som ikke forarges over mig.“

Men at Papisterne forekaste os sin Genbrægtighed i sin Troe, og slutte deraf, at de ere den rette Kirke, er just det samme, som om Satan foregav, at han var den rette Kirke, eftersom de onde Aander ere evige med hverandre i at opholde hans Rige. Ja David propheterer om de Ugudeliges Enighed i Ps. 2, 2.: „Jordens Konger fremstille sig, og Fyrsterne raadslaae tilfammen imod Herren, og imod hans Salvede:“ de ere ligesindede til at imodstaae den Herre Christum. Og da Herodes og Pilatus vare enige om at korsfæste Christum, forebildes dermed Papisternes Enighed, hvilke forbinde sig med Kongen til at forfølge Evangelium. Derfor, ihvorvel St. Paulus siger i Eph. 4, 5.: „En Troe, een Daab,“ saa og B. 3.: „værer ivrige til at bevare Aandens Enighed,“ saa vil han dog ikke, at enhver Enighed skal være et Kjendetegn paa Kirken, men Enigheden efter Guds Ord.

Ja, siger du, hvortil skal jeg holde mig under saa mange Splittelser, at jeg ikke maa blive bedragen? Svar: Til Guds Ord, det har endnu Ingen bedraget. Thi alle Secters Begyndelse og Udspring er, at de ikke har blevet den rette Grundvold, hvorpaa Kirken er opbyggt, det er, Propheternes og Apostlernes Skrifter, iblandt hvilke Jesus Christus er Hjørnestenen. Derfor, da St. Paulus prædikede for de Beroenser (Ap. Gj. 17, 11.), randsagede de i Skrifterne, om de Ting havde sig saaledes. Der have vi vor Troes Regel og Rettesnor. Paven siger: „Den er en Kjætter, som afviger fra Troens Grundvold, hvilken i de prophetiske og apostoliske Skrifter er os aabenbaret. Denne Regel gav Moses sit Folk, 5 Mos. 13, 1, 2c.: „Naar en Prophet staaer op, sigende: Iader os gaae efter andre Guder (det er handler imod Troens Grundvold), da skal du ikke lyde den samme Prophets Ord, om han og gjør Tegn og Under; thi Herren eders Gud forsøger eder, at han vil fornemme, om I elsker Herren eders Gud, i eders ganste Hjerte, og i eders ganste Sjæl.“ Derfor, om endstjunt og Mogen gjorde Under, men taler imod Guds Ord, saa er han dog en falsk Prophet. Derfor er det daaragtigt, at Jesuiterne forekaste os: „Om Luther havde været en ret apostolisk Lærer, saa havde han og gjort Under.“ Svar: Aldrig have alle Propheter gjort Under, men de have ført Guds Ord. Saa staaer det og skrevet om Johannes den Døber, Joh. 10, 41.: „Johannes gjorde vel intet Tegn; men alle de Ting, som Johannes sagde, vare sande.“ Undere alene ere derfor ingen Prøve paa Troen; thi Herren har sagt: „falske Propheter skulle opstaae og gjøre store Tegn! (Matth. 24, 24.). Moses

figer: Det er en Guds Forsøgelse (5 Mos. 13, 3.) og St. Paulus kalder det Satans Kræfter, 2 Thess. 2, 9. Derfor bliver vel Guds Ord Troens Regel og Rettesnor; og omdøbt det samme bliver modsiget, saa hedder det dog: Salig er den, som ikke forarges over mig. Matth. 11, 6. Efterdi du haver bevaret mit Taalmodighedens Ord, vil jeg og bevare dig fra Fristelsens Stund, som skal komme over ganske Jorderige. Mat. 3 10.

2. Da nu Phariseerne meente, at de ville besnære Herren og overvinde ham, giver Herren et saa godt og ret Svar, at de selv maatte bekjende, at det var ret. „Du skal,” siger han, „elske Herren, din Gud, i dit ganske Hjerte, og i din ganske Sjæl, og i dit ganske Sind. Dette er det første og store Bud. Men det andet er ligesom dette: Du skal elske din Næste, som dig selv. Udi disse to Bud hænger al Loven og Profeterne.” Loven om Kjærligheden til Gud staaer i 5 Mos. 6, 5. Den anden, om Kjærligheden til Næsten, staaer i 3 Mos. 19, 17. Men Herren sammenspicer Kjærligheden til Gud og Menneffene og siger; Det andet er ligt det første, paa det at Ingen skal tænke, at han skal elske Gud, og have Næsten; thi en Menneflesje er Guds Fiende. Derfor siger Herren: Det andet er ligesom det første; thi af Kjærligheden til Gud flyder og Kjærligheden til Næsten. 1 Joh. 4, 20. 2c: „Dersom Nogen siger: Jeg elsker Gud, og haver sin Broder, han er en Løgner; thi hvo som ikke elsker sin Broder, som han haver seet, hvorledes kan han elske Gud, som han ikke haver seet? Og dette Bud have vi af ham, at den, som elsker Gud, skal og elske sin Broder.

Udi disse to Bud,” siger Herren, „hænger al Loven og Profeterne.” Thi den, som elsker Gud, han skal ikke være en Afgudsbyrker, eller laste sin Næste, eller foragte hans Ord. Den, som elsker sin Næste, som sig selv, skal ikke være ulovlig, ikke dræbe, ikke bedrive Hoer, ikke stjæle, ikke lyve. Summa, i Kjærligheden bliver den hele Guds Lov opfyldt. Et saadant ret Svar behage de den jødiske Rabbi ogsaa vel; derfor siger han Marc. 12, 32. 2c.: Mester, du haver talet smukt og med Sandhed; thi der er een Gud, og der er ikke anden foruden ham. Og at elske ham af ganske Hjerte, og sin Næste ligesom sig selv, er mer end alle Brændoffere, og Slagtoffere. Og der Jesus saae, at han svarede forstandigen, sagde han til ham: Du er ikke langt fra Guds Rige.

Altsaa see vi nu her, at Phariseer og Skriftfloger atter intet kunde vinde imod Herren. Men vi skulle her lære baade den rette Forstand og dernæst ogsaa det rette Brug af Loven. Den rette Forstand er, at Gud i Loven fordrer en ganske fuld-

kommen Lybighed, et ganske fuldkomment reent Hjerte, fuldkommen Kjærlighed til Gud og Næsten, og ikke alene de ubvortes Gjæringer, men det skal ikke være nogen ond Tanke, nogen ond Begjæring og Lyst i Hjertet. Derfor siger Herren: „Du skal elske Herren, din Gud, i dit ganske Hjerte,“ det er, alle Kræfter, Kræfter og Affekter skulle være rene, uden al ond Lyst, ligesom Gud selv: Cor enim sedes est affectuum (Hjertet er Affekternes Sæde). „I din ganske Sjæl,“ det er, din Villie skal være saa hellig, som Gud selv, at den intet andet ønsker, vil eller begjærer, end Gud vil; dertil skal du have din største Lyst og Fryd, ligesom en Guds Engel. Nam volonatas est potior pars animæ: Thi Villien er Sjælens fjerde Deel, og betyder Sjælens Villie og Velbehag, ligesom Ps. 43, 1. staaer: See, min Tjener, til hvilken min Sjæl haver Velbehagelighed. „Og i dit ganske Sind,“ det er, din Forstand, dine Tanker og Sandser skulle være rene og retfærdige, ligesom Gud selv, at de alle behage Gud, at de aldrig ere rettede andetsteds, end paa Guds Kjærlighed.

Summa, intet Ureent skal udgaae af Hjertet, at dit Hjerte skal være Gud ligt i Hellighed og Retfærdighed, og Intet være i dig, som er Gud imod. Men at „elske din Næste som dig selv“ er, at handle og omgaaes saa med ham, som man vil, at man skal handle og omgaaes med sig, og om det var muligt, meddele ham sit Hjerte og Liv, ligesom Christus har gjort imod os. Vor Synd, Forsmædelse, Forbandelse, Død, Alt har han taget paa sig; ligesaa skal Næstens Elendighed være vor Elendighed, det maa være Fiende eller Ven. Om du ikke gjør dette, saa er Lovens Dom den evige Forbandelse og Død, og alt Hyllerie og Skin er ubeløst.

See, Hære Menneſte, dette er den rette Forstand af Loven. Men Lovens rette Brug er, at du deraf lærer at kjende din Synd og saaledes seer paa Mose stinnende Ansigt, at du forſtrækkes derfor, nedſlaaer dine Dine og ſiger: Al Gud, hvor langt er jeg ikke fra en ſaadan Kjærlighed til Gud og Næsten, fra en ſaadan Hellighed og Retfærdighed! Hvor ondt og ureent er ikke mit Hjerte! Hvor forvendt er ikke min Sjæl og min Villie! Hvor mørk er ikke min Forſtand, hvor ſnart lader jeg mig ikke bevæge til at handle imod Kjærlighed til Gud og min Næste, hvor ofte indblæſer ikke Satan Fiendſkab og Brede. Al, jeg er under Lovens Forbandeſe! Thi Guds Lov forbander alle Guds og Menneſters Fiender. Jeg er en Syndner, ligesom paa Adams Børn, og fattes den Noeſ, jeg ſkulde have for Gud. Rom. 3, 32. „Herre, gaa ikke i Dom med din Tjener; thi Ingen, ſom lever, kan være retfærdig for dig.“ Ps. 143, 2. „Dersom du vil tage

vare paa Misgjerninger, Herre! hvo kan da bestaae? Men hos dig er Forlæbelse, paa det du maa frygtes," Ps. 130, 3. 4. See, det er da Lovens rette Brug. — Altsaa maa du bekjende, at du ikke kan holde Loven og at sølgelig formedelst Lovens Gjerninger og Fortjeneste intet Kjød bliver retfærdigt. Thi: 1. om du end formedelst Guds Naade og den Helligaands Virken begynder af Hjertet at elske Gud og din Næste, saa har du dog intet at berømme dig af for Gud, men meget mere at ydmyge dig for ham, som formedelst sin Naade virker alt dette i dig, som er Godt, og om vi end havde gjort alt, saa ere vi endog unyttige Tjenere; thi vi gjorde det, som vi vare skyldige at gjøre. Luc. 17, 10.

1) Den som tilforn er mere skyldig, end han kan gjøre, den kan jo intet fortjene: vi ere det alt forud tusinde Gange skyldige, og meget mere; derfor kunne vi intet fortjene med vore Gjerninger, det bliver ibel Naade.

2) Er din Kjærlighed til Gud og Mennesker ganske ufuldkommen og uren. Ef. 64, 6. „Alle vore Retfærdigheder ere som et besmittet Klæde.“ Thi Synden boer endnu i det dødelige Legeme. Rom. 7, 18. 24.; dermed har du nok at stride ligetil din Grr, og kan ikke bringe det til Fuldkommenhed. Hvi ville du da ikke erkjende din Uværdighed, og bede Gud om Naade og Forløsning, ligesom St. Paulus siger Rom 7, 24.: „Jeg elendige Menneske, hvo skal frie mig fra denne Døds Legeme? At ville, det staaer i min Magt, men til at udrette det Gode finder jeg ikke Kraft.“ See, det har en hellig Mand sagt, det udvalgte Guds Rædsel, hvi ville du ikke ydmyge dig, og bede Gud om Naade?

3) Den som formedelst Fortjeneste og egne Gjerninger vil blive salig, den maa ikke mere være nogen Synder; thi om han synder i den ringeste Tanke, saa er han forbandet af Loven. 5 Mos. 27, 26. Eftersom nu dette er for alle Menneske umuligt, endog for alle Hellige i den nye Fødsels Stand, hvad ville vi da fortjene hos Gud med vore Gjerninger?

4) Den som daglig beider om Syndernes Forlæbelse, han bliver ikke af egen Fortjeneste retfærdig; alle Hellige bede daglig om Syndernes Forlæbelse i Ps. 32, 6. og i Fader vor 2c. Derfor blive de ikke salige af egen Fortjeneste, men af Naade.

5) Er Døden Syndens Løn, Rom. 6, 23. Saa lidt du nu kan frelse dig fra Døden, saa lidt kan du frelse dig selv fra Synden og udslette og betale en eneste Synd. Derfor maa du ikke søge din Retfærdighed i dine Gjerninger, men i din Herre Jesu Christo, hvilket er givet os af Gud til Bilsdom, til Retfærdighed, til Helliggjørelse og til Forløsning. 1 Cor. 1, 30.

— See, dette er Lovens rette Forstand og Brug, ligesom St. Paulus siger i Rom. 11, 32.; Gud haver indsluttet alle under Ulydighed, for at han kunde forbarme sig over alle.

2. Er og dette endnu et ret saligt Brug af Loven, at, eftersom vi see, at vi ere saa fjern fra den sande fuldkomne Kjærlighed til Gud, saa skulle vi derefter skulle og længe, at Gud maatte opfylde os med sin Kjærlighed og optænde samme i os formedelsst den Helligaand (Rom. 5, 5.), at vi maatte smage dets Sødhed i vort Hjerte, eftersom Christi Kjærlighed overgaaer Kundskaben. Eph. 3, 19. Thi for dem aabenbarer Gud sig, som elste ham ret. Joh. 14, 21. Og St. Augustinus siger: „Om du ikke kan læse alle Bøger, lære alle Kunster og Sprog, saa lær at elste Gud, det overtræffer alt: Christi Kjærlighed overgaaer Kundskaben.“ — Hugo: „Kjærligheden er større end Videnskaben; eftersom Videnskaben maa staa udenfor, naar Kjærligheden gaaer ind til Gud.“ — Dionysius: „Naar Menneſket stunder efter at see den himmelske Herlighed, saa maa det stedse øve sig i Guds Kjærlighed. Naar Nogen begynder at smage Guds søde Kjærlighed, da forsvinder Verdens Kjærlighed.“

3. Hører og dette til Lovens rette Forstand og Brug, at, eftersom vor Herre Christus gjør det andet Bud om Kjærligheden til Næsten lige med det første Bud om Kjærligheden til Gud, saa vil han dermed desmere bevæge og drage os til Kjærligheden til Næsten og dermed lære os, hvorledes vi skulle søge Gud og elste ham, nemlig under Korset, det er, i vor Næstes Nød: søg der Gud, vis ham der Kjærlighed, sød og klæd Christum der, det skal han annamme, som om du havde gjort ham det selv. Om du nu vil ret elste Gud og bevise denne Kjærlighed, saa søg ham ikke alene i Høiheden i sin Herlighed, end ikke i denne Verden hos de Rige og Mægtige, men søg ham i Korset hos de Fattige og Elendige, der skal du viselig finde han. Derfor skal han paa sin Dag sige fra sin Domstol: Kommer I min Faders Betsignede. Jeg var hungrig 2c. Matth. 25, 34. Bevær nu i dit Hjerte Kjærligheden til din Næste, saa bliver og Kjærligheden til Gud hos dig, som St. Johannes siger (1 Joh. 3, 17.): „Om Nogen lukker sit Hjerte til for sin Broder, hvorledes bliver Guds Kjærlighed i ham?“ Er Kjærligheden til Næsten ikke hos dig, saa viger ogsaa Kjærligheden til Gud fra dig.

4. Lær ogsaa heraf, at det kjære Kors ikke maa opirre dig til Taalmodighed, til at knurre imod Gud, paa det at du ikke maa tabe Guds Kjærlighed. Mærk dette med en artig Bignelse. Vi læse i 2 Maccab. 1, 19. 2c. og 3, 1. 2c. at ved Jerusalems første Forstyrrelse sørgede ikke Herrens Præster saa høit for no-

gen hellig Ting, som for den hellige Jlb, hvilken havde salbt fra Himmelen og antændt det første Offer, hvorefter denne Jlb altid maatte underholdes formedelst Præsterne. Nu havde de flere hellige Ting i Templet, men Jlden alene skulte Præsterne, og glemte i en Hule i et Bjerg, at den ikke maatte komme i Fiendernes Hænder; og dersteds have de fundet den igjen efter det babyloniske Fangenskab. Ligesaa, om du har tabt alt, Legem og Liv, Ære og Guds, saa see dog til, at du skjuler vel, og gemmer i din Herres Christi Hul og Saar Guds Kjærligheds Jlb, hvilken den Helligaand har optændt i dig og er i din Sjæl fra Himmelen, paa det at, naar nu Gud Herren skal vende Dødens Fængsel og atter oppælle dig fra de Døde, du maatte atter gjenfinde den samme Jlb skjult i din Sjæl, ja i Christo Jesu, som er i dig, lever, feirer og regjerer i Evighebd.

5. Endeligen, eftersom intet er bedre i Himmelen eller paa Jorden end at elske Gud, hvori er den høieste Wiisdom, Glæde og Lyst, den høieste Sødhed, Ære og Fryd, (thi er ikke det den høieste og største Ære, at Gud tilbyder os sit Vensteb, og vil at vi skulle elske ham, og begjærer vor Kjærlighed, paa det vi maa være hans Venner og ikke forblive hans Fiender): saa beed Gud den Almægtige, at du dagligen maa tilvoxe i hans Kjærlighed og Gud blive evindeligt i dig. Thi den, som bliver i Kjærligheden, han bliver i Gud og Gud i ham. Saadant er antydnet gjennem Salomons Tempel (1 Kong. 6, 1. 2c.), hvilket indvendigt, oven og nedentil og paa alle Vægge var overtrukket med klart Gulb, til at forebilde det nye Mennefte, hvilket skal være et Guds Huus og Tempel, smykket og prydet med Guds Kjærlighed i alle Rum af sit udvortes Tempel, ligesom Herren siger: Menneftets hele Hjerte skal være fuldt af Guds Kjærlighed, dets Sjæl skal lyse af Guds Kjærlighed, dets Sind, Tankter og alle Kræfter skulle være idel Guds Kjærlighed. Og eftersom vort Hjertes Tempel er af den lede Djævel ganske forbærvet og Guds Kjærligheds ædle Gulb stjaalet deraf, saa skal du daglig bede den rette Bygmester, den Helligaand, at han vil fornøye dit Hjertes Tempel, ja det hele Mennefte: først Hjertet, derefter alle Kræfter, at de atter maatte blive overtrukne med Guds Kjærligheds skønne Gulb, at du med den hellige David maa kunne sige af den 18de Ps. V. 2.: Herre! jeg haver dig hjertelig kjær 2c.

Den anden Deel.

Om Evangelium og Jesu Christi Kundskab.

„Men der Phariseerne vare forsamlede, spurgte Jesus dem

og sagde: Hvad tykkes eder om Christo? hvis Søn er han? De sagde til ham: Davids. Han sagde: hvorledes kalder da David ham i Anden en Herre? 2c. Deraf see vi, at de Phariseer ikke kjendte Messias ret; thi de holdt ham for et blot Menneſte, blot for Davids Søn. Derfor indfører Herren dem i Striften, i den 110de Ps., hvor der er prophetaret om Messias evige Gubdom, evige Herlighed, evige Rige, Person og Embede. Dermed vil nu Herren lære os, at det er den høieste Kunst og Viisdom at kjende Messias, hvori det evige Liv bestaaer. Joh. 17, 3.: „Dette er det evige Liv, at de kjende dig, den eneste, sande Gud og den du udsendte, Jesum Christum.“ Og Ef. 53, 11.: „I det man kjender ham, skal min retfærdige Tjener retfærdiggjøre Mange; thi han, han skal bære deres Misgjerninger.“ Ligefom nu dette er den høieste Viisdom, saa er det og den høieste Trøst i Himmelen og paa Jorden, og den samme himmelske og evige Trøst beroer nu paa tre Punkter: paa den Herre Christi Person, hans Embede, hans evige Rige og Herrevælde hos Guds høire Haand.

1. Hvad hans Person angaaer, saa er han Gud og Menneſte i een Person, paa det han maatte kunne være den eneste Midler imellem Gud og Menneſtene, som gav sig selv til en Igjenløffelses Betaling for alle 1 Tim. 2, 5. En Midlers Embede er at forſone tvende fiendtlige Parter og ikke eftergive nogen af Delenes Ret, men gjøre den Fyldest; derfor maatte han nok være mægtig og have Anſeelse hos begge Parter. Derfor fordrer Midlerembedet, at Christus skal have begge Naturer paa sig, ligefom St. Paulus siger, Gal. 3, 20.: „Men Midleren er ikke eens Midler, men Gud er een.“ Eftersom nu ingen Engel eller nogen anden Hellig er Gud og Menneſte, saa kan og ingen Engel eller Hellig være vor Midler, og desuden ſtilkede Midlerembedet sig ikke for noget Kreatur; derfor er han hos Guds høire Haand, og træder frem for os (Rom. 8, 24.) og er vor Forsvarer hos Gud. 1 Tim. 2, 5.: Thi der er een Gud, og een Midler imellem Gud og Menneſtene, nemlig det Menneſte Christus Jesus, som gav sig selv til en Igjenløffelses Betaling for alle. Derfor er den alene vor Forsvarer og Midler hos Gud, som er dødt for vore og hele Verdens Synder.

2) Er han ikke alene ſaaledes vor Midler, at han handler for os hos Gud med Ord, men og med Gjerning; thi hvad vi ikke ere, det vil han være i vort Sted, og hvad der er hans, skal være vort. Derfor, eftersom vi ikke vare retfærdige for Gud, saa er han selv vor Retfærdighed i Gjerning og Sandhed. Jer. 23, 6. og 33, 16. Vi vare vanhellige, han er vor Helliggjørelse; vi vare fangne og han er vor Freløsning; vi vare Daa-

rer, han er vor Viisdom. Er nu han vor Retfærdighed, som er Gud selv, for hvem vil da Synd, Død, Djævel og Helvede anklage os? Ville de anklage os for Gud? Gud selv, eller Guds Søn selv er jo dog vor Retfærdighed. Derpaa trodses St. Paulus Rom. 8, 33. sc.: „Hvo vil anklage Guds Udvalgte? Gud er den, som retfærdiggjør, hvo er den, som fordømmer? Kristus er den, som er dødt, ja meget mere, som er opreist, som og er ved Guds højre Haand, som og træder frem for os.“ Synden og Djævelen siger: Jeg vil anklage dig. Saa sig: Ja, anslag mig. Men for hvem vil du anklage mig? — For Gud. Svar: Ja, men veed du, hvilken er Dommer? Min Herre Jesus Kristus, og han er selv min Retfærdighed.

3) Er nu Gud selv vor Retfærdighed, saa finder du jo i Christo (hvilken er Gud, høiløvet i Evighed) mere Retfærdighed, end Synd i dig, ja end i hele Verden. Hvad vil dog al Verdens Synd gjøre imod den, som er Gud selv, og som er vor Retfærdighed? Er Synden i Adam mægtig, saa er Christi Retfærdighed endnu mægtigere. Derfor er i Christi Person en mægtig Trøst imod Synden, Djævel og Helvede: alle disse har den overvundet, som hedder Gud og Menneftene. Hvad tyktes dig nu om Christo? hvis Søn er han?

2. Er det og en mægtig Trøst i hans Embede, at han er vor evige Ypperstepræst, der har helliget og offret sig selv for os. Han liber Lovens Forbandelse, og opfylder den med sin Lydighed. Han har een Gang gjort Fyldest for os med Straffens Udbærelse, og siden med sin fuldkomne Lydighed. Derfor forhverver han os og et Dobbelt: 1. Syndernes Forladelse, med Straffens Udstaaelse, og 2. Den skjænte Retfærdighed, med sin fuldkomne Lydighed.

Af Forbandelsens og Dødens udholdte Straf hidlyder vore Synders Forladelse, at han har lidt Straffen for os; og af den fuldkomne Lydighed kommer vor Retfærdighed, thi den er opfyldt i vort Sted. Han opfylder Loven i vort Sted, beviser den en fulkommen udvortes og indvortes Lydighed — det er en fulkommen Kjærlighed til Gud af ganske Hjerte, en fulkommen Lydighed af ganske Sjæl, lige indtil Korsets Død (Phil. 2, 8.), en fulkommen Hellighed af ganske Sind og en fulkommen Kjærlighed til Næsten; thi han liber og døer for os, da vi endnu vare hans Fiender. Og er altsaa Kristus Lovens Ende til Retfærdighed for hver den, som troer. Rom 10, 4. Og Rom. 5, 8.: „Men Gud beviser herligen sin egen Kjærlighed mod os, derved, at Kristus er dødt for os der vi endnu vare Syndere. Vi skulle da saa meget mere, efterdi vi nu ere retfærdiggjorte i hans Blod, ved ham blive frelst fra Breben. Thi dersom vi

bleve forligte med Gud formedelst hans Søns Død, da vi vare Fjender, da skulle vi saa meget mere, nu vi ere forligte, vorde frelst i hans Liv." Hvad vil Loven have af os, eftersom den nu er opfyldt i Christo, hvilken har udslettet Haandstriften og naglet den til Korset, og sagt: Det er fuldbragt, jeg har i dødbelt Maal opfyldt Loven: i Straffens Udstaaelse og med en fuldkommen Kjærlighed. Om nu Loven er opfyldt, saa har og Synden ingen Kraft mere; thi Syndens Kraft er Loven. Men naar ogsaa Synden ikke mere har nogen Kraft, saa har heller ikke Døden mere nogen Kraft; thi Dødens Braad er Synden — Synden er betalt, og den evige Retfærdighed er atter frembragt. Thi den Herre Christus gjør tvende Ting i vor Retfærdiggjørelse: Først tager han Synden, bort, derefter stjænker han os sin Retfærdighed.

Det første gjør han med sin hellige Viljelse og Død, nemlig, at han betaler, udsletter, borttager Synden; det andet, nemlig Retfærdighedens Gjenoprettelse, gjør han formedelst sin frydefulde Opstandelse. Rom. 4, 25.: „Han blev given hen for vore Overtrædelser og opreist for vor Retfærdiggjørelse." Thi om ikke Christus fuldkommen havde betalt Synden, saa havde ikke Døden givet ham løs, men beholdt ham. Men eftersom Døden ikke har kunnet beholde ham, uden han har overvundet Døden, saa har han og fuldkommen betalt Synden, og derefter gennem sin Opstandelse tilveiebragt for os den evige Retfærdighed. Han har som en Synder blevet død, men er som en Retfærdig atter opstaaet. Er det ikke en stor Trøst, at Christus ikke alene tager vor Synd fra os formedelst sin Død, og renser os derfra med sit Blod, men stjænker os ogsaa sin Retfærdighed formedelst sin Opstandelse, beklæder os med Saligheds Klæde, og Retfærdighedens Kappe. Ef. 61, 10.? Al, det er en stor Trøst, at være hellig, at være uden Synd, være Guds Barn, Guds Arving! Dette er St. Pauli Fryd og Trøst (Phil. 3, 9.), at jeg, siger han, kan findes i Christus, saa jeg ikke haver min Retfærdighed, som kommer af Loven, men den, som kommer formedelst Christi Troe, som er den Retfærdighed ved Troen af Gud." Hvad tænkes dig nu om Christo? Hvis Søn er han?

3. Have vi en mægtig Trøst i Herrens Sæde hos Guds høire Haand, det er, at han er vor Konge, vor Mibler, Advocat, Forsvarer, Igjendløser, Frelser, Saliggjører og Broder, sidder paa Guds Stol og Throne, en Herre over Alt, ophøiet over Engle og Fyrstendømmer, over al Magt og Vælde, over alt det, som nævnes kan i dette og det tilkommende Liv, (Eph. 1, 12.) og er vort eneste Hoved, som gjør sine Lemmer levende, trøster, styrker, giver den Helligaand, lever i os, regjerer, seirer, er raa=

dennde over og iblandt sine Fiender, lægger dem til sine Fjæders Fodstammel (Ps. 110, 1.) opholder sit Rige og Evangelium imod alle Helvedes Porte. I Særdeleshed er det ganske trøsteligt, at St. Paulus lærer i Eph. 1, 22. 2c.: at Herren er Hovedet for Menigheden, hvilken er hans Legeme, og hans Fylde, der opfylder alle Ting i alle. Af dette gjøre vi en saadan Grund-sats imod hele Pavedømmet: Christus er Kirkens Hoved, af hvilken det hele Legeme har sin Fylde og Fuldkommenhed; af Christo alene tager hans aandelige Legeme sin Fuldkommenhed, det er, Liv, Trøst, Bliisdom, Retfærdighed, Helliggjørelse og Forløsning, Syndernes Forladelse og den Helligaand, Børnerettigheden, det evige Liv, Bestyttelse imod Synd, Død, Djævel og Helvede; Fred, Lyd, Styrke, Legemets Opstandelse, den himmelske Klarhed efter Christi Vilde, Phil. 3, 21.; thi et Hoved maatte gjøre sine Lemmer lige og overeensstemmende med sig.

Derfor er Christus alene Hovedet for sin Kirke, og intet Menneſte, ikke Paven, der ei kan gjøre det, som tilhører et Hoved for Kirken; men den kan gjøre det, som sidder hos Guds høire Haand, ophøiet over alle Engle og Fyrstendømmer, og ere ikke besmindre hos os indtil Verdens Ende; han skal og samle for sig en Kirke og opholde den imod alle Helvedes Porte. Matth. 28, 20. Endstjønt Paven banlyser og forbrænder alle dem, som bekjende denne Troe, saa skal han dog aldrig kunne udrydde den; thi Kirkens Hoved sidder ham for høit. Ja det bliver endmere berigjennem aabenbart, at Paven er Antichrist, hvilken har astraadt fra Apostlernes Fodspor; thi Christus har befalet Apostlerne at forkynde Evangelium, og ikke med Jld og Sværd at forfølge dem, som ikke ville antage deres Troe, uden hvad de med Forkyndelsen have kunnet udrette, med Guds Bredes Forkyndelse og med Naadens Forkyndelse.

Om Paven var en apostolisk Hyrde, skulde han ikke prædike med Jld og Sværd; det har aldrig en Apostel gjort, uden vi finde i Skriften, at det samme er Antichristens Tegn, men at Kors og Forfølgelse er den sande Kirkens Tegn, saasom skrevet staaer, Rom. 8, 36. 2c.: „For din Skyld dræbes vi den ganske Dag, vi ere regnede som Slagtesaar. Men i alle disse Ting mere end fejre vi ved ham, som os elſkte. Thi jeg er vis paa, at hverken Død, ei heller Liv, ei heller Engle, ei heller Fyrstendømmer, ei heller Magter, ei heller de nærværende Ting, ei heller de tilkommende Ting, ei heller det Høie, ei heller det Dybe, ei heller nogen anden Skabning, skal kunne skille os fra den Guds Kjærlighed, som er i Christo Jesu, vor Herre.“ Hvad tyffes dig nu om Christo? Hvil Søn er han?

Lader os slutte med den 110de Psalm: „Herren sagde til min

Herre: sid hos min høire Haand, indtil jeg lægger mine Fjender til dine Fødders Fodstammel. Herren skal sende din Styrkes Spiir af Zion, sigende: regjer midt iblandt dine Fjender. Dit Folk skal fremføre frivillige Offere paa din Krastes Dag; i saare hellig Prydelse skal af Morgenrøden, som af Moders Liv, fremkomme dig din Aftoms Dub. Herren svoer, og det skal ikke angre ham: Du er Præst evindeligt efter Melchisebets Vi's. Herren er hos din høiere Haand; han skal knuse Konger paa sin Brede's Dag. Han skal dømme iblandt Hedningerne, han skal fylde det med døde Kroppe; han skal knuse den, som er Hoved over et stort Land. Han skal drikke af Bækken paa Veien; derfor skal han opløste Hovedet." — Ja visseelig, o Herre! ligesom du er en aandelig, himmelsk, overnaturlig Konge, saa have vi ogsaa en himmelsk, overnaturlig Fødsel og Udspring af dit hellige Evangelii skønne Morgenstjerne, dit Skin og Lys, hvormed du oplyser os i dette Liv til evindeligt Liv. Amen.

I denne Psalme er denne Christi Kundskab: 1. Kristus er Davids Søn, sandt Menneſte. 2. Som Gud og Menneſte, Davids Herre. 3. En Konge med Spiir og Stol. 4. Ypperstepræst. 5. Overvinder. Dommer. 7. Skal lide, døe og opstaae.

Attende Søndag efter Trinitatis.

Evangelium Matth. 9, 1—8.

Forberedelse.

Ligesom Gud Herren i 1 Mos. 21, 14. 2c. viser Hagar en Brønd i Ørten, hvor hun soer vilde med sin Søn; og havde maattet forsmægte og døe af Tørst, om hun ikke deraf havde faaet drikke: ligesaa har Gud den Almægtige i denne Ørten, hvor vi Alle fore vilde som Faar, vlist os en Brønd, Christum Jesum vor Herre, og om ikke vi drikke af samme, maatte vor Sjæl døe af evig Tørst og fortvivle. Af denne Brønd har Kong Ezechias drukket i sin Sjæle-Tørst, Es. 38, 17. See, udi Fred kom paa mig en stor Bitterhed 2c. Deraf har Kong David drukket, see den 42de Ps. Deraf har Kong Manasse drukket, m. Fl. Dertil kalder Herren i Joh. 7, 37.: Om Noget tørster, han komme til mig, og drikke! Deraf drikker ogsaa denne Værkbrudne.

Indgang.

Ligesom det er umuligt, at En, som paa det vilde stormende Hav kaster sig ud af Skibet, ikke skulle forðærves og for-

gaae, ligesaa er det ikke muligt, at en arm Synder i sine Synders dybe Hav og i saa mangehaande Kors og svære Ansægtninger ikke skulle fortvivle og forbærves, om han begiver sig fra Trøsten af Syndernes Forlabelse, og lader samme fare. Men ligesom de, der blive i Skibet, blive bevarede paa det vilde Hav og fare igjennem de brusende Bølger, og komme endelig til Land: ligesaa kunne de, som blive i denne salige Trøst af Syndernes Forlabelse, sikkert fare igjennem dette kjære Korsets og Ansægtningernes Vover og Bølger, og endelig komme til det evige Livs Land.

Paa dette have vi et mærkeligt Exempel i Kong Manassæ, (2 Kong. 21, 1. r. 2 Krøn. 33, 1. r.), hvilken var en overmaade vederstyggelig Synder, at han gjorde al Hedningernes Vederstyggelighed, for hvis Skyld Herren havde dræbt Hedningerne: Han tilbad Himmels Hær, og tjente den. Han lod sin Søn gaae igjennem Ilden. Han kom Jøderne til at synde, og forførte Folket. Han udgydte meget ustyldigt Blod, saa at Jerusalem var fuldt deraf. Han brugte Trolldom, og gjorde megen Vederstyggelighed. Da lod Gud Kongen af Assyrien og hans Hær komme over ham, hvilke toge Manassæ til Fange, bandt ham med Lænker, og førte ham til Babel. Da han nu var i Angest, bad han Herren sin Gud, ydmyge sig storligen. Da hørte Gud hans Bøn, og lod ham komme til Jerusalem igjen, til sit Rige. Da befinde Manassæ, at Herren er Gud. Men han bad saaledes, som man vil see i Manassæ Bøn.

Her have vi et saadant Menneske, som ligger i sine Synders, Guds Bredes og Fortvivlelsens dybe Hav, og vil nu synke ned i Helvedes Afgrund. Men da han nu ligger i den høieste Angest, og Floden vil drukne ham, da kommer han ihu, at Gud har sat Omvendelse for Syndere og ikke for de Retfærdige, og fatter den salige Trøst af Syndernes Forlabelse, og raaber: „Forlad mig det, forlad mig det, og forbærv mig ikke tillige med mine Misgjerninger. Jeg bjer mit Hjertes Knæ, og beder dig om Naade, Herre!“ Da tog og Gud ham til Naade, tilfagde ham den glædefulde Afsløsning, ligesom denne Værkbrudne: Søn! vær frimodig, dine Synder ere dig forladte.

Ligesom man ikke længe spørger En, som ligger i dybt Vand og er allerede ved at drukne, „hvorledes er du kommen heri?“ og skjænder ikke paa ham, men seer efter Middel til at drage ham op: ligesaa gjør og Herren her. Han siger ikke: Du ugubelige Krop, hvorledes har du ført dig denne Gigt paa Halsen? men han tænker derpaa, hvorledes han maa kunne hjælpe ham.

Vi ville derfor af dette Evangelium høre toende Stykker:

1. Om vor høieste Trøst, Syndernes Forladelse, hvorved Christus helbreder vor Sjæl.
2. Om hans Livskraft, ved hvilken han borttager Sygdom og Død, som en almægtig Gud.

Gud være med sin Naade hos os! Amen.

Det første Stykke.

Den hellige Zacharias siger i Luc. 1, 77. at vor Saligheds Rundskab bestaaer i vore Synders Forladelse. Derfor kunne vi ikke komme til vor evige Frelse og Salighed, med mindre vi have vore Synders Forladelse. Derfor ligger det stor Magt paa — ja hele vor Frelse og Salighed berøder derpaa — at vi vide, hvor vi skulle erholde vore Synders Forladelse. Dette har man i Pavebønnen gjort saa vanstelig, og optænkt saa mange tunge Veie dertil, da alligevel Dagens Evangelium viser os en saa rigtig Vej.

1. Den Herre Jesus kommer til Capernaum, hvor den arme, syge, værkbrudne Mand er. See, den Herre Jesus kommer og til dig, som er aandelig syg og værkbruden. Og denne din Elendighed maatte du nu først erkjende med et bebrøvet, angerfuldt, sønderknuset Hjerte, det knusede og sønderbrudte Hjerte er den aandelige Værkbrudne; thi ingen legemlig Sygdom kan afstedkomme saa stor en Plage, som den sønderknusede Sjæl, ligesom det er beskrevet i Psalmen 6 og 38, og Ef. 1.

2. Ligesom disse fromme Menneſter bære den Værkbrudne til Herren paa sin Seng, eftersom han ikke kan hjælpe sig selv, saa maatte og du formedelst de hellige Propheter og Apostler lade dig føre til den Herre Jesum: af egen Formue og Kraft kan du ikke komme til ham, uden Gud fører dig frem til ham formedelst sit hellige Ord, og lægger den Herres Jesu Fødder som en Patient, hvilken ellers ingen Anden kan hjælpe end Kristus. Og maatte du sige af den 130te Ps.: „Af det Dybe raaber jeg til dig, Herre!“ Item Ps. 51, 3.: „Gud! vær mig naadig efter din Miskundhed; udslet mine Overtrædelser efter dine store Barmhertigheder.“

3. Ligesom nu din Herre Jesus seer disse Menneſters Troe, som en Hjertets Randsager (Jer. 5, 3.: Herre! monne dine Dine ikke see efter Sandhed?); saa skal og Herren see paa din Troe og din hjertelige Fortrøstning, som du sætter alene paa hans Barmhertighed og hellige Fortjeneste; og for hans Fortjenestes Skyld, hvilken din Troe omfatter, skal han forlade dig dine Synder, thi hans Blod er Betatalingen for vore Synder. Marc, 9, 23.: „Dersom du kan troe! alle Ting ere den mulige, som troer.“ Ps. 27, 13.: „Vær mig, dersom jeg ikke

troede, at see Herren Gode i de Levendes Land." Rom. 3, 25.: "Formedelt Troen ved hans Blod."

4. Maatte du høre af hans Ord som af hans Mund denne trøstelige Afsløsning: Søn! vær frimodig, dine Synder ere dig forladte. Thi ligesom Herren afløser denne Synder, saa afløser han alle, og taler disse Ord over alle bødferdige Syndere. Men Afsløsningen indbefatter i sig en tredobbelt stærk Trøst imod tre mægtige Sjælesfiender: 1) imod den onde Samvittighed, hvori er ibel Angest, Frygt og Fortrættelse. Ps. 25, 17.: "Mit Hjertes Angester haver vidt udbrebt sig; udfør mig af mine Trængsler." Hvorom og den 38te Ps. V. 3 siger: "Dine Pile ere dybt nedtrykte i mig; og din Haand dybt nedtrykker mig." Derimod siger Herren trøstelige Mund: Vær frimodig, frygt ikke! fortviol ikke i dine Synder; ere de end store, saa er min Fortjeneste og Naade endnu større. "Om end min Synd er ganske stor, Er dog Guds Naade større." 2) Imod Guds Brede, Forkastelse fra Gud for vor Uværdigheds Skyld, trøster Herren os og siger: "Min Søn!" vil dermed prædike os ind i Hjertet Gud Faders Kjærlighed og Naade og aabenbare os Gud Faders Hjerte, til at styrke vor svage Troe, ligesom han ville sige til os: Men himmelske Fader har atter taget dig til Naade og til sit Barn for min Forbøns og dyre Fortjenestes Skyld, eftersom du troer paa mig og angreder dine Synder. Ps. 103, 13.: "Ligesom en Fader forbarmer sig over Børn, saa forbarmer Herren sig over dem, som frygte ham." 3) Imod Guds strenge Retfærdighed, og imod Lovens Anklagelse og Forbandelse, og imod den yderste Dom trøster han os: "Dine Synder ere dig forladte." Ere nu vore Synder forladte, af! saa have vi en fri og god Samvittighed, og formedelt Christum en frimodig Afgang, og saa skal Gud ikke vredes paa os og evindeligen forkaste os, men tage os til Naade; saa skal jo Gud ikke handle med os efter sin strenge Retfærdighed, og ikke gaae til Dom med os arme Tjenere (Ps. 143, 2.), men bevise os Naade; hans Naade er jo evig, som den 103 Ps. V. 17 siger: "Men Herren's Misfærdighed er fra Evighed og indtil Evighed, over dem, som frygte ham."

See, altsaa have vi nu Syndernes Forladelse og den højeste Trøst imod vore Sjælesfiender; deri staaer vor Frelse og Salighed. Derfor skulle vi prise Gud, og fryde os over denne høie Naade, ligesom den 32te Ps. V. 1 formaner: "Salig er den, hvis Overtrædelse er forladt, hvis Synd er skjult," hvilken Psalme David slutter saaledes: Glæder eder i Herren, og fryder eder, I Retfærdige! og synger med Fryd, alle I, som ere oprigtige i Hjertet.

Den anden Deel.

Om vor Herres Jesu Christi Livskraft, formedelst hvilken han, som en almægtig Gud, borttager Sygdom og Død.

Og see, nogle af de Skriftflogne sagde ved sig selv: Denne bespottes Gud. Menneftets Hjerter har og et Sprog, det hører Gud, baade det gode og onde Hjerter. Men at bespotte Gud er, naar et Mennefte berøver Gud sin Ære, og tilstriver samme Kreaturene, ligesom Israels Børn bespottede Gud, da de sagde til den gyldne Kalv, 2 Mos. 32, 4.: „Disse ere dine Guder, Israel; eller ligesom man i Pavestømmet binder Synderens Forlæbelse ved Messe og hellige Ting.

Hvad er det at forlade Synder? Det er et Guds Værk. 2 Mos. 34, 7.: „Som forlader Misgjerning og Overtrædelse og Synd, og som aldeles ikke skal holde den Skyldige for ustyrbelig at være.“ Thi imod Gud alene synder man (Ps. 51, 6.), derfor maatte alene forlade Synder. Men Herren var en almægtig Gud, hvilket de Phariseer ikke vidste eller ville troe; derfor har han og Magt til at forlade Synder; og dette var hans Embede, at hjælpe fra Synder. Den umiddelbare Afsløsning hører alene Gud til, ellers forlader han Synder gennem Middel og ved sin Befaling. Thi Syndernes Forlæbelse er trefoldig: en umiddelbar, en middelbar og en broderlig. Hvor der er sand Omvendelse, der er visselig Syndernes Forlæbelse hos Gud, og Omvendelse har Herren befalet at forkynde, hvilken ogsaa har givet Magt og Myndighed at forkynde alle Vobsfærdige Syndernes Forlæbelse; det skal i Himmelen være kraftigt, men der maatte være en sand Omvendelse: steer ikke samme her paa Jorden, saa blive Synderne evindeligt beholde for det Mennefte. Thi her i dette Liv maatte Synderne forlades.

Herren seer deres Tanker. Det ere skarpe Pine, som see Tankerne. Ezech. 11, 2.: „Disse Mænd ere de, som tænke Uret, og de, som raade ondt Raad i denne Stad. Siig til dem: Ederes Aands opstigende Tanker kjender jeg.“ Jobs B. 28, 37.: „Hvo lagde Visdom i inderste Hjerter? eller hvo gav Forstand i Tanken?“ Hvi tænke I saa ondt i eders Hjerter? siger Herren, ikke alene til de Phariseer, men til alle Ugubelige og Hyllere, Bogter eder — den som tænker Ondt, ham vederfares Ondt. Gud dømmes enhver efter Hjertet. Enhver bærer i sit Hjerter sin egen Betsignelse eller og sin egen Forbandelse, Himmelen eller Helvede, Gud eller Djævelen.

Hvilket er lettere? at siige; dine Synder ere dig forladte? eller at siige; staae op, og vandre? Dette er et Beviis, taget af Virkningen, til at slutte sig til dens Marsag. Den, som

kan aflasse en Tings Kraft og Virkning, han kan tillige ophæve og aflasse dens virkende Marsag. Det er ganske vist: Den, som kan borttage Døden og al Sygdom med eet Ord, han kan ogsaa borttage Dødens Marsag, Synden, det ene er ham ligesaa let som det andet; den som kan det ene, borttage Døden, han kan ogsaa det andet, borttage Dødens Marsag, Synden. Paa det I skulle vide, at jeg har Magt til at forlade Synder, saa vil jeg borttage Døden, som er Syndens Frugt, fra denne Syge, og sige: Staa op, og tag din Seng, og gik til dit Hus. Der see I, at Synd og Død, Marsag og Virkning, er i min Haand. „Men der Folket det saae, forundrede de sig, og prisede Gud, som havde givet Menneskene saadan Magt.“ Christus har efter sin menneskelige Natur ogsaa annammet guddommelig Magt og Kraft. Hans allerhelligste Manddom har Fællesskab med den guddommelige Kraft og Herlighed; de Gjerninger, som den guddommelige Almagt indbefatter i sig, høre ogsaa Christo til efter begge Naturer. Sammet, som er slagtet, er værdigt at annaume Magt, og Rigdom og Viisdom, og Styrke, og Priis, og Ære, og Betsignelse. Mat. 5, 12. Er ikke det en guddommelig Kraft, at i eet Ord, udtalt af vor Herre Christus med sin legemlige Mund, er en saadan Livskraft? Guds Kraft er i hans Ord; Gud har givet os sit Ord, derfor har han givet os sin Kraft. 1 Cor. 1, 24.: „Vi prædike Christum, Guds Kraft og Guds Viisdom. Han er selv Livets Ord, og er blevet Menneske, paa det han maa være vort Liv.

1. Af dette Stykke om den legemlige Helbredelse ville vi nu først betragte Guds Sønns herlige Underværk, hvorigjennem han hjælper Denne legemligen. Og til yderligere Forklaring om samme tjener af St. Lucas 5, 17. 2c. siger: at ved den Tid vare mange Syge hos Herren, saa at man maatte neblabe den Bækrubue igjennem Taget. Og en Kraft gik ud af ham, hvilken helbredebe Alle, som kom nær til ham. Der see vi Livets Brønd — saa mange Draaber i en Brønd, saa megen Livskraft i Christo, der er den rettte Salighedens Kilbe. Es. 12, 3. Herre hos dig er Livets Kilbe; i dit Lys skal vi see Lys. Ps. 36, 10. Livsens Træ (Mat. 22, 2.), som giver en Livsens Lugt fra sig, i sin høieste Blomstring. (Adam har ædt Døden af det forbudne Træ (1 Mos. 3, 6.); vi æde Livet af Christo, Livsens Træ, og Livsens Lugt er i Christo). Det levende Viintræ. Joh. 15, 1, 5. Hvor vel lugter ikke Viintræet, naar det blomstrer — her blomstrer Viintræet formedelst sine Underværker. Ligesom Solen opvarmer og levendegjør de døde Kreaturer, ligesaa har Livets Kraft udgaaet af Christo, som Lysen af Solen. I vide, at formedelst Djævelens Løgneord har Mennes-

stet til Legem og Sjæl blevet myrket og dræbt. Derfor maatte Christus komme, og ved sit sande Livsord borttage Døden, helbrede de dødelige Saar og tale Liv i os. Derfor, da St. Johannes (1 Ep. 1, 3.) beskriver Guds Søn, kalder han ham Ordet; og disse tre staa vel og herligen tilsammen: Ord, Liv og Lys, og disse tre ere i Christo (ligesom i Djævelen Løgn Død og Mørkhed). I det var Liv, og Livet var Menneskets Lys. Baade det naturlige Liv og det evige Livs Lys ere i Christo.

Denne er Herren, om hvilkken den 27de Ps. V. 1 taler: „Herren er mit Lys, og min Salighed; Herren er mit Livs Kraft.“ I denne Verden har vel Christus, det sande Lys, lyst i Mørket, det er, det har været hemmeligt og forborgent hos Menneskene paa Jorden, at Ingen har seet Livsens Lys lyse af Christo, hvilket her har lyst i Mørket. „Vort Liv er skjult med Christo i Gud. Men naar Christus, som er vort Liv, bliver aabenbaret, da skulle og vi blive aabenbarede med ham i Herlighed, Col. 3, 3. 4. Det er: Livets Lys skal udgaae af Christo, og oplyse os alle i det evige Liv. Her har det været skjult, og udgaaet af ham som en usynlig Kraft. Ligesom Solen oplyser Maanen og Stjernerne, saaledes skal af Christo paa den yderste Dag vort Livs Lys udgaae, hvoraf de Døde skal blive levende. Og dette Livets Lys skal skinne i vore Sjæle og Legemer, naar vi skulle faae det skjønne forklarede Legeme. Ab. 21, 10. 23.: Dette himmelske Jerusalem har ikke Solen eller Maanen behov; thi Lammet er dens Lys. Det er: Alle forklarede Legemer skal Christus oplyse med sin Klarhed; thi det er det himmelske Jerusalem. Endnu er vort Legeme et mørkt Huus, hvori Livsens Lys ikke kan lyse. Men der skal det lyse igjennem vort forklarede Legeme ligesom et Lys igjennem et gennemsigtigt Glas. Dan. 12, 3.: De Retfærdige skulle lyse som Himmellens Skin, evindeligt og altid. Da skal dette Ord blive opfyldt, Eph. 5, 14.: Baagn op, du som sover, og staae op fra de Døde, og Christus skal lyse for dig. Dette skeer her aandeligen; der legemligen. Der skal den rette Livskraft udgaae af ham, og helbrede og oplyse os alle.

Men de bleve formedelt hans udgaaende Kraft helbrede, som rørte ved ham, hvorved er antydte Troens og Aandens aandelige Berørelse. Thi denne Værkbrudne rørte ikke ved ham legemligen, men aandeligen med Troen. Thi Herren bliver formedelt Troen og Bønnen, som er de aandelige Hænder, berørt kraftigere end med de legemlige Hænder. Tager et Exempel af Ninden i Matth. 9, 20. 2c., som rørte ved Herrens Klædebon; hun berørte ham kraftigere formedelt sin Tro, end de, som trængte

ham. Thi Herren kjendte det paa sit Legeme, at der var gaaen en Kraft fra ham, og siger: Der rørte Nogen ved mig (Luc. 8, 46). Saa ofte vi nu ved Bønnen og Troen komme nær Christum, saa ofte udgaaer en Kraft af ham til os. Tag endnu et Exempel paa et Menneſtes kraftige Ord: Kan man ofte tale et Ord, som gaaer En igjennem Hjertet, ſkulde da ikke Christi ſomme Hjerte blive berørt formedelſt vor Bøn; og da gaaer Kraft af ham, ſom hjælper os.

2. Videre have vi her at lære — efterſom Herren med det Ord: Staaer op, gjør den Værkbrudne helbredet — at Herren fører ſin Livskraft i ſit Ord. Thi af Christi Mund gaaer et almægtigt Ord, et levendegjørende Ord. Derfor ſiger St. Paulus i Rom 1, 16.: Evangelium er en Guds Kraft. Og St. Johannes ſiger i Cap. 1, 1.: „I Begyndelſen var Ordet, og Ordet var hos Gud, og Ordet var Gud. Alle Ting ere ved det blevene til.“ — I eet Guds Ord er indbefattet Himmel og Jord, alle Kræfter, ja alle Engles Kræfter, alle Menneſters Liv. Og hans Ord er intet andet end en guddommelig Kraft, ſom gjennemtrænger, holder, bærer alle Creature og opholder dem i ſit Væſen, og er alle Kreaturs Liv. Ebr. 1, 3. Det ſtulle I erkjende for en ſynlig Wiſdom, at Guds Ord er alle Creatures Liv, hvorfor Moſes ſiger i 5 Moſ. 8, 3.: „Menneſtet lever ved alt det, ſom udgaaer af Herrens Mund.“ Men efterſom nu Guds væſentlige Ord, det er, Guds Søn er bleven Menneſte, ſaa er han Menneſkens Liv. Derfor har han taget paa ſig menneſkelig Natur, Legeme og Sjæl, paa det at han maa gjøre det ganſte Menneſte levende til Legeme og Sjæl: Sjælen formedelſt den ſande Trøſt af Syndernes Forlabelſe, Legemet paa den yderſte Dag.

3. Være vi ogſaa her, at den Herres Christi Underværker ere ganſte trøſtelige, efterſom de ſtee paa Menneſtene. Forbum i det gamle Teſtamente have og ſteet ſtore Undere ved Moſes, Joſua, Elias, David, ſom have ført Krig, ſlaaet Fiender, vundet Steder; men dette er ikke ſaa meget, ſom at frelſe et Menneſte fra Døden. Thi hvilket er byrere og bedre end Menneſtets Liv? Derfor ere de de ſtørſte Undere, ſom frelſe Livet. Det er bedre at frelſe eet Menneſte, end ihjelſlaae tusinde. Guds Søn var dertil kommen, ikke for at gjøre Tegn paa Himmelen, ſom Jøderne meente, men for at frelſe Menneſtene fra Synden, Døden og Djævelen. Christus gjør endnu ſaadanne Undere paa os, idet han gjør vore Sjæle levende og helbrede. Der ſee vi, hvad Christi Embede er, hvor trøſteligt det er, og hvorledes vi ſtulle forlade os paa ham. Luc. 9, 56.: „Menneſkens Søn er ikke kommen, for at fordærve Menneſtene, men for at frelſe.“ Der-

for vilde han ikke lade Jld nedfalde af Himmelen (B. 55). Alle udbortes Undere af legemlig Helbredelse ere et Tegn paa Sjælens indvortes Helbred og Syndernes Forlæbelse. Dette var Christi Embede og Kalb.

4. Have vi her at lære, at vi skulle prise Gud for hans Belgjerninger, at han har givet Menneſtene Magt til at forlade Synder. Den ſom ſynder, han ſynder imod Gud. Pf. 51, 5: „For dig alene haver jeg ſyndet.“ Derfor har og Gud alene Magt til at forlade Synder. Skal han forlade dem, ſaa maa han være fuldkommen forſonet, og Synderne betalte. Men efterſom intet Kreatur kan fuldkommen forſone Gud, ſaa maatte Guds Søn, den Kjærefte og Helligſte, gjøre det. Men ſkal han fuldkommen forſone, ſaa maatte han bære hele Verdens Synder, ellers er Forſoningen ikke fuldkommen. Men har han baaret Verdens Synder, ſaa har han forſonet hele Verden med Gud. Col. 1, 20. 2 Cor. 5, 19. Men har han forſonet Verden, ſaa har han forhvervet hele Verden og alle Menneſter Syndernes Forlæbelse. (Dette er den gyldne evangeliske Kjæde-Slutning.) Har han nu forhvervet hele Verden Samme, ſaa har han og befalet at prædike og forkynde den for hele Verden, ja alle Kreaturer. Matth. 28, 19. Marc. 16, 15. Dette er det Evangelium, ſom ſkal forkyndes hele Verden, dette Evangelium opvækker Troen.

Har han nu befalet det, ſaa vil han og holde, hvad han har befalet. Og derfor ſkal, iſølge Christi Fortjenefte og Befaling Forkyndelsen af Syndernes Forlæbelse være kraftig i Himmelen og paa Jorden. Og ligesom en Fyrſtes Befaling er kraftig, naar Sendebudet i ſin Fyrſtes Navn udfiger den, og Fyrſten ogſaa holder Alt, hvad der paa hans Befaling i hans fyrſtelige Navn og Segl bliver udlovet: ligesaa holder Gud i Himmelen, hvad i hans hellige Navn, under hans hellige Segl ved Afſøsningen og Sacramentet udloves. Guds Haand og Segl er i hans Ord og Sacramente, derfor, naar du annammer Afſøsningen og Sacramentet, ſee, da har du Guds Befaling, Guds Navn, Guds Segl. Og dette er den Magt, ſom han har givet Menneſtene. Joh. 20, 23. Matth. 18, 19. Alene, at du for din Deel medfører et hofſærdigt Hjerte; thi Herren har befalet at prædike i hans Navn, det er, paa hans Befaling Omvendelſe og Syndernes Forlæbelse. Hvor der nu er Omvendelſe, der ſkal ogſaa Syndernes Forlæbelse være — begge maatte være tilſammen. En Prædikant kan ikke forlade noget uhofſærdigt Hjerte Synderne; thi Gud forlader dem ikke, og det er imod hans Befaling. Du maatte ogſaa bede din forurettede Næſte om Forlæbelse, eller og lader Gud dig beholde dine Synder og du miſter

din Forladelse. Imod den man synder, ham maatte man bede om Forladelse — Gud og Menneſter.

Lader os slutte med den 6te Psalm: O Herre! straf mig ikke i din Brede; og tugt mig ikke i din Hastighed. Herre! vær mig naadig, thi jeg er strøbelig; læg mig, Herre! thi mine Been ere forfærde, og min Sjæl er saare forfærdet; og du, Herre! frie min Sjæl; frels mig for din Miskundheds Skyld. Thi der ſteer ingen Grindring om dig i Døden; hvo vil takke dig i Graaven? Jeg er træt af min Suk, og jeg kommer min Seng til at svømme den ganſte Nat; jeg gjennembløder mit Leie med min Graad. Mit Døie er igjennemſtuffet af Harm; det er bleven gammelt formedelſt alle mine Fiender. Viger fra mig J, ſom gjøre Uret; thi Herren haver hørt min ydmyge Begjæring; Herren vil antage min Bøn. Alle mine Fiender ſkal blive tilſtamme og forfærdes ſaare; de ſkal vende tilbage, de ſkal blive tilſtamme i et Dieblif. Amen.

Tyvende Søndag efter Trinitatis.

Evangelium Matth. 22, 1—15.

I n d g a n g.

Mat. 19, 6. 2c.: „Dg jeg hørte ſom en ſtor Skares Røſt, og ſom mange Bandes Lyd, og ſom ſtærke Tordeners Lyd, ſom ſagde: Halleluja! fordi Herren, Gud den Almægtige, haver indtaget Riget. Lader os glæde og fryde os, og giv ham Ære; thi Lammet Bryllup er kommet, og hans Huſtruer haver beredt ſig ſelv. Dg det blev hende givet, at føre ſig i reent og ſkinrende koſteligt Klæde; thi det koſtelige Klæde er de Helliges Retfærdighed. Dg han ſiger til mig: ſkriv: ſalige ere de, ſom ere kaldte til Lammet Bryllups Nadvere. Dg han ſiger til mig; hiſſe ere de ſande Guds Ord. Dg jeg ſaae Himmelen opladt, og ſee, en hvid Heſt, og den, der ſad paa den, kaldes trofaſt og ſandbru, og han dømmer og ſtrider med Retfærdighed. Men hans Dine vare ſom Glibſluer, og der vare mange Kroner paa hans Hoved. Dg han var ført ubi et Klæde, ſom var byppet i Blod; og hans Navn kaldes det Guds Ord. Dg de Hære, ſom ere i Himmelen, fulgte hannem paa hvide Heſte, Klædte med hvidt og koſteligt Klæde. Dg af hans Mund udgik et ſkarpt Sværd. Dg han haver et Navn ſkrevet paa Klædebonnet og paa ſin Lænd: en Kongers Konge, en Herrers Herre. Dg jeg ſaae en Engel, ſom ſtod i Solen; og den raabte

med stor Røst, og sagde til alle Fugle, som flyver midt under Himmelen: kommer, og forsamles til den store Guds Nadvere, at I skulle æde Kongers Rjød, og æverste Høvedsmænds Rjød, og Stærkes Rjød, og Hestes Rjød, og deres, som sidde paa dem, og alle Fries og Trælles, og Smaas og Stores Rjød. Og jeg saa Dyret, og Kongerne paa Jorden, og deres Hære forsamlede, at føre Krig imod den, som sad paa Hesten, og imod hans Hær. Men de bleve ihjelslagne ved hans Sværd, som sad paa Hesten, hvilket udgik af hans Mund; og alle Fugle bleve mætte af deres Rjød."

Dette er et mægtigt, herligt og trøsteligt Syn og en støn Forudsigelse af Guds Søns den himmelske Brudgoms og hans Hære Bruds, den christelige Kirkes og alle troende Hjerters himmelske, aandelige, ja evige Bryllup. Og bliver her den rette Bryllupsflødning bestrevent, at samme er reen og hvid Silke, som er de Helliges Retfærdighed. Derpaa blive i Himmelen de prisede salige, som ere kaldte til Lammets Bryllup, det er, som i det evige Liv med alle Udvalgte nyde denne Bryllups-Glæde; det vil være salige Gæster i al Evighed. Men saa bliver ogsaa Brudgommen bestrevent, ridende paa en hvid Hest, som efterfølges af en stor Flok Bryllupsgæster i hvide Klæder. Hans Navn hedder trofast og sanddru," „Guds Ord," „en Kongers Konge og Herrers Herre."

Hvo skalde nu ei have Lust til at tjene en saadan mægtig Konge, at ride under hans hvide Fane, ja at komme til hans Bryllup? Og dog sætter Verden sig imod ham, kom ei alene ikke til hans Bryllup, men forsamle sig imod ham i Striden, gribe hans Tjenere, forhaane og dræbe dem. Men de blive ihjelslagne med det Sværd, som udgaaer af hans Mund, det er, Guds Ord vil dømmes dem, og fordømme dem til den evige Ild. Det lader sig af dette Syn sees, som om allerede før den yderste Dag en almindelig Strid skalde blive, da alle Christi Fiender skulle forbinde sig tilsammen i Strid imod Kristus; men Kristus skal beholde Seiren og levere et saadant Slag, at alle Himmels Fugle skulle have Rjød at æde. Skeer det ei legemlig, saa vil det dog stee aandelig.

Hvad nu Evangelisten Johannes's forunderlige Billeder har malet os for Die, at vi deri, som i et Speil, kunne see Himmelige og den aandelige, himmelske Nadvere, baade de værdige og uværdige Gæster, Venner og Fiender, det samme forholder os Herren lignelsesviis i Dagens Evangelium: Og er først dette Evangelium et overordentligt stønt Naades-Speil, i hvilket Gud selv, den levende og evige Kjærlighed, saa venligen lokker og kalder os, visende os med sine Finger sin Hære Søn, vor Herre

og Frelser, som skulde han sige: See, denne min Søn, er eders Brudgom, og har eder saa kjær, som sit eget Hjerte: Kommer til hans Bryllup! Dernæst er dette Evangelium et strækkeligt Brede-Speil imod Christi og hans hellige Evangeli Foragtere og Fiender, og imod alle Hyllere som hos Evangelium leve i Ubodfærdighed og Synder imod Samvittigheden. Enhver Christen see vel til, hvad for en Klædning han har; hold din Klædning, som du har iført dig, nemlig Jesum Christum, fast, at du ei maa blive funden nøgen, og man skal see din Skjænsel. Vi ville derfor inddele dette Evangelium i tvende Stykker, og handle:

1. Om dette kongelige, himmelske Naade-Bryllup, hvoraf vi ville behandle den salige og trøstelige Lære om Guds naadige Villie, Naade, Kjærlighed, Trofasthed og Venlighed imod alle Menneſter, hvilket bliver bevist ved tre stærke Grunde og Argumenter: 1) Ved det himmelske Bryllup, hvorved bliver antydet vore Sjæles Formæling med Christo. 2) Ved den saare venlige Indbydelse, hvori Guds naadige Villie imod os aabenbares. 3) Derved, at alle Menneſter blive kaldte til dette Bryllup.

2. At Gud ei har Skyld i det eneste Menneſtes Fordømmelse, hvilket bliver bevist: 1) Ved de utatnemmelige Gjæster. 2) Derved, at de ei medbringe Bryllupsklædningen, hvorpaa følger en strækkelig Straf. Og endelig, hvorledes man skal forstaae og bruge denne Lære om Naadevalget.

Gud gjøre os alle til værdige Gjæster formedelt sin Helligaand i Christo Jesu, Amen.

Det første Stykke.

Himmeriges Rige lignes ved et Menneſte, som var en Konge, som gjorde sin Søn Bryllup. Den almægtige Gud har i de naturlige, synlige Ting forebildet os det himmelske og ewige Væsen. Intet har Gud skabt, som ei skulde være et Vidne om det Ewige, som ei skulde føre os til Gud, ligesom man fører et Barn ved Haanden, og som ei skulde aabenbare os om Himmeriges Rige. Derfor have nogle gamle Wiſe kaldet Verden „et Speil af den forborgne Gud.“ Alle synlige Creature ere Guds Klædebon, hvis Søm opfylder den ganske Verden Ef. 6. Ps. 104. Hvad er den ganske Naturs Prydelse andet end et Speil, hvoraf skinner og straaler den høieste Kunstners Mæſterſtykke? Thi alle jordiske Ting, de være som de ville, betyde en himmelsk. Den er et wiist Menneſte og en god Christen, som i alle jordiske Ting kan see himmelske Ting ligesom i Egteſtanden at see Christi ewige Kjærlighed og høie Forbindelse med alle Troende (Eph.

5, 32.), i jordist Uden og Driften det evige Livs Glæde og Sødhed, som skal være vort deilige Himmelbrød. Og saaledes i alle Ting. Hvo, som seer det, den har rette Dine, hvormed en Christen seer det forborgne Guds Rige. Af denne Grund gaae alle Skriftens Signelser.

Saa er nu i dette Bryllup afmalet den aandelige Forbindelse med Christo, som er antydet ved det kongelige Bryllup, hvilket kongelige Bryllup er den første stærke Grund for Guds naadige Villie, store Naade og Kjærlighed imod os. Derpaa er al vor Frelse magtpaaliggende, at vi lære vel at erkjende Guds Naade i Christo, thi samme er alt, og er en Oprindelse til vor Salighed. For at indpræge os samme, bruger Herren her denne ^{nye} Signelse om det kongelige Bryllup, antydende derved, at, ligesom Brud og Brudgom blive saaledes forbundne og formælede tilfamm, at de blive et Hjerter, et Legeme og Sjæl, et Kjøb og Blod: sledes skal og maa vore Sjæle blive forenede, formælede og bundne med den Herre Christum, saa at vi med ham blive til Kjød og Sjæl eet Hjerter og Aand, eet Kjøb og Blod.

Er nu det ei en stor Naade, en stor Kjærlighed, et stort Under, en stor Herlighed, med Christo at blive et Legeme? Eph. 5, 30.: „Vi ere hans Legems Lemmer, af hans Kjød, og af hans Been.“ Det er en høi, fortræffelig Lære, den Lære om Foreningen med Gud; og derhen, hvorledes Menneſket kan bli forenet med Gud, gaaer den ganſte hellige Skrift, thi det er Menneſkets Salighed. Derfor bliver Guds Ord prædikaet, at derved vort Hjerter maa blive forenet med Gud; derfor er Guds Søn bleven Menneſke; derfor har han givet os den Helligaand; derfor har han indsat Daab og Nadvere; derfor virker han i os Troe, Kjærlighed, Haab og Bøn; derfor vil han i os boe, leve og virke, ſamt os ſaliggjøre. De, ſom nu ere forenede med Gud, de leve i Gud og i Kjærligheden, og det er Brylluppet, nemlig Forbindelsen og Foreningen med Gud om Christo i den Helligaand. Men de ſom ere forenede med den onde Aand, de leve i Bantroe, i Gudsbeſpottelse, i Guds, hans Ords og Sakramenters Foragt, og gjøre ſaadanne Gjerninger, hvoraf man kan ſpore, at Satan boer i dem. Derfor vilde Gud gjerne forene os med ſig, ligesom St. Paulus ſiger: „Hvo, ſom tilhænger Herren, er een Aand med ham,“ 1 Cor. 6, 17.

At, at J aldrig maatte forglemme denne Forening med Gud. Ingen Brudgom har ſin Brud ſaa nær ſom Chriſtus en troende Sjæl. Hof. 2, 19. 20.: „Jeg vil trolove mig dig til evig Tid; og jeg vil trolove mig dig i Retſædighed og i Dom, og i Miſkundhed og i megen Barmhertighed. Ja, jeg

vil trolove mig dig i Troen; og du skal kende Herren." Dette herlige Sprog er dette Evangeliums Hovedsprog og sammes herlige Ublægning, hvorfor vi vel skulle betragte samme. Det er den skønne aandelige Ægteskabsstiftelse, Ægteskabs-Clausul, i hvilken vor Himmel-Brudgom testamenterer os alle sine Goder og optager os i sammes Samfund; det er en gyllden Forlovelses-Ring, i hvilken, som i det fineste Guld, følgende Ædelstene siraale:

Den første Ædelsteen hedder Evighed: "Jeg vil trolove mig dig til evig Tid." Det er: Jeg vil have dig evindeligt kjær, i Evighed vil jeg være din kjæreste Brudgom. En saadan Ædelsteen kan ingen Brudgom lade sætte i sin Forlovelses-Ring, efterdi Døden sønderriver det ægteskabelige Baand. Men her er det ei saaledes; thi denne Forbindelse med Christo skal være evig, den forløser os fra Døden, og formedelst samme leve vi evig i Christo, saa at hverken Død eller Liv kan stille os fra ham.

Den anden Ædelsteen i denne Forlovelses-Ring hedder Retfærdighed: "Jeg vil trolove mig dig i Retfærdighed." Det er: Jeg vil skænke dig min Retfærdighed, gøre dig reen fra Synden, og isøre dig "min Saligheds Klæde og min Retfærdigheds Kappe," (Ef. 61, 19.) ja, min Retfærdighed skal være din Retfærdighed. Det lade man mig dog være en skøn Brude-Kjole; thi dette Forbund redder os fra al Uretfærdighed, og sætter os i Christi Retfærdigheds Samfund.

Den tredje Ædelsteen hedder Dom: "Jeg vil trolove mig dig i Dom." Det er: Jeg vil være din Bestyttelse, dømme, dæmpe, overvinde og udrydde alle dine Fiender, forløse fra Synd, Død, Djævel og Helvede, og vil være din Seier over alle dine Fiender. Thi dette Forbund befrier os fra vore Fiender, giver os Seier i Christo, at ogsaa vi skulle paa den yderste Dag dømme vore Fiender.

Den fjerde Ædelsteen i denne aandelige Forlovelses-Ring hedder Mistundhed og Barmhertighed: "Jeg vil trolove mig dig i Mistundhed og i megen Barmhertighed," Det er: Jeg vil have Taalmodighed med din Svagheit, ei forstøbe dig for dine Manglers Skyld, og i den yderste Armod, Elendighed og Foragt vil jeg ei forlade dig; thi ligesom Forbundet varer evig, saaledes ogsaa min Naade. Derfor skal du ei frygte dig for mig; thi dette Forbund befrier os fra al Brede og Unaade, og skænker os Guds Naades Rigdom i Christo Jesu.

Den femte Ædelsteen hedder Troen: "Ja, jeg vil trolove mig dig i Troen." Der er: Formedelst Troen vil jeg blive eet Regem og Sjæl, een Aand med dig, og alt, hvad mit er, skal

formedelst Troen blive dit eget. Hvo, som overvinder, skal arve alt. Formedelst Troen overvinde vi.

Den sjette Edelsteen er: „Og du skal kjende Herren," det er det evige Liv. Hvor paa da? Paa hans Kjærlighed og Trofasthed, paa hans Naade og Barmhertighed. Salig er den Sjæl, i hvilken denne Edelsteen straalet; thi formedelst dette Forbund aabenbarer Gud os sit ganste Hjerte. Hvad er da den skjønne aandelige Formølings Frugt? Evig Kjærlighed og evig Glæde Ef. 62, 5.: „Som en Brudgom glæder sig ved en Brud, skal din Gud glæde sig ved dig." Hvad højere og saligere kan vedrøjes et Menneſte, end at Gud glæder sig over et Menneſte, at det bødelige Menneſte skal være den ubødelige Guds Glæde? Det er alt for meget, kjære Gud! Du gjør os nok, naar du kunſ beviſer os Naade —: „Lad mig kunſ finde Naade for dine Dine," 1 Moſ. 18, 3. —, nok, at de hellige Engle glæde sig over os; for meget at Gud ſelv glæder sig over os. Naar nu denne Forening med Gud formedelst Troen ei ſteer, ſaa følger et ugudeligt og umenneſteligt Liv, ſaa at man vel ſeer, hvad for en Mand, ſom forener ſig med Menneſtet; thi de bjævelſte, umenneſtelige Gjæringer bevidne det.

Det andet Argument.

Og han udfendte ſine Tjenere at ſige de Budne: See, jeg haver beredt mit Maaltid, mine Øren og det ſede Øvæg er ſlagt, og Alting er rede: kommer til Bryllup. Hvorledes kunde dog den ſtore og rige Konge paa en mere venlig Naade indbyde os? Al, vil han ſige, jeg vil ſaa hjertelig gjerne have eder, for eders Skyld er alt beredt, lad mig dog ei have forgjæves anvendt det, foragter mig dog ikke, men kommer. Her have vi da det andet Argument for den guddommelige Naade, den ſkjønne Lære om Guds hjertelige, gode og naadige Villie imod os, hvor gjerne han dog vilde, at vi ſkulde antage hans tilbudte Naade. Hvor kalder han dog, hvor beder han, hvor gaaer han ei efter os og ſøger os, hvor ſtrækker han ei ſine Hænder den ganſte Dag til et gjenſtribdigt Folk? for hans ſtore Barmhertigheds Skyld ſkulde vi dog komme til ham, og lade ſamme bevæge os.

Og denne ſin naadige Villie har han ei alene aabenbaret os, men med en Gød ſtadſættet: Mon jeg" — ſiger han i Propheten Ezech. 18, 23. — „ſkulde nogenlunde have Behagelighed i den Ugudeliges Død?" Hvorledes ſkulde han, ſom er Livet, have Lyſt i Døden? Hvorledes ſkulde han, ſom er Saligheden, have Lyſt i Menneſtets Fordømmelſe? Hvorledes ſkulde han, ſom er det evige Gode og den evige Kjærlighed, unde ſin Skabning no-

get ondt, eller have skabt den til Fordærvelse? Men til at bevise sin naadige Villie bruger han fem Argumenter:

1) Han udsender sine Tjenere. See til Patriarkerne og alle Propheterne! Med hvilken stor Alvor og Flib have de ei fra Begyndelsen af kaldet Menneffene til dette himmelske Bryllup? Med hvilke venlige Ord søger ei Himmel-Brudgommen at hverve os? Hvad for troe Tjenere og Hververe have ei Apostlerne været? At ogsaa Propheten Esaias Cap. 52, 7. har forudsagt om dem: „Hvor deilige ere deres Fødder, som bærer godt Budskab, paa Bjergene, som lader høre om Fred, som bærer godt Budskab om det Gode, som lader høre om Salighed, som siger til Zion: din Gud er Konge.“ Hvorledes siger ei St. Paulus 2 Cor. 5, 20.: „Vi ere Sendebud i Christi Sted, ligesom Gud selv formanede eder formedelst os; vi bede i Christi Sted: lader eder forlige med Gud.“ Gud beder os til sin Naade, at vi vilde antage samme.

1. Det andet Beviis paa Guds naadige Villie er Indbydelses-Formelen. Derfor siger Herren i Dagens Evangelium: See, jeg haver beredt mit Maaltid, bækket Brude-Tasselet. For hvem da, kjære Fader? Ei for mig, siger han, ei for mine Engle, men for eder Mennefter paa Jorden, hvem jeg kalder, eder har jeg beredt det af hjertelig Kjærlighed, Trofasthed og Naade. Es. 25, 6.: „Den Herre Zebaoth skal gjøre alle Folk paa dette Bjerg“ — forstaae den hellige Christenhed — „et fedt Gjæstebud, et Gjæstebud af Viin foruden Bærme.“ Det er: Det skal være en ret, reen Glæde, som ei er blandet med nogen Bedrøvelse, Brede, Unaade, Frygt, Fare og saadant; men hvo, som kommer til mig, den skal hos mig finde en reen Glæde og en sikker Fred, hvorpaa han vel skal kunne forlade sig.

3. Det tredje Beviis paa Guds naadige Villie er: Mine Øren og det fede Dvæg er slagtet. De Øren og de fede Dvæg, som Gud har slagtet, er Christi dyrebare Fortjenestes overvættens store Gjæringer og Forsoningen for den ganske Verdens Synder, at alle hungrige Gjæster finde i Christo mere Retfærdighed, end Synd i dem selv, ja, de finde i Christo mere, end de have mistet i Adam; thi i Christo er meer Retfærdighed, end der er Synd i den ganske Verden. Dermed kunne alle hungrige Syndere, naar de formedelst sand Omvendelse blive Guds Gjæster, rigelig og overflødig blive bespiste. Hvor Synden er mægtig, der er Guds Naade meget mægtigere, Rom. 5, 20, Es. 55, 7.: „Megen Forlæbelse,“ Ps. 130, 7.: „Megen Forløsning er hos ham.“

„Om hos os Synderne ere mange,
Hos Gud er meget mere Naade.“

4. Alting er rede, det er, det er alt fuldkommet i Christo, i ham finde vi alt, hvad som hører til vor Salighed: 1. Lovens fuldkomne Opfyldelse. 2. Fuldkommen Retfærdighed. 3. Fuldkommen Syndernes Forladelse. 4. Fuldkommen Forsoning med Gud. 5. Det evige Liv. Her fattes intet, alt er overskødigt beredt.

5. Kommer til Bryllup; I skulle jo ei gjøre mere, end at I kun komme, I skulle ei medbringe nogen Skænk eller Penge; bringer kun et naadehungrigt Hjerter og en efter Gud tørstende Sjæl med eder. Es. 55, 1. 2c.: „Nu vel! Hver, som tørster, kommer hid til Vandene, og den, som ikke haver Penge, kommer hid, kjøber, og æder, og gaaer, kjøber uden Penge og uden Betaling, Blin og Mælt. Hvi veie I Penge der, som ikke er Brød?“ — Det er: Hvorfor lade I det være eder saa svært med det Timelige, da dog deri intet Sjæle-Brød er, hvoraf eders Sjæle kunne blive mætte? Det er, alle Menneskers Fortjenester, ja al Verdens Rigdom mætter ingen hungrig og tørstig Sjæl — „Bøst eders Øre og kommer hid til mig, hører, saa skal eders Sjæle leve; thi jeg vil gjøre en evig Pagt med eder.“

Det tredie Argument.

Og for at intet Menneske skulle tvivle paa denne evige Pagt, ja, at Enhver skulde kunne indslutte sig i samme, og Ingen paa Jorden behøve at tænke, at Gud skulde have forstødt ham, saa siger Kongen anden Gang til Tjenerne: Gaaer ud paa Beistjellene, og byder til Bryllup, saa mange som I finde, der ere alle Mennesker medberegne. Dem, som nu Gud lader indbyde, dem vil han ogsaa skulle komme; thi han er ingen Hykler. Derfor raaber han Es. 45, 22. 2c.: „Vender eder til mig, og bliver frelst, alle Jordens Ender! thi jeg er Gud, og Ingen ydermere. Jeg haver svoret ved mig, Retfærdighedens Ord udgik af min Mund, og det skal ikke vende tilbage: at for mig skal høies hvert Knæ, ja hver Tunge skal sværge. Sandelig i Herren, siger man om mig, ere Retfærdigheder og Styrke.“ Her har Gud kaldt alle Mennesker, ogsaa alle Jordens Ender, hvilket St. Paulus i Ap. Gjer. 17, 30. udlægger: „Gud byder nu alle Mennesker allevegne, at omvende sig.“ Propheten siger: „Alle Jordens Ender.“ St. Paulus: „Alle Mennesker allevegne.“ Har han budet alle Mennesker allevegne Omvendelse, saa maa det jo være hans Villie, at de blive salige? Hvilket St. Paulus 1 Tim. 2, 4. tydeligen forklarer: „Gud vil, at alle Mennesker skal blive salige og komme til Sandheds Erkjendelse.“ Hvorfor? Af hvilket Fundament og Grund? — :

„Thi“ — siger han B. 5. 6. — „der er een Midler imellem Gud og Menneskene, som gav sig sig selv til en Gjenløffelses Betaling for Alle.“ Har han betalt for alle, saa vil Gud ogsaa, at alle skulle nyde Godt af Betalingen. Altsaa slutter ogsaa St. Petrus i sin 2 Ep. 3, 9.: „Gud vil ikke, at Noget skal fortabes, men at Alle skulle begive sig til Omvendelse.“ Med disse Grunde skulle vi trøste os imod de svære Ansægtninger om Udvælgelsen. Tænk da paa dit Kald, hvor trolig Gud lader dig kalde til Bryllup, kom ogsaa, modstræb ei den Helligaand og stød ei Guds Raade fra dig, men tak Gud derfor, og siig med St. Paulus: „Gud kaldte os med et helligt Kald, ikke efter vore Gjerninger, men efter sit eget Forsæt og Raade, som os er givet i Christo Jesu før de evige Tider; men er nu aabenbaret formedelst vor Frelseres Jesu Christi herlige Aabenbarelse.“

Den anden Deel.

At Gud ei har Skyld i eet Menneskes Fordømmelse; men at Menneskene formedelst deres egen Skyld blive fordømte, det forsøge først de utaknemmelige Gjæster, som foragte det guddommelige Kald og formedelst deres egen Skyld blive fordømte. Samme fatter Herren i fire Hobe.

Den første vil ikke komme. Det ere de offentlige Guds Foragtere og Bespottere, de, som i deres Hjerter siige, der er ingen Gud, som i deres Væsen ere en Bederslygelighed, som føre et dyrist Liv, hvis Himmerige er Uden, Driften og Utugt, men en saadan Himmel, hvori Svinene høre hjemme.

Den anden ere de Fordissindede, som have faaet Verden altfor kjær; de gaae hen, nogle paa deres Agre, de andre til deres Kjøbmandskab. Hvorledes? Er da det Uret? Skal man ei passe paa sin Ager og sin Næring? Jo, men saaledes, at man ogsaa og fremfor alle gaaer med til det himmelske Bryllup, søgende først Guds Rige, og ei foretrække det Timelige for det Evige. Saadanne Folk ere beskrevne i Ps. 49, 12. 2c.; „Deres inderste Tanker ere, at deres Huus skal blive evindeligt, deres Boliger fra Slægt til Slægt; de kalde Jorden efter deres Navn. Dog bliver et Menneske, som er i Værdighed, ikke varagtig derudi; han bliver lignet ved Væsterne, som udbryddes. Denne deres Bei er en Daarlighed af dem; dog love deres Efterkommere det med deres Mund.“

Den tredie ere Tyrannerne og Forfølgerne, som gribe, haane og dræbe Guds Tjenere. Saaledes er det gaaet til fra Begyndelsen af Abel blev myrdet, Noa ubleet, Moses foragtet, Luth plaget, Elias forfulgt, Elisa bespottet, Ezechiel maatte være et Spotte-

vers, Esaias blev gennemskåret med en Sæg, Jeremias kastet i et Dynd, Daniel i Løvegruben, Amos blev myrdet, Sacharias blev stenet, Johannes halshugget, Christus korsfæstet, Apostlerne forfulgte og dræbte. Saa gaaer det endnu nu tilbage. Verden haaber og forfølger dem, som have Gud og hans Ord kjær, som ere herovenfra. Naar vi sige; Guds Ord er med os. Saa siger Paven: Sværdet er med os. See, her ere tvende Sværd, Bånd og Aft. Og er den babiloniske Hore drukken af de Helliges Blod, Ab. 17, 6.

Den fjerde har ingen Bryllupskædning. "Som have Gudsrygtigheds Skin, men nægte dens Kraft," 2 Tim. 3, 5. Det er jo et stærkt Bevis, at Gud ei er styrbig i Menneskets Fordømmelse, men de selv.

1. De vilde ikke, Es. 1, 2.: "Jeg haver opdraget Børn, og ophøiet dem, men de, de have gjort Overtrædelse imod mig." Hør, hvorledes Gud klager!

2. De have Verden kjærere end Gud. Ps. 39, 7.: "Man samler, og kan ikke vide, hvo der skal sanke det." Es. 14, 11.: "Din Højhed er nedkastet i Helvede med dine Psalteres Lyd."

3. De gribe hans Tjenere. Viisb. 5, 3. 2c.: "Denne var den, som vi havde før til Latter, og til et spotteligt Ordsprog."

4. Vantroende og ubodsfærdige Hyllere. Es. 39, 15.: "Vee dem, som sænke sig dybt fra Herren 2c. "I ere de, som gjøre eder retsfærdige for Menneskene; men Gud fjender eders Hjertier." Luc. 16, 15.

Vi have her at lære, hvad Bryllupskædningen er. Det bliver beskrevet i Ab. 19, 7. 8.: "Lammets Bryllup er kommet og hans Hustru har berebt sig selv. Og det blev hende givet, at føre sig i reent skinnende kosteligt Liinklæde; thi det kostelige Liinklæde ere de Helliges Retfærdighed." 61, 10.: "Saligheds Klæde og Retfærdigheds Kappe." Gal. 3, 27.: "Saa mange, som ere døbt til Christum, have iført Christum." Men vi have ei alene iført os Christum i Daaben, men vi iføre os ham dagligen formeblst sand Bod, og formeblst et helligt Liv, ligesom St. Paulus siger til de Romere 13 B.: "Vader os vandre skikkeligen, som om Dagen, ikke i Graadserier og Druktenflaber, ikke i Kammerne og Uteerligheder, ikke i Riv og Avind: Men ifører den Herre Jesum Christum." Efterdi da Christus er selv Bryllupskædningen, saa lader os her lære, hvorledes vi skulle iføre os ham. Vi iføre os Christum paa tvende Slags Maader: Først, som en Naade = Skjænk, naar Christi Retfærdighed bliver os tilregnet, ligesom han er gjort os af Gud til Retfærdighed, Helliggjørelse og Freløsning, og vi toe vore

Klæder rene i Lammets Blod. For det andet isøre vi Christum som et Exempel formebedst et helligt, bobsfærdigt Liv, paa det at den skønne Bryllupsklædning ei paany maa blive tilfudlet, ligesom Salomons Høisang siger: „Jeg haver toet mine Klæder, hvorledes skulde jeg gjøre dem skidne igjen?“ Cap. 5. V. 3. Ja, for at vi ei ganske skulde tabe den paany, saa hold din Klædning fast, paa det du ei maa blive funden nøgen. Ab. 16, 15.

Naar Christus lever i os, og vi have isørt os hjertelig Forbarmelse, Sagtmodighed, Venlighed og andre christelige Dyder, Aandens Frugter, saa tjene vi Gud i hans hellige Smykke. De, som nu ei gjøre saadant, de have visse ei den rette Bryllupsklædning paa, hvorfor de og maa forstumme paa hiin Dag; thi de have ingen Talsmand, ingen Mibler, ingen Advocat, som svarer for dem; derfor maa de ogsaa høre denne stræffelige Dom: Binder Hænder og Fødder paa ham — det er Helvedes Strikker og Baand — og kaster ham ud i yderste Mørke — hvori i Evighed intet Lys eller Trøst er —; der skal være Graad og Tænders Gnidsel, det er Sjælens evige Angest og Legemets Pine.

Dette er en stræffelig Beskrivelse af Helvede og den evige Fordømmelse. Betænk det dog: Det evige og yderste Mørke, hvor Djævlene boe, Graad og Tænders Gnidsel af saa mange Tusinde! er det ikke en Vederstyggelighed? Det skal være de utaknemmelige og uværdige Gjæsters evige Straf. Al vee! den store Fordømmelse af saa mange tusinde Menneſter, uden at den ene kan hjælpe den anden i Evighed.

Saa have vi ogsaa her at lære, med hvilke stræffelige Straffe Gud vil hjemſøge sit Ords Foragtere og alle Ubobsfærdige. Kongen blev vred, hedder det. „Det er forfærdeligt, at indfalde i den levende Guds Hænder.“ — „Thi og vor Gud er en fortærende Gld,” Ebr. 10, 31. 12, 29.

Iratum gravis est res habuisse Deum.

„Den usalig er, som Guds Brede bær.“

Naar nu Gud vredes, og man ei forbedrer sig, saa ereqverer han sin Brede og udflikker sin Hær. Gud straffer sit Ords Foragtere og de Ubobsfærdige med Krig og Blodsudgydelse, med Landes og Folks Ødelæggelse, som Jerusalems Forstyrrelse noksom bevidner, saa og ganske Orientens, som næsten ganske er falden under Tyrken. Zach. 7, 13. 14.: „Og det ske, saasom han lod ubraabe, og de hørte ikke; saaledes maatte de og raabe, men jeg vilde ikke høre, sagde den Herre Zebaoth. Men jeg haver bortdrevet dem som ved en Storm, og Landet er øde-

lagt." Ja, Gud truer (Gzech. 38, 21.), at ville kalbe Sværdet; naar Gud kalder det, saa maa det komme. Ef. 5, 24.: „Vigesom Jldens Tunge fortærer Halm, og en Lue formindsker Straae, saa skal deres Rod vorde, som den var forraadnet." Ef. 10, 5.: „Vee Afsur, som er min Bredest Riis! og min Fortørnelse er den Rjep, som er i deres Haand." Jer. 5, 15.: „See, jeg vil lade et Folk komme langt fra over eber, Israels Huus! siger Herren; det er et haarbt Folk, hvis Tungemaal du ikke skal hende, hvis Rogger ere, som en aadnet Grav; de ere allesammen veldige." Jer. 16, 5.: „Jeg haver borttaget min Fred fra dette Folk, siger Herren." Jer. 51, 39.: „De skal sove en evig Søvn, og ikke opvaagne, siger Herren." Det er den jammerlige Krigsønd, hvorimod David beider, og siger: „Lad os falbe i Herrens Haand, thi hans Barmhertigheder ere store, men jeg vil ikke falbe i Menneftens Haand," 2 Sam. 24, 14.

Saa have vi og her at lære Væren om det evige Raadevalg i det Sprog: Mange ere kaldede, men Faae udvalgte. Ei faalebes at forstaae, som om Gud skulde have Skyld i et Menneftes Fordømmelse, men Menneftene selv; thi der staaer jo udtrykkelig Aarsagen. 1. De vilde ei komme. 2. De foragtede det. 3. De gif hen, uogle til sin Uger, andre til deres Kjøbmandstaf. 4. De fjerde ere Hyklere og Stinhellige. Her staaer ogsaa: Kongen blev vred over dem, som ei vilde komme. Og derpaa slutter Herren: Mange ere kaldede, men Faae udvalgte. Det er: Faae antage Kaldet, troe af Hjertet, gjøre af Hjertet Omvendelse, ligesom og Faae blive bestandige.

Men for at vi nu kunne have den rette Grund i denne Være, saa mærker følgende Orden:

1. Gud har udvalgt os i Christo, førend Verdens Grundvold er lagt, Eph. 1, 4, Det er: Gud har besluttet i Christo at gjøre dem salige, som troe paa ham, og er med sit Raadevalg forekommet al vor Fortjeneste.

2. Denne sin Beslutning, Valg og Udkaarelse har Gud i Tiden aabenbaret formedelst Kaldet, Rom. 8, 30.: „Hvilke han haver tilforn bestikket, disse haver han og kaldet." 2 Tim. 1, 9.: „Gud kaldte os med et helligt Kald, ikke efter vore Gjerninger, men efter sit eget Forsæt og Naabe, som os er given i Christo Jesu før de evige Tider; men er nu aabenbaret." Formedelst dette Kald vil Gud Herren være kraftig, og virke Troen i dig; thi Evangelium er en Guds Kraft. Rom. 10, 14.: „Hvorledes skal de troe paa den, om hvilken de ikke have hørt?"

3. Paa det du nu kunde være vis paa Raadevalget, at og du er udvalgt, og kunde indslutte dig med, saa er Kaldet almindeligt, Marc. 16, 15.: „Gaaer bort i al Verden og præ-

bider Evangelium for alt Folket." Ap. Gjer. 17, 30.: "Gud byder nu alle Menneſter allevegne, at omvende ſig." Og dette Evangelium ſiger, at han ei kalder engang, men ofte, vredeſ og paa dem, ſom ei komme, og ſtraffer dem timelig og evig; derfor maa jo Skylden ei være Guds, men Menneſkets.

4. Dette almindelige Kalb bekræfter Chriſti almindelige Fortjeneste, at Chriſtus har maattet blive et Offer og Forſoning for den ganſke Verdens Synder, 1 Joh. 2, 2. af den Aarſag, at Chriſtus ſkulde tilbagebringe alt, hvad ſom var tabt i Adam, Matth. 18, 11.: "Menneſkens Søn er kommen at gjøre det ſaligt, ſom var fortabt." Alle Menneſter ere fortabte, derfor ſkulde han bringe alle Menneſter tilbage, hvilket han ogsaa har gjort, ſaa meget ſom til ham ſtaaer; derfor har han givet ſit Liv til en Igjenløſnings Betaling for alle, 1 Tim. 2, 6.: Item: "See det Guds Lam, ſom bærer Verdens Synder," Joh. 1, 29. Rom. 5, 18.: "Ligeſom det er kommet ved Gens Fald over alle Menneſter til Fordømmelſe, ſaa er det og kommet ved Gens Retſædighed over alle Menneſter til Livſens Retſædiggjorelſe."

5. Til denne Troe har Gud Herren ogsaa hængt ſærdeles Forjættelſer, paa det alle, ſom troe paa ham, ikke ſkal blive fortabte. Gud er riig paa Barmhertighed over alle dem, ſom paatalde hans Navn (Rom. 10, 12.), og har bekræftet Forjættelſen med en Gæd: "Saa ſandt jeg lever, jeg haver ikke Behagelighed i den Ugudeliges Død," Ezech. 33, 11. Der taler han i Almindelighed om alle Ugudelige.

6. Saa har ogsaa Gud forjættet Troens Opførelſe, naar du kunſ holder dig faſt til Ordet, Phil. 1, 6.: "Den ſom haver begyndt en god Gjerning i eder, ſkal fuldende den indtil Jeſu Chriſti Dag." Joh. 10, 27. 28.: "Mine Faar høre min Røſt. Og de ſkal ſlet ikke fortabes evindelig, og Ingen ſkal rive dem af min Haand."

7. Til denne Troe har han hængt fire Segl: 1) Den hellige Aands indvortes Segl, Eph. 1, 13. Dette er en Prøve paa de Udvalgte; thi "denne Aand giver vor Aand Vidneſbyrd," Rom. 8, 16. 2) De hellige Sakramenters udvortes Segl; thi Daaben bliver tilſtuddt alle Menneſter og ved ſamme Guds Naadepagt, efterdi Gud har befalet, at døbe alle Folk uden Forſkiel; derved tilbyder han dem Chriſti Fortjeneste. Naar du derfor vil trøſte dig ved Naadepagten, ſaa begynd nebenfra, ved din Daab; den fører dig til Chriſto; til hans almindelige Fortjeneste; til hans almindelige Fortjeneste; til hans almindelige Fortjættelſer. Deraf kan du da endelig ſlutte, at Gud har ogsaa udvalgt dig i Chriſto, førend Verdens Grund blev lagt.

1. Daaben, er det almindelige Kalb, Marc. 16, 15. 2c. Her maa du begynde og stige opad, ei begynde ovenfra i Guds uundforfælske, hemmelige Raad. Det almindelige Kalb fører dig til Christo. Christus fører dig til sit hellige Evangelium og Sakramenterne. Evangelium og Sakramenterne føre dig til Troen. Troen til de almindelige Forjættelser: „Hvo som troer og bliver døbt,“ hvor Troen slutter dig ind med. De almindelige Forjættelser føre dig til Christi almindelige Fortjeneste. Christi almindelige Fortjeneste til Syndernes Forlabelse. Syndernes Forlabelse til evig Retfærdighed. Retfærdighed til det evige Liv. Men det evige Liv er evig Fred og Glæde. Deraf slutter en Christen: derfor er jeg ogsaa udvalgt i Christo til et evigt Liv. Det er „Himmelfstigen,“ 1 Mos. 28, 12.

See, kjære Christen! naar du nu holder denne smukke, rigtige Orden, behøver du ei at bekymre dig om Guds hemmelige Raad. Gjør du Omvendelse, troe Evangelium og hør Guds Ord, hvorved Gud vil virke og være kraftig, saa vil du selv være nødt til at sige, at Gud ingen Skyld har i et Menneskes Fordømmelse, men det hedder da: „J vilde ikke,“ Matth. 23, 37. og som her i Evangeliet: De vilde ikke komme. „Men de vare ikke Evangelium lydige,“ hedder det i Rom. 10, 16. Og hos Es. 65, 2.: „Jeg udbredte mine Hænder den ganste Dag til et gjenstridigt Folk;“ den ganste Dag det er, fra Verdens Morgen indtil Verdens Aften. Hos. 13, 9.: „Din Fordærvelse er af dig selv, o Jsrael! men i mig er din Hjælp.“ Falder dig nu vanstelige Spørgsmaal for, som i Epistelen til de Romere i det 9de Cap. B. 13 om Esau og Jacob, item om Bredens og Raadens Rar, saa sig med St. Petrus: „J St. Pauli Breve ere nogle Ting svare at forstaae, hvilke de Ukyndige og Ubesfæstede forvende,“ 2 Petr. 3, 16. Ligesom og Paulus selv bryder af, og siger: „O Rigdoms Dyb, baade paa Guds Wiisdom og Kundskab! hvor urandsagelige ere hans Domme, og hans Veie usporlige! Thi af ham, og ved ham, og til ham ere alle Ting; ham være Ære i Evighed! Amen!“ Rom. 11 33. 2c.

Lader os slutte med den 45de Psalme: „Mit Hjerte udgyder en god Tale; jeg taler en Sang, jeg har gjort om en Konge, min Tunge er en snar Skriveres Pen. Du er meget deiligere end Menneskens Børn, der er Raade udøst paa dine Læber; derfor velsigne dig Gud evindeligt. Du elskede Retfærdighed, og hadede Ugudelighed; derfor haver, o Gud! din Gud salvet dig med Glædens Olie, fremfor dine Medbrødre. Kongens Døttre ere iblandt dine ypperlige Qvinde; Dronningen staaer hos din høire Haand i kosteligt Guld af Ophir. Hør, Datter! og see til, og høi dit Øre; og glem dit Folk, og din Faders

Huus. Saa skal Kongen faae Lyst til din Deilighed; thi han, han er din Herre, og du skal tilbede ham. Jeg vil lade komme dit Navn ihu iblandt alle Slægter efter hverandre; derfor skal dit Folk takke dig evindelig og altid." Thi du er vor eneste Konge, Brudgom, Forløser, Frelser og Saliggjører, Amen.

Gen og lyvende Søndag efter Trinitatis.

Evangelium, Joh. 4, 47. indtil Enden.

Indgang.

Ligesom det er salige Lægemidler, som baade helbrede Sygdomme, og styrke det ganste Legeme: saaledes er det hellige Kors et saligt Lægemiddel, til baade at helbrede Vantroens Sygdom, som at styrke Troen og føre til Christo. Herpaa have vi et mærkværdigt Forbillede i 1 Mos. 42, 1 2c., hvor vi læse, at Canaans Lands Dyrtid ei alene nødede Israels Børn at reise til Egypten, for at hente Føde hos deres Broder Joseph, men at, da Joseph gjerne vilde have sin Fader og sin kjæreste Broder Benjamin hos sig, han da stillede sig imod sine Brødre, som kjendte han dem ikke, talede haardt med dem, udskjælbte dem for Speidere, og tvang dem, at de maatte lade deres Broder Simeon til Pant i Egypten, indtil de kom igjen, medbringende hans yngste og kjæreste Broder Benjamin, hvisaarsag han tager deres Broder Simeon, binder ham for deres Dine og lægger ham i Fængsel, paa det de desto før skulde komme tilbage. Saaledes tilsender den himmelske Joseph, vor Herre Jesus Christus, mangel from Huusfader et Huuskors, som da mener, at Gud vil ganste forværre ham, og veeb ei, at Gud har det saa godt i Sinde med ham, for at bringe ham til sig. Derfor siger Augustinus: „Det er alt Barmhertighed, hvad Gud tilstikker os, saaledes, at ogsaa Korset er en stor Velgjerning; thi gode Gaver ere en Trøstens Gave, men det kjære Kors er en Formaningens og Bebringens Gave. Den kjære Gud tilstikker os ingen Gjenvordighed, uden han jo giver os for een Trængsel mange flere Gaver og Velgjerninger. Al, kjæreste Fader! baade naar du er venlig, og naar du seer suurt og slaaer, er du en kjær Fader. Du handler venligen med mig, paa det jeg ei skal falde af fra dig; men den slaaer ogsaa undertiden paa mig, for at jeg ei skal blive for modvillig og forværres.“

Ligesom Maanen, naar den er fuld, bliver formørket, thi alt naturligt Mørke stæer i fuld Maane: saaledes bliver i Men-

nestet, naar han er fuld af Belyst, Dydens Lys formørket. Et Menneske, som har altfor gode Dage, er liig En, som bliver bragt Gift udi et gyldent Bæger. Ligesom Vandet i Syndflo-
den, jo større det blev, det da desto mere ophævede Arken, hvori Noa var: saaledes er det og med Trængselens Vand; thi jo større det bliver, jo mere ophæver det vort Hjertes Skib, hvori den aandelige Noa, vor Troe, sidder, op imod Himmelen til Christo vor Herre.

Herpaa have vi ogsaa i Dagens Evangelium et levende Exempel: Thi ligesom Joseph kuns til den Ende bandt sin Broder Simeon paa Hænder og Fødder, og lagde ham i Fængsel, paa det hans Brødre skulde desto snarere komme til ham med deres Fader: saaledes har den himmelske Joseph ogsaa bundet den kongelige Mands Søn med Sygdoms og Febers Baand og Strikker, og lagt ham i Dødens Fængsel, paa det hans Fader med sit ganste Huusgesinde skulde komme til ham, og blive omvendt og troende, ligesom Texten siger: Og han troede selv, og hans ganste Huns. Herren helbredte Petri Vantro. See, det er den salige Udgang af dette Huusfors. Ligesom Joseph spøgede og legebe med sine Brødre, og denne Comedie endelig tog en glad og salig Udgang saaledes ordner Gud alt vort Kors til vor Salighed. Og efterdi Troen maa kæmpe og overvinde i Kors, saa ville vi for denne gang tale:

1. Om Troens Begyndelse.

2. Om Troens Kamp.

3. Om Troens Overvindelse og Seier.

Den Herre Jesus styrke ogsaa vor Troe paa hans Naade og Hjælp hertil, Amen.

Det første Stykke.

Om Troens Begyndelse.

Hvorledes nu Troen begynder, voxer, tiltager og gaaer i sin højeste Kraft, det anviser dette Evangelium. Thi først hørte denne kongelige Mand om Christo, at han var en venlig, huld-
salig Herre, at han gjorde store Mirakler, at han nægtede Jn-
gen sin Hjælp, og at han kom fra Judæa til Galilæa. Da er en lille Sæd af denne Troe formedelst Hørelsen indplantet i Hjer-
tet. Hvor derfor Ordet og Hørelsen om Christo udslukkes i
Hjertet, der udslukkes ogsaa Troen. Den Herres Christi Mirak-
ler have bengang vidnet om ham, ja have været hans Prædi-
kantere. Disse have denne hørt, og dette Sædekorn havde slaget
Rødder i hans Hjerte. Saaledes vil det ogsaa ske os, om vi
ville høre Guds og Christi Undere. Joh. 17, 8.: Det Ord,

som du haver givet mig, haver jeg givet dem; og de annammede dem, og de have sandeligen kjendt, at jeg udkom af dig, og de have troet, at du haver udsendt mig." 1 Cor. 1, 21.: „Det behagede Gud, formedelst den daarlige Prædiken at gjøre dem salige, som troe." Vore Hjerter ere af Naturen mørke uden Guds Erkjendelse, saa at vi vel kunne sige, ligesom der staaer skrevet om Verdens Skabelse i 1 Mos. 1, 2.: „Og Jorden var øde og tom, og der var Mørke oven over Afgrunden." Vort Hjerter var øde og tomt, og det var mørkt over vort Hjertes Afgrund; men Gud sagde: „vorde Lys; og der blev Lys." Saaledes maa Gud i den nye Fødsel formedelst sit Ord fordrive vort Mørke, og oplyse os med sit Evangelium, med det overnaturlige Naadelys, hvorhen St. Paulus sigter 2 Cor. 4, 6.: „Gud, som sagde, at Lyset skulde skinne frem af Mørket, er den, som har skinneth i vore Hjerter, til Guds Herligheds Kundskabs Oplysning i Jesu Christi Afsyn." Hvor Apostlerne tillige seer paa Mose Ansigt, som straaler strækkelig, saa at intet Menneske kan bestaa derfor, hvorimod Christi Ansigt skinner lysligt, trøsteligt og venligt, hvorfor Hjertet ei bliver forstrækket, men trøstet, saaledes at fra dette Lys Troen bliver antændt, ligesom af Mose Ansigt Frygt og Skræk antændes. Ps. 18, 29.: „Du, du skal oplyse min Lygte, Herren min Gud skal gjøre min Mørkthed klar." 2 Petr. 1, 19.: „Vi have et fastere prophetisk Ord, og I gjøre vel, naar I give Agt derpaa, som paa et Lys, der skinner i et mørkt Sted, indtil Dagen fremskinner og Morgenstjernen oprinder i eders Hjerter." Det er nu Troens Begyndelse, nemlig Guds Ord, Evangeliet om Christo.

Men saa bliver ogsaa denne kongelige Mandes Troe formet og styrket, da han hørte, at denne venlige Herre ikke alene i Judæa gjorde Mirakler, men ogsaa i Galilæa, hvor han havde gjort Vand til Vin, og nu vilde komme derhen, hvor han boede, nemlig til Capernaum. Før havde Troen fæstet Nødder, nu begynder den at spire og stige ud. Naar vi altsaa høre, at Herren kommer til os, hvilket da skeer formedelst hans Ord, saa begynder Troen, som før har staaet Nødder, at fremspire og at grønnes. Naar det troende Hjerter har antaget Ordet, saa lader Kristus stedsse meer og meer mærke sin Nærværelse formedelst Kraft, Trøst, Forstand, Andagt og Glæde. Ligesom da en Troende snart kan høre, om Herren er i Ordet, paa Mandens Kraft, som er i Ordet. Naar da Hjertet mærker, at Herren er der, saa gaaer det ham imøde, og annammer ham med Glæde. Saaledes ere da mange Mennesker, som med Hjertet høre, det vil sige, begribe, som og med Hjertets Øine see, hvad Andre ikke see i Guds Ord, det vil sige, forstaae, hvad Andre ikke forstaae.

O, hvilken Glæde, naar Christus kommer i Hjertet! Hvorledes jublede ei Israels Børn, da Pagtens Ark kom i Leiren? Disse ere det nu, som høre, at Jesus kommer af Judæa til Galilæa, som gaae Herren imøde og annamme ham. En troende Sjæl er en Jomfrue, som ikke holder med Verden, men følger Brudgommen, Lammet, hvor det gaaer. Høif. 6, 2.: „Min Kjæreste er nedgangen i sin Have til kostelige Urtebeed.“ Brudgommen maa selv plante Haven, hvori han skal komme, og selv bygge Huset, hvori han skal boe.

Da nu den kongelige Mand kommer til Jesus, beder han ham, at han vil gaae med ham og hjælpe hans syge Barn. Naar Troen har begyndt at slaa Rødder, saa spirer den og ud, vinder Blade og sætter Hjertebladet, det er Bønnen; thi det hedder her: Han bad ham. Troen kan aldrig være uden Bøn, og hvorfor? Fordi Troen ei søger Hjælp, Raad og Trøst hos et Menneſte eller noget Creatur, men alene hos Gud, ibet han ogsaa kender sin Elendighed, Udsæthed og Ondskab, saa beder han om Raade, Hjælp og Trøst, sukkende uden Afslæbelse til Gud. Ps. 116, 10.: „Jeg troede, derfor talede jeg.“ Ps. 57, 2. c.: „Gud vær mig naadig, vær mig naadig, thi min Sjæl forlade sig paa dig; og jeg forlader mig paa dine Vingers Skygge, indtil al Ulykken er gaaen over. Jeg vil raabe til den høieste Gud: til den Gud, som gjør Ende paa min Sag.“ Det er nu det første Stykke: 1) At Troen voxer af Guds Ord. 2) At den hører, naar Christus kommer i Ordet, og glæder sig. 3) At den beder, ventende en naadig Hjælp.

Det andet Stykke.

Om Troens Kamp.

Troen maa blive anfægtet og prøvet, selv om det ogsaa skal stee paa Dødsleiet. Ligesom nu end undertiden paa en god Væxt de andre Blade formedelst en kold Østenvind eller Riim bortvisne, men Hjertebladet dog bliver grønt: saaledes støder ogsaa en saadan kold Vind an paa denne kongelige Mandes spæde Troe, at Herren siger: Dersom I ikke see Tegn og underlige Gjæringer, vil I ikke troe. Det er: I troe ikke mere, end I see. Dette er Troen her: Dersom jeg ikke gaaer med dig, mener du da, at jeg ei kunde hjælpe ham? Hvad er det for en Troe? vil Herren sige. Troen maa grunde sig paa Guds Almagt, som kan og vil hjælpe over og imod al Fornuft.

Det er derfor en svag Troe, som binder Christum til vis Tid og Steb, men desuagtet forkaster Herren ei denne svage Troe,

efterdi det er forud propheeteret hos Ef. 42, 3.: „Han skal ikke sønderbryde et knuset Rør og ikke udslukke en rygende Hør.“ Ef. 35, 3. 4.: „Styrket de afsmægtige Hænder, og bekræfter de snublende Knæ. Siger til de Mistrøstige af Hjertet: værers frimodige, frygter ikke; see, eders Gud skal komme, og frelse eder.“ Ere ei det fire skjønne Signeller: Et knuset Rør og en rygende Hør, afsmægtige Hænder snublende Knæ; naar man er saa mat, at man ei kan opløste sin Haand, eller kan gaae alene.

Hvo vilde dog være saa ubarmhertig, naar man faae et svagt og mat Menneſte, som ei kunde holde sig alene med sine trætte Hænder, eller, som ei kunde staae alene, da at ville støde en Saadan ganſte omkuld? Skulde da Gud, den evige Barmhertighed, støde vor svage Troe ganſte til Jorden? Man rækker jo dog et Barn Haanden, og fører det ved en Finger er og Barnets Hand svag, saa er hans Haand, som fører det, desto stærkere, hvilket er os skjönt forebildet hos Matth. 14, 31., hvor Herren rækker den synkende Peter Haanden ved Vandet. Man læse her denne ganſte Historie. Naar ſaaledes vi synke paa Trængſelens Vand, saa rækker Christus os Haanden, og lader os ei synke under. Værer dog Gud os fra Moders Liv af (Ef. 46, 3.), hvorledes ſkulde han da ei opholde os?

I hvorvel nu denne kolde Luft gaaer over denne Troe, saa bliver dog Hjertebladet endnu grønt, og spirer atter frem i den kjære Bøn. Herre! — ſiger den kongelige Mand — kom ned, før mit Barn døer. Allerede ere nogle Blade paa denne grønne Troe hortvænne, efterdi han mener, at naar Barnet var dødt, saa vilde det vanſkelig kunde blive levende igjen; men efterdi Bønnen, Hjertebladet, endnu grønnes, saa har det dog endnu ingen Rød, thi Herren ſiger: Gaf bort, din Søn lever. Da bekommer denne Troe et lifligt Solſkin, hvorved den mærkeligen vører. Ligesom et Viintræ, bundet til en Stok eller Pæl, hvorpaa det holder sig, ogſaa vører op, ſaaledes vører ogſaa denne Troe, idet den holder sig til den Herres Christi Ord, ligesom Texten herligen ſiger: Og Menneſtet troede det Ord, ſom Jeſus ſagde til ham, og gif hort. Han tager dette Jeſu Ord, ligesom en Stav i Haanden og gaaer derpaa. Det er det, ſom Pſ. 23, 4. ſiger: „Naar jeg end ſkal vandre i Dødens Stygges Dal, vil jeg ikke frygte for Dødt, thi du er med mig; din Rjep og din Stav, de ſkal trøſte mig.“ Saaledes er denne Mand et Speil paa en Christen, ſom i Troen vandrer igjennem mangehaande Ulykker, endelig ogſaa igjennem Døden, hvor da Gud giver ham ſit Ord ſom en Stav, i hans Haand, hvorved han da vandrer. Ofte hænder det sig i Dødsnød, at et Menneſte kæmper med Anfægtningerne; men endelig gribe Troen et Sprog,

hvortil den holder sig, som til en Stav, vandrende derpaa igjennem Dødens mørke Dal. Dette er antybet formedelst Jacobs Stav, hvormed han siger: „Med min Stav gif jeg over dennne Jordan, og nu er jeg vorden til to Hære,“ 1 Mos. 32, 10. Thi Jacob gif paa Guds Befaling og Ord, som paa en Stav, hvorfor han blev to Hære, det er, han blev velsignet med Børn og Guds. Dette er Mose Stav, med hvilken Moses gjorde Mirakler, afstilte Havet og slog Klippen, hvorfor den bliver kaldet en Guds Stav. Paa en saadan Stav gif ogsaa Elisa. Ved denne Guds Stav, det guddommelige Ord, gjør mangen troende Sjæl mange Mirakler, afstiller dens Angest-Hav, overvinder Synd, Djævelen og Verden. Da Sunamittindens Søn var død, sagde Elisa til sin Tjener: „Læg min Stav, og læg den paa Drengens Ansigte“; men Tjeneren kom igjen, og sagde: „Drengen vaagnebe ikke op.“ 2 Kong. 4, 29. 31. Staven, Guds Ord var der vel; men Tjeneren, som var en vantroende Gnier, kunde ei ret føre den, hvorfor han intet Mirakel gjorde. Derfor, om man end giver de Vantroende det guddommelige Ords Stav i Haanden, kunne de dog ikke gaae derpaa; men den kongelige Mand griber denne Guds Stav, og gaaer bort.

Saa snart nu Troen erholder sin Styrke, saa hænger den blot til Guds Ord, ligesom her denne kongelige Mand troer Ordet og gaaer bort; thi det er Troens rette Art, at gribe Christum i Ordet, sigende med Jsrael: „Jeg slipper dig ikke, førend du velsigner mig“; jeg har fattet dig i Ordet, her vil jeg holde dig; omendstjont jeg er en arm Synder, saa har du dog tilfagt Syndere Naade; omendstjont jeg døer, saa er du mit Liv; omendstjont det er imod al Fornuft, saa er du dog sandbru og almægtig; om jeg end seer noget Mibbel, saa kan du dog gjøre overvættelse over hvad vi bede og forstaae, Eph. 3, 20. Paa dette Christi Ord gaaer den kongelige Mand bort, saaledes ogsaa vi. Det er det andet Stykke: Troens Kamp, og hvorledes Christus hjælper den svage Troe.

Det tredje Stykke.

Om Troens Seier og Frugt.

Idet han nu paa Guds Ord gaaer bort, møde hans Tjener ham, som forkynde ham, og sige: Dit Barn lever. Nu er da hans Troe gaaet i sin Frugt og Kraft, og er af denne Troe bleven Livet. Der see I Troens Frugt og Kraft. Nu ere Druerne paa Viintræet blevene modne; thi de vare smukt bundne til Christi Ords Stav, og havde bekommet et deilig Solstik. Gaf bort, din Søn lever; Vinen, som glæder Mennekestets Hjerte, bliver ham imødebragt i de Ord: Din Søn lever. Saaledes

måde Guds Tjenere de Troende paa deres Vel, naar de gaae hjem af denne Verden, hvilke ere de hellige Engle og fromme Christne, som trøste os, og sige: Du skal ikke dø, men boe med Christo. Derved bliver nu denne kongelige Mands Troe saare styrket, hvorfor den voxer og begynder at forstke.

Det gjør nu Troen, det er dens Art; naar et Menneſte har lært vel at gaae ved det guddommelige Ords Stav, saa begynder han at forstke Guds Mirakler og Hemmeligheder, og at forlyste sig deri, Joh. 5, 39.: „Randsager Skrifterne,“ det er at have Lyſt til Herrens Lov, Ps. 1, 2. (Betragtningen af Exempler paa Guds Hjælp, Almagt og Barmhertighed). Ps. 77, 7. 8.: „Min Mand randsagede: Skal da Herren bortkaſte i Evighederne?“ Ligesom en god Vlin ſtedſe bedrer ſig, og renſes mere og mere, at den bliver klar ſom Guld: ſaaledes bliver Menneſtet oplyſt, naar han ret tiker ind i Guds Undergjerninger og Hemmelighed, ſaa at Troen ſtinner i et ſaabant Menneſte deiligere end i et den ſkjønneſte Vitrin i det klare Glas. Manden udforſker alle Ting, ogſaa Guds Dybheder, 1 Cor. 2, 10. Hvo, ſom æder af Livſens Træ, den hundrer ſtedſe efter at æde mere deraf; hvem ſom Guds Ord fiſt ſmager ret, den forſker ſtedſe videre deri.

I Gaar — ſige Tjenerne — ved den tyvende Time forlod Feberen ham. Det er hos os Middag, Klokken eet. Da mærkede Faderen, at det var ſteet paa den ſamme Time, paa hvilken Jeſus havde ſagt til ham: din Søn lever. Da bliver atter Troen ſtærkere af Forundringen og Randsagelſen, naar man forſtaaer, hvorledes Herren har i Gaar talt et Ord, ſom i Dag bliver opfyldt. I Gaar, det er det gamle Teſtamente; hvad Gud deri har talt, er i Dag, i det nye Teſtamente opfyldt. Derfor ſiger Epiſtolen til de Ebræer 13, 8.: „Jeſus Chriſtus er i Gaar og i Dag den ſamme, ja og til evig Tid.“ Naar man nu ſeer paa Gaarsdagens Ord i det gamle Teſtamente, ſom i Dag, i det nye Teſtamente, ere aandeligen opfyldte, ſaa voxer Troen mægtigen derved. Som naar det gamle Teſtamente ſiger: „Han ſkal ei raabe, og ei opløſte Nøſten,“ Ef. 42, 2. Item: „Der er Naabe udøſt paa dine Læber,“ Ps. 45, 3. Og Herren da i det nye Teſtamente ſiger: „Kommer hid til mig Alle“ (Matth. 11, 28.), ſee, ſaa ſtyrkes Troen mægtigen derved.

Derpaa følger nu den rette Troens Overvindelſe og Udbredelſe. Og han troede ſelv, og hans ganſte Huus. Af dette den kongelige Mands Troes- og Herrens Undergjernings-Lys er det ganſte Huus bleven oplyſt. See, Troen er et Lys, ſom ei alene oplyſer ſig ſelv, men ogſaa andre Menneſter. „Man

tænder og ikke et Lys" siger Herren Matth. 5, 15. — „og sætter det under en Skjæppe, men paa en Lysestige; saa stinner det for alle dem som ere i Huset." Dette Livets Vand, som er Herrens Undergjerning, have de nu Alle drukket i Huset, og have smagt dette søde Viintræ. Smager nu ogsaa I denne Glædesviin i Troen, I, som ere i dette Huus, i denne Stad og Kirke; beseer eder alle i dette Lys.

Denne kongelige Mand, som søger Herren, skulle vi alle være; Sønnen, som ligger syg, ere vi alle; thi vi ligge i Hof-færdigheds, Gjerrigheds, Brebes, Hverngjerrigheds, Uforsonligheds og denne Verdens Kjærligheds heftige Feber, ere syge for det Timelige, ja ligge i aandelig Feber, i stor Lørdag efter denne Verden, dens Hoffærdighed, Gjerrighed og Vellyst. Maatte Kristus, vor Læge, helbrede vor aandelige Feber i denne Verdens-Sot! Og ligesom denne kongelige Mand bebor for sin Søn, saaledes bede I for eders Børn, som have Syndens aandelige Feber, at Kristus vil helbrede dem. Løbe I efter de legemlige Læger, naar Børnene blive syge, hvor meget mere skulde I løbe efter den evige Læge, at de kunde blive salige. See til, at I ogsaa have et Huus fuldt af troende Børn, ligesom denne kongelige Mand, der gjør dem bekendt med den Herre Christum. For-arger ei eders Børn, hvorved de blive vantroende; thi Børnenes Dine ere ligesom et Speil. Hvad man gjør foran et Speil, det seer man i et Speil. Hvad du og gjør for et Barn, det vil du ogsaa see i dit Barn. Hvad hjælper det, at du har dine Børn kjær, naar du ei har dem kjær i Gud? Seer du ei, hvorledes det er med Jlden, som stiger stedse i Høiden, og som man ei kan drive under sig, uden at den udslukkes? Lad saaledes Kjærligheden stige over Børnene i det Høie til Gud; før dem derhen formedelst din Kjærlighed. Seer du ei, hvorledes et Træ driver sine Grene i det Høie imod Himmelen? Saaledes du ogsaa dine Grene. Derfor har Gud skabt Kjærligheden som en Jld, at den skal stige opad. Saa er da det den rette Kjærlighed, som fører dem til Gud.

Troen er det lille Sennepskorn (Matth. 17, 20. og 31, 31. 2c.), som voxer til et stort Træ, hvori Himmels Fugle, det er Guds troende Børn, gjøre Rede. En troende Rod gjør troende Grene, ei af Naturen, men formedelst Ordet, formedelst den nye Fødsel og formedelst Troen. Thi ligesom den gamle adamitiske Fødsel arver Synd og Død paa Børnene, ligesom Herren siger Joh. 3, 6.: „Hvad som er sædt af Kjødet, det er Kjød," syndigt og dødeligt: saaledes gjør den aandelige Fødsel aandelige, u dødelige Børn, Himmels Planter, naar man op-

drager dem i Christo. Det hedder: Han troer med sit ganske Huus.

Vi slutte med den 13de Psalm: „Herre, hvor længe? vil du evindeligen glemme mig; hvor længe vil du skjule dit Ansigt for mig? Hvor længe skal jeg raadslaa i min Sjæl, og have Bedrøvelse i mit Hjerte om Dagen? See til, hør mig, Herre min Gud! oplys mine Dine, at jeg ikke skal hensove i Døden. Men jeg, jeg forlader mig paa din Miskundhed, mit Hjerte fryder sig i din Frelse, jeg vil synge for Herren, thi han har gjort vel imod mig.“ Og i denne Tillid vilde du, o Herre! opholde mig i Liv og i Død til et evigt Liv, ved Jesum Christum. Amen.

To og Tyvende Søndag efter Trinitatis.

Evangelium, Matth. 18, 23. indtil Enden.

I 2 Mos. 28, 30. læse vi, at Gud Herren havde befalet, iblandt andre ypperstepræstelige Smykker at gjøre et herligt Klenodie, hvilket Ypperstepræsten maatte bære paa sit Bryst, naar han skulde fremtræde for Herren. Samme har været sammensat af tolv Edelstene, indfattede i Guld, i hvilke Israels Børns Navne havde været skrevne. Og har Moses i Edelstenene maattet indsætte „Lys og Ret,“ Urim og Thumim, Naade og Sandhed. Formedelt dette Lys har Gud svaret Israels Børn, naar de spurgte ham om Naad, eller bade om Naade, og søgte hans Ansigt. Da er et klart Skin udgaaet af Ypperstepræstens Brystsmykke, som har overstraalet det ganske Folk, saasom Mogle skrive derom, og det kalder Skriften at svare formedelt Lys“ (1 Sam. 28, 6.), hvilket har været et Tegn paa Guds Naade. Derfor have de kaldet dette Lys og Naadetegn Guds Ansigt, ligesom Moses i sin Velsignelse siger: „Herren lyse sit Ansigt over dig, og være dig naadig,“ 4 Mos. 6, 23. Og Ps. 80, 4.: „Lad dit Ansigt lyse, saa blive vi frelst;“ hvilket, lignelsesviis talt, er taget af samme Lys. Dette har antydnet „det sande Lys, som skulde komme i Verden,“ Jesum Christum, Joh. 1, 9. Herom siger Esaias Cap. 60, 1.: „Gjør dig rede, bliv oplyst,“ og Cap. 49, 6.: „Jeg satte dig til Hedningernes Lys.“ St. Paulus siger 2 Cor. 4, 6.: „Gud har skinnet i vore Hjerter.“ Og St. Petrus i sin 2 Epistel 1, 19.: „Vi have et fasterer prophetisk Ord, som et Lys, der skinner i et mørkt Sted.“ Saa har dette Lys ogsaa antydnet det hellige Evangelii, den sande

Trøstes og Syndernes Forlæbelses Naadelys, som skulde skinne af vor evige Ypperstepræstes Hjerter og Mund, ved hvilket Gud vilde svare de bedrøvede Hjerter, som i deres Synder hverken vide Hjælp eller Naad, ja, som i deres Synders største Nød skulde spørge og søge deres eneste Ypperstepræst om Naad og Trøst; over dem vilde da Gud lade lyse sit Ansigtets Naadelys, og trøste dem med Syndernes naadige Forlæbelse, hvorfor deres Sjæle skulde frelles.

Dette Lys er nu aabenbaret, har overstraalet alle Mennesker, overstraaler endnu alle dem, som gjøre sand Bod, erkjende deres Synder, og med angerfulde Hjerter afbede samme for den store Konge, ligesom dette Evangelium lærer os, hvilket er et ret trøsteligt Naadespeil, hvori vi see, hvorledes den naadige og barmhjertige Gud saa trøsteligen forebilder os, hvorledes vi skulde blive retfærdige og salige, hvorledes han af Naade tilgiver os hans arme Tjenere og Skyldnere vor store, tusindfoldige Skyld og Misgjerning, naar vi bede ham derom, og med angrende Hjerter gjøre ham et ydmygt Jobesald Thi saa snart som vore Synder angre os, saa snart angre Gud Straffen. Bedrøves du over dig selv, saa glæder Gud og alle hellige Engle sig over dig.

Jmbilertid begriber dette Evangelium tvende høie Erkjendelser i sig: 1. Det „guothi seauton,“ hvorledes Mennesket skal lære at kjende sig selv; thi dertil hører tre Stykker: 1) Erkjendelse af den store Skyld. 2) Regnskabet. 3) At du ei kan betale. 2. Erkjendelsen af den høie og dyre Guds Naade i Christo, af Syndernes Forlæbelse, hvortil hører tre Stykker: 1) Ombendelse. 2) Guds Forbarmelse. 3) Broderlig Forsoning, som en Retfærdigheds Frugt, hvilken Gud fordrer til Eftersølgelse og skyldig Taknemmelighed.

Dg herom ville vi for denne Gang handle. Gud give os sin Naade hertil, Amen.

Det første Stykke.

1. Betænk din store, utallige Skyld. Thi her befinder sig den overordentlig store og vigtige Skyld, som Herren ei ubilligen kalder titusinde Centner eller Pund, eller, som det i sit Sprog lyder, titusinde Talenter. Naar nu et Talent beregnes til 600 Kroner, saa er Summen tredsindstyve Gange hundrede tusinde Gylden, eller 60 Tønder Guld, hvilken vigtige Summa vi med al vor Fortjeneste og Formue ei kan oppeie. Dg er denne Skyld nu to Slags: 1. Den almindelige Skyld, som Gud fordrer af alle. 2. En særdeles Embedsskyld, efter Enhvers Stand og Embede.

Først ere vi Gud Herren styldige den høieste, allerreneste Kjærlighed, som ei maa være besmittet med nogen Creatur-Kjærlighed, at vi elste ham over alle Ting; den allerhelligste og reneste barnlige Frygt, at vi ei fortørne vor kjære Fader, hverken i Tanker, Ord eller Gjerninger, men frygte ham over alle Ting; vi ere Gud styldige den allerhøieste barnlige Tillid af ganste Hjerte, at vi ei sætte vor Tillid paa noget eneste Creatur, men skulle alene til ham tage vor Tilflugt i al Nød; vi ere ham styldige den allerinderligste Bøn, at vi paatalbe ham med barnlig Tillid; vi ere ham styldige den allerhøieste Lov og Priis, at vi høit love og prise hans Navn! vi ere ham styldige den allerhøieste Taknemmelighed, at vi ere ham taknemmelige for hans Velgjerninger; vi ere ham styldige den høieste Betjendelse, at vi bejende hans Navn offentlig for Verden; vi ere ham styldige den allerhelligste Lybighed imod hans Ord, at være hans Ord lydig i alle Ting. Vi ere den kjære Ørighed næst Gud styldig den største Lybighed, Kjærlighed, Ære og Frygt. Næsten ere vi styldige, at vi elste ham, som os selv og øve Sagtmodighed og Taalmodighed imod ham, som imod os selv. Vi ere Gud Herren styldige den høieste Hjertets Reenhed fra al ond Lyst, den høieste Sandhed uden al Falskhed imod vor Næste.

Betænk nu, hvorledes du har syndet derimod, og draget en svar Styld paa dig. Betænk, hvor ofte du er afvejet fra Gud, har holdt dig selv og det Timelige for din Gud, og bragt Forbandelsen over dig, Jer. 17, 13. Al Gud! hvilken en stor Synd er det ei, at sætte et liøst, afmægtigt Creatur over den levende Gud; derfor skulle vi forstrækkes. Betænk din Utaknemmelighed og Gudsbespottelse, — at spotte Gud er djævelst, at love Gud er engleligt. — Betænk, hvilken Synd det er, at foragte Guds Ord. Christus har med sit Blob og Død bekræftet Evangelium, saa og alle Martyrer; Gud har raabt det af Himmelen, Sønnen bragt det her ned af sin himmelske Faders Skjød, den Helligaand talt det. O vee dem, som forarge det! Betænk det fjerde Bud, at al Magt er af Gud. Du har med din Ulybighed stridt imod Guds Magt. „Det vil blive dig haardt, at stampe imod Braadden,“ Ap. Gjer. 9, 5. Betænk, hvad for en Mordergrubbe du har i dit Hjerte imod det femte Bud, ja hvilket et levende Helvede du deri har. Betænk, hvad for en ureen Hund du er imod det sjette Bud, Mat. 22, 15.: „Udenfor ere Hundene“ 2c. Betænk, hvorledes Djævelen har sit Rige i dig i Uretfærdighed og i Løgn imod det syvende og ottende Bud. Og Roben til alt Ondt, Gjerrighed, 1 Tim. 6, 10. imod det niende Bud, er Helvede selv.

See, lær at kjende dig selv, hvilken en Bederstyggelighed du er for Guds Ansigt. Ligesom et dødt Menneske ikke alene mister sit Liv, men det døde Legeme tillige antager en saa stinkende Art til sig, at det bliver alle Levende utaaleligt og en Bederstyggelighed, see! saaledes er du i Synden aandelig død, og er alle Levende i Himmelen en Bederstyggelighed.

Det er den almindelige Skyld, som vi efter gubdommelig Ret ei alene er bleven Gud skyldig i vor Sjælen og Læden, men ere desforuden fødte i Synden som livegne Trælle, „af Naturen Bredens Børn,” Eph. 2, 3. „i Mærkets og Dødens Rige,” Col. 1, 13. Og for at intet Menneske skulde have at undskyldes sig, saa har Gud Herren skrevet os alle sin Villie, Lov og Bud i vort Hjerter og Samvittighed, hvorved han daglig erindrer os, at vi ere hans Tjenere. Ligesom han har skabt alle Creature til sin Tjeneste, og indplantet ethvert sin Lybighed saaledes har Gud fornemmelig indskrevet sin Villie i de fornuftige Creatures, Engles og Menneskers Samvittighed, som i sin Bog, saaledes at vort eget Hjerter overbeviser os om denne Skyld og Pligt. Men den særdeles Skyld, hvormed vi ere Gud forbundne, er ethvert Menneskes særdeles Kald, Embede og Stand, hvorfor den Kjære Gud vil forbre særdeles Regnskab, ja vel endnu sværere, ligesom St. Chrysostomus siger: „Hvem meget er givet, af den vil man ogsaa forbre meget.”

2. Betænk Regnskabet; thi samme vil visse lige følge og ei ubeblive. Samme steer paa tre Slags Maader. Først gjør Gud Regnskab med os formedelst Loven i vor Samvittighed; da forestiller han os tvende mægtige Vidner, Loven selv, det store Skyldregister, og dernæst vor egen Samvittighed, der er Haandstriften, som Ingen kan nægte, Col. 2, 14. I denne Samvittighedens Regnskab overfalder ofte et Menneske stor Frygt, Angest og Bedrøvelse, at han mener, han maa forsvare; da føler han Guds Brede, den fortærende Jld, ligesom Ps. 38, 2. 2c. siger: „Herre! straf mig ikke i din Brede og tugt mig ikke i din Grumhed. Thi dine Pile ere dybt nedtrykt i mig; og din Haand dybt nedtrykker mig. Der er intet Sundt i mit Kjøb for din Brede; der er ingen Fred i mine Been for min Synds Skyld. Thi mine Misgjerninger gik over mit Hoved; de ere blevene mig for svare, som en svar Byrde. Mit Hjerter slaaer heftig, min Kraft haver forladt mig; og mine Dines Lys, ja ogsaa de ere ikke hos mig. Jeg hylar for mit Hjertes Forstyrning.” Og Ps. 88, 4. 16.: „Min Sjæl er mæt af Ulykker; og mit Liv er nær hos Graven. Jeg bærer dine Forfærdelser, jeg maa tvivle om Fremtiden.” Saadanne høie Ansægtninger ere ei andet end Guds Regnskab, Lovens og Syndens Kraft, som Gud lader for-

nemme gjennem Samvittigheden, paa det vi ogsaa kunde fornemme Naadens Kraft. Dette er kun en Forbring af den svare Skyld.

Den anden Maade, hvorved Gud med Alvor og ligesom med Magt driver dig til Regnskab og til dine Synders Bekjendelse, stæer under Korset og i Dødsnød. Derved vil Gud lede dig til Omvendelse, Rom. 2, 4. og i denne Verden afgjøre Regnskabet med dig, for at du hvisket skulde blive forstaaet med den svare Regning og ei komme til Dommen; „thi naar vi dømmes, revses vi af Herren, at vi ikke med Verden skulde for dømmes,” 1 Cor. 11, 32. Jer. Begr. Cap. 3, B. 27.: „Det er en Mand godt, at han haver baaret Nag i sin Ungdom,” det er, i denne Verden da vi alle ere ufuldkomne Børn i Forgængelighedens Tid, hvorimod hvisket vil være den fuldkomne Alder, som hedder Evighed. Usalig vil den være, som hvisket skal bære sit Nag evindeligen. Derom findes anmeldet hos Jer. 27, 2. 11. og Ezech. 9, 10.

Den tredje Maade, hvorved Gud vil fordræ Regnskab, vil stæe paa den yderste Dom, 2 Cor. 5, 10.: „Dø bør Alle at aabenbares for Christi Domstol, at hver kan faae efter det, som stæet er ved Begemet, efter det, som han haver gjort, enten Godt eller Ondt.” Rom. 14, 12.: „Saa skal derfor hver af os gjøre Gud Regnskab for sig selv.” Dette Regnskab skulle vi billig betænke med Frygt og Bæven, og vende alt vort Sind og alle vore Tanker derhen, hvorledes vi paa hiin Dag kunne bestaae for denne Domstol. Mangen sørger alene derfor, hvorledes han i denne Verden maa kunne vel bestaae for Menneffene, og af dem blive holdt i Ære; men de mindste Tanker lægger man derpaa, hvorledes man maa kunne bestaae for Gud og alle Udvalgte. Ebr. 9, 27.: „Det er paalagt Menneffene, at de skal eengang dø, men derefter Dommen. De, som ere døde, ligge der, og vente paa Dommen; de, som modvilligen have syndet og ei gjort Omvendelse, de have intet andet at haabe, end „en forfærdelig Doms Forventelse (Ebr. 10, 27.); thi de have efter Døden ingen Forsoning at vente for deres Synder. Du kunde her sige: Al, du bebrøver mig alt for meget, der staaer jo hos Joh. 5, 24. „kommer ikke til Dommen” 2c. Og dog siger St. Paulus: „Dø bør Alle at aabenbares, baade Fromme og Onde, de Fromme til naadig endelig Absolution, de Onde til den sidste Sentents. Svar: Epistelen til de Ebræer stiller disse tvende Sprog med de Ord: „Som ei have gjort Omvendelse.” Ebr. 10, 26—31. De Bødsfærdiges Synder blive aldrig mere ihukomme, Ef. 43, 25. Jer. 31, 34. Ezech. 33, 16. Al, betænk dette, kjære Mennefte! gjør Omvendelse, paa det Veberqvælgens

Lid maa komme fra Herrens Afsyn, og den stræffelige Guds Dom ei træffe dig: „Gaaer bort, I Forbandede! i den evige Ild,” Matth. 25, 41.

Betænt Betalingen, som følger paa Regnskabet, hvorom vor Evangelist siger: Men der han havde ikke at betale med, bød hans Herre ham at sælges, og hans Hustru og hans Børn, og alt det han havde, og at der skulde betales. Her see vi den guddommelige Retfærdigheds Alvorlighed og sammes skarpe Execution og Fuldbyrkelse. Hermed vil Herren lære os, at det ei staaer i noget Mennesses Formue eller Kræfter, at betale eller at bøde for sine Synder; thi det staaer her: Der han havde ikke at betale med. Denne Tjener er et Billebe paa alle Mennesser. Kjære: hvo er iblandt os, som kunde betale de titusinde Pund? Vi have Alle intet at betale, og kan heller ingen Beslægte ingen Kone, Barn eller Broder hjælpe, som det og hedder i Ps. 49, 8. 9.: „Der kan ingen Mand nogenlunde frelse en Broder; han kan ikke give Gud hans Forsoning. Thi deres Sjæles Freløsning skal koste meget; og maatte holbe op evindeligen.” Hos Job. 9, 3. hedder det: „Om han haver Lyft til at trætte med ham, saa kan han heller ikke svare ham til Gæt af Tusinde. Men at Herren her nævner Børnene, dem man skulle sælge, deri tager han en Vignelse af dem, som i Fortiden, naar de ei kunde betale, da baade Forældre og Børn bleve solgte som Livegne for deres Skyld. Saaledes er det gaaet os arme Adams Børn, vi ere alle solgte under Synden og Døden. Saaledes straffer Gud vore Synder timelig og evig paa os og vore Børn; thi „Gud Herren er en nidkær Gud, som hjem søger Fædres Misgjerning paa Børn, indtil tredje og fjerde Leed,” 2 Mos. 20, 5. ligesom vi see paa Adams, Hamans, Davids, Achabs, Jeroboams, Salomons og Joabs Børn og Efterkommere. Derfor skulle vi dagligen betænke vor store Skyld i Anger og Ruelse. Ihukommer du dem, saa forglemmer Gud dem, og ihukommer dem aldrig mere. Men vil du fortie dem, saa vil det gaae dig, som i Ps. 32, 3. 5.: „Der jeg vilde tie, fortæredes mine Been som af Alderdom, ved min Hylen den ganste Dag. Jeg bekjendte min Synd for dig; jeg sagde: jeg vil bekjende mine Overtrædelser for Herren, og du, du forlod mig min Synds Misgjerning.” Vær derefter at frygte dig for Guds strenge Dom; thi hvo, som her frygter sig, den vil hidsset blive trøstet, og behøver ei at frygte sig hidsset, han vil ei komme i Dommen. Es. 66, 2.: „Jeg vil see til den Glendige, som er forfærdet for mine Ord.”

Det andet Stykke.

Om Guds Raades Erkjendelse, og om vor høieste Trost, Syndernes Forladelse, samt hvad dertil hører.

1. Omvendelse. Thi Gud har af Raade sat Omvendelse for Syndere.

Derfor saldt Tjeneren ned, og sagde: Herre, vær langmodig med mig, og jeg vil betale dig det altsammen. Denne Nedsalben og Bøn er den sande Omvendelse. Den bestaaer først i Syndens Erkjendelse og Bekjendelse; thi hvor ingen Syndens Erkjendelse er, der kan ingen Forladelse være. Thi dermed, at Tjeneren salder ned, dermed erkjender han sin Synd og Skyld; at han beider, dermed bekjender han dem. At han siger: Vær langmodig med mig, dermed giver han at forstaae sin hjertelige Anger og Ruelse; at han siger: Jeg vil betale dig det altsammen, dermed bevidner han sin Troe. Han vil ei betale efter Loven med Gjerninger eller Fortjeneste, men efter Evangelium med Jesu Christi dyre Fortjeneste og Betaling; thi dersom han ei havde haft denne Troe, saa havde Kongen ei labet ham løs, efterdi vore Gjerninger ere meget for udygtige og for lette, til at betale en saa vigtig Gjæld. Synderne ere mange som Havets Sand og Lasten er for tung; derfor tager Herren en Signelse om Pund og Centner. Lægger du end paa een Side eet Pund af dine gode Gjerninger, saa lægger Gud paa den anden Side ti tusinde Pund af dine Synder. Derfor gjælder for Guds Dom intet Menneffes Gjerning, og vil det hebde, som det staaer hos Dan. 5, 27.: „Du er veiet i Veiestaal, og fundet for let.“ Men naar du lægger dine ti tusinde Pund paa een Side, og paa den anden Side den Herre Christum med hans dyre Fortjeneste, ja da vil du veie op imod alle dine Synder og have et stort Udslag.

Vær derfor her af denne Tjener den sande Omvendelse: 1) Falder han ned. 2) Bedder han. 3) Tilbyder han sig at betale. Gjør du ligesaa. 1) Erkjende dine Synder. 2) Afbeed dem hos Gud i sand Anger ligesom den hellige David gjør i sine Bøds-Psalmer, som i Ps. 51, 3.: „Gud vær mig naadig“ 2c. Ps. 130, 1.: „Af det Dybe raaber jeg til dig, Herre.“ 3) Og giv Gud Befaling formedelst Troen, nemlig, den Herre Christum, med hans dyre Fortjeneste og sige: Al, kære Fader! jeg er en arm stor Synder, og formaaer ei selv at betale min store Gjæld, men den Herre Christus har skjænket og givet mig Betalingen, nemlig sin hellige Lybighed, Blod og Død, og lagt

samme i mit Hjerte og min Troe; samme Betaling bringer jeg dig, og troer vist, at alle mine Synder ere derved fuldkommen betalte; derfor vil du jo ikke endnu engang forbre Betaling af mig. Jeg troer ogsaa vist, at jeg formedelst Christi Døb er forsonet; derfor vil du jo ei mere vredes over mig.

2. Hører til Syndernes Forladelse Guds Naade. Derpaa vil visseelig følge de trøstelige Ord: Da ynkedes hans Herre inderligen over ham, og gav ham løs, og efterlod ham Gjælden. Der see vi, at paa Omvendelsen følger Syndernes Forladelse; thi ligesom Tjeneren gjør tre Ting, idet han 1) falder ned, 2) beder Kongen, 3) tilbyder sig at betale, saaledes gjør Kongen ogsaa tre Ting: 1) Paa Tjenerens Nedsalben ynkes han inderligen. 2) Paa hans troende Bøn giver han ham løs. 3) Paa Tilbydelsen at betale efterlader han ham Gjælden. Guds Naade ere tre Grader eller Trin.

Først ynkes han inderligen. Derpaa skulle vi kjende hans Faberhjerter, Jer. 31, 20.: „Mon ikke Ephraim være mig en dyrebare Søn? mon han ikke være et Barn, som jeg haver havt megen Forlystelse af? derfor lyde mine Indvolde for hans Skyld, jeg vil visseelig forbarme mig over ham.“ Hos. 11, 8. 2c.: „Hvorledes skulde jeg hengive dig, Ephraim? og overantvorde dig, Israel? hvorledes skulde jeg gjøre ved dig, som ved Abma? skulde jeg sætte dig, som Beboim? mit Hjerte haver vendt sig i mig, mine Fortrydelse er optændte tillige. Jeg vil ikke gjøre efter min grumme Brede, jeg vil ikke komme igjen, at forbarme Ephraim; thi jeg er Gud, og ikke et Menneſte, den Hellige midt iblandt dig.“ Som vilde han sige: Jeg er ei saa ubarmhertig som et Menneſte. Ps. 130, 7.: „Hos Herren er Mistundhed, og megen Forløsning er hos ham.“ Rom. 10, 22.: „Herren er riig paa Barmhertighed til alle dem, som paakalde ham.“ Ef. 55, 7.: „Herren skal mangfoldigen tilgive.“

For det andet lader han ham løs af Gjældsſængſlet. At, en stor Nød at være evig fangen! O, en stor Trøst, at være frie fra Synd, Døb, Djævel og Helvede, Hos. 13, 14.: „Jeg vil forløse dem af Helvedes Bold, jeg vil gjenløse dem fra Døden.“ Col. 1, 13.: „Som friede os af Mørkets Magt.“ Zach. 9, 11.: „Ved din Pagtes Blod udlob jeg dine Bændle af en Hule.“ Ef. 49, 24.: „Mon det skal tages fra den Vælbige, som han har taget?

For det tredie efterlader han ham Gjælden. Dette er vor hvieste Trøst i dette bedrøvede Liv, ja det er bedre end Livet selv, Ps. 63, 4.: „Din Mistundhed er bedre end Livet.“ At, hvilken stor Gave er ei Syndernes Forladelse! Vi skulde søge denne ædle Skat med Taarer, og med Taarer taffe Gud for

samme, Ef. 44, 22.: „Jeg haver udslettet dine Overtrædelser, som en Taage, og dine Synder, som en Sky.“ Ligesom So= len fortærer og borttager en tåk, mørk Sky og en Taage, saa= ledes fortærer Guds Naade vore Synder. Ezech. 33, 14. 2c.: „Naar en Ugudelig omvender sig fra sin Synd, saa skal han visseelig leve, ingen af hans Synder skal komme ham ihu.“ Hvor vilde man vel her paa Jorden finde en saadan Rønge, som kunde efterlade og forglemme saa stor en Gjælb? Mich 7, 18.: „Hvo er en Gud, som du, som borttager Misgjerning?“ Hos Ef. 1, 18. hedder det: „Dersom eders Synder end vare som Purpuret, da skal de blive hvide som Sneen.“ Der tager Propheten en Signelse af Purpurfarven, som farver Ulben saa dybt, at man ei med nogen Kunst kan faae den ud igjen. En saadan subtil, gennemtrængende Farve er Purpuret, at den ei la= der sig afvaske, om man end forsøger al Kunst derpaa, hvorfor Purpuret er en kostelig Farve og en kongelig Dragt: Saaledes, vil Propheten sige, er Synden en saadan subtil Gift, hvorved Legem og Sjæl bliver forgiftet; saa findes ei heller noget i den ganste Verden, hvorved Synden kunde blive udryddet og vort Le= gem og Sjæl bliver renset derfra, uden alene Jesu Christi Blod. Derfor siger Ps. 5. 1, 9.: „Rens mig af Synd med Jsep, saa bliver jeg reen; toe mig, saa bliver jeg hvidere end Sne.“ Nah. 7, 13.: „Disse ere de, som have toet deres lange Kjortle, og gjort dem hvide i Lammets Blod.“ Det maa stee her i dette Liv; thi naar du i sand Omvendelse dør i Christo, saa dør alle dine Synder med, komme ei til Lyset og blive albrig mere ihukommende. Det er nu vor Retfærdighed for Gud, som bestaaer alene i Syndernes Forlæbelse.

3. Derpaa skal nu Frugten følge, nemlig den broderlige Forsoning og Tilgivelse mod Næsten, paa det du ei atter skal tabe den erlangte og stænkte Naadestat. Guds Naade virker Kjærlighed og Forsoning i os, ligesom du her seer paa denne Tjener. Ja, sige Mogle, det er en Signelse og ingen Historie, hvorved man intet kan bevise. Nu, det er saa meget, som at sige, at Herren skal i denne Signelse have lært noget falskt og ei Sandhed, da han dog bruger Signelsen, for paa det allertjen= ligste at undervise os. „See til, at I ei tage Guds Naade forgyæves, siger St. Paulus 2 Cor. 6, 10.: „Der Mogle havde Lyft til Pengegjerrighed, fore de vilde fra Troen.“ Galaterne havde ladet sig forføre, og havde ladet sig bringe fra Evange= lium og Troen til Lov og Gjærninger, til hvilke Paulus da skriver: „I have intet med Christo at gjøre, I, som vil retfær= diggjøres ved Loven; I ere faldne fra Naaden,“ Gal. 5, 4. Og i 1 Cor. 10, 12. siger han: „Hvo, som synes at staa, see

til, han ikke falder." 2 Cor. 4, 7.: Vi have dette Liggendefæ i Leerkar." Da Saul overtraadte Guds Bud, og blev Guds Mund uldydig, veeg Herrens Aand fra ham, og en ureen Aand kom over ham, 1 Sam. 16, 14. Vore første Forældre vare fuldkomne i Troen, i Guds Kjærlighed og i høieste Ustyldighed, dog lode de sig formedelt Satan afvende fra Troen og Guds Kjærlighed, mistede Troe og Kjærlighed, Guds Naade og den Helligaand, og geraabede i Guds Brede, Forbandelse og Død. Dette Exempel er saa klart, at ogsaa Apostelen Paulus bruger det 2 Cor. 11, 2. 3.: "Jeg haver søiet eder til een Mand, at jeg kan fremstille Christo en reen Jomfrue. Men jeg frygter, at, ligesom Slangen bedrog Eva med sin Trædskhed, eders Sind skal saaledes fordærves fra den Genfoldighed, som er til Christo." Dersom man nu ei atter kunde miste den dyrebare Skat, Synbernes Forlæbelse, saa havde Apostelen ei havt nødig at frygte for Galaterne. Ja, siger du, men Guds Naade er jo dog evig, ligesom det hedder hos Ef. 54, 10.: "Bjergene skulle vel vige, og Høiene bevæges, men min Mistkundhed skal ikke vige fra dig, og min Freds Pakt ikke bevæges, sagde Herren, din Forbarmer." Og Ps. 103, 17.: "Herrens Mistkundhed er fra Evighed og til Evighed." Det er ret, og er vor høieste Trøst. Fra Guds Side har det ingen Nød; saa holder heller ikke du Naaden, men den holder dig og retter dig atter op, naar du ei modvilligen og halstarrigen modstræber den og den Helligaand. Ps. 146, 8.: "Herren opretter de Nedbøiede." Du kan ei atter opreise dig, men Naaden reise dig atter op. Naar Naaden ogsaa saldt bort, saa vilde det ei være godt; thi hvo vilde atter opreise os, efterdi vi af os selv ikke kunde opstaae? Men see til, at du ei tager den annammede Naade forgjæves; men lad den virke i dig og bringe Frugt, giv dens Virkning Rum, og forhindre den ei i dig, saaledes som denne Skatte-Tjener, ellers vil Slutningen følge derpaa: Saa skal og min himmelske Fader gjøre med eder ic. Mærk her, med hvem Christus taler? Han taler med den troende Petrus, som kort tilforn havde sagt: "Du er Kristus, den levende Guds Søn," Matth. 16, 16. Naar nu de Troende ei kunde miste deres Skat, saa vilde Christi Slutning være urigtig, og det maatte da hedde: Saa skal min himmelske Fader ei gjøre med eder; thi I kunne ei miste hans Naade.

Men den samme Tjener gif ud, det er, han gif retsfærdig fra Guds Ansigt, han havde Forlæbelse for alle sine Synder, og Gud var med sin Naade kommen alle hans Gjerninger tilforn. Han var af idel Naade bleven retsfærdig for Gud, og var indgaet til Gud formedelt sand Omvendelse og Troe. Nu skulde

han atter gaae ud til sin Næste formedelst Kjærlighed. I Retfærdiggjærelsens Dom gjælder alene Troen; for Kjærlighedens Dom gjælder Gjerningerne. Han fandt een af sine Medtjenere, som var ham hundrede Pund skyldig. Her have vi denne Lære, at vi alle med hverandre ere Skyldnere, og denne Skyld er Kjærligheds Gjerninger: Denne Skyld ere vi vor Næste skyldig saa længe, som vi leve, kunne heller aldrig nok betale den, om vi end betale derpaa saa længe vi leve; thi det er let gjort, at En handler imod Kjærligheden i Tanker, Ord og Gjerninger, ja der gives intet Menneſte ſaa reent og fuldkomment i Kjærligheden, at han jo ei ſkulde være den anden noget skyldig. Mangen gjør vel med Gjerning ſin Næste intet Ondt, men hjælper ham alligevel ikke og er ei rigtig imod ham i ſit Hjerte. Det er en ſtor Gjæld, ſom vi daglig ſtulle aflægge og betale, bedre paa os ſelv, og bede Gud, at han formedelſt ſin Helligaand vilde udgyde ſin Kjærlighed i vort Hjerte, og daglig fornye os til hans Vilſede. Thi hvo, ſom forſynder ſig imod ſin Næste, den har ogſaa forſyndet ſig imod Gud; hvo, ſom fornærmer ſin Næste den har ogſaa fornærmet Gud. O, det tænker Mangen ikke, men mener, hans Sag ſtaar hos Gud, om han end hader og forfølger ſin Næste. Derfor ſtulle vi nu for ſølgende Maſagers Skyld af vort Hjertes Grund gjerne tilgive vor Næste:

1. Fordi Gud tilgiver os ſaa mange og ſtore Synder, og det hver Dag, ja hver Time; „thi en Retfærdig kan ſalbe ſyv Gange og ſtaa op igjen,“ Ordspr. 24, 16. Derfor er Gud ſtedſe taalmodig og langmodig imod os, og ſaa ofte vi komme, tilgiver han os. Derfor ſiger han her: Du onde Tjener, al din Gjæld forlod jeg dig, fordi du bad mig. Burde dig og ikke at forbarme dig over din Medtjener, ligesom jeg og haver forbarmet mig over dig. Al, at diſſe Ord vare indſkrevne i Hjertet og vi aldrig forglemte ſamme. Derſom diſſe Ord bleve levende og kraftige i vore Hjerter, ſaa kunde vi let tilgive alle vore Fiender, ſelv om de toge vort Liv. Thi om end Livet blev taget, ſaa kunde dog ei Guds Naade, Syndernes Forlaſeſe og det evige Liv fratages os. Derfor ſiger Herren Luc. 17, 4.: „Om din Broder ſyndede ſyv Gange imod dig om Dagen, og vendte ſyv Gange tilbage til dig om Dagen, og ſagde: det fortryder mig; da ſkal du give ham til.“ Thi Gud tilgiver dig hver Dag mere end ſyv Gange. Og hvad er dog Næstens Skyld, de hundrede Penninge, imod de tituſinde Pund? Chryſoſtomus ſiger: Intet gjør Menneſtet den kjære Gud ſaa liig, ſom naar man gjerne tilgiver ſine Fornærmere.“

2. Fordi at vor Tilgivelse er en Prøve og Frugt af vor Troe og Retfærdighed. Al, det er ſtræffeligt, naar Noget bli-

ver overbeviist for Dommen. Men meget stræffeliger er det, naar vi for Guds Dom bliver overbeviist om vor Bantroe, indvortes og udvortes, formedelst vor Samvittighed og vore Gjæringer. Derfor sammensjører Herren sin Tilgivelse med vor, at han vil forlade os, hvis vi forlade vor Næste, som det hedder i Matth. 6, 12. og som her er skrevet: Saa skal og min himmelske Fader gjøre mod eder, om I ikke forlade af eders Hjerter, hver sin Broder deres Brøst. Ligesom et Menneske handler med sin Næste, saaledes vil Gud atter handle med ham. Oversee vi det med Næsten, saa have vi ogsaa overseet med Gud. Tilgiver du ei paa Jorden saa tilgiver Gud dig ei i Himmelen. Er du ubarmhertig imod din Næste, saa er Gud ubarmhertig imod dig. Ligesom du er findet imod din Næste, saaledes er Gud imod dig. I dit Hjerter ligger Prøven. Vil du vide, hvorledes Gud er findet imod dig, saa spørg dit Herte, hvorledes du er findet imod din Næste? Derfor staaer det nu til os selv, om Gud skal tilgive os eller ikke. Gud har dermed i dette Fald lagt Enhver sin egen Vinde- og Løsenøgel i Hjertet. Binder du din Broder i Ubarmhertighed, saa har du bundet dig selv, og tilsluttet dig Himmelen; thi om du end ti Gange strifte dig for Præsten, men have ei tilgivet din Broder, saa hjælper det dig altsammen intet. Thi naar Gud ei forlader, hvorledes skalde da et Menneske forlade ham? Leo siger: „Den maa ei være nogen Hævnens Begjærer, som er en Naadens Beder.“

3. Vor Freløseres Exempel, som paa Korset tilgav sine Fiender, og bad for dem: thi han forbarmede sig over deres store Blindhed og Fordømmelse. Saaledes skulle ogsaa vi med forbarmende Hjerter sige: „Fader! tilgiv dem.“ Thi Fiendernes Ubarmhertighed skader dem selv meget mere end os; thi det er deres egen Fordømmelse.

4. Fordi vor Næste er vor Medtjener. Vi tjene alle een Herre, og maa alle for Dommen. Ja, vor Næste er vor Broder, og Kristus er død baade for dig og for ham.

5. Saa bliver formedelst vor Ubarmhertighed vore Medtjenere, Engle og Mennesker bedrøvede, og gaaer deres Sukke, Klage og Bøn imod os op til Himmelen. Det er stræffeligt, at der i Himmelen skal blive funden Skrig og Klage over os. Det er stræffeligt at blive anklaget og fordret for Guds Dom. Man lader sig ei gjerne anklage for verdslig Dom, hvormeget mindre skulle vi lade os citere for Guds Dom?

6. Er vor Skyldner et Bredens og Fordømmelsens Barn, saa bliver han uden vor Straf evig fordømt. Derfor skalde du meget mere forbarme dig over ham. Men er han et Naadens

Barn, saa tilgiver Gud ham det formedelst Troen, hvad han har syndet imod dig. Efterdi da Gud den almægtige tilgiver ham saadan Gjælb, hvorfor vilde du da ei tilgive ham? Saa beed nu Gud, at han ogsaa vil give dig et saadant Hjerte, ligesom Gud Herren har, som af Naade gjerne forlader.

7. Saa kan et usorsonligt, fiendtligt Hjerte ei fatte Christi Fortjeneste, Blod og Død, ja Syndernes Forlæbelse og Saligheden bliver formedelst et fiendtligt Hjerte tabt, Bønnen og Troen udryddet, og alt Godt, som er hos os, bliver til Synd og Ubederstyggelighed, ja Guds Kjærlighed selv. Thi Gud vil uden Næstens Kjærlighed ei være elstet af os. Derfor hedder det: „Hvo, som ikke elsker sin Broder, bliver i Døden,“ 1 Joh. 3, 14. Ligesom en stor Bitterhed fordærver al Smag og Spise, saaledes fordærver dit Hjertes Bitterhed alle gode Gjerninger.

8. Saa vredes Gud i Himmelen over Usorsonligheden, ligesom der staaer: Hans Herre blev vred. Hvo, som vredes paa sin Næste, paa den vredes Gud i Himmelen igjen; og hvo, som vredes paa Menneſter, vredes ogsaa paa Gud. Menneſtens Fiende — Guds Fiende. Vee dem, over hvem Gud vredes, og „over hvem Guds Vrede bliver evindelig,“ Joh. 3, 36. Døer et Menneſte saaledes, saa vil Guds Vrede blive evindelig over ham. Saaledes som du her i Tiden døer, saaledes vil du være i al Evighed. Thi vi see her, at Herren ei vredes saa meget paa denne Tjener for hans store Gjælts Skyld, som for hans Ubarmhertigheds Skyld. Thi Gjælben kan han forglemme, men Ubarmhertigheden fortørner ham saaledes, at han tilbagekalder sin Forlæbelse og tager al Naade tilbage. Der, hvor vi ei forlade, der vil han aldeles ikke forlade. Augustinus siger: „Synden bliver forladt formedelst Troen, udryddet formedelst Christi Blod, bedæftet formedelst Kjærlighed.“

9. Saa følger ogsaa den stræffelige Straf derpaa: Han overantvordede ham dem, som pine, det er, Djævelen, ja hans egne Synder og onde Samvittighed; thi enhver ubodsfærdig Synder bliver pinet af sine egne Synder og onde Samvittighed, som bliver ham til en Drm, der ei døer, og til en Jlb, som ei udslukkes.

10. Af en Ubarmhertig, Usorsonlig vil Gud ogsaa have alle hans Synder paa det noieſte betalt, ligesom det her staaer: Indtil han betalede altsammen, det han var ham skyldig. Hvo, som af Næsten vil uden al Barmhertighed være betalt, af den vil Gud ogsaa uden al Naade være betalt indtil den sidste Skærv; thi den, som ikke forlader, over den bliver alle hans Synder. Gregorius siger: „Saa meget længere, som Gud har baaret

Taalmodighed, saa meget haardere og stærkere vil Gud bømme.“
 Hvo, som nu vil blive i Guds Naade, den bliver i Næstens Kjerlighed. Saa er nu dette Beslutningen: Tilgiver du ei, saa falder du af Gud Faders Naade, du mister Syndernes Forladelse, Kristus er ei da din Broder, men din Dommer, den Helligaand er ei din Trøster, thi han lader da dine Synder og din onde Samvittighed pine dig uden al Trøst. Saa hedder det da: Saa skal og min himmelske Fader gjøre med eder.

Lader os slutte med den 130te Psalme: „Af det Dybe raaber jeg til dig, Herre! Herre! hør paa min Røst; lad dine Øren mærke paa mine ydmyge Begjæringers Røst. Herre! dersom du vil tage vare paa Misgjerninger, Herre! hvo kan da bestaae? Men hos dig er Forladelse, paa det du maa frygtes. Jeg biede efter Herren, min Sjæl biede; og jeg haabede paa hans Ord. Israell! haab paa Herren; thi hos Herren er Mistundhed, og megen Forløsning er hos ham.“ Og samme overløbende Kilde vilde du, o Herre! lade risle i vore Hjerter til vor evige Salighed, formedelft Jesum Christum, det evige Livs Kilde, Amen.

Tre og tyvende Søndag efter Trinitatis.

Evangelium Matth. 22, 15—23.

I 4 Mos. 16, 1. 2c. læse vi, at „Korah, Dathan og Abiram, tilligemed to hundrede og halvtredsinstyre Mænd, Menighedens Fyrster, stode op imod Mose og imod Aaron, og sagde til dem: I gjøre der for meget af, thi den ganste Menighed er altsammen hellig, og Herren er midt iblandt dem; og hvi ophøje I eder over Herrens Menighed? Er det for Lidet, at du haver opført os af et Land, som flyder med Mælk og Honning? Ja du haver ikke ført os ind i et Land, som flyder med Mælk og Honning, eller givet os Agre og Wiingaarde til Arv; vil du grave Dinene ud paa disse Mænd? Da sagde Herren: Forsamle den ganste Menighed. Og da Menigheden var forsamlet, sagde Moses: Kjære, viger fra disse ugubelige Mænds Pauluner, og rør ikke ved Noget af det, som dem høre til. Dersom disse døe, som alle Menneſter døe, eller hjemsøges, som alle Menneſter hjemsøges, da haver Herren ikke sendt mig. Men dersom Herren ſtaber noget Nytt, at Jorden oplader sin Mund og opsluger dem, og alt det, de have, saa at de nedfare levende i Hel-

vede, da skal I kende, at disse Mænd have opirret Herren. Og der han havde talet disse Ord, da revnede Jorden, som var under dem; og Jorden aabnede sin Mund, og opslugede dem, og deres Huse, og hvert Menneſte, som var hos Korah, og alt Godſet; og Jorden ſkulte over dem. Og al Iſrael, ſom var trindt omkring dem, flybde for deres Røſt; thi de ſagde: at Jorden ikke opsluger os. Og en Ild foer ud fra Herren; og fortærede de to hundrede og halvtredſindſtyve Mænd, ſom offrede Afgjelſe. Men om anden Dagen knurrede Iſraels Børns Menighed mod Moſe og mod Aaron, og ſagde: I, I have ſlaget Herrens Folk ihjel. Da blev Herrens Herlighed ſeet i Skyen, og den ſkulte Forſamlingens Paulun. Og Moſe og Aaron kom til Forſamlingens Pauluns Fordeel. Og Herren talede til Moſe, og ſagde: Forſøier eder midt ud af denne Menighed, ſaa vil jeg gjøre Ende med dem, ſom i et Dieblit; og de ſaldt ned paa deres Anfigter.“ Her er haade det aandelige og verbſlige Regimente bekræftet, ligesom Herren gjør i Dagens Evangelium; thi uden Ørigheſed og aandeligt Regimente kan Verden ei beſtaa. Det er tvende hellige Stænger, og er Guds Værk Embede og Orden. Derfor blive Oprørerne opslugte af Jorden, hvorimod Gud bedækker og forſvarer Moſe og Aaron med Skyen. Samme betynder ogſaa, at alle Chriſti Beſpottere og Fiender ſkulle blive opslugte af Helvede.

Tvende Dele.

1. Om Phariſæernes Liſt, Trædſthed og Friſtelle, hvorledes de have villet fange Herren i hans Tale. Deraf ville vi ſtudere denne Hovedlære: Ligſom Chriſtus, vor Herre, er med Liſt og Vold bleven forfulgt, ſaaledes maa alle Chriſti Lemmer, ſom i ham ville leve gubeligen, lide Forfølgelſe, hvorfor de maa ſtikle ſig til Friſtelle. 2. Om Herrens Svar, hvorved Phariſæerne ere blevene ſtamrøde og tilſtamme, og hvorved det aandelige og verbſlige Regimente bliver bekræftet. Deraf ville vi ſtudere en Trøſt: Ligſom Chriſtus formedelſt ſin gubdommelige Blisdom undgaaer Phariſæernes Strikker og Garn, gjør dem tilſtamme og beholber Ret i ſit Ord, ſaaledes vil han ogſaa rebbe os fra deres Mund og Sværb, og opholde ſit Ord.

Og dertil give den Kjære himmeſke Faber os ſin gode Hel-
ligaand og hjælperige Naade for Jeſu Chriſti Skyld, Amen.

Den første Deel.

Og de holdt et Raad. Førſt forfølgte Fienderne Chriſtum med Raadſlagning, at de raadſlaae imod ham, og har det været

fra Begyndelsen. Ps. 2, 1.: „Hvorfor snyde Hedningerne“ 2c. Saaledes raadsloge Josephs Brødre imod deres Broder; Pharao imod Israhel, hvorledes han maatte dæmpe dem; Israhels Børn imod Moses; Tyrsterne i Persien imod Daniel; Absalon, Achitophel og Saul imod David; Jøderne imod Jeremias, sigende: „Kommer og lader os slaae ham med Tungen,“ Jer. 18, 18. „Nu Herre! du veed alle deres Anslag imod mig,“ siger Profeten. At holde et Raadslag imod Gud er en stor Daarstab og Formastelse; thi den Gud, som har gjort et viist Hjerte, kan og gjøre det til Daarlighed. Gud Herren slaffer og virker alene alle gode Raad og Tanker, og maa blive ubbedet alene af Gud. Gud Herren randslager og prøver alle Menneskers Hjerter, „forstaar Tankerne langt fra,“ Ps. 139, 2. 2 Cor. 3, 5. heder det: „Ikke, at vi ere dygtige af os selv, at betænke Noget, som af os selv, men vor Dygtighed er af Gud.“

Ligesom nu Gud i sine Hellige har sit Værksted, hvori han virker gode Raad og Tanker, Andagt og Bøn, Lov og Priis: saaledes søger Djævelen at finde et Menneske til sit Værksted, for deri at virke onde Raad, onde Tanker, Gudsbespottelse og Fiendskab imod Gud og Mennesker. Det er de tvende hinanden modstridende Riger, Guds og Djævelens, begge i Menneskets Hjerte. Men særdeles raser Djævelen imod Christum i de Vantroendes Hjerter; derfor behøver du ei at tænke, at Djævelens Rige er udenom Mennesket; thi han raser i de Ugubelige imod Christum; men almindeligviis gaaer et ondt Raad ud over den, som giver det, hvilket Hedningerne af Erfaring har lært: Utrøstet slaaer sin egen Herre. Exempel herpaa have vi i Achitophel, Judas og Jøderne, hvem deres onde Raad og Anslag blive til Fald og Strikter. Ps. 7, 15. 2c.: „See, han undsfanger Uret; og er frugtfuld med Møie, og føder Løgn. Han har gravet en Grav, og opkastet den; men han skal falde i Graven som han gjør. Hans Møie skal komme igjen paa hans Hoved; og hans Fortrædelighed skal nedfalde paa hans Hoved.“ Ps. 9, 16.: „Hedningerne ere sjunkne i Graven, som de gjorde; deres Fod er greben i Garnet, som de skjulte.“ Vogter eder derfor, raader og taler ei imod Gud og imod Sandheden.

2. Hvorom var da dette Raad? Hvorledes de kunde besnære Herren i Ord. Deraf ville de tage Marsag, at dræbe ham; thi tænkte de — skulde han komme til at tale imod Gud og Moses som en Bespotter, saa havde de en Lov, at man maa tte stene og slaae ihjel Gudsbespotttere; men skulde han komme til at tale imod Keiseren, saa blev han en Oprører, og maatte ogsaa da døe, ligesom han ogsaa tilsidst har maattet døe for disse

tvende Marsagers Skjld, som en Gudsbespotter og en Oprører, ihvorvel ustyldig. Det hedder at opstille et Garn for En, og at besnære En i Ord. Her har du et Speil, hvori du kan see dig, hvorledes det er gaaet din Herre Christo, og anderledes vil det ei gaae de fromme Hjerter. Ps. 10, 9.: „Han lurar i Skjul som en Løve i sin Hule; han griber den Fattige, naar han drager ham i sit Garn.“ Naar en Ugubelig opfanger noget hos en From med et Ord eller Gjerning, saa maa han undgjalbe derfor. Ps. 57, 5.: „Min Sjæl er iblandt Løver; der ere Menneskens Børn, hvis Tænder eer Spyd og Pile, og deres Tunge et skarpt Sværd.“ „I deres Jnderste er megen Dødsstak, deres Strube er en aabnet Grav,“ Ps. 5, 10. Men du, som frygter Gud „gjør Ret, styk Ingen, forsægt Sandheden indtil Døden, saa skal den Herre Gud stride for dig,“ Sir. 4, 31. Men vogt dig for den letsærdige Tale, bevar din Mund, læg Laas for samme. Tre Ting skulde holde din Mund, din Tunge i Tømme: 1) At du ei fornærmer Guds Ære. 2) At du ei forarger og bebrøver din Næste. 3) At du ei foruroliger din egen Samvittighed og taler imod dit eget Liv. 1) Imod Gud er den stræffelige Banden, hvilket man nu ei mere holder for nogen Synd, men som dog har saadan svar Trubsel i det andet Bud. 2) Imod Næsten er Bagtalelse. 3) Imod din egen Samvittighed er Løgnen; imod din Velsærd er, at Forbandelsen rammer dig, og at Løgnen gjør dig selv tilflamme. „Kommer, I Børn! hører mig, jeg vil lære eder Herrens Frygt. Hvo er den Mand, som haver Lyst til Livet? som elsker at leve mange Aar, for at see Godt? Bevar din Tunge fra Dødt; og dine Læber, at de ikke tale Svig,“ Ps. 34, 12, 20. En letsærdig Tunge kan gjøre et Menneske megen og stor Uro, kan antænde en stor Ild, ja et Menneske kan tale Ord, som kan koste ham hans Liv, ligesom Abdonias Historie og dens, som vilde have dræbt Saul, udviser, hvilke begge talede imod deres Liv. I Fortiden maatte den dø, som talede imod Mose og spottede ham, ja, som bandede Kongen, for hvilket Naboth blev falskeligen anklaget. Derfor lure Phariseerne paa Christum. At, hvor høit gjordes det ei fornødent, at Enhver bevarede sin Mund for Gudsbespottelse. Kan En formedelt sin Tale om Menneskene miste sit Liv, og paadrage sig stor Brede og Unaade, af! hvorfor frygter man sig da ei, for med sin Mund at bespotte Gud? Det er jo en stræffelig Synd, og bliver saa ringe agtet. Gudsbespotterne bleve i Fortiden ihjelslagne, ligesom Gud selv havde sagt: „Hvem som taler ilde om Herrens Navn, skal visselig dødes,“ 3 Mos. 24, 16. Det var bedre, at man straffede Bespotterne her med timelig Død, end hisset med den evige Død.

Herrens Ord staaer her: „Han skal ei lade den være ustraffet,“ 5 Mos. 5, 11. Bliver han nu ei straffet her, saa følger deraf, at han maa blive straffet hisset, hvis ellers Guds Ord skal være sandt, og han ei lader af, afbeder Straffen hos Gud og gjør Omvendelse. Al Gud! hvor stræffelig ere ei Lasterne indtrængte, hvo kan nu standse dem? Børn, som neppe kunne tale, og endnu ei bede, de kunne allerede bande og bespotte. Af Forbandelsen vil blive idel Helvedes Ild, som vil slaae Bespottene paa Halsen og brænde dem. Al, Forbandelsen er bleven vort daglige Klæde, hvorledes kan da Betsignelse være derhos, hvor Forbandelse er? Den megen Forbandelse, som dagligen bliver drevet baade i Husene og paa Gaderne, den er en Anvisning, at vi have isørt os Forbandelse, og ei ville have isørt os Forbandelse, og ei ville have Betsignelsen. Saa er den nu bleven os som et Klæde, som vi dagligen isøre os, og som et Bælte, hvormed vi dagligen omgjorde os; den er gaaet ind i os ligesom Vand, og ligesom Olie i vore Been, Ps. 109, 7.: „Fordi han elskte Forbandelse, saa kom den paa ham; og han havde ikke Lyst til Betsignelse, og den blev langt fra ham.“

Deres Disciple med deres Herodianer. Dette er Samsøns Næve, de arrigste Fiender, Herodes og Pilatus blive Benner over Christo. Nu rotte Christi Fiender sig sammen. Her have I et Exempel, hvorledes Verdslige og Geistlige forsamle og forbinde sig imod Christum. Naar I see Geistlige og Verdslige at være imod ham, saa tænk derpaa, at Phariseerne og de Herodianer holde sig tilsammen. Saaledes blive over Christo de uforsonligste Fiender enige. Ruste Fienderne sig imod Mennefte-Magt, saa maa de Christne lære at ruste sig med Guds Naaben og Kraft, med Troen, Bønnen og Ordet, hvorved Guds Kraft visseelig er, Joh. 16, 33.: „Været frimodige, jeg haver overvundet Verden.“ Vær nu Enhver formanet, og beed flittig for de forfulgte Christne, og imod Sandhedens Fiender den 2den og 27de Psalme.

4. Naar den Fiendtlige gjør sin Mund huldsalig, saa troe ham ikke, der ere tusinde Bedersnggeligheder deri; thi da stride de imod Christum med Smiger og Hyllerie. O, hvor ofte bliver et Mennefte formedelst sin egen Noes bedragen, naar Hyllerne indbilde En, hvor klog, viis, lærd, riig, kraftig og mægtig man er, for hvis Skyld Mangen lader sig bevæge til Sager, som han ei kan udføre, som heller ikke ere rette; og misbruger Mangen sin Rigdom til Synd. Saaledes bedrog Slangen Eva. Efterdi Gud havde tilladt dem Alt i Haven, saa var derfor ogsaa Træet midt i Haven tilladt dem. Derfor skulle vi see til, at ei Djævelen og Verden bedrager os med Smiger og

Hyllerie. Men de maa imod deres Villie give Sandheden Vidnesbyrd; thi de vide af Guds Ord, at en retskaffen, af Gud sendt Lærer maa have disse Egenheder: 1) Være sanddrue, Zach. 8, 3. 2) Lære Guds Veie rettelig, ligesom det hos Es. 30, 21. hedder: „Og dine Øren skal høre et Ord bag dig, sigende: denne er Veien, gaaer paa den, naar I vilde afvige til den venstre Side.“ 3) Ei agte Menneskers Anseelse, ligesom atter Esaias Cap. 58, V. 1 siger: „Raab af Struben, spar ikke.“ Deraf slutte de: Dette maa en ret Lærer gjøre; du gjør det, derfor er du en ret Lærer, og derfor vil du ei frygte dig for Herodes Tjenere, men tale frit ud.

Dette er altsaa en retskaffens Lærers Speil: 1) At være sanddrue. 2) At lære Guds Veie rettelig. 3) Ei at agte Menneskers Person. Hvo, som vil troligen gjøre dette, den maa paaføre sig Verdens Fiendskab; desaaarsag tør en Lærer ei tænke, at han vil have mange Venner i Verden. Vort Embede fordrer, at vi skulle være sanddrue, og dog vil Ingen høre Sandheden. Vi skulle lære Guds Veie rettelig, og dog vil næsten Ingen taale, at man med Alvor og Iver straffer falsk Lære. Vi skulle ei agte Menneskers Anseelse, og dog vil Enhver, at man skal bevise ham noget særdeles. Derfor maa vor Herre Gud vende det om, og give Verden Prædikantere, som ei ere sanddrue, men løgnagtige, som ei lære Guds Veie rettelig, men føre af herfra i stadelige Vilbsfarelser, som og agte Menneskers Anseelse, og prædike Enhver, eftersom Ørene kløbe paa dem. Saa-danne Prædikantere vil Verden have, hvorfor den og skal for-dærves og fare til Djævelen. Der kan ingen større Straf være paa Jorden, end en ond Prædikant. Derved bliver alle Men-nesker, Dyrighed og Undersaatter, Store og Smaa, Fattige og Rige, i Bund og Grund fordærvede. En Prædikant skal være en almindlig Levnets-Regel og Rettesnor for alle sine Sogne-børn, og i Sandhedens, det guddommelige Ords og Oprigtighe-dens Veie gaae foran dem, visende dem Veien, som en Hyrde Faarene, Matth. 5, 12. 13.: „I ere Jordens Salt; men om Saltet mister sin Kraft, hvormed skal det saltes? I ere Verdens Lys.“ Bliver Lysset mørkt, saa kommer Vilbsfarelse. Men lige-som Phariseerne og de Herodianer, det er, Geistlige og Verds-lige, ei forbragede Herren, saaledes gaaer det ogsaa nu. De kunne ei sige, at man gjør dem Uret, og ville dog ei forbrage det. Gud Herren befalede de verdslige Dommere, at de i Dom-men ei skulde ansee nogen Person, og spier Marsagen dertil, den nemlig, at Dommen er Guds, hvormed mere skal man da i Guds Sager ei ansee nogen Person, da dog det Embede er høiere, og er ogsaa Guds.

5. Er det tilladt, at give Keiseren Skat, eller ei? Her er opstillet et skult Garn og en listig Faldstrikke. Herren sige ja eller nei, saa er han fangen. Det er en dobbelt Slutning: det er enten ret eller uret. Siger han, det er ret, saa taler han imod Guds-Folkets Frihed; siger han, det er uret, saa taler han imod Keiseren. Siger han ja, saa var det mod Jøbernes Frihed og Loven, og derpaa lurede Phariseerne, for at anklage ham for Ypperstepræsterne og Folket. Siger han nei, saa var det imod Keiseren, og derpaa lurede de Herodianer, for at kunne anklage ham, som en Oprører, ligesom de ogsaa i hans Videlse paadigtede ham den Løgn, og sagde: Denne finde vi, at han afvender Folket, og forbyder at give Keiseren Skat, og siger: Han er Kristus, en Konge. Der see I nu, at List, Løgn og Mord er Djævelens Rige. Er det vederfaret den Herre Christo, hvo vil kunne undflye det? Løgn er den Helvedes Slanges Mordstil og Mordbib, som stille Christum i Hælen. Veed derimod den 27de Psalme, der er en god Lægedom imod Løgnens Mander.

Den anden Deel.

Om Trost imod Fiendernes List.

Den første Trost er, at Kristus er en Hjertekjender: Men som Jesus mærkede deres Ondskab. Ef. 29, 13. 2c.: „Efterdi dette Folk holder sig nær til mig med deres Mund, og de ære mig med deres Læber, men deres Hjerter er langt fra mig; og deres Frygt for mig er Menneffens Bud, som de have lært: derfor, see, jeg vil blive ved at handle underliggen med dette Folk, paa det Underligste, ja paa det Underligste; thi deres Vises Visdom skal forgaae, og deres Forstandiges Forstand skal skjule sig. Vee dem! som sænke sig dybt fra Herren, at skjule deres Anslag.“ Læs dette ganste Capitel ud.

Den anden Trost er, at Kristus aabenbarer deres hykkelske Hjerter og Anslag: I Dienstalle! hvi friste i mig? Her have vi et ret Speil paa Hyllere; Ordene ere gode, men Hjertet er ondt. Ps. 55, 22. 2c.: „Hans Mundes Ord vare glattere end Smør, men der var Strid i hans Hjerter; hans Ord vare blødere end Olie, og de ere dog uddragne Sværde. Men du, Gud! du skal støde dem ned i Fordærvsens Grav, Blodgjerrige og falske Mænd skal ikke naae halv deres Dage.“ At Herren siger: I Dienstalle! dermed bekræfter han, hvad Phariseerne fort tilforn havde sagt om ham: Vi vide, at du er sanddrn, og skjætter om Ingen; thi du anseer ikke Menneffers Person. At, hvorledes er nu en saadan Falskhed iblandt Menneffene,

Slangesæden, Ogleyngelen og Slangelisten aagrer mægtigen, det er Djævelens Rige. Hvor er den, som af Hjertet taler Sandhed med sin Næste, som med Tungen ei bagtaler og ei forsmæder sin Næste? Ligesom Ps. 52, 4. siger: „Din Tunge tænker paa ibel Skade, som en Stærpet Nagelniv, gjør den Svig.“ Hvor først falske Munde indkomme i Vgtestanden og i et Huus, er det, som skulde man have fastet Jld i en tør Skov; det hører ei op at brænde, sørend Grunden er fortæret, Stammen med Roden.

O Menneſte! betænk, at Djævelen har besat dit onde, nidſte Hjerte, at alle dine Tanker er bleven forvandlet i Nid, og al din Munds Tale i Bagtalelse. O, der regjerer og herſker Djævelen mægtigen, har ſit Rige og ſine Gjerninger i dit Hjerte og Tunge, og paa dine Ord farer han omkring, ſom paa en Vogn. Veed du ei, at Gud er en Hjertekjender, og at han ſeer dit onde, hyllſte Hjerte, ſom er beſat med mange Djædle? Og naar et Menneſtes Hjerte ſtod ſaa aaben for Menneſters Dine, ſom for Guds Dine, o bevare Gud! hvilken djævelſt Ureenlighed og Vederſtyggelighed vilde man ſee? Det vilde være, ſom ſaae man Helvede ſelv aaben. I deres Jnderſte er megen Ondſkab, deres Strube er en aabnet Grav. See, ſaaledes er et falſkt Hjerte, ſaa at Ps. 5, 7. vel kan ſige, at Gud har en Vederſtyggelighed dertil. Derfor ſkal du ei give Spotte-Djævelen Rum, at han ſkulde ſaae beſidde dit Hjerte. En Djævel er ei gjerne alene, „han tager ſyv andre til ſig, ſom ere værre end han ſelv,“ Luc. 11, 26. Saaledes maa een Synd ſtedſe følge af den anden. Hvad een Djævel ei kan udrette, det gjør en anden. Førſt lægger en Miſtanke til Grund, deraf følger Nid, deraf offentligt Fiendſkab, deraf Beſpottelſe og Bagtalelse, deraf Mord. Det er Djævelens Rige og Helvede, ſom et Menneſte bærer i Hjertet.

3. Viſer mig Skattens Mynt. Herren gaaer en anden Vej, ſom de ei vide. Ef. 55, 9.: „Som Himmelen er høiere end Jorden, ſaa ere mine Veie høiere end eders Veie, og mine Tanker høiere end eders Tanker.“ Mynten er et Vidneſbyrd og offentlig Beſkjendelſe om den Dørlighed, ſom er en Herre i Landet, dette offentlige Vidneſbyrd fordrer Herren. Det er nu et ſaare klogt Raad; thi de Skjelmer havde taget Skattemynten til ſig, for dermed at ville overbevise og fange Herren, at det var imod deres Frihed, at Keiſeren myntebe i Landet, og nu fanger Herren dem med Skattemynten. Da nu Herren havde Myntens offentlige Vidneſbyrd, ſaa ſpørger han dem videre: Hvis Billede og Overſkrift er dette? De ſagde til ham: Keiſerens. Det er ſaa meget, ſom ſkulde Herren ſagt: Kjender I

denne Mynt, saa kjender I ogsaa eders Herre; er det ei et Vidnesbyrd og Tegn, at Keiseren er eders Herre? Have I nu antaget Keiseren til deres Herre, hvad spørge I da først, om I skal være lydige og give Skat? Er han eders Herre, saa giver ham, hvad hans er, og Gud, hvad Guds er; som vilde han sige: Gud er ogsaa eders Herre, ligesaa vel som Keiseren; derfor ere I skyldige at adlyde begge, og at give Enhver, hvad hans er. Ligesom Mose Sten opslugte de ægyptiske Troldkarles Stave, saaledes blive disses Raadslag til intet. Es. 8, 10.: „Beslutter et Raad og det skal dog blive til Intet; taler et Ord, og det skal dog ikke bestaae; thi her er Immanuel.“ Ps. 33, 10.: „Herren gjorde Hedningernes Raad tilintet; Han forvandlede Folkets Tanker.“ Ordspr. 21, 30.: „Der hjælper ikke Wiisdom, ei heller Forstand, ei heller Raad, imod Herren.“ Joh. 5, 12, 13.: Han gjør de Trædstes Ansøgning til Intet; at deres Hænder kunne ikke udføre Sagen; han griber de Viser i deres Trædshed, at de Fortrædeliges Raad hasteligen omstødes.“ Saaledes skeer det ogsaa her. Herren slaaer dem med deres eget Sværd. De ville gjøre ham til Oprører, og han fører det tilbage i dem, og gjør dem til Oprørere, efterdi de ei ville give Keiseren, som hans Undersaatter, hvad hans er.

4. Her har Herren bekræftet baade det aandelige og verdslige Regimente, og vil i begge have Lydighed. Vi give ei Gud, hvad hans er; derfor tager han ogsaa igjen, hvad vort er. Vi skulle give Gud Helligdommens rette, aandelige Mynt: Efter det første Bud: Frygt, Kjærlighed og Troe over alle Ting, Ydmyghed og et sønderbrudt Hjerte, Summa, det ganste Hjerte. Efter det andet Bud: Paakaldelse, Lov, Taksigelse og hans hellige Navns Betjendelse, Summa, vor Mund skal være fuld af Guds Lov og Priis. Efter det tredje Bud skulle vi give Gud vore Øren, høre, lære, elske og troe Guds Ord, gjøre Omvendelse, og af Guds Ord lære ret at kjende ham. Det er det Billede og den Overskrift, som Gud har præget paa den Skattemynt, som vi skulle give ham; Overskriften lyder saaledes: „Jeg haver Behag i Kjærlighed, og ikke i Offer, i Erkjendelse, og ei i Brændoffer.“ Og i Mich. 6, 8. staaer Overskriften: „Herren haver kundgjort dig, o Menneske! hvad godt er; og hvad kræver Herren af dig? uden at gjøre Ret, og at elske Mistkundhed, og at ydmyge dig, og at vandre med din Gud.“ Og i Rom. 12, 1.: „Fremstiller eders Legemer, at være et levende, helligt og Gud velbehageligt Offer.“

Men særdeles taler Herren her om Gudstjenestens Opholdelse. Alle Mennesker, hvor fattige de end ere, ere skyldige, til

af Deres at hjælpe til Gudstjenestens Opholdelse. Hvilket Gud har forbildet iblandt det jødiske Folk, da ethvert Hoved maatte hvert Aar give en halv Sølvmynt, foruden at alt Mandfjøn maatte forsamles tre Gange i Aaret, men ei tomhændte. Derfor kunde man rigelig bestille Gudstjenesten med tilfredsstillende Personer. Ethvert Menneſtes Christendom fordrer, at han giver noget til Gudstjenesten; hvis der ellers er sand Andagt og sand Gudsſrygt i Hjertet, tilligemed en sand Troe, ſaa er ogſaa Gudstjenestens Befordring der. Men naar man ſkal give noget, ſeer man paa Menneſter og ei paa Gud, tænker og troer ikke, at man giver Gud det. I ere ſaadanne Folk, at I mene, I give denne eller hiin det; nei! I give ei Menneſter det, men Gud. Hvo ſom giver ham, den giver han rigelig igjen; hvo ſom ei giver Gud, den giver han intet igjen. Men I have ei ſaamegen Troe og Andagt, at I troe, I give Gud det, og ei Menneſter. O, Gud ſeer, hvad du giver. Det er en ſtor Utaknemmelighed, at bruge Guds Ord og de hellige Sakramenter omſonſt, uden at agte dem en Hvid værd. Naar du døer, ſaa veed du ei, hvo ſom bekommer dit Guds, men har du givet Gud, ſaa veed du, hvor det er henkommen.

5. Gud vil ogſaa have, at vi give Keiſeren eller Øvrigheden, hvad dens er, hvilket beſtaaer i ſex Punkter. Vi ſkulle give Øvrigheden Ære, Frygt, Kjærlighed, Bøn, Lydighed, og Tribut. Ære beſtaaer deri, at vi erkjende den for Guds Ordning. Rom. 13, 1.: „Der er ingen Øvrighed uden af Gud.“ Ordspr. 8, 15.: „Ved mig regjere Konger“ 2c. Dan. 2, 21.: „Han affætter Konger, og ſtadfæſter Konger.“ 2 Krøn. 19, 6.: „I holde ikke Dom for et Menneſte, men for Herren.“ Luc. 22, 25.: „Folkeneſ Konger herſter over dem, og de, ſom have Magt over dem, kaldeſ naadige Herrer.“

Frygt imod Øvrigheden kommer deraf, at Gud Herren, har beſalet Øvrigheden Jæren og Hævnen imod al Uretſærbighed og Ondſkab. 2 Petr. 2, 9. 10.: „Herren bevarer de Uretſærbige til Dommens Dag at ſtraffes, meeft dem, ſom foragte Herredømme, ſom ere briftige; ſom ei have, naar de beſpotte Majestæter.“ Alle Hiftorier bevidne, hvor alvorlig Gud ſtedſe har holdt over Øvrigheden, hvorfor den bør at frygtes.

Kjærlighed tilkommer den formedelſt dens tilbørlige Embede, at den holder alvorlig over den ſande Gudstjeneste og over den ſande Religion. Derfor kan man ei noſjom elſte og takke Øvrigheden. Er det ei elſkværdigt og priisværdigt, naar Øvrigheden er gudſrygtig og elſter den ſande Religion. I 2 Moſ. 18, 21. byder Jethro at ſætte over Folket „duelige Mænd, ſom frygte Gud, ſandbrue Mænd, ſom have Gjerrighed.“ Joſias rensede

Templet, Ezechias sønderbrød Kobberslangen, Moses den gyldne Kalv, Kongen af Ninive gjorde Omvendelse tilligemed det ganske Folk. Skulde man ogsaa ei have det Træe hjært, under hvilket man har Skygge, Fred, Beskyttelse og Retsfærdighed. Dan. 4, 8.

Bøn skal man ogsaa give Ørigheben, det ere alle Under-saatterne Ørigheben skyldig. 1 Tim. 2, 1.: „Der skal gøres ydmyge Bøjæringer, Bøn, Forbønner, Taksigelser for alle Mennesker, for Konger, og alle dem, som ere ypperlige.“ For Menneskenes Synders Skyld blive ofte Regimenterne forandrede. Naar man sønderbryder Træaaget, paalægger Gud et Jernaag. Jer. 28, 13. Hvilken jammerlig Handel det er, naar ingen retsaffæren Ørigheben er i Landet, det bliver i Ef. 3, 4. 2c. bestrebet, hvor Gud Herren truer: „Jeg vil give dem Børn til Fyrster, og Barnagtige skal regjere over dem. Og Folket skal trænges, den Enes skal være imod den Anden, og Hver imod sin Næste; de skal være stolte, den Unge imod den Gamle, og den Ringegættede imod den Ærede. Thi Hver skal tage fat paa sin Broder, og sige: du haver Klæder, vær vor Fyrste; lad vort Anstød være under din Haand. Men han skal sige: Jeg vil ikke forbinde eder med Slæde, og der er hverken Brød, ei heller Klæder i mit Hus, sætter mig ikke til Fyrste over Folket.“ Derfor er Gud høiligen at takke for from Ørigheben.

Lydhighed skulle vi ogsaa give Ørigheben. Vi skulle være lydbige for Guds Buds Skyld, for Samvittighedens Skyld og for Straffens Skyld; „thi han bærer ikke Sværdet forgjæves; thi han er en Guds Tjener, en Hævner til Brede over den, som gjør det, som er Ondt,“ Rom. 13, 4. Hvo som er Ørigheben lydig, den er ei Mennesker, men Gud lydig. Tænk derfor ikke: Skulde jeg være ham lydig? Du Daare! du gjør det mod Gud. Hvo som sætter sig imod Ørigheben, den kriger mod Gud, hvilket vil blive ham for svært; derfor maa ogsaa alle Oprørere gaae til Grunde.

6. Saa maa man ogsaa give Ørigheben Afgift, Skat, Told, Tiende, Tribut, og det for Bestjærmelsens Skyld, Rom. 13, 7. 3 Dan. 4. handles om et Regent-Træ, under hvis Grene Dyrene i Landet hvile, og Fuglene under Himlen gjøre Rede. Derfor tilkommer Ørigheben Beskyttelse og Tak.

Vi slutte med den 20de Psalme: „Herren hønhøre dig paa Nødens Dag! Jacobs Guds Navn ophjæle dig! Han sende dig Hjælp af Helligdommen; og understøtte dig af Zion! Han ihukomme alle dine Misdædere; og gjøre dit Brænd-Offer til Aske! Sela! Han give dig efter dit Hjerte; og opfylde alt dit

Anslag! Saa vil vi synge om din Frelse, og i vor Guds Navn opreise Bannere; Herren skal opfylde alle dine Begjæringer. Nu veed jeg, at Herren frelser sin Salve, han vil hørhøre ham af sin hellige Himmel; hans høire Haands Frelse steer ved megen Styrke. Disse forlade sig paa Vagne, og disse paa Heste; men vi, vi ville komme Herrens vor Guds Navn ihu. De, de have høiet sig, og ere falsdne; men vi, vi staae, og ere oprettede. Frels Herre! Kongen hørhøre os, den Dag vi raabe." For Herrens, vor evige Himmel-Konges, Jesu Christi Skyld, Amen.

Fire og tyvende Søndag efter Trinitatis.

Evangelium Matth. 9, 18—27.

Forberedelse.

Det er en stor Herlighed af det gamle Testamente, at de hellige Prophefter have seet Guds Søn før hans Mandbomsannammelse i Menneſte-Skikkelse, ligesom hos Esaias i det 6te Cap. dette herlige Syn er beskrevet, at Propheten har seet Herren sidde paa en herlig Stol i klar Glands, og Sømmene af hans Klæder har opfyldt det ganſte Tempel. Men nu vilde det Syn, hvor herligt det end er, ei være Nogen nyttig, dersom det ei var aandelig opfyldt i Christo. Thi hans Klæder og hans Klæders Sømmer, som opfyldte det ganſte Tempel, betyder de Velgjerninger, som i Evangelium og de hellige Sakramenter ere forkyndte i den ganſte Christenhed. Nære vi ved disse Klæders Søm, saa udgaaer en Kraft fra Christo, som helbreder os. Vel har det været herligt at see, hvad som blev Propheten aabenbaret; men trøsteligt er det, at denne Kvinde i Dagens Evangelium rører ved Herrens Klædebon, og bliver derved karsk, samt at Herren formedelt sin Berørelse gjør den døde Jairi Datter atter levende. Ja, naar man i Troen betragter denne Historie, saa er den meget trøsteligere, venligere og deiligere, end Prophetens Syn. Hiint er vel herligere, men dette trøsteligere; hiint er et Syn, men dette en Historie; hiint er en Skygge, dette er Begemet og Gjerningen selv.

Indgang.

Vi læse i 2 Kong. 13, 20. 2c. denne korte mærkværdige forunderlige Historie om den Guds Mand Propheten Elisa: "Og Elisa døde, og de begrove ham; og Moabs Tropper kom i Landet, der Maret gif an. Og det ſkede, at de begrove en Mand,

og see, da de saae Troppen, da kastede de Manden i Elisæ Grav; og der Manden kom ned, og rørte ved Elisæ Been, da blev han levende og stod op paa sine Fødder."

Denne Historie, ihvorvel kort beskrevet, begriber dog en mægtig og herlig Undergjerning og Hemmelighed i sig; thi er det ei et stort Under, at der i et dødt Liig og Been skulde boe en saadan levendegjørende, guddommelig Kraft? Man har ellers af Erfaring, at de balsamerede menneftelige Legemer, som have været salvede med den herlige, jødiske Balsom, have været en særdeles LægeDOM til Saars Helbredelse, og at samme kostelige, uforfælskede Balsom har bevaret de døde Legemer for Forraadnelse; ligesom Historien bevidner, at Keiser Augustus er i Ægypten bleven vliift Alexander den Stores balsamerede Legeme, som var død 300 Aar før Augustus; item, den fromme Kong Ptolomæi Legeme, der med store Omkostninger, har ladet Bibelen oversætte fra det Hebraiske i det Græske, og som har levet kort efter Alexander. Og have begge disse kongelige Legemer været deilige at see til, just som de havde levet. Ligesom det ogsaa er mærkeligt, hvad Sozomenus Lib. 9, Cap. 17 skriver, at i Keiser Theodosi Tid stal i Caphar i Palæstina udi en aaben Grav været funden Legemet af den stenede Sacharia, Josada Søn, i et hvidt præsteligt Klæde, og ved hans Fødder en Ungling i et kongeligt Klæde med en gylden Krone paa sit Hoved og gyldne Sporer paa sine Fødder. Denne Sacharia er 1270 Aar tilforn bleven stenet til Døds, hvilken beklagelige Historie findes beskrevet i 2 Krøn. 24, 20. 2c.

Om nu dette er høit at beundre og er et Naturens Mirakel, saa er dog dette meget forunderligere, at en død Mand bliver levende formedelt Berørelsen af Elisæ Liig. Ja, endnu forunderligere er det, at syge og besatte Folk er af St. Pauli Svededuge, naar de bleve lagte paa dem, atter bleve sunde og Djævelen udfaren af dem, som Apost. Gjer. i det 19de Cap. B. 12 bevidner. Og end mere underligt er det, at selv St. Petri Skygge har helbredet de Syge, som kom i Berørelse med den, og uddrevet Djævlene, som St. Lucas i Apost. Gjer. 5, 15. skriver, at Folket har siddet paa Gaderne med de Syge, og ventet, paa det, naar Petrus kom, ogsaa hans Skygge kunde overflygge dem, hvorefter de ere bleve helbredte. Det hejder: Gud er underlig i sine Hællige.

Har nu Gud isørt dem med saadan Kraft af det Høie, som dog have været blotte Mennefter, hvad ville vi da sige om Guds evige Søn, om hans levendegjørende Rjød, hvorom han Joh. 6, 51. siger: „Det Brød, som jeg vil give, er mit Rjød, hvilket jeg vil give for Verdens Liv.“ Ligesom nu formedelt Be-

rørelsen af Elisæ døde Legeme en død Mand er bleven levende, saaledes er formedelst Berørelsen af den himmelske Elisa, Christum Jesum, Jairi døde Datter atter bleven levende, og den arme, syge Qvinde bleven kærst af hendes tolvaarige Sygdom. Derfor er dette Evangelium et ret Under-Speil paa den rette „Underlig,” og en ret Læge-Brønd og Livs-Kilde, ligesom derom den 36te Ps. V. 10. siger: „Hos dig er Livets Kilde! i dit Lys skal vi see Lyset.” Vi ville da nu besee os i dette Guds Trøste-Speil, og:

1. Besee Jairus med hans døde Datter. Derved ville vi betragte denne fornemme Hovedlære: Hvorledes vi skulle bære os ad, at ogsaa vi kunde hos Christo finde vis Hjælp, Trøst og Raad. Dette bliver os saavel af Jairus, som af den syge Qvinde forestillet, som i et Speil. 2. Den syge Qvindes Troe og Berørelse. Derved ville vi handle denne Lære: Hvorledes vi i langvarigt Kors skulle forholde os, hvad for Trøst vi have deri, og hvorledes vi skulle ret berøre Christum, for at vi maatte fornemme hans Livskraft i os.

Den himmelske Elisa berøre ogsaa vort syge, ja døde Hjerte, at det maa blive levende i Christo, ligesom St. Paulus siger Eph. 5, 14.: „Vaagn op, du, som sover, og Christus skal lyse for dig.”

Den første Deel.

Om Jairus.

Da kom en Overste, og faldt ned for ham, og sagde: min Datter er ret nu død — eller, som St. Marcus og St. Lucas skrive: „han bad ham meget, og sagde: min lille Datter er paa sit Yderste,” — men kom og læg din Haand paa hende, saa bliver hun levende. Dette er skønne Ord; thi Manden siger herudi: Om endstjønt min Datter er død, saa vil hun dog ved Berørelsen af din Haand visseelig blive levende igjen. Og da Herren seer denne Ydmyghed, Genfældighed og trøstelige Tillid, staaer han strax i Diebliffet op, og gaaer med ham. Men uendevæls trænger Folket ham. — Gjennemlæs her den ganste Text hos Lucas og Marcus. — Er det ei deilig og trøsteligt? Vi ville derfor nu af den skønne Text mærke følgende Lærdomme og Erindringer:

1. Naar vi hos Christo ville søge og erlange Hjælp, Raad og Trøst, saa maa vi bære os ad som Jairus: Han falder ned for den Herre Christum. Ydmyghed er det første Trin til Gud. Vi have desaaarsag vel at mærke dette ydmyge Fodfald af Jairus, den oplyste Mand, som hans Navn betegner, med hvilken

Gebærde han aabenbarer sit Hjerte og sin Troe. Thi den sande Troe er ei stolt, men af Hjertet ydmyg, erkjender sin Usjelhed, Glendighed og Uværdighed, holder sig for Støv og Aske, erkjender den Herre Jesum for en saadan Konge, som har alt under sine Fødder, og kaster sig under hans Fødder, ligesom Maria Magdalena kyssede Herrens Fødder, og som hine fire og tyve Elbste, hvorum meldes i Johannes Aabenbaring, toge deres Kroner af, og lagde dem til Guds Lam's Fødder. Hvilket betyder, at al Værelse tilkommer Gud og ei Menneffene. Til saadan hjertelig, inderlig og grundig Ydmyghed lokker ogsaa denne 95de Ps. B. 6. 2c. os, hvor det hedder: „Kommer, lader os tilbede og nedbøje os; lader os bøje Knæe for Herrens Ansigt, som os gjorde. Thi han er vor Gud, og vi ere hans Fødes Folk, og hans Haands Faar.“ Hvo som nu ret kunde dette Fodfald for Herren, den vilde erlange megen Naade og Hjælp. Ps. 113, 5. 2c.: „Hvo er som Herren vor Gud? som haver sat sig høit, og seer til det Nedrige?“ Jo dybere du i dit Hjerte nedfalder for Gud, desto høiere opretter Guds Naade dig. Saa kan du sige: „Ikke os, Herre! ikke os; men giv dit Navn Værelse,“ Ps. 115, 1. Dan. 9, 7.: „Herre! dig hører Retfærdighed til, men os vort Ansigt's Blush.“ 1 Petr. 5, 6.: „Saa ydmyger eder nu“ — i eders Bøn — „under Guds vældige Haand, at han maa i sin Tid ophøje eder.“

2. Saa maa vi ydmygeligen bede den Herre Christum; thi her have vi et Speil paa en flittig, stærk Bøn. Thi hvad gjør den fromme og ydmyge Jairus? „Han bad Herren meget,“ siger St. Marcus. Han har bedet ham af sit Hjertes Grund, af alle sine indvortes Kræfter. Betragt dog denne Mand; han ligger paa Jorden for Herrens Fødder og beder meget, med inderlig, hjertelig Tillid, med klagenende Ord og med ydmyge Gebærder. Saaledes har Profeten Daniel bedet: „Herre! vi lade vore ydmyge Begjæringer ikke falde for dit Ansigt for vore Retfærdigheders Skyld, men for dine store Barmhertigheders Skyld. Herre, hør! Herre, forlad! Herre, giv agt paa, og gjør det, tøv ikke; for din egen Skyld, min Gud! fordi din Stad og dit Folk ere kaldte efter dit Navn,“ Dan. 9, 18. 19. Det kaldes nu at bede meget. Over en saadan Bøn udtaler den Helligaand et herligt Onske og Velsignelse i Ps. 20, 2. 2c.: „Herren hør høre dig paa Nødens Dag! Jacobs Guds Navn ophøje dig. Han sende dig Hjælp af Helligdommen; og understøtte dig af Zion. Han ihukomme alle dine Nad-Offere, og gjøre dit Brænd-Offertil Aske! Sela! Han give dig efter dit Hjerte, og opfylde alt dit Ansøgning! Saa vil vi synge om din Frelser, og i vor Guds Navn opreise Bannere; Herren skal opfylde alle dine Be-

gjæringer.“ See, kjære Børn! en saadan Betsignelse er talt af den Helligaand over alle eders Bønner, naar de gaae af Hjertet, og naar I bede den Herre Christum meget, ligesom Jairus. Hvo, som beder, den gaae til Gud i hans Helligdom.

3. Hvorledes beder nu denne Jairus? Med ligefremt, eenfoldigt, barnligt Hjerte; thi det er nu den rette, rene Eenfoldighed: Min Datter er ret nu død; men kom og læg din Haand paa hende, saa bliver hun levende. Hvad kunde blive sagt mere eenfoldigt og barnligt? Her have vi da en skøn Lære om Troens Art, Egenstab og Eenfoldighed. Thi hvorum beder den samme Mand? Min Datter er ret nu død — siger han —; men kom og læg din Haand paa hende, saa bliver hun levende. Det er vel en stor Bøn, men muligt for ham, som har Døden og Livet i sin Haand, Livets Fyrste. Men hvad have vi af disse Ord at lære? Troens rette Art, som ei seer paa Nøden, hvor stor den er, men paa Guds Almagt og Forjættelse. Guds Almagt er større end alle Mennefters Nød, og Guds Barmhertighed er større, end alle Mennefters Glendighed, ligesom i Ps. 68, 21. staaer skrevet: „Vi have en Gud; som er en Gud til megen Salighed; og hos den Herre, Herre ere Ud-gange fra Døden.“ Og Es. 25, 8.: „Han skal opsluge Døden til Seier og den Herre, Herre skal afviske Graaden af alle Ansigter.“ Ja, siger du, dersom Herren var endnu synbarlig og haandgribelig her, at han kunde lægge sin Haand paa mig, min afbøde Ven, Fader, Moder, Barn, Broder, Søster? Svar: Hvad Christus har gjort der paa en synlig Maade, det gjør han mod os, som paakalde hans Navn, paa en aandelig, himmelsk Maade. Ogsaa paa nærværende Dag lægger Herren sin Haand paa os, thi Guds Haand er Guds Magt og Almagt; i samme Herrens Haand ere alle Creature, og i denne Guds Magts Haand holder og bærer vor Herre Christus Himmel og Jord, Es. 40, 12. Hvorledes skulde han da ei lægge sin Haand paa os? Hvorledes skulde han ei have os i sin Haand, hvad enten vi leve eller dø? Siger han ikke Joh. 10, 28.: „Mine Faar skal slet ikke fortabes evindeligt, og Ingen skal rive dem af min Haand?“ Derfor lægger Herren ei alene sin Haand paa dig; men du er ganste i hans Haand i Liv og Død. Hvorledes kan du da blive fortabt? Hvorledes kan da Døden stille dig fra ham? Og hvorledes er det muligt, at du kan blive i Døden, efterdi du er i den levende Guds Haand? Men saa har Gud ogsaa sin Haand i sit guddommelige Ord og i sin Trøst. Er det ei sandt, at Gud formebest sit Ord og Trøst ofte lægger sin Haand paa os, og opholder os i den største Nød? Ligesom naar et Mennefte ligger i det dybe Vand og vil nu bruktne, og En da kom-

mer rækker ham Haanden og river ham ud derfra: saaledes naar vi ligge i den dybe Dødsnød, kommer Herren og rækker os Haanden, det er, sit Ord, hvortil Troen hænger sig, og hvorved Sjælen bliver reddet fra den evige Død. „Herre! ved disse Ting maa de leve,“ — siger Kong Ezechias — „og min Aands Liv er ved dem alle. See, ubi Fred paakom mig en Bitterhed, ja en Bitterhed; men du, du haver Hærligen annammet min Sjæl fra Jordærvælsens Hule, thi du fastede alle mine Synder bag din Ryg.“ Es. 38, 16. 17. See, det er den Almægtiges Haand, hans Ord, Almagt og Trøst. Dertil holder vor Troe sig fast.

Troens Kraft og Virkning.

4. Vi maa holde an hos Christo, at han gaaer med os og ei forlader os paa vor Veie, hvilket vi smukt see hos Jairus. Thi hvad erlanger denne Mand med den hjertelige, barnlige Tillid, ydmyge Bøn og eenfoldige Troe? Dette erlanger han, at Herren i Diebliffet staaer op og gaaer med ham. Her see I Troens Kraft, hvorledes den drager Christum og hans Hjælp efter sig, og hvorledes den sande Troe stedse finder Hjælp og Trøst hos Christo; saa og, hvorledes Christus og Troen forene sig med hinanden, saa at, naar endog Gud vrede, og Troen gjør ham et ydmygt Knæfald, saa forglemmer han snart sin Vrede, og bliver anderledes til Sind. Hab. 3, 2.: „I Fortørnelse ihukom at være barmhjertig.“ Ja, siger du, hvorpaa mærker jeg, at det ogsaa stær mig saaledes, som Jairus, at den Herre Christus ogsaa gaaer med mig? Det mærker du paa hans Naade, paa hans Trøst og paa hans Ord; thi Christus og hans Naade er i Ordet. Da Moses vil see Gud, sagde Gud: „Jeg vil lade alt mit Gode fare frem for dit Ansigt: 2 Mos. 33, 19. Og Ps. 89, 15. siger: „Mistundhed og Sandhed skal gaae frem for dit Ansigt.“ Der afmales Gud Herren i en Konges Person, som, naar han gaaer ud, da Tyrsterne gaae frem for ham: Naar saaledes vor Konge og Herre Christus kommer til os i vort Hjertes Huus, saa gaaer Barmhjertighed og Sandhed frem for hans Ansigt; det ville vi stedse finde hos ham, naar vi paa-kalde ham i sand Troe. Disse tvende Guds Tjenerinder oprette atter de arme Syndere, og opholde dem. Ps. 119.: „Jeg sagde: Min Fod har glebet, men Herre, din Naade holder mig.“ Saaledes gaaer nu Christus med os, og er nær hos dem, som med Alvor paa-kalde ham, Ps. 145, 18. og hos den, som have sønderbrudte Hjerter, Ps. 43, 3. 4.: „Send dit Lys og din Sandhed, at de, de maa ledsage mig; at de maa føre mig til dit hellige Bjerg, og til dine Boliger: Og at jeg maa indgaae til

Guds Alter, til min Fryds Glædes Gud." Altsaa kommer vor Bøn ei tom igjen, Christus kommer med, tilligemed hans Naade og Trøst.

Troens Aufsegtning.

5. Vi maa ogsaa blive bestandige i Troen; thi Evangelisten Marcus erinder ogsaa, at Rogle af Overstens Huus ere komne til ham undervejs, og have sagt til ham: „Din Datter er død, hvi umager du Mesteren længere?" Men Herren har strax hørt denne Tale og sagt: „Frygt ikke, troe ifkun." Der have vi en herlig Lære, hvorledes Troen bliver ansøgtet, og hvorledes Christus opholder den samme, at den ei udslukkes. Fornuften siger: Det er nu alt forloret, og er ganske ude, hvad vil du troe? hvad vil du bede? Hør op, det er alt forgjæves. Saa siger David Ps. 69, 4.: „Jeg er bleven trætt, af det jeg har raabt, min Strube er hæs; mine Dine ere fortærede, ibet jeg venter paa min Gud." Da gaaer det, som der staar i Ps. 3, 2. 2c.: „Herre hvad ere mine Fiender mange! mange, som opstaae imod mig! Mange sige om min Sjæl: den har ingen Frelse hos Gud, Sela!" — Men hvad siger Troen? — „Men du, Herre: er et Skjold for mig; min Vre, og den, der oplyser mit Hoved. Jeg, jeg lagde mig, og sov; jeg opvaagne, thi Herren opholder mig."

Altsaa, kjære Barn, maa du ei høre, hvad din Fornuft siger dig i saadanne Trængsler; men du maa høre, hvad Guds Ord siger dig. „Hans Ord, hans Ord det sviger ei, om Hjertet sagde af! og nei! han kommer dog i Morgen." Hvad Guds Mund taler maa jo være viskere, end din blinde Fornuft tænker. Derfor heber det 1 Joh. 3, 21: „Dersom vort Hjerte forbyr os, da er Gud større end vort Hjerte og kender alle Ting." Dette Ord: „Frygt ikke, troe ifkun," skulle alle Stænder have til Trøst: 1) Prædikantene: „Vær trostlig, ophæv din Røst, som en Basune." 2) Dyrigheden, Ps. 3, 4.: „Du, Herre! er et Skjold for mig; min Vre, og den, der oplyser mit Hoved." 3) Huusfædre, Es. 43, 5.: „Frygt ikke, thi jeg er med dig." Nu er jeg kommen i Dødens mørke Dal, Ps. 23, 4.: „Naar jeg end skal vandre i Dødens Skygge Dal." Det er et herligt Ord, at Herren her siger: „Frygt ikke, troe ifkun." Det skal i Dødsnød trøste os imod Synd og Død. Just et saadant Exempel have vi i Joh. 11, 36. 2c., hvor vi læse, at da Herren vilde opvække Lazarus, og Martha sagde: „Herre, han stinker allerede, thi han haver ligget fire Dage," svarede Jesus: „Sagde jeg dig ikke, at, dersom du kunde troe, skulde du see Guds Herlighed?" Saa mærk da

du her, at, naar vi ere paa Dødens Bei, saa vil Christus svare os, og sige: „Frygt ikke, troe ikkun.“ I al vor Trængsel siger han: „Frygt ikke, thi jeg er med dig, see ikke om til Andre, thi jeg er din Gud; jeg haver styrket dig, ja hjulpet dig, ja opholdt dig med min Retfærdigheds hvide Haand,“ Ef. 41, 10.

6. Herren kommer nu endelig med den bedrøvede Mand i hans Huus, og da han seer Piberne, som efter Sædvane spillede Klage- og Vigsange, og Folket, som buldrede, siger han: Viger bort! thi Pigen er ikke død, men hun sover. Her have vi den trøstelige Lære, hvad det er at holde om de Helliges Død, og hvad den er: Nemlig en sagte Søn, en salig Hvile. Men hvorfor er de Saliges Død en Søn? Fordi de ere forenede med Gud, og kunde ei blive adskilte fra ham, thi i Gud er den rette Hvile; men den Sjæl, som er evig adskilt fra Gud, er i evig Uro, efterdi der ingen Ro er uden i Gud, og denne evige Uro er den evige Død og den Dm, som ikke døer. Thi Sjælen hviler i Troen, i Haabet, i Guds Forjættelse, i Naaden og i Guds Barmhertighed. Det er Abrahams Skjød, Guds Trøst, den indvortes Sjælefred i Christo; der hedder det da: „Salige ere de Døde, som døe i Herren herefter! ja, Manden siger: at de skal hvile af deres Arbejde,“ Ab. 14, 13. Ef. 57, 1. 2.: „Den Retfærdige omkommer, og fromme Folk henføres: de skal gaae ind med Fred, de skal hvile sig i deres Sovestue. Wiisb. 3, 1. 2c.: „Men de Retfærdiges Sjæle ere i Guds Haand, og Pine skal ikke røre dem. De syntes for de Uforstandiges Dine at døe, og deres Endeligt agtedes for en Plage. Og deres Hensart fra os for en Fordærvelse; men de ere i Fred.“ Summa, vor Sjæle-Roe er Kristus, Troen paa ham og hans dyre Fortjeneste; da bliver opfyldt, hvad Kristus siger Matth. 11, 29.: „Saa skulle I finde Hvile for eders Sjæle.“ Naar du fatter Guds Ord formedelst Troen, saa gør du din Sjæl en blød Hvileseng, og viller samme ind, ligesom man lægger et Barn til Sengs. Joh. 8, 51.: „Sandelig, sandelig siger jeg eder: dersom Nogen holder mit Ord, skal han ikke see Døden evindeligt.“ En saadan salig Hvile give Gud vore Sjæle efter vor Afsted. „Min Sjæl kom igjen til din Rolighed; thi Herren haver gjort vel imod dig,“ Ps. 116, 7. Kristus er vor Hvile.

Videre siger Historien i Marcus og Lucas: og de beloe ham; thi de vidste vel, at hun var død. Dette er et Speil paa den blinde Fornuft, som ei forstaaer Guds Kraft. Jer. 20, 8.: „Herrens Ord er blevet til Spot og Haanhed.“ Det er en saare daarlig Ting, at man med den ringe Fornuft vil begribe Guds uendelige Magt; al Fornuft uleer Christi Gjer-

ninger i Ordet og Sakramenterne. Ef. 55, 8. 9.: „Thi mine Tanker ere ikke eders Tanker, og eders Veie ere ikke mine Veie, sagde Herren. Thi som Himmelen er høiere end Jorden, saa ere mine Veie høiere end eders Veie, og mine Tanker høiere end eders Tanker.“ Zach. 8, 6.: „Versom det er underligt for de Overblevnes Dine af dette Folt, skal det ogsaa derfor være underligt for mine Dine?“ Men det staaer derhos, at Herren har drevet dem alle ud, og har kun beholdt hos sig tre af sine Disciple med Barnets Fader og Moder. Havde de ei udleet ham, saa vare de blevene værdigede at see Guds Herlighed; men Spotterne og de Bantroende er ei værdige, at see Guds store Hemmeligheder og Undergjerninger. Ps. 25, 14.: „Herrens Løndom hører til dem, som ham frygte, og hans Pagt, at lade dem vide den.“ Matth. 11, 25.: „Jeg priser dig, Fader, Himmels og Jordens Herre! at du haver skjult dette for de Vise og Forstandige, og aabenbart det for de Umyndige.“

8. Men hvad gjør Herren? Han tog Barnet ved Haanden, og sagde til det: thalita kumi! som er udlagt: Pige, jeg siger dig, stat op! Og hendes Aand kom igjen, siger St. Lucas; men St. Marcus siger: Og Pigen stod op, og gik; thi hun var tolv Aar gammel. Og Herren sagde, at de skulde give hende at æde. Her have vi nu det herlige og trøstelige Underværk om de Dødes Opstandelse, hvorledes saadant gaaer til, nemlig, naar den udbødelige Sjæl bliver kaldt tilbage for medelst Guds Ord og Befaling. Saaledes had ogsaa Elias, da han gjorde Enken i Sareptas Søn levende: „Herre! lad dette Barns Sjæl komme igjen,“ 1 Kong. 17, 21. Vil lære da her, hvor let det er Herren, at gjøre Døde levende, saa let, som det er os, at kalde eller af Spøne at opvække en Tjener. Naar derfor Herren kalder en Sjæl af Paradiset, saa maa den komme. Saaledes vil det gaae til paa den yderste Dag. Da skal alle levende Mænds Gud, den Herre Christus, kalde alle Mennefters Sjæle, som da maa aabenbares og blive forenet med deres Legemer. Derpaa vente de Retfærdiges Sjæle med Glæde, men de Fordømtes Sjæle med stor Frygt og Skræk; thi de frygte sig for den sidste Dom. Men om de Troendes Legemer siger Propheten Esaias Cap. 26. V. 19.: „Vaager op, og synger med Fryd, I, som hvoe i Støv! thi din Dug er som Dug over grønne Urter.“ De Retfærdiges Sjæle længes efter deres Legemer, paa det de maae blive Christi liig, ligesom det i Ab. 6, 10. hedder: „Du Herre, den Hellige og den Sande!“ 2c. for at de kunde fryde sig i deres forklarede Legemer. De fordømte Sjæle derimod hade uden Tvivl deres Legemer, og vilde vel, at de albrig mere saa dem igjen; thi de vide, at de i dem skulle blive pine.

Det er nu den Vei og Maade, hvorledes vi skulle bære os ab, for hos Christo at finde Raad, Hjælp og Trøst, og at hans Almagt maatte bevise sig paa os: 1) Ydmygeligen at falde ned for ham. 2) At bede ham meget. 3) At troe i Genfoldighed. Da staaer Christus op, gaaer med os, styrker os i Troen og siger: Frygt dig ikke, troe ifkun.

Den anden Deel.

Om denne Qvindes tolvaarige Sygdom. Hvorledes vi i langvarigt Kors skulle forholde os, og røre ved Christum, for at vi maatte fornemme hans Kraft.

Om denne Kvinde strive nu Evangelisterne: Hun havde kostet al sin Formue paa Læger, og hun var intet bleven hjulpen, men det var bleven meget værre med hende. Gjennemlæs her Texten hos Marcus og Lucas. Jesus vendte sig, og sagde: Hvo haver rørt ved mig ic. Og strax tørredes hendes Blodskilde, og hun fornam ic. Men der hun saae, at det var ikke skjult, kom hun bævende, og faldt ned for ham og kundgjorde ic. Thi hun frygtede sig, fordi hun havde gjort imod Loven; thi de Urene turde ei røre ved nogen Prophet. Her have vi nu den Være om langvarigt Kors, hvormed Gud Herren efter sit guddommelige Raad belægger mange Mennesker, som i mange og lange Aar maa bære deres Kors, uden af noget Menneske at kunne blive hjulpen, foruden af Gud selv. Saadanne Folks Kors og Sygdom skal tjene til Guds Ære, hvorfor heller Ingen uden Gud kan hjælpe dem, ligesom den Mand, der ved Siloams Dam i Jerusalem havde lagt syg 38 Aar, indtil Herren kommer og hjælper ham. Saa længe maa han være syg, paa det Christi Herlighed maa blive aabenbar paa ham, Joh. 5, 5. ic. I Joh. 9, 1. ic. læse vi om hiin, som var født blind, men som Herren gjorde seende, at Herren om ham siger: „Hverken denne syndede, ei heller hans Forældre; men at Guds Gjerninger skulle blive aabenbarede paa ham.” Saaledes var det og med den Kvinde, som Satan i 18 Aar havde bundet (Luc. 13, 11. ic.), som Herren løste og gjorde sund. Saaledes maatte ogsaa Lazarus dø, paa det Christus kunde bevise sin Almagt paa ham. Dertil bliver Mangen af Gud udvalgt og udseet, ja født dertil, ligesom den hellige David siger: „Jeg er gjort til Lidelse og min Pine er altid for mig.” Saaledes udvælger Gud Mangen til aandeligt Kors og aandelige Anfægtninger, ligesom St. Paulus, hvem Satans Engel slog paa Munden, hvorom han ofte bad Herren, at han maatte vige fra ham.

Saabanne Menneſter, ſom af Gud ere paalagte et ſaabant Kors, ſom varer indtil deres Død, ſtulle mærke denne Trøſt: 1) At Gud har udvalgt dem til det hellige Kors, at de i dette Liv ſtulle bære Chriſti og alle hans Helliges Sørge-Villebe; thi Chriſti ganſte Liv var ei andet end en beſtandig Vilbeſe, ſom og alle Helliges Liv var. 2) At Gud paa hiin Dag ſkal paa dem aabenbare ſin Herlighed og Almagt, og herliggjøre dem fremfor alle andre Udvalgte, ſaa at, naar man vil ſige: „Hvo ere diſſe?“ Saa ſkal man ſvare: „Diſſe ere de, ſom ere komne af den ſtore Trængſel,” Ab. 7, 14. Derfor ſiger St. Paulus 2 Cor. 1, 5.: „Ligeſom Chriſti Vilbeſer ere overflødige til os, ſaaledes er og vor Trøſt overflødig ved Chriſtum.“ Derfor maa nu denne Kvinde være ſaa længe ſyg, indtil Herren ſkulde bevife ſin Almagt og Under paa hende. Saaledes maa Mangen være fattig og ſyg, indtil Herren ſkulde bevife ſin Almagt og Under paa hende. Saaledes maa Mangen være fattig og ſyg, ligetil hans Død, ligeſom Lazarus, paa det Gud paa hiin Dag maa bevife ſin Herlighed paa ham. Og derſom han her har baaret Chriſti Sørge-Villebe, ſaa vil han hiſſet være Herren meeſt lig i Herligheden. 3) Ligeſom de ægyptiſke Plager og Sygdomme ingen naturlig Hjælp havde, ſaaledes gives mange Plager og Riis, paa mangt et Menneſte ſom „hverken Urter eller Plaster kan læge; men dit Ord, Herre! ſom læger Alting,” Wiſd. 16, 12. Mange Sygdomme, ligeſom Peſt og andre Plager, der ere Guds Riis, kunde alene blive lægte formedelſt ſand Omvendelſe. Mange Sygdommes enelte Kuur er Omvendelſe og Guds Barmhertighed, item Guds Vre, at Guds Vært maa blive aabenbaret.

Men mærk, hvad hun ſiger: Derſom jeg ikke rører ved hans Klædebon, da bliver jeg helbredet. Her have vi et ret Troes-Seil, og et Exempel paa en ſtor hjertelig Tillid til Chriſto. Hun ſiger: Jeg troer ei alene, at jeg kunde blive karſt, naar jeg ſit berøre hans hellige Legeme; men den Tillid har jeg, at, naar jeg kunſ ſit røre ved hans Klædebon, ja ved Sømmet af hans Klædebon, ſaa ſkulde jeg atter blive karſt. Er det ei en ſtærk Troe? Vær her, hvorledes Troen aandelighiis rører ved Chriſtum; thi Herren føler og fornemmer denne Kvindes Troes Kraft paa ſit hellige Legeme. Derfor vendte Jeſus ſig om og ſagde: Hvo er den, ſom rørte ved mig? Peder ſagde: Meſter, Folket trykker og trænger dig, og du ſiger: hvo er den, ſom rørte ved mig? Men Jeſus ſagde: der rørte Nogen ved mig; thi jeg mærker, at der gif en Kraft af mig. Der ſee vi, at Ingen iblandt Folket foruden denne Kvinde havde ret berørt Herren, hvorfor dette er en Troens aandelige Berørſe. Naar

en har en god Magnet nær til et Jern, saa drager den det formedelst sin forborgne og uhyrlige Kraft efter sig, om den end ei synligen berører Jernet; thi dens Kraft rører og drager Jernet. Saaledes er og vor Troe en magnetisk til sig trækkende Kraft. Herren fornemmer Troens Kraft, ligesom Jernet føler Magnetens Kraft. Det hænger ved hinanden, uden at man seer Baandet, hvortil det er sammenhæftet. Ligesom Solen drager Blandet af Havet, saaledes drager vor Troe Livsens Bånd af Christo og af hans Salighedskilde og Naadehav. Men han drager os atter til sig, ligesom han siger: „Naar jeg bliver op-høiet af Jorden, vil jeg drage Alle til mig.“ Ingen Troe, Bøn eller Suk er forgæves, det rører ved Christum, han føler det i sit hellige Hjerter. Ligesom Solen drager Daagen op af Jorden og fortærer den, saaledes siger Gud Es. 44, 22.: „Jeg haver udslettet dine Overtrædelser, som en Daage,“ den stinkende Synde-Daage. Ligesom Magneten vender sig efter Nordstjernen for samme Stjernes Harmonies og indre Forbindelses Skyld, saaledes vender vor Troe sig efter Christum. Ligesom Heliotropen, Solblomsten, og flere andre Blomster bøie sig efter Solen, og oplader sig, saaledes oplader sig vor Troe imod Retsfærdig-hedens Sol, Christus Jesus, for af den at modtage den him-melske Indflydelse. Derfor siger Herren: Jeg mærker, at der gif en Kraft af mig. Uden Kors og uden Bøn har dit Hjerter ingen Styrke. Ps. 138, 3.: „Den Dag jeg kaldte paa dig, da hørte du mig; du bekræftede mig med Styrke i min Sjæl.“ Derfor ere nu alle vor Legems Kræfter forborgne i Christo, ligesom alle Stjerners Kræfter i Solen. Men de gaar ei ud fra ham, og komme ei til os, naar vi ei berøre ham formedelst Bønnen og Troen. Kan og den, som ei kan lugte, fornemme en Blomsts Ligtighed? Eller den, som ei kan smage, Honningens Sødhed? Saaledes vil heller aldrig den, som ei troer og ei be-der, fornemme Livets Sødhed og Lugt af Christo. Derfor vilde Herren ingen Mirakler gjøre i Nazareth for deres Vantroes Skyld. Utsaa blive Livets æble Lugt forborgnen for de Vantroende, ligesom en tilluftet Have.

3. Nu kunde Nogen sige: Har da Qvinden tilskrevet Chri-sti Klædebon saadan Kraft? Svar: Nei; men den legemlige Berørelse er et Tegn paa Troens indre Berørelse; thi Troen bryder ud i udvortes Tegn, og aabenbarer sig derved, ligesom Solen og et Lys ei kan være forborgnen. Hvad Solen er paa Himmelen, det er Troen i Menneftet. Og efterdi denne Qvinde flammede sig og frygtede for at tiltale Herren, saa var denne Berørelse istedetfor hendes Bøn; thi man kan ogsaa formedelst Berørelse tale med et Mennefte. Troen kan ei heller være uden

saadan aandelig Berørelse, det er, den kan ei være uden Bøn, det er umuligt. Bønnen banker paa, berører, saa lukker Herren op. Troens Art er ei andet end en bestandig indvortes Sukken og Banken eller Berørelse. Et troende Hjerter er et Tempel fuldt af aandelig Rørelse. Kan man dog bevæge og berøre et Menneske med et Ord, Tante og Gebærde, skulde man da ei kunne gjøre det samme med Christum? Og hvorledes skulde vor Troe ei berøre Christum, da han dog bor i vore Hjerter formedelst Troen, og hans Dine see efter Troen? Saa har hun ei berørt Herrens Klædebon, fordi hun har tilskrevet samme saa stor en Belgjerning ligesom Jacob, og lader sig gjerne nøie med Guds Naades mindste Brødsmulder, ligesom den cananæiske Qvinde, og som David, da han vil være Dørvogter, og som Høvedsmanden af Capernaum. Saa rører da denne Qvinde derfor ved Herrens Klædebon, for dermed at bevidne sin Uværdighed og hjertelige Ydmyghed; thi dermed opvække vi Guds Barmhertighed imod os, ligesom ved Hoffærdighed Guds Magt. Men da ere vi stærkest, naar vi erkjende os for de Uværdigste og Elendigste. Eusebius skriver, at denne Qvinde har oprettet Herren en Ære-Støtte.

Vi slutte med det Sprog Es. 40, 31.: „De, som forvente Herren, skal fornye deres Kraft, de skal opfare med Vinger, som Orne; de skal løbe, og ikke vansmægte, gaae, og ikke blive trætte.“

Eller med den 34te Psalme: „Dover Herren storligen med mig; og lader os ophøie hans Navn tillige. Jeg søgte Herren, og han bønhrte mig; og friede mig af al min megen Frygt. De saae til ham, og løbe til ham, og deres Ansigter blev ikke bestjæmmede. Denne Elendige raabte, og Herren hørte; og frelst ham af alle hans Angester. Smager og seer, at Herren er god: salig er den Mand, som troer paa ham. Herrens Dine ere vendte til de Retfærdige; og hans Øren til deres Raab. De raabte og Herren hørte; og han friede dem af alle deres Angester. Herren er nær hos dem, som have et sønderbrudt Hjerter og vil frelse dem, som have en sønderstødt Mand. Den Retfærdige vederfares mange onde Ting; men Herren skal frie ham af dem allesammen.“

Alt, giv kun, o Herre! imidlertid Taalmodighed for vort himmelske Taalmodigheds-Speils Jesu Christi Skyld, Amen, Amen.

Fem og tyvende Søndag efter Trinitatis.

Evangelium, Matth. 24, 15—29.

Forberedelse.

Vor eneste Forløser og Saliggjører, Christus Jesus, har her paa Jorden faare trøsteligen forrettet sit evige Ypperstepræst-Embedet formedelst sit ene Forligelses-Offer paa Korset, hvilket han og endnu forretter hos Guds høire Haand, hvor han beder for os. Sit kongelige Embede forretter han, idet han lægger alle vore Fiender til sine Fjæders Stammel. Men sit prophetiske Embede har han forrettet formedelst sit hellige Evangelium Aabenbarelse, og formedelst mange skønne og sande Prophetier, om det jødiske Riges Undergang, og om Verdens Ende, som og dette Evangelium bevidner. Sit ypperstepræstelige Embede forretter han her formedelst sit ene Forligelses-Offer; thi vi have i det nye Testamente kun en eneste Ypperstepræst, som „med eet Offer haver fuldkommet stedse dem, som helliggjøres,” Ebr. 10, 14. Sit kongelige Embede forretter han ogsaa alene; thi han er alene den Konges Konge og den Herrers Herre,” 1 Tim. 6, 15. Men sit prophetiske Embede forretter han formedelst sine Propheter og Apostle, ligesom St. Petrus, Paulus og Johannes Evangelist bevidner, som i sin Aabenbaring har bestrevet den ganske Christenheds Løb fra det nye Testaments Begyndelse indtil dets Ende.

Indgang.

I Aab. 16, 13. 2c. læse vi et strækeligt Syn og Aabenbarelse, hvor den hellige Evangelist siger saaledes: „Og jeg saae af Dragens Mund, og af Dyrets Mund, og af den falske Prophets Mund udkomme tre urene Aander, som vare Padderne lige. Thi de ere Djævelens Aander, som gjøre Tegn, som gaar ud til Jordens, ja hele Jorderiges Konger at samle dem til Guds den Almægtiges hiin den store Dags Strid. See, jeg kommer som en Tyv. Salig er den, som vaager, og bevarer sine Klæder, at han skal ikke gaar nøgen, og de skulle see hans Blussel.”

Dette er et forunderligt Syn og Propheti om de store Trængsler, som i de sidste Tider skulle komme paa Jorden, men særdeles over den kjære Christenhed, som af de Løgneaander, der udgaar af den Helvedes Drages Mund, vil blive fordærvet med mange Kjætterier og Forsørelser, hvilke Løgneaander ogsaa skulle

gjøre Tegn og Mirakler, og bestræbe sig for, ogsaa at forsøre de Udvalgte; ja, de skulle anrette Forsølgelse og Blodsudgydelse, og forsamle Jordens Konger til Strid; derpaa vil følge store Trængsler, legemlige og aandelige. Og da skal Herren pludselig komme med sin sidste Dom, ligesom Lynet skinner fra Solens Opgang til dens Nedgang, usforvarende som en Tyv om Natten. Men jalig er den, som vaager, det er, som af Hjertet gjør Omvendelse, som ei er sikker, men har Agt paa saadanne Tegn, som og holder sit Klæde fast, det er, sin Troe, og formedelst samme Christi Retfærdighed, paa det han ei maa blive funden nøgen, det er, at han ei maa blive funken som en falsk Christen og en Hykler, der kun i Munden fører Christum og hans Navn, men med Gjerningen og Ubødsfærdighed fornægter ham, og som et ufrugtbart Træ bliver afhugget og kastet i Ilden, Matth. 7, 19.

Just dette lærer os ogsaa Dagens Evangelium, hvor Herren propheterer om to Slags Odelæggelsens Bederstyggheder: Nemlig, om den jødiske Kirkes Odelæggelse, og om Antichristen, som er Christenhedens Odelæggelses Bederstygghed, om falske Christi og falske Propheter, om Krig, Blodsudgydelse og store Trængsler i de sidste Tider, hvis Forbillede har været det jødiske Lands Odelæggelse og Jerusalems Forstyrrelse, hvilket Herren ligesom et Speil holder os for Dine, visende deri den tilkommende Tids Jammer. Vi ville her betragte.

Tvende Dele:

1. Om den legemlige Odelæggelsens Bederstygghed i Templet i Jerusalem, som skal være et synligt offentligt Tegn paa Jerusalems Forstyrrelse og det ganske Lands Odelæggelse, hvorpaa skulde følge store Trængsler. Derimod sætter Herren den Trøst: Fugt og Væn. 2. Om den aandelige Odelæggelsens Bederstygghed, eller Antichristen, som Herren kalder falske Christi og falske Propheter, hvilke skulle være et Tegn paa Verdens Ende. Derimod sætter Herren den Trøst: At de Udvalgte ei kunne blive forførte, og at de Dage skulle blive forkortede, med vedsoiet Advarsel for Sikkerhed; thi Herrens Tilkomst skal være som Lynet, det er, usforvarende og hurtig. Men derimod er den Trøst: At de Troende skulle snart finde sig hos Christo, ligesom Ornene forsamles til Adselet.

Hvor denne Disposition og Afdeling ei blive taget i Agt, er dette Evangelium dunkelt og vanskeligt; thi her ere tvende Slags Bederstyggheder beskrevne, den legemlige i det jødiske

Tempel, og den aandelige Vederstyggelighed i Christenheden. Paa begge følger Ødelæggelse. Det er Herrens Mening.

Den Herre Jesus forlene os hertil hørende Øren og aabne Hjerter til sin Væres Forfremmelse og vore Sjæles Velfærd, Amen.

Den første Deel.

Naar I da see Ødelæggelsens Vederstyggelighed, som sagt er ved Propheten Daniel, at den staaer i den hellige Stad; (hvo som det læser, han gibe Agt derpaa!) Da Herren prædike og propheterede om Jerusalems Forstyrrelse og om Verdens Ende, spurgte Disciplene ham, hvilket Tegn der vilde være paa Jerusalems og det ganske Riges Forstyrrelse, samt paa Verdens Ende? Paa begge Dele svarer Herren, og forkynder deres Tegn. Paa det første svarer Herren, visende dem Propheten Daniels Tegn, og siger: De skulde læse, og gibe Agt derpaa. Men saa siger Propheten Daniel i det 9de Cap. B. 26, 27.: „En Fyrstes Folk, som kommer, skal fordærve Staden og Helligdommen, og Enden derpaa skal komme som med et Vandstyl, og indtil Krigens Ende ere Ødelæggelser bestemte. Og der skal være hos Vederstyggelighedens Binger den, som ødelægges, og indtil fuldkommelig Ende, nemlig den, som er bestemt, skal Straffen udøses over den, som ødelægges.“ I disse Ord er det offentlige, synlige Tegn paa Jerusalems Forstyrrelse bestreven, og bliver kaldt en Ødelæggelsens Vederstyggelighed; der bliver og meldt Stedet, hvor den skulde staae, nemlig i Templet hos Naadestolen, hvilke de gylbne Cherubim bedækkede med deres Binger. Hvilket har været et skønt Forbillede paa Messias, hvem Gud har fremstillet til en Naadestol formedelst Troen i hans Blod, Rom. 3, 25. Og har antydnet, at ogsaa i det nye Testamente skulde ved Siden af Christo staae en saadan Vederstyggelighed.

Saa forudsiger ogsaa Propheten her, at paa saadant Tegu eller paa saadan Vederstyggelighed, som skulde staae ved Naadestolen, Ødelæggelsen skulde følge. Men hvad for en Vederstyggelighed dette egentlig er, det har Udgangen senere bevidnet, da Pilatus og de følgende Landshefter have ei alene med Magt paa Templets høie Port opslaget den romerfke Keisers Vaaben, en gylben Ørn med udbredte Binger, og med væbnet Haand ladet samme beskytte, men endogsaa Keiser Liberi Billede, som Josephus beretter. Derefter har Keiser Cajsus Caligula ladet kalbe Templet efter sit Navn med denne Overskrift: Cajo illustri Jovi, det er: Den store Gud Cajsus, — Euseb. Lib. 2. Cap. 6. — og befalet, man skulde tilbede hans Billede. Derover er

sket med Blodsudgydelse. Senere har man understaaet sig, til at sætte Neros Billede ved Siden af den hedenske Afgud Jupiters Billede, som de hedenske Keisere ærede, og det hos Naadestolen under Cherubims Vinger. Og da Jøderne ei vilde taale saadan Vederstyggelighed i deres Tempel, saa have de romerske Landsherrer lagt Besætning af hedenske Krigsfolk i Templet, hvilke have drevet allehaande Bespottelse og Afguderie i Templet. Her tænke man, hvilken Vederstyggelighed saadant maa have været. Særdeles er det en mærkværdig Historie om den romerske Landsherre Petronio, som, da nogle tusinde Jøder forsamlede sig, bedende om Vederstyggelighedens Afskaffelse af Templet, da har truet dem, at, dersom de forgrebe sig derpaa, saa vilde han lade dem alle halskugge. Men saa meget har Vederstyggeligheden i Templet smertet dem, at de da ere alle nedfaldne, og have fremrakt deres Hals.

Paa dette Tegn skulde nu Jøderne efter Prophetens Forudsigelse have givet Afgt, og derpaa mærket, at Templets og Stadens Forstyrrelse, og det jødiske Riges Undergang nu var for Døren, at snart derpaa en Fyrstes Folk skulde komme, som skulde forstyre Staden og Helligdommen, at der skulde tages en Ende som ved en Floed, saa at, ligesom en stor Vandfloed bortriver en Bygning af Grunden, at man ei mere veed, hvor den har staaet, jaaledes skulde Jerusalem blive forstyrret og sløiset, og indtil Enden blive ødelagt; hvilket ogsaa er saaledes opfyldt, at Jerusalem indtil næværende Dag ligger øde. Denne Forstyrrelse skulde bringe saa stor en Jammer med sig, at saadan Trængsel ei har været fra Verdens Begyndelse, og vil heller ikke blive. Og have alle tre Landestrafte, Hunger, Krig og Pestilens i højeste Grad over hinanden udryddet det jødiske Folk. Thi om end Synfloden og Ilden i Sodom har været en stor Jammer, saa har der dog aldrig været saadan Krigs-, Hungers- og Dødsnød, som i Jerusalems Forstyrrelse. Saa taler ogsaa Herren her om den Trængsel, som skulde gaae over det jødiske Folk, og hvis Lige aldrig tilforn havde truffet dem, hverken af Kongerne i Syrien eller i Antiochien, naar han i Luc. 21, 23. siger: „Der skal være stor Nød paa Jorden, og en Brede over dette Folk; og de skal falde ved skarpe Sværd.“ Derfor befaler Herren ogsaa Jøderne at flye, og ei at dvæle, selv om de skulde lade Alt tilbage, og uden Klæder og Huusgeraad maatte tage derfra, for at de kun maatte undløbe den store Trængsel. Han formaner dem ogsaa at bede, at deres Flugt ei maatte skee om Vinteren, eller til anden ubeleilig Tid, hvormed Herren ordsprogvis forstaaer Sabbaten. Han bellager ogsaa de Frugtsommelige og de diende Børn, hvor ville de

hen? siger Herren. Hvilket skal være de arme frugtsommelige Qvinder en Trøst, at Herren sørger for dem; og den Herre, som sørger for dem, vil vel og vide, at rebbe og at opholde dem.

Deraf have vi at lære Hovedaarsagerne til Landes og Folks Ødelæggelse, nemlig Afguderiets, den falske Læres og Gudstjænestes Vederstyggelighed. Derfor skal Eders Kjærlighed mærke, at der ere fem Ødelæggelsens Hoved-Vederstyggeligheder: Den første er Afguderie og falsk Lære; herved er Jerusalem og det ganste Land for første Gang lagt øde og ført i det babyloniske Fangenskab; derom forudsige alle Propheterne, og Jeremias kan det ei noksom begræde. Den anden Ødelæggelsens Vederstyggelighed er Kirkens Forfølgelse, og naar man udgyder Propheters Blod, Matth. 23, 37. 38.: „Jerusalem! Jerusalem! som ihjelslaaer Propheterne“ 2c. „See, eders Huus skal forlades eder øde.“ Den tredie Ødelæggelsens Vederstyggelighed er Uretfærdighed, naar arme, betrængte Folk blive undertrykte; thi „Uretfærdighed skal ødelægge alt Landet,“ Wiisd. 5, 25. Den fjerde Ødelæggelsens Vederstyggelighed er et frækt ryggesløst, ugudeligt Liv, men særdeles Utugt, for hvis Skyld den første Verden, Sodom og Gomorra, tilligemed mange Lande og Stæder ere blevne øde. Den femte Ødelæggelsens Vederstyggelighed er Oprør og Uenighed, Luc. 11, 17.: „Hvert Rige, som bliver splidagtigt med sig selv, bliver øde. Saadant har ei alene Jerusalem erfaret, hvor da den rette Ødelæggelsens Vederstyggelighed har været, da de dræbte Propheterne, Christus og hans Apostle; men ogsaa efter Apostlernes Tid ere mægtige Stæder i Asien blevne ødelagte formedelst Afguderie, falsk Lære og de hellige Apostles Forfølgelse. Den store Stad Collossus er i det andet Aar efter St. Pauli Død bleven opslugt formedelst et Jordstjælv. Store Stæder i Asien ere ganste uddøde formedelst den arianste Vederstyggelighed, Kjætterier og Bespottelse. Og bevidne ei alene Jødernes Exempel, men ogsaa den daglige Erfarenhed, at paa Religionens Forfalskelse følger Landets Ødelæggelse; thi i al falsk Lære er en Løgne- og Morberaad. Efterdi nu den ganste Verden er fuld af disse fem Hoved-Vederstyggeligheder, fuld af falsk Lære og de Helliges Blodsudgydelse, fuld af Uretfærdighed, fuld af Utugt, Ugudelighed og Uenighed, saa kan heller ikke Ødelæggelsen være langt borte, men bryder med Magt frem fra alle fire Verdens Hjørner. Saa har og Propheten Jeremias Cap. 5, 6. 2c. forudsagt, hvilken stræffelig Krigsnød der skal komme.

Da skal man give Agt, siger Propheten Daniel, og flye, enten aandelig eller legemlig. At flye aandelig er, at gjøre Om-

vendelse, at vogte sig for saadan Vederstyggelighed, paa det man ei deri maa omkomme, og forarsage Odelæggelsen: 1) Flittig paakalde Gud for hans Ords Reenhed. 2) Vogte sig for at forfølge hans Tjenere. 3) For Uretfærdighed og uskyldige Mennesters Undertrykkelse. 4) For et ugudeligt og utungtigt Levnet. 5) For Uenighed.

Vi have videre ved dette første Stykke at mærke en Trøst, som Herren giver os i Krigsnød og Odelæggelser, nemlig Flugten: Da slye paa Bjergene, hvo som er i Judæa; Og hvo, som er paa Taget, stige ikke ned at hente Noget af sit Huus; Og hvo som er paa Ugeren, vende ikke tilbage, at hente sine Klæder. Thi saadan Krigsnød er Guds grumme Brede. Thi ligesom Luth, da han oplede med at gaae ud af Sodom, blev greben af Englene ved Haanden, som og førte ham ud af Jlden og Forbærvelsen, viste ham et Bjerg, hvorpaa han skulde redbbe sig, og tillob ham ogsaa en lille Stab Boar, at han ei behøvede at blive paa Marken: saaledes have vi her ogsaa den Trøst, at Gud vil formedelst Flugten redbbe os, og vise os et sikkert Sted, hvorhen den elendige Krigsnød, som Jlden i Sodom, ei skal komme. Saaledes viste Gud Herren Propheten Elias og Elisa et sikkert Sted for deres Fiender, og lod dem beleire med en Hær Engle med gloende Vogne og Heste, saa at de, som vare hos dem, vare flere, end de, som vare hos Fienden. 1 Kong. 17, 5. 6. 9. 2 Kong. 6, 16. Saaledes traadte Jibstøtten imellem Israels Hær og Egypterne, saa at de ei kunde komme tilhammen; da var Gud en gloende Muur omkring sit Folk. Saaledes bevogtede Gud Jacob i Flugten, da Laban jog efter ham og lod ham møde Guds Hær. Saaledes bevogtede Gud den hellige David i Flugten, da han flyede for Saul, saa at Saul med alle sine tretusinde Mænd ei kunde gjøre David noget Afbræk i Orkenen, ligesom om David skulde sat i en stor Fæstning. Naar saaledes en Christen bliver under den Hjæstes Bestjærmelse og den Almægtiges Stygge, saa er han selv paa et ringe Sted, ja ogsaa i Orkenen ligesaa sikker, som i en stor Fæstning. Ordspr. 18, 10.: „Herrens Navn er et fast Taarn; en Retfærdig skal løbe til og blive ophøiet.“ Ps. 27, 5.: „Han skal gjemme mig i sin Hytte paa den onde Dag; han skal skjule mig i sit Pauluns Skjul, han skal ophøie mig paa en Klippe.“ Nah. 1, 7. 8.: „Herren han er god, han er til Befæstning paa Nøds Dag; og kjender dem, som troer paa ham. Og naar en overstyllende Floed løber over, skal han gjøre det til en Ende med dens Sted, og Mørkhed skal forfølge hans Fiender.“ 2 Petr. 2, 9.: „Herren veed, at frie de Gudsfrugtige af

Fristelse, men at bevare de Uretfærdige til Dommens Dag at straffes."

Altfaa lære vi nu her, at en Christen vel tør flye af saadanne store VandepLAGer, Hunger, Krig og Pestilente, dersom ei to Ting forhindrer ham, nemlig hans Embede og hans Troes Bekjendelse; thi hvo som foragter de Midler, som Gud viser, for at redde sit Liv, den frister Gud. Nu har Gud selv anvist dette Middel, Flugten, hvorfor man og skal bruge det, dersom man med god Samvittighed kan gjøre det, paa det man ei skal friste Gud. Ordspr. 22, 3.: „En viis Mand seer Ulykke, og skjuler sig; men de Vanvittige gaae over, og straffes. Saaledes flyede Jacob for Hungeren, David for Sværdet, Paulus og Christus for Forsøgelse og Tyrani. Sir. 3, 25.: „Den, som elsker Fare, skal falde derudi." Men de, som ei kunne flye for Embeds og Samvittigheds Skyld, de skulle befale sig i den Høiestes Beskjærmelse og den Almægtiges Stygge; thi Gud kan vel redde os, midt i den største Nød, i Beleiringer, ja og midt i Jlden, ligesom de tre Mænd i den gloende Døn sagde: „Vor Gud er mægtig nok til at redde os," Dan. 3, 17. Ja, siger du, det troer jeg vel, at han kan gjøre det, efterdi han er almægtig, naar han blot vilde gjøre det? Svar: Han vil ogsaa gjøre det; thi han har forjættet det, Ps. 50, 15.: „Jeg vil udfrie dig." Ps. 91, 14. 15.: „Efterdi han haver Lyst til mig, siger Herren, saa vil jeg udfrie ham. Han skal kalde paa mig, og jeg vil hørhøre ham, jeg er hos ham i Nød; jeg vil frie ham og herliggjøre ham." Der staaer tre Gange: „Jeg vil gjøre det." Es. 43, 2.: „Naar du gaaer igjennem Vandene, da vil jeg være hos dig, og igjennem Floderne, da skal de ikke overstylle dig, naar du gaaer igjennem Jlden, skal du ikke brændes, og Luen ikke fortære dig." Jer. 39, 16. 20.: „See, jeg vil lade mine Ord komme over denne Stad, til det Onde og ikke til det Gode. Men jeg vil redde dig paa den samme Dag, siger Herren, at din Sjæl skal være dig til Bytte; thi du forlød dig paa mig." Ezek. 9, 4.: „Gik midt igjennem Staden, midt igjennem Jerusalem; og du skal tegne et Tegn paa de Folks Pander, som skulle og jamre over alle de Ubederstyggeligheder, som ere gjorte midt derudi."

Den anden Trøst, som Herren giver i saadanne store Trængsler, er Bønnen: Men beder, at eders Flugt skal ikke stee om Vinteren, ei heller om Sabbaten. Den tjære Bøn lindrer Ulykken og Korset, og afværger mange tilkommende Straffe: „Vaager og beder, at I skulle ikke indkomme i Fristelse," Matth.

26, 41. Hvorledes had ei Kong Gzechias i Jerusalems Beleiring, 2 Kong. 19, 15.? Og Kong Josaphat i den store Krigs-
nød imod Moabiterne, 2 Krøn. 20, 6.? Og Kong David som
Psalteret bevidner? Og hvor forunderlig reddede ei Gud dem
alle tre? Gzechias formedelst en Engel, som slog Syrerne i Lei-
ren; Josaphat formedelst en Skræk, som oversalbt Fienden; Da-
vid formedelst et Bud, som kaldte Saul tilbage. Ja formedelst
den kjære Bøn redder Gud ogsaa fra Satan, der vil opsluge
vore Sjæle. Formedelst den kjære Bøn seire vi, Ps. 18, 4.:
„Jeg vil paatalde Herren, som bør at loves, saa bliver jeg frelst
fra mine Fiender.“ Ps. 8, 3.: „For at komme Fienden til at
høre op, og den, som vil hægne sig.“ Den kjære Bøn fordri-
ver den urolige Aand, den hjerteplagende Aand, ligesom Davids
Harpe. Luc. 10, 19.: „See, jeg giver eder Magt at træde paa
Slanger og Skorpioner, og over al Fiendens Kraft.“ Dette
alt skeer formedelst Troen og Bønnen, 1 Joh. 5, 4.: „Denne
er den Seier, som haver overvundet Verden, vor Troe.“ Og
ligesom et Menneskes Hjerte bliver lettet, naar man taler med
en god Ven, og klager sin Nød: saaledes og naar man taler
med Gud, saa lader Gud af sin Mund udgaae en Trøst, hvoraf
man lever, ligesom han hos Propheten Es. 57, 19. siger: „Jeg
staber Læbers Grøde; Fred, Fred for den, som er langt borte,
og for den, som er nær, sagde Herren, og jeg haver lægt ham.“
Ligesom man tilvister en Syg i en Alsmagt noget Lyst, saale-
des vil Gud i vor store Angest og Bedrøvelse tilviste os en
Trøst og en hjertefrøgende Aand af sin guddommelige, hulds-
lige Mund.

Den anden Deel.

Om den aandelige Ødelæggelsens Vederstyggelighed, Antichristen, den
falske Lære og falske Propheter, som er et Tegn paa Verdens Ende;
og om Trøst imod samme.

Ligesom hos Jøderne Ødelæggelsens Vederstyggelighed har
været de afgudiste Billeder i Templet, saaledes er hos de Christne
Ødelæggelsens Vederstyggelighed Antichristen med hans falske
Lære og falske Propheter, hvilke ogsaa staae paa det hellige Sted
hos den aandelige Naabestol, som er Kristus. Denne Vederstyg-
gelighed beskriver Herren med tre Tegn: Først kalder han den falske
Prophet og falske Christi, det er, saadanne Mennesker, som sætte
sig i Christi Sted og ville føre hans Embede med Fyldestgjørelse for
Synden. Hvo som gjør det, den er en falsk Kristus, en falsk
Frelser. Efterdi nu Vederstyggeligheden staaer paa det hellige

Sted, og Antichristen sidder i Guds Tempel, og Herren kalder dem falske Christi, saa er det let at slutte, hvem det er. Hvo kalder dig et Hoved for den ganste Christenhed? Dette Navn tilkommer alene Christo; og Paven kalder sig saaledes. Den er Kirkens Hoved, som er Legemets Fylde, som har forløst Menigheden, hvis Legeme Menigheden er, Eph. 1, 22. Col. 2, 10. 19. — det er ei Paven. Hvo kalder sig den Allerhelligste? Dette Navn tilkommer Christus alene (Dan. 9, 24.) og dog kalder Paven sig saaledes. Ja, de papistiske Skribenter have kaldet Paven en Gud, hvilket Tegn St. Paulus har propheteret 2 Thess. 2, 4.: „Som ophøier sig over alt det, som kaldes Gud, og giver sig ud for, at han er Gud.“ Hvo er Jaarenes Hyrde? Hvo er Kirkens Brudgom? Paven stjæler Christo dette Navn fra. Saa have ogsaa Munkene og Nonnerne anmasset sig saadant Christi Embede, nemlig Fyldestgjørelse for Synden, ei alene at gjøre Fyldest for deres egne Synder, men ogsaa for andre Folks Synder, som med Penge have gjort sig deelagtige i deres Orden og Fortjeneste, hvorved de have revet Verdens Statte til sig. Ja, de have indbildt Folkene, at ogsaa en Munkelappe skulde kunne tilbæfte alle Synder for Guds Ansigt, naar man lod sig begrave i den, og bleve deelagtige i alle den ganste Ordens Fortjenester og gode Gjeringer, ligesom Christi Fortjeneste ei skulde være fyldestgjørende nok. Ja, Barfod-Munkene have agtet deres Francisci Saar, som en Engel skal have indtrykt ham, lige med Christi Saar, og have lært, at de reddede fra den evige Død, hvilket ogsaa Paven i Rom 1159 har bekræftet, og forbynt de Bøger, som vare skrevne imod denne falske Christus og Frelser. Altsaa have Paven, Munke og Nonner mange Aar herfra været falske Christi og Frelsere, som have forført og bedraget Verden. Herhen hører falske Propheter, det er, falske Udlæggere af Skriften om Sakramenterne og Christi almindelige Fortjeneste.

Det andet Kjendetegn paa Udelæggelsens Bederstygghed i Christenhedens hellige Sted er, at de skulde sige: See, her er Kristus, eller der; han er i Orden; see, han er i Kamrene. Dermed viser Herren ligesom med Fingeren paa Velfartene, Klostrene og Capellerne i Ordenene; thi der har man før søgt Christum, og villet hente Naade, Afslad og Syndernes Forladelse. Derimod skulle vi lære, at Kristus og hans Naade ei er bunden til noget synligt Sted, Ceremonier, Menneleværk og Klostere, endnu mindre der at finde; men i sit Ord og Sakramenter formedelst sand Omvendelse og Troen. Og er den sande Gudstjeneste aandelig, bestaaer i Aand og Sandhed, ligesom Herren selv siger: „Guds Rige kommer ikke saa, at man

kan vise derpaa; de skal ikke heller sige: see her, eller see der er det: thi see, Guds Rige er inden i eder." Til de prægtige papistiske Processioner sperre Folkene Munden op, og sige: Her er Christus. 1 Cor. 4, 20.: „Guds Rige bestaaer ikke i Ord, men i Kraft," i Troe, Kjærlighed, Haab, Ydmyghed, Taalmodighed, Bøn og hjertelig sand Bod; der er Christus og hans Rige. Derfor er det som en Bederstyggelighed og Ødelæggelse, naar man binder Christum til et Sted og Ceremonier udenfor hans Ord og Sakramenter.

Det tredie Kjendtegn paa Ødelæggelsens Bederstyggelighed i Christenhedens hellige Sted ere de falske Undere, hvorved ogsaa de Udvalgte skulle blive forførte, om det var muligt. Men det ere falske Undere, som stee til Betræftelse paa Afguderie og falsk Lære, om hvilke St. Paulus skriver 2 Thess. 2, 9.: „Antichristens Tilkommelse stæer efter Satans Kraftighed med allehaande Magt og Tegn, og underlige Gjerninger, som ere Iøgnagtige." Og i Mat. 16, 14. kaldes det „Djævelens Mander, som gjøre Tegn." Om end En gjorde Mirakler, men havde ei Guds Ord reent, saa skalbe man dog ikke troe ham, 5 Mos. 13, 1, 2c. Guds Ord er visere end alle Mirakler, thi det er den evige Sandhed; derfor skal man troe samme uden Mirakler, ligesom Ninives Indbyggere troede Jonas (Jon. 3, 5.), og som Johannes den Døber blev troet, der dog ingen Mirakler gjorde. Saadanne Djævels-Mirakler ere ofte stødte i Pavedømmet, som Mange vide, da enhver har villet stadfæste sin Orden, Kloster og Capeller med en særdeles Aabenbaring og Mirakel.

Der have vi nu de tre Kjendtegn paa den aandelige Ødelæggelsens Bederstyggelighed. Ligesom nu paa den jødiske Bederstyggelighed fulgte Templets og Landets Ødelæggelse, saaledes vil paa denne den falske Læres Bederstyggelighed følge en Ødelæggelse i Christenheden, som ogsaa desværre er for Dagen. Har ei Pavedømmet opvakt gruelige, store Krige, hvorved Land og Folk ere blevene ødelagte? Og ligesom den muhamedanske Læres Bederstyggelighed i Orienten har ødelagt det ganske Asien, det mægtige Kongerige Egypten, det ganske Grækenland, de mægtige Stæder Athen, Corinth, Galatia, Ephesus, Philippen, Thessalonica, Colosjen, ogsaa Perne Rhodus og Cypern. Saaledes har Paven ødelagt Europa, saasom Frankrig, Ungarn og Nederlandene. Muhamed er den falske Prophet, Paven er den falske Christus. Saaledes tager Verden Dag fra Dag af og bryder Ødelæggelsen frem fra alle Verdens fire Hjørner. Thi ligesom Reiserdymmene, saasom Verdens Hoveder, have opædt hverandre, saaledes skulle Lemmerne falde over hverandre, og et

Land og Folk opæbt et andet, indtil Enden kommer, hvor da store Trængsler skulle opstaae, som forkynde os den yderste Dag.

Hvad for Trøst have vi nu i saadanne store Trængsler?

1. Imod den falske Læres Bedersthyggelighed sætter Herren de Udvalgtes Trøst, Naadevalget til det evige Liv. De Troende ere Udvalgte, Lit. 1, 1.: „Paulus, Guds Tjener, men Jesu Christi Apostel, efter Guds Udvalgtes Troe.“ Naar nu samme Naadevalg bliver ret betragtet, saa giver det i saadan Nød en herlig Trøst. Thi Gud har med sine Troende gjort en evig Pagt; men da der til en Pagt eller Testamente hører tre Stykker: 1) Forjættelsen, 2) Eder, 3) Døden, saa har han først givet sine troende Udvalgte de allerdyreste Forjættelser, dernæst bekræftet samme med en Eed og tilsidst med Christi Død stadfæstet samme: At han vilde være deres og deres troende Sæds naadige Gud og Fader i al Evighed (1 Mos. 17, 19.), hvortil han har udvalgt dem i Christo, før Verdens Grundvold blev lagt. At han vilde forlade dem deres Synder. Jer. 32, 40.: „Og jeg vil gjøre en evig Pagt med dem, at jeg vil ikke vende tilbage bag fra dem, at gjøre dem Godt, og jeg vil give min Frygt i deres Hjerter, at de skal ikke vige fra mig.“ Es. 59, 21.: „Min Aand, som er over dig, og mine Ord, som jeg haver lagt i din Mund, skal ikke vige fra din Mund fra nu og indtil evig Tid.“ (Det er en stor Trøst, at Guds Aand og Ord skal blive hos os, Joh. 14, 16.: „Talsmanden skal blive hos eder evindeligt.“) At han formedelst Salvelsen vilde lære dem alle Ting (1 Joh. 2, 27.), formedelst den Helligaand lede dem i al Sandhed, at de ei skulle blive forførte, som sine Fæder vogte dem, hvem Ingen skal rive af hans Haand (Joh. 10, 28.), oplyse og hellige dem, trøste dem i al Nød, døde og dæmpe Synden i dem, formedelst sit Blod retfærdiggjøre dem, formedelst Troen bevare dem i sin Magt til Salighed, styrke bekræfte og befæste dem, og fuldføre den gode Gjerning, som han har begyndt i dem, indtil Jesu Christi Dag, Phil. 1, 6. Og om end Satan begjærer at rige dem som Hvede (Luc. 22, 31.), saa vil dog Christus bede for dem, at deres Troe ei maa aflade. Han vil opholde dem imod alle Helvedes Porte (Matth. 16, 18.), redde dem af Døden, og forløse dem af Helvede, Hos. 13, 14. Hverken Død eller Liv, hverken Engel eller Fyrstendømme skal stille dem fra hans Kjærlighed, Rom. 8, 38. 39. Dette Alt er begrebet i den evige Naadepagt, som St. Paulus kalder „den Guds faste Grundvold, som haver dette Segl: Herren Hender Sine,“ 2 Tim. 2, 19. Denne Pagt er fastere end Himmel og Jord, Es. 54,

10.: „Bjergene skulle vel vige, og Høiene bevæges; men min Fredspagt skal ikke bevæges, sagde Herren din Forbarmer.“

(Sumarist Begreb af Naadepagten Forjættelser: 1) Bornerettigheden, 1 Mos. 17, 9. 2c. og 21, 4. 2) Syndernes Forladelse, Jer. 31, 31. 2c. 3) Den Helligaand, Joel. 2, 28. og Guds Ord, Ef. 59, 21. 4) Beskjærmelse, Joh. 10, 28. 5) Aandens Gaver, Ef. 11, 2. 6) Befrielse og Opholdelse, 1 Petr. 1, 5. Phil. 1, 6. 7) Vor Ypperstepræstes Forbøn, Joh. 17, 9. 2c. 8) Evig Salighed, Phil. 1, 19. Dette alt er stadfæstet formedelst Guds Gød, Ef. 45, 23. Ezech. 33, 11. 54, 9. og formedelst Christi Død, Rom. 5, 10.: „Derfor vi bleve forligte med Gud formedelst hans Søns Død.“)

Den anden Trøst er, at Tiden skal for de Udvalgte Skjæbne blive forkortet. St. Paulus udlægger dette i Rom. 8, 19., at den ganste Natur ængster sig, og har Forlængsel efter at vorde løs fra den Forfængelighed, som den imod sin Villie er underkastet, og at den forventer Guds Børns Aabenbarelse; men ikke alene den, siger han, men ogsaa vi, som have Aandens Førstegrøde, sukke i os selv, idet vi vente vort Legems Forløsning. Og i Aab. 22, 21. siger Christi Brud og de Udvalgte: „Ja, kom Herre Jesu!“ Og i Aab. 6, 11. hedder det, at „de skulde hvile sig endnu en liden Tid.“ For de Udvalgte Sukkens Skjæbne vil Herren ile til Doms, og forløse dem; thi der vil komme saadan jammerlig Tid, at de Troende skulde ligge paa deres Knæ Dag og Nat, og bede om den yderste Dag.

Naar da alle Tegnene ere opfyldte, saa vil Herren pludselig og uforvarende aabenbares i sin Herlighed, ligesom et Lyn, hvoraaf Himmel og Jord skal blive oplyst; ja, hans Herligheds Glands skal opfylde Himmel og Jord, stinnende fra Solens Opgang til dens Nedgang, og det til den Tid, naar man ei mener det, og Verden lever i Belyst, ligesom i Syndsflorens og i Sodomas Tid. Og saa snart, som Herren aabenbares, skulde hans Troende forsamle sig til ham, ligesom Ornene flyve til Aabselet, medens de andre derimod skulde over al Maade forstrækkes for saadant Herlighed og Lys, for hvilket Intet vil kunne blive skjult; da skulde alle Jordens Slægter hyle,“ Aab. 1, 7. Dette er Jesu Christi Herligheds Syn, som pludselig og uforvarende skal opgaae og aabenbares. Derhen skulde de Troende flye, ligesom Orne, og blive hos Herren evindeligen.

Tilfødt er af den ganste Text at tage denne Trøst, at, efterdi Herren saa troligen og faderligen advarer os, og med saa mange Omstændigheder beskriver den sidste Tid, han da hjerteligen maa sørge for os, og vil albrig vende sit Faderjerter og sit vaagende Øie fra os, ifølge Ps. 121, 4. 2c. og Ef. 46, 3. 4.

„Hører mig, I, som ere paa mig lagte af Morders Liv; og saa indtil Alderdommen skal jeg være den Samme, og bære eder indtil graae Haar; jeg, jeg haver gjort eder, og jeg vil opløste, og jeg vil bære, og jeg vil lade undkomme.“ Naar nu Gud hører os i sine Arme og i sit Liv, saa kan jo ingen Ulykke staae os; Guds underbare Forsyn regjerer alt til vort Bedste og til vor Salighed. Saadant forklarer Herren med en Signelse af Naturen. Der, hvor Adselet er, forsamles Ornene. Det er: Har Gud indplantet Ornene det i Naturen: 1) At de nogle Dage tilforn vide og kunde lugte, hvor et Slag skal staae. 2) At de ogsaa vide Stebet, og forsamle sig derhen. — I Ezech. 39, 4. 17. staaer, at Gud kalder Himmelens Fugle til Slagtoffer; derfor komme de, og forsamle sig, som vare de dertil budne til Gjæst. 3) Og er ligesom en naturlig Magt, som tvinger og trænger dem derhen, at de ere saa begjærlige efter Adselet, og flye derhen, brevet dertil af Naturen: Skulde da Guds Aand, som boer i de Troende, ikke ogsaa saaledes kunne bevæge dem: 1. At de mærke den tilkommende Ulykke. 2. At de flye til Christo. 3. At de paa det stærkeste blive begjærlige efter ham, hvorved Christus da drager dem til sig? Bedrøves derfor ei for meget. Christus og hans Troende skulde vel findes sammen. Ligesom Israels Børn ei kunde blive forløste af Egypten, uden formedelst store Trængsler, formedelst mange Tegn, Mirakler og Plager, hvoraf dog ingen rørte Israels Børn: Saaledes maa det ogsaa gaae til ved Verdens Ende; uden store Trængsler ville vi kunne blive forløste og om end noget deraf maatte berøre de Troende, saa skulle vi vide, at saadanne Trængsler er Døren ind i den evige Salighed. Moses og Israels Børn havde ei seet Herrens Herlighed, dersom de ei vare komne igjennem det røde Hav, og i Orkenen. Men ligesom det røde Hav var en Gjennemgang ind i det forjættede Land, saaledes ere Trængslerne en Gjennemgang ind i den evige Salighed. Naar Fordærvelsen er forhaanden, pleier Gud at forkynde samme ved en troe, af Gud sendt Prædikanant, — paa Tegnene skulle vi give Agt; — saaledes kom Noa før Syndfloden, Luth før Sodomas Undergang, Jeremias før det babyloniske Fangenskab, Jonas til Ninive, Sefhannus før Jerusalems Forstyrrelse. Saa have vi ogsaa Exempler, at Gud redder Sine af Fordærvelsen, sørend Jlden gaaer an, og viser dem et Sted, hvor de kunne redde sig, eller tager dem bort til sig. Es. 26, 20.: „Gaf, mit Folk! kom i dine inderste Kamre og luk dine Døre efter dig; skjul dig, som et libet Dieblil, indtil Bredden gaaer over.“ Es. 57, 1. 2.: „Den Retfærdige omkommer, og Folk hensesamles. Den Retfærdige hensesamles fra det Onde; han skal gaae ind med Fred, de skal

hvile sig i deres Sovestamre, hver, som vandrer for ham." Enhver Christen har villig og taalmodig at give sig deri, at han herefter ei vil have nogen bedre Tid at opleve. Mange af eder gjøre eder disse søde Tanker, at det vil vel endnu engang blive godt paa Jorden, Fred og gode Dage; men det er idel søde og gylbne Drømme; thi Verdens Ende er nær, de sidste Trængsler trænge ind og trykke Verden, hvorfor vi ei have at haabe nogen bedre Tid, men hver Dag at vente nye Trængsler, indtil Herren med sin herlige Dag aabenbares. Derfor skal ingen Christen forlade sig paa gode Dage, men stifte sig til Taalmodighed, og rette al sin Tragten derhen, at han er bered, naar Herren kommer i den første, anden, eller tredje Nattevagt, eller ved Hængealet, Luc. 21, 29. Marc. 13, 35.

Vi slutte med den 121de Psalm: "Jeg opløfter mine Hænder til Bjergene, hvorfra mig skal komme Hjælp. Min Hjælp kommer fra Herren, som gjorde Himmelen og Jorden. Han skal ikke lade din Fod snuble; og han skal ikke slumre, som bevarer dig. See, han skal ikke slumre, og ei sove som bevarer Israel. Herren er den, som bevarer dig; Herren er din Styrke over din høire Haand. Solen skal ikke stifte dig om Dagen, eller Månen om Natten. Herren skal bevare dig fra alt Ondt; han skal bevare din Sjæl. Herren skal bevare din Udgang og din Indgang, fra nu af og indtil evig Tid." Al ja, Herre! før os ud af denne angestfulde onde Verden i det himmelske Frydsvæsen, Amen.

Ser og tyvende Søndag efter Trinitatis.

Evangelium Matth. 25, 31. indtil Enden.

U d g a n g.

Mat. 20. 11. 2c.: "Dg jeg saa en stor hvid Stol, og den, som sad paa den for, hvis Ansigt Himmelen og Jorden flyede; og der blev ikke fundet Sted for dem. Dg jeg saae de Døbe, Smaae og Store, som stode for Gud, og Bøgerne bleve oplabte; og en anden Bog blev opladt, hvilken er Livsens; og de Døbe bleve dømt efter de Ting, som vare skrevne i de Bøger, efter deres Gjerninger. Dg Havet gav de Døbe, som vare i det, og Døden og Helvede gave de Døbe, som vare i dem, og de bleve dømt, hver efter sine Gjerninger. Dg Døden og Helvede — det ere de til Døden og Helvede skyldige Mennesker — bleve kastede i den Ild. Denne er den anden Død. Dg dersom

Nogen ikke blev skreven i den Livsens Bog, han blev kastet i den Ildse.

I dette Syn har Gud forestillet os et levende Speil paa den yderste Dom og paa Jesu Christi herlige sidste Vilkomst, som skal være saa herlig og majestætisk, at ogsaa Himmelen, som ellers er den allermeste Deel af Verden, ei vil kunne bestaae for ham, men maa flye for hans Herlighed, saaledes, at dens Sted ei vil blive funden. Det er: Christi store Herlighed, Klarhed, Lys og Glæde vil oplyse Himmelen og Jorden, og saaledes skinne hen igjennem Himmel og Jord, at man derfor ei vil kunne gjenkende samme, ligesom et stort Lys ganske forbunkler et libet Lys. Og i dette Lys vil Intet kunne skjule sig; men ved samme vil Alt blive aabenbaret. Derfor siger St. Johannes: „Jeg saae de Døde, Småe og Store, som stode for Gud, og Bøgerne bleve opladte.“ Det er alle Tinges Aabenbarelse, formedelst Christi Klarheds ubegribelige Lys, hvori, som i et guddommeligt Speil, Alt vil blive aabenbaret, og Alt vil blive seet. Ligesom i Solen eller i et klart Speil ei kan være Støv, som man jo ei skulle kunne see, saaledes ogsaa i dette Lys. I dette Lys vil man see de Troendes Kjærlighed, Haab, Ydmyghed, Bøn, Sukke, Taalmodighed, Taarer og Længsel. Derimod vil man og see de Vantroendes Guds Foragt og Bespottelse, Hofærdighed, Had, Misundelse, Utugt, Uretfærdighed, Ubarmhertighed, Løgn, Falskhed, Gjerrighed, Bagtalelse og Utrofast. Ps. 90, 8.: „Du sætter vore Misgjerninger for dig; vor skjulte Synd for dit Ansigtes Lys.“ 1 Cor. 4, 5.: „Herren skal føre til Lyset det, som er skjult i Mørket, og aabenbare Hjerternes Raad.“ Thi ligesom man i et mørkt Huus intet kan see, omend Huset er fuldt af Menneſter og Hunsgeraad, hvilket alt man dog kan see, naar man bærer et Lys ind i Huset: Saaledes er den ganske Verden imod Guds Lys og Klarhed ei at agte anderledes end som et mørkt Huus; men naar Kristus vil komme i sit Lys og belyse dette mørke Huus, saa vil man kunne see Alt derinde, hvad enten det er Levende eller Dødt, Godt eller Ondt. Formedelst dette Lys skulle nu Bøgerne blive opladte. „I ere vor Bog“ — siger St. Paulus 2 Cor. 3, 2. — „indskrevet med den levende Guds Aand.“

„Og en anden Bog blev opladt, hvilken er Livsens.“ Det er vor Herres Jesu Christi Kjærlighedsrige Hjerter, tilligemed alle hans Gjæringer, hans Lidelse og Død, hvilket alt vil da blive aabenbaret; og skulle alle de, som han har indsluttet i sit Hjerter og i sin Kjærlighed, være indvirkede i hans Lidelse, Død og Opstandelse, ligesom et Menneſte slutter et andet ind i sit Hjerter;

samme skal ogsaa da blive aabenbaret for Enhver. Det er Livets skjønne Bog.

„Og Havet gav de Døde, som vare i det.“ Her er det Ord „Hav“ taget for den underste Deel af Verden, Jord og Hav, efterdi Havet er den største Deel i de underste Elementer. Saa vil nu Havet og Jorden give deres Døde, ei alene de, som ere omkomne i Havet, men ogsaa de, som have levet og boet i Havets Der, det er, Alt, det er, Alt, som er bleven delagtigt af mennefteligt Legeme og Sjæl, og er død, det maa komme frem og blive levende. Thi Livets Herre, hvem Gud har givet alle i sine Hænder, som har Helvedes og Dødens Nøgle, vil kalde dem og fordrø dem for Dommen.

Just det samme lærer Herren os ogsaa i Dagens Evangelium, hvori Herren selv forklarer den trøstelige Artikel i vor Christelige Troe: Dersfra han skal igjenkomme, at dømme Levende og Døde. Vi ville da nu i Herrens Frygt behandle det samme, og faste Forklaringen deraf i disse tvende Hovedpuncter:

1. I hvad for stor Herlighed og Kraft vor Forløser skal komme. 2. Hvad for en Doms-Orden han vil holde og føre, og hvorledes han vil publicere og udtale den sidste Dom over de Onde og Gode.

Gud hjælpe os, at vi med glad Sambittighed maa kunne aabenbares for ham, Amen.

Den første Deel.

Den Herre Christus beskriver selv den Herlighed, i hvilken han vil komme, og sætter samme Ordning i tre Ting: 1. Rædner han sin Herligheds Stol, hvorpaa han vil sidde. 2. Sit Følge, alle hellige Engle med ham. 3. Rigsforsamlingen: Alle Folk skal forsamles for ham. En saadan Herlighed har ingen Konge i sit Indtog. Han har vel en Stol og Throne, men ei en Guds Herligheds Stol. Han har vel Tjenere, men ei den ganste Himmels Hær, alle hellige Engle. Han har vel Folk, men ikke alle Folkelag i sin Magt og Lydighed.

1. Guds Herligheds Stol beskriver Propheten Daniel i det 7 Cap. B. 9. 26.: Efterat Gud formedelt Billede havde vist ham de fire Verdens Riger, og hvorledes de efterhaanden skulde forgaae, efterdi der er dem bestemt Tid og Time, hvor længe ethvert skal vare, siger Propheten: „Jeg saae, indtil at Stolene bleve satte, og den Gamle af Dage satte sig; hans Klæder vare hvide som Snee, og Haaret paa hans Hoved som reent Uld, hans Stol var som en Ildslue, Hjulene derpaa som brændende Ild. Der var en Ildstrøm, som udflød, og som udgik fra ham: Tusinde Gange Tusinde tjente ham, og ti tusinde

Gange ti Tusinde stode for ham; Retten blev sat, og Bøgerne opladne. Og see, der kom En i Himmelenes Skyer, som Menneskens Søn; og kom ind til den Gamle af Dage, og de førte ham frem for ham. Og han gav ham Magt og Ære, og Rige, at alle Folk, Almue og Tungemaal skulde ære ham; hans Herredømme er et evigt Herredømme, saa ikke forgaaer, og hans Rige som skal ikke fordærves." Denne Herligheds Stol har Gud Fader givet sin kjære Søn Christo Jesu, paa hvilken det ikke tilkommer Nogen at sidde, uden Christo alene. Og efterdi han skal være de Levendes og Dødes Dommer, saa maa han ogsaa have Magt over alle Folk og Tunger. Og for at vi efter vor ringe Forstand maatte nogenlunde kunne begribe denne Herlighed, saa har den kjære Gud formalet os samme i Billeder, ligesom man med Børnene pleie at tale barnagtigt. Derfor staaer i Aab. 4, 2. r.: „Dg see, en Stol var sat i Himmelen, og En sad paa Stolen. Og den, som sad, var lige at see til, som den Steen Jaspis og Sarder: og der var en Regnbue trindt omkring Stolen, lige at see til, som en Smaragd. Og trindt omkring Stolen var fire og tyve Ældste, klædte i hvide Klæder, og de havde Guldkroner paa deres Hoveder. Og af Stolen udgik Lynet og Torden, og Røster; og for Stolen var et Glarhav, ligesom en Crystal." Men St. Paulus beskriver i Eph. 1, 21. saare skjønt Christi Herligheds Stol, og kalder den den høieste Guds Magt, Guds Kraftes høire Haand over alle Engle og Fyrstendømmer, over alt, hvad som nævnes kan baade i denne og hiin Verden.

En saadan Stol har endnu aldrig noget Menneſte seet, ligesom der om Salomons Domstol, (som var gjort af Elfenbeen, overtrukket med puurt Guld og med tolv Løvinder paa begge Sider, — hvorfor Løvinder? Fordi de opvække deres døde Fostere med et stærkt Skrig: saaledes Apostlene, da de have sødt deres Børn med Smerte, ligesom St. Paulus siger: „Børn lille! hvilke jeg atter søder med Smerte," Gal. 4, 14. —, saa og dens Trin af puurt Guld), er i 1 Kong. 10, 20. skrevet: „Saadan er ikke gjort i noget Rige." Det har nu antydnet, at aldrig nogen Verdens Konge, ja at aldrig noget Die i Verden har seet en saadan Stol, som den himmelske og evige Salomons Stol, hvor ogsaa ved hans høire og venstre Haand de tolv Løver skulde sidde, det er, de tolv Apostle, som skulde dømme de tolv Israels Stammer, Matth. 19, 28. 1 Cor. 6, 2. 3.: „Vide I ikke, at de Hellige skal dømme Verden? Vide I ikke, at vi skal dømme Engle?" Paa Guds høieste Magts og Majestæts Stol skulde alle Dine see ham sidde, hvorledes han har alt under sine Fødder, hvorledes han har alt i sin Magt. Ja alle Creature skulde kraftig fornemme denne

Guds Magt, give ham Vren og sige: Denne er Herligheds Herre.

Dette skal nu tjene os til en kraftig Trøst; thi om han end vil sidde paa en saadan herlig kongelig Stol, paa Guds Herligheds Stol, saa vil han være en Menneftens Søn. Deri skulle vi ogsaa af Hjertet glæde os, saa snart vi skulle see ham, at nemlig vor Broder, som er Kjøb af vort Kjøb, og Been af vore Been, er ophøiet til en saadan guddommelig Herlighed. Thi ligesom Adam blev bedrøvet, da han i saa stor en Mængde af Creaturer og Engle ei fandt sin Lige, men atter blev saare glædet, da Gud gav ham en Gemalinde efter sin Liighed, saa at han med særdeles Glæde sagde: „Denne Gang er det Been af mine Been og Kjøb af mit Kjøb,” 1 Mos. 2, 23. Saaledes komme vi ei til at glæde os saameget over alle hellige Engle i Himmelen, som over den Herre Christus; thi Englene have ei menneskelig Natur, saasom Christus. Da vil det gaae til som i Josefs Tid, da han gjorde sig bekendt for sine Brødre, og sagde: „Kommer dog hid til mig, jeg er Joseph eders Broder; saa frygter nu ikke, jeg, jeg vil opholde eder,” 1 Mos. 45, 4. 50, 21. Christus er ei alene vor Broder i sin Fornedrelse paa Korset her paa Jorden, men ogsaa i sin Herlighed. Da vil det Ord blive opfyldt, som han sagde til sine Disciple Joh. 16, 22.: „Jeg vil see eder igjen, og eders Hjerter skal glædes, og Ingen skal tage eders Glæde fra eder.” Og i Joh. 17, 24.: „Jeg vil, at de, som du haver givet mig, skal og være hos mig, hvor jeg er.”

2. Saa hører ogsaa til hans herlige Aabenbarelse de hellige Engles Følge. Thi Herren vil ei komme stiltiende, men i mange tusinde Engles Frydestrig og Jubileren, ligesom i Herrens første Tilkomst de himmelske Hærskarers Mangfoldighed lovede Gud og sang: „Være være Gud i det Høie,” Luc. 2, 14. Ps. 50, 3.: „Vor Gud skal komme, og ikke tie.” Thi dersom Herrens Tilkomst i Fornedrelsens Stand har været herligt, saa vil Herrens Tilkomst i hans Herligheds Stand være meget herligere.

Først vil Guds Basune aabenbares, det er, Guds Søns Stemme (Joh. 5, 28. 2c.), som vil lyde over den ganste Jordens Kreds. Thi ligesom en Basune og Trompet gjør Folket vaagne og kalder dem tilfammen, saaledes vil formedelst Guds Basune den ganste Jordens Kreds forsamles og sættes i Bevægelse. Ligesom hos Israels Børn i Ørkenen de yderste Leire maatte opbryde, naar de hørte Basunens Klang, saaledes skulle de Døde bryde frem, naar Guds Basune skal lyde. Denne Basune vil ei være en saadan blot Lyd, som man ei kan forstaae

som ellers en blot Lyd af en Basune; nei! det vil være en forstaaelig Lyd, ligesom paa Sinai Bjerg Guds Stemme, der talede tydelige Ord, var som en stærk Basunes Stemme, ligesom og ofte bemærkes i Johannes Aabenbaring. Derfor vil Lyden af denne Guds Basune lyde saaledes: Staaer op I Døde! og kommer for Dommen; og vil ei være andet end Guds Søns Stemme, som de Døde i Gravene skulle høre, Joh. 5. Saa vil heller ikke de hellige Engle komme stiltiende med Herren.

Paa Basunen vil da følge de hellige Engles Anstrig (1 Thess. 4, 16.) efter Gideons Slags Forbillede, Dom. 7, 20. og ligesom i Staden Jerichos Erobring den Fyrste Josva befalede at gjøre et Anstrig. Og ligesom paa samme Basune og Anstrig Jerichos Mure nedfaldt, (Josv. 6, 20.) saaledes skulle formedelst Guds Basune Verdens Mure, Elementerne indfalde. Da Pagtens Ark kom i Israelliternes Leir, jublede Folket, saa at Jorden rørtes, og sagde: „Herren er kommen til os,” 1 Sam. 4, 5. Anstriget vil være: „Være være Gud i det Høie,” Luc. 2, 14. Og: „Denne er vor Gud, de Levendes og Dødes Dommer,” Ap. Gj. 10, 42. Item: „Denne Jesus, som er optagen fra eder til Himmelen, kommer nu igjen, ligesom I have seet ham fare til Himmelen.” Derpaa vil man høre Overengels Stemme: „Nu er Saliggjørelsen og Magten, og Riget bleven vor Guds, og Myndigheden hans Christi,” Ab. 12, 10.: „Gud den Almægtige haver indtaget Riget. Lader os glæde og fryde os, og give ham Ære; thi Lammets Bryllup er kommet,” Ab. 19, 6. 7. Derpaa skulle da de udvalgte Hellige og Apostlene synge et fydefuldt Hosanna, ligesom i Herrens første Tilkomst, „Lovet være den, som kommer i Herrens Navn,” Matth. 21, 9. som og Juda Epistel B. 14. siger: „at Enot, den syvende fra Adam, har spaaet: See, Herren kommer med sine hellige mange Tusinde.” Og som det i 2 Thess. 1, 10. hedder: „Han skal aabenbares herlig i sine Hellige, og forunderlig i alle dem, som troe.

Deraf have vi at lære, at Herrens Tilkomst vil være saa glædelig, og bringe saa megen Fryd med sig, at alle Troende skulle juble af Fryd, og sige: „Denne er Dagen, som Herren gjorde; lader os frydes og glædes i ham,” Ps. 118, 24. Alle Døde, som ere døde i Herren, skulle juble, saasnart de komme frem af Gravene, Es. 22, 19.: „Vaager op, og synger med Fryd, I, som boe i Støv! thi din Dug er som Dug over grønne Urter.” Thi hvad kan være mere frydefuldt, end at see sin Forløjer? Hvorvel Rjød og Blod er blødagtigt, og forstrækkes endogsaa for en Engels Herlighed, saa vil dog Rjødets Blødhed blive overvunden formedelst Guds Aand og blive gjort glad.

Thi hvorfra kom det frydefulde Hosanna hos Børnene og Folket i Herrens første Tilkomst? Visstelig af Guds glædeopvækkende Aand. Derfor siger Herren i Joh. 14, 1. 2c.: „Ederes Hjerter forfærdes ikke. I min Faders Huus ere mange Værelser. Jeg kommer igjen, og vil tage eder til mig selv, at hvor jeg er, skal ogsaa I være; thi jeg lever, og I skulle leve.“ Skal han nu føre os ind i det skønne Huus, saa maa han jo komme igjen, og føre os ud af denne Verdens jordiske Huus. Derfor siger Herren i Joh. 15, 11.: „Disse Ting haver jeg talet til eder, paa det min Glæde kan blive i eder, og eders Glæde kan blive fuldkommet.“ Denne Glæde bliver nu i de Christnes Hjerter og Sjæle, i Døden og al Ulykke, ihvorvel endnu ikke fuldkommen; men i Herrens Tilkomst skal den blive fuldkommen: „Thi haabe vi alene paa Christum i dette Liv, da ere vi de elendigste iblandt alle Mennesker,“ 1 Cor. 15, 19.

3. Saa hører ogsaa til Christi Herligheds Aabenbarelse Rigsforsamlingen, at alle Folk skal forsamles for ham. Det vil nu gaae saaledes til: Naar formedelst Guds Varsel de Døde ere opvakte, og Anstriget tilligemed Overengelens Røst er steet, saa skulle ogsaa de Levende formedelst samme Guds Søns Stemme i et Øieblik blive forvandlede, „af Dødelighed i Udødelighed, af Forkrænkelighed i Uforkrænkelighed,“ 1 Cor. 15, 42. 2c. Og som det i 1 Thess. 4, 15. 2c. hedder: Vi som leve, som overblive til Herrens Tilkommelse, vi skal ikke forekomme de Hensøvede; men vi skal tilligemed dem rykkes hen i Skyerne, til at møde Herren i Luften.“ Altsaa i Luften, for Jesu Christi Domstol, som skal komme og aabenbares i Himmelens Skyer, skulle alle Folkeslag forsamles. Thi saa siger Guds Søn selv: „Nu herefter skal I see Menneskens Søn sidde hos Kraftens højre Haand, og komme i Himmelens Skyer,“ Matth. 26, 64. Og i Aab. 1, 7, hedder det: „See, han kommer med Skyerne, og hvert Øie skal see ham, ogsaa de, som ham gennemstunge; og alle Jordens Slægter skal hyle for ham.“

Deraf have vi nu smukt at lære, at ingen af os, han være, hvem han være vil, vil kunne blive borte og tilbage herfra; men til denne store Forsamling høre alle Mennesker, ingen undtagen, Enhver, som er af Adam. Thi de skulle alle med legemlige Øine see de Levendes og Dødes Dommer, hvem Gud har givet Dommen, derfor at han er Menneskens Søn (Joh. 5, 27.), paa det de Troende formedelst deres Frelseres og Saliggjørers Bestuelse, paa hvem de her have troet, maa blive glædede; men de Vantroende blive overbevist om det, som de ikke have villet troet,

ja, paa det „at hver Tunge skal bekjende, at Jesus Christus er en Herre til Gud Faders Ære,” Phil. 2, 11.

Dette tjener os ogsaa til Advarsel for Sikkerhed, og til sand Omvendelse. 2 Cor. 5, 10.: „Os bør Alle at aabenbares for Christi Domstol, at Hver kan faae efter det, som fleet er ved Legemet, efter det, som han haver gjort, enten Godt eller Ondt.” Ap. Gjer. 17, 30, 31.: „Gud hyder nu alle Mennesker allevegne, at omvende sig; forbi han haver sat en Dag, paa hvilken han vil dømme Jorderige med Retfærdighed, ved en Mand, hvilken han haver beklædt til det.” Saa tjener det os og til Trøst, som det i Col. 3, 3. 4. hedder: „Eders Liv er skjult med Christo i Gud; men naar Christus, som er vort Liv, bliver aabenbaret, da skal og I blive aabenbarede med ham i Herlighed.”

Den anden Deel.

Deraf ville vi først lære, hvorledes Skilsmisssen skal stee. St. Augustinus siger: „Gud beviser sin Almagt og Magt i Stabiliteten, sin Visdom i Regjeringen, sin Barmhjertighed i Fornyelsen, sin Retfærdighed i Dommen.”

Først, saa vil Skilsmisssen imellem de Gode og Onde gaae for sig formedelst tre Midler. 1. Formedelst Samvittigheden. Thi ethvert Menneskes egen Samvittighed skal sige ham, hvilken han hører, til den høire eller venstre Side, og vil den sidste Dom allermeeft blive sølt og fornummet i Samvittigheden, ligesom vi see, i denne Verden allerede at stee af Mennesker og onde Mander, som da sige: „Jesu! hvad have vi med dig at skaffe?”

2. Formedelst Engle. Thi saa siger St. Matthæus i Cap. 24, 31 B.: „Han skal udsende sine Engle med en Basune og stor Røst; og de skal forsamle hans Udvalgte af de fire Veir, fra den ene Ende af Himmelen til den anden.” Da skulle de hellige Engle samle med Glæde, enhver sine Mennesker, hvis Bægter han i dette Liv og denne Verden har været. Med hvilken stor Glæde skulle de hellige Engle føre samme til Christo, stille dem ved hans høire Haand, og sige: Disse have bevaret Troen og Jesu Christi Vidnesbyrd!

3. Formedelst de Udvalgtes Legemers Forklaring. Thi disse skulle alle opstaae i stor Herlighed og Klarhed, ligesom St. Paulus siger 1 Cor. 15, 43.: „Det saaes i Vanære, det staaer op i Herlighed.” De skulle da være liig Guds Engle (Matth. 22, 30.) og Christi forklarede Legeme, Phil. 3, 21. Derved vil Skilsmisssen snart stee. Thi ligesom de Salige skulle høre Christi Billede, saaledes skulle de Usalige høre Satans

Billede i en hæslig, affstyelig Skikkelse, saaledes, at de skulle være alt Kjød en Vederstyggelighed, Ef. 66, 24. Og i Dan. 12, 2. hedder det: „Somme skal opvagne til Skam og til evig Bæmmelse.“ Augustinus siger: „De Ugudelige skulle opstaae i deres Skam, i sig selv see deres egen Skjændsel og alle deres begangne Synders Billede og Affstyelighed.“

Vær da her, hvorledes begge disse Hobe skulle staae imod hinanden for Christi Domstol. Viisb. 5, 1. 2c.: „Da skulle de Retfærdige staae med megen Frimodighed for deres Afsyn, som dem trængte.“ Men de ved den venstre Side skulle da sige: „Disse vare de, som vi havde før til Latter, og til et spotteligt Ordsprog. Hvorledes ere de nu regnebe iblandt Guds Børn, og deres Arv er iblandt de Hellige? Sandeligen vi have fareet vildt fra Sandhedens Vej“ 2c.

Betragtning af Velsignelsen.

Naar nu Skilsmisfen er fæet, saa vil da den sidste Dom blive udtalt ved Kongen, den retfærdige Dommer. Betænk nu her ethvert Ord i vor Konges sidste frydefulde Dom.

1. Kommer hid! At, hvilket trøsteligt Ord er dette: Kommer hid! Da vil det trøstelige Ord blive opfyldt, som er sagt hos Ef. 66, 13.: „Som En, den en Moder trøster, saaledes vil jeg, jeg trøste eder.“ Og Ef. 25, 8.: „Den Herre, Herre skal afvisle Graaden af alle Ansigter, og borttage sit Folks Forsmædelse af Jorden.“ Vær nu her, kjære Christen! at der er tvende Slags: Kommer hid! „Kommer hid, I som arbejde og ere besværede!“ Matth. 11, 28. og dette: „Kommer hid! I min Faders Velsignede.“ Hvo, som i dette Liv gjerne har hørt dette første: Kommer hid, I Besværede,“ og er formedelst sand Omvendelse kommen til Herren, den vil ogsaa med Glæde høre det andet: „Kommer hid, I min Faders Velsignede!“ Hvo som her har sin Sjæle-Hvile ubi Christo, naar han er besværet, den vil ogsaa have den hilsen, naar han bliver velsignet.

2. I min Faders Velsignede! Velsignelsen er Syndernes Forlættelse, Retfærdighed og Hellighed; velsignet med Naade, Forlættelse og Barmhertighed, helliget formedelst Christi Blod, retfærdiggjort formedelst hans hellige Lydighed, forløst fra den evige Forbandelse, paa det Abrahams Velsignelse maatte komme paa alle, som troe.

3. Arver det Rige. At, den stjerne, herlige Arv! Børnene ere jo Arvinger. Det er den uforgjængelige, den usforvisnelige, ubesmittebe Arv, 1 Petr. 1, 4. Et Rige skulle vi arve! At, hvo som med David kuns maatte være en „Dørvogter“ (Ps. 84, 11.), og med den cananæiske Qvinde opsanke Brødsmulerne

under dit Bord! Vi ere altfor ringe til al den Barmhertighed, som du beviser imod os, 1 Mos. 32, 10. Wiisb. 5, 17.: „De skal faae et meget herligt Rige, og en deilig Krone af Herrens Haand.“

4. Som eder er beredt fra Verdens Grundvold blev lagt. Ei, saa har hverken Død eller Djævel, hverken Tyran eller nogen Magt kunnet afværge det. Al Gud! har du da saa længe tiltænkt, beredt og forjættet os dit Riges Arv? Desaaarsag er alt ibel Naade, og er du hermed kommen al min Fortjeneste tilforn. Thi det er en Velsignelse, altsaa en luttet Gave; en Arv, altsaa ikke erhvervet: tiltænkt og beredt fra Begyndelsen af, altsaa ikke fortjent. Da er opfyldt den 117de Ps. B. 2.: „Hans Wiisundhed er mægtig over os; og Herrens Sandhed er evindeligt, Halleluja!“ Give Gud, at dette glædelige „Kommer hid!“ stedsse klingede i vore Øren.

5. Derved vil Herren ei lade det blive; men han vil berømme de Troendes Barmhertigheds Gjerninger: Jeg var hung-
rig, og I gabe mig at æde; tørstig, og I gabe mig at drikke, fremmed, og I toge mig til eder; nogen, og I flædte mig, strøbelig, og I besøgte mig; i Fængsel, og I kom til mig. Hvorledes? Have da de Retsfærdige fortjent det evige Liv med disse gode Gjerninger? Nei! Thi nu have vi hørt, at det er beredt af Gud, er en Velsignelse, en Arv, hvorfor det er en Gave, og ingen Fortjeneste; men disse Gjerninger ere Troens og Retsfærdighedens Frugter. Det er Gjerninger, som ere gjorte i Gud (Joh. 3, 21.), hvilke Gud bevarer som en Signetring, Sir. 17, 18. Det er Skatte, samlede i Himmelen, som Tyvehaand ei kan rane, Møl og Rust ei fortære. Det er et godt Træes Frugter, som ere bragte i rette Tid, hvis Blade ikke af-
falme. Da vil det blive aabenbaret, hvo som har havt en ret sand Troe, hvo som har været virksom i Kjærlighed. Da vil du visse blive dømt efter dine Gjerninger; thi Gjerninger ere Troens Vidnesbyrd, ligesom man dømmes et Træ efter dets Frugter, om det er godt eller ondt; og det Træ, som ei bærer gode Frugter, bliver afhugget og kastet i Ilden, Matth. 7, 18.

Vær her, at alle dine Velgjerninger og Barmhertigheder er en aandelig Sæd, som voxer i Evighed, hvor Høsten vil blive uden Dødhed. „Hvo karrigen saaer, skal karrigen høste,“ 2 Cor. 9, 9. Ligesom en lille naturlig Sæd bringer hundrede-
fold Frugt, saaledes gjør en liden aandelig Sæd en evig Høst. Al, er det ei en stor Belønning, at der for en ringe timelig Velgjerning skal være en evig Høst uden Dødhed! Al, hvo som vidste og betænkte det, hvor vilde han ei her faae!

6. Men saa er ogsaa vel at betænke de Troendes Svar:

Herre, naar saa vi dig hungrig, tørstig, fremmed, nogen, eller i Fængsel? Da skal han sige: Sandelig, saa meget som I have gjort een af disse mine mindste Brødre, have I gjort mig. Heraf lære vi, at enhver troende Christen er Christi Kjøb og Blod, er et Lem af hans Legeme. Kristus er i ham og forenet med ham formedelst Troen; Kristus hungrer i ham, Kristus tørster i ham; Kristus lider i ham Frost og Nøgenhed, Kristus bliver i ham forfulgt og fangen, er syg i ham. Alt-saa bliver Kristus i sine Lemmer bespiist, givet Drikke, klædt, besøgt, trøstet, herbergeret. Kristus møder dig i din Næste, saa du behøver ei at stige til Himmelen, for at tjene ham. Efterdi du nu ved, at Kristus er din Næste, og i ham hungrer, tørster, fryser og er syg, vil du da ei give din Herre Christum Mad, Drikke og Klæder? Kristus kalder dem sine Brødre, ja sine Børn. En Moder har sit Barn kjært, fordi hun har født det med Smerte; meget kjærere har Kristus sine Børn, som han ved sin Lidelse og Smerte har avlet. Ef. 4, 6.: „Hører mig, I, som ere paa mig lagte af Moders Liv.“ O store Kjærlighed og Trofasthed! Det er nu de Udvalgte og Troendes Fryde-Dom.

Men lader os ogsaa høre de Fordømtes Dom, og nøie betænke alle dens Ord. En stræffelig Dom for de Fordømte:

1. Gaaer bort fra mig. Det er den evige Skilsmisse og Afsondrelse: Gaae bort, og aldrig i Evighed komme meer igjen, hvor Gud er; være fortabt og aldrig blive igjensunden.

2. I Forbandede! Hvad ere de Fordømte? De ere forbandede, over hvilke den evige Forbandelse bliver, nemlig, evig Døds Qual, Dævelens Vold og Helvedes Pine, som aldrig meer have at haabe nogen Naade, hvori Belsignelsen er, eller nogen Trøst, hvori Livet er.

3. I den evige Ild, som aldrig mere udslukkes, hvor der ei et eneste Dieblis er nogen Bedrøvelse. Ef. 6, 24.: „Deres Ord skal ikke dø.“ Deraf har den gamle Biskop Isidorus sagt: „Naar af et stort Sandbjerg en lille Fugl hvert tusinde Aar bortpillede et lille Korn, saa vilde der dog være Haab at Bjerget engang kunde saa Ende, men de Fordømte have intet Haab.“

4. Som er beredt Dævelen og hans Engle. Det ere i Sandhed stræffelige Ord: At være i Selskab med alle Dævele og i deres Volig. Tag et Exempel af de Besatte; saaledes skulle Dævelene i Evighed boe, rase og regjere i de Fordømte. Dævelen vil opfylde dem med evig Qual, ligesom Gud opfylder Sine med evig Herlighed. Lader os ogsaa høre, hvorledes de Fordømte skulle undstybe sig: Herre, naar have vi seet dig

hungrig eller tørstig, eller fremmed, eller nogen, eller strøbelig, eller i Fængsel, og have ikke tjent dig? Da skal Herren svare dem: Haver jeg ikke ladet prædike: „Hvo som seer sin Broder have behov, og lukker sit Hjerte for ham, hvorledes bliver Guds Kjærlighed i ham? Hvo som ikke elsker sin Broder, bliver i Døden,“ 1 Joh. 3, 17. 14. Haver jeg ikke selv prædiktet: „Salige ere de Barmhjertige; thi dem skal vederfares Barmhjertighed. Salige ere de Fredsommelige; thi de skal kaldes Guds Børn,“ Matth. 5, 7. 9.? Deraf følger: Usalige ere de Ubarmhjertige; thi de skulle ei erlange nogen Barmhjertighed. Have I ikke hørt: „Hvert Træ, som ikke bærer god Frugt, afhugges og kastes i Ilden?“ Have I ikke hørt, hvorledes jeg har forbandet det ufrugtbare Figen træ, som kun bar Blade? Matth. 7, 19. Cap. 21, 19. Saaledes have I været Hyllere og Skinhellige. Joh. 12, 48.: „Hvo mig foragter og annammer ikke mine Ord, haver den, som ham dømmes; det Ord, som jeg haver talt, det skal dømme ham paa den yderste Dag.“

Saa skulle vi nu heraf lære, i Naadens Tid at gjøre Omvendelse, for at vi maatte undflye den evige Helvedes Pine. O Blindhed og Daarstab! man spier en Ilden timelig ureen Lyst, og maa lide evig derfor. Om end alle Engle og Mennesker begravet en Fordømt, saa kunne de ei noksom begræbe ham, efterdi hans Fordømmelse er evig.

2 Thess. 1, 7. 12.: „Den Herre Jesus skal komme af Himmelen med sin Magts Engle, med Ildslue, at give Hævn over dem, som ikke kjende Gud, og over dem, som ikke er vor Herres Jesu Christi Evangelium lydige, hvilke skal lide Straf, en evig Fortabelse, borte fra Herrens Ansigt, og det af hans Herligheds Kraft; naar han skal komme paa hin Dag, at blive herlig i sine Hellige, og forunderlig i alle dem, som troe.“ Ap. Gjer. 3, 19.: „Fatter et andet Sind, og vender om, paa det Bedervæggelsens Tider maa komme over eder fra Herrens Afsyn.“ Men de Botsærbige have den Trøst, Es. 62, 23.: „Og du skal kaldes med et nyt Navn, hvilket Herrens Mund skal nævne. Og du skal være en heilig Krone i Herrens Haand; og en kongelig Hue i din Guds Haand.“ Es. 65, 13. 12.: „See, mine Tjenere skal æde, men I, I skal hungre; see, mine Tjenere skal drikke, men I, I skal tørste; see, mine Tjenere skal glædes, men I, I skal bestjæmmes. See, mine Tjenere skal synge med Fryd af Hjertets Behag; men I, I skal strige af Hjertepine, og hyle for Aands Forstyrrelse. Thi see, jeg staber nye Himle og ny Jord! Men glæder eder, og fryder eder indtil evig Tid ved det, som jeg staber; thi see, jeg staber Jerusalem til Fryd, og dens Folk til Glæde.“

A n h a n g.

Om Samvittighedens Bøger, som paa den yderste Dom skulde blive opladte.

Og Bøgerne bleve opladte, det er, alle Menneskers Samvittigheder og Hjerter skulde da staae aaben for alle Creature; thi det er de Bøger, som skulde blive opladte. Da skal man see alle Menneskers Tanker, alle Menneskers Ord, alle Menneskers Gjerninger. Det ere Bøgerne, „Intet er skjult, som jo skal aabenbares,“ siger den Herre Christus Matth. 10, 26. Og ligesom man ellers siger: Lidet aabenbarer alt, saa vil da være den rette Lid, som skal aabenbare alt. 1 Cor. 4, 5.: „Herren skal føre til Lys, det, som skjult er i Mørket, og aabenbare Hjerternes Raad.“

Ligesom der i Solen ei kunde være et Støv, som man ikke kunde see, dersom man kunde see ind i Solen, og ligesom der i et klart, reent Speil ei kan være et Støv, som man ikke skulde kunne see: saaledes skal paa hiin Dag være et saadant klart Lys, hvori man skal see alle Menneskers Hjerter, ligesom det i Ps. 90, 8 hedder: „Du sætter vore Misgjerninger for dig; vor skjulte Synd for dit Ansigtes Lys.“ I et saadant Lys vil man nu først see alle fromme Hjerter, deres Tanker, deres Trængsler, deres Troe, deres Kjærlighed, deres Haab, deres Ydmyghed, deres Taalmodighed, deres Videlse, deres Ord og alle deres Gjerninger, som de have gjort i Gud, det er i Troen, Kjærligheden, Haabet og i Jesu Christi Navn; og vil ei en eneste Gjerning blive horte, som for Guds Skyld er sleet, selv om det kun var en Drif koldt Vand. Thi ligesom i et Speil alt aabenbares, hvad et Menneske gjør, saaledes ogsaa hidses. Og formaaer Naturen det, skulde Gud ei formaae det? Kan Naturens Lys gjøre saadant, hvor meget mere Guds Lys? Saa vil man ogsaa i dette Guds Lyses klare Lys og Speil see alle Ugudeliges Hjerter, deres Vantro, deres Fiendskab imod Gud og Menneskene, deres Grumhed, Had og Misundelse, deres Guds Foragt og Bespottelse, deres Hoffærdighed og Overmod, deres Utugt, Vellyst, deres Uretfærdigheder, deres Løgn og Falskhed, deres Bagtalelse, deres Gjerrighed og Utrofast, at de hverken have meent Gud eller Menneskene godt af Hjertet. Deres Ubarmhertighed, deres Ubødsfærdighed, hvor langt deres Hjerter have været horte fra Gud og hængt ved Verden, hvorledes ingen Andagt eller Gudsfrugt har været for deres Dine. Og in Summa, alle deres onde Gjerninger, alle deres skjændige Handlemaader skulde da aabenbares for deres Dine. Deres eget Hjerter og Samvit-

tighed vil overbevise, dømme og forbdømme det; det er den rette Dommens Bog, som skal blive aabnet. Da skulle de blive tilskamme for alle Engle og Guds Udvalgte. Og denne Forsmåelse og Skam skal blive evindelig over dem.

1. Thi deres Synder ere ei tilgivne, hvorfor de ei ere forglemte og tilbækkede; derfor maa de alle frem. De have ei meget bekymret sig om Syndernes Forladelse; derfor ere deres Synder dem beholbne.

2. De ere ei afbedet formedelst sand Omvendelse; derfor ere de ei udslettebde eller evig tilbækkede, som ved de Troende og Bødsfærdige, ligesom Ps. 32, 1. 2. siger: „Salig er den, hvis Overtrædelse er forladt, hvis Synd er skult. Saligt er det Menneſte, som Herren ikke tilregner Misgjerning; og i hvis Aand ikke er Svig,“ det er, som af Hjertet har gjort Omvendelse. Derfor slutter Psalmen: „Glæder eder i Herren, og frydeder eder, I Retfærdige! og synger med Fryd, alle I, som ere oprigtige i Hjertet.“

3. De ere ei beklædte med Christi Retfærdighed, de have ei isørt sig Salighedens Klæde; men deres daglige Klædning har været Belyst, ligesom den rige Mand's Purpur, Hoffærdighed, Gjerrighed og Ubarmhjertighed. Det vil blive aabenbaret for alle Engle og Udvalgte.

Nu kom, Herre Jesu! kom med din Hære yderste Dag, gjør en Ende paa dette elendige Verdens Væsen, og tag os til dig, at det Dødelige kunde blive opslugt af Livet. Derfor ere vi altid frimodige, og vide, at, medens vi ere hjemme i Legemet, ere vi fremmede for Herren. Thi vi omgaaes ved Troen, ikke ved Beskuelsen. Men vi ere frimodige, og have mere Behagelighed til, at være fremmede for Legemet, og vandre hjem til Herren. 2 Cor. 5, 4. 2c. O Herre Jesu! forhjælp os naadeligen berøen for din egen Skyld, Amen, Amen.

Syv og tyvende Søndag efter Trinitatis.

Evangelium, Matth. 17, 1—9.

I n d g a n g.

I 2 Mos. 34, 28. 2c. læse vi, at da Moses havde modtaget Loven paa Sinai Bjerg, og, efterat have dvælet hos Herren i fyrretyve Dage, nu atter steg ned derfra, hans Ansigt da skinnebde, fordi at Gud havde talt med ham. Og da Folket saae hans Ansigtets Glans, frygtede de for, at komme nær til

ham; thi de kunde ei see paa ham for hans Ansigtets Klarheds Skyld, 2 Cor. 3, 7. Da kaldte Moses dem, og lagde et Skjul paa sit Ansigt, og talede til dem. Men naar han gik ind for Herren, tog han Skjulet af.

Denne Glands og Klarhed af Mose Ansigt er et stjønt Forbillede paa vor Herre Jesu Christi Forklaring, og staaer Sammenlignelsen i disse Punkter:

1. Er dette efter St. Pauli Lære 2 Cor. 3, 7. ic. et fornemt Stykke af det gamle Testaments Herlighed, og har antyd det Lovens høie Retfærdighed, som glindses saa stærkt og strækeligt, at intet Menneſte kan bestaae derfor. Og efterdi Loven er given formedelt Moses, saa har Gud den Almægtige formedelt Mose Ansigtets Glands villet give at forstaae Lovens Herlighed, og derved bekræfte og herliggjøre det gamle Testamente. Altsaa: Efterdi Loven havde sin Herlighed og Klarhed, maatte meget mere Evangelium have en endnu større Klarhed; derfor maatte Kristus blive forklaret, ved hvem Evangeliet er bleven givet.

2. Efterdi Moses var en Midler af det gamle Testamente (Gal. 3, 19.), og maatte handle imellem Gud og Folket, samt tale med Gud, saa gav Gud ham et saadant glindsende Ansigtets Tegn: Altsaa, efterdi Kristus, vor Herre, er det nye Testaments eneste Midler (Ebr. 9, 1.), Gud og Menneſte, saa lod han i sin Forklaring fremstraale et Blik af sin Herlighed, for at stadfæste sit Midler-Embed, at han ei alene taler med Gud og beder for os, men til Vidnesbyrd, at han selv var Guds Herligheds Glands.

3. Hift frygtede Israels Børn for Mose glindsende Ansigt, efterdi det var en skrækkelig Glands, og kunde ei see paa Moses. Men her i det nye Testamente er Christi Ansigtets Forklaring og Glands deilig, og intet uden idel Naade og en Naadeglands.

4. Moses maa tilbælle sin Glands formedelt den strækelige Stikkelse; men Kristus oplader sin Naadeglands, og lader den aabenbares alle Menneſter.

5. Ligesom Moses med opladt glindsende Ansigt kom og aabenbares for Gud; thi han tog Skjulet bort, naar han kom for Herren: saaledes aabenbares Kristus med sin fuldkomne Retfærdighed og Herlighed for Gud Herren, som vor Midler, med hvilken fuldkomne Retfærdighed han tilbækker vore Synder for Guds Dine, ja beklæder os med samme. Derfor er det nye Testaments Klarhed meget trøsteligere og herligere end hiin.

Ligesom nu i det forrige Evangelium er handlet om den retfærdige Dommers Jesu Christi Igentkomst til den sidste Dom,

og om det evige Liv: saaledes bliver i dette Evangelium viist det evige Livs Forsmag, og bliver os ligesom i et Speil viist Christi Herlighed, tilligemed alle Saliges, hvilke skulle være liig Christi forklarede Legeme. Saadan det evige Livs Sødhed og Lidelighed er givet Apostelen Paulus at kende, da han blev henrykt i Paradiset, hvor han hørte uudsigelige Ord, 2 Cor. 12, 4. Item, de tre Apostle, Peder, Jacob og Johannes, paa det de, som sandbrue Vidner, maatte kunne prædike saavel Christi ydmyge Fornedrelse, som herlige Ophøielse, saavel Christi Kors, som Christi Herlighed, paa det de maatte blive praktiske Theologer, som have Deres af Døelse og Erfaring ligesom St. Petrus siger: „Ikke som de, der have efterfulgt flogeiligen sammensatte Fabler, kundgjorde vi eder vor Herres Jesu Kraft, men som de, der selv have seet hans Majestæt,“ 2 Petr. 1, 16.

Vi ville heraf betragte:

Tvende Dele:

1. Historien om Christi hellige Legemes Forklarelse.
2. Om Rørepuncterne.

Den første Deel.

Christus gik op paa et Bjerg at bede, og efterat have bedet, blev han forklaret. Og han blev forvandlet for dem, og hans Ansigt skinnede som Solen, det er, sit deilige naturlige Ansigt har han beholdt; men han har bekommet en herligere Skikkelse og større Klarhed, paa det vi maatte have et Billede af hans Herlighed, og vide, hvilken Forskjel der er imellem hans Fornedrelse og hans Ophøielse. Denne Forklarelse forklarer Evangeliet med tvende Vigneller: 1) Hans Ansigt skinnede som Solen. Solen er et Lys, som oplyser den ganste Verden, og opfylder den med sin Glands. Hvor meget mere Retsærdighedens Sol? 2) Hans Klæder bleve hvide som Lysen. Guds Herlighed har straalet af ham og ladet sig see, det er, Christi guddommelige Naturs Glands har ladet sine Straaler fremstikke igjennem den menneskelige Natur, at see til, som en Herlighed af Faderen og hans eenbaarne Søn. St. Marcus. 9, 3. siger: Meget hvide, som Snee, at ingen Vleger paa Jorden kan gjøre dem saa hvide. Det har givet klare glinsende Straaler fra sig formedelt den store Klarhed. De Uedelstene, som skinnede paa Arons Bryst, have været en Figur af dette frydefulde og trøstelige Lys og Glands. Dette er „den Herlighed, som den Eenbaarnes af Faderen.“

Og see, Moses og Elias bleve seete af dem og talede med

ham om hans Udgang, som han skulde opfylde i Jerusalem, det er, om hans Videlse, Død, Opstandelse og Himmelfart; thi det er hans Udgang af denne Verden. Dette erindrer os, at Forløsningens Værk er det største Værk, som nogensinde er fæet paa Jorden, hvorom vi skulle tale, synge og prise, og forkynde hans Død, indtil han kommer, og fører os bort herfra. Moses og Elias aabenbares ham for tvende Marsagers Skyld: 1) Moses var det gamle Testaments Midler, og har med sit glindsende Ansigt antyndet Lovens Hellighed og Herlighed. 2) Elias var i Jlden faren til Himmelen, som er en stor Herlighed af det gamle Testamente. Moses var den sagtnobigste iblandt alle Mennesker; Elias den allerivrigste og strengeste. Saa have de ogsaa været det gamle Testaments fortræffelige Lærere, som have været opfyldte med Aandens største Gaver.

Petrus og de, som vare med ham, vare fulde af Søn; men da de opvaagne, saae de hans Herlighed og de tvende Mænd staaende hos ham, antyndende hermed at vi kunne see Guds Klarhed og Herlighed, sørend vi først ere ved Døden indsovede, og atter opvakte. Ellers kan den menneskelige Natur ei blive deelagtig i det guddommelige Lys; Kristus maa formeblst sin levende Aand oplyse os. Paulus vidste ikke, om han i sin Hensyftelse var i eller udenfor Legemet, 2 Cor. 12, 2. Petrus fornemmer saadan Herlighed, at han siger: Herre, her er os godt at være; vil du, da ville vi gjøre tre Boliger her, dig een, og Moses een, og Elias een. Da har Petrus i denne Bistighed forglemmt den ganske Verden med al dens Herlighed. Et Dieblit er her bedre end tusinde Aar i denne Verden.

Petrus kjender Moses og Elias. Det evige Livs Fuldkommenhed har ogsaa dette i sig, at vi ei alene skulle forglemme alt Timeligt, efterdi vi der ei mere skulle have jordiske Hjærter, som længes efter det Timelige, men himmelske, aandelige Gemytter; men vi skulle ogsaa erkjende Alt, saa at intet Menneskes Hjerte eller Navn skal være os forborgent; thi vi skulle blive opfyldte med fuldkommen guddommelig Viisdom og Lys: „Gud skal være Alt i Alle,” 1 Cor. 15, 28. Hvad vi begjære at vide, det skulle vi saae at vide.

Og da Petrus havde udtalt, kom en klar Skye, som overstyggede dem; og de forstrækkedes, da de saae Skyen, som overtraf dem, da de saae Moses og Elias gaar i Skyen. En Røst kom af Skyen, som sagde: Denne er min Søn den Elstelige, i hvilken jeg haver Behagelighed, hører ham. I det gamle Testamente er Gud ogsaa aabenbaret i en Skye (2 Krøn. 5, 14.); men Forskjellen er denne: Hift i en dunkel og mørk Skye; her i en klar, lys Skye. „Natten er fremgangen, men Dagen er

kommen nær," Rom. 13, 12. Loven er given ved Moses, Naaden og Sandheden er bleven ved Christum. Luc. 10, 24.: „Mange Propheter og Konger vilde seet, det I see, og have det ikke seet, og hørt, hvad I høre, og have det ikke hørt." Vi læse, at Gud den himmelske Fader har tre Gange talt med Christo af Himmelen: 1) I Daaben, Matth. 3, 17. 2) Paa Bjerget. 3) Joh. 12, 28. 2c.: „Jeg haver baade forklaret, og vil atter forklare det." Hvorpaa Nogle, som det hørte, sagde, at det havde tordnet; Andre, at en Engel talede til ham. Men Jesus sagde: „Denne Røst skede for deres Skyld."

Og der Disciplene hørte det, faldt de paa deres Ansigt, og frygtede saare. Thi den syndige, dødelige menneskelige Natur kan hverken høre Gud eller Engel tale uden stor Frygt og Skræk, og det formedelst den høie og store Majestæt. 2 Mos. 33, 20.: „Mennesker kan ikke see mig, og leve." Derfor holdt i det gamle Testamente enhver derfor, at naar man saae Gud, man da maatte døe, ligesom vi see i Manoahs Exempel, Dom. 13, 22. Og omdenskiønt denne Stemme var venlig og huld-salig, saa var den dog fuld af guddommelig Majestæt og Herlighed, saa at Støv, Aske og Jord ei kan taale den. Derfor maa den forværrede Natur blive forandret, og isøres aandelige Egenstaber og Udbødelighed.

Men Herren træder hertil, rører ved dem og siger: Staaer op, og frygter ikke. Men der de opløstede deres Dine, saae de Ingen uden Jesum alene. Christi huldsalige, trøstelige, venlige Mund taler snart ret mildt og venligt. Det er hans Embede, at trøste alle Forstrællede og Bedrøvede. Saaledes siger han ogsaa til os: Staaer op, frygter eder ikke, og rører aandeligheds ved os formedelst sin Helligaand og sit trøstelige Ord, og gjør os derved atter levende.

Den anden Deel.

1. Om Læren.

1. Et vist Tegn paa Christi Kalb, Magt og Kraft, paa hans Person og Embede, at han er vor Midler, Forløser og Saliggjører, og at hans Lære er Guds evige Sandhed, som vi skulle høre. Ap. Gjer. 4, 12.: „Saligheden er ikke i nogen Anden." Cap. 10, 43.: „Denne give alle Propheterne Vidnesbyrd," — ja Gud selv — „at hver den, som troer paa ham skal faae Syndernes Forlæbelse" ved hans Navn." 2 Petr. 1, 15.: „Ikke som de, der have efterfulgt flokeligen sammensatte Fabler, kundgjorde vi eder vor Herres Jesu Kraft, men som de, der selv havde seet hans Majestæt.

2. Saa har denne Thabors Synode været den herligste Forsamling i den ganste Verden, paa hvilken Synode otte Personer have været tilstede: Gud Fader, Gud den evige Søn, fra hvem Gud den Helligaand udgaaer, Moses og Elias i stor Klarhed og Herlighed, Petrus, Jacobus og Johannes. I dette Concilium ere disse Decreter og Artikler blevene beslattede:

1) Jesus af Nazaret er Guds evige enbaarne Søn, Guds Herligheds Glands, lige i Væsen, Magt og Være med Faderen og den Helligaand.

2) Hvem den evige Fader har hjertelig kjær, og for hvis Skyld han ogsaa elsker os og antager os til Være, Eph. 1, 6. Coloss. 1, 20.: „Forlige alle Ting.“

3) Gud har et hjerteligt Behag i hans Embede, hans ypperstepræstelige og kongelige Embede, i Forløsningens Værk; og har for Christi Skyld et hjerteligt Behag i alle dem, som formedelst ham ere forløste.

4) At vi skulle høre hans Stemme, og flye alt, hvad som ei dermed stemmer overeens, foredrage Christi Ord for Engle og Menneſter.

Herefter skulle alle Synoder og aandelige Forsamlinger rette sig, at de skulle dømme Væren efter Guds Ord. Thi dette Decret: Denne er min Søn, den Elskelige, er taget af Skriften, af Ps. 2, 7.: „Du er min Søn.“ Ef. 42, 1.: „Til hvilken min Sjæl haver Behagelighed.“ 5 Mos. 18, 15.: „Ham skal I høre“. Gud prædiker selv det Ord, som han ved Profheterne har talet.

2. Om det evige Livs Tilstand.

1) Skulle vi have forklarede Begemer, det er, det naturlige Liv skal ophøre: Væden, Driften, Søvnen, Hunger, Tørst, Sygdom, Død, Synd, Svaghed, Ubehændighed, Brede, Had, Bedrøvelse &c. 1 Cor. 15, 42. &c.; „Det saaes i Forkrænkelse, det staaer op i Uforkrænkelse; det saaes i Vanære, det staaer op i Herlighed; det saaes i Skrøbelighed, det staaer op i Kraft; der saaes et naturligt Begeme, der opstaaer et aandeligt Begeme.“

2) Vi skulle blive isørte med Klarhed og Lys ligesom Herrens Begeme. Matth. 13, 43.: „De Retsfærdige skal skinne som Solen i deres Faders Rige.“ 1 Cor. 15, 41. 42.: „Solens Klarhed er en anden, og Maanens Klarhed en anden, og Stjernernes Klarhed en anden; thi en Stjerne overgaaer den anden i Klarhed. Saaledes er og de Dødes Opstandelse.“ Ab. 21, 23.: „Staden haver ikke behov Solen eller Maanen; thi Guds Herlighed haver oplyst den, og Lammet er dens Lys.“ Philip.

3, 21.: „Vort fornedrede Legeme skal vorde ligedannet med Christi Herligheds Legeme.“

3) Apostlene bestue og gjenkjennde Jesu Christi glinsende, klare Ansigt: saaledes skulle ogsaa vi paa hiin Dag bestue Guds Klarheds Speil, og i saadan Bestuelse evindeligt forlyste og glæde os. Thi vi skulle see Gud „Ansigt til Ansigt,“ hans ubegribelige guddommelige Væsen og hans Herligheds Glands, hvilken intet Die har seet. Da skulle vi see Guds umaalelige Magt og Styrke, Guds faderlige, hjertelige, uundtømmelige Godhed, Naade og Barmhjertighed. Ps. 17, 15.: „Jeg, jeg skal bestue dit Ansigt i Retfærdighed; jeg skal mættes, naar jeg opvaagner efter din Signelse.“ Ps. 36, 10.: „Herre! hos dig er Livets Kilbe.“ Joh. 14, 19.: „J see mig; thi jeg lever, og J skal leve.“ Derester striger David i Ps. 42, 2. 3.: „Ligesom en Hjort striger efter Vandstrømme, saa striger min Sjæl til dig, o Gud! naar skal jeg komme derhen, og sees for Guds Ansigt?“

Thi det er den højeste Glæde, Lyst, Viflighed og Salighed, at see Guds Herlighed. Imidlertid maa vi lade os nøie med, at den Helligaand undertiden forestiller os det evige Livs Herlighed; ligesom et Speil fatter et Billede, saaledes fatter vort Hjerte Christi og det evige Livs Erkjendelse. 1 Joh. 3, 2.: „Vi skal vorde ham lige; thi vi skal see ham, saasom han er, fra Ansigt til Ansigt,“ 1 Cor. 13, 12.

Imidlertid skulle vi bede, at Gud Herren vilde give os Wiisdoms og Aabenbarelsens Aand til sin egen Erkjendelse; saa skulle vi med Glæde vente paa Guds Herligheds Bestuelse. Guds Bestuelse er ei en blot Bestuelse uden nogen fornemmende Kraft; men den er al Tilfredsstillelse, saa at et Menneſte ei kan begjære og ønske mere, og den mætter Sjæl og Legeme med den højeste Tilfredsstillelse, hvoraf Engle og Menneſter leve, ligesom den hellige Engel siger: „Jeg bruger usynlig Spiſe, som intet Menneſte kan see,“ Job. 12, 19. Det er det rette „Englebrød,“ hvoraf Englene fornemme Styrke, Liv og Kraft; thi de see steds Guds Ansigt i Himmelen, Matth. 18, 10. Derom siger og Ps. 17, 15.: „Jeg skal bestue dit Ansigt i Retfærdighed; jeg skal mættes, naar jeg opvaagner efter din Signelse.“ Thi den Yndelighed, som udgaaer fra Guds Ansigt, ja den Kjærlighed, som Gud formedelt sin Bestuelse antænder i os, er det rette Liv.

4) Vi skulle kjennde hverandre, ligesom Petrus Moses, hvem han dog aldrig havde seet. Da skulle vi kjennde vores alles Fader Adam, Eva, Seth, Enok, Abraham, Isaa, Jacob, David, Samuel, Esajas, Jeremias, Ezechiel, Elias, Elisa, Petrus, Andreas og de andre Apostle, de hellige Martyrer, som have

havt Christum saa kjær, den hellige Jomfrue Maria m. fl. A. Vi skulle have dem hjertelig kjær. Kjærligheden hører aldrig op. Den forløbte rige Mand kjendte jo ogsaa Abraham og Lazarus. I det evige Liv vil der ei mere være nogen Uvidenhed, men den højeste Wiisdom og Erkjendelse. I Guds fuldkomne Erkjendelse er ogsaa den højeste Forlystelse; thi jo højere En kommer i Guds og naturlige Ting's Erkjendelse, jo højere forlyster man sig deri, ligesom Salomo berømmer sig, at Gud har givet ham den ganske Naturs Erkjendelse, 1 Kong. 4, 29. Skriften vidner, at Gud har givet Salomon saa megen Wiisdom i Hjertet, som Sand i Havet; hvad vil dog stee, naar vi skulle have alle Ting's og Hemmeligheders Erkjendelse, og deri forlyste os."

5) Den Fryd og Glæde, som Petrus fornemmer af Mose, Elias og Guds Nærværelses Ligtighed, er et Forbillede paa det evige Livs Glæde, naar Gud skal opfylde os med Glæde, Ab. 21, 3.: "See, Guds Tabernakel er hos Menneffene, og han skal boe hos dem." Gud selv skal være deres højeste Gode. Guds Herlighed, Lyg, Glæde, Klarhed og Wiisdom skal opfylde vort Legem og Sjæl, som Guds Tempel, ligesom Guds Herlighed opfyldte Mose Tabernakel og Salomons Tempel, da det blev indviet. Hvilket Alt har været Forbillede paa Christi Legemes rette Tempel, i hvilket „al Gubdommens Fylde boer," Col. 2, 9. og paa vort Legeme, hvilket Gud ogsaa skal opfylde med sin fuldkomne Gode, dog ei med personlig Gode, ligesom i Christo. Ab. 21, 4.: „Og Gud skal afstørre al Graad af deres Dine, og Døden skal ikke være mere, ei heller Sorrig, ei heller Skrig, ei heller Pine." Vore Taarer skulle blive forvandlede i Latter, vor Bedrøvelse i Glæde, vor Død i et evigt Liv, vor Lidelse i evig Glæde, vore Smerter i evig Belyst og Ligtighed. Dette den evige Glædes Haab overvinder al Ulykke i denne Verden, Armød, Forsølgelse, Foragt og Døden selv. Derpaa ere igjennem store Trængsler de hellige indgangne i Livet, som have løbet Gud imøde med Glæde, de hellige Martyrer. Ebr. 12, 22. 2c.: „I ere komne til Zions Bjerg, og til den levende Guds Stad, til det himmelske Jerusalem, og til Englenes mange Trossinde, til de Førstefødtes Forsamling og Menighed, som ere opskrevne i Himlene, og til Gud, som er Alles Dommer, og til de fuldkommede Retfærdiges Aander, og til det nye Testaments Mibler, Jesum." Ab. 7, 9.: „Og jeg saa en stor Skare" 2c. Man læse dette ganske Capitel. Saa og Aabenbaringens 21de og 22de Capitel. Der findes det nye Jerusalems Beskrivelse. Det forvolder vore Sjæle stor Glæde, naar Gud lader os fornemme en Funke af den guddommelige Glæde, saa at de hellige synge og juble for Glæde, Ps. 84, 2. 2c. — men hvad

skal da stee hisset, hvor „den fuldkomne Glæde skal være, som endnu aldrig er opkommen i noget Menneskes Hjerte,” Ps. 16, 11. 1 Cor. 2, 9.

Sjung Amen, mit Hjerte! sjung Amen, mit inderste Hjerte!
I Himlenes Salighed endes din Baade og Smerte,
Gud lad os tilsammen I Glæde og Gammen
Som Christi Brud prunkte med himmelske Drammen,
Sjung Amen.

Johan Arndts
Passions = Prædikener

eller

aandrige Forflaring

over

Vor Herres og Frelzers Jesu Christi Lidelses
og Dods Historie.

Udvalg og Oversættelse (paa Svensk)

af

A. Wiberg.

Oversat paa Norsk af

D. Nielsen.

Christiania.

W m. G r a m ' s F o r l a g .

1876.

Register

over

P a s s i o n s = P r æ d i k e n e r n e .

	Side.
1. Første Indlednings-Prædiken til Passionen	1.
2. Anden Indlednings-Prædiken	9.
3. Tredie Indlednings-Prædiken	16.
4. Fjerde Indlednings-Prædiken	23.
5. Femte Indlednings-Prædiken.	30.
6. Sjette Indlednings-Prædiken.	38.
7. Syvende Indlednings-Prædiken	43.
8. Ottende Indlednings-Prædiken	50.
9. Niende Indlednings-Prædiken	59.
10. Tiende Indlednings-Prædiken	69.
11. 1ste Passions-Prædiken	75.
12. 2den Passions-Prædiken	81.
13. 3die Passions-Prædiken	89.
14. 4de Passions-Prædiken	100.
15. 5te Passions-Prædiken	109.
16. 6te Passions-Prædiken	117.
17. 7de Passions-Prædiken	124.
18. 8de Passions-Prædiken	131.
19. 9de Passions-Prædiken	138.
20. 10de Passions-Prædiken	145.
21. 11te Passions-Prædiken	153.
22. 12te Passions-Prædiken	161.
23. 13de Passions-Prædiken	169.
24. 14de Passions-Prædiken	176.
25. 15de Passions-Prædiken	183.
26. 16de Passions-Prædiken	189.
27. 17de Passions-Prædiken	197.

Ti Prædikener,

hvilke ere holdne som en Forberedelse til

Passions-Prædiken.

Den første Prædiken

som Indgang til den hellige Passion.

1 Petr. 2, 24.

Christus selv offrede vore Synder paa sit Legeme, paa Træet: paa det vi, afdøde fra Synden, skulle leve i Retfærdighed, han, formedeltst hvis Saar I ere lagte.

Indgang.

Elstede i Herren! Den hellige Apostel Paulus skriver til sin Discipel Timotheus, 2 Tim. 2, 8: Kom Jesum Christum ihu, som er opreist fra de Døde, (og er) af Davids Sæd. Dermed lærer han os, at ingen saligere og listigere Amindelse kan være i et Menneskes Hjerte, end Amindelsen af Christi hellige og ustyldige Død; og derfor kan dette høie Værk, vor evige og dyre Freløsning, aldrig blive nok betragtet. Et Menneske har heller ikke af alle sine Tanker nogen større Nytte og Trøst, end af Betragtningen over Christi hellige Lidelse; thi derved lærer man at kjende Synden, Guds Kjærlighed, den uudsigelige Naade, og man seer et Exempel af fuldkommen Dyb. Disse Tanker gaae til Gud, og blive skrevne i Livsens Bog og forgaaer ikke; thi de ere Hjertets gode Stat, der bliver optagen i Himlen og forsamlet. De verdslige Tanker forgaaer med Verden ligesom en Skygge, besmitte og vanhellige Hjertet, bedrøve den Helligaand, og drage efter sig denne Verdens Gud, som gennem saadanne Tanker sætter sig i Menneskets Hjerte ligesom paa sin Stol, og afvender det omfider heelt og holdent fra Gud og sænker det i Fordærvelse og Fordømmelse. Derfor ere de verdslige og jordiske Tanker Sjælens Gift og Død; men de aandelige Tanker ere Sjælens Læge og Liv.

Men St. Petrus lærer os i det oplæste Sprog, af hvilken Aarsag vi ofte og med al Flib skulle betragte Christi Lidelse, nemlig: at vi maa lære at kjende, hvor store og mange vore Synder ere; thi

1) siger han: Christus selv offrede vore Synder paa sit Legeme paa Træet. Altsaa er Christi Lidelse først et Syndespeil.

2) siger han: Christus har offret vore Synder paa sit Legeme. Altsaa er Christi Lidelse et ret Kjærlighedsspeil.

3) siger han: formedelst hvis Saar I ere lægte. Altsaa er Herrens Lidelse et ret Naadespeil.

4) siger han: paa det vi, afdøde fra Synden, skulle leve i Retfærdighed. Altsaa er Herrens Lidelse et ret Dydespeil.

Og disse Punkter ville vi i Gudsfrugt betragte efter hverandre. Gud give os Alle sin Helligaand formedelst Christum. Amen.

Første Deel.

Saa siger St. Petrus: Christus selv offrede vore Synder. Her skulle vi nu for det Første bestue Christi Lidelse som et Syndespeil. Om et Menneſte ikke veed, hvad Synd er, saa skal det lære det her af vor Syndebærer og Syndsforſoner, af Syndens Virkning og Straf, af Herrens store hjertelige Bedrøvelſe og Sjaeleangest, af hans Stjælven og Bæven, af hans Dødskamp og blødiges Sved, af hans Bespyttelse, Bespottelse, Slag og uſædvanlige Jammerraab paa Korſet, af hans Tornekrone, hans hellige Saar, og af hans hellige Død. Vore Synder ere hans Svøber, hans Spiger, hans Tornekrone, hans Bespyttelse, Foragt og Haan. Vore Synder har ſlaget, ſaaſet, pibſket, plaget, forſkæftet og dødet ham. See, om ikke Christi Lidelse er et ret Syndespeil. Synden er den rette Ulydighed imod Gud og hans Bud; derfor maatte den altsaa straffes og ved Christi høieste Ulydighed atter forſones ligesom St. Paulus (Rom. 5, 19.) siger: Ligesom ved det ene Menneſtes Ulydighed de mange ere blevene Syndere, saa skal og de mange worde Retfærdige ved den Enes Ulydighed. 2. Naar vi nu videre betænke Personen, som har lidt, saa skal Synden blive endnu større og mere kjendt. Thi det er ikke et blot og bart Menneſte, som har lidt for os, men Guds evige Søn, Gud og Menneſte, (non Homo, sed Deus incarnatus, d. e. et Menneſte har ikke blevet Menneſte, men Gud har blevet Menneſte) og det maatte saa være, ellers havde 1) den store Mængde og Byrde af hele Verdens Synder tilintetgjort et blot og bart Menneſte heelt og holdent, og Synden havde ikke kunnet blive udslettet. Derfor har Guddommen opholdt den antagne Mandbom i den store Lidelse, Christi Legeme i de store og uudsigelige Plager og Christi Sjal i Helvede og Helvedes Angest under Guds Brede. Thi Helvede er intet andet end Guds evige Brede; Joh. 3, 36: Guds Brede bliver over ham. Et ſaadant uen-

deligt Onde er Synden, derfor fordrer den og en uendelig Betaling. Derfor har Gud lidt i Kjødets, siger St. Petrus, 1 Petr. 4, 1. Guds Blod er det, hvorved vi ere igienløste (Ap. Gj. 20, 28.) og Herlighedens Herre er korsfæstet. 1 Cor. 2, 8. 2) Intet Menneske havde kunnet borttage et saadant uendeligt Onde; thi, at overvinde Synd, Brede, Guds Forbandelse, Død, Helvede, Djævel, tilhører alene Guds Kraft og Magt. 3) Intet Menneske havde kunnet tilbageføre det tabte uendelige Gode. Den, som skal retfærdiggjøre, forhverve Guds Naade, afstedkomme Betsignelse, Liv og Salighed, maatte være en sand Gud; derfor er nu Betalingen større end al Verdens Synd. Derfor er Guds Brede forsonet, hvilken hverken Engel eller Mennesker med sin Herlighed og Retfærdighed, Magt og Kraft havde kunnet forsonet; thi den, som skal forsonet Guds Brede, maatte selv være Gud. Den, som skal igjensføre Guds Naade, maatte være Gud; thi Guds Naade kommer ikke fra nogen anden end fra Gud selv. Den, som skal retfærdiggjøre, maatte selv være Retfærdigheden; derfor siger St. Paulus, Rom. 8, 33. 2c: Hvo vil anklage Guds Udvalgte? Gud er den, som retfærdiggjør. Hvo er den, som fordømmer? Kristus er den, som er død. Jer. 23, 6. Cap. 33, 16. Man skal kalde ham Jehovah, Gud, vor Retfærdighed. Den, som skal udslutte Synden, maatte selv være Gud; thi Synden fortørner Gud, det høieste Gode. Den som skal borttage Døden, maatte selv være Livet. Den, som skal forstyrre Helvede, maatte selv være Saligheden. Den, som skal overvinde Djævelen, maatte selv være Gud. Summa, at forløse af Helvede og frelse fra Døden tilhører Guds Magt. Den uendelige Skyld kunde ikke betales uden ved en uendelig Betaling. Guds Brede er uendelig; Forsoningen er ogsaa uendelig.

U n d e n   D e e l.

St. Petrus siger: Kristus har offret vore Synder paa sit Legeme. Her have vi nu i Christi Lidelse et ret Kjærlighedsspeil. Det er en uudsigelig Faderkjærlighed, at han ikke har sparet sin egen Søn, men givet ham hen for os alle. Rom. 8, 32. Gud har straffet alle vore Synder paa sin Søn, og ikke staaet i det Ringeste; thi Esaias siger i Cap. 53, 6: Herren lod alles vores Misgjerning møde ham, og 1 Joh. 3, 1: See hvor stor en Kjærlighed Faderen haver bevist os, at han har givet sin Søn til Betaling for vore Synder. Faderens Kjærlighed er uudsigelig; saa er og Sønnens Kjærlighed uudgrundelig. Thi det er den allerhøieste Kjærlighed i Himmelen og paa Jorden, at fratage alle Mennesker deres Synder og lægge paa sig som en uendelig Byrde, saasom den hellige Prophet Esaias

figer i Cap. 53, 4: Bisseligen haver han taget vore Synder paa sig, nemlig, som en stor Byrde, og baaret vore Piner, nemlig, som en stor Tyngde. Om en Spedalsk var saa fuld af Spedalskhed, at alt Kjød paa hans Legeme var værfesuldt og ureent, saa giftigt, at det var en Bederstygghed at see, og laae i en Seng fuld af spedalsk Materie: vilde du og lægge dig hos ham i hans Seng med dit friske Legeme og paatage dig hans Spedalskhed, og frelse den Spedalske? Du skulde vel heller ville døe. Men tog du Spedalskheden paa dig, saa blev du dobbelt død; thi Spedalskheden er i sig selv værre end Døden. Men nu har din Herre Christus taget din Syndespedalskhed, din Bederstygghed paa sig. Derfor har han blevet en Forbandelse, en Orm, og paa hans Legeme har Intet været heelt og sundt, hvilket har været ham meget bittere end den legemlige Død; og dertil har intet andet formaaet ham, end hans store Kjærlighed. Men han har ikke alene smagt den legemlige Døds Bitterhed, men ogsaa den evige Døds Qual i sin hellige Sjæl. Derfor har han raabt: Min Gud! min Gud! hvorfor haver du forladt mig. Ps. 22, 2? Du har jo dog fra Verdens Begyndelse hørt alle Menneſter, som have raabt til dig, mig vil du ikke høre, men har overgivet mig: derfor maa jeg jo være en Orm og ikke en Mand. B. 7. Derfor staaer der i Jeremiae Begr. Cap. 1, B. 12: Det kommer eder ikke ved, alle, som gaae forbi ad Veien, skuer og seer, om der er en Smerte, som min Smerte. Ps. 116, B. 3: Dødens Reeb havde omſpændt mig, og Helvedes Angester havde rammet paa mig; og Ps. 88, B. 4. 2c.: Min Sjæl er mæt af Ulykker, og mit Liv er nær hos Graven. Jeg agtes lige med dem, som fare ned i Hulen; jeg er som en Mand, der haver ingen Styrke. Jeg var affstilt iblandt de Døde, som de Thjelfsagne, der ligge i Graven, hvilke du kommer ikke ydermere ihu, og de, de ere fraskilte fra din Haand. Din Hastighed ligger paa mig, og du trænger mig med alle dine Bølger. Af Ungdom er jeg elendig og som den, der opgiver Aanden; jeg bærer dine Forførbødelser, jeg maa tvivle om Fremtiden. Nu skulde vi i Evighed have lidt denne Sjæle-Qual og Angest og legemlige Plager, hvis ikke Guds Søn havde forbarmet sig over os. Nam misericordia oritur ex aliorum miseria, d. e. Barmhertigheden kommer af et Menneſtes Elendighed. Ligesom et Menneſtes Elendighed bevæger En til Barmhertighed, saaledes har og vor evige Elendighed og Helvedjammer bevæget Guds Søn til Barmhertighed. Og over alt dette er en saadan stor Kjærlighed allerede beviist os, der vi endnu vare Guds Fiender, og Gud har altsaa saaledes fuldkommen elsket sine Fiender, (Rom. 5, 8.) over hvilken høie, fuld-

komme og guddommelige Kjærlighed vi billigt bør forundre os og takke Gud derfor. Heraf seer du, at Gud ikke har elsket saa høit noget iblandt alle sine Kreaturer som Menneſket; dette er Guds kjæreste Kreatur iblandt alle; Gud har elsket Menneſket over alle Ting og Kreaturer, saa, at Guds Kjærlighed er alene i dets Hjerte, hvori og Gud alene sidder ligesom en Konge paa sin Throne. Kristus er den kjæreste Ven; hav ham til Ven, han ſkal ikke overgive dig, naar alle Venner og Creature overgive dig. Alt Kjød er Høe. Ef. 40, 6. Du maa og ſøge Christum, din Kjæreste, i alle Ting. Hvad enten du æder eller drikker, ſaa lad ham være din Spiſe. Sover du, ſaa lad ham være din Hvile. Lad ham være din Prydelſe og Klædning — itklæd dig ham. Lad ham være dit Alt, ſaa ſkal du finde alle Ting i ham. Hele Verden kan, uden ham, ikke hjælpe dig; hvo der finder ham i alle Ting, den finder den rette Stet og Klippe. Uden ham er al Rigdom den ſtørſte Fattigdom og Sorg. I ham, og for hans Skyld, bør alle Menneſker elſtes; men Kristus for ſin egen Skyld, ſaaſom den beſte og troſteſte Ven. Ham ſkal man bede for alle Menneſker, at de maatte komme til hans Kjærlighed.

Tredie Deel.

St. Petrus ſiger videre: Formedelſt hvis Saar I ere lægte. Dette er et ret Trøſte- og Raadespil, og er et underligt Lægemiddel. Da Kristus vil helbrede os, ſaa lader han ſaare ſig, og ved ſine Saar helbreder han os. Det er, han liber Strafſen, ſom vi havde fortjent, nemlig Legems- og Sjælelidelſen, og forløſer os derfra, tager det ſamme fra os og paa ſig; og for denne høie Perſons Skyld, ſom er Gud og Menneſke, er denne Betaling fuldkommen hvorigjennem han har helbredet vore onde Samvittigheds-Saar, der ſaa ſmerteligt ſvie. Har han nu helbredet dem, ſaa lær dermed at ſtille din onde Samvittighed, paa det at du ikke maa fortvivle. Tænk dog paa, at Kristus er derfor bleven ſaaret, at han dermed maatte helbrede din Samvittighed og forſtaffe den Fred og Ro; thi derved har han villet give dig Glæde, og et Lægemiddel imod Fortvivlelſen, ſom Djævelen indgiver. Thi en ſaadan Grundſætning anſpør Djævelen: „Synden er et uendeligt Onde, Fortørnelle imod det uendelige Gode, derfor er den ſtørre, end at den kan blive forladt.“ Dette ſkulde viſſelig følge, om ikke Guds Hjælp var at finde. Dette er et Enthymema (forkortet Følgeſlutning) af Djævelen. En ſaadan Slutning maa Cain gjøre (1 Moſ. 4, 13.) men dette Djævelens Argument kan man opløſe med GUDS Sønns uendelige Fyldeſtgjørelſe og Betaling. Er Synden uendelig ſtor,

saa er Betalingen uendelig større. Saa slutter St. Paulus: Rom. 5, 18: „Ligesom altsaa formedelst Gens Fald Straffen kom over alle Mennesker til Fordømmelse, saa er og Naaden kommen formedelst Gens Retfærdighed over alle Mennesker til Livsens Retfærdiggjørelse.“

Kommer nu Djævelen og siger: „See der, hvor stor din Synd er, hvor bitter og forfærdelig Døden er, hvilken du maa lide,“ saa sig: Hør Djævel, veed du ikke, hvor stor min Herres Jesu Christi Lidelse, Død og Opstandelse er? I ham er jo en evig uendelig Retfærdighed, et evigt Liv; i ham er jo en mægtig, ja almægtig Kraft af Opstandelsen fra de Døde, hvilken ikke alene er større end almindelig Synd, Død og Helvede, men og større end Himmel og Jord. Min Synd og Død er et lidet Støv; men min Herres Christi Lidelse, Død og Opstandelse er det store Hav, i hvilket min Synd bliver kastet. Min Herres Christi Person er stor, evig uendelig og ubegribelig, ligesaa hans Opstandelse, Seier og Triumph. Derfor om der end var tusinde Helveder og Død, hvad vare de imod Christi Lidelse og Opstandelse, hvilken er Gud? Nu er Gud selv vor Retfærdighed, derfor, om jeg og du allerede tusinde Gange havde fortjent Helvede og Døden, — som vi jo have, thi enhver Synd fortjener Helvede og Død, — saa er dog Hjælpen i Christo endnu større. Derfor den, som ikke søger sin Trøst i Christi Lidelse, men søger den andetsteds og i Verden, den maa forsvinde. Bedrøver dig nu dine Synder? Kristus har for dem lidt Straffen. Anklage dine Synder dig? Christi Retfærdighed forsvare dig. Skulle dine Synder fordømme dig, saa var Kristus død forgæves. Thi den, som ikke vidste af Synd, haver han gjort til Synd for os, paa det vi skulle worde Guds Retfærdighed i ham. 2 Cor. 5, 21. Derfor er Kristus bleven en Forbandelse for os. Gal. 3, 13. Frygter du dig for Guds Brede? Kristus har forsonet ham. I Rom. 5, 8. 2c. sætter St. Paulus tre herlige Sammenligningspunkter: 1) er Kristus død for os, der vi endnu vare Syndere; vi skulle da saameget mere, efterdi vi nu ere retfærdiggjorte i hans Blod, ved ham blive frelst fra Bredden; 2) efterdi vi bleve forligte med Gud formedelst hans Søns Død, da skulle vi saa meget mere worde frelst i hans Liv; 3) og eftersom vi blive forligte, da vi vare Fiender, meget mere skal Gud nu være os naadig, naar vi nu ere blevne Venner og Børn gennem Forsoningen. Frygter du dig for Døden? Kristus har tilintetgjort Døden, og ført Liv og Uforkrænkethed til Lyset. 2 Tim. 1, 10. Og Ebr. 2, 14. 15: Kristus har formedelst Døden betaget den sin Magt, som havde Dødens Kraft, det er Djævelen; og befriet dem, saa mange som

formedelst Dødens Frygt vare skyldige til Trældom al deres Livs Tid. See, saaledes ere Synd, Død, Helvede og Djævel blevet overvundne formedelst Christi Betaling, Person og Embede. Og dette er et ret Trøste- og Raadespeil, at Synden er bleven udslettet formedelst ham, som er Gud og Menneſte, ved den fuldkomne Betaling. Det, som er fuldkommen betalt, det er forglemt, og maatte ikke blive ſtaaende i Skyldbogen, men være udslettet og udſtrøget. Ef. 43, 24. 2c. Sandeligen, du kom mig til at tjene i dine Synder, du gjorde mig Nøje med dine Misgjerninger. Jeg, jeg er den, som udsletter dine Overtrædelſer for min Skyld; og jeg vil ikke ihukomme dine Synder. Ef. 44, 22: Jeg haver udslettet dine Overtrædelſer, ſom en Taage, og dine Synder, ſom en Sky; vend om til mig, thi jeg haver igjænløſt dig.

Fjerde Deel.

Naar St. Petrus ſiger: Paa det vi afdøde fra Synden, ſkulde leve i Retfærdighed, er Paſſionen et ret Dydespeil, hvis Grund er Troen. Men du ſeer i Christi Videlſe den allerſtærkeſte og barnligſte Fortrøſtning hos din Gjænløſer til Gud ſin himmelſte Fader. Jo ſtørre Kors, jo ſtærkere Fortrøſtning til Gud; thi Christus ophører ikke at erkjende Gud for ſin kjære Fader midt i ſin ſtore Nød, ſaa ophører Christus og ikke at være Guds kjære Søn midt i ſin høieſte Videlſe paa Korſet. Der ſeer du Troen ret i den høieſte Grad. Der ſeer du hjertelig Kjærlighed. Den Herre Christus havde ſin himmelſte Fader lige kjær, endſkjønt han ſlog ham med Elendighed, ſom Propheten ſiger, og lod alles vores Misgjerninger møde ham. Ef. 53, 4. 6. Og den Herre Christus havde Menneſtene lige kjære, endſkjønt de forhaanede og korsfæſtede ham. Der ſeer du Kjærligheden i den høieſte Grad, ſaa ſeer du ogsaa her et beſtandigt levende Haab. Pf. 16, 10: Du ſkal ikke forlade min Sjæl i Helvede. Du ſeer den allerhjørteligſte Ydmyghed: Han har ydmyget og forringet ſig under alle Engle, ja under alle Kreaturer, derved, at han er bleven en Forbandelſe. Gal. 3, 13. Du ſeer den allerhjøieſte Taalmodighed, Ef. 50, 6: Jeg hengav min Ryg for dem, ſom mig ſlog; den allerhøelligſte Lydighed lige til Korſets Død. Phil. 2, 8. Du ſeer ogsaa her den allerkræftigſte Bøn i dette høieſte Kors.

J dette Dydespeil ſkulde vi daglig beſtue os, paa det at vi maa fatte Christi Billede i Hjertet. Lader os fatte Fortrøſtning til Gud i vor høieſte Nød efter den 31te Pſalme. Lader os haabe paa ham, efter den 25de Pſalme. Lader os elſte ham i gode og onde Dage, i Lykke og Ulykke; thi han er ogsaa midt

i Korset vor Fader; thi hvem Herren elsker, den revser han. Der-
 som J taalmodigen lide Revselsen, tilbyder Gud sig mod eder,
 som mod Børn; thi hvo er en Søn, hvilken Faderen ikke rev-
 ser? Ebr. 12, 6. 7. Lader os efterfølge Christum i Taalmo-
 dighed, som St. Petrus siger i 1ste Ep. 2, 21. 2c.: Christus
 har lidt for os, og efterladt os et Exempel, at J skal efterfølge
 hans Fodspor: Han som ikke haver gjort Synd, der blev og ikke
 funden Svig i hans Mund: Som ikke skjændede igjen, der han
 blev overstjændet, ikke truede, der han leed; men overgav det til
 den, som dømmes retfærdeligen. Ebr. 12, 1, 2: Vi skulle med
 Taalmodighed løbe i den os foresatte Kamp, i det vi see hen
 til Troens Begynder og Fuldkommer. 2 Tim. 2, 11. 2c: Det
 er en troværdig Tale; thi dersom vi ere døde med ham, skal vi
 og leve med ham. Dersom vi taale skal vi medregjere; dersom
 vi fornægte, skal han fornægte os. Dersom vi ere vantroe,
 bliver han dog troe; han kan ikke fornægte sig selv. — Saa
 værer nu, kjære Christne, taalmodige i Bedrøvelse. Den Herre
 Christus har forvandlet den evige Straf i et timeligt Kors, og
 gjør ogsaa formebest sin Helligaand og Trøst sit Kors-Mag
 gavnligt, og sin Byrde let. Matth. 11, 30. Paa hiin Dag
 tager du ikke hele Verden for dit Kors saavist som den nær-
 værende Tids Lidelser ikke er den Herlighed værd, som skal aa-
 benbares paa os. Rom. 8, 18.

Summa, vi see i dette Dydespeil Tro uden Tvivl, Kjær-
 lighed uden Had, Haab uden Vaklen, Ydmyghed uden Højhed,
 Taalmodighed uden Rnur, Sagtmodighed uden Hævngjerrighed,
 Lybighed uden Uvillie, Bøn uden Afsladelse, den høieste Lidelse
 uden Utaalmodighed. Alle Christne, som nogensinde lide noget,
 og hellige Martyrer skulle paa hiin Dag sætte Kronen paa den
 Herre Christo og sige: HERRE, Du som er slagtet, er værdig
 at annamme Magt, og Viisdom, og Styrke, og Priis, og Ære
 og Velsignelse. Ab. 5, 12. Her seer du den høieste og stør-
 ste Kjærlighed og Milbhed. Hvad er det, om du end giver en
 Almisse, en Klædning til den Nødtørstige, imod det, at Guds
 Søn har givet sit Liv for dig? Han har med sit Kors villet
 gjøre alt vort Kors sødt, med sin Død hellige vor Død; og vil-
 let lære, at man maa ved Korset indgaae i den evige Herlighed.
 Ap. Gj. 14, 22.

Den anden Prædiken

som Indgang til den hellige Passion;

og første Prædiken over
den 55de Psalme.

Indgang.

Denne 55de Psalme, samt den 22de, 31te 69de og nogle andre, er en Prophetie om Jesu Christi hellige Lidelse, i hvilken Psalme den Helligaand, Christi trofaste Vidne talende gennem Davids Mund, forestiller os vor Gjenløseres Person, som jammerligt og sørgeligt klager, raaber og græder over den store Elendighed, Død, Forhaanelse, Forsmædelse og Forbandelse, som han har maattet tage paa sig for Verdens Synder og opstaae for at forjone Gud, for at tilfredsstille Guds Retfærdighed, og igjensløse Verden fra den evige Forbandelse. Denne Psalme indbefatter ogsaa i sig 2) en inderlig og heftig Herrens Bøn imod hans Fiender, som forsættelig og halsstarrig fremfare i Synder og Ubødsfærdighed; disse faae af Herrens Mund efter en retfærdig Dom Forbandelsen istedetfor Velsignelsen. 3) Indeholder denne Psalme en Herrens Trøst, hvorledes Gud i Hans store Nød har styrket og opholdt Ham, at Han som Livets Fyrste og Hoveding har overvundet Død, Djævel og Helvede.

Det 1ste Stykke af denne Psalme, nemlig: *Vor kjære Gjenløseres yndelige og jammerlige Klage*, ville vi for denne Gang høre og med hellig Andagt betragte, og deraf lære med den Herre Jesu at sørge og græde over vore Synder. Et christent Mennekkes Hjerte er jo saa sikkert, at naar det hører nogen græde og seer nogen sørge, saa pleier det græde og sørge med.

Vi ville ogsaa derpaa høre den Trøst, som vi have af vor Frelser og Gjenløseres hellige Lidelse og guddommelige Sorg, paa det at vi i Ham, med Ham, og formedelst Ham ogsaa maa blive trøstede, styrkede, opfyldte med Fryd og bevarede til Livet.

Værdiges, Jesu Christi Aand, at virke i os, at vi i vore Hjerter maa erfare, smage og kjende ligesaavel vor Gjenløseres og Frelseres Sorg, som og hans Trøst og Fryd. Amen.

1. Om vor Gjenløseres Klage.

Eftersom det er et christeligt Hjertes Art, at sørge med dem, som sørge, og græde med dem, som græde (Rom. 12, 15.) saa er det jo billigt, at du sørger med din Gjenløser og Frelser.

Thi om du ellers sørger og græder med et Menneske, hvorfor vil du ikke græde og sørge med din Herre og Gjenløser? En saa ynkkelig Klage af vor Gjenløser er nu beskrevet i denne Psalme; denne ville i Korthed sammenfatte, og den samme er saa klar og tydelig, og saa sørgelig, at den ikke behøver nogen vidtløftig Udlæggelse, uden blot en andægtig Betragtelse af Ordene. Den, som medbringer et andægtigt Hjerte til denne Psalme, han finder hos sig selv den rette Udlæggelse. Og denne er nu Herrens sørgelige Klage, som følger i den 55de Psalme: Gud! vend dine Øren til min Bøn; og skjul dig ikke for min ydmyge Begjæring (v. 3.) Giv Agt paa mig, og hør mig; jeg maa hyle i min Klage, og blive forstyrret: (Den Herre Jesus begyndte at bekræftes og svarligen at ængstes. Matth. 26, 37.) v. 4.) For Fiendens Røst, for en Ugudeliges Fortrykkelseres Skyld; (De raabte bort! bort med ham! forsfæet ham! Joh. 19, 15.) thi de ville føre Uretfærdighed paa mig, og hade mig i Brede. (Pilatus vidste, at de havde af Avind overantvordet ham. Matth. 27, 18.) — v. 5.) Mit Hjerte er bange inden i mig; og Dødens Rædsler ere saldne paa mig. (Min Sjæl er ganske bekrævet indtil Døden Marc. 14, 34. og der han stred haardt med Døden, bad han heftigere. Luc. 22, 44.) — v. 6.) Frygt og Bævelse komme paa mig; og Grælse stjuler mig. V. 7.) Og jeg sagde: Gid jeg havde Binger som en Due! da vilde jeg flyde, og boe nogen Sted. V. 8.) See, jeg vilde begive mig langt bort, og flytte bort; jeg vilde blive Ratten over i Ørten. V. 9.) Jeg vilde hafte, at jeg kunde undkomme fra Uveir og fra Storm. V. 13.) Thi det er ikke Fienden, som forhaaner mig, ellers maatte jeg bære det; det er ikke min Hader, som gjør sig stor over mig, ellers skulde jeg skjule mig for ham. V. 14.) Men det er dig, o Menneske! som var agtet lige med mig; min Leder og min Kjending. V. 15.) Vi, som havde venligen hemmeligt Raad tilfammen; som vandrede i Guds Huns i Samqvem. V. 17.) Jeg, jeg vil raabe til Gud; og Herren skal frelse mig. V. 18.) Jeg vil klage og hyle Aften og Morgen og Middag; saa skal han høre min Røst. Her hører du, kjære Christen, din Frelser og Gjenløser jammerligen at klage og klynke. Men han vil dermed sige saameget: Alle Mennesker skjule sit Ansigt og Hjerte for mig, og ville ikke høre eller forstaae min Graad: saa hør du det, kjære Fader! Intet menneskeligt Hjerte vil mærke, hvor ynkkeligt jeg ængstes og græder, saa mærk det du, kjære Fader. Med Ordet „ængstes“ antyder Herren, hvorledes han indvortes og udvortes var uden al Trøst; med Ordet „græde,“ Hjertets store Angest og Bævelse. Ps. 38, 9. Jeg hylar for mit Hjer-

tes Forstyrning. Man mener, at man med Graad vil lindre Smerten. Ja, med rette maa vel Herren derover klage: Hvor er et Menneſte, ſom nu mere vil mærke derpaa, høre og tage det til Hjertet? Naar Fienderne ſaaledes raabe, den Ugubelige ſaaledes trænger, trobſer, ophæver ſig over ſin Magt, puffler paa Magt, og Gud tilſteder det, ſee, hvor er ikke dette et ſtort Kors, Lidelse og Hjertequal? iſærdeleshed, naar det ſteer uforſkyldt, af idel Had og Avind: „De vil føre Uretfærdighed paa mig, og hade mig i Brede.“ Dette er den gamle Slanges Fiendſkab, hvilket ſtikker Chriſtum i Hælen; ſaa gaaer det alle ſande Chriſti Lemmer. Men er det ikke beklageligt, at Herren ſiger: „Mit Hjerte er bange inden i mig; og Dødens Rædsler ere ſaldne paa mig. Frygt og Bævelſe komme paa mig; og Gruelſe ſtjuler mig.“ At du fjære, ømme, rene, uſkyldige, hellige Hjerte, har Dødens Rædsler, Bævelſe og Gruelſe ſaldt over dig — og vi, for hvis Skyld alt dette har ſteet, have ſaa gubløſe, frække, ſikre, ubodfærdige, trobſige, overdaadige og opblåſte Hjerter, hvori ingen Gudsſrygt er. Dette maatte vi vel begræde med hede Taarer, ligesom Herren har grædt over Jeruſalem. Luc. 19, 41. Herren ønſter, at han maatte være en Due, og kunde undſkyde denne ſtore Glendighed og ſkjule ſig i Ørken. Dette er beklageligt nok, og vil ſige ſaameget: Naar nu denne Glendigheds-Tid er kommen, at Gud har kaſtet paa mig alle Menneſters Synd og dens Straf, al menneſkelig Jammer, Glendighed, Hjertequal, Angest og Død, ja den timelige og evige Forbandeſe: ſaa vilde jeg nu, at jeg ikke var et Menneſte, men en liben Fugl, en Due, at jeg kunde undkomme. Og over dette krænker mig ogſaa det, at mine Venner, Ledere, Kjendinge, Staldbrodre hjælpe til at forfølge, forraade og ſælge mig, hvilke ſtulle være min Beſkyttelſe og min Trøſt. Stulle da nu alle Menneſter være imod mig, baade Venner og Fiender? Hvor hjerteligen be-
drøver mig ikke det, at mine Egne ere blevene troløſe imod mig; hvor ſtulle ikke mine Fiender derover udbryde i Fryd? Denne Lidelse kan ikke aabenbare for noget Menneſte; jeg maa aabenbare den for Gud og befale ham den, han ſkal hjælpe mig. Aften, Morgen og Middag vil jeg klage og hyle, ſaa ſkal han høre min Røſt. Jeg vil ſaa ofte raabe, — han ſkal vel ene gang høre mig. Gud ſkal vel ikke forkaſte mig, omendſkjønt alle Menneſter have en Aſktye for mig, og om jeg er en Bedersingelſe for alle Menneſter. See, dette er Herrens jammerfulde Klage, hvoraf vi ſtulle lære os at kende hans bebrøvede Hjerte, hans Sjæls udiſigelige Bedrøvelſe, Angest og Hjertequal for vore Synder. Derover klager ogſaa Herren i den 31te Pſalme, v. 12. oſv. For alle mine Fiender har jeg været en Spot, ja

en saare stor Spot for mine Naboer, og en Forstrækkelse for mine Kjendinger; de, som saae mig udenfor, flyede fra mig. Jeg blev glemt af Hjertet som en Død; jeg var som et forværret Kar. Thi jeg hørte Manges Fortællelse, der var Rædsel trindt omkring; fordi de raadsloge tilsammen over mig, de tænkte at tage Livet af mig. — B. 23.) Og jeg, jeg sagde, da jeg hastede: Jeg er udryddet fra at være for dine Dine; endog hørte du mine ydmyge Begjæringers Røst, da jeg raabte til dig. Er ikke dette en ynkelig, jammerlig Klage? Hvorledes kan Noget være mere beklagelsesværdigt, end at Nogen ikke alene er forladt af alle Mennesker, men og af sit eget Hjerte, som overtyder og siger: Du er forladt og forstødt af hver Mand, og er at sammenligne ved En, som ligger i et stor Dyb eller en stor Afgrund, hvor ingen Bund, ingen Hjælp er, og hvor al Raaben, er forgjæves, eftersom intet Menneske hører det, ja hverken Gud eller Menneske; og om end Nogen var der, som hørte det, saa blev man dog Bespottelse med saadan jammerlig Raaben? Thi naar det kommer saa langt med En, at hver Mand laster ham, saa har og hver Mand en Afstye for ham. Det samme staaer ogsaa i den 69de Psalme saaledes: Gud! frels mig; thi Vandet er kommet indtil Sjælen. Jeg er sjunken i dybt og skibdent Dynd, hvor man ei kan staae; jeg er kommen i meget dybt Vand, og Strømmen overstyllede mig. Jeg er bleven træt af det, jeg har raabt, min Strube er hæs; mine Dine ere fortærede, i det jeg venter paa min Gud. De ere flere end Haar paa mit Hoved, som mig hade uden Aarsag; de, mine Fiender, som søge at udrydde mig uden Skyld, ere mægtige; jeg maa da igjengive det, jeg ikke haver røvet. B. 8.) Thi jeg bærer Forhaanelse for din Skyld; Skjændsel haver skjult mit Ansigt. B. 20.) Deres Forhaanelser, som dig forhaane, ere faldne paa mig. B. 11.) Og jeg græd med min Sjæls Fasten; men det blev mig til Forhaanelse. B. 21.) Forhaanelse brød mit Hjerte, og jeg er svag; og jeg forventede, at Nogen skulde ynkes derover, men der var Ingen, og efter Trøstere, men jeg fandt ikke nogen. B. 22.) Ja de gave mig Galde at æde, og de gave mig Uedisse at drikke i min Tørst. Ligesom han vilde sige: At, at jeg ikke kan have nogen Trøst og Bedergvægelse paa Jorden! Ja, ikke alene al menneskelig Hjælp og Trøst er borte, men det har ogsaa kommet dertil, at Gud har forladt mig. Derfor klager han i Ps. 22. 1c. saaledes: Min Gud, min Gud! hvorfor haver du forladt mig? Du er langt fra min Frelse, fra min Hylens Ord. Min Gud! jeg raaber om Dagen, og du svarer mig ikke; og om Natten, og jeg kan ikke være stille B. 7.) Men jeg er en Orm og ikke en Mand: Menneskenes Spot

og Folkets Foragtelse. B. 4.) Men du er hellig; — hvormed han vil sige: Du har formeget hellige Dine, at du skulde see til et saadant forbandet Menneske, en saadan Orm som jeg er. B. 15.) Jeg er udøst som Vand, og alle mine Been adstille sig; mit Hjerte er som As, det smeltes midt i mit Liv. B. 16.) Min Kraft er tørret som et Staar, min Tunge hænger ved mine Gummer; og du lægger mig i Dødens Stov. B. 17.) Thi Hunde have omfringgivet mig; de Ondes Hob have omringet mig; de havde igjennemgravet mine Hænder og mine Fødder. B. 18.) Jeg kunde tælle alle mine Been; de see til, de see paa mig. B. 19.) De dele mine Klæder iblandt sig, og kaste Rod over mit Klædebon; paa det at jeg med blot og bart, elendigt og jammerligt Legeme, fuld af Værk og Glendighed, nøgen og bar skulde døe som en Forbandelse paa Korset. Gal. 3, 13.

Nytte og Brug af denne Herrens bittere Klage.

1. At vi af Hjertet skulle sørge derover og forstrækkes derfor, at vore Synder have saa høit bedrøvet Guds Søn og ført ham i en saadan Hjertens Angest og Sjæle-Nød. Derfor skulle vi lære at kjende vore Synder, hvilken stor Magt Synden har; thi ved Synden hænger Guds Brede, Forbandelse, Død, Djævel og Helvede. Derfor bæver og ængstes vor kjære Herre, derfor hylér og klager han over Dødsfrygten; thi er ikke dette en jammerlig Klage, som Herren fører? Hvem dette ikke kan gjøre bedrøvet, han skal aldrig gjøre Omvendelse og skal aldrig saa Syndernes Forlædelse; thi en saadan Bedrøvelse efter Gud virker Omvendelse til Saliggjørelse, som man ikke fortryder. 2 Cor. 7, 10. Giv Gud, at Herren maatte bedrøve os, og at den Helligaand ogsaa maatte virke i vore Hjerter en saadan Klage, som i Davids Hjerte. Bliver du ikke en aandelig David, og saaer du ikke høre denne sørgelige Harpe klinge i dit Hjerte, saa kommer du aldrig til den rette Trøst; thi en saadan salig Sorg maa gaae forud. Ef. 66, 2. Jeg seer til den Glendige, og til den, som haver en sønderbrudt Aand; og Cap. 57, 15. Jeg vil boe i det Høie og Hellige og hos en Sønderkunst og Nedrig i Aanden, til at gjøre de Nedriges Aand levende. Den rette Davids Harpe er hans Psalter; deri staaer Sørgeqvadene og Frydsangene, hvis Udspring er den Helligaand. Gud har bedrøvet Davids Aand, og brugt hans Sorg til sit Redskab, ligesom og den Herre Gud bruger et Menneskes Hjerte som Middel til at virke ved. Vil han bevise Barmhertighed, saa gjør han det gennem Mennesker. Vil Gud trøste, velsigne, bevise Kjærlighed, saa gjør han det gennem Men-

nesser: dette er hans gode Velbehag. Altsaa, eftersom Gud har villet aabenbare og beskrive sin kjære Søns Bedrøvelse, saa bedrøver han først Davids Aand, og tager hans bedrøvede Hjerter Mund og Lunge, til at udtale Saabant. "Hvorledes," siger du, "virker da den evige Trøstens Helligaand, som er den væsentlige Glæde mellem Faderen og Sønnen, Bedrøvelse i menneskelige Hjerter?" Ja, dette er Aandens Virken, saasom naar en stærk Vind fortørrer et Blomst og udsuer dets Bæbste, saa at det visner, som der staaer i Ef. 40, 7: Blomstret falder af, naar Herrens Aand blæser derpaa. Thi uden foregaaende Sorg følger ingen Trøst. Summa, David har kjendt Herrens Sorg i sit Hjerter; give Gud, at ogsaa vi kjendte den. Det er en stor Herlighed at kjende Christi Sorg i Hjertet, saavel som guddommelig Glæde at smage Christi Lidelse, ligesom David og alle Christi Lemmer. Denne Kundskab er bedre end al Kunst i Verden, saa at St. Paulus siger i 1 Cor 2, 2: at han intet andet vidste, og agtede ikke at vide noget andet, end Jesum Christum, og ham korsfæstet. Nu maatte og vi kjende noget af Herrens Sorg og af Syndens Kraft, at vi maatte vide, hvilket Onde Synden er. Vi maatte og kjende noget lidt Dødens Braad (1 Cor. 15, 56.), som har stultet og naget Christi hellige og uskyldige Hjerter, og plaget ham i hans Legeme, da Dødens Frygt var falden paa ham. Hans Frygt, Bævelse og Gruelse ere idel Dødens Braadde, som komme af Synden; dette, siger jeg, maatte og vi kjende noget lidt haade til Legeme og Sjæl. Thi de svære Ansægtninger, Sjæleangest, Utaalmødighed, Hjertets Uro og Legemets Plager, ere idel Syndens og Dødens Virkninger og Braadde. Og en saadan hjertelig Bedrøvelse efter Gud virker en salig Ruelse over Synden (2 Cor. 7, 10.), hvilken er en Begyndelse af Omvendelsen til Salighed og af det indvortes Menneskes Fornøjelse. Saaledes maa og Mennesket gennem Korset fødes paany, til hvilket Christi Kors vi ere indvieede og salvede i den hellige Daab; thi I vide, at alle Synder udgaae fra Hjertet, derfor maa Omvendelsen begyndes i Hjertet, og dette maa gjenem hjertelig og salig Sorg blive forbedret og fornøyet, at det maa blive beqvemt til Himmerige, modtage de himmelske Kræfter og fatte Glæde og Naade. Thi Sorg er ligesom Frøet, hvorafr Glæden vøxer, som 126de Psalme siger: De, som saae med Graad, skal høste med Frydesang. Derfor er det umuligt, at nogen paa den Dag skalde fryde sig, eller høste med Frydesang, som ikke her har saaet med Taarer. Derfor, den som ikke her sørger og græder over sine Synder, maa der evigt sørge og græde; derfor er det bedre at græde her, end der. Den som ikke her sørger med Christo, den skal og ikke der fryde sig med ham,

som St. Petrus siger i 1ste Ep. 1, 6. 8: *J, som nu en liden Tid, om det saa skal være, ere bedrøvede i adskillige Fristelser, J skulle med Christo fryde eder med uudsigelig herliggjort Glæde.* — Thi ihvorvel det forekommer smertefuldt at lide meget og have et timeligt Kors her, saa er det dog Trøsten, at gennem Christi Lidelse er den evige Lidelse og Hjertequal bleven borttagen, og forvandlet i en legemlig, timelig, forgjængelig og kort Lidelse. Af den evige Lidelse er bleven et gavnligt Nag og en let Byrde (Matth. 11, 30.) hvormed vi gjerne skulle være tilfreds, efter som den evige Straf er os fratagen. Thi Christus har baaret alle Menneskers Synder og disses Straf, som Propheten Esaias siger i Cap. 53, v. 4. 5. 6. *Herren lod alles vores Misgjerninger møde ham.* — Han haver taget vore Sygdomme paa sig, og baaret vore Piner. — Og vi have saaet Lægedom ved hans Saar.

2. Den anden Nytte af Herrens jammerfulde Klage er: en salig Trøst; thi derigjennem har steet en fuldkommen Betaling for vore Synder, ved en saa høi og herlig Person, som er Guds Søn. Det er en stor Hemmelighed, at alle vore Synder og vor Straf er bleven lagt paa Christi hellige og ustyldige Legeme og Sjæl, som var forenet med Gud. Et blot og hart Menneske har ikke kunnet fyldestgjøre for os; thi Synden er et uendeligt Onde, og fordrer en uendelig Betaling. Derfor har heller ikke noget blot og hart Menneske lidt for os, men Gud har lidt i Kjødets, en saadan Person, som er Gud og Menneske; paa det at Døden maatte tage sin Kraft paa ham, efter som han er Gud, samt Loven med dens Anklagelse, Trubsel, Forfærdelse og Forbandelse maatte tage sin Kraft paa ham, at vi ikke skulle fortvivle derover af Angest. Dette hedder en tilstrækkelig Løsepenge, dette er en høi byr og overskydende Betaling, at være igjennløst med Guds Blod; og det er en høi Lidelse at lide mere end Mennesker og Engle. Og deraf kommer det ogsaa, at vi alle have saaet Lægedom ved hans Saar, Ef. 53, 5. 1 Petr. 2 24.; thi hans Pine er alle Menneskers Pine, og den samme er borttagen ved en saadan Person, som er Gud og Menneske, idel Liv og Kraft. Summa Han har baaret alle Menneskers Hjertequal og Elendighed, hvilken Hemmelighed vi ikke kunne begribe. Nogetlunde kunne vi forstaae det gennem en Lignelse, naar Fader og Moder kjende i sine Hjerter sine Børns Piner, saasom David, der siger i 2 Sam. 18, 33: *Min Søn Absalon! min Søn, gid jeg maatte døe for dig!* saaledes har og den Herre Kristus kjendt i sit Hjerte og Legeme alle Menneskers Lidelse og Angest; men

dette er en svag Lignelse, og naaer ikke langt op imod denne Hemmelighed.

Summa, vi maa og kende i vore Hjerter vor Gjenløjers Bedrøvelse. 1. Naar vi høre ham klage og klynke, og vi i Troen see paa hans smertefulde Saar, saa maatte og vi kende hans Pine i vort Hjerter. Dette er Frugten af Christi Lidelse i os. 2. Naar vi betænke Marsagen, hvorfor Christus har lidt, eller til hvilken Ende, saa opvækker Christi Lidelse i os en hjertelig Trøst; thi der er en fuldkommen, evig, uendelig Betaling for vore Synder, en evig Gjenløsning, evig Forsoning, evig Retsfærdighed, evig Salighed. Amen.

Den tredie Prædiken

som Indgang til den hellige Passion;

og anden Prædiken over
den 55de Psalme.

Om den anden og tredie Deel, nemlig: 1) om Bønnen. 2) om Herrens Trøst. Herrens Bøn indbefatter i sig her tvende Ting.

1. Beder Herren imod Løgn, Forhaanelse og Bagtalelse.
2. Forkynder han dem Forbandelsen og forstræffelige Straffe.

Psalmen 55, v. 10. Herre! opslug dem, afstil deres Tunge; thi jeg haver seet Vold og Trætte i Staden. V. 11. De gaae Dag og Nat omkring den paa dens Mure; og der er Uret og Mispie inden i den. V. 12. Der er megen Skade inden i den; og Bedrageri og Svig viger ikke af dens Gade. V. 16. Døden fører Forglemmelse over dem, at de fare levende ned i Graven; thi der ere Ondskaber i deres Boliger, ja inden i dem. V. 17. Jeg, jeg vil raabe til Gud; og Herren skal frelse mig. V. 20. Gud skal høre, og ydmyge dem, den, som bliver evindelig, Sela! forbi aldeles ingen Forandring er hos dem, og de frygte ikke Gud. V. 21. Han lagde sine Hænder paa hans Fredsommelige: han besmittede hans Pagt. V. 22. Hans Mundes Ord vare glattere end Smør, men der var Strid i hans Hjerter; hans Ord vare blødere end Olie, og de ere dog uddragne Sværde. V. 24. Men du, Gud! du, skal støde dem ned i Fordærvelsens Grav. Blodgjerrige og falske Mænd skal ikke naae halv deres Dage; men jeg, jeg vil forlade mig paa dig.

Den anden Deel af Psalmen, om Herrens Bøn.

1. Bedder Herren imod Løgn, Forhaanelse og Bagtalelse.

Dette er Herrens Bøn, i hvilken Herren beder heftigt imod sine Fiender, og befaler dem til Guds retfærdige Dom. Og efter som de med sine falske Tunger tilspøiede Herren den største Skade, og med de samme bedrøvede paa det høieste hans hellige og ustyrbelige Sjæl, saa beder han først imod dem og siger i v. 10: **Afstil deres Tunge** (gjør deres Tunger ueens), **opslug dem**; **thi jeg haver seet Vold og Trætte i Staden**. Ligesom Herren vilde sige: Det er al deres Lyst og Fryd, at de kunne forsmæde og forhaane mig, og dermed bedrøve mit Hjerte; saasom han og klager i den 109de Psalme; v. 2. 3: **Thi en Ugudeligs Mund og svigefuld Mund** haver opladt sig imod mig; de talede med mig med en falsk Tunge. Og de omkringgave mig med hadefulde Ord, ja de strede imod mig uden Aarsag. V. 25. Og jeg, jeg maa være deres Spot, naar de see mig, da ryste de deres Hoved. Dette har nu ikke været Herrens mindste Lidelser! Herren har og maattet erfare, hvorledes Løgn og Bagtalelser bedrøver Hjertet. Thi dette er et af Djævelens fornemste Vaaben, hvormed han strider imod Christum, derfor hedder han Diabolus, en Anklager og Forsmæder. Derfor kalder vor Herre ham hos Joh. 8, 44. en Løgner og Mandbræder af Begyndelsen, som blev ikke staaende i Sandheden. En saadan Djævelgift maatte og Satan gjennem sine Redstaber, Jøderne, udspye imod Christum. Derfor fremstillede de falske Vidner imod ham, hvilke maatte falskelig bestylde og beløve ham. Men deres Vidnessbyrd stemte ikke overeens, deres Tunger vare ueens (eller afstille) ligesom de falske Vidners, der vidnede imod Susanna (See Hist. om Susanna, B. 54. 58.) Og det gaaer da Herren som David klager i den 27de Psalme B. 12: **Falske Vidner opstode imod mig, og den, som udblæser Fortrædelighed**. Og atter siger David, Ps. 35, 11. **Der opstaae fortrædelige Vidner**; de spørge mig om det, som jeg ikke vidste. Ligesom deres Tunger bleve ueens, som byggede det babyloniske Taarn, saa de maatte afstaae fra sit Værk (thi deres Tunggemaal blev blandet og forvirret, 1 Mos. 11, 7. 8.), saa gif det ligeledes Jøderne, de kunde ikke udføre sit Værk imod Christum, og blive Forhaanere og Løgnere i Evighed; thi de ville og med Løgn fornægte og tilintetgjøre hans Opstandelse, og gave Vægterne Penge, paa det de skulde sige, at hans Disciple havde stjaalet ham bort, medens de sove. Matth. 28, 12. 13.

Men Christus, vor Herre, maatte ogsaa lade komme over sig og lide Djævelens og hans Redstabers Løgn og Bagtalelse, paa det at han for os maatte forhverve og bevare Seiren over

og imod samme vore Fienders Løgnagtige Ondskab og imod Dævelens hele Løgnrige. Thi ligesom vi i Christo haver Seiren over Synd, Død, Djævel, Helvede og Verden (1 Cor. 15, 57.) saa have vi og i Christo Seiren over alle vore Anklagere, Forsmædere og Belypere, ja over al Dævelens Magt; thi i Løgneren har Dævelen stor Magt.

Herren beskriver og her i sin Bøn Løgnens og Bagtalelsens Egenstab: For det første, at Løgneren er en saa omkringgribende Gift, at den æder og tærer alt videre om sig og ophører ikke: „De gaane Dag og Nat omkring den paa dens Mure; og der er Uret og Møie inden i den.“ Løgn djævelen hviler ikke, Dag og Nat udgyder han sin Gift; Christus vor HERRE, maa altid holde her. Hvad har ikke den Herre Christus faaet lide? Hvorledes have ikke de Ypperstepræster og Skriftkloge raadslaaet Dag og Nat mod ham; og hvor maa ikke Løgn djævelen ved hans Lidelses Tid have plaget det ustyldige Hjerter med Løgn Nat og Dag i alle Huus i Jerusalem? Thi imod ham kæmper den gamle Slange med sin Løgn og vil undertrykke Sandheden, som er Kristus selv. Hvorvel nu Christus og hans Lemmer maatte høre og lide dette, saa skal dog han alligevel forblive; endstjønt den gamle Slange stikker ham i Hælen (1 Mos. 3, 15.), saa bliver han dog den samme, og har allerede sønderknuset hans Hov, og skal beholde Seiren. Løgnens Virkning beskriver ogsaa Herren, at den afstedkommer Uret og Møie. Ligesaa er Forbærvelse og ibel Skade forenet med Løgneren. Til den Ende udgaaer al Løgn; dette søger Dævelen.

For det andet er Løgn djævelens anden Egenstab: Hylleri, Smiger og Kjærlighedsbeviisninger, og at skjule Giften, ligesom en Krokobil, naar den græber, saa opsluger den Menneffene. Derom siger vor Psalme: Hans Munds Ord vare glattere end Smør, men der var Strid i hans Hjerter; hans Ord vare blødere end Olie, og de vare dog uddragne Sværde. Dette er en ganske mærkelig og betænkningssværdig Beskrivelse over et falskt Hjerter; og vi see dette paa den lede Djævel, hvilken falskt Aand han er; thi han havde den bittreste Fiendskab i Hjertet til vore første Forældre i Paradiis, og gav dem saa gode Ord. Hans Ord vare blødere end Olie, og vare dog saadanne blotte Sværd, gennem hvilke han myrdede vore første Forældre til Legeme og Sjæl. En saadan Falskhed maatte vor Herre erfare og lide af sin Forræder, Judas, og af Phariseerne og de Skriftkloge, der ogsaa ligeledes lurede paa ham, og tænkte med Hylleri og Smiger at bringe ham til Fald: og under hans hele Liv blev hans trofaste Hjerter plaget med Hylleri, Skinhellighed og Falskhed, paa det at Dævelen maatte saa udøve al sin Magt og List

imod ham, at vi gjennem ham maatte blive forløste fra Djævelens List og Svig. Thi ligesom Djævelens Magt er bleven overvunden formedelst Christum, saa er og hans List og Falskhed, at den ikke skal staae os. Derimod have vi nu intet bedre Lægemiddel end Bønnen; thi ligesom Lugten af Røgelsen fordriver ond Stank, saa og Bønnen Løgnaanderne, saasom Herren her foregaaer os med sit Exempel, og som den 91de Psalme lærer os at bede, at den Høiestes Skjul og den Almægtiges Stygge skal bedække os og fri os af Fuglesængerens Snare, og for Pilen, som flyver om Dagen.

2. Herren forkynder Forbandelsen.

Derpaa forkynder Herren sine Fiender deres Undergang: Døden føre Forbandelse over dem, at de fare levende ned i Graven; thi der ere Ondskaber i deres Boliger ja inden i dem. Dette er en forstræffelig Forbandelse over Christi Fiender. Saa spørges nu, om det er ret at forbande saaledes sin Fiende, eftersom Herren siger hos Matth. 5, 44: Beder for dem, som gjøre eder Skade, — elsker eders Fiender? Svar: Her maa man 1) gjøre Forskjel mellem den Forbandelse, der skeer af egen Hævn, af Brede eller forsættlig Ondskab, og mellem den Embedsforbandelse, som gaaer af Guds retfærdige Dom og Fordømmelse; den første er uret, den anden er ret; thi Gud har forordnet Forbandelsen over al Vantro, ligesom og St. Paulus siger i 1 Cor. 16, 22: Dersom Nogen ikke elsker den Herre Jesum Christum, han være en forbandet Ting. Og Gal. 1, 8: Den, som prædiker et andet Evangelium, han være en forbandet Ting. Den, som ikke troer, han er fordømt. (Rom. 14, 23. Marc. 16, 16.) 2) Har Gud forordnet Forbandelsen over al Ubodfærdighed: De, som gjøre saadanne Ting, skal ikke arve Guds Rige. Gal. 5, 21. 3) Er Forbandelsen forordnet af Gud over alle dem, som forfølge Christum i hans Ord og i hans Lemmer. Derpaa sigte de Forbandelser som staae i Psalmerne, isærdeleshed i den 109de, ligesom i denne 55de; thi her staaer Marsagen til Forbandelsen: Der er aldeles ingen Forandring hos dem, og de frygte ikke Gud; — dette er Ubodfærdigheden. Ligesaa: De lægge sine Hænder paa hans Fredsommelige, de besmitte hans Pagt; — dette er Forfølgelsen mod Christum og hans Lemmer. Hid hører den 83de Psalme. 4) Saadanne Forbandelser ere og Prophetier, som forkynde Guds Straf og retfærdige Dom, som der staaer i denne Psalme: Gud, du skal støde dem ned i Fordærvsens Grav, Blodgjerrige og falske Mænd skal ikke naae halv deres Dage. Dette er en Forkyndelse af Guds retfærdige Dom og Fordømmelse; thi det er Poena talionis, en

Straf af lige Gjengjældelse ved Guds retfærdige Dom, naar et falskt blodgjerrigt Menneſte, ſom ſtaaer efter ſin Næſtes Liv, ſelv forgaaer midt i ſin bedſte Alder og i ſin halve Alder ſaaledes ſom han har villet omkomme Andre: ſaaledes har det gaaet Judas, Achitophel, Saul, Antiochus, Pharao og Daniels Forfølgere. 5) Lære os og ſaadanne Forbandeſer, hvilken ſtor, gruelig, forſtrækkelig Synd det er, ikke at annamme Chriſtum formedelſt Troen, ja forfølge, forhaane og imodſtaaе ham, og ikke gjøre Omvendelſe. Betænk fiſt Guds Kjærlighed, at han ikke har ſparet ſin egen Søn; betænk Chriſti jammerlige og forſtrækkelige Lidelſe, hans Sjæls og Legems Angelt og Pine for os: dette er jo en overmaade ſtor, høi, dyr Naade og Kjærlighed. Den, ſom ikke erkjender og annammer denne, over ham bliver Guds Brede og Forbandeſe evindeligen. Joh. 4, 36: **Hvo, ſom ikke troer Sonnen, ſtal ikke ſee Livet, men Guds Brede bliver over ham.**

Tredie Deel af Pſalmen, om Trøſten.

Trøſten af denne Pſalme, hvormed Herren trøſter Sig i ſin ſtore Bedrøvelſe, ſtaaer i følgende tvende Sprog: **Han forløſte min Sjæl i Fred fra Strid, ſom var imod mig; thi de vare med Mange imod mig. Raſt din Omhu paa Herren, og han, han ſtal forſørge dig; han ſtal ikke tilſtede, at den Retfærdige roffes evindeligen.** Saa ſtulle vi nu fatte den Trøſt, at Forløſningen efter megen Lidelſe endelig kommer, enten naar Gud udrybder og nedſlaaer vore Fiender, ſaa ſom Pharao, 2 Moſ. 14, 27., eller naar han ellers vederqvæger vor Sjæl med indvortes Trøſt, eller tager den til ſig til evig Ro. Saa lær nu, at vor bedrøvede Sjæl intet andet Steds kan finde Ro, end i Gud, ſom i ſit Udspring. Al, hvori ſtulde dog en bedre og liſligere Ro være, end i Guds evige, uendelige, allerhjerterligſte og inderligſte Kjærlighed, — end i Guds allerſtørſte Venlighed og Mildhed, ſom er Kilben til al Fornøielſe, alt Godt, og den høieſte Fuldkommenhed? Hvori ſtulde et bedrøvet Hjerter have Ro, uden i Jeſu Chriſto vor Fredsſyrſte, ſom er vor evige Fred, ſom har ſtiftet Fred imellem Gud og os formedelſt ſit Blod (Col. 1, 20.) og ſom alene er vor Sjæls Ro, Fred, Fryd, Liv, Styrke, Seier, Lys og Salighed? Men Miblet, hvorved man kan komme til denne Sjælero, er Troen og Bønne. Men de Ugudelige ere ſom Havet, der er oprørt; thi det kan ikke være ſtille, og dets Vand udkaſter Skarn og Dynd. Der er ikke Fred, ſagde min Gud, for de Ugudelige. Ef. 57, 20. 21. Og hvorfor? Thi de have ingen Tro, ſom hviler i Chriſto, og ingen alvorlig Bøn, ved hvilken Gud ſender os Trøſt fra Himmelen, det er ſom en

Engel, hvorpaa man kan see et Exempel i Christo, at da han saalænge bad, kom en Engel fra Himmelen og styrkede ham. Altsaa skal du visseelig ikke sør blive trøstet og komme til Ro, end naar du alvorligen beder, og lærer denne Kunst af din Gjenløser.

Derfor siger Herren: Jeg finder ingen Ro i min Sjæl, med mindre jeg beder. I Bønnen kommer Sjælen til Ro. Herren taler først om sig selv, derefter taler han ogsaa til dig, og siger: Gjør ogsaa du ligesom jeg, kast din Omsorg paa Herren. Dette Sprog anfører St. Petrus i 1 Ep. 5, 7: Kast al Sorg paa ham; thi han haver Omsorg for eder. 1) siger Herren: Kast din Omhu. Dette er en Vignelse, tagen af en stor Tynge og Byrde, hvilken er formeget tung, saa at man nedtrykkes derunder. Og en saadan tung Byrde er Omsorgen, Bedrøvelsen, Ansægtningen m. M. Dette har den hellige Tertullian vel ublagt: „Vil du nedlægge for din Gud den Forhaanelse, hvormed du er bleven forhaanet, saa er han Hævneren, han skal hemsøge og hævne; henstiller du til ham den Stade du har lidt, saa er han Gjenopretteren, han skal ikke lade dig ligge i Stade. Holder du dig til ham i Bedrøvelsen, saa er han Husvaleren, han skal stille og borttage al dit Hjertes Sorg. Seer du paa ham i dine Plager, saa er han selv Lægen, han skal lindre og dæmpe dem for dig.“ 2) Han skal forsørge dig. Dette er Forsynet, Gud har besluttet, hvorledes han vil gjøre det. Førend du var født, har han forudseet over dig, hvad dig skal møde i hele dit Liv, og forordnet, hvad han vilde tilstikke dig. Ps. 139, 16: Og disse Ting vare allesammen skrevne i din Bog. 3) Han skal ikke tilstede, at den Retfærdige rokkes evindeligen. Vort Liv er ligesom et uroligt Hav; isærdeleshed naar høie Ansægtninger komme dertil, saa gaaer det som den 107de Psalmes siger om Skibsmændene, at de end opløstes mod Himmelen og Stjerne af Stormveiret og Havets Bølger, end fare de tilbage i Afgrunden, de drive omkring og rave, saa at de fortvivle og vide intet Raad, indtil vor Kjære Gud stiller Veiret og Havet gennem sit Ord. Saa gaaer det og i vore Hjerter, naar vi lide Ansægtninger; gennem Døden fører Gud os endeligen til Ro. Es. 26, 20: Gaf, mit Folk! kom i dine inderste Kamre, og luk dine Døre efter dig, skjul dig, som et lidet Dieblif, indtil Breden gaaer over. Es. 57, 1: Den Retfærdige omkommer, og der er Ingen, som lægger det paa Hjerte og fromme Folk hensamles, men der er Ingen, som giver Agt derpaa. Saa maa vi vel sige i vor Dødstund: Hvidtil har jeg været paa det vilde urolige Hav, nu kommer jeg til Stranden, til det rette Fædrenelandet. Gud, som har

talt Verdens Dage, har og talt dine Dage og hver Dags Plage, og hvorledes den samme skal overvindes. Saa taler Herren til sin Sjæl, ligesom David. Ps. 42, 6. 12: **Hvorfor nedbøier du dig, min Sjæl, og bruser over mig?** Og saa siger han ogsaa til alle Menneſter; thi i Herrens Saar er vor Sjælero. Som en liden, arm, forſtrækket Due finder Sikkerhed for Høgen i Bjerghulerne, ligesaa vi i Christi, vor Herres Saar. Ps. 22, 27: **De Sagtmodige ſkal æde, og mættes; eders Hjerte ſkal leve altid.** Og Ps. 69, 33: **De Sagtmodige ſeer det, de ſkal glæde ſig; og deres Hjertes ſkal leve, ſom ſøge Gud.** Derfor beſtaaer Hjertets Glæde i Christo, hvilken er dens Spiſe, hvoraf den lever. Ligſom en liden Vie har ſin Fryd i vellugtende Blomſter, ſaa og vor Sjæl i den liflige Green og Kvift af Davids Rod. Ef. 11, 1. Og ligſom Brødet vederqvæger et Menneſtes Hjerte (Ps. 104, 15. 28.), ligesaa blive vi ſtærke i Christo. Ps. 31, 2. 25: **Herre, jeg troer paa dig, lad mig ikke beſtjæmmes evindelig; ndfri mig ved din Retſærdighed.** Bærer frimodige, og han ſkal bekræfte eders Hjertes, alle I ſom haabe paa Herren! Saa bliver et Menneſte ſtært i Christo imod Helvede. Summa: Christi Kraft er i os og ſeirer i os ſom i ſine Lemmer over Døden og Djævelen.

Derfor ſtulle vi nu offere ham Tak. Ps. 69, 31. 2c. **Jeg vil love Guds Navn med en Sang; og jeg vil ſtorligen ære ham med Takſiggeſe.** Og det ſkal bedre behage Herren end en Dre eller en Stund, ſom har Horn, og har Kløve. Saa blive vi Guds Preſter (Ab. 1, 6. cap. 5, 10. 1 Petr. 2, 9.) og ofre om Morgen og Aften paa det rette gyldne Alter til Christi dyre Navn vort daglige Røgoffer, der optændes af den rette Ild, den Helligaand, ja af den rette Himmelflamme: **Naadens og Bønnens Aand.** Sach. 12, 10.

Altſaa maa nu en Christen være bebrøvet med ſit Hoved, Christo, og kjende hans Lidelſe ſom et levende Lem af ſit Hoved, ellers er Alt dødt; og maa tillige kjende ſit Hoveds Glædeolie og den liflige Trøſt. Dette er den rette og ſalige Betragtning af Christi Lidelſe, hvilken beſtaaer i tvende Ord: 1) i aandelig Sorg, og 2) i aandelig Glæde, men begge Dele i Christo, og er intet andet end Omvendelſe og Syndernes Forladelſe. Den ſom har erholdt dette af Paſſionen, den har tilgnet ſig vel dens Kraft, Nytte og Frugt. Dertil forhjælpe Gud os Alle!

Den fjerde Prædiken

som Indgang til den hellige Passion;

og første Prædiken over Esaia 53de Cap.

Om Beskrivelsen over Christi Person og Embede.

Text:

Es. 52, 13—15. og Cap. 53.

Indgang.

I Apostlernes Gjæringer 8, 26. og følgende, læse vi saaledes: Men Herrens Engel talede til Philippus, og sagde: Staa op, og gå mod Sønden paa den Vej, som gaar ned fra Jerusalem til Gaza; den er død. Og han stod op, og gik hen; og see, der var en Æthioper, en Kammerjænder, en mægtig Mand hos Candace, Dronningen i Æthiopien, hvilken var over al hendes Skat, han var kommen til Jerusalem, at tilbede; og han drog hjem, og sad paa sin Vogn, og læste Propheten Esaia. Men Manden sagde til Philippus: gå frem, og hold dig i denne Vogn. Men Philippus løb til, og hørte, at han læste Propheten Esaia, og han sagde: Forstaaer du det, som du læser? Men han sagde: Hvorledes skal jeg kunne det, uden at nogen veileder mig? Og han bad Philippus stige op, og sidde hos sig. Men det Stykke af Skriften, som han læste, var dette: Han er ført, som et Faaar til at slagtes; og som et Lam tier for den, der klipper det, saa harer han ikke opladt sin Mund. I hans Fornedrelse er hans Dom borttagen, men hvo skal kunne fortælle hans Slægt? thi hans Liv er borttaget af Jorden. Men Kammerjænderen svarede Philippus, og sagde: Jeg beder dig, sig mig, om hvem taler Propheten dette? om sig selv, eller om en anden? Men Philippus oplod sin Mund, og begyndende fra dette Skriftsted, forkyndte han ham Evangelium om Jesu. Men da de droge ad Veien, kom de til noget Vand; og Kammerjænderen sagde: See, der er Vand, hvad hindrer mig fra at døbes? Men Philippus sagde: Dersom du troer af ganske Hjerter, maa det skee. Men han svarede og sagde: Jeg troer, at Jesus Kristus er den Guds Søn. Og han bød Vognen holde; og de nedsteeg begge i Vandet, baade Philippus og Kammerjænderen, og han døpte ham.

Af denne Historie lære vi: 1) at dette Esaia 53de Cap. bør forstaaes om Jesu Christo, den sande Messias og Guds evige Søn, og om hans Velgjæringer, ligesom og de hellige

Evangelister bekræfter det samme i Passionshistorien. Derfor skal dette Capitel være os kjær og høiagtet, som et dyrebart Klenodie og som en særdeles Styrke og sikker Grund for vor Tro; thi i hele det gamle Testamente findes ingen tydeligere og klarere Prophetie om Christi Lidelse, end den 22de Psalm og dette Esaia 53de Capitel. 2) Høre vi her, at ved dette Capitel er en hebenst Mand, Dronningens Kammerstvend af Æthiopien, bleven omvendt til den kristelige Troe, hvilket er en herlig Frugt af Christi Lidelse, saa at det har gaaet i Fuldbyrkelse, som staaer i dette Capitel, og i det 52de: Han skal bestænke mange Hedninger; og med sin Kundskab skal han retfærdiggjøre Mange.

Vi ville nu i Gudsfrugt ogsaa betragte denne trøstelige Prophetie, og høre, hvorledes Propheten Esaias fremstiller for vort Hjertes og vor Troes Dine Christi Lidelse.

Men dette Capitel indbefatter fornemmeligst fire Hovedstykker.

- 1) Det første er en Beskrivelse over den forfæstede Christi Person og Embede som og hans elendige, sørgelige og jammerlige Udseende, hvorpaa Jøderne forargede sig.
- 2) Det andet er en Beskrivelse over Marsagerne, hvorfor vor Herre Christus har lidt, og hvor taalmodigt.
- 3) Det tredje er en Beskrivelse over Frugterne af hans Død og Begravelse.
- 4) Det fjerde er en Prophetie om hans glædefulde Opstandelse, og de herlige Frugter af samme, for hvilke herlige Frugters Skyld hans Sjæl har arbeidet m. M.

Vor kjære Herre Jesus give os hertil sin Helligaands Raade. Amen.

Første Hovedstykke,

eller Beskrivelsen over vor Gjenløvers Person og Embede, bestaaer i fire Punkter.

Det første Punkt.

See, min Tjener skal handle klogeligen; han skal ophøies, og opløstes, og være meget høi (Es. 52, 13.). Disse Ord har Gud Fader selv udtalt gennem Prophetens Mund, derfor taler Propheten i Guds den himmelske Faders Person, og lærer os hermed, at vor Herre Christus er bleven sendt til dette hellige og høie Gjenløsnings-Embedet af Gud, sin himmelske Fader, og efter hans Beslutning; thi han siger: See, min Tjener. Der viser Faderen os sin Søn med Fingeren, ligesom han vilde sige: Denne skal være eders Gjenløser, og ingen Anden: I ingen Anden skulle I søge eders Salighed. Min Tjener, siger

han: Der beskriver han Personen efter den menneskelige Natur. Endog han var sand Gud, siger St. Paulus (Phil. 2, 7.) tog han alligevel en Tjeners Skikkelse paa sig. Dette Ord: — **Min Tjener**, indbefatter for det første Christi hellige Kalb, samt Guds Beslutning og Raad, som St. Petrus siger i Ap. Gj. 4, 28: At gjøre det, som din Haand og dit Raad havde forud besluttet. Deraf skulle vi fatte den Trøst, at vor Gjenløsning har været Guds Bærf og Raad. For det andet indbefatter Ordet „Tjener“ i sig vor Gjenløser's hele og allerdybeste Fornedringstilstand. Jeg mener, at han i sin Fornedbringstilstand har været en arm Tjener; jeg mener og, at hans himmelske Fader har lagt paa ham et haardt og svært Arbeide. Derover klager han hos Ef. 43, 24: Du kom mig til at tjene i dine Synder; du gjorde mig Møie med dine Misgjerninger. Hans Forbillede vare de livegne Trælle, hvilke man solgte, og sloge i Arbeidet. 3 Mos. 25, 42. ic. Han er solgt, siger Propheten Sacharias, Cap. 11, 12. 13: Den Retsfærdige, hvilken de kjøbte af Israels Børn for tredive Sølpøenge. (Matth. 27, 9.) Derved er han som en Tjener bleven kjøbt til dette Arbeide, og derved bleven haardt slagen i dette Arbeide. I Mose Lov har Gud befaleet: Naar du slaaer din Tjener, skal du ikke blive ved at slaae ham mange Slag, at din Broder skal ringeagtes for dine Dine. 5 Mos. 25, 3. Af, kjære Gud, hvor er ikke denne arme Tjener blevet slagen og ilde tilrebt.

I Matth. 20, 28. siger denne arme Tjener: Menneskens Søn er ikke kommen, at lade sig tjene. Hvorledes skal det da videre gaae denne arme Tjener? Han skal ophøies og opløstes; og være meget høi. Hvorledes da, og paa hvilken Maade? Paa det høie Kors: dette skal være hans Ophøielse paa Jorden i sin Fornedringstilstand, da han skal bevise sin himmelske Fader den høieste Lydighed. Den fuldkomneste Lydighed lige indtil Korsets Død er denne arme Tjeners Ophøielse. Phil. 2, 8. Havde ikke Ophøielsen, eller meget mere Fornedrelsen paa Korset skeet, saa havde Ophøielsen i Himlen til Guds høire Haand ikke skeet. — Hvilken Nytte have vi da af denne Ophøielse paa Korset? Joh. 12, 32: Og jeg, naar jeg bliver ophøiet af Jorden, vil jeg drage alle til mig selv. Joh. 3, 14. 15: Og ligesom Moses ophøiede Slangen i Ørkenen, saa bør det Menneskens Søn at ophøies, at hver den, som troer paa ham, ikke skal fortabes, men have et evigt Liv.

Men hvad er denne Ophøielse for Gud; er den en Galensskab, ligesom for Verden? O nei! den er den høieste Blisdom. Min Tjener skal handle klogeligen, i det han bliver saaledes ophøiet paa Korset. Derved bliver Gud forsonet, Synden betalt

og Djævelen overvunden, nemlig ved dette Korsets opreiste Banner og Seierstegn. Det er den høieste Viisdom at seire formedelst Korset og indgaae i Herligheden. Adam, Guds uretsfærdige Tjener, gjorde ganske uforstandigt, at han formedelst sin Udydighed overtraadte Guds Bud, hvormed han har gjort Mange til Syndere (Rom. 5, 19.) og kommet afsted en saa stor Elenbigheid. Denne retsfærdige Guds Tjener gjorde ganske viseligt, at han formedelst sin Dydighed har gjort Mange retsfærdige.

Det andet Punkt.

Hvorledes ansees nu denne Ophøielse hos de Vantroende? Saaledes at Mange forstrækkes over ham, eftersom hans Anseelse var fordærvet fremfor andre Folks, og hans Skikkelse fremfor Menneftens Børn. O Du, som er den deiligste iblandt Menneftens Børn (Ps. 45, 3.), du er derfor den deiligste, at du ikke har nogle egne Synder, som gjøre dig vanstabt. Gre ikke dine Dine rødere end Viin, dine Tænder hvidere end Melk (1 Mos. 49, 12.), og din Farve rødere end Perler (Begr. 4, 7.), som Patriarken Jacob og Propheten Jeremias siger?

Hvorledes er da din Anseelse fordærvet fremfor andre Folks? Jo, siger han: Mit Die er igjennemstøttet af Harm; det er bleven gammelt formedelst alle mine Fiender, (Ps. 6, 8.) formedelst Djævelen og Mennefter, der trænge mig paa alle Sider, udvortes og indvortes. Tugter da Nogen med megen Straf for Misgjerning, da gjør du, at hans ønstelige Skikkelse hen-smelter som et Møl. Ps. 39, 12. Vore Synder have gjort ham saa uanseelig, skulle jeg da forarge mig over hans Skikkelse? Al nei! jeg skal elste den korsfæstede og uanseelige Christum; thi formedelst sin Uanseelighed har han forhvervet mig Guds Billebes deilige Skikkelse og den himmelske Forklarelse.

Det tredie Punkt.

Skulle da alle Mennefter forarge sig paa ham og forfaste ham? Nei: Men han skal bestænke mange Hedninger, Konger skal tillufte deres Mund for ham; thi de, som det ikke var fortalt, de have seet, og de, det ikke havde hørt, de have forstaaet det. Etersom Jøderne skulle forarge sig paa ham, saa skal han bestænke mange Hedninger. Propheten seer hen paa den jødiske Loos Ceremonier, da Moses tog Offerets Blod i et Bækken og bestænkte Folket med et Knippe Isop og sagde: Det er Pagtens Blod, som Herren haver gjort med eder, over alle disse Ord. 2 Mos. 24, 8. Christus paa Korset er det rette Offer, og hans Blod er bleven stænket over Hedningerne formedelst

Evangelii Jfop, som Epistelen til de Ebræer siger i Cap. 12, v. 24: **J ere komne til Bestændtellsens Blod.** Derfor beider David i Ps. 51, 9: Rens mig af min Synd med Jfop, saa bliver jeg reen. Og 1 Petr. 1, 2: Efter Gud Faders Forudvidende, i Aandens Helliggjørelse til Lydiqhed, og Renselse ved Jesu Christi Blod. Dette er nu Pagtens og det evige Testaments Blod, som Gud har gjort med os, hvis evige Testamente og Naadepagt er bleven bekræftet formedelst Christi Død. Men skal denne Hedningernes Bestændtelse kunne blive forhindret ved verdslig Magt, saa at Evangelium ikke skulle blive stænket over alle Hedninger? Nei. Thi Kongen skal tillukke deres Mund for ham. Det er: de skulle ikke turde imodstaae Christum, de skulle frygte sig for den korsfæste Christus, ydmyge sig for ham og tilbede hans Magt og Majestæt, ligesom Keiser Constantin og flere Andre.

Deraf lære vi, at ingen udvortes Magt skal kunne udrydde Evangelium; de kunne vel forfølge, men ikke udrydde det. Ps. 2, 10. 11: Og nu J Konger, handler klokelig; lader eder undervise, J Dommere paa Jorden, tjener Herren med Frygt; og fryder eder med Bævelse.

Saa skal alligevel den korsfæste Christus endnu finde Plads og Rum iblandt Hedningerne? O ja: Thi de, som det ikke var fortalt, de have seet, de, det ikke havde hørt, de have forstaaet det.

At, de arme Hedninger havde jo endnu aldrig hørt noget om Messias og Verdens Gjenløser, ligesom Jøderne, derfor frydedes de over dette glædelige Budskab. Med hvilken stor Glæde Hedningerne have annammet den arme korsfæste Christus, det beviser Apostlernes Gjerninger og Historien om de hellige Martyrer, hvilke for størstedelen vare omvendte Hedninger, og for hvilke det var en stor Glæde, at døe for Christi Skyld og bekiende ham med sit Blod. At, give Gud, at ogsaa vi havde vor Lyft og eneste Glæde i den korsfæste Christus.

Det fjerde Punkt.

Men hvor velkommen skal den korsfæste Christus være hos Jøderne? Hvo troede det, vi have hørt? Og for hvem er Herrens Arm aabenbaret? Dette er en Klage af den hellige Prophet over Vantroen og Jødernes Forhærdelse. Saa gif det og Apostlerne paa deres Tid: Jøderne ville ikke lide Prædiken om den korsfæste Christus, at han var Herrens Arm, d. e. en almægtig Guds Søn og en sand Gud. Hvad, sige de, skulle den være en sand Gud, som døer paa Korset? Han hjælpe sig

selv og stige ned af Korset, saa ville vi troe det; thi han har sagt: Jeg er Guds Søn.

At, Herre Gud, havde ikke Herrens Arm gjenløst os, d. e. en saadan Person, som er Gud og Menneſke, saa havde vi vel blevet uigjenløst i Evighed. Guds Arm kaldes i Skriften Guds Magt, Styrke, Seier og Kraft, og betyder her den Herre Jesus Christus, som har lidt i Rjødets (1 Pet. 4, 1.) og har, efter den evige Gubdom i Christi svage Manddom, bevist sin Styrke, Magt, Kraft og Seier over Synd, Død, Djævel og Helvede. At, saligt er det Menneſke, for hvem Herrens Arm bliver saaledes aabenbaret, at han troer og erkjender, at Kristus i Skrbeligheden paa Korset har udøvet den største Styrke over Syndens og Djævelens mægtige Rige, da Gud ikke formedelst noget andet Middel har villet og kunnet lade sig forſone, end formedelst sin Søns Lybighed. At, hvo troede det, vi have hørt? og for hvem er Herrens Arm aabenbaret, at Kristus formedelst sin Lidelse og Død har overvundet Synd, Død, Djævel, Helvede og Verden? og at den, som vil være en Christen, maatte seire i Christo, d. e. formedelst Christi Ydmyghed, Sagtmodighed, Taalmodighed og Kors overvinde Verden, foragte Verden og al dens Herlighed, affige sig Verden, vandre i Christi ydmyge Levnet, forſage sig selv, hade sit eget Liv og bære Christi Forſmædelse for Verden?

Men af hvilke Aarsager har det jødiske Folk forarget sig saa over ham?

1) Thi han opfoer som en Dvift for hans Anſigt, for det jødiske Folk, og som en Rod af tør Jord. Det er, han har ingen Anſeelse for det jødiske Folk, for sin Fødsel og ringe Herkomst for sine legemlige Forældre. Hvad er Joſeph, hans Føterfader, Tømmermanden? Derfor ligner Propheten hans Fødsel og Herkomst ved en liden Telning, som oprinder af en tør Jord og ſkyder op af en gammel Rod. Saadanne Dvifte pleier man kaſte bort. Men, o Gud, hvilken ædel retfærdig Davids Frugt har ikke den foragtelig korſfæſtede Christus været. Jer. 33, 3? Hvilken ædel Telning af Jsai Rod (Eſ. 11, 1.), paa hvilken Herrens Mand har hvilet v. 2? Det levende Viintræe, som har blomſtret paa Korset og baaret ædle Viindruer, den æbleſte røde Viin, som vederqvæger og fryder vort Hjerte.

Hvoraf kommer det da, at Jøderne ikke kjendte dette? At, de ſaae ham med blot legemlige Dine og ikke med Troens Dine, derfor ſige de: Han haver ingen Skifelse eller Herlighed; og vi ſaae ham, men der var ikke Anſeelse, at vi kunde have Nytt til ham.

2) Er det for hans Fattigdom, som Propheten Sacharias siger i Cap. 9, 9: Han kommer fattig; thi med Guld og Sølv havde han ikke kunnet igjensløse os. Men Verdens Børn vilde ogsaa nu have en glimrende, prægtig Kristus, hvilken de kunne efterfølge i Pragt og Hoffertighed; men den ydmyge, ringe Kristus vil Ingen efterfølge. Ja, naar man alene seer paa den Herre Kristus med legemlig stolte Dine, saa er han visselig fattig; men naar vi see ham med Troens Dine, saa har han den allerdeiligste Skikkelse ogsaa paa Korset; thi see vi paa hans Kjærlighed, Lydighed, Ydmyghed, Taalmodighed og Sagtmodighed i Lidelsen, er ikke det en deilig Skikkelse for alle troende Dine? See, paa Aarsagen, hvorfor han lider, saa bliver hans elendige og afstyelige Skikkelse deilig. O Herre Jesu! om du ikke for mine Synders Skyld havde paalagt dig en saa elendig afstyelig Skikkelse, saa havde du ikke været deilig i mit Hjerte: denne din elendige Skikkelse er min høieste Deilighed.

3) For hans Kors. Ha! sige Jøderne, hvad skulle vi gjøre med en saa afstyelig Messias? Han var foragtet, og holdt snart op at være iblandt Mænd, en Mand fuld af Piner, og som havde forsøgt Sygdom; og som En, for hvilken man skjulte Ansigtet, var han foragtet, og vi agtede ham intet. Skal en saadan være Messias? Ja, saa er det vel for Verdens Dine og for de stolte Verdens Børn, for de Vantroende; men siig mig: Hvad er Aarsagen til denne yderste Foragt, som aldrig noget Kreatur paa Jorden har baaret? Svar: Forbandelsen, som han har baaret paa Korset, er Aarsagen, ligesom skrevet staaer: Forbandet er den, som hænger paa et Træe. 5 Mos. 21, 23. Gal. 3, 13. Forbandelsen fører en saadan Foragt med sig, hvorved et Menneske bliver en saadan Vederstyggelighed, at man tillukter Dinene og forstrækkes derfor. Han har været saa fuld af Glendighed og Pine, at hver Mand har havt en Vederstyggelse derfor: dette er Forbandelsen. Han er over hele sit Legeme fra Hovedet til Fodsaalen blodig, sønderreven, slagen, fuld med Strimer, fuldt af Lidelse; udvortes pine ham Plagerne, indvortes sønderbryder Forsmædelsen hans Hjerte og krænker ham. Ps. 69, 21. Naar vi nu see paa denne foragtelige Kristus med Troens Dine, saa skulle vi ikke forarge os over ham, eller tillukke Dinene for ham, ligesom Jøderne, men have ham saa meget kjærere, eftersom han har taget den forstrækkelige evige Forbandelse fra os paa sig, og forvandlet den samme i en evig Belsignelse. Om Guds Søn ikke havde lidt denne yderste Foragt, saa havde vi i Evighed maattet være en Vederstyggelse for alt Rjød: dermed har Kristus maattet bøde for vor Hoffærdighed, at Mennesket har røvet fra Gud hans Vre og villet være

Gud lig. For dette Vretyveri har Christus maattet lide den yderste Forhaanelse og blive en Forbandelse. En saadan Vederstyggelighed er Hoffærdigheden for Gud. See, kjære Menneſte, du vil være høi, herlig, prægtig, og æret af hver Mand i Verden, og kan ikke lide den ringeste Foragt; og den Herre Christus har for din Hoffærdigheds Skyld maattet blive en Dm og ikke en Mand, Menneſtens Spot og Folkets Foragtelse; saa at alle, som ham saae, bespottede ham, udviede Læben og rystede Hovedet. Ps. 22, 7. 8. Sandeligen, du er i din Hoffærdighed en Vederstyggelighed for Gud og alle hellige Engle. Naar du seer paa Christi Forhaanelse og Foragt og paa den elendige Dm paa Korset, skal du forstrækkes for al Hoffærdighed; og om du for Christi Skyld ogsaa skal lide Foragt, saa skal du med Moses agte Christi Forsmædelse høiere, end de Liggendefæe i Egypten. O ja, kjæreste Herre Jesu, giv mig et saadant Hjerte, bevar i mig et saadant Hjerte, før mig deri fra denne Verdens Forsængelighed til den evige Salighed! Amen.

Den femte Prædiken.

som Indgang til den hellige Pæssion;
og anden Prædiken over Esaiæ 53de Cap.

Om Marsagerne til Christi Lidelse.

I n d g a n g.

Ligesom en from Moder, der ammer sit Barn, indtager selv en bitter Drik, naar Barnet bliver sygt, paa det at Lægemiblet maa forene sig med Modersmelken og Barnet saaledes blive hjulpet, eftersom det ikke for sig selv kan indtage den bittre Drik: ligesaa har vor Herre Jesus Kristus, som med stor Smerte har født os paany og husvalet os, som En, den en Moder trøster Es. 66, 13.; da vi vare syge, og ikke kunde drikke Guds Bredes bittre Kalk til Betaling for vore Synder, saa har han drukket den i vort Sted, paa det at hans bittre Drik maatte blive for os et kraftigt Lægemiddel formedelst Evangelii Melk.

En saadan guddommelig Husvælses Melk, hvorigjennem Kristus indgiver os sin bittre Lidelses Lægemiddel, er denne Text: Sandelig, han har vore Sygdomme. Dette indbefatter tvende Stykker:

- I. Marsagerne til hans Lidelse. Disse ere fem: 1) Vore Sygdomme. 2) Vore Misgjerninger. 3) Straffen, som vi

have fortjent. 4) At vi maatte blive helbrede ved hans Saar. 5) At vi ikke til evig Tid skulle gaae i Vildfarelse, ligesom fortabte Jaar.

II. Det andet Stykke er en Beskrivelse over hans høie Taalmodighed, ligesom et Lam, som føres hen slagtes.

Jesu Christi ædle Blods Kraft forfremme og velsigne vort Forehavende. Amen.

Den anden Deel af dette Capitel, og det første Stykke af denne Prædiken.

Om Aarsagerne til hans Lidelse.

Den første Aarsag.

„Visfelingen haver han taget vore Sygdomme paa sig.“ Dette er den første Aarsag til hans Lidelse. Dette lille Ord „Visfelingen“, eller Sandeligen, paaminder os om det store Alvor af den pinagtige Lidelse og den uudsigelige Smerte i Christi Legeme og Sjæl; thi det lille Ord „Sygdomme“, antyder den udvortes Marter og Pine, det lille Ord „Pine“, Sjælens indvortes Angest. Og dette har steet visfelingen, alvorligen, — det har ikke været nogen Stjemt, men Guds Retfærdigheds højeste Alvor; thi Guds Retfærdighed stjemter ikke. Derfor siger St. Paulus i Rom. 8, 32: Gud sparede ikke sin egen Søn, men gav ham hen for os alle. Det er, han har i højeste Grad maatte lide Alles Straf for Synderne, og er ikke blevet sparet fra end den ringeste Straf. Guds Brede, Lovens Forhandelse, Djævelens Grumhed, Dødens Bitterhed, Helvedes Angest, Syndens Forstrækkelse: alt dette har kommet over ham. Dette hedder: visfelingen. Synderne have anklaget ham, Guds Retfærdighed har fordømt ham, Guds Hævn over Synden har trykt ham, saa som det hedder i de ti Budord: Din Gud er en stærk Hæbner. Det lille Ord „Visfelingen“, kunne vi ikke fatte eller forstaae med vor Forstand, hvor stor og tung Christi Lidelse har været. Men hvis Sygdomme og Piner har det været, som han har lidt? Svar: Hvis vare Synderne? Ikke hans, men vore; derfor har han visfelingen vore Sygdomme, og toge vore Piner paa sig. Hvorfor? Thi Menneffene havde syndet med Legeme og Sjæl, vare ogsaa med Legeme og Sjæl fortabte, derfor maatte Gjenløseren lide paa Legeme og Sjæl og give sit Legeme og sin Sjæl til Gjenløsning. Han tog vore Piner paa sig som en stor Byrde: Byrden er Verdens Synder — en uudholdelig Byrde.

Det lille Ord „Sygdomme“ paaminder os om vor Læge. Regemlige Læger tage fine Lægemedler af Naturen, og give sine Patienter Lægemedler, som er tagne af Urter eller andre Krea-

turer. Christus er selv vor Læge, og er tillige selv Lægemidlet. Dette er en underbar Guur, at vor himmelske Læge tager Patienternes Sygdomme paa sig og helbreder dem saa underligen, nemlig i sit Legeme og sin Sjæl. Hvad er Aarsagen? thi vor evige Sygdom og evige Døds-Pine kunne ikke blive helbreddet og tagen fra os arme Patienter, uden formedelst Christi ustyldige Legeme og Sjæl; han kunde tillige lide og overvinde denne Sygdom; hans hellige Legemes og Sjæls Ustyldighed og Hellighed har ligesom en Jld fortæret og ganske udsløttet denne uendelige Sygdom og evige Døds-Pine, at den evige Døds- og Helveds-Sygdom, samt den pinesulde Plage, ikke skulde have nogen Magt over vort Legeme og Sjæl. Dermed skal du trøste dig, kjære Christen, i Dødsangst, i legemlig og aandelig Sygdom; og naar du lider aandelig Angest og Bedrøvelse i din Sjæl, saa lad det trøste dig, at din Herre Christus har båret din Pine og Angest, — de skulde ikke opsluge dig.

Hvad have Jøderne dømt derom, da de have seet denne store Sygdom og Pine hos vor Gjensløser i hans Lidelse? Men vi, vi agtede ham for den, som var plaget, slagen af Gud, og gjort elendig. Det er: Jøderne have holdt det saa for, at han efter Guds retfærdige Dom var saaledes bleven straffet for sine Misgjerningers Skyld. At, hvilken stor Blindhed! De kunde jo dog ikke straffe ham for en eneste Synd. Joh. 8, 46. Han har jo dog gjort hver Mand Godt. Men saadan er Verdens Dom, — naar der paa kommer fromme Mennesker Kors, saa raaber hver Mand over dem: Ha, Ha! det saae vort Die Ps. 35, 21., ligesom det har gaaet den fromme Job og David. Men ligesom Christi Lidelse har haft en langt anden og høiere Aarsag, saa har og fromme Christnes Kors langt andre høie Aarsager.

Den anden Aarsag.

Men han, han er saaret for vore Overtrædelser, er knust for vore Misgjerninger. Den første Aarsag til hans Lidelse have vi hørt; det har været vore Sygdomme og Piner, som han har båret paa Legeme og Sjæl. Men hvorfra kommer vore Sygdomme og Piner? Fra vore Misgjerninger, vore Synder, for hvis Skyld vor Gjensløser har maattet blive saaret og slagen.

Her lære vi den rette Aarsag; thi for vore Misgjerningers og Synders Skyld, som vi have begaaet med vore syndige Legemer, er Christi Legeme blevet saaret og slagen, og for vort Hjertes Synd og Ondskab er hans hellige Sjæl bleven qvalt og ængstet med den høieste Sjæleangst. See nu her paa din Gjensløfers saarede Legeme, din Saliggjørers slagne og pislæde

Legeme. See paa ham, hvorledes Pilatus udsører ham og siger: Ecce Homo! d. e. See hvilket Menneſke! See paa Korset, hvor han ſiger: Jeg er en Drm og ikke en Mand. Nu viſer han dig ham til Lærdom og Trøſt. Til Lærdom, at du af hans ſaarede Legeme ſkal lære at kjenbe din Ulydighebd mod Gud; diſſe Slag og Blodſtrimer have din Ulydighebd fortjent — ſaa pleier man at ſlaa de Ulydige. See, du ulydige Tjener, hvorledes har du ſlaget og ſaaeret din Herre; dine Synder har hudflængt ham, dine Misgjerninger have ſaaledes ſlaget ham. Lær ogſaa her din Trøſt. Saaledes ſkulde din Ulydighebd blevet hudflængt i Helvede med Jldſvøber, og blevet af Djævelen ſlagen med Helvede-Slag, hvis ikke den Herre Chriſtus viſte dig ſit ſlagne og ſaarede Legeme til din evige Trøſt; thi hans Tjening er evig, og hvad Chriſtus har lidt, gaaer ud paa det Evige, nemlig paa Gjenløſningen fra de evige Straffe og paa Forhvervelſen af den evige Glæde og Retſærdighebd.

Den tredie Aarſag.

Straffen laae paa ham, at vi ſkulde nyde Fred. Er ikke dette en trøſtelig ſaavelſom høi Aarſag til Chriſti Lidelſe? En høi Aarſag er det, at Guds Retſærdighebd ſkal blive opfyldt; thi den høieſte Krænkeſe af Guds Retſærdighebd kræver den høieſte Straf. Men er ikke det en ſtor Trøſt, nemlig vor Gjenløſers allerhøieſte Troſtab, at han for vor Skyld tager paa ſig en ſaa ſtrækkelig Straf? Ingen ſtørre Godhed og Troſtab kan der være i Evighebd. Er det ikke den allerſtørſte Kjærlighebd af den himmeſke Fader, at han ſtraffer vore Synder, vor Overtrædelſe og Ulydighebd paa ſin lybige og allerkjæreſte Søn? Al, kjære Gud, har Du da os kjærere, end Din Søn, at Du ſparer os, og ſtraffer din Søn? Du tilreder for din kjære Søn en ſaa ſtor Hjertequal, Ufred og blodig Slagtning, paa det vi ſkulde nyde Fred. O, hvilket ædelt Klenodie maatte ikke Samvittighebdens Fred være, for hvis Skyld JESUS har udſtaaet ſaa haarde og ſvære Straffe, og hvilken Pine maatte ikke den onde Samvittighebd og dens hjertetærende udbødelige Drm være? Lad nu Chriſti forſtrækkelige Straf være dig et Lægemiddel for din bebrøvede Samvittighebd; han har jo lidt den Straf, for hvilken din bange og bebrøvede Samvittighebd frygter: Straffen laae jo paa ham, paa det du ſkulde have Fred i din Samvittighebd, Gud har jo en Gang ſtraffet ſin kjære Søn for dine Synder, han ſkal jo ikke endnu en Gang evigt ſtraffe dig for dem; det er jo imod Guds Retſærdighebd at ſtraffe tvende Gange evigt. Derfor var dette det første, ſom Chriſtus ſagde

til sine Disciple efter sin Opstandelse: Fred være med eder. Joh. 20, 19. 21.

Den fjerde Aarsag.

Og vi have faaet Lægedom ved hans Saar. Være vi da syge og dødelig saarede? Al, visseligen! Af Syndegiften havde vi alle maattet døe evigt; den timelige Død skulde blevet en Indgang til den evige Død; vi laae Alle syge i den evige Dødsnød. I Ef. 1, 6. er vor Sygdom beskrevet: Fra Gudsaaalen til Hovedet er intet heelt paa det; men Saar og blaaeslaget, og Bylder fulde af Røde, som ikke ere udtrykte, og ei forbundne, og ei lindrede med Olie. Skulle vi nu blive helbrede af denne Sygdom, saa maatte Gud, som er selve Livet, blive Menneske; thi en saadan evig Dødsnød fordrer et evigt Lægemiddel fra Evigheden, og Livet har ikke kunnet komme til os, uden at Christus har maatte lade sig saares, paa det at udaf denne Salighedskilde, (Ef. 12, 3.) formedelst hans Blod, det evige Liv maatte komme til os; thi denne er den sande Gud og det evige Liv. Ligesom Pelikanen, naar dens Unger blive dødelig bidte af Orme, saa gjør han dem atter levende med sine Saar og sit Blod; ved hvilket Billede de Gamle ville forebilde os store Hemmeligheder. Ligesom Israelliterne havde maattet døe af Tørst i Ørkenen, om ikke Klippen havde blevet slagen og givet Vand, (2 Mos. 17, 6.) saa havde og vor evige Helved-Tørst ikke kunnet blive stillet, om ikke denne Saligheds Brønd havde blevet aabnet. Al, er ikke det et kosteligt Lægemiddel, som har flydt af Christi Saar?

Saa elsker Christus os, at han gjerne for vor Skyld lader sig saares, og hans Saar gjøre ham ikke saa ondt, som vore Syndesaar og Vantroes-Saar gjøre ham, at vi ikke ville troe paa ham. Gjøre dine Syndesaar dig ondt, saa som den 38te Psalme, v. 4. m. fl. derover klager, saa troe, at du igjennem Christi Saar er bleven helbrede. Dette Sprog anfører St. Petrus i 1 Ep. 2, 24: Christus selv offrede vore Synder paa sit Lægeme, paa Træet: paa det vi afbdøe fra Synden, skulle leve i Retfærdighed, han, formedelst hvis Saar I ere lægte. Thi I vare som vildfarende Faar; men ere nu omvendte til eders Sjæles Hyrde og Bisop. Der høre vi, hvorledes de hellige Apostle grunde sin Lære paa Propheterne, og hvorledes de ogsaa af Propheternes Forudsigelser have trøstet de Troende.

Den femte Aarsag.

Vi, vi fore vilde som Faarene, vi vendte os hver til sin Bei; men Herren lod alles vores Misgjerninger møde ham.

Ligesom en Hyrde stiger op paa et høit Bjerg, og kalder de vilbsfarne Faar, saa har og Christus steget op paa sit Kors, og har kaldet os Alle som vilbsfarne Faar; og om Christi Lidelse ei havde skeet, saa havde Forsamlingen af Christi Faar til den kristelige Kirke ikke skeet, Enhver havde da gaaet sin Vej til Helved-Ulven og Enhver havde søgt en egen Vej til at blive salig; men hør, siger Propheten: Herren lod alles vores Misgjerninger møde ham. Hib! du fortabte Faar, til Denne, paa hvilken Gud har kastet alle vore Synder, om du ikke i Ewighed vil fare vilb. Denne Hyrde skal føre dig til friskt Vand, vedrøge din Sjæl og dig føre ind paa den rette Vej. Ps. 23, 2. 3. Vær nu her, ikke at løbe til nogen anden, naar du som et fortabt Faar kommer i Bedrøvelse og Anfægtning, end til Denne alene, paa hvilken Gud har kastet alle vore Synder: uden Denne kan Ingen hjælpe dig. Ja, siger du, angaaer Han og mig for min Person? Hør, hvad Propheten siger: Gud lod alles vores Misgjerninger møde ham. Deriblandt er jo og dine Synder. Ligge nu dine Synder paa ham, saa lad ham sørge for dem, troe du blot, at han har taget dem fra dig, at de ikke skulle trykke dig ned i Helvedes Afgrund. See, det Guds Lam, som bærer Verdens Synd. Joh. 1, 29. Deriblandt ere jo og dine Synder, vi ere alle af Naturen vilbsfarende Faar og kunne ikke selv føre os tilrette; vel kunne vi forvilbe os, men ikke os selv atter opsoge — det uskyldige Guds Lam har ført de vilbsfarne Faar tilrette igjen.

Denne er den stor Hyrde, som opsoger de fortabte Faar og helbreder de saarede. Ezech. 34, 11. Hvorledes kan han bedre helbrede dig; thi naar han tager dine Synder fra dig, saa behøver du og ikke at frygte for Gud. Har ikke Gud selv kastet alle vore Synder paa ham? Om han vilde, at du skulde gaae evig fortabt, saa havde han ikke sendt dig denne trofaste Hyrde, og lagt dine Synder paa ham. Naar du nu er bedrøvet, saa betænk disse fem Aarsager til Christi Lidelse.

- 1) Han har taget paa sig dine Sygdomme og Piner.
- 2) Bedrøver dig dine Synder: Han er for dine Misgjerninger saaret og knuset, at bøde for din Ulydighed.
- 3) Frygter du for den evige Straf og har en forfærdet Samvittighed: Straffen for dine Synder ligger paa ham.
- 4) Gjør dine Synder dig ondt: Ved hans Saar har du faaet Lægedom.
- 5) Er du i Kors, Glendighed og Nød, som et fortabt Faar, saa raaber Kristus til dig paa Korset, at du ikke som et forvilbet Faar skal blive et Kov for Helved-Ulven. Derfor har Gud ladet alle dine Misgjerninger møde din Gjenlæ-

ser. Til ham skal du holde dig, saa behøver du ikke at fare vild evindeligen. I 3 Mos. 16, 10—21 staaer om Høfesterpræsten, at han maatte lægge sin Haand paa Synofferets Buk og lægge paa denne alt Folkets Synder, eller bekiende; hvilket er blevet opfyldt i Christi Lidelse.

Den anden Deel af denne Prædiken,

hvor taalmodigt Christus har lidt.

Og han, han blev gjort elendig, og han oplod ikke sin Mund, som et Lam, der søres hen at slagtes, og som et Faar, der er stumt for dem, som det klippe, og ikke oplader sin Mund.

For den høie Taalmodigheds Stykke bliver Christus lignet ved et lidet Lam, og derfor har Gud begavet dette taalmodige lille Dyr med en saadan Egenkab, at det skal afbilde os Kristus. Men Marsagerne til Christi store Taalmodighed i hans Lidelser ere: 1) At han vilde gjøre sin Faders Villie, som en lydig Søn, som en from og retfærdig Guds Tjener, hvorefter David i Ps. 40, 9. c. 42, 1 2c. og Es. i c. 50, 6. propheterer. Det er den høieste Taalmodighed, ja den høieste Dyd, ikke at gjøre sin egen Villie, men Guds Villie. At, om vi kunde komme derhen, at vi kunde heelt afdøe vor egen Villie og overlade os til Guds naadige Villie, hvilket Velbehag skulle ikke han have til os? Adam og alle Adams Børn gjøre ikke Guds, men sin egen Villie, hvorefter al Synd og Ulykke kommer. Derfor har Christus, til Straf for vor egen Villie, i saa høi Taalmodighed maattet fuldbyrde Guds Villie i sin Lidelse, og bøde for vor onde Villie.

2) Skulde Christi Lidelse være en fuldkommen Lydighed. Derfor maatte han udstaae sin Lidelse i den allerhøieste Taalmodighed og derved betale for vor Ulydighed. Guds Velbehag kan ikke være hos et Menneſte, som er ulydig; skulde nu Gud atter have Velbehag til Menneſtene, saa maatte det ſtee formeddelt Christi fuldkomne Lydighed.

3) Udtræver den fuldkomne Betaling for vore Synder en saadan høi Taalmodighed; thi om der ikke havde været en fuldkommen Lydighed og Taalmodighed, saa havde ingen fuldkommen Betaling ſteet for vore Synder.

4) Udtræver Guds Forsoning samt Afvendelsen af hans retfærdige Brede en saa høi Taalmodighed og taalmodig Lydighed; thi Gud kan ikke blive forsonet, uden ved den allerdybeste Lydighed og høieste Taalmodighed. Til Forsoning for vor Utaalmodighed i Hjerte, Mund og Gjæringer har Christus i Hjerte, Ord og Gjæringer været den Allertaalmodigste. Taalmodigheden staaer i Hjertet, i Gjærningen og i Munden. Hos

Christus har været: 1) Taalmodighed i Hjertet; thi han har villigt givet sig i Døden, og sagt til sin Fader: Vil du Fader? Stee ikke min, men din Villie! 2) Taalmodighed i Gjerningen. Han har ladet dem handle med sig, som de have villet efter al deres onde Villie. 3) Taalmodighed i Munden. Han oplod ikke sin Mund, som et Lam.

Denne Christi høie Taalmodighed skal nu være et Lægemiddel imod vor Utaalmodighed, og ligesaa til at opvække i os Taalmodighed i Hjerte og Sjæl. Luc. 21, 19: Bevarer eders Sjæle ved eders Taalmodighed. Ebr. 12, 3: Betragter derfor den, som haver taalmodigen lidt saadan en Modsigelse af Syndere imod sig, paa det at I ikke skulle blive trætte, i det I forsegue i eders Sjæle. Taalmodighed i Gjerningen. Rom. 12, 17: Betaler ikke Rogen Ondt for Ondt. 1 Petr. 2, 21: Christus haver og lidt for os, og efterlod os et Exempel, at I skal efterfølge hans Fodspor. Rom. 12, 19. 20: Hævner eder ikke selv, I Elskelige! men giver Bredden Rum. Dersom da din Fiende hungrer, giv ham Mad; dersom han tørster giv ham Drikke. (Efter Seneca): „Du er endnu ikke lykkelig, om ikke den store Hob har bespottet dig. Vil du være lykkelig, saa betænk dig først derpaa, at du maa kunne foragte at blive af Andre foragtet; thi den Gud priser, ham bespotter de Ondes Tunger.“ Til Taalmodighed i Gjerninger hører ogsaa Taalmodighed i Korset; thi den, som knurrer imod Gud under Korset, han bestrylder Gud for Uretfærdighed. (Efter Hilarius): „Formedelst Taalmodighed i Hjertet boer Christus i os.“

Betænk dog, at Christus under saa mange Smædeord og saa megen Forhaanelse ikke har ladet sig friste til Utaalmodighed; ja, ihvorvel Jorden har hævet, Solen er bleven forpøket, Klipperne have revnet og alle Elementer have sørget; saa er dog Christi Hjerte, Haand og Mund ikke blevet fristet til Utaalmodighed; thi hans Ydmyghed, Sagtmodighed og Taalmodighed er fastere, stærkere og uryggeligere end Himmel og Jord; thi Hans Kjærlighed er stærkere end Døden, den er gloende Gløder, Herrens Lue, hvilket mange Bande kan ikke afslukke. Højs. 8, 6. 7.

Efter Gregorius: „Hvem kan dog kaldes taalmodigere, hvem mildere og sagtmodigere, end vor Herre Christus? efter som jo den samme, som har udgydt Christi Blod, bliver formedelst Christi Blod levendegjort.“

At, den som dog kunde lide Alt uden Rnur og Hævngjerrighed, for Christi hellige Taalmodigheds Skyld, hvor skulde ikke Christus opfylde hans Sjæl med stor Ro og Fred og krafteligen leve og virke i ham. At, giv os, Herre Christi, begge Dele:

at være taalmodige og sagtmodige i Dig, og at have i Dig den evige Ro og vore Sjæles Fred! Amen.

Den tredie Prædiken

over Esaia 53de Capitel,

Om Frugten af Christi Lidelse;

og sjette Indlednings-Prædiken.

Indgang.

Ligesom den Herre Gud i det gamle Testamente, efterat han med stærk Haand havde udført sit Folk af Ægypten, siden bispiste det daglig med Manna (2 Mos. 16, 35.) og ligesom indplantede i dem sin Belgjerning: ligesaa, efterat Gud formebest Christi Død og Opstandelse har forløst os fra Helvedes Ægypten, lader han nu daglig prædike for os om Frugten af Christi Død og Opstandelse, at det maa være vort daglige og rette Manna, hvorigjennem han indplanter i os sine Belgjærninger og vi blive deelagtige af hans Død og Opstandelse, ja forkynde hans Død, indtil han kommer. 1 Cor. 11, 26. Christi Død maatte døbe i dig den gamle Adam, og Christi Opstandelse maatte gjøre det nye Menneske levende i dig.

I hvorvel Passionshistorien er den allerforstræffeligste, beklageligste og jammerligste Historie, saa at aldrig noget Saa-dant har været hørt eller skal stee fra Verdens Begyndelse til dens Ende, isærdeleshed naar vi betænke 1) den høie Person, som har lidt, 2) hvad han har lidt, 3) med hvilken stor Taalmodighed, Sagtmodighed og i hvilken hellig Ustyrbighed han har lidt, 4) og hvorfor han har lidt, nemlig for vore Synders Skyld: hvor forstræffeligt dette er, at vore Synder have korsfæstet Guds Søn, styrtet ham i en saa stammelig Død og Forbandelse, ja ned i Helvede — saa er det dog meget forstræffeligere, at Størstedelen af Menneskene formebest sin Vantro og Ubødsfærdighed ikke blive deelagtige af Christi hellige Lidelse, og ere selv Skyld dertil, at en saa hellig Død, en saa høi Person, et saa værdigt, høit, dyrt Offer og en saa dyr Fortjeneste skal paa dem være forspilbt. Hvad mere forstræffeligt kunde vel siges om et Menneske? Christi Død er forstræffelig, stammelig og jammerlig; men det er forstræffeligere at støde fra sig forsættligen en saa stor Naade og dyr Igjenløsning, og træde Christi Blod under sig Ebr. 10, 29., det er saa forstræffeligt, og meget forstræffe-

ligere, end at Christus er bleven korsfæstet. Derfor er det ikke nok at høre, læse og vide Historien, men du maa saa høre, at du derigjennem bliver omvendt, ligesom mange Mennesker ved Christi Lidelse bleve omvendte, sloge sig for sit Bryst og gik hjem igjen. Ligesom ved Christi Lidelses Kraft Døde bleve levende og gik ud af sine Grave (Matth. 27, 52.) ligesaa, hvis du ikke bliver aandelig levende og opstaaer af din Ubodsfærdigheds Grav, og af Hjertet omvender dig til Christum, saa kan du ikke blive deelagtig af Christi Lidelses ædle Frugt.

Derfor er nu Christi Lidelses Frugt: Omvendelse og Syndernes Forladelse. Derom prædiker den hellige Prophet Esaias for os videre i denne tredie Deel, hvilket er en Prophetie baade om Herrens Død, Begravelse og Opstandelse, som og om de toende Slags Frugter, hvilke Propheten sætter tilsammen, eftersom det ene ikke vel kan betragtes uden det andet. Og efter denne Orden i den prophetiske Stiil eller Talemaade ville vi nu afhandle den oplæste Text, og tale og prædike om Frugten af Christi Død.

Den guddommelige Kraft af Christi Dødsfrugt virke i os alt det som saligt er! Amen.

Det tredie Stykke i dette Capitel.

1) Den første Frugt af Christi Død er Fyldestgjørelsen og Opfyldelsen af Guds strænge Retfærdighed, og Forløsningen fra Guds strænge Dom. Thi saaledes propheeterer Propheten herom videre: Men han er taget fra Angest og Dom, og hvo kan tale om hans Slægt? (eller hvo kan udtale hans Livs Længde?) Dette er en stjern prophetisk Talemaade, og er saa meget sagt: Efterat han havde udstaaet Guds strænge Retfærdigheds og Dødens Fordømmelse, har Gud opvakt ham fra de Døde, og han lever nu fra Evighed til Evighed. Det er nu en herlig Frugt af Christi Død, og en mægtig Trøst, at vor Herre Christus formædelt sin Død har fyldestgjort Guds strænge Retfærdighed, og udstaaet for os baade Angest og Dom, og at Guds Straffedom er bleven iværksat paa ham, paa det vi skulle være frie og ledige derfra. Og ligesom Guds Retfærdighed har lagt denne Døds Fordømmelse og Dom paa ham, saa har og Gud, efter at han med Lybighed har lidt det samme atter forløst ham fra Angest og Dom formædelt hans Opstandelse. Altsaa har nu Kristus herved fortjent for os, at vi ikke skulle komme i Angest og i Dommen, men gaae over fra Døden til Livet. Joh. 5, 24. Christus har altsaa ved sin udstandne Angest og Dom forløst os fra Guds strænge Dom.

Men ligesom hans Død ikke er en blot og bar Død som andre Menneskers, men en frugtbar Død, hvorved al Verdens Synd er betalt, saa er og hans Opstandelse ikke en blot Opstandelse, men en frugtbar Opstandelse, som gjengiver alle Troende Livet og Retfærdigheden. Derfor siger Propheten: *Hvo kan udtale hans Livs Længde?* Det er: Frugten og Kraften af hans Liv kan Ingen udregne; thi hans Liv er alle Troendes Liv. Jeg lever, siger han, I skulle og leve, (Joh. 14, 19.) hvilket St. Paulus beiligt udlægger, da han hos Rom. 5, 6. 2c. siger: Er Herrens Død saa kraftig, at han dermed har forsonet os med Gud, meget mere blive vi frelst i hans Liv. Rom. 6, 9: Christus, efter han er opreist fra de Døde, døer ikke mere: Døden hersker ikke mere over ham. Derfor skal den evige Død ikke videre være vældig over hans troende Lemmer. *Hvo kan udtale hans Livs Længde?* Ligesom han havde en evig Fødsel af Faderen, ligesaa virker han formedelsst den samme og formedelsst sin Opstandelse det evige Liv i alle Troende.

2) Den anden Frugt af Christi Død er Borttagelsen af den evige Dødsangest. Thi han er fraskilt fra de Levendes Land, han havde Plage for mit Folks Overtrædelses Skyld. Det er: Han er sandelig bleven død, og har kommet iblandt de Hedenfarnes og Dødes Antal, som ere borttagne fra de Levende. Ja, siger Propheten, han er ikke død en sædvanlig Død, men en saadan Død, hvilken Folkets Misgjerning har foraarsaget, hvilken Misgjerning er saa stor, at den havde fortjent den evige Død. Derfor er han og fraskilt fra de Levendes Land, det er: Døden bortrykte ham saa heftig med al Magt, og oversalbt ham saa heftig, grumt og forstrækkeligt, ligesom En, der havde fortjent den evige Død og aldrig mere skulde komme iblandt de Levendes Antal. Lærer her at betænke, at Propheten siger: mit Folks Misgjerninger. O Gud, har da Dit Folk ogsaa Misgjerninger? Ja visselig, vi ere alle Syndere, Rom. 3, 23.; de som det erkende, ere Guds Folk. Lær og at betænke, hvilken Død Christi Død maa have været, hvilken uundtænkkelig, jeg vil ikke sige uundsigelig Dødsangest, hvilken Forstrækkelse og Dødsqual Herren maa have lidt for hele Verdens Misgjerninger. St. Petrus kalder det Dødens Smerter. Ap. Gj. 2, 24. Gud havde løst Dødens Smerter. Den 18de Psalmes v. 5. 6. kalder det Belials Bælle, Helvedes Bælle, Helvedes Reeb og Dødens Snarer. Den 116de Psalmes kalder det Helvedes Angester. Hvorledes skulde et Menneske være saa haardt, at det ikke skulde forstrækkes derfor, og talke sin Gjenløser for en saadan stor Kjærlighed, at han har igjennøst det fra den evige Dødsangest og Qual. Thi derved, at Døden har ud-

øvet paa ham al Magt, Forstræffelse og Grumhed, har han igjendøst dig fra den evige Dødsangest, at en saadan gruelig Dødsangest og Qual ikke skal komme dig nær og borttrykke dig fra de Levendes Land. Viisb. 3, 1: Men de Retsfærdiges Sjæle ere i Guds Haand, og Pine skal ikke røre dem.

3) Den tredie Frugt af Christi Død er, at han formedelst sin Død og Begravelse har borttaget Synden og Forbandelsen. Derfor siger Propheten: Og man satte de Ugudelige til hans Grav, og overgav ham til en Kiig i hans Død. Det er: Ligesom man først af Dyrigheden maatte udbede sig den Misgjerningsmand, der dør paa Korset, paa det han maatte komme i Jorden, saa maatte og Christi hellige Legeme først udbedes af Pilatus ved Joseph af Arimathæa; og ligesom de, der døde paa Korset som en Forbandelse, ikke fik blive paa Korset over den hellige Sabbat, paa det at Sabbaten ikke skulde blive vanhelliget eftersom saadanne Mennesker agtedes som en Forbandelse, saa blev han og ligeledes begravet som en Ugudelig. Al, er ikke dette beklageligt! Og man overgav ham til en Kiig i hans Død. Det er: Ligesom en saadan Kiig, der lægger sit Datum og sit Hjerte paa det Timelige, ikke dør vel, saa er og Christi Død bleven anseet som en for dømt og forbandet Død, hvorefter Enhver har holdt saa for, som om han ingen Deel havde i det evige Liv.

I hvorvel han nu har maattet have en saadan Død og Begravelse, saa har han dog ikke forstyldt det; thi han haver ikke gjort Synd, der blev og ikke fundet Svig i hans Mund. 1 Petr. 2, 22. Han havde ikke syndet hverken i nogen Gjerning eller noget Ord. Al, den kjære Herre skal ikke bedrage os, hans Evangelium er den evige Sandhed, og han har formedelst sin Død forsonet os evindeligt og fundet en evig Forløsning. Ebr. 9, 12. Vor Mund er fuld af Bedrageri, fuld af Egennytte, fuld af Egenære og Berømmelse, fuld af Forargelse, men i den Herres Christi Mund var ikke funden Svig; derfor var han for os, for vor Løgn og Bedrageri, slagen i Ansigtet. Men Herren havde Behagelighed til at knuse ham med Sygdom. Det er: Han var dertil af Guds besluttede Raad og Forevidende forudseet (Ap. Gj. 2, 23. c. 4, 28.), at han som en Guds Tjener skulde lide saadanne Slag af Retsfærdigheden, ligesom man pleier slaae en ulovlig Tjener.

Vær nu her de trede Frugter af hans Død og Begravelse. Etersom han var begravet som en Ugudelig og som en Forbandelse, saa har han og taget dine Synder, ja Forbandelsen med sig bort fra Jorden og i Graven, paa det at din Død og Begravelse skulde derved blive helliget og du nu ikke skal døe som

en Forbandet, men som en Betsignet, og ikke skal blive begravet som en Ugubelig, men som en Hellig og Retfærdig, ligesom og han formedelst sin Ustyrbighed har fortæret al din Skyld som ved en Jld, at og du formedelst Kraften af hans Ustyrbighed maatte saa dø og blive begravet, som om du ingen Uret havde gjort og som intet Bedrageri havde været funden i din Mund, eftersom han skjænker dig sin Ustyrbighed. Ps. 116, 15: Det er kosteligt for Herrens Dine, naar hans Hellige dø.

4) Den fjerde Frugt af hans Død og Borttagelsen af al Skyld og Pine, formedelst Skyldofferet, paa det at du skal være vis derom, at du ikke skal dø og blive begravet som en Forbandet og Ugubelig, men som en Betsignet og Retfærdig; og at Christi Ustyrbighed skal være din Ustyrbighed, som Propheten her propheterer, at Herren skal give sit Liv til et Skyldoffer.

Men nu var Skyldofferet et saadant Offer, paa hvilket Overstepræsten maatte lægge alt Folkets Skyld og Misgjerning og offere og slagte det samme, paa det at Skylden maatte blive borttagen. I 3 Mos. 4, 2. 12. er Skyldofferets Ceremoni et herligt Forbillede paa Christi Offer, og i Cap. 7, 1 staaer, at et Skyldoffer har været det allerhelligste, hvis Blod man maatte stænke paa Alteret trindt omkring, hvorved Præsten skulde forsones Folket.

Eftersom nu den Herre Kristus er bleven et saadant Skyldoffer for hele Verden, og er altsaa bleven offret, dø og begravet for os, saa har han og, som en Forbandelse, bortbaaret og borttaget med sig i Døden og Graven al vor Skyld. Derfor følger jo deraf, at vor Død og Begravelse ikke skal være forbandet og ugubelig, men salig og velsignet, ellers var jo Christi Død og Begravelse kraftløs og havde ingen Virkning. Men eftersom det ikke kan saa være, ihenseende til hans menneskelige Naturs hellige Ustyrbighed og Persons Høihed, som har lidt for os, hvilken er Gud og Menneſte, saa maatte og en saadan Frugt og Kraft af Christi Død og Begravelse have sin Virkning i vor Død og Begravelse, at vi som Herrens Helligede og Betsignede blive dø og begrave.

Her have vi nu det allerstærkeste og kraftigste Lægemiddel imod Synden, Døden og vor sorgelige Begravelse nemlig Skyldofferet, Christi Død og Begravelse. Thi 1) eftersom det rette Skyldoffer, Kristus, paa hvem Gud har lagt vor Skyld, har borttaget vore Synder og vi derved er forsonede, o, saa kunne vi jo, naar vor Stund kommer, indsovne med Fryd og Glæde, og hvile trygge i Haabet paa den frydefulde Opstandelse; thi er Synden borttagen formedelst Skyldofferet, saa kan Døden ikke beholde os.

2) Eftersom dette Stykboffer er bleven slagtet paa Korset, og har formedelst sin Død overvundet Døden (Ebr. 2, 14.), saa skal jo vor Herre Christus ikke lade os smage Dødens Bitterhed i vor Dødsstund, og ikke lade nogen Dødsqval komme til vor Sjæl, men skal end mere ved den timelige Død forløse os fra al Glendighed og føre os til Ro, ja Christi Døds Frugt og Kraft skal overvinde Døden i os; thi Dødens Overvindelse maa stee i os formedelst Christi Døds Kraft. Wiisb. 3, 4: De Retfærdiges Haab er fuldt af Ugudelighed, det er: at de ikke skal see Døden evindeligen. Joh. 8, 51. Derfor siger Joh. Ab. 14, 18: Salige ere de Døde, som døe i Herren. Ja, Anden siger, at de skal hvile fra deres Arbeide. At døe i Herren er, naar vor Sjæl indvikler sig i Christi Fortjeneste formedelst Troen, og i hans Døds Kraft og Frugt, hvori Sjælens Ro er.

3) Endstjønt nu vort Legeme bliver lagt i Graven, i Jorden og bliver til Jord, saa kan dog ikke Jorden beholde vort Legeme, ihi det er ved Christum igjennøst til evigt Liv, og Christi Begravelse har velsignet og helliget vor Begravelse; og vi ere blevne plantede med ham ved Lighed med hans Død, paa det vi og skulle blive ham lige i hans Opstandelse. Rom. 6, 5. Og Christi Begravelse gjør, at vor Begravelse ikke skal være forsmædelig, men holden ærlig for Gud og alle Hellige. Thi han har borttaget sit Folks Forsmædelse formedelst sin Begravelse, og han skal borttage dit Ansigts Svøb, som alle Folk ere søbte ubi, og skal udsluge Døden til Seier og afviske Graaden af alle Ansigter, som Esaias i Cap. 25, v. 7. 8 har propheteret om ham. O, Herre Christi! lad os da døe frimodigen paa denne Trøst! Amen.

Den fjerde Prædiken

over Esaiæ 53de Capitel,

Om Opstandelsens Frugter;

og den syvende Indlednings-Prædiken.

I n d g a n g.

I Joh. 12, 24 siger Herren: Uden at Hvedekornet falder i Jorden, og døer, bliver det alene; men dersom det døer, bærer det megen Frugt. Med denne skønne Signelse, som er tagen af Naturen, beviser Herren for det Første denne de Dødes fryde-

fulde og underbare Opstandelse, hvilken den Herre Gud stiller os for Dinene ved ethvert lille Frøcorn, hvilket efter sit første Legemes Hensmuldren og Forraadnelse ikke alene grønnes atter, men fører dertil med sig megen Frugt og forøger sig, efter sit første Legemes Borthøen: gjør nu Gud Herren dette med et libet Frøcorn, skulde han ikke meget mere gjøre det med et Menneske?

2) Bør det vel at mærkes, at Herren ligner sig ved et Hvedecorn, uden Tvivl af særegne Aarsager, eftersom han ved sin Lidelser og Død skulde blive vort rette Livsens Brød, som han selv kalder sig i Joh. 6, 35. 2c. Thi ligesom vort naturlige Legeme formedelst Brødet bliver styrket og opholdt til det naturlige Liv, ligesaa vor Sjæl formedelst Christum til det evige Liv. Derfor kalder han sig Livsens Brød og det levende Brød, hvori det evige Liv er, ligesom han siger: Mit Kjød giver Verden Liv.

3) Antyder Herren os med denne Bignelse Frugten og Kraften af sin frydefulde Opstandelse, at han ikke alene for sig selv skulde opstaae, men Hans Opstandelse skulde blive saa kraftig og frugtbringende, at alle Mennesker skulde formedelst samme blive levende paa den yderste Dag, og de Troende skulde, ligesom reen Hvede, blive indsamlet med ham i den himmelske Lade; men de Ugudelige skulde, ligesom Klinte og Avner, blive affondrede fra den rene Hvede og opbrændte i den evige Ild. Matth. 13, 30. Om disse herlige Frugter af vor Herres Christi frydefulde Opstandelse propheterer Propheten videre, og opregner fem Frugter.

- 1) Naar han har givet sit Liv til et Skyldoffer, skal han see Sæd, og forlænge sine Dage. Her kaldes de Troende en Sæd af Herrens Død og Opstandelse.
- 2) Og Herrens Behagelighed skal lyttes ved hans Haand. Dette er Gjenløsningens Bært og Kirkens Forsamling.
- 3) Fordi hans Sjæl haver arbeidet, skal han see det, han skal mættes. Herren skal have sit Velbehag i sine troende Børn.
- 4) I det man kjender ham, skal min retfærdige Tjener retfærdiggjøre Mange; thi han, han skal bære vore Misgjerninger. Denne herlige Frugt af Christi Opstandelse er vor Retfærdighed. Rom. 4, 25.
- 5) Derfor vil jeg give ham Deel iblandt Mange, og han skal dele de Stærte som et Bytte, ligesom en Seierherre. Efter leveret Slag og vunden Seier skulde Fienderne blive lagte til hans Fjødvers Skammel. Ps. 110, 1. 2c.
- 6) Til Beslutning, hvoraf en saadan herlig Seier og flige

Belgierninger komme: Derfor, at han udtømmede sin Sjæl til Døden, og blev talt iblandt Overtrædere; saa skal han nu være herlig efter sin Opstandelse. Efter som han bar Manges Synd, skal han og være Manges Retfærdighed, nemlig de Troendes; og efter som han skal lide for Overtræderne, skal han være en Ypperstepræst, og have et evigt Præstedømme.

Og herom ville vi nu i Korthed tale. Gud stjænter os dertil sin Helligaands Naade, for Jesu Christi Skyld. Amen.

Det fjerde Stykke i dette Capitel,

Om Christi Opstandelses Frugter.

I. For det Første blive alle troende Christne her kaldte Christi Sæd, fordi de paa en aandelig Naade ere fødte af Christo formedelst Troen, som St. Peder siger i 1ste Ep. 1, 5: Vi ere gjenfødte til et levende Haab, formedelst Jesu Christi Opstandelse. De som ere fødte af dødelige Menneſker, kunne og ſtulle ikke gjøre ſig noget andet Haab, end at de og maatte døe; men de, der ere fødte af Christo, af hans Død og Opstandelse, de have et levende Haab om det evige Liv. Derfor kalder Apostelen det et levende Haab formedelst Herrens Opstandelse, og Propheten kalder de Troende en Sæd. Ligesom ingen Sæd voxer op, uden Sædekornet forud henſmuldrer og døer, ſaa har der og opvoxet en herlig Sæd af Christi uſtylbige Død og frydefulde Opstandelse, ſom ikke døer mere. Thi ſaadan ſom Roden er, ſaa er og Frugten og Sæden. Derfor ſiger Propheten: han ſkal forlænge ſine Dage, det er: leve evigt, ligesaa ſkal og Christi Sæd, eller alle Troende, leve evigt.

Dette giver os en ſkøn Lære om den nye Fødsel. Men det er ny Fødsel, naar vi formedelst Troen paa Christum anſamme Syndernes Forlabelse og den evige Retfærdighed imod vor Synd og Uretfærdighed, og det evige Liv mod den evige Død, ſamt blive begavede med den Helligaand, ſom fornyer os og virker i os et helligt Levnet; thi den er iſandhed født paany, ſom af en Synder bliver en Retfærdig, af en Forbandet en Belſignet, og ſom bliver overſat fra den evige Død til det evige Liv; og denne nye Fødsel kommer fra Christi Død og Opstandelse.

Denne ædle Sæd ſkulde ikke have opkommet, hvis ikke Sædekornet havde døet og blevet atter levende. Men herved ſaaer det ikke blive, uden at vi og maatte leve i den nye Fødsel, leve i Christus og Kristus i os; vi maatte lade det gamle adamitſke dødelige Liv fare, og lade den nye Adam, hvilken er Chri-

stus, leve i os, (Rom. 5, 14. 1 Cor. 15, 22. 45. 49.) og tage paa os Christi nye ædle Liv, hans hellige Ydmyghed og Sagtmodighed: saa ere vi en ret Christi Sæd, naar vi paatage os hans Liv. Ellers skal han sige: Jeg kjender eder ikke. Matth. 7, 23. Derom siger den 22de Psalme, v. 31: En Sæd skal tjene ham. Og Eph. 4, 23. 24: Men fornyes i eders Sindes Aand, og isøre det nye Menneſte, som er ſkabt efter Gud i Sandheds Retſærbigbed og Helligbed.

II. Den anden Frugt af Herrens Opſtandelse er: Og Herrens Behagelighed ſkal lykkes ved hans Haand. Propheten talder vor Herre en Guds Tjener. Ligeſom nu en Herres Værk gaaer fremad ved Tjeneren, iſær ved en troe og flittig Tjener, ſaaledes og her Guds Værk og Forſæt, 1) Igjenløſningens Værk, at Chriſtus ſkal ſønderknuſe Slangens Hoved og forſtyrre Djævelens Rige, og forløſe os derfra; ſamt Kirkens Forſamling til Guds Rige og den evige Salighed: dette har ikke kunnet ſkee ved noget andet Menneſtes Haand og Arbeide, end ved Chriſti Død og Opſtandelse. Derved ere Synd, Død, Djævel og Helvede blevne overvundne, hvilket viſſelig er Herrens Værk og ikke noget Menneſtes Værk; og efter Chriſti Opſtandelse har Herrens Værk haft Fremgang, nemlig Hedningernes Omvendelſe formedelſt Evangelium. Thi i hele Verden er prædiktet Omvendelſe og Syndernes Forladelſe.

2) Er Guds ſande Kundſkab bleven udbredt i hele Verden formedelſt Chriſti Opſtandelse, og derved er Djævelens Rige bleven forſtyrret, hvilket han har ſtiftet ved Løgn og Afguderi. Ligeſom Guds Ords Kundſkab blev udbredt i hele Verden, da Daniel frelſtes af Løvetulen, at Daniels Gud var den rette Gud (Dan. 6, 26. 27.) og ligeſom Guds Værk blev udbredt ved de tre Mænd i den brændende Dvn, 3, 28: ſaa er det og ſkeet ved vor Herre Chriſti Opſtandelse. Deraf have vi at lære, hvorledes Gud ved Chriſtum har beſluttet at gjøre os ſalige af ibel Naade og Barmhertighed; det er Herrens Værk og intet Menneſtes. Pf. 22, 32: De ſkal komme, og forkynde hans Retſærbigbed for et Folk, ſom bliver ſødt; fordi han haver gjort dette. Ef. 9, 7: Dette ſkal den Herre Zebaoths Ridtkjerbed gjøre; hvorfor vi i Evighed ſtulle takke Gud, og give ham alene Ære for vor Retſærbigbed og Salighed.

III. Den tredie Frugt: Fordi hans Sjæl haver arbeidet, ſkal han ſee det, han ſkal mættes. Her er fiørt at betænke Chriſti Sjæls-Arbeide for os. Det var en ibel aandelig Sjællængd, hvori vi laae, for hvilken intet legemligt Arbeide hjalp. Samſon gjorde et legemligt Arbeide, da han ſlog de Philifter og blev afmægtig, ſaa han næſten var død af Tørſt; men Gud

gjorde et Underværk, da han af den selsomme Afsenkjæft, hvor- med Samson slog Philisterne, lod en Kilde udspringe, hvoraf Samson drak, og som blev kaldet Paafalderens Kilde. Dom. 15, 15. 2c. Ligesaa er og den himmelske Samsons, Christi Arbejde, bleven gjort os en Livsens Kilde. Ligeledes David, som slog og dræbte Goliath med hans eget Sværd. 1 Sam. 17, 50. 2c. Men Christi Sjæl har for os maattet arbejde, stride med Djævelen, Døden og Helvede, føre Krig med alle Menneskers Synder og ligge til Fjells mod Guds Brede, og kæmpe med Forbandelsen, hvilket Sjælearbejde intet Menneske kan udtænke, ligesom han hos Ef. 43, 24. 25. siger: Du kom mig til at tjene i dine Synder, du gjorde mig Møje med dine Misgjerninger. Og i Cap. 43, 24. 25. siger: Du kom mig til at tjene i dine Synder, du gjorde mig Møje med dine Mis- gjerninger. Og i Cap. 63, 3. 5: Jeg traadte Perskarret, jeg alene, og der var ingen Mand af Folket med mig; men min Arm frelst mig, og min Grumhed opholdt mig.

Hvorledes har ikke Christi Sjæl arbejdet for os. Med kraftig Bøn under Udtaaelen af den store Bespottelse, med stor Sagtmødighed, med Overvindelsen af stor Foragt formedelst en saa hellig Ydmyghed, under Udholbenhed af saadanne indvortes og udvortes Plager formedelst saa høi Taalmodighed: saa har hans Sjæl arbejdet, for at frelse vor arme Sjæl. Derfor har han givet sin Sjæl i Glemthed for alles vore Sjæle, paa det han maatte gjøre vore Sjæle troende og salige. Derfor skal han nu see det, han skal mættes, fordi hans Sjæl haver arbejdet.

Og ligesom han tilforn sagde i sit Sjælearbejde: Min Sjæl er ganske bedrøvet indtil Døden, og begyndte at skjælve og svar- ligen at ængstes (Matth. 26, 37. 38. Marc. 14, 33.) og dette var hans Sjælearbejde: saa siger han nu i den 16de Psalme, v. 2. 3. 9: Mit Gode naaer ikke til dig, men til de Hellige, de, som ere paa Jorden; og til de Herlige, til hvilke al min Lyst er. Derfor glæder mit Hjerte sig, og min Ære fryder sig. Det at han her siger: Han skal mættes, dermed sees hen paa det gamle Testaments Fylboffer (3 Mos. 7, 37. c. 8, 22, 2c.) hvilket ikke alene betydebe Fuldkommenheden af Christi For- tjeneste, men ogsaa Hedningernes Fylde, hvilke ere blevene optagne i Jødernes Sted; thi eftersom det jødiske Folk forargebe sig paa Christum, skal et saadant Affald blive erstattet ved Hedninger- nes Fylde, som St. Paulus siger: Forhærdelse er vederfaren Jsrael, indtil Hedningernes Fylde kommer ind. Rom. 11, 25. Da skal du see det, og løbe til, og dit Hjerte skal ræddes og udbrede sig, naar Mangfoldigheden hos Havet omvendes til dig, naar Hedningernes Magt kommer til dig. Ef. 60, 5.

IV. Den fjerde Frugt: I det man kender ham, skal min retfærdige Tjener retfærdiggjøre Mange; thi han, han skal bære deres Misgjerninger. Her have vi den skønne Frugt af Christi Opstandelse, hvilken hedder Retfærdighed. Denne maatte nødvendigst følge, som Propheten siger Es. 10 22. Deres fulbe Jordbærvælse er fast bestemt, som løber over med Retfærdighed.

Efterfom nu Synden er bleven betalt og udsløttet formedelst Christi Død, saa maatte en overskydende Retfærdighed komme formedelst Christi Opstandelse, og det meget mere Retfærdighed end der forud vare Synder; thi Christi Død og Opstandelse er mægtigere og stærkere end Synden; thi Hvedekornet dør vel alene, men det opstaaer ikke atter alene, uden bærer derefter meget mere Frugt. Joh. 12, 24.

Og her have vi at lære, hvori vor Retfærdighed bestaaer, nemlig deri, at Christus har baaret vore Synder. Thi Ingen kan være retfærdig for Gud, uden at hans Synder maatte forud være borttagne; og dette er ogsaa Christi sande Kundskab, hvori vor Retfærdighed bestaaer, at Christus har baaret og borttaget vore Synder, og ved vore Synders Borttagelse gjort os retfærdige, ligesom ved Sygdommens Borttagelse En bliver helbredd.

Derfor er denne Kundskab ikke nogen blot Videnskab, men en saadan levende og kraftig Kundskab, som omfatter Christum formedelst Troen og erkjender ham som sin Gjenløser, opoffer og overlader sig ganske og aldeles til ham, søger sin Retfærdighed og Salighed alene i ham, hjertelig elsker ham, haaber alene paa ham, og alene formedelst ham vinder Naade, Syndernes Forladelse og Salighed hos Gud. Ap. Gj. 4, 12. og Cap. 10, 42. At, dette er en herlig Christi Kundskab, hvorom der staaer i Joh. 17, 3: Dette er det evige Liv, at de kende dig, den eneste sande Gud, og den, du udsendte, Jesum Christum. Christus tager fra os det, som er vort, nemlig Synden, og skænker os det, som er sit, nemlig Retfærdigheden Phil. 3, 9: Ikke min Retfærdighed, men den, som kommer formedelst Christi Tro.

V. Den femte Frugt: Derfor vil jeg give ham Deel iblandt Mange, nemlig Hedningernes Mangfoldighed, og han skal dele de Stærke som et Bytte, nemlig de mægtige Konger og Folk, hvilke han har rykt ud af Djævelens Strube ligesom et Bytte; ja, ogsaa de Stærke, saasom vore Fiender Døden og Djævelen, skal være hans Bytte, at han skal føre dem fangne i Triumph. Col. 2, 15. Es. 49, 24. 26: Mon det skal tages fra den Vældige, som han har taget? og mon den Retfærdiges Fanger skal undkomme? Ja saaledes sagde Herren: baade skal den Vældiges Fanger tages fra ham, og det, en Tyran haver taget,

skal undkomme. Dette Sprog udlægger Herren om Djævelens Udbrivelse i Luc. 11, 21. 2c. da han siger: Naar en Stærk bevæbnet bevarer sit eget Pallads, bliver det, han haver, med Fred. Men naar en Stærkere end han, kommer over ham, og overvinder ham, da borttager han hans fulde Harnisk, som han forlod sig paa, og deler hans Rov. Ligesom Josva førte de fem Konger fangne (Jos. 10, 22. 2c.) saa og Kristus Synd, Død, Djævel og Verden. Ps. 110, 1—3.

Deraf skulle vi fatte denne Trøst, at denne Seier er os forhvert, 1 Cor. 15, 54—57: Døden er opslugt til Seier. Død! hvor er din Braad? Helvede! hvor er din Seier? Men Gud være Tak, som giver os Seier formedelt vor Herre Jesum Kristus. Amen.

Altsaa fejrer Kristus endnu i os, og overvinder endnu dagligen i os disse mægtige Fiender; Rom. 8, 37: Men i alle disse Ting mere end seire vi ved ham, som os elskte.

Beslutning.

Hvorfra kommer nu denne herlige Seier? 1) Derfra, at han gav sit Liv i Døden. Dette er Christi Døds Kraft, hvorved Synden er betalt. Eftersom nu Fundamentet og Grundvolben er nedreven, hvorpaa Døden og Djævelen havde bygget sin Magt, nemlig Synden, saa have de og nu ingen Magt, men ere kraftløse. Ligesom Samson med stor Kraft nedrev de to Pillere, hvorpaa de Philisters Huus var opbyggt, og blev selv død (Dom. 16, 20. 2c.): saa har og Kristus nedrevet de to Pillere, den arvelige og gjørlige Synd, og de Helvedes Philister, Døden, Djævelen og Helvede ere dræbte.

2) Eftersom han blev talt iblandt Overtrædere, saa har han forsonet alle Mennefteslægtens Misgjerninger, at alle dem, som saadant troe, skal Misgjerningen ikke blive tilregnet. Ps. 32, 2.

3) Eftersom han bar Manges Synd, ligesom en Forbandelse, paa hvilken man lagde hele Folkets Synder, saa har og Forbandelsen over alle Mennefter ikke mere Rum.

4) Eftersom han bad for Overtræderne, som korsfæstede ham, saa har han med denne høie Sagtmodighed stillet Guds Bredde og afvendt den fra alle Mennefter (thi de ere Overtræderne, som have korsfæstet ham), og har formedelt sin fuldkomne Kjærlighed, hvormed han elskede os, der vare hans Fiender og Mordere, helliget og forsonet os med Gud, som den rette Ypperstepræst, hvilken har et evigt Præstebømme; Ps. 110, 4: Du er en Præst evindeligen efter Melchizedeks Viis. Derfor beder han endnu altid for os.

Lærer nu her i en Sum, at den Herres Christi Lidelser og Død skal virke i eder to Slags Frugter.

I. Troen, saa at I imod alle eders Synder, Død, Djævel og Helvede søger alene i Christo og i ingen Anden Hjælp, Raad, Trøst og LægeDOM, og uden Tvivl troe, at I formedelst ham have alle eders Synders Forladelse — formedelst ham ere I fuldkommen retfærdig- og saliggjorte —; og at I ikke agter eders Synd større end Christi Fortjeneste, og derimod ikke agter Christi Fortjeneste ringere, end hele Verdens Synd. Hele Verdens Synd er ved ham fuldkommen betalt. I ham alene have vi Syndernes Forladelse, Retfærdighed og Salighed, som for os har givet sit Liv i Døden: Kristus alene har gjort dette; derfor have vi i ham alene Syndernes Forladelse og Salighed.

II. Skal Christi Lidelser og Død virke i eder et nyt Levnet. Thi her siger Propheten: a) Han udtømmede sin Sjæl til Døden. O store Kjærlighed! Al, lad dog denne Christi Kjærlighed virke Kjærlighed i dig!

b) Han blev talt iblandt Overtrædere. O store Taalmodighed! Al, lad dog denne Taalmodighed ogsaa virke Taalmodighed i dig!

c) Og han, han bar Manges Synd, ligesom en Forbanelse og et Renselsesoffer for hele Verden. O store Lydighed og Ydmyghed! Al, lad dog denne ustyrbelige hellige Lydighed og Ydmyghed ogsaa virke i dig Lydighed og Ydmyghed!

d) Og han skal bede for Overtræderne. O store Sagtmodighed! Kristus bad for dem, som myrdede ham. O store Sagtmodighed! Al, lad dog denne Christi Sagtmodighed ogsaa virke i dig Sagtmodighed og Ydmyghed; see, da skal Christi Lidelser, Død og Opstandelse bære i dig megen Frugt, og det ædle Hvedekorn (Christus) skal vore i dig til det evige Livs Frugt. Det give da og forlene os den hellige Trefoldighed, Gud Fader, Søn og Helligaand, høiløvet og priset, fra nu og indtil evig Tid! Amen, Amen.

Den ottende Prædiken

som Indgang til den hellige Passion;
og den første Prædiken over Johannes 17de Capitel.

Herrens kraftige Bøn.

Joh. Ev. Cap. 17, V. 1—26.

Indgang.

I Esaiæ 53, 10—12. læse vi følgende: Men Herren havde Behagelighed, til at knuse ham med Sygdom: naar han har gi-

vet sit Liv til et Skyldoffer, skal han see Sæd, og forlænge sine Dage; og Herrens Behagelighed skal lykkes ved hans Haand. Fordi hans Sjæl haver arbeidet, skal han see det, han skal møttes; i det man kjender ham, skal min retfærdige Tjener retfærdiggjøre Mange; thi han, han skal bære deres Misgjerninger. Derfor vil jeg give ham Deel iblandt Mange, og han skal dele de Stærke som et Bytte, derfor at han udtømmende sin Sjæl til Døden, og blev talt iblandt Overtrædere; og han, han har Manges Skyld, og han skal bede for Overtræderne.

Denne hellige Prophetie har fornemmeligst sin Udløggelse i dette Joh. 17de Capitel; thi 1) er Herren villig og beredt til at give sit Liv til et Skyldoffer, det er: at betale hele Verdens Skyld formedelst sit Legemes og Blods Offer, ligesom formedelst Skyldofferet alle et Menneskes Synder bleve borttagne og Enhvers Synd. 3 Mos. 6, 25. 2c. Til dette Offer bereder Herren sig nu ved Bønnen i dette Joh. 17de Capitel.

2) Saa er ogsaa det bleven opfyldt, at han skal see Sæd, en Sæd af Troende; thi Evangelium og Christi Bøn ere vor Troes Opholdere og Bevarere, Luc. 22, 32: Jeg bad for dig, at din Tro skal ikke aflade; og Christi Blod er Troens og Kirkes Sæd.

3) See vi og i dette 17de Capitel, hvorledes hans Sjæl har arbeidet og hvor heftigt han har bedet for os, hvilken Bøn har været hans Sjæls Arbeide.

4) Er det trøsteligt, at vi høre, hvorledes Esaias og den Herre Christus stemmer overeens. Propheten siger: I det man kjender ham, skal min retfærdige Tjener retfærdiggjøre Mange. Den Herre Jesum siger: Dette er det evige Liv, at de kjende dig, den eneste sande Gud, og den, du udsendte, Jesum Christum.

5) Siger Propheten: Derfor vil jeg give ham Deel iblandt Mange, og han skal dele de Stærke som et Bytte. Ogsaa for disse store mægtige Folk af Hedningerne, som skulle blive omvendte til Christum, ogsaa for dem beder Herren her, for Alle, som formedelst Apostlernes Ord skulle troe paa ham; og disse ere Byttet, som han har taget fra denne Verdens Fyrste, Hedningernes Folk, hvilke han har udfriet af Mørkets Magt. Col. 1, 12.

Altsaa see vi nu, hvorledes der i Christo er bleven opfyldt, hvad Propheterne have propheteret om ham; hvorved vor Tro bliver mægtigt styrket og stadfæstet.

Men eftersom Herrens hjertelige Bøn i dette 17de Cap. er et Stykke af vor Herres Jesu Christi ypperstepræstelige Embede, og hører ogsaa til vor Forsoning og Gjenløsning, saa er det billigt, at den bliver forklaret forud for den hellige Passion, for sex Marsagers Skyld. Thi 1) er en saadan hjertelig Bøn,

af en saa høi Person intet andetsteds at finde i Skriften. David har vel og kunnet bede kraftigt; men han har ikke været Christus. Denne Person gaar for alle.

2) Saa siger man: Nøden lærer at bede; men intet Menneske har nogensinde været i saa stor Nød, som vor Gjenløser, derfor har aldrig en saadan Bøn steet.

3) Har denne Bøn steet for os, hvorfor skulle vi da ikke tage den til Hjertet?

4) Er den os til en stor Trøst; thi formedelst denne kraftige Bøn skulle vi blive bevarede til Livet; thi denne Bøn kan og formaar ikke at være uden Trøst, den kan ikke være uden Liv.

5) Har jo Herren bedet for os, inden vi endnu bleve fødte og troende. Har det nu allerede været gjældende for os, da vi endnu vare Intet, saa skal det jo nu meget mere være kraftigt for os og i os, efter at vi nu ere blevne troende Mennesker. Har Christus bedet for os, da vi endnu skulle blive troende, meget mere skal han bede for os og hans Bøn være kraftig for os, eftersom vi nu ere blevne troende.

6) Har Propheten Esaias propheteret om denne Bøn 700 Aar tilforn, og dertil er denne Bøn et Stykke af det ypperstepræstelige Embede og hører til vor Gjenløsning, som Propheten i Es. 53, 12 udtrykkeligen har beviist.

Men denne Herrens Bøn og hele dette Capitel indeholder tvende Hovedstykker.

I det 1ste beder Herren for sig selv; i det 2det for os.

Og naar man ret betragter det, saa har Herren bedet meget mere for os, end for sig, det er: Han har elsket os mere end sig selv, — Han har sørget mere for os end for sig selv, ligesom en from Fader, naar han skal dø, bekymrer sig mere over sine Børn, end om sig selv.

Den 1ste Deel ville vi afhandle i denne Prædiken. Gnd være med os og hos os med sin Helligaands Raade! Amen.

Den første Deel af dette Capitel.

Disse Ting talede Jesus, og opløstede sine Dine til Himmelen. Til en Ypperstepræsts Embede hører tre Stykker; det første er at lære, det andet at bede, det tredje at offere. Da derfor Herren i det foregaaende 16de Capitel har holdt en skøn Trøsteprediken for sine Disciple, saa griber han nu til det andet Stykke af sit Præsteembede og beder, paa det at han og derefter maa forrette sin hellige Døds Offer.

Saa er her nu først at mærke Herrens Abfærd i hans Bøn: Han opløstede sine Dine til Himmelen. Det er den rette inderlige Andagt og den himmelske Aand, som opløfter vort Hjerte

og vore Dine til Himmelen; Sultene stige opad, gjennemtrænge Stjerne og opløste ogsaa vort Legeme: det er den himmelske Aand, som opløster Hænder og Dine til Himmelen. Derfor skal og den troende Sjæl, der har sin Bolig og Omgjængelse i Himmelen, opføre med sig vort Legeme i Himmelen paa hiin Dag. Og det er ikke muligt, at Legemet skal blive hernebe; thi naar Sjælen er fuld af Gud og af Aand, saa drager den Legemet med sig til Gud, og oplyser Legemet; og deraf skal vort Legemes Forklarelse komme. Thi Sjælen, der er fyldt af Lys og Guds Klarhed, skal oplyse det rensede Legeme ligesom Solen skinner igjennem et Glas; og derpaa have vi allerede et Beviis i dette Liv, at naar Sjælen opløster sig til Gud, saa opløste Hjerter, Hænderne og Dinene sig til Himmelen; thi Sjælen mærker vel, at Stedet for dens salige No ikke er i denne elendige Verden. Naar derfor Sjælen i denne Verden er bedrøvet, saa sukker den og seer op til Himmelen.

Hvad beder da Herren, da han opløster sine Dine til Himmelen? Han beder tvende Ting: 1) om sin Forklarelse, 2) takker han sin himmelske Fader, at han har givet ham Mennefteslægten at igjensløse: han takker ham for sit høie Embede. Den Herre Kristus takker endnu sin himmelske Fader, at han havde paalagt ham at døe for os, det er, han takker ham for sit Kors, for en saa forsmædelig Død. Det er den rette Lydighed, at tage taalmobigt sit Kors paa sig, og takke Gud derfor. Lærer af mig, siger Herren i Matth. 11, 29. Dette er den høieste Ydmyghed og Sagtmobighed.

Men Herren har en ganske kort Indgang til sin Bøn: Fader, siger han. Med dette Ord trøster han sig, at Gud alligevel er hans Fader i hans store Nød, og paaminder ogsaa Gud om hans Faderembede, at han ikke skulle forlade ham.

Ligesom nu Herren selv har bedet, saa har han ogsaa lært os at bede. Matth. 6, 9. Den, som af sit Hjertes Grund kan kalde Gud Fader, den rører saaofte hans Hjerte, som han nævner Navnet, dette Ord er vor Bøns Kraft og Liv; thi foruden Kristus kunne vi ikke kalde Gud vor Fader. Derpaa siger da Gud: Min kjære Søn! Thi Fader og Søn ere correlative (Ord som have Hensyn paa hverandre) og høre tilsammen. Saa ofte du nu af Hjertet siger: Fader, saa ofte siger Gud til dig: mit kjære Barn, hvad vil du? Herren svarer: Timen er kommen, ja, Timen til min Lidelse og Død — jeg er i stor Nød. Til denne Time har du forudsæet mig; o, at denne Time maatte gaae over! Saa bedrøveligt, som dette Ord end er, saa stor en Trøst er det deri. 1) Saa har Gud det forudsæet — denne Time kommer da fra Gud. 2) Saa er det jo blot en

Time — hvad er dog en bedrøvelig Time imod den evige Herlighed.

Hvad skal da stee paa denne Lidelsernes Time? Forklar din Søn, at din Søn kan forklare dig. At, saa hører jeg vel, at min Bedrøvelses Time skal være min Forklarings, det er, min Forklærings-Time, at Gud paa mig maa bevise sine Under, Almagt og Barmhertighed. Og jeg skal atter forklare Gud ved mit Kors, ligesom Christi Død har tjent til Guds Ære og Herlighed, som Paulus siger (Rom. 6. 3:) at Christus er opreist fra de Døde formedelst Faderens Herlighed. Mærk nu her, hvordan Christus bliver forklaret. I Christi Død og Opvækkelse har Gud bevist, at Christus er hans Søn og en sand Gud; dette er Christi Forklærelse og Herlighed, at han formedelst sin Død har bevist, at han er Verdens rette Gjenløser og Frelser; og formedelst sin Opstandelse, at han er en almægtig Gud. Dermed ere Fader og Søn blevene forklarede. Derfor ere disse Ord herlige. Fader, forklar din Søn, at din Søn kan forklare dig.

Saa er nu dette det første Stykke af Christi Forklærelse, at hans Kors skal være hans Ære og Herlighed. Dette er Daarstab for Fornuften. Men betænk, om ikke dette skal være Herren til en evig Ære og Berømmelse, at han har lidt Døden for os. Lammet, som er slagtet, er værdigt at annamme Magt og Ære, i Himmelen og paa Jorden, fordi det er slagtet og haver med sit Blod kjøbt os til Gud; dette synge de Udvalgte. Aab. 5, 9—13. Denne Ære tilkommer hverken Engle eller Menneske.

Det andet Stykke af hans Forklærelse er: Ligesom du haver givet ham Magt over alt Kjød. Dette maa vel hedde et herligt Stykke af Christi Forklærelse. At have Magt over alt Kjød, det bør saaledes forstaaes: Da Guds evige Søn saae, at den hele Menneskeslægt skulde være evig forloren for Syndens Skyld, udvirkede han formedelst sin Bøn den arme Menneskeslægts Befrielse, og bad sin himmelske Fader, at han dog maatte stænke ham Menneskeslægten, eftersom han vilde fyldestgjøre for den. Da stænkte Gud ham paa engang hele Menneskeslægten, ligesom her staar: givet ham Magt over alt Kjød, intet Menneske undtagen, — Gud har givet ham dem Alle. Med Menneskene gjorde Guds Søn et saadant Forbund (Pagt) og Testamente: De, som skulde tro paa ham, dem vil han da gjøre til Guds Børn og derfor ogsaa til Guds Arvinger, Joh. 1, 12. Rom. 8, 17. Men de, som ikke skulde troe paa ham, dem vil han som en retfærdig Dommer fordomme til den evige Død; thi Gud har givet ham Magt over alt Kjød, til at handle paa denne Maade med Menneskene. En saadan Magt er den Herres Christi Forklærelse og Herlighed.

For det tredie hører dette til hans Forklarelse, at det evige Liv er alene hos ham og ikke hos nogen anden Stabning, være sig Engel eller Menneſte. Han ſkal være den enefte Frelſer, den enefte Midler, og i ingen Anden ſkal være Saligheſed, og intet andet Navn, i hvilket Menneſtene ſtulle blive ſaliggjorte. Ap. Gj. 4, 12. Dette maa vel hedde en ſtor Forklarelſe og Herlighed, at i Chriſto er det evige Liv, og i intet Menneſtes Væſt og Gjerning. Den ſom ſkal give det evige Liv, maatte være en ſand Gud.

Nu kjære Herre Chriſti, efterſom du af Gud har erholdt Magt over alt Kjød, ſamt at give det evige Liv, ſaa lær mig og nu videre, kjære Herre, hvad jeg dog maa gjøre, at jeg kan arve et evigt Liv, Luc. 18, 18., hvilket alene hos dig er at finde. Derpaa ſvarer Herren: Dette er det evige Liv, at de kjende dig, den enefte ſande Gud, og den, du udsendte, Jeſum Chriſtum. Saa hører jeg nu og lærer, at det evige Liv beſtaar i Guds Kundſkab efter hans Væſen og Villie, og i Jeſu Chriſti Kundſkab efter hans Perſon og Embede.

Nu maatte Nogen ſige: Skal denne Kundſkab være det evige Liv, ſaa vide og bekjende jo ogsaa de Ugubelige, at Gud er evig og almægtig efter ſit Væſen, og barmhjerterig efter ſin Villie; thi det ſige jo ogsaa de Ugubelige: „Gud er barmhjerterig“, og ſynde derpaa; de vide og bekjende ligesaa, at Chriſtus er Guds Søn efter ſin Perſon, og Verdens Frelſer efter ſit Embede, ja, Djævlene vide og bekjende det ogsaa, og ſige: Jeſu, du Guds Søn, hvad have vi med dig at gjøre? Matth. 8, 29. Hvorledes kan da det evige Liv være i denne Kundſkab? Saa maatte da ogsaa alle blive ſalige, ſom vide og bekjende dette, ja ogsaa Djævlene? Derfor lær mig dog, hvilken Kundſkab dette maatte være; thi Propheten Eſaias ſiger ogsaa Cap. 53, 11: I det man kjender ham, ſkal min retfærdige Tjener retfærdiggjøre Mange; og Jer. 9, 24: Men hvo, ſom vil roſe ſig, roſe ſig af dette, at han forſtaaer, og kjender mig.

Svar: Denne Kundſkab beſtaar ikke i en blot Viden og i blotte Tanker og Ord, men i den levende Kraft og i Foreningen med Gud formebeſt Troen, ſaaledes at den troende Sjæl bliver med Gud een Aand og eet Hjerte, og med Chriſto eet Begeme (Ap. Gj. 4, 32. 1 Cor. 6, 17.), ſaa at det Ene ikke kan blive adſkilt fra det Andet, ikke Gud fra Sjælen og ikke Chriſtus fra vor Tro, ja fra vort Begeme; thi om Kundſkaben ſkal være Livet, ſaa maatte den være en levende Kraft, da Livet er ingen Skygge eller blotte Tanker, men en Kraft. Det er ligesom naar en ædel Blomſt eller Krybderier forener ſig med mig, da jeg kommer til Kundſkab om dem; thi om jeg vil lære

mig at kende dem grundig, da maatte jeg smage dem, lugte paa dem og erfare deres Kraft, og denne Kraft forener sig da med mig saaledes, at samme er i mig og ikke uden mig, og bliver altsaa med mig een Aand og eet Legeme, og Kraften deraf er mit Liv, og paa dette Viis kender jeg dette Blomst (disse Krydderier og Urter) ret; thi jeg har smagt og erfaret deres Kraft og kender, at deres Kraft gjør mig godt og er mit Liv og Styrke. Ligesom og det naturlige Liv og Livets Kraft kommer af Brødet, og jeg erfarer det og har Kraften i mig — ligesaa, vil jeg ret kende Gud, saa maatte jeg have hans Kraft i mig, og Christus maatte være mit Liv, at jeg erfarer og smager det i min Sjæl. Nu kender jeg da Christum ret, hvad han er; og saaledes er hans Kundskab mit Liv og min Salighed, og derfor bliver Guds Ord lignet ved Brød, i det man ligesom i Brød smager Guds og Livets Kraft i Ordet.

Saaledes finder jeg, at denne Kundskab ikke bestaar i Ord eller Tanker, men i Guds Kraft. Og dette er altsaa Begyndelsen til det evige Liv, blot Begyndelsen. Hvorfor? Fordi at Guds og Christi Kundskab ikke i dette Liv er fuldkommen, men er i Stykkevis. 1 Cor. 13, 9. 10. Derfor maa jeg lade mig nøie med Smulderne, ligesom en Hund. Men der skal Guds og Christi Kundskab være fuldkommen; derfor skal ogsaa det evige Liv der være fuldkomment, hvilket her begyndes. Men det er en stor Trøst, at Gud har givet os en Forsmag af det evige Liv formedelt sin Kundskab, og sender os en liden Drik Viin fra det forjættede Land, indtil vi ganske og aldeles indkomme der. Men hvad, om jeg ikke erfarer en saadan Livets Kraft, og der er idel Forstrækkelse? Svar: Derfor er Gud ikke vegen fra dig; thi i saadanne Ansægtninger bliver altid en Hunger og Tørst efter Guds Naade og Trøst. See, dette er Gud i dig, og er Guds Kundskab, hvori Livet bestaaer. See paa din Herre Christum i hans Forstrækkelse og Angest; Gud var ikke derfor vegen fra ham, Guds Trøst opholdt ham.

For det fjerde. Dette er nu vor Gjenløseres Embede, Fryd og Ro, at han har ført Menneſtene, som Faderen har givet ham, til Guds og sin Kundskab, og videre derigjennem til det evige Liv. Dette er Enden af Christi Embede, derfor siger han: Jeg haver forklaret dig paa Jorden; jeg haver fuldkommet den Gjerning, som du haver givet mig, at jeg skulde gjøre. Her have vi den Lærdom, hvor viselig Gud dog har stillet at føre Menneſtene til sin Kundskab, at Gud selv bliver vor Doctor og Lærer; thi hvilken kan bedre lære os Guds Kundskab end Gud selv? Thi vi kunne, uden Gud, ikke ret lære at kende Gud. Men dette er en god Lærers Art, at han ikke alene lærer med

Orb, men og med Gjærninger. Derfor, paa det at Menneſtene ikke alene maatte høre, hvad Gud var, men og ſee med ſine Øine, ſaa er Gud bleven Menneſte, og Gud har i Chriſto givet os ſig ſelv ganſte at kjende, paa det at vi ſkulle høre og ſee Gud. Da derfor Philippus ſiger: (Joh. 14, 8. 9.) Herre, viis os Faderen, og det er os nok, ſvarer Herren: Philippus! hvo mig haver ſeet, haver ſeet Faderen. Altsaa har den uſynlige Gud afbildet og aabenbaret ſig ſynligen i Chriſto, at Menneſtene ſkulle ſee og høre, hvor venlig, liſtig, god, naadig, trøſtelig, huld og mild Gud er. Al, det er jo en høi hellig Lære, og en ſalig Trøſt, at den milde Gud ſaa nære tilnærmer ſig Menneſtene for deres Saligheds Skyld, at de jo ikke ſkulle gaae tabt af det evige Liv. Hvad kunne eller ſkulle Gud gjøre mere for vor Saligheds Skyld?

For det ſemte. Men eſterat Guds Søn i ſin Fornedringsſtand havde fuldbyrdet alt dette, og havde forklaret ſin himmeſte Fader, beder han nu videre, at Gud atter vilde forklare ham, og ſiger: Forklare du mig og nu, Fader, hos dig ſelv, med den Klarhed, ſom jeg havde hos dig, før Verden var.

Dette er et af de fornemſte Sprog i det nye Testamente, om den Herre Jeſu Chriſti evige Gubdom, og om hans menneſkelige Naturs Herlighed og Majeſtæt. Har han nu hos Gud havt en Klarhed, før den Verden var, ſaa maatte han være en almægtig Gud. Derfor kalder Epiftelen til de Ebræer ham i Cap. 1, 13: Guds Herligheds Afglands, — ligesom naar et Skin udgaaer fra Solen og er dog forenet med Solen, — og hans Væſens rette Billede. Endog han er Guds Billede, ſaa er han alligevel ikke paa den Maade Guds Billede ſom Menneſtene, men hans Væſens rette Billede, ſaaledes, at han tillige er Gud. Men eſtersom han nu beder, at Faderen vilde forklare ham, ſaa beder han ſaadant eſter ſin menneſkelige Natur, eſter hvilken han vilde lide og døe; thi Gubdommen kan ikke ſaaledes i ſig ſelv blive forklaret. Altsaa er hans menneſkelige Natur i hans Fornedringsſtand bleven forklaret med gubdommelig Klarhed og Herlighed, ſaa at den gubdommelige Klarhed i og gjennem hans hellige Regeme lyſer nu klarere end Solen, ſaaledes ſom dette ſkede paa Bjerget Thabor til et Vidnesbyrd og Forbillede. Matth. 17, 2. Derfor lyſer nu den evige Gubdom fuldkommen i Chriſti hellige Regeme, ligesom i ſit evige Tempel, hvilket Guds Herlighed opfylder, (Col. 2, 9.) hvilken Klarhed var ſkjult formedelſt Djenerſtiffelen og den allerdybeſte Fornedring (Phil. 2, 6. 7.) med Undtagelſe af det, ſom undertiden fremſkinnede i Herrens Underværk, ligesom Solen gjennem en tyk Sky.

Det tjener os til en kraftig Trøst, at vore Legemer skulle ogsaa blive ligedannede vor Herres Jesu Christi forklarede Legeme. Phil. 3, 21. Thi ihvorvel vi ikke kunne blive forklarede paa den særdeles høie Maade, som Christi hellige Legeme, saa skal det dog blive ligt denne samme Forklarelse. Thi ligesom vi have haaret den Jordistes Billede, saa skal vi og bære den Himmelskes Billede. 1 Cor. 15, 49.

For det sjette. Videre erindrer Guds Søn i sin Bøn, hvorledes han jo havde forklaret sin himmelske Fader paa Jorden, og siger: Jeg aabenbarede dit Navn for de Mennesker, hvilke du haver givet mig af Verden, det er: at du alene er en sand Gud; thi alle Hedningers Guder ere Intet, men du alene er almægtig, sanddrue, retfærdig og hellig.

Her have vi et Exempel paa Christi hjertelige Ydmyghed. Han har aabenbaret Guds Navn, det er: søgt sin himmelske Faders Ære og ikke sin egen Ære. Guds Navn er Guds Ære. Es. 42, 8. Det ydmyge Hjerte undslog sig fra al Lov og Priis, og gav den til sin himmelske Fader, saa at han ikke vilde modtage den Lov, som Vinden gav ham Luc. 11, 27.: Saligt er det Liv, som bar dig, og de Bryster, som du diede. Ja, siger han, salige ere de, som høre Guds Ord, og bevare det. Dermed har han lært os at asdøe fra Egenvillie, Egenære og Berømmelse, og modtage Alt og give Gud Alt; thi Gud er Alt, vi ere Intet. At søge Egentjærlighed og Lov er Lucifers Fald, Helvede og Død. Den som asdøer fra Egentjærlighed og giver Gud Alt, ham giver Gud Alt igjen. Dette har Christus gjort i den høieste Grad. Derfor har og Gud givet ham Alt i den høieste Grad, og ophøiet ham over Alt. Den derimod, som formedelst Egentjærlighed og Ære vil være Alt, fra ham tager Gud Alt. Lucifer har ved Egenære villet være Alt, det er, Gud; derfor har Gud taget fra ham Alt i den høieste Grad, og der hører ham intet andet til end den høieste Fattigdom og evige Fordømmelse.

I disse Ord: Jeg aabenbarede dit Navn for de Mennesker, hvilke du haver givet mig af Verden, er ogsaa en kraftig Trøst imod den Anfægtning angaaende Udvalgelsen. Thi for dem har Christus aabenbaret sit Ord, hvilke Gud haver givet ham af Verden: for dig har han aabenbaret det, du troer, du kjender Guds Hjerte, derfor er du jo iblandt dem, hvilke Faderen har givet Christo af Verden. Dette følger uimodsigeligen, derfor lad dig ikke forvilbes, men hold dig til dette Ord, det skal ikke lye: Ingen skal rive dem af min Haand. Joh. 10, 28.

For det syvende. Her følger en herlig Trøst, da Herren siger: De vare dine, og du haver givet mig dem, og de have

bevaret dit Ord. De vare dine formedelst Udvalgelsen og Op-
tagelsen til Børneretten; mine ere de nu formedelst Igjenløsning-
gen. See, hvorledes Gud Fader og Guds Søn bemøje sig li-
gemeget for Menneskene, den Ene vil have dem, den Anden
ogsaa, ligesom et elskeligt Barn bliver løstet paa Armene fra
den Ene til den Anden. Al, hvad er et Menneske, at du kom-
mer ham ihu; og et Menneskes Barn, at du besøger ham? Ps.
8, 5. Visseligen du er den, som elsker Folkene. 5 Mos. 13,
3. Saa har da Gud i Himmelen intet andet kunnet tale med
sin kjære Søn, end om Menneskene af Verden, og Guds Søn
har intet andet kunnet tale i sin Bøn paa Jorden, end om
Menneskene. Mærker dog Herrens Ord, hvad han siger om os:
De Ord, som du haver givet mig, haver jeg givet dem; og
de anuammede dem, og de have sandeligen kjendt, at jeg ud-
kom af dig, og de have troet, at du haver udsendt mig. See,
dette er Herrens Fryd, at han ikke har arbeidet forgjæves.
Ville vi nu være den Herres Christi Fryd og Ære, saa burde
vi modtage og beholde hans Ord, da skulle vi formedelst ham
blive evindeligen bevarede, og da ere vi iblandt deres Antal, hvilke
Faderen har givet sin Søn af Verden.

O, du ædle Hjerter, Herre Jesu, optænd stedsse vor Aand i
os, at vi lade dit Ord være vort ganske Liv, og at vi her maa
være dine, men du der i Evighed maa være vor evige Fryd,
Ære og Herlighed. Amen.

Den niende Prædiken,

som Indgang til den hellige Passion;

og den anden Prædiken over Johannes 17de Capitel.

Indgang.

J Esaias 50de Cap. 4de til 8de Vers propheterer den
hellige Prophet om vor Herres Jesu Christi hellige Lydighed,
Lidelse, Død og seierrige Opstandelse: Den Herre, Herre haver
givet mig de Lærdes Tunge, at vide at tale i Tide et Ord med
en Træt; han skal opvække hver Morgen, ja opvække mit Øre
til at høre, som de, der ere lærde. Den Herre, Herre haver
aabnet mig Øret, og jeg, jeg var ikke gjenstridig; jeg vendte
mig ikke tilbage. Jeg hengav min Ryg for dem, som mig sloge
og mine Kindbeen til dem, som rykte Haar af mig; jeg skjulte
ikke mit Ansigt for Forsmæddelser og Spyt. Thi den Herre,
Herre skal hjælpe mig, derfor bliver jeg ikke bestjæmmet: derfor

satte jeg mit Ansigt som en haard Steen; thi jeg veed, at jeg bliver ikke tilfamme. Han er nær, som mig retfærdiggjør.

Denne Mand med den lærde Tunge høre vi nu

1. i dette Johannes 17de Capitel at bede.
2. Vi høre ham tale i Tide med de trætte Sjæle.
3. Vi see hans hellige Lydighed, hvorledes han har helliget sig selv for os, paa det at vi ogsaa skulle være helligede i ham.
4. Han ved ogsaa, at han ikke skal blive tilfamme i sin Bøn og sit Haab, ikke heller alle dem, for hvilke han har bedet og hvilke Faderen har givet ham; thi for dem beder han, at de maa see hans Herlighed: dette hedder, ikke at blive tilfamme.
5. Den er og nær, som retfærdiggjør baade ham og os. Herren beder saaledes: At de skal være eet, ligesom vi ere eet: Jeg i dem, og du i mig.

Denne anden Deel af Herrens Bøn, som han beder for os, indeholder fornemmeligst syv Bønner, efter de syv Bønner i det hellige Faderwor.

1. Hellige Fader, bevar dem i dit Navn, hvilke du haver givet mig, at de maa være eet, ligesom vi. Dette er det samme som: „Helliget worde dit Navn,“ i dem.

2. Jeg beder for dem, at de skal have min Glæde fuldkommet i sig, er det samme som: Guds Rige, der er Retfærdighed, Fred og Glæde i den Helligaand. Rom. 14, 17. Og Guds Rige er ikke Verdens Rige, derfor siger han: De ere ikke af Verden, ligesom jeg er ikke af Verden.

3. Hellige dem i din Sandhed; dit Ord er Sandhed. Dette er det samme som: Guds Villie er vor Helliggjørelse. 1 Thess. 4, 3.

4. Jeg haver givet dem dit Ord; og Verden haver hadet dem. Og jeg kundgjorde dem dit Navn, og vil kundgjøre dem det, paa det at den Kjærlighed, med hvilken du elster mig, skal være i dem, og jeg i dem. Dette er det rette Livsens Brød, Joh. 6, 35. 2c., Guds Ord, Matth. 4, 4. og Kristus i os.

5. Jeg helliger mig selv for dem, paa det de skal ogsaa være helligede i Sandheden; saa og. at de skal være fuldkommede til eet, og at du haver elstet dem, ligesom du haver elstet mig, er intet andet end Syndernes Forlabelse.

6. Jeg beder ikke, at du skal tage dem ud af Verden, men at du skal bevare dem fra det Onde. Men jeg beder ikke alene for dem, men ogsaa for dem, som formedelsk deres Ord skal troe paa mig. Dette er det samme som: Leed os ikke ind i Fristelse, at vi ikke falde af fra den sande Tro.

7. Fader, jeg vil, at de, som du haver givet mig, skal og være hos mig, hvor jeg er, at de skal see den min Herlighed. Dette er det samme som: Fri os fra det Onde, og giv os evindeligt Liv. Amen.

Bønnens Indgang.

Jeg beder for dem; jeg beder ikke for Verden. Med disse Ord afstiller Herren sin troende Kirke fra Kirkens vantroende, afgubiste offentlige Forsølgere og Fiender, som med Villie og Vidende imodstaae Sandheden, ere Christi Fiender og forhaane det samme; hvilke forsøttligen tjene denne Verdens Fyrste, Djævelen, og ikke ville omvende sig til Christum. Disse ere udelukkede fra Christi Bøn. Hvad forstræffeligere kan siges end i Evighed ikke at have Naade hos Gud, evigt at blive under Guds Brede og under den evige Forbandelse? Dette skal bevæge os til Omvendelse, at vi omvende os fra Verden, og ikke styde fra os den tilbudne Naade. Derimod er det en stor Trøst, at de Troende og Bødsfærdige have en saa mægtig Forsvarer hos Gud, hvilken har vendt Brede og Forbandelse fra dem formedelst sin Fjorbøn, og holder dem for sin Eiendom og skjønne Arvedeel, hvilken Gud har givet ham.

Her paatrænger sig nu det Spørgsmaal, hvorledes man skal forene disse Sprog, at St. Johannes siger: at Christus er en Forligelse for den ganske Verdens Synder; (1 Joh. 2, 2.) ligeledes: Saa haver Gud elsket Verden, at han haver givet sin Søn den Genbaarne, paa det at hver den, som troer paa ham, ikke skal fortabes, men have et evigt Liv. Joh. 3, 16. Item: See, det Guds Lam, som bærer Verdens Synd. Cap. 1, 29. Og her siger Herren: Jeg beder ikke for Verden, og Joh. 14, 18: Verden kan ikke annamme den Sandheds Mand. Og Christus er alligevel død for Verden? Svar: Christus har talt og bedet i sin Bøn efter sin Alvidenhed. Joh. 2, 25. Thi han har vidst fra Begyndelsen af, hvilke som ikke skulle tro og gissee Omvendelse; og disse kalder han Verden, og for disse har han ikke bedet, men har udeløst dem fra sin Fortjeneste og Bøn, eftersom de formedelst Vantro og Ubødsfærdighed have udeløst sig selv fra ham, hvis Fjordsømmelse er retfærdig, siger Apostelen. Rom. 3, 8. Saa beder Moses imod Korah Parti (4 Mos. 16, 15.): vend dig ikke til deres Madoffer. Og David Ps. 69, 28. 29: Giv dem hen i Misgjerninger over Misgjerning; og lad dem ikke komme til din Retfærdighed. Lad dem udslettes af de Levendes Bog; og lad dem ikke skrives med de Retfærdige. Og i Ps. 16, 4: Jeg vil ikke tage deres Navn paa mine Læber. Og derpaa udgaar hele den 109de Psalme.

Men han sætter fire Aarsager, hvorfor han beder for os, hvilke er Indledningen til denne Bøn for os.

Den første Aarsag: Jeg beder for dem, som du haver givet mig. Dette er en stor Trøst; thi de, for hvilke Kristus beder, blive visseligen bevarede; men han beder for dem, som Faderen har givet ham, det er, som formedelst Troen have annammet hans Ord og holdt sig fast derved: derfor skulle og disse blive bevarede til evindeligt Liv. Thi vi høre her, at vor Salighed ikke staaar paa os selv, men i Guds Haand, hvoraf Ingen kan rykke dem. Joh. 10, 28.

Den anden Aarsag er: Alt det, som dit er, det er mit. Dette er en stor Trøst. Alt hvad Gud tilhører, finder man i Christo, ja Faderen selv og ligesaa den Helligaand. I ham behægede det Faderen, at al Tylde skulde boe. Col. 1, 19. Cap. 2, 3. 9. Men eftersom Kristus er given os af Faderen, saa er og alt, hvad Gud tilhører, givet os i ham. Hvilken kan ud tænke denne Skat? Hvorledes skulde han ikke og stænke os alle Ting med ham. Rom. 8, 32.

Den tredje Aarsag: Og jeg er forklaret i dem. I Verden er jeg formørket og forbunklet formedelst Vantroen, Had, Avind, Forsølgelse og Forhaanelse. Men i dem, som du har givet mig, er jeg forklaret formedelst min Rundskab og Bekjendelse; thi de bekjende mig offentlig som en sand Gud, og som Verdens Frelser, og ære mit Navn samt paakalde det i al Nød. Det er de Troendes herlige Berømmelse, at Kristus er forklaret i dem; hans Klarhed lyser i dem formedelst deres Bekjendelse i dette Liv, saa skal og hans Klarhed lyse i dem i Herligheden. Ligesom nu Kristus bliver forklaret i os — og saafremt han i os skal blive forklaret — saa maa han og lide i os, paa det at han i os maa blive forklaret formedelst Korset. Vi maa bære hans Forsmædelse, paa det at vi og med ham maa blive forklarede.

Den fjerde Aarsag: Jeg er ikke mere i Verden, men disse ere i Verden, og jeg kommer til dig. En hjertelig Bøn fuld af trofast Omsorg! Det gaaer mig til Hjertet, at de maatte blive i Verden, i denne elendige Jammerdal.

See nu, hvor daarligh vi handle, at vi have denne Verden saa kjær og overgive den saa ugjerne; vi elske vor Elendighed og mærke ikke, hvorledes Herren beklager os, at vi ere i Verden.

Men hvorledes, er Herren nu ikke mere i Verden, saa er han jo ikke mere hos os — har han da aldeles forladt os? Svar: At være i Verden hedder her at være i Landsflygtighed, at være i det udvortes, synlige, sandselige og nødtørstige Liv, og bruge Verdens Nødtørst; saaledes er Herren ikke i Verden, men

ellers er han hos os i Verden paa en anden høiere forborgens himmelsk Maade.

Den første Bøn.

Hellige Fader, bevar dem i dit Navn, hvilke du haver givet mig, at de maa være eet, ligesom vi.

Her udtrykker han nu den første Bøn, hvad han udbejder os af Gud, nemlig sit Navns Helligelse i os formedelst sit Ord og rene Lære, at hans Navns Værd ikke maa udslukkes i os. Ved denne Bøn blive vi og Kirken bevarede for falsk Lære, ellers kunde intet Menneſte blive bestandig for Djævelens List, men han rev Troen og Ordet udaf Hjertet. Luc. 8, 12. Guds Navn, det er, Guds Kraft forvarer os, og Christi Bøn. Ligesom Gud er hellig, som Herren siger: Hellige Fader, saa er og hans Navn og Ord helligt; saaledes ſkal det og hos os holdes helligt og for den høieste Stat. Og I ſkal være hellige; thi jeg er hellig. 3 Mos. 11, 45. Item Ps. 18, 26: Hos en Hellig beviser du dig hellig. En ſaadan Enighed imellem os og Gud er den Herlighed, som Christus har givet os, som han siger: Og jeg haver givet dem den Herlighed, den du haver givet mig; paa det de ſkal være eet, ligesom vi ere eet. Jeg i dem, og du i mig. Det er vor største Herlighed, at Gud og Christus er i os, og forbinde os tilſammen til eet Legeme.

Derefter beder han og for det andet denne Bøn om Enighed i Troen: At de ſkal være eet, ligesom og vi. I diſſe Ord er en Lærdom og en Trøſt. En Lærdom, at Kirkens høieste Gave er Enighed. Dette er den første Bøn af vor Ypperſtepræſt for ſit Folk, af vort Hoved for ſit Legeme. Deri have vi et Speil i Ap. Gj. 4, 32: Men den ganſte Hob, ſom troede, havde eet Hjerte og een Sjæl. Augustinus ſiger: Om I ville leve i den Helligaand, ſaa elſter Enigheden, beholde Rjærligheden, eftertragter Sandheden, at I maa komme til den ſalige Evigheden. De ſom nu have Lyſt til Uenighed, bleve udelukte fra denne Bøn, blive ikke deelagtige i Christi ypperſtepræſtelige Embede, hvori han beder for os, de afſkjære ſig ſelv fra Christi Legeme og forſpilde Børnerettigheden hos Gud.

En Trøſt, at hvor de Christne blive anſøgte og forfulgte, der lide de ikke alene, men hele Christenheden og Christus ſelv i dem. Sach. 2, 1 2: Den, ſom rører ved eder, rører ved hans Diſteent. Hvad end det ringeſte Lem af Christenheden lider, det kjender ſtrax hele Legemet, og Hovedet Christus ſelv. Saa raaber da Christus fra Himmelen: Saul, Saul, hvi forfølger du mig Ap. Gj. 9, 4? Men at Herren her ſiger, at ingen af hans Egne blev fortabt, uden det Fordævelſens Varn, paa det at

Skriften skulde fuldkommes, bør ikke forstaaes saaledes, at Judas absolut havde maattet blive fortabt; thi Naadens Dør har staaet aaben for ham saavel som for Petrus efter hans Fald. Og ihvorvel Skriften bevidner saadant om ham, saa medfører dog en saadan Forudsigelse ingen Nødvendighed, ei heller Guds Forudsæende: hans Gjerrighed har forbrændt ham. Hvad gavner det Mennesket, om han vinder den ganske Verden, men tager Skade paa sin Sjæl? Matth. 16, 26. Saa har det og gaaet Judas, han har forloret sig selv, eftersom han elskede Penge. Herren beklager ham, og siger: Det Fordærvellsens Barn. Alle Mennesker kunne ikke nok begræde en eneste Fordømt; thi han er evig forloren. Hvorfor kalder Herren ham det Fordærvellsens Barn? Derfor, at han ikke er bleven i Forening med Christo; den som ikke bliver i Forening med Christo, han maa gaae evig fortabt. Saa megen Magt ligger der paa Enigheden i Christo, paa Enigheden i Tro og Levnet. Den som i Adam er fortabt, maatte i Christo blive igjensunden, ellers er han evig fortabt.

Den anden Bøn.

Men nu kommer jeg til dig, og taler disse Ting i Verden, at de skal have min Glæde fuldkommet i sig. Det er: Guds Rige, Retfærdighed, Fred og Glæde i den Hellig Aand. Rom. 14, 17. Min Glæde skulle de have, ikke i Verdens-Glæder. Verdens Glæde er et Bedrageri, en Stygge og den bittre Død. Derfor giver jeg Mine ingen Verdens-Glæde, men mit Riges Glæde af den Aarsag: De ere ikke af denne Verden, ligesom jeg er ikke af Verden; de ere fødte paany til Livets evige Rige. Augustinus siger: „Verdens-Kjærligheden og Guds Kjærlighed kunne ikke boe tillige i eet Hjerte, ligesom samme Dine kunne ikke tillige see paa Himmelen og paa Jorden“.

Ei noget Godt dig Verden giver,

Ei giver den dig Salighed;

J Gud du ene salig bliver,

Alt andet er Svigagtighed.

J disse Ord er og en Trøst imod denne Verdens Bedrøvelse; thi de Christne have i denne Verden ingen Trøst, uden Gud og hans Ord, alt Andet er idel Jammer og Glendighed. J skal græde og hyle. Joh. 16, 20. Men indvortes, siger Herren, vil jeg husvæle eder; J skulle have min Glæde i eder, det er, en ganske hemmelig, forborgen Glæde. Og altsaa er Guds Rige, Liv og Kraft i os Seiren over Synd, Død, Djævel, Helvede og Verden, som vi see paa de hellige Martyrer. Men at Herren siger, at de skal have min Glæde fuldkommet i

fig, dermed lærer han, at det er en sand, evig, bestandig Glæde, som er en Deel af det evige Liv.

Den tredie Bøn.

Hellige dem i din Sandhed, dit Ord er Sandhed, er det samme som, Guds Villie er vor Helliggjørelse. 1 Thess. 4, 3. Men vi lære her, at vor Helliggjørelse bestaaer i Sandheden, det er i Guds Ord, naar det annammes formedelst Troen, naar Hjertet derved renses (Ap. Gj. 15, 9.), omvendes til Gud, og oplyses og forbedres. Naar Guds Ord bliver i os paa en levende Maade forvandlet i vort Levnet, da er det en Helliggjørelse i Sandheden, det er: intet Hyklari, ingen Skinhellighed, ligesom Nogle under det christne Navn ere de største Hyklere, men Kjærlighed og Ydmyghed. Nei kjære Christen, din Helliggjørelse skal bestaae i Sandheden, i den levende og virkende Tro, i brændende Kjærlighed til Næsten, i et fast Haab paa Freløsning fra alt Kors, i stor Taalmodighed, under al Bespottelse og Forsølgelse, i hjertelig Ydmyghed under al Foragt, i flittig Bøn i al Nød, i sand Gudsfrugt ubi al Lykke og i ydmyg Lydighed i den højeste Ulykke. See, det er Sandhed og det levende Guds Ord i dig, det er den rette Helliggjørelse.

Den fjerde Bøn.

Jeg haver givet dem dit Ord; og Verden haver hadet dem. Og jeg kundgjorde dem dit Navn, og vil kundgjøre dem det, paa det at den Kjærlighed, med hvilken du elsker mig, skal være i dem, og jeg i dem. Dette er det rette Livsens Brød, Guds Ord, og Kristus i os. Den Herre Kristus veed ingen bedre Trøst at give og overlade os end sit Ord, deraf leve vi og blive helbrede, (Gj. 38, 16.) ellers maatte vi forsmægte. Jeg haver givet dem dit Ord, som jeg haver annammet af dig og ført fra Himmelen som det rette Himmelbrød (Joh. 6, 35. 2c.), hvorved vi blive vederqvægede i alt Kors, at vi kunne sige: Der har jeg min Herres Christi Ord, ja den almægtige Faders Ord fra Himmelen, og i det samme Ord har jeg Kristus, Gud og det evige Liv. Hvad kan Synd, Død, Djævel Helvede gjøre mig? I samme Ord har jeg Christi og Faderens Kjærlighed; denne bliver i mig formedelst Ordet, ja Gud og Kristus selv.

Ja ikke alene Guds Ord er vort Brød, men og det Ord, som staaer derhos: Verden haver hadet dem. Dette kalder den hellige David: Taarers Brød, Ps. 80, 6: og Ps. 42, 4: Min Graad er min Mad Dag og Nat. See, dette er de Kristus

daglige Brød, ja deres Felttegn og Hoffsarve. Elfter du Guds Ord og Christum, saa bær og hans Felttegn, du maa have Verden til Fiende: da skal du ikke alene have onde Skælke til Fiender, men og dine nærmeste og bedste Venner, dertil ærbare og hellige Menneſter for Verden. Thi Verden haber og forfølgger ingen værre end sande Christne; alle Skælke og Skjælmer kan Verden lide, men rette Christne kan den ikke fordrage. Hvad er da Aarsagen? Thi de ere ikke af Verden, ligesom jeg er ikke af Verden, det er: de ere ikke under denne Verdens Fyrste, i Djævelens Rige, derfor forfølger Verden dem, dens Fyrste forfølger dem, og mig i dem; thi mit Rige og Satans Rige ere imod hverandre. Mit Ord forstyrrer Satans Rige, da opreiser sig Forsølgelsen og Hadet; og just det, hvorfor vi blive habede, er vor Trøst, nemlig Guds Ord og Christus.

Den femte Bøn.

Og jeg helliger mig selv for dem, paa det de skal ogsaa være helligede i Sandheden. Hvorfor siger han: Jeg helliger mig selv for dem? Han var selv Ypperstepræsten, derfor har han selv helliget sit Legeme i Sandheden til et Offer. Item: At de skal være fuldkommede til eet, og at du haver elstet dem, ligesom du haver elstet mig, det er intet andet end Syndernes Forladelse. Ovenfor er sagt, at det tredje Stykke, som hører til Ypperstepræst-Embedet, er at offre. Ligesom nu det gamle Testaments Offere bleve helligede, saa har og Christus helliget sig selv til et Offer for vore Synder.

Men Christus har offret sig selv til et Offer for os, først: formedelst sin hellige Lybighed; Phil. 2, 8. for det andet: formedelst sin hellige Bøn, Ebr. 5, 7: Han har med stærkt Skrig og Graad offret Begjæringer og Bønner til Gud; for det tredje: formedelst sin dybe Dyngghed; Phil. 2, 7. 8. for det fjerde: formedeist sin høie Taalmodighed, Ef. 53, 7: som et Lam, der føres hen at slagtes; for det femte: formedelst sin Ustyrbighed, som et ustraffeligt og ubesmattet Lam. 1 Petr. 1, 19. Offerlammet maatte være ubesmattet, derfor er nu Christus det allerhelligste Offer, hvorved Gud og Verden ere forsonede, Ebr. 10, 14: Thi med eet Offer haver han fuldkommet for steds dem, som helliggjøres. Og i dette Offer er al Fuldkommenhed, hele Igjenløsningens Fuldbendelse, det rette Consummation est: Det er fuldbragt. Saa er han gjort os af Gud til Helliggjørelse og Forløsning. 1 Cor. 1, 30. Item. Eph. 5, 2. 1 Cor. 6, 11. I ere aftoede, helliggjorte ved den Herres Jesu Navn, og ved vor Guds Mand. Han har givet og helliget sig selv for dem. Det er nu en stor Trøst, at vi ved Christum ere helligede;

derfor kalder Herren dette en Helliggjørelse i Sandheden. Thi den, som bliver helliggjort ved Christum, han er sandeligen helliggjort, saa at det behager Gud og er for Gud fuldkommen herligt, saa at og Gud elsker ham, ligesom han elsker Christum. Dette er et trøsteligt Ord, at du haver elsket dem, ligesom du haver elsket mig. Her maa nu ikke være mere nogen Synd hos dem, hvilke Christus helliggjør, og hvilke Gud elsker, som han elsker sin Søn selv. Augustinus siger: „Syndernes Forladelse er ingen Bøddelse for Fortjeneste, men et Lægemiddel imod Synden.“ For denne Helliggjørelses og Kjærligheds Skyld siger HERREN, at vi ere fuldkomne, ligesom og St. Paulus siger, Col. 2, 10: I ere fuldkommede i ham, det er: I have ganstke og aldeles Alt i Christo, at I behøve intet videre at søge; hos ham fattes Intet; den, som har ham formedelt Troen, den har en fuldkommen Stat — Alt hvad Gud tilhører. Skatten er rigeligen givet os; men vort Kar er for svagt til at rumme den. 2 Cor. 4. 7. Derfor maa vi vaage og bede, samt arbejde i Kors og Lidelse, at vi ikke tabe denne Stat.

Den sjette Bøn.

Jeg beder ikke, at du skal tage dem ud af Verden, nemlig ikke førend de have fuldbendt sit Løb og tjent Andre nok. Naar et Menneske har fuldbendt sit Løb, sin Tjeneste, og ligeledes sit Kors, saa tager Gud det bort fra Verden; sin Kalk maatte det først uddrikke. „Men at du skal bevare dem fra det Onde. Jeg beder ikke alene for dem, men ogsaa for dem, som formedelt deres Ord skal troe paa mig.“ Dette er det samme som: Leed os ikke ind i Fristelse; bevar os fra Afvigelser fra Troen. Verden er fuld af Ondt, og ligger i det Onde. 1 Joh. 5, 11; derfor beder Herren, at Gud vilde bevare Sine for det Onde i Verden, isærbeleshed, at Verdens Kjærlighed ikke maatte bedrage dem. Jak. 4, 4: Verdens Venstabskab er Guds Fiendstabskab; og Gal. 1, 20: Dersom jeg endnu søgte at tælles Mennesker, da var jeg ikke Christi Tjener.

Men at Herren siger, at han beder for dem, som formedelt deres Ord skulle troe paa ham, derved har han tillige indfluttet i sin Bøn os arme Hedninger og den hele Christenhed. Her er nu en stor Trøst, at Herren siger: For Alle; thi hos Gud er ingen Persons Anseelse. Gal. 4, 6: I ere Børn formedelt Troen. Og det Middel er tillige forordnet, hvorved vi komme til Troen, nemlig Guds Ord.

Den syvende Bøn.

Fader, jeg vil, at de, som du haver givet mig, skal være

hos mig, hvor jeg er, at de skal see den min Herlighed. Dette er det samme som: Fri os fra det Onde. I dette Sprog er nu vor Herre Jesu Christi sidste Willie bestreven. Han beder ligesom en Døende, at hans himmelske Fader ikke maatte nægte hans Bøn. Denne sidste Willie har Herren med sin Død bekræftet, og givet Apostilerne denne Forsikkring: Jeg bestikler eder Riget, ligesom min Fader bestiktede mig det. Luc. 22, 29. Jeg vil gjøre eder deelagtige af min Herlighed.

Dette Sprog er en mægtig Trøst imod Døden og al denne Verdens Bedrøvelse, hvorved Herren giver os Forsikkring paa tre Ting: 1) paa Stedet, hvor han er, 2) at faa være hos ham, 3) at faa see hans Herlighed. Den første Trøst — Stedet, hvor han er, er sat imod denne Verden. Den anden — at faa være hos ham, er sat imod Alt, som vi maa forlade. Den tredje — at faa see hans Herlighed, er sat imod den store Jammer og Elendighed, som vi have seet i denne Verden, hvori vi ere blevene foragtede, forhaanede og forfulgte. Denne Trøst er bedre og bestandigere end Himmel og Jord. Hvo, som fatter den samme, den skal deraf have Fred og Fryd i al Bedrøvelse og midt i Døden, og skal fryde sig, saa ofte han tænker derpaa.

Slutning.

Paa det at denne Kjærlighed, med hvilken du elsker mig, skal være i dem, og jeg i dem. Dette er saa meget som: Dit er Riget, og Kraften, og Herligheden. Guds Kjærlighed er Alt i os, og Christus vil være i og med Faderens Kjærlighed, og Faderens Kjærlighed skal være lige saa stærk i os, som den er i Christo. Summa: Han under os saa meget Kjært og Godt som sig selv, hvilket er en overmaade stor Trøst. Vi have Faderen med al hans Naade i os, Christum med hans Kjærlighed, og den Hellig Aand med hans Trøst; thi Guds Kjærlighed er udstødt i vore Hjærter ved den Hellig Aand, som er os given. Rom. 5, 5.

Dit Skjold være Troen, Dit Spyd være Bønner;

Dit Sværd være Ordet — Og Resten gjør Sønnen.

Amen.

Den tiende Prædiken

som Indgang til den hellige Passion.

Om Christi Blods Kraft.

1 Joh. 1, 7.

Jesu Christi Guds Søns Blod renser os fra al Synd.

I n d g a n g.

Ligesom det kostelige og helbredende Balsamtræ lader sine ædle Balsambdraaber udslyde, naar man skærer og saarer det — thi paa denne Maade pleier man at samle Balsamen, hvilken har den Kraft at helbrede Saar, at gjøre Menneffernes Ansigter deilige (Ps. 104, 15.) og med sin Lugt at fryde og vederqvæge Menneffene — saaledes har og det ædle Livsens Træ, vor Herre Jesus Christus, for vor Skyld ladet sig saare, paa det at hans ædle, lindrende, allerhelligste Bloddraaber maatte milbeligen udrinde og slyde, for at helbrede vore Sjælesaar, og som de æbleste Perler og Rubiner udsmykke os skjønt for den Herre Gud, og vederqvæge vore forsmægtede Hjerter. Disse, den evige Guds Søns, allerdyreste Bloddraaber skulle vi opsamle i vor Troes hvide Silkebug, lægge dem i vort Hjertes lille Kiste, indslutte og forvare dem vel deri, saa skulle de give vor Sjæl en liflig Lugt af det evige Liv, der skulle være os et kosteligt hjertestyrkende Middel i vor Sjæleangest, en helbredende Læge-dom imod vore Syndesaar, en kraftig Livsens Lugt imod Døden og Seiervinding over al Ansægtning i Dødsnød. Derfor er det et saligt Hjerte, som dermed er tegnet og bestænkt; et saadant Hjerte kan ikke blive bedre forsynet hverken i Livet eller i Døden, det kan ikke bedre være udsmykket for Gud og alle hellige Engle.

Ihvorvel nu Christi dyrebare Blods ædle Kraft ikke fuldt nok kan udtænkes, endnu mindre med Ord udtæles, ville vi dog noget libet, saameget vi ved Guds Naade formaae, tale derom, nemlig: Om Jesu Christi allerkosteligste Blods ædle Kraft. Og endstjønt dette ædle dyre Jesu Christi Blod har uregnelig Kraft og Frugt, saa kan man dog omfatte det samme i fire Hovedpunkter:

1. Har det Kraft at rense fra Synden.
2. Er det den Løsepenge, hvormed vor Synd er juldkommen betalt.
3. Er det en Forsoning med Gud.
4. Er det vor Retfærdighed og evige Liv.

Nu ville vi i denne Prædiken handle om den første Kraft, nemlig om vore Synders Renselse.

Det hellige Blod give os og dertil Kraft og Formue, for hans Skyld, som har udgydt det for os. Amen.

1. Hvorfra Christi Blod renser os.

Christi allerhelligste Blods første Kraft er, at det renser os fra vore Synder. Denne Kraft er saa meget kosteligere og mægtigere, jo vederstyggeligere og affkyeligere vore Synder ere for Gud. Propheten Esaia (1, 6.) beskriver vore Synder, og kalder dem Saar, Blaaflaget, Bylder fulde af Røde, som ikke ere udtrykte, og ei forbundne, og ei lindrede med Olie. Vi ere i alle vore Synder, ligesom et Menneſte, der er bleven slagen fuld af Saar, og paa hvem Intet er fristt fra Hovedet indtil Fodsaalen. I den 38te Psalmes, v. 6., siger David: Mine Bylder lugte ilde, de ere forfulede for min Daarligheds Skyld; og i den 51de Psalmes, v. 11., at hans Synder ere saa vederstyggelige, at han blues ved at lade Gud see paa dem og siger: Skjul dit Ansigt for mine Synder; og udſlet alle mine Misgjerninger. Men vore Synder ere ikke alene vederstyggeligere, forstrækkeligere, ællere og urenere end nogen Spedalskhed — om der og stod for os et nøgent Menneſte, hvis Hoved, Ansigt, Hænder og hele Legeme var bedækket med tyk Spedalskhed, saa er vor Synd endnu grueligere og vederstyggeligere for Gud — men de ere og flere end Sand i Havet. Mannasſe Bøn. v. 9. Ja, de ere ikke alene usigelig mange, som Sand i Havet, som Ingen kan tælle, men vore Synder ere og saa trykkende og tunge, at deres Byrde er uudholdelig for alle Menneſter, hvorover og David klager i den 38te Psalmes, v. 5.: Mine Misgjerninger gif over mit Hoved; de ere blevne mig for ſvære, som en ſvar Byrde. Thi ved Synden hænger Guds Brede, den evige Forbandeſe og Død, Djævelens Bol, Helvede og den evige Forbømmelse. Denne Byrde har intet Menneſte kunnet bære, derfor maatte Guds Søn komme og tage denne paa ſig. Viſeliggen haver han taget vore Sygdomme paa ſig, og baaret vore Piner. Summa, den som vil vide, hvilken Vederstyggelighed Synden er, hvor utallige mange Synderne ere og hvilken stor Byrde Synden er, han maa ſee paa vor Herre Jeſum Chriſtum i hans Lidelse, hvorledes han har vaandet ſig, været bedrøvet, forſtrækket og angest, ſtrebet med Døden, ſvedet blodig Sved, er bleven beſpottet, hudflængt, slagen fuld af Strimer og Saar, bleven ſaaret i Hovedet med en Tørnekrone, fastnaglet til Hænder og Fødder; hvorledes han har raabt: Min Gud! min Gud! hvorfor haver du forladt mig? Pf. 22, 2. og

hvorledes han endelig med stort Raab er stilt herfra. Der har du et Speil af dine Synder.

2. At der er intet andet Middel til at rense os fra Synder, end Christi hellige Blod.

Imod denne store affskyelsesværdige Synde-Hæslighed, mod denne store Mængde af hele Verdens Synder, mod Syndernes tunge Byrde, deres Kraft og Magt, Forbandelse, Død, Helvede og Fordømmelse, har intet andet Middel været at finde end Jesu Christi dyre allerkræftigste Blod. Gud har og efter sin evige Visdom intet andet Middel forordnet dertil, end sin kjære Søns Blod; thi det har en almægtig, evig, uovervindelig Kraft, til at rense fra Synder.

Derfor siger St. Johannes: Jesu Christi Guds Søns Blod. Dersom han ikke var Guds Søn, saa kunde hans Blod aldrig have en saadan guddommelig Kraft; men eftersom han er Guds Søn, saa har hans Blod en guddommelig, uendelig og evig Kraft til at udrette det, hvortil det er forordnet af Gud. Den alene vise Gud har imod vor Misgjernings uendelige Stade ikke forordnet nogen kraftløs og falsk LægeDOM, men den, som er mægtig og kræftig nok, til at borttage alle Synder og Strafpen for Synderne. Af, hvorfor søge dog mange Mennesker andre Midler og anden LægeDOM imod sine Synder! Er Christi Blod ikke godt nok for dem? Er det ikke kræftigt og mægtigt nok for dem? Om og den allerskjønneste og herligste Engel af Himmelen havde Rjød og Blod, og vilde udgyde det for os, saa skulde det dog ikke hjælpe os; thi det var ikke Guds Blod. Derfor siger St. Paulus, Ap. Gj. 20, 28.: Guds Menighed, hvilken han forhvervede med sit eget Blod. Thi det overtræffer alle Menneskers Gjerninger, alle Helliges Fortjeneste og alt det, som for Verden agtes høit og helligt. Hvorfor ville vi agte Menneskers Gjerning høit? Lader os høiagte og ophøje Christi Blod, det overtræffer al Herlighed og al Fortjeneste.

3. Hvorledes Christi hellige Blod renser os fra Synder.

Dette hellige Blod har denne guddommelige Kraft, at det renser os fra Synder, ellers vil du Intet kunne finde i Himmel og paa Jord, som har denne Kraft. Giver nu med stor Flib Agt paa det Ord: rense. I Græssen hedder det „katharizei,“ d: gjøre reen, naar man med særdeles Flib arbejder paa, at Noget maatte blive reent og skært, saa at ingen Ureenhed bliver tilbage, ligesom man gjør et ureent Fad eller Glas reent og klart. Saaledes har og vor kjære Herre Jesus arbejdet paa os, som han klager hos Propheten Esajas 43, 24.: Du kom mig

til at tjene i dine Synder; du gjorde mig Møje med dine Misgjerninger; og i Cap. 53, 11.: Fordi hans Sjæl haver arbeidet, skal han see det. Denne Renselse steer nu aandeligen i Troen. Thi ligesom Naamans legemlige Renselse steede, da han havde badet sig i Jordan, at han blev saa reen fra sin Spedalskhed, at hans Huud blev saa skjær og fin som paa et spædt Barn, da blev han jo vissest ogsaa reen formedelst Troen, naar han troede Guds Ord og overvandt sin Fornuft, 2 Kong. 5, 14.: ligesaa gaaer det og til aandelig i Troen, naar Nogen fatter Jesu Blods Kraft og drager den til sig, forener sig dermed og tilegner sig den. Denne Jesu Christi Blods Frugt og ædle Kraft overvinder i os Syndens Kraft og Magt, at den ikke slader os, kan ikke mere forbanke og forðømme os, og ikke mere overgive os til Djævelen og den evige Død; thi Syndens Kraft og Magt er formedelst Christi Blod brædt.

Derfor, ihvorvel vi endnu have Synd hos os og maa slæbe dermed indtil Graven, saa ere vi dog for Guds Dine og Dom erkjendte for at være rene, som om vi ingen Synd havde mere, efterdi Christi Blod, der optages af vor Troe, er i Guds Dine saa reent, saa helligt, og lyser saa klart, at Gud derfor ikke seer nogen Synd paa os. Ligesom i det gamle Testamente Ypperstepræsten tog et Knippe med Isop og dyppede det i Offerets Blod, og stænkede over Folket, hvorved de bleve rensede, naar de hændelsesviis havde paadraget sig en legemlig Ureenhed, kommet nær en Død, eller et Madsel o. s. v.; thi da forsvandt samme Ureenlighed og blev forglemmt, og ikke mere tænkt paa, 3 Mos. 14, 6. 2c.: ligeledes, naar vi aandelig neddykke vor Troe i Christi dyre Blod, og bestænker dermed vor Sjæl, saa bliver den rensed for Gud; hvorfor og den 51de Psalme v. 9 siger: Rens mig af Synd med Isop, saa bliver jeg reen; toe mig, saa bliver jeg hvidere end Snee. Og Ef. 1, 18: Dersom eders Synder end vare som Purpuret, da skal de blive hvide som Snee.

Denne Renselse ved Christi Blod kunne vi ikke begribe med vor Fornuft; Troen maatte fatte og gribe til Christi Blods Renselse. Naaman kunde heller ikke begribe, hvorledes han i Jordan skulle blive reen fra Spedalskheden; men da han troede det, saa steede dette store legemlige Under paa ham. Ligesaa steer dette store aandelige Under paa os ved Christi Blod, naar vi troe. Saa kraftigt er Jesu Christi hellige Blod i os formedelst Troen, at det fremstiller os for Gud, som de uskylbige, spæde, reentvattede Smaa børn, ligesom den kjære David siger i Psalmen 51, 9: Rens mig af Synd med Isop, saa bliver jeg reen; toe mig, saa bliver jeg hvidere end Snee.

4. Jesu Blod renser os fuldkommen fra alle Synder.

Man bør lægge vel paa Hjertet dette skønne Trøste-Ord: fra alle Synder. Al, hvilket trøsteligt Ord! ikke alene fra nogle Synder har Herren renset os, men ogsaa fra Arvesynden, hvori vi ere undfangne og fødte, og fra alle vore gjørlige og vitterlige Synder, som vi med Tanker, Ord og Gjerninger have begaaet, i Hjertet, indvortes og udvortes, store og smaae, vitterlige og uvitterlige, for Uagtsomheds og Efterladenheds Synder, for det Gode, som vi ikke have gjort, men undladt, og for alt Ondt, som vi have gjort — derfor har Christus betalt. Ligesom Pharaos hele Hær druknede i Havet, saa at ikke Een blev igjen (2 Mos. 14, 27. 28.): ligesaa er den Helveds-Pharaos hele Syndehær, det er alle vore Synder, bleven druknet i Christi Lidelser og Blods Hav, saa at ikke Een er bleven igjen. Mich. 7, 19: Du skal kaste alle deres Synder i Havets Dybheder. Altsaa har han i sit Blods Kraft gjort os ganske rene, saa at ikke een Synd er overbleven, som Salomons Høisang (4, 7.) siger: Min Veninde, siger Gud til alle troende Sjæle, du er aldeles deilig; og der er ingen Ryde paa dig. Al, Christi allerhelligste og kraftigste Blod tager det Alt bort; derfor siger Apostelen Paulus til de Epheser, 5, 25. 2c.: Christus elskede Menigheden, og gav sig selv hen for den; paa det han skulde hellige den, efter at han havde renset den formedelst Vandbadet i Ordet. Paa det at han maatte selv fremstille for sig selv Menigheden herlig, ikke havende Smitte eller Rynke, eller noget af saadant, men saa, at den maa være hellig og ustraffelig. Dette er saameget sagt: Den allerstjønneste Brudgom maatte ogsaa have den allerstjønneste Brud, og om det end stod i en Brudgoms Magt at gjøre selv sin Brud saa stjern, som han vilde, saa skulde han sandelig pryde hende saa, at det var den allerstjønneste i Verden. Nu kan vor himmelske Brudgom det, han kan selv gjøre sin Brud stjern, ligesom han altid vil, at hun maa være den allerstjønneste. Derfor kunne I let slutte, at han har gjort sin troende Brud saa stjern, at han ikke har efterladt nogen Syndeplet paa hende for Guds og alle hellige Engles Dine; og dertil har han brugt sit eget Blod. O, den allerhæreste, den allertroeste, den allermildeste Brudgom, hvorledes kunde han hænge paa os en bedre gylden Kjæde, end den som er gjort og flettet af hans Bloddraaber? Hvorledes kunde han indfatte bedre og rødere Rubiner, og mere lysende klarere Diamanter, end at han har bestænkt vore Sjæle med sine Bloddraaber? Her er det Gyldenstykke, her er det indsprængte Guld, de bestukkede Klæder, med Guld og Diamanter bestukne: Kon-

gens Datter er aldeles herliggjort indvortes; hendes Klæder ere af Gyldestykker. Ps. 45, 14.

Dette tjener os nu til en mægtig Trøst imod vore Synder, imod Døden, og mod Frygten for Guds strænge Dom. Imod vore Synder saaledes: Endskjönt disse ere affstyelsesværdige og vederstyggelige, saa at vi Alle maa forstrækkes derfor, maatte skamme os for Guds og alle hellige Engles Dine, og undstikke os ligesom Adam (1 Mos. 3, 10.): saa ere vi derimod formedelst Christi Blod atter rensede og helligede, saa at Christi Blod giver os den fuldkomneste Reenhed og Hellighed, og gjør os saa rene, ja meget renere end Adam var før Faldet, saa rene som en Guds Engel; thi saameget gjælder Christi Blod for Guds Ansigt. Kjære, siig mig, om Gud seer paa de hellige Engles Reenhed, og ligesaa paa Jesu Christi allerhelligste Blods Reenhed i sine Troende, hvilken Reenhed skal behage ham bedst? Jeg holder for, at Christi Blods Reenhed skal behage ham bedre, den skal lyse bedre i Guds Dine. Derfor staaer der skrevet i Nab. 7, 14: De Troende have toet deres lange Kjortle, og have gjort dem hvide i Lammets Blod. Og i Cap. 19, 14: følger en stor Hær Guds Søn, klædte i hvidt og reent kosteligt Liinklæde, det er: Renselsen fra vore Synder.

Saa er det en mægtig Trøst, at Christi Blods Kraft er en stedsøvarende Kraft, og en evig uophørlig Renselse; thi Christus haver rensat vore Synder, siger Epistelen til de Ebræer. 1, 3. Men Christi Værk, som han har virket i vor Gjenløsning, taber aldrig i Evighed sin Kraft, ligesom en Diamant ikke taber sin Glans. Og ihvorvel et Menneſte formedelst Synder og Svagheder ofte besmitter sig og blive ureen, saa dog, om det formedelst Troen fatter Christi Blod, saa udsletter Christi Blods Kraft atter alle Synder, og gjør dem atter sneevide. Dette er, som om nogen havde usle og ringe Tiggerklæder paa sig, i hvilke dog allesteds de dyrebareste Rubiner vare satte, sandelig, man skulle ikke see paa Tiggerklæderne, men paa de dyrebare Rubiner: saaledes forholder det sig og med vor syndige Strøbelighed og Svagheb, om vi blot i Troen have fattet Christi Blod. Dette er og en mægtig Trøst i Dødsnød: Naar vor Sjæl stiller sig fra vort syndige Legeme og har formedelst Troen fattet Christi Blod, saa fremtræder den for Gud i den høieste Prydelse, smykket med Christi Blod, og kommer ikke for Gud som et besmittet, ureent, vanskabt Billede, men som et rensat og toet skjønt Barn, hvilket overalt glimser og lyser, ligesom smykket med idel Edelstene. Dette er antydet ved det himmelske Jerusalem, der lyser ligesom reent Guld, og gennemsigtigt Glar.

Mat. 21, 10—21. Derfor farer vor Sjæl til Gud med stor Fryd. Amen, Amen, Amen!

Den første Passions-Prædiken.

Text.

Matth. 23, 2—6. Marc. 14, 1. 2. Luc. 22, 1. 2.

Men de usyrede Brøds Høitid var nær, som kalbes Paaste. Og han sagde til sine Disciple: I vide, at efter to Dage bliver det Paaste, og Menneskens Søn skal forraades til at korsfæstes. Da forsamledes de ypperste Præster og Skriftefogede, og Folkets Ældeste i Paladset hos den ypperste Præst, som hedte Caiphas. Og de holdt Raad, at de kunde gribe Jesum med Vigt, og ihjelslaae ham; thi de frygtede for Folket. Men de sagde: Ikke paa Høitiden, at der ikke skal blive et Opløb iblandt Folket.

Indgang.

Psal. 66, 5. 6: Gaaer, og seer Guds Gjerninger; han er forfærdelig i Gjerning imod Menneskenes Børn. Han haver omvendt Havet til det Tørre, de ere gangne tilføds over Floben; der have vi glædet os i ham.

Disse Psalmens Ord ere en Formaning til alle Mennesker, at de med opmærksomme Hjerter og Dine skulle betragte det Underverk, som Gud gjorde i det røde Hav, da han førte Israels Børn med tørre Fødder derigjennem, og frelst dem af Pharaos Haand. 2 Mos. 14, 21. etc. Og det er vel et overmaade stort Under, at Havet har deelt sig, og staaet ligesom en Muur lige til Skyen paa høire og venstre Side, og levnebe Folket en sikker Gjennemgang, ja, at Gud ved et Stormveir udtørrede Havets Grund, at man kunde vandre med tørre Fødder ligesom paa Landet; men siden, da Pharaos Hær havde jaget efter Folket lige til midt i Havet, at det da formedelst Guds Befaling og Mose Stavs Udbrækkelse atter faldt ned og bedækkte Pharaos med al hans Magt, at ikke Een har kunnet undkomme. Stort, underligt og forstrækeligt er dette Herrens Værk, og en velbig Forløsning ved en stærk Haand, hvorfor og Psalmen her siger: Gaaer, og seer Guds Gjerninger.

Men dette er, Elskelige i Herren, alligevel blot en timelig og legemlig Forløsning; men den Forløsning, hvorom vi handle i Passionen, er aandelig og evig, og er antydet gennem den forrige. Paa denne beroer al vor evige Velsærb og Salighed;

her gjælder det evindeligt Liv, her er ikke Pharao med hans jordiske Magt druknet, men al Helvedes Magt. Derfor skulle vi saa meget mere lade os formane formedelst disse Ord: Gaar, og seer Guds Gjerninger.

1. Gaaer og betragter den Person, som her lider, og Marsagerne, hvorfor han lider. Kommer og stuer, hvorledes denne høie Person lider, og om Saadant nogenfinde har steet tilforn? Kommer og seer, hvorledes Guds Fiender forsamle sig imod eders Gjenløser og raadslaae over ham. Ap. Gj. 4, 27.

2. Gaaer, seer dog paa Tegnet, hvorledes eders Gjenløser er bleven efter Guds Styrelse salvet i Simons Huus, til sin hellige Død og Begravelse.

3. Gaaer og seer, hvorledes eders Gjenløser bliver solgt af sin egen Discipel for tredive Sølvpenge.

4. Gaaer og seer, hvorledes eders Gjenløser har ædt det sidste Paastelam med sine Disciple, og indstiftet sit Legems og Blods Sacramente.

5. Gaaer og seer, hvorledes eders Gjenløser har holdt en Sørgeprædiken for sine Disciple paa Veien til Oliebjerget, og advaret dem for deres Uffald.

6. Gaaer og seer, hvorledes eders Gjenløser i Urtegaarden saa heftigt har bedet, været bedrøvet, forstræffet og angst, strebet mod Døden og svedet blodig Sved.

7. Gaaer og seer, hvorledes eders Gjenløser bliver forraabt af Judas med et Kys, hvorledes han er greben, tagen til Fange og bunden, og forladt af alle sine Disciple.

8. Gaaer og seer, hvorledes eders Gjenløser bliver stillet for det aandelige Raad, og anklaget formedelst falske Vidner; hvorledes han har bekjendt sig at være Messias, og blevet derfor paa det høieste bespottet og slagen.

9. Gaar og seer, hvorledes Apostelen Petrus har fornægtet sin Herre, og det samme bitterligen begrædt.

10. Gaaer og seer, hvorledes eders Gjenløser er bleven fremstillet og anklaget for den verdslige, offentlige, pinefulde Høiesteret for Pilatus, og hvorledes hver Mand har raabt over ham: Korsfæst ham!

11. Gaaer og seer, hvorledes Pilatus løsriver Barrabas, en Morder og Oprørsstifter, men fordømmer Jesum, det ustyrlige Lam, til Døden; hvorpaa Stridsmændene isøre ham Purpurklæder, krone ham med Torne, lægge Hænderne paa ham og bespotte ham paa det arrigste.

12. Gaaer og seer, hvorledes de udsøre eders Gjenløser, give ham Galde og Vebitte at drikke, fastnagle ham til Korset, ophænge ham mellem tvende Røvere og gruelig forhaane ham.

13. Gaaer og seer, hvorledes eders Gjenløser ligesom et blodigt Offer hænger paa Korset, hører, hvad han taler, hvorledes han raaber, hvorledes han opgiver Aanden, og hvad for Tegn der da er steet, samt hvorledes han er bleven nedtagen og begravet.

Disse ere tretten Stykker af det allerbedrøveligste Skuespil, hvis Lige aldrig er steet under Solen, og har aldrig tilforn været seet af Himmels og Sol eller af noget Kreatur. At Pharao er bleven druknet i det røde Hav (2 Mos. 14, 27.), det har Solen ogsaa tilforn seet i Syndfloden. 1 Mos. 7, 21. At de tre Mænd i den brændende Døn bleve frelst (Dan. 3, 26.), det har ogsaa steet tilforn, da Englene førte Loth ud af Sodom. 1 Mos. 19, 16. Ligeledes have Krigshelte tilforn sejret over sine Fiender; men endnu har aldrig nogen overvundet Djævelen og Døden, som denne Helt. Derfor gaar, og seer Guds Gjerninger.

Vi ville for denne Gang blot beskrive dette Ene:

Fiendernes Sammentøft og Raadslag imod Jesum, og deri betragte følgende fem Handlinger.

Herre Jesus være med os? Amen.

A f h a n d l i n g.

1. Lader os til en Begyndelse bestue Ypperstepræsterne, de Skriftkloge og Folkets Eldeste, hvorledes de have raadslaaet imod den Herre Jesum, at de kunne gribe ham med List og dræbe ham m. m. Lader os først herved betænke Prophetens Forudsigelse, især den 2den Ps. 1. 2: Hvorfor snyde Hedningerne, og grunde Folkene paa Forfængelighed? Jordens Konger fremstille sig og Tyrsterne raadslaae tilsammen imod Herren og imod hans Salvede, det er, imod Messias.

Mærker herom den Beretelse: Fra Verdens Begyndelse har Mennefteslægten deelt sig i tvende Hobe, da den ene Deel har været Guds rette Kirke og Folk, den anden Deel den falske Kirke, som har været Satans Anhang. Den ene Deel har annammet Forjættelsen om Christo og ere de Troende, den anden Deel har forkastet samme, og ere de Vantroende. Imellem de Troende og Hedningerne har altid fra Begyndelsen af været Fiendskab, som vor Kjære Gud siger i 1 Mos. 3, 15: Jeg vil sætte Fiendskab, imellem dig, og imellem Qvinden; og imellem din Sæd, og imellem hendes Sæd.

Pharisæerne og de Skriftkloge i Jerusalem vare en ret Ormesærd, ligesom den hellige Johannes den Døber kalder dem Ogleunger; thi de havde vejet fra de hellige Fædres og Propheters Fodspor og vare den Herres Christi arrigste Fiender. Saa har det gaaet fra Begyndelsen — Kristus er fra Begyndelsen bleven forfulgt, ogsaa førend sin Rjødspaatagelse; thi han

er bleven forfulgt i Forjættelserne. Hvorfor blev Abel dræbt, om ikke for sin Troes Skyld? 1 Mos. 4, 8. Maatte ikke Moses lide stor Forsølgelse af sine Modstandere, af Korahs Partie? 4 Mos. 16, 31. 2c. De hellige Propheter af de falske Propheete? De hellige Apostle af de falske Apostle? Og saaledes er det endnu indtil denne Dag; man raadslaaer allesteds imod Christum, hvorledes man maatte dræbe ham. Derimod maatte vi bede, og bevare vore Sjæle ved vor Taalmodighed (Luc. 21, 19.), indtil Gud endeligen gjør en Ende paa denne Strid men den yderste Dag.

2. Stulle vi her lære at betænke Aarsagen til Christi Død, at just ikke de ondskabfulde Menneskers Fiendskab har bragt Christum paa Korset, men hans himmelske Faders Villie, at han havde besluttet at igjensløse os formedelt sin Søns Død, hvorfor de ypperste Præster og alle Fiender intet havde formaaet imod ham, hvis det ikke havde været Guds Villie at hengive sin Søn for os. Derfor staaer der i Ap. Gj. 4, 27: at Herodes, Pilatus, Hædningerne og Jøderne havde forsamlet sig mod det hellige Barn Jesum, at gjøre det som din Haand og dit Raad forud havde besluttet, at skulle stee.

Heraf opstaaer nu et Spørgsmaal: Eftersom den trofaste Gud havde besluttet i sit evige Raad, at Christus skulle lide og dø, saa synes det, ligesom de ugubelige Jøder vare at undskyldes, eftersom de saaledes have opfyldt Guds Raad og Forudseende. Svar: Man skal ikke formedelt Guds Forudseende og Ordning undskyldes de Ugubeliges Synder; thi 1) er en saadan Fiendskab imod Christum ikke af Gud, men af Djævelen, og de blive ikke bævne dertil ved den Helligaand, men ved den onde Aand og sin egen Ondskab. Dertil har Gud intet Behag; thi han er ikke en Gud, som haver Lyst til Ugubelighed. Ps. 5, 5. — 2) Saa er det ikke steet af dem i den Mening, at de ville befordre Guds Raad og Menneskenes Gjenløsning, men at de ville opfylde sit umenneskelige Had og sin Avind, og ikke erkjende ham for Guds Søn og Verdens Frelser, hvorfor de ikke ere at undskyldes; thi den, der driver dem dertil, er Djævelen og deres egen Ondskab, og de have ingen god Nidkjærhed, thi de tænke at undrydde Christum og kunne ikke lide ham.

3. Saa sig mig dog, hvorledes jeg ret skal finde mig deri? Har Gud hengivet sin Søn, og de ugubelige Jøder have sat det i Værk, saa har det jo alligevel maattet stee saaledes, som Gud har besluttet det? Herpaa er dette det bedste Svar: Min kjære Christen, see paa dig selv og paa Aarsagen til Christi Død. Hvem har korsfæstet og dræbt Christum? Har ikke dine Synder gjort det? Derfor maa du tyde alle disse Hand-

linger, som har forsalbet ved Christi Korsfæstelse, paa dig selv; thi vi ere dem, som have bragt Christum paa Korset, eftersom han for vor Skyld har maattet lide Døden; og vi faaer derfor ikke give hverken Jøderne, Ypperstepræsterne, de Skriftkloge eller Pilatus Skylden, men os selv. Thi dersom vi gaae til os selv, da skulle vi i os selv, i vor egen Alarm, finde den gjerrige Judas, de avindsfulde Phariseer, den ærgjerrige Pilatus, de ugudelige og overdaadige Stridsmænd, eftersom vi jo daglig gjøre det, for hvis Skyld Christus har maattet lide Døden.

a) Vi skulle derfor gjøre Omvendelse, begræbe vore Synder, og fast troe, at Christus har fuldkommen betalt vore Synder, og vise os taknemmelige imod ham og bedre vort Levnet, paa det at vi maa beholde den Frihed, i hvilken Christus med sin Fortjeneste har sat os.

b) Vi skulle erkjende Guds urandsfagelige Viisdom, at han kan bruge ondskabfulde, ugubelige Mennefters onde Begjæringer til Forfremmelse af sin Ære og Mennefters Nytte. Ligesaa og end i Dag: uanseet at Verden raser og stormer imod Christum, martrer, piner og dræber de Christne, saa maa dog alt dette tjene til Guds Ære, de Christnes Bedste og Kirkens Opbyggelse — Guds Viisdom styrer Alt til det Bedste for Sine.

4) Af denne Aarsag til Christi Død (hvilken ere vore Synder, og Guds Barmhertighed, at han har hengivet sin Søn for os,) have vi at lære, at vor Velsærd og Salighed ikke berøer paa vor Fortjeneste og Menneftværk, men alene paa Guds Naade og Christi Fortjeneste. Gud har givet os Christum af Naade, til vor Salighed, derfor har vor Velsærd og Salighed intet andetsteds kunnet komme fra, end fra Christo, og derfor staaer al vor Salighed i Christo og hans Fortjeneste. Ap. Gj. 4, 12. Dette er vor høieste Trøst imod Fortvivelse; thi saasnart vi søge vor Retsærdighed i vore Gjerninger, saa affalde vi fra Christo, og overgive vor Velsærd og Salighed, som af Naade er given os af Gud. Dette opvækker da i os den styldige Taknemmelighed og Kjærligheden til Gud.

Altjaa see vi, hvorledes Kjærligheden udspringer af Troen, hvormed Gud atter bliver elsket af os, og priset og æret i alle Ting. At, hvor blinde ere ikke de Mennefter, som søge sin Velsærd og Salighed andetsteds end i Christo, hvilken af Gud er bleven os Viisdom, og Retsærdighed, og Helliggjørelse, og Forløsning. 1 Cor. 1, 30. Og hvor utaknemmelige ere nu ikke de Mennefter, som ikke elske Christum derfor, og ham til Ære undflyer Synden, for hvis Skyld Christus har lidt Døden; som vide, at Christus for Syndens Skyld har maattet dø, og ville

alligevel ikke overgive Synden. Dette er den højeste Uafnemmelighed og Christi Banære.

5. Endelig er det at lægge Mærke til, at de Ypperste blandt Folket maatte frygte, at de ved deres Raadslag skulle opvække et Oprør iblandt Folket. Dette har Evangelisten ikke uden Årsag ligeledes berettet, hvilket vidner først om en ond Samvittighed og om Herrens Ustyrbighed. Thi for det første raadslaae de, hvorledes de kunde gribe ham med List. Dette vidner om Herrens Ustyrbighed. Thi havde de havt Ret mod ham, saa havde de ikke behøvet at gribe ham med List. Og denne List er et Stykke af den gamle Slanges, Djævelens Kunst. 1 Mos. 3, 1. Formedelst Slangens List have vore første Forældre blevet bedragne og forførte, og denne List øver den gamle Slange imod Christum i sine Redstaber, de ypperste Præster og Skriftkloge, thi det er tilforn propheteret: Du skal sønderknuse hans Hæl. Og med saadan List søger Satan altid at fange os i sine Snarer. Det er en utrolig List i Papisterne og Jesuiterne. Gud opvække os, at vi vaage og bede: det er paa høi Tid!

Men at de frygte for Folket, det vidner om en ond Samvittighed. Paa denne Maade foraarsager den Herre Gud hos Sandhedens Fiender en Frygt og Forstrækkelse, endstjønt de ikke altid lade sig mærke dermed, men anstille sig frække og trodsige. Thi Samvittigheden tier ikke, men anklager bestandig og forfærder saaledes, at den Ugudeliges Anslag blive ham sure nok, naar de allerebe gaae i Fuldbyrkelse.

Og dette er Tyrannernes almindelige Straf, hvormed Gud pleier at undertrykke deres ubillige Volds, at de maatte frygte for dem, for hvilke de skulle være en Frygt og Forsærdelse; thi Ørrigheden er derfor forordnet, at man skal frygte den og være den lydig; men naar de misbruge sin Magt og forfølge de Fromme, og stride imod Sandheden, saa slaaer Gud dem med Frygt, at de maa frygte for sine Undersaatter, søge manges Slags Beskyttelse, og kunne dog tilsidst ikke undkomme Guds strænge Dom og Fordømmelse.

Ihvorvel Djævelen er en listig og trodsig Mand, saa er han dog ræd; derfor kunne vi overvinde ham, om vi ere bestandige i Troen og usorfærbede. Derfor skulle vi ikke frygte for en saa ræd Mand, men vide, at vor Tro er Seier over Djævelen og Verden.

Men vi skulle bede Dag og Nat, at Gud vil bevare os for Djævelens og hans Redstavers arrige List, og sønderslibe deres Anslag, deres hemmelige Snarer og Garn, ligesom David beder i den 64de Psalme: Gud! hør min Røst i min Klage; bevar mit Liv fra Fiendens Frygt. Skjul mig for de Ondes hemmelige Raad, for deres Forsamling, som gjøre Uret. Som

Hjærpe deres Tunge som et Sværd; de spende deres Bue og skyde deres Piiil, som er et bittert Ord: at skyde en Fuldkommen i Skjul; de skyde ham hastelig, og frygte ikke. De styrke sig i en ond Handel, de fortælle hverandre, hvorledes de ville skjule Snarer; de sige: Hvo kan see dem? De randsage Uretfærdigheder, de fuldkomme det, som er nøie randsaget af dem; ja Enhvers Jnderste og dybe Hjerter. Men Gud haver skudt dem; deres Plage er en hastig Piiil. Og de skulle gjøre, at enhver af dem selv skal falde ved deres egen Tunge; de skulle, hver som seer paa dem, flye langt bort. Og alle Menneſter skulle frygte, og forkynde Guds Gjerninger og forstaae, at det er hans Gjerning. En Retfærdig skal glædes i Herren, og forlade sig paa ham; og alle Oprigtige i Hjertet skal rose sig. Amen.

Den anden Passions-Prædiken.

I n d h o l d.

Hvorledes Christus bliver salvet i Simons Huus og solgt af Judas.

T e x t.

Matth. 26, 6—17. Marc. 14, 3—12. Luc. 22, 3—7. Joh. 12, 1—9.

Og der han var i Bethanien, i Simons den Spedalskes Huus, der han sad tilborðs, kom en Kvinde, som havde en Alabaster-Kruffe med usorfalſket meget kostelig Nardus-Salve, og hun sønderbrød Alabaster-Kruffen, og udøste den paa hans Hoved. Men der vare Nogle, som bleve vrede ved sig selv og sagde: hvortil blev denne Salve spildt? Thi den kunde blevet solgt for mere end tre hundrede Penge, og givet Fattige; og de overfusede hende. Men Jesus sagde: lader hende med Fred, hvi gjøre I hende Fortræd? hun gjorde en god Gjerning imod mig. Thi I have altid Fattige hos eder, og naar I vil, kan I gjøre dem tilgode; men mig have I ikke altid. Hun gjorde, hvad hun kunde; hun har forud salvet mit Legeme til Begravelse. Sandeligen siger jeg eder: hvorsomhelst dette Evangelium bliver prædiktet i den ganſte Verden, skal og det, som hun haver gjort, siges til hendes Ihukommelse.

Men Satanæs gik ind i Judas, som kaldes Ischariotes, som var en af de Tolv. Og han gik hen, og talede med de ypperste Præster og Høvedsmændene, hvorledes han vilde overantvorde ham til dem. Og de bleve glade, og lovede at give ham Penge. Og han tilſagde det; og han søgte beleiligt Tid, til at forraade ham til dem uden Oprør.

I n d g a n g.

Besynnderlige Tegn pleier ofte at gaae forud for høie Personers Død, hvilke betyde og forudsige deres Død. Disse Tegn ere tvende Slags: enten ere de trøstelige og estertænkkelige Ord og Taler, der indbefatter i sig noget Vigtigt, og vække en stor Estertanke, hvorved deres Aand, Sjæl og Sind aabenbarer sig, og bereber til et andet Liv; eller ere de særdeles usædvanlige Værk og Tegn, som Gud og Naturen lade gaae forud til Advarsel og Erindring.

Hvilke trøstelige Ord taler ikke Patriarken Jakob, da han fort før sin Død velsigne sine Børn, og gjorde sit Testamente, hvor herlig propheterer han ikke om Messias? 1 Mos. 49, 1. 2c. Digesaa Josef, da han propheterede om Israels Børns Udførsel af Egypten, og at de ikke skulle efterlade hans Been i Egypten, men tage dem med? 50, 24. Item Moses: hvilke trøstelige Ord taler ikke han før sit Endeligt, da han velsigne Israel? 5 Mos. 33, 1. 2c. Hvilke herlige Ord taler ikke David før sit Endeligt? 2 Sam. 23, 1. 2c. „Og disse Ord ere de sidste Davids Ord,“ m. m.

Hvilket stort Underværk gjorde ikke Elias i den Stund, han blev optagen til Himmelen? Han deled Jordan med sin Kappe, og gik med sin Tjener Elisa tør derigjennem. 2 Kong. 2, 8. Digesaa er det skeet med vor Herre Christus. Hvilke fortræffelige Ord og Værk have ikke gaaet forud før hans Død? Hvilke betænkningseværdige Taler holder han ikke for sine Disciple? Joh. 17. og 18. Hvilken kraftig Bøn gjør han ikke (Joh. 17.)? Hvilket stort Under er det ikke, at han sex Dage før sin Død har opvakt Lazarus, til et kraftigt Vidnesbyrd for hans Opstandelse? Joh. 11, 43. 2c. Hvilket stort Tegn er det ikke, da han Søndagen forud reed ind i Jerusalem og Folket sang Hosanna, og opfyldte Skriften? Matth. 21, 9. Hvilket mægtigt Værk er ikke Indstiftelsen af den hellige Nadvere, til Thukommelsen af hans hellige Død?

Et saadant Tegn er ogsaa dette, som har skeet med Salvelsen i Simons Huns i Bethanien. Thi saaledes udtyder Herren det selv: at hun har forud salvet mit Regeme til Begravelse; og at dette Tegn skal aldrig glemmes.

Vi ville nu tale:

1. Om hvorledes Christus bliver salvet i Simons Huns.
2. Om Forræderen Judæ Overenskomst, hvorledes han solgte sin Herre.

Den Helligaand være hos os! Amen.

Den første Deel.

Her ved have vi først at betragte Stedet.

Da Tiden til Herrens Videlse nærmede sig, maatte alle Ting stifte sig dertil, baade Tid, Sted, Personer og Tegn.

1. Han tager ind i Bethanien, det er, „i Korsets og Bedrøvelsens Huus.“ Ligesaa er og boer Christus gjerne i de bedrøvede Hjerter; thi disse modtager ham først og have ham Hærest. Dette er alle Bedrøvedes Trøst, at Christus boer i deres Hjerter.

2. Men den Bedrøvedes Huus er Simons, det betyder en Tilhører: formedelsst Ordet bliver Christus modtagen.

3. Simon er af Herren bleven renset fra Spedalskheden. Christus betaler sit Herberge med Velgjerning, og renser os fra vore Synder; Christus renser sin Bolig og helliger den med den Helligaand.

4. Simon er et Exempel paa en frimodig Christi Befjender; thi det var allesteds forbudt ved et offentlig Brev at herbergere Christum, saa at Enhver, som annammede ham, skulde udelukkes af Synagogen. Joh. 9, 22. Cap. 12, 42. Gud giver Christus endnu altid Herberge, endog midt iblandt Fienderne; disse tilstedes ikke altid at vide, hvor Christus har Herberge.

5. Christus sidder tilbords og æder med Simon. Christus kan ingensteds bedre bispises end i bedrøvede Hjerter ved sand Omvendelse, hvilken er hans Fryd og Spise.

6. Christus bliver under Maaltidet salvet. At, forglem heller ikke du den Fattige derude, naar du æder og drikker og er glad; salu du og Christum med en Almisse, med Barmhertighedens og Kjærlighedens Olie. Saameget om Stedet.

For det andet: Kvindens Gjerning. Man siger, at denne Maria har været Lazari Søster, som sad ved Herrens Fødder og hørte ham, hvilken Herren giver det Vidnesbyrd, at hun havde udvalgt den bedste Deel, som ikke skal borttages fra hende. Luc. 10, 42. Mogle sige, at det har været Marie Magdalena: man veed intet vist derom. Og hvorfor? Her skulle de Troendes Gjeringer skee i det Skjulte, at man ikke veed, hvem det gjør; der skal det blive aabenbaret, da hver skal vederfares Lov af Gud. 1 Cor. 4, 5. Den, som vil have sin Berømmelse her, skal forlore den der.

Hvad gjør da denne Marie? Hun frembærer en Alabastrer-Krukke eller Glaske fuld af kostelig og uforsalfet Nardus-Salve, hvilken Evangelisterne kalde unguentum nardinum: en Nardus-Salve. Det har været en fin Balsam, gjennemsigtig

og klar som Vand, af en fortræffelig Lugt og hjertestyrkende Kraft, ganske dyr og mange Penge værd, hvorfor og Evangelisterne kalde det myron barytimon, 3: Salve, tung i Værdi; thi forðum har man ikke regnet Penge men veiet. Denne Salve vurderes til tre hundrede jødiske Penge, som hos os er henved 41 Spd. 30 f. Dermed har denne Kvinde efter Landets Skik villet salve, glæde og vederqvæge Herren, ligesom en kjær og dyrebar Gæst; thi hele Huset er bleven fuldt af en ædel Lugt. Dette er et kraftigt Beviis paa Kjærlighed, Taknemmelighed og Tro. At, hvorledes kan man nok takke den Herre Christum og elske ham nok derfor, at han er bleven vor Gæst paa Jorden? Hvad kunne vi give ham for hans Kjærlighed? ja, for hans Død? Han fordrer ikke mere end et taknemmeligt Hjerte; dette er vor Balsam, hvormed vi endnu i Dag salve ham.

Maria har ikke sparsommeligt salvet ham. En Skeed fuld havde været nok, om hun havde udgydt det paa hans Hoved. Men see, hvad Kjærligheden gjør; hun lader det ikke blive med noget lidet, men udgyder Altsammen paa hans Hoved. Kjærligheden hengiver sig ganske og aldeles til Christum, ikke halvt, ikke stykkeviis, men heelt og holdent, med det hele Hjerte og alle Kræfter. Hun sønderbryder endnu dertil Krukken over hans Hoved; thi den Balsam, som er deri, er jo bedre end Krukken; har hun givet ham det Bedste, saa giver hun ham meget mere det Ringe. Ligesaa den, som giver Christum sin Sjæl, giver ham ogsaa gjerne sit Legeme og lader det sønderbryde og opoffre ham, for hans Skyld, om Gud vil; thi Christum har jo ogsaa gjort det, han har givet os sit Liv, og ladet sønderbryde sit hellige Legeme for os.

Men hvorledes skal jeg forstaae dette Værk? Har det kommet af Kjøb og Blob, eller har det været Guds Tilstyndelse og den Helligaands Værk? Herren udtyder det, og siger: Hun gjorde, hvad hun kunde; hun har fornd salvet mit Legeme til Begravelse. Det er: Hun har af Guds Bestikkelse og Tilstyndelse skullet betegne med sin Salvelse min Lidelse, Død og Opstandelse; og ligesaa lidet som min Død skal blive fortiet, saalidet skal man og fortie dette Tegn og denne Salvelse.

Der see vi Guds Raad. Christum skulde dø; dog ikke alene dø, men tillige opstaae. Dette vilde Gud forkynde ved denne Salvelse, hvilken var en Prædiken, et Vidne og Forbud til Christi Død og Opstandelse; thi de døde. Liigs Salvelse hos Jøderne tyder hen paa Opstandelsen.

Vor Herre Christum behøvede vel ingen udvortes Salvelse; hans Legeme var forenet med den udødelige Gudsdom og salvet med den Helligaand, den rette Gædens Olie uden al Maade

(Ps. 45, 8.), hvorfor det og var umuligt, at hans hellige Legeme skulde see Forraadnelse eller blive i Døden (Ps. 16, 10.), dog har alligevel dette Værk maattet prædike og vidne derom.

Den hvide Alabafter-Krukken betyder Christi hellige Legeme; og den Balsam, som var deri, betyder hans Belgjerninger og Livets ædle Lugt. Saaledes skulde og Christi Legeme blive sønderbrudt paa Korset, paa det at Livets ædle Lugt og hans Saars Balsam, hvorved vi ere helbredebe, maatte blive udgydt over Christi hele Legeme, det er, den hellige Christelige Kirke.

Derfor er nu dette Værk et Guds Værk, og en stor Hemmelighed.

For det tredie. Om nu dette Værk er et stort Tegn, og Guds Værk, hvorfor knurre da Disciplene derover?

St. Johannes siger, at Judas knurrede, og det derfor, at Gjerrigheds-Djævelen var i ham, og han gjerne havde villet have Pengene for Balsammen, eftersom han var en Tyv. See, hvorledes Djævelen knurrer imod Guds Værk: Det kan han ikke lide, at man ærer, priser, elsker, lover og takker Christum, forkynder ham, bekjender og prædiker — det skulde gjøre ham en stor Fortræd. Derfor modsiges han, forhaaner og dabler Guds Værk. Altsaa maa Ingen tænke, naar Noget gjør en Guds Gjerning til Guds Værk og Christi Forherligelse og Lov, at ikke Djævelen skal knurre derimod og imodsiges ham.

Men det er derimod vor Trøst, at Christus forsvarer det, han siger, at det er Ret, og er et godt Værk. Og om vi nu have Guds Vidnesbyrd hos os, saa maatte vi ikke agte Verdens og Djævelens Knur, ei heller efterlade Guds Værk for Djævelens Knur. Enhver maa see til, at hans Værk er Guds Værk, saa skal det vel bestaae, ikke alene saalænge Verden staaer, men og i Ewighed; thi alle hans Gjerninger ere gjorte i Gud, Joh. 3, 21. og skulde blive aabenbare paa den yderste Dag; derfor maa de jo ikke forgaa, men forblive.

For det fjerde. Hvorfor siger da Herren: Mig have I ikke altid? Herren fornægter ikke sin Nærværelse, men han taler om den Maade, paa hvilken vi ikke have ham, nemlig, at han skulde behøve vor Belgjerning; ellers har han lovet at være hos os i Ordet og Sakramentet: See, jeg er med eder alle Dage, indtil Verdens Ende. Matth. 28, 20., hvilke Ord ikke ere at forstaae om den blotte Gubdom, men om Personen og om den hele Kristus. Thi just om denne Nærværelse giver Herren sine Disciple Forsikkring, da han vilde fare til Himmelen; thi de meente, at de nu maatte aldeles savne Herren, naar han foer til Himmelen. Nei, siger Herren: Jeg er hos eder alle Dage, indtil Verdens Ende; og sætter Aarsagen dertil: Mig er givet al Magt i Himmelen og paa Jorden. Matth. 28; 18.

Den anden Deel.

Hvorledes Judas sælger Herren for tredive Sølvpenge, og hvorledes
Øpperstepræsterne glædedes derober.

1. Vi maa først betænke ved dette Værk Opfyldelsen af Skriften og Propheternes Forudsigelse. Til dette Værk have vi tvende Forbilleber, eet i Joseph, hvilken hans egne Brødre solgte for tyve Sølvpenge; de solgte ham som livegen Træl, men Gud gjorde en stor Herre af ham. 1 Mos. 37, 28. 2c. Ligeledes har det og gaaet med Christo, han er bleven af sin Discipel og Broder solgt som en Træl og Syndebærer; men Gud har gjort ham til en Herre over Alt.

Det andet Forbillede har vi i Achitophel, som forraadte sin Herre David, og sluttede sig til den oprørste Søn, Absalon, og hjalp til at raadslaae imod den ustyrbelige David; men da hans Raadslag mislykkes ham, fortvivlede han og ophængte sig selv. 2 Sam. 17, 1. 2c. Ligeledes forraadte Judas sin Herre, den himmelske David, sluttede sig til Christi Fiender, hjalp at styrke deres Raadslag med sit Forræderi, tager Penge derfor, og da Raadet lykkes ilde, fortvivler han og hænger sig selv.

Dette er alles deres Ende som raadslaae imod Christum, forraade og sælge ham; ligesom Christus end i Dag bliver forraadt og solgt i mange fromme Christne og Christi Tjenere: de, som saadant gjøre, have Fortvivlelsens Strikke om Halsen, saafremt de ikke gjøre Omvendelse.

Vi have ogsaa tvende fortræffelige Prophetier herom. Først af den 41de Psalme, v. 10: Og saa den Mand, som havde Fred med mig, som jeg forlod mig paa, som aad mit Brød, han opløstede sin Hæl imod mig. Saaledes gaaer det endnu til hos mangen Utafnemmelig. Og i den 55de Psalme, v. 13. 2c.: Thi det er ikke Fienden, som forhaaner mig, ellers maatte jeg bære det; det er ikke min Hader, som gjør sig stor over mig, ellers skulde jeg skjule mig for ham. Men det er dig, o Menne! som var agtet lige med mig; min Leder og min Kynding. Vi, som havde venligen hemmeligt Raad tilfammen; som vandrede i Guds Huus i Samqvem. Og Sach. 11, 12. 13.: Og jeg sagde til dem: dersom det synes godt for eders Dine, da bærer frem saameget jeg agtes værd, og om I ikke ville, saa lader det være; og de veiede saa meget, som jeg agtedes værd, tredive Selk Sølv. Og Herren sagde til mig: Kast det til Pottemageren, hei! hvilket et herligt Værd, hvilket jeg er agtet værd af dem.

See, Elskelige i Herren, hvor underligt dette er. Gud har derfor ladet det forkynde forud, paa det at alle Menne!er maatte

blive overbeviste formedelst Skriften, at Jesus Christus, den sande Messias, har maattet lide og døe for vore Synder, og dermed har den Herre Kristus paa Paaflødagen overbevist Disciplene i Emaus og de andre, og opvakt Troen i dem. Luc. 24, 26.

2. Hvad har vel været Marsagen til denne gruelige Gjerning af Judas, som og har taget en forstræffelig Ende? Har han dertil været forudseet og forud bestemt, som Nogle forstræffeligen skrive derom? Nei, ingenlunde. St. Johannes og Lucas berette, at Satan var faret ind i ham; men hvorledes? Gjennem Gjerrigheden, og derfor, at han har været en Tyv, hvorfor han ogsaa knurrede over, at Balthammen eller Nardus-salven ikke blev solgt, at han kunde faa Pengene i sine tyveagtige Hænder. Der see vi først, hvorledes og hvormed Satan besætter Menneskene, nemlig formedelst Gjerrigheden, hvorfor St. Paulus siger ret: Gjerrighed er en Rod til alt Ondt 1 Tim. 6, 9. 10. Jeg skulde vel mene, at det er en saadan Rod, af hvilken Djævelen og Fortvivlelsen voxer: Thi de, som ville vorde rige, falde i Fristelse og Snare, og mange daarlige og flabelige Begjæringer, som nedscænke Menneskene i Ødelæggelse og Forbærvelse.

3. I denne Judas have vi et Exempel paa den falske Kirke og alle Hyklere, hvem Penge og Egennytte ligge mere paa Hjertet end Kristus og hans Ord, og den sande Religion. At, du kjære Gud, hvormange Penge har der ikke i Pavedømmet indflydt af Afslab, af Messen og af de hellige Ting! Der har man havt den Herres Christi Kjøle; der har man foreviist det hellige Blod; der har man den Pæl (eller Stolpe), hvorved han er bleven hudflængt; der har man Spydet, hvormed hans Side er bleven aabnet; der har man Svampen, hvormed man gav ham Drikke, og in Summa utallige mange Ting, hvilke alle har maattet indbringe Penge —; der er givet og solgt Afslab, og dog har Alt været Bedrageri og er det endnu. Hvormange ere ikke de, som for Penges og Bugens Skyld vende sig til Antikrist, og vide dog bedre; som sælge sin Gjenløser, den høieste Skat i Himmelen og paa Jord, tage Penge derfor og den timelige Bugskylden, ligesom Esau, der solgte sin Førstefødselsret for en Ret Lindsjer. 1 Mos. 25, 34. Saa ere de Mange, der sælge sin Sjæl til Satan for en timelig Tings Skyld.

At, Gud bevare os for den skjændige Gjerrighed, hvorved Satan besidder og opfylder Menneskenes Hjerter og berøver dem deres æbleste Skat, nemlig den Herre Christum, og hvorved Menneskene ogsaa fordærve sine egne Sjæle. At, lader os bede Gud, at vi gjerne maa lade Alt fare, paadet vi maa beholde Christum, at vi med Asaph kunde sige; Ps. 73, 25:

Hvem haver jeg i Himlene? og lige ved dig haver jeg ikke Lyst til Noget paa Jorden. Og atter den 84de Psalm: Jeg udvælger hellere at være hos Dørskarstelen i min Guds Huns, end at boe i de Ugubeliges Pauluner. Lader os heller med Moses have Christi Forsmædelse, end de Liggendebæ i Ægypten, og see hen til Belønningen. Ebr. 11, 25.

4. Gjerrigheden og Bysorgen er et af den lede Djævels Garn og Snarer, hvormed han fanger og besnærer mange Sjæle, og styrter dem i Fortvivelse, ligesom Judas. Gjerrighed, Ære og Bøllyst ere tre farlige Garn og Snarer, for hvilke en Christen maa tage sig vel iagt, om han skal kunne undslippe dem, at ikke Satan derved sætter en Fod i hans Hjerte. Det er fornødent at vaage og bede, at vor arme Sjæl ikke af Djævelen maa blive fangen og besnæret; thi disse tre Snarer og Garn ere ganske skjulte, hemmelige og fine, at man ikke mærker dem, de smigre vor Natur og kjæle den altsformegit. Hvilket stort Skin har ikke Gjerrigheden, at hvert tusinde Menneske ikke mærker, at den er Djævelens Garn og Værk?

Hvilket stort Skin har ikke Ærgjerrigheden, og er dog det største Rov af Guds Ære; thi al Ære tilhører Gud alene. Hvor mangtet Menneske besidder ikke Djævelen derved, at hvad det taler, gjør, optænker og eftertragter, det søger og vender Mennesket til sin Berømmelse, ligesom det var Gud; men foragter og forringer derimod Andre? Jeg skalde vel mene, at det er et Satans Garn, hvormed han fanger Daarerne og styrter dem i Afgrunden.

Hvilket fint Skin har ikke Kjødets Lyst? Hvo er dog den, som vil gjøre denne noget Afbræk? Hvo er den, som dæmper en eneste Affekt, Brede eller Hævnjærrighed, eller Alvind? Hvo er den, som korsfæster sit Kjød, samt Lyster og Begjærligheder. Gal. 5, 24? Hvo er den, som fornægter sig selv og hader sig selv? O, vi arme Mennesker, hvad gjøre vi? Vor Gjerrighed og Egennytte maatte opfyldes; vor Ære og Hoffærdighed maatte søges og styrkes; vore Lyster, Affekter, Hævnjærrighed og Brede maatte tilfredsstilles, om og Kristus derover skalde blive forraadt og solgt, ja ganske og aldeles blive uddreven af vort Hjerte og vi blive evigt fortabte. See, hvor mange Judasbrødre der endnu ere i Verden! Gud give, at vi lærte os at kjende Saa-dant, paa det at vi maatte blive ædrue af Djævelens Snare, hvormed Mangen ligesom Judas er fangen og bunden (2 Tim. 2, 26.); og regjerer os til alt Gødt formebedst sin Helligaand! Amen.

Den tredie Pæſions-Prædiken.

I n d h o l d.

Chriſtus bereder ſig til ſin Videlſe i Herberget i Jeruſalem og i Simons den Spedakſtes Huus.

T e x t.

Matth. 26, 17—30; Marc. 14, 12—26; Luc. 22, 7—21;
Joh. 13, 4—16.

Og paa de uſyrede Brøds første Dag, der man ſlagtede Paaſtelam, ſagde hans Diſciple til ham: Hvor vil du, at vi ſkal gaae hen, og berede, at du kan æde Paaſtelammet? Og han ſendte Petrus og Johanneſ, og ſagde: Gaaer bort, bereder os Paaſtelammet, at vi kunne æde det. Men de ſagde til ham: Hvor vil du, at vi ſkal berede det? Men han ſagde til dem: See, naar J komme ind i Staden, ſkal et Menneſte møde eder, ſom bærer en Vandkruffe; følger ham ind i Huſet, hvor han gaaer ind. Og ſiger til Huusbonden for Huſet: Meſteren lader dig ſige. Hvor er det Herberge, der jeg kan æde Paaſtelammet med mine Diſciple? Og han ſkal viſe eder en ſtor Sal, ſom er tillavet; der bereder det. Men de gik hen, og fandt det, ligesom han havde ſagt dem; og de beredte Paaſtelammet. Og der Tiden kom, ſatte han ſig ned, og de tolv Apſtle med ham. Og han ſagde til dem: Jeg haver hjerteligen længtes efter, at æde dette Paaſtelam med eder, ſørend jeg lever. Thi jeg ſiger eder, at jeg ſkal ingenlunde mere æde deraf, indtil det bliver fuldkommet i Guds Rige. Og han tog Kalken takkede, og ſagde: Tager denne, og deler iblandt eder ſelv; thi jeg ſiger eder, at jeg ſkal ikke drikke af Vintræets Frugt, ſørend Guds Rige kommer.

Men der de aade, tog Jeſus Brødet, og takkede, brød det, og gav Diſciplene, og ſagde: Tager, æder, dette er mit Legeme, det ſom gives for eder; dette gjør til min Thukommelſe. Ligesaa tog han og Kalken, efterat de havde holdt Nadvære, takkede, gav dem, og ſagde: Drikker Alle deraf. Denne Kalk er det nye Teſtamente i mit Blod, hvilket udgydes for eder, og for Mange til Syndernes Forladelſe. Dette gjør, ſaa ofte ſom J det drikke, til min Thukommelſe. Og de drak alle deraf.

Og der Nadveren ſkede, da Djævelen havde allerede indſtøbt i Judas Iſchariotes, Simons Søns Hjerte, at han ſkulde forraade ham; da Jeſus vidſte, at Faderen havde givet ham alle Ting i Hænderne, og at han udkom fra Gud, og gik hen til Gud: reiſte han ſig fra Nadveren, og lagde ſine Klæder fra ſig;

og han tog et Lintlæde, og bandt om sig. Derefter slog han Vand i et Bækken, og begyndte at toe Disciplenes Fødder, og at tørre dem med Lintlædet, hvormed han var ombunden. Da kom han til Simon Peder, og han sagde til ham: Herre, toer du mine Fødder? Jesus svarede, og sagde til ham: Hvad jeg gjør, veed du ikke nu; men du skal forstaa det herefter. Peder siger til ham: Du skal ingenlunde toe mine Fødder evindeligen. Jesus svarede ham: Dersom jeg ikke toer dig, haver du ingen Deel med mig. Simon Peder siger til ham: Herre, ikke mine Fødder alene, men ogsaa Hænderne og Hovedet. Jesus siger til ham: Hvo som er toet, haver ikke Behov uden at toe Fødderne, men er ganske reen; og I ere rene, men ikke alle. — Thi han kjendte den, som ham forraadte, derfor sagde han: I ere ikke alle rene. — Der han havde da toet deres Fødder, og havde taget sine Klæder, satte han sig atter ned, og sagde til dem: Vide I, hvad jeg haver gjort ved eder? I kalde mig Mester og Herre, og I tale vel, thi jeg er det. Dersom jeg haver toet eders Fødder, som er Herren og Mesteren, saa ere I og skyldige at toe hverandres Fødder. Thi jeg haver givet eder et Exempel, at ligesom jeg gjorde eder, skal I og gjøre. Sandelig, sandelig siger jeg eder: En Tjener er ikke større end hans Herre, og ei en Apostel større, end den, som sendte ham. Dersom I vide disse Ting, ere I salige, om I dem gjøre. Jeg taler ikke om eder alle; jeg veed, hvilke jeg haver udvalgt; men at Skriften skal fuldkommes: Den, som æder Brødet med mig, haver opløstet sin Hæl mod mig. Fra nu af siger jeg eder det, først end det skeer, at, naar det er skeet, I skulle troe, at jeg er den, jeg er. Sandelig, sandelig siger jeg eder: Hvo som annammer den, som jeg maatte sende, annammer mig; men hvo som mig annammer, annammer den, som haver sendt mig.

I n d g a n g.

Ligesom Patriarken Jakob tog sin Afsted fra denne Verden med en stor Længsel efter Messias: Herre, jeg bier efter din Salighed (1 Mos. 49, 18.), og sluttede sit Liv med en Prophetie. B. 10.: Ligesom og Patriarken Joseph sluttede sit Liv med en hjertelig Længsel efter Messias, og sagde: Opsører mine Been herfra. Cap. 50, 25.: Ligesom den Herre Gud viste Moses det forjættede Land i det Fjerne, og han døde sammesteds med en stor Længsel efter Messias. 5 Mos. 34, 1. 2c.: sammeledes ogsaa David i sine sidste Ord. 2 Sam. 23, 1. 2c.: saaledes tager og den himmelske Jakob, den himmelske Joseph, den himmelske Moses (det nye Testaments Midler Ebr. 9, 15.) og den himmelske David sin Afsted fra Verden med en hjertelig

Længsel efter vor Salighed, og siger: Jeg haver hjerteligen længtes efter, at æde dette Paaskelam med eder, førend jeg lider. Han dør saaledes i hjertelig Kjærlighed, bereder sig formedelst Kjærlighed, lader en Amindelse af sin Kjærlighed efter sig og ender sit Liv i Kjærlighed. Summa: Det er idel Kjærlighed, hvad han for og i sin Ende og efter sin Død har gjort og talt.

Vi ville i denne Prædiken afhandle fire Stykker:

1. Hvorledes Christus viser Disciplene det Sted, hvor han vilde holde Paaste med dem.
2. Hvorledes han æder Paaskelammet med dem.
3. Dpretter sit Testamente.
4. Toer Disciplenes Fodder, og lader dem heri et Speil af Kjærligheden efter sig.

Den første Deel.

Stedet, hvor Christus har holdt Nadveren.

Og Jesus sendte Petrus og Johannes, og sagde: Gaaer bort i Staden; see, naar I komme ind, skal et Menneske møde eder, som bærer en Vandkrukke; følger ham ind i Huset, hvor han gaaer ind.

Særbes høre Guds Gjerninger have sædvanlig sine Tegn, hvoraf man kan mærke, at de ere af Gud, ligesom vi læse om Abrahams Tjener (1 Mos. 24, 15.), at Rebekka møbte ham med en Vandkrukke, og gav ham at drikke. Ligesledes om Saul. 1 Sam. 10, 3. 2c.: Da Samuel havde salvet ham, sagde han: Tre Mænd skulle møde dig, der skulle hilse dig venligen og give dig Brød, et Tegn til Underdanighed; derefter skal møde dig en Hob Propheter. Og da Herren vilde omvende de Samaritaner, sendte han en Kvinde med en Vandkrukke forud, hvilket var et Tegn, at Christus der vilde udrette Guds Gjerning. Joh. 4, 7. 2c. Mange saadanne Tegn findes der i Skriften; dersom man ikke betænker det vel, mener man, at det er skeet af en Hændelse og at der ikke har ligget nogen Magt paa; men de vidne om guddommelige Gjerninger. Ligesaa steer det og her; Herren giver Disciplene et Tegn i Manden med Vandkrukken, og vil dermed lære dem og os, at det er et stort Guds Værk og kommer fra Gud, at den Mand i Jerusalem har laant ham sit Huus, for deri at æde Paaskelammet og stifte sit Testamente.

Dette er underligt at høre og er et Speil af guddommelig Almagt og Alvidenhed, isærbes det, at Guddommen og Alvidenheden og Kundskaben om alle Ting fremstinne i Herrens ædle Manddom, og at Alt er skeet ligesom nærværende for Herrens Dine, ligesom og Intet er skjult for hans mennesskelige Dine; thi han veed og seer Alt som nærværende for sine Dine. Der-

for ved han vort Hjertes Sukke: Du Herre, som kjender Alles Hjerter, 2c. Ap. Gj. 1, 24. I ham ere alle Viisdoms og Kundskabs Liggendesæe skjulte. Col. 2, 3. Derfor er han be-
 stillet af Gud til en Dommer over Menneskenes Tanker, haade
 de Levendes og Dødes. Ap. Gj. 10, 42. Ham er given Magt
 ogsaa at holde Dom, fordi han er Menneskens Søn. Joh. 5,
 27. Dette skulle vi nu mærke imod de Rjættere, som kaldes
 Agnøster, hvilke foregive, at Herren har vidst, og seet alle Ting
 for sine Dine, alene efter sin Guddom, men ikke efter sin Mand-
 dom. Og dette er derfor en Vildfarelse, at derved fornægtes det
 høie Fællesskab mellem Naturene i Christo, ligesom den ene
 Natur virkede uden al Fællesskab med den anden og ligesom der
 i Christo vare tvende Personer, af hvilke den ene vidste noget,
 men ikke den anden. Nei, ikke saa! det er een Person. Den
 samme, som er Gud, er og Menneske, og den, som er Menneske,
 er og sand Gud, og Guddommen gjør alle sine Gjerninger i,
 ved og med den antagne Manddom. Betænk, kjære Venner,
 hvorledes den guddommelige Viisdom lyser i vor Sjæl, hvor
 maatte ikke da den evige Guddom oplyse Christi Sjæl, eftersom
 den er personlig forenet med den samme?

Men Manden med Vandkruffen er Herrens Tegn, og be-
 tyder Herrens Bedrøvelse, thi Vand betyder ofte i Skriften Be-
 drøvelse. Ps. 18, 17. Cap. 42, 8. 1 Kong. 22, 27. Ligesa
 er vor Daab et ret Kors-Baad, hvormed vi ere døbte og ind-
 viede til Christi Kors. Matth. 20, 22. Korsets Vandkruffe
 gaaer visseilig alle Dage foran os og følger os efter, saa at vi
 med Christo indgaae i Guds Rige ved mange Trængsler. Ap.
 Gj. 14, 22. Herren skulde drikke af Bækken paa Veien (Ps.
 110, 7.); vi maatte og med ham drikke en liben Draabe af
 Bedrøvelsens Bæk.

Mesteren beder dig sige: Min Tid er nær, hvor er det
 Herberge, der jeg kan æde Paaskelammet med mine Disciple?

Herren kalder det ret sin Tid. Det var ret hans Glendig-
 heds og Bedrøvelses Tid, hans bedrøvelige Paaste; thi det var
 den af Gud forudsæede og bestemte Tid, paa hvilken det rette
 Paaskelam skulde blive slagtet og offret. Det var den Tid, om
 hvilken han bad: Fader, frels mig fra denne Time. Joh. 12,
 27. Gid jeg havde Vinger som en Due! da vilde jeg flyde, og
 hve nogen Sted. See, jeg vilde begive mig langt bort, og flytte
 bort; jeg vilde blive Natten i Drken. Sela. Ps. 55, 7. 8.
 Det var den Tid, om hvilken Esaias har propheteret, Cap. 53, 4.
 2c. thi det var den af Gud forudsæede Tid til hans Fornedring.
 Ligesom en frugtstommelig Kvinde siger: „Min Tid er kommen,”
 og bereber sig dertil, saaledes har og Christns formebest sine

Smærter og sin Død født os paanye. Ps. 31, 15. 16.: Du er min Gud; mine Tider ere i din Haand. Mærker her et Exempel paa stor Taalmodighed. Herren giver sig villigt i Guds naadige Villie til at lide for os, og denne hellige Lydighed er en fuldkommen Betaling og Forsoning for vore Synder. Saa skulle og vi gjøre; naar vi mærke, at vor Stund kommer, skulle vi sige: Nu er min Tid haardt nær, jeg vil gjerne følge min kjære Gud.

Og han skal vise eder en stor Sal, som er tillavet; der bereder det.

Ligesom Herren vilde sige: Det er af Gud allerede bestilt, hvorledes det skal være; thi Herren havde allerede paa en hemmelig Maade bestilt for sig et Herberge, og givet Værten et villigt Hjerte til at modtage sig, derfor er alt Ja, naar Disciplene tale til ham. Dette vidste Herren ogsaa, hvorfor han siger: Og han skal vise eder en stor Sal, som er tillavet; der bereder det. Dette har betydet, at Herren har villet bestille sig et Herberge i vore Hjerter, at vi skulle modtage ham og lade ham holde Paaste i vore Hjerter, det er, at vi i vore Hjerter skulle betragte, kjende og smage hans Lidelse, Død og Opstandelse, D, et saligt Guds Huus, hvor Herren holder sin Paaste! Ab. 3, 20: See, jeg staaer for Døren og banker. Saaledes bereder Herren til sin Tjeneste. Kom ind du Herrens Betsignede, sagde Laban til Abrahams Tjener, hvi staaer du derude? 1 Mos. 24, 31. Saa har Gud og bestilt os et Herberge; Apostlerne have byggt os Huset, ja et Huus af Rubiner, Saphirer og udvalgte Stene, (Ef. 54, 11. 12.) det er Menigheden eller Kirken, hvori vi i Evangelium og Sakramentet skulle æde det rette sande Paastelam. Derfor har nu Herren ikke i denne Verden saa meget, som han der maatte kunde hælde sit Hoved til, (Matth. 8, 20.) paa det han maa finde Rum i vore Hjerter, ligesom i sin Eiendom. Ellers var Herren en Fremmed og Gæst i denne Verden, og hans Liv var en Passah, en Gjennemgang og Valfart — alene i vore Hjerter vil han boe. Og saa er alle Christnes Levnet ogsaa indrettet.

Den anden Deel.

Den Herre Christus har ædt Paastelammet med sine Disciple.

Og der det var blevet Aften, kom han og satte sig ned, og de tolv Apostle med ham. Og han sagde til dem: Jeg haver hjerteligen længtes efter, at æde dette Paastelam med eder, førend jeg lider.

Herren vil saa meget sige: Jeg har jo og tilforn ædt Paa-

ffelammet med eder, men aldrig har jeg saa meget stundet derefter, som efter dette; thi dette skal være det sidste Maaltid, ja Kjærligheds-Maaltidet og den rette Afsteed — hvor hjertelig har jeg ikke længtet efter denne Stund.

Hvad er da Marsagen til denne hjertelige Længten? 1) Han vil gjøre en Ende paa det gamle Testamente og den gamle Paaske; Paasfelammets Forbillede skal nu have en Ende. 2) Skal nu det nye Testamente begyndes, det rette Paasfelam frembæres og den nye Paaske begyndes; derefter har Herren saa hjerteligen længtes, og det er hans Længten, at han maatte være vort Paasfelam, at han maatte være vor Spise og Drikke.

Thi jeg siger eder, at jeg skal ingenlunde mere æde deraf, indtil det bliver fuldkommet i Guds Rige.

Det er: Dette Paasfelam skal være det sidste, som baade jeg og I skulle æde; thi nu er det fuldkommet i Guds Rige, hvad berøbet er betegnet.

Og han tog Kalken, takkede, og sagde: Tager denne, og deler iblandt eder selv. Thi jeg siger eder, at jeg skal ikke drikke af Viintræets Frugt, indtil den Dag, naar jeg skal drikke den nye med eder i min Faders Rige.

Det er: Jeg har hidindtil ved Paasfelammet givet eder Viin at drikke, saa tager nu Kalken og uddrikker den, deler den imellem eder, det skal være en Afsteedsdrik; paa denne Maade skal jeg ikke mere drikke med eder, indtil jeg paa hiin Dag i min Faders Rige skal drikke en ret nye Viin, en Glædens Viin, den evige Glædens. Dette skal være en Afsteedsdrik og en Sørge-drik. I have nu drukket ud min Kalk, I maatte og lide med mig. Hermed stadfæstes nu krafteligen Christi Legemes og Blods sande væsentlige Nærværelse i den hellige Nadvære. Thi Herren har ganske og aldeles afflasket den gamle Paaske, eftersom han siger, at han nu herefter ikke mere skulle æde og drikke med dem paa denne Maade. Denne Maade skal nu ophøre og have sin Ende; han vilde nu begynde en ny Paaske, og give dem istedet for det gamle Paasfelam et nyt Paasfelam at æde, og en ny Viin at drikke. Deraf slutte vi saaledes: Den Herre Kristus har gjort en Ende paa det typiske (forbilledblige) figurlige Paasfelam; derfor skal herefter ikke være nogen Betydelse i den hellige Nadvere, ikke nogen Figur, men selve det sande Paasfelam, som er bleven offret for vore Synder. Item: Hvad Fædrene i det gamle Testamente paa en figurlig Maade og i Betydningen havde ædt og drukket, det giver os Kristus i det nye Testamente i Virkelighed og Sandhed at æde og drikke. Fædrene i det gamle Testamente have nydt Kristus figurligt i Paasfelammet, derfor giver Kristus os i det nye Testamente i Vir-

felighed og Sandhed sit Legeme og Blod i Nadveren; hvad Christus har ophævet, det skulle vi ikke mere saaledes bruge. Christus har ophævet Betydningen, derfor skulle vi ikke mere under Betydelse bruge Nadveren. Deraf slutte vi videre saaledes: Naar Forbilledet skal ophøre, saa maa selve Væsenet komme istedet; det gamle Paastelams Forbillede skal ophøre, derfor maatte det rette Paastelam komme istedet.

Den tredie Deel.

Om den hellige Nadveres Indstiftelse.

Og der de aade, tog han Brødet, takkede og brød det, og gav dem, og sagde: Tager, æder; dette er mit Legeme, det, som gives for eder; dette gjører til min Thukommelse. Ligesaa tog han og Kalken, efter at de havde holdt Nadveren, takkede, gav dem, og sagde: Drikker alle deraf. Denne Kalk er det nye Testamente i mit Blod, hvilket udgydes for eder, og for Mange, til Syndernes Forlædelse. Dette gjører, saa ofte som I det drikke til min Thukommelse.

Bed det, de aade, stifter Herren et sandt himmelsk Maaltid og begynder en ganske nye Handling, tager Brødet, takker, bryder det og giver sine Disciple det og siger: Tager, æder, ic. Ligesaa tog han og Kalken, o. s. v. Af denne nye Indstiftelse slutte vi saaledes: Om den Herre Christus havde villet have en Betydning og et Forbillede i den hellige Nadvere, saa havde han ikke ved en ny Indstiftelse ophævet det forbilledelige Paastelam og Betydningen; men han har ved en ny Stiftelse ophævet det forbilledelige Paastelam og Betydningen. Derfor vil han nu ikke mere have nogen Betydning og Figur i den hellige Nadvere, men selve Sandheden og Væsenet.

Om dette Testaments Egenstaber og dets fornemste Goder.

Dette er nu Herrens Testamente, som han har stiftet kort før sin Død, et saadant Testamente, hvis Væsen er Herrens Legeme og Blod; dersom dette Væsen og fornemste Gode ikke er der, saa er det et falskt Testamente. Christus har ikke gjort noget falskt Testamente, ligesom han ikke vilde eller kunde give, hvad han havde testamenteret; nei, derimod maatte jo dette fornemste Gode og Væsenet være nærværende der, — og hvorfor?

1) Paa det, at han maa give og overlade os den rette Løsepeng og Betaling for vore Synder, saa at vi maatte have den samme i os og hos os; thi saa lyde hans Ord: Dette er mit Legeme, som gives for eder; dette er mit Blod, som udgydes for eder. Dette er Løsepengen og Betalingen for vore Synder. 2) Har han i den hellige Nadvere eller i sit Testamente villet give os

det allerhøieste Kjærligheds-pant; thi hans Legeme hengivet for os og hans Blod udgydt for os er det høieste Kjærligheds-pant, paa det at vi ikke skulle tænke, at han vil ganske tage fra os igjen og unddrage dette Kjærligheds-pant, som han af os har antaget, nemlig sit Legeme og Blod. Nei, ingenlunde. Derfor har han atter forsfikret og testamenteret det til os, samt givet os det i en stor Hemmelighed og et underligt Testamente. 3) Thi han vil jo ikke alene efter sin Guddom og guddommelige Kraft være i os, men og efter den Natur, som han har antaget af os; thi hans Guddom uden hans Manddom var os ikke nyttig til Noget; thi efter den guddommelige Natur alene havde han ikke kunnet lide og døe for os. Havde Christus alene efter sin Guddom villet igjensløse os, saa havde han ikke haft Behov at blive Menneske, og da havde han ogsaa rettet sit Testamente alene paa sin Guddom, at vi skulle blevet deelagtige af hans guddommelige Kraft og Aand i Sakramentet. Men eftersom han ved sit Legeme og Blod har gjenløst os samt villet give os selv Løsepenge, derfor har han heller ikke rettet sit Testamente paa sin guddommelige Kraft og Aand, men han siger: Tager, æder; dette er mit Legeme, som gives for eder; drifter, dette er mit Blod, som udgydes for eder. Og derfor siger og St. Paulus (1 Cor. 10, 16.), at Brødet er Christi Legems Samfund, det er: Nydelsen af Christi Legeme, ikke af Christi Aand; og at Velsignelsens Kalk er Christi Blods Samfund, det er: Nydelsen af Christi Blod, ikke af Christi Aand. Derfor er Christi Testamente grundet paa Christi Legeme og Blod, og om ikke dette var der, saa var Testamentet ophævet; thi dette Testamentes fornemste Gode er Christi Legeme og Blod, Løsepengen for vore Synder. Derfor siger og den nicæiske Betsjendelse: "Vi skulle stadeligen troe, at paa Herrens Bord ligger Guds Lam, som bærer Verdens Synd. Joh. 1, 29. Dette er Løsepengen for vore Synder. Calvinisterne sige, at Troen bespiser os aandeligen med Christi Legeme og Blod. Dette forstaae de om hans Velgjerninger og om den aandelige Kraft af Christi Lidelser. Vi sige, at Christus bespiser os med sit væsentlige nærværende Legeme og Blod, til et kraftigt Vidnesbyrd om vor Gjenløsning og til en Thukommelse af hans ustyrbige Død, og at han giver os Løsepengen, hvormed vi ere igjenskjøbte, det høieste Kjærligheds-pant, som han i Døden har udgivet for os. Thi ligesom vi have den første Adams Kjød og Blod paa os, ligesaa maa vi og sandelig have paa os den anden Adams, det er, Christi Kjød og Blod, hvormed vort Legeme og vor Sjæl bliver bespiist til et evigt Liv, eftersom det hele Menneske er gjenløst formedelst Christum. Derfor lyder Testamentes Stiftelse ikke paa Aanden,

men paa Christi Legeme og Blod; ja, derfor har Gud kommet til os og blevet Menneſte, paa det han maa give os ſit Kjød og Blod, at ikke Adams Kjød og Blod alene ſkulle være i os, men og Christi Kjød og Blod væſentlig og legemlig, paa det vi maatte blive deelagtige af hele Christo, af hans guddommelige Natur (ſom St. Petrus ſiger 2 Ep. 1, 4.) formedelſt hans Hellig-Aand, og hans menneſkelige Natur formedelſt hans Legeme og Blod i det hellige Sakramente. Dette er vor Tro og Beſtjendelſe, ſom ikke hviler paa noget Menneſtes Ord, men paa Christi Ord, ligesom paa en uryggeilig Klippe. Giv Gud, at vi bleve ved Herrens Testaments klare Ord, og ikke fulgte vor blinde Fornuft. Thi ihvorvel denne Hemmelighed er imod vor Fornuft, ſaa er den dog ikke imod Troen: alle Troesartikler ere jo imod Fornuften. Den ſamme Chriſtus, ſom er optagen til Himmelen, den ſamme ſidder og ved Guds høire Haand, op-høiet over al Vældighed og over alt det, ſom kan nævnes i denne og den tilkommende Verden; (Eph. 1, 21. Col. 2, 10. Joh. 3, 31.) og han har talet diſſe Ord og forbundet os til ſin Stiftelſe. At, hvor nødvendigt er det ikke i denne farlige Tid, at være enige i dette Punkt, og det kunde ganſke vel ſkee, om man blot vilde give den Herre Chriſto Æren og lade hans Ord gjælde mere end Menneſtes Ord og Mening.

Altſaa ere der fornemmeligſt tre Aarsager, hvorfor den Herre Chriſtus har givet os ſit Legeme og Blod i ſit hellige Testamente: 1) At han maatte rædde os Løſepenge, hvormed vi ere kjøbt, nemlig Christi væſentlige Legeme og Blod, til et mægtigt Vidneſbyrd, Forſikkring og kraftigt Indſegl paa vor Igjenlønning. 2) At vi ſkulle have et Pant af hans uudſigelige Kjærlighed. Men der er ingen dyrere, værdigere og ſtørre Pant af Christi Kjærlighed, end hans for os hengivne Legeme og Blod; thi ihvorvel hans Helligaand og er et Pant af hans Kjærlighed, ſaa er dog den Helligaand en ſand Gud og ikke af vor Natur; men Christi Legeme og Blod, ſom han har antaget af os, er Pantet af hans hjertelige Kjærlighed til Menneſtene, ſætersom han har hengivet det i Døden for os. 3) At vore Sjæle ſkulle have en kraftig Trøſt i Dødsnød. Men den høieſte Trøſt beſtaaer i Christi Blod, naar jeg ſiger til dig: Der har du Christi Blod udgydt for dine Synder. Saa holde vi det nu, og vide, at Christi Legeme og Blod er nærværende i Nadveren, ſamt hvorfor det ſaa er. Her ſkulle vi nu takke den Kjære Gud for hans Søns hjertelige Kjærlighed, for hans evige Igjenlønning og for den kraftige Trøſt, ſom vi have i hans Blod. Maatte det bevare os til evindeligt Liv!

Den fjerde Deel.

Han reiste sig fra Kadderen, og lagde sine Klæder fra sig; og han tog et Lintlæde, og bandt op om sig. Derester slog han Vand i et Bækken, og begyndte at toe Disciplenes Fødder, og at tørre dem med Lintlædet, hvormed han var ombunden.

Om Christi dybeste Ydmyghed.

Da nu Herren ligesom en Døende, havde stiftet sit byre Testamente, vil han efterlade sine Disciple og os et levende Exempel af sin Kjærlighed, tager selv et Bækken, slaaer selv Vand beri og begynder at toe Disciplenes Fødder. Dette gjør Herren til den Ende, at vi aldrig skulle forglemme hans Ydmyghed og Kjærlighed. Betænk dog dette Enhver, at den som sidder hos Guds høire Haand, ophøiet over alle Engle og Fyrstendømmer, en Herre over Himmel og Jord, en Dommer over Levende og Døde, hvilken alle Guds Engle skulle tilbede (Luc. 22, 69. Eph. 1, 21. Rom. 14, 9. Ap. Gj. 10, 42.): den samme har toet sine Disciples Fødder. Derfor siger St. Petrus: Herre, du min Herre og Gud, skal du toe Fødderne paa mig? Du, den levende Guds Søn, du sande Messias, med dine hellige Hænder, med hvilke du har gjort Under, aabnet de Blindes Dine, renset Spedalske, opvakt Døde! Mig, siger St. Petrus, mig arme syndige Menneſte! Al, siger han, det skal ikke ſtee evindeligen, jeg kan ikke tænke derpaa, end mindre ſige det. Al! ſiger Herren, Peder, hvad jeg gjør, veed du ikke nu, men du ſkal forſtaa det herefter. Giv Gud, at vi og maatte fornemme det, at vi og forſtode det, og lærte af den Allerhøieſte at være ydmyge og ringe, paa det at vi i ham maatte blive ophøiede.

Om en ſærdeles Hemmelighed, ſom herunder har ligget ſkjult.

Det er og en Hemmelighed beri, at Herren ſiger: Derſom jeg ikke toer dig, haver du ingen Deel med mig. Dette er Hemmeligheden af vore Synders Renselſe formedelſt Christi Blod. Al, Peder, vil Herren ſige: See, ſaa villig ſom jeg nu er til at toe mine Fødder, ſaa villig er jeg og at udgyde mit Blod for dig og rens dig dermed fra dine Synder — vægre dig ikke at modtage denne min Kjærlighed. Da Petrus det hører, ſiger han: Herre, ſaa toe ikke alene Fødderne, men ogſaa Hænderne og Hovedet; det er, jeg vilde gjerne heel og holden være din, og aldrig ſkilles fra dig.

Paa dette Exempel, ſom Herren har givet kort før ſin hel-

lige Dødb, skulle vi ofte tænke; thi derfor har Herren givet det, ellers kunde han vel have havt lært os Kjærlighed og Ydmyghed med Ord; men han har stillet os dette Kjærligheds- og Ydmyghedsspeil for Dinene, paa det at vi stedsse skulle betragte os deri, og hans Billede skulle stedsse være i vort Hjerte. Dersom alle Billeder vare forbudne, saa havde den Herre Christus selv ikke gjort og efterladt noget Billede i vore Hjerter. Den som er en Fiende til alle Billeder, den maatte og være en Fiende til Christi Billede, som den Helligaand gjør i Hjertet; den kan ikke have Christi ydmyge Billede i Hjertet, hvorledes han sidder der foran sine Disciple paa Jorden, og toer deres Fødder. Og det har Herren gjort derfor, at vi stedsse skulle eie og bestue dette Billede i Hjertet. Ligesom vi nu i Herrens Testamente har et ret Kjærlighedsspeil (thi det er den største Kjærlighed at bespise Nogen med sit Legeme og Blod — hvor finder man en saadan Dage, som helbreder sine Syge med sit Blod? hvor finder man en saadan Hyrde, som føder sine Faar med sit Legeme og Blod?) — saa har vi og her et ret Dydspeil af hans Kjærlighed og Ydmyghed deri, at Herren toer sine Disciples Fødder.

Om et Kjærlighedsspeil,

som Christus paa dette Steb har efterladt os.

Jeg haver givet eder et Exempel, at ligesom jeg gjorde eder, skal I og gjøre.

Alt, lader dette være et bestandigt Kjærlighedsspeil for eders Dine; toer hverandres Fødder med Kjærlighed, med Sagtmodighed og Ydmyghed; blues ikke ved at være hverandres Tjenere, paa det I maa være store i Himmelen. Her skulle vi lære af Herren at være sagtmodige og ydmyge af Hjertet, saa skulle vi finde Hvile for vore Sjæle. Matth. 11, 29. Intetsteds er en sand Hvile, uden i Christo, i hans Sagtmodighed og Ydmyghed; i dette Kjærlighedsspeil har Christus Hvile i dig. O, et saligt Mennefte, som kan overvinde Alt med Sagtmodighed, som kan ydmyge sig under alle Mennefter, og være den Mindste for Guds Dine — den har lært noget i sin Christendom. Salig er den, som i sit Hjerte dræber Hoimodens, Egenærens og Egenkjærlighedens giftige Drm, hvilket steer alene formedelst Christi Ydmyghed, om man lærer sig ret at kjenbe samme. I dette Christi Dydspeil skulle vi under vor Livstid bestue os, saa blive vi skjønne for Guds Dine. Amen.

Den fjerde Passions-Prædiken.

I n d h o l d.

1. Christus bliver bedrøbet i Anden, aabenbarer sin Forræder Judas, og vilde gjerne, at han befændede sig til Ombendelse. 2. Stiller Disciplenes Trætte om den høieste Plads, og giver dem et nyt Bud om Kjærligheden. 3. Grindrer Petrus om hans forestaaende Fald, ligesom og de Andre i Almindelighed, at de skulde forarge sig paa ham.

T e x t.

Matth. 26, 21—36.; Marc. 14, 18—32.; Luc. 22, 21—39.;

Joh. 13, 21—38.

Der Jesus havde sagt dette, blev han hæftig bevæget i Anden, og vidnebe, og sagde: sandeligen siger jeg eder, at een af eder, som æder med mig, skal forraade mig. See, hans Haand, som mig forraader, er over Bordet med mig. Men Disciplene bleve saare bedrøvede, saae paa hverandre, og tvivlede, om hvilken han talede; og de begyndte at bespørge sig iblandt sig selv derom, hvilken det dog skulde være af dem, som det skulde gjøre? Og hver af dem begyndte at sige til ham, een efter den anden: Mon jeg er den? og en anden: Mon jeg er den? Men han svarede, og sagde til dem: Een af de tolv, den som dypper med mig i Fadet, han skal forraade mig. Mennestenes Søn gaaer vel hen, ligesom der er skrevet om ham; men vee det Menneste, ved hvilket Mennestens Søn bliver forraadt! det var samme Menneste godt, dersom han ikke havde været født. Men Judas, som forraadte ham, svarede, og sagde: Rabbi! mon jeg er den? Han sagde til ham: Du haver sagt det. Men der var Een blandt hans Disciple, som laae tilbords i Jesu Skjød, hvilken Jesus elskte. Til denne nikkede derfor Simon Peter, at han skulde udspørge, hvo det skulde være, han talede om? Men den samme, som laae op til Jesu Bryst, sagde til ham: Herre, hvem er det? Jesus svarede: Det er den, hvilken jeg giver det Stykke, som jeg dypper. Og han dyppebe Stykket, og gav Judas, Simons Søn, Ischariotes det. Efter at han havde faaet Stykket, gik Satan ind i ham. Da sagde Jesus til ham: Hvad du gjør, det gjør snart! Men dette vidste ingen af dem, som sad tilbords, til hvad Ende han sagde ham det. Thi Nogle meente, efterdi Judas havde Pungen, at Jesus sagde til ham: Kjøb, hvad vi have behov til Høitiden, eller, at han skulde give Fatige Noget. Der han havde taget Stykket, gik han strax ud; men det var Nat. Der han da var ugangen, opstod en Trætte iblandt dem derom, hvilken af dem skulde holdes for at være den

største. Men han sagde til dem: Folkenes Konger herske over dem, og de, som have Magt over dem, kaldes naabige Herre. Men gjør I ikke saaledes; men den Største iblandt eder skal være som den Yngste; og den, som er fornem, som den der tjener. Thi hvilken er større? den som sidder tilbords? eller den som tjener? Er ikke den som sidder tilbords? men jeg er iblandt eder, som den, der tjener. Men I ere de, som ere blevne varagtige hos mig i mine Fristelser. Og jeg bestikker eder Riget, ligesom min Fader bestiktede mig det; at I skal æde og drikke ved mit Bord i mit Rige og sidde paa Stole og hømme de tolv Israels Stammer.

Da sagde Jesus: Nu er Menneskens Søn forklaret, og Gud er forklaret i ham. Dersom Gud er forklaret i ham, skal Gud og forklare ham i sig selv, og han skal snart forklare ham. Børn lille! jeg er endnu lidet hos eder. I skal lede efter mig, og saa som jeg sagde til Jøderne: hvor jeg gaar hen, kan I ikke komme, saa siger jeg og eder nu. Jeg giver eder en ny Befaling, at I skal elske hverandre; som jeg elskte eder, skal I elske hverandre. Derpaa skal Alle kjende, at I ere mine Disciple, dersom I have indbyrdes Kjærlighed. Simon Peter sagde til ham: Herre, hvor gaar du hen? Jesus svarede ham: Hvor jeg gaaer hen, kan du ikke nu følge mig; men herefter skal du følge mig. Peter siger til ham: Herre, hvorfor kan jeg ikke følge dig nu? Jeg vil sætte mit Liv til for dig. Jesus svarede: Vil du sætte dit Liv til for mig? Sandelig siger jeg dig: Hanen skal ikke gale, førend du skal fornægte mig tre Gange. Og han sagde til dem: Der jeg udsendte eder uden Pung og Taske og Stø, fattedes eder Noget? men de sagde: Os fattedes Intet. Da sagde han til dem: Men nu, hvo som har en Pung, tage den, ligesaa og en Taske, og hvo som ikke haver, sælge sit Klædebon, og kjøbe et Sværd. Thi jeg siger eder: Det bør endnu at fuldkommes paa mig, som er skrevet: Han er regnet med Overtrædere; thi de Ting, som ere skrevne om mig, gaae til Ende. Men de sagde: Herre, see, her er to Sværd. Men han sagde til dem: Det er nok.

I n d g a n g.

Om vor Herre Jesu Christi hjertelige Bedrøvelse, hvorom den oplæste Text melder, har den hellige Prophet David propheteret i den 55de Ps. v. 5. 2c.: „Mit Hjerte er bange inden i mig; og Dødens Rædsler ere faldne paa mig. Frygt og Bævelse komme paa mig; og Gruelse skjuler mig. Og jeg sagde: Gib jeg havde Vinger som en Due! da vilde jeg flyve, og boe nogen Sted. See, jeg vilde begive mig langt bort; jeg vilde

blive Ratten over i Orten, Sela! Jeg vilbe haste, at jeg kunde undkomme fra Uveir og fra Storm. Thi det er ikke Fienden, som forhaaner mig, ellers maatte jeg høre det; det er ikke min Haber, som gjør sig stor over mig, ellers skulde jeg skjule mig for ham. Men det er dig, o Menneſte! som var gjort lige med mig; min Leder og min Kjending. Vi som have venligen hemmeligt Raad tilſammen; som vandrede i Guds Huus i Samqvem." Dette er en ſørgelig Klage af den ſande Meſſias, vor Herre Chriſto, over ſit Hjertes høie Bedrøvelſe, hvilken har været ſaa ſtor, at hans Hjerte derved har ængſtet ſig og blevet qvalt med Dødsfrygt og Angelt, ſaa at han begyndte at ſkjælve og bæve, ja ogſaa at ſnſte ſig, at han ikke var et Menneſte, men en Due, at han maatte kunne undflye. Her begynder nu Synden allerede at viſe ſin Kraft med Frygt, Angelt og Forſtrækkeltſe, med Skjelven og Bæven? og dette er Herrens rette indvortes Sjælelideltſe, hvormed han har gjenløst os fra den evige Hjerteqval. Denne Herrens Bævelſe forøges formedelſt hans Diſcipel Judas, og det gjør ham hjertelig ondt, at han har en ſaadan Diſcipel; han advarer ham ogſaa for hans evige Fordærveltſe.

Vi ville forklare denne Text i ovenmeldte trende Stykker.

Den første Deel.

Hvorledes Herren 1) med et bedrøvet Hjerte, 2) med Ord, og 3) med Gæbærder aabenbarer ſin Forræder Judas, og ſaa hjerteligt advarer ham.

Den Herre Jeſus blev heftig bedrøget (eller bedrøvet) i Aanden, og vidnede. At blive bedrøvet i Aanden, det er at blive hjertelig og aandelig bedrøvet, ikke for timelige Tings Skyld (thi det er en verdtſlig, timelig og kjødelig Bedrøvelſe), men at være i Aanden eller aandelig bedrøvet, det er at ſørge over Tabet af aandelige, evige og himmeltſke Eiendomme, ja derover, at Sjælen ſkal gaa evig fortabt. Efterſom nu Herren ſaae dette paa Judas, ſaa er han ſaa hjertelig bedrøvet, og advarer Judas med ſaa eſtertænkkelige Ord; og efterſom Diſciplene ikke vide, hvilken iblandt dem ſkulde begaae en ſaa ſtor Synd og Utroſtab, ſaa beſpørge de hverandre, og ſige til ham, een efter den anden: Herre, mon jeg er den? og vinkebe ad Johanneſ, hvilken laae tilbords i Jeſu Skjød, at han ſkulde ſpørge. Og han ſpørger Herren: Herre, hvem er det? Og Herren giver et Tegn, dypper et Brød og giver det til Judas Iſcharioth. Og efterat han havde ſaaet Stykket, gif Satan ind i ham. Ikke at Stykket havde foraaſaget det, men det er derved bleven aabenbaret; thi længe forud havde Satan indgivet Judas i Hjertet, at han ſkulde forraade ſin Herre, ligesom han og allerede

havde kommet overeens med Ypperstepræsterne. Men paa det at Judas skulde see, at Herren vidste det, og at Intet var skjult for ham, saa aabenbarer Herren det formedelst Stykket, og saa snart Judas nu havde taget Stykket, og han seer, at det nu er aabenbaret, rører sig Satans Ondskab i ham og driver ham til at iværksætte Forræderiet. Det veed nu og Herren, derfor siger han: Hvad du gjør, det gjør snart! Da staaer han op, og gaaer ud.

Her have vi nu at lære: Først, hvor gjerne Herren havde villet omvende Judas; derfor bliver han saa hjertelig bedrøvet i Anden og beklager Judæ evige Fordærvelse. Den som nu dette gjør, han vil sandelig ikke Nogens Fordærvelse, men mener det hjerteligen vel med ham. Christus bliver ligesom forstrækket for Judæ Fordømmelse; saasom det græske Ord „etarahthæ“: var bedrøvet, beviser, ligesom en Fader forstrækkes for sit Barns Fordærvelse.

2. En saadan hjertelig Medlidenhed og aandelig Bedrøvelse beviser Herren dermed, at han taler disse sørgelige Ord: See det Menneske, ved hvilket Menneskens Søn bliver forraadt! det var samme Menneske godt, dersom han ikke havde været født. Den, der saa beklager et Menneskes Fordærvelse han under ham det sandelig ikke.

3. Kunne vi slutte os til Herrens aabenhjertige Advarsel og Medlidenhed af disse Ord: Menneskens Søn gaaer vel hen, ligesom der er skrevet om ham; men vee det Menneske, ved hvilket Menneskens Søn bliver forraadt! Al, jeg vil gjerne lide og døe, det er jo saa profeteret om mig og besluttet i Guds Naad; men min smertefulde Død gjør mig ikke saa ondt, som at jeg skal see, at et Menneske er saa forstøffet, at det heller vil være evig fortabt og fordømt, end undflye Synden, for hvilken jeg saa flittigt advarer det.

Deraf skulle vi lære at kjende al Guds naadige Villie imod os, og slutte saaledes: 1) Den som advarer sin arrigste Fiende for Fordømmelse, den vil jo ikke, at den allerarrigste Guds Fiende og den allerstørste Synder skal gaae fortabt. Christus advarer sin arrigste Fiende og den største Synder, Judas, for hans Fordømmelse, derfor vil han heller ikke, at hans arrigste Fiende og den største Synder skal gaae fortabt. 2) Derfor har Kristus lidt Døden for alle Mennesker, ogsaa for de Ugudelige. 3) Derfor kalder han alle Syndere til sig og gjør ingen Forskjel; han kalder dem Alle, og siger, at han er kommen for at opsoge og frelse det, som var fortabt. Luc. 19, 10. Og ihvorvel dette Talb er bleven forud profeteret om Judas, (Ps. 55, 14. 2c. Cap. 109, 5. 2c.) saa har ikke derfor den Helligaand

forubseet det, at det maatte stee, men at det skulde stee. Dette har og ikke egentlig forðømt Judas, at han forraabte Christum, men at han ikke vilde gjøre Omvendelse. Ligesom og de Mennesker, der forsfæstede Christum, bleve ikke derfor forðømte, men derfor, at de ikke vilde erkjende denne Synd, gjøre Omvendelse og troe paa Christum. Saa blive ligeledes vi ikke forðømte derfor, at vi ere Syndere, ellers vare vi Alle forðømte; men det er Forðømmelsen, at Menneskene ikke ville gjøre Omvendelse. Joh. 3, 36.

Den anden Deel.

Om Disciplenes Trætte.

Der Judas var udgangen, opstod en Trætte iblandt dem derom, hvilken af dem skulde holdes for at være den største.

Her have vi at betænke et Exempel af en stor Hødelig Uforstand i de guddommelige Sager hos det naturlige Menneske, og hvor høilig vore Hjerter ere høiede til jordiste Ting. Den Herre Christo prædiker om sin Vidselse med saa mange Ord, formaner Forræderen Judas aabenhjertig, siger det tydelig, at han skal blive forraadt til Døden; alligevel forestille Disciplene sig et verdsligt Rige, som Herren skal oprette, og der vil nu enhver være den Største og Fornemste. Det er den gamle Adams onde Vanart at ville altid være høi og stor i Verden; derfor gjør Herren her en artig Afskillelse imellem det verdslige og aandelige Rige. I det verdslige Rige gaaer det saaledes til, at der maatte man have verdslige Herrer, som herste og føre Regimentet, og dem tilhører den Væ, at man erkjender og ærer dem som høie Personer og kalder dem naadige Herrer (og disse Herrens Ord ere alle Regenters Prydelse og gylbne Krone); men i det aandelige Rige, hvor Christus er Konge, der gaaer det saa til, at den, som er den Mindste, Ringeste og Ydmygeste, og Andres Tjener, han er den Største i Himmerige, og altsaa kan det fattigste og elendigste Menneske, om det i sit Hjerte er det ydmygeste, være den Største i Himmerige; ja ogsaa de høieste verdslige Herrer, om de i sit Hjerte ere ringe som David, kunne ogsaa i Himmelen være de Største, thi Gud dømmes Enhver efter hans Hjerte. Dette beviser den Herre Christus først med sit Exempel; vi skulle see paa ham, hvorledes han er alles vores Tjener, saa skulle vi og gjøre med hverandre indbyrdes. For det andet: Derfor skulle vi ikke tragte efter verdslig Væ, thi den er forgjængelig; men han har bestillet os et andet Rige, som er evigt, hvor vi skulle æde og drikke med ham, og erholde det evige Herredømme. O, hvilken stor høi Kunst er det ikke at foragte og med Hjertet overgive Verden, og ikke at elske den!

Men den som det gjør, i ham er rettelig Faderens Kjærlighed, der er den rette Vre, Fryd, Herlighed og Salighed; dette er vor Tro, vort Haab og vor Gjenlæsnings Ende. For det tredie beviser Herren det med sin Forklarelse: Nu er Menneskens Søn forklaret, og Gud er forklaret i ham. Dersom Gud er forklaret i ham, skal Gud og forklare ham i sig selv, og han skal snart forklare ham. Det er: Jeg skal formedelst min Lidelse og Død blive herlig; og det er min Forklarelse, at min Lidelse og Død skal tjene mig til Herlighed. Ligeledes skal alle Christnes Lidelse og Kors tjene dem i det evige Liv til Herlighed; derfor lad den verdslige Vre fare, og seer paa mig, hvorledes jeg formedelst Kors og Lidelse bliver herlig og forklaret. Thi Christus bliver formedelst sit Kors forklaret og herlig saaledes: 1) Aabenbarer han ved sin Lidelse Guds allerhøieste Vre, og forklarer sin Fader; alt det, som vidner om Guds Vre, er herligt og ikke vanærende; Christi Død vidner om Guds Vre, derfor er den ikke vanærende. Eller, han vilde sige saa meget: J skulle ikke holde min Død for vanærende og derover forarge eder. Men Gud beviser herligen sin egen Kjærlighed mod os, derved at Christus er død for os. Rom. 5, 8. 2) Men Faderen forklarer Sønnen, thi det bliver derved aabenbart, at han er den sande Messias, om hvis Lidelse og Død Propheten Esaias har profheteret i det 53de Capitel og David i den 22de Psalme. 3) Tjener mit Kors saaledes til min Forklarelse, at om jeg end lider og døer, saa skal jeg dog ikke forblive i Døden, men opstaa paa den tredie Dag i stor Kraft og Herlighed og fare til Himelen, hvoraf skal blive aabenbaret, at jeg har overvundet Synd, Død, Djævel og Helvede. Ligeledes skal der blive Herlighed af alle Christnes Kors; thi ligesom der af den hellige Jobs, Josephs, Daniels Kors, og de tre Mænds i den brændende Dorn, har blevet Herlighed, endog i dette Liv, ligesaa skal der af alle Christnes Kors blive Herlighed i det evige Liv. 4) Have vi her at studere Læren om Christi Forklarelse. Eftersom der i Christo ere tvende Naturer, saa spørger man billigt, efter hvilken Natur Christus bliver forklaret. Udentviol efter den menneskelige Natur, efter hvilken han har fornedret sig. Men hvilke Gaver flyde af denne Forklarelse? Uendelige, evige og guddommelige. Ps. 8, 6: Med Vre og Hæder skal du krone ham. Phil. 2, 9: Et Navn, som er over alt Navn, Ps. 110, 1: At sidde hos Guds høire Haand, Eph. 1, 21: Langt over alt Fyrstendomme ic. For det fjerde gjengjælder Herren Begjærligheden efter verdslig Vre og Herrevælde med det nye Bud om Kjærligheden; istedet for den verdslige Vre og Fortrinlighed anbefaler Herren os Kjærligheden, og kalder den et nyt Bud.

Alt, kjære Herre, det er jo det rette ældgamle Bud om Kjærligheden, som ogsaa Moses har givet: Du skal elske Herren din Gud, af dit ganske Hjerte, og af din ganske Sjæl, og al din Formue; og din Næste som dig selv. 5 Mos. 6, 5. 3 Mos. 19, 18. Men Herren kalder det et nyt Bud: 1) eftersom alle andre af den gamle Guds tjeneskes ceremonialste Bud skulle op-
høre, og indsluttes i Kjærligheden alene; 2) eftersom nu Kjærligheden skal være det eneste Kjendetegn paa de Christne, (thi ligesom Jøderne havde sine Tegn, Omstjærelsen og sin Guds tjene-
neste, hvorved de vare adskilte fra alle Folk) ligesaa skal nu Kjærligheden være det eneste og nye Bud, hvorved man skal igjen-
kjende de gjenfødte Christne. Den altsaa, som ikke lever i Kjærligheden, maa ikke sige, at han tilhører Christum. Kjærligheden er derfor et nyt Bud, eftersom den er en Frugt af den nye Fødsel hos et nyt Folk. Og Kjærligheden er det eneste Kjendetegn paa de Gjenfødte, som have Christi Aand; derefter skulle vi trachte, og ikke efter denne Verdens Ære. Ligesom Verdens Børn kæmpes og kæmpe med hverandre, hvorledes den ene maa kunne overtræffe den anden i Ære og Rigdom, saa skulle og sande Christne kæmpes med hverandre og øve sig, hvorledes den ene maa kunne overtræffe den anden i Kjærligheden, ligesom den Herre Christus overtræffer os Alle i Kjærligheden; dette er den største Ære og Herlighed i Himmelen.

Den tredie Deel.

Herren advarer Petrus for det foreskænde Fald; og de andre for Korsets Forargelse.

Petrus siger: Jeg vil sætte mit Liv til for dig. Jesus svarede ham: Vil du sætte dit Liv til for mig? Simon, Simon! see, Satanas begjærede eder, at sigte eder som Hvede. Men jeg bad for dig, at din Tro skal ikke aflade. Han sagde: Herre, jeg er beredt at gaae med dig, baade i Fængsel og i Døden. Men han sagde: Sandelig siger jeg dig, Hanen skal ikke gale i Dag, førend du haver fornægtet tre Gange, at du kjender mig.

Dette er en underlig Samtale. Petrus tilbyder sig at ville blive Herren bestandig troe lige ind i Døden; Herren siger Nei og advarer ham ikke at tiltroe sig selv formeget, og dertil har Herren tvende Grunde: 1) at Herren seer og veed Satans List, hvormed han stiller Snarer for Petrus, og at Petrus ikke vogter sig derfor; 2) hans Alvidenhed, at han forudseer Petri Fald. Dette skal nu for det første tjene os imod Sikkerheden, og at

lære at kjende vor Svaghed og Satans store Lyst, hvorledes han gaaer efter vort Værste. Vor Herre Christus advarer Petrus og os flittigt, at vi skulle tage os vel vare for Satan, hvorfor og St. Paulus siger Eph. 6, 12: Vi have ikke Kamp mod Kjød og Blod, men mod Fyrstendømme og Vælde, mod Verdens Herrer, som regjerer i denne Verdens Mørke, mod Ondskab's Aander, som ere under Himmelen. Og St. Petrus 1 Ep. 5, 8: Djævelen gaaer omkring som en brølende Løve, søgende hvem han kan opsluge. Det er hans Lyst at forsøge os med høie Ansægtninger, og sigte os som Hvede, om vi til Exempel skulle flye bort ligesom lette Avner og Skæl, eller om vi som god Skøn Hvede skulle blive bestandige. O, hvor hungrig og begjærlig er ikke Djævelen efter det arme Menneſke, at han brøler af Hunger ligesom en Løve efter Rovet. Derfor skulle vi see os for, og forvare os vel med Bønnen, og leve i Gudsſrygt. Ligesom en stærk Fæstning er en Beskyttelse mod aabenbare Fiender, hvorfra man og kan forsvare sig tappert, ligesaa er Troen og Bønnen en stærk Fæstning imod Djævelen. Ordsp. 18, 10: Herrens Navn er et fast Taarn; en Retfærdig ſkal løbe til det, og blive ophøiet. Den, som flyer til Gud formedelſt Bønnen, den er i en stærk Fæstning, og Djævelen kan ikke gjøre ham nogen Skade.

Men det er for det andet ganſke trøſteligt, at Herren ſiger: Jeg bad for dig, at din Tro ſkal ikke aflade. Al, kjære Herre, beed og for os, at vor Tro ikke maa aflade! Her lærer Herren os, at han er en Troens Begynder og Fulbender, ſom Epiftelen til de Ebræer ſiger i Cap. 12, 2. Den ſom i ſit Hjerte fornemmer og kjender Troen, den ſkal vide, at han i ſit Hjerte har et ſaadant Værk, ſom Kristus har begyndt og virket i ham, og at den Herre Kristus ligeledes vil lave det ſaa, at denne Tro ikke ſkal aflade, ſom og St. Paulus ſiger (Phil. 1, 6.): Den ſom haver begyndt en god Gjerning i eder, ſkal fuldende den indtil Jeſu Chriſti Dag. Herren lærer os og hermed, at Troen er den Seier, hvormed vi overvinde Satan.

For det tredie: Vi ſee ogsaa her Herrens Alvidenhed, idet han forkynder forud for Petrus, at han tre Gange ſkal fornægte ham, inden Hanen galer to Gange. Ligesaa ved og ſeer Herren hele vort Levnet, fra Begyndelſen til Enden, vor Indgang og Udgang, ſom den 139te Pſalme v. 1. 2c. kraftelig berom vidner. Og iſølge deraf har Herren, ſom er vor Vogter og Bevarer, ſaa nøie Opſigt over os, at ikke et Haar kan falde af vort Hoved uden hans Villie. Matth. 10, 30. Derfor ſulle vi trøſtigt overlade os til ham. Thi han ſkal, ſom den 121de Pſalme, v. 3. ſiger, ikke lade din Fod ſnuble; og han ſkal ikke ſlumre, ſom bevarer dig. Men falde vi af Svaghed, ſaa ſkal Herren ikke

hørtkaste os, om vi erkjende vort Fald; thi Han opholber vor Haand, siger den 37te Psalm, v. 24. Herren forudfiger Petri Fald, paa det han derefter maatte kunne styrke hans Troe, og at Disciplene skulle troe, at Christns var den sande Messias; ligesom jo ogsaa Petrus derved er bleven omvendt, at han tænkte paa Jesu Ord. Altsaa har vor Herre Gud, ligesom og vor Herre Kristus, Intet efterladt, men gjort Alt, som har kunnet tjene os til Salighed. Ef. 5, 4: Hvad skulde man mere have gjort ved min Viingaard, at jeg det jo haver gjort ved den? Og ligesom Herren selv formedelst Naaden atter opreiser de Faldne, saa siger Herren til Petrus: Naar du bliver omvendt, saa styrk dine Brødre, det er, trøste dem, at de ikke fortvioler i sine Synder, men oprette sig atter ved Guds Naade.

For det fjerde: Derefter giver Herren Disciplene en adevarende Grindring om det tilkommende Kors, og ansører tvende Grunde, hvormed han vil trøste og opholde dem under Korset, og siger: Der jeg udsendte eder uden Pung og Tasse og Skoe, fattedes eder Noget? Men de sagde: Os fattedes Intet. Dermed vil Herren trøste dem, at, ligesom han tilforn opholdt dem uden Penge og synlige Midler, saa vil han og endnu gjøre herefter; de skulle blot troe ganske fast, og gjøre, hvad han havde befaleet — dette skulde være det første, hvorved han vilde opholde dem. Derefter, naar nu Korset kom, skulde de ruste sig, ja ogsaa sælge sine Klæder og kjøbe Sværd, det er: saa heelt nødvendigt som Gevær er for en Krigsmand, at han ogsaa derfor maatte sælge sine Klæder, saa nødvendig var og for dem Aandens Sværd, Bønner, hvormed de skulde værges sig imod Korsets Forargelse; thi det skulde opfyldes, hvad skrevet var: Han blev talt iblandt Overtrædere. Ef. 53, 12. Imod Korset skulde de ruste sig med Guds Ords Sværd. Eph. 6, 17. Ligesom Herren vilde sige: Tilforn have I været uden Ansægtning og Sorg, og have hos mig ikke haft nogen Mangel; men nu skal det gjælde Kamp og Strid. Men Disciplene forstaae det om legemligt Sværd, og sige: Herre, her ere to Sværd. Herren siger: Det er nok; ligesom han vilde sige: Jo mere jeg taler med eder om aandelige Ting, jo uforstandigere svare I. Heraf kunne vi lære, at ogsaa vor Ansægtning skal visseelig ikke udeblive, den maa være enten fjern eller nær; og ligesom en Krigsmand bærer Omsorg for sin Rustning, paa det han maa være beredt imod Fienden, saa laaber os og indkjøbe en aandelig Rustning, saa som Herren siger, paa det at, naar Ansægtningerne komme, vi maatte være rustede med Guds Ord og Aand, ligesom St. Paulus lærer i Ep. til de Epheser 6, 10, 12. Denne Rustning bestaar i fire Stykker: 1) I Guds Ord og Forjættelser, som ere evige og visse.

2) I Troen, som overvinder alle Ting, ogsaa Verden. 3) I Bønnen og Bønshørelsen. 4) I Taalmodigheden, hvori vor Styrke er. Ef. 30, 15: I Hvile og Tillid skal eders Styrke være.

Den femte Passions-Prædiken.

Om Christi Lidelse og Dødskamp i Urtegaarden.

Text:

Matth. 26, 30—47; Marc. 14, 26—43; Luc. 22, 39—47;
og Joh. 18, 1. 2.

(Textens Ord ere ogsaa at læse i Lidelseshistorien fra: „Og der de havde sjunget Døvsangen“, og til: „beder, at I ikke falde udi Fristelse.“)

Indgang.

I Ef. 63, 2. 2c. bliver Messias tilspurgt: Hvorfor er der Rødt paa dit Klædebon; og dine Klæder ere som hans, der træder i en Viin-Perse? Han svarer: Jeg traadte Perse-Karret, jeg alene, og der var ingen Mand af Folket, med mig; og Seier over dem er stænket paa mine Klæder, og jeg haver besmittet alle mine Klæder. Dette er en Prophetie om vor Herres Jesu Christi Lidelse, hvorved Herrens hellige Lidelse lignes ved en Viin-Præsse, hvilken Ingen kan træde, uden alene denne Viintræder. Det er, ingen Anden har kunnet udstaae en saa høi og uudsigelig Lidelse, Guds Brede, Forbandelse, Død og Helvedangest, end Guds Søn. Ligesom en Viintræder bestænker sine Klæder, saa har og vor Herre Christus bestænket sin hellige, ædle menneftelige Natur, thi den samme er en stjern, reen og hvid Klædning, som er blevet bloddbesprængt i hans Lidelse, i Særdeleshed da han formedelst stor Angest har svedet blodig Sved. Og ligesom en Viindrue bliver præsset i Viinpræssen, saa at den maa give al sin Kraft fra sig, saa har og Kristus, den ædle Viindrue fra det forjættede Land (4 Mos. 13, 24.) blevet præsset i Guds Bredes Viinpræsse, at han har givet al sin Kraft fra sig; deraf er hans Sved bleven ligesom Bloddraaber, der faldt paa Jorden. Saa er og det blevet opfyldt, som Patriarchen Jacob (1 Mos. 49, 11.) har propheteret om ham: Han haver toet sit Klæde i Vinen, og sin Kaabe i Viindrue-Blod. Sine Klæder, det er, sin hellige ædle Manddom, har han sandelig toet i sit hellige Blods røde Viin, paa det at hans Blod skulde være vort himmelske Viindrue-Blod, vor kostelig Viin og Sjæledrik. Og eftersom ogsaa alle Troende ere hans Lemmer, saa har han og toet dem i sit Viindrue-Blod, og de gjøre ogsaa sine Klæder hvide

i Lammets Blod (Aab. 7, 11.) det er, de faae Syndernes Forladelse, Retsfærdighed og Reenhed for Gud, paa det at de for Gud maa kunne bestaae.

Vi ville nu tale om Herrens indvortes Lidelse, som har været Herrens største Lidelse. Samme bestaar i tre Stykker.

1. I Herrens store Bedrøvelse. Der ville vi bestue den bævende Herre Christum.
2. I Herrens brændende trefoldige Bøn. Der ville vi høre den bedende Herre Christum.
3. I Herrens Dødskamp og blodige Sved. Der ville vi betragte den med Døden kæmpende Herre Christum.

At Jesu Christ, Vor Trøst forvist,

Vi dig i Troen bebe:

Lad din Pine, Kors og Død tjene os til Glæde!

Amen. Amen.

Den første Deel.

Den bævende Herre Christus.

Vor Herre Christus tager vel sine Disciple med sig i Urtegaarden, tager ogsaa Peter, Jakob og Johannes nærmere til sig end de andre; men han gaaer dog fra dem og forretter sin indvortes Lidelse alene, hvortil Ingen kan være ham behjælpelig; han maatte træde denne Wiinpræsse alene. Ligesom Moses gjør (2 Mos. 19.), da han vel tager de 70 Eldste med sig til Bjerget, og sin Broder Aaron noget nærmere dertil, men han gaaer alene ind i den mørke Skye, taler med Gud, og forretter Miblerembedet. Men Christus fører sine Disciple med sig til at bestue hans Lidelse: 1) paa det, at han formedelst sit Exempel maatte berede dem til Lidelsen og Korset; thi alle de, som ikke ved megen Lidelse og Kors blive beredte, ere ikke beredte til Guds Rige. 2) Paa det at han for dem, ligesom for sine Venner, maatte klage sit Hjertes Bedrøvelse og finde nogen Lindring; men Disciplene sove, det er, mennesselig Trøst er i saadan Sjælensød en svag, ja forgjæves Trøst; Gud maa da med levende himmelsk Trøst styrke og opholde Sjælen. Da hedder det: Flye os Hjælp af Nød; thi et Mennesses Frelse er Forsængelighed. Ps. 60, 13. c. 108, 13.

Ikke desmindre klager Herren for sine Disciple sit Hjertes Bedrøvelse, og siger: Min Sjæl er bedrøvet indtil Døden. Der giver Herren tilkjende, at i Bedrøvelsen ere afstillige Grader. Thi for det første er der en legemlig Bedrøvelse, som angaaer timelige Ting. For det andet er der en aandelig Bedrøvelse, som angaaer Evigheden og Sjælen. For det tredje er der en

Bedrøvelse, som endnu ikke gaaer indtil Døden og ikke er nogen Døds-Bedrøvelse, eller, om en Døds-Bedrøvelse er forhaanden, saa angaar den dog blot den timelige Død eller Tabet af det timelige Liv. Endelig er det for det fjerde den dybeste Grad af Bedrøvelse, hvorigennem man synker ned i den evige Død, og kjenner den evige Døds Angest. Om denne yderste Grad af Bedrøvelse taler Herren, da han siger: Min Sjæl er bedrøvet indtil Døden.

Thi vor Herre Christus skulde lide Straffen for Adams Styld, om hvilken Straf Gud havde sagt: Paa hvilken Dag du æder af det forbudne Træ, skal du døe Døden (1 Mos. 2, 17.) det er døe den evige Død. Denne Døds Bitterhed maatte Herren smage for os Alle, derfor klager han: Min Sjæl er bedrøvet indtil Døden, det er: Jeg kjenner i min Sjæl en saadan Bedrøvelse, som er lig den evige Død.

Derfor beskriver de hellige Evangelister hans Bedrøvelse med tvende Ord: han begyndte at bedrøves „lypeisthai,“ det betyder en Bedrøvelse med stor Smærte, da Sjælen ikke alene kjenner Bedrøvelse, men lider og en stor Smærte. Derefter begyndte han at skjælve, (forstrækkes) „ektambeisthia,“ det betyder ikke alene saaledes at skjælve, som naar Noget skjælver for ubrores Kulde eller Forkjølelse, eller af en Forstrækkelser, som tilstøder En udenfra; men det betyder at skjælve for stor Angest, Forstrækkelser og Dødsfrygt, ligesom naar en Misgjerningsmand skjælver for Domstolen og paa Retterstedet, og som naar En Hjerte skjælver i Dødsangest, ja, som naar En skjælver for Guds strenge Dom, for den evige Døds Fordømmelse, ligesom de Fordømte i den yderste Dom skulle skjælve for Guds strænge Fordømmelses Dom. For det tredje begyndte han at ængstes, „abæmonein,“ det er, blive aldeles kraftløs, synke i Afmagt, da alle Sjæls- og Legemskræfter have forladt ham, og i en Summa, da han heelt og holdent er blevet nedsænkt i den højeste Glendighed og Svaghed, og hverken vidst Raad, Hjælp eller Trøst — det hedder at ængstes. Dette er Beskrivelsen paa Herrens højeste og største Bedrøvelse; og om vi end ville endnu Meget tale derom, som vi gjerne vilde gjøre, om vi kunde, saa kunne vi dog ikke begribe eller udgrunde, eller udtale det.

Lader os herved finde: En Lærdom, en Trøst og en Gøterfølgelse.

1. Lærdommen er denne: Vore første Forældre have sin Lyst og Fryd i det forbudne Træ, og de lystede at æde deraf og slutte sin Lyst. Vi have efterfulgt vore første Forældre, have vor Lyst og Fryd i de kjædelige Begjæringer: deraf æder vi ligesom af det forbudne Træ, og det er os en stor Fryd, naar

vi fuldbyrde de kjøbelige Begjæringer — denne forbudne Frugt smager os vel og er os sød. Men kom hid til Oliebjerget, og see, hvilken Bedrøvelse din Herre Christus maatte lide i sin hellige Sjæl for din kjødelige Begjærelse og Fryd; see hvilken Sjælelidelse har du ikke tilføjet ham med dine Lyster, see dog retteligen paa ham. Gjør du ikke Omvendelse, saa skal du i Evighed for dømmes derfor i din Sjæl, ængstes og skjælve, og nødes til at lide den evige Døds Forstrækkelse og Pine.

2. Trøsten er denne: Dersom du af Hjertet troer paa Christum, og formedelst Troen og den Helligaand afflyer og undflyer de kjødelige Begjæringer, har en hjertelig Anger og Sorg derover, see, saa er du formedelst Christum forløst fra den evige Bedrøvelse, Angest og Pine, Skjælven og Bæven, at en saadan Pine aldrig nogensinde skal nærme sig din Sjæl.

Men om til Exempel vor kjære Gud skulde lade dig synke i en saadan timelig Sjæleangest og Bedrøvelse og undbrage dig Hjertes Frimodighed (hvilket Herren undertiden lader derfor komme over dig, at du i nogen Maade maa lære at forstaae din Herres Christi store Bedrøvelse, saa og at du maa lære at kjende, hvad den evige Død er, og hvorfor Christus har forløst dig): saa skal dog din Herre og Gjensløser ikke lade dig aldeles nedsynke i Bedrøvelsen; thi det er Frugten af hans Lidelse, at du ikke skal blive liggende i Bedrøvelsen, og fortviole deri; thi hans Bedrøvelse er din Forløsning ifra en saadan Helvedes Bedrøvelse, ligesom David siger i Ps. 71, 20: Du, som haver ladet mig see mange Angester og Ulykker, gjør mig levende igjen, og hent mig op igjen af Jordens Afgrunde; — ligesom Jonas af Hvalfisstens Bug, da ogsaa hans Sjæl havde overgivet sig. Jon. 2, 8.

3. Gstersølgelsen er denne: Ingen kan glædes med en aandelig, himmelsk og evig Trøst, som ikke forud er bleven bedrøvet med en aandelig Bedrøvelse; Ingen kan uden aandelig Bedrøvelse komme til den himmelske Glæde; Ingen kan uden en Sorg efter Guds Sind komme til den sande og salige Omvendelse, 2 Cor. 7 10: Den Bedrøvelse efter Gud virker Omvendelse til Saliggjørelse, som man ikke fortryder.

Ligesom Christus aldeles har nedsynket i sin Svaghed paa menneftelig Viis, at han i sig selv har kjendt sig kraftløs, raadløs, trøstesløs og hjælpeløs, hvorfor han og har været høiligen angst: saa maatte og du aldeles nedsynke i dit eget Intet og Glendighed, og hverken see eller finde i dig Raad eller Hjælp, ja blive i dig selv aldeles til Intet. See, om du det gjør, saa skal du sænke dig ned i Guds grundløse Barmhjertighed, som ikke lader Nogen aldeles forgaae i sin Glendighed; thi jo dybere du

synker ned i din Svagthed, jo dybere nedsender du dig i Guds Magt og Styrke. Det er Guds Vilje, at han ophjælper alle dem, som falde, og opreiser dem, som ere nedsynkede. Jo dybere et Menneſte nedsender sig selv i sin Elendighed, jo dybere sender det sig i Guds Naade og Barmhertighed.

Den anden Deel.

Den bedende Herre Christus, eller om Christi brændende og kraftige Bøn.

Han falder ned paa sit Ansigt til Jorden og bad, at, om det var muligt, han maatte undgaae denne Time, og sagde: Min Fader! er det muligt, da gaae denne Kalk fra mig: dog ikke, som jeg vil, men som du vil. Og for anden Gang: Min Fader! er det muligt, at denne Kalk kan gaae fra mig, uden jeg skal drikke den, da stee din Villie! Og for tredje Gang beder han sigende de samme Ord. Men hvorledes han har bedet, det lærer os Epistelen til de Hebræer, 5, 7: Han, som i sit Rjæds Dage, der han med stærkt Strid og Graad havde ofret baade Begjæring og Bønner til den, som kunde frelse ham fra Døden, og var bleven hønhørt i sin Frygt, dog, alligevel han var Guds Søn, lærte Lydigheid af det, han leed. I denne Bøn have vi at betragte trende Ting.

Først Christi Kænsald og hans Ydmyghed: at han falder ned paa sine Knæe (Luc. 22, 14.) og at han falder med sit Ansigt ned paa Jorden. Adam havde alt for høit opløstet sit Ansigt i sin Hovmod, da han vilde være lig Gud; og vi Alle have ligeledes efterfulgt ham i saadan Hovmod. See, her falder den anden Adam, som er Kristus, med sit hellige Ansigt ned paa Jorden, til Straf for vor Hovmodighed.

Lær ogsaa du at falde ned med dit Ansigt paa Jorden, naar du beder, det er: Betænk, at du er Støv og Aske, (som Abraham siger i 1 Mos. 18, 27: See nu, jeg haver begyndt at tale til Herren, alligevel jeg er Støv og Aske); og vil din kjære Gud i dit Hjerte hans kjære Søn liggende paa Jorden paa sit Ansigt, saa skal Gud opreise dit Hoved.

For det andet den stærke Tro i disse Ord: Abba! — Fader! Altting er dig muligt. Her ere tvende Troes-Grunde: 1) at Gud er vor Fader og 2) at alle Ting er ham mulige. Dette Ord, Fader, maa du gribe til i Korset, og stadig fatte og beholde det. Gud er ikke en timelig, men en evig Fader. Han er ikke alene Fader, naar det gaaer os vel, men han er og Fader i Korset, i Nød og Død, og ophører ikke i Korset at være vor Fader. Saa er og du ikke alene et Guds Barn i gode Dage, men bliver ogsaa i Korset alligevel Guds kjære Barn;

Korsset ophæver ikke Børneretten, det er en evig Børneret i Christ, thi han er evig. Saa er han ogsaa en almægtig Fader, for hvilken alle Ting ere mulige, hvis høire Haand kan forandre Alt. Ps. 77, 11.

For det tredie Lydigheden, at gjøre Guds Villie. Han overlader og nedsænker sig heelt og holdent i Guds Villie. Guds Villie er saa hellig, saa retfærdig, saa god og saa høielig viis, at han er den høieste Hellighed, den høieste Retfærdighed, den høieste Gødhed og Viisdom. Den som nu aldeles hengiver sig deri, han nedsænker sig i Gud selv, og der skal han ikke forsynke; thi han nedsænker sig i Gud selv, i Afgrunden af hans Hellighed, hans Retfærdighed, hans Barmhertighed og hans Viisdom, hvilken styrer alle Ting, der vederfares den Troende, til en god og salig Ende.

Derfor skal ikke Mennesket have nogen egen Villie; Guds Villie skal være dets Villie. Ligesom Guds Villie har været vor Herres Christi, og Christi Villie har ogsaa været Guds. Guds Villie var, at Kristus skulde med sin Død forløse Menneskeslægten, og det var ogsaa Christi Villie.

Om denne Lydighed siger Epistelen til de Ebræer 5, 8. 9: Alligevel han var Guds Søn, lærte han dog Lydighed af det, han leed. Og der han var bleven fuldkommet, blev han alle dem, som ham lyde, Marsag til en evig Saliggjørelse. Og Rom. 5, 19: Thi ligesom ved det ene Menneskes Ulydighed de mange ere blevne Syndere, saa skal og de mange vorde Retfærdige ved den eenes Lydighed.

Den tredie Deel.

Den med Døden kjæmpende Herre Kristus, eller om Christi Dødstamp og blodige Sved.

1. Christi Dødstamp, eller at han har strebet og kjæmpet med Døden, er det høieste Stykke af hans indvortes Videlse. Nu skulle vi ikke blot tænke, at han har kjendt den naturlige og timelige Døds Angest, ligesom det skeer, naar Legeme og Sjæl adskilles og Livet eller Sjælen forlader Legemet; men denne Dødstamp har været en Kamp med hele Verdens Synd og den evige Død, da Sjælen kjæmper med Helvedes Angest, naar den kjender Guds retfærdige fuldkomne Brede over Synden som en fortærende Ild (5 Mos. 4, 24. Ebr. 12, 29.), naar den fornemmer Guds Unaade og Guds strænge Retfærdigheds Execution og Jværfættelse, ja, naar Djævelen faaer Tilladelse til at forstrække, ængste og ligesom borttrykke Sjælen, og stille den fra Gud, og Helvede gaber op med sin Mund til at opsluge den arme Sjæl. En saadan Dødsangest er bestreven i Psalmerne: 18, 5. 6. —

88, 4. 2c. 116, 3. At kæmpe imod denne evige Død, det er en hæftig Kamp. Dette er Adskillelsen imellem den timelige og den evige Død, at, endstjønt Legeme og Sjæl adskilles, saa beholder dog den troende Sjæl Guds Trøst, beholder Guds Naade, forbliver forenet med Gud, bliver indbunden i de Levendes Knippe, 1 Sam. 25, 29. og Legemet indsøvner. Men det er den evige Død, naar Sjælen mister Guds Trøst og Naade, kender idel Brede og Unaade, og Djævelen fordrifter sig til at borttrykke Sjælen fra Gud og opsluge den, og siden, naar det er skeet, er der i Evighed ingen Naade, ingen Trøst, ingen Guds Beskuelse at haabe.

En saadan Kamp har Christus udstaaet for vor Skyld; thi vi havde Alle fortjent den evige Død. Augustinus siger: „Vor Herre Christus har lidt Alt, paa det han maatte forløse os fra Alt; han har smagt Helvede, paa det at han maatte forløse os derafra; han har kendt Guds Brede, paa det vi ikke skulde have fornøden at raabe: Herre, straf os ikke i din Brede. Ps. 6, 2.; Han har lidt alle de Straffe, som vi havde forskyldt, paa det at han derfor skulde være en fuldgylbig Fyldestgjørelse.“

Vær her, o Menneſte, hvad Synden er, hvilken Angest den fører med sig, hvilken uundholkelig Byrde Guds Retfærdighed og Brede er. O Menneſte, gjør Omvendelse, bedre dig, tak din Gjenløser, at han for din Skyld har kæmpet mod den evige Død og overvundet samme; og om du ogsaa efter Guds Villie bliver anfægtet af den evige Død, saa vil, at Christus har frataget Døden dens Magt og gjort den kraftløs.

2. Her er nu intet Under, at vor Herre i en saadan Sjæledød og Kamp mod den evige Død har svedet blodig Sved; thi dette var inden naturlig Død, som angreb ham, derfor var det heller ikke nogen naturlig Sved. Naar et Menneſte dør den naturlige Død, og Døden nærmer sig Hjertet, saa fordriver Angesten den naturlige Vædſte, som er i og omkring Hjertet; thi Hjertet ligger af Naturen i sin capsula, i sit lille Huus, i en fin varm Vædſte, som er Hjertets Bolig og Næring — denne Vædſte driver Dødsfrygten fra Hjertet, og deraf kommer Dødsſveden og med den samme gaar spiritus vitales, 3: Livsaanderne, bort fra Hjertet, og forlader samme.

Men med den Herre Christo er det ikke saa, han har en meget høiere Dødskamp, derfor har han og en meget høiere naturlig Dødsſved. Evangelisterne sige, at det har været thromboi, det er, store Draaber af levret og styrknet Blod. Med hvilken stor Smerte disse maa have udtrængt sig af Aarerne i hans hellige Legeme, staaer ikke til at udtænke. Ligeledes har og Helvedes Angest raset i hans hellige Lemmer, og formedelst dens

Qual uddrevet og udpræstet det hellige Blod, hvorover han klager i den 22de Psalme, v. 15, 16: Mit Hjerte er som Bøx, det smeltes midt i mit Liv. Min Kraft er fortrøret som et Staar. Evangelisten siger, at disse Bloddraaber have faldt paa Jorden. At, de maatte ud af Christi hellige Legeme, til Lægedom mod Synden og til Forsoning med Gud. Paa Jorden havde Synden steet, som med Christi Blod maatte betales, paa Jorden maatte Betalingen skee; Gud har forordnet ikke at offre uden Blod, altsaa maatte dette Offer fremspæres for Gud med det allerhelligste Blod, til at forsyne Gud. Et Alter paa Jord, siger Gud til Moses, skal du gjøre mig, (2 Mos. 20, 24.); her er dette Alter, og Forsoningsofferet, hvis hellige Blod maatte berede Jorden, paa det at alle Ting kunne blive forligede med ham, være sig de Ting paa Jorden, eller de Ting i Himlene. Col. 1, 20.

Den Jord, af hvilken vort Kjøb og Blod er tagen, den maatte atter modtage det ædle og hellige Blod, paa det at den derved maatte blive helliget, og blive os en frugtbar Guds Ager og et Hvilested for vort døde Legeme. Derfor frygte dig ikke for Graven. Er Jorden bleven værdiget at modtage Christi Blod, saa er den ogsaa derved værdiget og helliget til at modtage dit døde Legeme, og engang formedelst dette udgydte Blods Kraft atter give det frem.

3. Men en Engel af Himmelen har alligevel viist sig for den Herre Christo i hans store Angest, og styrket ham. At, min Herre Christi, har du da blevet mindre og ringere end en Engel, siden en Engel maatte styrke dig? Ja visseelig. Dette var hans yderste Fornedbringsstand, hvorom den 8de Psalme taler i v. 6: Du haver ladet ham lidet blive ringere end Englene. Han maatte og skulle ikke alene være ringere end en Engel, og aflæde og affige sig al sin Styrke og Formue, men han maatte og blive ringere end et Menneſte novissimus virorum, den allermeest elendige og foragtede iblandt alle Menneſters Børn, som han siger i den 22de Psalme v. 7: Jeg er en Orm, og ikke en Mand. Jeg er meget ringere end et Menneſte, jeg er en Orm.

Lær her, hvorledes Kristus har fornedret sig, og aflædt sig al sin Formue og Magt, paa det han maatte blive sin Fader lydig lige til Korsets Død (Phil. 2, 7, 8.) og saaledes bøde for vor Synd med den dybeste Ydmyghed, og forsyne Gud. Og om ogsaa du ydmyger dig saaledes for Gud den Allerhøieste, aflæder dig al din Gode, nedsjænker dig i Guds blotte Barmhjerlighed, bliver aldeles tilintet i dig selv og trøster dig af Christi Fortjeneste: saa skal du blive værdig at erholde den himmelske

Trøst; og skulde Gud ogsaa have fornøden at sende dig i din Glendighed en Engel af Himmelen, saa skal han ikke lade dig være trøstesløs; thi han er riig paa Barmhertighed over alle dem, som paakalde hans Navn. Eph. 2. 3. Og for denne naaderige Trøst være dig, Kjæreste Gud, Lov og Tak nu og altid. Amen.

Den sjette Pæssionsprædiken.

I n d h o l d.

Svortesdes Christus, efterat Judas havde forraadt ham, bliver tagen tilfange, forbyder at forsvare sig med Vaaben, straffer Obersterne og bliver forladt af sine Disciple.

T e x t.

Matth. 26, 47—57; Marc. 14, 43—53; Luc. 22, 47—54; Joh. 18, 2—13.

(Textens Ord ere ogsaa at læse i Videsseshistorien fra: „Og strax som han endnu taledes,” og til: „Men han slap Liinflædet og flygtede nogen fra dem.”)

I n d g a n g.

I 1 Mos. 37, 12. v. læse vi, at det fromme Barn Joseph besøgte sine Brødre, da de vogtede Faar i Ørkenen; og da de saae ham langt borte, raadsløge de om at dræbe ham, og sagde indbyrdes: See, Drømmeren kommer her. Saa kommer nu, og lader os slaae ham ihjel, og kaste ham i en Hule, og sige, at et ondt Dyr har opædt ham — saa faaer man see, hvad hans Drømme ere. Men eftersom hans ælbste Broder Ruben vilde ugjerne, at Joseph skulle blive dræbt, gav han det Raad, at de skulde kaste ham levende i en Hule, hvilket og skeede. Og de satte sig ned til at æde. I det samme opløstede de sine Dine, og saae en Hob midianitiske Kjøbmænd komme med deres Kameleer; de førte Krydderier, Balsom og Myrrha; de fore ned til Ægypten. Og da Kjøbmændene fore frem der, besluttede de at sælge sine Broder, og drog ham op af Hulen og solgte ham til de Ismaeliter for tyve Sølvpenge. De førte ham ned til Ægypten.

Dette er et skjønt Forbillede paa den himmelske Joseph, vor Herre Christus. Thi ligesom Joseph bliver af sine Brødre forraadt og solgt, saa har det og gaaet vor Herre Christus. Og ligesom Joseph blev solgt af Had og Avind af sine Brødre, derfor, at hans Drøm ikke skulle blive sand og gaae i Opfyldelse — da han havde drømt, at Solen og Maanen og elleve Stjerner bøiede

sig for ham — og at hans Brødre altsaa ikke maatte saa ham til Herre, at de maatte tjene ham: ligeledes har det og gaaet vor Herre Christus, saasom Herren selv siger, at Jøderne have sagt: Vi ville ikke, at denne skal raade over os; kommer, lader os slaae ham ihjel. Matth. 21, 38. Men ligesom Guds Raad har gaaet frem med Joseph, at han alligevel har gjort ham til en Herre over sine Brødre (og de have formedelst Bortsælgningen befordret ham i hans Herlighed): saa kunne og Christi Fiender ikke hindre Guds Raad, endstjønt de foragte, sælge og dræbe ham; derigjennem befordre de Christum i hans Herlighed.

Vi ville i denne Prædiken afhandle følgende fire Stykker.

1. Hvorledes Christus er bleven forraadt af Judas.
2. Hvorledes han ikke har villet, at man med Sværd skulle forsvare ham.
3. Om vor Herres Christi Forsvarstale imod de Ypperste.
4. Hvorledes hans Disciple forlode ham.

Herre Jesu vær med os! Amen.

Det første Stykke.

Her begynder nu Herrens udvortes Lidelse. Om hans indvortes Sjælelidelse og Hjertequal have vi forud hørt, nemlig om Herrens høie Bedrøvelse: 1) om hans Forstrækkelse og Angest; 2) om hans brændende og kraftige Bøn; 3) om hans Døds-kamp og blodige Sved. Dette har han maattet lide i sin hellige Sjæl, for at gjenløse vore fortabte Sjæle. Nu begynder hans legemlige Lidelse; og begynder fra det falske Venstab og Broderstab. Thi eftersom Herren skulde lide alt, hvad et Menneste kan vederfares, saa har han og maattet lide dette, at han af falske Venner og falske Brødre er bleven bedragen og forraadt. Og for det første er dette for Herren et stort udvortes og indvortes Kors, at han af sin egen Discipel bliver forraadt: er ikke dette en stor djævelst Falskhed? Men Evangelisten Johannes omtaler i Cap. 13, at Djævelen havde indstødt det i Judæ Hjerte, at han skulde forraade sin Herre. Og dertil er Judas bleven bedragen af Gjerrigheden, og at han maatte have Gunst og Ære hos Ypperstepræsterne. Altsaa har Pengegjerrigheden og Æregjerrigheden bedraget ham til Legeme og Sjæl, ja, Historien omtaler, at Satan heelt og holdent har fareet ind i ham.

Er ikke det skrækkeligt, at den onde Fiende formedelst Gjerrighed og timelig Ære besidder Menneftet? Derfor siger St. Paulus ret i 1 Tim. 6, 10. 11: Pengegjerrighed er en Rod til alt Ondt. Men du, o Guds Menneste! flye disse Ting; thi de nedsmælte Menneffene i Ødelæggelse og Fordærvelse. Derfor

lader os flittigt bede med David af den 119 Psalme, v. 36: Væi mit Hjerte til dine Vidnesbyrd og ikke til Gjerrighed.

Vi have her i vor Herre Christus en Trøst, at vi maa være taalmodige og anbefale det Gud, naar vi blive begavede og betyngede med saadanne falske Venner. Herren klager derover i Ps. 41, 10: Ogsaa den Mand, som havde Fred med mig, som jeg forlod mig paa, som aad mit Brød; han opløstede sin Hæl imod mig. Og Ps. 55, 13. 14: Det er ikke Fienden, som forhaaner mig, ellers maatte jeg bære det; det er ikke min Hader, som gjør sig stor over mig, ellers skulde jeg skjule mig for ham. Men det er dig, o Menneste! som var agtet lige med mig; min Leber og min Kjending. Vi, som havde venligen hemmelige Raad tilfammen; som vandrede i Guds Huus i Samqvem.

Men for det andet, hvorledes forraadte Judas Herren? Med Kys; — over hvilken store djævelske Falskhed Herren forundrede sig, og siger: Judas, forraader du Menneestens Søn med et Kys? ligesom han vilde sige: Er da ikke dette en djævelst, forræderst og morderst Falskhed? See, Elskelige, dette er en Satans Kunst; han fremstiller det for Menneffene saa godt, saa honningsødt, med saa mange Kjærlighedsbevisninger og Smigrerier, og søger dog derved intet andet end Mennestens evige Fordømmelse, ligesom en Krokodille, hvilken siges at kunne græde som et Menneste, men naar Noget skynder for sig at hjælpe ham, saa opæder han den samme. Et saadant Kys gav ogsaa den gamle Slange vore første Forældre i Paradis, og gjorde det forbudne Træe saa godt og lystigt, ligesom meente han det Godt med Menneftet, og dog bedrog det under dette gode Skin. 1 Mos. 3, 5. Ligesom nu Djævelen ved et saadant Hyllertys og Kjærlighedsbeviisning har bedraget vore første Forældre, saa har den anden Adam, vor Herre Kristus, ladet sig kysse af den djævelske Judas, i hvilken Satan havde faret, paa det at han maatte forløse os fra Djævelens List. Mange saadanne falske Brødre har Judas efterladt sig, ligesom og David klager i Psalmen 55, 22: Deres Munds Ord vare glattere end Smør, men der var Strid i deres Hjerte; deres Ord vare blødere end Olie, og de er dog uddragne Sværde. Ved saadant maatte vi vænne os i Verden; du maa ikke tænke, at du skal have det bedre, end din Herre Kristus.

For det tredie. Men hvorledes forholder Herren sig imod sin Forræder? Min Ven, siger han, hvorfor er du kommen? Forraader du Menneestens Søn med et Kys? See Herrens store Venlighed; med hvilken stor Taalmodighed, Langmodighed og Sagtmodighed har han ikke baaret og fordraget sin Ven? Der see J, med hvilken stor Godhed Kristus har overvundet Judæ

Undslab. Judæ Falskhed er stor, den kunde ikke være større; Christi Aabenhjertighed og Venlighed er endnu større, den kunde ikke være større. Dette hedder, ligesom Christus siger: Elsker eders Fiender; velsigner dem, som eder hader. Matth. 2, 14. Og ligesom St. Paulus siger; Lad dig ikke overvinde af det Onde; men overvind det Onde med det Gode. Rom 12, 21. Der har den Herre Christus samlet gloende Kul paa Judæ Hoved, ja, jeg mener evindeligt Ild, hvorfra Herren dog advarer ham; o Judæ, vil Herren sige, gør Omvendelse, det er Tid.

Det andet Stykke.

Herren forbyder Petrus at gribe til Sværd. 1) Efter som vor Herre Christus ikke er nogen verdslig Konge, og hans Rige ikke er af denne Verden (Joh. 18, 36.), saa vil han ikke tiltage sig det verdslige Sværd. Herren havde anbefalet St. Petrus et andet Sværd, som hedder: Baager og beder, at I ikke falde i Fristelse. Esaias beskriver dette Sværd i Cap. 30, 15: I Hvile og Tillid skal eders Styrke være; dermed bliver Christus forsvaret, derved erholdes Seiren; Gud seirer i Korset ved vor Svaghed. Vore Stridsvaaben, siger St. Paulus, ere ikke kjædelige, men mægtige for Gud til at forstyrre Alt, som ophører sig imod Christum. 2 Cor. 10, 4. 5. Det er utroligt for Fornuften, hvad de Troendes Bøn formaaer; den forhindrer onde Anslag, og fører andre Hindringer i Fiendens Vej, som man vel ikke havde kunnet tænke sig; den gjør en heelt anden Udgang, end Fienderne havde formodet, og altsaa fører Bønnen directorium (Styrrelsen) i alle Ting. Og i Ebr. 4, 12: Guds Ord er levende og kraftigt, og skarper end noget tveegget Sværd. Kristus behøver intet udvortes Sværd til sin Beskyttelse, han beviser sin Magt i sit Ord, hvorfor han og slog den hele Skare med Sværd og Stænger til Jorden med et Ord; thi da han sagde: Hvem lede I efter? vigede de tilbage, og faldt til Jorden. Her har Kristus ladet see Billebet, hvori hans Magt bestaaer. Det er Sværbet, som udgaaer af hans Mund; (Mat. 1, 16.) hans Mundes Riis, hvormed han slaaer Jorden, og hans Læbers Aand, hvormed han dræber de Ugudelige; (Es. 11, 4.) Jernspiret, der sønderslaaer dem ligesom Leerpotter; (Ps. 2, 9.) og Røsten, der er som Lyn og Torden. Ps. 29, 3. 2) Og om han havde villet have en Skjæts- og Livvagt, saa havde han jo, som han siger til Petrus, kunnet udbede af sin Fader mere end tolv Legioner Engle; ligesom han og herved giver tilkjende, at hans Kirke skal beskyttes ved Bønner og ved Engle. 3) Ja, han siger, at hans Seier bestaaer deri, at han drifker den Kalk, som hans Fader har givet ham; det hedder at seire formedelst Kor-

set, og overvinde. I Taalmodighed og Lidelse bestaaer de Christnes Seier.

Lactantius siger: „Religionen skal man ikke forsvare med at dræbe Andre, men med at afbdø sig selv; ikke med Raseri, men med Lidelse; ikke med Synd og Last, men med Tro. Det forrige anstaaer de Ugubelige, det senere de Fromme. Og i Religionen maatte man bruge det Gode, ikke det Onde. Thi om du vilde forsvare Religionen med Blod, med Marter og med det Onde, saa bliver den ikke forsvaret, men endmere skændet og krænket.“

2. Naar nu Herren har forbudt St. Petrus at bruge det verdslige Sværd, og har aldeles frataget ham det, hvorfra maa da Paven have bekommet det? thi han siger: „See her, ere to Sværd.“ Naar Gud ikke har givet ham det, saa kan han visseelig ikke have det med rette. Keiseren kan heller ikke give det, som Christus har forbudt. Deraf følger nu, at han har frataget og afstunget Keiseren det verdslige Sværd, og eftersom han nu selv har grebet til Sværd, saa har han her nu sin Dom: Alle de, som gribe til Sværd, skal omkomme ved Sværd. Dette er Pavens Dom. Og en saadan Dom seer man paa alle Oprørsstiftere; de gribe til Sværdet, og afstjære sig selv Haanden, ja tilligemed Hovedet, ligesom Historien formelber, at Rogle have grebet efter det keiserlige Sværd, og have afstaaet sig selv Haanden og Hovedet. Derfor skulle alle Undersaatter være flittigt advarede.

Men at Paven fører det verdslige Sværd, hvilket ikke er befalet ham, det er et Kjendetegn paa Antichrist, om hvilken Propheten Daniel og St. Paulus have propheteret, at han skulde have under sig og uddele Kongeriger, og ophøje sig over al Magt og over alt det, som kaldes Gud, Dan. 11, 36. 2c. 2 Thess. 2. 4. Altsaa har ikke Christus, men Antichristi Stol, givet ham Sværdet.

3. Deraf er nu aabenbart, at Herren gjerne og frivilligt har lidt, af stor Kjærlighed til Gud og Næsten. Thi det er den rette Kjærlighed, gjerne at gjøre Guds Villie (Ps. 40, 9.), og det er den allerstørste Kjærlighed til Menneffene, at bdø for dem, og formedelst en en saa smædefuld Død at forløse dem fra den evige Død.

Det er den største og fuldkomneste Lydighed, at blive en Forbandelse paa Træet og bdø derpaa; og derfor er ogsaa Gud bleven fuldkommen forsonet formedelst denne fuldkomne Lydighed, Guds Brede vendt fra os, Synden udslettet, alle Mennefters Ulydighed forsonet og de evige Straffe borttagne. O store Christi Kjærlighed og Barmhertighed, hvorledes kunne vi nok takke

ham derfor i Evighed? Hvorledes kan et Menneske være saa grov og utaknemmelig, at han ikke atter skulle have sin Herre Christum hjertelig kjær derfor, og hvile i hans Kjærlighed, og fornøje sig deri?

Det tredie Stykke.

Herrens Forsvarstale.

1. J ere udgangne ligesom til en Røver. Tre Ting giver Herren tilkjende med denne sin Forsvarstale: a) sin Ustyldighed; b) dernæst sin Magt; c) og deres Blindhed. Han vil sige: Om jeg til Exempel var styldig i en Misgjerning, og var en Røver, saa havde J Ret til saaledes med bevæbnet Haand at overfalde mig; men at jeg er ganske ustyldig til den ringeste Misgjerning, er deraf aabenbaret, at jeg daglig har vandret iblandt eder, ikke hemmelig, men ganske offentlig, i Skolerne, i Templet, hvor alle Jøder komme tilsammen, og Ingen have jo lagt sin Haand paa mig i Folkets Nærværelse. Deraf kunne J jo mærke, at jeg ikke har fortjent det, at J saa overfalde mig.

2. Eftersom jeg nu for Folket og for al Verden er ustyldig, hvi bruge J da saadan Vold imod mig: J burde, ligesom Øverster og Høvedsmænd for Templet og Folket, billigt beskytte mig; dog overfalde J mig, og øve Vold paa mig.

3. Kjære, betænk dog, hvilken stor Blindhed det er, og hvilken Mørkheds Magt der har overfaldt eder. Om man havde Ret mod mig, saa havde J jo kunnet finde mig om Dagen i Skolerne og i Templet, og havde ikke behøvet at overfalde mig om Natten og i Mørket.

Disse ere nu, Elskelige i Herren, ret klagelige og bebrøvelige Ord, med hvilke Herren tilkjendegiver sin Ustyldighed, for dermed at erindre os, hvilken stor Utak han har maattet oppebære for sin Velgjerning og Kjærlighed, og hvorledes han har forsøgt at bevæge Høvedsmændene og Øversterne til at erkjende hans Ustyldighed, paa det at de samme, naar de havde erkjendt det, maatte gjøre Omvendelse.

Hermed lærer han os, at, ihvorvel vi maatte lide stor Vold af Verden, og lide det ogsaa taalmodigt, er det derfor ikke forbudt at lægge sin Ustyldighed for Dagen, og trøste sig deraf offentlig.

Ogsaa lærer han os, hvad den rette Mørkhed og Djævelens Forblindelse er, nemlig, naar man med saa stor Magt og Vold forfølger Christum, der ikke alene er ganske ustyldig, men lærer ogsaa rettelig i Skoler og i Kirker, viser os Salighedens Vej, tilbyder os den evige Salighed, trøster os med det hellige Evangelium, tager vor Sjæl, som han har gjenløst med sit Blod, i

den evige Glæde, er vor Midler, Forsvarer, Ypperstepræst og Saliggjører. Er ikke dette en stor Mørheds Magt, naar man forfølger ham, og intetsteds vil libe ham? O, Gud bevare os fra saadan Blindhed og Mørkhed!

Det er en stor Mørkhed, naar man forfølger Christum i hans Ord. Ligesom naar det hedder i Rom. 3, 24: Vi blive retfærdiggjorte uforsthyldt af hans Naade, ved den Forløsning som er i Christo Jesu. Og Eph. 2, 8: I ere blevne salige af Naade. Den som forfølger dette Ord, den forfølger Christum i Ordet. — Ligeledes Joh. 16, 23: Hvadsomhelst I bede Faderen om i mit Navn, i min Fortjeneste, saa vil Faderen bede i de Helliges Fortjeneste; dette er Mørkets Magt. Ligeledes, den som forfølger dette Ord: Jeg er med eder alle Dage indtil Verdens Ende. Matth. 28, 20: Item: Christus er en Forligelse for den gaanske Verdens Synder. 1 Joh. 2, 2. Mit Kjød vil jeg give for Verdens Liv. Joh. 6, 51. Item: Dette er mit Legeme: Den som forfølger disse Ord, den som brøler og stormer derimod, den forfølger ogsaa Christum i Ordet, og det er Mørkhedens Magt. At, kjære Børn, vandrer i Lyset, medens I have Lyset, at Mørket skal ikke betage eder. Joh. 12, 35. Alle Forfølgere ere Mørkets Børn, og fare i det evige Mørke.

Det fjerde Stykke.

Da forlode alle Disciplene ham, og flyede.

Det er ikke et ringe Kors, at være forladt af sine Venner, ja af alle Menneſter. Dette Kors har Herren ogsaa maattet erfare, paa det han maatte forsøge al menneskelig Elendighed. Hans Disciple forraadte ham, forlode ham, fornægtede ham. At, vi havde forladt Gud, vare affaldne fra ham, derfor maatte Christus betale, i det han en liden Tid har været forladt af alle Menneſter, af Engle, og af Gud, ligesom han klager i den 22de Psalme, v. 2. Hvorledes klager han ikke derover i den 31te Psalme, v. 12. 13: For alle mine Fiender har jeg været en Spot, ja en saare stor Spot for mine Naboer, og en Forstræffelse for mine Kjendinge; de, som saae mig udenfor, flyede fra mig. Jeg blev glemt af Hjertet, som en Død; jeg var som et fordærvet Kar.

Men hvormed trøster Herren sig i denne forladte Tilstand? Han siger i Joh. 16, 32: See den Time kommer, og er allerede kommen, at I skal adspredes hver til Sit, og forlade mig alene; dog jeg er ikke alene, fordi Faderen er med mig. Saa maatte det og være alles deres Trøst, som ere forladte, at naar Menneſter forlade os og bliver utroe, saa bliver dog den bedste

Ben hos os, hvilken er Gud Fader, vor Herre Jesus Christus, den Helligaand og de hellige Engle. St. Paulus siger ogsaa i 2 Tim. 4, 16. 17: I mit første Forsvar var ingen med mig, men alle forlode mig; gid det ikke tilregnes dem. Men Herren stod med mig, og styrkede mig. Og Herren skal frie mig fra al ond Gjerning, og frelse mig til sit himmelske Rige. Det lover os ogsaa Gud Herren i Es. 41, 10: Frygt ikke, thi jeg er med dig, see ikke om til Andre, thi jeg er Gud; jeg haver styrket dig, ja hjulpet dig, ja opholdt dig med min Retfærdigheds høire Haand. Vor Herre Christus siger i Matth. 28, 20: See jeg er med eder alle Dage indtil Verdens Ende. Om den Helligaand giver Christus os dette Løfte i Joh. 14, 16: Faderen skal give eder en anden Talsmand, som skal blive hos eder evindeligen. Om de hellige Engle staaer i Ps. 34, 8: Herrens Engel leirer sig trindt omkring dem, som ham frygte, og frier dem. See, altsaa ere vi ikke alene i Korset, om end alle Menneſter forlader os. Al, hvad er det ikke bedre at troe paa Herren, end at forlade sig paa Menneſtene. Ps. 118, 8. Gud er trofast, han som holder Love evindeligen (Ps. 146, 6); thi han siger: Jeg vil ingenlunde slippe dig, og ingenlunde forlade dig. Ebr. 13, 5. 5. Mos. 31, 6. 8. Al ja, kjæreste Herre, forlader du ikke mig her, saa skal jeg heller ikke der, i Evighed, være skilt fra dig. Amen, Amen.

Den ihvende Passions-Prædiken.

I n d h o l d.

Den bundne Herre Christus føres frem for de Øpperstepræster og bliver slagen, Petrus fornægter ham, og atter ombender sig.

T e x t.

Matth. 26, 57—75. Marc. 14, 53—72. Luc. 22, 54—63; Joh. 18, 13—28.

(Textens Ord ere ogsaa at læse i Lidelseshistorien fra: „Men Støren og de øverste Øvedsmænd,” og til: „Og Peder gif hen ud, og græd bitterlig.”)

I n d g a n g.

Hos Propheten Jeremias i Cap. 20., læse vi, at naar han, den hellige Prophet, havde paa Guds Befaling propheteret for Kong Zedekias og for alt Folket, og straffet dem for deres Synder, samt forkyndt dem Stadens Ødelæggelse og det babiloniske Fangenskab: da havde en Øverste i Herrens Huus, ved Navn

Paschur, slaaet Propheten Jeremias, og kastet ham i Fængselet, som var i en Port. Men da havde Propheten andraget dette for Herren i Bønne, og sagt: Herre! du haver overtalet mig, og jeg lod mig overtale, du haver været mig for stærk, og haver faaet overhaand; jeg er den ganste Dag til Latter, hver af dem spotter mig. Thi jeg hørte Manges Fortalelse, ogsaa af Magor Misfabib, som sagde: forkynder os det, saa ville vi forkynde det; alle de Mænd, som skulde holde Fred med mig, toge vare paa, om jeg haltebe, og sagde: han maatte maaskee lade sig overtale, og vi kunne saa overhaand over ham, og hævne os paa ham. Men Herren er hos mig, som en vældig og forfærdelig Stridskjempe. Og du, Herre Zebaoth! som prøver en Retfærdig, som seer Myrer og Hjerte, lad mig see din Hævn paa dem, thi jeg haver aabenbaret dig min Sag. Synger Herren, lover Herren; thi han friede en Fattigs Sjæl af de Ondes Haand.

Denne Prophet Jeremias, er med sin Prophetie og Forsølgelse et Forbillede paa vor Herre Jesus Christus, der (ligesom Jeremias) ogsaa er bleven fangen og bunden ført til de Ypperstepræster, og for sin Bekjendelses Skyld ikke alene er bleven slagen i Ansigtet, men ogsaa dertil gruelig bespottet og foragtet; og de Ypperstepræster have forsøgt al List, hvorledes de maatte anklage ham for Pilatus og ombringe hans Liv. Men ligesom Jeremias siger, at Gud havde været hos ham som en vældig og forfærdelig Stridskjempe, og frelst ham af de Ondes Haand, saa trøster sig og den Herre Christus af Hjælpen og Redningen, og at han skulde see Guds Hævn over sine Fiender.

Vi ville for denne Gang høre trende Stykker:

1. Om Herrens Baand.
2. Om hans Slag.
3. Om Petri Fald og Omvendelse.

Jesu hellige Lidelses guddommelige Kraft være hos os.
Amen.

Det første Stykke.

Vor Herre Christus er tvende Gange bleven bunden: 1) i Urtegaarden, 2) i Ypperstepræstens Huus; thi Annas havde sendt ham bunden til Ypperstepræsten Caiphas. Men de bandt hans hellige Hænder ligesom paa en Misgjerningsmand, hvilket er en stor Vold og Forsmædelse. Aarsagerne til hans Baand ere: 1. vore Synder. Onde Menneſker have vel bundet ham med Taug, men vore Synder ere de, som saa haardt har bundet ham med Dødens Snarer, som der staaer skrevet i den 116de Psalme, v. 3: Dødens Reeb havde onspændt mig, og Helvedes Angester havde rammet mig. Vore første Forældre havde ud-

strakt sine Hænder efter den forbudne Frugt, og havde misbrugt sine Hænders Frihed; (1 Mos. 3, 6.) til Straf derfor maatte den Herre Christus lide disse smædefulde Baand paa sine hellige Hænder. Al, vore Hænder have røvet! Hvad have disse hellige Hænder gjort? De have renset Spedalske, aabnet de Blindes Dine; ustyldigt ere de blevene bundne for vor Skyld. Jeg maa da gjengive det, jeg ikke haver røvet. Ps. 69, 5.

2. Vi skulle og evindeligen have blevet bundne med Helvedes Baand og Mørtheds Lænker (2 Petr. 2, 4.), hvis ikke vor Herres Christus havde ladet sig binde for os. Derfor siger den 116de Ps. v. 16: Du haver løst mine Baand. Ligesom da Samson blev af sine Brødre, Mændene af Juba, bunden med nye Keeb og overleveret de Philister, og de Philister opløstede et Glædes-Strig over ham, da faldt Herrens Aand paa ham, og han sønderled de stærke nye Keeb, ligesom Blaar: ligesaa har denne stærke himmelske Samson sønderlidt ogsaa vore Baand formedelst sin guddommelige Almagt, og sat os i den evige Frihed.

3. Lovens Anklagelse, Helvede og Døden ere de stærke Baand, hvormed vort Legeme og vor Sjæl er bunden; men Kristus har sønderlidt dem, og gjort dem kraftløse, og forhvervet os den aandelige og evige Frelse, saa at vor Samvittighed er befriet fra Lovens Anklagelse, Forstrækkelse og Forbandelse, og fra den gruelige Frygt for den evige Død. Thi ligesom en arm Fange altid maa frygte for Bøddelen og for sine Plager, ligesom og for Dommen og Udsalbet og dernæst for Forsmædelsen og Døden: saa havde og vi i Evighed maattet frygte for den Bøddel, Djævelen, fra den evige Døds Dval og for den Guds evige Brede, hvis ikke Kristus havde formedelst sine Baand gjort os løse fra disse Helvedes Baand. Al, en ond Samvittighed og bestandig Frygt og Angest ere forstrækkelige Sjælebaand; herfra har Kristus forløst os. Syndernes Forladelse og Christi Blod, opløser disse Baand, og gjør Samvittigheden fri og glad. Sach. 9, 11: O du! ved din Pagtes Blod udlod jeg dine Bundne af en Hule, der som ikke var Vand ubi. Deraf fryder sig David i den 116de Ps. v. 7—9: Min Sjæl! kom igjen til din Rørlighed, thi Herren haver gjort vel imod dig. Thi du udfriede min Sjæl fra Døden, mit Dø fra Graab, min Fod fra Stød. Jeg vil vandre for Herrens Ansigt i de Levendes Lande.

Om den aandelige Frihed taler den 124de Ps. v. 7. 8: Vor Sjæl er undkommen som en Fugl af Fuglesængerens Snare, Snaren er sønderrevet, og vi, vi ere undkomne. Vor Hjælp er i Herrens Navn, som gjorde Himmel og Jord. Og Ps. 61, 1: Herren haver sendt mig, til at udraabe for de Fængne Frihed, og for de Bundne Fængsels Opladelse. Fra disse Baand

har Christus forløst os; hvorefter der staaer i Matth. 22, 13: Binder Hænder og Fødder paa ham, og kaster ham ud i det yderste Mørke.

Det andet Stykke.

Om Herrens Slag.

Naar Herren forsvare sig for sin Lære, og siger, at han jo havde talt aabenbarligen og beraaber sig paa Folket, om de havde hørt noget uskikkelig om ham, som var talt imod Reiseren og som lebede til Oprør, eller mod Mose, da skulle Ypperstepræsterne holde Randsagelse — da giver een af Tjenerne ham en Kindhest, og siger: Skal du saa svare den ypperste Præst? Herren siger: Haver jeg talt ilde, da beviis, at det er ondt; men haver jeg talt vel, hvi slaaer du mig? Herren vil saa meget sige: Jeg kan jo intet andet svare, jeg beraaber mig paa det hele Folks offentlige Vidnesbyrd; hvad skal jeg mere gjøre? Det er jo billigt, og ikke Uret, hvi slaaer du mig da? Al kjære Herre! du behøver ikke at spørge, hvorfor du bliver slagen. Propheten Esaias svarer i Cap. 53, 5: Han er slagen for vore Misgjerningers Skyld. Vi have talt Uret, og skulle billigt blive evindeligt slagne i vore Ansigter, men du har lidt Slagene. Adam havde opløstet sit Ansigt mod Gud formedelst Hovmod og Ulydighed, og lyttet til Dævelens Løgn; derfor maatte Kristus blive slagen i Ansigtet. Al, hvad har et Menneſke, naar det følger sine egne Lyster? Et vildt, frækt og ondskabsfuldt Ansigt; derfor har Christi Ansigt blevet slaget.

Al mange Menneſters Dine og Ansigter frembyder Brede og Grumhed, og Menneſket anstiller sit Ansigt vederstyggeligt ligesom Cain (1 Mos. 4, 5. 6.), naar det er vred; see, derfor er Kristus bleven slagen i sit venlige Ansigt. I 5 Mos. 25, 2. 3. har Gud givet en saadan Lov, at, naar Noget er bleven for Domstolen befunden at være ond og ugubelig, da skulle Dommeren byde ham at falde ned, og man skulde offentligen slaa ham for Domstolen og bringe ham til at skjæmmes. Vi ere Misgjerningsmændene, som alle befandtes for Guds Dom at være onde og ugubelige; men Kristus tager Slagene paa sig, for at lide Straffen for vor Ondskab, og befrie os fra de evige Helved-Slag.

Betænk og, kjære Christen, det Ansigt, som er blevet slaget for dine Synders Skyld; er det ikke det Ansigt, som paa Bjergget Thabor skinnebe klarere end Solen? Matth. 17, 2. Er det ikke det Ansigt, hvorefter Psalmen siger: Du fryder ham med Glæde for dit Ansigt? Ps. 21, 7. Item. Lad dit Ansigt lyse, saa blive vi frelst. Ps. 80, 4? Ja det Ansigt, som vi paa hiin

Dag skulle flue i stor Herlighed? Hvorledes skulle vi i Evighed kunne noksom takke et saa fryderigt, trøsteligt, venligt, mildt, lifligt og herligt Ansigt, for de Slag de har lidt.

Det tredje Stykke.

Om Petri Fald og Ombendelse.

1. For det første burde vi her betænke de Omstændigheder, hvorved Petrus er kommen til det beklagelsesværdige Fald. Han holder sig til de Ugudelige og varmer sig ved deres Fjlb. Det havde været bedre, han havde betænkt, hvad Herren havde sagt ham: Baager og beder, at I ikke falde i Fristelse. Mangen tænker, at det er noget Stort at have Verdens Gunst, at have mange gode og lystige Selskab i Verden, at man kan være glad, have de Stores Venstreb; thi det er glimrende og hæderligt for Verden. Dette giver et stort Navn og Ære, gjør En berømt, man nyder og deres Velgjerninger, bliver derigjennem rig; og dette hedder at varme sig ved deres Fjlb. Men dette er ganske farligt; thi den, som vil have Verdens og de Høies Gunst, den maatte lade sig behage Alt, hvad de gjøre, drifter sig ikke til at tale meget derimod; og kommer det endelig dertil, at Kristus og hans Ord forfølges; og han da vil beholde Gunst, Ære og Rigdom, saa maatte han hjælpe til at fornægte og forfølge Kristus; thi han er med Herregunst og Velgjerninger fangen og bunden ligesom med en Lænke, — vil han varme sig længer ved deres Fjlb, da maatte han sige ligesom de. Formedelst disse Omstændigheder bliver Mangen forledet til at fornægte Kristus; derfor er det meget bedre at blive i Enfoldighed, Ringhed, Forsagt, og beholde Kristus, end at være stor og berømt, og forlore og fornægte Kristus.

Verden er det skjønne og lystelige Træ, som har bedraget Adam og Eva (1 Mos. 3, 6.); Verden bedrager med sit Skin og sin Pragt, og er lig en comoedia (et Lystspil), hvor Personerne bære kongelige Klæder og behænge sig med gyldne Kjæder; men i Grunden er det intet andet end et Skin, hvorunder Intet er.

2. Petrus er et Speil af menneskelig Svagheb. Hvor aldeles Intet er dog al menneskelig Kraft og Formue at sætte Tiltroe til; hvor snart affalder ikke et Menneſte, om ikke Gud opholder det. Vi bære vort Viggendebæ i Deerkar. 2 Cor. 4, 7. Derfor, hvo som synes at staae, see til, han ikke falder. 1 Cor. 10, 12. Menneſtets Hjerte er bedrageligt, mere end alle Ting. Jer. 17, 9. Al, det er en stor Viisdom og Ydmygheb, at erkjende sin egen Svagheb og sit Intet, at alt hvad vi ere, tale, gjøre og tænke, er uden Guds Naade forfængeligt og udueligt.

Mennesket er ligesom en Stygge (Ps. 144, 4.), i sig selv livløs og kraftløs. Livet er Guds, Styrken er Guds; hvor snart kan ikke Gud borttage alle Menneskets Tanker, at et Menneske, om det end er nok saa klogt, bliver som et Fæ, saasom Nebucadnezar? Dan. 4, 30. Hvor snart kan ikke Gud borttage Mælet, hvor snart Forstanden, hvor snart alle Legemets og Sjælens Kræfter? Alt, hvad du er og har, er jo Guds; hvi forlader du dig da paa dig selv, og er saa forvoven, naar du dog uden Guds Naade og Kraft er et Madsel, et forbømt Menneske; derfor er du af Guds Naade det, du er. Den, som ikke erkjender dette, den er blind, og veed ikke, hvor han falder; og alle dem, som ikke ville erkjende sin Svaghed, de ere sit Fald og sin Ulykke nær. Men naar du nedsjænker dig selv i din egen Svaghed og dit Intet, saa nedsjænker du dig i Guds Naade og i hans Kraft, saa skal Guds Kraft være mægtig i din Svaghed; thi Guds Kraft boer ikke hos de Stærke, som i sig selv ville være stærke, men den boer hos de Svage. Derfor siger Herren til St. Paulus: Min Kraft fuldkommes i Skrøbelighed. Derfor, siger han, vil jeg helst rose mig af min Skrøbelighed, paa det at Christi Kraft kan hoes i mig. 2 Cor. 12, 9. Guds Naade lader ikke saabanne Mennesker falde, men holder dem altid oppe, og leder dem; men de andre Forvorte og Hoffærdige lader Gud falde, eftersom de forlade sig paa sin Kraft og Formue. Eftersom Petrus dette gjør, falder han.

3. At Christus bliver forladt og fornægtet af sine Disciple, det er ikke et ringe Kors. Adam havde fornægtet Gud, og vi Alle ere Guds Fornægttere, om vi handle vidende imod Guds Ord og Bud. Thi ligesom Petrus vidste ganske vel, at Christus var hans Herre og Gud, (som han selv bekjendte: Du er Kristus, den levende Guds Søn. Matth. 10, 16., og dog alligevel fornægtede Christum): saa vide vi meget vel, at Guds Ord og Bud er Guds Villie, og endog overtræde vi det ofte forsætliggen, som om der var ingen Gud, og altsaa bliver Christus med Gjerninger og onde Værk mere og oftere fornægtet, end med Ord, som St. Paulus siger om de Hyllere: De bekjende vel, at de kjende Gud, men nægte det med Gjerningerne (Tit. 1, 16.) og Tim. 3, 5: Som have Gudsfrygtigheds Skin, men nægte dens Kraft. Dette har den Herre Kristus ogsaa maattet betale, idet han er bleven fornægtet og forkastet. Det Hære Kors og Christi Forsmædelse bringer Mangen derhen og forarger ham saa, at han fornægter Christum. Petrus seer, at Kristus staaer der fangen i saa stor Forsmædelse, og blues ved ham, — vil ikke bekjende sig til ham. Derfor siger Herren Marc. 8, 38: Hvo, som flammer sig ved mig og mine Ord iblandt den horeagtige og

syndige Slægt, ved den stal og Menneftens Søn flamme fig, naar han kommer i sin Faders Herlighed med sine hellige Engle. — Hvorledes gjorde Moses: Han agtede Christi Forsmædelse for større Rigdom, end de Riggendefæe i Ægypten.

Vi vide vel, at Christus har vandret i al Genfølbighed og Ydmyghed, og at vi skulle efterfølge hans Fodspor 1 Petr. 2, 21.; men dette ville vi ikke, ei heller vandre i Pragt og Hoffærbighed, ligesom Verden gjør, og dermed fornægte vi Christum og falde altid af en Synd i en anden, ligesom Petrus, der indsnærer sig i Syndens og Satans Garn og Snare, ligesom et vildt Dyr i Garnet. Al, hvem Satan en Gang faaer føre med en Binge eller en liden Fjær i sin Fælde, den indvikler han siden i sit Garn og styrter ham i alt større og større Synder. Petrus fornægter først, dernæst sværger han, og tilsidst forbander han sig og overgiver sig til Satan. Der var hans Salighed borte.

4. Men Christus seer paa Petrus, og Hanen galer for anden Gang. Da tænkte Petrus paa Jesu Ord: Førend Hanen galer to Gange, stal du fornægte mig tre Gange. Og han gik ud, og græd bitterlig. Dette Christi Seende paa Petrus har omvendt ham. 1) Paaminder det ham om hans Synder, at han græder bitterlig. 2) Christi Ord. Dette er nu Omvendelsens tvende Stykker: 1) hjertelig Sorg og Anger, hvilken og udpresser Taarerne; 2) dernæst Troen, at Petrus formedelst de naadige Dietkast tænkte paa Jesu Ord. Saaledes omvender Kristus os endnu formedelst Grindringen om vore Synder, betegnet ved Hanegalet og formedelst Dietkastet af det hellige Evangelium om Guds Naade. Og maatte denne Guds Naade stedse virke i os Anger over vore Synder, Tro og et helligt Levnet, til vor evige Salighed og hans guddommelige Ære, hvilken være høit priset i Evighed! Amen.

Den ottende Passions-Prædiken.

I n d h o l d.

Christus anklaget og tilspurgt, bekjender sig at være Guds Søn og Messias, for hvilken Bekjendelses Skyld han bliver bespottet, og som en Gudsbespotter for dømt.

T e x t.

Matth. 26, 59—66. Marc. 14, 55—66.; Luc. 22, 66—71.

(Tertens Ord ere ogsaa at læse i Videsseshistorien fra: „Men de ypperste Præster og de Ældste“, og til: „Vi have det selv hørt af hans Mund.“)

I n d g a n g.

I 1 Kong. 22, 6. se vi, at fire hundrede falske Profeter, i hvilke var en løgnagtig Aand, havde paa Kong Achabs Befaling forsamlet sig for at prophetere for Kongen. Men der var og en ret sandfærdig Prophet i Landet ved Navn Micha, hvilken ogsaa blev fremkaldt, og da han kom, besvor Kongen ham, at han skulde sige Sandheden, hvorom han tilspurgte ham. Og da han nu aabent sagde ham Sandheden, og gjorde sin Bekjendelse, hvorledes han havde seet Herren sidde paa sin Stol, og al Himmelens Hær staae hos ham, og hvorledes han havde seet en falsk løgnagtig Aand udgaae, som skulde være en løgnagtig Aand i de samme falske Propheters Mund: da blev han for denne sin Bekjendelse og guddommelige Syn slagen af de falske Profeter og kastet i Fængsel. Just saa gaaer det og vor Herre Jesus Christus, den sandfærdige Prophet. Imod ham forsamlede sig alle de ypperste Præster, de Skriftefogede, Overste og Ældste i Jerusalem, en Skare af falske Profeter, i hvis Hjerter og Mund var en løgnagtig Aand; og disse besværgede den Herre Christum, at han skal sige dem Sandheden, hvem han var. Da nu den Herre Christus gjør sin Bekjendelse, at han er Messias og Guds Søn, hvilken de skulde see at komme i Himmelens Skyer, bliver han for denne Bekjendelse slagen og bespottet og endelig dømt til Døden. Altsaa har vor Herre Christus, som er selve Sandheden, for Sandhedens Skyld, imod Sandheden, blevet af Løgnaanderne dømt og dræbt, paa det at han skulde forløse os fra Satans Løgn-Rige, og oversætte os i sit evige Sandheds Rige.

Vi ville for denne Gang afhandle trende Stykker:

1. Hvorledes Herren, som er selve Sandheden, gjør sin Bekjendelse.

2. Hvorledes den Herre Christus bliver forsmædet og bespottet.
3. Hvorledes han bliver dømt til Døden.

Den kraftige Betsignelse af Christi Ufskyldighed være med os! Amen.

Det første Stykke.

Om Herrens Betsjendelse.

Det aandelige Raad i Jerusalem søger allehaande Anledninger, at det maatte dømme Christum til Døden. Derfor fremstille de falske Vidner, som maatte anklage og bestylde ham; men deres Vidnesbyrd gjør ikke Fyldest, og de kunde derfor ikke fremtvinge nogen Marsag til Døden. Men dette har været en stor og svær Lidelse for Herren, at han maatte høre og lide Løgnen, der har krænket hans Hjerte, som den 26de Psalme, v. 12. siger: Falske Vidner opstode imod mig, og den, som udblæser Fortrædelighed, Item Ps. 53, 11: Der opstaae fortrædelige Vidner, de spørge mig om det, som jeg ikke vidste. Men Herren har og maattet erfare paa sit hellige Hjerte, hvor ondt Løgnen gjør. Han har maattet betale derfor, at vi har troet Djævelens Løgn.

Endelig staaer Ypperstepæsten op, besværges Kristus, det er, spørger ham endelig, at han skulde sige, om han var Messias og Guds Søn. Derpaa svarer Herren, og siger ja, han er Messias og Guds Søn. Eftersom de nu holde dette for en Gudsbespottelse, at et Menneſte skulle være Guds Søn, have de dømt ham til Døden som en Gudsbespotter, og Herren har for sin Betsjendelse blevet stammelig forhaanet, bespottet og slagen.

Vi lære her, hvorpaa Christi rette Betsjendelse og Erkjendelse er grundet, nemlig paa Christi Person og Embede, at han er Guds Søn og den sande Messias. Denne Betsjendelse og Erkjendelse maatte vi i Troen bevare vel i vort Hjerte som den højeste Skat, og tillige daglig bekjende med vor Mund; thi det er vor højeste Trøst og vor mægtige Seier. Thi den hellige Evangelist Johannes siger i 1ste Ep. 5, 4. 5: Hvo er den, som overvinder Verden, uden den som troer, at Jesus er Guds Søn?

2. Men hvad er Marsagen at denne Tro beholder Seiren? Just det er Marsagen, at Kristus er sand Gud, derfor kan Jættet overvinde ham, være sig Synd, Død, Djævelen eller Verden, være sig det Høie eller det Dybe, det Nærværende eller Tilkom-mende, eller hvad nævnes kan. Rom. 8, 38. 39. Kristus er dog en Herre over Alt, og bliver en evig sand Gud, og eftersom nu denne Sandhed ikke kan blive undertrykt, men skal seire

over al Vold, over alle Tyraner, over alle Kjætttere, og skal forblive evindeligt, derfor er og vor Tro, som beholder og forplanter en saadan Betsjendelse, Seiren over Verden, en Gang for alle.

2. Naar nu Troen har fattet Christum og forenet sig med ham, *unione gratiæ et inhabitationis*, formedelst hans Naades og Iboelses Forening, at Christus boer i os, saa gjør han os deelagtige af sin guddommelige Natur, 2 Petr. 1, 4. det er, af sit guddommelige Lys, af sin guddommelige Styrke og Kraft, Glæde og Wiisdom, hvormed vi overvinde Djævelen og Verden. Thi Christus boer ikke hos os saaledes, at vi ikke skulle have nogen Kraft, Liv og Styrke af ham; nei ingenlunde; — hvilken Nærværelse var vel dette? — men Christi Kraft bliver og virker i os, og deraf kommer vor Troes Seier og Styrke, ligesom og Epistelen til de Ebræer (11, 2. 2c.) berømmer mange herlige og mægtige Ting, hvilke Guds Helgene have forrettet formedelst Troen.

Ligesom nu det er vor højeste Seier, at Jesus er Guds Søn, og at hans Guddoms-Kraft virker i os, saa er det og vor højeste Trøst, at han er den sande Messias, Herrens Salvede, salvet til vor evige Ypperstepræst, Midler og evige Konge. Thi af sin Salvelse og sin Glædeolie, hvormed han uden Maal er salvet (Ps. 45, 8.), meddeler han til os, ophjser og fryder os, og som Hovedet for sin Menighed (Eph. 1, 22.) opfylder han os, sine Lemmer, med sine Gaver. Joh. 1, 16.

See, denne Herlighed havde vore første Forældre og vi Alle i dem og formedelst dem forloret; thi de havde affondret sig fra Gud ved Synden og havde tabt Guds hellige Nærværelse, vare af Djævelen overvundne og havde forspildt sin Seier og sit Herrevælde. Derfor har, efter Guds underbare Raad, Guds Søn blevet Menneſte, og forenet sig atter med os formedelst Troen, paa det at vi maatte blive deelagtige af den guddommelige Naade, Styrke, Kraft og Seier, ja det evige Liv, og paa det at vi maattede have en evig Ypperstepræst og et Forsoningsoffer for vore Synder, en Midler mellem den hellige og retfærdige Gud og os uretfærdige, en evig Konge, i hvis Naade- og Herligheds-Rige vi kunde blive evindeligt, eftersom vi vare faldne fra Guds Rige; — og en mægtig Skjætsherre imod alle vore Fiender, hvilke vi som Livegne vare undertastede, hvilket Alt ikke havde kunnet ſkee, hvis Kristus ikke var Guds Søn.

See, Elſtelige i Herren, dette maatte nu vor Herre Kristus offentlig bekjende, eftersom hele Verdens Frelse og Salighed derved var fæstet og derved ſtulde gjenoprettes; thi Frelsen og Saligheden var forloret. Paa det man nu maatte vide, hvorle-

des den forlorede Salighed skulde blive gjenoprettet, saa bekjender sig her Christus for Messias og for Guds Søn, som derfor var kommen og sendt af Gud. Og denne Bekjendelse var den Gang høist fornøden, at Enhver maatte vide, at Verdens Frelser var kommen, og efter Prophetens Forudsigelse undergik sin hellige Lidelse for Verdens Synder.

Men eftersom Ypperstepræsterne forargede sig paa ham, eftersom han stod der lig et armt og elendigt Menneſke, saa viser han dem paa sin tilkommende Herlighed, og siger, at de skulde see Menneſkens Søn, just den, hvilken de saae der staaende, komme i Himmelenſ Skyer. Dermed adstiller Herren sin Fornebringsstand og sin Herlighedsstand, og giver dem et Tegn, hvorved de skulde kjennde ham; og dette Tegn tager han af Propheten Daniels Cap. 7, hvor Propheten har seet i et Syn, at En har kommet i Himmelenſ Skyer i Menneſte-Gestalt, hvilken Gud har givet al Magt over alle Folk.

Al, kjære Christne, lærer at betragte eders Gjensløser efter begge diſſe Slags Stand; see ham, hvor elendig han staaer der for Domstolen; see ham og, hvorledes han ſkal komme i Himmelenſ Skyer; af begge diſſe Betragtninger ſkulde I have stor Nytte. Takker den Herre Christus for den herlige Bekjendelse, at han har bekjendt sig for at være vor Frelser og Messias, og ikke har ſkæmmet sig ved os, men bekjendte sig frit uden al Frygt for at være Guds Søn. Bedder ham, at og I ikke maatte blues ved ham, men kjennde ham foruden al Rædsel og give ham den Ære, som hans himmelske Fader har givet ham: Denne er min Søn, den Elſtelige, i hvilken jeg haver Velbehagelighed; hører ham. Matth. 3, 17. Bedder ham, at og I maa ſaa ſkue ham med Fryd, naar han kommer i Skyerne.

Det andet Stykke.

Hvorledes Christus bliver forsmædet, foragtet, forhaanet og ſlagen.

Da den Herre Christus bekjender sig for den ſande Messias og Guds Søn, mene de ypperste Præſter, at de nu have vundet, og have en gjældenſe Aarsag til at forðømme ham til Døden, ligesom en Forfører og Guds Forſmæder. Derfor lode de det beſtaaende ved denne Herrens egne Bekjendelse, efter hvilken de nu have Magt til at forðømme ham, og give sig Ro til Morgenſen. Imidlertid spille de ugubelige Tjenere, de ubarmhertige Blodbunde, den rette Paſſion med Herren hele Natten, og Christus bliver for ſin ſandſærbige Bekjendelse forhaanet, beſpottet og ſlagen.

See, hvormeget har Christus ikke maattet lide for ſin hellige Bekjendelse, at han er den ſande Messias og Guds Søn;

og dette er dog den evige Sandhed. Al, vore første Forældre havde fornægtet sin kjære Gud, forkastet hans evige Sandhed og Ord; og dermed havde de og vi fortjent at blive evindeligt bespottet og slagne. Dette tager vor Herre Christus paa sig, lader sig forhaanes, bespottes og slaaes, paa det at han skulle forløse vore Synder og forløse os fra den evige Forsmædelse, at vi ikke maatte blive til Spot for alle Dævle. Vore første Forældre ville være vise som Gud selv, ligesom jo Eva saae paa det forbudne Træ, at det var et lysteligt Træ, efterdi det gav Forstand; derfor maatte Christus blive udraabt og holden for en Daare, og Guds evige Wiisdom maatte lade sig forhaanes.

Derfor har og Christus maattet betale for vor Hoffærdighed, at man holder sig selv for klog, ophøier sig i sit Hjerte over andre og foragter andre Menneſter, holder sin Næste for en Daare og Nar (Sir. 6, 2. Bar. 3, 23.): for dette har Christus maattet lide en saadan Forhaanelse og Spot. Og eftersom det var kjendt og aabenbaret hos Jøderne, at naar Messias kom, da skulde han vide alle Ting, (som den sunamitiske Kvinde siger. Joh. 4, 25: Jeg veed, at Messias kommer, som kaldes Christus: naar han kommer, skal han forkynde os alle Ting.) Men nu, da vor Herre Christus bekjendte offentlig for Raadet i Jerusalem, at han var Messias, da skjulte de derfor hans hellige Ansigt, slog ham, og sagde: Spaae os, hvo er den, som dig slog? Er du Messias, saa maa du vel vide Alt: Hvilken er nu den, som dig slog? Al, Guds evige Wiisdom maatte være Verdens Spot; saaledes gaaer det til endnu, ligesom Propheten Jeremias klager (E. 20, 8.): Herrens Ord er blevet mig dagligen til Spot.

Det er og overmaade skjændeligt, at de have spyttet i vor Herres Christi Ansigt, ligesom der er skrevet og propheteret. Es. 50, 6. 7: Jeg hengav min Ryg for dem, som mig sloge, og mine Kindbeen til dem, som rykte Haar af mig; jeg skjulte ikke mit Ansigt fra Forsmædser, og Spyt. Jeg satte mit Ansigt som en haard Steen; thi jeg veed, at jeg bliver ikke tilflamme. Al, Al, vore første Forældre havde vendt sine Øren til Dævelen og hørt hans Løgn; derfor maatte den Herre Christus høre disse Smædeord. De havde labet sig hvisle i Ansigtet og puste paa af den gamle Slange, af hvis Mund udgik Helvedes Gift; derfor maatte Herren lade sig spytte i Ansigtet. Vore Ansigter vare fulde af evig Skam, ligesom en Kvinde maatte skjæmmes, naar hun bliver overbeviist om Hoer og Utugt: Christus maatte bære vor Skam; derfor fremholder han villigt sit Ansigt og lader det bespyttes. Men at han ved Propheten siger: Jeg veed, at jeg bliver ikke til flamme, det er at forstaae om en evig Skam.

Naar nu Christus ikke evindeligt bliver til flamme, saa skulle vi ogsaa i ham ikke evindeligt blive til flamme. Og om vi end for Sandhedens og vor Bekjendelses Skyld maatte bære timelig Skam med Christo, saa skulle vi dog ikke evindeligt blive til flamme.

Det tredie Stykke.

Om Dødsdommen, som faldes over Christum.

1. Naar vor Herre Jesus Christus om Morgenens, da de ypperste Præster og de Ældste og hele Raadet havde atter forsamlet sig, blev tilspurgt, om han vilde blive ved sin Bekjendelse, at han var Messias og Guds Søn, og han dertil havde sagt Ja, bliver han ved eenstemmig Beslutning af hele Raadet fordømt til Døden; thi de sige Alle: Han er skyldig til Døden, da de havde Alle hørt hans Forhaanelse, og behøvede intet videre Vidnessbyrd.

Men dette er en uretfærdig og falsk Dom; thi det var endnu ikke beviist, at vor Herre Christus var en Gudsbespotter. Thi endstjønt han bekjendte, at han var Guds Søn, saa er dette dog ingen Gudsbespottelse, ligesom og Herren i Joh. 10, 34. skjuler sig med den hellige Skrift og siger: Er der ikke skrevet i eders Lov (i den 82de Ps. v. 6.) om Dyrigheden: *J ere Guder, og J ere alle den Høiestes Børn*; hvorledes skulde nu det være en Gudsbespottelse, naar et Menneske udgiver sig for et Guds Barn, naar dog den hellige Skrift beviser det.

2. Saa skulde det aandelige Raad i Jerusalem have beviist, at Christus ikke var Guds Søn; og om de det havde beviist, saa skulde de have fordømt ham ligesom en Gudsbespotter og Forsører. Men nu havde vor Herre Christus med saamange guddommelige Under beviist, at han var en sand almægtig Gud, hvorfor de skulde have beviist det Modsatte; men de fordømme ham uoverbeviist og af en falsk Mand. Og det bør vel mærkes, at Christus er bleven fordømt af det aandelige Raad ligesom en Gudsbespotter. Dermed har Herren paataget sig i vort Sted Lovens Forbandelse, og ikke alene ladet sig forbande, men og fordømme til Døden for vor Skyld, paa det at han skulde forløse os fra den evige Forbandelse og Fordømmelse og vi maatte saa Børne-Udlaarelsens Betsignelse.

At, vore første Forældre og vi Alle ere Gudsbespottere; thi de have ikke holdt ham for en sandfærdig Gud, at hans Ord var sandt, hvormed han havde udtalt denne Dom (1 Mos. 2, 17.): *Paa hvilken Dag du æder deraf, skal du døe Døden*; men have altsaa holdt Satans Ord for Sandhed, og Guds Ord for Løgn, hvilket er en stor Gudsbespottelse. Dette maatte nu Christus betale, og blive fordømt som en Gudsbespotter.

Alle Mennesker ere Gudsbespottere, som foragte Guds Ord i sine Hjerter, og tænke: O, det skal ikke skee saaledes, som Guds Ord siger: — og have sin Lyst i Satans Løgn, og i Verdens Vellyst, Herlighed og Pragt, ligesom Guds Ord vare idel Fabler, hvorpaa man ikke burde agte meget. Dette er hele Verdens almindelige Levnet og Væsen: Guds Ord bliver ikke mere agtet for nogen Sandhed, men ringeagtet, forkastet og bespottet — dette er Gudsbespottelser, hvormed nu hele Verden bespottet Gud; Ingen frygter sig mere for Guds Ord og for Guds Brede. For denne Gudsbespottelse har Christus maattet betale, og derfor ladede sig forðømme til Døden.

I Loven er befalt, at man skulde føre dem, som trættedes, og dem, som bespottede Gud, frem for Dommerne, og dersteds offentlig forðømme og stene dem til døde (3 Mos. 24, 14. 15.); ligesom og den fromme Naboth under et falskt Skin blev, ligesom en Bespottet og Kongens Forhaaner, ført frem for Domstolen, forðømt og stenet til døde; (1 Kong. 21, 13.) ligesaa og Stephanus (Ap. Gj. 7, 59.) At vi, vi ere Gudsbespottere og Forhaanere, vi have bespottet vor Konge i Himmelen, og ere værdige Dødens Forðømmelse: vor Herre Christus kommer og træder imellem, tager Straffen paa sig, og lader sig for Domstolen forðømme til Døden ligesom en Gudsbespottet.

At, hvor er dog ikke hele Verden fuld af Forbandelse og Guds Forhaanelse; derfor kan der for de mange Forbandelser ingen Belsignelse mere være paa Jorden, men Forbandelsen forðærver Alt og fortærer Alt. Ja, alle de, som forhaane og forbande, bære Forbandelsen paa Halsen; thi enhver Forbandelse træffer den samme, som udspyer den, saa at alle Ugudelige skulde mættes af sin Munds Frugt og af sine Læbers Indkomme (Ordspr. 12, 14. Cap. 13, 2. Cap. 18, 20. 21) og æde daglig sin Forbandelse atter ind i sig.

O Menneske, betænk dog din egen Elendighed, din egen Forðærvelse: Christus har maattet bære din Gudsbespottelse og derfor ladede sig forðømme, paa det at han maatte gjøre dig fri fra den evige Forðømmelse — og du forhaaner ham derfor. Takker du saaledes din Gjensluser for hans Kjærlighed og Trofasthed? O, bedre dig og omvend dig; hvis ikke, saa skal Forbandelsen blive over dig evindelig og du skal nødes til at høre Guds strænge Dom, at din Deel skal være med alle Guds-Bespottere og Forhaanere i den Søe, som brænder med Ild og Svovel fra Evighed til Evighed. Mat. 21, 8. Derfor bevare os den trofaste Gud for Jesu Christi forsonende Lidelser Styld. Amen.

Den niende Passions-Prædiken.

I n d h o l d.

Den bundne Christus føres til Pilatus. Judas fortrivler. Kristus, falskeligen anklaget for Rjættteri og Oprør, gjør en herlig Bekjendelse om sit aandelige Rige.

T e x t.

Matth. 27, 1—12; Marc. 15, 1—6; Luc. 23, 1—6; Joh. 18, 28—39.

(Textens Ord ere ogsaa at læse i Lidelseshistorien fra: „Og den ganske Hob stod op og bandt Jesum,“ og til: „Hvad er Sandhed?“)

I n d g a n g.

Da den kongelige Prophet David propheterer i den 22de Psalm om Christi hellige Lidelse, og beskriver samme ganske sørgelig, saa at han ikke alene melber og beretter om den korsfæstede Christi Forsmædelse og Spot, og Lødden, som blev kastet over hans Klæder, samt om hans gjennemborede Hænder og Fødder; men og om hans sørgelige Røst og Ord, som han har talt — da ligner han den Herre Christum i Psalmens Overskrift (V. 1) ved en Hind, som blev jaget om Morgenenen.

Saadant see vi og her, hvorledes Djævelens Jagthunde, de ypperste Præster og Skriftekloge i Jerusalem, jage Herren udaf Urtegaarden til Annas, fra Annas til Caiphas, og hvorledes de tidlig om Morgenenen opstaae og jage den Herre Kristus til Raadhuset og overantvorder ham til den hedenske romerske Landskøvding Pilatus. Pilatus jager ham til Herodes. Herodes atter til Pilatus. Fra Pilatus ud igjennem Staden til Golgatha, og endelig paa Korset, at han vel maa sige: Hunde have omkringgivet mig; de Ondes Hob haver omringet mig.

I Salomons Høisang (2, 9. 17.) bliver ogsaa vor Herre Kristus lignet ved en Raa, og her ved en Hind, for Rædselens Skyld og derfor, at de ere uden Horn og ere værgeløse. Ligesom Hindene søde med stor Smerte og sønderrive sig, som den hellige Job taler (39, 6.) og dog bliver Ingen det vaer: saaledes har og vor Herre Kristus med stor Smerte og Lidelse og formæbelst sit Kors maattet søde og forplante os, som Børn, og dog har Ingen lagt det paa Hjertet, hvorfor han har lidt saadant, ligesom og sjelden Noget endnu lægger det samme ret paa Hjertet.

Vor Herre Kristus bliver ogsaa lignet ved en Morgenrødens Hind, eftersom Hinderne sædvanligen søge sin Føde med sine Unger i Morgenrøden, naar Marken er bedækket med Dug:

og dette er den bedste Tid, naar man vil fange dem, hvorpaa Jægerne da lure og give Agt. Ligeledes har, formedelst Christi Dødsel, Guds Naades rette Morgenrøde opgaaet, hvorved vore ufrugtbare Hjerter ere blevene befugtede med en aandelig Dug og gjort frugtbarrende, til at annamme Christum formedelst Troen, som den rette Livsens Brød.

Vi ville for denne Gang afhandle trende Stykker:

1. Hvorledes Christus bliver antvordet Pilatus.
2. Hvorledes Judas fortvivler.
3. Hvorledes Christus bliver falskeligen anklaget, og forsvarer sig, at hans Rige ikke er af denne Verden.

Hertil ville Gud forlene os sin Naade. Amen.

Det første Stykke.

Hvorledes Christus bliver overantvordet den verdslige Dommer.

At vor Herre Christus skulle blive overantvordet Hedningerne, som de, der paa den Tid vare, formedelst den romerske Keiser, den høieste Ørigthed paa Jorden — har han ikke alene selv forudsagt, men Gud havde og labet forkynde det ved Propheten Sacharias 13, 7: **O Sværd! vaag op over din Hyrde.** Der har den Herre Gud overleveret sin kjære Søn til den verdslige Ørigthed, til hvem han har anbefalt Sværdet. Christus maatte blive overleveret til den verdslige Ørigthed, paa det at den retvise Dom, som Gud formedelst den verdslige Ørigthed udsøver paa Jorden, maatte iværksettes paa ham, ikke for hans egen Skyld — thi han havde intet Ondt gjort — men for vor Skyld, som havde brudt mod den høieste Ørigthed, vor kjære Gud, paa det at den Retvisshed, som skulde have blevet fuldbyrdet paa os for vore Misgjerninger, skulle i vort Sted fuldbyrdes paa Christo og han for vore Synder blive straffet med Døden. Saaledes har Gud styret Jødernes Ondskab og Tyrani til en god Ende, ligesom og alle de Christnes Forsølgelser.

Dette er et levende Speil af Antichrist; thi saaledes gjør ogsaa Antichristi. De, som kalde sig aandelige (Geistlige) i Antichristi Rige, udspore først som Djævelens Sporhunde, hvor en Christen er at straffe paa, og naar de have saaet hans Bekjendelse, saa overantvorde de ham i den verdslige Ørigheds Hænder, og bede om Straffens Iværksettelse, og begive sig da altid med ham til Baalet.

Naar det gaaer saaledes til, maatte Christi Bekjendere trøste sig med sin Herres Exempel; med ham har man holdt en saadan Proces, og ligesom Geistlige og Verdslige have været behjælpelige i at korsfæste Christum, saaledes skal det og gaae alle frimodige Christi Bekjendere. Thi saa er det propheteret i den

2den Psalme, V. 1. 2: Hvorfor fnyse Hedningerne, og grunde Folkene paa Forsængelighed? Jordens Konger fremstille sig, og Fyrsterne raadslaae tilfammen imod Herren og imod hans Salvede. Der see vi nu Guds Raad og Forsyn, hvorledes vor Herre Christus ikke af en Hændelse er bleven overantvordet Hedningerne, men efter Guds alene vise Raad, eftersom Gud havde besluttet at igjensløse Menneskene ved sin kjære Søn. Og naar vi nu skulle blive den Herres Christi Vidner, og offentlig bekynde hans Navn under Forsølgelserne, saa skulle vi vide, at saadant ikke skeer, af en Hændelse (eller Slump), men efter Guds allerviseste Raad, paa det at Christi Rige og Ære maa blive udbredt.

Christus maatte og blive korsfæstet af Jøder og Hedninger, til et Vidnesbyrd, at han har lidt for den ganste Verdens Synder og baaret baade Jødernes og Hedningernes Synder, paa det at Alle maatte omvende sig til ham og blive deelagtige af hans Lidelses Frugt. Alle Menneskers Synder have korsfæstet Christum; de ere Jøderne og Hedningerne, paa det han skulde gjøre Gyldest for Alle, og af dem oprette en Kirke formedelt Troen. Christus har lidt af Alle og for Alle, (har lidt) Alt og i Alle, paa det at Alle skulle nyde ham og erholde hans Lidelses Frugt, og være fri fra al Straf.

Det andet Stykke.

Hvorledes Judas fortrivler.

For det første see vi her, hvorfor og til hvilken Ende den lede Satan først indgiwer Synden i et armt Menneskes Hjerte, og gjør den saa let og ringe, nemlig derfor at han endelig maa styrte Mennesket i Fortvivlelse. Først begynder den listige Mester tusinde Kunster med smaae og ringe Ting, derefter fører han Mennesket i Sikkerhed, og gjennem Sikkerhed i større Synder, og i Forhærdelse, at Judas ikke lægger paa Hjertet, hvad Herren siger ham under Maaltidet, da de aade Paaskelammet, og derefter ogsaa i Urtegaarden: Judas, forraader du Menneskens Søn med et Kys? — og endelig i Fortvivlelse. Og dette talder St. Petrus i 1ste Ep. 5, 8., at Satan som en brølende Løve opsluger Menneskene; derfor advarer han og: Værer ædrue, vaager, staar ham imod faste i Troen.

For det andet: See, hvorhen den lede Gjerrighed endelig fører et Menneske, hvorledes den er en Satans Snare og Garn, men bliver endelig saa tung som en Møllesteen og nedstøtter Menneskers Hjerter i Fordømmelse og Fordærvelse; og de gjøre sig selv megen Bedrøvelse, ja evig Bedrøvelse. Thi Gjerrigheden sliber Hjertet fra Gud og fra Troen, og bøier det heelt og hol-

bent til Verden; og naar nu Mennesket intet andet har i Hjer-
tet end Verden, saa sætter sig Satan, denne Verdens Gud, deri
og driver Mennesket altid af en Synd i en anden; ligesom en
ond Rod altid frembringer den ene giftige Frugt efter den an-
den, saa og Gjerrigheden, hvilken er en Rod til alt Ondt. 1
Tim. 6, 10.

For det tredje: Man seer et Exempel paa en falsk Om-
vendelse; ihvorvel der er Anger og Sorg, saa er det dog ingen
Sorg efter Guds Sind. Sorgen efter Guds Sind bliver saa-
ledes bestreven, 2 Cor. 7. 10: Den Bedrøvelse efter Gud vir-
ker Omvendelse til Saliggjørelse, som man ikke fortryder; thi
Bedrøvelsen efter Gud har altid den guddommelige Raades Trøst
hos sig. Paa Judas see vi, at han har savnet Trøsten; thi
ihvorvel han klager sin Hjertequal for Ypperstepræsterne i Templet,
og leverer dem Pengene igjen og kaster dem i Templet, saa
saaer han dog ingen Trøst af dem; thi de sige: Hvad have vi
med din Samvittighed at gjøre? See du dertil. Da nu ingen
Trøst følger, fortvivler han og hænger sig selv. Der see I, at
Sjælen lever af Guds Trøst; det hellige Evangelii Trøst er Sjæ-
lens Liv, og bevarer den for Fortvivlelse. Derfor skulle I jo
ikke foragte denne Trøst, men slittigt indsamle den og lægge den
paa Hjertet. Et eneste libet Trøstesprog kan opholde Sjælen,
naar den fatter det og indvikler sig deri; og et libet Trøstesprog
kan give megen Trøst.

Ligesom et libet Frøe kan give megen Frugt, saa er og en
eneste liben Christi Bloddraabe saa frugtbærende, naar man sat-
ter den med Troen, at den kan udslette alle og enhver Synd,
eftersom Christi Blod er en tilstrækkelig og overflydende Beta-
ling for hele Verdens Synder, — eftersom Christi Retfærdighed,
som han skjænkter os formedelst Troen, er kraftigere og mægti-
gere, end alle Verdens Synder, — eftersom Christi Lydighed
er antagen til Forsoning for alle Mennesker, eftersom Kristus
har taget alle Synders Straf paa sig, paa det at vi skulle have
Fred, — eftersom Kristus er given til alle Mennesker og hele
Verden, og, eftersom Kristus kalder alle Syndere til sig og sty-
der Ingen fra sig, ja — eftersom han siger, at han er kommen
for at opsoge og frelse det, som var fortabt. Matth. 9, 13.
Luc. 19, 10.

Derfor vore Synder ikke vare betalte, men at vi maatte
betale, da skulle vi fortvivle, naar vi ikke vare retfærdige, ikke
forsonede og ikke befriede fra de evige Straffe &c. Men efter-
som alt dette har steet, hvi skulle vi da fortvivle? Her er syv
Grunde imod Fortvivlelsen: 1) Christi overflydende Betaling.
2) Christi mægtige Retfærdighed. 3) Christi fuldkomne Forso-

ning og hans Lydighed. 4) At han har taget alle Menneskers Synder og Syndernes Straf paa sig. 5) At han er given hele Verden. 6) Eftersom han kalder Alle. 7) Og eftersom han er kommen for Syndens Skyld, og vil frelse og saliggjøre det, som er fortabt.

Om ikke Christus var given dig, og om han ikke havde kaldet dig, og om han blot var kommen for de Retfærdiges Skyld, og ikke for Synderes Skyld, saa maatte du billigt fortvirole.

For det fjerde see vi her, at hverken Penge eller Guds kan hjælpe Samvittigheden. Judas kaster sine Penge bort. At, den glimrende Penge har ført ham i Fortvielse, og eftersom den nu ei kan hjælpe ham, kaster han den bort. Det hedder: Hverken deres Sølv eller deres Guld skal kunne redde dem paa Herrens Grubheds Dag. Zeph. 1, 18. Ingen jordisk Ting, som er forgjængelig, kan hjælpe den udbødelige Sjæl. Her hedder det: Sandelig, sandelig siger jeg eder: Dersom Noget holder mit Ord, skal han ikke see Døden evindeligen. Joh. 8, 51.

For det femte see vi i Judæ Fortvielse et Billede af den evige Fordømmelse; thi eftersom Judas ikke een Dag, ikke en liben Stund i dette korte Liv har kunnet fordrage sin onde Samvittighed, den gnavende og udbødelige Orm (Ef. 66, 24.), den indvortes Jld, som ikke udslukkes: hvorledes ville da de Fordømte i Evighed og evindelig fordrage sin onde Samvittigheds Angest og indvortes Pine, i hvilken er idel Forstrækkelse, Frygt og Bævelse, og Guds evige Brede og Unaade, hvorom der staaer i Joh. 3, 36: Guds Brede bliver over ham.

Det er nu den evige Død, at kjende og bære Guds evige Brede og Unaade, hvilken intet Menneskes Tunge kan udtale. Derfor skulle vi billigt forstrækkes, og gjøre Omvendelse, vogte os for Synden og mærke slittigt paa Evangelii Trøst, at vi ikke fortvirole i vore Synder, men fatte Syndernes Forladelse i Christo.

For det sjette: At de ypperste Præster havde kjøbt for Forræderiets Penge en Pottemager-Alger, til Fremmedes Begravelse, det har Propheten Sacharias i Cap. 11, v. 12. 13 propheteret, hvilket er hellig forundbringsværddigt, og har steet derfor, at vi skulle see, hvorledes Skriften i Christo, som den sande Messias, er opfyldt, og hvorledes den hellige Skrift viser os den korsfæste Christus og indeholder i sig denne Hemmelighed, at Christus med sit Blod har forhvervet os et saligt Hvilested i Jorden, (hvoraf vort Legeme er gjort og dannet af den himmelske Pottemager, Ef. 64, 8.), at vi der som Fremmede skulle hvile, indtil den himmelske Pottemager skal gjøre vort Legeme nyt, opvække det af Jorden og optage det i det evige Fædreneland.

Det tredie Stykke.

Hvorledes Christus bliver anklaget af de hyppeste Præster, ligesom en Misgjerningsmand og Oprørsstifter.

Det var ikke alene vel bekjendt i det hele jødiske Rige, men og iblandt Hedningerne, at Christus var en from, hellig, god, venlig og hjælpsom Mand, som ved guddommelig Kraft gjorde de Syge helbrede, rensede Spedalske, gjorde Blinde seende, Døve hørende, Maalløse talende, Døde levende; alligevel fordriste disse løse avindsfulde Menneſter sig til at anklage ham som en Misgjerningsmand. Men det er Guds Dom; han staaer der ikke for sin Person, men paa den hele menneſtelige Slægts Vegne, hvis Ugjerning og Misgjerning han har taget paa sig; derfor eftersom han fremstillede sig selv som skyldig, maatte han saa forstræffeligen lade sig anklage. Der, ligesom for Guds Domstol, har han nu mange hundrede Anklagere; alle vore Synder anklage ham, Loven anklager ham, Satan anklager ham: der staaer han nu, og oppebier Guds Dom og Udslag.

Dette giver os en kraftig Trost imod alle vore Anklagere.

1. Imod vor onde Samvittigheds Anklagelse, naar den siger: See, det og det har du gjort, hvorledes vil du derfor staae til Ansvar? See paa din Herre Christum, hvorledes han staaer der for Dommen, og siig: Kom, jeg vil gaae med dig til min Herre Kristus, den skal svare dig, og skal siige til dig: Seer du ikke, hvorledes jeg staaer her og bliver anklaget for din Skyld, lad mig min troende Sjæl med Fred, og plage den ikke, thi jeg har forløst den fra denne Anklagelse. Saaledes skal og Kristus svare paa Lovens og Djævelens Anklagelse. Viis blot din Samvittighed, Synd, Djævel og Helvede til din Herre Kristus, han skal stille alle dine Anklagere vel tilfreds, saa at de ei videre skulle have Marsag at klage. Hvo vil anklage Guds Udvalgte? Gud er den, som retsfærdiggjør. Hvo er den, som fordømmer? Kristus er den, som er dødt. Rom. 8, 33. 34.

2. Kristus bliver ligesom en Kjætter, Forsører og Oprørsstifter anklaget; vi havde det vel fortjent, thi vi vare det. Vore første Forældre havde antaget Djævelens arrigste Kjætteri, og forkastet Guds Ord, havde og ved sin Ulydighed opreist sig imod Gud og havde blevet hans Fiender, ligesom vi alle af Naturen ere. Til at forjone dette maatte Kristus lade anklage sig som en Kjætter og Oprørsstifter, paa det at vi maatte undslippe de Straffe, som Gud har labet gaae over Oprørsstifterne, da Korahs Parti blev opslugt af Jorden, naar de satte sig op imod Moses og forkastede Guds Bud, og fore altsaa levende til Helvede (4 Mos. 16, 31. 2c.); ligesom og Satan blev udstødt

af Himmelen til Helvede, da han i Himmelen opreiste sig imod Gud og stiftede Oprør. Aab. 12, 7. 2c. Fra disse forfærdelige Straffe har Christus forløst os, idet han saaledes har labet sig anklage.

3. Men da Pilatus spørger ham, om han er en Konge, og hvilken Konge, (thi Jøberne anklagede ham saa, som om han havde udgivet sig for en Konge) om han da vilde sætte sig op imod den romerske Keiser? da gjør Herren en herlig Betsjendelse om sit Rige, og siger: Mit Rige er ikke af denne Verden; var mit Rige af denne Verden, havde vel mine Tjenere skullet stride derfor. Det er: Jeg har vel et Rige, men et aandeligt Rige, som ikke rører Keiseren; til dette Rige behøver jeg intet Vaaben og Værg, ei heller Krigsfolk, ligesom du jo og seer, at jeg ikke har saadant; derfor er mit Rige ikke et verdsligt Rige, det rører ikke Keiseren og er ikke imod ham.

Naar nu Pilatus hører, at han alligevel har et Rige, saa maatte han jo være en Konge, og siger: Saa er du dog en Konge, efter som du har et Rige? Herren svarer: Jeg er en Konge, jeg er dertil født, og dertil kommen til Verden, at jeg skal vidne om Sandheden. Hver den, som er af Sandheden, hører min Røst. Det er: Jeg er en saadan Konge, som formedelst Aabenbarelsen og Fortyndelsen af Guds evige Sandhed skal omvende og føre Menneffene til Guds evige Rige. Denne Betsjendelse priser St. Paulus (1 Tim. 6, 13.) og formaner Timotheus at agte paa samme Betsjendelse. Thi her er Adskillelsen imellem Satans og denne Verdens Rige, hvilket er et Løgnens Rige, og imellem Christi Rige, hvilket er et Sandhedens Rige.

Vi vare Alle i Satans Løgn-Rige, og det samme havde forblindet os Alle med sine Løgne og styrtet os i den evige Død; thi Løgnens Frugt er Døden og den evige Forsmædelse. Der maatte Kristus komme, som selv er den evige Sandhed, og matte først aabenbare for os Satans Løgn og Bedrageri. Ligesom han har bedraget vore første Forældre ved sin Løgn, forestillet dem Synden og Overtrædelsen saa let og ringe, paa det at han maatte styrte dem i den timelige og evige Død — saaledes gjør han endnu; forestiller Synden let og ringe, indtil han fører et Mennefte saa dybt ind deri, at han styrter det i Fortvivelse, ligesom Judas. Han bedrager Menneffene formedelst Belyst, Ære, Rigdom og denne Verdens Herlighed, og forblinder dem dermed, saa at de have og faae det Timelige kjærere, og tabe det Evige. Dette er jo ibel skammeligt Bedrageri og ibel Løgn. Ellers bedrager Løgnens Aand Menneffene ved Afguberi, falsk Lære, Fortrøstning paa egen Fortjeneste og Mennefskævel,

hvilket Alt ere Afveie og Løgn. Men Christus er kommet, og viist os den rette Vei ved sit hellige Evangelium, og ved sit hellige Levnets Exempel. Han er Veien, Sandheden og Livet (Joh. 14, 6.) og siger: Omvender eder, og troer Evangelium, Marc. 1, 15., og, elster ikke Verden (1 Joh. 2, 15.), at den ikke maa bebruge eder. Søger Guds Rige og hans Retfærdighed, saa skulle og alle disse Ting tillægges eder. Matth. 6, 23. Vender eder til mig, og bliver frelst, alle Jordens Ender. Es. 45, 22.

See, dette er den evige Sandhed, det salige Endeligt og evige Liv, hvilket Du ville naabeligen give og forlene os Alle, Gud Fader, Søn og Hellig Aand, hyllovet i Evighed! Amen.

Den tiende Passions-Prædiken.

I n d h o l d.

Christi Ustyldighed, Taalmodighed, og den hos Herodes lidte Bespottelse og Forkastelse.

T e x t.

Matth. 27, 13—24; Matth. 15, 4—15; Luc. 23, 13—24.

(Textens Ord ere ogsaa at læse i Bidelseshistorien fra: „Og der han dette sagde,“ og til: „og deres og de hypperste Præsters Skrig sit Overhaand.“)

I n d g a n g.

I 1 Mos. 39, 1. 2c. læse vi om den fromme og kyndige Ungling Joseph, at eftersom han ikke vilde gjøre sin Herres Hustrues Villie, blev han af hende falskelig anklaget for sin Herre og ustyldigt kastet i Fængsel, endstjønt han saa slittigt, berømmeligt og lykkeligt havde forvaltet sin Herres Ting, Grinder og Huusholdningen, at hans Herre havde sat ham over alle sine Eiendomme; men den Herre Gud reddede endelig hans Ustyldighed, og førte den underlig for Dagen, saa at Hustruen, som havde villet gjøre ham tilskamme, blev selv bestjæmmet. Dette er et skjønt Forbillede paa vor Herre Jesus Christus. Thi ligesom Joseph blev af sin Herres Hustru falskelig anklaget, saa bliver og vor Herre Christus falskelig anklaget af den jødiske Synagoge og Præsteskabet, og af det hoeragtige Folk, som bedrev aandeligt Hoer og havde blevet troløst imod Gud, ligesom og vor Hære Gud ved Propheten Hoseas (1, 9. 2, 2.) lader tilstille samme Folk et Skilsmissebrev; thi Herren vilde heller ikke gjøre det jødiske Præstestabs Villie, ei heller tie stille til deres Hykleri og falske Dære, men straffe dem og affondre sig fra dem.

Og ligesom Joseph forrettede troe sin Herres Erinder, at Alt havde en lykkelig Fremgang og var velsignet, saa har nu vor Herre Christus, Guds retfærdige Tjener, forrettet troe Guds Bærf paa Jorden, som Propheten Esaias (53, 10.) siger: Herrens Behagelighed skal lykkes ved hans Haand.

Ligesom nu Joseph er bleven befunden ustyldig og hans Ustyldighed endeligen er bleven aabenbar, saa bliver og Herrens Christi Ustyldighed aabenbar i hans Levnet og i hans Død, at Pilatus offentlig for alt Folket giver ham adskillige Gange Vidnesbyrd om hans Ustyldighed, ligesom og senere alt Folket, naar det saae Tegnene ved hans Død; men det utroe og hoeragtige Folk er blevet tilstamme.

Vi ville for denne Gang afhandle følgende fire Stykker:

1. Om Herrens Ustyldighed.
2. Om Herrens Taalmodighed.
3. Hvorledes han bliver sendt til Herodes.
4. Hvorledes han bliver forkastet af det jødiske Folk, og Barabæus foretrukken for ham.

Jesu sagtnodige Hjerter være med sin Hjælp og Raade hos os! Amen.

Det første Stykke.

Om Herrens Ustyldighed.

Man maa høilig agte paa Herrens Ustyldighed i hans Lidelser, og at samme 1) af Pilatus saa ofte oprippes; 2) ogsaa af Palati Hustru, som formaner ham, at han ikke skulde besatte sig med denne retfærdige Mand; 3) Jøderne bekyndte ogsaa hans Ustyldighed; 4) de falske Vidner gjør den aabenbar, eftersom deres Vidnesbyrd ikke stemmer overens; 5) Herodes kan heller ikke saa Noget paa ham; 6) berester vidne Himmel og Jord derom, med Solformørkelsen og Jordbælv, hvorved Klipperne have revnet; og for det 7) Høvedsmanden under Korset, og meget Folk, som slog sig for sit Bryst, og gik hjem igjen. Dermed er nu for det første Skriften opfyldt, og hele Loven; thi Loven fordrer den høieste Ustyldighed, og denne Lovens Fordring har Christus fyldstgjort, duplici jure, paa to Slags Maader, først formedelst sin Hellighed og Ustyldighed, for det andet for os, per meritum suum, ved sin Fortjeneste.

Naar nu Loven befylder os i vor Samvittighed, saa foreholde vi ham Christi Ustyldighed, thi hans Ustyldighed, er vor formedelst Troen, og vi sige derfor til Loven: Jeg tilstaaer dig intet, jeg er dig intet styldig; min Herre Christus har skænket mig sin Ustyldighed, han er ikke alene hellig og ustyldig, men han har og lidt ustyldig og baaret ikke sin egen Synd, eftersom

han ingen havde, men min Synd, og deraf kommer hans Lidelse mig tilgode, da han for sin Person har det ikke behov. Efter- som han nu ustyldigt har lidt for mig den Straf, som Loven kræver, derfor er jeg fri for Lovens Forbandelse og for dens An- klagelse. Ef. 53, 5: Han er saaret for vore Misgjerningers Skyld. Derfor bliver Christus kaldet den Allerbhelligste; Dan. 9, 24. Herren vor Retsfærdighed; Jer. 23, 6. og retsfærdig Vært. Cap. 33, 15.

Er han dog ikke Gud selv, og efter sin mennesselige Natur undfangen af den Helligaand, og er han ikke det rette Guds ubesmittebe Lam? 1 Petr. 1, 19. (Han er) det sande Paaste- lam, hvorpaa ikke er Feil eller Lyde, den hellige Ypperstepræst i sin hellige Prydelse; ihi en saadan Ypperstepræst sønnebe os, som skulde være hellig, uden Ondskab, ubesmittet afskilt fra Syn- dere Ebr. 7, 26. For sin Ustyldighed har altsaa dette ustyldige Guds Lam kunnet bære og borttage Verdens Synd; for hans Ustyldighed renser os altsaa hans Blod fra vore Synder; for sin Ustyldighed kan altsaa denne Ypperstepræst bestaae for Guds Dom, og fuldkommen hellige os; altsaa staae for Gud. Ef. 61, 10: Min Sjæl skal fryde sig i Gud, thi han førte mig i Saligheds Klæde, han klædte mig med Retsfærdigheds Kappe.

Denne Retsfærdighed er fulkommen, overtræffer alle Menne- sters og Engles Retsfærdighed; og om en Engel, ja alle Engle ville bytte med mig, og give mig derfor sin Retsfærdighed, saa vil jeg ikke gjøre det. Thi dette er Jesu Christi Retsfærdighed og Fortjeneste, forhvervet med hans Blod, som overtræffer alle Engles Retsfærdighed; thi ingen Engel er død for mig, men Guds Søn, hvilken er alle Engles Herre.

Det andet Stykke.

Om Herrens Taalmodighed.

For det første: Herved er og Noget at erindre om Herrens store Taalmodighed. Thi dersom han veed, at han er ganste ustyldig, og ikke desmindre skal og maa lide — paa det at hans Lidelse gennem hans Ustyldighed maatte komme os tilgode, ef- tersom han for os skulde lide — saa tier han stille og svarer ikke paa Løgnen og de falske Anklagelser, paa det at hans Li- delse skulde blive en lydig fuldkommen Lidelse ved hans Taal- modighed, og vi derved blive forsonede, ligesom derom er pro- pheteret i Ef. 53, 7: Han blev gjort elendig, og han oplod ikke sin Mund, som et Lam, der føres hen at slagtes. Det er høielig beundringsværdigt, at Gud har forestillet os i Natu- ren et Speil af Taalmodighed; thi naar man slagter et Lam, saa striger det ikke. Og for denne høie Taalmodighed bliver Chri-

stus lignet ved et Lam. I den 38te Psalme, v. 14. 15. er og propheteret derom: Men jeg er som en Døv, og vil ikke høre; og som en Stum, der ikke vil oplade sin Mund. Ja som en Mand, som haver intet Gjensvar i sin Mund.

Deraf er nu at see, hvor villigt og gjerne Christus er dødt for vore Synders Skyld, paa det at Gud formedelst hans hellige Lybighed maatte blive forsonet. En Skyldig maatte være en Taalmodig. Christus har taget vor Skyld paa sig, og havde blevet ligesom for vor egen Person skyldig, derfor var han taalmodig.

2. Vore første Forældre vilde endnu have Ret, efterat de havde syndet. Adam gav sin Kvinde Skylden, Kvinden gav Slangen Skylden; ja Adam bekyldte Gud selv, og sagde: Kvinden, som du gav at være med mig, hun, hun gav mig af det Træ, og jeg aad. 1 Mos. 3, 12. 13. Ligesom han vilde sige: Havde du ladet Kvinden være fra mig, saa havde det ikke steet — Skylden er din. Der vil Ingen have Skylden, Ingen vil tie stille; her tier den Herre Christus stille, at betale for en saadan Ulybighed, og tillige at forsone vor Utaalmodighed, naar vi ofte knurre under Korset imod Gud, ligesom den hellige Job tilskidt forbander sin Fødselsdag (Job. 3. 2. 2c.) og Propheten Jeremias i Cap. 20, 14. 2c. Derimod skulle I trøste eder af Christi høie Taalmodighed, han har atter gjort det godt altsammen.

3. Christus er bleven stum for Lovens forstræffelige Anklagelse. --- Thi ihvorvel han for sin Skyld ikke har havt Behov at blive stum, eftersom han er uskyldig, saa er han dog blevet stum for vor Skyld, thi han vidste vel, at vi havde fortjent det Altsammen, og at al Verden var skyldig for Gud, og at altsaa hver Mund maatte tilstoppes. Rom. 3, 19. Etersom han nu stod der for Domstolen, skyldig, ligesom for egen Person, og i hele Menneffeslægten Sted var anklaget ligesom for Guds Domstol, tier han stille, lader sin Mund tilstoppe, og opfylder ogsaa derved Loven, men forhverver derved os, at vi paa hiin Dag ikke behøve at være stumme, ligesom den der ikke havde Bryllupsklæderne paa, (Matth. 22, 12.) men at vor Mund da maa være fuld med Fryde-Sange. Ps. 126, 2.

4. Vi lære her, at man ofte maatte anbefale den fjære Taalmodigheden ved mange Forurettelser, og ikke ville afgjøre Alt formedelst Strid og Rettergang, men naar man har forsvaret sig, maatte man tie, og trøste sig af sin Uskyldighed, og klage det for Gud, som den 37te Ps. v. 6. 2c. formaner: Tie for Herren, og forvent ham; lad din Vrede ikke optændes imod den Mand, hvis Vei lyffes, imod den Mand, som udsører skalk-

agtige Anslag. Lad af fra Brede, og forlad Hastighed; lad din Brede ikke optændes, hvormed du visseiligen gjør ilde. Og det er endnu et lidet, saa er den Ugudelige ikke mere; og naar du giver Agt paa hans Sted, da skal han ikke findes. Og han skal udføre din Retfærdighed som Lyset, og din Ret som Midnatslys.

O, det er en stor Dyb at fordrage med Taalmodighed sin Beklifter, og henstille Hævnen til Gud; denne Hævn kommer saa underlig, at man maatte forstrækkes derfor. David taug stille, da Simeï saa skjænbelig bandede ham (2 Sam. 16.); men Guds Hævn kom endelig. I Begr. 3, 26. 2c. staaer: Det er godt, at man haaber, og er stille, til Herrens Frelse. Det er en Mand godt, at han haver baaret Nag i sin Ungdom. Han kan sætte sin Mund i Støvet, om der maaskee er Forhaabning. Han kan lade sig slaae paa Kindbenet, han kan mættes med Forhaanelse. Thi Herren skal ikke forkaſte evindeligen.

Det tredie Stykke.

Pilatus sendte Christum til Herodes.

Pilatus er en listig Verdensmand, en Politicus, og har tvende Marsager, hvorfor han sender Christum til Herodes: 1) Han vilde gjerne være løst fra ham, eftersom han saae, at han var ustyldig, og meente, at Herodes skulle brænde sine Fingre paa ham. Herodes er en Ræv (Luc. 13, 32.), ligeledes en Politicus, og mærker Strængen og sender Herren atter til Pilatus, som en der allerede havde optaget Jødernes Klagemaal. Den anden Marsag og Anslag vedkommer Pilatus personlig, at han maatte gjøre Herodes atter til sin Ven; thi Pilatus havde ladet henrette nogle Underjaatter for Herodes, som vare Galilæere, derfor var Herodes fortørnet paa ham. Men nu bliver Sagen bilagt, naar Christus, den arme Fange, sendes til Herodes eftersom Herodes endnu ikke havde seet Herren.

Her see vi 1) et ret Verdensspeil. Hvor ofte lege ikke Politikerne (de Statskloge) med en retfærdig Sag, og vise den end hid, end did. Pilatus sætter et rødt Klæde paa Herren, Herodes et hvidt, og altsaa vil Ingen bistaae Retvissheden, paa det han ikke maa fortørne den Ene eller den Anden, men beholde Hvermands Gunst: den ene gjør det rødt, den anden hvidt. Man siger: Det er en fortrædelig Sag, og drager mange høie Personer ind i sig; man gjør vel ikke Ret derved, men det maa en anden tage paa sig, jeg vil ikke tage det paa mig. Men om denne rævagtige politiske Viisdom kan bestaae for Gud, det lærer os Guds Røst, Es. 1, 17: Søger Ret, hjælper en Fortrykt tilrette; skaffer en Faderløs Ret, udfører Enkers Sager; (det

Modsatte er en Synd, for hvilken Jerusalem er bleven forstyrret) og Sir 4, 31: Forsægt Sandheden indtil Døden, saa skal den Herre Gud stride for dig.

2) See vi her, hvori Verdens Børns Venstab bestaaer, nemlig: naar man hjælper til at bespotte Christum, saa har man Verdens Gunst og Venstab. Men Verdens Venstab er Guds Fiendstab. Jak. 4, 4. Hvad har Pilatus endelig deraf, at han har vundet Herodes's Venstab formedelst vor Herres Christi Bortførelse? Aldeles Intet. Han maatte endog gaae i Landsflygtighed og Fortvivlelse. Al Verdens Venstab, som ikke er grundet i Gud, er jo imod Gud, og bringer En tilsidst i Fortvivlelse; Guds Venstab bevarer til evindeligt Liv.

3) Kristus bliver bespottet af Herodes, eftersom han havde sagt, at han var en Konge. Etersom Christi Rige bestaaer i Aandens Ræddelse, i Troen, i det usynlige Væsen, i de himmelske guddommelige Ting, og har ikke noget udvortes Skin — saa bliver det bespottet af Verden og ærgjærrige Mennesker; thi de smage ikke dette Riges himmelske Værd: Guds Huldhed og Naade, Retfærdighed, Glæde og Fred i den Helligaand. Vidste de, hvad Christi Rige var, og hvilken Konge Kristus var, saa skulde de vise ham den højeste Ære, og kaste sine Kroner for hans Fødder. Mat. 4, 10. Verdens Børn see blot paa det Synlige; men St. Paulus siger i 2 Cor. 4, 18: Vi have ikke de synlige Ting for Øie, men de usynlige (men det er Troen, som holder sig til Forjættelsen); thi de synlige ere timelige, men de usynlige evige.

4) Kristus bliver af Herodes illædt et hvidt Klæde, til Spot, eftersom Kongerne i Østerland og Ægypten bare hvide Klæder, ligesom Pharao klædte Joseph i hvidt Silke, som i en kongelig Klædning. 1 Mos. 41, 42. Men hvad Herodes gjorde og meente Herren til Spot, det tjente derefter vor Herre Christo til Ære; thi Pilatus beklæder derefter offentligen, at ei heller Herodes havde fundet nogen Sag mod Herren. Uskyldigheden var hans rette hvide Klæde, og det hvide Klæde var og et Beviis, at Herren var en Konge og Ypperstepræst; thi Ypperstepræsten maatte bære en lang hvid Kjortel. 2 Mos. 28, 4. Kristus bliver da alligevel en Konge og Ypperstepræst, endstjønt Verden bespottet ham. Og ligesom Kristus er og bliver Konge paa en skjult Naade, saa er og Christi Rige skjult under Korset, endog hverken Pilatus eller Herodes have forstaaet det. Herved har nu Herren forhvervet for os, som troe paa ham, Ærens hvide Klæde, og gjort os, som havde toet vore Klæder hvide i Sammets Blod, til Konger og Præster for Gud. Ap. 5, 10. Cap. 7, 14.

Det fjerde Stykke.

Christus bliver forkastet af det jødiske Folk, og Barrabas bliver fortruffet for ham.

1. Pilatus er en verdensklog Mand og tænker: jeg vil foreslaae for dem den allermest foragtede og værste iblandt Fangerne, hvis Frækhed og Ondskab de Alle kjendte (thi han havde ellers flere Fanger) — de skulle vel ikke begjære denne løse; men det hjælper ikke; de bede om ham. David har i den 118de Psalmeh propheteret ret: Den Steen, som Bygningsmændene forstjode, er bleven til en Hovedhjørnesteen. Det er skeet af Herren, og er underligt for vore Dine. At denne Prophetie er bleven opfyldt i Passionen, da Jøderne raabte: bort, bort med ham! korsfæst ham! det lærer os St. Petrus i Ap. Gj. 4, 11. 11, da han siger: Han er den Steen, som er bleven agtet for Intet af eder, I Bygningsmænd, den, som dog er bleven til en Hoved-Hjørnesteen. Og Saligheden er slet ikke i nogen Anden; thi der er heller ikke et andet Navn under Himmelen, som er givet iblandt Menneskene, ved hvilket det bør os at blive saliggjorte. Jøderne, som de aandelige Bygningsmænd, have forkastet sin Saligheds Grundvold, derfor have de ingen sikker Bygning, men have bygget sit Troes og Saligheds Huus paa Sand; derfor skal det gjøre et stort Fald.

Papisterne bygge sin Salighed og Retsfærdighed paa sine egne Gjerninger og Tyldestgjørelse, samt Helgenes Forbøn som deres Nødhjælp. See, hvilken grundløs Bygning er ikke dette? Hvad siger St. Paulus herom i Eph. 2, 20: I ere opbygget paa Apostlernes og Propheternes Grundvold, saaledes at Jesus Kristus selv er Hoved-Hjørnesteenen. Og 1 Cor. 3, 11: Ingen kan lægge en anden Grundvold, end den, som lagt er, som er Jesus Kristus. Item Es. 28, 16: See, jeg lægger til Grundvold i Sion en Sten, en prøvet Steen, en kostelig Hjørnesteen, som er vel grundet.

2. Seer og lærer her Menneskenes Ubestandighed. Christus bliver nu forkastet, efter hvilken ellers alt Folket havde løbet, hvem det havde hørt og holdt sig til. Først synge de Hosanna, nu raabe de Crucifige (korsfæst) og alt dette Ypperstepræsterne til Behag, hvilke overtale og æggede Folket, til at begjære Barrabas løse, og korsfæste Christum. Ps. 116, 11: Jeg sagde, der jeg hastede: Hvert Menneske er en Løgner. Ps. 118, 8. 9: Det er bedre at troe paa Herren, end at forlade sig paa Tyrsterne. Ps. 146, 5: Salig er den, hvis Hjælp Jakobs Gud er, hvis Haab er til Herren hans Gud. Han, som holder Love evindeligen; og som opretter de Reddsiede. Det

gjøre ikke Menneffene, — de slaae En fulbelig til Jorden; Herren oplyser de Blinde, — det gjøre ikke Menneffene.

3. Barrabas er et Billede af vore første Forældre, og af hele Menneffeslægten; thi Barrabas betyder „Faders Søn.“ Vi ere de rette Barrabas, Oprørsstiftere og Røvere, og havde for-tjent den evige Døds Dom; saa kommer nu Kristus, og lader fælde Dommen over sig, lader Mordstriget gaae over sig, paa det at vi maatte blive befrie. Og dette er afbildet i Mos. 16, 8. 10. der Ypperstepresten maatte kaste Lod over tvende Bukke. Den, over hvilken Herrens Lod faldt, maatte blive offret Herren; men den, over hvilken den Lod faldt, at han skulde være fri, maatte blive fremstillet for Herren, at Ypperstepresten skulde for-sone ham og lade Fri-Bukken løbe til Ørken. Dette Forbillede er opfyldt i Christo; thi paa Christum er Herrens Lod falden, at han skulde blive offret for vore Synder; paa os har den Lod faldt, at vi skulle være frie og blive forsonede, løbe i Ør-kenen, det er: gjøre Omvendelse og affondre os fra Verden. Alt dette er Guds underlige Raad.

4. Vi forkaste ofte Christum, og foretrække Barrabas, naar vi foretrække Verden, hvilket er for Gud et Mord, Had, Avind og Hævnjerrighed, fremfor Sagtmødighed og Taalmodig-hed; thi Kristus er idel Kjærlighed, Sagtmødighed og Taalmo-dighed. Al, hvor ofte bliver ikke Kristus forkastet, og Røveren foretrukken! endog da, naar vi fuldkomme de kjædelige Begjærin-ger, som vi skulle dæmpe, døbe og korsfæste; thi de, som høre Christum til, have korsfæstet Kjødets med Sindsbewægelse og Begjæringerne. Gal. 5, 24. Hvor ofte bliver ikke Løgnen fore-trukken for Sandheden? Uretfærdigheden for Retfærdigheden? Lasterne for Dyden? Falsk Være for den rene Være? Hoffærdig-hed og Pragt for Ydmygheden? Rigdom for Gudsfrugt? Men-nesskefrugt for Guds hellige Frugt? Dette hedder at forkaste Christum, og slippe Barrabas løs. Derfor lader os vogte os, og takke den Herre Kristus, at han saa taalmodigt har ladet sig forkaste for vor Skyld, paa det at vi ikke til evig Tid maa blive forkastede, men antagne af Gud.

5. Lader os lære Taalmodighed af ham, naar vi blive forkastede og foragtede af Verden, at vi beholde det visse Haab, at vi for Christi Skyld blive antagne af Gud. Thi naar Ver-den forkaster os, antager Gud os; naar Verden forbyr os, frikender Gud os; naar vi ikke kunne have noget blivende Sted paa Jorden, saa har Kristus beredt os et Sted i Himmelen; hader Verden os, saa lade vi os nøie med Guds Raade og Kjærlighed, hvilken Verden ikke kan tage fra os. Hvo skal kunne stille os fra den Christi Kjærlighed? Trængsel, eller Angest, eller

Forsølgelse, eller Hunger, eller Nøgenhed, eller Fare, eller Sværd? Digesom skrevet er: For din Skyld dræbes vi den ganste Dag, vi ere regnede som Slagtesaar: — Men i alle disse Ting mere end seire vi ved ham, som os elste. Thi vi ere visse paa, at ingen Ting skal kunne skille os fra den Guds Kjærlighed, som er i Christo Jesu vor Herre. Rom. 8, 35—39. Amen.

Den ellefte Passions-Prædiken.

I n d h o l d.

Jesús bliver hudslængt, klædt i Purpur, kronet med Tørne, bespottet og dømt til Døden.

T e x t.

Matth. 27, 24—27; Marc. 15, 15—21; Luc. 23, 24—25; Joh. 19, 1—16.

(Textens Ord ere ogsaa at læse i Videsseshistorien fra: „Da tog Pilatus Jesum ic.“ og til: „og sit ham hen efter deres Villie og Begjering at korsfæstes.“)

I n d g a n g.

I 2 Mos. 4, 24. ic. læse vi, at den Guds Mand Moses maatte paa Guds Befaling atter drage ud af det Land Midian — hvorhen han havde flygtet og hvor han havde faaet Hustru og Børn — og ind i Egypten, for at udsøre Israels Børn; Men underveis, i Herberget, mødte Herren ham, og vilde dræbe ham, eftersom han for sin Hustrues Skyld ikke vilde omstjære sine Sønner, eftersom hun ikke var en Jøbinde, men en Midianitise. Men da Hustruen saae, at hun derfor skulde miste sin Herre, tog hun sin Søn og omflar ham, og kastede Forhuden for sin Mandes Fødder, da vendte Herren sig fra ham igjen; og hun sagde til Moses: Du er mig en Blod-Brudgom. Men hun sagde da: En Blod-Brudgom, for Omstjærrellens Skyld.

En saadan Blod-Brudgom have vi i vor Herre Jesus Christus, hvilken af brændende og uudsigelig Kjærlighed mod os har saaledes trolovet sig, at han ikke har flyet at give os sit Blod til Pant paa sin hjertelige Kjærlighed, og at trolove og forbinde sig med os ved sit Blod, ja lade sig hudslænge over sit hele Legeme for os, paa det vi skulle see paa denne vor Blod-Brudgom, hvortil hans Kjærlighed har bevæget ham, hvor stor hans Kjærlighed til os har været, og hvad han for vor Kjærligheds Skyld har lidt, paa det han maatte bevæge os til hjertelig Gjenkjærlighed, og formedelst sit Blod, sine Saar og Strimler op-

vække, optænde og ligesom indskrive og indtrykke i Sjæl og Hjerter vor trofaste Kjærlighed til ham.

See nu paa ham, hvor stjern er han ikke, din Blod-Brudgom, vel ikke udvortes, men indvortes, for sin store og trofaste Kjærlighed; og lad hans blodige Strimler bevæge dit Hjerter og være et Speil af hans Kjærlighed, paa det at du formedelst hans Kjærligheds Bestuelse maa ved Troen sue og drikke af hans Saar, og blive drukken af hans Kjærlighed, ligesom og han er drukken af din Kjærlighed, som St. Augustinus siger: „Maatte det tilstedes mig at see og smage formedelst disse Saars Huler, hvor sød og liflig Herren er.“

Vi ville for denne Gang afhandle følgende fem Stykker:

1. Om Hudsfættelsen.
2. Om Purpurklædet.
3. Om Kroningen.
4. Om Fremstillelsen.
5. Om Herrens Fordommelse.

Jesu blodige Kjærlighed være med os! Amen.

Det første Stykke.

Om Herrens Hudsfættelse.

I 5te Mos. 25, 2. 3. bliver befalt, at ugubelige og uhydige Tjenere skulle hudstryges for Retten. Derpaa seer og vor Herre i Luc. 12, 47: Men den Tjener, som veed sin Herres Villie, og bereber sig ikke, og gjorde ikke efter hans Villie, skal faae mange Hug. Al, kjære Gud, vi ere nu de uhydige Tjenere, og vide vel Guds Villie, men ei alene gjøre vi den ikke, men gjøre, foruden det Gode vi undlade, endog meget Ondt, og stribe ganste haardnakket imod Guds hellige Villie; derfor ere vi værdt dobbelt Hug, hvorfor og Herren maatte libe saa mange Slag i sin Hudsfættelse til Betaling for vor Ulydighed, og hvad Ondt, foruden Ulydigheden, vi endnu gjøre for Gud. Derfor maatte det ikke blive derved med ham, at han skulde hudsfættedes efter Jødernes Viis — da Misbæderne blot fik syrgetype Slag efter Loven, paa det at de ikke skulle see for elendige ud, — men efter de Romeres Hudsfættelse, hvilken skede ved en Pæl (eller Stolpe) uden al Barmhjertighed, da man ikke tællede Slagene, men slog hele Legemet fuldt af Strimer; paa et saadant Viis er Herren bleven hudsfættet, og det ikke blot af Een eller To, men af den hele Skare, da Enhver paa det grueligste, indtil han var blevet træet, har hudsfættet Herren, indtil hans hele Legeme er blevet slaaet fuldt af Saar og Strimer. Thi eftersom alle vore Lemmer ere fulde af Synd og Uretfærdighed, saa har Christus maattet libe paa hele sit hellige Legeme og i alle

Lemmer. Kom nu hid, min Kjære Christen, og see paa denne forstræffelige og gruelige Hudflettelse; har han ikke for din Ulydigheds Skyld blevet hudflettet paa dette Viis? Din Ulydighed har hudflettet ham paa denne Maade; der staaer du midt iblandt den ugudelige Skare, og hjælper at slaae til paa den ustyldige Herre. Men han lider det taalmodigt, paa det at han maa betale for din Ulydighed og frelse dig fra Helvedes Svøber, hvor de lede Djævels onde Skare ikke med Pidsker, men med Orme og Skorpioner, (1 Kong. 12, 11.) ja med Jidsluer, skulle pidske og hudflette alle Fordømte evindeligt.

See, hvorfor Herren lader sig saaledes hudflette, og hvorfra han har igienløst dig; takke ham for hans Kjærlighed og trofaste Gjienløsning. Men hvorledes man takker ham, det hører man paa den megen Sværgen og Gudsbespottelse; alle Sværgere og Gudsbespottere hudflette Herren og pidske ham paa nye, og da kan intet andet følge derpaa end Forbandelse. Forbandet, siger Moses, være den, som bander sin Gud; forbandet være den, som slaaer Fader og Moder, 5 Mos. 27, 15. 16. Skulde det ikke meget mere hedde saa: Forbandet være den, som bander sin Gjienløser og slaaer ham.

2. Men de bodfærdige og angerfulde Hjerter bør her mærke til sin Trøst, at Herren har baaret vore Piner og taget paa sig vore Sygdomme, ligesom en stor Tyngde eller Byrde, Es. 53, 4. Og efter som intet Godt er hos os — ligesom det staaer hos Es. 1, 6: Fra Fodsaale og indtil Hovedet er intet heelt paa det; men Saar og Blaaflaget, og Bylber fulde af Røde, som ikke ere udtrykte, og ei forbundne, og ei lindrede med Olie, — saa har Christus ladet saare sit hele Legeme, paa det at han maatte helbrede de utallige Syndesaar, som Djævelen havde tilføjet os, og afvende fra os Guds grumme Brede og Hævn. Kommer hid, I vellystige Mennesker, som bruge eders Lemmer til Letsindighed og Kjødets Lyster, og som lader Synden være valdig i eders dødelige Legeme, see, denne Hudflettelse harde I fortjent, men dette hellige og ustyldige Legeme maatte udstaae samme med stor Smerte; lærer formedelst Guds Mand at dæmpe Kjødets Lyster, og trøste eder siden af Christi Hudflettelse. I af Sorg betyngede Korsbrødre, tager og taalmodigt imod Guds faderlige Riis, hvormed han tugter eder i Naade, og takker eders Gjienløser, at han har taget paa sig og afvendt fra eder Guds Bredes Riis; og beder: O Herre straf mig ikke i din Brede, og tugt mig ikke i din Hastighed. Herre! vær mig naadig, thi jeg er strøbelig; læg mig Herre! thi mine Been ere forfærbede. Ps. 6, 2. 3. See, dette har Christus lidt for eder, og givet eder i dets Sted et naadigt Faderriis.

Det andet Stykke.

Om Herrens Purpurklæde.

Dette Klæde er blevet paaklædt Herren til Forsmædelse, eftersom han sagde, at han var en Konge; thi Purpur pleie Konger bære. Vore første Forældre havde tabt Ustyldighedens og Retsfærdighedens rette kongelige Klæde, derfor maatte Christus, til Haan og Spot, blive klædt ikke alene i et hvidt Klæde, hvilket var et præsteligt Klæde, (2 Mos. 28, 6.) men og i et rødt Purpurklæde, hvilket var et kongeligt Klæde, paa det han maatte atter forhverve til os det præstelige og kongelige Klæde; hans forsmædelige Klæde have da blevet vore Grefklæder.

I Høis. 5, 10. synger Christi Brud: Min Kjæreste er hvid og rød, som bærer Bannere frem for ti Tusinde. Med den hvide Farve er ikke alene hans Ustyldighed og Hellighed antydet; — ligesom og, at han for vor Skyld er bleven gjort blodig og slagen fuld af Saar — men dermed er og antydet, at han er en Ypperstepræst og Konge, og skal ogsaa belæde os med disse sine Klæder, og pryde os dermed, som der staaer i Es. 61, 10.

Og ligesom man gjør og farver det kongelige Purpur med Blodet af Purpur-Ormen, saa har og vor Herre Christus, den rette Purpur-Orm, som han kalder sig i Ps. 22, 7. villet belæde os med sit Blod, og skjænte og klæde paa os det rette kongelige Purpur. Man siger, at Purpur-Farven ikke bliver beplettet, men forbliver altid skøn, og derfor er den den skønneste Prydelse. Ligesaa er Christi Blods rette Purpur ikke alene ganske uplettet, men den renser os og fra vore blodrøde Synder. Es. 1, 18: Om eders Synder end vare som Purpuret, da skal de blive hvide som Sneen. Christi Blod er vort rette Purpur og kongelige Grefklæde, hvormed vi ere smykkede mere end med alle Gyldestykker og Edelstene, ligesom en saadan Brudebragt er beskrevet i Ps. 45, 10. 14. 15. Naadestolen maatte blive indspøbt i Purpur, naar Israels Børn drog afsted. 4 Mos. 4, 5. 8. Jeg mener, at denne vor levende Naadestol, Christus vor Herre, er indspøbt i sit hellige Blods røde Purpur, ligesom St. Paulus siger: Hvilken Gud har fremsat til en Naadestol formedelst Troen ved hans Blod. Rom. 3, 25. See til, at du indspøber din Sjæl i dette røde Purpur, naar du drager til det evige Fædreneland.

Det tredie Stykke.

Om Herrens Kroning.

Hvilken gruelig Haan og Spot optænker ikke Djævelen imod Christum med Tornekronen, hvormed Herren ikke alene paa det

meest frastøbeligste bliver tiltalt for sit Rongerige, men og hans velsignede Hoved saaret, sønderrevet og sønderstøkket, paa det at Intet fra Fodsaalen til Hovedbissen skal blive heelt paa Herrens hellige Legeme. Adam havde grebet efter vor kjære Guds Krone, og villet være Gud; for dette maatte den anden Adam betale med sin Tornekronen. Adam havde tabt for sig og os Vrens Krone og det evige Rige; dette maatte den anden Adam atter forhverve med en Tornekronen.

Gud havde plantet os til en stjern Bæst, og gjort os til sin guddommelige Naades og Kjærligheds Lysthave, og see, vi har formedelst Synden blevet Torne og Tidsler, som Propheten Micha i Cap. 7 beskriver Mennestenes Børn: Den Bedste af dem er som Torn, den Oprigtigste som et Torngjærde; og hørte derfor til den evige Jld, ligesom Klinte og Torne. Her maatte nu Kristus komme, og bære Tornekronen til Straf, paa det han maatte forløse os fra evindelig Jld og gjøre os atter til Paradisets frugtbare Træer og Planter.

Synden, ja Djævelen selv, var vor Skjæmselskrone, ja vi vare kronede med Helvedes evige Jldsruer, Djævlene havde kronet os med Helvedes Orme og Skorpioner; der maatte da Kristus komme og med Tornekronens Marter forløse os derfra, og gjøre os atter til en stjern Guds Krone, ligesom Propheten Esaias siger i Cap. 62, 3: Du skal være en deilig Krone i Herrens Haand; og en kongelig Hæder i din Guds Haand. Formedelst Christi Tornekronen er og Naadekronen bleven os forhvervet, som den 103die Ps. v. 4 siger: Den, som kroner dig med Mistundhed og Barmhjertigheder. Derved er Retfærdighedens og Livets Krone forhvervet, som St. Paulus siger i 2 Tim. 4, 8: Jævrigt er Retfærdighedens Krone henlagt til mig, 2c. og Nab. 2, 10: Vær troe indtil Døden, saa vil jeg give dig Livets Krone. Saaledes ere der fire Slags Kroner, som Kristus har forhvervet os: 1) Naadens Krone. Ps. 103, 4. 2) Retfærdighedens Krone. 2 Tim. 4, 8. 3) Livets Krone. Nab. 2, 10. 4) Vrens og Herlighedens Krone. Ps. 8, 6. 1 Petr. 5, 4.

Denne din Gjenløvers Tornekronen skal og bevæge dig til Ydmyghed og Taalmodighed. Til Ydmyghed saaledes: See, hvorledes Mennestenes Børn nu for Tiden prale med sine Hoveder, baade Mandes- og Qvindes-Personer; de ville bære gyldne Kroner og Perlekroner af lysende Edelstene paa sine Hoveder — og der er ingen Ende paa Hoffærdigheden. Al, see dog paa din Gjenløvers Tornekronen, og blues dog ved at bære en saadan Pragt paa dit Hoved, eftersom din Herre Kristus for din Skyld har baaret en Tornekronen. See, med hvilken stor Smerte og

Forsmædelse har ikke Christus med sin Tornekroner maatte betale for dit Overmod.

Til Taalmodighed skal du blive bevæget ved din Gjenlægers Tornekroner, naar ogsaa du bliver kronet med falske Tungers, Løgneres og Besskliffers Torne, ligesom jo falske Tunger stikke meget mere end Torne og Tidsler. Saa trøste dig da dermed, at din Herre Christus har og maattet for din Skyld blive kronet med Torne, men siden er han bleven kronet med Gæde og Herlighed, som den 8de Psalm v. 6. siger. Digeledes maa du med en Tornekroner blive hans Billede lig, paa det du i sin Tid og med en Gædekroner maa blive ham lig.

Det fjerde Stykke.

Om Herrens Fremstillelse.

Da gif Jesus ud, og bar et Purpurklæde og en Tornekroner. Og Pilatus sagde: See hvilket Menneſte! af hvilke Pilati Ord man kan slutte, hvilken ynkkelig, jammerlig og beklagelig Skikkelse Herren maatte have, ligesom Propheten Esaias derom har propheetet i Cap. 52, 14. og Cap. 53, 2. 3: Digeſom Mange forſtrækkes over dig, ſaa var hans Anſeelse forðærvet fremfor andre Folks, og hans Skikkelse fremfor Menneſtens Børns. Han haver ingen Skikkelse eller Herlighed; og vi ſaae ham, men der var ikke Anſeelse, at vi kunde have Lyſt til ham. Han var foragtet, og holdt ſnart op at være iblandt Mand, en Mand fuld af Piner, og ſom havde forſøgt Sygdom; og ſom Gen, for hvilken man ſkjulte Anſigtet, var han foragtet, og vi agtede ham intet.

At, Adam, du har villet være Gud lig, ligesom Gud Herren ſiger i 1 Moſ. 3, 22: See, Adam har været ſom een af os. See, Adam, denne Mand, ſom betaler for dine Synder. At, vi havde tabt det ſkønne Guds Billede, den ſkønne Skikkelse, da vore Anſigter vare ſkønne ſom Engles Anſigter, ſom Cherubim; derfor har Christus maattet lade ſig tilpyntes ſaa jammerlig. At, du, der er deiligere end Menneſtens Børn, med Naade udøſt paa dine Læber (Pſ. 45, 3.) har du nu en ſaa ynkkelig Skikkelse? At Gud, tugter du Noget med megen Straf for Misgjerning, da gjør du, at hans ønſkelige Skikkelse henſmeltes ſom et Møl. Pſ. 39, 12. Vor Herre Christus ſiger til ſin Brud i Salomons Høiſang 2, 14: Lad mig ſee dine Skikkelſer, lad mig høre din Røſt; thi din Røſt er ſød, og din Skikkelse er liflig. Pſ. 16, 6: Snorerne ſalbt mig paa de liflige Steeder; ja det er en deilig Arv for mig. Pſ. 45, 14: Kongens Datter er aldeles herliggjort indvortes; hendes Klæder ere af Gyldestykker. — At, indtryk den beklagelige Skikkelse i

dit Hjerte, ligesom et Jndsegl, saa skal din Sjæl blive skjøn deraf. Udvortes synes min Kjære Brudgom saa hæslig efter kjødelige Dine, men hvor skjøn er han ikke, naar jeg betragter ham med aandelige Dine; der seer jeg da idel Kjærlighed, idel Ydmyghed, Naade, Ustylbigheid og Retfærdighed. Ligesaar er Herrens Kjære Brud udvortes ganske sort, thi Solen har brændt hende (Højs. 1, 5. 6.) men skjøn er hun indvortes i Troen, smykket med Christi Retfærdighed.

At, min himmelske Fader: See, hvilket Menneſte! See dog paa dette elendige Menneſte, og forlad mig for hans Skyld alle mine Synder. At, Fader! See, hvilket Menneſte! See dog paa dette elendige Menneſte, og vredeſ ikke paa mig. At min himmelske Fader: See, hvilket Menneſte! See paa denne din Søn, og ſtaane mig, at du ikke alt for haardt angriber og ſlaaer mig. Men naar dine Synder anklage og plage dig, ſaa ſig til dem: See, hvilket Menneſte! og viis dem din Herre Chriſtum, hvilket dine Synder ſaaledes har tilpnyttet. Kommer Døb, Djævel, Helvede og Fordømmelſe — fører dem bort til din Herre Chriſtum, og ſig: See, hvilket Menneſte! Denne ſkal ſvare dig, du Døb, Djævel og Helvede: Mig har J ſaaledes tilrebt, derfor giver jeg eder ikke Ret i Noget. Kom hid du onde Verben med din Dienlyſt, Kjødſlyſt og hoffærdige Levnet: See, hvilket Menneſte! Kommer hid alle Hoffærdige og Belyſtige, beſtuer eder i dette Speil, og lærer eder at ſkæmmes; men ville J ikke omvende eder, ſaa ſkal Djævelen engang opfylde alle Hoffærdige og Belyſtige med evig Hjerte-Angſt, Jammer og Qual, og ſkal ogſaa ſige: See, hvilket Menneſte! ſee nu, Menneſte, hvad der er blevet af din Pragt og Belyſt.

Betænk endelig hvilken Perſon, ſom ſtaaer der i en ſaa beſlagelig Stikſelſe. Er han ikke Guds Søn? Luc. 1, 35. Den allerhelligſte, allerdeiligſte, Guds Herligheds Skin. Dan. 9, 24. Ps. 45, 3. Ebr. 1, 3. See, er ikke dette en Fordreſſe og Lydigheid? Dette er et Speil af Ydmyghed, Kjærlighed og Lydigheid; her maatte man vel ſige til alle Menneſter og Engle: See, hvilket Menneſte! over hvilket alle Engle i Himmelen forundre ſig.

Det ſemte Stykke.

Om Herrens Fordømmelſe.

Her er Guds Dom, ſom gaar over det uſtylbige Menneſte, nemlig Guds forſkrækkelige Fordømmelſe og Iværkſættelſen af det, ſom Gud ſagde til Adam (1 Moſ. 2, 17): Du ſkal døe Døden. Denne Fordømmelſe iværkſætter Pilatus i den offentlige pinefulde Høiſteret; Gud lader holde Forhør over ham ved

den høieste Magt paa Jorden, og Christus lader villigt og taalmodigt Dommen fældes og iærksættes over sig, eftersom han i vort Sted havde traadt frem for den høieste Domstol paa Jorden, paa det han maatte forløse os fra den evige Døds strænge Fordømmelse. Al, hvor trænge ikke Synd, Død og Djævel paa denne Dødsdom, at den skulle fuldbyrdes paa os, naar vor Samvittighed er i høie Ansægtninger; og i Dødsnød bliver denne Guds Fordømmelse, som Gud har forkyndt over alle Mennesker, heftigt og høielig skjærpet og paadreven, hvorimod vi ikke have nogen anden Trøst, end at Christus i vort Sted for en offentlig og pinefuld Høiesteret, ligesom for Guds Domstol, har ladet denne Dødsdom forkyndes og gaae ud over sig, paa det vi skulle blive befrieede derfra, og ikke komme i Guds forstræffelige Dom, men at den Herres Christi Fordømmelse skal være vor Absolution og Fritjendelse. Guds Dom er bleven fuldbyrdet ved den høie Dørigheid paa Jorden. Han har faaet en piinlig Fordømmelses-Dom formedelst Loven, thi Guds Lov har fordømt ham; Loven maatte fyldestgøres formedelst Døden og ikke formedelst Andet. Etersom nu samme er steet ved Christum, saa kommer Evangelium og tilfører os Fritjendelses-Dom ved vore Synders Forladelse og Betaling; og nu maatte Loven ophøre i vor Samvittighed, og afstaae fra sin piinlige Anklagelse og Dødsdom.

Vi bede derfor den retfærdige Dommer, den høieste Dørigheid i Himmelen, at han ville bortvise vore Anklagere med deres Klager, saasom vor Samvittighed, Loven og Djævelen; thi vor Herre Christus har jo frataget dem al Ret til Klage, han har jo ladet Dødsdommen gaae over sig, som en selvstyldig, og skjønt de endnu anklage os, saa give vi ikke efter for deres Klage, de have ikke mere nogen Ret til at klage, og vi vide, at Gud er en retfærdig Dommer, han skal ikke tvende Gange forbre Strafsen og Betalingen. Al, maatte denne Trøst opholde os i alle Ansægtninger, og styrke os i Livet og i Døden, til evig Salighed formedelst Christum Jesum. Amen.

Den tolvte Passions-Prædiken.

I n d h o l d.

Christus udføres af Staden Jerusalem; forkynder for de grædende Qvinder Stadens Udgang; bærer sit Kors; opreises midt imellem to Misgjerningsmænd; faaer Edisse og Galde at drikke, og korsfæstes.

T e x t.

Matth. 27, 31—39; Marc. 15, 20—29; Luc. 23, 26—34; Joh. 19, 16—19.

(Textens Ord ere ogsaa at læse i Lidelseshistorien fra: „Da toge Stridsmændene Jesum 2c.“ og til: Fader! forlad dem, thi de vide ikke hvad de gjøre.“)

I n d g a n g.

Ligesom Patriarken Abraham (1 Mos. 22, 6. 2c.), da han paa Guds Befaling skulde offere sin Søn Isaak paa Moria Bjerg, tog Beden til Offeret og lagde den paa Isaaks Ryg, og bad ham bære den op til Bjerget, og Drengen sagde til sin Fader: Her er Ilden og Beden, men hvor er Lammet til Brændofferet? Og Abraham sagde: Gud skal see sig om Lammet til Brændofferet. Og han bandt Isaak sin Søn, og lagde ham paa Alteret ovenpaa Beden. Og Abraham rakte sin Haand ud, og greb Kniven, for at slagte sin Søn: ligesaa er Christus Jesus, vor himmelske Isaak, Gud Faders lydbige Søn, blevet udsørt, og har selv maattet bære Korset til sit Offer og sin Død, og har saaledes opfyldt dette Offer og Forbillede, og selv baaret Byrden af sit Kors, indtil han er bleven ganske mat og træet, og har ikke længere kunnet gaae, hvorfor de og have taget fat paa Simon af Cyrene og tvunget ham til at bære Korset efter Herren; men Christus maatte selv blive offeret paa et Træ, som han havde baaret; han var det Faar, som Gud havde udseet til Offer, nemlig Bæderen, som Abraham saae indviklet i en Tørnebush, hvilken var Christus med hans Tørnekronen. Her hedder det, som der staaer hos Propheten Es. 43, 24. 25: Du kom mig til at tjene i dine Synder, du gjorde mig Møje med dine Misgjerninger. Jeg, jeg er den, som udletter dine Overtrædelser for min Skyld; og jeg vil ikke ihukomme dine Synder.

Vi ville for denne Gang betragte med hverandre følgende sex Punkter. Guds Aand regjere derved vore Hjerter, og hjælpe os formedelst Christum. Amen.

1. Om Herrens Udsørelse.

Christus maatte blive udsørt af den hellige Stad ligesom en Misgjerningsmand. Den første Adam blev fordreven for

sin Synd fra Paradiis (1 Mos. 3, 23.); den anden Adam la-
der sig udføre af Staden Jerusalem, paa det han atter maa for-
hverve og aabne for os det himmelske Paradiis. Han bliver
udført af det legemlige Jerusalem, paa det han maa indføre os
i det himmelske nye Jerusalem, i Guds skjønne Stad. Ebr. 12,
22. 23. Alle Offere i det gamle Testamente maatte blive slag-
tede udenfor Leiren, ligesaa maatte Christus, det ene og sande
Forsøningsoffer, blive offret udenfor Staden, for at opfylde Skrif-
ten, Ebr. 13, 11. 12: Thi de Dyr, hvis Blod bæres ind ved
den Øpperstepræst i det Hellige for Synden, deres Kroppe op-
brændes udenfor Leiren. Hvorfor Jesus og leed udenfor Porten,
at han skulde hellige Folket formedelst sit eget Blod.

Christus har gaaet ud, og baaret vor Forsmædelse ligesom
en Forbandelse og Forbandet, at han maatte rense os alle der-
fra, og at der i det himmelske Jerusalem albrig mere skulde blive
tænkt paa Synderne for Gud og alle Hellige. Christus har
gaaet ud, og baaret vor Forsmædelse, os til et Speil, at vi,
naar Verden forfølger os for hans Navns Skyld, villigt og gjerne
maa gaae i Landflygtighed for hans Skyld og en liden Tid bære
hans Forsmædelse, indtil han optager os i sin Herlighed og i
det himmelske Fædreneland. Ebr. 13, 14: Vi have her ikke en
blivende Stad, men søge efter den tilkommende.

2. Hvorledes den Herre Christus selv bærer sit Kors til Hovedpandestedet.

1. Hvor forsmædeligt og beklagelsesværdigt dette Billede
har været at see paa, især for dem, som tilforn havde kjendt
Herren og havde annammet mange Velgjerninger af ham, det
er let at tænke; en saadan Forsmædelse er ikke at finde i nogen
Historie. Adam havde forsynet sig paa det forbudne Træ, og
søgt derpaa en guddommelig Gæde (1 Mos. 3, 5.), men havde
derved faldt i en evig Forsmædelse; derfor maatte Christus til
stor Forsmædelse bære selv det Træ, hvorpaa han skulde dø,
og betale for Adams Synd, samt tage vor Forsmædelse paa sig.

2. Christus har med dette Korsbærelses-Billede villet stille
os for Dinene en tre dobbelt Byrde, som han har baaret: 1)
Syndens Byrde. 2) Guds Brede Byrde. 3) Lovens Byrde,
Forbandelsen, hvilken Byrde er for alle Menneſter utaalelig.
Naar derfor i høie Ansægtninger disse tre Byrder trykke dig
— ligesom der i 38te Psalme klages: Mine Misgjerninger gik
over mit Hoved; de ere blevene mig svære som en svar Byrde
— saa see paa din Kors- og Byrdebærer, den Herre Christum,
og siig: Visſeligen haver han taget vore Sygdomme paa sig, og

baaret vore Piner, Herren lod alles vores Misgjerninger møde ham. Ef. 53, 4. 6.

3. Naar dit Kors bliver dig for tungt, saa stil dig for Dinene og betragt denne Korsbærer; han har herved gjort alt dit Kors let; han er trofast, som ikke lader dig fristes over din Formue, (1 Cor. 10, 13.) Den barmhjertige Herre skal ikke gjøre vort Kors for svært.

Betragt denne Korsbærer saaledes, som om han stod der og raabte: Kommer hid til mig, alle som arbejde, og ere besværede! og jeg vil give eder Hvile. Tager mit Nag paa eder, og lærer af mig, thi jeg er sagtmodig og ydmyg af Hjertet: saa skulle I finde Hvile for eders Sjæle. Matth. 11, 28. 29. Ligesom han vilde sige: 1) Jeg har jo baaret det Tyngste, og taget fra eder eders Byrde. 2) Saa er mit Nag tillige gavnligt, thi jeg vil vederqvæge og trøste eder i Korset; men jeg har ikke havt nogen Vederqvægelse under mit Kors. 3) Mit Nag er ligeledes derfor gavnligt og min Byrde let, eftersom det faaer en god Ende og en Indgang i Herligheden.

See, min kjære Christen, din Herre og Gjenløser gaaer forud med sit Kors, og ham følge mange tusinde Helgener efter, en stor Skare, som alle følge ham efter, og hver bærer ligeledes sit Kors, og Herren fører dem ind i den evige Herlighed. Al, tag dit Kors, og følg ham efter, at du ikke bliver tilbage. Matth. 16, 24: Vil Nogen komme efter mig han forlade sig selv, og tage sit Kors, og følge mig. Og, hvor jeg er, der skal og min Tjener være. Joh. 12, 26. 17, 24. Om Nogen var iblandt denne store Hob, som ikke havde sit Kors, hvorledes skulde han bestaae? See, de, som efterfølge Herren, have alle sit Kors; vilde du alene ikke have noget, saa hørte du ikke til denne Hob. Simon af Cyrene maatte ogsaa deran, hvor nødt han end vilde; thi han havde tilforn holdt sig til Christum, og hørt hans Ord, ligesom og hans Sønner senere havde altid været af Apostlernes Selskab, Ap. Gj. 19, 33. Rom. 16, 13.; derfor maatte han og under Christi Kors. Og naar den arrige onde Verden tvinger og driver os til Korset, og mener, at den tilføjer os megen Vidselse og Forsmædelse, saa nøder den os til Christi Kors, hvilket for Gud og alle hellige Engle er vor højeste Ære. Simon havde aldrig blevet saa berømt i Skriften, om han ikke havde baaret Herrens Kors. Saa skal og vort Kors, om vi her skulle bære det for Herrens Christi Skyld, gøre os der i Evigheden berømte og herlige. Ab. 7, 13. 2c.

3. Hvorledes den Herre Christus propheterer.

De grædende og klagende Qvinder, som følge Herren efter, give Herren Marsag til endnu en Gang, som en Lærer og Prophet, at forrette sit Embede i Staden til en Afsteed og under Byrden af sit Kors. Thi for det første lærer han, hvorledes vi under Betragtningen af hans Lidelse skulle ret græde, ikke over ham, men over os selv og over vore Synder; thi Synden er en saa stor Vederstyggelighed, at den ikke nok kan begrædes. Vi see paa den Herre Kristus, hvilken Forsmædelse, Skam og Spot, hvilken Sjæleangest og Pine, hvilke legemlige Plager og hvilken forsmædelig Død han har maattet lide for Syndens Skyld. Al, den, som kunde vel begræde dette, og takke den Herre Kristus med saa mange Taarer, som han for os har lidt Plager paa Legeme og Sjæl, og som han for os har udgydt Bloddraaber! O, hvilken stor Kjærlighed, Taalmodighed, Sagtmodighed og Nidmygghed er ikke dette! Den, som her kunde græde af Kjærlighed, Taknemmelighed og hjertelig Anger, det var de rette Taarer.

For det andet propheterer Herren ligesom en Prophet om Jerusalems Forstyrrelse, hvilken er et Speil paa den evige Forømmelse. Thi den, som ikke gjør Omvendelse og troer paa Kristus, den er evig fortabt, den er et tørt Træ, som hører til Jlden, og maatte for sine Synder lide i Evighed Angest, Marter og Pine, da de Fordømte skulle sige paa Dommens Dag (Luc. 23, 30): O, I Bjerger, falder over os, og I Høie, skjuler os; ligesom og dette Raab bliver omtalt i Joh. Ab. 6, 16., (som om de maatte komme til at sige): „Al, om vi kunde gaae ind i et Bjerg eller ned i Jorden, at ikke noget mennefteligt Die saae os meer, og at vi evigt kunde blive skjulte!“ Men hvilken Skabning vil skjule Mennesket for Gud, naar Jorden og Havet maa, paa Guds Befaling, give de Døde fra sig igjen (Ab. 20, 13.) og naar Bjergene skulle smelte som Bly for Herren. Ps. 97, 5.

See, derover skulle vi græde og jamre os. Thi gjør man saae, siger Herren, med det grønne Træ, d. e. med mig, som ikke har gjort nogen Synd, men grønnes og blomstrer for Gud i min Ustyrbighed, Retfærdighed og Hellighed, og har kun taget fremmede Synder paa mig: hvad vil da skee med de tørre, hvilke ere fortorrede i sine Synder, have hverken Troens og Retfærdighedens Saft eller Kraft, og maatte bære sine egne Synder? O, arbor vitae, sine Te sumus arida ligna, Si Tibi conserimus, florida palma sumus. Det er: O Livens Træ! uden dig ere vi tørre Helved-Brande; indplantede i dig ere vi grønneende Palmetræer.

4. Hvorledes Christus bliver regnet iblandt Misgjerningsmænd.

For at opfylde Skriften (Ef. 53, 12): Han blev talt iblandt Overtrædere, maatte Christus blive ophængt imellem tvende Mordere, paa det Sted Golgatha, Hovedpandestedet, som var et foragteligt Sted, hvor mange Hjernestaller af Misgjerningsmænd laae. Thi den første Adam havde været den største Morder, og har myrdet den hele Mennefteslægt, som fra ham er nedstammet; derfor har Christus maattet betale, ligesom den største Misgjerningsmand og Morder, eftersom han havde taget Adams og alle Menneskers Synder paa sig. Alle Mennesker have med sine Synder myrdet og dræbt sine Sjæle; derfor har Christus maattet døe ligesom en Morder, og give sin Sjæl til Igjenløsning. Alle Mennesker have paa en aandelig Maade Blodstylben paa sig, eftersom de forsynde sig paa sin Næste med Brede, Had, Avind, Ufordragelighed, Hævnjerrighed, og ikke elste sin Næste som sig selv. Frels mig fra Blodstylb, siger David i Ps. 51, 16. Og Ef. 1, 18: Dersom eders Synder end vare som Purpuret, da skal de blive hvide som Sneen. Derfor er Christus bleven korsfæstet for vore Blodstylber, ligesom en Morder, paa det Sted Golgatha, eller Hovedpandestedet.

5. Hvorledes Christus faar Veddiffe og Galde at drikke.

Jo, jeg skalde mene, at dette er en Styrkedrik! De ubarmhertige Hunde har ikke villet vederqvæge ham med en liden Drik Viin, som Gud har befalt, at man skal give de Døende (Ordsb. 31, 6.); men de har villet martre og qvæle ham; thi at give Nogen, som er i stor Tørst, Galde og Veddiffe at drikke, det er en stor Pine. Derover klager Herren i Ps. 69, 22: Ja de gave mig Galde at æde, og de gave mig Veddiffe at drikke i min Tørst. Med dette Ord, Tørst, giver den Helligaand tilkjende, at Herrens Tørst ikke har været nogen sædvanlig og ringe Tørst, men en smertefuld og piinagtig Tørst; men at de havde givet ham Veddiffe og Galde, dermed har de gjort Angesten og Pinen større, paa det at Christus skalde forløse os fra Helved-Tørsten, hvorover den forbømte Mand klager (Luc. 16, 24): Lædster min Tunge; thi jeg pines svarligen i denne Luc. Dette har Christus derfor maattet lide, eftersom Gud i Begyndelsen plantede os til et godt Viintræe, men vi have blevet saa vanartebe og forgiftede formedelst Synden, at Moses siger, 5 Mos. 32, 32. 33: Deres Viintræer ere af Sodomæ Viintræe og af Gomorræ Uger; deres Druer ere Galde-Druer, de have bedste Klasser. Deres Viin er Drage-Forgift og grum Øgle-Galde. Vi havde jo indfuet i os den Helvedes Drage-Gift;

men for at drive samme ud af vor Sjæl og vort Legeme, maatte Christus lide saadan Marter.

De give ham bitter Galbe og Edikke at drikke, og han havde givet dem et saa godt Land, hvor der flød Mælk og Honning. 4 Mos. 13, 28. Saaledes gjøre og vi; han har givet os Evangelii søde Honning, og vi give derfor Galbe og Edikke Utal og Forhaanelse. Al, vore første Forældre havde forspilbt Parablis for os, med dets søde og ædle Frugter; derfor maatte Christus drikke en saa bitter Drik. Evangelisterne sige: (Matth. 27, 34.) „Der Herren smagede det, vilde han ikke drikke,“ paa det at ikke en saadan bitter og giftig Drik skulde berøve Herren Livet før Tiden, men at han villigt maatte udstaae alle sine Piner paa Korset, og afvente sin Stund, indtil Alt var fuldkommet. Altsaa see vi hans Kjærlighed, hans Taalmodighed og Villighed i at dø, saa at, om han havde skullet lidt mere og havde kunnet lide mere, saa havde han det gjerne gjort. Vi skulle og blive ved vor kjære Gud, og udstaae taalmodigt vor lille Korsstund, indtil at Gud har fuldkommet paa os sin naadige Villie, saa skal han forvandle Korset i en salig Ende.

6. Hvorledes Christus bliver korsfæstet.

Som de hedske Skribenter, i Cicero og i de skrevne Love læser man, at Korsfæstelsen har været den høieste, grueligste, forstrækkeligste og forsmædeligste Dødsstraf, hvilket St. Paulus antyder for os i Phil. 2, 8., hvor han siger, at Christus var sin Fader lydige indtil Døden, ja, siger han, Korsets Død, ikke blot til en almindelig Død, men til den allerforsmædeligste og forstrækkeligste Død; derfor siger han indtil Døden, ja Korsets Død. Thi er det ikke forstrækkeligt, og en stor Pine, at a) Hænder og Fødder blive gennemslaaede med hvasse Spiger, der voldsomt ere drevne til Træet med Hamre; b) at et tungt menneskeligt Legeme skal hænge i de smertefulde Saar paa Spigrene, som er blevet drevne igjennem Hænder og Fødder; c) Legemets Tyngde har jo strakt Arme, Been og Ledmod fra hverandre; der komme da mangeslags Plager tilsammen: Saarene i Hænder og Fødder, Legemets Tyngde, Lemmernes Udstrækkelser, Saarenes stadige Bløden — over hvilke Piner og Martringer Herren klager i den 22de Ps. 15, 17. 18: Jeg er udøst som Vand, og alle mine Been adskille sig. De have igjennemboret mine Hænder og mine Fødder. Jeg kunde tælle alle mine Been. Dette beskriver den Helligaand saaledes, derfor, at vi skulle fatte i Hjertet (eller hjertelig erkjende) Korsfæstelsens smertefulde og gruelige Marter. Sach. 13, 6: Hvad er disse Vunder i dine Hænder?

2. Men nu er denne legemlige Lidelse et Intet imod den aandelige Lidelse paa Korset; men denne aandelige, høist forsmædelige Lidelse bestaaer deri, at den, som bærer paa et Træe, er forbandet. 5 Mos. 21, 23: Den er en Guds Forbandelse, som bliver hængt paa et Træe. Dette er saa forstrækkeligt, at intet Menneſte kan det udtænke. Forbandelse er det, som er en Væmmelse for alt Kjød (Ef. 66, 24.), hvor ingen Naade, ingen Trøst er, hvorover Ingen forbarmer sig, hvor intet andet er end idel Angest og Pine, Samvittigheds-Qval og Bortkastelse fra Gud, hvorfor og Herren har raabt Ps. 22, 2: Min Gud, min Gud! hvorfor haver du forladt mig? Denne Forbandelse havde Adam ført over sig og alle Menneſter; vi ſtulle evindeligen have maattet bære denne Forbandelse, være en Væmmelse, evindeligen bortkastede fra Gud og Menneſter, bære Guds evige Brede uden al Naade, uden al Trøst, og lide Guds ſtrange Retſærdighed. Denne Forbandelse tager Christus, Herrens Velsigneſe, paa sig, ſom St. Paulus ſiger Gal. 3, 10. 2c.: Det er ſrevet: Forbandet være hver den, ſom ikke bliver ved i alle de Ting, ſom ere ſrevne i Lovens Bog, at han gjør dem. Men Christus haver frikjøbt os fra Lovens Forbandelse, der han blev en Forbandelse for os; — thi der er ſrevet: forbandet er hver den, ſom hænger paa et Træe; paa det at Abrahams Velsigneſe ſkulde komme over Hedningerne i Christo Jeſu, at vi ſtulle ſaa Aandens Forjættelse formeſt Troen.

3. Forbilledet til dette er den opreiste Kobberſlange, hvori Gud, Herren, har afbildet Forbandeſen, at Christus ſkulde blive en Forbandelse for os, efterſom Gud havde forbandet Slangen: Ligesom Moſes ophængte Slangen i Ørken, ſaa bærer det Menneſtens Søn at ophænges; at hver den, ſom troer paa ham, ikke ſkal fortabes, men have et evigt Liv. Joh. 3, 14. 15.

Og derpaa ſeer vor Herre Christus i Ps. 22, 7: Jeg er en Orm, og ikke en Mand. Ligesom en ſpiddet Orm bliver ſund og befriet fra Giften, ſaaledes har og den korsfæſtede Christus befriet os fra den Helvedes Slangegift, og helbredet vort Slangebid, Synden.

4. Adam havde forſyndet ſig paa Træet: Christus har maattet betale derfor paa Træet. Kom hid, Adam, og ſee, hvilket UGle dette Træe bærer; æd atter deraf, paa det at du maa blive helbredet; derved bliver dit og vort UGlebid kureret. Noa er bleven beholſen (eller bevaret) i Guds Bredeſ Vand, Syndfloden, (1 Mos. 7, 23.) vi blive beholſne formeſt Christi Korſtræe for Guds Forbandeſe og Brede. Moſes delede med ſin Kæp det røde Hav i tvende Dele, og beredte for Folket en fri og ſikker Gjennemgang, (2 Mos. 14, 16. 21.). Chri-

flus har formedelst Korset sønderbelet Dødens og Syndens Angesthav, og beredt os en Gjennemgang. Moses holdt sin Kjæp op imod Himmelen, indtil de Amalekiter vare nedlagte, (Cap. 17, 11.) Christus har med sit Kors slaaet vore aandelige Sjælefiender. David overvandt Goliath med sin Stav og Slynge; Christus har med sit Kors overvundet vore Synder og alle Fiender. David udvalgte sig fem glatte Stene af Bækken, og slyngebe Goliath i Panden, (1 Sam. 17. 40. 2c.) Christus slaaer Helvedes Goliath med sine fem Saar. Gud Herren viste Moses et Træe, hvilket han satte i det bittere Vand i Mara, og saa blev det sødt, (2 Mos. 15, 25.) læg Christi Kors i dit Bedrøvelses-Vand, saa bliver det bittere Vand sødt. Mose tunge Haand, ja endmeer, Guds Haand, har skrevet Loven imod os, (2 Mos. 32, 16.) Christi Hænder have labet sig gjennem bore, paa det han maatte udslette den Haandskrift, der var os imod, og har naglet den ved Korset. Col. 2, 14. Der tager St. Paulus en Lignelse af en stor Skylb og store Skylbnere, hvilken Skylb bliver offentliggjort og betalt, og Betalingen bliver bevidnet (kvitteret) og ved offentlig Foranstaltning almindelig kundgjort. Saaledes er og i Christi Lidelse Lovens store Skylb-bog blevet aabnet, men Christus har overstrøget den, taget den afveien og naglet til Korset, og har ved Evangelium paa Korset offentliggjort og forkyndt Betalingen i hele Verden.

Herhen hører de sex Fristæders Forbillede. 4 Mos. 35, 6. 5 Mos. 19, 2. 9. Den, som flyede hid, var sikker for Blodhævneren. Den første Fristad er i Herberget, hvor Christus aad Paastelammet og er blevet et nyt Paastelam, og har i Naderen bestrøget vore Dørstolpe med sit Blod.

Den anden Fristad er hans Bøn og Dødsstøp paa Oliebjerget.

Den tredje, er den geistlige Domstol.

Den fjerde, er den verdslige Domstol.

Den femte, er Korset og hans Saar og Død.

Den sjette, er hans Grav og Opstandelse.

Ligesom Seiersfyrster lade oprette et Seierstegn — ligesom Moses efter erholdt Seier over de Amalekiter lod opreise et Minde-Altar, og kaldte det Jehova Nissi, hvilket betyder: Herren er mit Banner. 2 Mos. 17, 15. — saa har og vor Herre Christus opreist sit Kors til et Seierstegn, ligesom der staaer i Ef. 11, 1. 10.: Jfai Rob, som staaer til Folkets Banner, efter den skal Hedningerne spørge; og hans Rolighed skal være herlig.

Opløftelses-Offeret maatte Ypperstepræsten opløfte og bevæge frem og tilbage i Luften for Herren (2 Mos. 29, 26. 2c.); her har Ypperstepræsten opløftet sig selv som Offer, og bevæget det for Herren i Luften, paa det at de onde Aander, som have Magt i

Lusten (Eph. 2, 2.), maa blive fordrevne. Derfor være ham Lov, Ære, Priis og Tak, fra nu og indtil al Evighed. Amen.

Den trettende Passions-Prædiken.

Indhold.

1. Om Korsets Overskrift. 2. Om Christi Klæders Deling. 3. Om Jødernes Forhættelse.

Text.

Matth. 27, 37—50; Marc. 15, 26—33; Luc. 23, 36—40;
Joh. 19, 19—25.

(Textens Ord ere ogsaa at læse i Lidelseshistorien fra: „Da skrev Pilatus en Overskrift oven over hans Hoved,“ og til: „Er du Jødefonge, da hjælp dig selv.“

Indgang.

I 2 Mos. 39, 30. læse vi, at iblandt anden ypperstepresterlig Prydelse ogsaa denne var forordnet af Gud, at Ypperstepresten maatte bære en Hat, ved hvilken var fæstet en Plade af fint Gulb, hvilken kaldes sammesteds den hellige Krone; og denne Skrift maatte indgraves derpaa: HERRENS HELLIGHED. Og i Cap. 28, 38 staaer, at Aaron skal bære de hellige Rings Misgjerning, som Israels Børn helliggjøre, i alle deres Helliggjørelsens Gaver; og den (nemlig Gulbpladen) skal være over hans Pande altid, til deres Velbehagelighed for Herrens Ansigt.

Dette Forbillede er blevet opfyldt i vor evige Yppersteprests Korsfæstelse, isærdeleshed i den Titel, som man fæstede paa Korset over hans Hoved. Der bleve disse Ord indgravne: Herrens Hellighed; thi Ingen er saa hellig, som denne Jesus, der er selve Herrens Hellighed, af Gud helliget til det allerhøieste Værk. Der blev han kaldet den hellige Krone: men dette er den rette gyldne Ærekrone: Jesus, en Saliggjører; Nazarens, den af Gud Udvalgte; en Jødernes, det er Guds Folks; Konge, en Konge over Guds Folk.

Men Ypperstepresten maatte bære denne Krone, til at helige og forsones Folket. Dette er nu skeet, da vor eneste Yppersteprest formedelst et eneste Offer og ved sig selv har forsonet os med Gud, paa det at ogsaa alle vore Offere og Gjerninger, vor Bøn, vor Andagt og vore Sukke maatte blive Gud helligede og velbehagelige.

Vi ville for denne Gang afhandle følgende Stykker:

1. For det første tale om Herrens Æretitel.

2. For det andet om Christi Klæders Deling.

3. For det tredje om Jødernes Forhaanelse.

Den trofaste Gud være med os. Amen.

Det første Stykke.

Om Herrens Greetitel.

Pilatus har sigtet derhen, at det skulde gjælde som Marsag til hans Død, at han havde udgivet sig for Jødernes Konge; og efter som Jøderne selv bekjendte, at de ikke havde nogen Konge uden Keiseren, haabede Pilatus, at han var dermed undstyldt for Keiseren og for hele Verden, at han havde ladet korsfæste en Saadan, som havde gjort sig til Konge imod Keiseren. Thi det var en romersk Sædvane, at fæste Dødsfagen ved Korset. Tertullianus siger, at man har skrevet over de hellige Martyrers Hoved: Denne er en Christen. Men dette var de hellige Martyrers Greetitel.

Nu fører den Kjære Gud Pilati Haand, at han skriver: „Denne er Jødernes Konge,“ og ikke „Han haver sagt: Jeg er Jødernes Konge,“ som Ypperstepræsterne ville have det. Thi Pilatus siger i en stor Iver: Hvad jeg skrev, det skrev jeg, non quia Pilatus scripsit, sed quia veritas dixit: Rex sum Judæorum, ikke fordi Pilatus saa har skrevet, men fordi han har sagt Sandheden: Jeg er Jødernes Konge.

1. Dette kommer af Gud; thi her giver Pilatus, som den høie Dyrighed over det jødiske Folk og paa Keiserens Vegne, et offentligt Vidnesbyrd for hele Verden, at Jødernes Konge, eller Messias, var korsfæstet, og opfylder hermed uvidende Daniels Prophetie i Cap. 9, 26., at Kristus skal udryddes, det er: man skal understaae sig til at dræbe Messias ved Korsfæstelse. Han beviser hermed uvidende, og bekræfter, at Christi Greetitel, Lov, Priis og Herlighed ikke kan forandres af nogen verdslig Magt, ei heller af Kjættene og falske Profeter, men at Kristus vel skal beholde sin Greetitel for dem, ja, at den Herres Christi Kongerige just maatte og skulde i og efter hans Korsfæstelse blive rettelig oprettet i hele Verden, ved Fortyndelsen af hans Død formedelst det hellige Evangelium. Thi ligesom en Fyrste anstatter og opsætter sit Vaaben paa alle Steder af sit Omraade, at man kan vide, hvis Land og Folk det er, saa maatte og i den hele Verden blive forkyndt og aabenbaret, at Messias, Herrens Salvede, den evige Konge i Jerusalem var korsfæstet.

2. Derfor nævner Pilatus denne Konge ved sit rette Navn Jesus, for at antyde, at denne Konge er en Saliggjører, som os saliggjør og igjenslør ved Korsets Død, og at hans Kors

er hans Sier over alle hans Fiender. Men at Jesus er en Saliggjører, er et stort Fortrin; thi ingen verdslig Konge er en Saliggjører. Pilatus kalder ham og Nazaræus, at man maa vide, hvorfra han er, nemlig af jødisht Æt og Byrd, en Guds Nasiræer af Moberstliv (Dom. 13, 5.) dertil udkaaret af Gud, at han paa Korset skulde forrette dette høie Forsøningsoffer; og endstjænt han som en tør Green maatte hænge paa Korset, skulde han dog evindeligt grønnes og blomstre, og et stort og trofast Folk skulde opvoxe af ham.

3. Pilatus skriver Titelen med de tre Hovedsprog: Chraist, Græsk og Latin; thi disse Hovedsprog vare paa den Tid bekjendte i hele Verden, og blandt alle Folkeslag, saa at alle Folk, som havde kommet op til Jerusalem til Paaskehøitiden, kunde læse det. Hermed antydes, at Christi Død nu var aabenbar og forkyndt i hele Verden og at Jesu Navn og Christi Kundskab skulde kundgjøres og aabenbares for alle Folk. Og ligesom i kongelige og fyrstelige Hylbæller dens Navn maa offentlig kundgjøres og udraabes, som man hylber, saa maatte og Christi Navn og Æretitel forkyndes paa alle Sprog og fremdeles for alle Folk af Apostlerne; thi han er en Arveherre over alle Hedninger. Ps. 2, 8. 82, 8. Ligesom nu Christus beholder sin Æretitel paa Jorden, saa beholder han den og i Himmelen: Du er værdig at annamme Magt, og Rigdom, og Wiisdom, og Styrke, og Priis, og Ære, og Velsignelse. Thi du haver gjort os til Konger og Præster for vor Gud. Aab. 5, 10. 12. Og han gav ham Magt, og Ære, og Rige, at alle Folk, Almuer og Tungemaal skulde ære ham. Dan. 7, 14.

Det andet Stykke.

Om Christi Klæders Deling.

Det har været beklageligt og jammerligt at see paa, at Christus med nøgent og blodigt Legeme har maattet hænge og bære paa Korset; ligesom han og klager derover i den 22de Ps. v. 19: De stiftede mine Klædet imellem sig, og fastede Løb om min Kjortel. Saadanne ere vi Alle andeligen for Guds Dine. Fra Gudsaaale og indtil Hovedet er intet heelt paa det; men Saar og Blaaflaget, og Bylder fulde af Røde, som ikke ere udtrykte, og ei forbundne, og ei lindrede med Olie. Ef. 1, 6. Derfor har Christus maattet helbrede os med sine Saar. Adam havde tabt sin skønne Klædning, hvori han var stabt af Gud, — hele den skønne sirlige Skikkelse og Ustyrbighed, hvormed Gud havde ifklædt og indsvøbt ham, — og tabt den skønne Hellighed og Retfærdighed, som var ham medstabt og lyfte fra ham; og han var bleven nøgen og blottet, blueedes for Gud og frygte sig,

eftersom han var nøgen, undstaa sig og vilde bedække sig med Figenblade. 1 Mos. 3, 7. 2c. See, for denne Blusel og Nøgenhed har Christus maattet betale med blodigt og nøgent Legeme.

Den anden Adam viser Gud sit nøgne Legeme, 1) paa det, at Gud maa forbarme sig over vor aandelige Nøgenhed, og beklæde os med sin Barmhertighed, og paa det at vi skulle lære at ikklæde os Christum med hans Retsfærdighed, Ustyrbighed og dyre Fortjeneste, hvilket Gud har villet antyde derved, at han gjorde selv vore første Forældre Kjortle af Skind og iførte dem, (1 Mos. 3, 21.) til at antyde, at Guds Lam maatte beklæde os med sin Ustyrbighed, ja Gud maatte selv ikklæde os Christum ved sin Naade og Helligaand. Den trofaste Gud afmaler den hele Mennefteslægt (hos Propheten Ezech. 16, 3. 2c.) i Stikkelse af et nøgent og bortkastet Tiggerbarn, som ligger endnu utoet i sit Blod; det samme har Gud optaget, renset, badet og prydet med skønne Klæder, hvilket Alt er opfyldt i Jesu Christo vor Herre.

2) Paa det at vi i Opstandelsen maatte blive beklædte med Udbødelighedens og Herlighedens Klæder, og prydede med et skjønt forklaret Legeme, ligesom med en himmelsk Bryllupsklædning. Derfor bærer Christus for os med et blottet Legeme.

3) Christus giver de Ugubelige sine udvortes og legemlige Klæder, og lader disse borttage dem og fordele dem imellem sig; men til sine troende Børn giver han sig selv med alle sine himmelske og evige Viggendefæer. Verdens Børn og Hyklere søge ikke heller mere hos ham, end timelige Ting; naar de ved Evangelium have disse, mene de, at de ere gode Christne; og Hyklere og Skindhellige skjule sig med Christi Klæder, med Skindet af det Christne Navn, berømme ogsaa Guds Ord, Enhver vil have det bedste Stykke deraf, men i Grunden, i Gjerning og Sandhed have de af den levende Christus, det er, af den levende Christendom, Intet, vide ikke, at Christus bestaaer og er i et nyt helligt Levnet, i Gjerning og Sandhed, og ikke i Skindet. Der er ikke nogen levende virksom Tro, Kjærlighed, Haab, Ydmyghed, Kjædets Dødsel, den gamle Adams Korsfæstelse, nyt Mennefte og nyt Kreatur; deraf vide de Intet, have blot Christi Navn til Klæder og Skin. Saa gaaer det dem flereskeds; de have Christi Klæder, Kirkegodsene, og man maatte kalde dem Erværdige, men Christum have de ikke, ligesom og deres Levnet beviser. Christus overlader dem sine Klæder, men han flyr fra dem, ligesom Joseph fra Potiphars Hustru. 1 Mos. 39, 12. Papisterne og alle Kjættene rives og slides om Christi Klæder, kaste Dod om Kjortelen, disputerer derom, hvilken den skal tilhøre, og er det blot ibel Skin og Hykleri, Christum selv have de ikke.

4) Store Prælater, Biskopper og Paver have Christi Klæder; men Christi fattige Legeme, det er, hans aandelige Lemmer og Betjendere, overlader de nøgne, blotte og bare. Naar Nogen kan blive en stor Prælat i et aandeligt Stift, og kan faa et Stykke af Christi Klæder, mener han, at det er en stor Værdighed, og vil ikke vide, at disse Christi Klæder høre de Fattige til. Man bør høielig betænke, hvilken Betydning der ligger herunder, at Stridsmændene have delet Herrens Klæder, thi det har ikke steet uden Marsag; man seer jo, hvorledes de verdske Herre dele Christi Klæder imellem sig.

5) Dersom Verdens Børn skulle have Christum nøgen, blot og bar, dersom han var saa fattig, at han ikke kunde give dem sine Klæder og lade udbele dem, man gav, i Forbigaaende, Christus ikke et Dietst. Men nu, efter som han har meget Klæder, vil hver Mand blive Prælat. Joseph af Arimathea er et Billede paa dem, som have Christum retteligen kjær, som ikke søge hos ham noget udvortes Fortrin, uden Saligheden; thi han tog ham nøgen fra Korset, og indspøgte ham. Den, som ikke vil have den fattige Christum blot eller nøgen i hans Retfærdigheds og Helligheds Klæder og i hans hellige Levnets Klæder, at han ikke alene klæder sig med hans Navn, men i hans hellige Levnet: ham skalde hans udvortes Klæder og Skinnets af det christne Navn ikke meget hjælpe.

Det tredie Stykke.

Om Jødernes Forhaanelser.

Vi finde hos det hadste, og giftige Folk fem Slags Forhaanelser, hvormed det plager Herrens ustyrbige og hellige Sjæl, For det første forhaane de Personen, og sige: Er du Guds Søn, saa hjælp dig selv.

See, dette er Korsets Forargelse, hvorpaa al Fornuft støder sig, at Gud skal paalægge sin Søn et saa stort og forfærdeligt Kors, hvorom Esaias i Cap. 52, 14. har propheteteret, at Mange skulle forstrækkes over ham, fordi hans Anseelse var forøvet fremfor andre Folks; og hans Skikkelse fremfor Menneskens Børns. Det har dog ikke anderledes kunnet være; ingen anden har ellers kunnet bære og udstaae dette Kors, end Guds Søn. Hans Lidelse skalde ogsaa have været os til ingen Nytte, om han ikkun havde været et blot og bart Menneske, lige saa lidet som Petri og Pauli og alle Helgenes Lidelser kan være os til Nytte. Derfor har Guds Søn maattet lide for os, paa det at hans Lidelse maatte faa en stor helbbringende Kraft til at igjensløse os. Derfor kaldes Christi Lidelse hos 1 Tim. 2, 6.

antilytron: en Igjenløffelses Betaling; men den er ikke alene en Igjenløffelses, men og en overskydende og overveiende Betaling.

Han havde ganske vel kunnet hjælpe sig, da han var Guds Søn; men Tiden var endnu ikke kommen, hans Lidelse var endnu ikke opfyldt; men efter tre Dage hjalp han sig selv af Graven i sin Opstandelse; da beviste han sig som Guds almægtige Søn. Men havde han før hjulpet sig, saa havde ikke vi blevet hjulpet; og Døden paa Korset havde ikke steet for os. Derfor skulle vi takke Guds Søn for hans Lidelse; thi derved har han hjulpet os, eftersom han ikke var et blot Menneſke, men Guds Søn. Al, hvilken stor Synd er det ikke, endnu at forhaane Christi Person i hans hellige Lidelse, naar vi dog aldrig nok kunne takke ham for hans Lidelse.

For det andet forhaane de hans Embede, og ſige: Er han Messias, Israels Konge, den Guds Udvalgte, da ſtige han ned af Korſet, at vi kan ſee, og troe.

Han var ſandelig, og er endnu Messias, Israels Konge, Guds udvalgte Aſſiræer, dertil udvalgt og ſalvet af Gud, at han paa Korſet formedelſt ſin Lidelse og Død ſkulde udſlette vore Synder, borttage Forbandeſen, fyldeſtigjøre Guds ſtrange Retſærdighed, og overſætte os fra Satans og i Guds Rige. Han havde altsaa vel kunnet nedſtige fra Korſet, men derved havde ikke Guds Lov og Retſærdighed blevet fyldeſtigjort; thi begge forbrede Meſſiæ Død til Betaling for vore Synder. Derfor har han blevet udſtaaret af Gud til dette høie Embede, og ſalvet med Guds Aand og Kraft, (Ap. Gj. 10, 38) hvorfor vi ſkulle takke Gud. Derſom han havde ſteget ned fra Korſet, ſaa havde vi maattet ſtige ned i Helvedes Afgrund. Men at ſtige op af Døden, ja af Helvede, er mere, end at ſtige ned af Korſet. Han er opfaren til Himmelen, og ſidder ved Guds Kræftes høie Haand; derfor har han førſt maattet fornedre ſig lige indtil Døden paa Korſet, og overvinde vore Fiender formedelſt Korſet. Al, hvilken forſtrækkelig Synd er ikke det, at forhaane Christi høie helbredſfulde Embede, hvortil han af Gud er helliget og ſalvet.

For det tredie forhaane og beſpotte de tillige hans Tro: Han forlod ſig paa Gud, ſige de, han frie ham nu.

Dette er en høi Satans Anfægtning i et langvarigt Kors, hvorved han underſtaar ſig til at betage vor Sjæl ſin Trøſt, og ſtyrte den i Fortvivlelſe. O, hvilket ſtort Anſtød er ikke det for Sjælen, ſom David ſiger i den 42 Pſ. v. 11: Der drives Mord i mine Been, i det de ſige den ganſke Dag til mig: Hvor er din Gud?

Denne Anfægtning maatte man overvinde med Taalmodighed og Haab, underkue og tilfredsſtille Fornuften med Guds

Ord, hvilket lærer os, at Ingen bliver tilslamme, som forlader sig paa Gud; og om han end skjuler sig nogen Tid, saa veed han dog den rette Tid til at frelse. Kraften af Christi Taalmodighed maatte virke i os; thi Kristus har øvet i sin Lidelse en saa høi Taalmodighed ikke alene for sig selv, men at den og maa være stærk i alle hans Lemmer i deres Kors, og overvinde, — hvorfor vi og skulle bede om Kraften af hans Taalmodighed.

For det fjerde forhaane de og hans Belgjæringer, og sige: Han haver frelst Andre, han kan ikke frelse sig selv.

Er ikke dette en djævelst Utafnemmelighed! De maatte jo betjende, at han har frelst Andre, og burde takke ham derfor; men hans Tak er Forhaanelse og Dabbel. Saaledes betaler den ugubelige Verden sine Belgjærere deres Belgjæringer, som den 109de Psalme, v. 4. 5. siger: Jsteden for jeg elstte dem, stode de mig imod; men jeg var stedse i Bøn. Og de beviste mig Ondt for Godt, og Had for min Kjærlighed. Men derpaa følger en forstræffelig Forbandelse. Derved maatte man nu vænne sig i Verden, og vente Belønningen af Gud, og oppebære imidlertid Verdens Utaf.

For det femte forsmæde og hække de hans Ord: Tvi dig! du som nedbryder Templet, og bygger det i tre Dage. At, Herren havde talt om sit Legems Tempel (Joh. 2, 21.), hvori al Gubdommens Fylde boer legemligen. Col. 2, 9. Det Tempel skulde de, nemlig Jøderne, slaae omkuld; saa vilde han atter inden tre Dage bygge det op, det er, gjøre atter levende. En Bagvasters Ord ere som Slag, og de fare ned i inderste Bug, siger Salomon i Ords. 26, 22. Hvilken Lidelse det maatte have været for Herren i hans Hjerte, at han i sin store Dødsangest ikke har kunnet erholde nogen Trøst, uden Forsmædelse og Forhaanelse — det staaer ikke til at udtale. Man pleier jo alligevel trøste saadanne elendige Menneſter i deres store Dødsangest, men Herren kan ingen Trøst vederfares, uden ibel Forsmædelse og Foragt, hvorved hans Hjerte bliver plaget, som han siger i Psalmen 69, 21: Forhaanelse brød mit Hjerte, og jeg er svag; og jeg forventede, at Nogen skulde ynkes derover, men der var Ingen, og efter Trøstere, men jeg fandt ikke Nogen. Ps. 22, 9: Han haver væltet sin Omhu paa Herren, han befrie ham; han reddede ham, efterdi han har Lyst til ham. Ps. 31, 12: For alle mine Fiender har jeg været en Spot, ja en saare stor Spot for mine Naboer og en Forstræffelse for mine Kjendinge. Ps. 109, 2: Thi en Ugubelig Mund og en svigefuld Mund haver opladt sig imod mig, og sige: Ha, ha! det faae vort Dø. Ps. 35, 21.

Derigjennem har nu vor Herre Christus forløst os fra den evige Forsmædelse og Skam, ja, at vi ikke med alle Dæmle og onde Mander og med de Forbømte skulle forhaane Gud; thi de Forbømte skulle i sin evige Fortvivlelse og Forbømmelse forhaane Gud, hvorved deres Forbømmelse og Dval bliver stedse større og forøget. Ja, Guds Forhaanelse er deres Dval og Pine, ligesom derimod Guds Lov og Friis er Sjælens Fred og Fryd. Thi vi see, hvilke gruelige Gudsbespottelser den onde Mand udspyer gjennem de Besatte; hvad skal da ikke skee i Helvede, hvorpaa den ene Nøver er et Speil, som og bespottet Christum.

Alt, talter eders Gjenløser derfor, at han har igjennuløst eder fra en saadan Bederslyggelighed. Og om end baade Satan med sine gloende Pile plager eder indvortes, og siger: „See, du er Guds Barn, og lider saadant, du har jo dog altid forladt dig paa Gud, see, hvorledes hjælper han dig nu?“ og Verden bespottet dig indvortes i dit Kors — saa trøste dig med din Gjenløser's Exempel; han har lidt den største Forsmædelse for din Skyld, og har baaret din Forsmædelse, har og givet dig et Exempel paa Taalmodighed og Bestandighed. Og ligesom Gud har forløst ham fra Forsmædelse og Vanære, og ladet ham komme til G're, ja, sat ham i den høieste G're og Herlighed; ligeledes skal han og i og formedelst Christum lade sig komme til G're, efter Forjættelsen i Ps. 91, 15: Jeg vil frie ham, og herliggjøre ham. Og i Ps. 3, 3. 4: Mange sige om min Sjæl: Den haver ingen Frelse hos Gud, Sela! Men du Herre! er en Skjold for mig; min G're, og den, der ophører mit Hoved. — I denne Trøst styrke og opholde os, allertjæreste Fader, imod alle Helvedes Porte, indtil vor Ende, formedelst Christum. Amen.

Den fjortende Passions-Prædiken.

I n d h o l d.

Christus beder for dem, som korsfæste ham, og anbefaler Johannes Omsorgen for sin Moder.

T e x t.

Marc. 15, 25; Luc. 23, 34; Joh. 19, 25—28.

I n d g a n g.

I 4 Mos. 16. 45. 2c. læse vi, hvorledes Guds Brede op-tændtes over Folkets Ulydighed, saa at vor kjære Gud har sagt til Moses og Aaron: Forsøjer eder, midt ud af denne Menighed; saa vil jeg gjøre Ende med dem, som i et Dieblis. Men

Moses og Aaron faldt ned paa deres Ansigter. Og Moses sagde til Aaron: Tag Ildkarret, og læg Ild derpaa af Alteret, og læg Røgelse derpaa, og gaa hasteligen hen til Menigheden, og gjør Forligelse for dem; thi en hastig Brede er udgangen fra Herrens Ansigt, Plagen er begyndt. Og Aaron tog det, saa som Moses havde sagt, og løb hen midt iblandt Forsamlingen, og see, Plagen var begyndt iblandt Folket; saa gav han Røgelse derpaa, og gjorde Forligelse for Folket. Og han stod imellem de Døde, og imellem de Levende; og Plagen opholdtes.

Dette Forbillede i Ypperstepræsten Aaron, med hans Bøn, med den hellige Ild af Alteret, med Røgelsen, med Folkets Forsoning, og at han har staaet imellem de Levende og de Døde, samt, at Plagen opholdtes — er rigeligen opfyldt i vor evige Ypperstepræst Jesus Christus Guds Søn, hvilken har opfyldt sit ypperstepræstelige Embede paa Korset, idet at han har bedet for os paa Korset: Fader, forlad dem, m. m.; ligesom og deri, at han har ladet sin Kjærligheds hellige Ild skinne og lyse imod os og har formedelst samme optændt sin kraftige Bøns Røgelse og offret sig selv Gud til en sød Lugt. Eph. 5, 2. Men den søde Lugt er Christi hellige Lydighed, hvilken behager Gud, den himmelske Fader, saa vel, at Menneskeslægten bliver derved forsonet med en evig Forsoning.

Og ligesom Aaron stod imellem de Døde og de Levende, naar han røgede, saa stod og vor Herre Kristus, den sande Ypperstepræst, paa Korset med sit Offer og sin Røgelse, imellem en omvendt og troende Røver og en Fordømt, som døde den evige Død. Ja Mange, som stode under Korset, bleve omvendte og aandelig levende til et evigt Liv formedelst hans Offer og Røgelse; de andre forbleve døde, og i den evige Død.

Vi ville for denne Gang betragte de to første Herrens Ord, som han har talt paa Korset, hvilke ere den allerkosteligste Røgelse af vor evige Ypperstepræst. Han lade og nu tænktes sig vor Munds Tale; og vort Hjertes Tanker være for ham ligesom en sød Lugts Røgelseoffer. Amen.

Det første Ord er:

Fader, forlad dem; thi de vide ikke, hvad de gjøre

Disse Ord ere faae, men indbefatte meget i sig, nemlig Miblerens og Forsonerens hele Embede, hvilken maatte handle, tale, undskyldte, paa det at Parterne maa blive forsonede. Og i dette sit Mibler- og Forsoningsembede bruger nu Herren trende stærke Grunde.

Først siger han: Fader. Dermed erindrer han Gud, den Almægtige, om hans Kjærlighed, Barmhertighed og Faderherte,

ligesom han vilde sige: Al, tænk dog derpaa, at du er Fader, du skulde vel ikke saa aldeles have omstiftet eller tilløst Faderhjertet, du skulde vel endnu have det forbarmende Faderhjerte, hvilket forbarmet sig over sine Børn; derfor maatte du jo høre mig, og være Syndere naadig for min Skyld.

Herved lærer han os, at vi visseiligen skulle troe, at Gud er vor Fader ogsaa midt i Korset, ja midt i Døden; og omstifter ikke Faderhjertet.

For det andet erindrer han Gud, den Almægtige, med dette Ord „Fader,“ om sin Lydighed. Al, Fader, jeg har nu været dig lydig og har gjerne gjort din Villie, lige til Døden paa Korset; al, vær for min Lydigheds Skyld Synderne naadig, — see ikke paa deres Synder, men paa min Lydighed. Af denne Christi hellige Lydighed skulle vi trøste os, og forholde Gud vor himmelske Fader den samme. Altsaa indbefatter denne første Grund i sig Guds Barmhjertighed og Christi Lydighed.

Den anden Grund, som den Herre Kristus bruger i dette Forsoningsembede, er, at han beder om Forladelse for dem, som have brudt imod ham. Men idet at den Herre Kristus afbeder, bekjender han først vor Misgjerning, ligesom Ypperstepræsterne i det gamle Testamente, da de offrede, maatte og de bekjende Folkets Synder, og lægge deres Misgjerninger paa Offeret, (3 Mos. 4, 2. 2c. Cap. 16, 21.), ligesom og Daniel saaledes beder. Dan. 9, 5. 2c. ligesaa gjør og vor evige Ypperstepræst: Al Fader, hele Folket har syndet forstrækkeligt, og har vel fortjent din retfærdige Brede og evige Forbømmelse; men forlad dem det af Naade for min Lydigheds Skyld, hvilken jeg beviser for dem.

Der lære vi, hvad Frugten er af Christi hellige Lidelse, nemlig vore Synders Forladelse. Thi eftersom Gud formedelst Christum er forsonet og Herren har betalt for vore Synder, saa udøver Gud ikke videre sin Retfærdighed paa os, men lader os vederfares Naade. Derfor høre nu disse tre Stykker til Syndernes Forladelse: 1) Guds Naade, 2) Syndernes Bekjendelse og Afbedelse og 3) Christi Fortjeneste og Lydighed omfattet med Troen. Naar vi bekjende og afbede, saa beder Kristus for os, og formedelst sin Fortjeneste afløser han os som vor evige Ypperstepræst.

Den tredje Grund for dette Midlerembede er Undskyldningen for Gud: Thi de vide ikke, hvad de gjøre. En Midler og Forsoner maa udtyde til det Bedste, hjælpe til at overskjule og forsvare den, hvilken han vil forsones, ligesom St. Johannes siger i 1ste Ep. 2, 1. 2: Vi have en Talsmand hos Faderen, Jesum Christum den retfærdige. Og den samme er en Forligelse for vore Synder; dog ikke alene for vore, men for den

ganste Verdens. At see, hvilke to stærke Grunde vor Forsøner og Forsvarer har i dette Trøstesprog. 1) Først have vi en Talsmand, hvilken er retfærdig, ellers kunde Gud afvise ham, og sige: Hvad vil du bede for de Uretfærdige, da du dog selv er uretfærdig; men nu have vi en Talsmand, som er retfærdig, 2) hvilken med sit Offer og sin Død har forsonet os; — derfor kan Gud ikke afvise ham.

Her have vi nu den rette Ypperstepræst, som beder for os i sin fuldkomne Lydigheds hellige Brydelse; her høre vi de gylbne Bjelber klinge paa hans Klæder, som er forebildet i 2 Mos. 28, 35. Naar ogsaa Ypperstepræsten gik ind i det Allerhelligste, maatte han bede for hele Folkets Synder. 3 Mos. 16, 21. Folket maatte ogsaa frembære Offer for Uvitterligheds-Synder, om de i Noget havde syndet uvidende. 3 Mos. 4. Her have vi samme Offer.

Saa vil nu 1), at Christus med disse Ord har bedet for os Alle; thi vi har Alle hjulpet til at korsfæste ham. Ja, naar vi ofte gaar hen i Synder, betænke ikke, hvad vi gjøre og hvilken forfærdelig Straf der følger paa Synden, agte Guds Trudsel og Brede meget ringe, og vide ofte ikke, hvor ofte vi synde: (Ps. 19, 13.) saa beder den Herre Christus for os, at Gud ikke maa udrydde os i sin Brede, men at vi forud maa erkjende vore Synder, gjøre Omvendelse, og finde Naade formedelst Christum.

2) Betænk og Herrens store Sagtmodighed og Langmodighed, hvorledes han beder for sine arrigste og bittreste Fiender. At, min Herre Christe, Tak skee dig, at du ogsaa for mig og for os Alle har bedet, og ophører ikke i Himmelen at bede for os! Giv mig ogsaa en saadan Sagtmodighed, og lad din Sagtmodighed virke i mig, at jeg gjerne forlader alle dem, som synde imod mig, og siger af forbarmende Kjærlighed: Fader, forlad dem, thi de vide ikke, hvad de gjøre. Det er, de vide ikke, at de saa høiligen forsynde sig, samle sig en saa stor Straf, og gjøre sig selv mere Skade, end dem, mod hvilke de synde. Giv dem at befinde dette, kjære Fader, og omvend dem. Dette heder: Vær af mig; thi jeg er sagtmodig. Matth. 11, 29.

3) Betænk og her Herrens store Barmhertighed. Han lider paa sit Legeme, han lider i sin Sjæl, han lider paa sin Ære; endog klager han ikke, han lider Alt taalmodigt. Paa Legemet lider han de største Plager; hans Legeme er fuldt af Saar og Strimer, og dertil sønderstrækket; endog klager han ikke over nogen af Plagerne. Hans Sjæl er trøstløs, kjender Brede og Forfærdelse, Ingen er der, som trøster ham eller giver ham et godt Ord. Han taugde fra at tale det Gode; men hans Pine blev oprørt. Ps. 39, 3.

Paa sin Vre liber han den største Forsmædelse og Forhaanelse; han truede ikke, der han leed; men overgav det til den, som dømmes retfærdeligen. 1 Petr. 2, 23. O, hellige Taalmodighed! Derved ere vi hellige, og forsonede med Gud evindeligen. Her forretter vor evige Ypperstepræst sit Embede; her lærer han os med sit høieste Exempel; her beider han for os; her offerer han sig selv for os; her velsigner han os. At, at Christi Taalmodighed levede i os og at vi havde denne Christi Sagtmodighed og Taalmodighed, hvilken er saa høi, saa dyb, saa stor, at den ikke kan udgrundes. Giv Gud, at det opmuntrede og rørte os til ikke alene at bede for vore Fiender, ligesom Christus, men og til at omvende dem, og om det var muligt, gjøre dem salige.

Det andet Ord.

Kvinde, see, det er din Søn, o. s. v. See, det er din Moder.

Maria og Johannes staae under Korset, og Herren kjender dem ikke alene under Korset, men taler og med dem fra Korset og trøster dem. See hvilket stjont Billede er ikke dette for alle Korsdragere, og dem som ere i Bedrøvelse; og hvilken stjøn Trøst, at de ikke behøve at tænke, at Gud og den Herre Jesus ikke kjender dem i Korset, eller har forglemmt dem og forladt dem; nei ingenlunde. Herren kjender dem, og veed al deres Bedrøvelse. Mat. 2, 19. Saa veed og Herren den arme Marias Nød og Glendighed, seer og kjender hendes Hjertes Angest, Smerte og Qual, og trøster hende. Hun var forladt, havde Ingen som antog sig hende, havde ingen legemlig Beskyttelse; denne Bedrøvelse seer og veed Herren, og bestikker for hende en Forsørger.

1) Altsaa skulle fattige Enter og Faderløse ikke fortvivle i Korset, men vide, at Gud sørger for dem og skal opholde dem, ligesom skrevet er, at Gud vil have en særdeles Betsømmelse deraf, at han opholder Enterne. Ps. 68, 6. 146, 9. Trøstesløse, bedrøvede og ansægtede Hjerter kunne ikke saa nogen bedre Trøst, end naar de i Troen træde aandeligen under Christi Kors, og see paa den korsfæstede Christum; saa skal han visseelig tale med dem og trøste dem. O, hvorledes taler ikke den Herre Christus med mangen bedrøvet Sjæl saa underlig og inderlig, og siger: „Vær ved godt Mod,” saa at Sjælen overlader sig til Gud i Taalmodighed og siger: Herre, naar jeg haver dig, saa haver jeg ikke Lyst til noget paa Jorden. Ps. 73, 25. Hvor herligt svarer ikke Herren paa Kirkens Klage i Ef. 49, 14. 2c.: Herren haver forladt mig, og Herren haver glemt mig. Herren svarer: Kan en Kvinde glemme sit diende Barn, at hun ikke forbarmer sig over sit Livs Søn? ja om nogen af dem

kan glemme dem, da vil jeg, jeg dog ikke glemme dig. See, jeg tegnede dig paa begge Hænder.

Alle Trøstesprog i den hellige Skrift ere en Christi Samtale med de Bedrøvede. Ingen kender hverandre bedre, end Korsdragere og Korsbrødre, de kende hverandre bedst. Derfor er Kristus blevet vor Korsbroder, paa det han maa kende os i Nøden. Ps. 142, 5: Stue du paa den høire Side, og see, at der var Ingen, som kjendte mig; Tilflugt var borte fra mig, der var Ingen omhyggelig for min Sjæl. Der kommer nu Kristus, og trøster os i Korset. „Ja," siger du, „dette har været den Herres Christi kjære Moder, og Johannes, hans kjæreste Discipel, med hvilken han fra Korset har talet saa venligen. Men hvo er jeg?" Hør dog! paa det at Herren maa møde denne Indvending, derfor kalder han hende ikke kjære Moder, men Kvinde, og har derved villet antyde, at hun ikke derfor har Fortrinnet hos ham, fordi hun er hans legemlige Moder, men for hendes Troes Skyld. Thi dersom hun ikke havde troet, havde det ikke hjulpet hende, at hun havde været hans Moder. Derfor siger den gamle Elisabeth til hende: Salig er hun, som troede. Luc. 1, 45. Hun siger ikke: „Derfor er du salig, at du er Messiae Moder," men derfor, at hun har troet. Thi havde ikke hun troet Engelen's Ord, som var sendt til hende paa Guds Befaling, saa havde hun ikke blevet Messiae Moder. Derfor, da en Kvinde iblandt Folket opløstebe sin Nøst og sagde: Saligt er det Liv, som bar dig, og de Bryster, som du diede (Luc. 11, 27, 28.) — det er, det Liv er derfor saligt, efter som det har født en saadan hellig Søn — modsagde Herren det, og sagde: Ja salige ere de, som høre Guds Ord, og bevare det. Og da det nu engang var sagt Herren: See, din Moder og dine Brødre staae udenfor, og begjære at tale med dig, svarer Herren: Hvo er min Moder? og hvilke ere mine Brødre? og rakte sin Haand ud over sine Disciple, og sagde: See, disse, som høre Guds Ord, og gjøre det, (det er, troer paa mig) er min Broder, og Søster og Moder. Matth. 12, 47. 2c. Luc. 8, 20. 21. Nu forretter den Herre Kristus sit høieste Embede for Guds Retfærdigheds høie og strænge Majestæt, der ikke tager noget Hensyn til Personen eller hvor ikke noget Fortrin gjælder, uden alene hans Betaling og Fyldestgjørelse. Derfor nævner Herren sin Moder med et almindeligt mennesseligt Navn.

2. Maria er ogsaa et Billede af den hellige kristelige Kirke, hvilken altid maa staae under Korset med sine Tjenere i denne Verden. Og dette maatte saa være, paa det at de og skulle blive deelagtige af Christi Herlighed. Men den Herre Kristus, vor Ypperstepræst, giver endnu altid sin bedrøvede Kirke

en Johannes, som trøster hende og opreiser hende atter i Korset. Christi Kors er Kirkens rette Sted og Rum; om hun staaer andetsteds, det er ikke godt.

Ja, vi see her, at Christus forsamler sin Kirke i Korset, og drager der Sine til sig, der kjender man de sande Christne, som bliver staaende under Korset og ikke flye. Christi Kors er vel i udvortes Anseelse vederstyggeligt og forsmædeligt, men naar man beseer det aandeligen, er det ganske skjønt og lifligt, for hans Skjld, som er død paa Korset. Derfor elste og troende Sjæle det. Og ligesom Krigsfolk, der har svoret til en Jane, holder og forsamler sig til den samme, saa drager og Christi Kors alle troende Sjæle til sig, som Herren siger: Naar jeg bliver ophøiet paa Jorden, vil jeg drage alle til mig selv. Joh. 12, 32.

Ligesom en Magnet drager Jernet til sig, saa maatte og Christi Kors og Kjærlighed, denne himmelske Magnet, drage vore jernhaarde Hjerter til sig. Drag os, efter dig ville vi løbe, siger Salomons Høisang 1, 4. Christus drager os formedelst sin kraftige Trøst og formedelst sin Aand; naar vi kjende denne Kraft i Hjertet, saa omfavne vi Christi Kors og kysse det af Kjærlighed og Fryd.

3. Eva saa den skønne Frugt paa det forbudne Træe, og samme drog hendes Hjerter og Lyst til sig, og hun aad Døden deraf, 1 Mos. 3, 6. Al, see paa denne ædle Frugt paa dette Træe, den er Ingen forbuden, men den er tilladt Enhver at nyde. Dette er Livsens Træe, som staaer midt i Paradiis, i Guds Kirkes Paradiis; (Aab. 2, 7. 1 Mos. 2, 9.) til dette holdt Maria og Johannes sig. Ligesom Adam og Eva stode under det forbudne Træe, ligesaa staae her Maria og Johannes det er, den hellige Kirke, under Korset, ligesom under Livsens Træe, og æde Herrens Munds og liflige Væbers ædle søde Frugt. Al, kommer, lader os gaae afsted og høre, hvad Herren siger om Korset, at og vi maa æde hans Ords ædle Frugt.

I Paradiis havde den gamle Slange slynget sig omkring det forbudne Træe, og talede med Adam og Eva, løi for dem og bedrog dem, at de aade Løgnens Frugt og døde. Ordspr. 18, 20. 21. Al, kom hid til dette Livsens Træe, her taler Kristus fra Korsets Træe saadanne liflige og trøstelige Ord, hvorfra vi leve i Evighed. Det første Træe gjorde vore første Forældre nøgne, blotte og bare, berøvede dem deres Ustyldighed og Retfærdighed og Guds skønne Billede; denne Frugt af dette Træe klæder og kroner dig med Guds Naade og Barmhjertighed, med Retfærdighed og Syndernes Forlæbelse.

4. At, blues ikke ved at staae under Christi Kors, saa skal Christus paa hiin Dag ikke blues ved dig i sin Herlighed, naar han skal sidde paa sin Herligheds Stol. Marc. 8, 38.

Naabestolen var overtrukken med Guld, 2 Mos. 25, 17. Christi Kors er den rette Naabestol, hvilken Gud haver fremsat formedelst Troen ved hans Blod. Rom. 3, 25. Hist blev Naabestolen fremsat i Guld, men her i Christi Blod. Vil du nu bestaae, og komme for hans Herligheds Stol, da kom først hid for Kors og Fornedbringsstol. Naabestolen, som var overtrukken med Guld, samt Loven og Manna laae i Pagtens Art. Ebr. 9, 4. Her seer du det rette Guld, Christi Blod, hvormed hans hellige Legeme og hans Kors er overtrukket. Hist seer du Loven og Forbandelsen; her Lovens Opfyldelse og Evangelii Manna. Her seer du de rette gyldne Cherubim staae ved Naabestolen: (2 Mos. 25, 20.) Johannes og Maria, hvilke er et Billede paa alle Troende, som see paa Naabestolen.

At, at og vore Troes-Dine stedsse maatte see paa denne hellige Naabestol, og at vore Sjæle maatte erfare deraf en himmelsk Bedervægelse. Amen.

Den femtende Passions-Prædiken.

I n d h o l d.

Paradiis bliver aabnet, og Kristus forladt.

T e x t.

Matth. 27, 44—48; Marc. 15, 34—36; Luc. 23, 39—44.

(Textens Ord ere ogsaa at læse i Videsseshistorien fra: „Men een af Misdæderne,“ og til: „See, han kalder paa Elias.“)

I n d g a n g.

I 2 Mos. 28, 31. 2c. læse vi, at Herren havde befalt Ypperstepræsten at gjøre en hellig Livkjortel af guul Silke, og behænge rundt omkring med gyldne Cimler eller Bjelber; og denne Kjortel maatte Ypperstepræsten have paa, naar han tjente, saa at man maatte høre Klengen af ham, naar han gik ud og ind i det Hellige for Herren, paa det han ikke skulde døe.

Denne Ypperstepræstens udvortes Prydelse er en Betydning af vor evige Ypperstepræsts, Jesu Christi aandelige Prydelse. Denne Ypperstepræst, endstjønt han over hele sit hellige Legeme er blodig, fuld af Saar og Strimer, og derfor afstyelig og beklagelsesværdig for menneskelige Dine: saa er han dog for Gud og alle troende Dine beklædt med sit hellige Blods allerstjønneste

Prydelse, hvilken er langt bedre end alle gyldne Smykker og Klenodier; og i den Prydelse maatte han træde frem for Gud, for at forsones Folket.

Men de gyldne Bjelber paa Ypperstepræstens Klæder, med deres Klang, betyder vor evige Ypperstepræstes Bøn, og de Ord, som han har talt paa Korset, hvilke give en liflig Klang for Guds Øren, hvorved Gud bliver os naadig. Disse Herrens gyldne Bjelber skulle ogsaa altid klinge i vore Hjerter; thi vor evige Ypperstepræst pryder ogsaa os med denne sin Prydelse, med sit hellige Blod, og med sin Forbøn, og med sit Navn Jesus, ligesom med en liflig Klang, naar vi bede i hans Navn.

Og ligesom Ypperstepræsten i det gamle Testamente maatte døje, hvis han ikke havde disse Klæder med Bjelberne paa, naar han kom frem for Gud, saa maatte og vi døje, dersom vi ikke komme med denne Prydelse frem for Gud; thi han har ogsaa gjort os til aandelige Præster (Aab. 1, 6. 5, 10.) og helliget os formedelst Christum.

Vi ville for denne Gang betragte Herrens tredie og fjerde Ord, som han har talt paa Korset.

1. Hvorledes Paradiis bliver aabnet.

2. Hvorledes Christus bliver forladt.

Men den forladte Herre Jesus være vor Hjælp og vor Bistand. Amen.

Den første Deel.

Hvorledes Paradiis bliver aabnet.

Om Herrens tredie Ord: Sandelig siger jeg dig, i Dag skal du være med mig i Paradiis.

1. Af Paradiis vare vi udstødte, Gud havde drevet vore første Forældre derfra, og satte der en Cherub foran med et dragent Sværd, til at vogte Veien til Livsens Træe. 1 Mos. 3, 24.

Men formedelst Christi Fyldestgjørelse og Forsoning bliver nu for Syndere, ja ogsaa for de største Syndere, naar de omvende sig, Veien atter aabnet til Paradiis, og Cheruben med sit blinkende Sværd bliver afløst, som bevogtede Haven. Men denne Cherub med sit blinkende Sværd er Loven og Guds strænge Retfærdighed, hvilken uden Fyldestgjørelse og fuldkommen Betaling ikke indslipper Nogen i Paradiis.

Eftersom en Fyldestgjørelse har steet for Loven og Guds strænge Retfærdighed, saa maatte Cheruben med sit blinkende Sværd bort, og han maatte atter indslippe de arme Syndere i Paradiis, dog ikke som Syndere, men som Retfærdige, der formedelst Christi Blod ere retfærdiggjorte. Patriarken Jakob har

seet en Himmelftige, hvorpaa Guds Engle stege op og ned (1 Mos. 28, 12.); see, kom hid, stue Christum paa Korset, der seer du Himmelftigen, hans Kors, staaende paa Jorden og hans Fortjeneste rækkende op til Himmelen, der aabner Paradiset, at vore Sjæle kunne der opstige. Hans Menneſtebliven, hans Evangelium, Lidelſe, Ustyldighed og Lydigheſed, hans Taalmodighed, Forbøn, Kors og Død, hans Opſtandelſe og Himmelfart, og paa dem maa du ſtige op.

2. Herren bekræfter med en Gæd: Sandelig, ſaa taler han; ſiger jeg dig. At, hvor hjertelig gjerne vilde ikke den Herre Chriſtus, at vi troede dette hans Ord om Paradisets Nabning, at han vil tage alle dem, ſom troe paa ham, med ſig i Paradis. At, hvilken ſtor Trøſt er ikke det, at vi vide, hvorhen vore Sjæle komme, naar vi ſtilles herfra. Vor Sjel er udbeligi, den ædleſte og bedſte Deel af Menneſket, og beholder Forſtanden, Villien, Kjærligheden og Glæden; og efterſom der i Paradis er intet andet end idel Glæde, Fryd og liflige Værelſer (Pf. 16, 11.), ſaa kunne I let tænke, hvorledes vor Sjel maa blive frydet og vederqvæget i ſine væſentlige Kræfter, i ſin Forſtand, Villie og Kjærlighed &c.

Legemet erfarer vel intet, thi der har Forſtanden og alle Sandſer veget bort, derfor kjender det intet, det hviler og ſover til den yderſte Dag; men Sjælen er i Paradis i evig Glæde og Fryd. Vader os derfor ofte tænke paa Herrens Ord: Sandelig ſiger jeg dig, i Dag ſkal du være med mig i Paradis. Dette er den lille gyldne Bjælde, ſom klinger vel i vore Hjerter. „Ja,“ ſiger du, „om dette blot ikke var et ſærdeles Exempel; hvo veed, om og jeg har at trøſte mig deraf; det kunde hændes, at den Herre Chriſto har i ſin Lidelſe — efterſom han juſt da maatte døe paa Korſet — ville gjøre noget Særdeles, og tage en Sjel med ſig i Paradis.“ Svar: At den Herre Chriſtus tog denne Sjel med ſig og aabnede Paradis for den, det er en Frugt af hans Lidelſe; og nu gaar jo ſamme Frugt over alle Menneſter, og alle Troende blive deraf deelagtige. Derfor ſtaaer der i Ab. 15, 13: Salige ere de Døde, ſom døe i Herren herefter. Ligeſaa Joh. 5, 24: at de troende Sjæle er gaaet over fra Døden til Livet. Derfor, den Trøſt, ſom Herren tilſiger denne bodbærdige og omvendte Nøver paa Korſet, deraf have alle Bodbærdige og Troende at trøſte ſig.

3. Vi have her at betænke Nøverens Omvendelſe og ſtore Tro. 1) Han hører og ſeer, hvorledes ikke alene alt Folket forarger ſig paa den Herre Chriſtum, men og, at hver Mand haaner og beſpotter ham. 2) Han ſeer og, at han hænger der paa Korſet i ſtor Forſmædelſe og Elendighed, og maatte døe;

og endog han af alle Menneſter er forladt, alligevel fortrøſter han ſig paa ham. 3) Seer og, at Herren, menneſteligviis talt, ikke denne Gang kan hjælpe ſig ſelv, men maatte døde ſaa vel ſom han; alligevel troer han endnu paa ham og begjærer Hjælp af ham, og kalder ham Herre. Dette Ord er 1) imod al Fornuſt, at kalde en ſaadan elendig Dm Herre. 2) Siger han: Tænk paa mig. Dermed beſjender han Herrens Udbødelighed, at han alligevel kan tænke paa ham, endſkjønt han blev død, hvilket ogſaa er imod Fornuſten. 3) Naar du kommer i dit Rige. Dermed beſjender han ham for en Konge, og troer, at han har et Rige.

Der ſee J, 1) at Troen er over al Fornuſt; 2) at Troen ikke forarger ſig over Chriſti Kors; 3) at den ikke ſeer paa det Nærværende og Synlige, men paa det Tilkommande og Uſynlige. Denne Troe har Gud Herren virket i denne arme Synder formedelt Herrens Bøn, da han ſagde: Fader, forlad dem; thi de vide ikke, hvad de gjøre.

1. Seer, at Prædikenen om Syndernes Forlaſeſe opvækker Troen; Guds naadige Faderhjerter, ſom bliver os aabenbaret i Evangelio, virker den børnlige Fortrøſtning til Gud; thi vi ſee her, at Fæderen lægger det paa Hjertet, at Herren beder Gud, ſin Fader, at han vilde forlade dem denne Synd. Deraf ſlutter han: See, jeg er og en Synder, at, han beder viſt og for mig, og tænker paa mig hos ſin Fader; ligesom han vilde ſige: Herre, beder du for Syndere, ſaa tænk og paa mig, naar du kommer til din Fader i dit Rige. Derpaa ſiger Herren: Jeg vil ikke alene tænke paa dig, men og tage dig ſtrax med mig: I Dag ſkal du være med mig i Paradiis. See Herren ſvarer ikke paa noget Skjældsord, paa nogen Forſmædſe og Fornærmelſe; men ſaaſnart den arme Synder raaber, ſaa ſvarer han, og giver ham mere, end han beder.

2. For det andet opvækker og virker Herrens Bøn Guds Frygt hos Fæderen; thi han ſiger til den anden Fæder: Frygter du dig ogſaa ikke for Gud. Deraf er at ſlutte, at han har frygtet Gud for ſine Synders Skyld. Thi efterſom han hører, at den Herre Chriſtus beder for Syndere, ſaa tænker han: O vee, paa Synden maa dog følge en ſtor Straf, om den ikke bliver forladt. See, dette er den ſande Anger i Hjertet, ſom og indbefatter i ſig Frygt for Gud. Men derpaa vender han ſig ſtrax til Herren, og ſiger: Herre, tænk paa mig, at jeg maa have Naade hos din Fader. Dette er Troen.

3. Herrens Bøn virker og hos denne arme Synder Chriſti og hans Perſons og Embedes ſande Erkjendelſe, i det han ikke alene beſjender ham for en Herre og Konge, men og for en

saadan Herre, som tænker paa arme Syndere. Al, dette er en skøn Christi Erkjendelse: at han tænker paa arme Syndere i sit Rige.

4. Denne arme Synder erkjender og Herrens Ustyrbighed af de Ord, som Herren taler: De vide ikke, hvad de gjøre. Deraf slutter han: Vide de ikke, hvad de gjøre, saa maatte denne være ustyrbig. Derfor siger han: Denne handlede intet ustyrbeligt, han lider ustyrbig.

5. Al denne hans Tro følger nu Kjærligheden. Thi han vilde og gjerne omvende sin Staldbroder, derfor straffer han ham, og vil sige saameget: Al, frygter du da ikke Gud, du veed jo vel, hvilken forstrækkelig Synd vi have begaaet; vil du endnu forhaane denne ustyrbige Herre, du maatte vel bede ham, at han maa bede for dig hos sin Fader, at han maa forlade dig dine Synder, saasom han nu har bedet for Folket.

Der seer I nu, hvorledes arme Synderes Omvendelse tilgaaer, og hvorledes Gud alene virker den ved Ordet. Derfor skulle vi flittigt give Agt paa det hellige Evangelii Røst, hvorved Gud omvender og oplyser os.

Den anden Deel.

Hvorledes Kristus bliver forladt.

Om den Herres Christi fjerde Ord paa Korset: Min Gud, min Gud! hvorfor haver du forladt mig.

I disse Ord er Herrens allerstørste, haardeste indvortes Lidelse beskrevet, da han kjendte ret Guds fuldkomne Brede, Lovens Forbandelse, og Forkastelsen; da han ikke kjendte nogen Naade, men ibel Brede, ikke nogen Trøst, men Forstrækkelse og Helvedes Angest; thi det er det rette Helvede, at erfare Brede, Forstrækkelse og Frygt, men ingen Naade, ingen Trøst. Al, hvad lider ikke nu Herrens hellige og retfærdige Sjæl, som var fyldt af Gud! Al, hvor er Glædens Dile, hvormed du er salvet, du himmelske Konge? Ps. 45, 8. Hvor dybt har ikke din evige guddommelige Natur, hvormed du er forenet, skjult sig i din Fornedrelse! Phil. 2, 6. 7. Denne Helvede og Sjæleangest havde intet blot naturligt Menneske kunnet udstaae, hvorfor og ikke noget blot Menneske har lidt for os, men den Person, som er Gud og Menneske. Men, da Christi Legeme og Sjæl var forenet med den evige Guddom, kunne vi ikke begribe, hvorledes han alligevel har kunnet lide en saadan Sjæleangest, at han klager, at Gud havde forladt ham, ligesom og den 8de Psalmes v. 6, siger: Du haver ladet ham lidet blive ringere end Englene. Derfor er det over vor Forstand, vi maatte og forfærdes derfor, da vi høre denne overmaade store Røst.

Ihvorvel denne yderste Sjælensb er forhaanden, saa at Gud og har unddraget ham al Trøst, saa forbliver dog i Christi Hjerte den allerstørste og fuldkomneste Troe, Haab og Kjærlighed; thi han raaber: Min Gud, min Gud! og gjentager disse Ord ikke forgjæves, men for at antyde sin fuldkomne og stærke Troe, og paaminder sin himmelske Fader derved, at han dog vilde tænke derpaa, at han er hans Gud, og skulle jo ikke ophøre at være hans Gud, eftersom han alene fortrøstede sig paa ham, hængte ved ham og haabede alene paa ham.

1. Dette er nu den allerstørste, herligste og fuldkomneste Troe, hvorved Christus har betalt for vor Bantroe, og forhvervet dermed til os, at Gud ikke skal forkaste vor svage Troe, og skal ikke sønderbryde et knuset Rør, og ikke udslukke den rygende Hør. Ef. 42, 3. Og naar denne Anfægtning plager os i stor Rød, at Gud har forladt os, saa skulle vi tænke paa dette Herrens Jammerstrig, hvilket har steet derfor, at Gud aldrig maatte forlade os. Ef. 49, 14. 2c.: Sion sagde: Herren haver forladt mig; og Herren haver glemt mig. Kan og en Kvinde glemme sit diende Barn, at hun ikke forbarmet sig over sit Livs Søn? Ja om nogen af dem kan glemme dem, da vil jeg, jeg dog ikke glemme dig. See, jeg tegnede dig paa begge Hænder. Hvorledes kan Christus forglemme dig, som paa Korset har optegnet dig paa sine Hænder? Derfor skal du efter Christi Exempel vide og troe, at Gud midt i Korset er din Gud og Fader. Han skal visseelig ikke forlade dig, om du blot holder bestandigt ud i Troen og Bønnen; du er dog hans Barn i Korset ligesom Kristus, vor Herre, forblev Guds Søn midt i sin største Lidelse.

2. Være vi her, hvilken utaalelig Byrde Synden er, hvorledes den ængster Samvittigheden og plager Sjælen. Dette er Dødens, ja den evige Døds Braad, hvormed Døden qvæler Sjælen; og Syndens Kraft er Loven (1 Cor. 15, 56.) det er Forbandelsen og Forstrækkelsen, Frygten og Bøvelsen, samt Guds Brede og Forkastelsen; thi Guds Brede, den fortærende Ild, er infinita poena pro infinito malo, er den uendelige Straf for det uendelige Onde; dette havde Kristus ikke kunnet udstaae, hvis han havde været blot Menneſke. See, dette er Loven med sin Kraft, dette har Kristus udstaaet for os fuldkommen. Betænk dog, fra hvilken evig Angest og Rød han har igjensløst vore Sjæle, og takker ham derfor.

3. Kristus, som vor Broder, har derfor lidt denne Angest, paa det at han maa kunne have Medlidenshed med alle Forladte. Han klager, at han er forladt af Gud, og naar ogsaa vi liden denne Anfægtning og Elendighed og klage saabant

for ham, saa skal han tage vor Nød, som han selv har lidt og udstaaet, sig til Hjerte og komme os til Hjælp, efter som han er forsøgt i alle Ting i lige Maade som og vi, som der staaer i Brevet til de Ebræer 4, 15. 16. Thi vi have ikke en Ypperstepræst, som ikke kan have Medlidenhed med vore Skrøbeligheder. Derfor lad os træde frem med Frimodighed til Naadestolen, paa det vi kan faae Barmhertighed, og finde Naade til velbeiligt Hjælp. Og i den 31te Psalm, v. 8 siger David: Du haver kjendt min Sjæl i Angester.

4. Det er høilig beundringsværdigt, at Gud Herren gennem Davids Mund har saa mange Aar forud ladet forkynde og forudsige formedelst den Helligaand disse Herrens klagelige Ord: Min Gud, min Gud! hvorfor haver du forladt mig? Ps. 22, 2. ligesom og hans Slag, Skrimer, Foragt, Smerter, Haan og Spot, paa det at vi, til vor Troes Bestyrkelse, skulle lære os deraf ikke alene at kjende Guds evige Salighed, Viisdom og Retfærdighed, og hans urandsagelige Naad, — at Gud har forordnet denne sin kjære Søn til vort Forsoningsoffer, vor Syndebærer og Gjenløser, — men at vi og skulle lære, hvorledes Gud har forudseet, anordnet, besluttet og ladet forkynde Alt, baade samtligen og særskilt, hvad Christus for vor Skyld har skullet lide. Vigeledes har han for alle Troende, som ere i Christo Jesu, forordnet ved sin evige Viisdom og Forsyn deres Kors og Lidelse, deres Forsølgelse og deres hele Levnetsløb; og denne Lidelse, dette Kors som Gud i sit Naad har forordnet for Enhver, det maa og skal han ogsaa taalmodigt lide og modtage, ligesom en stor Guds Helligdom. Derved bliver Menneket for den Herre Gud et velbehageligt Offer og opfylder Guds Naad, Viisdom og Velbehag formedelst sin Lydighed. Al Herre, virk dette i os ved din Helligaand, for Jesu Christi din lydige og kjære Søns Skyld. Amen.

Den sextende Passions-Prædiken.

I n d h o l d.

Christus klager over sin Tørst, siger: Det er fuldbragt; befaler sin Sjæl i sin Faders Hænder og opgiver Aanden.

T e x t.

Matth. 27, 47—51; Marc. 15, 35—38; Luc. 23, 46; Joh. 19, 28—31.

(Textens Ord ere ogsaa at læse i Lidelseshistorien fra: „Derefter, som Jesus nu vidste“, og til: „udgav sin Aand.“)

I n d g a n g.

I Dommerens Bog 15, 12. 2c. læse vi, at den stærke

Helt Samson har ladet sig villigt binde af sine Brødre med nye Reeb, og ladet overantvorde sig i de Philisters Hænder, efter som Samsons Venner holdt saa for, at de ikke kunde faae Fienderne ud af Landet, med mindre de overleverede ham i deres Hænder; og de bade ham, at han dog vilde lade sig overlevere, paa det at Fienderne ikke skulde faa fordærve dem. Samson samtykkede, og lod sig binde, og da de Philister saae, at man førte ham bunden frem fra Klippen, hvori han boede, strege de over ham, og da han hørte Fiendernes Skrig, kaldt Guds Aand paa ham, og Rebene sønderleedes paa hans Hænder; og da han ikke havde noget Vaaben, hvormed han kunde slaae Fienderne, tog han fat i en Møntkjæst og slog dermed tusinde Mænd, og sagde: Med en Møntkjæst har jeg slaget en Hob, ja, to Hobe; med en Møntkjæst har jeg slaget tusinde Mænd; og forundrer sig selv derover. Men under Slagtingen kom en stor Tørst paa ham, at det syntes ham, han maatte døde af Tørst, og bad og sagde: Herre! du, du haver givet denne store Frelsen ved din Tjeners Haand, men nu maa jeg døe af Tørst. Da slakte Gud Kindtanden, som var Kjæsten, og der udgik Vand af den, og han drak, og hans Aand kom igjen, og han blev ved Live; derfor kaldte han dens Navn: Paakalderens Kilde.

Dette er et betænkningseværdigt Forbillede paa den himmelske Samson, vor Herre Jesus Christus, hvilken ikke alene lod sig villigt binde af sine Brødre, men og fastnagle til Hænder og Fødder. Derved har han kæmpet imod vore Fiender og nedlagt dem i Hobetal; men har derunder blevet tørstig, at han derover klager: Mig tørster. Og ihvorvel man har givet ham Vand til at drikke, saa har dog Gud, hans himmelske Fader, siden vederqvæget ham med Fryd for sit Ansigt; men for os har hans Lidelser og Død blevet en Kilde med springende Vand til evindeligt Liv. Joh. 4, 14.

Vi ville nu tale om de tre øvrige Ord, som han har talt paa Korset.

1. Om hans hellige Trost.

2. Om hans Consummatum est? Det er fuldbragt.

3. Om hans sidste Ord paa Korset, og om hans hellige Død.

Alt, maatte Christi ædle Blod og hans hellige Død staae os bi i al Nød. Amen.

Den første Deel.

Det bør vel betragtes, at vor Herre Christus ikke klager paa Korset, over nogen anden legemlig Marter og Pine, end alene over Tørsten. Over to Ting klager han paa Korset: Det ene var den højeste Sjælelæng, at han var forladt af Gud, hvor-

for han raabte med saa høi Røst: Min Gud, min Gud! hvorfor haver du forladt mig? Det andet, hvorover han klager, er: Hans Tørst. Men dette har ikke alene været en legemlig Tørst, men og en aandelig Sjaeletørst og en Kjærlighedstørst. Om den legemlige Tørst veed man, at de Døende tørste høilig; thi Livsaanderne i Hjertet begjære Vederqvælgelse og Forfriskning og ængste derfor Hjertet med Tørst. Saa var det og med den Herre Christus; thi han skulde nu døe, og var desuden udmattet, han var udøst som Vand, hans Hjerte var som Vox, det smelttes midt i hans Liv, og hans Kraft var tørret som et Skaar. Ps. 22, 15. 14. Denne legemlige Tørst maatte han og lide i sit hellige Hjerte, paa det han maatte betale for vore første Forældres Ublebib, samt for den Bølgst og Umaadelighed og den Hændige Drukkenfab, hvormed saa Mange forsynder sig.

Men betænk og her, hvorfor Herren har maattet drikke Udbille i sin store Tørst nemlig: 1) Paa det, at han jo ikke skulle have nogen Lise og Vederqvælgelse i denne Verden. Han har ikke været agtet værdig en Drik Vand, men man har givet ham Udbille, og det ikke en bar og reen Udbille, men blandet og forbittret med Isop, at drikke, for dermed at plage hans Hjerte; og alt dette har været vore Synders Bitterhed, som saaledes har plaget ham og som han har maattet drikke, derfor, at Menneffene drikker Uretfærdighed som Vand, som Joh. siger i Cap. 15, 16. Derfor har Herren maattet lide denne Tørst, og drikke den bittre Drik.

2. Men dette har ikke alene været en legemlig Tørst, men og en aandelig Sjaeletørst, hvilken opkommer af Helvedes Angest og Pine, som Christus maatte erfare ogsaa indvortes. Thi hvorledes de Fordømte blive plagede i Helvedes Ild med Angest, Hebe og Tørst, beviser den rige Mand (Luc. 16, 24.), da han begjærer at læbste sin Tunge med en Draabe Vand. Fra denne Helvedes evige Tørst har Christus forløst os formedelst sin Tørst, som han legemlig og aandelig har udstaaet. Al, vi havde drukket i os den gamle Slanges Helved-Gift; dette har den Herre Christus draget til sig, og villet fordrive fra vor Krop og Sjæl, derfor kommer en saa heftig Tørst paa ham.

Man siger, at nogle Gifter ere saaledes bestafne, at naar man faaer dem, saa afstedkomme de en stor Tørst. Derfor, naar en Hjort strider med Slangen og bliver stukket af den, saa faaer han en stor Tørst, og han raaber efter Vand, som den 42de Psalme v. 2 siger: som Hjorten striger efter særst Vand, o. s. v. Digleledes har denne tidlig jagede Hjort og Hind, som Overstriften til den 22de Psalme kalder Herren, draget til sig vor Synde- og Slangegift, og den gamle Slange har stukket ham

i Hælen, da han i sin hellige Lidelse har sønderknuist Hovedet paa samme (1 Mos. 3, 15.) og kjæmpet hestigt med ham. Da kjendte han Djævelens Magt og Gift, og fik derunder en saa stor indvortes Sjæletørst, d. e. Sjæleangest og Pine, at han begjærer Vederqvælgelse; og denne Sjæletørst udstod han fuldkommen, thi han erholdt ingen Vederqvælgelse og Linbring, paa det at vi ikke maatte blive plagede dermed i Evighed.

3. Men han har og gjerne udstaaet denne Sjæletørst, paa det han maatte blive os en Livsens Brønd, og skjænke vor tørstige Sjæl med sit Huses rige Riggendesejæer, og med aandelig Belyst, som med en Strøm, ligesom den 36te Psalme, v. 9. 10. siger: Thi hos dig er Livets Kilbe; i dit Lys skal vi see Lys. Hvorfor sætter Propheten en levende Kilbe og et Lys til sammen? Derfor, at de begge fryde Sjælen; og den Herre Kristus er baade vort Lys og vor levende Kilbe, ligesom der staaer i Aab. 7, 17: Sammet skal søde dem, og ledsage dem til de levende Vandkilder.

Dulcius ex ipso fonte bibuntur aquæ:

Det Vand er angennemst, som drikkes af selve Kilben.

Nu, vel! hvo, som tørster, komme hid til Vandene, siger Esaias 55, 1., hvilket Sprog Herren gjentager hos Joh. 7, 38: Om Nogen tørster, han komme til mig, og drikke. Hvo som troer paa mig, af hans Liv skal, som Skriften siger, flyde levende Vandstrømme. Guds Ord er tillige en Vederqvælgelse og Op-lysning for vore Sjæle.

Al, give Gud, at Christi hellige Tørst paa Korset — da han tørstede efter vor Salighed — maatte og nu opvække i os en hellig Tørst efter ham. Hans Kjærlighed har været hans Tørst; give Gud, at vi havde en saadan Kjærlighedstørst efter ham, at vi kunde sige med David af den 32de Psalme v. 2: Ligesom en Hjort skriger efter Vandstrømme, saa skriger min Sjæl til dig, o Gud! Og i Psalmen 63, 2: Min Sjæl tørster efter dig; mit Kjød længes efter dig ubi et tørt og øde Land, som intet Vand er. Det er, alle jordiske og forgjængelige Ting ere trøstløse og kunne ikke trøste og vederqvæge min Sjæl. Den udødelige Sjæl kan ikke blive mættet og vederqvæget med andet, end med den udødelige Gud, — ikke med nogen udvortes Trøst. Derfor siger Herren hos Joh. 6, 35: Jeg er det Livsens Brød; hvo som kommer til mig, skal ikke hunge; og hvo som troer paa mig, skal albrig tørste. Og Aab. 21, 6: Jeg vil give den Tørstige af Livsens Vands Kilbe uforstgldt. Christi Tørst virke i os en Kjærligheds=Tørst efter ham.

Den anden Deel.

Det er fuldbragt.

1. Hans Lidelse er fuldbragt.
2. Skriften og Loven er opfyldt.
3. Den fuldkomne Betaling, og Igjenløsningens og Helliggjørelsens Fuldbendelse.

For det første har Christus fuldkommet sin Lidelse, han har intet mere vidst, som endnu var igjen at lide; han har til sit Legeme lidt Alt, til sin Sjæl Alt, sin Vre Alt, paa det han maatte igjenløse os med Legeme og Sjæl, og sætte os atter i den højeste Vre og Værdighed. Havde han vidst endnu noget mere at lide, havde han og gjerne lidt det. Derfor er hans Lidelse fuldkommet, og det er en fuldkommen Fortjeneste, hvilket St. Paulus antyder i Brevet til de Romere 8, 32: Gud sparede ikke sin egen Søn. Det er, han har ikke staaet ham for nogen Straf for Synder; han har lidt al Straf for Synder, for hvert Menneſtes Synder og Straf. Derfor siger Apostelen 1 Tim. 2, 6: Han gav sig selv til en Igjenløsnings Betaling for Alle. Derfor siger han: Det er fuldbragt Alt, hvad jeg skal lide, jeg veed intet mere; og derefter udgiver han strax sin Aand. Trøster eder af denne Herrens fuldkomne Lidelse; han har lidt for alle eders Synder, store og smaae, af hvad Bestaendighed de end mon være, — ingen er bleven ubetalt.

Ligesom de Egypter druknede allesammen i det røde Hav, at ikke Een kom deraf (2 Mos. 14, 27. 28.), saa have og alle vore Synder blevet drukne i Christi Blods røde Hav, saa at Ingen er bleven ørig. Mich. 7, 19: Du skal kaste alle eders Synder i Havets Dybheder.

For det andet er Loven og hele Skriften opfyldt: Skriften, med dens Prophetie og Forbilleder, til at bekræfte Guds Sandfærdighed og styrke vor Troe; Loven, med dens Forbring paa fuldkommen Lydighed, paa dens Forbandelse, paa fuldkommen Taalmodighed, Sagtmodighed, Ydmyghed, og Kjærlighed til Gud og Menneſter; thi hele Loven indbefattes i en fuldkommen Kjærlighed til Gud og Næsten, og den samme see vi hos Christus i hans Lidelse. Naar nu Loven anklager, fordømmer og forbander os, ængster os i vor Samvittighed og gjør os forfærdede, og bliver ligesom levende i os med sin Forbandelse — saa skulle vi trøste os derfor, at Christus har opfyldt Loven i vort Sted, og vi skulle vise vore Samvittigheder til Christum og til hans Fyldestgjørelse, som der staaer hos de Romere 10, 4: Christus er Lovens Ende, til Retfærdighed for hver den, som troer; eller til Salighed for

alle dem, som troe paa ham. Christus har taget Lovens Forbandelse fra os og paa sig, paa det at vi skulde være forløste og befriede derfra, og har forvandlet samme i en evig Velsignelse. Gal. 3, 13. 14.

For det tredie er Alt fuldbragt, saa at vi ikke behøver meer til vor Gjienløsning og Salighed. Intet Menneskes Gjerning eller Fortjeneste, men Christi Fortjeneste og Død er en fuldkommen Betaling, og er den hele Gjienløsnings og Helliggjørelses Fuldbetaling. Ebr. 10, 14: Thi med eet Offer haver han fuldkommet for stedse dem, som helliggjøres, saa at aldrig mere nu er fornødent noget Offer eller nogen anden Fyldestgjørelse for Synderne; thi hvor der er Forladelse for disse, der behøves ikke mere Offer for Synden, (v. 18.) med hvilke Ord Papisternes Messeoffer er i Grund fuldkastet, samt deres egen Fyldestgjørelse og Satisfaction, hvilken er det tredie Stykke af deres formente Bod. Er det ikke en stor Blindhed, at man ikke bedre forstaaer Christi Fortjeneste, og vil endnu gjøre Fyldest for Synderne, ligesom Christi Fyldestgjørelse ikke var nok og fuldkommen.

I det gamle Testamente var det saa, at der daglig maatte skee Offer for Synderne; men disse Offere vare blot Forbilleder paa vor Yppersteprest, hvis hellige Legemes og Blods Offer var det rette Forsoningsoffer for vore Synder, som gjælder evindeligt, hvorfor han og kaldes i Brevet til de Ebræer (1. 2, 2.) vor Troes Begynder og Fuldkommer. Derfor skulde vi fatte vel denne Trøst, særdeles i Dødsnød, idet vi vide, at intet meer er fornødent til Betaling for vore Synder; de ere alle borttagne tilligemed de evige Straffe og Piner, og vi behøve intet meer til vor Salighed, end at vi formedelst Troen indspøbe os i Christi fuldkomne Fortjeneste og indspøne deri.

Dette giver en glad og rolig Samvittighed, en liflig stille Død og Søv, og en ret Sjæleroe. Her har vi i Christo og hans Fortjeneste fundet Hvile for vor Sjæl, (Matth. 11, 29.) og behøve ikke mere at frygte for nogen Straf; thi vi gaae over fra Døden til Livet. Joh. 5, 24.

Den tredie Deel.

Fader, jeg befaler min Aand i dine Hænder; og som han det sagde, lodde han Hovedet og udgav sin Aand.

Dette er Herrens sidste Ord paa Korset, med hvilket Herren har sluttet sit timelige og naturlige Liv. Og dette er en salig, hellig og kostelig Død. En hellig Død er, at indspøne i Tro og Bøn; en salig Død, at befale sin Sjæl den himmelske Fader; en kostelig Død, at bøde for Sandheden og den sande

Guds Bekjendelse. Saa døer Christus for den evige Sandheds Skyld, at han er Guds Søn og den sande Messias.

Her lærer os nu den Herre Christus, hvorledes vi skulle stilles herfra og saligt, at vi for det Første beholde Gud vor Fader i Hjertet; og naar vi have Faderen, saa have vi og Sønnen, thi for Sønnens Skyld og i Sønnen er han vor Fader; og naar vi sige: Fader, af Hjertet, saa virkes denne Bøn i os af den Helligaand, i hvilken vi raabe: Abba, kjære Fader. Rom. 8, 15. Gal. 4, 8. Saa have vi da den hellige Trefoldighed i vore Hjerter. For det Andet hører til en salig Dødsstund, at vi befale vor Sjæl til Gud vor Fader, og vor Gjenløser og Saliggjører, ligesom vor bedste Skat; thi naar Sjælen er vel forvaret, saa er heller ikke Legemet forloret, og naar det gaaer Sjælen vel, saa kan det heller ikke gaae Legemet ilde. Al, hvilken stor Trøst er ikke det, at vore Sjæle komme til Gud, til vor Herre Jesus Christus, som St. Stephanus siger i Ap. Gj. 7, 50: Herre Jesu! annam min Aand! og St. Paulus i Phil. 4, 23: Jeg haver Lyst til at opløses og være med Christo. Dette lader En døe mildt, gladelig og frimodig. Derfor skal en Christen døe gladelig og frimodig, og med stor Begjær og Længsel, eftersom han kommer til Gud og Christus. Thi omendstjænt Gud og Christus er altid i og hos os, saa steer det dog her som i et dunkelt Speil, men der, som St. Paulus siger Ansigt til Ansigt. 1 Cor. 13, 12. Derfor skal en Christen taalmodigt leve og gladelig døe.

For det Tredie skulle vi lære at kjende Frugten af Christi Død. 1. Eftersom Christus, vor Herre, har befalt sin Sjæl i en saa stærk og mægtig Tro til sin Fader, saa har han og i sin Hensærd, formedelt sin Bøn og stærke Tro, befalt alle troende Sjæle til Gud sin himmelske Fader, som erkjende Gud for sin Fader og paakalde ham i Christo. Thi alt hvad Christus har gjort, har steet os tilgode, og alle troende Sjæle ere givne ham, vi ere hans egne, og han er vor egen, hans Bøn er vor, hans Hensærd er vor. Derfor, naar vi døe, har han længe forud befalt vore Sjæle sin himmelske Fader, og, til et Beviis derpaa, tog han den ene Nøvers troende Sjæl, som var korsfæstet med ham, med sig i Paradiis. Og vi læse i Joh. 17, 9. 2c., hvor dyrt vor Herre Christus i sin herlige Bøn har befalt alle troende Sjæle Gud, sin himmelske Fader. Derfor vær ved et godt Mod og frygt dig ikke i Døden; din Herre Jesus, din Ypperstepræst, har længesiden kraftelig befalt din Sjæl Gud den himmelske Fader.

2. Er formedelt Christi Død din Død forvandlet i en

spø Søvn. Ef. 57, 2: Han skal gaae ind med Fred; de skal hvile sig i deres Sovetamre.

3. Men den høieste, ædleste og mægtigste Frugt af Christi Død er, at han derved har opslugt den evige Død. Hos. 13, 14: Død! jeg vil være dine Pestilentser. Ef. 25, 8: Han skal opsluge Døden til Seier, og den Herre, Herre skal afvise Graaden af alle Ansigter. Ebr. 2, 14. 15: Han har formedelst Døden betaget den sin Magt, som havde Dødens Kraft, det er Djævelen; og befriet dem, saa mange som formedelst Dødens Frygt vare skyldige til Trælbom al deres Livs Tid. Deraf kommer det nu, at Døden bliver os en Søvn, eftersom Dødens Frygt, Forsærdelse og Angest er borttagen; thi Dødens Braad er Synden, men Loven er Syndens Kraft. 1 Cor. 15, 56. Dette er Døden, som er borttagen, hvorpaa den søde Søvn følger. Kristus har borttaget Døden, og ført Liv og Uforkrænelighed for Osset. 2 Tim. 1, 10.

4. Den fjerde Frugt af Christi Død er, at Guds Testamente, som bestaaer i Syndernes Forlæbelse (Jer. 31, 31.), er bekræftet. Thi ligesom Epistelen til de Ebræer siger i Cap. 9, 16. 17: — Hvor et Testamente er, der er det fornødent, at dens Død skal bevises, som gjør Testamentet. Thi et Testamente er først gyldigt efter de Døde, efterdi det ingensinde haver Kraft, medens den lever, som gjorde Testamentet —: saa og, da det nye Testamente var saaledes gjort, at Gud for Christi Skyld vilde forlade os vore Synder, gjøre os retfærdige formedelst ham og give os det evige Liv, saa har Kristus maattet bekræfte det med sin Død. Derfor er det et evigt Testamente. Ps. 111, 9: Han besøel sin Pagt at blive evindelig.

Og Forbilledet har ogsaa maattet blive opfyldt, at det gamle Testamente har blevet stadfæstet med Blod. 2 Mos. 24, 8. Thi Moses bestænkede Folket med Offerets Blod, og sagde: Det er Pagtens Blod, som Herren haver gjort med eder. Ligeledes har det nye Testamente maattet blive stadfæstet med Christi Blod, idet Kristus kalder i Nadveren sit Blod det nye Testamentes Blod, som er udgydt for eder. Ligesom ogsaa Paaskelammet maatte blive slagtet imod Aftenen, saa maatte og Kristus døe imod Aftenen paa Korset, til at opfylde Skriften.

Den femte Frugt af Christi Død er, at han maatte bevirke i os vor gamle Adams Dødelse og vort Rjæds Korsfæstelse. Gal. 5, 24. Thi du maatte med Christo af døe Synden (1 Petr. 2, 24.) og af Hjertet gjøre Omvendelse, ellers kan du ikke blive deelagtig af hans Døds Frugt; thi den, som ikke vil gjøre Omvendelse, ham er Christi Død intet nyttig. Men gjør du Omvendelse, lever du i Anger og Sorg over dine Syn-

der, og trøster dig i en sand Troe af Christi Død, saa er alle dine Synder dig forlabte, de maa være saa store, som de vil; omvend dig alene, og troe paa Christum.

Christi hellige og ustyldige Død dræbe i os alle onde Lyster og Begjæringer, og hellige os overalt, til Legeme, Aand og Sjæl, og virke i os et nyt aandeligt Levnet, at Christus i os og vi i ham maa leve evindeligt.

Den syttende Passions-Prædiken.

I n d h o l d.

Om de syv Underbær.

T e x t.

Matth. 27, 50—55; Marc. 15, 33—40; Luc. 23, 44—48;
Joh. 19, 32—38.

(Textens Ord er ogsaa at læse i Videlseshistorien fra: „Og see, Forhængen i Templet revnede i to Stykker,“ og til: „De skulle see, i hvilken de slunge.“

I n d g a n g.

I 2 Mos. 10, 21. 2c. læse vi, at, da Gud den Almægtige vilde med mægtig Haand udsføre Israels Børn af Egyptens Trældomshuus, have store og forfærdelige Tegn gaaet forud, hvorved de Egypter have blevet bevægede og ligesom overvundne, saa at de slap Israels Børn, hvoraf de og have lært at kende Guds store Magt, og at Guds Haand var dem for stærk. Men iblandt andet har og et Mørke kommet i tre Dage, hvori de Egypter vare indesluttede som i et Fængsel, (som Vilddommens Bog siger i Cap 17, v. 2. 2c.), saa at Ingen kunde opstaae fra det Sted, hvor han sad; og det har tillige været et Mørke fra Helvede, i hvilket Helvedes Aander have forfærdet Menneffene.

Just saadanne forfærdelige Tegn have og steet i Christi Død, da han havde forløst os af Helvedes Trældom og Fængsel, saa at og Jøderne have forstaaet, at det har været Guds Vælde og Almagt; og Mange har derved blevet omvendte, samt overvundne og overbeviste, at den korsfæstede Christus var Guds Søn, og en retfærdig og from Mand. Isærbelesshed har det været et stort Tegn, at Solen paa en overnaturlig Maade var bleven formørket: 1) i Fuldmaanen, hvori ingen Formørkelse kan skee naturlig, uden i Nymaane; thi Jøderne maatte holde sin Paaste i Fuldmaanen. 2) Og at Formørkelsen har været i hele tre Timer, fra den sjette til den niende Time, der er, fra Klof-

ten tolv paa lyse Middagen til Klokken tre, og den har været saalænge, som Kristus har levet paa Korset. 3) At den er bleven seet paa alle Orter, hvilket ogsaa ellers skeer. Thi da Dionysius i Athen saae den, sagde han: „at enten leed Gud, som havde gjort Naturen, eller skulde Verden forgaae.“ Hvilket er et stort Underværk.

Om disse Tegn, hvoraf fortælles syv efter hverandre, ville vi nu handle.

Herre Jesus, som har gjort saamange Tegn og Under paa vore Sjæle, være med os. Amen.

Det første Underværk.

Angaaende Solformørkelsen har vi hørt, at den ikke har været naturlig, men overnaturlig, saa at ikke nogen Stjernekyndig eller nogen af denne Verdens Vise maatte kunne føre noget paa Bane derimod; thi Historien vidner, at det har blevet saa mørkt, som Natten pleier være. Derved har 1. Christi, Guds eenbaarne Søn, ustyldige Død blevet prædikeret og forkyndt i hele Verden. Ligesom Solen paa Josphæ Tid har staaet stille paa Himmelen en heel Dag, (Josph. 10, 13.) og forkyndt Guds Seier formebest Josphæ for hele Verden, saa skeer og her; her er Himmelfyrstens Josphæ Seier. Ligesom paa Ezechias Tid Solen gik tilbage ti Timer (Ez. 38, 8.) og det derved blev bekjendt for alle Folk, at Israels Gud var Himmelen og Jordens Gud: saa skeer og her; denne Herre, som lider her, er Himmelen og Jordens Herre, og derfor lider det vældigste, herligste og det største af synlige Kreaturer med ham og taber sit Skin, og prædiker for hele Verden Omvendelse og advarer den for det evige Mørke, hvor de Fordømte skulle blive nedstyrtede i det yderste Mørke, hvor der skal være Graab og Tænders Gnibsel. Matth. 22, 13.

2. Bliver Herrens Død saaledes forkyndt, at — eftersom Kristus lignes i Skriften ved et Lys, og er Verdens Lys, det sande Lys, som oplyser hvert Menneſte, der kommer i Verden (Joh. 1, 9.) og er Retsfærdighedens Sol (Mal. 4, 2.), skal den samme miste sit Skin paa Korset, det er: i sin yderste Fornedlingsstand skal han bære Verdens Synder, Haan og Spot, og gaae ligesom ned med stor Forsmædelse, paa det at vi derimod maa fremtræde med stor Herlighed paa den yderste Dag, og det evige Mørke blive fordrevet — ja, at det evige Mørke skal overskalbe alle Vantroende og Ubodfærdige, som ikke ville erkjende ham for Guds Søn og for det evige Lys.

3. Har denne Solformørkelse betydet Vantroens indre aandelige Mørke og Guds Brede imod Vantroen, saa at den, som

ikke troer paa den korsfæstede Christum, skal evindeligt bære Guds Brede. Thi ligesom den Herre Christus sagde til Jøderne, da de toge ham tilfange i Urtegaarden: Dette er eders Time, og Mørkhedens Magt, saa har han og formedelst denne overnaturlige og almindelig bekjendte Formørkelse villet antyde og give dem tilkjende, at de vare stedsse i den yderste Vantro og Mørkhed, og at de skulle omvende sig fra samme til Christum, som til det sande og evige Lys, ellers kunde de ingenlunde blive hjulpsne fra det evige Mørke.

4. Det betyder ogsaa, at vor Herre Christus har laabet Helvedes Mørke, Angst og Pine, Forstrækkelse, Frygt og Bævelse, den yderste Sjælensød og Overgivelsen af Gud gaae over sig, paa det at han maatte forløse os fra Helvedes evige Mørke, evige Forstrækkelse, Bedrøvelse, Frygt og Bævelse.

5. Naar nu og Solen undertiden gaaer ned for os i Korset, Lyset udslukkes, Trøsten forsvinder, saa skulle vi tænke derpaa, og ikke fortvivle, men vente taalmodigt ud den lille Sørgestand, indtil Mørket forsvinder, og Dagen og Morgenstjernen og Solen atter oprinder i vore Hjerter. Christus er det evige Lys, og kan derfor ikke miste sit Skin eller forblive evigt i Mørket. Der er saaet et Lys for den Retfærdige, og Glæde for de Oprigtige i Hjertet, af den Naadige, Barmhertige og Retfærdige. Ps. 97, 11. Cap. 112, 4. Naar jeg sidder i Mørket, skal Herren være mit Lys. Micha 7, 8. Og vi have et fastere, det prophetiske Ord, og I gøre vel, naar I give Ngt derpaa, som paa et Lys, der skinner paa et mørkt Sted, indtil Dagen fremskinner, og Morgenstjernen oprinder i eders Hjerter. 2 Petr. 1, 19. Dette Tegn i Solen har nu steet, da den Herre Christus endnu levede paa Korset, og har gaaet forud for hans Død, saa at Herrens Korsfæstelse har steet i dette Mørke.

Det andet Underværk.

Efter Herrens Død have de andre Tegn steet, hvilke alle samtlige have forkyndt Herrens Død og hans Ustyrlighed, at han er Guds Søn og at hele Naturen lider med ham.

1. Og for det første revnede Forhængen i Templet, hvilket var virket af guul, hvid og rød tvundet Silke, og adskilte det indre Chor, det Allerhelligste, fra Templet, saa at Ingen fik gaae indenom Forhængen uden alene en Uppræstpræst engang om Aaret, og han maatte gaae did ind med Blod. Ebr. 9, 7. Eftersom nu Christus, det nye Testaments eneste og evige Uppræstpræst, havde gaaet ind i det Allerhelligste i Himmelen formedelst sit eget Blod, og havde fundet en evig Forløsning, og det gamle Testaments Forbillede nu var opfyldt: saa revnede

Forhænge*t* i Templet. Og eftersom Ingen sik gaae til Naadestolen, foruden Ypperstepræsten, og det Allerhelligste var tilsluttet for os Alle, og ikke kunde aabnes uden Christi Blod, saa revne*de* Forhænge*t*, til at bevise, at vi nu, formedelst Christi Blod, have Afgang dertil med al Fortrøstning til Gud, og at vi ikke med Frygt, men med Frimodighed skulle træde frem til Naadestolen. Ebr. 4, 16. Der maatte Enhver døe, som rørte ved Naadestolen (1 Sam. 6, 19. 2 Sam. 6, 6. 7.), hvilket har betydet, at Ingen uden Christi Forsoning og hellige Blod kan bestaae for Gud; men nu, da Christi Blod bliver udgydt, og vi dermed ere helligede, kunne vi med Frimodighed nærme os Gud.

2. Saa er og derved antydet, at det gamle Testamente i sine Forbilleder og Figurer nu har blevet opfyldt, og Skriftens Hemmeligheder ere nu aabenbarede formedelst Christum, at vi klart kunne see, hvorledes Kristus med sine Velgjerninger bliver saa underlig bestreven og asmalet i Skriften. Naadestolen staaer nu ikke mere bagenom Forhænge*t*, men vi see den nu ganske klart og egentligen, og kjen*de* den nu, at det er ham, som er gjort os af Gud til Wiisdom, og Retfærdighed, og Helliggjørelse, og Freløsning. 1 Cor. 1, 30.

3. Har og Forhænge*t* og dets Revning betydet, at Afstikkelsen mellem Jøder og Hedninger er bleven borttagen, og at de nu formedelst Troen ere blevene eet Folk, forsonet formedelst en eneste evig Ypperstepræst og hans eget Blod. Eph. 2, 14. Han føre og os alle ind i Himmelen for Guds Throne, og fremstille os som Retfærdige og Igjenløste!

Det tredie Underværk, Jordstjælvet.

1. Ligesom Solformørkelsen var et aabenbart Værk, hvilket skulde blive kundgjort og aabenbart for alle Folk under Himmelen, som et saadant Tegn, der forkyndte noget høist Vigtigt og Overnaturligt: saa var og dette Jordstjælv et aabenbart Underværk, hvoraf hele Jorden er bleven rystet, og har ligesom forkyndt Christi Død for alle Jordens Indvaanere. Thi de hellige Martyrer have senere beraabt sig paa Jordstjælvet og Solformørkelsen og taget samme til Vidnesbyrd, eftersom det endnu er i friskt Minde, saa at Ingen har kunnet nægte det eller forkaste disse Vidner.

Men ligesom et Jordstjælv ellers betyder høie Personers Død, og en stor Jordens Bevægelse og Forandring, ligesaa har Jorden her ligesom aabnet sin Mund og forkyndt Christi Død og Guds retfærdige Brede.

2. Men Jordstjælvet betyder og her baade Lovens og Evangelii Kraft, hvorved Hjertet bliver bevæget. Thi ligesom Jorden

bævede ved Lovens Aabenbarelse og alle Israels Børns Hjerter forstræktes (2 Mos. 19, 16. 2c.): saa har og sandelig dette Jordstjælv ved Christi Død betydet og forkyndt Guds Brede, hvor heftig Gud vredes imod Synden, og at man af Hjertet skal gjøre Omvendelse og troe paa Christum, ligesom man kan see saadant paa Folket, som har seet Tegnene, hvilket forfærdes og gik hjem igjen.

3. For det tredje beviser og dette Jordstjælv Guds Nærværelse og stærke, stormægtige, ja almægtige og evige Igjenløsning; thi ligesom Jorden bævede for Herren og for hans store Magt, da han udsørte Israels Børn af Egypten — som og den 68de Psalme v. 8. 9. siger: Gud! der du drog ud frem for dit Folk, der du gik frem i de øde Steder, Sela! da bævede Jorden, ogsaa Himlene dryppebe for Guds Ansigt, ja Sinai selv for Guds, ja Israels Guds Ansigt —: saa har og i det aandelige og evige Igjenløsningsværk Jorden bævet for Christi Døds Magt og Kraft. Ligesom Propheten Esaias (1, 2.) kalder Himmel og Jord til Vidne, sigende: Hører, I Himle! og du Jord! mærk, thi Herren haver talet; ligesaa tager Christus, som den rette Prædikant paa Korset, Himmel og Jord til Vidne over det, som han har talt paa Korset, saasom han er den rette Herren HERREN, som der taler.

4. Ligesom den stærke Jorden ofte rører Jorden, at den ryfter, saa betyder dette Jordstjælv, at Herren vilde give Evangelii Jorden Kraft til at bevæge Jorden og omvende Menneskene. Thi har Loven havt en saadan Kraft, at den har bevæget Folket til at komme fra Verdens Ende til Jerusalem, meget mere skal Evangelium have en saadan Kraft.

Det fjerde Underværk er: at Klipperne revnede.

1. Det er nu og et stort Under, at Klipperne og disses Revning har forkyndt Christi Død. Thi da den Herre Christus drog ind i Staden Jerusalem paa Palme-Søndag, og det fortrød de Phariseer, at Folket og Børnene sang for ham Hosanna, svarebe Herren, og sagde: Dersom disse skulde tie, da skulde Stenene raabe. Luc. 19, 40. Der have nu Stenene talet og opladt sin Mund med Brag, at de har kløvet sig; og altsaa ere de haarde Stene Vidner til Christi Død.

2. I Es. 2, 19. 2c. siger Propheten til de Ugubelige: De skal gaae ind i Klippernes Huler, og i Støvet's Ruler, for Herrens Frygtes Skjold og for hans Majestæts Herligheds Skjold, naar han gjør sig rede til at forfærde Jorden. De skal bortkaste sine Sølv-Afguder og sine Guld-Afguder, og krybe ind i Klippernes Kløfter, i Steenklippernes Huler. — Derfor ere de

revnede Klipper vore Budsprædikanter, som forkynde os Brede; thi og Bjergene smelte som Bly for Herrens Ansigt. Ps. 97, 5.

3. Være Klipperne os, at vi skulle lade Christi forsmædelige og bittere Død sønderslibe og forknuse vore steenhaarde Hjerter, at vi dog ikke maatte være saa haarde og grove, at en Klippe før skulde kunne revne, end vore Hjerter kunne røres. Hvorledes beder ikke David om en sønderbrudt Naad i Ps. 51, 19? Vor Herre Kristus har blevet ganske sønderbrudt og forknust, paa det han derved maa forknuse og opbløde vort Hjerter og Aand.

Det femte Underværk er: at Gravene aabnes, og de Helliges Legemer opstaae fra de Døde.

Her see vi i Særdeleshed, hvad Frugten af Herrens Død og Opstandelse er: Ved hans Død have de Dødes Legemer blevet levende, og Kraften af hans Død har aabnet Gravene; saa kraftigt virker Frugten af hans Død i vore døde Legemer. Vi læse om alle hellige Patriarker disse Ord: Han levede saamange hundrede Aar, og døde; men ved deres Død er Ingen bleven levende, thi de vare alle Syndere. Denne anden Adam blev dødt paa Korset, og formedelt hans Død opstode mange Helliges Legemer, som havde sovet, fordi at ved denne Enes Død er Døden bleven overvunden, og Livet igjenbragt. Denne ene Herre siger i Johannes Aabenbaring 1, 18: Frygt ikke: Jeg er den Første og den Sidste, og den Levende, og jeg var dødt, og see, jeg er levende i al Evighed! Amen! og jeg haver Helvedes og Dødens Nøgler.

Det sjette Underværk er Folkets Omvendelse, som saae Tegnene.

1. Blive de forstrækkede for Tegnene, thi de kunde deraf slutte sig til Guds Brede imod Herrens Fiender, som med saadan Grumhed dræbte ham, den Ustyrbige. Og her er forebillet det første Stykke af Omvendelsen, eller den sande Anger over Synderne, hvilken ogsaa afstedkommer en Forsærbelse og Frygt for Guds Brede.

2. Værte de af Tegnene at kende Herrens Ustyrbighed, og at han var Guds Søn; det er den sande Troe, hvilken de offentlig bekjendte.

3. Sloge de sig for sit Bryst, og gif hjem igjen, det er de afstode fra sin falske Mening, sin Bantroe og Bespottelse, og forandrede sit Hjerter og Levnet.

Der see vi en synderlig Frugt af Christi Død, nemlig den sande Omvendelse, at vi formedelt samme skulle med Christo afdøe Synden (1 Petr. 2, 24.), og formedelt Guds Aand kors-

fæste og høde vort Kjød. Gal. 5, 24. Og denne Frugt af Christi Død maatte daglig virke i os, og vi maatte og daglig paa dette Viis frugtbart nyde og erfare Kræften og Virkningen af Christi Død; thi ellers skal Christi Død være os til ringe Nytte, om vi ikke med ham ville afdø Synden og begynde et nyt Levnet i ham.

Det syvende Underværk er, at af Herrens aabne Side har udslydt Blod og Vand.

1. Er her at betænke, hvorledes Skriften ogsaa i dette Underværk har blevet opfyldt, i det at de ikke sønderbrød noget Been paa ham, som dog ellers var brugeligt, at de sønderbrød Benene paa dem, der hængte paa et Træ, ligesom og dette skede paa de tvende Røvere. Hermed er nu blevet beviist, at den Herre Kristus var det sande Paaskelam; thi om dette har Gud givet en Lov, og sagt: I skal ikke bryde Been derpaa. 2 Mos. 12, 46.

2. Derved er og viist, at Herren ikke, ligesom en anden Misgjerningsmand, har lidt for sine Misgjerningers Skyld; men at der med ham har været et meget uligt og ganske særstilt Forhold, og at nu, efter hans Død, ingen Forsmædelse eller Vold skulde udøves paa hans hellige Legeme, eftersom nu Alt hvad han skulde lide, var fuldbragt.

3. Istedetfor Benenes Sønderbrydelse har hans Side blevet aabnet, og dette derfor, at Skriften skulde fuldkommes: De skal see til mig, hvilken de have igjennemstulket. Sach. 12, 10. Der har nu det, som var tilovers af Christi hellige Blod, Christi hellige rene Hjerteblood, aldeles udslydt; og det er ellers imod Naturen, at Blod skal rinde af et dødt Legeme, eftersom Blodet strax stivner og levres i et Liig. Men at ogsaa Vand har udslydt, har ikke skeet uden Aarsag; thi den 22de Psalme siger: Jeg er udstødt som Vand, og alle mine Been adstille sig; mit Hjerte er som Bix, det smeltes midt i mit Liv. Dette har skeet, at Skriften skulde blive opfyldt; thi al Renselse i det gamle Testamente skede ved Vand og Blod, og det gamle Testamente var stadfæstet med Vand og Blod, og Folket var dermed bestænket Ebr. 9, 19. Derpaa seer St. Johannes i 1ste Ep. 5, 6: Denne er den, som kom med Vand og Blod, ikke med Vand alene, men med Vand og Blod. — Der see vi, at han er den rette Ypperstepræst, og fører vore Synders sande Renselse med sig, samt Skatten, hvormed vor Synd er betalt.

4. Denne Christi aabnede Side er et ret Trøstespeil for arme Syndere, hvori vi see 1) Guds og Christi største Kjærlighed; thi formedelst disse Christi Saar see vi ind i Faderhjer-

tet, hvor kjær han har os i den Elstebe. 2) Bedrøvede Sjæles No og Tilflugt: „I Christi Saar er min No,“ siger Bernhardus. I disse er beredt et Hvilested for alle troende Sjæle. 3) Denne er Revnen i vor Styrkes-Klippe (Ef. 17, 10.), hvorhen vor Sjæls arme forstræmte Due flyer, og skjuler sig. 4) Denne er Klippen, der blev slagen, hvoraf Vand udsløb for de tørstige Israelliter. 2 Mos. 17, 6. 1 Cor. 10, 4. — 2) Christi aabnebe Side er vort Seierstegn, thi der viser sig den saarede Fyrste af Bethlehem for os, hvorledes han for os har kæmpet og seiret, at vi kunne sige: I Christi Saar er vor Seier. „Disse Saar,“ siger Augustinus, „gør de Fromme stærkere, og altid seirende, hvorfor de ikke alene fordrage taalmodigt alle Gjenordigheder, men have og sin Lyst og Glæde i dem.“ 6) Den kostelige Lægedom, som har flydt af Christi Saar, er et kraftigt hjertestyrkende Middel imod Fortvivlelse. Turbabor, sed non perturbabor, quia vulnerum Christi recordabor, det er: Jeg kan vel blive bedrøvet, men dog ikke aldeles bestyrret og forstyrret; thi jeg beholder i Mindet Christi Saar, siger Augustinus. 7) Ere Christi Saar den allerbedste Fæstning, hvori vor Sjæl ligger vel forskandset, (ligesom en Krigsmand i sin Vognborg og Skandse,) naar den skalde stride og kæmpe med Djævelen og alle Helvedes Anfægtninger.

Alt, Herre Jesu, det giv og mig, min arme Sjæl til Bedste. Din Død være mit Liv; din Seier give mig dit himmelske Rige, og dit allerhelligste Blod være min Sjæls reneste Renselsesmiddel, at den maa fremtræde stjern iblandt dine hellige Engle for din Seiers-Throne. O, Herre Jesu, nu, nu, nu er mit Hjerte fuldt med Fryd, før mig ganske og aldeles herfra til dig, at jeg i dig maa blive fuldelig mættet. Derpaa lever jeg, derpaa døer jeg i dig, og til dig, Herre Jesu. Amen, Amen, Amen.

Slutning og Nytten af Passions-Historien.

1. Et Syndespeil.

For det første seer man af Passionen Syndens utaalelige Byrde, som intet Menneſke kan betale og bære; men maatte fortvivle, om den ikke bliver borttagen. Manasse siger: Jeg haver syndet flere Gange, end der er Sand i Havet. (Manasse Bøn v. 9.) Christus har baaret den hele Verdens Synder. Ef. 53, 4. 5: Visſeligen haver han taget vore Sygdomme paa sig og baaret vore Piner. Straffen laae paa ham, at vi ſkulde nyde Fred, og vi have ſaaet Lægedom ved hans Saar. 2 Cor. 5,

21: Den, som ikke vidste af Synd, haver han gjort til Synd for os. Joh. 1, 29. Passionen er et ret Lægemiddel imod Synden, Matth. 9, 12. Kristus er vor Læge. 2 Mos. 15, 26. Kobberormens Billede. Joh. 3, 14. 15. O, salige Bld, ved hvis Bestænkelse vi blive rensede fra den aandelige Spedalskhed.

2. Et Brede-speil.

Guds evige Brede's Forbandelse, Fordømmelse, og den evige Død er Syndens Løn. Rom. 6, 23. Denne Straf har Kristus baaret og udslettet. Naar vi see paa Christi bedrøvelige Billede, seer vi intet andet paa ham end Guds Brede over vore Synder. See, hvilket Menneske! Gjør man dette med det grønne Træ, hvad vil da skee med det tørre? Luc. 23, 31. Han er slagen af Gud. Ef. 53, 4. Over de Bantroende bliver Guds Brede evindelig. Joh. 3, 36.

3. Et Naade- og Trøstespeil.

O, store Naade, at Gud hengiver sin hjerteligt elskede og eneste Søn for os i den allerforsmædeligste Død, tager vore Synder fra os, og lægger dem paa ham. Derfor beviser Gud herligen sin egen Kjærlighed mod os. Rom. 5, 8. O, store Christi Kjærlighed, som tager vor Forsmædelse, Bænere og Død paa sig. Hans Kjærlighed er stærkere end Døden. Mange Bænder kan ikke slukke Kjærligheden, ei heller Strømme overskyllende. Højs. 8, 6. 7. Dette er nu den høieste og dyreste Betaling. Er Gud for os, hvo kan da være imod os. Rom. 8, 31. Dette er den rette Saligheds-Kilde, (Ef. 12, 3.) det rette Trøstens Bæger, (Jer. 16, 7.) hvorfra vi alle drikke Syndernes Forladelse, Liv og Naade, Trøst og Salighed.

4. Et Dydespeil.

Her see vi Kjærlighed, Taalmodighed, Ydmyghed, Sagtmodighed, Lydighed og Hellighed. Herren har forvandlet den evige Straf i et timeligt og gavnligt Nag og en let Byrde, (Matth. 11, 30.) derfor bær det med Taalmodighed. Guds Naade i Christo er saa stor, at den overvinder al timelig Ulykke. Lad dig nøie med Christi Naade. 2 Cor. 12, 19. Vi maatte jo ogsaa blive beelagtige i vort Hoveds Lidelse. Opstiger der nu Brede i dit Hjerte, saa see paa Christi Sagtmodighed, opstiger Hoffærdighed, — see paa Christi Ydmyghed; — Utaalmodighed — see paa Christi Lydighed. Lad hans Ydmyghed, Taalmodighed og Sagtmodighed være din Læge, og lad Kristus derved leve i dig.

En hjertelig Bøn,

sammenfattet af hele den hellige Passions-Historie.

O, du allerhelligste og mildeste Herre Jesu! Vi takke dig af Hjertet for din hjertelige Bedrøvelse, at din Sjæl var bedrøvet indtil Døden for vor Skyld; for dit ydmyge Knæfald, som du har gjort din himmelske Fader for os arme Syndere, da du faldt ned til Jorden paa dit hellige Ansigt; for din allerhelligste Bøn og hellige Lydigheid, da du sagde: Ikke som jeg vil, men som du vil; for din bittere og haarde Dødskamp og for din allerhelligste og blodige Sved.

O, du ustyldige og ubesmittede Guds Lam! Vi takke dig, at du for os arme Syndere blev fangen, bunden, falskelig anklaget, og for vore Synders Skyld slagen i dit hellige Ansigt, paa det at vi skulle have Fred.

O, du allertaalmodigste og sagtmødigste Hjerte! Vi takke dig, at du for vor Skyld er bespottet, bespyttet, forhaanet og hudflængt.

O, du Krens Konge og Herlighedens Herre! Vi takke dig, at du for vor Skyld, til Haan og Spot, er bleven klædt i Purpur og kronet med Torne; at du har taget et Rør i din Haand, og labet dig dermed slaae i dit hellige Hoved for vor Skyld.

O, du allertjæreste og venligste Herre! Vi takke dig af Hjertet, at du for vor Skyld har lidt en saadan Hjertequal og Glendighed, at din Sjæl har været fuld af Jammer, og dit Legeme fuld af Smarter og Piner, saa at og Hedningen Pilatus har sagt: See, hvilket Menneſte: Du har for vore Synders Skyld blevet forkastet af dit Folk, fornægtet og dømt til Døden.

O, du allerretfærdigste og ydmygeste Guds Tjener, og din Faders lydigste Søn, du, som ikke haver gjort Synd, og i hvis Mund ikke var funden Svig! Vi takke dig, at du for vor Skyld, med stor Forsmædelse, har baaret selv dit Kors til den hellige Død, og har derved blevet fastnaglet til Hænder og Fødder; og blevet et Offer for vore Synder; at du har blevet korsfæstet imellem tvende Røvere, regnet blandt Misgjerningsmænd og har lidt en saa stor Forsmædelse paa Korset for vor Skyld.

O, du Herrens Velsignebe, i hvilken alle Folk paa Jorden skulle være velsignebe, du Deiligste iblandt Menneſtens Børn! Vi takke dig, at du er bleven en Forbandelse for os, en Orm, den allermest foragtelige iblandt Menneſtens Børn, ganske træstesløs og har med et saa ynkværdigt, blottet og blodigt Legeme betalt for vore Synder.

O, du evige Ypperstepræst og vor eneste Mibler! Vi takke dig, at du har bedet for os paa dit hellige Kors, og offret dig til din himmelske Fader med stærkt Skrig og Graad. Vi takke dig for det trøstelige Ord: I Dag skal du være med mig i Paradiis. Vi takke dig for din store Nød og Angest, da du raabte: Min Gud, min Gud, hvorfor haver du forladt mig? Vi takke dig, for din hellige og store Trøst paa Korset, og for den bedste og bittre Drik, som du haver smagt for vor Styld. Vi takke dig for det trøstelige Ord: Det er fuldbragt. — Gud er forsonet, Synden er udslettet, en evig Forløsning er forhvervet. Vi takke dig for din hellige Død, og for dit sidste Ord paa Korset: Fader, jeg befaler min Aand i dine Hænder. Denne Trøst er vort Liv, og en Betaling for vore Synder.

Vi takke dig, du Livsens Fyrste og Naadens Konge, for Frugten af din hellige Død, at mange Menneſter have under Korset omvendt sig. Lad din Død ogsaa virke i os en sand Omvendelse. Vi takke dig, du slagtede Paastelam, for dit Bld, som haver flydt af din aabne Side til Betaling for vore Synder.

Alt lad os, du allerkjærlighedsrigeste og mildeste Herre, bede med Joseph af Arimathea om dit hellige Legeme, at indspøbe det i vor Troes rene Vinflæde, og salve det med Myrrha og Aloë, det er: med Kjærlighed, Tak, Ære, Lov, Priis og Tilbedelse; og lad os lægge det i vort Hjerter som i en reen og ny Grav, at alene han, og ellers ingen Anden, maa hvile deri; og besegle du denne din Grav med din Helligaand, at vi ikke tabe dig af vore Hjerter, men leve med dig, døe, opstaae, opfare til Himmelen, og at vi maa evigt være og blive hos dig. Amen.

BS2547 .A717 1876

Arndt, Johann, 1555-1621.

Postille, eller aandrige forklaringer o

BS

2547

A717 Arndt, Johann, 1555-1621.

1876

Postille, eller aandrige forklaringer over de aarlige Søn- og
helligdages evangeliske texter. Samt et anhang af syv og tyve
Passions-prædikener. Christiana, W. Gram, 1876.

xxii, 864, 207p. 24cm.

Edited and translated by P. A. Rasmussen.

Anhang has special t.p.: Johan Arndts Passions-prædikener,
eller aandrige forklaring over Vor Herres og Frelzers Jesu
Christi lidelses og døds historie. Udvalg og oversættelse
(paa Svensk) af A. Wiberg. Oversat paa Norsk af O. Nielsen.

1. Bible. N.T. Epistles and Gospels, Liturgical--Commen-
taries. 2. Jesus Christ--Passion--Sermons. I. Arndt, Johann,
1555-1621. Passions-
P. A., ed. and tr.
prædikener. III. Title. IV. Title: Passions-
prædikener.

CCSC/nmb

335130

